

R. P. GABRIELIS
DE HENAO

VALLISOLETANI

SOCIETATIS IESV,

PROFESSORIS THEOLOGIÆ

in eiusdem Societatis Salmanticensi Regio Collegio;

EMPYREOLOGIA,

SEV PHILOSOPHIA

CHRISTIANA,

DE EMPYREO CŒLO.

Pars Secunda.

*Nouum opus, maximè que necessarium Philosophis, Theologis scholasticis, & mysticis,
Interpretibus sacrarum litterarum, Concionatoribusque diuini verbi.*

NUNC PRIMVM PRODIT.

LVGDVNI,

Sumpt. PHILIPPI BORDE, LAVRENTII ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD.

M. D C. LII.

CVM PERMISSV SUPERIORVM.

R. P. G. BRILLIS

DE MENA O

VALENTI SOL ET ANI

PROFESSOR THEOLOGICAE

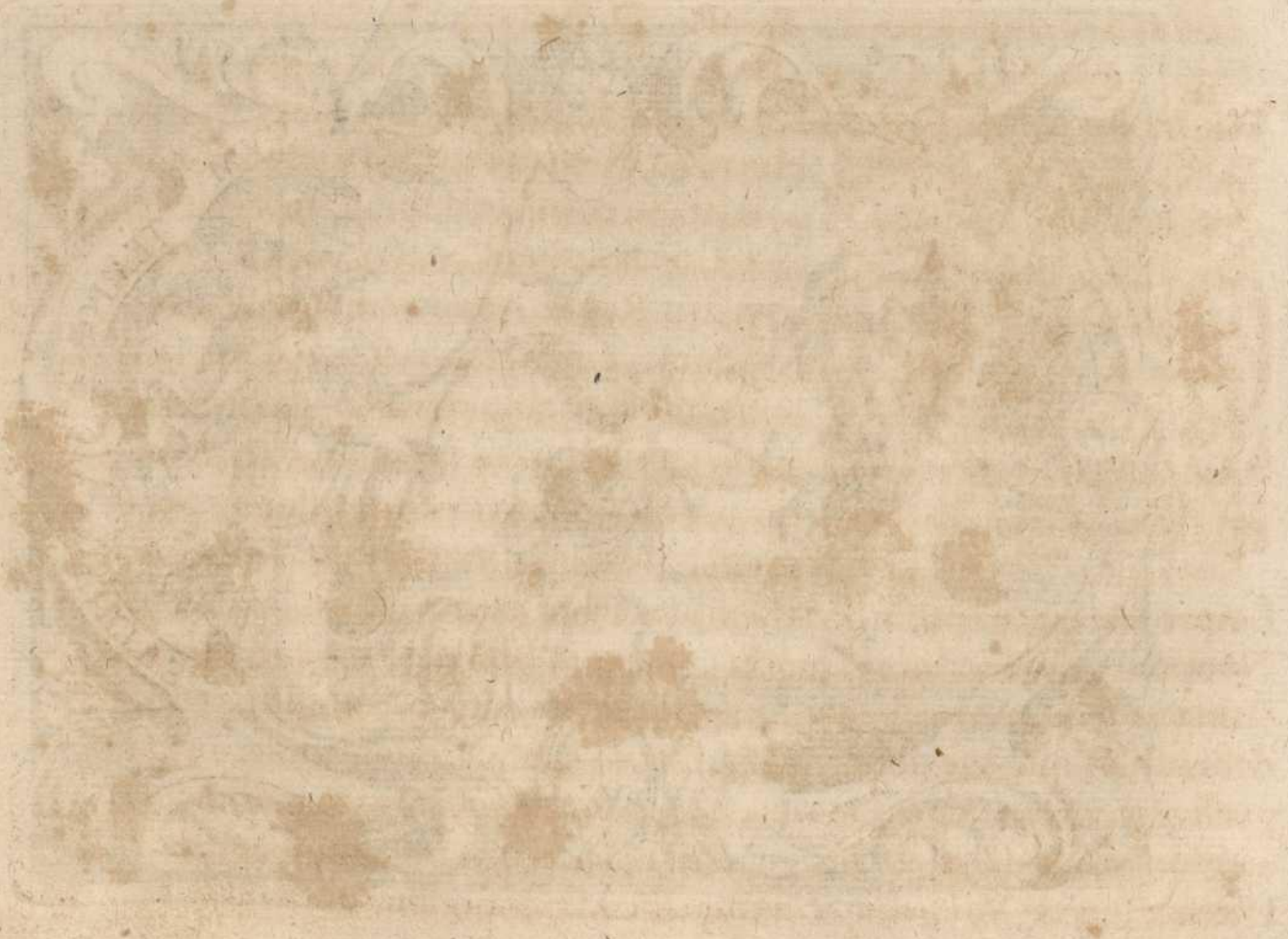
in Collegio

EMPTORUM COLLEGIA

SEV PHILOSOPHA

DE RE MINISTRO CELO

Faint, illegible text lines, possibly bleed-through or a second title page.

Faint text at the bottom, possibly a printer's mark or a date.

EMPTORUM COLLEGIA

Spirinx scut

ILLVSTRISSIMO DOMINO
D.LAVRENTIO RAMIREZ
 DE PRADO, EQVITI IACOBÆO,
 A CONSILIIS CATHOLICÆ MAIESTATIS,
 ET IN SVPREMO TRIBVNALI CASTELLÆ,
 CRVCIATÆQVE SANCTÆ DIGNISSIMO SENATORI, &c.

S. P. D.

LTERA hæc ingenij mei soboles, INCLYTE
 HEROS, ad Humanitatis Tuæ aram se ad-
 uoluit tanti nominis auspiciis suæ velut vi-
 tæ telam exorsura: Cælestis aulæ scientia
 terrestris Regiæ Apollinem supplice vo-
 to adorat: intentatus hæctenus, vel sal-
 tem delibatus tantummodò eruditionis
 trames, viæ ducem postulat, cui in for-
 tunatis Musarum viridariis nihil imper-
 uium, nihil non exploratum reperitur.

Empyreologia, inquam, boni luminis haud parùm indiga, sub Tui
 Nominis sydere in lucem prodit; quam nobilitatis, sapientiæ, do-
 ctrinæ, dignitatísque potentissimis illecebris adeò permulsisti, adeò
 deliniisti, vt minimè illi integrum fuerit, alterius insignia huic operi
 præfigere, vnâque cum libertate eligendi, electionis laudem omnem,
 ac gloriam amiserit. Nam generis tui famam iam dudùm sublimè
 efferunt, quæ Valdetuejar antiquam Maiorum tuorum sedem in

P.Gabr.de Henao, Empyreol. Pars II.

ã 2

Legio

Legionensi Regno conditam, inuicto præsidio coronant, prærupta montium cacumina; tantæ familiæ amplitudine, quàm rupium mole celsiora. Hinc velut ex fœcundissima stirpe complures insignes propagines enatæ ad Extrema Durij tractatæ sunt; inter quas, tanquam inter viburna cupressus, eminet Pradana tuæ Gentis Arbor. Et verò non sine singulari Dei munere contigisse arbitror, vt qui honorum culmina occupaturus erat, in ipsis Gentis suæ primordiis terrarum fastigia teneret, & quem eximiæ animi dotes cœlo proximum statuerant, in mundi apicibus originis felicitas collocaret. Istitis saxis insculpta Pradanæ originis facinora egregia, multò securiùs, quàm si Apellæo penicillo de picta forent, nomen tuum æternitati consecrabunt, nullâ temporum morâ; nulla fatorum inclementiâ eradenda. Nam quid ego hîc in Auorum tuorum encomiis colligendis moras texam, cum vberimam mihi laudum segetem suppeditent virtutes tuæ?

S. Sidonius
in Panegy-
rico Auiti.

*Sunt alij, per quos se posthuma iactet origo,
Et priscum titulis numeret genus alter. —
Nobilitas Tu solus Auos.*

Patrem quidem nactus es Dominum, D. Alfonso Ramirez de Prado, Matrem verò Dominam, D. Mariam Velazquez, vtrumque religione, prudentia, dignitate, & honoribus apprimè pollentem, atque hoc vno inter cæteros ferè omnes genitores palmam sibi vendicantes, quòd gloriæ tuæ tyrocinia in se ipsi iecerint, struxerintque fundamenta, quibus tu deinceps fastigium, ac manum vltimam impositurus eras. Horum genio effectum est, vt simul vitalem lucem haurire, simul præfagis famæ splendoribus effulgere inciperes, primâque ætatulæ infantilis vestigia locares, vbi Parentes tui honorum metam defixerant. Reliqui fiunt, Tu natus esse videris dignitatis iubare conspicuus, atque in verno annorum flore Autumni fructus ostentas. *Quod quidem mihi Dei immortalis munus, & primum videtur, & maximum, in lucem statim Te felicem venire, & ea, quæ vix alij totius vitæ laboribus consequuntur, iam domi parta suscipere.* Atque hinc suspicari licet, quàm excelsum gloriæ verticem adultâ iam ætate attigeris, cum eorum beneficio, qui Te huius auræ vsurâ donarunt, vitæ limen in interioriore famæ velut aulâ auspicatus sis. Et sanè in Parentum moribus arcanas quasdam notas dispicere plerumque licet, quæ longè veriùs, quàm vana stellarum coniunctio puerorum indolem denuntiant; Neque enim, quod ait ille,

In Panegy-
Constanti-
ni Magni ab
oratore quo-
dam Belga
apud Treui-
ros recita-
tur.

Horat. lib.
4. Ode 4.

*— Imbellem feroces
Progenerant Aquila columbam.*

lib. 3. Polit.
cap. 8.

Nec à veritate abhorret, quod sagacissimus veritatis indagator Aristoteles

Aristoteles scitè locutus est: *Εἰκὸς βελτίους εἶναι ἐκ βελτιόνων.* Quid quæris? Accipe verba Hyblæo melle potiora, quæ, eruditorum hominum deliciæ, Cassiodorus aureo quondam stylo exarauit: *Oportet ex Parentum virtutibus, prolis iudicare successum; quia bona certa sunt, quæ fidem ab exordio trahunt, dum origo nescit deficere, quæ consuevit radicitus pullulare. Fertur etiam cursu perenni fontium vena vitalis, & hanc conditionem sustinent cuncta manantia, ut sapor, qui concessus est origini, nisi per accidentia fuerit vitiat, nesciat rivulis abnegari.* Nulla autem pernicies, nulla lues profundum virtutum tuarum veluti torrentem infecit, qui ex circumfluentibus tantæ Familiæ domicilium scopulis elisus, tot indigenas amnes illimi gurgite excipit, quot honorum incrementa; vicinâsque regiones, quas præterlabitur, mirificè fæcundans, in Hispanica Aula immenso gloriæ Oceano se admiscet, inter scelerum quasi falsuginem, inter vitiorum colluuiem, summam morum dulcedinem, quam à fonte traxit, illæsam seruaturus. Facem Tibi prætulit Pater tuus ad amplissimum Senatoris officium, quo in sanctiore Castellæ consilio singulari cum laude perfunctus est. Tantus scilicet esse debuit qui LAURENTIO viam ad honores muniret, & qui sui æui Sol habitus est, tecum comparatus Phosphori vices gessit. Quo circa nemini mirum esse debet, quòd similem deinceps prouinciam sustinueris, cum in cunis etiamnum positus Insignia Prætoria tanquam hæreditario iure Tibi tradenda teneris manibus prehensisse videaris, & ab Statij suauis plectro audire,

————— *Non te series inhonora Parentum
Obscurum Proavis, & prisca lucis egentem
Plebeia de stirpe tulit, non sanguine cretus
Turмали; trabèque ac remis, & paupere clauo,
Augustam sedem, Hispani penetrare Senatus,
Aduena pulsasti, sed præcedente Tuorum
Agmine* —————

Idem Orator
Belga
vbi supra.

Certè *Tanta est nobilitas originis tuæ, ut nihil tibi addiderit honoris imperium, nec possit fortuna numini suo imputare, quod tuum est, omisso ambitu, ac suffragatione. Non fortuita hominum conuentio, non repentinus aliquis fauoris euentus te Principem fecit, imperium nascendo meruisti.* Quanquam rectiùs dicerem, etiam antequam in lucem edereris, admirandâ virtutum anticipatione, Te imperium promeruisse: neque enim tam Paternæ industriæ dignitas illa præmium fuit, quam fælicitatis tuæ prænuntia, dignusque fuisti, cui etiam Ille, à quo omnia accepturus eras, plurimum se debere fateretur. Nimirum ea est indolis, ac virtutis tuæ

l. 5. Syluar.
in Protrep-
tico ad Cris-
pinum.

præstantia , vt segnes nascendi vices anteuertens , vltra annorum ,
 vitæque vestibulum se porrigat , exiguoque ætatis ambitu multo-
 rum merita sæculorum circumscribat. Leuia hæc tunc dixi , ad
 maiora propero. Enimuerò tua sibi dona detrimento sunt , mutuif-
 que quasi splendoribus alterum alterius lucem obruit. Eximia est
 (nemo non videt) Nobilitas tua , egregia , præclarissimis Auorum
 ceris cohonestata ; sed in Te nullius nitoris esse videtur , quem adeò
 factundus ingenij , ac doctrinæ fulgor circumuestit , vt à nullo mu-
 tuari , omnibus impertiri radios , ac splendorem possis. Calcar est
 Nobilitas ; sed virtus tua in gloriæ verticem suis velut alis euecta ,
 calcari non indiget. Iubar est ex superni luminis fonte delibatum ;
 sed nequicquam exilis flamma Soli additur : enitet , elucet , efful-
 get , sed tanquam pulchritudo alienis pigmentis delibata , quibus
 natiua indoles , ac animi venustas oblini potiùs solet , quàm or-
 nari. Iactent alij , per Te licet , obsoleta Maiorum suorum stem-
 mata , ostentent fumosas imagines situ , & vetustate exefas. *Tu*
verò (vt cum Ennodio loquar) quamuis de splendore natalium iu-
bar hauseris , vincens decorem sanguinis ingenij claritate , dum co-
ruscantem germinis tui lampadem actuum serenitate transcendis ,
factus es stemmatis victor tui , per quod plerosque mortalium nas-
cendo superasti. In mentis tuæ arce delegit sibi à teneris annis
 pulcherrimam sedem virtutum , ac litterarum chorus , vt ambi-
 geret posteritas , accepissène à natura ipsa tot , ac tanta mune-
 ra , an labore , & studio comparasses. Admissus in interioribus Mu-
 sarum conclaue priùs esse videris , quàm eas à limine salutasses ,
 commixtumque nutricis lacti Heliconæ totum suxisse. Nam quid
 hîc in medium proferam non affectatum , sed innatum , atque
 ingenitum cum libris commercium ? Tibi *litteræ omnes appella-*
tiones , ac facultates continent , vt de se Aristides aiebat. Eo in-
 genio præditus es , vt sine studio honoris apicem promereri vi-
 dearis ; id verò studij adhibuisti , vt vel ignauissimum ad gloriæ
 culmen eueheret , ita vt cui primas deferam , studio , an indoli ,
 hercle dubitem ; nisi quòd summa tua eruditio efficiat , vt studio ,
 summa autem felicitas , vt indoli , omnem laudem , ac famam
 addicere velim. Non Te iuuentutis ardor fræni impatiens , non
 disciplinæ litterariæ species , primo aspectu torua , à studiorum
 curriculo auocauit ; sed ingruente difficultatum caterua , etiam ere-
 ctior arduum Parnassi iter capeffis , non industriâ magis , quàm genio
 de euentus felicitate securior. De Te potiori iure affirmare possum ,
 quod de Heluidio Prisco ingeniorum *μυεσθηνον* Cornelius Tacitus olim
 loquutus est , *Ingenium illustre altioribus studiis iuuenis admodum de-*
dit , non vt plerique , vt nomine magnifico segne otium velaret ; sed quò fir-
mior aduersus fortuita rempublicam capefferet. Nimirum à primis vsq ;
 ætatis incunabulis consignatas animo circûferebas diuinas illas Cas-
 fiodori

In Panegy.

tom. 3. Ora-
 tione con-
 tra crimi-
 nâtes. quod
 non decla-
 maret.

Historia-
 rum 4. c. 5.

fiodori voces, *Desiderabilis eruditio litterarum, quæ naturam laudabilem eximiè reddit ornatam. Ibi prudens inuenit unde sapientior fiat; ibi bellator reperit, unde animi virtute roboretur; inde Princeps accipit, quæ admodum populos sub æqualitate componat. Nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam litterarum non augeat gloriosa notitia.* Atque ne diu sola ingenij spe orbem aleres, nondum elapso vitæ anno decimo septimo S. Orientium vnà cum notis P. Martini del Rio à te aduictis prælo subdendum curasti. Imò virente etiam num ætate geminum eruditionis fætum luci publicæ dedisti. O singularem indolis felicitatem! O velocitatem admirabilem! vix dum genas exoptata iuuentutis vmbra vestiuerat, cum Palladia Laurus tempora præcingit, vix dum studiorum studium subiueras, cum metâ præterueheris; & quando adhuc in adolescentiæ velut cliuo hærebas, eruditionis culmen exuperas. Si leat deinceps fabularum opifex vetustas, in cunis iacentem Herculem irruentium Draconum capita contudisse; neque ampliùs gloriatur superba Thetis Achillem futum virili toga nondum indutum in densis Theffaliæ saltibus Leones, ac Tygridas Chyrone duce dilaniasse; cunctis Martis heroibus Te vnum opponet nostra Minerva, qui sub prima ingenij tanquam crepuscula densissimas errorû tenebras discutis, quibus Martialis Thalia circumfusa iacebat. Rudimenta tua documenta sunt cæterorum, tua tyrocinia aliorum triumphis; neque alia Tibi puero crepundia fuisse arbitror, quàm Virtutum stemmata. Oratorum insignia, Musarum citharas. Iam tum Tibi canere licebat cum Horatio,

lib. 1. Ode 1.

*Me doctarum hedera premia frontium
Diis miscent superis: me gelidum nemus
Nympharumque leues cum Satyris chori
Secernunt populo* —————

Effecit eruditio tua, VIR Eruditissime, vt vitâ Hispaniæ iterùm deberet Bilbilitanus olor; qui in tam spissa ignorantia caligine sepultus iacebat. Illius sales, ac ioci doctrinæ tuæ sale conditi nunc demùm iucundissima voluptate oblectant huius æui palatum, cui iam dudum nauseam mouerant. Quòd si in superas oras remigraret Martialis, te Mæcenatè nuncuparet, te Apollinè, cui ingenij venam acceptâ referret. Imò iam voti compos factus esse videtur, quod hisce versibus olim expresserat,

*At quàm victuras poteramus pangere chartas;
Quantâque Pieriâ prælia flare tubâ,
Cum pia reddiderint Augustum Numina terris,
Et Mæcenatem si mihi Roma daret.*

lib. 11. epigram. 3.

Quis enim inficias eat restitutum Martiali in te Augustum, redditum Mæcenatem, cuius genio, à situ vindicata eius carmina, nulla obliuione, nullâ sæculorum iniuriâ conterentur? Iam vero Πεντηκόνταρτος tuus quantæ lectionis, quantæ vtilitatis opus! Ne longiùs abeam, audi te ipsum, Fratrem tuum alloquentem de hoc *Libello*,

Epist. dedic.
ad fratr.

Theologos reperies, Iureconsultos leges, Philosophos intelliges: Denique omnis mensa ferculum exhibetur. Addis autem, quæ tua est modestia, *O utinam suavissimum epulum!* Est profectò, ne dubita, **LAVRENTI**, Virorum Optime, liber iste tuus exquisitissimis dapibus instructum epulum, ad quod omnes omnis litteraturæ Principes, humanissimè à Te vocati, cœlestis doctrinæ Ambrosiâ ac Nectare reficiuntur. Hisce quinquaginta militibus feliciter stipatus *Pentecontarchus* ipse, longè securius, quàm si numerosis Xerxis manipulis cingerè, imperuias difficultatum quasi arces propiciâ Minervâ expugnas, quas tot iam sæculis perspicacissimi acuminis viri nequicquam obsederant. Taceo *Notas* lucis, antiquitatique plenas, quibus *Luitprandum, & Iulianum* illustrasti. De Te quippe exclamare mihi liceat cum aurea-Musarum propagine Statio, *Vir eruditissimus, & qui præcipuè vindicat à situ litteras iam penè fugientes.* Prætermitto *Consilium, & Consiliarium*, in quo luculentissimis coloribus Te ipse inscius depingis, ut vbi in æthereas oras transcriptus fueris, doctis omnibus faustum sydus futurus, expressam aliquam, & spirantem indolis tuæ imaginem in terris relinqueres. Silentium ago de illa non tam *Legum*, quàm ingenij, ac eruditionis *Tessera*, quâ qui munitus fuerit, æquitatis, ac virtutis velut urbem adamantino muro circumdatam incolumis subibit. Prætereo *Schediasma Epistolare*, in quo humaniorum litterarum causam secundissimis alitibus agis. Missa facio alia quamplurima monimenta quæ Latino, quæ materno idiomate concinnata, quæ vel iam cupido orbi impendisti, vel mox impensurus es. Obuersabatur procul dubiò animo tuo, quod Romanæ eloquentiæ Coryphæus olim dixerat. *Hæc studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium, & solatium præbent; delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur.* Rectiùs in Te quadrat, quod ait Eumenius Rhetor ad Præsidem Gallix, *Tanto studium litterarum favore prosequitur, ut non minus ad providentiam Numinis existimet pertinere benè dicendi, quàm rectè faciendi disciplinam: & pro diuina intelligentia mentis æternæ sentiat litteras omnium fundamenta esse virtutum; utpotè continentia, modestia, vigilantia, patientiæ magistras.* Tu verò non modò menti tibi insitam penitus geris hanc tam speciosam de Musis opinionem, verùm etiam ut in reliquorum animis eadem existimatio radices agat, omnibus nervis, ac sanguine conaris. Et quamquam

Ad Stellam.

Cic. Orat.
pro Arch.

Claud. pæ-
negyr.
Theodosij.

*Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaque latè
Fortunæ securo nitet, nec fascibus ullis
Erigitur, plausuræ petit clarescere vulgi.*

Nil

*Nil opis externa cupiens , nil indiga laudis ,
Diuitiis animosa suis , immotâque cunctis
Casibus , ex alta mortalia despicit arce.
Attamen inuitam blandè vestigat , & ultrò
Ambit honor.*

Testes sunt acclamationes publicæ Tibi haberi solitæ ; testes laudes, ac præconia , quibus Te doctissimus quisque maximè effert , sapientiam , & doctrinam tuam , vt provirili parte enitaris , non magis occultari posse , quàm suffocari flammâs , aut intra vnus fluminis alueum coerceri Oceanum. Nemo est ex omnibus quotquot hoc æuo vllius notæ monumenta prælis tradiderunt , exterus sit , aut popularis , hostis , vel socius , qui à tuis libris tanquam à communi litterarum panoplia validissima subsidia non mutuetur. Te Theologus , Te Iurisperitus , Te humanioris litteraturæ alumnus , Te historiarum indagator in Athæneis publicis , in priuatis ædibus cum summo omnium applausu inuocat , appellat , implorat. Hic eruditionis veneres admiratur , ille facundiæ illecebras , alius felicitatem indolis , alius velocitatem , alter iudicij limam , alter indefessam studendi cupidinem , non curis infractam , non intermissam negotiis : denique cum omnes Te collaudant , sua cuique diuersa laudandi materies , & argumentum suppeditat. Achatî enim verò quàm simillimum dixerim Genium tuum , VIR donis omnibus cumulatissime ; lapillus is est , in quo quicquid amœnitatis figurarum conspicuum , quicquid artificij venustate insigne in spectabili hac mundi scena reperitur singulari luxuriantis naturæ ludo expressum cernes. Quid enim ? Sunt cordi flumina ? Profluit in Eridanum. Arrident fontes ? In Heliconâ ebullit. Placent montium conuexa ? Assurgit in Parnassum. Mauis camporum planitiem ? Diffunditur in Tempe. Suavis est nemorum umbra ? Frondescit in Dodonæam syluam. Desiderantur flores ? Hybla est. Optantur fructus ? Amaltheæ cornu est. Expetuntur arbores ? Est Alcinoi hortus. Denique cum vnus sit , fluuios , prata , animalia , lucos , flosculos , & fontes , iucunda planè , atque admirabili colludentium inter se colorum varietate representat. Haud aliter omnes omnium Musarum delicias , ac elegantias solus complecteris. Quippe in Te vnum cernere licet subtilitatem Dionysij , grauitatem Platonis , eruditionem Aristotelis , eloquentiam Tullij , Iurisprudentiam Vlpiani , iudicium Maronis , dispersâque per præstantissima Reipublicæ litterariæ lumina doctrinæ lenocinia singulari naturæ , & industriæ beneficio coaluisse. Huc accedit Musæum tuum Apollinis & Themidos verè sacrarium , in quod selectissimos libros summis laboribus , ac impendiis conquisitos ad æternum tui Nominis decus congesisti. Huc tanquam in portum securissimum à negotiorum procellis semotus auidissimè confugis , vt iis
qui

qui de longè diffitis regionibus velut commune Orbis oraculum Te
 consulant, responsa solatij, ac voluptatis plena reddas. O inexplebilem
 laborum sitim! O immensam de omnibus quàm optimè merendi cu-
 piditatem! vix à forensium causarum turbine secedis, cùm variarum
 de re litterariâ interrogationum fluctibus propemodùm obrueris: in
 quarum tamen difficultatum solutione animi requiem, ac ærumnarũ
 panaceam reposuisse videris. Hinc fit, vt recens à mensa ad libros euol-
 uendos te cõferas; quod factitasse olim Hispaniæ nostræ decus Latro-
 nem Porcium testatur Seneca hisce verbis, *Post cœnam ferè lucubra-
 bat, nec patiebatur alimenta per somnum, quietemque equaliter digeri.*
 Vsq̃ue ad eò Te delectat, & quasi præstigiis quibusdam demulcet Mu-
 sarum Societas, quòdque alios tædio, & dolore torquet, singulari
 Tibi mentem iucunditate perfundit. *Quid ni ego tuum otium aliorum
 negotiis anteuerto? Audio etiam, etiam credo saepe aliqua Te laborum tibi
 iniunxisse, & ne cõtraheres corporis veternum huiusmodi semper opere
 insidiantis etij tersisse rubiginem. Sic agrestes Curij, sic nomina reueren-
 tia Fabricij cum inducia bella suspendebant, inter aratra viuebant, & ne
 virtus quiete languesceret, depositis in gremio Capitolini Iouis Laureis
 triumphales viri rusticabantur.* Nimirum non aliud certius indicium
 reperiri potest ingenij propemodùm diuini, atque ad summa omnia
 nati, quàm laborum contemptor animus, & negotiorum turbini ce-
 dere nescius. *Gaudent profectò diuina perpetuo motu, & iugi agitatione
 se vegetat eternitas, & quicquid homines vocamus laborem, vestra na-
 tura est: vt indefessa vertigo cœlum rotat, vt maria estibus inquieta sunt,
 & stare Sol nescit, ita tu continuatis negotiis, & in se quodam orbe re-
 deuntibus semper exercitus es.* Iam verò de forma tua imperio digna
 quid attinet dicere? Eximia est lineamentorum conformatio, colorum
 temperies egregia, & tantæ animæ par domicilium. Excubat in fron-
 te maiestas; sedent in oculis geminæ amoris firenulæ, diffususque per
 membra omnia virilis quidam, nec mollis decor, cunctorum in se
 animos, ac ora conuertit. Incubuisse mihi quidem videtur scientissi-
 mus ille rerum machinator politiore pollice ad corporis tui pulchri-
 tudinem, & omnibus artis quasi calamistris luxuriasse:

Pacat.

Idem.

Virg. lib. 1.
 Æneid.

*Quale manus addunt ebori decus, aut ubi flauo
 Argentum Pariusve lapis circumdatur auro.*

Sed hætenus præstantissimas dotes, quibus tua Te quæ indoles beni-
 gna, quæ singularis industria excoluit, summa cum admiratione aspe-
 ximus; nunc qui Tibi honores, quæ dignitates collatæ sint, paucis
 videamus. Missus es Orator ad Ludouicum XIII. Galliæ Regem
 Christianissimum; vt cum eo de grauißimis vtriusque Regni negotiis
 pro tuâ prudentiâ transigeres. Credo equidem, Philippum nostrum
 Hispaniarum Monarcham eisdem verbis hanc Tibi prouinciã deman-
 dasse, quibus Theodoricus olim Gemelum in easdem terras delegauit:

Explo

*Explorauimus efficaciam tuam per diuersos industria gradus, sed non
 impari meruisti gratiam, variis actionibus equaliter approbatus.
 Hinc est, quod presenti tempore in Gallias Vicarium te nostrum no-
 stra mittit auctoritas: unde perpende qualia de te videamur habere
 iudicia, quando ad tantos populos mitteris componendos. Lata est
 Principi gloria, & necesse est de illis amplius esse sollicitum, unde ti-
 bi triumphorum sentit venisse augmentum. Age igitur mandata, si cupis
 in te proficere nostra iudicia: turbulenta non ames, auara declina: ut
 talem te Legatum Prouincia suscipiat, qualem Hispanum Principem
 transmisisse cognoscat. Quis tibi tunc, ô Gallia, sensus, cum tan-
 tum, & talem virum per tuum Regnum ingredientem conspexi-
 sti! Hæsiisti, opinor, stupore, & admiratione defixa, quando elo-
 quentiæ flumen, rationum pondera, ac momenta expendisti, ma-
 gisque Hispaniæ hunc vnum Senatorem inuidisse te arbitror, quàm
 foetas auro, & argento innumeras Indiæ venas. Atque ut adeò splen-
 didum munus debito cum nitore, gloriæque obires, quatuordecim am-
 plius aureorum millia ex propriis sumptibus erogasti. O inauditum
 continentiae exemplar! Unde alij argento, & auro onusti reuer-
 tuntur, tu ære alieno oppressus redis. O incredibilem fidelitatem! ut
 magnificum apud exteram Gentem Regi nomen comparares, tot no-
 mina in tabulas refers. O virum! quem in summa eruditione, benignitate,
 honoribus, nulla in hanc diem hamarunt munera, nulla viscauit gra-
 tia, ut nescias humanior, doctior, prudentior, integrior in illa fortuna
 sit. Quid multa? Electus quoque es, ut in summo S. Claræ Consilio
 Neapoli præsideres; sed noluit Hispania suo damno experiri, quanto-
 pere præsentiam tuam indigeret. Mansisti ergo totius regni votis, &
 propitio nobis Numine coactus. Quæ verò deinde munera, quantaque
 cum prudentia domi gessisti? Aliquoties ad publica omnium ciuita-
 tum comitia deputatus accessisti. Mox in Regij ærarij Senatu Consilia-
 rij, & Rationalis Maioris officio egregiè defunctus, in Indiarum, Ca-
 meræque earum & Belli consilium cooptatus es: hinc ad supremum
 Castellæ, & Cruciatæ Senatum singulari omnium acclamatione euectus,
 & ad Consilia de Millionibus, & Classe Indica, de Operibus publicis, &
 syluis admissus, eximium prudentiæ, & æquitatis specimen exhibuisti.
 Nimirum dicta Tibi videntur à Magno Philippo nostro aurea verba,
 Curarum omnium pulcherrimam molem (quod prosperum Nobis, utile Rei-
 publicæ sit) tuis humeris decenter imponimus, quam tu & ingenij virtute
 sustineas, & summa fide tractare contendas. Quæ quantum diuersis soli-
 citudinibus constringitur, tantò magis laudes amplissimas dignitas hæc
 triumphat: & ideò tantum lumen gloriæ sit actionibus vestris, ut & in
 palatio nostro fulgeat, & in Prouinciarum longinquitate reluceat. Ecquis
 autem pro dignitate explicare queat prudentiam tuam admirabi-
 lem, summam æquitatem, singularem clementiam, integritatem
 eximiam*

Cassiod. var.
 lib. 3. ep. 16.

Scribanus
 in Epistola
 Dedicatoria
 Politici Chri-
 stiani ad
 Reg. Philip-
 pum I V.

Cassiod. lib.
 6. var. Ep. 3.

eximiam, cæterâsq; animi dotes, ac virtutes, quarum luculentissimo splendore non modò Europam totam, verùm orbem etiam vniuersum collustras? Enimverò si Respublica nostra Templum est, tu Ara; si annulus est, tu gemma; si oculus est, tu pupilla; si corpus est, tu anima; denique si Respublica Lyra est (vt de mundo Sinesius ait,) tu chordas temperas, moderaris pollicem, suauissimum melos, ac dulcissimam harmoniam elicis. Non vesana honoris cupido, non inexplebilis diuitiarum fames, non adulatio, non timor à veritatis semita Te auerit, sed quâ religio, ac æquitas, quâ ratio, & suscepti muneris officium ire suadet, animosus viam carpis, tam blanditiis flecti indocilis, quàm minis infringi ignarus. Ad Te confugiunt tanquam ad præsentissimum quoddam Numen summi pariter, ac infimi, opulenti iuxta, & egeni, vt vel rebus afflictis solatium quærant, vel secundis, & prosperis firmamentum. Si quid negotij incidat, ad quod peragendum eruditione, ac litteris opus sit, eæ partes LAURENTIO protinus deferuntur. Miratur etiamnum Hispania tota arcus illos Pyramidum fastu superbiores tua industria, & labore nuper erectos, cum Serenissima Regina nostra Marianna Austriaca per Matritensia compita ad Palatium Regium deduceretur, quo tempore mihi quidem videris de prisca Romanorum arrogantia, ac pompa triumphum quendam egisse. Atque ne quis fortè existimet, Te vnum esse ex Ramiresia, Pradanâque Familia, qui tot, ac tantis siue naturæ dotibus, siue donis fortunæ inter mortales emines, gemini tibi sunt Fratres, alter quidem Dominus D. Fr. Marcus Ramirez de Prado in noua Hispania Antistes Mechoacensis, alter verò Dominus D. Alfonsus Ramirez de Prado in Patrimonij regij Consilio Senator, ambo prudentia, ac pietate insignes, & vt summatim dicam, Te fratre digni; Atque vt cum Claudiano.

In panegyri de Consulatu Probinii, & Olybrii.

*His neque per dubium pendet fortuna pauorem,
Nec nouit mutare vices, sed fixus in omnes
Cognatos procedit honos, quemcumque requires
Hac de stirpe virum, certum est de Consule nasci.*

Quæ cum ita sint, ILLUSTRISSE HEROS, cumque tantis eruditionis, & honoris ornamentis præditus sis; perfrictæ frontis videbatur opellam hanc Tibi dedicare. Cæterùm cum apud animum reputarem meum, quantâ beneuolentiâ Societatem nostram amplectaris, ingrati animi notam mihi inurendam esse putabam, si librum hunc in bono lumine positurus, tui Nominis lucem illi non præfigerem. Adde huc singularem amorem, quo tum fratres meos, tum colendissimum mihi Parentem prosequutus es, quem tanto Phæbo tam familiariter vtentem neququam sanè miror, quâ eximia eruditione, ac bonis litteris, quâ variarum linguarum notitia enituisse;

cuius

cuius rei specimen non obscurum exhibet vernacula eius Thalia, qua feliciter aspirante poemata nonnulla in lucem edidit. Et quanquam me seueriores Theologiae leges per amena humaniorum litterarum vireta diuagari plerumque non sinunt, ne dum Theologis morem gerere velim, incultam ipsorum penulam aspernari videar: passim tamen nonnulla orationis pigmenta, ac flosculos aspergo, quorum virore ingratus styli horror mitescat: Tu verò, qui & sublimiores istas facultates pleno ore degustasti, & cuncta eruditionis blandimenta apprimè calles, vtriusque generis dapes in hoc volumine offendes, vti spero, non insipidas, aut iniucundas. Accipe igitur, ô Hispaniae APOLLO, in obsequij tesseram, in venerationis pignus hasce lucubrationes meas, memor illorum Carminum, quibus Papinius olim Gallicum admonuit,

——— *Nec tu, quando tibi, Gallice, maius
Eloquium, sandique opibus sublimis abundas;
Sperne coli tenuiore lyra; vaga cingitur astris
Luna, & in Oceanum rivi cecidere minores.*

Sylvar. l. r.
in Soteriis
pro Rutilio
Gallico.

Viue inter mortales diutissimè; & in Empyreo æternùm, immortalibus additus Cælicolis.

Dominationi tuæ,

Deditissimus seruus, & discipulus

GABRIEL DE HENAO.

Facultas R. P. Prouincialis Castellanae Prouincia.

FGO Franciscus Antonius Cabezon Prouincialis Societatis Iesu in Prouincia Castellana, potestate ad id mihi facta à R. admodum P. N. Vincentio Carrafa Præposito nostro Generali, facultatem facio, vt Tomus, cui inscriptio *Empyreologia seu Philosophia Christiana de Cælo Empyreo*; compositus à P. GABRIELE DE HENAO nostræ Societatis, Sacræque Theologiæ Professore, & eiusdem Societatis grauium, doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu & sigillo nostro munitas dedimus. Oueti, in Collegio nostro S. Mathiæ, die vigesimaquinta Maij, anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo septimo.

FRANCISCVS ANTONIVS.

APPROBATIONES DOCTORVM.

REVERENDI PATRIS GABRIELIS DE HENAO Societatis IESV perlustratam à nobis inscriptis Doctoribus Almæ Facultatis Parisiensis *Empyreologiam* tamquam bonis moribus & Doctrinæ Orthodoxæ consonam probauimus Lugduni die 31. Ianuarij 1652.

Fr. PAVLVS LOMBAR D. *Prouinc. Carmel.*

Fr. CYRILLVS MOREL, *Carmel. Lud. Prior.*

Approbatio Prouicarij Generalis.

ANNVIMVS Nos etiam cum prædictis Magistris vt *Empyreologia* R. P. GABRIELIS DE HENAO typis prodeat, Lugduni prima Februarij 1652.

DE-VILLE *Vic. Gen. Substit.*

Consensus

Consensus Procuratoris Regij.

VISA Doctorum approbatione, Ego infra scriptus Regio nomine non impedio quin hic liber à PHILIPPO BORDE, LAURENTIO ARNAVD, & CLAUDIO RIGAVD, Bibliopolis Lugdunensibus excusus in lucem prodeat, cum defensione tali casu requisita & solida. Actum Lugduni die prima Februarij 1652.

LORIN.

P E R M I S S I O.

TA & me non dissentiente fiat, Lugduni die prima Februarij 1652.

SEVE.

INDEX LIBRORVM

Exercitationum, & Sectionum; quæ in
secunda Empyreologiæ parte
continentur.

LIB. V. **D**E Influentiis Empyreï. pag. 3

EXERC. XVI. De Influentiis Empyreï in
alia corpora cælestia, &
sublunaria. ibid.

Seçt. 1. Recensentur patroni, & proponun-
tur argumenta sententiæ negantis in-
fluxum Empyreï in alia corpora cæ-
lestia, & sublunaria, ibid.

2. Recitantur Authores, & in medium
producuntur fundamenta senten-
tiæ concedentis influxum, p. 4

3. Prioris sententiæ exarantur ratio-
nes, p. 6

4. Posterioris sententiæ informantur ar-
gumenta, & tam posterior, quàm
prior relinquitur in medio, p. 7

5. Refutantur variæ opiniones de influ-
xu Empyreï in alia corpora cælestia,
pag. 8.

6. Repudiantur variæ opiniones de in-
fluxu Empyreï in res sublunares,
pag. 10

7. Profertur exploratoria quædam, &
tentabunda cogitatio de influxu
Empyreï in alia corpora cælestia, &
sublunaria, p. 12

8. Opponuntur, & enodantur quinque
argumenta contra præcedentem
cogitationem. p. 13

9. Soluitur aliud argumentum ordine
sextum. Et discutitur, an idem effe-
ctus possit simul produci à duplici
causa adæquata in actu secundo? p. 14

10. Iudicium de prætentato influxu Em-
pyreï ex abundantia? p. 23

LIB. VI. De Incolis Cæli Empyreï? p. 24

EX. XVII. De Deo Optimo, & Maximo,
vt Empyreï nobilissimo Incola, &

Imperatore. p. 24

Seçt. 1. Ostenditur ex sacris Litteris, & pro-
phanis, Cælum esse præcipuum Dei
domicilium, p. 25

2. Qua ratione sit Deus peculiariter in-
cola cæli Empyreï p. 25

3. Obiectionum quarundam nubeculæ
dispelluntur, p. 27

4. An Deus ex tam peculiari titulo sit
præsens Empyreï, vt si fingeretur,
non esse immensum, neque intimè
adstare telluri v.g. deberet tamen
Empyreï non abesse. p. 28

EX. XVIII. De Christo IESV Humani Ge-
neris Vindice vt Empyreï Incola,
& Rege, p. 28

Seçt. 1. An Christus sit prætergressus Solis
sphæram, dum ascendit in cælum?
pag. 29

2. An Christus ascenderit, & existat su-
pra Empyreï conuexam superfi-
ciem, an supra eminentiorem par-
tem regionis mediæ? Vbi de Bea-
tis aliis hominibus, p. 30

3. An Christus existat intra cælum ali-
quod deputatum singulariter si-
bi? An saltem in vero aliquo thro-
no Cæli Empyreï? p. 37

4. An Christus recesserit aliquando, &
an recedet posthac per breue ali-
quod tempus ab Empyreï ante
diem extremi Iudicij? p. 39

5. Superioris doctrinæ occasione tracta-
tur, num idem corpus possit diui-
nitus existere circumscriptiuè in
duobus, aut pluribus locis adæ-
quatis. p. 42

6. An Christus ante solemnem Ascen-
sionem

Exercitationum & Sectionum.

- tionem in Empyreum ascenderit latenter in ipsum duodecimo ætatis anno? p.47
7. An Christus ascenderit priuatim in Empyreum simul cum bono Latrone? p.48
8. An Christus ante solemnem Ascensionem in Empyreum ascenderit occultè in ipsum iam rediuuius? pag.52
9. Fueritne Christus ex hominibus primus empyrei incola, p.52
10. Expeditur Obiectio petita ex translatione Henoshi, & Eliæ, p.56
11. Diluitur alia obiectio desumpta ex Moyfis anima, & corpore. p.61
12. Soluuntur variæ aliæ obiectiones ex sacris Litteris, p.63
13. Explicantur Scriptores aliqui ecclesiastici, & referuntur hæretici, qui à veritate Catholica in præcedentibus stabilita deniarunt. p.65
14. Satisfit nonnullis argumentis à ratione, p.67
15. An si Deipara Virgo priùs, quàm Christus, obiisset, ascendisset in empyreum anima ipsius? p.67
- Ex. XIX. De Virgine Deipara, vt empyrei incola, & Regina, p.71
1. Deiparæ Virginis anima incolit empyreum? An ad illud ascenderit mox, vt separata est à corpore? p.72
2. Virgineum corpus rediuuium, ac glorificatum existit iam in cælo. p.73
3. Virgineum corpus non est translatum ad paradysum terrestrem, p.77
4. An Virgo Deipara surrexerit anticipatè ex merito personæ, vel ex mera prærogatiua singulari, p.78
5. An Deiparæ corpus reuixerit in sepulchro, vel in empyreo? p.80
6. An quoties celebratur Anniuersaria dies Assumptionis subleuentur pœnis damnatæ animæ? p.84
7. De materiali throno Deiparæ in empyreo, & de eminentissimo loco, quem post Filium occupat, p.85
8. De Regio Diademate Virginis in Empyreo, p.86
- Ex. XX. De Angelis vt empyrei incolis, p.89
- sect. 1. Comprobatur ex sacris, & prophanis monumentis, nec non ex rationibus, cælum esse beatorum Angelorum domicilium, p.89
2. An Angeli omnes fuerint à sua creatione incolæ cæli empyrei? p.90
3. Argumenta pro Angelorum in empyreo creatione enodantur. p.92.
4. Quandonam Angeli fideles contulerint se in empyreum? pagin. 95
5. An Dæmonibus patuerit aliquando aditus ad Empyreum? p.95
6. An beati Spiritus Angelici, & Animalistici habitent intra regionem mediam empyrei, vel supra eius conuexam superficiem? p.97
7. Infertur ex proxima doctrina, beatos spiritus Angelicos, & Animasticos nunquam existere absolutos ab omni loco extrinseco imaginario. Quæritur, an ipsi, quantum ex se est, possent naturaliter se absolvere; vel an saltem Deus posset miraculosè id præstare? p.100
8. An Angeli beati, qui sunt motores cælestium sphaerarum, habitent intra, vel infra Empyreum? p.106
9. An aliquis ex Angelicis Incolis sit custos empyrei? p.108
10. An Angeli beati commorantes in empyreo operentur aliquid erga illud? ibid.
11. An Angeli beati habeant gloriam accidentalem, seu quasi sensus, à cælo empyreo, vel ab eius luce, sicut Dæmones patiuntur ab Inferno, vel ab eius igne? Vbi de pœna Dæmonum ab igne. p.119
12. Quotus sit Angelorum empyreum incolentium numerus? p.131
- Ex. XXI. De animabus vt empyrei incolis ante generalem corporum resurrectionem. p.133
- sect. 1. Statuitur ex sacris Litteris existentia beatarum animarum in cælo ante generalem corporum resurrectionem. p.134
2. Testimoniorum Scripturæ Sanctæ, quæ obstare videntur, explicatio. pag.136
3. Comprobatur ex Conciliis, & summorum Pontificum decretis eadem doctrina Catholica. p.137
4. Ecclesiasticæ aliæ Authoritates afferuntur. p.139
5. Existentia beatarum animarum in cælo, eoque empyreo, suadetur rationibus. p.140
6. Diluuntur rationes, quæ videntur posse obiici. p.143
7. Elucidatur ex prophanis litteris existentia beatarum animarum in cælo. ibid.
8. Prima classis Patrum, & Ecclesiasticorum Scriptorum, qui cum Sanctorum animas existere iam in cælo affirmant, de visione Dei iam habita iudicant, aut indicant

Index Librorum ,

- secūs. Præmittitur ad Lectorem monitio de iis, quæ in Patribus nonnullis minus benè sonantia aliquando deprehenduntur. p. 145
9. Secunda classis eorum, qui cum tradant, Sanctorum animas ante diem Iudicij donari cœlesti sede, & beata visione; exprimunt tamen, aut innuunt, commorari aliquandiu in aliis locis, & sine beata visione. p. 147
10. Tertia classis eorum, qui insinuant, Sanctorum animas pergere in cœlum, sed diuertendo ad paradysum terrestrem. Tractatur de earum celeritate in motu ad cœlum, & de instanti, quo beatam obtinent visionem. p. 149
11. Quarta classis eorum, qui significare videntur, inuitabilem esse Sanctorum animabus digressionem ad ignem Purgatorij, p. 150
12. Quinta classis eorum, qui tradere videntur, Iustorum aliquorum animas detineri in loco quodam sine cruciatu ab igne, antequam perueniant ad cœlum. Agitur de Purgatorio Desiderij. ibid.
13. Sexta classis eorum, qui Sanctorum animas vsque ad diem Iudicij sine visione beata intra paradysum terrestrem commoraturas significant. p. 151
14. Septima classis eorum, qui Sanctorum animas aut in Inferis, aut in alio subcœlesti loco sine visione beata custodiendas vsque ad diem Iudicij pronuntiant. p. 155
15. Octaua classis eorum, qui cum fileant de loco, in quo existunt sanctorum animæ, videntur denotare, eas non beari ante diem Iudicij. p. 158
16. Recensentur qui ante, & post definitionem Benedicti Papæ XII. à veritate deuiarunt, & in hæresim sunt lapsi, cum in aliis materiis essent Hæretici, p. 159
17. Quis se gesserit Ioannes Papa XXII. in Controuersia de beatitudine, & habitatione sanctarum animarum in cœlo ante diem Iudicij? p. 160
18. An præter beatas animas aliæ ad tempus existant aliquando in Empyreo. p. 162
19. Quotus erit numerus animarum inhabitantium Empyreum? An plures illud incolent, quàm Infernum, & Limbum puerorum? Num tot feminarum, quot virorum animæ manebunt in Empyreo? p. 163
- Ex. XXII. De nonnullis, præter Christum, & Deiparam, incolis Empyreii, in corporibus glorificatis ante generalem resurrectionem, p. 164
- Sec. 1. An sancti, qui Christo resurgente resurrexerunt, incolant Empyreum in corporibus glorificatis? ibid.
2. Quinam sint sancti, qui Christo resurgente resurrexerint, & ascendente ascenderit in Empyreum, maneantque ibi cum corporibus glorificatis, p. 168
3. An S. Ioannes Euangelista in corpore glorioso incolat Empyreum? p. 177
4. An alij in corpore glorioso incolant iam Empyreum? p. 179
5. An de cætero Henoch, & Elias ante generalem resurrectionem incolent Empyreum in corporibus glorificatis? Et an in non glorificato raptum esse in illud ad tempus S. Paulum, colligatur ex sacra Scriptura? p. 180
6. Num Deipara Virgo post ascensionem Christi in Empyreum rapta sit illuc aliquando cum corpore mortali? Num species Sacramentales Eucharisticæ illuc etiam transferantur interdum? p. 181
- Ex. XXIII. De hominibus vt Empyreii incolis in anima, & corpore gloriosis post generalem resurrectionem, p. 182
- Sec. 1. Firmatur ex sacris Litteris Catholica veritas de hominum beatorum in cœlo habitatione post generalem resurrectionem. p. 182
2. Firmatur ex rationibus eadem Catholica veritas. p. 183
3. Subinfertur habitatio beatorum hominum in Empyreo: & errores aliqui contra eam notantur, p. 184
4. Patres aliqui nescio quid indicantes de existentia omnium Iustorum, vel quorundam post resurrectionem in alio loco, quàm cœlesti, & empyreo, referuntur. p. 185
5. Recensentur Patres alij, qui simile quid innuunt, p. 186
6. Memorantur incidenter Scriptores, qui adultis nonnullis Gentilibus rediuiuis habitationem concedunt in loco diuerso ab Empyreo, & Inferno. Firmatur ampliùs ex sacris Litteris, & Patribus, ac rationibus existentia rediuiuorum hominum vel in Empyreo, vel Inferno. ibid.
7. Huma

Exercitationum & Sectionum.

7. Humanorum corporum in cœlo existentia comprobatur ex prophanis litteris. p.188
8. Quem situm habebunt in Empyreo homines glorificati? p.190
9. An locorum ordinem seruabunt in Empyreo homines glorificati? pag.192
10. De particulari locorum ordine, quem glorificati homines habebunt in Empyreo. p.195
11. De amplitudine spatij, in quo existent frequenter glorificati homines. pag.199
12. Occurritur tribus difficultatibus circa amplitudinem theatri Beatorum in Empyreo. Tractatur de amplitudine Inferni, & Paradisi Adami. p.200
- LIBER VII. De aliis corporibus, præter humana, exituris in Empyreo, pag.202**
- Ex. XXIV. An Eucharistia asseruanda sit in Empyreo post mundi consummationem? ibid.**
- sect.1.* Proponuntur dubitandi rationes. ibidem.
2. Præponitur negatiua pars, p.203
3. Occurritur dubitandi rationibus. pag.205
- Ex. XXV. An Christi Domini Crux, & alia Passionis instrumenta sint in Empyreo conseruanda post magni Iudicij diem? p.207**
- sect.1.* An Crux ipsa in qua Christus obiit, manifestanda sit in magni Iudicij die. ibid.
2. Statuitur, ipsam Crucem, in qua Christus obiit, conseruandam in Empyreo post magni Iudicij diem. pag.208
3. Passionis Dominicæ alia instrumenta conseruanda in empyreo post magni Iudicij diem, firmo craret fundamento, p.209
- Ex. XXVI. An Angeli in Empyreum inferant extranea corpora assumpta quandoque ab ipsis? p.210**
1. An Angeli in Empyreo assument quandoque corpora? ibid.
2. Corpora in Empyreo assumpta ab Angelis non erunt ex materia extranea, sed ex Empyrea. p.211
- Ex. XIX. An Beati homines in Empyreo inferent vestes corporeas ex materia extranea confectas? p.212**
- sect.1.* An beati homines vtentur vestibus in Empyreo? ibid.
2. An beatorum hominum vestes in Empyreo erunt ex materia extranea? p.214
- LIB. VIII. De externis, & internis materialibus actionibus incolarum Empyreici? p.216**
- Ex XXVIII. De visu corporeo glorificatorum hominum. ibid.**
- sect.1.* An Deus in se ipso percipietur vt obiectum per visionem corpoream à glorificato visu, si hic sit futurus idem omninò, ac modò? p.217
2. An Deus in se ipso percipietur vt obiectum à glorificato visu per spirituale perceptionem? p.223
3. An si sit futurus diuersus à mortali visus glorificatus percipiet Deum in se ipso? p.224
4. Occurritur sex obiectionibus à ratione contra visionem Dei ab oculo glorificato, qui sit diuersus à mortali? p.227
5. Diluuntur sex aliæ obiectiones. p.230
6. Eneruantur aliæ sex, p.235
7. Aliæ sex infirmantur. p.237
8. Sacræ Scripturæ, Patrum Ecclesiæ, & Theologorum autoritas expenditur; & dirimitur quæstio. p.241
9. Præstantissimum obiectum visionis corporeæ erit Christus, vbi de pulchritudine corporis Christi. p.244
10. An cuncti beati homines conspicient semper humanitatē Christi? p.247
11. An Beatis, si præditi supponantur speciebus impressis, quibus semper intueri valeant Christi humanitatem, liberum adhuc sit continuare, vel non continuare eius visionem? p.248
12. Nobilius obiectum visionis corporeæ erit post Christum Deipara Virgo. Vbi de pulchritudine Virginis. p.251
13. Visionis corporeæ obiecta Angeli in assumptis corporibus, & conciuēs Empyreici in propriis. p.254
14. Visionis corporeæ obiecta cælestes spheræ, p.257
15. Visionis corporeæ obiecta elementa. An fortè aliqua mixta in terra. Agitur etiam de rediuiuis pueris, qui cum peccato originali obierunt. pag.261
16. Eruntne visionis corporeæ obiecta Dammati existentes in Inferno? pag.265
- Ex. XXIX. De auditu glorificatorum hominum, p.271**
- sect.1.* An beati homines audient in Empyreo alios loquentes? p.271
2. Oble

Index Librorum, Exercitation. & Section.

2. Oblectamentum ex auditu captum agnouere in Beatris antiqui Poëta, & Philosophi. p.274
3. Quanam lingua loquentes audient se mutuò Beati? p.275
4. An Beati erunt in continuo audiendi exercitio? Et an audient concentus Musicos, aliòsque sonos præter vocales? p.279
5. Occurritur duplici obiectioni. p.280
- Ex.XXX. De olfactu glorificatorum hominum, p.281
- Ex.XXXI. De gustu glorificatorum hominum. p.283
- Ex.XXXII. De tactu glorificatorum hominum, & nonnullis difficultatibus communibus ipsi, aliisque sensibus. p.286
- sect.1.* Adstruitur exercitium tactus in Empyreo, & multiplex eius obiectum, ibid.
2. An Beati inuariatis actibus, & simul ac semper percipient omnia sua obiecta per sensus externos? p.289
3. An Beati per species infusas externis sensibus percipient obiecta non existentia? ibid.
4. An Beatorum externi sensus elicient actus intrinsecè supernaturales? Vbi de luce glorificatorum corporum. p.293
5. Difficultates confertæ circa sensuum externorum operationes proponuntur, & exarantur. p.298
- Ex.XXXIII. De motu locali glorificatorum hominum. p.306
- sect.1.* An Beati mouebunt se localiter intra Empyreum? An etiam extra? ibid.
2. An Beati agent choreas in Empyreo? p.309
3. Breuiariæ rationes quæstionum de motu locali beatorum hominum in Empyreo, p.315
- Ex.XXXIV. De internis actionibus materialibus glorificatorum hominum. p.333
- sect.1.* Beatorum hominum interni sensus non manebunt otiosi. ibid.
2. Beati homines non carebunt appetitu sensitiuo. Explicantur eius actus. p.335
- Clausula Empyreologiæ. ibid.

PARS SECUNDA
 EMPYREOLOGIÆ,
 SEV PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ
 DE COELO EMPYREO.

RESOLVTA iam prima parte ; in qua ad amussim examinaui ea , quæ pertinent ad Empyreum intrinsecè , vt est in se , secundùm esse substantiale , & accidentale , progredior ad secundam ; in qua exactè discutiam ea , ad quæ se habet extrinsecè , tum quia est operatum transeunter , tum quia est locus corporeus. Et quia , vt inquit Tullius libr. 5. de finibus , *in ipsis illis rebus , quæ discutuntur , & enarrantur , inuitamenta sunt , quibus ad ea , quæ supersunt , discenda , & cognoscenda mouemur* , subit animum spes , priori operis parte inuitatum Lectorem accessurum ad posteriorem hanc , vt quæ de Empyreo restant , discat , & cognoscat ex monumentis sacræ Scripturæ , Patrum , ac Theologorum à me conquisitis. Id enim tantum mihi tribuere in hoc opere & res ipsa cogit , & iustus timor , ne quod in Origenem iactauit Antipater Bostrensis apud S. Damascenum in Eclogis lit. A. titul. 75. quispiam in me contorqueat , *Quisnam Moses , aut Paulus , siue quis alius Prophetarum , & Apostolorum tam accuratè de omnibus , quæ :::: supra cælum (sydereum) sunt , cum omni authoritate disputare , ac docere potuit ?* Et sanè vel monumenta illa indagare , totque Authorum dispersa volumina vno codici indita ostendere :::: res nobis difficillima , imò magis impossibilis videbatur. Sed manibus ad cælum erectis , & aeterno auxilio inuocato , eam quoque curam nostris reposuimus animis , Deo freti , qui & res penitus desperatas donare , & consummare suæ virtutis magnitudine potest. Quæ sunt verba à Iustiniano Imperatore in leg. 1. §. *Hocque opere* 2. Cod. de veter. iur. enuc. mutuata. S. Augustinus lib. 1. de Moribus Ecclesiæ cap. 21. carpit Philosophos Gentiles , quòd *desertis virtutibus , & nescientes , quid sit Deus , & quanta maiestas semper eodem modo manentis na-*

P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars II. a turæ

tura, magnum aliquid se agere putant, si uniuersam istam corporis molem, quam Mundum nuncupamus, curiosissimè, intentissimèque perquirant. Vnde tanta etiam superbia gignitur, ut in ipso cælo, de quo sæpe disputant, sibimet habitare videantur. At nos in primis Dei Optimi, ac Maximi venerantes Maiestatem, & Virtutum colentes decorem, quâ ratio naturalis, multoque potiùs quâ Christiana fides facem præfert, prosequimur magna animi summissione inceptas de cælo Empyreo dissertationes, non vana curiositate ducti, sed sincero affectu explorandi eminùs, ut qui noscamus humi nos serpere, Cœlestem locum destinatum eis, quos æquus amauit Deus,

Aut ardens euexit ad æthera virtus.

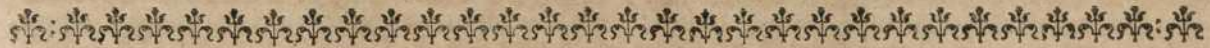

LIBER QVINTVS. DE INFLVENTIIS EMPYREI.

VM Esse dicitur, puteturque communiter directum ad Operari, & à nobis fuerit diligenter consideratum Empyreum penes esse substantiale, & accidentale; scrutari modo oportet, sitne verè utrumque esse Empyreï propter operari? & quo pacto? Horum indagatio erit opus, & labor totius libri quinti, sed quem unica Exercitatione absoluemus.

EXERCITATIO DECIMASEXTA.

De influentiis Empyreï in alia corpora cœlestia, & sublunaria.

VIRTUS operatiua Empyreï potest esse vel erga corpora cœlestia, vel erga sublunaria, vel erga vtraque. Agam in primis de virtute transeunter operatiua erga vtraque. Deinde decernam, quid sit illud, quod erga vtraque fit ab Empyreico.

SECTIO PRIMA.

Recensentur Patroni, & proponuntur argumenta sententiæ negantis influxum Empyreico in alia corpora cœlestia, & sublunaria.

DVPLEX est sententiæ extremè opposita circa influxum Empyreï: alia namque negat; alia affirmat. Pro negante stant Antiodorensis lib. 1. summæ cap. 16. q. 3. Alensis 2. p. q. 47. membro 1. Aureolus in 2. dist. & art. 3. Gabriel ibidem dist. 14. q. vnica art. 3. dub. 1. Albertus in 2. etiam dist. 2. art. 5. licet lib. de quatuor coëvis q. 4. art. 14. aliter senserit. Abulensis in Paradoxo 5. cap. 167. & in cap. 23. Exodi q. 53. Spiera in Quadragesimali de floribus sapientiæ; sermon. 41. part. 3. conclus. 2. Ioannes Rusbrochius de vera contemplatione cap. 30. Etsi contrarium in P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

nuat lib. 2. de Nuptiis spiritualibus cap. 52. Malonius in 2. disput. 7. sect. 6. Escalante in Clypeo Concionatorum lib. 8. cap. 3. Parauisus in sermone de Visitatione Virginis §. 1. Pesantius in 1. 2. q. 4. art. 8. d. 1. Libertus Fromundus in Vesta tract. 6. cap. 2. Ioannes Baptista Persona Noctium solitariarum in Odyssæa Homeri colloquio 23. Petrus Hurtadus disp. 2. de cœlo sect. 6. §. 66. Auersa q. 35. Philosophiæ sect. 5. Arriaga tomo 2. in 1. p. disp. 29. sect. 2. subsect. 3. De S. Thoma postea dicetur in sect. sequenti.

2 In istius sententiæ fulcimentum conficiuntur hæc argumeta. Primum: Non est factum Empyreum propter productionem, & conseruationem rerum cœlestium, ac sublunarium; sed propter beatitudinem supernaturalem corporum præcipuè glorificandorum: atque adeò si Deus non eleuasset naturas creatas rationales ad statum supernaturalis beatitudinis, non condidisset illud, sine quo tamen maneret perfecta machina mundialis. Quapropter illud fuit incognitum Philosophis antiquis, quibus diuina

diuinarum literarum nullus radius affulfit. Ergo Christiana Philosophia nullam ei operationem debet tribuere in caelestia, & sublunaria; cum neque ex parte ipsius, neque ex parte caelestium, & sublunarium appareat necessitas influxus ab ipso praestiti. Et videtur esse magis è dignitate Empyreï, si se non immisceat in gubernatione mundialis machinæ sibi subiecta. Confirmatur à simili supercaelestium aquarum, quibus Christiani Philosophi (loquor de censentibus eas esse veras, & naturales aquas ob synceram sacrarum literarum interpretationem, pro qua vehementer dimicat Franciscus Feuardentius in Appendice aduersus hæreses, libr. 1.) nullam tribuunt operationem in calos mobiles, neque in elementa. Confirmatur iterum exemplo ignis Tartarei designati in supplicium Damnatorum, ideoque ad nullum alium vsum deseruientis in Vniuerso. Ergo cum Empyreum sit destinatum in primum, & gloriam Beatorum, neutiquam, conduceret ad alios vsus in Vniuerso.

La providentia che coranto affetta Del fulmine falciel sempre quierio. Nel qual si volge quel c'ha maggior fretta. Sic Florentinus Poëta insignis, qui edidit opus egregium, cui simile in vulgari non habetur, eximia scientia, & eloquentia maternalis. Hoc elogio comendatur à S. Antonino 3. p. Hist. tit. 21. c. 5. §. 2. florebat Dantes circa annum 1322.

3 Secundum; Nullum corpus non motum, mouet, vt docat Aristoteles libr. 7. Physicorum cap. 1. à textu 3. Sed Empyreum est immotum vt cecinit Dantes Aligerius in Cantu 1. de Paradiso: ergo Empyreum non mouet alia corpora per influentiam ab ipso exhibitam. Confirmatur, ex cælo sydereo, seu ex astris, quæ si cessent à motu, non influent in transmutationem substantialem, aut accidentalem corporum inferiorum: Ita S. Thomas 2. de cælo lectione 4. l. 3. contra Gentes cap. 82. Quodlibeto 7. artic. 11. in 1. distinct. 8. quæst. 3. art. 1. ad 3. in 2. distinct. 11. quæst. vnica artic. 6. ad 3. quæst. 5. de Potentia, artic. 8. quæst. 3. de Malo artic. 2. nec non 1. part. q. 115. artic. 3. quem Thomistæ denso sequuntur agmine. Confirmationem hanc aded robustam censet Auerſa, vt dicat, *Illi, qui volunt calos ita operari per motum, vt cessante motu nihil operari valerent, debebant ex hoc capite negare omnem operationem cælo Empyreo; & alioquin non consequenter philosophari sunt.* Conimbricenses lib. 2. de cælo cap. 3. quæst. 4. artic. 2. vtruntur exemplo Empyreï influentis, etsi immotum sit, vt probent, posse astra agere formas substantiales, & accidentales, quantumuis cessent à motu. Petrus Hurtadus supra sect. 4. §. 55. inquit. ferri posse idem iudicium de influxu cæli syderei immoti, ac de influxu Empyreï immoti, congruè ad opinionem S. Thomæ. Ferratiensis in 2. contra Gentes cap. 65. vt vitet contradictionem in Angelico Magistro, vult ab eo concessam solum Empyreo actionem diffusiuam suæ similitudinis; sed ille quidem aliam actionem intendit, vt perspicuè constabit in numer. 32. & 41.

4 Tertium: Modò non se habet aliter Empyreum quoad defectum motus, ac se geret cælum sydereum post diem Iudicij: Ergo similiter non se habet nunc aliter quoad influentiam, ac se geret cælum sydereum post diem Iudicij. Sed cælum sydereum carebit tunc influxu deseruiente generationibus corruptionibusque rerum: Ergo & nunc eius expers erit Empyreum. Confirmatur, quia si empyreum modò influat in calos, & elementa, influet etiam post diem Iudicij æquè necessariò, nisi à Deo violenter, & miraculosè impediatur. Vtrumque autem videtur absonum.

5 Quartum: Esto, Astra, & Planetæ sint actiua, non tamen caelestes orbes, in quibus includuntur;

tum quia omnes effectus, quos cælitus experimur proueniunt ab astris, & Planetis, tum quia alioquin caelestium orbium quouis partes, quæ omnes sunt heterogeneæ, possent influere in eisdem profus effectus. Ex quo fieret, caelestes orbes esse perfectiores astris, & Planetis non habentibus nisi virtutem determinatam. Absurdum autem est, hæc excedi ab illis in perfectione, si sint corpora diuersa. Ergo cælum Empyreum, quod astris, & Planetis non variegatur, expers omninò erit actiuitatis.

6 Quintum: Empyreum nihil influit; non lucem, vt probabitur in sect. 5. & præterea emissio-ni lucis erit impedimentum raritas Empyreï ex S. Thoma sententia, cui præter alios in tempore citatos adhæret Ioannes de S. Thoma tract. 1. de Meteoris cap. 2. vbi immeritò tradit absolutè, credi, quòd Empyreum sit quadratum in parte superiori, propter locum Apocalypsis 21. vers. 16. *Critas in quadro posita est;* quasi hæc verba sic ab omnibus intelligerentur, vt quadrata Empyreï figura constantem, perpetuamque omnium fidem diuinam, aut humanam sibi adsciuerit. Non quatuor primas qualitates. Nam earum cæli syderei sunt incapaces; multoque magis ipsum Empyreum; de quo perperam ait Marsilius Ficinus in l. Plotini Enneadis secunda 3. cap. 6. habere calorem, & humorem absorptos in se ipsum. Tunc sic: Nullum agens creatum potest naturaliter agere in distans, quin agat per medium; vt fert commune Philosophorum placitum, licet Auerſa q. 14. Philosophiæ sect. 8. excipiat, non sine singularitate, agentia caelestia. Confirmatur, caelestes operationes sunt virtute lucis, vt sentiunt plures allegati à Conimbricensibus supra quæst. 3. artic. 1. & à Mendoza in viridario libr. 4. Problemate 43. Ergo, cum lux Empyreica non se diffundat modò extra Empyreum, nihil eâ mediâ, vt organo operabitur. Confirmatur rursus, quia influxus orti ab Empyreo nulla potest assignari necessitas ex parte siue calorum, siue elementorum: neque item ostendi potest, qualis ille sit. Ergo parùm philosophicè excogitatur.

SECTIO II.

Recitantur Authores, & in medium produ-cuntur fundamenta sententiæ concedentis Empyreo influxum in alia corpora caelestia, ac sublunaria.

7 **A**uthores sunt S. Thomas 1. part. quæst. 66. artic. 3. ad 2. & quodlibeto 6. quæst. 11. artic. 19. palam fatetur mutasse sententiam, re diligentius considerata. Nam in 2. distinct. & quæst. 2. artic. 3. & in scripto ad Anibaldum artic. 2. negat influxum. Ideò prudenter dixit Durandus in 2. distinct. 2. quæst. 2. numer. 3. *Hic est duplex modus dicendi non solum diuersorum Doctorem, sed vnius, & eiusdem (alludit ad S. Thomam) in diuersis locis. Nec mirum, quia cum nihil sciamus de illo calo, an sit, nisi per auctoritatem, vt dictum fuit in precedente quaestione, parùm possumus scire, si agat, vel non agat, cum nullus effectus eius nobis appareat, neque auctoritates aliqua de hoc expressè loquantur. Hactenus Durandus: qui tamen adhæret*

adhæret affirmanti sententiæ, vt & S. Bonauentura, Richardus, Ægidius, Romanus, Palatius, Carthusianus ibidem, & hic iterum in summa fidei Orthodoxæ lib. 1. artic. 90. Mayro in 2. dist. 14. quæst. 4. Argentinas in eadem distinct. artic. 4. Albertus memoratus in num. 1. Macrobius Theologus apud Rubium infra, Hispalensis in 2. distinct. 14. quæst. 1. artic. 3. Ioannes Nider, Præcepto decimo Decalogi cap. 5. Ioannes de S. Geminiano in summa de exemplis lib. 1. cap. 32. Ferrariensis in 2. contra Gentes cap. 20. ac 65. Pelbartus in 2. libro Rosarij Theologici verbo *cælum* §. 28. Anglez in 2. distinct. 12. quæst. 3. in 3. difficultate. Franciscanus Pineda lib. 1. Ecclesiasticæ Monarchiæ cap. 3. §. 4. Ludouicus Diaz in doctrina Philosophica tract. 2. quæst. 4. cap. 2. Franciscus Patritius lib. 14. & 21. Pansolinæ, Paulus Scaliger de rerum causis, & successibus lib. 2. cap. 16. lib. 5. cap. 4. Iacobus de Valentia Christopolitanus Episcopus in Canticum trium puerorum, Caietanus, Bañez, & Zumel in 1. part. quæst. 66. artic. 3. Flandria 8. Metaphysicæ artic. & quæst. 1. Franciscus Iunctinus in spheram Ioannis Sacrobosco pag. 548. Murcia lib. 1. de cælo cap. 2. in dubiis circa literam, Ioannes de S. Thoma in 1. part. disputat. 20. artic. 2. num. 10. Connimbricenses lib. 2. de cælo cap. 3. quæstio. 2. Suarez lib. 1. de opere sex dierum. cap. 5. Clauius in cap. 1. spheræ §. de numero orbium cælestium, Poza in Elucidario Deiparæ lib. 2. tract. 16. cap. 1. Bernardus Cæsius lib. 1. de Mineralibus. cap. 5. sect. 1. num. 8. Vincentius Regius lib. cap. digress. 4. Elucidationum Euangelicarum num. 8. Montepilosus tomò 2. partis 2. Theologiæ disp. 3. 2. artic. 2. in finè. Emanuel de Valle de Moura opusculo 1. de Incantationibus sect. 2. cap. 12. n. 13. cum Cardinali Cameracensi quæst. 2. super spheram Ioannis de Sacrobosco P. Bartholomæus Amicus tract. 4. in libros de Cælo, & Mundo, quæst. & dub. 6. rursus tract. 6. quæst. 3. art. 2. & 3. Allarus est ad me (quod non nisi dolenter dixerim) is tomus P. Barth. Amici ferius, quàm vt potuerit esse adiumento ad opus Emphyreologicum, vti fuerunt alij eiusdem Authoris, viri quidem admirandæ eruditionis, & instructissimæ copiæ.

8 Pro hac opinione arguitur primò: Partes Vniuersi debent habere inter se ordinem, & connexionem, vt adstruit Aristoteles lib. & cap. 10. Metaphysicæ textu 52. Quare si Emphyreum non est extraneum, & alienum ab Vniuerso, debet vt pars constituere ordinem, & connexionem cum reliquis partibus. Ast ordo, & connexio in eo præcipuè consistit, quòd inferiora regantur per superiora, seu in eo, quòd superiora influant in inferiora: Ita S. Dionysius cap. 5. de cælesti Hierarchia, & cap. 8. de diuinis nominibus, S. Augustinus lib. 3. de Trinitate cap. 4. S. Gregorius Magnus lib. 4. Dialogorum cap. 5. & S. Parens Ignarius in aurea, nunquamque satis laudata epistola de Obedientiæ virtute ad Patres Lusitanos, *Nam vt in corporibus (inquit) globisque cælestibus, vt alius alium afficiat, moueatque, requiritur, vt certa quadam convenientia, & ordine, inferior orbis superiori subiiciatur; sic in hominibus, cum alter alterius autoritate mouetur, oportet, vt is, qui ab alterius nutu pendet, subseruiat, & obsecundet, vt virtus ab imperante ad eum deriuetur, & insuat.*

9 Secundò: Supremi Angeli, etsi non mittantur, habent influentiam super medios, &

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

vtimos, qui mittuntur. Ergo supremum cælum, quamuis non moueatur, habebit influentiam super alios cælos, & elementa, quæ mouentur.

10 Tertiò: Sicut ponitur corpus mobile, & influens per motum; ita oportet ponere corpus aliud superius influens per quietem, vt sic difformitatem motus præcedat vniformitas quietis, sitque vnitas multitudine prior.

11 Quartò: Emphyreum potest pati rarefactionem, & condensationem: Ergo & influere in inferiora corpora; alioqui esset ignobilius cælo sydereò; cum esset passiuum, non verò actiuum.

12 Quintò: Est inconueniens ponere aliquam substantiam, quæ omninò sit otiosa, seu destituta omni operatione transeunte. Hinc Aristoteles lib. 2. de cælo cap. 3. textu 17. ait, *eorum quodque, quorum est opus, operis ipsius gratiâ esse constat.* S. Dionysius cap. 11. §. 2. Cælestis Hierarchiæ, cuiuslibet rei tribuit substantiam, virtutem, & operationem: cap. 8. de diuinis nominibus §. 5. inquit, *Quod vniuersaliter habet nullam virtutem, neque est, neque erit aliqua ipsius omninò posuio, id est, in interprete S. Thoma lect. 2. Non habet ordinem in Vniuerso, seu firmitatem.* S. Damascenus lib. 2. de fide orthodoxa cap. 23. pronunciat, *Impossibile esse, substantiam expertem esse naturalis actus, seu, vt alij vertunt, fieri non posse, vt res vlla actionis naturalis sit expertis.* S. Maximus Martyr oratione de duabus Christi voluntatibus apud Euthymium in Panoplia parte 2. tit. 18. scribit, *Quæ porro natura sit illa, quæ nihil agat, aut quæ naturali careat actione? Sicut enim nullo modo est expertis essentia, ita nec naturalis potestatis; hæc enim si careat, & essentia careat omnino. Quod enim nullam habet potestatem, quòdque nihil efficit, id solum non est.* Colludunt S. Nyssen apud Nicetam lib. 3. thesauri cap. 22. S. Anastasius Sinayta in viâ duce cap. 2. Addit Hugo Etherianus lib. 3. de hæresibus, quas in Latinos Græci deuoluunt cap. 6. *Quibuscumque substantia qualibet adest, & eius actio; sed non quibuscumque actio, & substantia.* Præterea Genesis 2. vers. 4. dicitur, *Cessauerat ab omni opere suo, quod creauit Deus, vt faceret.* Quæ verba sic ex Hebræo transferunt aliqui, teste Hypomano in Catena, *Quod creauit Deus ad faciendum, id est, vt de cætero ipsa opera ex se producerent alia, & non esset necessarium nouas creaturas producere.* Similia habent Caietanus, Catharinus, & Honcala. Adicio ex Ruperto lib. 1. in Genesim cap. 26. *Dei aspectus nullam in Republica sua otiosi naturam patitur: & ex S. Gregorio Nazianzeno oratione 1. de Theologia. Neque à Deo factum est quicquam, cuius nullus sit usus.* Tandem ex Asterio homilia aduersus auaritiam, *Quis ignorat propter seipsum, exceptis virtutibus nihil fieri, sed vt aliud ex alio procedat, & sequatur.*

13 Confirmatur primò: Omnis forma substantialis habet aliquam virtutem actiuam per actionem siue immanentem, siue transeuntem: Ergo forma Emphyrea, quæ est perfectissima inter inanimatas, habet virtutem actiuam per actionem transeuntem; imò ex hac debet reputari eius perfectio, siquidem ex operationibus inducimus nobilitatem formarum. Quòd si forma Emphyrea gaudet virtute præfata, influet proculdubio; tum quia, cum sit agens necessarium, non poterit suspendere exercitium influendi; tum quia incredibile est, impediendam ob incapacitatem medij;

non enim id congruit optimæ dispositioni corporum Vniuersi, neque Dei sapientissimæ prouidentia. Confirmatur secundo: Omnia corpora sunt à Deo facta propter humanum obsequium; corpus autem Empyreum nullatenus homini seruiret, nisi in inferiora influeret. Confirmatur tertio: Quòd aliquod corpus est superius, eò est nobilius, & perfectius; rursus quòd perfectius est, eò est potentius, & efficacius in operando: sed Empyreum est supremum inter omnia corpora: Ergo omnia superat in virtute operandi.

SECTIO III.

Prioris sententia exarmantur rationes.

14 **A**D primam responderi potest, ex suppositione condendi Empyrei ob eleuationem creaturæ rationalis ad beatitudinem supernaturalem, par fuisse tribui illi vim operandi, vt sic esset vndequaque perfectissimum corpus. Neque se immiscere in gubernatione machinæ mundialis, est contra ipsius dignitatem, siquidem ex tali gubernatione nullum ei detrimentum accedat; quemadmodum nec Deo prouenit ex concursu in res creatas, neque Angelis ex motione cælestium globorum. Confirmationes desumptæ ex aquis supercælestibus, & igne Tartareo non admodum vrgent, cum hæc corpora habeant, quantum ex se est, virtutem operatiuam in elementa, & mixta Vniuersi, impeditam tamen ob locum, in quo sunt à Deo locata. Et vterius non desuerunt, qui in supercælestibus aquis expeditam etiam virtutem operatiuam admiserint, ignisque Tartareus agit naturaliter siue per actionem solam intentionalem, siue per intentionalem simul, & realem in corpora humana, si aliqua iam sint in Orco, vt de corporibus Darhan, & Abiron censent nonnulli.

15 Ad secundam responderi potest primò, nullum corpus mouere, non motum à Causa prima, & vniuersali, per concursum simultaneum cum ipso: Empyreum autem, etsi sit immotum localiter, non tamen fore immotum à Causa prima, & vniuersali, si ageret. Secundo, nullum corpus mouere localiter de nouo aliud, quin & ipsum moueatur localiter, præsertim si antea non erat debite coniunctum, & applicatum; vel nullum corpus mouere aliud etiam per alterationem, quin & ipsum moueatur actu, aut potentia, ratione capacitatis ad patiendum in se mutationem aliquam. Tertio, nullum corpus per actionem, quæ sibi non sit coæua, mouere aliud sine sui motu, actionem verò Empyrei esse ipsi coæuam. Quarto, nullum immotum corpus mouere aliud per actionem propriam corporis, seu transmutatiuam materiæ de forma ad formam; & talem non esse actionem Empyrei; sed potius aliquatenus attingere modum, quem in operando seruant substantiæ separata. Videantur Ferrariensis ad cap. 20. lib. 2. contra Gentes. Capreolus in 2. distinct. 14. quæst. vnica. artic. 3. Connimbricenses lib. 2. Physicorum cap. 4. quæst. 1. art. 4. lib. 2. de cælo cap. 3. quæst. & art. 2. Rubius lib. 2. de cælo cap. 5. quæst. 3.

16 Ad confirmationem dici valet cum Serario in c. 10. Iosue, quæst. 28. (vt vulgatas subtriceam)

cessante motu astrorum, cessaturas solummodo actiones, quæ modò distribuuntur per varias mundi plagas, quæque dependent ex vario adpectu, concursuque astrorum. Hanc fuisse S. Thomæ mentem suspicatur inter alios, P. Franciscus Alfonsus disput. de cælo sect. 9. num. 118. Quod ægrè crediderim; nam S. Thomas in 4. distinct. 44. ea de causa docet, corpora damnatorum fore incorruptibilia, & ab igne in ipsa nullam actionem realem exercendam, quia cessante motu cæli post diem iudicij nequit vlla esse in corporibus alteratio ordinata siue ad generationem, siue ad corruptionem; & quia nec ignis, nec alia agentia poterunt realiter operari. Granadus 3. part. controuers. 13. de Nouissimis tract. 4. disput. & n. 2. ait, S. Thomam reuocasse tacite in lib. 4. contra Gentes cap. 81. & 89. rationem incorruptibilitatis corporum damnatorum præstitam in 4. nam eius non meminit cap. illo 81. & 89. vbi rem iam senior disculit ex professo. Mihi tamen videtur, S. Thomam 1. part. quæst. 115. art. 3. & lib. 3. contra Gentes cap. 82. perstitisse in opinione de sublunarium corporum à motu Cælestium dependentia in omnibus suis realibus operationibus. Soncinas 12. Metaphysicæ quæst. 13. exponit S. Doctorem, quatenus tantum voluerit, cessante motu astrorum, cessaturas actiones productiuas formarum substantialium; non verò accidentalium. Sed in animum, non inducam meum, non producendam tunc formam igneam ab igne applicato stupæ. Huc facit articulus Parisiensis, iam olim oppositum impobans, imò & erroris insimulans; cuius articuli autoritas allegatur à Carthusiano in 4. distinct. 44. quæst. 8. Durando in 2. distinct. 15. quæst. 3. num. 11. ab aliisque Theologis prioribus, & recentibus. Neque item persuadeo mihi, non generanda tunc animalia, quæ ex aliis similibus non propagantur, si materia sit rectè disposita per calorem; qui si Sol staret in nostro hemisphærio, esset intensior; neque enim abstante Sole continuatio lucis suspenderetur, vt S. Thomas non negat. Idem Soncinas in 2. distinct. 14. conclusione 1. inquit, Empyreum non agere transmutando substantialiter materiam; secus actia; ideòque mirum non esse, si illud immotum agat. Verùm etsi eo pacto ageret, non obstaret eius quies, vt ex prælibatis apparet. Ex quibus identidem colligitur, nullam esse in S. Thomæ contradictionem; nam Empyrei influentia sunt per ipsum vniiformes, & stabiles.

17 Aduertendum est, Angelicum Doctorem, cuius autoritas potiores habet partes in confirmatione, scripsisse variè circa dependentiam actionum corporum sublunarium à motu cælestium. Sic optimus eius Interpres Didacus Deza Archiepiscopus Hispalensis in 4. distinct. 44. quæst. 4. ad 2. Durandi; & latius in 2. distinct. 14. quæst. 1. artic. 1. conclusione 3. artic. etiam 3. notabili 4. vbi collatis multis testimoniis S. Thomæ, concludit, sensisse tandem, id, quod nos diximus, responderi posse ad confirmationem. Egidius Romanus in correctorio corruptorij 9. S. Thomæ art. 3. putat, cessationem motus localis in rebe sublunari prouenientis à principio voluntario, vt motus rotæ à figulo, & motus locutionis à quolibet homine, si staret cælum, non esse è sententia S. Thomæ; quem sic conciliat cum S. Augustino dicente lib. 11. Confessionum cap. 23. *An verò si cessarent cæli lumina, & moueretur rota figuli, non esset tempus, quo mesiremur eos gyros, & diceremus*

aut equalibus morulis, aut si alia tardius, alia velocius moueretur, alios magis diurnos esse, alios minus? Aut cum hæc diceremus, non & nos in tempore loqueremur, aut non essent in verbis nostris alia longa syllaba, alia breues, nisi quia illa longiore tempore sonuissent, ista breuiore. Explicatio hæc Ægidij fundatissimi Doctoris, fidissimique discipuli Sancti Thomæ, & censura illa Dezæ antiqui, probatissimique Thomistæ depretiandæ non sunt; sed potius magni habendæ: colligitur tamen ex eis, quàm nouum non sit Asserctas Sancti Thomæ discordare in eius interpretanda mente, & quàm non indignanter à Modernis Thomistis debeant audiri, qui secus, ac ipsi, explicent aliquando Præceptoris sensa. Excepit Ægidius à dependentia ex motu cælorum motus locales prouenientes in sublunariis à principio voluntario. Videnturque etiam eximendi motus alij conuenienter ad mentem Angelici Magistri. Nam si fieret diuina virtute vacuum infra Lunam, tunc iuxta S. Thomam, lapis connaturaliter descenderet ex aëris regione verbi gratia, vbi antea extitisset, & in qua inductum fuisset vacuum; respectu autem motus lapidis, perinde se tunc haberet cælum, ac si destitisset à sua circumuolutione. Præterea si hæc breuissimo tempore suspenderetur, non ideo animalia desinerent moueri, respirare, decoquere cibum. Sed de præsentis puncto agunt copiosè Suarez disput. 2. 2. Metaphysicæ sect. 5. Auerſa quæst. 35. Philosophiæ sect. 9. Connimbricenses libr. 2. de cælo cap. 3. artic. 2. quæst. 4. artic. 2. & 3. Rubius ibidem, quæst. 4. Franciscus Alphonſus supra à numer. 112. Granadus supra post Alexandrum, Scotum, Richardum, Durandum, Argentinensem nobis adfuentes.

18 Ad tertiam responderi potest, rationes, quæ pro quiete Empyreï, tam in statu præsentis, quàm futuro faciunt, nullatenus incommodare ipsius influentiis pro statu præsentis. Confirmatio peccat ab excessu: facit enim etiam ad probandum sydereos cælos non influere modò; si quidem neque hi post diem Iudicij influxuri sint. Impedimentum autem, ne tunc influant, cum certissimum sit, modò influere, extendi æquè valet ad Empyreum, si modò influat. Et illud impedimentum erit subtractio concursus diuini ob incorruptionis statum, quem habebunt post diem Iudicij sublunaria omnia, videlicet elementa, nam mixta alia non superfutura in elementis, communis est Doctorum existimatio. Legessis Arriagam n. 17. act. 18.

19 Ad quartam, quicquid sit de antecedenti, debere Empyreï ratione sui competere actiuitatem, vt & lucem, quæ sydereis cælo tribuuntur ratione astrorum, & Planetarum.

20 Ad quintam responderi potest, Empyreum etiam operari per alias occultas qualitates distinctas à luce, diffusasque in medium, vt de astris tenet acceptior Philosophorum, ac Theologorum sententia apud Cæsum lib. 1. de Mineralibus c. 5. sect. 4. num. 3. atque Cabeum lib. 1. de Meteorologicis textu 5. q. 2. Hinc prima eneruatur confirmatio, & melius in sequentibus debilitabitur.

SECTIO IV.

Posterioris sententia argumenta infirmantur;
& tam posterior, quàm prior relinquitur in medio.

21 **A**D argumentum primum respondebitur, tum per instantiam ex statu Vniuersi post diem Iudicij; nam, cessantibus influentiis, perseuerabit adhuc ordo Vniuersi: tum satis esse ad præfatum ordinem, & connexionem, quòd Empyreum proximæ sibi sphaeræ coniungatur, & mediante illa reliquis corporibus tanquam pulcherrimum lectum, terminus, ac complexio totius Vniuersi. Sic aquæ supercælestes sunt pars Vniuersi, etsi actu non habeant influentiam in alia corpora. Neque Patres ex eo præcisè, quòd Angeli, & astra pertineant ad illud, probant ipsorum influxus. Demum Angeli sunt superiores Empyreï quoad dignitatem; nec tamen influunt in hoc cælum. Si ergo ordo inter Angelos, & corpora omnia Vniuersi non debet attendi secundum influentiam Angelorum in omnia corpora, multò minus ordo inter ipsa corpora. Adi Suarez num. 10.

22 Secundum argumentum non probat influxum, sed aliquali proportionem explicat, quo pacto Empyreum, etsi non moueatur, possit per influxum mouere alia. Neque congruentia omnibus numeris est absoluta, quandoquidem Angelorum, qui assistunt, influxus in alios, qui legantur, (permitto aliquos Angelos nunquam mitti) sit intentionalis, consistensque in reuelatione veritatis alicuius, vel voluntatis diuinæ in ordine ad ministerium aliquod. Inde verò non nisi nimis remotè peti potest exemplum ad actionem physicam Empyreï. S. Thomas eo quidem est vsus, non vt probaret influxum physicum, sed vt ostenderet, quo pacto cum immobilitate Empyreï componatur operatio physica in reliquos orbis mobiles.

23 Tertium non conuincit vniformitatem quietis debere præcedere difformitatem motus; & licet id possit monstrari, satis esset, vniformitas quietis diuinæ, vel Angelicæ.

24 Pro quarto argumento concedetur, Empyreum, quâ parte non est actiuum, superari secundum quid ab aliis cælis; hos tamen simpliciter, & absolute præcellit ab ipso in aliis conditionibus.

25 Ad quintum dicitur primò, Empyreum non omninò otiosi in efficiendo, cum producat effectiue suas proprietates, & passiones. Neque inuenio repugnantiam substantiæ, quæ in proprio supposito, & alieno, nullatenus sit operatiua. Nam in primis actiuam non esse ratione materiæ, non repugnat, imò id à pluribus admittitur de facto. Deinde nec ratione formæ in proprio supposito; qualitates enim, quæ proprietates sunt, producuntur penes multos à generante formam; aliæ autem qualitates reperiuntur solummodò in formis viuentibus. Rurſus neque in alieno supposito, siquidem nonnullæ formæ, exempli causa rationales, & cælestes, non sunt neque mediatè actiuæ aliarum eiusdem speciei. Esse verò formas substantiales necessariò actiuas, vel mediatè accidentalium formarum, vnde ostenditur? Et compositio erit non propter aliquam

aliquam operationem, sed propter complementum matris, ac formæ. Licet autem substantia debeat esse propter aliud, & id debeat esse perfectio sui comparanda per operationem, non ostendit Bartholomæus Amicus, cuius est hæc ratio in tractat. 6. Physicorum quæst. 6. dub. 8. artic. 2. numer. 4. necesse esse, quod operatio oriatur efficienter ab ipsa substantia. Dicitur secundo, Empyreum, tametsi nihil efficiat, non otiosi, dummodo adimpleat functionem, cuius gratia conditum est. Eam autem functionem, quæ latè vocabitur operatio, adimplet continendo Beatos.

26 Aristoteles abs re adducitur; nam in loco citato nihil aliud docet, quàm ea, quæ habent virtutem operatiuam, ordinari ad opus. Si recurras ad 3. de celo cap. 8. textu 77. ubi Philosophus ait, *vnusquisque eorum, quæ naturâ constant, esse opera, & passiones.* Contra, quia attento contextu, & explicatione Sancti Thomæ, non aliud ibi tradit Aristoteles, quàm virtutes, operationes, & passiones vnus cuiusque entis esse secundum eius naturam; seu, quod breuius dici consuevit, modum operandi sequi modum essendi. S. Dionysius in priori testimonio loquitur de solis substantiis Angelicis, quin declaret, an in eis distinguantur realiter essentia, virtus, & operatio: & aliqui nomine virtutis intelligunt ibi essentiam Angelicam completam per speciem impressam obiecti: Alij etiam nomine operationis, intelligunt voluntatem Angelicam, eo quod reliquis potentiis sibi subditis imperet. Sed adhuc permisso S. Dionysium loqui de omnibus substantiis creatis, quæ gaudent virtute operatiua, nihil inde deducitur; solum namque affirmat, omnes substantias creatas, quæ sunt operatiuæ, habere virtutem, & actionem. Difficilior est declaratio posterioris testimonij sed ex paraphrasi Georgij Pachimeræ colligitur is sensus, nempe, nihil esse in rerum natura, quod non sit effectus diuinæ omnipotentis, & virtutis: quo cum sensu concordant antecedentia. S. Damascenus explicari potest, imò & debet de actu entitatio, nam ibi non sumit actum pro actione, vt liquet ex contextu, cum postea tractet de actu, quatenus significat actionem. Et quamuis sumeret pro actione, sufficienter explicaretur de ea, quæ terminatur ad proprietates, ac passiones. Non absimili modo accipi valet, dum libr. 3. cap. 15. inquit, *Vni naturam quis vidit immotricem, aut inefficacem omnino?* S. Maximus, S. Nyssenus, S. Sinayta, & Hugo. Etherianus eandem interpretationem non recusat. De translatione illius loci Geneleos curandum non est, cum non sit genuina; nisi fortè accipiatur de operibus, quæ ex se sint propagabilia. Rupertus, & S. Gregorius Nazianzenus sufficienter explicantur, si nulla sit creatura, quæ ad aliquid in vniuersa si Republica non deseruiat, licet non omnis debeat deseruire ad operandum. Astenus præscribit rebus omnibus creatis, distinctis à virtutibus, finem secundarium diuersum à primario, qui est Deus: & ab eo fine secundario ait procedere res eo modo, quo à causa finali suus procedit effectus.

27 Ad primam confirmationem dicitur, supponere gratis omnem formam substantialem inanimatam debere esse transeuntem actiuam etiam mediare. Quin & falsò supponere ex operationibus transeuntibus formarum induci semper nobilitatem ipsarum, Etenim forma rationalis non est

effectiua nec mediare alterius formæ rationalis, cum tamen forma ignea, quæ à rationali facillè superatur in nobilitate, sit actiua alterius formæ igneæ. Præterea perfectio maior formæ Empyreæ præ aliis inanimatis sufficienter reputatur ex nobilitatibus proprietatibus lucis, immobilitatis, incorruptibilitatis, &c. quibus gaudet, vt pote pertinentibus ad finem, cuius gratia est producta, & conseruatur. Vnde diminutè perfectio substantiæ omnis corporeæ censetur ex potentia, & efficacia in operando. Ex quo hebetatur vis tertiæ confirmationis. Ad secundam dicitur requirere ab Empyreo plura obsequia, quàm par sit. Nonne satis famulabitur homini, si ipsum immortalitate donatum suscipiat, & contineat? Anne opus est palatium influere in Regem, vt huic ministerium exhibere affimetur: O quantum deseruiuit primis parentibus humani generis paradus terrestris quin tamen ille influxerit, aut modò influat (si existat) in alia corpora extra ipsum.

28 En vtriusque opinionis partes actas satis probabiliter. Nullus non (si iusto examine tractetur) ancipitem se fatebitur. Apud me quidem nondum constitutum est, quam ad partem præ alia accedam. Angelici tamen Doctores autoritas in re, quam ipse diligentius se considerasse asserat, faceret, vt magis propenderem in posteriorem, si qualis sit Empyreici influxus, & ad quid necessarius, aut conducens, modo al quo expedito declarari possit; de quo in sectionibus succedentibus. Liberum itaque per me lectori sit, vtramlibet sententiam eligere, vti & arbitrium fuit per Becanum 1. part. tract. 4. cap. 2. n. 9. Tellez p. 2. Philosophiæ disp. 43. sect. ac n. 2. Rubium lib. 2. de celo cap. 5. quæst. 3.

SECTIO V.

Refutantur variæ opiniones de influxu Empyreici in alia corpora cælestia.

29 **I**N re aded seiuncta à sensibus fuere variæ opiniones non parum remotæ à veritate. Refutato in primis eas, quas de influxu in corpora cælestia reperi; deinde eas, quas de influxu circa iubilunaria: & postremò quid verosimiliter possit excogitari, proponam. Et hæc eò tendunt, vt exploretur, qualis sit Empyreici influxus, & ad quid necessarius, aut conducens, si admittatur, vt iam per melicuit.

30 Authores nonnulli antiqui videntur denotare Empyreum eatenus operari in spheram proximam, quatenus ipsam conseruat, vt locus. Audiendi non sunt, tum quia locus, quæ præcisè locus extrinsecus est, non influit in locatum: alioqui locus violentus conseruaret per influxum à se præstitum rem extractam è suo centro, cum tamen frequenter eam interimat. Tum quia ignis, & si sit locus naturalis immediatus aëris, non influit in aërem, vt ipsum conseruet, quin potius si influat, producat aliquid contrarium conseruationi aëris, nisi hæc reagendo defendat sese. Tum quia vt inquit Aristoteles libr. 4. Physicorum cap. 1. textu 11. *Cuius rei causam locum esse quis posuerit? Nulla enim causarum quatuor ei congruit. Neque enim vt materia verum est causa, cum ex eo nihil conficit: neque vt species, & ratio: neque vt finis, neque vt mouens*

mouens causa. Loco quidem naturali tribuitur ab eodem Philosopho vis conseruandi; aut non quia debeat influere efficienter in rem locatam; sed quia dum suo complexu eam continet, securior est à contrariorum oppugnatione, & conseruatrices qualitates melius retinet, calorūque mobilium influxus commodius recipit, vt declarat Conimbricenses lib. 4. Physicorum cap. 5. artic. 1. act. 3. Bartholomæus Amicus tract. 20. Physicorum q. 1. dub. 8. n. 6. Et reuera neque hoc pacto opus est conseruari ab Empyreo sphaeram proximam, si hæc sit corpus suapte natura incorruptibile.

31 Hinc obiter impugnandi sunt, qui referente Suario in num. 17. dixerunt, Empyreum habiturum influentiam specialem in corpora glorificata, quæ in eo erunt, aut iam sunt. Etenim titulo loci extrinseci realis non debet concedi talis influentia; & aliunde titulo incorruptibilitatis glorificatorum corporum respuenda est, cum ad indemnem eorum conseruationem sufficiat, siue intra Empyreum, siue extra, vel qualitas, per quam reddentur intrinsecè impassibilia, vel extrinseca Dei prouidentia arcens, quicquid eis officere queat. Emitter quidem Empyreum, & transmitter species intentionales sui in sensus glorificatorum corporum: de factoque id præstat erga sensus corporum Christi Domini, & Virginis Matris, aliorūque, si qui alij degant iam cum corporibus in Empyreo: sed hæc influentia specialis non est, nec deseruiens conseruationi.

32 S. Thomas 1. part. quæst. 66. art. 3. ad 2. inquit, *Empyreum influere in primum cælum, quod mouetur, non aliquid transiens, & adueniens per motum, sed aliquid fixum, & stabile, puta virtutem continendi, & causandi.* Vnde Palatius in 2. dist. 2. disp. 1. credit, S. Thomam alludere ad Auerroem, qui contra Algazelem putat, Deum in Vniuersum induere quandam virtutem necentem omnia perpetuo, & indissolubili nexu. Quicquid sit de diuinatione Palatij, mens S. Doctoris clariùs expressa in quodlibet. 6. quæst. 11. art. 19. hæc videtur esse: vicissitudo, & varietas in generationibus, & corruptionibus rerum sublunarium refertur vt in causam in motum cæli difformem, vt & continuatio motuum inferiorum in motum eiusdem vniiformem. Ergo permanentia rerum inferiorum, perpetuasque referenda est in cælum Empyreum, quod est immobile, & fixum. Discutius hic approbatur à Bañez, nec displicuit Conimbricensibus lib. 2. de cælo c. 3. q. ... & art. 2. Ioanni de Rada 2. p. controuersia 6. conclus. 2. in explanatione opinionis Doctoris subtilis v. *sed hæc solutio*, pag. 227. Francisco Iunctino in sphaeram Ioannis de Sacrobosco pag. 548.

33 In eo multa mihi apparent difficilia. Nam primò, si Empyreum influit in primum Mobile virtutem continendi, & causandi permanentiam rerum sublunarium, hæc non reduceretur immediate in Empyreum, sed in primum Mobile: vt etiam astra moueantur ab Intelligentiis, non in has, sed immediate in illa reuocantur effectus sublunares dependentes ab astrorum motu. Secundò, permanentia rerum nihil aliud est, quam connexa causarum, & effectuum series. Hæc autem series nullam aliam causam specialem requirit præter eas, quæ efficiunt ipsas causas seorsim, & effectus. Non enim fit inter causas, & effectus aliquis nexus medius. Tertiò, permanentia causata ab Empyreo, vel est rerum secundum indiuiduū, vel secundum speciem? Prima permanentia non conuenit rebus sublunari-

bus; & præterea forma ignea v. g. quandiu perseverat, non conseruatur vtro, & positiuo influxu à corpore aliquo caelesti, vt multis ostendit Auerfa q. 35. Philosophia sect. 2. Secunda permanentia prouenit ex accessu, & recessu astrorum, & præcipue Solis, accessu enim huius generantur mixta, & recessu corrumpuntur. Quartò, permanentia illa vel est aliquid substantiale superadditum rebus sublunariibus ex influxu Empyrei, vel est accidentale aliquid: Neutrum congruenter dici potest, vt ex se elucefcit. Quintò, Cæli Mobiles habent ex se virtutem continendi eminenter, vel virtualiter, nec non & causandi sublunaria: Ergo eam non accipiunt ab Empyreo, neque eius indigent iuuamine. Sextò, Empyreum non habet sibi proximè subiectum primum Mobile, sed aquas supercaelestes. Has fortè ob rationes, vel ob alias non definiuit S. Thomas in 1. p. quid esset illud causatum ab Empyreo: sed in signum dubietatis addidit, *vel aliquid huiusmodi ad dignitatem pertinens.*

34 Sunt, qui asserant, Empyreum producere lucem in cælo sibi subiecto: Ita Bellouacensis lib. 3. speculi naturalis, cap. 88. Durandus Argentinas, Angles, Zumel, Rubius, & Auerfa. Addunt vltèrius Parisiensis in primæ partis de Vniuerso parte 1. cap. 41. clarescere ab Empyreo totam ei subiacentem habitationem vsque ad nonum cælum. Et Bartholomæus Anglicus libr. 8. de proprietatibus rerum cap. 3. Crystallinum cælum recipere ab Empyreo lucem, seu luminositatis plenitudinem, & receptam ad inferiora diffundere. Id ipsum repetit cap. 4. quod & videtur sentire Ioannes Picus Mirandulanus in Heptaplo expositione 2. de mundo caelesti cap. 1. act. 2. Suarez numer. 13. non improbat diffundi ab Empyreo lucem in primum Mobile, quæ à nobis non videatur vel ob distantiam, vel sob opacitatem superficiei concavæ primi Mobilis. Petrus Hurtadus disputat. 2. de cælo sect. 1. §. 5. scribit, *Lucem unicuique corpori caelesti necessariam disperitur Sol, aut cælum Empyreum.* Sed quoad dispersionem lucis ab Empyreo non loquitur ex propria sententia, vt constat ex section. 6. §. 66. Augustinus Steuchus libr. de mundi exitio non solùm vult terras implendas fulgore à superstite Empyreo post diem Iudicij, sed dum Itaias præcinuit cap. 30. v. 26. *Lucem Solis fore septempliciter, sicut lux septem dierum, intelligendum de lumine amplissimo, largissimoque Empyreï cæli, quod ab altissimis sedibus omnia sursum, ac deorsum immenso lumine collustrabit.* Bartholomæus etiam Sybilla in speculo quæstionum peregrinarum decade 1. cap. 3. quæst. 2. sic fatetur, *Fortè tempore futuri sæculi Empyreum radiabit vndique per totum mundum inferiorem, ita quòd nulla umbra, vel obscuritas remanebit tunc in Elementis.* Attamen hæc lucis ab Empyreo emissio ad blanditi non potest iis, qui cum Sancto Thoma iudicant, tantam esse istius cæli raritatem, vt nequeat lucem eiaculari: neque placere nobis potest, qui Exercitat. 10. section. 3. diximus, Empyreum, ne extra effundat lucem prohiberi quodam quasi velo, & cortina, quæ sit non in superiori parte alterius cæli proximi, sed in inferiore ipsius Empyreï: quare neque in superficie cæli sibi immediate subiecti lucem producet, quicquid velit Auerfa. Et licet post diem Iudicij non manebit præfatum impedimentum, vt etiam scripsimus in sectione 10. eiusdem Exercitationis; tamen neque tunc fortè Empyreum extra

extra sparget radios, eo quod tunc omnia corpora cælestia, & elementaria tam intensam habebunt lucem siue emanantem ex propriis formis, siue inditam à Deo, vt maiorem lucis accessionem nequeant accipere ab agente vlllo naturali. Ad hæc: sola nunc lucis ab Empyreo emissio in alios cælos non sufficeret, vt in mundo sublunari ageret nunc Empyreum, vt non sufficit Planetarum, & syderum lux, nisi addantur occultæ aliæ qualitates. Sed cum Authores memorati non indicent, se curare de influxu Empyrei in sublunaria, postremæ huic rationi insistendum haud multum est.

SECTIO VI.

Reputantur varia opiniones de influxu Empyrei in res sublunares.

35 **V**ereres aliqui innominati ab Alensi, SS. Thoma, & Bonauentura, nec non à Richardo affirmarunt, Empyrei influxum medio lumine esse in dispositiones ad animam rationalem. Qui præterea dictitabant, Crystallinum cælum influere in dispositiones ad animam sensitivam; sydereum verò in dispositiones ad vegetatiuam. S. Bonauentura, post relatam hanc opinionem ait num. 44. *Et hoc quidem rationale videtur, non solum ratione ordinis influentia, sed etiam ratione conformitatis nature. Cælum enim Empyreum est locus spiritalium substantiarum, locus etiam corporum glorificatorum: & quoniam conuenientia est loci ad locatum, vel manifesta, vel occulta; videtur influentia illius cali esse consona corporibus nostris, & animabus amica; non ratione sui, sed ratione suorum corporum, que perficiunt, & informant.* Hæc Seraphicus Doctor, quem infestum omninò non fuisse propositæ sententiæ colligo vterius exinde, quod num. 47. obuiam it nonnullis obiectionibus contra illam. Arrisit Stephano Brulefer in 2. dist. 2. q. 8. Pelbarto in 2. libro Rosarij Theologici verbo *cælum* §. 28. & Guillielmo de Conchis apud ipsum; nec ingrata fuit Alensi 3. p. q. 23. membro 2.

36 Impugnantur tamen primò, quia cum in homine eadem anima sit realiter vegetatiua, sensitiva, & rationalis, dispositiones conducentes ad vnionem illius vt vegetatiuæ, deseruiant etiam ad vnionem illius vt sensitivæ; idem de dispositionibus ad illam vt rationalem: ac proinde tres cali inducuntur sine necessitate cum diuersis influxibus ad diuersas dispositiones respectu animæ humanæ. Secundò, quia accidentia disponentia materiam ad receptionem cuiusvis animæ, reducuntur sufficienter in cælum stellatum, vt in eorum causam. Et sic Aristoteles inscius diuersorum illorum influxuum dixit lib. & cap. 2. Physicor. textu 26. *Homo, & Sol generant hominem.* Tertio, quia confingunt nescio quod speciale lumen in Empyreo. Quarto, quia cum tale lumen non perueniat ad corpus quod disponitur, vt vniatur animo rationali, opus est, assignent alias qualitates transmissas ab Empyreo. Et hæc sint satis contra antiquatam existimationem, quam nec à suis Authoribus vlla firma ratione stabiliti, nec etiam aduersariorum argumentis planè conuinci pronuntiant Connabrigenses; quamque Angelicus Præceptor 1. part. quæst. 76. art. 7. in corpore, tanquam *scilicet*, & *derisibilem* spernit. Sed aduerterim, conuenientiam loci ad locatum non esse argumentum vllius influxus, vt S. Bona-

uentura supra deducere tentabat: Angelis namque conueniens locus est Empyreum, neque ideo hoc influit aliquatenus in illos; & in sect. 2. Exercit. 23. constabit, saluari optimè absque alicuius influxus vestigiis conuenientiam Empyrei, vt loci, cum corporibus glorificatis, vt locatis. Quod si naturalis locus, quando actu continet locatum, non debet influere positivè in ipsum, vt tradidi in num. 30. multò minus, quando actu non continet; vt contingit in Empyreo respectu corporum, quæ disponuntur ad vnionem cum anima humana.

37 **Q**uidam, habiti sapientissimi à Cælio Rhodiginio lib. 1. lectionum antiquarum cap. 4. autumarunt, lucem Empyrei influere in animales, & vitales spiritus hominis: Sed opinatio ista pessumire debet ex dictis; vt præteream alia, quibus eius futilitatem possem patefacere vberius.

38 Aureolus, & Richardus proferunt iudicium aliquorum, qui ad influxum Empyrei reuocant peculiare effectus, quos in diuersis terræ regionibus semper experimur. Hinc Maro libr. 2. Georgicorum.

Nec verò terra ferre omnes omnia possunt.

Antea lib. 1.

Et quid quaque ferat regio, quid quaque recuset.

Hic segetes, illic veniunt felicius vna

Arbori factus alibi, atque in insula virescunt

Gramina, nonne vides croceos vt Tmolus odores,

India mittit ebur: molles sua iura Sabæi?

At Chalybes nudi ferrum, viro saque Pontus

Castorea Eliadum palmas, Epiros equarum.

S. Sydonius in Panegyrico ad Maiorianum,

— fert Indus ebur, Chaldaus amomum

Assyrius gemmas, Ser vellera, thura Sabæi,

Athi mel; Phœnix palmas, Lacedæmon oliuam,

Argos equos, Epirus equas, pecuaria Gallus,

Arma Chalybs, frumenta Libys, Campanus Iacchi,

Aurum Lydus, Arabs guttam, Panchaia myrrham,

Pontus Castoream, blattam Tyrus, æra Corinthus,

Sardinia argentum, naues Hispania defert.

Ouidius alicubi,

Nec tellus eadem parit omnia, vitibus illa

Conuenit, hæc oleis, hic bene farra virent.

Horatius libr. 2. Satyra 4. notat idipsum quoad mare,

Sed non omne mare est generosa fertile testa.

Murice Baiano melior lucrina Peloris,

Ostrea Circeis, Miseno oriuntur echini,

Pectinibus patulis iactat se molle Tarontum.

Iudicium illorum, quorum Richardus meminit, odio um ipsi non fuit. Asserit namque, *rationi euidentiùs concordare.* Suarez num. 15. notat inconsequentiam Richardum, qui cum quæst. 2. adstruat, Empyreum esse homogeneous, in q. 3. diuersas influentias ad partium difformitatem reducat. Sed tamen Richardus in quæst. 2. solùm adstruxit, Empyreum esse homogeneous in lumine, proindeque non discriminari stellis: & in quæst. 3. v. *dicunt tamen, & v. alij autem, innuit, esse heterogeneum in aliis dispositionibus distinctis à luce.* Idem iudicium placidum fuit Emmanueli de Valle de Moura, & Nostro Clauio, qui sciens, *Philosophos respondere diuersitatem effectuum in eodem climate pendere totam ex varia dispositione terra.* instat sic, *Cum terra disponatur variè à variis adpectibus corporum superiorum, non poterit reddi sufficiens causa, cur in eodem climate eadem non sit dispositio, quandoquidem omnes partes eiusdem climatis respectu celorum mobilitum eosdem habeant adpectus succissinè.*

39 Nihilominus non acquiesco; tum quia rectè à Philolophis diuersitas effectuum in eodem climate reducitur ad diuersas dispositiones, & proprietates inditas regionibus ab Authore naturæ, ipsisque coæuas; necnon ad varias aëris, & aquæ mixtiones intra viscera terræ: ac denique ad difformem aërorū aspectum: vt enim animaduertit Auerſa, *Licet astra assidue reuoluamur, tamen peculiari quodam respectu dici solent varia astra, & cæli signa, variis terræ regionibus præſe.* Tum quia Empyreum est vniforme, & homogencum, non solùm in luce, sed etiam in aliis, quibus gaudeat, dispositionibus; secundùm totam superficiem concauam, totamque regionem mediã, excepta soliditate, in qua per me discriminatur regio mediã à superficie concaua, & conuexa. Ergo diuersitas effectuum in eodem climate insufficienter reuocatur in superficie concauæ, aut regionis mediæ influxum. Consequentia liquet, siquidem à partibus omnimodam similitudinem habentibus, non potest præcisè oriri diuersitas operationum. Quare ex vna parte superficiem concauæ non poterit præcisè deriuari operatio diuersa ab ea, quæ deriuetur ex alia. Idemque est de partibus regionis mediæ, si eas dicatur influere. Antecedens indubiũ est apud Theologos tam antiquos, quàm recentes, dempro vno Richardo, vt testatur Auerſa: & Albertus in summa de quatuor coæquæuis, q. 4. art. 14 ait *communem esse Magistrorum sententiam quòd omnino sit vniforme Empyreum*, addens in art. 15. vniformitatem, immobilitatemque eius *sub opinione esse, & non de hæc qua ponit fides.* Non dissimiliter arguendum est contra eos, qui diuersas hominum inclinationes pro diuersis mundi plagis reducunt ad Empyreici influentias. Et quidem, vt opportunè notat Arriaga in n. 19. diuersarum inclinationum sufficientissima causa est distantia maior, vel minor Planetis, & astris, vicinitas maris, ac lacuum, varietas ciborum, &c.

40 Fuit nonnemo, qui despectis ventorum variis causis, quas iam hi, iam illi defensant, recurrit ad Empyreum, quasi istud debeat esse asylum, quò confugiendum sit, dum sublunaris alicuius effectus ignoratur causa. Sed ventose imaginationis nullum firmũ, nullũ solidum affert fundamentũ, quin potius viam parat ad illudendũ magnæ parti Philosophiæ.

41 Dominicus Bañez vult, Empyreum causare diffusionem intentionalem cæterorum corporum in Vniuerso. Cùm enim sit primum corpus causans sui similitudinem in medio, erit etiam causa diffusionis aliorum corporum; & cùm hæc diffusio causetur primariò ab Angelis in inferioribus, efficietur mediante aliquo superiori corpore, vt sic coniungantur infima supremis ex interuentu intermediorum. Huic dicendi modo ansam præbuit Ferrara, dum loco citato in n. 3. ait, S. Thom. non tribuisse Empyreico aliam actionem, quàm diffusiuam suæ similitudinis Sed si expendantur Angelici Doctoris verba exarata in n. 3. 2. haud quaquam ardebit interpretatio. Nam Empyreum influere virtutem cõtinèdi, & causandi, non est efficere diffusionem suæ similitudinis, seu species sui. Reuertor ad Dominicum Bañez. Si intendat perdoctus Theologus, Empyreum in ordine corporum esse quali causam exemplarem diffusionis aliorum corporum cælestium, & sublunarium, non renuam. Ast hæc non est physica influentia, sed moralis. Si intendat, reliqua corpora diffundere sui species ex coëfficietia physica Empyreici, refragabor, dum istius coëfficietia efficaciora non videam fundamenta. Neque ipsũ Empyreũ diffudit lucẽ, & species sui ex iuuamine actiuo Angelorũ. Vnde ruit ratiocinatio Dominici Bañez;

vt omittã, Empyreũ, cùm sit tã distãs à me, non possẽ coëficere species, quas emittit meũ corpus, nisi applicetur meo corpori mediis aliquibus qualitatibus sparsis per spatium interiacens. Et velim, explicetur, quænam illæ sint?

42 Ioan. de S. Thoma existimat, Empyreũ adiuuari à perfectione lucis Angelicæ, qua decoratur, vt influat aliquid pertinẽs ad dignitatẽ, seu permanentiã. Cõtra primò, quia nec declaratũ, nec cõpertũ habemus, quidnã est hoc, quod dicitur pertinere ad dignitatem, seu permanentiã in rebus subcælestibus. Secundò, quia nulla corporea lux refuditur ab Angelis in Empyreũ vt à n. 95. v. q; ad 98. Exercit. 20. probabo non perfunctoriè. Tertiò, quia alioqui pro maiori, vel minori numero Angelorũ existentium in Empyreico, augetur, vel minueretur huius influetia, siquidem augetur, vel minueretur lux causata ab Angelis, proindèq; & influetia, ad quas adiuuaret. Quòd, ni fallor, absurdũ cuique apparebit. Quartò, quia Empyreum, vel adiuuatur à perfectione lucis Angelicæ tanquã ab aliquo omninò necessario, vt influat vtcunq; vel tanquã ab aliquo cõducet tantũ, vt fortius, & actuosius influat: Si secundum; sequitur absurdũ iã indicatũ. Si primũ, sequitur aliud maius absurdũ, scilicet cessatio Empyreici ab influentiis, tũ quãdo Christus ascendit in cælũ, tũ quando sanctissima eius Mater assũpta est in illud. Nam in priori euentu non est dubium, quin omnes Angeli descenderint ab Empyreico, vt Christũ ascendẽtẽ comitareretur, eiq; gloriã, & honorẽ exhiberẽt. Sic Suar. t. 2. in 3. p. disp. 51. sect. 2. in fine. lib. etiã 6. de Angelis c. 11. n. 47. Nauæus in Chronico apparitionũ & gestorũ S. Michaëlis lib. 5. c. 8. & ex antiquioribus Vbertinus Casalensis in arbore vitæ Crucifixæ lib. 4. c. 3. In posteriori euentu cuncti similiter Angeli officiosos se præbuerunt erga augustissimã Reginã. Sic idẽ Casalensis c. 39. Carthusianus in 4. dist. 45. q. 1. Amadæus Raptu 8. suæ Apocalypsis. Suar. t. 2. in 3. p. disp. 21. sect. 2. v. vlt. & in loco altero proximè allegato. Poza lib. 2. Elucidarij Deiparæ tr. 16. c. 8. Cerda c. 8. de excellentia cælestium Spirituũ n. 13. Pelbartus in Pomerio sermonum de B. Virgine lib. 10. par. 1. ac 2. Arriaga t. 2. in 1. p. disp. 21. n. 40. Pro quã pia cogitatione legedi sunt S. Ber. serm. 1. de Assumptione. S. Ansel. lib. de excellẽtia Virginis c. 8. S. Antoninus 3. p. sũ. Theologicæ tit. 31. c. & §. 3. rursus 4. p. tit. 15. c. 45. §. 3. ac 5. Petr. Damiani serm. de Assumptione, aliq; Patres apud Pozam. Fuere forsitan alia occasiones, in quibus omnes Angeli discesserunt ab Empyreico, vt in Cõceptione Christi Domini. Ita Ioan. Rebellus lib. 3. vitæ Christi c. 1. a. 2. in Noctẽ Natiuitatis. Ita Vincent. Regius lib. 1. Elucidationũ Euangelicarũ c. 9. n. 60. In Resurrectione. Ita S. Mechthildis lib. 1. spiritualis gratiæ c. 37. Contr. quintò, quia, cũ lux Empyreico innata, vt proprietas & lux superaddita ab Angelis vt aduenticia, non se diffudat in sublunaria, quin potius cõtineat se intra Empyreum, necesse est recurrere ad alias qualitates, quæ traiciantur in sublunaria.

43 Si Viguerij doctrina in Institutionibus c. 3. §. 2. v. 11. & latiùs in antecedenti v. 4. accepta alicui esset, dissolueret facilè tertiã, & quartã impugnationẽ. Ait nãq; Viguerius, *Non sèper Angeli sũt in cælo definitiue; sed solùm vbi operantur: tamen sunt sèper in cælo per effectũ, siue ornatũ, qui, vt dictũ est, quandã refulgentiã ex ipsis in sedibus deputatis resultantẽ importat.* Sed huic doctrinæ pauci, aut nulli subscribent, quia ea refulgẽtia resultans in sede Empyreica Angeli ex præsentia ipsius nequit cõseruari virtute naturali, Angeli, dũ ipse discedit ab Empyreico, & existit in orbe sublunari. Dicere autẽ, cõseruari diuinitõ

vel à solo Deo, vel simul à Deo, & virtute Angeli eleuata obedientialiter, vt agar à tanta distantia, non agendo per medium, est prorsus voluntarium. Adde, eam refulgèntiam esse rationem formalem, per quam Angelus sic realiter præsens Empyreo, vt Viguerius cenlet. Ergo si semper manet talis refulgèntia, sequitur, Angelum vel nunquam abesse realiter ab Empyreo, vel simul realiter adesse Empyreo & terra v. g. quoties in terra aliquid operatur. Quorum alterutrum falsissimū est, & à Viguerio non conceditur.

SECTIO VII.

Profertur exploratoria quadam, & tentabunda cogitatio de influxu Empyrei in alia corpora cælestia, & sublunaria.

44 **T**Antè difficultatis est comperire, quisnam sit influxus Empyrei, vt ingenuè fateantur Durandus, Palatius, Angles, Suarez, Conimbr. occultū sibi esse quid præstet, quousquēve peringat; *sicut ignoramus*, inquiunt Durandus, & Angles, *multa alia, que sunt nobis viciniora, vt cum magnes attrahit ferrum, ignoramus, quid influat.* Hoc tamen exemplo non reprimitur impetus Authorum, qui negāt Empyreo omnē influxum; imo inualefcit magis. Nam attracti ferri à magnete manifestam habemus experientia; indèq; inferimus satis philosophicè, immo etiā à magnete in ferrum qualitatem aliquā, etū qualis ea sit, ignoremus. At nulla extat experientia, qua manuducamur ad tribuendum Empyreo influxum per ignotā etiam qualitatem. Non ergo philosophicè tribuitur Empyreo. Et aliunde nec sacræ Scripturæ autoritas, nec vetustissimorū Patrum fauēt testimonia. Sed Suar. adhuc ait in n. 17. *Nec propter hunc defectum nostræ cognitionis negare debemus omnem illius cæli influentia, quia euidentis nobis est in rebus nobis vicinioribus esse plures virtutes agēdi, quas ignoramus, quia earum effectus experti non sumus, nec satis experiri, aut ab aliis causis distinguere possumus. Satis ergo est, quod in generali, & veluti à priori, ex illius corporis nobilitate colligamus, non posse carere omnī agēdi virtute.* Hactenus eximius Doctor qui virtutem actiuam Empyrei rimatur tantū ex eius nobilitate.

45 Vnde si obiiciatur, incognita est talis virtus, & vrgentis destituta autoritatis fundamento. Ergo non debet admitti. In prōptu est responsio, incognitam quidē esse à posteriori, & ab experientia, non verò à priori. Si iterū opponatur, nec necessaria, nec cōducens est ad aliquē effectum talis virtus. Occurrit Suar. inquiens, *non habere aliquem specialē effectum, præter eos, qui ab aliis cælis proueniunt, quamuis ex influentia cæli Empyrei, vel maiori virtute, & efficacia fiant, vel etiā aliter temperentur, & disponantur, coadiuuante & cooperāte Empyreo aliis astris, & cælis, vt idem Doctor immediatè antea expresserat. Et hoc modo potest exponi S. Thom. dum tradit Empyreū influere in inferiores cælos virtutem continēdi, & causandi. Id est, virtutem continēdi & causandi in actu secundo, quatenus cum ipsis simul concurrat. S. etiā Bonauent. valet sic intelligi, dū in n. 47. scribit, *Potest sustineri, quod ad eosdem effectus influunt Empyreum cæli, & stellatum; nec tamen alterū eorum superfluit, quia virtus cæli inferioris, & influentia adiuuatur per virtutē superioris, & virtus superioris operatur mediante virtute, & influentia inferioris. Ideo neutrum superfluit: sed ad hæc inferiora conseruanda, & perficiēda virtus vtriusq; concurrat.* Richard. deniq; similiter potest accipi, dum q. 3. v. *Ad secundū, fatut**

in hunc modū, *Et sicut omne mobile reduci oportet ad immobile, aliquo modo à simili dici potest, quod forte influentia calorum mobilium, que alternantur, inuenitur, & contemperentur per influentia cæli Empyrei, quod non mouetur, nec eius influentia alternatur.* Probabilia hæc sunt; sed nodus etiam num vrget. Etenim alij cæli, & astra habent sufficientem virtutē, vt influant in suos effectus, in aurū scilicet, segetes, &c. nō minus, quā ignis, vt ignem efficiat. Ergo superflue adiuuatur iuuamē, & cooperatio Empyrei. Rursus virtus & efficacia, quæ datur in aliis cælis, & astris, satis est ad effectus ipsorū; & nō nisi volūtariè dicitur, eos effectus aliter tēperari, ac disponi ex cōcursu Empyrei.

46 Aliquādo visum mihi fuit, nō effectus, sed conatus, & actiones aliorū cælorū, ac astrorū temperari, & minui ex simultaneo Empyrei cōcursu, ita quidem vt hic præstaretur ad abundantia; & non quia necessarius esset simpliciter ad existentia effectuum, neq; quia alij cæli, & astra indigerēt absolute iuamine Empyrei cooperātis. Sic materia, quæ sola in homine, est apta sustentare quantitatem; partiri potest suū concursum cū forma substantiāli materiali in bruto, siquidē & ea forma sit apta sustentare saltē inadæquatē quantitatem. Illū, qui hoc pacto discurreter, redargui facillè nō posse, ait Arriag. disp. 5. Ph. n. 18. Et licet nec Arriag. ec ego quantitatem in forma substantiāli materiali sustentari, vel inadæquatē cōcedamus, aliis ducimur rationibus. Sic deinde materia, vel quantitas, quæ sola in aère recipit species impressas visivas diffusas ab obiecto materiali, non sola in viuente, sed ipsa semel & anima, vel potentia visiva distincta recipiūt præfatas species, partiente materia, vel quantitate concursum materialē cum anima, vel potentia, vt docet Francisc. Alphonfus disp. 7. Animastica n. 5. 2. ac 53. Sic præterea per Arriag. disp. 3. Animastica sect. 2. subf. 3. materialis anima bruti recipit adæquatē sensationes, cum tamē sensationes hominis recipiatur tum in anima spiritali, tū in materia. Sed hoc exemplū aliquāto remotius est, quā duo præcedentia, non enim procedit respectu eiusdē causæ receptiue, neq; eiusdē etiā quoad speciē entitatis receptæ, si dicatur, sensationes omnes bruti distingui specificè ab omnibus hominis sensationibus. Sic vltterius in opinione peracuti Recētoris, calor vt octo, qui primo instāti productionis ignis sustentabatur à sola materia, non enim poterat à forma, vt potē ad hanc disponens, & præcedens, causatiuè, *nisi forte quis ita insaniat*, inquit S. Greg. Thaumaturg. disp. de Anima ad Tatianum, *vt id, cuius illud ipsum, quod est, ex alio sic pendet, vt absq; illo esse nequeat, eius ipsius, ex quo pendet, causam esse velit.* At de in in instāti secūdo sustentatur calor tam à materia, quā à forma, dumq; in aliis corrūpitur ignis, redit materia ad sustentationem adæquatam perseverantiū graduum aliquot caloris. Vnde Recentior ille non debuit vō fallam repellere meam cogitationem de Empyrei concursu ex abundāti, eo quod cælum sydereum sic sufficiens causare suos effectus. Omitto Thomisticam sententiā de indiuisibili integraliter bruti perfecti anima materiali, quæ in nutritione sustentatur à pluribus materiæ partibus, quā antea, à viginti v. g. cum antea sufficerent decem ex illis. Præterea opinione aliquorū ex Nostriis, qui substantiā simplicem cōpositi humani dicunt sustentari ab anima rationali, & materia simul, tamen dum anima existit separata sustentet illam se sola sufficienter atq; adæquatē. Quo argumento vsus sum in Exercit. & sect. 8. contra alios nunc à nobis discordes, fuitque proinde tunc efficax ad homines.

47 Progredior ad alia exēpla desūpta à causa effectiua. Et vnum sit substantiæ efficientis actu accidens

in subiecto extraneo, quando est proportionata illi, etiam si in ipsa existat aliquod accidens æqualis, vel maioris perfectionis cum accidenti producto; efficientis, in quâ, partialiter, & simultaneè cū accidenti existenti in ipsa. Scripsi, *Quando est proportionata accidenti producto*, si enim substantia nullâ habeat proportionem cū illo, vt aqua cū calore, tunc quidem calor afficiēs aquâ producet adæquatè aliu calorem. Ita Ouid. contr. 9. Physic. punct. 3. art. 3. Alterū sit accidentis efficientis cum substantia similem aliam. Nam licet ignis A. v. g. æquet in perfectione ignem B. eique sufficiēter proportionetur, at tēperat suum concursum in præsentia caloris; vt attemperat intellectus in præsentia habitus naturalis: & vt secundum cōmunem sententiã vnus ignis attemperat suum concursum in præsentia alterius, quando in passo æquè approximato ad vtrumque producit ignis. Quod autem calor sit imperfectior igne, non obstat, ne hunc inadæquatè producat, vt constat à paritate speciei impressæ causantis inadæquatè cognitionem perfectiorem ipsâ. Hunc in modum defendit P. Suar. disp. 18. Metaph. sect. 2. n. 25. concursum simultaneū accidentis cum substantia ad aliam substantiam. Cū enim sibi obiecisset superfluere immediatam accidentis actiuitatem in præsentia substantiæ, quam statuerat posse, imò & debere immediatè influere, respondet, *Quamuis daremus ex parte forma, quādo illa sufficiēter adest, non esse absolute necessariã aliã vim actiua, tamē quia hæc abas est per se necessaria, & cōnaturalis, ideo tunc etiã cōcurrit, & multū inuat ad actionē.* Hæc magnus ille Doctor.

48 Ex quo sic ratiocinabar. Calori tribuitur ex abundantia cōcurfus inadæquatus in præsentia ignis, quia in eius absentia illum habet; aliter in pluribus calibus recurrendū erit ad Deum, vt ad causam adæquatam creatorū effectuum. Qui recursus vitandus est homini Philosopho, quoties commodè possit, vt prudenter consulit Dominicus Sors lib. 2. Physic. q. 4. concl. 2. quia dispositio Vniuersi postulat, vt quicquid aptè fieri queat per causas secūdas, fiat per illas. Cū autem ex applicatione ferri candentis ad stupā, ex collisione lapidū & tabularū, ex percussione Calybis, & silicis, ex exhalationibus proprio vêtis cursu resultat ignis, potest hic inadæquatè tribui calori, vt causæ efficienti, quin ad Deum recurratur adæquatè. Tunc sic; Ergo cū à Sole producit aliquis effectus in orbe sublunari potest satis philosophicè reduci in Empyreū, vt in causā partialem, non quidē ob exigentiã ipsius Solis, neque effectus producti, sed ob exigentiã Empyrei fūdātā in huius nobilitate, & sup̄mi corporis dignitate. Vt enim cōcurfus, quē calor habet, dū est præsens ignis, fundatur in sola exigentiã caloris deducta ex virtute ipsius in absentia ignis; ita in solius Empyrei exigentiã, cuius ratio sit tanti cæli excellentiã, fundari valebit eius concursus cum cæteris cælis, & astris. Non ab simili modo efformari potest argumentum ex superioribus aliis exemplis.

SECTIO VIII.

Opponuntur, & enodantur quinque argumenta contra præcedentem cogitationem.

49 **S**I quis obiiceret primò, ad rem non esse allata exempla. Nam calor v. g. idē cōcurrit ex abundantia in præsentia ignis, quia supponitur probatum, habere ex se virtutem inadæquatam producendi. Ast de Empyreō restat probandum habere

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

virtutem inadæquatam producendi effectus, qui proueniunt ab aliis cælis, & astris. Dicebā eam virtutē in Empyreō supponi probatā à priori ex ipsius dignitate, et si à posteriori, & ab experientiis incognita sit. Vnde cōstat, & magis innotescet ex dicendis, qua ratione valeat, sintq; è te exēpla proposita.

50 Si argumentaretur secundò: Sol se solo est sufficiens causa effectus, quē simul cum Empyreō asseritur producere. Ergo superflue ponitur concursus Empyrei, multiplicanturque causæ partiales pro effectū, cū tamen Philosophia dicit, admittendam non esse vllam etiã causam partialem, quæ necessaria non sit ad existentiã effectus. Quare licet gratis diceretur, Solem influere cum omnibus causis sublunariibus ad tuos effectus, vt cum igne ad cōburendā stupam; ita gratis ponitur, Empyreū concurrere cum Sole, & homine ad generandū hominē. Respondebam, licet Sol se solo, seu seorsim ab Empyreō, non verò à causa prima, & ab aliis concausis, de quibus non est controuersia, habeat sufficiētiã ad producendū ex vi alicuius possibilis causalitatis, non tamen ex vi causalitatis præstandæ ex suppositione, quod existat Empyreū: quippe ex tali suppositione debet attemperare suū concursum Empyreō influenti ex abundantia. Quemadmodum ignis attemperat suum concursum calori ex suppositione, quod hic existat in ipso: si autē eo orbatus applicaretur passo disposito, efficeret se solo alium ignem. Neque superflue ponitur concursus Empyrei; nam licet non sit necessarius ad effectum secundum se, secus ad illum vt productū per talē causalitatem. Vt autem causalitas asseratur depēdens ab Empyreō, sufficiens motiū est huius dignitas, & rationes, quæ pro influxu sūt adductæ in lect. 2. nec non cōmunis tot antiquorū, ac recentiu sententiã, quæ non est facile reiicienda, vbi euidens ratio in contrariū non occurrit, vt in simili de influxu accidentiu in substantiã, inquit Suarez n. 14. Pro concursu Solis ad omnes effectus causarum sublunarium, nullum est fundamentum.

51 Si opponeret tertio: Quoties duæ causæ concurrunt ad aliquem effectum, altera illarū debet esse principalis, altera instrumentalis, vel si vtraque sit principalis, vtraque debet habere virtutē innatam adæquatā in actu primo. Sed Empyreū non est causa principalis per respectu ad cælum syderiu, neque est instrumentalis, neque vtrumque se gerit vt causa principalis eorum saltē effectuum, qui alterutru, & vtrumque superant in perfectione, qualia sunt viuētia v. g. generata ex putrefactione, & calore Solis, si quidem ad eorū productionem non gaudet virtute innata adæquata in actu primo. Occurrebā, Si sermo sit de effectū non superate in perfectione vtrumque, neque alterutru cælum, posset adhuc sydereum dici causa instrumentalis per respectum ad Empyreū, quia maior nobilitas huius præ illo præbebit aptè occasionem tali nomenclaturæ. Sic calor concurrens cum igne ad calorem in subiecto extraneo, vocabitur non absurdè causa instrumentalis per respectum ad ignē. Sic etiã creaturæ per cōparationem ad Deum nuncupantur causæ instrumentales effectuum, quos simul cum ipso efficiunt, tanquam cum nobiliori agente, et si effectus æqualis, imò & minoris sint perfectionis, quàm creaturæ aliæ, à quibus proueniunt. Si verò sermo sit de effectū, qui vtrumque cælum excedat absolute in perfectione, foret vtrūq; causa instrumentalis, & principalis causa foret Deus; nec nō quæcunq; alia entitas, quæ superior, vel par effectui in perfectione cōcurrat ad ipsū per virtutem innatam, id namque satis est, vt aliqua causa sit principalis absolute, ac simpliciter.

52 Si insurgeret quartò : Empyreum non potest influere etiam ex abundantia in corpora sua lunaria simul cum aliis cælis, & astris, nisi & in hæc influat, ne agat in distans, quin per medium. Nihil autem est, quod in hæc influat; & velum, quo nunc circumdatur, impedit transmissionem cuiuscunque influentiæ, vti impedit transmissionem lucis. Aiebam, Empyreum producere in corporibus intermediis qualitates aliquas occultas, quæ longè, latèque diffusæ sint instrumentum, medio quo operetur erga sublunaria; non secus ac Saturnus, v. g. per sphaeras inferiores diffundit qualitates desiderantes, vt operetur in sublunariis. Neque ex eo, quod velum Empyrei sit impedimentum transmissioni lucis, sequitur fore similiter obicem translationi cuiuscunque alterius non corruptiuae qualitatis; alioqui densitas, quæ in pariete obstat, ne lux permearet, & è contra vitri densitas, quæ sono, aut speciei soni non est facilè peruia, foret etiam difficilis transmissioni lucis; quod est falsum, & contra experientiam. Sufficiat hoc exemplum.

53 Si argueret quintò : Empyreum influet in omnes effectus respondentes Planetis, & astris, eo ipso quod in aliquos; non enim est ratio, cur potius in vnum, quàm in alium, siquidem æquè sit applicatum, & proportionatum ad omnes, careatque heterogeneis partibus; neque his positis sufficiet, nam in eadem regione, & sub eodem spatio iam calor, & siccitas, iam frigus, & humiditas causantur; quæ effectuum diuersitas non videtur oriri posse ex vno, eodèque principio. Admittebam, Empyreum concurrere ad omnes effectus cum planetis, & astris, & diuersitatem illorum, tum in hæc, tum in alias concausas subcælestes, reuocandam. Si premeret, ergo Empyreum influeret tanquam causa ab intrinseco partialis, & non potens se solo illos effectus producere; proindeque minoris actiuitatis esset, quàm Planetæ, & astra, vt quæ valerent operari tales effectus, casu quo Empyreum non existeret. Dicebam, inferri hæc benè quæritum ad effectus exigentes influxum Planetarum, & astrorum; semper tamen actiuitatem Empyrei præcellere ob extensionem ad quosuis effectus.

SECTIO IX.

Soluitur aliud argumentum, ordine sextum. Et discutitur, an idè effectus possit simul produci, à duplici causa adæquata in actu secundo.

54 **S**I sextò, quis reclamaret; Non est, cur dignitas Empyrei non arroget sibi influxum adæquatam, admissio semel vindicare inadæquatam. Respondebam plures esse effectus, qui dependere debent ex influxu cæli syderis, astrorumque vario aspectu, & motu. Hi non possunt oriri ab Empyreo per actionem adæquatam, & sufficientem ad accipiendam existentiam, satis itaque erit, quod orientur per inadæquatam. Neque sic oriri, est imperfectio dedecens Empyreum; aliàs dedeceret Deum concursus partialis in effectus, quos simul cum causis secundis producit; non quia omnes superent in perfectione causas secundas, à quibus procedunt; sed quia dignitas Dei vindicat sibi partialem illum influxum, vt ex constantissimo Philosophorum, & Theologorum placito suppono. Præterea forsitan aliqui effectus, qui ex simultaneo concursu Empyrei, & cæli syderis sunt in

orbe sublunari, possent causari à solo Empyreo per actionem adæquatam, & sufficientem ad tribuendam existentiam. De facto tamen non sic sunt, ne cælum sydereum, quod conceditur habere virtutem ad eos, præterit omni influxu: Quare vtrumque attemperabit suum concursum, vti in multorum sententia duæ causæ sublunares adæquatæ in actu primo illum attemperant, si simul conueniant, neque enim vna desistit omnino ab actione in præsentia alterius; neque vna, & altera prodeunt in actiones adæquatas, & seorsim sufficientes communicare effectui existentiam.

55 Dixi in multorum sententia, nam in nostra duæ causæ creatæ, si conueniant, & sint adæquatæ in actu primo, non attemperabunt suum concursum, sed quælibet, non aliter producet effectum, ac si nulla alia conuenisset. Indicauimus hanc sententiam in sect. 3. Exercit. 12. & pro ea adduximus non pœnitendam rationem. Addimus nunc alias, Prima, Deus potest naturaliter duabus volitionibus virtualiter distinctis, respicientibus fines secundarios diuersos velle producere Angelum, vt colligere est ex argumento proximè sequenti. At iuxta plures Philosophos, & Theologos, quorum doctrinæ suffragium nostrum alibi dedimus, actio creatiua Angeli consistit in volitione diuina producendi ipsum vt coexistente cum tali, vel tali instanti. Ergo idemmet Angelus potest naturaliter geminam actionem adæquatam productiuam sui terminare. Dices, Si quid valeret argumentum, probaret ab eodem agente posse naturaliter oriri duplicem actionem totalem terminatam ad eundem terminum. Contra primò, quia saltem euincitur posito argumento terminum non esse ex natura rei incapacem produci per duplicem actionem. Quare si hanc concedis in agente libero ob exercitum libertatis, admittit etiam in agentibus diuersis necessariis; sine fundamento enim minuis vnius actione ex præsentia alterius. Contra secundò, Ergo duo Angeli, aut homines poterunt ratione libertatis applicare integras suas vires ad mouendum eundem lapidem, qui sufficienter à quolibet posset moueri. Cur autem ab eodem agente necessariò nequeat naturaliter oriri duplex actio adæquata erga eundem terminum, tradam inferiùs.

56 Secunda ratio à duplici causa finali totali potest naturaliter prouenire executio externa eiusdem medij. Possum enim ego ire in agrum, tum ob videndum amicum, tum ob recreationem corporis; ita vt per duas intentiones distinctas afficiat erga vtrumque finem, moueaturque ad executionem medij, quo obtinendus est vterque finis, quorum vnus non repugnat alteri; neque proinde vna intentio est alteri contraria; & quæuis talis est, vt sufficeret ad exequendum iter in agrum, etsi alia deficeret; sicque actu concurrat, vt quamuis alia intentio mutetur, incipiam ego, aut prosequar eodem modo, ac antea, iter. Ergo similiter poterit naturaliter idem effectus trahere ortum à duabus causis physicis efficientibus adæquatis. Quod enim vna ex illis sit superflua, aut superabundans ad existentiam effectus, non videtur obesse, vti non obest in causis finalibus. Respondebis primò, actionem causæ efficientis ordinari per se primò ad communicandam effectui existentiam; ideòque accepta ab effectui existentia per vnam actionem totalem superfluit alia, & naturaliter dari non valet; ast actionem causæ finalis ordinari per se primò ad perficiendam voluntatem, & vt per illam exerceatur huius

huius libertas: quare cum magis perficiatur voluntas, eiusque libertas magis exercentur per duas intentiones, quam per vnam, neutiquam erunt superflue. Contra primò, quia etiam agentia necessaria perficiuntur saltem extrinsecè actionibus transeuntibus, illique exercent suam necessitatem. Vnde si voluntatis perfectio intrinseca, & libertas præualeat superfluitati, aut superabundantiæ vnus ex intentionibus respectu executionis; æquum est, vt extrinseca perfectio, & necessitas agentium naturalium præualeat superfluitati, aut superabundantiæ vnus ex actionibus in ordine ad effectum. Contra secundò, quia sicut actio causæ efficientis ordinatur ad communicandam effectui existentiam, ita intentio finis ad electionem, executionemque mediorum etiam si simul perficiat voluntatem, sitque exercitium libertatis. Ergo si ad executionem concurrat duplex intentio non obstante sufficientia vnus, vt ponatur à parte rei, sic pariter, &c.

57 Dices secundò, probati nimis exemplo duarum causarum finalium, quarum quælibet adæquatè moueat ad eandem executionem; nam alioqui eadem etiam actio physica fieri posset à duabus causis efficientibus adæquatis. Quòd cum omnes debeant negare, omnibus incumbit onus assignandi discrimen inter causas efficientes, & finales. Potèstque inde desumi, quòd causa finalis non tribuat propriè effectui existentiam, neque vi sui influxus comparet dominium physicum supra effectum. Sed contra, quia dependentia eiusdem actionis physica à duabus causis efficientibus adæquatis inuoluit specialem repugnantiam, non tantum ex natura rei, sed etiam de potentia Dei absoluta, rationem; quæ nullatenus militat in effectus absoluti dependentia. Et nos eatenus vtimur exemplo finalium causarum, quatenus exequutio externa imperari potest, & existere vi geminae motionis intentionalis, quarum vnaquæque sit sufficiens, & adæquata, etsi fateamur competere causæ finali modum cauendi diuersum, ac estu senti, quicquid sit de huius dominio physico, de quo postea.

58 Si actus electionis internæ consisteret non in actione, neque in modo, sed in qualitate absoluta, fieretque ab intentione per actionem, quæ ab hac dependeret essentialiter, & quæ esset simul causalitas efficientis causæ, & finalis, haberemus tertiam rationem peremptoriam omnino ad probandum naturalem simultatem duplicis actionis adæquatæ erga eundem effectum. Nam vnus electionis actus imperari potest naturaliter à duabus intentionibus respicientibus diuersos fines adæquatos, non secus ac de executione externa medij probauimus. Sed tunc electionis actus produceretur per duas actiones adæquatas ortas efficienter à duplici intentione. Ergo, &c. Quia tamen ad hanc rationem assumuntur multa, quæ in controuersia versantur, idcirco contentus sum sola eius delibatione, vt qui in assumptis concordant, teneant consequentiæ filium, & non adeò auerentur duas actiones adæquatas ex natura rei.

59 Quarta ratio desumitur ex inde, quòd, eandem entitatem creatam posse diuinitus dependere à priori à duplici actione sufficiente, probetur communiter exemplo possibilis diuinitus dependentiæ à posteriori à duplici vocatione sufficiente. At hæc dependentia non tantum est possibilis diuinitus, sed etiam naturaliter. Nam Angelus, qui naturaliter existit in spatio palmari per vnam vocationem, potest naturaliter dilatari ad spatium

bipalmare, haberéque simul cum priori vocatione aliam, quarum quælibet sufficeret, vt Angelus existeret naturaliter. Ergo poterit similiter ex natura rei ipse Angelus, aut alia entitas creata dependere à priori à duplici actione, ita vt per quamcunque ex illis sufficienter existeret ex natura rei. Supponitur in hoc argumento vocationem Angelicam ad spatium diuisibile posse esse diuisibilem, vt probatur in num. 132. Exercit. 20. Supponitur præterea, contra Hibernicum quendam memoratum ab Ariminensi in 2. dist. 4. art. 2. Bassolium ibi quæst. 4. art. 5. Rubeonem quæst. 2. art. 1. & contra Valentiam 1. part. disp. 4. q. & puncto 3. non debere Angelum naturaliter existere semper in spatio maximo respondente suæ locabilitati naturali. Nam si potest pro suo libito constituere se in hoc, vel illo spatio maximo, poterit etiam se constituere in minori, vt enim hoc maximum non est determinatè præ illo necessarium ad perfectionem naturalem Angeli; sic neque huius, aut illius maximi tota latitudo requiritur ad præfatam perfectionem. Neque opponas, Deus non potest non existere in omni loco, quia cum omni est proportionata infinita perfectio locabilitatis diuinæ. Ergo & Angelus non poterit non esse præsens toti loco suo adæquato, cum quo proportionetur finita perfectio locabilitatis Angelicæ. Non, inquam, opponas; nam Deus est in loco per identificatam immensitatem competentem ipsi immutabiliter, & necessariò; Angelus verò per vocationem superadditam, & accidentariè conuenientem. Quare sicut Angelus potest habere vocationem iam in hoc loco adæquato, iam in alio, ita & vocationem iam in toto loco adæquato, iam in eius parte, licet Deus vt non potest deserere vnum locum & accedere ad alium, sic nec ad minorem partem eiusdem loci se coarctare. Et mirum esset si Angelus nec diuinitus posset non existere in loco sibi maximo; id autem, aut nihil tuo argumento conuincitur. Neque rursus opponas, quantitas nequit naturaliter occupare locum minorem adæquato. Nam discrimen est manifestum ob diuisibilitatem quantitatis, quæ si occuparet locum minorem adæquato, vel aliquæ eius partes penetrarentur, vel aliquæ non existerent in loco. Cæterum Angelus est indiuisibilis, ideòque sicut ob indiuisibilitatem existit naturaliter in toto loco adæquato, & totus in eius partibus; ita potest naturaliter existere totus in vna tantum parte, habens quidem facultatem existendi in aliis, & eò in pluribus, quò perfectior est Angelus, sed non necessitatem.

60 Retorquebit quis in nos exemplum vocationis Angelicæ duplicatæ, nam Angelus non potest naturaliter habere duas vocationes adæquatas, id est, non potest naturaliter esse simul in duobus locis adæquatis. Ergo neque poterit naturaliter idem effectus oriri à duabus actionibus adæquatis. Respondemus, vocationem adæquatam, seu præsentiam ad locum adæquatum esse illam, quæ adæquat virtutem naturalem rei ad existendum in loco; vnde fit, vt res quæ potatur vocatione vna adæquata, nequeat naturaliter habere aliam. Si in simili sensu accipiatur actio adæquata, quatenus scilicet significet actionem, quæ adæquet producibilitatem naturalem rei; non poterit eadem res terminare naturaliter duas actiones adæquatas. Hoc tamen non obstante, sicut Angelus potest in consortio vnus vocationis sufficientis, vt ipse existat in loco, habere aliam etiam sufficientem, quin vtraque excedat locabilitatem naturalem Angeli;

ita pariter dicimus posse simul cum vna actione sufficiente ad existendum à parte rei, terminare aliam aequè sufficientem, quarum neutra superet producibilitatem naturalem Angeli. Argumentum in hoc efformatum potest etiam confici in anima rationali, quæ in corpore habet tot distinctas vibrationes, & vniones, quot sunt partes materiæ, quas informat; atque aded in corpore grandi gaudet pluribus vibrationibus, & vnionibus, quàm quæ simpliciter sunt necessaria, vt existat in loco, & vt informet; ad id enim sufficerent illæ, quas accipit in prima hominis generatione.

61 Quinta ratio: Si animæ materiales perfectorum animalium sint indiuisibiles, vt multi existimant, aderit naturaliter eiusdem animæ simul duplex causa materialis sufficiens in actu secundo. Etenim à partibus materiæ acceptæ in generatione dependet, vt à sufficiente causa materiali, eisque conseruatis potest naturaliter extendi ad alias partes materiæ adquisitas per nutritionem, sufficientes etiam se solis in actu secundo, vt animam sustentent. Iam verò si eiusdem formæ materialis datur naturaliter duplex causa materialis sufficiens in actu secundo, quidni duplex efficiens? Virget pressius hæc ratio eos, qui in causa materiali agnoscunt influxum physicum, sed indistinctum realiter ab effectiuo. Et siue distinctus, siue indistinctus sit ab vnione formæ caulatæ efficienter, & materialiter, apparet non minor difficultas in duplici vnione sufficiente eiusdem extremi, quàm in duplici actione. Si animas materiales perfectorum animalium indiuisibiles esse neges ob hoc argumentum, erit saltem efficax ad homines contra eos, qui affirmant esse tales de facto, vel posse à Deo tales fieri alias diuersæ speciei.

62 Sexta ratio: Postquam in instanti *A.* forma ignis introducta est in passum ab agente *A.* adæquato, in instanti *B.* potest ex natura rei eidem passum vniformiter applicari aliud agens eiusdem virtutis; & argumento satis est, si possit saltem diuinitus. At in hoc casu forma ignis pro sui conseruatione terminabit naturaliter actiones adæquatas vtriusque agentis. Ergo, &c. suaderetur Minor, quia agentis *A.* actio adæquata non cessabit, cum non adueniat contrarium, ad cuius exigentiam destruat, nec passum separatur ab agente: deinde incipiet actio adæquata agentis *B.* cum agens necessarium, sufficienterque applicatum passum disposito, non possit sine vi cohiberi ab operatione, quam præcontinet in actu primo; neque producet aliam formam igneam numero tantum distinctam, vel quia materia est naturaliter incapax habendi simul duas formas substantiales, vel quia vna præstaret materiæ idipsum, quod alia. Si respondeas primò, agens *B.* inuenire terminum iam factum, ac proinde nihil agere. Contra: ergo si vtrumque agens applicetur simul globo ligneo, ita vt is existat in medio vtriusque, aget vtrumque primò in centrum globi; & propterea etiam vtrumque conseruabit formam in centro productam, si vnum post aliud applicetur. Etsi autem quod posterius aduenit, inueniat formam productam, non tamen conseruatam, quin potius à continuata huius existentia præscinditur pro priori signo instantis realis, in quo agens *B.* applicatur. Cuius actiua virtus non euacuatur ex eo, quod agens *A.* operetur; illi enim constituto in actu primo ad actionem passibilem secundum se, approximatque commodè ad passum, extrinseca omnino, & accidentaria est coexistentia cum hoc alio agente. Neque illud monetur, ne agat, sed oriatur

in huius præsentia. Abhorret natura otium.

63 Si respondeas secundò, agens *B.* operaturum intensius, vel celerius. Contra, esto hoc teneat circa dispositiones ad formam substantialem, non tamen circa ipsam formam, quam suppono conseruandam ab agente *A.* etsi non adueniret agens *B.* Adde, agens *A.* tale esse, vt etsi abesset *B.* esset sufficiens producere citissimè in summo intensiōnis gradu dispositiones. Si respondeas tertio, actionem diuidi inter vtrumque agens, eo quod vtrumque attemperet suum concursum. Contra, quia non adest contrarium, ad cuius exigentiam deficiat actio adæquata agentis *A.* imò fieret in destructione illius contra appetitum agentis *A.* Et cum negandus non sit duplex appetitus adæquatus in actu primo ad eundem terminum, cur recusat duplex actio? Quod dicitur de attemperatione concursus, difficile intelligitur in causis necessariis. Ideò non pauci negant habitus potentiis necessariis, quia hæc agunt, quantum possunt. Licet verò concedantur, & ad præsentiam habitus minuatur conatum potentia necessaria, cui inhaeret, explicandum restat, quam maiorem facilitatem operandi habeat agens *A.* ex eo, quod coniungatur per accidens agenti *B.* quin vnum alteri inhaereat. Inquies, vnum equum sociatum alteri non adhibere tantum conatum, vt trahat currum, quem se solo posset trahere, ac quando non est sociatus, cum tamen sit agens necessarium. Sed rogo, quisnam tibi dixit id semper contingere? Et quamuis ita sit, proueniet nihilominus ex appetitus excitatione ad præsentiam alterius equi, sicut ex eius varietate prouenit, vt vnus equus modò citius, modò lentiùs trahat currum; Si enim æqualis semper esset excitatio, foret etiam semper æqualis conatus. In agentibus liberis, videlicet in Angelis, & hominibus, non video cur duo Angeli, aut duo homines, non possint naturaliter ad sustinendum, aut impellendum idem corpus, non superans vires vnus cuiusque, conari aequè, ac si quilibet solus sustineret, aut impelleret; præsertim si vnus inscius alterius in id incumberet.

64 Sunt, qui fundent impossibilitatem duplicis actionis adæquatæ in lege Dei statuentis non determinare simul duo agentia ad actiones adæquatas erga eundem effectum. Sunt etiam, qui ipsas actiones dicant habere inter se impossibilitatem naturalem, quia vna exigit non esse alterius. Sed posteriores tamen gratis excogitant eam exigentiam in actionibus, cum actiones non aliam participant impossibilitatem, quam mutuatam à terminis, in quos tendunt. Priores verò non eleuant difficultatem. Satis enim vtrumque mihi erit obtinuisse posse naturaliter coexistere duas actiones adæquatas eiusdem effectus, quantumuis ex lege Dei nunquam conueniant, vti in aliquorum opinionione ob decretum diuinum nunquam reproduci effectus iam corruptus, esto possit, quantum est ex rerum natura. Præterea, si lex illa non sit concepta ad exigentiam naturalem actionum, vel agentium, vel termini, videbitur conficta ex proprio Marte; & licet in loco præcitato considerata fuerit à me vt possibilis, tamen eam de facto à Deo latam non colligitur ex vrgenti vllò authoritatis, aut rationis indicio.

65 Alij asserunt, vnicum effectum esse naturaliter incapacem terminandi duplicem actionem totalem, quia ex vnitate termini desumitur naturaliter totalis actionis vnitas. Verum hæc sufficienter desumitur extrinsecè ex vnitate agentis adæquati aut si maus ex voluntate diuina, quæ est principium,

piam extrinsecum indiuiduationis rerum creaturam, & intrinsecè ex ipsa actione, quæ per suam entitatem vna est, singularis, atque indiuidua. Nec vnitati termini obstat multiplicitas actionum, sicut neque vnitati fundamenti officit multiplicitas respectuum prædicamentaliū adæquatè distinctorum, casu quo ratio prædicamentalis consistat in modo. Quod si vnicus effectus respicit naturaliter plures causas in actu primo adæquatas, & sufficientes, quin id sit contra eius vnitatem; non apparet, vnde contra eam erit, si subiectus sit pluribus actionibus totalibus. Si vnica item causa potest ex natura rei exhibere plures actiones totales in diuersos terminos, vndenam impediatur vnicus terminus, ne terminet actiones plures totales à diuersis causis? Nec proderit dicere, actionem, & terminum comparari vt fieri, & vt factum esse. Vni autem in facto esse debere naturaliter respondere tantummodò vnum fieri. Hoc enim est falsum, siquidem idem terminus possit ex natura rei produci saltem diuiniue per multiformes actiones.

66 Inquies, actiones totales tendentes in vnicum terminum fore eiusdem speciei; duplicem autem accidentalem formam eiusdem speciei non commemorari naturaliter in eodem subiecto. Sed imprimis respondetur, actiones productiuas eiusdem effectus non debere esse eiusdem speciei; possunt enim agentia esse diuersa, adeoque & ipsa actiones. Deus etiam potest producere Angelum per duplicem volitionem, quarum vna respiciat finem secundarium diuersum, adæquatè à fine alterius. Quare & vna virtualiter differet quasi specie ab alia, licet terminus sit vnicus. Deinde carere nos fundamento ad multiplicandas in eodem subiecto formas accidentales numero tantum diuersas, quæ actiones non sint; secus verò ad has ingeminandas. Instas, non est potior ratio, vt multiplicentur actiones, & passiones, quam formæ substantiales, quando eidem passio applicantur duo agentia similia, v.g. duo ignes. Contra, quia eorum exigentiæ satisfiat, si vnusquisque producat adæquatè formam igneam, & exlata temel tali exigentiâ, inutilis foret ingeminatio formarum substantialium, nam passio præstaret vna quicquid & altera.

67 Inquies rursus, idem terminus non potest naturaliter produci ab eadem causâ adæquata per duplicem actionem totalem, quarum quælibet sufficiat ad communicandum esse termino: Ergo nec poterit produci à duplici causâ adæquata per duas actiones totales. Inquies, sed elanguidè, nam assumptum deuiat à veritate in causâ libera; maxime si actiones habeant diuersum modum tendendi. In causâ autem necessaria adæquata exhauritur vis eius actiua naturalis per vnica actionem adæquatam respectu vnus termini: alioqui plures, & plures actiones adæquatas erga eum exhiberet semper. Adhæc: vt effectus existat dependenter ab vna causâ adæquata, sufficit vnica actio adæquata; non verò vt existat dependenter à duplici causâ adæquata constituta in actu primo. Si opponas, Deus est in actu primo causâ sufficiens adæquata cuiuslibet effectus creati, & tamen in præsentia causâ secundæ operantis non sunt adæquata vtriusque actiones. Dico, id esse, quia si causâ secunda operetur, nequit huius actio esse adæquata absolute, cum debeat habere sibi identificatam actionem causæ primæ. At actio vnus ignis non debet esse identificata cum actione alterius, quia vnus non subordinatur alteri, & quia concurrentia vtriusque non est per accidens, sed per se. Et hinc obiter noto,

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

si calor, & ignis influant coniunctim in calorem passi, posse dici non influere per actiones duas totales, quia scilicet calor subordinatur igni, cuius est proprietas, & amborum concurrentia est ex destinatione, atque præscripto naturæ.

68 Præmet etiamnum, si idem terminus aptus est naturaliter fieri per duas actiones adæquatas diuersorum agentium, sequetur, & per infinitas saltem syncategorematicè. Fareor, si de termino secundum se sit sermo. Nec id dissonantius est, quam executionem externam eiusdem medi, aptam ex se esse, vt à me intendatur, non per tot intentiones, quin per plures in infinitum syncategorematicè. Vnde nisi ego defatigater eliciendo mille intentiones v.g. propter diuersos fines, posset tam naturaliter ipsa exequi, o, quantum in se est, prouenire à mille, quam à duabus. Sic pariter, si conuenienter possent naturaliter applicari vni posse, aut applicarentur diuinitus mille ignes, produceretur ab omnibus illis per actiones adæquatas eadem forma ignis non minus naturaliter, quantum in se est, quam ab vnico igne. Dices, præfigendum esse terminum producibilitati naturali effectus. Sed contra, quia formæ igneæ v.g. producibilitas naturalis, etsi debeat habere præfixum limitem quoad alia, vt quòd, exempli ergo, attingi nequeat naturaliter per actionem creatiuam, non quoad id, vt non attingatur nisi per vnica tantum actionem generatiuam adæquatam, tum quia id esset contra actiuitatem naturalium agentium; vnumquodque enim independentem ab alio gaudet virtute adæquatè productiua, tum quia naturalis producibilitas formæ igneæ non creticit indebitè in perfectione ex eo, quòd possit attingi simul per plures actiones adæquatas generatiuas, vti neque eius cognoscibilitas naturalis sic creticit ex eo, quòd simul à Deo, ab Angelis, & hominibus queat attingi per cognitiones adæquatas naturales. Et ratio à priori est, quia perfectio producibilitatis naturalis attingibilis, siue successiue, siue simul per plures actiones adæquatas omninò similes non est maior, quam si per vnica solam. Obiectabis, naturalis locabilitas Angeli, aut hominis, suum seruat terminum, potest enim Angelus, aut homo acquirere naturaliter vbiocationem ad tantum spatium, & non ad maius. Ergo & naturalis producibilitas effectus non erit absque fine in ordine ad actiones, quas possit naturaliter terminare. Contra, quia experientia constat, homines occupare tantum spatium, & non maius, indeque inferimus non posse naturaliter ad hoc maius se extendere: est etiam ratione compertum, eorum quantitatem naturaliter commensurandam esse loco. Definitio item Angelorum nobis est persuasa, tum quia videmus, animum rationalem, qui spiritualis est, non secus, ac Angelus, & paulò imperfectior ipso, informare corpus determinatæ magnitudinis, ita vt non possit naturaliter esse in maiori per informationem. Et hinc ratiocinamur, Angelum, & animum rationalem separatim habituros etiam suum terminum in mera præsentia ad locum; tum quia nisi Angelo competeret definitio ad spatium, posset naturaliter, & pro suo arbitratu esse vbi que; quæ potestas, eiusque exercitium, vel superat perfectionem omnis creaturæ etiam possibilis, vel saltem aduersatur documentis Scripturæ, & Patrum, dum loquuntur de creaturis, & de Angelis iam productis à Deo. Hæc cum ita sint quoad terminum in naturali locabilitate Angelorum, & hominum ad certum spatium; ramen nullo simili argumento cogimur ad purandum,

dum, naturalem producibilitatem creaturæ alligatam esse ad vnam actionem adæquatam solam, se-
iunctamque ab aliis; neque ex capacitate naturali
ad plures simul terminandas tribuimus creaturæ
maïorem perfectionem, quàm quæ ipsi conuenire
debeat, aut quæ conueniret, si vnus tantum ter-
minandæ capax esset naturaliter.

69 Censebit nos aliquis immemores principalis
obiectionis contra duas actiones adæquatas ex na-
tura rei; quòd scilicet cum vna actio adæquata or-
dinetur primò, ac per se ad communicandam suffi-
cienter effectui existentiam, consequaturque suum
finem, inutilis erit & superflua alia actio, & proinde
contraria rerum naturæ abhorrenti, quæ superflua
sunt. Sed huic obiectioni iam respondi in loco alle-
gato, vnam actionem adæquatam in præsentia alteri-
us, licet sit superflua, aut superabundans respectu
effectus, sed non respectu exigentiæ causarum, quæ
proueniant per accidens prope idem passum cum
sufficiente virtute, vt quælibet producat effectum;
ideòque supposita causarum concurrentia eueniente
per accidens, & non ex intentione naturæ, permitti
ab hac superfluitate, aut superabundantiam vnus
actionis in consortio alterius respectu effectus. Id
quod declaratum à me est familiari exèplo effectus
monstruosi permitti ab eadem natura ob causarum
per accidens concurrentium exigentiã. Ait non-
nemo, monstra naturaliter ideò existere, quia si à
causis applicatis non fierent, non possent illæ im-
pendere suam virtutem in productionem aliorum
effectuum, quibus compensarent defectum opera-
tionis erga monstra. Quando verò applicantur ei-
dem passo duo ignes, v. g. et si ab vnoquoque non
producat adæquatè forma ignea, sed vterque at-
temperet suum concursum, & ad vnam actionem
totalem conspiret, potest quilibet actiuitatem suam
in aliam partem conuertere, & intensiõne, aut ex-
tensiõne effectus compensare omissionem actio-
nis à se aliàs adæquatè orituræ. Quasi ignes præditi
essent intellectu, aut sensu, vt vnus perciperet præ-
sentiam alterius; & voluntate, aut appetitu, vt vnus
vellet, aut appeteret, quando alter est præsens, agere
diuerso modo, ac quando esset absens. Iaciamus
globum ligneum in medium ignis, qui iam versus
circumstantia corpora egerit quantum potest, aut
qui existat in vacuo, tunc iuxta Modernum illum
producet forma ignea in cetro globi ab omnibus
partibus ignis æqualiter distantibus; ita quidem vt
ab omnibus prodeat vna actio adæquata: anne idcir-
cò compensabunt productione aliorum effectuum
defectum actionis adæquatæ, quæ à qualibet parte
oriretur, nisi alia adesset? Anne intensiorem calorem
producent in globo, aut citius ignefacient mille
partes ignis, quàm si vnica tantum defuisset? Omit-
to, productione caloris magis intensi versus aliam
partem non compensari omissionem actionis adæ-
quatæ erga formam igneam; nam si compensatio
non debet esse in eadem specie actionis, possent
causæ productiuæ effectus monstruosi animati com-
pensare defectum actionis terminatæ ad ipsum, con-
uertendo se ad alias actiones, vt ad productionem
caloris; atque adeo deberet natura non permittere
monstra. Alius Iunior, cum statuisset duas actiones
adæquatas erga eundem effectum non esse possibi-
les naturaliter, quia à causis intenditur actio non
propter se, sed propter effectum, cui sufficit vnica
adæquata orta à pluribus causis etiam adæquatis in
actu primo; & propterea simpliciter superfluit alia,
estque impossibilis naturaliter, responderet ad exem-

plum monstri, ideo à natura non impedi actionem
erga illud, quia licet superfluat in manu sextus di-
gitus, v. g. permittitur tamen à natura, vt potè con-
tensus in causis per accidens conuenientibus. Sed
quidem si permittitur effectus superfluus, & non
intentus primariò à natura, quia exigitur à causis,
æquum est, vt permittantur duæ actiones adæquate
in casu gemini ignis applicati ad idem passum; quia
nimirum tunc postulantur à causis habentibus vir-
tutem adæquatam ad illas. Neque natura sollicita
solum est, vt satisfaciat exigentiæ erga effectum,
oblita exigentiæ erga actionem; alioqui quando
vnus tantum ignis applicatus est passo petès actio-
nem, quæ ab ipso oriatur adæquatè tanquam à causa
secunda; posset naturaliter contingere, vt et si produ-
ceretur effectus ob exigentiã erga illum, non ta-
men per actionem ignis, vel per actionem solius
causæ primæ.

70 Ioannes Martinez de Prado 2. p. Metaphy.
contr. 16. art. 3. §. 4. probat, eundem effectum fieri
non posse naturaliter à duplici causa totali eiusdem
ordinis; tum quia nequit naturaliter diuisim ab eis
produci: ergo neque coniunctim. Tū quia si passum
recipit ab vna causa totam formam: ergo alia causa
nihil in veritate agit. Tum quia virtutes non vnitè,
& totales non agunt idem numero, alioquin dua-
bus generationibus naturaliter idem numero posset
generari. Sic verbatim is Author, cuius postrema
ratio infert, vt absurdum id, quod ad disputationem
vocatur. Secunda ratio aut enervis est, aut ob illam,
infiandū vnà esset, posse diuinitus à duabus causis
totalibus communicari passo eandem formam; ipse
autem Pradus non id negat. De prima ratione, qua
etiam vtitur Caberus tract. 2. Physicorum. disput. 7.
dub. 2. dicemus postea.

71 Opinio huc vsque protecta tribuitur Okamo,
Adamo, Gabrieli, Alacensi apud Bartholo. Amicum
tr. 14. Physic. q. 7. dub. 3. art. 2. n. 7. & apud Pradum
supra art. 3. §. 2. n. 38. nec videtur displicuisse Caiet.
1. p. q. 5. 2. art. 3. vt inducit Suar. disp. 26. Metaphysicæ
sect. 4. n. 11. Arrisit Medina, & Cabrera, 3. p. q. 3.
art. 6. licet eadem 3. p. q. 67. art. 6. ad contrariam ac-
cesserit Cabrera, imò dixerit, nec diuinitus à dua-
bus causis totalibus principalibus eiusdem ordinis
produci posse eundem effectum. Lorea 3. p. disp. 25.
n. 16. & ex nostris P. Ioannes Martinez de Ripalda
in M. SS. Philosophicis album calculum addidere
superiori opinioni, quam admitti debere ab iis, qui
de potentia Dei absoluta senserint non repugnare
eiusdem effectus duas actiones totales: attulit
Valquez tomo 1. in. 3. part. disp. 29. cap. 4.

72 Sistendum hic nobis esset, nisi ipse Valquez,
grauissimique alij Doctores tam antiqui, quàm re-
centes essent nobis aduersi, vt nec de potentia
Dei absoluta fieri posse eundem effectum per duas
actiones totales existiment: quantum minus ex natura
rei: Ita Scotista cum suo Principe in 1. dist. 20. q. 2.
in 3. dist. 1. q. 2. Ex Thomistis verò Capreolus, Fer-
rara, Soncinas, Sabellus recensiti à Suario n. 3. à Bar-
tholomæo Amico art. 13. n. 12. Flandria, Araujus,
Ortiz, Lerma, Nazarius apud Pradum per totum §. 2.
Caiet. consentire videntur 3. p. q. 67. art. 6. §. ad penul-
timam. Ioannes de S. Thoma q. 10. Physic. a. 5. et si
doceat, non repugnare duas actiones totales, qua-
rum vna oriretur à solo Deo, altera ab ipso, & crea-
tura; concordat tamen quoad eas, quæ à duplici
agente creato simul cum increato. Accesserunt Mar-
silius 1. de generatione q. 8. Masius lib. 2. Physic.
c. 3. sect. 5. q. 2. Caberus vbi supra, ex Nostris Pereira
lib. 8.

lib. 8. Philosoph. cap. 15. & nonnulli Recentiores præstantis ingenij. Horum omnium præcipua feligam argumenta, maxime quæ à Recentioribus sunt accurata, & ad ea distinctè respondebo.

73 Obiiciunt itaque primo: Actio præstat essentialiter in actu secundo, quod causa est apta præstare in actu primo: Sed duæ causæ totales in actu primo sunt aptæ præstare duos distinctos effectus: Ergo duæ earum actiones totales præstarent essentialiter in actu secundo non vnum, sed duos effectus. Secundo, idem effectus nequit habere duplicem essentialitatem: Ergo nec terminare duplicem actionem totalem. Etenim actio totalis debet dare totum esse effectui seorsim, seu independenter ab alia, ita ut si deficiat quævis alia, permaneat totum esse effectus: Ergo si hic terminat duplicem actionem totalem, habebit duplex esse; vnum quidem acceptum ab vna seorsim, seu independenter ab alia, & aliud similiter, &c. Tertio, multiplicatis actionibus multiplicatur esse formale actionum: Ergo & esse effectuum, tam enim est essentialiter actioni adæquatæ ponere in genere causæ formalis totum suum esse, ac ponere in genere viæ causæ efficientis totum esse effectus. Quarto, actio quævis adæquata ponere debet à parte rei aliquid à se distinctum. At si detur duplex actio adæquata eiusdem termini, vna ex illis nihil ponet à parte rei distinctum, cum iam sit positum per aliam actionem: Ergo, &c.

74 Ad primum dico, falsam esse tum Maiorem, quia quævis actio non præstat essentialiter in actu secundo quicquid quævis causa est apta præstare in actu primo, alioqui cum quævis causa indifferens sit in actu primo ad effectus non tot, quin plures quoad speciem, vel indiuiduum, quoad speciem causa libera, quoad indiuiduum causa necessaria, & libera, sequeretur, quæcumque actionem præstare essentialiter in actu secundo non tot, quin plures effectus. Tum Minorem, quia duæ causæ totales in actu primo sunt saltem diuisim aptæ præstare vnum, eundemque effectum, & ita sunt aptæ ad duos, ut sint etiam aptæ vel naturaliter, si conueniant circa idem passum; vel ad minus diuinitus ad vnum & eundem. Respondeo ad secundum, efformari illud æquè posse ad probandum nequire eundem effectum in diuersis instantibus produci per diuersas actiones totales. Quare sicut diuersæ actiones totales in diuersis instantibus comunicabunt idem esse effectui, ita & duæ totales in vnico. Etenim totalitas actionum *A* & *B*. non consistit in eo, quod comunicent distinctas essentialitates; sed in eo, quod ita actio *A*. comunicet essentialitatem effectui, ut sit sufficiens ad id, licet non vnicè, & determinatè necessaria, Philosophandum est simili modo de actione *B*. clarèque exemplo vbicationis adæquatæ, à qua ut à posteriori depèdet essentialiter, aut naturaliter corpus; & tamen ex geminatione vbicationis, diuinitus possibili, non geminatur essentialitas corporis, neque vbicatum. Ad tertium, si vim haberet, repugnantem respectu eiusdem effectus duæ actiones totales diuisim exercendæ, & duæ partiales coniunctim existentes, quarum vna oriretur ab vno principio inadæquato, alia ab alio etiam inadæquato. Quare etsi de conceptu actionis adæquatæ sit in genere viæ efficientis causæ, ponere totum esse effectus, non tamen ponere totum esse, quod diuersum sit ab esse possibili per aliam actionem adæquatam. Ad quartum, debere quamlibet actionem adæquatam ponere à parte rei aliquid distinctum à se, sed non ab eo, quod ponit alia. Sic quævis vnio debet vnire extrema distincta à se, non verò ab vnibilibus per aliam vnionem. Permitto, actionem non

posse ponere à parte rei esse à se distinctum, quod sit antecedente signo naturæ sub alio modo essendi positum per aliam: nam pro præsentis quæstione satis est, si duplex actio totalis, simul, & concomitanter ponant idem esse effectus distinctum ab vtraque.

75 Vnde cum Recentiores opponunt quintò, si duæ actiones totales dentur, vel altera nihil ager, ideòque non aderit nisi vna totalis: vel altera actum ager, ideòque quod in vno instanti actum est, & extractum ad esse de non esse, ager, & extrahetur rursus ad esse in eodem instanti; quod apertissimè inuoluit contradictionis implicantiã; nam id tantum, quod actum non est antecedenter, neque extractum de non esse ad esse, potest agi, & extrahi, ut sit in subsequenti instanti. Responderetur, vtramque agere, & neutram actum agere, quia neutra agit supponendo aliam; sed vna & altera simul agunt, non secus ac duæ formæ substantiales diuinitus queunt informare simul materiã, & duæ substantiæ diuinæ reddere simul subsistentem eandem naturam humanam, quin vna forma informet materiã ut informatam, sed materiã secundum se, & quin vna subsistentia reddat subsistentem naturam humanam ut subsistentem, sed naturam humanam secundum se. Instaturque argumentum in duabus actionibus partialibus, quæ non repugnant erga eundem effectum indiuisibile; quælibet ex illis ager totum effectum, & non ideò altera actum ager; quia scilicet vna non præsupponitur ad aliam. Est quidem discrimen inter duas actiones partiales, & duas totales, quod hæ non habent reciprocam connexionem, sed per accidens coincidunt, & singulæ oriuntur à principio continente effectum totalitate causæ, secus illæ: at ex parte effectus, sicut totus producitur à singulis actionibus partialibus, sic etiã à singulis totalibus: & tam partiales, quàm totales conueniunt pro eodem signo naturæ ad communicandum esse effectui, itaque pro eo signo, vel pro alio proximè succedenti accipit esse æquè à partialibus, ac à totalibus.

76 Moderni alij cum legissent, ni fallor, in P. Petro Vadingo disp. 11. de Incarnatione dub. 4 n. 35. *ex natura rei non repugnare, ut duo sint in solidum eiusdem rei domini, eo quod dominium in solidum in moralibus idem sit, quod in physicis eundem effectum pendere à duabus causis totalibus. Atqui plurimi Philosophi dicunt non repugnare saltem absolute, duas esse causas totales eiusdem effectus. Ergo nec eiusdem rei duos dominos in solidum.* Cum, inquam, hæc legissent, excitati sunt, ut eiusdem effectus dependentiam à duabus causis totalibus, repugnantem inferrent ex opposito principio, scilicet ex repugnantia moralis dominij rei eiusdem in solidum penes duos: Et proinde sic argumentatur primò; Quælibet ex causis totalibus haberet, & non haberet dominium physicum eiusdem effectus, quæ contradictoria sunt. Haberet quidem iure causalitatis plenæ, & totalis, quin amitteret illud ob consortiũ cum alia causa totali, siquidem retineret etiam tunc idem ius eandemque causalitatem plenam, ac totalem. Rursus non haberet, quia dominium physicum consistit in facultate physica producendi, & destruendi aliud absolute, non secus ac dominium morale in potestate morali retinendi, aut perdendi rem citra alterius iniuriam. At causa totalis, quæ simul influeret cum alia, careret potestate physica destruendi effectum: nam etsi suspenderet suam causalitatem, maneret effectus vi causalitatis ortæ ab alia causa totali: Ergo, &c. Secundo, causa totalis titulo sui influxus comparat perfectius ius, ac dominium morale supra suum effectum, quàm si is acquisitus esset

titulo donationis, aut hereditatis. Tunc sic cogitemus quamlibet causam totalem postulare ab effectu ex iustitia commutativa id, quod illi præstitit. Sanè quælibet haberet ius vendicandi sibi totum effectum, & integrè, cum eum totum produxerit, & propterea haberet ius repellendi aliam à facultate dominativa. Ergo interueniret ex vtraque parte bellum iustum; quod in eodem instanti temporis, & signo naturæ, dum abesset subordinatio, & dependentia dominiorum, est prorsus impossibile. Tertio, si Deus Ioanni producto à Petro, & Paulo, à singulis adæquatè, iuberet vt singulis redderet in æquivalenti, quod titulo causalitatis debet, certè Ioannes non deberet reddere vnum hominem Petro, & alterum Paulo, quia plus valent duo homines, quàm vnus productus à Petro, & Paulo. Aliunde deberet reddere duos homines, quia singulis debitus est vnus homo integrè, & insolidum, quandoquidem sic coniunctim generarint Ioannem, ac si seorsim generassent ipsum, aut simul duos homines. Quarto, effectus debet totum suum esse integrè, & insolidum vni causæ adæquatæ, cum ab ea accipiat illud integrè, & insolidum, & cum causalitas adæquata sit titulus, vt totus effectus ita debeat causa, cuius est causalitas: Ergo effectus, qui producitur adæquatè ab vna causâ totali, nequit simul fieri ab alia totali: Nam si effectus integrè, & insolidum debet vni causæ totum esse, quod accepit, nihil assignari potest, quod debeat alteri causæ; non id ipsum, quod vni debet, quia quod fit pluribus commune, diuiditur inter ipsos, sique parziale, & longè minus respectu vni cuiusque, quàm si vni tantum tribueretur: non maius aliquid, aut diuersum, quia debitum, & acceptum non possunt esse inæqualia. Sic ex Recentioribus illis ferè de verbo ad verbum.

77 Ad primum occurro dicens, duas causas totales habituras eiusdem effectus dominium physicum, cui non obstaret, quod non posset ex suspensione causalitatis ab vna ortæ destrui effectus: est enim chymica talis potestas in causa necessaria, vt arguens debet fateri in producente adæquatè absque alterius consortio effectum, supra quem habet dominium physicum; non tamen facultatem ad suspendendum causalitatem erga eum, nec potest per ipsam stare, vt effectus destruat, sicut enim necessariò illud primò producit, sic & necessariò conseruat, dum ipsa manet applicata, & contraria agentia non prævalent. Sed quid de duabus causis totalibus liberis concurrentibus per duas actiones adæquatas ad eundem actum amoris? Nec tunc dominium cuiuslibet supra actum amoris consisteret in potestate destruendi actum absolute, ac simpliciter; sed in potestate cessandi ab actione, & consequenter ab actu, vt à se producto. Succurrunt nobis manifestæ ad argumentum instantiæ. Nam duo Angeli sine dependentia vnus ab alio possunt naturaliter, & duo corpora diuinitus dominari physicè vni loco, duæque formæ substantiales vni materię; ac vice versa. Nec proderit dicere, non inueniri in his casibus dominium physicum, cum desit physica causalitas. Nam in primis si causa materialis præstet influxum physicum in formam materialem, & in duplici materia sustentaretur diuinitus vna forma, tunc inueniretur gemina materialis causalitas physica adæquata erga eandem formam. Imò & gemina effectiua; tum quia causalitas materialis deberet identificari cum effectiua, tum quia si actio, per quam forma educeretur ex vna materia, non esset adæquatè distincta ab actione, qua edu-

ceretur ex alia, iam forma non dependeret adæquatè nec sustentaretur sufficienter à quali ex duabus materiis. Deinde cum ratio dominij transferatur nimis metaphorice ad causas physicas necessarias, tam mihi licebit asserere, Angelum, aut corpus dominari physicè loco, in quo existit, quàm aduersariis fas est tribuere agenti necessariò dominium physicum supra effectum, quem causat. Proferant vel vnicum Classicum Authorem, qui dominium physicum restrinxerit ad causalitatem physicam; fortè in solo Petro Vuadingo metaphoram illam legerunt. Sed is non arctauit dominium physicum ad titulum causalitatis physice. Respondeo ad secundum, non dari in causis necessariis dominium morale, neque posse cogitari nisi fictitiè iustitiam commutatiuam inter ipsas, & effectus. Sed comminiscamur vnam causam totalem petere ex iustitia commutatiua effectum, ita deberet petere, vt quando ab altera simul produceretur adæquatè, maneret indiuisè apud vtramque, vel diuideretur æquales in partes ex amabili concordia vtriusque causæ. Ad tertium iam patet solutio, nam Ioannes deberet se indiuisè Petro, & Paulo simul, vel facta conuentione inter creditores secandus esset Ioannes, vt vna pars daretur Petro, & altera Paulo. Et rogo quid fieret, si duo homines postularent à Petro compensationem alicuius beneficij, quod ita ab illis, & duobus aliis est Petro collarum per secreta suffragia, vt duorum tantum sufficerent, si exempli causa ad creationem ciuis in Prætorum sat sint duo suffragia, & Petro non solum duo electores, sed quatuor designati fauerint; casus est per omnia similis, & vt ad eum responderit arguens, sic & nos ad illum alium. Iam etiam facilis est enodatio quarti argumenti; vtrique causæ deberet effectus totum suum esse. Si autem fieri commune vtrique esset minus æstimabile respectu vniuscuiusque, eodem etiam modo respectu effectus esset minus æstimabile accipere suum esse ab vna causa in consortio, quàm in absentia alterius; nam dum in consortio, ita ab vna acciperet, vt etsi ea deficeret, tamen vni alterius haberet esse: at cum in absentia, sic acciperet ab vna, vt beneficium existentie referendum foret in eam solam: & sæpe contingit, beneficij æstimabilitatem crescere non ex augmento doni, sed ex circumstantiis, in quibus confertur. Quod dixi de effectu comparato ad causas efficientes adæquatas, concedi necesse est ab arguente, si comparatur forma ignis v.g. ad duas materias adæquatas, in quibus diuinitus posse recipi, & sustentari non abnuat. Si enim vnum idemque ens recipi potest, ac sustentari adæquatè in duobus, vnde erit implicatorium contradictionis fieri, accipereque esse adæquatè à duobus? Humanitas tam difficile est, vt duo adæquatè recipiant vnum, idemque donum, quàm vt communicent. Sed diuinitus sicut primum non repugnat, sic nec secundum. Imò hoc in causis efficientibus, quæ suapte natura continent in actu primo vnum & eundem effectum, postulantque illius existentiam, non apparet, cur si conueniant, non possit, debeátque ex natura rei vsu venire, nisi vt summum vitæ superfluitatis gratia.

78 Sed replicant Recentiores, si effectus, qui in instanti *A.* dependebat ab vna tantum causa adæquata, incipiat in *B.* dependere simul ab alia adæquata, dependebit minus à priori, quàm antea, cum tamen influxus, in quo sita est dependentia, idem foret, ac antea. Sequelam probant, quia in instanti *B.* effectus ad sui existentiam non indigeret absolute, & simpliciter influxu prioris causæ, quo quidem

dem indigebat in instanti *A.* minor autem indigentia est minor dependentia. Ingeniosa huius replicæ comes sit Scoticum argumentum, antiquum quidem illud, sed recentis semper subtilitatis, si effectus oriretur à duplici causa totali, dependeret à qualibet ex illis, quia à qualibet causaretur totaliter; non dependeret, quia sic à qualibet causaretur, ut ea deficiente persisteret causatus totaliter ab alia. Ad replicam dico, fore, ut effectus tam dependeret in instanti *B.* à priori causa, quam in instanti *A.* quia in *A.* dependebat ab illa quatenus absque illa, vel absque alia paris virtutis non poterat habere absolutè & simpliciter existentiam; id quod etiam verificaretur in instanti *B.* ut ex responsione, quam iam exhibeo ad argumentum Scoticum, clarescet. Neque enim est contra dependentiam effectus à causa, quod ea deficiente existeret effectus causatus totaliter ab alia, si alia detur, vel daretur tantæ, vel maioris virtutis; sed quod existeret deficiente ea, & alia. Unde cum effectus proveniens à pluribus agentibus adæquatis, ita à singulis causaretur, ut non existeret absque vno vel alio, licet existeret absque quolibet in particulari, saluatur rectè eius à singulis dependentia, non secus ac saluatur in igne producto primitus vel conseruato vnice ab alio igne, quamuis absolutè, & simpliciter potuisset existere primò productus, vel conseruatus à solo Deo, aut tertio alio igne: quæ doctrina tenet semper; ac dependentia ab alio siue ut priori, siue ut posteriori non est essentialiter determinata. Et quia hanc non habet corpus Christi ab vocatione circumscriptiua celestis, potest diuinitus dependere adæquatè à posteriori ab alia definitiua, & in sententia Scoti ab alia circumscriptiua, cum qua maneret sufficienter in rerum natura, etsi deficeret circumscriptiua celestis, quin inde sequatur dependere, & non dependere à posteriori ab vtraque.

79 P. Vasquez arguit non imbecilliter, si diuinitus posset idem effectus terminare duplicem actionem totalem; posset etiam ex natura rei. Nam ideo non potest ex natura rei, quia dependentia effectus à causa est ob indigentiam, quam actionis præstitæ à causa habet effectus ad existendū, & dum is fit per vnam actionem totalem, non indiget alia ad existendum. Sed hæc ratio æquè vrget, ne possit diuinitus; non enim fieri vlla ratione potest, ut quod natura sua non indiget alio, reddatur eo indigens. Respondeo primò, sequelam non esse apud me absurdam. Secundò, dependentiam effectus ab aliqua causa debere esse ex indigentia, non verò dependentiam à qualibet; nam à qualibet in particulari potest esse ex abundantia, quando effectus producitur à duabus totalibus; & quando ab vna, potest tali causa indigere, non ut absolutè & simpliciter excitet, sed ut existat productus per talem causam: nam per aliam tantæ virtutis potuisset existere absolutè, ac simpliciter. Tertio, posse diuinitus effectum dependere ab actione, qua nullatenus indigeat naturaliter, sed quam potius naturaliter, respuat. Sic quantitas panis, & vini in Eucharistia dependet à priori ab actione creatiua, & corpus Christi à posteriori ab vocatione definitiua, quarum non habent exigentiam; sed quas potius naturaliter recusant secundum se. Dices, si effectus producitur à causa, qua non indiget: Ergo non dependet per se ab illa, sed per accidens, nec magis, quam à lapide. Respondeo, si nomine dependentiæ per se intelligatur sola dependentia essentialis, ac determinata; ita esse. Sed alio in sensu sumitur dependentiæ per se, scilicet ratione cuius sic vnum

habet esse, & causatur ab alio, ut nequeat haberi esse, nec perseverare, nisi producat, conserueturque ab illo, aut ab alio, quod succedat loco illius. Hanc dependentiam habet ignis *B.* non à lapide, sed ab igne *A.* & si ea non indigeat essentialiter determinatè.

80 Argumentantur alij: Actio, quæ requirit societatem alterius, non est adæquata, sed inadæquata. At dum per duas actiones produceretur idem effectus, quælibet actio exigeret consortium alterius, quia quælibet esset supernaturalis; non enim per duas actiones totales potest naturaliter produci idem effectus. Si autem quælibet esset supernaturalis, nequirit permanere deficiente alia, quia alioqui simul naturalis esset, ut potè eiusdem conditionis, ac si solitariè produceret effectum. Dehinc argumentantur: eadem actio nequit diuinitus prodire à duplici causa adæquata; Ergo neque idem effectus absolutus. Vtremque est in actu secundo causa totalis, & adæquata alicuius effectus, quæ eum operatur absque consortio alterius causæ. Ergo repugnat duas causas totales, & adæquatas esse consortes in productione alicuius effectus, quia eo ipso essent & non essent totales, atque adæquata.

81 Prior ratio nullius est vigoris contra nos, qui defensauimus, eundem effectum posse naturaliter produci per duas actiones adæquatas. Qui secus sentiant, respondebunt, vtramque actionem fore naturalem, quo ad entitatem; & supernaturalem, quoad modum ratione coniunctionis: est enim indebita vtrilibet existentia in consortio alterius. Unde potius quælibet peteret naturam suam separationem ab alia. In secunda ratione malè arguitur ab actione ad effectum absolutum; nam actio dependet se ipsa, & essentialiter à quolibet principio à quo oritur, vnde nec potest diuisim oiri à diuersis principiis, nec potest ita ab vno, ut permaneret, si deficeret aliud, à quo semel nascatur. Quare si à duobus, vel pluribus proveniat, quodlibet erit inadæquatum. At effectus absolutus non dependet se ipso & essentialiter à quolibet principio, per cuius actionem producat, ideoque potest à duobus, tanquam ab adæquatis produci, quatenus deficiente vnus actione existeret, & conseruaretur sufficienter per actionem alterius. Vltima ratio procedit ex præpostera acceptione nominis Cause totalis & adæquate in actu secundo. Nos hoc nomine significamus causam, cuius actione sufficienter existat effectus, etiam si desit, aut deesset actio alterius causæ; dicimusque posse non tantum diuinitus sed etiam naturaliter eundem effectum fieri à duabus causis, quarum singulæ actiones sufficerent ad eius existentiam, si quando vna adest, deesset alia. Itaque causa, quæ in actu secundo est adæquata, excludit consortium alterius, ut necessariæ ad effectum, non tamen ut sufficientis, sed abstrahit ex se ab eius consortio. Qui volunt duas causas in actu secundo adæquatas respectu eiusdem effectus repugnare ex natura rei, affirmabunt consequenter, vnam excludere aliam naturaliter etiam ut sufficientem, sed non essentialiter. Si adhuc contendas pro causæ adæquate in actu secundo acceptione, quæ omnino excludat consortium alterius causæ, non iurgabor de nomine; sed concedam, non posse in eo sensu dari duas causas eiusdem effectus, dummodò in alio à me declarato assentiaris mihi.

82 Caberus probat, repugnantiam, ut de potentia Dei absoluta producat effectus à duabus causis

causis in actu secundo totalibus eiusdem generis non subordinatis, quia cum vnus numero effectus non contineatur in virtute naturali duorum agentium totalium etiam diuisim, alioqui à nullo proveniret per se, & alioqui calor *B.* productus à calore *A.* & iam corruptus, posset naturaliter reproduci à calore *B.* fit inde, vt implicet contradictionem, produci coniunctim eundem effectum à duabus illis causis totalibus. Respondeo primò, non negatur à Cabero in 3. dubio n. 11. possibilitatem esse agentia, quæ si diuisim contineant adæquatè eundem numero effectum; posset ab eis agentibus coniunctim produci effectus per duas actiones adæquatas. Secundò, falsum est, agentia naturalia nunc existentia sine æqui-uoca, sine vniuoca, non continere diuisim in sua virtute naturali adæquata eundem numero effectum absolutum, vt Sol, & calor, duòque calores alium tertium omninò eundem. Sic contra Fonssecam, Bartholomæumque Amicum ex Nostriis, & contra Thomistas sentio, sequutus Suarium disp. 26. Metaphysicæ sect. 5. Rubium, Hurtadum, Arriagam, Franciscum Alphonsum, & Ouiedum, aliòsque communiter ex Nostriis cum Scotistis, & Nominalibus, de quo alibi latè. Nunc breuiter suadetur; quia si duo ignes, quando simul applicarentur eidem passo, producerent eundem numero ignem, ideòque illum contineret vnusquisque in sua virtute naturali partiali, vt fatetur Caberus, neque dissentiant qui ab eius stant opinione, gratis videtur assertum, singulos non potuisse producere adæquatè, si seorsim fuissent applicati; tum quia si idem calor, qui producit ab igne *A.* in aqua, non posset naturaliter conseruari ab igne proxime succedente, fieret contra experientiam, vt separato igne *A.* deficeret calor in aqua, rediretque hæc ad frigiditatem, quam habebat, quando primò admotus ipsi est ignis *A.* Cur enim à Deo solo conseruaretur in aqua vsque dum ignis *B.* causaret alium calorem? Quòd si vnus ignis valet conseruare calorem productum ab alio, nã potuisset & primò efficere. Nec ideo non dependeret per se calor ab igne, à quo actualiter fieret. Dependeret vtique in sensu, quem exposui n. 79. Neque item potior est ratio, vt calor posset reproduci naturaliter ab igne in cuius virtute naturali adæquata contineretur, sed à quo non est primò productus, quàm ab alio igne, à quo fuit primò productus. Si agens creatum queat naturaliter, quantum ex se est, iterare productionem effectus, quem semel causauit, & extrinseca Dei lege præcisè impediatur, aut si non hac tantum, sed virium defectu, philosophandum erit similiter de alio agente vniuoco, vel æqui-uoco, in cuius etiam virtute naturali adæquata contineatur effectus. Respondeo tertio, posset calor *B.* qui determinatus esset naturaliter ad calorem *A.* fieri diuinitus ab hoc per duas actiones adæquatas, & per vnã naturaliter à calore *A.* simulque per aliam à *C.* operante supernaturaliter ex potentia obedientiali, quam Caberus admittit n. 15. vt vna entitas causet effectum contentum in potentia naturali alterius. Posset denique calor *B.* effici ab *A.* per actionem vnã ortam adæquatè ab ipso, & à Deo, nec non per aliam ortam adæquatè à solo Deo, qui sicut valet absque concursu causæ creatæ producere quemcumque absolutum effectum, ita etiam valet & operari illum adæquatè vna cum creatura, & exhibere aliam actionem adæquatam, quæ oriatur à sola sua omnipotentia. Ex his aperitur via ad non leuem istam nostræ sententiæ confirmationem: Ignis eleuatus à Deo

potest efficere calorem duplo intensiorem, quàm naturaliter potest, nempe calorem vt decem & sex. Ergo multò potius vel æquè poterit simul cum alio igne producere calorem vt octo, ita vt cuiuslibet actio sufficeret seorsim ad existentiam caloris vt octo. Patet consequentia, quia si virtus ignis capax est eleuari ad octo gradus, quos cum aliis octo non valet naturaliter causare, multò potius, vel æquè capax erit euehi, vt efficiat calorem vt octo, per actionem à se ortam adæquatè in consortio alterius ignis producentis etiam per actionem adæquatam; nam in posteriori hoc casu vel nihil efficeret supra suas vires actiuas naturales; sed tantum intercederet eleuatio titulo superfluitatis, quia scilicet in præsentia actionis adæquatæ terminatæ ad calorem vt octo, superflua esset alia actio adæquata tendens ad eundem calorem, vel si aliquid efficeret supra præfatas vires, si queunt illa eleuari ad decem & sex gradus caloris, quidni ad octo?

84 Ioannes de S. Thoma tradens, posse diuinitus eundem effectum causari per duplicem actionem totalem, quarum vna sit à Deo, & creatura, alia à solo Deo; negans tamen per duas, quæ simul sint à Deo, & à duplici agente creato, cõtrarius est nobis, quoad posteriorem partem, & eam firmat tam breui, quàm obscura ratione, & fortè ob id aliquibus maiori erit in pretio, inuenies enim non raro *quosdam, qui eò difficilia magis estimant quia minus intellecta mirantur; eo minoris & tanquam puerilia reputant, quæ incunda lucidi sermonis serenitas illustrat,* vt notat Treculphus Episcopus Lexouienlis in Epistola ad Henricum Pisanum Cardinalem. En argumentationem Ioannis de S. Thoma: Actiones creatæ sunt limitatæ, & finitæ, & sic vna non potest continere totam rationem, & indiuiduationem alterius, & sic semper habet diuersum effectum, sicut & diuersam actionem, & fieri, quarum vna non est altera eminenter, ita quòd alteram contineat etiam quoad indiuiduationem. Respondeo, etsi vna actio non contineat aliam, quia nequit aliam producere; posse nihilominus vnã actionem continere effectum alterius, seu esse viam ad producendum eundem effectum, quem alia; non aliter ac vna cognitio, quæ aliam non cognoscat, potest cognoscere idem obiectum, quod alia; non aliter etiam ac duæ actiones ortæ diuisim ab eodem agente creato queunt continere eundem effectum, etsi neutra alteram contineat. Videatur Pradus art. 3. §. 6. n. 78. art. 4. §. 5. n. 107.

85 Nouus is Thomista domesticis suis incomitatus, nullum enim pro se citat, etsi adhibuerit diligentiam non vulgarem in euoluendis Authoribus, vt testatur art. 3. §. 1. n. 37. accessit ad nostram sententiam de possibili diuinitus dependentia eiusdem effectus à duplici causa adæquata, totali, proxima, eiusdem ordinis, siue instrumentalis sit vtraque, siue principalis. Sed ait, se non recedere à S. Thoma, qui etsi pro opposita citeretur 1. p. q. 5. 2. art. 3. p. 3. quæst. 82. art. 2. ad 2. q. 3. de potentia art. 7. ad 11. in 1. dist. 37. q. 3. art. 3. & 5. Metaphysicæ cap. 2. tamen in omnibus his locis intelligendus est loqui de potentia ordinaria; nam de absoluta disputat rarissimè S. Doctor. Quod ego dictum libenter amplector, sed vellem, vt Pradus regula huius pro S. Thoma interpretando sapius meminerit. Ultra Pradum habeo patronos eiusdem sententiæ Suarium disp. 26. Metaphysicæ sect. 4. Valentiam tom. 4. disput. 1. q. & puncto. 3. Rubium 2. Physicorum tract. 7. q. 1. Fonssecam 5. Metaphysicæ c. 2. q. 15. sect. 1. Hieronymum Plati disp. de causa p. 3. q. 4. Petrum

Petrum Hurradum disput. 8. Physicorum sect. 10. Arriagam disp. 7. sect. 10. Franciscum Alphonsum disp. 18. sect. 2. Quiedum controu. & punct. 7. Bartholomæum Amicum tract. 14. q. 7. dub. 3. art. 6. Balthasarem Tellez disput. 43. Philosophiæ sect. 6. Moncæum in selectis disp. 10. c. 15. Granadum controu. de Baptismo tract. 2. disp. 3. n. 4. controu. de Eucharistia tract. 3. disp. 6. n. 3. Cardinalem Lugum disp. 7. de Eucharistia sect. 2. n. 21. si vnâ actionem adæquatam non prægrediatur alia in signo aliquo naturæ, Fasolum 1. p. q. 7. art. 3. & 4. dub. 12. n. 23. Murciam lib. 2. Physicorum disp. 4. q. 7. Oñam q. 2. art. 9. Auersam q. 16. Philosophiæ sect. 5. Petrum Vuadingum disp. 11. de Incarnatione dub. 4. n. 34. disp. 13. dub. 8. n. 128. cum aliis, quos ipsi referunt, & nos subtricemus.

86 Iam longiusculi excursus ea sit conclusio, & recapitulatio, si in orbe Lunari dētur aliqui effectus, ad quos sufficeret actio cæli vel Empyreï, vel sydereï, possent vtrique prouenire ex natura rei per actiones adæquatas vnus & alterius cæli. Nam non solum non repugnāt ex potentia Dei absoluta erga eosdem effectus, sed naturis etiam creatorum agentium apparent valdè conformes, quando sunt conuenienter applicata ad idem passum, vti videntur esse vtrumque illud cælum. Num verò dentur eius conditionis effectus, necne; occultum nobis est non minus, quàm quinam sint ad quos vtrumque partito concursu influant.

SECTIO X.

Iudicium de prætentato influxu Empyreï ex abundantanti.

87 **D**Octis nonnullis viris non placuerunt scripta in sect. 7. num. 46. pro Empyreï in-

fluxu superabundanti, quia exotica, & bonæ Philosophiæ parum consona iudicata sunt; idè non assertiuè, sed indaganter, & exploratoriè ea proposui, vt Litterati alij censuram ferant. Mihi sanè videbatur, aut negandam esse Empyreï virtutem operatiuam in cælestia alia, & subcælestia; aut concessa tali virtute, conciliari non incongruè res modo explicato, & commendari non leuiter dignitatem, & præminentiam supremi cæli. Nec modus excogitatus omni carebat autoritate; nam ex parte traditus fuerat à Doctoribus, quorum verba dedi in num. 45. Semper tamen aiebam cum S. Anselmo lib. 1. Cur Deus homo, cap. 2. & in Monologio cap. 1. *Si quid dixerim, quod maior non monstrat autoritas, sic volo accipi, vt quamuis ex rationibus, que mihi videbuntur, quasi necessarium concludatur, non ob hoc tamen omnino necessarium, sed tantum sic interim videri posse dicatur.* Quare dum meliora ab aliis discimus, aut nos afferimus, valeat Empyreï ex abundantanti influxus non plus, nec minus, quàm periti viri decreuerint; malim enim eorum iudicio, quàm meo fidere. Et cum influentiæ Empyreæ tam sint difficiles, incertæ, ac lubricæ; illas, quæ de sursum sunt, quæque descendunt à Patre luminum in corda hominum, vt donis perfectis gratiæ ditescant, desideremus, & peramus à Deo, ad quem tanquam ad Empyreï Maximum, Augustissimumque Dominatorem noster iam sermo se conuertat vnâque ad alios eiusdem cæli Ciuës. Quòd si ille, de quo Pelignus vates,

*Licet cali regione remotus
Mente adiit Diuos, & que natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit,*

Nos etiam fide ductrice ad Deum, Beatôsque cunctos palatij Empyreï habitatores accedamus.

LIBER SEXTVS. DE INCOLIS CŒLI EMPYREI.

Hoc in libro mirè elucescit Empyreï dignitas, & felicitas. *Vrbium quippe status non tam murorum ambitu, quàm ciuium claritate taxandus est, vt inquit S. Sidonius lib. 7. epist. 10. Commendantur Ciuitates ex multitudine proborum Ciuium. Hinc illud S. Ambrosij lib. 2. de Abel, & Cain cap. 3. Quàm beata Ciuitas, qua plurimos iustos habet! Quàm celebris ore omnium! Quomodo benedicatur tota de parte, & beatus, atque perpetuus eius status existimatur? Cùm ergo tot iustos incolas Empyreū habeat, quot ostendit hic liber, meritò vocabitur beata Ciuitas, omniumque ore prædicabitur: imò ipsi soli congruet Ciuitatis beatæ, ac bonæ nomen. Nam bonam ex vniuersis bonis Ciuitatem, neque quiscquam vidit factam inter mortales, neque vnquam futuram in posterum cogitare dignum, præter eam, quam Beati in cælo habitant, vt eleganter Dio Chrysostomus oratione 36. Borysthenica.*

EXERCITATIO DECIMASEPTIMA.

De Deo Optimo, & Maximo, vt Empyreï nobilissimo incola, & Imperatore.

Hoc, quam primùm se audiuisse narrat Ioannes, cùm ei esset ostensa cælestis Ciuitas Apocal. 21. v. 3. fuit hæc, *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis.* Ideo nos de tanto Empyreï habitatore agimus primo loco; *Incolamq;* latè nominamus, non ignari, *Incolam* (proprie) dici, qui habitat in terra, (seu vrbe) aliena, non in Ciuitate sua, vt notat S. August. in Ps. 119. v. 5. S. Isidor. lib. 9. originum c. 4. 5. & cum multis Iurisconsultis Simon Schardius in Lexico Iuridico: licèt S. Ambros. in Ps. 38. v. 13. scribat: *Incolam eum esse qui de loco est, & genitalem locum incolit.* Accipimus itaq; verbum illud, vt significat præcisè perpetuum Empyreï habitatorem, siue ex connaturali personæ iure (quo pacto Deus, & Christus commorantur in Empyreico) siue ex gratia facta personæ; quo pacto alij ibi manent. Ideoque huic libro, in quo de omnibus habitatoribus agitur, præfiximus titulum, quem legisti.

SECTIO PRIMA

Ostenditur ex sacris litteris, & prophanis, Cælum esse præcipuum Dei domicilium.

1 Ingentem sylvam offerunt sacrae Litteræ. Sed licet plena sit his testimoniis sacrorum voluminum series, ubi tot testes sunt, quot sententia; imò ubi ipsa Scriptura sacra, quasi unum quodammodo diuini oris est testimonium, accumulanda quedam adhuc putauimus, non pro necessitate approbationis, sed pro facultate rerum, & copia; ut quicquid necessarium non esset defensionis, totum proficeret ornatui. Sic in simili puncto Cassianus lib. 4. de Incarnatione c. 1. Seligo itaque illustra testimonia. Deuteronomij c. 4. v. 39. dicitur, Dominus, ipse est Deus in celo sursum. c. 26. v. 15. Respice de sanctuario tuo, & de excelso calorum habitaculo. c. 33. v. 27. Habitaculum eius sursum. Psaltes Regius consonat tertio quoque verbo Psalm. 2. v. 4. Qui habitas in calis irridebit eos. Psal. 10. vers. 4. Dominus in celo sedes eius. Psal. 102. v. 19. Dominus in celo parauit sedem suam. Psal. 122. v. 1. Ad te leuavi oculos meos, qui habitas in calis. Concordant Prophetæ; Isaias, cap. 63. v. 15. Attende de celo, & vide de habitaculo sancto tuo, & gloria tua. c. 66. v. 1. Cælum sedes mea, terra autem scabelum pedum meorum. Quæ verba referuntur 7. Act. v. 49. Ieremias 3. Lamentatione, vers. 41. Leuemus corda nostra ad Dominum cum manibus in celos. v. 50. Donec respiceret, & videret Dominus de celis. Daniel. cap. 2. v. 28. Sed est Deus in celo reuelans mysteria. Eadem locutio frequens est in Historiographis sacris, Iosue cap. 2. v. 11. habetur: Dominus Deus vester ipse est Deus in celo sursum. Paralipom. 2. cap. 6. v. 33. Tu exaudies de celo, firmissimo habitaculo tuo. v. 39. Tu exaudies de celo, hoc est, de firmo habitaculo tuo. cap. 30. v. 27. Peruenitque oratio in habitaculum sanctum cali. Machab. 2. cap. 3. v. 39. Ipse, qui habet in celis habitationem. c. 15. v. 4. Est Dominus viuus ipse in celo potens.

2 Contestatur passim nouum Testamentum, dum de Patre asseritur, esse in celis. Qua loquendi formulâ frequentior nulla alia in Christi Domini ore. Matth. 5. v. 4. inquit; Ego autem dico vobis non iurare omnino, neque per cælum, quia thronus Dei est. Quæ omnia testimonia intelligenda præcipue esse de Empyreo cælo, si huius admittatur existentia, cunctis in confesso erit. Accedunt allatis testimoniis alia, in quibus Deus prædicatur existere in celo cali, & in calis calorum, vt Deuteronomij c. 10. v. 14. En Domini Dei tui calum est, & cælum cali. 3. Regum c. 8. v. 27. Si calum, & cali calorum capere te non possunt. 2. Paralip. cap. 2. v. 6. Si calum, & cali calorum capere eum nequeunt. Psalm. 113. v. 16. Cælum cali Domino, terram autem dedit filiis hominum. His autem nominibus calum cali, & cali calorum significatur principaliter Empyreum.

3 Enimvero, si excipias Lucretium, qui lib. 5. de rerum natura, ait:

Illud item non est, vt possis credere, sedes
Esse Deum sanctas in mundi partibus vllis.

Ethnicæ, prophanæq; litteræ conspirant cum sacris. Plato, teste Apuleio in lib. de Deo Socratis, Perinde vt Maiestas postulabat, Diis immortalibus calum dicauit. Aristoteles lib. 1. de cælo cap. 3. textu 22. scribit, Vniuersi, qui Deos esse putant, tam Græci, quam Barbari ipsum supremum locum Diis tribuerunt. Quod testatur, addit Lorinus in Act.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I 4.

cap. 7. vers. 49. illud adeo frequens apud Poetas Græcos,

ὄς ὑπέπλατα δόματα, v. 11, id est,

Superique habitator olympi.

ἔδός, αἰὲν ἐὼς ἴων id est,

Habitant quam Numina sedem.

Iulianus apud S. Cyrillum Alexandrinum lib. 2. Nullus est, fatetur, qui Deum, hoc est, Deos vel orans, vel iurans manus non subleuet in cælum, & Numinis quandã cogitationem concipiens illuc feratur. Iudicio Martialis poetæ Gentilis idem fuit dici à Seliø cælum esse inane, ac negari Deos; vicèque versa,

Nullos esse Deos, inane cælum

Affirmat Selius

Sic lib. 4. Epig. 2 1. Lege Aristidem tom. 1. in hymno ad Iouem, Apuleium in lib. de mundo ad Faustinum, & Auertocem lib. 8. Physicorum comment. 80. Vnde scitè aduertit Simon de Cassia lib. 6. de gestis Saluatoris cap. 25. Summum Deum esse in celis, imò super celos, ab omnibus nationibus creditum esse.

4 Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromatum c. 6. efert hæc Sybillæ carmina,

Qua caro namque oculis caelestem cernere possit

Verum, immortalémque Deum, cui in vertice cali

Est sedes.

S. Cyrillus Alexandrinus lib. 1. Contra Iulianum, hæc Orphæi:

Ipse enim firmatus est in aereo calo,

Aureo in throno, super terram pedibus vadit,

Manumque dexteram ad fines Oceani

Vnde quaque extendit.

S. Theophilus Patriarcha Anthiochenus lib. 2. ad Autolyicum, hæc Hesiodi:

Terra verò primum genuit parem sibi

Cælum stellis ornatum, vt ipsam totam obtegat,

Vique esset beatis Diis sedes tuta semper.

Euripides in Ione Deorum antiquam domum Cælum dicit. Virgilius lib. 10. Æneid. canit:

Panditur interea domus omnipotentis Olympi,

Conciliūque vocat Diuum Pater, atque hominum

Rex

Sydeream in sedem, terras vnde arduus omnes,

Castraque Dardanidum spectat.

Ennius in fragmentis vocat cælum Iouis templum magnum. Philo lib. 2. de Monarchia Særarium Dei in tota rerum natura præstantissimum. Complura alia huiusce litteraturæ reperies in nostro Cerda notatione 7. ad superiora Maronis carmina. Nos Citharam Apollini relinquimus, obseruantes solummodo, in Scriptura sancta cælum sæpe appellari templum Dei, vt Psalm. 10. v. 4. Sapientia 3. v. 14. Isaia 6. v. 1. Michea 1. v. 2. eo quòd cum Deus ibi se manifestet videndum facie a dfaciem, sanctior est quodammodo, & sacratior locus, vt notat Lorinus in cap. illud 3. Sapientia; nec non Antonius Fernandez in visionem 10. lect. 2. n. 4.

SECTIO II.

Qua ratione sit Deus peculiariter incola cali Empyrei.

5 EThi per S. Augustinum lib. 2. de sermone Domini in monte cap. 5. tolerabilior sit opinio eorum, qui Deum in celo potius esse credant, quam in terra, tamen non sic cæli incolam credo, & concelero Deum, vt ei soli præsentem velim secundum

suam substantiam. Quo in errore fuit citra pertinaciam Augustinus Stenchus explicans v. 8. Psal. 138. & Vorstius Hæreticus Calvinista apud Becanum 1. part. tract. 1. cap. 6. quæst. 1. & apud Præpositum 1. part. quæst. 8. art. 1. Ebiberunt venenum ex Aristotele in libro de Mundo ad Alexandrum, si eius operis est Author. Testimonia alia, quæ ex eodem Philosopho congeruntur, declarantur in recto sensu à S. Thoma, & cum ipso à Christophoro Gillio lib. 2. Commentationum Theologicarum tract. 9. cap. 1. de Aristide refert Theophylus Raynaudus dist. 7. Theologiæ naturalis quæst. 1. art. 6. n. 76. Ioui arces consecratas putasse, ob exemplum Vniuersi, in cuius ille summo culmine habitaret. Stoici, teste Tertulliano cap. 47. Apologetici dixerunt, *Deum positum extra mundum, qui figuli modo extrinsecus torqueat hanc molem.* Ast de Stoicis aliud innuunt Tatianus in oratione aduersus Græcos, & Clemens Alexandrinus in Protreptico; cuius hæc sunt verba: *Sed nec præmittam Stoicos, qui omnem, quamuis vilem, & abiectam materiam dicunt Deum peruadere, qui aperit suam Philosophiam afficiunt dedecore.* Cautè isthæc legisse oportebit, vt admonet Lepsius lib. 1. Physiologiæ Stoicorum dissertatione 21. Mercurius Trismegistus in Asclepio c. 9. tribuit supremo Deo stationem *supra verticem summi cæli; est enim, inquit, ultra cælum locus ab omnibus rebus corpulentis alienus.* Pythagoræ ætate suspicati nonnulli fuerant, Deum existere in solius cæli vertice. Ipse verò optimè, & consonè ad Catholicæ fidei dogma pronuntiat, *Deum vnum esse, & non extra opus à se ornatum, ac dispositum, sed in se ipso totum in orbe toto.* Ita ex Pythagora referunt Clemens Alexandrinus supra, S. Iustinus in Parænesi, & S. Cyrillus Alexandrinus lib. 1. contra Iulianum, in quo libro reprehendit Aristotelem contendentem, quòd Deus, quem vocat, *Speciem separatam, ingrediatur super Vniuersi sphaeram.* Sic scilicet, vt intra eam non sit. Et in extremè opposito sensu laudauit Pythagoram: nam an Deus existat etiam in ipatio imaginatio supra totum orbem? Alij Theologi affirmant, alij negant, nec voto viuunt vno.

6 Sed relictis Philosophis Ethnicis, existentia Dei in omnibus rebus per essentiam, seu per indistinctam ab omnibus rebus creatis, & intimitatem cum eis, constat adèdè apertè ex sacra Scriptura, ex cap. Firmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica, vbi decernitur, Deum esse *immensum*, non minus quàm *æternum, incommutabilem, incomprehensibilem, omnipotentem, ineffabilem*: ex Ecclesiæ Patribus, & ex variis rationibus apud Theologos siue cum Magistro in 1. distinct. 37. siue cum S. Thoma 1. part. quæst. 8. art. 1. vt nisi actum agere velimus, latè sic traduxisse erratum Eugubini, ac Vorstij, & quàm ab eo simus alieni, prænotasse. Liceat tamen solius S. Cyrilli Hierosolymitani Catechesi 6. Illuminatorum apposuisse verba, in quibus breuiter, & dilucidè complectitur Catholicam doctrinam de existentia Dei in rebus. En verba: *Non loco circumscriptus, sed in omnibus locis existens, à nullo tamen comprehensus. Sedes ipsi cælum; sed illud tamen excellit sedens: scabellum pedum eius terra; sed virtus illius ad subterraneos etiam permanat. Vnus est vbique præsens, omnia videns, omnia intelligens; omnia per Christum extruens.*

7 Cùm igitur Deus sit præsens toti Vniuerso secundum essentiam, & substantiam suam, expedit declarare, qua ratione dicatur incolere specialiter cælum Empyreum. Quod vt maiori præstem secu-

ritate, colligam veterum Patrum hac in difficultate responsa. *Dignum enim est penes S. Fulgentium lib. 1. de veritate prædestinationis cap. 15. vt in singulis quibusque sententiis, in quibus nullo cuiusquam veruatis ambigimus, Sanctorum Patrum definitionibus hæreamus, quos præueniens misericordia Dei gratis illuminauit, vt crederent; & sequens instruxit spiritualiter, vt docerent.* Adit itaque primò S. Augustinus quæstiuncula 22. de Trinitate, *In cælo dicitur magis habitare, quàm in terra, quia maior est in sanctis diuinitatis cognitio in cælis, quàm in terris; & plenius Dei substantia intelligitur ab inhabitatoribus cæli, quàm terra incolis.* Augustini vestigijs insistit S. Bernardus serm. 1. in Psal. 90. *Qui habuat.* & serm. 6. in Dedicatione Ecclesiæ; Alcuinus etiam lib. 2. de Trinitate cap. 2. Hinc à S. Cyrillo Hierosolymitano Catechesi 9. illuminatorum, cælum vocatur *velum Deitatis*, quia ex lege ordinaria non videtur Deus ab iis, qui extra cælum sunt, hominibus; secus verò ab iis, qui intra sunt. Hinc præterea S. Paulus comparat in epist. ad Hebr. cap. 9. introitum Christi in cæleste Sanctuarium cum ingressu summi Sacerdotis intra velum in Sancta Sanctorum; innuens, idem esse cælum respectu Deitatis, quod erat Velum respectu Arce Testamenti.

8 Secundò, S. Cyrillus Alexandrinus in cap. 63. Itaiæ, *Etsi autem in cælo dicatur habitare Deus, nihil tamen in eo corporale intelligendum est. Non enim in loco, & circumscriptione diuinitatem esse dicimus, quòd ea simplex sit, & incorporea, ac compleat omnia. Quia autem cum supremis spiritibus tanquam sanctis supra quiescit, hinc dicimus, solium, & domum eius esse cælum.* Procopius ibidem, eadem ferè habet, & S. Damascenus lib. 1. de fide cap. 16.

9 Tertio Origenes lib. 2. Periarchon cap. 4. *Quod autem dicit, quia orantes oportet dicere, Pater noster, qui es in cælis, quid aliud videtur ostendere, nisi Deum in melioribus mundi, id est, creature sue partibus requirendum?* Origeni adiungo Euthymium in cap. 6. Math. vers. 10. *Vbique esse dicitur Deus, maxime tamen in locis dignioribus, quòd ipsius magis susceptibilia videantur.* Propter hoc igitur Deus in cælo esse dicitur, quia illud purissimum est, in quo sunt astra, virtutes, ac turba Sanctorum, quibus datur requies. Aggrego item Simonem Cassianensem lib. 6. de gestis Saluatoris cap. 25. *Ex multis, & in multis, perspicuè ostensum est, ad cælum veros sufficere oratores, in designationem, quòd quamuis Deus vbique sit, ibi maxime ob excellentiam loci, quo minime indiget, ob ostensionem, quòd in altissimis habitat, & ad illa humanis inuisibilia loca homines inuitat.* Sic ex infusione, atque doctrina cordibus hominum infusum est, & vt quodam præfagio auelli querant homines à terrenis, quia cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum.

10 Quarto S. Chrysostomus in Psal. 113. *Quid dicis? Elegit sibi habitaculum in cælo, & superioribus acceptis partibus; nobis, quæ hic sunt, parauit? Absit, Non ita habet; sed est oratio, qua se demittit ad captum auditorum.* Si enim ita haberet, quomodo staret aliud, quod à Deo dicitur, *Numquid cælum, & terram impleo, dicit Dominus?* Illud enim est huic contrarium, si id acceperimus, prout verborum, qua se ad manum offert, sonat prolatio, & non considerauerimus contemplationem, qua est in eis recondita. *Quid est ergo, quod dicit, cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum? Vnus est oratione,*
qua

que se demittit ad captum auditorum, non Deum celo concludens. Neque enim illud celum est sedes eius, & terra scabellum pedum eius, quemadmodum nec illud, Cælum, & terram impleo, pro eius dignitate dictum est; sed id ipsum est demissio ad captum auditorum. Ipse enim omnia continet, omnia fert non egens loco; sed omnia simul regens, & moderans. Sed dicitur celum eius domus, quod sit locus purus à vitio. Hinc per S. Augustinum serm. 28. de verbis Domini secundum Lucam, Cælum est, & Dei locus, ubi culpa cessauit; cælum est, ubi flagitia non sunt, ubi nullum mortis vulnus est. Germana sunt, quæ ex S. Ambrosio transcribam in num. 35. exercitat. 20. Idem S. Chrysostomus relatus in Carena aurea S. Thomæ ad cap. 3. Ioannis v. 13. ait, *Vide, quia quod valde videtur excelsum, indignum est sua magnitudine, non enim solum in celo est, sed ubique, & omnia replet.*

11 Clarescunt iam ex Patrum oraculis rationes, ob quas celo tribuatur peculiariter diuini domicilij, & loci nomen. Aliam exhibet S. Iustinus in reprehensione non rectè datæ reprehensionis ad quæstionem 5. Christianorum; quam rationem etsi non sit tam pro nostro instituto, libuit subiicere hic; *Domum, solumque Dei cælum dicimus; non quod eo sit Deo opus ad domicilium, vel sedem, cum incircumscribitur sit, nec quidquam penitus requirat, & desideret; sed ne considerata eius essentia magnitudine, & natura eius, qua non interit, Deum illud, vel eodem honore dignum, quo Deum existimemus. Idcirco ipsum Dei, & domum, & solum nominamus, hisque nominibus illud ab omni societate, qua ei cum Deo ex essentia, & essentia nominibus sit, se iungimus.* Silenda non est pro moribus admonitio illa Chrysostomi serm. 67. *Cum hoc dicis, Pater noster, qui es in cælis, non sic habeas, quasi non sit in terris; non sic accipias, quasi sit loco clausus, qui omnia claudit; sed intellige, esse tibi genus è celo, cuius Pater habetur in celo; & age, ut viuendo sanctè, sancto respondeas Patri.* Neque item tacenda est illa alia Chrysostomi homilia 20. in Matth. *Cum verò Deum esse dicit in cælis, non ibi eum hoc dicendo concludit, sed à terris abducit orantem, eumque supernis habitaculis, ac regionibus affigit cælestibus.*

SECTIO III.

Obiectionum quarundam nubecula dispelluntur.

12 **T**urbare aliquem possunt ea S. Augustini verba in Psalm. 122. *Sunt autem cæli, in quibus iam per speciem habitat Deus, videntes eum facie ad faciem, omnes sancti Angeli, omnes sanctæ Virtutes, Potestates, Sedes, Dominationes, Hierusalem illa cælestis, vnde peregrinando ingemiscimus, & quam desiderando oramus. Ibi habitat Deus.... Nam si cælum istud corporeum, quod oculis videmus, intellexerimus esse habitationem Dei, transiura est habitatio Dei, quia Cælum & terra transibunt. Deinde, antequam faceret Deus cælum, & terram, ubi habitabat? Imitatus est S. Augustinus in his verbis S. Hilarium, qui in eundem Psalmum dixerat, *Deus, qui primum in tribulatione inuocatus est, quaesitus à Prophetis, eosque Prophetia latificauit audius, etiam nunc oculis mentis per fidei fiduciam contemplandus est, habitans in celo. Sed cælum hoc, quod visibus* P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.*

nostris per materiam sui subiacet, quod tanquam firmus solidatum, Firmamenti & naturam, & nomen accepit, prateribit, & non erit; sedes autem Domini manet in æternum. Necessè est verò, ut habitatio habitatore suo digna sit, etsi corruptibili loco id, quod infinitum, & incorruptibile est, includamus, etsi Deum in celo hoc habitare credimus. Quæramus ergo, quæ habitatio Dei sit? Pro qua quæstione recurrit ad circuminfectionem diuinarum personarum, & ad inhabitationem Dei in humanitate Christi per vnionem Hypostaticam, in reliquisque iustis per gratiam habitualem.

13 Sed horum Patrum mentem assequi, difficile haud quaquam est. S. Augustinus non negat Deo habitationem vtrumque in celo corporeo; sed eam, ratione cuius in ipso aut circumscribitur, aut definiatur, tanquam in loco, quo indigeat ad suum naturalem existendi modum post creatum cælum, aut quo indigeret, antequam crearetur. Eodem modo intelligendus est S. Hilarius; qui postea secundum corporalem, seu literalem sententiam fatetur, Deum inhabitare cælum, *Quod ultra firmamenti huius naturam est.* In quibus verbis innuit Emphyreum, ut iam notauit Exercit. 2. Iple S. Hilarius in Psalm. 135. cogitat Deum, *qui infinitus est primo superioris cæli circulo circumfusè supereminens, ut aequalibus ex omni transfusione sua spatium omnia virtutis sue spiritu in usum, ac naturam animantium temperato, ea quæ crearentur, attingeret.* Apostolus enim ait, *quia in ipso viuimus, & mouemur, & sumus: per quod ostenditur, terram in spiritu eius tanquam in transfusi spiritus ambitu constituisse; cum in Deo omnes & viuamus, & moueamur, & simus. Quod autem in omnia temperationis spiritu transfusus, & penetrans sit, id docet Propheta dicens; Spiritus Dei repleuit orbem terrarum.... Itaque intus, atque extra, ambitu, atque aditu, & circumfusè, & transfusus ostenditur.* Et antea scripserat de Deo. *Cuius virtuti nihil reliquum, extra quem locus nullus est: quod multis prosequitur initio lib. 1. de Trinitate, & breuius circa medium lib. 18.*

14 Possit etiam quis arguari, si Emphyreum est Regia, præcipuumque Dei domicilium necesse erit, ut licet Deus extirret ab æterno, ita & locus suæ habitationis præcipuus. Debuisset tamen scire, Emphyreum dici Regiam, domiciliumque Dei præcipuum ob rationes allatas ex Patribus; & non quia in eo diuina immensitas gaudeat præsentia aliqua nouiter superaddita, qua aut careret antea, aut indigeret: neque quia ipsum Emphyreum coexistat Deo ab æterno, ut eius locus. Nam docente S. Augustino lib. 1. contra aduersarium legis, & Prophetarum cap. 2. *Nec sine celo sedes indiget Deus, nec factò celo sedem tanquam finitis erroribus peregrinus inuenit. Potens est enim beatissime manere in semetipso.* Similia alia ex eodem S. Augustino, S. Bernardo, & Tertulliano producit Valquez 1. p. disp. 29. cap. 2. Adicio ex Minutio Felice in Octauio, *Ante mundum fuit sibi ipse Deus pro mundo: ex S. Theophilo Antiocheno lib. 2. ad Autolycom, Nihil cum Deo floruit, aut vixit; sed ipse sibi locus erat, nullius indigens, & ante secula subsistens.* Ex S. Damasceno lib. 1. de fide cap. 16. *Deus ipse sui ipsius locus est cuncta replens, & super omnia eminens, & ipse continens omnia.* lib. 2. cap. 6. *Solus Deus incircumscribitus est omnia replens, omnia continens, & omnia ambiendo determinans, ut super omnia existens, & condens vniversa;* ex Philone in Allegoriis, *Deo ne totus quidem mundus dignus locus fuerit, ac diversorium, quando quidem ipse sibi locus, & sufficiens est*

Deus, qui & aethera egentia, ac solitaria ac vacua implet, & continet; ipse autem à nullo continetur, ut qui ipse sit vnus, & vniuersum: in lib. de Somniis; Diuinum Numen à nullo comprehensum sibi locus est.

SECTIO IV.

An Deus ex tam peculiari titulo sit praesens Empyreo, ut si fingeretur, non esse immensum, neque intimè adstare telluri verbi gratia, deberet tamen Empyreo non abesse.

15 **N**ON secùs ac in sententia Francisci Suarij lib. 12. de Trinitate cap. 5. à numer. 12. Leonardi Lessij libr. 12. de perfectionibus diuinis cap. 11. num. 77. lib. 2. de summo bono cap. 1. n. 4. & 5. Maximiliani Sandæi in Theologia mystica lib. 2. Comment. 6. Exercit. 2. disquisit. 3. Francisci de Quiedo 1. 2. tract. 8. controu. 1. puncto 4. n. 5 4. Nicolai Ysamberti 1. p. ad quaest. 43. disput. vnica art. vltimo, iustis creaturis adest Deus, non tantùm vt obiectum cognitum, & amatum præcisè; de quo præsentia modo agūt Theologi cum Magistro in 1. dist. 37. cum S. Thoma in 1. p. q. 8. art. 3. sed etiam per essentiam, & intrinsecùs. nec solùm ex cõmuni iure suæ immensitatis, sed etiam ex singulari gratia habitualis sanctificantis communicatæ ipsis, absque vnione tamen physica cum Deitate, vt contra Thomam à Iestà lib. 4. de oratione diuina c. 4. ostendit Sandæus in disquisitione 4. deseruire potest pro sententia Suarij, & cæterorum, quos retuli, amplius, & opulentus scripturæ, Patrùmque apparatus apud Dionysium Petauium tomo 2. Theologorum dogmatum libr. 8. à cap. 4. vsque ad 7. inclusiue.

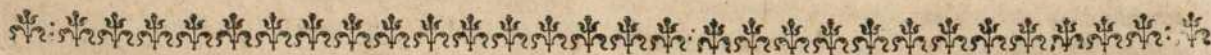
16 Verumtamen quicquid sit de ea opinione aduersùs quam non ieiunè, neque exiliter disputat Ripalda disp. 132. de ente supernaturali n. 95. non video in Empyreo sufficiens fundamentum, vt tam speciali ex titulo asciscat sibi Dei præsentiam. Quòd enim hanc gratia habitualis vendicaret respectu subiecti sanctificati, indicium esset, vt summum, conuenientis lumini glorioso, aut beatæ visioni eiusdem excellentiæ respectu intellectus illuminati, aut beaticati. At, inquis, Empyreum esse locum gloriæ. Cæterùm, vt benè Arnoidus Abbas tract. de opere sex dierum, *Tota nostra non in loco, sed in mente est gloria, quia non felicem facit locus, sed vita.* Hinc videns Deum, vbicumque existat, aut etsi ab omni loco tam reali, quàm imaginario diuinitus absoluat, beatus erit.

17 Addo, neque in superiori illa opinione ratione gratia habitualis Deum fore specialiter praesentem loco, in quo existeret homo, aut Angelus sanctus, foret namque ibi praesens ex solo titulo communi immensitatis suæ. Idque declaratur exemplo humanitatis Christianæ, nam ex diuini Verbi ad ipsam ratione vnionis Hypostaticæ præsentia peculiari, de qua Theologi sententiarj vbi suprà, & nominatim S. Thomas quaest. 1. art. 2. Carthusianus q. 2. cum aliis apud Thomam Piam 1. p. q. 8. art. 3. dub. 2. n. 5. haud quaquam inferat essentialiter peculiari præsentia eiusdem Verbi ad quemcumque locum, in quo existere possit diuinitus Humanitas. Nisi velis specialis præsentia Verbi ad locum humanitatis inde petere coniecturam, quòd si per impossibile non existeret vbique Verbum, deberet nihilominus, permanente vnione Hypostatica, non abesse à loco humanitatis, mouerique simul ex vno ad alium, quoties ea moueretur. Quæ coniectura, si firma sit, faciet etiam pro peculiari præsentia Dei ad locum hominis, aut Angeli sancti in sententia Suarij, & aliorum assecularum. Atque ob id forsitan displicebunt alicui. Sed hoc omisso, de quo non nihil delibauì prope finem Exerc. 7. Sufficit mihi, specialem Dei præsentiam ad locum creatæ personæ iustæ non fore ratione loci ipsius, sed gratia habitualis.

18 Nec plura de existentia Dei in Empyreo; nam alia, quæ suapte sponte occurrerant, communia sunt eidem existentia in quouis alio loco, & re creata. Nunc quandoquidem, vt suauissimo metro decantat Urbanus VII Pontifex summus in Poëmate de felicitatis humanæ fuga, & cælestis adeptione,

*Mortalia quoque
Desipiunt animis sancto quos lumine complet
Gratia; perque gradus rerum mens nescia culpa
Corporis obstantes optans abrumpere nexus
Transilit aethereos tractus, cælique meatus
Ac penetrans ultra Superum se cætibus infert,
Aspiratque Dei faciem visura beari.*

Postulemus ab Empyreï potentissimo, & magnificentissimo Imperatore congiarium superi luminis, & gratia; nam si hæc assequamur, anhelabimus, spretis mundialibus, & caducis, ad ipsius in Empyreo palatio felicissimum intuitum, tandemque cælestis aulae domicilio, & diuinæ Maiestatis aspectu in omne æuum perfruemur. O instillet Deus vel semel interiori nostro sensui gustum suæ dulcedinis! Sic enim fiet, vt vitam hanc sine eius aspectu, & Empyreï habitatione, *acerbam putemus*, prout expertissimus consolationum cælestium S. Franciscus Xauerius dicebat lib. 1. epist. 5.

EXERCITATIO DECIMA OCTAUA.

*De Christo IESU humani generis vindice, ut Empyreï incola
& Rege.*

ROST Deum sequitur Christi Seruatoris humanitas, licet enim Angelorum habitatio in Empyreo sit multò antiquior, eos tamen Christus, etiam quàm homo, dignitate, & loco superat. Hinc nuncupatur à S. Paulo 1. ad Corinth. 15. vers. 47. *Homo de cælo cælestis*; & exinde maximè, quòd hæredita-

rio, & naturali iure sit præ Angelis, & hominibus incola Empyrei. Idem S. Paulus in epist. ad Ephesios cap. 1. vers. 20. & 21. ait, Deum *constituisse* Christum hominem *ad dexteram suam in cælestibus supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc saculo, sed etiam in futuro.* Quare cum post Deum sit secundus, deueniamus ad ipsum suo ordine dignitatis, & iuris, postposita antiquitate Angelorum. Ob tantum, & tam illustrem Empyrei Regem IESVM, dicentur beati homines *Iesuani*, vel *Iesuitæ*, vt præter Richardum de S. Laurentio lib. 11. de laudibus B. Mariæ tradunt Hugo de S. Charo, & Ludolfus de Saxonia citati à Nigronio explicatione tituli Regularum Communium Societatis IESV particula 3. num. 59. à Tirino in cap. 3. Apocalypsis vers. 12. vbi promittit Deus nomine suo nouo insigniturum cælicolas homines; quod nomen est IESVS, vt interpretantur Ribera, Viegas, Péreyra, Cornelius; exornatque exquisitè Gueuara in cap. 1. Math. v. 12. obseruatione 4. sed & *Christianos prius à IESV dictos Ieseos sub Iacobo Maiori in Hispania nostra*, memorat Iulianus Perez in Chronico num. 92.

SECTIO I.

An Christus sit prætergressus Solis Sphæram, dum ascendit in Cælum?

1. **M**erè, ac propriè ascendisse in cælum, tranfactis quadraginta diebus post Resurrectionem, suppono certum ex fide Catholica; pro cuius veritatis illustratione locuples est P. Suarez tomo 2. in 3. part. disp. 51. sect. 1. Fuere tamen Hæretici, qui effutierunt, *Christum è terra ascendentem inter cælum, & firmamentum* (idest, aëtem) *peruenisse, idque dum taxat calororum regnum esse.* Sic ex Authore libri Christianorum refert Photius cod. 36. Bibliothecæ. Alij blaterarunt, non prætergressum Solis Sphæram. Tertullianus c. 24. de carne Christi videtur damnare hunc errorem, de quo Origenes postea, eodémve tempore clariùs loquutus. Nam in Psalm. 18. v. 6. hæc habet; *Quidam quidem dicebant, quòd Saluator noster ascendens è terris ad cælum, & corpus suum assumens, peruenit vsque ad eum circulum, qui Solis zona nominatur; & ibi, aiunt, posuit tabernaculum corporis sui: non enim ultra erat possibile id progredi. Sed hæc illi ita sentiunt, pro eo quòd allegoriam nolunt in Scriptura diuina recipere, & idèò purè historie deseruientes huiusmodi fabulas, & figmenta componunt.* Refert hæc Origenis verba Eusebius Cæsariensis in Apologia pro eo sub nomine S. Pamphyli Martyris edita; additque, *Erubescant illi, qui hoc de ipso non dubitauerunt concinnare figmentum.* Nihilominus Serapion Episcopus Thnieos adscribit Origeni delyrium illud, vt testatur Sixtus Senensis in Bibliothecæ lib. 5. annotatione 160.

2. Didymus Alexandrinus in Còmentario Psalm. 18. vers. 9. vt narrat Lorinus ibidem, refellit asserentes, Christi corpus esse in Sole vsque ad secundum aduentum. S. Philastr. in lib. de hæresibus post Christi passionem c. 8. dicit, Seleucianos, & Hermianos negare, *Saluatorem in carne sedere ad dexteram Patris; sed estimare spoliasse carnem, & posuisse in Solem.* S. August. in lib. de hæresibus cap. 59. lib. 20. contra Faustum c. 6. oratione etiam aduersus Iudæos c. 6. tradit, Manichæos, Seleucianos, & Hermianos sumptisse ex Psalm. 18. occasionem existimandi, carnem Christi relictam esse in Sole. Theodor. lib. 1. Hæreticarum Fabularum scribit de Hermogene, *Is doce-*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

bat, corpus Domini in Sole esse repositum. Theodotus quidam adductus ab Halloix in vita S. Pantèni c. 3. hæc habet, *Quidam igitur aiunt, corpus Domini in Sole depositum esse, vt Hermogenes; corpus autè dicunt eius tabernaculum.* S. Anastasius Sinayta in Duce viæ c. 13. ait, *Reprehendimus Manichæos affirmantes, carnem Christi fuisse talem sola specie externa, & existimatione; hancque ipsam umbratilem speciem, nec in re, sed in phantasia consistentem, abiectam, & à Christo depositam esse postquam in Solem ascendit.* S. Gregor. Nazianz. in epist. 1. ad Cledonium presbyterum, & expositione de Sancta, ac orthodoxa fide apud Hæricum Canisium t. 5. lectionis antiquæ p. 1. pag. 179. Nicetas Choniates lib. 4. thesauri, hæresi 16. Euthymius in Psalm. 17. v. 12. meminere eiusdem erroris. Hac forsàn de causa S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 15. Illuminatorum ait, *Discant illi, qui ex Manichæis conuersi sunt, & luminaria non faciant Deos, neque eum, qui obscuratur, Solem, Christum esse impiè putent.* Et in 6. dixerat, Christum vocari à Manichæis Solem hunc. S. etiam Leo ferm. 4. de Epiphania inquit, coli à Manichæis Christum in Sole, & Luna: ob quem cultum Manichæi nuncupantur *Solicolæ* à S. Athanasio in lib. de humana natura suscepta.

3. Figmentum istud traxit originem ex Psalm. 18. v. 6. vbi dicitur, *In Sole posuit tabernaculum suum.* Sed in primis Psalmographus non loquitur ibi de Christo quàm homo; sed de Deo. Deinde nec Deus ita suum constituit habitaculum in Sole, vt à reliquis mundi partibus absit; quia tamen Sol inter cælestia corpora maximè declarat maiestatem Dei Creatoris, idèò videtur fixisse ibi suam Regiam, & tabernaculum, vt pluribus elucidat Lorinus. Præterea in eis verbis continetur Hypallage, idest, *posuit Solem in suo cæli tabernaculo:* & sic alij vertunt, *Soli posuit tabernaculum in eis*, nempe in cælis, de quibus præcesserat sermo. Adde, iuxta alias versiones frigere omnino deductionem Hæreticorum.

Et absolutè quidem hic error risum potiùs, quàm impugnationem exposcit. Ascendisse Christum quoad corpus, & animam, in supremam partem summi cæli, prouulgat Paulus, dum ait, *penetrasse cælos, excelsiorem calis factum, ascendisseque super omnes calos,* & dum comparat ingressum Christi in cælum cum ingressu summi Sacerdotis in Sancta Sanctorum: quæ omnia in Exercitationis decursu multoties expendentur. Pauli doctrina instructus S. Epiphanius

protulit isthæc verba in oratione de Ascensione, *Hodie Christus Dominus sydereos, micantesque luce cælos aperuit. Hodie subtilissimas aëris partes veluti solidum pavementum calcavit. Hodie corpus è terra concretum supra cæli conuexa transtulit.* Eusebius Gallicanus, vel S. Hilarius in eodem festo, *Hac die arduas cæli sedes, quas ipsa hominis natura clauderat, Deus corporeus (id est in corpore assumpto) penetravit.* Ausonius, vel S. Paulinus in Matutina ad Deum precatione.

*Esse iter aterna docuit remeabile vite,
Nec solam remeare animam, sed corpore toto
Cælestes intrare plagas*

Cum ergo summum cælum sit Empyreum; sequitur, Christum ad illud usque ascendisse, & ad supremam illius partem penetrasse.

5 Non deest præsidium à rationibus. Exhibebo eas in Exercit. 23. sect. 2. & ex sect. quam iam instituo, comparebunt nonnullæ. Consulto omisi alios Hæreticos, qui vt Carpocrates, & Apelles apud Tertullianum lib. de præscriptionibus aduersus Hæreticos cap. 5. 1. S. Augustinum lib. de Agone Christiano cap. 25. lib. de Hæresibus cap. 23. & apud S. Philustrium hæresi 7. & 19. post Christi passionem, somniarunt, Christi animam solam susceptam in cælum, carnem verò in terra dimissam, aut in cælo aëreo, vt Cathari apud Raynerum cap. 6. libri contra Vualdenses, aut in inferis simul cum anima, vt Chrysolitæ apud S. Damascenum in lib. de Hæresibus, ne tempus vanè teterem in eis refutandis, præsertim cum ex cap. *Firmiter*, de Summa Trinitate, & Fide Catholica confiteamur, Christum ad cælum ascendisse pariter in anima, & carne; cumque ex Romana Ecclesia in Missa de Ascensione dicamus, *Christum unitam sibi fragilitatis nostra substantiã in gloria Paterna dextera collocasse.*

SECTIO II.

An Christus ascenderit, & existat supra Empyrei conuexam superficiem, an supra eminentiorem partem regionis mediæ? Vbi de Beatis aliis hominibus.

6 **D**icam vnà de beatis aliis hominibus. Et in Exercitatione 20. sect. 6. de Angelis, & animabus separatis.

Refertur sententia locans Christum, & beatos homines supra Empyrei conuexam superficiem.

Præcipuus huius sententiæ Patronus habetur sanctus Thomas 3. part. q. 57. art. 4. in corpore & ad 2. Item lib. 4. contra Gentes cap. 87. præterea quodlibeto 6. art. 3. denique in opusculo 5. de symbolo Apostolorum art. *Ascendit*, &c. Suffragantur B. Thomas Villanouanus concione 2. de Ascensione, Caietanus in Commentariis tum Paulinæ epistolæ ad Ephesios, tum Thomisticæ summæ, Ferrariensis ad cap. 87. lib. 4. contra Gentes, Medina, Gregorius Martinez, Montesinus ad 1. 2. quæst. 3. art. 3. Suarez tomo 2. in 3. part. disp. 5. 1. sect. 1. tomo de opere sex dierum lib. 1. cap. 5. n. 7. Ludouicus de la Puente lib. 5. in Canticum Cantorum Exhortatione 5. & 42. §. 3. Ioannes de S. Thoma in 1. part. doctrinæ Christianæ, pag. 47. Hieronymus Columbus in Angelica, & Humana Hierarchia lib. 4. cap. 74. num. 8. Franciscus à Christo in 3. dist. 22. quæst. 1. de Ascensione Christi,

Raymundus de Sabunde in Theologia naturali tit. 9. 1. Diana part. 6. tract. 1. resolutione 3. Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. num. 108. Thyraeus de Iudiciaria Christi apparitione cap. 26. num. 93. Lorinus, & Cornelius infra, Andreas Lucas, lib. & cap. 6. vitæ S. P. N. Ignatij, Duualius tract. de quatuor Nouissimis, quæst. 6. art. 3.

7 Probatum primò ex Paulo ad Ephesios 4. v. 10. dicente de Christo Domino, *Ascendisse super omnes cælos*, in Græco legitur *ὑπεράνω* id est, super supra, & omnino super omnes cælos, vt ponderat Cornelius; & S. Anselmus ait, *Ascendit non solum super omnes cælos materiales, sed & super omnes cælestium virtutum ordines superans loco, & dignitate omnem creaturam.* Ecclesia Romana insistens phrasi Paulinæ canit, *Qui ascendens super omnes cælos, &c.* Adducit ibidem Paulus v. 8. illud Psalm. 67. v. 19. *Ascendisti in altum*, seu in fastigium, & sublimitatem, vt ex voce Græca *ὑψος* colligit Suarez. Confirmatur ex vers. 33. eiusdem Psalmi, *Psallite Deo, qui ascendit super cælum Cæli ad Orientem.*

8 Probatum secundò ex ipsomet Paulo ad Hebræos 7. vers. 26. pronuntiante de Christo *Excelsiorem Cælis factum.* eadem in epist. cap. 4. vers. 14. inquit, *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit cælos, IESUM Filium Dei, id est, qui pertransiit omnes cælos, Quæ omnia confirmantur testimonio S. Chryostomi, qui homil. 11. in epist. ad Ephesios scribit, Ascendit super omnes cælos, ultra quos nihil est aliud: hoc videlicet est potentia, & dominationis ipsius.* Transcripserunt Chryostomi hæc verba Theophylactus, & Oecumenius.

9 Probatum tertio, nam S. Epiphanius adductus iam in num. 4. inquit, Christum transtulisse suum corpus *supra cæli conuexa.* Synesius in hymno 9. canit de Christo.

*Tu verò alas agitans In spherisque constitisti
Cerulei Cæli Intellectualibus purissimis,
Scandisti supra dorsum, Bonorum ubi fons.*

S. Dionysius Areopagita in epistola ad Demophilum refert, S. Carpum vidisse Christum insidentem Cæli cardini, vt vertit ex Græco Ambrosius Camaldulensis, vel *Cæli dorso*, vt vertit Ioannes Saracenus. S. Ambrosius in Psal. 118. octonario 19. ait, *Dominus Iesus supra cælum est, nullo circumscriptus tempore.* S. Hieronymus in epist. ad Theophylum aduersus errores Ioannis Hierosolymitani, *Christum loco non tenetur inclusus.* Ioannes Phyloponus lib. 1. de mundi creatione cap. 12. *Quis ipsis (Theodoro Mopsuesteno, & eius asseclis) reuelauit Christum Dominum in tergo firmamenti esse collocatum, habendo supra se primum cælum, sicut nobis superpositum est firmamentum?* In quibus verbis indicat, Christum existere super conuexam superficiem summi cæli, alioqui haberet supra se rectum saltem illius.

10 His directè suadet, Christum existere supra conuexam Empyrei superficiem. Porro ex hinc fit illatio ad reliquorum beatorum hominum corpora. Nam vbi fuerit supremi Principis Humanitas, ibi aderunt Proceres cælestis Regni. *Caro, & sanguis secunda estore (aiebat Tertullianus cap. 5. 1. de Resurrectione carnis) usurpatis & cælum, & regnum Dei in Christo; aut si negent vos in Christo, negent & in cælo Christum, qui vobis cælum negauerint.* Similiter in re præsentis dici potest, qui negent vos simul cum Christo existere supra cælum, negent & supra cælum Christum. S. Paulus ad Hebræos 10. v. 21. commendat Christum, eo quòd sit *Sacerdos magnus super domum Dei: in domo autem Dei, seu Patris, scilicet in cælo mansiones hominum sunt, ex eiusdem*

dem Christi doctrina cap. 14. Ioannis v. 2. In vna ergo domo, siue supra, siue intra summum cœlum debent existere Christus Sacerdos magnus, & beati homines. Vterius Christus cum Beatis componet vnum regnum, & ciuitatem, celebrabitque vnum conuiuium. Quæ metaphoricæ loquutiones Scripturarum diuinarum non benè cohærent cum habitatione Christi supra Empyreum, & Beatorum intra. Quænam esset societas Christi, ac Beatorum, si ille permanenter degeret supra, complexionem vniuersi; hi autem intra?

11 Insigne est ad confirmandam beatorum hominum supra cœlum existentiam id, quod de Romanis piè affectis erga Constantinum verè Magnum, narrat Eusebius lib. 4. eius vitæ cap. 69. nimirum, *Cum cœli effigiem in tabella propriis coloribus expressissent, depinxisse eum super cœlestes orbes in aethereo cœtu requiescentem.* Paschalius Rathbertus contemplatur Adelhardum Abbatem iam defunctum, *admirantem sub pedibus non modò nubes, & sydera, sed etiam altam cœli planitiem.* S. Cæsarius in Dialogo 1. ait, *Diuina protensiones (cœli) inferna concana videntur in supernis esse; supernè supina, & æquales sunt ad se recipientes præclaros in Ecclesiis viros.* Quæ Cæsarij consideratio nulla esset, si beati homines exituri essent intra cœlum, & non in conuexa eius planitie. Saluianus lib. 2. ad Ecclesiam Catholicam pronuntiat, *super cœlos esse aureas Sanctorum omnium domos.* S. Ambrosius in Psalm. 38. vers. 6. scribit, *Christus quidem ascendit super omnes cœlos ad Dei sedem, homines autem à primo cœlo ad secundum, & deinceps à secundo ad tertium, & ab illo per distinctiones ferè ad septimum cœlum, atque in ipsam summam cœlorum, qui merentur, ascendunt.* S. Gregor. Nyssenus oratione 2. de Beatitudinibus sic facit, *Si oratione volucres quodammodo facti, & erecti fuerimus; superque dorsa cœlestis restudinis constiterimus, inueniemus ibi supercœlestem terram, qua iis, qui cum virtute vitam transferunt, reposta est.* Arist. lib. 2. de cœlo cap. 9. textu 100. extra cœlum ponit statum beatitatis: quare si ipse agnouisset corporum glorificationem, ea extra illud existere contenderet.

12 S. Chrysostomus in catena aurea S. Thomæ ad cap. 16. Lucæ v. 22. inquit, *sicut Regum carceres extra man n, sic & extra mundum alicubi est Infernus: unde & exteriores tenebra dicta sunt.* Si ergo extra mundum est damnationis status, erit etiam extra eum status beatitudinis. S. Augustinus lib. 12. de Genesi ad litteram c. 32. dubitat saltem de animabus separatis, an ferantur ad loca corporalia: ait namque, *si autem queritur, cum anima de corpore exierit, utrum ad aliqua loca corporalia feratur, an ad incorporalia corporalibus similia, an verò nec ad ipsa, sed ad illud, quod & corporibus, & similitudinibus corporum est excellentius? Citò quidem responderim, ad corporalia loca eam vel non ferri, nisi cum aliquo corpore, vel non localiter ferri. Iam utrum habeat aliquod corpus, cum de hoc corpore exierit, ostendat qui potest. Ego autem non puto, spiritalem enim arbitror esse, non corporalem. Ad spiritalia verò pro meritis feritur, aut ad loca penalia similia corporibus:: Et paulò post, Quamuis ergo non sint corporalia, sed similia corporalibus, quibus anima corporibus exuta afficiuntur, seu benè, seu malè, cum ipsa corporibus suis similes, sibi met appareant, sunt tamen & vera lætitia, & vera molestia facta de substantia spiritali: nam & in somnis magni interest, utrum in lætis, an in tristibus simus. Hactenus ab autoritate.*

13 Probatur quartò ex ratione communi tam

Christo, quàm glorificatis aliis hominibus: quia corpora, quò sunt nobiliora, eò sunt superiora, etenim *natura rem nobiliorem in locis nobilioribus (qualia sunt superiora) constituere solet, nisi quid maius impediatur, ut docet Aristoteles lib. 3. de partibus animalium cap. 4. lib. 2. de cœlo c. 5. textu 34.* Sed humana corpora glorificata sunt nobiliora cæteris elementaribus, & cœlestibus: Ergo sunt superiora.

Refertur, & præfertur sententia locans Christum & beatos homines intra regionem mediam Empyrej.

14 **T**enuit hanc sententiam S. Thom. in 3. dist. 22. art. 3. q. 3. quæstiùc. 1. ad 1. ubi ait, *Non dicitur Christus ascendisse supra cœlos, quia sit extra cœlum Empyreum, sed quia in altissimam partem eius ascendit.* Argumentum autem, ad quod sic respòdet, erat huiuscemodi, *Corpus Christi necessariò est in loco, sed extra calum non est locus secundùm Philosophum, 1. cali.* Et antea in 2. dist. 2. q. & art. 2. ad 5. supposuerat, *beatos homines ita futuros in cœlo, ut per aliquod medium transire possint species visibiles, & audibiles: quod certè fieri non posset, uti obseruant Suarez disp. 47. sect. 6. v. Occurrit, & Granadus infra, si omnes ita essent supra cœlos, ut plantis pedum tangerent conuexum Empyrej: neque necesse fuisset S. Th. recurrere pro locutione beatorum hominum ad contractionem corporis Empyrej; si extra hoc putaret illos existere. Et licet lib. 4. contra Gentes c. 87. propendat magis in existentiam beatorum hominum supra omnes cœlos, tamen eorum intra existentiam non improbat. En S. Doctores verba, Quia verò locus debet proportionari locato, consequens est, quòd cum corpora resurgentium proprietatem celestium corporum consequentur, etiam in calis locum habeant, vel magis super omnes cœlos, ut simui cum Christo sint, cuius virtute ad hanc gloriam perducentur, de quo dicit Apostolus ad Ephesios 4. Qui ascendit super omnes cœlos, ut adimpleret omnia.*

15 Syluester de Prierio tract. 3. Rosæ aureæ q. 43. ad 5. quæsitum contendit, S. Thom. 3. p. q. 57. art. 4. neutiquam docuisse, Christi corpus existere extra Empyreum. Sed perdoctus Thomista, non gessit partes optimi lectoris, & interpretis. Is enim est penes S. Hilarium lib. 1. de Trinitate. *Qui dictorum intelligentiam expectet, ex dictis potius, quam imponat, & retulerit magis, quam attulerit, neque cogat id videri dictis contineri, quod ante lectionem præsumpserit intelligendum.* Talis autem non fuit in hoc loco Syluester, siquidem S. Thom. verba sunt apertissima pro existentia corporis Christi supra Empyreum. *Non oportet (inquit ad 1.) aliquam partem cœli eo superiorem esse, sed ipsum esse super omnes cœlos, sicut & in Psalm. 8. dicitur, Eleuata est magnificentia tua super cœlos Deus. Ad 2. locus habet rationem continentis. Vnde primum continens habet rationem primi locantis, quod est primum cœlum. In tantum igitur corpora indigent esse in loco per se, in quantum indigent contineri à corpore cœlesti. Corpora autem gloriosa, & maxime corpus Christi, non indiget tali continentia: quia nihil recipit à corporibus cœlestibus, sed à Deo mediante anima. Vnde nihil prohibet corpus Christi esse extra totam continentiam celestium corporum, & non esse in loco continenti. Nec tamen oportet, quòd extra calum sit vacuum, quia non est ibi locus, neque est ibi aliqua potentia susceptiua alicuius corporis, sed potentia illuc perueniendi est in Christo. Quod autem Aristoteles probat 1. de cœlo,*

quòd extra cælum non est corpus, intelligendum est de corporibus in solis naturalibus constitutis, ut per probationes apparet. Quid clarius? Syluester interpretatur priora verba, quatenus corpus Christi non habeat superiorem notabilem aliquam partem Empyreï, vel quatenus nullam omnino habeat, si superficies vltima sui capitis in aliquo puncto attingat superficiem conuexam cæli. Quis non videat, coactam esse interpretationem? sed ut ut sit, posteriora saltem nullam prorsus admittunt; & ideo fortè quasi per obliuionem dissimulata sunt à Syluestro.

Fateor, S. Thom. 1. p. q. 66. art. 3. ad 3. q. 102. art. 2. ad 1. q. 112. art. 1. ad 2. & 1. 2. q. 4. art. 7. ad 3. indicare, Angelos, & beatos homines existere, vel extituros intra Empyreum, ut postea inducam. Sed in Christi corpore aliquid speciale meditatus est; & quoad hanc partem non potest esse dubium de Angelici Doctoris mente, tum in lib. 4. contra Gentes cap. 87. tum in 3. p. q. 57. art. 4. ad 2. Testimonium ex opusculo 5. non est adedò perspicuum, cum solummodò ibi dicat, Christum ascendisse super omnes cælos corporeos. Testimonium ex quodlibeto 6. minus perspicuum est, ibi namque non aliud vult, quàm Angelos, & corpora glorificata non prohiberi, quantum ex se est, quominus existant in conuexo Empyreï, eo quòd in sui conseruatione non dependeant à primo continente; quòd verò de facto in Empyreï conuexo existant, nullatenus traditur ibi à S. Thoma.

17 Ex cuius familia Hugo de S. Charo in prologo super Ioannem, Raynerius in Pantheologia, tit. de Ascensione Christi, Iacobus de Voragine in Legenda, de Ascensione Domini, Turrecremata in 1. q. super Euangelium de Ascensione, Durandus in 3. dist. 22. q. 8. n. 7. Paludanus ibidem q. 5. Sotus in 4. dist. 45. q. & art. 1. v. dicitur ergo, Syluester tum loco superiori, tum tract. 2. in die Ascensionis defensant, glorificata omnia corpora commorari intra Empyreum; innuitque S. Vincentius Ferrerius, dum serm. 4. in Dominica 1. Aduentus ait, *Empyreum principaliter ordinatum, ut sit habitatio Beatorum, & hoc magis propter homines, quorum corpora glorificabuntur, quibus locus debetur, quam propter Angelos, qui loco non indigent.* Henricus Gandauensis quodlibeto 15. quæst. 2. Abulensis Paradoxo 5. cap. 190. & 191. in cap. etiam 17. Matthæi q. 61. 1. item p. super Eusebium c. 80. Estius in cap. 4. ad Hebræos v. 14. in cap. 4. ad Ephesios v. 10. Palatius in 3. dist. 22. disp. 2. Eximij quatuor viri in Ecclesiastico statu sæculari tuentur eandem sententiam; & eorum primus scribit: *Si verò intelligere conetur aliquis, ascendisse Christum super omnes calos corporales ultra conuexitatem extremi cæli, nescio, qua auctoritate, aut ratione illud firmare poterit.* Ex Eremitico statu Richardus Pampolitanus apud Coccium lib. 2. thesauri art. 6. pag. 197. Ex Benedictino Congregationis Cluniacensis Ioannes Raulin serm. 3. de Ascensione Domini. Ex Franciscana Religione Alensis parte 2. q. 47. membro 4. rursus p. 3. q. 23. membro 6. art. 1. S. Bonauentura in 3. dist. 22. & alibi sæpè. S. Bernardinus Senensis tom. 4. serm. infra diem de Ascensione artic. 2. cap. 1. (si opera in hoc tomo contenta adulterina non sint, ut suspicatur Lucas Vuadingus in Annalibus Franciscanis anno 1308. num. 25.) Richardus de Media-villa in 3. dist. 22. art. 4. q. 2. v. *Auctoritates.* Ouandus ibidem propof. 8. Aureolus in 4. dist. 48. art. 2. v. *Alij eiusdem opinionis.* Lyra in cap. 4. ad Ephesios, Nyffe in resolutione Theologorum tract. 4. parte, & portione 3. q. 1. ad 2. Franciscus Felix in tract.

de Beatitudine cap. 7. difficultate 2. n. 3. Ex Carthusiensi Richel in elementatione Theologica, propositione 58. & 83. in explicatione hymni de Ascensione, aliisque in locis, licet in Summa fidei orthodoxæ lib. 4. art. 72. discordet. Ex Augustiniana Ægidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 4. q. 6. art. 2. §. 5. Ex Clericis Regularibus Minoritis Raphaël Auerfa 3. p. Theologiæ q. 53. sect. 6. & 1. 2. q. 4. sect. 9. Ex nostra minima Societate Iesu Salmeron in epist. ad Ephesios cap. 4. disp. 10. Bellarminus lib. 8. de Christo cap. 12. Natalis adnotatione in Imaginem de Ascensione Christi. Barradas tom. 4. in Euangelia lib. 9. cap. 12. Lessius lib. 3. de summo bono cap. 8. & in 1. 2. q. 4. num. 44. Tannerus 1. p. disp. 6. q. & dub. 1. num. 15. & iterum 3. parte, disp. 2. q. 3. dub. 5. n. 118. Azor. part. 2. Institutio-num moralium lib. 1. cap. 12. q. 10. Roa de statu Beatorum cap. 6. Escobar volumine 2. Commentariorum in Euangelia sanctorum lib. 3. verbo *Ascensio* ad cap. 16. Marci Comment. litterali. sect. & §. 4. n. 17. Tirinus in cap. 4. ad Ephesios, Bufius lib. de statibus c. 3. status gloriæ æternæ, Iacobus Pintus lib. 7. de Christo Crucifixo tit. 1. loco 6. n. 72. etsi non omninò clarè.

18 Opinio hæc stabilitur primò ex S. Petro affirmante de Christo cap. 3. act. vers. 21. *Quem oportet quidem cælum suscipere, usque in tempora restitutionis omnium.* Syrus legit, *quem oportet cælo capi.* Ut notant Lorinus, & Cornelius. Et licet latini textus locutio sit amphibologica, obseruante Caietano, tamen Interpretibus magis placet ea, qua significatur Christi Humanitatem suscipi à cælo, & contineri sicut locatum à loco, quàm ea, qua significatur cælum suscipi à Christi Humanitate sicut palatium, vel regnum à Rege suscipi dicitur, quando Rex incipit esse in palatio, vel regno. Etenim S. Petrus videtur intendisse significare diuturnam Christi in cælo mansionem vsque ad secundum aduentum; & non tantum acceptionem possessionis cæli.

19 Secundò ex S. Paulo ad Hebræos 8. vers. 1. aiente de Christo, *confedisse in dextera sedis magnitudinis in cælis.* Et ad Ephesios 2. vers. 6. aiente de Deo, *nos confedere fecisse in cælestibus in Christo Iesu:* in quæ verba sic Oecumenius, *Primitiis nostris, & capite Christo assidente, reliquum etiam corpus vnà cum eo in sedem locatur. Quam ob rem inquit in Christo Iesu, hoc est per Christum Iesum.* Similiter Theophylactus. Quòd si ex præpositione *super* probant Aduersarij, Christum prætergressum superficiem conuexam Empyreï, & ita intelligunt Paulum dicentem, *Ascendisse super omnes calos:* cur ex præpositione *In,* & confessione *in cælo* bis repetita non deducetur existentia Christi intra cælum? Confirmatur, quia Marci 16. v. 19. & 1. Petri cap. 3. vers. 22. asseritur *Christus assumptus profectus in cælum,* & non super cælum: Rursus 1. ad Thessalon. 4. v. 16. & alibi asseritur *descensus de cælo,* & non de super ultra cælum.

20 Tertiò ex Patribus. Et primus sit S. Hieronymus in 4. ad Ephesios, inquit, *Numquid corporaliter omnes calos, & vniuersas sublimitates, & cælorum circulos, quos Philosophi sphaeras vocant, transiens, atque transcendens summo cæli fornice, & ut ipso verbo utar, abside, an certè omnia corporaliter contemns, atque dispiciens, & æterna contemplans, supra calos, idest, super insensibilia steterisse credendus est? Quod ego melius puto.* Hucusque Doctor Maximus, qui sanè non negauit corporalem ascensum Christi ad cælos materiales, cum tamè non probet ascensum

ascensum supra summi cœli fornicem, & absidem. Secundus sit S. Augustinus, qui in epistola 57. ad Dardanum docet, *ut cupit habitationem Dei cogitat, unitatem cogitet, congregationemque sanctorum maxime in cœlis; ubi propterea precipue dicitur habitare, quia ibi sit voluntas eius, perfecta eorum, in quibus habitat, obedientia: deinde in terra, ubi edificans habitat domum suam in fine sæculi dedicandam. Christum autem Dominum nostrum, unigenitum Dei filium, equalem Patri, eundemque hominis filium, quo maior est Pater, & ubique totam presentem esse non dubites tanquam Deum, & in eodem templo Dei esse tanquam inhabitantem Deum, & in loco aliquo cali propter veri corporis modum.* In quibus verbis tradit S. Augustinus & existentiam corporis Christi in aliquo loco cali, & rationem talis existentia, dum addit, *Propter veri corporis modum.* Nam modus corporum est existentia in loco continente, ut ipse S. Augustinus dixerat in eadem epistola his verbis. *Ubiq̄ est Deus, quia nusquam est absens. In seipso autem, quia non continetur ab eis, quibus est presens tanquam sine eis esse non possit. Nam spatia locorum tolle corporibus, nusquam erunt; & quia nusquam erunt; nec erunt. Tolle ipsa corpora qualitibus corporum, non erit, ubi sint, & ideo necesse est, ut non sint.* In libr. etiam 22. de Civitate Dei cap. 18. scribit, *Habentes corpora, in aliquo corporali loco esse, necesse est.* Et loquitur speciatim de corporibus beatis, necnon de loco extrinseco reali, ut & S. Iulianus Toletanus lib. 3. Prognosticon c. 49. ubi citat S. Augustinum.

21 Liceat eius doctrinam exornare prophanis testimoniis. Mercurius Trimegistus in Alelepio cap. 7. inquit, *Hec omnia esse non potuissent, si locus deesset, qui omnia sustinere potuisset. Omnibus enim rebus, quæ fuerint præcauendum est loco.* Porphyrius initio libri de occasionibus, *Omne corpus est in loco, nullum verò eorum, quæ secundum se sunt incorporea, vel aliquid tale, est in loco, videlicet circumferente.* Tam duo Patres, quàm duo Prophani intelligendi sunt de corporibus distinctis à supremo cœlo, & de necessitate tantùm naturali existendi in loco corporeo extrinseco intra ambitum mundi, qui ut definit Cleomedes apud Cœlium Rhodiginum lectionum antiquarum lib. 1. cap. 5. *est constitutio cœli, & terra, & natura rerum, q̄. a intra clauduntur, & omnia continet corpora, nullo pœnitens relicto extra: & de cœlo pronuntiarunt Zenonistæ apud Laërtium lib. 7. de vita & moribus Philosophorum, esse extremam circumferentiam, in qua diuinum omne fixum, ac locatum est.* Et Eratosthenes, aliàs Hypparcus, ad Arati Phænomena c. 4. *cœlum esse id, quod omnia, quæ sunt præter se ipsum, complectitur.* Hinc Arist. lib. 1. de cœlo c. 9. à text. 97. & Plotinus apud Cœlium cap. 8. statuunt, nullum corpus existere posse extra cœlum: & licet Aristotelis argumenta non procedant nisi de corporibus constitutis in solis naturalibus, & ex natura rei, non apparet ratio, ob quam cogamur corporibus glorificatis tribuere existentiam extra cœlum. Sic ab autoritate.

22 Iam quartò à ratione communi: Christo, & beatis aliis hominibus stabilitur eadem opinio, quia sedes, thronus, & regnum Dei deprædicatur in cœlo ab Scriptura sacra satis frequenter, ut visum est in Exercitatione proxima. Ergo Beatorum cœtus non est extra cœlum in spatiis imaginariis, sed intra cœlum nobilior, & excelsior. Etenim sedes, thronus, & regnum Dei nihil aliud est, quàm societas Beatorum, in quibus diuina virtus operatur

manifestius, ut docet S. Damascenus ibi citatus, in num. 8. Hinc Salmeron putat, durum esse dicere, quòd Christus non sit in eo loco, ubi toties asseritur, Deum, & Patrem existere: & ita quidem asseritur, ut etsi Deus naturali proprietate toto orbe sublimior sit, & extra illum existat, iuxta S. Cyrillum Alexandrinum lib. de recta Fide ad Theodosium, tamen simul etiam sit intimè præfens ipsi cœlo intrinsecus.

23 Respondebis, ut Christus dicatur esse in cœlo, satis esse, quòd eius corpus pedibus attingat conuexam Empyreï superficiem; sic dicimur esse in tecto domus, & in terra, etsi solis pedum plantis attingamus tectum, & terram. Sed contra primò, quia S. Thomas non restrinxit modum existendi corporis Christi ad hoc, quòd tangat pedum plantis superficiem vltimam cœli; sed absolute dicit, quòd est extra totam continentiam cœli. Ita obseruauit Ioannes de S. Thoma 1. p. Naturalis Philosophiæ quæst. 17. art. 2. vers. *Resolutio.* Contra secundò, quia Beatorum Angelorum in cœlo existentia, non minus debet saluari, quàm existentia Christi, & beatorum aliorum hominum; Angeli autem beati nequeunt illo modo dici existe in cœlo; & mirum esset, si ut saluaret eorum in cœlo existentiam decantaram à sacris Litteris, diceret, eos omnes, dum ad terram non mittuntur à cœlo, existere affixos, & intimè præfentes vltimæ huius superfici. Idem argumentum militat in beatis animabus separatis.

24 Contra tertio, quia existentia Dei intra cœlum, ita tamen ut in ipso neque circumscribatur, neque definiatur, constat ex diuinæ Scripturæ testimoniis, in quibus affirmatur, Deum existere in cœlo. Ergo cum de Christo, & aliis Beatis toties diuina Scriptura repetat existere in cœlo, colligendum similiter est, quòd habeant existentiam intra, ratione cuius vel circumscribantur, vel definiantur ibi. Quòd verò diuina Scriptura dicat aliquando, Christum ascendisse super omnes calos, & excelsiorem calis factum, satis non est ad denegandam existentiam intra cœlos, uti satis non est respectu Dei, etsi eadem Scriptura dicat, *Excelsiorem esse cœlo, capi non posse cœlo.* Vnde sicut hæc testimonia conciliantur cum aliis adductis in sect. 1. præcedentis Exercitationis, quin negetur Deo existentia intra cœlum; quatenus scilicet Deus existat simul intra, & extra, vel quatenus infinita sua potestate, & immensitate existere valeat in aliis, & aliis rebus producibilibus extrahita seruata proportionem oportebit conciliare testimonia de Ascensione Christi super omnes cœlos, deque excelsiori præ illis statu cum testimoniis de existentia in cœlo, quin negetur Christo existentia intra cœlum. Modus autem conciliandi proponetur postea. Contra quartò, quia dum nos dicimur existere in tecto domus, & in terra, significatur sustentari nos à tecto, & terra, neque enim significatur, tectum, & terram esse locum realem extrinsecum, quo circumscribamur. Ast dum Christus, & beati alij homines dicuntur existere in cœlo, non significatur sustentari à superficie conuexa cœli, tum quia glorificata corpora non indigent sustentaculo, cui innitantur, ut statim declarabitur tum quia Fideles, quando audiunt existentiam Christi & aliorum beatorum hominum in cœlo, tale quid non concipiunt, sed potius illum existere, & hos exituros intra cœlum. Quapropter, ait Lessius, non parùm offensurum rudium Fidelium pijs aures, qui expressis verbis coram assereret, regnum Dei, gloriam Christi, & Sanctorum intra cœlum

cælum non esse, sed extra in vacuo interminato. *Nulla autem sententia certior redditur ex animadversione Richardi Victorini lib. 4. de Trinitate cap. 5. quam quæ communi animi conceptione firmatur.*

25 Adde, Scripturam sacram vti phrasibus, quæ ex communi modo concipiendi denotant Beatorum circumscriptionem, vel definitionem intra cælum, *vt intrare in cælum Math. cap. 5. vers. 20. cap. 7. vers. 21. cap. 18. vers. 3. habere thesaurum in cælo, thesaurizare in cælo. Math. cap. 6. vers. 20. cap. 19. vers. 21. habere domum, mansiones in cælis, & Patris domo. 2. ad Corinth. cap. 5. vers. 1. Ioannis 14. vers. 2.* In Concilio Florentino dicitur de animabus separatis omnino puris, vel omnino in Purgatorio expiatis *recipi in cælum*: quo loquendi modo innuitur existentia intra cælum. S. Damascenus lib. 4. de fide cap. 1. ait, *Ascensio Christi ex terra in cælum, & uerum descensio, & aduentus, actiones sunt circumscripti corporis.* Theodoretus Dialogo 2. inquit, *Corpus Dominicum surrexit quidem à corruptione, & in meritum alienum, & impassibile, & immortale, & diuina gloria glorificatum, & à cælestibus potestatibus; corpus tamen est, & habet, quam prius habuit, circumscriptionem.* In quibus verbis S. Damascenus, & Theodoretus videntur significare non solum existentiam corporis Christi in parte determinata, sed continentiam etiam à loco corporeo extrinseco. Clarius hanc denotat S. Anselmus, dum cap. 4. de Sacramento Altaris inquit, *Corpus Christi vno aliquo loco contineri, quicumque ille sit; quem nemo velit inuestigando querere, qui non vult errare.*

26 Stabiliter quintò, quia incredibile videtur, Deum condidisse tam pulchrum domicilium, & palatium, quàm est Empyreum, vt non intra ipsum, sed quasi supra tegulas habitent cælestes Aulici. Quis credat, Principem, relicta amplissimâ, & ornatissimâ domus Regiæ habitatione, suos supra tectum transferre palatinos, ibique eis mansiones designare? Certè melior videtur fore Beatorum fors, si concederetur commorari in terra, vbi, vt ponderat Lessius, montes, & valles, fontes, & flumina, horti, & flores, & multiplex rerum pulchritudo sensus omnes oblectaret. Quid enim erit voluptatis corporeæ in vasto illo, & horrido spatio imaginatio? Cum in ipso neque lux, neque amœnitas, neque pulchritudo vlla erit. Sacra quidem Litteræ, & Patres aliter existimandi de beatitudine corporea, de terra viuentium, cælestique Ciuitate occasionem præbent.

27 Et confirmatur, quia spatia imaginaria extra Empyreum non sunt commoda actionibus glorificatorum corporum, videndi scilicet, audiendi, olfaciendi, loquendi, respirandi, & expirandi; nam in vacuo hæc omnia fieri naturaliter nequeunt; sine necessitate autem multiplicantur miracula, & totius naturæ infringuntur leges. Est etiam miraculosa conseruatio corporum extra summum cælum, si considerentur penes naturalia. Ergo credibile non est constitutum à Deo theatrum hominum glorificatorum in spatio, quod adeò horretur à natura, vt potè ineptum conseruationi corporum, & externis eorum functionibus.

28 Aliqui inter actiones, quas beati homines non possent exercere si existerent supra Empyreum, numerant motum localem; sed non bene: tum quia beati homines insistendo conuexæ superficiei Empyreici possent naturaliter mouere se localiter; imò & non insistendo; nam cum corpora non grauitent vltra concauam superficiem globi Lunaris,

non indigebunt beati homines firmo aliquo corpore, cui innitantur, vt se moucant per spatia imaginaria supra Empyreum: tum quia gratis admisso, beatos homines grauitatos, quantum ex se est, & ex natura rei, supra Empyreum, tamen per dotem supernaturalem agilitatis, quæ est in eis permanens qualitas, impediunt effectum grauitationis; in quo non intercedet nouum miraculum supposita semel concessione dotis agilitatis, vt ea vtantur beati homines pro suo libito quoad quietem, vel motum. Et hinc elucescit discrimen ad alias actiones videndi, audiendi, olfaciendi, ac loquendi supra Empyreum, siquidem ad eas actiones opus esset nouo miraculo præter concessionem dotium, quibus permanenter ornantur glorificata corpora. Et hæc quidem non grauitate siue supra, siue intra Empyreum, independenter etiam à dote agilitatis, docet Arriaga tomo 2. in 1. part. disp. 29. num. 11. disput. 6. num. 27. cap. 28. Ioannes de S. Thoma 1. part. Philosophiæ naturalis quæst. 17. art. 2. vers. ad 3. respondetur. docetque id ipsum de quouis viuento corporeo P. Franciscus Alfonsius disp. 23. Physicorum num. 25. casu quo quoduis eleuaretur supra Empyreum: qui tres Authores, vt alios omittam, dicunt proinde, fore, vt homo existens ibi, posset naturaliter mouere se sursum quàm longissimè; quia nimirum haberet virtutem locomotiuam versùs quamlibet partem, & aliunde ibi non grauitaret, vt potè existens supra totius cæli circumferentiam concauam, & conuexam, quippe grauitatio corporum elementarium non incipiat nisi à globo Lunari vsque ad centrum terræ, & è conuerso leuitatio non nisi à centro terræ vsque ad globum Lunarem. Hac ratione Ioannes Bachonius Quodlibeto 2. quæst. 11. Molina disp. 10. de opere lex dierum §. 3. ad 3. Deltius, Petrus Hurtadus, Bonferrius, Gordonus, & alij negant, aquas supercælestes Empyreico proximas grauitare, violentasve esse, etsi eiusdem sint speciei cum elementaribus; & inconsequenter impugnantur ab Arriaga disp. 32. num. 10. quia alioqui grauitarent.

29 Sextò, quia si Beatorum corpora existerent permanenter extra Empyreum, non componerent actu permanenter vnum Vniuersum cum cælis, & elementis, siquidem existerent extra terminos, & limites mundi. Si ergo hac ratione motus sanctus Thomas 1. part. quæst. 61. art. 3. & 4. docet, Angelos productos esse simul cum mundo corporeo, & intra cælum Empyreum, eadem non leuiter moti dicent Authores huius sententiæ, corpora Beatorum existerent intra Empyreum. Confirmatur; Vniuersi ordo perturbaretur, si intra ipsum fieret vacuum, quia scilicet deficeret colligatio omnium partium Vniuersi requisita non minus ad huius bonum, quàm ad bonum animalis colligatio suarum partium: ideoque iuxta plures, nec virtute naturali Angelica fieri potest vacuum intra Vniuersum. At Vniuersi ordo æquè perturbabitur ob eandem rationem, si aliquod corpus extra ipsum ponatur. Ergo sicut cuius homini glorificato non putatur concedenda diuinitus facultas, vt faciat vacuum intra Vniuersum post diem Iudicij, sic neque vt se eleuet per dotem agilitatis vltra ipsum.

30 Septimò, quia conuenientia ascensionis corporis Dominici glorificati in cælum suadetur à S. Thoma 3. part. quæst. 57. art. 1. in corpore, eo quòd locus debet esse proportionatus locato. *Christus autem post resurrectionem vitam immortalem, & incorruptibilem inchoauit; locus autem, in quo nos habitamus, est locus generationis, & corruptionis, sed*
locus

locus celestis est locus incorruptionis : & ideo non fuit conueniens , quòd Christus post resurrectionem remaneret in terris ; sed conueniens fuit , quòd ascenderit in cælum . Sic S. Thomas , cuius ratio æquè valet pro aliorum corporum glorificatorum ascensione , traditurque à S. Augustino lib. de fide , & symbolo cap. 6. quatenus contra Gentiles ait , glorificata conuenire celesti habitationi , omni fragilitate , ac labe terrena in celestem puritatem , & stabilitatem mutata , atque conuersa . Sed hæc ratio videtur frigere , si præfata corpora existant in spatio imaginario supra cælum , & non intra ipsum cælum ; nam si supra cælum ; quænam erit proportio loci cum locatis penes incorruptibilitatem ? Vnde non malè argumentatur Syluester in quæst. 43. tractatus tertij inquiring ; aut hoc intelligitur de loco quantum ad suum materiale , id est , superficiem locantis ; aut quantum ad formale , id est , relationem situalem , qua conuenit ei immobilitas ; aut quantum ad utrumque ? Si primum , habeo intentum , quia extra cælum non est superficies talis : Similiter , si tertium ; Si autem secundum ; contra : quia omnis locus est incorruptibilis illo modo , cum sit immobilis ; & sic corruptibilia æquè ut incorruptibilia haberent locum incorruptibilem . Tantùm Syluester .

31 Octauò , quia iusti homines merentur benè de Deo intra hunc mundum . Ergo rationi consentaneum est , ut intra hunc mundum in nobiliori , & excellentiori eius parte præmium accipiant , tam penes animas solas ante diem Iudicij generalis , quàm penes animas , & corpora simul post diem illum . Confirmatur ab opposito : iniusti homines decedentes in peccato lethali torquentur modò penes animas solas , & post diem Iudicij generalis torquebuntur penes animas , & corpora simul , intra hunc mundum in ignobiliori , & inferiori eius parte , ut qui intra eum peccarunt : ergo è contra , & c . Simili vtitur ratione P. Suarez lib. 8. de Angelis cap. 16. n. 10. ut probet , dæmones non pari suas pœnas in inferno , qui sit extra hoc Vniuersum ; supponitque ut certum , Angelos bonos beari intra ipsum Vniuersum .

32 Nonò , quia si Beati existant extra Empyreum , nulla apparebit causa , cur istud cælum conditum sit à Deo , cur sit immotum , & tanta luce refulgens , nam in spatio imaginario supra primum Mobile , aut supra cœlestes aquas saluaretur eodem modo status beatitudinis . S. Thomas , quoties in summa Theologica meminit Empyreï , assignauit aliquam proportionem inter ipsum , & beatitudinis statum , ut videre est part. 1. q. 66. art. 3. ad 3. aliisque locis indicatis in n. 15. & 16. reliqui etiam Theologi subierunt curam eandem . Videretur tamen frustranea , si beatitudinis status extra Empyreum esset . Notentur verba hæc S. Thomæ vbi proximè . *Ad tertium dicendum , quòd Empyreï locus corporeus deputatur contemplationi , non propter necessitatem , sed propter congruitatem , ut exterior claritas interiori conueniat . Vnde Basilus dicit , quòd ministrator Spiritus non poterat degere in tenebris , sed in luce , & læticia degendi sibi habitum possidebat .* Si extra Empyreum permanenter habetur visionis beatæ contemplatio , iam huic non deputabitur locus corporeus ; neque vlla erit congruitas in eo , quòd interiori claritati exterior conueniat , siquidem extra Empyreum desit exterior claritas . Degerent præterea Angeli beati non in luce , sed in tenebris : quas procul esse à cœlitum cœtu , concipiunt Christicolæ cuncti , probatùmque manet in sect. 1. exercitationis 10.

33 Decimò , quia plures ex Patronis primæ sententiæ volunt , Empyreum esse perfectè sphericum in superficie conuexa , ita ut nulla pars sit altior alia respectu centri . Ergo si aliunde velint , omnia glorificata corpora plantis pedum attingere eam superficiem , sequetur , Christi corpus non superare alia corpora ordine corporali , seu locali ; sed potius omnia esse æqualia in situ respectu centri . At primæ sententiæ Patroni , & ratio eò tendunt , ut probent , Christi corpus superare ordine corporali , seu locali , non solum cœlestes sphaeras , sed etiam corpora alia glorificata : & inter hæc illud esse superius , quod magis participet de bonitate diuina per gloriam . Nec proderit dicere , Christi corpus existere in quadam parte superficiæ , & alia glorificata corpora extirura circum circa , vel à dextris , & sinistris ; proindèque fore inferiora respectu corporis Christi , cum in ea superficie , utpote rotunda , non dentur duæ partes æqualis altitudinis . Non , inquam , proderit . Nam in primis hæc inferioritas non est ordinis corporalis , seu localis in Vniuerso per respectum ad centrum . Deinde sicut dicitur , corpus Christi esse superius , quia parti , in qua existit , non responder alia altitudinis æqualis ; ita ob eandem rationem dicetur , corpus S. Petri fore superius ipso Christi corpore . Neque item proderit dicere iterùm , maiorem , vel minorem dignitatem sedium competentium glorificatis corporibus in superficie conuexa Empyreï non consistere nisi in maiori , vel minori approximatione ad sedem Christi , quidquid sit de maiori , vel minori distantia à centro . Nam si id dicatur , ut quid contenditur pro existentiâ corporis Christi , & aliorum glorificatorum supra conuexam superficiem Empyreï ? Vbi-
cunque enim extiterit corpus Christi , ille erit locus dignissimus ; & aliorum glorificatorum corporum loca eò erunt magis , vel minus nobilia , quò fuerint magis , vel minus propinqua loco corporis Christi existentis siue intra , siue extra Empyreum . Sententiâ hæc stabilietur magis in sect. 6. exerc. 20.

34 Quæ mihi præ priori ardet , cum autoritate sanctæ Scripturæ , veterum Patrum , & rationibus satis efficaciter firmetur , quantum in hac caligine rerum , quæ ad futuram vitam spectant , nostra potest exiguitas rimari ; & cum pro ea conueniant tot Scriptores antiqui , ac nuperi ; & prioris sententiæ fundamentis difficile non sit satisfacere . Quod iam præsto .

Satisfit fundamentis sententiæ locantis Christum , & beatos alios homines supra Empyreï conuexam superficiem .

35 **A**D primum ex S. Paulo respondeo primò , loquutum de ascensu super omnes cœlos mobiles nobis notos . Sic cum ab Scriptura sacra dicitur , esse aquas super cœlos , eam de mobilibus , & notis per Philosophiam interpretantur communiter Doctores . Secundò , loquutum de ascensu etiam super Empyreum ex parte , quatenus eius concavam superficiem prætergressus est , & in altissimam partem proximiorèque extrinsecus superficiæ sese eleuauit . Sic qui maiorem partem montis ascendit , dicitur ascendisse super montem , quamuis extremum cacumen pedibus non transcendit . Et quidem si ex eo , quòd Paulus asserat , Christum descendisse in inferiores partes terræ , non inferunt aduersi Authores , excessisse descensu molem totius terræ , cur nos cogemur credere , ascensu superasse limitaneum totius cœli terminum ? Ad illud autem
de

de voce Græca ὑπεράνω dico significare idem, ac ὑπὲρ id est *super*, vt constat ex Danielis 3. v. 60. ὑπεράνω ἢ ὑπὲρ. nempe *super cælum*.

36 Patet iam solutio ad secundum. Et ulterius addo, penetrationem temporanei Pontificis ad Sancta Sanctorum, cui comparat Paulus penetrationem æterni ad cælos, non fuisse ultra ipsa Sancta Sanctorum. Quare nec penetratio Christi debet esse ultra totum cælum cæli. S. Chryostomus, & alij Patres dum aiunt, *Christum ascendisse super omnia, post qua non est aliquid aliud*, intelligendi sunt de ascensu ad sublimiorem partem cæli, ultra quod non est aliud cælum: vt dum aiunt, *ad inferiores partes terræ descendisse, post quas non sunt alia*, percipiuntur de descensu ad aliquam partem, ultra quam non est alia terra, seu notabilis moles terræ. Quare Chryostomus, & alij Patres nobis potius fauent. Et obseruandum est, innui à Theophylacto, Christum penes ordinariam potentiam non potuisse ascendere ultra terminum limitaneum summi cæli. Inquit enim, *Super omnes cælos ascendisse, quibus nihil est aliud, nec tendi ultra potest*. Si autem ad spatia imaginaria ascendisset Christus, nullo termino impediretur, ne ultra ascendere posset. In huius cogitationis confirmationem adduco S. Chryostomum serm. de Ascensione, vbi postquam dixisset, Christum ascendisse super omnem creaturam corporalem, & spirituales, concludit, *Per hac omnia natura nostra (in Christo) eleuata est, vt homo, qui loco tam humilis tenebatur, vt descendere non posset ulterius, ad tam excelsum sedem eleuaretur, vt alius non posset ascendere*.

37 S. Ambrosius, & S. Hieronymus sermonem habent de Christo penes Deitatem, vt constat ex contextu vtriusque: Et addo, Christum penes humanitatem esse supra cælum mobile, nulloque circumscriptum tempore extrinseco primi Mobilis. De Philoponi hominis heterodoxi interpretatione non est curandum. Si tamen alicui gratum sit, quod tentat Syluester supra, indicatque Ludouicus Coronel l. 4. Physicarum perquisitionum fol. 74. videlicet superficiem vltimam capitis Dominici attingere in aliquo puncto superficiem conuexam cæli Empyreï, concedat Christum non habere supra se vel Empyreï tectum. S. Epiphanius, Synesius S. Dionysius Areopagita, Eusebius, Palscius, S. Casarius, Saluianus, rursusq; S. Ambrosius & S. Nyssen explicantur secundum dicta. Aristoteles ideò beatitatis statum extra cælum collocauit, quia caruit cognitione cæli immobilis, & quia putauit, non cõstitui Vniuersum ex Intelligentiis extra cælum mobile positis: qui verò Beatorum corpora ponunt extra Empyreum, diuidunt ab ipso Vniuerso partes, & membra materialia, qualia sunt glorificata corpora. De non glorificatis censuit, existere non posse supra cælum; quid autem censeret de glorificatis, si eorum agnitionem habuisset, neque ab aduersariis neque à nobis sciri potest.

38 Verba, quæ referuntur ex S. Chryostomo, ait Granadus 1. part. controuersia 13. de Nouissimis tract. 2. disp. ac n. 5. à se non inuenta, quamuis diligenter conquisierit; non dubitat tamen, quin S. Thom. alicubi legerit, nisi fortè nomine S. Chryostomi significare voluerit Authorem Imperfecti in Matthæum; ille namque Author homilia 53. in cap. 25. Matthæi scribit, *Quidam dicunt, non tantum esse Infernum deorsum, sed extra mundum istum esse aliqua tenebrosissima loca, & ignea, in quibus puniuntur, qui digni sunt; fortè ergo ideò dixit exteriores tenebras, non inferiores*. Caterum in S. Chryostomo

reperiuntur ea verba homil. 31. ad Romanos, rogatus enim, quo in loco sit Gehenna? Respondet, *Alicubi, quantum ego puto, extra omnem hunc mundum. Quemadmodum enim Regum carceres, & metalla porro distant, ita alicubi extra hunc orbem erit Gehenna*. Et similia habet homilia de præmiis sanctorum, inquit in hunc modum, *Si de situ, & loco Gehennæ quaesieris? Respondebo, dicamque, extra terrarum hunc orbem alicubi esse positam*. Sed neque S. Chryostomus, neque Author Imperfecti ponunt damnationis statum in spatio vacuo, & imaginario. Primus solummodo tradit, Gehennam esse extra totum orbem habitabilem à nobis, seu extra totam superficiem terræ, quam nos incolimus. Secundus videretur tradere, Gehennam esse in superficie terræ opposita habitata à nobis; quam opinionem Glossa ordinaria in cap. 60. Itaiæ v. 20. Magister sententiarum in 4. dist. 48. Thomas Anglius, vel Angelicus in cap. 14. Apocalypsis v. 11. tribuunt S. Isidoro Hispalensi eo quod dicat in lib. creaturarum *Solem, & Lunam in ordine, quo creati sunt, stabunt post diem Iudicij, ne impii in tormentis positi eorum luce fruantur*. Quæ ratio nulla esset, addunt Syluester tract. 2. Rosæ aureæ in die Paschæ, Durandus in 4. dist. 44. quæst. 9. n. 7. *Si Infernus est infra terram, quia cum terra sit opaca, ubicumque starent Sol, & Luna, impossibile esset lumen eorum ad Infernum pertinere*. Ast S. Isidorus lib. 14. Originum cap. 9. ait, *Sicut cor animalis in medio eius est, ita & Infernus in medio terræ esse perhibetur. Vnde & in Evangelio legitur, in corde terræ*. Illa alia, quæ citantur verba, non extant nunc in operibus S. Isidori; licet lib. 14. Originum cap. 5. narrationem de Antipodibus appeller fabulosam, sequutus Lucretium lib. 1. de natura rerum, Lactantium lib. 3. diuinatum institutionum cap. 23. S. Augustinum lib. 16. de Ciuitate Dei cap. 9. Procopium Gazæum in c. 1. Genesis, aliisque veteres apud Maluendam lib. 3. de Antichristo cap. 14. Henricum Salmuth in notis ad titulum 1. Guidonis Panciroli de nouo orbe, Acoftam l. 1. de natura noui orbis à c. 6. Theophilum Raynaudum in Hoplothea contra ictum calumnia l. 2. ferie 3. c. 21. vbi ex posterioribus adicit S. Thomam l. 2. Meteor. lectione 9. Tostatum in c. 1. Genes. q. 20. & apud Ioannem Solorzanum Pereyram lib. 1. de Indiarum iure c. 11. Cuius præclarissimi viri calamo tantum ferè debent Hispaniarum Reges ob assertam æquiritatem inquisiti, acquisiti, & retenti Noui orbis, quantum Columbo, Cortesio, Magellano, Pizarro, aliisque magni nominis ducibus ob eiusdem detectionem, atque expugnationem. Sed quorumcumque fuerit ea opinio (suo certè excusabilis tempore, adeoque, vt contraria Virgilij Episcopi Salisburgensis circa annum 748. vocata sit in hæresos suspicionem, de quo Baronius ad eum annum n. 11. Ioannes Auentinus l. 3. Annalium Boiorum, pag. 297. Raynaudus supra, Seraphinus de Treitas in præfatione ad librum de iusto impetio Lusitanorum Asiatico) at nunc audienda non est, cum compertum iam sit, terræ superficiem oppositam nostræ habitari. Author Imperfecti exprimit loca Gehennæ ignea esse. Non ergo excogitauit statum damnationis in spatio protus imaginario.

39 S. Augustini verba curam faceffunt Theologis, dum in 4. dist. 45. agunt de receptaculis animarum post mortem. S. Thomas responder, mentem S. Augustini fuisse, quod incorporalia non sint in loco modo aliquo nobis noto, & consueto, secundum quod dicimus, corpora in loco proprie esse, et si incorporalia

sine in loco, modo substantiis spiritualibus conuenientibus, qui nobis plene manifestus esse non potest. Alij respondent, S. Augustinum velle, quod anima separata, sicut quilibet Angelus, non requirat necessarium corporalem locum, potuit siquidem Deus tam Angelos, quam animas produxisse ante mundum corporeum. Ita Paladanus. Placet aliis dicere cum Bellarmino lib. 2. de Purgatorio cap. 6. S. Augustinum lib. 2. Retractionum cap. 24. reuocasse quæ scripserat in lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 32. 33. & 34. Et vniuersim in isto opere de Genesi plura quæ sita, quam inuenta sunt, & eorum, quæ inuenta sunt, pauciora firmata, cætera verò ita posita, velut adhuc requirenda sint, vt ait ipse S. Doctor. Quo satisfecimus secundæ, & tertiæ probationi.

40 Ad quartam respondeo, instando in Angelis, qui intra Empyreum sunt creati, vt existimat S. Th. cum tamè ipso nobiliores sint per naturam. Deinde corporibus humanis ex glorificatione nobilioribus, quam cælestia, & elementaria, competere locum supremum, intra complexionem tamen Vniuersi. Quod autem superficies extrema Empyrei superet loco Beatorum corpora, non prouenit ex maiori illius nobilitate, sed ex recta Vniuersi dispositione, seu constitutione: & ex eo, quod status corporum infra ipsam aptior est horum conseruationi, & functionibus externis. Ad hæc: maiori corporum participationi bonitatis diuinæ per gloriam satis est, si beati homines queant ad tempus supra Empyrei molem conscendere, & per spatia vacua diuagari; saltèmq; poterunt, quantum est ex vi dotis agilitatis, & ex vi dotis subtilitatis, si Empyrei rectum, seu extrema superficies transcendenda solida sit: per has namque dotes conueniet beatis hominibus id, quod per naturam Angelis: quos, quantum ex se est, posse superare limites Vniuersi, & existere extra supremum cælum, quin definiantur loco corporeo, docent Nyffe in Resolutione Theologorum parte 2. tractatus 2. q. 1. de locali Angelorum transmutatione, conclusionem 1. Petrus de Aquila in 2. dist. 2. q. & art. 2. Capreolus ibidem, q. & art. 1. conclus. 2. Scotus q. 6. §. ad propositum. Ferrara 3. contra Gentes cap. 68. Caietanus 1. p. q. 52. art. 2. & alij citandi in sect. 6. Exercit. 20. Hinc si Angeli propter Vniuersi ordinem non ascendant ad tempus supra Empyreum, multò minus ascendant beati homines; neque offert se honestus aliquis finis, ob quæ siue hi, siue illi velint aliquando ascendere, Deûsq; conueniat, non obstante perturbatione eius ordinis.

41 Cui si quis aded prospiciat, vt ipsius de causa asserat cum P. Tellez p. 3. Philosophiæ disp. 64. sect. & n. 3. Angelos non posse naturaliter, quantum ex se est ascendere; dicet, non inconsequenter, beatos homines non posse per dotem communem agilitatis, & ordinarium Dei concursum eleuare se supra Empyreum. Mihi tamen ob ordinem prædictum non videtur, negandam esse Angelis facultatem, vt quantum ex se est, valeant naturaliter ascendere supra Empyreum, siquidem ipsi contra talem ordinem possint naturaliter, quantum ex se est, facere multa alia, quæ tamen neque ipsi velint, neque per Deum liceant. Et iuxta hæc intelligi oportebit, quod dictum est in num. 29.

42 Inquies, Beatos debere esse remotissimos à loco damnatorum, proindeque existere potiùs supra, quam intra Empyreum, vt sicut fors illorum est valde contraria, & distans ab horum conditione, ita etiam & loco sint valde oppositi, ac distantes. Adde, Beatorum situm supra Empyreum arguere maiorem ipsorum potentiam, & dominatum, habe-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

bunt enim sub pedibus cuncta corpora tam terrena, quam cælestia. Sed contra primum est, quia alioqui Beati deberent longissime supra Empyreum manere. Contra secundum, quia ostensioni potentia, & dominatus competentis Beatis, sufficere habere subiectam pedibus partem Empyrei, & posse ascendere supra eius conuexum.

Profertur, & refellitur sententia quadam media, locans quidem Christum extra superficiem conuexam Empyrei, & beatos alios homines intra regionem mediam.

43 **P**. Valentia tom. 4. disp. 10. q. 5. puncto 1. v. *Et quidem.* Granadus 3. p. controuers. 13. de nouissimis tract. 3. disp. 5. sect. 4. n. 21. inquit, specialem esse rationem in Christo ob maximam dignitatem, & supremi glorificati corporis excellentiam, vt sit supra extremam Empyrei superficiem. Et id videtur innui, vt peculiare Christi præ aliis Beatis, quando de eo prædicat S. Paulus, ascendisse super omnes cælos, & factum esse excellentiorem cælis.

44 Hæc sententia præoccupata iam est in n. 10. & impugnari vterius potest ex n. 33. Exercit. 21. necnon ex n. 4. Exercit. 23. verba S. Pauli non innuunt peculiare aliquid Christi in existentia supra Empyreum; sed in modo existendi siue supra, siue intra, ex hæreditario, naturalique iure, & tanquam innocens, ac impollutus. Neque excellentia supremi glorificati corporis exigit existentiam supra Empyreum, sed eminentiorem in ipso locum, ac sedem: conuenientique est, vt felicitas Christi, ac Beatorum similitudinem seruent quantum ad existentiam intra Empyreum.

SECTIO III.

An Christus existat intra cælum aliquod deputatum singulariter sibi? An saltem in vero aliquo throno Cæli Empyrei?

45 **D**idymus Alexandrinus explicans illa verba Ioannis 3. v. 13. *Nemo ascendit in cælum, &c.* inquit, *Significante nimirum cæli nomine conuenientem quandam Dei præcellentiam, iuxta illud: Cælum cæli Domino. Et Diabolus, cum adhuc sanctus in cælo existens versaretur, dixit, In cælum conscendam; vt pote quo adhuc inferior existeret. Ad cælum igitur sic sumptum nemo ascendit nisi solus Dei Filius, quandoquidem ipse quoque solus inde descendit filius hominis per dispensationem appellatus. Tamen si ergo Angeli ascendentes in cælum, ac descendentes per scalam visi sunt Iacobo, minimè tamen de cælo prædicto sensu accepto ista visio in Scripturis fertur. Ita ex Græco idiomate transtulit in Latinum P. Corderius. Sed cum Maldonatus in id Didymi incidisset, refert hanc censuram, Videtur, respondere. Angelos non esse in supremo illo cælo, unde Christus descendit, nec quemquam vnquam eorum eò ascendisse, ideoque peccasse Diabolum, quia eò ex inferiori loco voluit ascendere. Non dubito, quin de omni calo loquatur Christus, & Angeli ibi sint, ubi maxime collucet diuina Maiestas. Sed Christus nimirum cum hominibus, & solis hominibus, non item de Angelis agebat.*

46 S. Anastasius Sinayra, Ioannes Caleca Patriarcha Constantinopolitanus, & Author librorum

de mundi imagine exarati in Exercit. 2. videntur tribuere Christo speciale aliquod cælum distinctum ab eo, quod inhabitant Angeli, & animæ sanctæ. Petrus Comestor in historia Genesis cap. 4. postquam meminisset triplicis cæli, scilicet Aërei, Stellati, & Empyrei, addit: *quidam quartum suspicantur esse cælum super Empyreum; quia Lucifer, cum esset in Empyreo, legitur dixisse, Ascendam in cælum, &c. & in eo modo dicunt esse Christum hominem super Angelos, qui sunt in Empyreo.*

47 Et Christum quidem residere in peculiari cælo, promoueri posset ex cap. 9. epistol. ad Hebræos. Etenim vers. 11. ac 12. dicitur, Christum per amplius, & perfectius tabernaculum introisse semel in Sancta. Nomine autem Tabernaculi intelligere videntur S. Anselmus, & S. Thomas Empyreum. Per Sancta verò; vult S. Paulus percipi cælum, quippe vers. 24. ait, *Non enim in manufacta Sancta IESVS introiuit, exemplaria verorum; sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.* Cum ergo Christus introierit in cælum, in quo pro nobis interpellat, introieritque per tabernaculum, quod est Empyreum, fit existere in alio cælo ab Empyreo, seu ab eo, in quod ingrediuntur Angeli, & beati homines. Et sic seruetur similitudo intenta ab Apostolo. Nam, ut dixerat vers. 6. & 7. *In priori tabernaculo templi Hierosolymitani semper introibant Sacerdotes, in secundo autem semel in anno solus Pontifex.*

48 Neminem hæc abducere debent à communi sensu Christicolarum: omnes nobis persuademus, Christum non se vacua iactare in aula; nec circum se vacua atria lustrare, neque distare Beatos toto aliquo cælo à Christo; sed huic adstare existenti in eodem cælo, vel supra eiusdem cæli extimam superficiem. Id secundum deduci potest, ut summum ex sacris Litteris; & primum satis conformiter ad ipsas, probatum est à nobis in sect. præcedente. Confirmarique ulterius potest testimoniis Procopij, & Ruperti transcriptis in Exercit. 2.

49 Præsidium ex epistola ad Hebræos nullum est. Etenim SS. Anselmus, & Thomas nomine Tabernaculi non intelligunt Empyreum, sed sydereum cælum, ut inter alios aduenit Cornelius. Et licet intelligerent Empyreum, eo quod Beatorum sedes soleat in sacra pagina dici Tabernaculum, ut Apocalypsis 21. vers. 3. *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.* Et Psal. 14. v. 1. *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?* Nihilominus opus non esset, Christum Pontificem summum ingressum esse in aliud cælum distinctum ab Empyreo, seu ab eo, in quod ingrediuntur cæteri Beati; sed sufficeret ad seruandam similitudinem intentam ab Apostolo, introisse in aliquam partem eiusdem cæli reseruatam soli Christo, & inaccessibleem per cæterorum menta.

50 Quod si quis eam partem, in qua est Christi sedes, & mansio, imaginari voluerit, quasi distinctum cælum, meditetur ut libuerit; notat namque Cardinalis Turrecremata in Psal. 148. vers. 4. *Empyreum dici in plurali, Cælos, propter diuersas mansiones, quæ in eo esse dicuntur.* Et Cassiodorus ibidem, *dici unum palatium quod multis membris, multis spatiis ambiatur; ita fositan, & cæli partes dici Cælos, dum complexio, atque sinus eius vnus esse demonstratur.* Insuper S. Vincentius Ferrerius ser. 3. de omnibus sanctis inquit, *Empyreum communiter loquendo esse unum, septem verò loquendo distinctè pro septem ordinibus Angelorum.* A quo sensu non longè est S. Hilarius in Psal. 135. dum agens de numero cælorum ait, *Nihil sibi humana doctrina*

tæmeritas præsumat, Apostolus vsque ad tertium tantum cælum se raptum intelligit. Plures quidem Thronos, Dominatus, Potestates, Principatus connumerat, quibus necesse est proprias sedes habitationis congruè deputari; sed & aliquorum cognitionem futuris temporibus promittit esse: quod significat, cum ait, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed in futuro. Sed de numero Apostolus nihil docuit, & nescio, an tacuerit, an ignorauerit. Nunc enim & professus est, se ex parte cognouisse, & tamen cum raptus ad cælum est, audiuisset quæ non sint loquenda, testatur. Nobis sufficit plures cælos scire esse, quippe cum & cæli cælorum, & aqua, quæ super cælos sunt, laudent Deum. Hæc S. Hilarius, in quibus pro diuersis sedibus possessis ab ordinibus cælestium spirituum considerat quasi diuersos cælos; & incredibile est, S. Hilarium tam diuersos re ipsa existimasse, quàm diuersum est cælum Solis à cælo Lunæ.

51 In eodem sensu accipiendus est S. Anastasius Sinayta, quatenus scilicet supremi cæli Empyrei cellior pars, in qua Christus habet suam sedem, consideretur à S. Anastasio instar distincti cæli. Author librorum de mundi imagine, & illi, quorum meminit Comestor, loquuntur de cælo Trinitatis conueniente Christo, qua Deus est; eadèque fuit mens Didymi Alexandrini; nisi mauius hunc, & memoratos à Comestore accipere non fecerit, ac S. Anastasium.

52 De cæli parte occupata ab Humanitate Christi, sic fatur sanctus Laurètius Iustinianus in triumphali Christi agone cap. 28. *Erat in illius (nimirum cælestis Ciuitatis) medio mira magnitudinis, atque incomparabilis pulchritudinis thronus innumerabilium stellarum splendore coruscans, necnon & Angelorum millium claritate stipatus. Hunc diuinalis aspectus, & regia dignitas, atque indicibilis gloria perornabat. Illuc, ut ipsum tangeret, nemo appropiare audebat; venerabantur tamen omnes illius Artificis sapientiam, cælestem virtutem, effulgentem gratiam, aternamque decorem. E quidem in principio, & ante sæcula hic eleuatus est thronus, ut in ipso Dominus IESVS solus honorabiliter resideret.* Hactenus S. Patriarcha Venerus, quem in sensu litterali de corporeo throno non percipiebam, vsquedum legi in P. Barrada tomo 3. in Euangeliâ lib. 10. cap. 3. Si non admittantur in Empyreo palatia, concedendos saltem esse admirabiles quosdam thronos beatis hominibus fabricatos. Et cui iure potiori, quàm Christo? De cuius palatio (nam solo throno non est contentus Barradas) dixerat paulò antea, conditum fuisse simul cum Empyreo, & vacuum permanisse vsque ad Ascensionem Dominicam, Angelisque per reuelationem innotuisse, quemnam Regem palatium illud expectaret. Granadus 3. part. controuersia 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 5. sect. 3. num. 20. non absimiliter credit, deputatum fuisse specialiter Christo supremum locum in Empyreo, & Angelos non latuisse, quod reseruetur Christo. Addunt Iacobus Christopolitanus Episcopus in Canticum Magnificat, Claudius Seifellus Taurinensis Archiepiscopus in 2. cap. Lucæ tract. 2. Viguerius cap. 3. Institutionum §. 2. vers. 15. Luciferum inuidisse Christo locum illum eminentissimum. A qua coniectura stat P. Eusebius Nierembergus lib. 4. historia naturalis cap. 5. dicens, *Empyreum cælum absolutum statim fuisse cum pluribus sedibus, & fortasse mansiones, siue thronos Christi, & Virginis aliquod adiumentum inuidencia fuisse perduellibus Angelis.*

53 Ego in his rebus adeò latentibus malim aliorum iudicium, quàm meum proferre. Et quidem si è dignitate Christi iudicaturi censeretur esse, vt fedeat supra corporalem thronum, videtur etiam esse è dignitate eius regnantis in Empyreo, vt habeat similem thronum, qui sit sicut Sol iuxta Psalmistam, extetque à principio conditi Empyrei, & ante sæculum, seu tempus extititum primi Mobilis, (sic enim intelligendus est S. Iustinianus,) in media, sed altissima parte cœlestis ciuitatis: & prope ipsum assurgat Virgineæ Matris thronus, de quo in sect. 7. sequentis exercitationis, vt de Deipara verum sit, quod de Bersabee Matre Regis Salomonis narratur 3. Regum cap. 2. v. 19. *Positûsque est thronus Matri Regis, que sedit ad dexteram eius.* Liceatque pro Deipara vt existente iam in eo throno adducere verba illa Arnoldi Carnotensis, in lib. de laudibus B. Mariæ, *In supernis, & infernis admirationi est Virgo puerpera; stupent Damones, gaudent homines, in cœlo gloriam Deo concinunt Principatus, & Potestates. Non cadit in Angelos zelus, nec inuidia liuore candidatus ille tabescit exercitus. Nec à dominatione filij Mater potest esse seiuncta. Vna est Maria, & Christi caro, vnus spiritus, vna charitas. Unitas diuisionem non recipit, nec secatur in partes, & filij gloriam cum Matre non tam communem iudico, quàm eandem. Nulla facta est Angelica dignitati iniuria, si illius excellentia cacumen obumbrat Virgo exaltata sicut Cedrus in Libano.*

SECTIO IV.

An Christus recesserit aliquando, & an recedet posthac per breue aliquod tempus ab Empyreo, ante diem extremi iudicij?

54 **C**hristum corporaliter recessurum ab Empyreo in die iudicij extremi, & hoc peracto, illuc rediturum, docet Catholica fides. Solum itaque disquito, an iam aliquando recesserit, & an posthac recedet ante diem extremi iudicij? Innocentius III. lib. 2. de contemptu mundi cap. 43. S. Vincentius Ferrerius serm. 2. de Assumptione Virginis, S. Bernardinus Senensis tom. 3. in Quadragesimali Seraphico serm. 42. part. 2. principali pag. 388. Discipulus serm. 1. in Dominica 2. aduentus, Ludolfus de Saxonia part. 2. vitæ Christi c. 46. Lanspergius in serm. 1. de festo S. Michaelis, Gerardus Rondelli in tract. de arte moriendi apud Binsfeldium lib. Receptarum in Theologia sententiarum sect. 5. membro, & conclusionem 1. asserunt, Christum de cœlo aduenire ad iudicium particulare cuiusuis animæ, & præsertim in obitu sanctæ, ac deuotæ personæ. Non exprimunt hi Authores, an Christus tunc maneat simul, vel non maneat in cœlo.

55 Sophronius S. Hieronymi Interpres, & Pampilonensis ortu, (sic credimus Iuliano Perez in aduers. n. 21.) S. Gregorius Turonensis, S. Ildelfonsus, S. Damascenus, Metaphrastes, Nicephorus, & S. Anselmus relati à nostro Christophoro Castrensi in historia Deiparæ cap. 20. n. 3. & 20. ac 21. insuper Rosaita Poëtria Christiana antiqua in historia Resurrectionis Domini tradunt, Christum descendisse ad virgineam Matrem, dum ea efflaret iamjam sanctissimam animam; quàm in cœlum deduxit secum amantissimus & obseruâtissimus filius. Nec videtur Suario verisimile, tunc simul in cœlo fuisse Christum, atq; iterum cum Matre illuc ascēdisse. Additque: *ita P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.*

sentiunt sancti Patres, qui de hoc mysterio loquuntur. Dicunt enim, Christum cœlesti circumfusum curia ad Matrem descendisse: sentiunt ergo eo tempore cœlestem locum reliquisse. Sic Suarius tom. 2. in 3. part. disp. 51. sect. 4. v. ult. & post ipsum Philippus Moncæus infra. Amadæus Franciscanus raptu 8. suæ Apocalypsis tradit expressè Christum *nodo naturali, & visibili descendisse relinquendo habitaculum cœlesti cum omnibus Angelis, vt resurrectioni, & assumptioni Matris adesset.*

56 S. Thom. 3. p. q. 57. art. 6. ad 3. ait, non derogare dignitati, & iuri, quod erga mansionem cœlestem habet Christus, *si ex aliqua dispensatione quandoque corporaliter ad terram descendat, vel vt ostendat se omnibus, sicut in iudicio, vel vt ostendat se alicui specialiter, sicut Paulo, vt habetur actor. 9.* Qui descensus talis fuit secundum S. Thomam, vt vnâ Christum non manserit corporaliter præsens Empyreo. Consentiant Præceptorum Angelico S. Antoninus 5. p. summæ Theologica tit. 30. cap. 7. §. 3. Vorrillong. in 4. dist. 10. part. 2. conclus. 1. in 2. art. Caietanus in commentario illius articuli S. Thomæ, Nuñs Cabezudo 3. p. q. 76. art. 8. diffic. 2. ad 2. Didacus Ortiz tract. 8. physicorum conferentia 2. §. 3. n. 622. Valq. tom. 3. in 3. p. disp. 189. cap. 8. n. 72. Alfonso Mendoza in quodlibetis q. 5. scholastica à n. 16. Tanner. 3. p. disp. 2. q. 4. dub. 5. n. 134. Bonacina ibidem disp. 3. q. 4. punct. 3. propos. 4. n. 6. Henriquez lib. vl. cap. 27. §. 6. Lorinus, & Cornelius tum in cap. 3. Actor. v. 21. tum in cap. 11. v. 5. Cosmas de Lerma l. 4. phys. q. 6. n. 20. Thyreus de apparitionibus Christi imperionalibus cap. 8. Ioannes de S. Thoma 1. p. Philosophiæ naturalis q. 16. art. 5. v. *ad primum fundamentum.* Nam & si plures ex his putent, non esse impossibile, vt corpus Christi diuinitus existeret circumscriptiuè præsens cœlo, & terræ; tamen cum post Ascensionem extitit in terra, non recusant admittere abfuisse tunc cœlo. P. Suarez vbi supra habens pro comperito, Christum post Ascensionem fuisse in terra aliquando, vt cum apparuit Paulo eunti Damascum, & Petro abeunti Roma, inquit, incertum sibi esse, an tunc à cœlo discesserit; necne. Ita etiã Massurius in vita S. Pauli lib. 2. cap. 3. Antonius Perez Benedictinus contron. 1. de fide Actuum Apostolorum c. 16. Philip. Faber in 4. dist. 37. c. 3. n. 34. Nicolaus Ysambertus 3. p. ad q. 75. disp. 3. art. 4. Moncaus in Selectis d. 10. cap. 3. Leander de Granada in Luce mirabilium Dei, discursu 2. §. & n. 3.

57 Franciscus Mayronis in 4. dist. 48. q. 2. scribit consentiente Guillelmo Vorrillong. ibidem art. 1. *Christum descensurum de cœlo, & interfecurum Antichristum visibiliter, non veniendo ad iudicium.* Et hanc opinionem conformiorem esse sacre Scripturæ, nullumque incommodum subire, assenerat Valentia tom. 4. disp. 11. q. & punct. 2. §. 5. Nam Isaia cap. 11. v. 4. dicitur, *Spiritu labiorum suorum interficiet impium:* & 2. ad Thessalonicenses cap. 2. v. 8. *Reuelabitur ille iniquis, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui.* Vbi per spiritum oris Christi, imperium eius efficax, & per illustrationem aduentus sui, verum descensum, & gloriosam apparitionem ad interficiendum Antichristum significari à Paulo, attenta proprietate verborum, quæ non est, cur ad metaphoricis sensus torqueantur, aduertit Suarez lib. 5. defensionis fidei Catholicæ cap. 17. n. 16.

58 Citantur pro hac opinione Lactant. lib. 7. diuinatum institutionum cap. 19. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 15. Illuminatorum S. Damascenus

malcenus lib. 4. de fide cap. 27. qui tamen non distinguunt descensionem ad interficiendum Antichristum ab aduentu ad Iudicium extremum. Citatur etiam à Valentia S. Anselmus in epist. posteriorem ad Thessal. Sed ibi potius ait, *non in ipsa Christi aduentu interficiendum, atque destruendum Antichristum; sed antea. Illustratio enim aduentus eius non inconuenienter intelligitur aliqua claritas prænuntians aduentum eius, quæ tanta sit, ut visa ea, mox præ timore moriatur ille pestifer.* S. Ambrosius in cap. 5. epist. prioris ad Thessal. inquit, *Subito, & ex insperato apparebit Christus, sicut coruscatio apparet ab Oriente in Occidentem, habens secum militiam exercitus Dei Patris ad perditionem Antichristi, & satellitum eius.* Theodoretus in cap. 2. epist. posterioris ad eisdem Thessal. *Ostendit quoad licuit aduentus Domini magnitudinem. Cum enim, inquit, è cælo appa uerit, loquetur tantum, & scelerato isti omnino afferet interitum.* Oecumenius ibidem, *sicut igne adhuc longè existente ex ipsius caliditate animalcula quæque minutissima resoluuntur, sic etiam Antichristus ex ipsa Christi apparitione, ac spiritu oris eius resoluatur, Spiritum oris dicens iustum, præceptumque honorum, ac ueluti inspirationem, uel ipsum Spiritum sanctum.* Institerunt Theodoretus, & Oecumenius uestigis S. Ioannis Chrysostomi aientis in homilia 4. super 2. ad Thessal. interficiendum Antichristum solo iussu, & præcepto Christi; *satis enim est, eum adesse, & hæc omnia perierunt.* S. Augustinus lib. 18. de ciuitate Dei cap. 53. scribit, *Illam nouissimam persecutionem, quæ ab Antichristo futura est, præsentia sua ipse extinguet IESVS.* S. Hieronym. in epist. ad Algasiam q. 11. *Dominus IESVS interficit et Antichristum spiritu oris sui, diuina uidelicet potestate, & suæ maiestatis imperio, cuius iussu, fecisse est; non in exercitus multitudinem, non in robore militum, non in Angelorum auxilio, sed statim ut ille aduenerit, interficietur Antichristus. Et quomodo tenebræ Solis fugantur aduentu, sic illustratione aduentus sui, eum Dominus destruet, atque delebit.* Adducit hos Patres Suarius; sed uidentur significare destruendum Antichristum in descensu Christi ad Iudicium. Ioachimus autem Abbas expositione 6. in cap. 19. Apocalypsis v. 11. docet id ipsum, quod Franciscus Mayronis supra; nec improbat à Carthusiano, & aliis. Legatur Maluenda lib. 10. de Antichristo cap. 15. Hæ sunt notabiliores occasiones, in quibus Christum ad tempus deseruisse, deserturumque Empyreum ante diem Iudicij generalis tradunt, uel indicant tot Authores grauissimi.

59 Nihilominus, ut inuariabili, & perpetuæ Christi præsentia in Empyreo usque ad illum diem promptiori subscribam animo, multa me alliciunt. Nam in primis Apostolorum Princeps c. 3. Act. v. 21. *affirmat oportere ut cælum suscipiat Christum usque in tempora restitutionis omnium.* Vbi S. Chrysostomus homil. 9. ait, *Necessè est, usque ad tempora resurrectionis omnium Christum in cælo permanere.* Theophylactus, *Sursum in cælos Christus exceptus manet illic usque ad mundi consummationem, tunc uenturus, & c.* Confirmatur ex Apostolo ad Hebræos 1. v. 6. aiente, *Et cum iterum introduci primogenitum in orbem terra; ubi iterum intelligitur à Cornelio, Tirino, & aliis de aduentu ad uniuersale Iudicium; & in eodem sensu accipitur à multis illud Ioannis cap. 14. v. 3. & 4. Vado parare uobis locum iterum ueniam & accipiam uos ad me ipsum, ut ubi sum ego, & uos sitis.* Idem Paulus ad Hebræos 9. v. 28. de Christo, inquit, *Secundo sine peccato apparebit ex-*

pectantibus se, in salutem. Et v. 12. dixerat, *Introiit semel in Sancta.* Vbi S. Thomas, *Ex quo introiit cælestia, semper est ibi:* sicque explicat aduerbium *semel.* Rursus idem Paulus ad Hebræos 10. v. 12. ac 13. pronuntiat de Christo, *Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam in sempiternum sedet in dextera Dei, donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius.* id in sempiternum significat quandiu mundus duret, ut explicat Lorinus in Psalm. 109. v. 2. quo loci canit Paltres Regius, *dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum,* id est, usque ad Iudicij diem, quando omnes Christi hostes subiicientur eius pedibus. Ad quæ uerba respicientes S. Augustinus tract. 30. in Ioannem, & Beda Retractatione in Acta, aiunt, *Christum in sede paterna Maiestatis semper diuinitus manere, & sursum esse, donec sæculum finiatur.*

60 Deinde Concilium Tridentinum sessione 13. cap. 1. statuit, *Saluatorem nostrum semper ad dexteram Patris in cælis assidere iuxta modum existendi naturalem.* S. Martialis Discipulus Christi in ep. 1. ad Burdegalenses cap. 2. scribit, *Testes enim sumus, quia eum ascendere in cælum uidimus; nec tamen à Cælis unquam recessit.* S. Ambrosius lib. 7. in Lucam expendens illud cap. 10. v. 35. *Quodcumque supererogaueris, ego, cum rediero, reddam tibi.* rogat emphaticè, *Quando reuerteris, Domine, nisi in die Iudicij? Nam licet ubique sis semper (quatenus Deus) & stans in medio nostrum, non cernaris a nobis, erit tamen tempus, quo uniuersa carote aspiciat reuertentem.* S. Leo serm. 2. de Ascensione ait, *Dominus noster Christus quadragesimo post resurrectionem die, coram discipulis eleuatus in cælum corporalis præsentia modum fecit mansurus in Patris dextera, donec & c.* Remigius in Psalm. 7. v. 8. & 8. asserit, *Christum post Ascensionem, non uenturum nisi ad iudicandum manifestè.* S. Theresia in breuiculo quorundam uerborum, quæ à Deo audiit, narrat, intellexisse se ex Christo, *post ascensionem ad cælos nunquam descendisse in terram, nisi sub Eucharistia sacramento;* quæ præsentia Sacramentalis stat simul cum circumscriptiua cælesti.

61 Adelmanus Episcopus Brixienfis in epist. ad Berengarium de ueritate corporis Domini in sacrosancta Eucharistia, reputat inconueniens, quod Christus descenderit de cælo non manens in ipso, quando apparuit S. Paulo pergenti Damascum, *Semel enim (addit) fieri oportet in uoce Archangeli, & in tuba Dei, quando omnes, qui in monumentis sunt, audient uocem filij Dei, & procedent.* Quare ex illa apparitione probat, Christum utrobique extitisse, scilicet in cælo, & in uia Damascena. Concordant Algerus lib. 1. de Sacramento corporis, & sanguinis Domini c. 14. Ioannes Maior in 4. dist. 10. q. 4. Argentinensis, ibidem q. & art. 1. Roffensis contra Vrichum Velenū in confutatione partis 2. responsione ad Cauillum 5. columna 1360. & 1361. Belarminus lib. & cap. 3. de Eucharistia, affumans, patere ex scriptura, Christum cælo non abuisse. Valentia tom. 4. disp. 6. q. 3. punct. 1. §. 24. & in tomo controuersiarum lib. 1. de uera Christi præsentia cap. 17. Martinonus tomo 4. disp. 3. n. 28 & 29. Gordonus in Acta cap. 9. uers. 4. Philippus Gamathæus in 3. part. q. 76. cap. 4. Lintrensis in Acta Apostolorum c. 9. v. 5. Sanctes Repetitione 4. de Eucharistia cap. 7. Martinus lib. 4. Physicorum pag. 347. Lessius 3. p. q. 75. n. 25. Martinus Bresserus lib. 6. de conscientia cap. 21. n. 298. Columbus lib. 8. de Hierarchiis c. 11. Serarius in disputatione de

de S. Paulo part. 2. n. 7. Bozius de signis Ecclesiæ lib. 14. cap. 9. Aduersa q. 27. Philosophiæ lect. 6. Iustinianus in 1. ad Corinth. 15. v. 8. qui magis propendit in id, vt à S. Paulo visus sit I E S V S in terra, & in Empyreo simul existens. Similiter Cornelius, & Tirinus in cap. 3. Actor. v. 21. in cap. 9. v. 3. Omitto alios passim obuios; expectetque curiosus lector adnotationem P. Andreae Pinti ad vitam Illustris Virginis Marinæ de Escobar p. 2. lib. 1. c. 18.

62 Non desunt rationes. Prima, si aliquando Christus recederet ab Empyreo, deciperentur fideles, dum fide, & cogitatione cum ibi quærent, obsequuti monito S. Pauli ad Colof. 3. v. 1. *Qua sursum sunt, querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens.* Vnde rectè dictum est ab Algero suprâ, *frustrâ immolationis sua tempore diceremus, Qui sedes ad dexteram Patris miserere nobis; si quem adoramus in Sacramento, mentiremur esse in cælo.* Secunda, decet auctoritatem, & maiestatem Seruatoris, vt ante diem iudicij nunquam discedat à sua Regia; & huius etiam dignitas postulare videtur, vt post semel susceptum Christum non priuetur tanto incola, nisi causâ iudicij vniuersalis. Nam, vt notat S. Petrus Chryzologus serm. 42. *Aula Regis fulget auro, nitet marmore, picturis splendet, grandæscit spatiis, leuatur culmine, amœnatur viretis, ipso terribilis est secretis; sed sine Rege honorem non habet, caret gloria, est vacua solitudo, est clausa eremus, est horribilis solitudo.* Dixi, *nisi causâ iudicij vniuersalis*, tunc enim cum inter iudicandos sint futuri multi damnati, non decebit illos in cælum deferri.

62 *Alt inquires, non deferantur; sed Christus in Empyreo manens existat simul in throno suæ maiestatis supra vallem Iolaphat.* Respondeo, absentiam hanc fore ob causam publicam, & vniuersalem, & cum insigni gloria; ideoque neque Christo, neque Empyreo videri vllatenus indecoram. Inquires iterum cum Guilielmo Parisiensi 2. part. de Vniuerso cap. 79. *Depositionem ornatus aduentitij, quæ non est nisi ad horam, vel diem, non esse reputandam, vel censendam deturpationem, vel deformationem.... Quare neque aula Regia, cum ex ea Rex exiuerit, deturpata dicenda est simpliciter, licet illius ornatus speciositas ab eadem ad tempus recesserit, licet ad tempus illa claritudine non fulgeat, vt prius.* Respondeo, concipi dignius de Empyreo, quæ est Christi sedes Regia, si ante diem iudicij, neque per vnum instans, careat ornatu, qui ex tanti Regis præsentia aduenit ipsi.

63 Tertia; minueretur aliquantulum accidentalis gloria Beatorum, qui in corporibus gloriosis incolunt Empyreum, si Humanitas Christi tantisper ab eo discederet. Nam

*Non sic Virginibus flores, non frugibus imbres,
Prospera non fessis, optantur flumina nautis,
vt Christi aspectus incolis Empyreï; & solliciti de Christi præsentia dicerent,*

Lucem redde tua, Dux bone, patria.

Instar veris enim vultus ubi tuus

Affulsit populo, gratior it dies,

Et Soles melius nitent.

Discipuli sat grauâtè à Christi in mortali corpore præsentia auellebantur. Vnde S. Hieronymus ad ea verba Matthæi 14. v. 22. *Et statim iussit I E S V S discipulos ascendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas,* inquit, *ostenditur, discipulos inuitos recessisse, dum amore præceptoris, nec punctum quidem temporis ab eo volunt separari.* Theophylactus ibidem ait, *vt significaret, quam indiuisi essent à Domino discipuli, dixit, coëgit, semper enim ei adesto volebant.* Liceat hinc de Beatis ca-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

pere coniecturam. Si respondeas cum Ioanne de S. Thoma, Christum absentem ab Empyreo videntum corporaliter æquè benè, ac si præsens esset. Contra, quia sine Scripturæ sacræ, vel Patrum auctoritate persuades tibi hoc miraculum.

64 Quarta; iuxta S. Thomam 1. p. q. 112. art. 2. ac 3. cum SS. Dionysio Areopagita, & Gregorio Magno sunt aliqui Angeli, qui in propria persona nunquam mittuntur extra Empyreum, & qui nisi in die extremi iudicij non recedent ab Empyreo. Rationabilius autem videtur putare idiplum de Christo Rege Angelorum omnium. Quinta, & vltima ratio est, quia cum diuinitus non repugnet existentia eiusdem corporis in duplici loco circumscriptiue, melius conciliantur sacræ Scripturæ testimonia, si dicatur, Christum semper mansisse, & mansurum in Empyreo ante diem iudicij, postquam in illud ascendit; & simul aliquando circumscriptiue extitisse, ac extitutum in terra; si pro hac existentia censentur vigere Scripturæ sacræ testimonia.

65 Dixi, *si censeantur vrgere.* Nam pro existentia Christi in terra ad iudicium particulare cuiusuis animæ, siue maneat simul, siue non maneat in cælo, nulla sunt, quæ faueant, vt videre est in Suario disp. 5. 2. lect. 2. Thyrazo de Christi apparitione in iudicio particulari cap. 26. à n. 18. Tannero tom. 4. disp. 2. q. 4. dub. 3. n. 79. Granado 1. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 1. disp. 2. ac 3. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto, & §. 2. propositione vnica n. 5. Petro Binsfeldio iam citato in n. 54. Quidquid sit, an animæ iudicandæ videant Christum vt existentem in cælo sub humana forma, vt sentit Conink disp. de Purgatorio dub. 1. n. 42.

66 Et si verò ob Patrum auctoritatem, (nam Scriptura sacra nihil de hac re tradit,) admittendum sit, Christum realiter descendisse ad Virginem Matrem, diem suum obeuntem, & in cælum deduxisse secum sanctissimam animam; tamen neque Patres dicunt, Christum reliquisse cælum, neque id sequitur ex eo, quòd descendisse, & ascendisse pronuntient. Nonne frequens est Patribus asserere, Christum descendere corporaliter ad altare, quando consecrantur species sacramentales? Et non inferes, ipsos censere, quòd à cælo recedat.

67 Ex Scriptura sacra non omninò constat, Christum personaliter apparuisse S. Paulo pergenti Damascum, & multò minus constat, visum ab Apostolo Christum in aère, vbi supra splendorem Solis circumfulsit illum lux de cælo; potuit namque circumdari tam copioso lumine, & videre, audirique Christum existentem non in aère, sed in cælo. Quia tamen conformius est Scripturæ sacræ, & apparitionem fuisse personalem, & factam in aère vicino, vbi lumen resplenduit, vt ponderant Suarius disp. 5. 1. lect. 4. ac Massarius lib. 2. vitæ S. Pauli c. 3. Claudius Dauquius lib. 3. de sanctitudine S. Pauli c. 7. 2. ideo in cælo, & in aère extitisse simul circumscriptiue Christi corpus, concedendum est.

68 Realem descensum Christi è cælo ante diem generalis iudicij ad interficiendum Antichristum, non deduci efficaciter ex diuinis Litteris, adnotat ipse Suarius disp. 54. lect. 6. Patres autem non indicant alium descensum, quàm ad iudicium, & tunc destruendum Antichristum. Sed sunt interpretandi aliqui ex illis, quatenus inter destructionem Antichristi, & aduentum Christi ad iudicium interfluat parum temporis, scilicet spatium quadraginta quinque dierum, vt colligitur ex cap. 12. Danielis v. 11. ac 12. Licet Barradæ tom. 3. in Euangelia lib. 9. c. 7.

Hæctori, Pinto in cap. 39. Ezechielis, Lessio lib. 13. de perfectionibus diuinis cap. 19. disp. de Antichristo n. 55. & aliis Authoribus apud Sherlogum in Cantica volumine 3. vestigatione 36. n. 51. & apud Maluendam lib. 11. de Antichristo cap. 19. à probabilitate alienum non appareat, superfuturos aliquos annos post Antichristi necem vsque ad Iudicium: cui sensui non opponi Danielis verba, contendunt. Verùm si adhuc velis, Antichristum perimendum à Christo immediatè, & non interuentu alicuius Angeli, vt Michaëlis, de quo Nauæus in cap. 29. lib. 4. Chronici apparitionum, ac gestorum ipsius, Christumque corporaliter descensurum è cælo hac de causa ante diem Iudicij, affirmabo & ego, mansurum simul in cælo.

SECTIO V.

Superioris doctrinæ occasione tractatur, num idem corpus possit diuinitus existere circumscriptiuè in duobus, aut pluribus locis adæquatis.

69 **D**Iuinitus posse idem corpus constitui circumscriptiuè in duplici loco adæquato, supposuimus in sect. præcedenti; cuius doctrina vacillabit, nisi hæc suppositio firmetur. Quapropter eam probo primò auctoritate S. Anastasij Sinaytæ, qui in Duce viæ cap. 23. ait, *Ante passionem nunquam visus est Christus in diuersis locis simul, tamen si poterat.* Michaëlis Glycæ, qui 3. parte Annalium inquit, *Poterat quidem ille (nempe Christus) ceu Dominus efficere, vt tam hic quàm illic eodem tempore reperiretur.* Magnetis lib. 3. Euangelicæ Apologiæ apud Nostrum Franciscum Turrianum lib. 3. de dogmaticis Characteribus verbi Dei fol. 154. tradentis, corpus Christi non tantùm in duobus locis, sed vbique posse esse, & simul in locis infinitis. S. Augustini in lib. de cura pro mortuis c. 16. habentis pro comperro, animas sanctorum posse miraculosè existere simul *in diuersis, & longinquitate discretis locis nempe in loco suis. meritis congruo, qui est cælum; & in terra, ubi sunt eorum memoria, siue propter suas memorias, vbicumque adesse sentiuntur; quicquid sit, an Deo mirabiliter operante, & longè aliter, quàm se habet visitatus ordo singulis creaturarum generibus attributus, contingat sic aliquando de facto, quod incomperum est Beatissimo Doctori: & in cap. sequenti dubitat, an Ioannes Monachus visus sit verè à religiosissima quadam femina alio in loco ab illo, in quo ipse eodem tempore simul realiter existebat extensiuè, vel tantùm visus sit per repræsentationem aliquam imaginariam in somnis: additque S. Augustinus, *Si ipse somnians interfuit (reali scilicet, & corporali præsentia) mirabili gratia vsique id potuit, non natura, sed Dei munere, non propria facultate.* Expenditur hæc S. Doctoris auctoritas solidè, & acutè ab Ysamberto 3. p. ad q. 75. disp. 3. art. 4. pro absoluta Dei potentia constituendi indiuisibiliter animam, & extensiuè corpus in duplici loco simul. Articulo autem 3. S. Augustinum dicentem lib. 20. contra Faustum cap. 11. *Quod Christus secundum potentiam corporalem simul & in Sole, & in Luna, & in Cruce esse non posset, interpretatur appositè ad contextum, quatenus loquutus sit de facto, & ex potentia ordinaria Dei.* Modernus quidam, id quod de miraculosa particularum Crucis multiplicatione celebratur à Pa-*

tribus, sic accipit, vt eadem particula existant in diuersis locis circumscriptiuè: & in hunc sensum intelligit S. Cyrillum Hierosolymitanum, dum catecheti 10. scribit, *Lignum Crucis Christum restatur ad hodiernum diem apud nos apparens, & apud eos, qui secundum fidem ex illo hinc capientes vniuersum orbem ferè iam repleuerunt.* Hæc tamen verba non præsentia, sed materiæ significant multiplicationem; quæ qualiter fieri poterit, explicatur à Grefeto, tom. & lib. 1. de Cruce cap. 77. nimirum vel creatione nouarum partium subeuntium in locum abscissarum, vel conuersione materiæ aëris adiacentis in substantiam Crucis, vel partibus infinitis potentialibus Crucis redactis virtute diuina in actum. Quod si postremo hoc modo facta fuerit, coletur à nobis ipsummet numero Lignum, in quo Christus obit.

70 Argumentor secundò: Non repugnat esse in vno loco circumscriptiuè, & in aliis definitiuè idem corpus. Ergo neque repugnabit esse circumscriptiuè in diuersis locis. Antecedens est certum de fide. Consequentia suadetur, quia magis opponitur, aut minus similis est definitiuæ vbicatio circumscriptiuæ, quàm vna circumscriptiuæ alteri circumscriptiuæ; & corporis naturæ ex se conuenientius est affici duplici circumscriptiuæ, quàm vna circumscriptiuæ, & altera definitiuæ; vt aqua congruentius est informari nouem gradibus frigoris, quàm octo frigoris, & vno caloris, qui magis opponitur, dissimiliorque est octo gradibus frigoris, quàm iisdem nonus frigoris gradus. Ergo sicut ex eo, quod aqua possit diuinitus recipere simul octo gradus frigoris, & vnum caloris, inferitur à fortiori, posse etiam recipere nouem frigoris gradus, ita similiter ex non repugnantia vbicationis circumscriptiuæ, & definitiuæ simul in eodem corpore deducitur à fortiori non repugnantia duplicis circumscriptiuæ simul habitæ.

71 Dices, vbicationem circumscriptiuam in vno loco importare necessariò atque essentialiter carentiam vbicationis circumscriptiuæ ad alium. Sed contra, quia cum sic non afferat carentiam definitiuæ ad alium, cur importabit carentiam circumscriptiuæ? Nam si vbicationem dissimilem sibi, & minus congruentem naturæ corporis non excludit essentialiter, alienum à ratione videtur, vt similem sibi, & conuenientem secundum se naturæ corporis impediat necessariò. Si admitteres actionem adæquatè generatiuam albedinis v.g. compossibilem esse diuinitus cum adæquata supernaturali creatiuæ eiusdem albedinis; mirum esset, si negares compossibilem esse cum alia adæquata generatiua naturali quoad entitatem. Contra rursum, quia vbicatio circumscriptiuæ corporis Christi in cælo non opponitur contradictoriè formaliter, aut virtualiter cum vbicatione circumscriptiuæ ipsiusmet in terra; non formaliter, siquidem vtraque vbicatio sit ens positiuum: non virtualiter, quatenus vna debeat importare essentialiter carentiam alterius in corpore Christi, sicut ex cõmuni sententia assensus carentiæ dissensus in eodem intellectu respectu eiusdem obiecti. Nam assensus, & dissensus opponuntur ratione intentionalium modorum tendendi; quam oppositionem non nisi ridiculè transferes ad entitates purè physicas, quales sunt vbicationes circumscriptiuæ. Quod si recurras ad gratiam habitualem, & peccatum actuale, quæ sunt entitates purè physicae, sed (vt multi putant) opposita essentialiter. Habent illi argumenta, quibus contendunt, gratiam, & peccatum se se inuicem excludere in-

impedibiliter. At ut vna vbicatio circumscriptiua excludat essentialiter aliam circumscriptiuam, si non aliam definitiuam, vt Catholici fatemur, nullo efficaci argumento potest à te ostendi. Et quidem quemadmodum corpus esse constitutum totum in toto loco, eiusque partes in singulis partibus loci, non impedit, quominus in alio loco per aliquam vbicationem constituatut totum in toto, & totum in qualibet parte loci, cur impedit, quominus constituatut totum in toto alio loco, & singula eius partes in singulis partibus loci? Gratis dicitur huius constitutionis carentiam importari essentialiter à priori illa constitutione. Si attendamus naturæ corporis locati circumscriptiuè non minus naturaliter petit non esse in alio loco definitiuè, quàm non esse in alio circumscriptiuè, quippe naturaliter petat non esse alibi, quàm vbi circumscribitur. Si attendamus potentia obedientiali, minus miraculum est circūscribi etiam alibi, quàm alibi definiti.

72 Arguo tertio: Idem corpus potest esse diuinitus in pluribus locis definitiuè. Ergo & in pluribus circumscriptiuè. Si enim vna præsentia definitiua, vnaque inextensio non affert essentialiter carentiam alterius præsentia definitiua, & alterius inextensionis, non apparet vndenam vna præsentia circumscriptiua, vnaque extensio ad sportare debeat carentiam alterius circumscriptiua præsentia, extensionisque. Confirmatur, Angelo potest diuinitus communicari duplex vbicatio definitiua ad duo loca adæquata. Igitur & corpori duplex circumscriptiua ad duo etiam loca adæquata. Vt enim Angelus per vbicationem definitiuam est eo pacto in loci adæquati partibus, quibus non commenturatur habendo partes extra partes, vt per illam non sit in alio loco, ita corpus per vbicationem circumscriptiuam est eo modo in partibus loci adæquati, quibus commensurantur partes corporis, vt per eam non sit in alio loco. Rursus sicut Angelus non potest esse naturaliter extra locum, quo definitur, sic neque corpus potest esse naturaliter extra locum, quo circumscribitur. Antecedens negatur à Gottfredo quodlib. 12. Sed cum corpori queat diuinitus concedi vbicatio gemina definitiua, poterit multò melius Angelo. Et quamuis hic esset in loco per operationem, posset Deus facere, vt effectum, quem causet in vno loco, producat simul in alio, vel saltem, vt causet in loco B. effectum diuersum à producto in loco A; nam indubium est, posse diuinitus eandem causam prodire in plures effectus adæquatos virtuti suæ.

73 Quarto, potest corpus priuari diuinitus omni præsentia ad locum, & saltem potest exspoliari omni circumscriptiua. Cur enim repugnet, corpus Christi conseruari à Deo existens in sola Eucharistia? Ergo diuinitus poterit corpus donari duplici vbicatione circumscriptiua, id enim minus difficile est, quàm illud aliud; sicut minus est difficile igni conferre duplicatum calorem, vt octo quàm denu. dare omni calore: nam primum est solummodò tribuere quod non postulat, secundum autem est orbare passione, quam exigit.

74 Quinto: queunt diuinitus duo corpora circumscribi eodem loco, vt excepto Durando in 4. dist. 44. q. 6. & Paludano ibidem q. 3. art. 2. tenent constanter cæteri Theologi. Ergo è conuerso, duo loca poterunt diuinitus circumscribere idem corpus, nam vt vnitas loci non repugnat essentialiter cum diuersitate corporum circumscriptorum, ita neque vnitas corporis pugnabit cum diuersitate locorum circumscribentium.

75 Sexto: accidens potest diuinitus conseruari à Deo absque omni subiecto: ergo & conseruari in duobus subiectis adæquatis. Antecedens constat ex quantitate panis & vini conseruata in Eucharistia sine subiecto. Consequentia vis elucet ex quarta probatione. Tunc vltra: ergo similiter poterit diuinitus corpus constitui in duobus locis adæquatis quantitatiuis.

76 Septimo: idem effectus valet diuinitus dependere à priori à duplici actione adæquata, vt visum est in exercit. 16. lect. 9. Ergo nihilo secius, valebit corpus dependere à posteriori à duplici vbicatione circumscriptiua adæquata: nam vt vnus effectus contentus est naturaliter, si terminet vnicam actionem adæquatam; ita corpus, si terminetur vnica vbicatione circumscriptiua adæquata. Quare sicut diuinitus potest ille terminare duplicem actionem, sic & hoc terminari duplici vbicatione.

77 Octauo: humanitas terminata, & completa per vnam substantiam increatam quit diuinitus terminari, & compleri per aliam, vt docet S. Thomas 3. p. q. 3. art. 6. Ergo completa, atque terminata per vnam vbicationem adæquatam circumscriptiuam poterit diuinitus compleri, ac terminari per aliam. Tandem nulla ratio est inuenta, quæ manifestam contradictionis implicantiæ præ se ferat in duplici vbicatione circumscriptiua adæquata eiusdem corporis; ne dicam quod Magister Ioannes de Celaya in c. 7. l. 4. Phyl. quæ vel *apparentiam* habeat.

78 Si enim obiicias, fore primò, vt corpus posset locari vbique circumscriptiuè. Secundò, vt esset distans, diuisum, & separatum à se ipso. Tertio, vt esset maius se ipso, & vt eius pars esset maior toto, si extenderetur ad plures partes loci. Quarto, vt posset eadem entitas esse simul, ac semel in duobus temporibus.

79 Respondeo ad primum admittendo, posse corpus constitui diuinitus extensum vbique loci extrinseci realis, imò & vbique loci imaginarij. Vbiquitas tamen eius corporis differet magnopere ab immensitate Dei, cui non tantum connaturaliter, sed etiam essentialiter proprium est existere vbique; & cui per eandem indiuisibilem perfectionem, qua est in toto Vniuerso, conuenit posse esse in alio maiori, & maiori in infinitum loco reali extrinseci, si daretur. At corpori nedum essentialiter, sed nec connaturaliter competeret existere vbique; & vbicatio, per quam responderet vni spatio, esset diuersa ab vbicatione in alio. Poruit in opinione S. Thomæ communicari liberaliter creaturæ duratio aterna à parte ante, & à parte post, quæ esset longè inferior aternitate Dei. Quidni, & vbiquitas, quæ infinite recedat ab immensitate eiusdem Dei? Si displiceat corporis extensi vbiquitas ex diuino priuilegio; dicam de corpore extenso, quod tu dixeris de inextenso. Nam si ex eo, quod corpus possit existere inextensè in duobus locis, non sequitur posse existere inextensè vbique, neutrquam sequetur posse existere extensè vbique ex eo, quod queat extensè existere duobus in locis.

80 Ad secundum dico, non sequi illud absurdum, si loca sint immediata. Et verò, & si sint distans, corpus, vt pote retinens continuatiuas partium, & quantitatis vniones, non erit secundum se distans, & separatum à se, sed vt existens per vnam vbicationem à se vt existente per aliam, id est, vna vbicatio distabit ab alia. Quæ solutio approbati debet ab omnibus Catholicis respectu corporis existentis definitiuè duobus in locis seiunctis.

81 Ad tertium respondeo, neque corpus fore

maius entitatiuè, intrinsecèque seipso, neque partem fore sic maiorem toto, secùs extrinsecè ratione vocationum; sicut corpus vt rarefactum est extrinsecè maius seipso vt condensato, & pars vt rarefacta potest esse extrinsecè maior toto.

82 Ad quartum dico, nullam entitatem posse coexistere duobus instantibus, quia hæc sunt successiua. At loca sunt simul permanentia.

83 Si opponas quintò, res vbicata circumscriptiuè debet habere æqualitatem cum loco; hic autem si esset multiplex excederet illam. Sextò, eadem natura pertinere non potest ad duplicem speciem: Ergo neque locari circumscriptiuè quantitas in duplici loco, ad quem comparatur quantitas, perinde ac natura ad speciem. Septimò, de essentia quantitatis est extensio: Non igitur poterit vnica quantitas comparare duas extensiones. Et quamuis extensio esset effectus tantùm formalis secundarius quantitatis nequeunt ab vna forma provenire duo formales effectus adæquati; sicut vice versa, vnus effectus formalis nequit provenire adæquatè à duabus formis. Octauò, nequit corpus esse impenetrabile naturaliter in duplici loco, quia alioqui augetur eius virtus restitua penetrationis. Ergo nequit habere duas vbicationes circumscriptiuas, vi quarum resisteret penetrationi.

84 Respondeo ad quintum, rem circumscriptiuè locatam non debere habere cum loco æqualitatem, nisi secundum extensionem actualem quantitatis; & hanc æqualitatem cum duplici loco adæquato acciperet corpus, si in vtroque existeret circumscriptiuè. Æqualitas quantitatis secundum se cum loco non est necessaria, quando corpus existit, siue definitiuè, siue circumscriptiuè; non quando definitiuè, corpus enim Christi non habet æqualitatem cum tam multis locis, in quibus existit definitiuè; neque item quando circumscriptiuè, quia si duo corpora extensa penetrata diuinitus in eodem loco queunt esse prædita maiori mole quantitatis, quàm locus, poterit è contra idem corpus existens circumscriptiuè in duplici loco habere minorem quantitatis molem, quàm duplex locus simul. Sed permittamus, esse necessariam æqualitatem quantitatis secundum se cum loco circumscribente; posset adhuc corpus bilocatum circumscriptiuè habere illam: nam non repugnat corporis materiam affici duplici quantitate.

85 Ad sextum dico, quantitatem non comparari ad locum, perinde ac natura ad speciem, alioqui sicut non possunt esse plures naturæ in eadem specie, neque vna natura iam in vna specie, iam in alia; ita neque possent plures quantitates esse in eodem loco, neque vna quantitas iam in vno, iam in alio: alioqui etiam sicut natura non distinguitur ab specie, & sicut est ratio formalis proxima essendi speciei, ita quantitas esset indistincta à loco; & ratio formalis proxima essendi in loco, vt accuratè obseruauit Bartholomæus Amicus tract. 20. Physicorum quæst. 7. dub. 2. art. 3. num. 21. Philippus Moncaus in Selectis D. 10. cap. 7.

86 Respondeo ad septimum, de essentia quantitatis esse extensionem radicalem, seu naturalem aptitudinem, & exigentiam tantæ, vel tantæ extensionis actualis, quàm vt potest Deus impedire, & vt potest penetrare in eodem loco cum alia extensione; sic etiam potest in duobus locis geminare. Præterquàm quod corpori existenti vtrouique posset à Deo conferri duplex quantitas. Additio nullius est momenti; nam extensio actualis consistit in vbicatione circumscriptiuæ, & cum hæc gemi-

netur, nihil mirum & extensionem geminari; quæ non est formalis effectus quantitatis, sed eius proprietatis.

87 Ad octauum dico resistentiam penetrationis, consistere formaliter in vbicatione circumscriptiuæ, & non in ipso corpore secundum se; ideòque & si in duobus locis circumscriptiuis esset impenetrabile naturaliter, non inde argueretur incrementum virtutis intrinsecæ ex parte corporis.

88 Si obiicias nonò; repugnat, corpus existere circumscriptiuè in vno loco, & sic etiam simul in alio, quia si vno circumscribitur, iam continetur, & clauditur intra illum. Ergo nequit circumscribi alio, quia sequeretur contineri, claudique intra priorem, & simul non contineri, neque claudi. Decimò, vna vbicatio adæquata circumscriptiuæ excludit essentialiter aliam eiusdem corporis circumscriptiuam; quia si non excludat, non erit adæquata. Vndecimò, posset corpus existere circumscriptiuè in duplici loco naturaliter, si supernaturaliter posset. Ponamus enim illud supra duas columnas distantes, his subtractis descenderet vtrunque ratione suæ grauitatis naturalis, adquireretque proinde naturaliter duas vbicationes circumscriptiuas distans inter se. Duodecimò, Petrus existens Salmantica, & Vallisoleti, posset naturaliter esse summè frigidus Salmantica, si ibi applicaretur nix, & summè calidus Vallisoleti, si admoueretur ignis; posset Salmantica assentiri, & dissentiri Vallisoleti eidemmet obiecto; posset in vno loco mori, si infligeretur vulnus lethale; & in alio viuere vbi non infligeretur.

89 Respondeo ad nonum, circumscriptionem corporis ab vno loco, vt potest diuinitus componi cum existentia in alio, ita posse componi cum continentia, & inclusione intra alium, non enim hinc sequitur non contineri, neque claudi intra priores, sed contineri, & claudi vtrouique sufficienter, quantum ex se est, itavt vtrouique existat totum in toto loco, eiusque singulæ partes in singulis partibus loci; seu itavt vtrouique sit extensum conuenienter, & sufficienter ad molem suæ quantitatis. Et non nisi voluntariè asseritur circumscriptionem corporis ab vno loco postulare potius essentialiter, vt corpus non existat circumscriptiuè extra illum, quàm vt non existat definitiuè; seu asserre potius essentialiter negationem alterius circumscriptiuæ vbicationis, quàm alterius definitiuæ in alio loco. Satis est ad circumscriptionis essentiam commensuratio locati ad locum eo pacto, vt nihil sit in corpore, quod à loco non contineatur. Declaratur exemplo comprehensionis intentionalis, ad quam sufficit, quod nihil obiecti non sit intra ipsam, siue simul comprehendatur, siue non, ab alia cognitione. Temperare hæc oportet à quæstione de nomine si aduertarius insistat, circumscriptionis voce significari carentiam existentia corporis in alio loco circumscribente. Controuersia de re in id deuoluitur, num extensio corporis in vno loco stare simul queat cum extensione in alio, quicquid sit de nomine circumscriptionis.

90 Ad decimum dico, vbicationem circumscriptiuam adæquatam non magis excludere aliam circumscriptiuam, quàm aliam definitiuam eiusdem corporis. Appellatur illa adæquata, non quatenus sit vnica, aut quatenus sit essentialiter exclusiua alterius; sed quatenus sit sufficiens constituere totum corpus in toto loco, & singulas eius partes in singulis partibus loci. Sic substantia Verbi diuini terminans naturam humanam adæquatè, id est, constituens

constituens eam sufficienter terminatam, & non indigentem alia terminatione, & complemento, quâ lubitantia est, potest simul diuinitus componi cum terminatione eiusdem humanitatis à subsistentia Patris æterni.

91 Vndecimum argumentum patitur instantiam tum in corpore, tum in Angelo existentibus definitiue supra duas eas columnas; nam videtur fore, vt Angelus naturaliter posset mouere se ex vtraque; videtur etiam fore, vt subtractis aut motis columnis descenderet, aut moueretur naturaliter corpus vtrinque ob innatam suam grauitatem, si naturæ suæ relinquatur. Respondent ad argumentum aliqui, corpus tunc non descensurum, sed mansurum immotum connaturaliter, supposito priori miraculo duplicis vbicationis circumscriptiua, quamuis grauitas corporis inclinaret ex se in centrum; confirmantque exemplo duorum corporum, quæ collocata penetratiue supra vnam columnam, si hæc remoueretur, manerent adhuc pendula in aëre: nam si vtrumque connaturaliter descenderet simul, fieret connaturaliter ab ipsis duplex præsentia in eodem loco; sed etsi vnum tantum caderet deorsum, sequeretur produci connaturaliter à descendente præsentiam simultaneam in parte spatij occupati ab alio corpore. Verumtamen, hoc exemplum licet efficax sit ad hominem contra Gabrielem Vasquez patronum vndecimi argumenti; at contra alios, qui volunt, supposito priori miraculo descensurum connaturaliter vtrinque corpus positum in duabus columnis, & comparaturum duo loca adæquata, deberet probari, duo alia corpora penetrata non ruitura connaturaliter, ipsi enim id negant, vti necesse est inficiari, corpus Christi in cælo non posse connaturaliter se mouere, tamen in Eucharistia simul existat miraculosè. Alij, quibus assentior, respondent, corpus non mansurum immotum, quia miraculum duplicatæ vbicationis non minueret natiuam virtutem acquirendi centrum; sed non descensurum vtrinque, neque adepturum duo loca adæquata, quia ex eo miraculo non augetur naturalis virtus motiua, & acquisitiua centri. Quemadmodum neque accresceret passiuæ potentia recipiendi calorem, & frigus in gradibus summè intentis, ideòque applicato igne in vno loco, & niue in alio, non calefieret, & frigeret summè corpus. Descenderet itaque naturaliter ex columna designata à Deo pro suo libito, & vnum locum adæquatum compararet, nisi Deus deceuisset retinere vtrobiq; aut in vno loco suspensum; tunc enim non moueretur naturaliter quoad modum. De motu corporum penetratorum dici potest, non fore naturalem, nisi per eum fiat expenetratio exacta naturaliter ab ipsis. Motus autem corporis Christi in cælo, dum simul existit idem corpus in Eucharistia, asseri potest miraculosus quoad modum ob coexistentiam cum præsentia sacramentali; sed ad quem Deus habebit semper paratum concursus, ne ex mysterio Eucharistiæ impediatur actiones naturales corporis Christi in cælo. Mihi magis placet reuocare supernaturalitatem tam quoad entitatem, quàm quoad modum in præsentiam sacramentalem, siquidem ad hanc præsupponatur circumscriptiua corporis Christi præsentia omnino naturalis, nullam ab ipsa dependentiam seruans.

92 Ad duodecimum dico, corpus, aut hominem constitutum circumscriptiue in duobus locis non posse naturaliter reddi calidum summè in vno, & frigidum summè in alio; tum quia calor, & frigus in summo gradu non ratione loci, sed ratione tui,

habent contrarietatem naturalem, vnde in corpore nullibi existente non possent naturaliter commorari; tum quia subiecti potentia receptiua non augetur ex multiplicitate loci, neque enim locus, aut vbicatio componit receptiuam potentiam: quare si hæc sit naturaliter limitata ad tot gradus caloris & frigoris seorsim, vt multi consent, non valebit naturaliter illos simul recipere: tum quia si corpus Salmanticæ informetur octo gradibus caloris, informaretur etiam connaturaliter Romæ; nam accidentia à loco absoluta vnita physicè subiecto comitantur naturaliter illud, vbiicumque existat. Ergo si aliunde Romæ patiatur corpus octo gradus frigoris, iam in eodem loco erit summè calidum, & frigidum.

93 Inquies, contra postremam hanc rationem, si accidentia vnita physicè subiecto debent connaturaliter existere vtrobiq;. Ergo connaturaliter poterunt duabus vbicationibus adæquatis, easque producent. Cur ergo supra similiter non concessimus, corpus connaturaliter effecturum duas vbicationes adæquatas in casu illo de submotis columnis? Sed contra, quia in casu illo nihil positiuum præcederet ad descensum ex vtraque columna, quod exigeret ipsum descensum vtrinque, duasque vbicationes adæquatas, nam siquid, maximè vbicationes præcedentes; istæ verò cum inter se sint impossibiles ex natura rei, nequeunt connaturaliter petere, vt duæ aliæ conferantur corpori. Cæterum eo ipso, quod calor vt octo esset vnitas physicè corpori, existenti in duobus locis, iam vnio exigeret geminam vbicationem caloris ex suppositione miraculi de subiecti recipientis calorem existentiâ in duplici loco. Aduertendum hîc est, productiones duarum vbicationum fore adhuc secundum se miraculosas quoad modum, sicut & vbicationes erunt sic miraculosæ, quia non continentur intra potentiam naturalem, sed obedientialem caloris; licet ex suppositione vniti caloris cum corpore existente miraculosè in duobus locis, foret maius miraculum, si calor non fieret præsens vtrobiq;.

94 Inquies rursus, aliqua sunt accidentia vnita physicè cum subiecto, & absoluta à loco, quæ connaturaliter non debent constitui, vbiuis existat subiectum; talia sunt accidentia dependentia in fieri, & conseruari ab agente extrinseco: Ergo non ex eo, quod calor vt octo sit accidens absolutum à loco, & vnitas physicè cum corpore existente Salmanticæ, deberet simul fieri præsens eidem corpori vt existenti in Romana vrbe. Imò specialis se offert ratio, ne fiat præsens; nam ignis approximatus corpori Salmanticæ, si produceret calorem in ipso vt existente Romæ, operaretur in locum distantem, & actio ignis, vel separata esset à suo principio, vel à suo termino; & vtrumuis nequit connaturaliter euenire. Sed contra, quia calor vt octo productus ab igne est accidens, quod saltem breui tempore conseruari potest, remoto igne; & de accidentibus similis conditionis asserimus comitari connaturaliter subiectum in quocumque loco illud existat; etsi fateamur, accidentia alia dependentia in fieri, & conseruari ab agente extrinseco, vti dependet v.g. materialis visio coloris à colore ad tantam, vel tantam distantiam, & non maiorem posito, non debere connaturaliter constitui in omni subiecti loco, quantumuis non sint alligata alicui determinato, instar vbicationis, quæ essentialiter affixa est vni spatio. Ratio specialis, quæ subiungitur, eliditur facîle; nam ignis non operaretur absolute in distans, siquidem Salmanticæ esset approximatus corpori.

corpori. Et si verò istud simul existeret Romæ, ubi non existit ignis, non sufficeret, ut absolute affirmarentur distare; sicut quòd Deus existat Romæ, ubi ego non existo, satis non est, ut absolute dicatur distare, quia nimirum Deus est mihi Salmantica præsens intimè. Quoad actionem non est inconueniens si habeat separationem non entitatiuam, sed localem ab agente, cuius non est actus intrinsecus, sed extrinsecus. Nam actio orta à pluribus partibus agentis non est localiter coniuncta nisi vni; & agens potest naturaliter extendere suam actionem ad locum remotum, dummodò operetur in medio, aut in eo supponat productum effectum, quem aliàs causaret. Neque item est inconueniens, si non existat in omni loco, in quo eius terminus; dummodò existat in aliquo.

95 Rogabis, si Salmantica admoueat ignis corpori, & Romæ applicetur nix, producèntne aliquos saltem gradus caloris, & frigoris in illo? Respondeo sic se gestura ea agentia, ac si approximerentur corpori existenti in vno tantum loco. Rogabis deinde, an sicut corporis potentia receptiua non crescit ex constitutione in duplici loco, ita etiam non augeatur potentia actiua? Respondeo, parem esse vtriusque rationem. Vnde ignis bilocatus non magis posset naturaliter comburere, aut illuminare, quam si vnum solum locum occuparet.

96 Ex dictis prouenit occurrere reliquis partibus duodecimi argumenti. Et quidem si assensus, & dissensus respectu eiusdem obiecti nequeant diuinitus, aut naturaliter elici ab eodem intellectu, qui in vno tantum loco existat, neutrquam poterunt elici, etiam in duobus locis ponatur; quia contradictio virtualis, aut contrarietas naturalis, quam inter se habent, non est, ratione vnitatis loci, sed simultatis temporis: quare cum maneat hæc simultas, manebit & illa contradictio, aut contrarietas. Replicabis, non est maior oppositio inter assensum, & dissensum, quam inter assensum, & non assensum. Sed homo existens Salmantica, & Romæ potest assentiri Salmantica, & non assentiri Romæ, si deus denegat assensui vocationem Romanam. Ergo etiam poterit homo assentiri in vno loco, & dissentiri in alio. Contra quia inter assensum absolute, & non assensum secundum quid, id est, inter assensum in vno loco & non assensum in alio, nulla datur oppositio, talis enim non assensus non est absolute carentia assensus; sed ut in loco aliquo determinato. Vnde quòd homo in vno loco assentiens debeat connaturaliter non esse non assentiens in alio, in quo existat, non prouenit ex oppositione; sed quia assensus vnitus Physicè homini, comitatur connaturaliter ipsum vbicumque locatum. At assensus, & dissensus se se inuicè excludunt, ne simul conueniant eodem tēpore in vno subiecto vbicūq; existere, vteruis enim infert absolute carentiam alterius siue ratione contradictionis virtualis, siue ratione contrarietatis.

97 Quod tandem opponitur absurdum de homine simul viuo, & mortuo, haud quaquam sequitur ex nostra sententia. Nonnulli aiunt, hominem in duplici loco constitutum non posse naturaliter gladio percuti; quia separatio partium non fieret absq; motu locali, & acquisitione nouæ præsentia, quam naturaliter comparare nequit corpus existens simul in alio loco; sed tamen ad Deum pertinere, ut agenti naturali conferat virtutem ad percussorem. Non video, cur sicut ipsos ignis posset naturaliter producere in eo corpore vnum gradum caloris, qui ex suppositione miraculosa corporis existentis in duobus locis, acciperet & ipse conaturaliter gemi-

nam vocationem; cur, inquam, similiter non posset ab alio homine fieri naturaliter percussio, ad quam sequeretur connaturaliter localis motus corporis, & acquisitio nouæ præsentia simul cum alia habita à corpore. Sed quo, velis, modo fieret percussio, nocua esset corpori in vtroq; loco, & mortem inferret vtroq; si lethalis esset. Num verò de potentia Dei absoluta posset corpus in vno loco esse viuum, & in alio mortuum? quæstio est expromptè solubilis. Nequit viuum esse, & mortuum absolute; nam mors, absolute dicta, est corruptio, & carentia vniõnis animæ cum corpore vbuius existente. Quare si corpus in aliquo loco sit viuum ob vniõnem cum anima, nequit siue in eo, siue in alio loco esse mortuum absolute. Poterit nihilominus esse mortuum secundum quid, id est, in vno loco non habere vniõnem cum anima, eo quòd Deus denegat vniõni vocationem in tali loco; quare si in alio loco vniõ non careat vocatione, verificabitur corpus & esse viuum absolute, & mortuum secundum quid. Forma vitalis, & forma cadauerica coniungi possunt diuinitus in eodem corpore circumscripto etiam in vno loco; sed ob vniõnem cum forma cadauerica non diceretur corpus absolute mortuum, si simul adfit ad formam vitalem vniõ, huius enim omnimoda carentia requiritur ad denominationem mortui absolute.

98 Sententiam hactenus defensatam à nobis, certissimamque habendam, si bene existimauit, dixitque Ioannes Maior in 4. dist. 10. q. 4. à quolibet non iurante in verba Magistris, tuentur viginti octo Authores recens à Bartholom. Amico tract. 20. Physicorum q. 7. dub. & art. 2. n. 5. & à Francisco Amico in tom. 7. cursus Theologici d. 19. l. 16. n. 245. possetq; adijci innumeri alij ex Nominalium, & Aristotellarum, & Societatis Nostræ scholis. Solus inter nostros P. Vasq. 3. p. disp. 189. c. 5. accessit ad oppositam opinionem, cui subscribunt cõmuniter Thomistæ cum aliis non valde multis apud eundem Amicum. Dominicus Sotus præclarissimus Thomista 4. Physicorum q. 2. art. 3. discessionem fecit in nostram sententiam, licet super 4. dist. 10. q. 1. art. 5. scribat: *Dum in scholis Artium versabar, pars affirmatiua plausibilior mihi erat, iam verò modo non tam firmiter illi adhareo, quin contrarium existimem esse aequè probabile, ne plus dixerim.* Ex Thomistis modernis Ioannes de S. Thoma quæst. 6. Physicorum art. 5. fatetur, posse corpus cõstitui circumscriptiue in duobus locis, si ei tribueretur duplex quantitas; secus si vnica, quia alioqui vnica quantitas discontinuaretur à se ipsa, casu quo corpus existeret in duobus locis remotis, tunc enim discontinuatur quantitas, quãdo interponitur corpus medium non continuatum cum ipsa. Si verò existeret in duplici loco cõtiguo distingueretur quãtita à se ipsa, quia superficies illius se tangerent, sicut superficies duplicis loci contigui se tangunt; & cõtractus saluari nequit absq; distinctione. Suscipimus grãnter, quod nobis vltro largitur Ioannes de S. Th. id autem in quo discordat, reiectum iam est fusè à Franc. Alphon. disp. 22. Physicor. sect. 7. n. 66. & à nobis breuiter supra n. 80. Addimus nunc, enerue videri argumentum de discontinuatione quantitatis ratione corporum interpositorum, si corpus in vacuo, vel in spatio imaginario donaretur duplici vocatione extensiuã, quarum vna distaret ab alia. Sed quia respondebitur, interponi saltem posse corpora, idque sufficere ad discontinuationem quantitatis, arguimus vrgentiùs ad hominè, & rogamus, an Angelus cõstitutus diuinitus in distitis duobus spatiis ad qua

adæquatis, vel naturaliter, aut diuinitus in duobus inadæquatis, distaret à se ipso ratione corporum interpositorum, aut interponibilium? eademque est interrogatio de materia, & forma corporis, quod cum duplici quantitate occuparet duo loca adæquata. Nec omittenda est instantia desumpta ex Christi Domini corpore, cuius quantitas nec distinguitur, nec discontinuatur à se ipsa, quamuis in cælo, & in Eucharistia simul existat. Sed respondit ille Author, Christum in Eucharistia habere eandem quantitatem, & superficiem, quam in cælo, quia modo indiuisibili, & incircumscripto illam habet in Sacramento; & sic bene stat, quod sit eadem superficies, quia ex ipso modo existendi non diuiditur, nec discontinuatur; sed existit ad modum substantiæ in Sacramento sine villo contactu ad alia corpora, & sic non currit argumentum contra modum existendi sacramentalem, sicut contra modum circumscriptiuum in duplici loco, quia non diuidit superficiem hoc ipso, quod non ponit illam modo diuisibili in alio loco. Ita verbo tenus Author ille. Qui si loquatur de superficie ambiente corpus Christi in cælo, nec per somnium dici potest, eam transferri ad Eucharistiam. Si verò loquatur de superficie, quæ sit quantitas corporis Christi; inter ipsam proit in Eucharistia, & proit in cælo, extenduntur alia corpora, & si proit in Eucharistia careat contactu ad superficiem extrinsecam; & tamen non distat à se, neque discontinuatur; sed solum infertur distare, & discontinuari vbicationem sacramentalem à cælesti.

99 Pro sectionis sine vocari posset in controuersiam, num corporibus Beatorum conueniat ex aliqua gloriosa dote, potestas sistendi se circumscriptiuè in duobus locis adæquatis? Iacobus de Vitriaco in historia Occidentali cap. 38. admonet, corpora glorificata non fore ratione agilitatis in duplici loco simul. Docent id ipsum Suarez tom. 2. in 3. p. d. 48. sect. 4. Salas in 1. 2. tract. 2. d. 14. l. 18. Auerta 3. p. q. 53. sect. 3. Alios Authores non obseruauit, qui difficultatem hanc attingerint. Dicam breuiter quid sentiam. Si in Beatorum corporibus datur, vt putant plures Theologi, qualitas supernaturalis, quæ possit producere vbicationem, vi cuius reddantur intimè præsentia aliis corporibus, non est, cur repugnet eam, aut aliam qualitatem supernaturalem, præditam esse virtute causandi vbicationes in duobus locis. Si verò, vt alij Theologi censent, facultas glorificatorum corporum se penetrandi, nequeat consistere in qualitate aliqua, sed in diuina omnipotentia assistente, & parata, vt ad nutum Beatorum faciat penetrationem, asserendum idem esset de facultate constituendi se in duobus locis. Sed quia posteriorem hanc potestatem non agnoscunt Theologi tanquam permanentem perfectionem siue intrinsecam, siue extrinsecam corporum glorificatorum; neque eam computant inter dotes, ita vt supposita glorificatione corporum, connaturale sit fieri præsentia duplici loco; idcirco affirmo, non ornari Beatos homines qualitate, de qua supra, & non nisi nouo miraculo constituenda duobus in locis, quoties Deo libuerit. P. Tannerus tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 4. n. 34. ait multiplicationem vbicationis circumscriptiuæ in cælo pertinere ad dignitatem, & excellentiam humanitatis Christi; de alijs Beatis tacet; ni potius & loquendi modo insinuare videatur non competere aliis ex communi iure beatitudinis.

SECTIO VI.

An Christus ante solemnem ascensionem in Empyreum, ascenderit latenter in ipsum duodecimo ætatis anno?

100 **C**VM Christus duodennis remansit solus Hierosolymis, cogitasse Deiparam, & Iosephum de ascensione eius occulta in cælum scribit Origenes homil. 19. in Lucam his verbis: *Querebantur, ne reuertisset ad cælos, cum illi placuisset, iterum descensurus.* Affictam hanc Deiparæ, & Iosepho cogitationem refellunt Cardinalis Toletus in cap. 2. Lucæ, Carthagena homilia 6. de Virgine amittente, & inueniente I E S V M in templo, Escobar volumine 3. in Euangelia temporis lib. 2. sect. 1. §. 3. num. 12.

101 Aelredus tamen Abbas homilia de I E S V puero duodenni euenisse tradit id, quod vel suspicatum non aridet communiter. En Aelredi verba, *sed vt ad sublimioris opinionis secreta veniamus, prima fortè die paternis se vultibus presentauit, non vt confederet, sed vt de ordine suscepta dispensationis paternam voluntatem consuleret...* Altera iam die Angelicis, & Archangelicis choris suauitatem sui vultus indulxit, referensque antiquam supernorum ciuium ruinam post modicum reparandam, vniuersam latificat ciuitatem Dei. Iam tertia die cuneos Patriarcharum, & Prophetarum inuisens, ea, quæ à S. Simeone sene iam dudum audierant, proprii vultus manifestatione probauit, sicque expectationis illorum moras instantis iam redemptionis promissione consolans animaguiosiores, & alacriores reddidit vniuersos. Hactenus Aelredus, cuius est, & non S. Bernardi, & si inter huius opera, sed incerta, habeatur ea homilia; in qua plura, quæ mirer, continentur; nihil, quod absque temporis iactura impugnem, nedum approbem.

102 Licet me non fugiat, Abrahamum Brouium in Annalibus Ecclesiasticis tom. 18. anno Christi 1471. versus finem referre non aliud simile quid ex Amadæo Franciscano raptu 5. suæ Apocalypsis, videlicet *Christum duodennem ad cælos ascendisse, & ibi pro discipulis cælestes mansiones adificasse.* Sed Amadæus immunis profus est à diffamata per Brouium opinione. Nam raptu 8. sic fatuit, *Postquam autem I E S V S disputauit anno duodecimo, aliqui dixerunt, Iosephum defunctum, & Mariam intrasse in templum Domini, & locum tenuisse Anna Prophetissæ, I E S V M verò ascendisse in cælum, & cum Patre, & Spiritu sancto usque ad decimum quintum annum Imperij Tiberij Cesaris superius mansisse, & ciuitatem Beatorum construxisse.* Vnde ipse dixit, *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo. Et ita credunt, Christum bis in cælum ascendisse.* Sed firmiter credendum est, in cælum corpore non ascendisse vquam nisi die quadragesimo post resurrectionem suam.... Tamen illo tempore mysticè fuit in cælo, quia apud solum Patrem pro nobis operabatur, & merebatur, & opera eius, atque merita non agnoscebantur apud homines sicut postea fuerunt agnita, quando publicè predicabat, & miracula faciebat, & se Deum publicabat. Semper ergo ipse ciuitatem supernam pro nobis hominibus construebat meritis suis præclarissimis. Hæc Amadæus iuxta Petri de Alua in Bibliotheca virginali editionem; cui magis credendum est, quàm Abrahamo Brouio homini erga Amadæum, & Seraphicæ familiæ res parùm benigno.

SECTIO VII.

An Christus ascenderit priuatim in Empyreum simul cum bono Latrone?

103 **I**amjam moriturus Christus dixit Latroni, referente Luca cap. 23. v. 43. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Cælum eo die consequendum, & adeundum promississe, intelligunt Ss. Cyrillus Hierosolymitanus, Chrysoftomus, Nyssenus, & Augustinus, ut eis attribuit Maldonatus in cap. 27. Matth. v. 44. Et hinc oritur dubitandi ratio. Nam cum Christus dixerit, Latronem secum futurum in Paradiso, si Paradisus est cælum Empyreum, sequitur, Christum penes animam vna cum Latronis anima ascendisse ea die in Empyreum. Sed perferentem illorum Patrum verba. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catecheli 13. illuminatorum, hæc habet, *Ne timeas, Latro, serpentem; cecidit enim de cælo, non eructet te. Et non dico tibi, Hodie recedes; sed hodie mecum eris, non reuertaris. Confide, neque timeas flammæum gladium, reuertetur enim Dominum. O ingenium, & inenarrabilem gratiam! Nondum Abraham fidelis ingressus est, & Latro ingreditur: nondum Moyses, & Propheta, & Latro iniquus ingreditur. Admiratus est te etiam Paulus dicens, ubi abundauit peccatum, superabundauit gratia. Qui tulerunt æstum, nondum ingressi sunt, & qui undecima hora venit, ingressus est.* Hactenus S. Cyrillus, quem hisce verbis alloqui Latronem quasi statim è cruce auolarit in cælum, notat Iustinianus in cap. 1. epist. ad Philipp. v. 21. Cæterum non video, cur de ingressu in cælum Empyreum debeat percipi S. Cyrillus, & non de ingressu in solam beatitudinem, claræque Dei visionem, quam primus statim à morte adeptus est Latro. Ita Antistitem Hierosolymitanum explicat Suarez 3. p. q. 46. in comment. art. 11. nec non Raynaudus cap. 13. de bono Latrone. Nisi fortè facer Antistes voluerit dicere Latronem ante alios Prophetas ingressum esse per promissionem in Dei visionem. Nam ut dico ex S. Chrysostomo homil. 2. de Cruce & Latrone, *Nec Abraham data est per vocem repromissio paradisi. Hæreditauit quidem per fidem, repromissionem autem paradisi nemo ante Latronem accepit. Hic autem persequens diligentius vetus testamentum, & nouum, nullum ante Latronem inuenio promissionem paradisi meruisse; non Abraham, non Isaac, non Iacob, nec Moysen, nec Prophetas, nec Apostolos; sed ante omnes reperies Latronem.* Sic Chrysoftomus, qui in vno, vel altero sensu accipiendus est, dum homilia de Lazaro, & Diuitem ad c. 16. Lucae, inquit, *Considerandum, quod Abraham apud Inferos erat, necdum enim Christus resurrexerat, qui illum in paradysum duceret. Antequam Christus moreretur, nemo in paradysum conscenderat, nisi Latro. Romphaea illa flammea, & vortigo illa clauderat paradysum. Non poterat aliquis intrare in paradysum, quem Christus clauserat; Latro primus cum Christo intrauit: primus videlicet, quia vel statim à morte, vel per expressam promissionem. Ecclesia Romana in antiquo quodam hymno Paschali canebat de bono Latrone,*

*Iustosque prauo gaudio
Præuenit in regnum Dei.*

Explicatur autem à Carthusiano, quatenus felix Latro præuenit iustos existentes in mundo; & potest etiam explicari quatenus ratione expressæ promissionis præuenit iustos existentes in Limbo.

104 S. Chrysoftomus, allegatus à Maldonato, in homilia 2. de Cruce, & Latrone, ait, *Hodie Adam eiectus est de paradiso, & hodie Latro in paradysum ingreditur, &c.* Rursus, *Iste Latro de ligno mercatur salutem; hic Latro furatur celeste Imperium: vim facit Maiestati, non virtute propria, sed fide vincens. Ipsius Domini vox est, Regnum cælorum vim patitur.* Sed nemo non videt talia esse hæc verba (ad rem reperire non est alia) vt nec interpretandi negotium nobis afferat. In antecedenti homilia faciunt magis ad rem isthæc, *De cruce subito euolauit ad cælum.* Ast cæli nomine beata visio, ad quam subito eleuatus est Latro, vbiuis significatur. S. Chrysoftomus in duplici homilia de Latrone, atque in altera de ligno scientiæ boni, & mali, necnon in 25. super Matheum potius indicat, promissum ipsi paradysum terrestrem.

105 S. Gregorius Nyssenus oratione in Christi Resurrectionem, inquit, *Illud à studiosis oportuit inuestigari, quomodo vno, eodemque tempore Dominus se tribus his dederit, cordi terræ, paradiso cum Latrone, Patrisque manibus. Nemo enim aut paradysum apud Inferos esse dixerit, aut Inferos in paradiso, vt eodem tempore vtrique fuerit, aut Patris manibus indicari: Cuius quidem questionis vna solutio est, vt dicamus, nihil autum, aut inaccessum esse Deo, in quo omnia consistunt. Altera solutio est illa, ad quam nunc oratio nostra spectabat: nempe Deum, qui totum hominem per suam cum illo coniunctionem in naturam diuinam mutauerat, mortis tempore à neutra illius, quem semel assumpserat, parte recessisse: nunquam enim illum suorum munerum pariter. Diuinitas ergo voluntate quidem animum à corpore distinxit; sed in vtroque tamen se manere demonstrauit. Nam per corpus, in quo corruptionem ex morte prouenientem non admisit, euertit eum, qui habebat mortis imperium; per animum autem Latroni patefecit aditum in paradysum. Vtrumque autem eodem tempore perfectum est, diuinitate per vtraque hominis partem hæc bona præstante, vt per corporis incorruptionem mortem ipsam dissolueret; per animi verò in sede propria constitutionem hominibus aditum in paradysum aperiret: Quod si queris quomodo in paradiso se Patris manibus commendarit? Tibi sublimis Isaias respondebit de celesti Hierusalem, quam nihil aliud nisi paradysum esse credimus, ex Dei persona, Descripsi, inquit, muros tuos in manibus meis. Quare si Hierusalem, hoc est paradysus in manibus Patris descripta est, constat, eum, qui in paradiso sit, in Patris manibus, in quibus descriptionem habet diuina ciuitas, commorari. Tantum S. Nyssenus. En Christum cum Latrone in paradiso, qui ab Inferis sit distinctus, & animorum sedes propria, quique sit celestis Hierusalem, & Diuina Ciuitas. Fateor locum esse perplexum; sed per cælestem Hierusalem, diuinamque Ciuitatem denotari à Nysseno statum beatificum, qui est animorum quies, & sedes, potest non incongruè responderi.*

106 S. Augustinus in tract. 111. super Euangelium Ioannis scribit, *Qui homini pœnaliter pendenti, & salubriter confitenti ait, Hodie mecum eris in paradiso, secundum id, quod homo erat, anima eius ipso die futura fuerat in Inferno, caro in sepulchro; secundum autem id, quod Deus erat, vtrique & in paradiso erat. Et ideo Latronis anima à pristinis absoluta, & illius munere iam beata, quamuis vtrique, sicut ille, esse non poterat, tamen etiam ipso die cum illo in paradiso esse poterat, vnde ille, qui vtrique semper est non recesserat.* In epist. 57. ad Dardanum, ait, *Si verb, Christi, Hodie mecum eris in paradiso, accipiuntur di&ta*

dicta secundum humanam naturam, non debere intelligi nomine Paradisi, cœlum, neque enim ipso die in cœlo futurus erat homo Christus IESVS; sed in Inferno secundum animam, in sepulchro autem secundum carnem. Si verò accipiantur dicta secundum diuinam naturam (quod magis placet S. Doctori) rectè dici potuisse, *Hodie, &c.* cum iuxta humanam humilitatem per carnem in sepulchro, per animam in Inferno, illo die futurus esset; iuxta diuinam verò immutabilitatem nunquam de paradiso, quia ubique est semper, recessisset. Distinguit itaque utrobique S. Augustinus Inferos, & Paradisum, in quo Latro futurus erat, die illo, socius Christi; & cum utrobique nomine Paradisi significet cœlum, ut ex contextu colligitur, fit iuxta S. August. extitisse illo die Latronis animam in cœlo, ubi Christus, quia Deus est, extitit tunc, & iam antea existerat. Præterea in lib. 12. de Genesi ad litteram c. 34. idem S. Doctor, inquit, *anima illius Latronis, cui dixit, Hodie, &c.* non utique Inferos præstitit, ubi pœna sunt peccatorum, sed aut illam requiem Sinus Abrahe, non enim alicubi non est Christus, cum ipse sit Sapiencia Dei attingens ubique propter suam munditiam: aut illum paradisum, siue in tertio cœlo, siue ubicumque alibi, quò post tertium cœlum est raptus Apostolus; si tamen non aliquid unum est diuersis nominibus appellatum, ubi sunt anima Beatorum. Hæc Augustinus, quæ ut melius calleantur, attendere oportet præcedentibus. Dixerat namque, *Non temerè affirmamus virum in tertio cœlo sit paradisus, an etiam in tertium cœlum, & inde rursus in paradisum raptus sit Paulus. Si enim propriè quidem est nemorosus locus, translato autem verbo omnis etiam spiritalis quasi regio, ubi anime benè est, meritò paradisus dici potest, non solum tertium cœlum, quicquid illud est, quod profectò magnum, sublimiterque præclarum est, verum etiam in ipso homine letitia quedam bona conscientia paradisus est::* Quanto magis ergo post hanc etiam vitam Sinus ille Abrahe paradisus dici potest, ubi iam nulla tentatio, ubi tanta requies post omnes dolores vite huius. Verum enim verò, cum S. Augustinus non asserat expressè, nec firmiter, paradisum esse cœlum, ad quod Christus post quadraginta dies à Resurrectione ascendit: nequit tutò pro Emphyrei promissione facta Latroni recenseri: maximè cum in toto lib. 12. de Genesi ad litteram tam variè accipiat tertium cœlum, ad quod raptus est S. Paulus.

107 Expensis Patribus subtexo alios. S. Ambrosius in epist. 2. ad Corinth. cap. 12. notat, Apostolum bis se raptum dicere, *id est, hinc usque ad tertium cœlum, deinde in paradisum cœlestem, in quo Latroni dixit Dominus, quòd futurus esset cum eo, in paradiso, inquit, Patri, illic ubi & ciuitas dicitur esse Hierusalem mater nostra.* S. Anselmus in Elucidario rogatus, *Quò iuit anima Christi post mortem?* Respondet *in cœlestem paradisum, ut dixit ad Latronem.* Et cum postea interferat sermonem de paradiso terrestri, videtur nomine cœlestis vsurpare Emphyreum. Honorius Augustodunensis in cap. 4. Cant. scribit: *Paradisus exultationis est habitatio Sanctorum in cœlis, plena omnibus delitiis. In hunc paradisum raptus est Paulus, & in hunc introduxit Latronem Dominus.* Arnoldus Abbas in tract. super illo verbo *Hodie, &c.* Sic alloquitur Christum Dominum, *Ecce Latro ille, collateralis tuus damnatus ob scelera, illum victoriam tuam præcursores constituit, & viuificatum ex gratia in paradisum præmittis.* Et post multa, *Erat itaque vnus irrisor, alter confessor; vnus exprobrator, alter venerator; hic sperans, ille desperans; hic diligens, ille negligens; adersusque illi*
P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

cōtrouersia Iudex, qui data sententiâ blasphemū ad Tartara, cōfitemē pramissit ad regna. Fatur autē Arnoldus de paradiso, & regno cœlesti, ut sequentia subindicant verba. *Ne irascaris Princeps Apostolorum tibi dico, Petre, cui clauis Regni cœlorum commissa sunt:: Absens eras, & ministerij tui clauis, quod pace tua dixerim; modò non profers; Supplet vicem tuam Summus Sacerdos, apertisque seris antiquis, Latro, primitia derelictorum introduciuntur, aperiente Christo, in Regnum cœlorum. Amouetur ab introitu paradisi custodia ab initio peruigil, & versatilis gladius ille, quem Cherubin ab antiquo non vibrauerat. Ibi Latro locatur, vnde Lucifer corrumpit.* Addit in fine Arnoldus, *Præmittitur igitur in paradisum hic nostra nuntius absolutiois, & primitias libertatis nostra, restis libertate donatus, paradisi ciuibus id expectantibus, & desiderantibus primus inuexit.* Pia affectione opus est ad interpretandum Arnoldū in vero sensu. Quare Maluendam miror, dum nomine Patrum, qui per paradisum Latroni promissum percipiunt beatificam visionem, profect nimis animosè in Commentario de paradiso cap. 91. vnum Arnoldum. Nec silendum est, indicari ab eodem Abbate in tract. de sexto, & septimo verbo, Christum penes animam ascendisse non multò post à morte in Emphyreum, *Ad Sanctificationem (ita ille) anima obtinendam spiritus ille descendit ad Inferos, & ascendit ad superos; ibi cōfregit ferreos vectes, hic portas aperuit aternas:: Itaque alterum ex altero constitit, ut eadem hora & replet superos, & Inferos captiuaret. Atta sunt tamen in cœlestibus gaudia illa prolixiori spatio; neque statim reuersa est ad corpus suum anima Christi.*

108 Qui adhuc tentauerit explicare benignè hunc Scriptorem, debet etiam declarare, qua ratione Latro fuerit præcursor victoriæ Christi, præmissusque sit in regna, & paradisum, siquidem constat ex cap. 19. Ioannis vers. 32. ac 33. Christum expirasse prius, quàm Latronem, proindeque istum post Seruatorem peruenisse ad Sinum Abrahe. Neque dici potest, Latronem præmissum esse, ut prius, quàm Christus, & quàm alij iusti existentes in eo Sinu, videret Deum; etenim Christi anima vidit Deum ex primo suæ creationis instanti, & iustorum animæ existentes in præfato sinu viderunt Deum ex ipsomet instanti, in quo Christus mortuus est, ut Caietanus in 3. p. q. 52. art. 2. Medina art. 1. Suarez disp. 43. sect. 3. v. *sed obiici potest*, existimant, vel ferè immediatè post illud, ut Valent. t. 4. disp. 2. q. 4. puncto 2. in fine, Tannerus t. 4. disp. 1. q. & dub. 3. n. 84. Granadus t. 4. controuersia & tr. 2. Com. 24. n. 12. Raphaël Auerfa 3. part. q. 52. sect. 8. censent. Non magis facillè est interpretari S. Anselmum, & S. Ambrosium; nisi hic per paradisum cœlestem, & Hierusalem supernam significauerit beatificam visionem, quam adeptus est Latro eo die; & quam tranfactis quadraginta diebus sequuta est possessio ipsius Cœli Emphyrei. Simili modo intelligi potest Honorius Augustodunensis, ut & S. Athanasius, dum serm. contra omnes hæreses ait, *O miraculum ingens maledictionis Crucifixæ! aperuit paradisum in promissione Latronis. O beatum Latronem! Rapuisti in mundo latrocinando; rapuisti item regnum cœlorum istiusmodi confessione.* Et dum Expositione fidei ait, *Ingressum in paradisum Christus confecit, ex quo Adam eiectus fuit, in quem rursus Adam intravit per Latronem; in quem ipse quoque Paulus ingressus fuit: ascensumque Deus in cœlos munivit, quo præcursor homo, qui in eo fuit, pro nobis introiit.*

109 Perscrutata mente tantorum Patrum respondendum est propositiæ dubitationi, Christum, eadie, qua

qua obiit, ingressum non esse penes animam simul cum bono Latrone in cælum corporeum, ad quod post Resurrectionem ascendit gloriosus penes animam, & corpus. Quare promissio Christi non est intelligenda de materiali paradiso, qui in Empyreo sit. Ita signanter aduertunt Petrus Comestor in Historia Euangelica cap. 173. Vincentius Bellouacensis lib. 7. speculi Historialis cap. 43. Gabriel Biel in serm. de Passione Domini p. 4. art. 2. Raynerius in Pantheologia titulo de descensione Christi ad infernum, cap. 5. Nicolaus de Orbellis in 3. dist. 22. quæst. 3. Alfonso Salmeron tom. 10. in Euangelia tract. 40. Didacus Stella, & Cornelius in cap. 23. Lucae, vt alios ex Recentioribus præteream. Et aperte constabit ex sectione sequenti, referatur non esse Empyreum cælum, vsquedum Christus rediuius illud penetrauit. Adde, Christum apud Ioannem cap. 20. v. 17. dixisse Magdalenæ, *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum.* Id est, nondum ascendi in cælum, vbi est thronus mei Patris. Quæ verba etsi dicta sint à Christo rediuiuo, denotant tamen, ipsum neque penes animam separatam ascendisse antea in cælum. Adde præterea Scripturæ sanctæ testimonia, ex quibus probatur, Christi animam descendisse ad inferos, conuincere non minus, quod ibi extiterit, vsque dum ascendit resumptura corpus iacens in sepulchro.

110. Quidnam ergo Paradisi nomine pollicitus est Christus Latroni? Terrestrem, & Adamicum innuunt S. Chrysostomus, & S. Athanasius adducti n. 104. & 108. S. Maximus Taurinensis iniquiens in homilia 1. de Passione & Cruce. *Latro diu oberans, ac naufragus aliter ad patriam Paradisi, de quo primus homo exierat, redire non poterat, nisi fuisset arbori religatus.* Tradit clarè Author quæstionum ad Orthodoxos sub persona S. Iustini in verbis exarandis n. 85. exercit. 21. Hæc propter Suarez 3. p. quæst. 46. in comment. art. 11. quæst. 55. in comment. artic. 3. & disputat. 43. sect. 4. vers. *Circa posteriorem, numerat S. Iustinum inter Patres, qui Latronem introductum in Paradisum terrestrem existimarunt.* Sed tamen S. Anastasius Sinayta lib. 6. Anagogicarum contemplationum in exameron scribit, *Diuinus in omnibus Ambrosius, & Iustinus Martyr à Deo inspiratus in suis in exameron commentariis ea persequentes, qua dicta sunt de paradiso... magna, & subtilis deus examinatione & contemplationem subiunxerunt, dicentes, quod sit turpissimū, & Deo iniustum dicere, aut omnino cogitare, beatā, & adorandam Dei Verbi diuinitatem cum iusto Latrone ingredi in fluxum, & materialem paradisum. Et quamquam est digna merces illius veneranda, & qua Deum decet, confessionis, malorum punitorum, pyrorum, vuarum, & ficuam corruptarum esum tanquam mercedem reddere Latroni?* Hæc S. Anastasius. Non extat S. Iustini commentarium illud in Exameron. Prolixi vereretur fugillationem, si prisorum Authorum, qui de promissione terrestri paradisi consensere, apponerem integra testimonia. Euoluantur Origenes commentario vltimo in Ioannem, homilia 26. in c. 31. Numer. & homil. 13. in Ezechielem, S. Eustathius de engastrimytho contra Origenem, S. Casarius dialogo 3. (quod opus legitimum S. Casarii fratris S. Gregorij Nazianzeni videtur Phocio cod. 210. suæ bibliothecæ,) Titus Bostrensis in cap. 23. Lucae, Olympiodorus in cap. 3. Ecclesiasticis. Moyses Barzephia p. 1. de paradiso cap. 1. & 18. ac 28. Sedulius lib. 4. operis Paschalis, Nicephorus lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 31. Philippus Solitarius lib. 4. Dioptræ cap. penultimo, Eusebius Gallicanus in

homilia de Latrone beato, aliique citati à Bachone in 4. dist. 44. q. vnica art. 3.

111 Sed reiiciendi sunt primò, quia promissio Christi magnum quid non contineret respectu animæ Latronis in statu separationis à corpore, si materialem tantum respiceret paradisum terrestrem. Secundò, quia non hunc, sed regnum cæleste petiit Latro; promissio autem Christi non responderet petitioni Latronis, si Christus non promitteret regnum cæleste, saltem quoad id quod in ipso æstimabilius est, scilicet quoad beatificam Dei visionem: quam quia iustorum animabus differri vsque ad resurrectionem corporum consueuerunt plerique ex Authoribus citatis, idè interpretantur Christi verba de promissione terrestri Paradisi, designati ab eis pro statione Sanctarum animarum, vsque ad resurrectionem illam. Vnde cum ista interpretatio fundetur in errore, quem Ecclesia iam damnauit, audienda nullatenus est. Tertio, quia eo die, quo Christus Latroni spondit paradisi consortium, extitit Christi anima non in paradiso terrestri, sed in inferno, quin imò in hoc extitisse per totum triduum separationis à corpore, adè certum est Patri Suario tum disp. 43. sect. 4. proxime allegatis, tum disp. 13. de Beatitudine n. 3. vt oppositum appelleret erroneum, ob rationem indicatam in fine n. 109. Et hac de causa malè sentit vel de breui existentia animæ Christi in terrestri paradiso.

112 Sed non videtur censura dignum, si dicatur, animam Christi, quando ab inferno remeauit ad corpus iacens in sepulchro, transiisse celeriter per terrestrem paradisum. Sic enim meditantur S. Anselmus in Elucidario. S. Bonauent. in meditationibus vitæ Christi cap. 85. & 91. ac 97. S. Vincentius Ferrer. serm. 3. Dominicæ in Albis. B. Thomas Villanouanus concione in die Resurrectionis. Simon de Cassia lib. 13. de gestis Saluatoris cap. 112. Albertus Magnus in 3. dist. 22. art. 10. Amadeus Franciscanus raptu 8. suæ Apocalypsis. Gerson serm. in festo Paschæ p. 4. fol. 94. Ludolfus de Saxonia 2. p. vitæ Christi cap. 68. Bustus p. 2. Rosarij, serm. 17. p. 3. Echius homilia 1. de Resurrectione Christi, & innuit Rupertus lib. 7. de diuinis officiis cap. 15. nec non S. Germanus de Cruce Christi sermo 3. aiuntque in eo transcurso per paradisum terrestrem reliquisse ibi Patrum animas eductas è sinu Abrahamæ, & inuisisse Henochum, & Eliam. Sanè cum necesse non sit affirmare, Christi animam transiisse de inferno ad corpus, quin percurreret spatium medium, vt fatetur ipse Suarius in commentar. ad art. 4. q. 5. 2. ac proinde admitti possit salua auctoritate sacrarum Litterarum conlumptam fuisse breuissimam aliquam moram in exitu ab inferno, & vnio ad corpus; non apparet Carolo Scribano cap. 14. Christi patientis n. 16. neque mihi, cur sit contra sacras Litteras meditatio de citissimo transitu animæ Christi per paradisum terrestrem.

113 Maldonatus supra, Abrahamæ sinum, in quem Christi anima eo, quo promisit, die, descendit, polliciti paradisi voce intelligit. Producit pro se S. Athanasium in epist. ad Epictetum. Sed in hac epistola nihil tale reperio, vt nec in q. 76. S. Iustini, quem sibi patrocinari asseuerat: videtur fauere S. Chrysost. homilia de Lazaro, & Diuite, iniquiens, *Paradisus pauperis sinus erat Abrahamæ... Dicat mihi aliquis, in inferno est paradisi? Ego hoc dico, quia sinus Abrahamæ paradisi veritas est, sed & sanctissimum paradisi fateor.* Cæterum subiungens transcripta in n. 103. indicat, Latronem in alium introisse paradisi.

radifum. Fauere item videtur Prudentius libro Cetheimer. Hymno 10. in Exequiis defunctorum canens.

*Sed dum resolubile corpus
Renocas Deus, atque reformas,
Quanam regione iubebis
Animam requiescere puram?
Gremio semis abdita sancti
Recubabit, ubi est Eleazar,
Quem floribus undique septum
Dives procul aspicit ardens.
Sequitur tua dicta, Redemptor,
Quibus atra è morte triumphans
Tua per vestigia mandas
Socium Crucis ire Latronem.*

Sed tamen illicò confundit sinum Abrahæ cum paradiso Adamico. Addit namque;

*Pater ecce fidelibus ampli
Lucidi via iam Paradisi:
Licet & nemus illud adire
Homini, quod ademerat anguis.
Illic precor, optimè ductor,
Famulam tibi præcipe mentem
Genitali in sede sacrari,
Quamliquerat exul, & errans.*

Perlegatur circumspèctè Prudentij damnatus iam error de statione animatum sanctarum extra cælum siue in antiquo Abrahæ sinu, siue in paradiso Adamico vsque ad communem corporum resurrectionem. Pro existimatione Maldonati tutius citantur Eucherius de quæstionibus in Lucam, Comestor cap. 173. Historiæ Euangelicæ, Christianus Druhmarius in expositione Dominicæ Passionis. Bellouacensis lib. 7. speculi Historialis cap. 43. Hugo de S. Charo in c. 23. Lucæ v. 43 S. Antoninus in 1. parte Historiali titulo 5. cap. & §. 6. Mayo in 4. dist. 43. q. 4. Ludolfus de Saxonia 2. p. vitæ Christi c. 63. Artoreus in c. 16. Lucæ v. 22. Quid ego de ea sentiam, actutum expromam.

114 Petioni Latronis satisfecisse Christum promittendo beatitudinem perfectam, seu claram Dei visionem sub paradisi nomine, commune est Patrum iudicium. Eos longo ordine recensent Ægidius Lusitanus tom. 2. de Beatitudine lib. 12. q. 5. art. 3. §. 1. n. 9. Maluenda in commentario de Paradiso c. 91. Delrius tom. 1. Adagialium sacrorum veteris testamenti Adagio 789. sequuntur Bellarminus lib. 1. de Sanctorum beatitudine c. 3. Barradas tom. 4. in Euangelia lib. 7. c. 15. Suarez iam sæpè citatus, Melo in c. 6. Apocalypsis, & in c. 23. Lucæ, Raynaudus c. 10. de bono Latrone n. 20. & plerumque Interpretes Biblici. Quos ego sic sequar, ut Maldonati etiam vestigiis inhæream.

115 In concordiam vtriusque semitæ præluxit mihi fulgentissimum Theologiæ tydus S. Thomas 3. p. q. 52. art. 4. ad 3. respondens, *Verbum illud Domini esse intelligendum, non de paradiso terrestri corporeo; sed de paradiso spirituali, in quo esse dicuntur quicumque diuina gloria perfruuntur. Vnde Latro loco quidem cum Christo ad Infernum descendit, ut cum Christo esset, quia dictum est ei, Mecum eris in paradiso; sed præmio in paradiso fuit, quia ibi diuinitate Christi fruebatur sicut & alij sancti.* Similia habet in opusculo 60. de Humanitate Christi ait art. 21. in fine. En iuxta Angelicum Præceptorem promisit primò, & directè Christus Latroni spiritualem paradifum, consistentem in diuinæ essentia sine caligine visæ participatione. En etiam promisit secundariò, & indirectè participationem hanc in conspectu sui exituri eo die in Abrahæ sinu, qui

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I I.

Latroni alter paradifus futurus erat ob consortium ipsius Christi. Quippe, ut inquit S. Theophilus Antiochenus lib. 1. commentariorum in Euang. *Vbi est Deus, illic vita, atque amenitas æterna: & ut S. Ambrosius in c. 23. Lucæ, vita est, esse cum Christo; ideo ubi Christus ibi vita, ibi regnum; non secus ac Roma illic est, ubi Imperator est, prout ad Commodum Imperatorem dicebat Pompeianus apud Herodianum lib. Hist. 1. q. Quòd si ex S. Augustino in epist. 57. ad Dardanum, Generale paradisi nomen est, ubi feliciter vinitur. Vbinam, iogo, felicius viuatur, quam ubi est Christus, & ubi eius diuinitas clarè conspicitur? Vel infernus ipse esset paradifus, & cælum animæ, quæ ibi Deum videret; quæque ibi socium haberet Christum, ubi enim Christus, ibi & cælum, teste S. Chrylost. homil. 49. in cap. 14. Matthæi, & S. Epiphano in serm. de laudibus B. Mariæ: quò loci ponderans illud Matth. 2. vers. 9. *Et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos, vsquedum veniens staret supra, ubi erat puer.* Sic fatur, *Apparet stella Magis, donec venisset supra Infantem in stabulo, vel potius in cælo. Vbi enim Christus, ibi & cælum. Nam stabulum visum est, esse cælum in terra.* Videtis verba hæc graphicè exornata à P. Didaco de Baeza tom. 4. in vetus testamentum lib. 8. cap. 21. & §. 1. Liceatque mihi adnectere egregia Victorini Rhetoris Massiliensis lib. 3. commentariorum in Geneseos in eandem rem carmina. Modulatur itaque de Abrahamo,*

*Inde petit Bethleem, sedes que lecta beati
Hospitiis sacrata viri, cunctasque superbis
Excessit meritis terras, quandoque secundo
Post cælum numeranda loco, nam sede superna
Dignior ista Dei, que pignus lege salutis
Emissum mundo tantum mirante paratum
Exciperet, visa est, hominemque remitteret astris.*

Videor mihi iam audire Latronem dicentem, *Quid mihi est cura cælum, cum video Dominum cæli, cum ego efficior cælum.* Sic aliò intendens aiebat S. Ambrosius in c. 9. epist. ad Hebræos v. 23.

116 Theophylactus in c. 23. Lucæ contrarius est dictis, quatenus nomine Paradisi intelligit cælum, & sine adeptione perfectæ beatitudinis consistentis in visione intuitiua Dei. Nam concilians Christi verba *Hodie mecum eris in paradiso* cum verbis Pauli ad Hebr. 11. v. 39. *Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, scribit, Idem esse regnum cælorum, & paradifum. Nihil prohibet ergo & Dominum vera dicere, & Paulum. Latro namque est quidem in paradiso, hoc est in regno, & non solus ipse, sed etiam omnes, quos enumerat Paulus. Alioqui non frueretur perfectæ bonorū participatione. Nam sicut condemnati in regnis non sunt, sed in custodiis clausi tenentur in deputatis panis; qui autem gloriosi, & in regna ingrediuntur, & nunc in eis versantur: Deinde cum venerit tempus distributionis regalium donorum, & illa assequuntur: ita & sancti, tametsi nondum perfectè bonis fruuntur; sed iam versantur in locis, lucidis & fragrantibus, & pulchris tabernaculis, etiamsi nondum distributionem regionum bonorum assequuntur. Ita & Latro in paradiso fuit, etiamsi nondum perfectè acceperit, ut ne absque nobis perfectus sit: Tu autem admireris quomodo sicut Rex quidam trophæa ex victoria referens, spolia opima secum abducit; ita & Dominus, quoniam fortius vas Diaboli diripuit, secumque abstulit, & reduxit ad primam hominis patriam: Paradifum dico. Etenim Christus non solum sicut Deus in Paradiso fuit, sed & secundum quòd animam rationalem, & mentalem habuit. Et in paradiso cum mente fuit, in Infernum au-*

rem descendit cum anima. Hucusque Theophylactus, cui concinit Euthymius ibidem. Peccat uterque tum in eo, quod putent, paradysum promissum Latroni indistinctum esse à Cælo Empyreo; tum in eo, quod adstruant statum Latronis, & Sanctorum in Empyreo cælo usque ad resurrectionis generalis diem absque visione intuitiva Dei. Sed de ultimo hoc puncto in exercit. 21. Peccat præterea Theophylactus, dum diuidit Christi animam, & mentem, dumque cum hac tradit fuisse in cælo, descendisseque cum illa, ut distincta in Infernum. P. Salmeron tom. 10. in Euangelia tract. 40. pag. 426. reprehendit Theophylactum, quod Paradisi voce interpretetur paradysum terrestrem. Sed non videtur interpretari nisi cælestem, si verborum omnium contextus nos non fallit.

SECTIO VIII.

An Christus ante solemnem ascensionem in Empyreum ascenderit occultè in ipsum iam rediuiuus.

117 **Q**uestionem hanc proposuit Marcella S. Hieronymo, ut legimus in epistola, quæ incipit, *Magnis nos prouocas questionibus: & earum extrema erat, Vtrum post resurrectionem, quadraginta diebus Dominus cum discipulis conuersatus sit: & nunquam alibi fuerit; an latenter ad cælum ascenderit, atque descenderit, & nihilominus Apostolis suam præsentiam non negarit?* Martinus Cantapretensis lib. 9. Hypotyposeon regula 40. ait, S. Hieronymum in hac quæstione sudare multum, multumque laborare. Sed profectò Doctor Maximus parum sudat, parumque laborat, nam tacens de Christo secundum Humanitatem, loquitur de ipso secundum diuinitatem, docetque secundum istam ubique extitisse; nec sine causa conuertit sermonem ad diuinitatem, ut contra Brentium aduertit Bellarminus lib. 3. de Incarnatione cap. 18. Nos tamen de Christo penes Humanitatem habemus sermonem. Et quæstioni respondendum esse negatiuè ostendit locus ex Ioanne appositus in num. 119. ut omittamus in sacris Litteris nullam fieri mentionem alterius ascensionis, nisi solemnis in cælum. Vnde Eusebius Gallicanus gratis auribus excipiendus non est, dum in homilia feriæ 4. post Pascha interpretatur ea Christi verba, *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum*, in hunc modum, *Ac si dicat, noli me manibus tangere, quem nondum fide tetigisti; Crede, quia surrexi, & quia Inferno spoliata, iam secundum animam cælos ascendi.*

118 Si roges, vbinam extra cælum existeret Christus, quando non apparebat Apostolis, aut discipulis, aut sanctissimæ Matri, quam sæpius, & diutiùs inuisit, ut reuelatù est S. Theresæ, referturque in Breuiario verborum, quæ ex Deo audiit? Etenim continuo non apparuisse, libet ex Euangeliis, & ex verbis ipsius Christi apud Lucam c. 24. v. 44. vbi ait, *Hæc sunt verba, quæ loquutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum.* Id est, cum adhuc in vita mortali me vobis præsentem frequenter exhiberem, quæ frequentia modò in immortalis vita non exhibeo. Petrus Comestor cap. 185. Historiæ Euangelicæ existimat Christum extitisse in extremis partibus maris, id est, super amplissimos fines orbis. S. Thomas in 3. distinct. 22. quæst. 3. art. 2. quæstiuncula 3. ad 3. S. Anselmus in Elucidario, Iacobus de

Voragine sermon. 2. in die Paschæ. S. Bonauentura in Meditationibus vitæ Christi cap. 91. ac 97. Viguerius in Institutionibus cap. 14. §. 1. vers. 2. cap. etiam 16. §. 4. vers. 30. Barradas tomo 4. in Euangelia libr. 8. cap. 14. in fine, Tirinus in Act. cap. 1. vers. 3. Cornelius ibi, Granadus tomo 4. controuersia 2. tr. 2. Commentario 27. n. 3. Beccanus in opusculis tomo. 1. opusculo 14. cap. 7. numer. 8. & alij censent, extitisse in terrestri & Adamico paradiso, in quo Sanctorum Patrum animas extractas è sinu Abrahæ mansisse ordinariè usque ad diem Ascensionis cogitant tum ipsi, tum alij allegati in numer. 112. *Anima enim illæ (sic Barradas) non vagabantur huc, atque illuc: certum ergo habebant locum; nullum autem habere potuerunt digniorem, quam paradysum terrestrem, vbi Elias & Henoch. Vbi autem manebant anima, ibi & Christus: cuius præsentia (addiderim ego ex S. Thoma in simili puncto 3. part. quæst. 52. artic. 5. ad 3.) pertinebat ad cumulum gloriæ. Et videtur paradysus terrestris maximè accommodus locus habitationi ordinariæ corporis gloriosi Christi Domini, interim dum in cælum non ascendebat; eademque est ratio de gloriosis corporibus aliorum hominum, si alij cum Christo resurrexerunt ad vitam immortalem; de quo in Exercitat. 22.*

119 Bartholomæus à Medina in 3. p. quæst. 55. exponens tertium articulum S. Thomæ iudicat, *Christum in Iudæa prouincia mansisse cum beatis animabus, inuisibilem, & planè diuinam habentem consuetudinem: siquidem animæ sanctorum inuisibiles erant, at verò Domini corpus, ut pote gloriosum, latere poterat humanum conspectum, cum Christo placuisset.* S. Hildegardis in solutione ad quæst. 20. designat locum Christo, & animabus in aère. S. Brigittæ lib. 6. Reuelationum c. 94. roganti Deiparam de hac re, responsum sic est, *Patrum anima fuerunt in quodam gaudio noto solum Filio meo. Nam ubicumque Filius meus erat, & est, ibi erat, & est gaudium, & gloria.* S. Thomas in præfato art. ad 2. inquit, *Incognitum esse quibus in locus intermedio tempore Christus corporaliter esset, cum hoc Scriptura non iradat, & in omni loco sit dominatio eius.* Concordant Angelico Præceptori Cantapretensis supra memoratus, Suarez in commentario illius articuli, Bartholomæus Petrus Lintreñis in Actus Apostolorum cap. 1. v. 3. Et quidem incognitum est cognitione certa; sed tamen coniecturali fati verisimile quod de existentia in paradiso terrestri, si hic extet, relatum est ex eodemmet S. Thoma, & aliis.

SECTIO IX.

Fueritne Christus ex hominibus primus Empyreus incola.

120 **C**atholica veritas est, nullum hominem ante Christum ascendisse siue secundum solam animam siue secundum animam, & corpus in cælum, in quod Christus post resurrectionem solemniter ascendit.

Christum fuisse primum probatur ex sacris oraculis.

Pro Catholica hac veritate primum sacræ Paginæ testimonium sit illud Christi effatum Ioannis

Ioannis 3. vers. 13. *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis, qui est in cælo.* Illud sic ponderat S. Chryostomus homil. 27. *At quænam hac consequentia? Maxima quidem, & iis, quæ modò dicta sunt, valdè consentanea. Nam cum ille dixisset, scimus, quia à Deo venisti, Magister; hoc ipso eum corrigit, instruitque ac si diceret, Noli me, vti ceteros, à terra Prophetas, estimare. E cælo enim huc adsum, quo nemo Prophetarum ascendit. Ibi ego versor. Cerne, ut id, quod vel maximum videtur, sit eius adhuc magnitudine indignum. Non enim in cælo tantum est, sed etiam ubique, & implet uniuersa.* Hucùque S. Chryostomus, loquutus de Christo penes diuinam naturam, vt ipse statim declarat. Ludolphus Carthusianus 2. part. vitæ Christi c. 72. Iacobus de Vitriaco serm. 1. de Ascensione Christi, Salmeron tomo 8. de disputationibus Domini tr. 6. Barradas tomo 2. in Euang. lib. 4. cap. 2. Maldonatus, & complures alij inferunt, constare ex hoc Christi testimonio, antiquos Patres, qui ante ipsum obire, non ascendisse in cælum. Notandumque est, in versione Græca legi, præteriti temporis verbum *ἀπέβη* Cuius, quo manet recta altera veritas Catholica de ascensu non prohibito antiquis Patribus post, aut simul cum Christo rediuiuo.

121 Secundum testimonium sit illud Seruatoris dictum apud eundem Ioannem cap. 14. vers. 2. & 3. *In domo Patris mei mansiones multe sunt. Si quominus dixissem vobis, quia vado parare vobis locum. Et si abiero, & præparauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos, ad me ipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.* Colligitur, inquit Maldonatus ex hoc loco neminem ante Christum in cælum ingressum esse. Comprobo ex S. Cyrillo deductionem Maldonati: *Cum multas nosset (ita Cyrillus) apud Deum, & Patrem, præparatas esse mansiones, quæ diligentium Deum aduentum præstolentur, non hac, inquam, de causa discedam, sed vt viam vobis faciam, & quasi inuium iter præparem ad supernam illam possessionem. Inaccessum namque omnino erat cælum hominibus: primus autem ascensum ad illud nobis Christus præparauit, & modum eò ascendendi dedit carni nostræ, cum à mortuis esurrexit, & sese Deo, ac Patri stitit, ac primus homo in cælum apparuit. Vnde Cælestes Angeli magnum illud Incarnationis mysterium ignorantes, ascendentes admirati, & nouo, atque inusitato spectaculo tantum non stupore attoniti aiunt, Quis est iste, qui venit de Edom, id est, de terra? Hoc modo vertit ex Græco Noster Balthasar Corderius in Catena super Ioannem; & paulò aliter Georgius Trapezuntius ad cap. 31. libri 9. Videatur idem S. Cyrillus Alexandrinus lib. 10. cap. 38. lib. 12. cap. 42. lib. 10. thesauri c. 4. lib. 2. ad Reginas, versus finem.*

122 Tertium testimonium desumit Maldonatus ex Math. 3. vers. 2. vbi Ioannes Baptista clamat, *Pœnitentiam agite; appropinquauit enim regnum cælorum.* Appropinquare autem regnum cælorum dicitur, quia cum ante clausum fuisset, paulò post mortem Christi erat aperiendum. Eodem testimonio vtitur Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 42. sect. 1. illustratque ex SS. Chryostomo, & Hieronymo, qui ideo in veteri Testamento non fieri expressam mentionem regni cælestis aiunt, quia antequam Christus aperiret ianuam regni, omnes animæ iustæ detinebantur in Inferno; & quia sanguis Christi clauis est paradisi; terram enim viuentium, quam primus Adam perdidit, secundus inuenit; imò ab illo perditam iste restituit: Addit Maldonatus, dictum à bono Latrone Lucæ 23. vers. 42. *Domine memem-*

to mei, cum veneris in regnum tuum, quasi nondum vtiq; venisset Christus, qua homo in cælum, neque ante eum quisquam ingredi posset. Addit vltèrius in Verbis Christi Math. 26. vers. 29. Non bibam amodò de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cum illud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei: non aliud significari, quàm regnum Dei sua morte, resurrectioneque patet factum.

123 Quartum extat in epistola ad Hebræos c. 9. vers. 8. *Hoc significante Spiritu sancto, nondum pro palatam esse Sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum.* Ita S. Paulus, cuius mentem exprimit S. Ambrosius hisce verbis, *Propterea dicit, hæc ita constructa sunt, vt disceremus, quia Sancta Sanctorum, hoc est, cælum, quod inaccessible mortalibus soleret esse, iam adiri posset.* Similia habent S. Chryostomus, S. Anselmus, Primasius, Oecumenius, & Theophylactus legendi apud Benedictum Iustinianum. Et S. Thomas inquit, *Durante veteri Testamento, via Sanctorum, scilicet Christus qui dicit Ioannis 14. Ego sum via, nondum venerat, ipse enim est ostium, per quod patet introitus in Sancta Sanctorum, Ioannis 10. Ego sum ostium.*

124 Quintum exhibetur nobis ab eodem Apostolo in cap. 10. vers. 19. & 20. præcitata epistolæ, *Habentes itaque fratres (scribit Apostolus) fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi, quam inuenit nobis viam nouam, & viuentem per velamen, id est, carnem suam. Qui locus explicatur à S. Chryostomo in hunc modum; Quid hic dicit introitum? Cælum, & progressum ad spiritualia. Quam inuenit, hoc est, quam construxit, & à qua incæpit. Initiatio enim, seu dedicatio est de cætero initium vsus. Quam construxit, inquit, & per quam ipse ingressus est. Viam nouam, & viuentem, hic ostendit spes plenitudinem. Recentem, inquit; contendit ostendere, nos omnia habuisse maiora, siquidem nunc aperta sunt porta cælorum, quod nec Abrahami quidem tempore contigit. Nam prima via erat mortis, dicens ad Inferos: hæc autem vita. Eadem propè habent Theophylactus, Primasius, & reliqui Patres interpretantes istum locum. Omitto ex eadem epistola c. 9. vers. 15. cap. 11. vers. 13. 39. ac 40. alia verba, quia ex eis magis directè probatur, antiquos Patres non comparalle visionem beatam ante mortem Christi, sed extremorum verborum occasione inquit de antiquis Patribus Primasius, *Nunc quiescunt in anima, in beatitudine regni cælestis, ineffabili latitia perfuerentes.* In Exercit. 2. transcripti præclaram Procopij explicationem ad alia eiusdem epistolæ verba cap. 6. vers. 20. vbi dicitur, *IESVS præcursor, pro nobis introisse in interiora velaminis.**

125 Sextum accipitur ex variis locis sacræ Scripturæ. Nam Genesis 37. vers. 35. ait Iacob: *Descendam ad filium meum lugens in Infernum:* Quia nimirum putabat S. Patriarcha, animas piorum tunc temporis descendere in Inferos. lib. 1. Regum c. 28. vers. 13. & 14. S. Propheta Samuel iam defunctus visus est ascendens, & de terra, de qua iuxta Ecclesiasticum cap. 46. v. vltimo, exaltauit vocem suam. Luca c. 16. vers. 22. refertur emortuum Lazarum, virum iustum portatū fuisse ab Angelis in Sinum Abraham, qui Sinus erat in Inferis, Cum enim Diues & iustus Nineuis esset in Inferno, & in tormētis, vidit à longè Lazarum in eo Sinu, & audiuit, inter loca ipsorum magnum esse hiarum: ex quo apparet, vt notat Bellarminus lib. 4. de Christi anima cap. 11. nihil solidi fuisse interiectum inter locum damnatorum, & Sinum Abraham; sed vtriusque animas in eadem voragine fuisse, licet multum

inter se distantes. Notatum id iam fuerat tum à S. Augustino lib. 20. de ciuitate Dei cap. 15. *Si enim non absurdè credi videtur, antiquos etiam Sanctos, qui venturi Christi tenuerunt fidem, locis quidem à tormentis impiorum remotissimis, sed apud Inferos fuisse, donec eos inde sanguis Christi, & ad ea loca descensus erueret, profecto deinceps boni fideles effuso illo pretio iam redempti prorsus Inferos nesciunt.* Tum à S. Petro Chryologo in serm. 56. *Dicendo sic, tam iustos, quam iniustos ante aduentum Domini apud Inferos fuisse declarat, & discretos locis tantum, non regionibus aperit fuisse diuisos. Postquam verò Dominus resurgens à mortuis aperuit Infernum, patefecit cælos, Paradisi claustra reserauit, dedit Sanctis paradisi intrare requiem, ad cæli gloriam peruenire. Ista qui sic credit, intelligit, quid mortalibus veniens donauerit Christus.* Rufus in serm. 123. prosequitur latius eandem animaduersionem his verbis, *Videntis, fratres, intelligitis fratres, quia iustos ex his, que dicta sunt, etsi discretio locorum, vna tamen, & Inferni adhuc regio continebat; atque eos etsi chaos iam magnum, nondum tamen cælestis habitatio separabat, & si diuidebat illos hiatus tristis, nondum tamen deputata superius Angelis altitudo. Flammea romphæa, (sicut Legislator refert, Paradisi voluebatur in ianua, ne illuc homini pateret accessus: areis ianuis, & ferreis vectibus porta Inferi obserata claudebantur, ne animabus, que illuc iactata fuerant de supernis, vllus pateret egressus. Nam & chirographum paterni debiti, quod morti singulos adiciebat, stilo culpæ, & reatus ipsius iramento tenebatur adscriptum, & ad sobolis noxam multa temporum currebat usura, nec erat idoneus, qui paradysum introiret, flammam exstingueret diuinitus institutam, aut aperiret ianuas Inferni calitus obseratas, aut solueret chirographum, quod in arca legali Dei precepto tenebatur inclusum. Hinc est, quod ipse Dominus primi hominis, id est, contumacis serui exultator aduenit; ipse Dominus, qui obserauit paradysum, qui clausit Infernum, ad terras, & Inferos tota potestate descendit, ut accensa exstingueret, clausa protinus aperiret, Protoplasti facinus aboleret. Hinc est, quod arietem sue crucis portat aggressurus Infernum, ut conterat, & confringat ipsas Tartari ianuas are munitas, & ferro. De latere fundit aquam, ut paradisi viam temperet, ignem ex parte Sanctorum exstinguat, Inferni totum chirographum debiti diluat, & soluat antiquum: & patièdo hoc remittat ipse, quod ipse intulit importando. Agnoscite fratres, latamini fratres, post triumphum Christi, Sanctorum custodiam dissolutam, & in Sanctos ultra Inferni nihil deberi: quando Christus, ut iustos, non iniustos, absolueret, ad Inferos usque penetravit. Intelligamus fratres, quantum Christus profuerit, imò quam sine Christo in nullo fuerit salus, cum præter istam corporum solutionem, Sanctorum quoque anima apud Inferos tenebantur adstricta. Hactenus Archiepiscopus Rauennas, aureè quidem, & eloquentissimè. Luitrentur oculis homilia S. Ioannis Chrysostomi de SS. Berenice, Prosdocce, & Domnina; homilia etiam 4. in Marcum, nec non sermo 1. de consolatione mortuorum cap. 4. inter opera S. Augustini. Item sermo geminus Eusebij Gallicani in feria 5. post secundam Dominicam Quadragesimæ, atque in Resurrectionis die, Philippus Presbyter lib. 1. in Job cap. 10. lib. 2. c. 3. 1. S. Hieronymus in epist. ad Heliodorum.*

126 Septimum petendum est ex variis etiam locis veteris, ac noui Testamenti, ex quibus constat Christi animam descendisse ad Inferos, ut Sanctorum animas, que illic tenebantur, erueret, quemadmodum profitentur Patres Concilij quarti Tole-

tani cap. 1. & agnoscit Ecclesia Romana in hymnis de tempore Paschali, & in alio ad Laudes pro Ascensionis festo. Hanc piorum liberationem prædixerant multò ante Oseas, & Zacharias, dum apud primum inquit Christus, *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua, o mors; morsus tuus ero, Inferne.* cap. 13. v. 14. & dum secundus alloquitur ipsum Christum, vel potius Deus sic: *Tu quoque in sanguine Testamenti tui emisisti vinclos tuos de lacu, in quo non est aqua. Conuertimini,* (addit statim,) *ad munitionem vincli spei.* cap. 9. v. 11. ac 12. S. Hieronymus interpretatur priora verba hunc in modum, *liberauit omnes Dominus, & redemit in passione Crucis, & effusione sanguinis sui, quando anima eius descendit in Infernum, & caro eius non vidit corruptionem, & ad ipsam mortem, atque Infernum loquutus est, Ero mors tua, &c.* Contonat S. Ambrosius in lib. de mysterio Paschæ cap. 4. Ipse S. Hieronymus posteriora verba hoc pacto declarat, *In sanguine passionis tue eos, qui vincli in carcere tenebantur Inferni, in quo non est vlla misericordia, tua clementia liberaasti. Denique postquam Dominus resurrexit, hi, qui peccatis Adam, siue, ut quidam volunt, erroris inoliti, ac mortis vinculis tenebantur, resurrexerunt cum eo, & apparuerunt in sancta ciuitate... Rursusque ad ipsos, qui vincli erant, & Christi misericordia liberandi sermo dirigitur. Conuertimini ad munitionem vincli spei. Et est sensus, qui nunc vincli estis, & immiti, atque terribili Inferno tenemini, quæ solutionem vinculorum in Christi speratis aduentu, conuertimini ad munitionem, siue sedebitis in munitione, de qua scriptum est, Munimentum Sancti timor Domini, ut possitis dicere, Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum, ut saluum me facias; & de vobis quoque Prophetica commemoret, Ecce ciuitas firma, & salutare nostrum ponet murum, & antemurale. Hanc autem munitionem, ad quam Deus cohortatur vinclos spei, siue vinclos sperantes Ecclesie, non aliam debemus accipere nisi habitationem paradisi, in quam primus cum Domino Latro ingressus est. Et idcirco per Zachariam prouocantur ad munitionem, quia iam tunc, & ex illo tempore Dominus promittebat, ut pro breui tribulatione aterna reciperem premia. Ita S. Hieronymus cui colludit Rupertus. Animaduerti iam in n. 03. qua ratione intelligendum sit in habitationem paradisi primum cum Domino Latronem ingressum fuisse, ut in appositis verbis habet S. Hieronymus, & inter opera ipsius Author incertus explanans Psalmum 117. Eandem piorum liberationem significauit S. Paulus ad Colof. 2. v. 15. dum de Christo ait; *Exspoliatus principatus, & potestates, traduxit confidenter palam, triumphans illos in semetipso: dumque ad Ephesios 4. v. 8. scribit de illo, Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem. In quæ vltima verba sic S. Ambrosius. Exspoliavit Inferos, cum captiuos, quos ex preuaricatione Adæ, aut propriis captos peccatis in conditione tenebant, abstulit consentientes sibi, & ascendens inde in cælos induxit... Quamuis captiui inuiti, & alieni ducantur, Saluator tamen & suos duxit, & voluntarios. Apparentia enim sua dum laceffit desiderantes, cepisse illos dicitur. S. Hieronymus ibidem, Quos Diabolus captiuos tenebat ad mortem, Christus captiuauit ad vitam: ad caput nostrum in cælestibus collocandum. Et iterum, Inferiora terra Infernus accipitur, ad quem Dominus noster, Saluatorque descendit, ut Sanctorum animas, que ibi tenebantur incluse, secum ad cælos victor abduceret. Item in Psalm. 67. v. 19. Ascendisti in cælos, captiuasti nos, qui captiui tenebamur à Diabolo. Qui quondam in Sinai descendens populo legem distribuit**

distribuit, ipse nunc in Sancto, id est, in assumpto homine... Cælorum excelsa conscendens, eos, qui in captivitate Diaboli tenebantur, absoluit, ac post se tanquam captivos deductos æterna vita restituit. Sic & carnem assumptam quasi captivam euexit ad sidera. Videantur S. Anselmus in verba illa ad Ephesios, & præterea lib. 2. Cur Deus homo, cap. 16. S. Nazianzen. orat. 3. de Theologia, Ruffin. in Psalm. 29. v. 4. Christianus Druchmarus, in expositione Passionis Dominicæ, Dorotheus Abbas doctrina 22. in fine, Ferrandus Diaconus in Parænetico ad Reginum regula 4. Philippus Abbas c. 35. de silentio Cleric. Eandem denique absolutionem piorum à carcere Inferni denotavit S. Petrus in epist. 1. c. 3. à. v. 18. & c. 4. v. 6. vt doctissime inducunt Salmeron tom. vlt. disp. 6. in 1. Petri. Bellarmin. lib. 4. de Christi anima c. 13. Suar. tom. 2. in 3. p. disp. 43. sect. 3. Ego solummodò afferam quædam S. Ambr. verba super epist. ad Romanos c. 10. in quibus explicans vers. 6. & 7. *Quis ascendit in cælum? id est, Christum deducere. Aut quis descendit in Abyssum? id est, Christum à mortuis renouare, sic fatur, Iustitiam hanc dicit esse fidei, si non dubitetur de spe Dei, que in Christo est, ne dissidens dicat. Quis potuit ascendere in cælum? Quia ideo passus est, vt exspoliatis Inferis virtute Patris, deuicta morte resurgens, cum animabus ereptis in cælum ascenderet. Omnis enim quicumque viso Salvatore apud Inferos sperauit de illo salutem, liberatus est, Petro Apostolo hoc testante. Dicit enim, quia & mortuis prædicatus est, &c.* En Christi in Inferis prædicationem, de qua S. Petrus, eò directam iuxta S. Ambrosium, vt anima Christi intimaret Sanctis animabus ibi commorantibus dimissionem ab eo loco, & ascensionem in cælum.

127 Bellarminus supra cap. 14. Valentia tom. 4. disp. 2. q. 4. punct. 2. Franciscus Feuardentius lib. 3. Appendicis aduersus hæreses in 9. texunt multorum Patrum catenam pro vero descensu animæ Christi ad inferos: inter quos Patres vix vllus est, qui talis descensus expressè non assignet eum finem, vt scilicet ab inferis tertio die educeret Sanctorum animas. Ego eos Patres collegi, qui non solum id dicunt, sed & quadragesimo die post resumptum corpus euexisse illas tecum in cælum. Sed prætermittendus non est S. Gregorius Magnus lib. 13. Moralium cap. 20. dicens, *Ecce quia Anthonis nostri gratia redempti sumus, hoc iam cælestis muneris habemus, vt cum à carnis nostræ habitatione subtrahimur, mox ad cælestia præmia ducamur, quia dum conditor, ac redemptor noster claustra inferni penetrans, electorum exinde animas reduxit, nos illo ire non patitur, vnde iam alios descendendo liberauit. Hi verò, qui ante eius aduentum in hunc mundum venerunt, quantumlibet iustitia virtutem haberent, ex corporibus educti, in sinu cælestis patriæ statim recipi nullo modo poterant, quia necdum ille venerat, qui inferni claustra sua descensione solueret, & Iustorum animas in perpetua iam sede collocaret.* Germana sunt quæ scripserat lib. 4. c. 32. lib. 12. c. 7. & in Psalm. 3. Pœnitentialem v. vltimo, inquit, *Nullus hominum in cælum ascenderet, nisi Filius Dei pro salute nostra carnem sumpisset.* Et iam satis de testimoniis Scripturæ sanctæ, & alia reperiuntur in sect. 1. exerc. 2. 1.

Probationes ex autoritatibus Ecclesiasticis.

128 **I**nfamet Catholica veritas traditur ab Innocentio III. Pontifice Maximo in c. *Maiores*, de Baptismo, & eius effectu: docet namque, *Et si originalis culpa remittebatur per Circumcisionis my-*

sterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perueniebatur ad regnum cælorum, quod vsque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum; sed per Sacramentum Baptismi Christi sanguine rubricati culpam remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cælorum etiam peruenitur, cuius ianuam Christi sanguis fidelibus suis misericorditer reserauit. Benedictus Papa nominis huius XII. in Extrauaganti transcribenda n. 23. exercit. 21. supponit eandem assertionem, quam repetit Ecclesia in hymno SS. Ambrosij, & Augustini, dum canit, *Tu deuicta mortis aculeo aperuisti credentibus regna cælorum.* Proponitur à Gennadio inter dogmata Ecclesiastica, *Ante passionem Domini omnes anime Sanctorum in inferno sub debito prauaricationis Adæ tenebantur, donec auctoritate Domini per indebitam eius mortem à seruilis conditione liberarentur.* Ita in dogmate 78. Explicatur extensè à Catechismo Romano p. 1. c. & n. 6. Concordant Ecclesiæ Patres, vt visum est in præcedentibus, & ex sequentibus ampliùs constabit. Interim obseruatione indignum non est, Patrum indignationem incurrisse Pelagium, quòd inter alia dixerit, *Regnum cælorum etiam in veteri Testamento promissum.* Testes sunt S. Augustinus lib. de gestis Pelagij c. 5. 11. 33. 35. & in epist. 95. S. Hieronymus lib. 1. aduersus Pelagianos, S. Prosper carmine contra ingratos cap. 9. Percipiendas autem de cælo Emyreos, si huius existentia admittatur, auctoritates allatas, nemo negabit.

Probationes ex rationibus.

129 **H**uius veritatis à priori assignari nulla alia ratio potest, quàm quæ delimitur exinde, quòd Deus noluerit hominibus patere aditum in cælum Emyreum, vsque dum Christus Deus simul, & homo; Princeps, caputque ipsorum plenè satisfaceret pro originali culpa, intraretque illud cælum. Et quidem sicut non immeritò Adamus, posterique eius iustissimè in pœnam peccati è paradiso terrestri sunt exclusi; ita etiam à cælestis ingressu sunt impediti; imò in exclusione à Paradiso terrestri significabatur impeditio à cælesti. Licet autem potuerit Deus ob satisfactionem, & merita Christi præuisa aperire antiquis Iustis ianuam Emyrei, vt contulit gratiam, remisitque reatum culpæ, ac pœnæ æternæ prouenientem ex peccato originali; tamen satis consentaneè decreuit, non aperire antequam in re fuisset exhibita passio Christi, & ipse Christus possessione caperet Emyrei; quippe magis decens videbatur id, quàm si Princeps, & caput Christus ingrederetur regnum cæleste post subditos, & membra, quibus per peccatum fuerat occlusum. Confirmatur, quia Deo intuitiue permanenter videndo locus præcipue destinatus, est Emyreum. Cùm ergo nullus homo, qui ante Christum excesserit è mortalibus, viderit Deum intuitiue permanenter siue in corpore, siue extra corpus, vt farentur vel ipsi Hæretici, qui deniarunt à veritate Catholica, quam stabilire conamur, sequitur, nullum ante Christum extitisse in Emyreo, siue penes corpus, & animam, siue penes solam animam.

130 Est & ad aliud principium, vnde deducamus, ante Christum nulli hominum in corpore simul, & anima patuisse Emyreum. Nam si patuit, maximè in corpore immortalis, & glorificato, cùm Emyreum non sit locus permanens corporis humani, nisi immortalis iam, & glorificati. Si immortale iam, & glorificatum; Rogo, an resurrexit tale corpus humanum, vel non resurrexit,

sed quin mortem subierit, trāslatum est Empyreum, & in vitam immortalem, ac gloriosam? Non primum, nam ante Christum nullus hominum resurrexit ad vitam immortalem, & gloriosam, ut de fide videri, & esse affirmant Suarez ac Granadus 3. p. q. 53. in comment. ad art. 3. eo quod Paulus in priorum ad Corinthios. cap. 15. à v. 20. dicat, *Nunc autem Christus resurrexit à mortuis, primitia dormientium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Vnusquisque autem in suo ordine, primitia Christus; deinde ii, qui sunt Christi.* Apponam alia sacræ Scripturæ testimonia pro hac Christi præcellentia in n. 49. Exercit. 22.

131 Hinc Patres censentes, corpora Sanctorum, de quibus Matthæus cap. 27. suscitata ad immortalem vitam, admonent non resurrexisse ante Christum, sed post, aut simul. Hinc S. Augustinus in Expositione quarundam propositionum ex epistola ad Romanos pronuntiauit, *Resurrectio mortuorum, ut iam non moriantur, ante Christum nulla.* Et apud ipsum S. Augustinum in libr. 18. de ciuitate Dei c. 23. & in oratione contra Iudæos, Paganos, & Arianos cecinit de Christo Sybilla, *Primus resurrectionis initium reuocatus ostendet.* Isaac in lib. fidei ait, *Nullus ex mortuis resurrexit ad immortalitatem, nisi ipse primus, & exemplum resurrectionis omnibus sequentibus dedit.* Beatus Explanatione in Apocalypsim cap. 1. vers. 5. inquit, *Christum vocari Primogenitum mortuorum, quia primitus resurrexit à mortuis, dum eum mors tenere non potuit. Vnde & Apostolus dicit, Primitia Christus, deinde hi, qui sunt Christi in presentia eius; id est, deinde nos, qui Christiani sumus per Baptismum nuncupati, in secundo eius aduentu renuiscemus à morte consurgemus. Et ideo primogenitus dicitur, & primitia mortuorum, quia primus ipse deuictis hostibus repedaui ad cælos.* Idiota in Psalm. 15. vers. 10. inquit, *Christus fuit primus, qui intrauit paradysum, & nobis vitam aperuit. Fuit primus, qui resurrexit.* S. Damascenus in Historia Barlaam & Iosaphat scribit, *Quin ipse quoque Dominus perfectam, nec iam morti subiectam resurrectionem auspicatus est; quippe qui morte in carne degustata triduo post ad vitam rediit, ac mortuorum primogenitus effectus est. Quamquam enim alij quoque à morte ad vitam excitati sint, morte tamen rursus functi sunt, nec futura vera resurrectionis imaginem exhibere potuerunt: Solus autem ipse resurrectionis illius author, ac princeps extitit, ut qui immortaliter resurrectione ad vitam redierit.* Procopius Gazæus in cap. 1. Genesis v. 26. *Christum nominat Paulus imaginem Dei inconspicui, ut qui vniuersa natura demonstrat primogenitum totius creature, qui primus interueniente resurrectione in nouam venerit vitam.* Legatur S. Ambrosius in n. 3. Exercit. illius 22. S. Methodius apud Phocium in bibliotheca, cod. 234. col. 926. & alij Patres referentur in sectionibus sequentibus.

132 Non secundum, quia nullus hominum immortalem, & gloriosam corporis vitam assequitur, nisi prius moriatur, & resurgat, ut suadet locus proxime adductus ex S. Paulo ad Corinthios & in v. 36. Apostolus inquit, *Inspiciens, tu quod seminas, non viuificatur nisi prius moriatur.* Et v. 42. *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione, seminatur in ignobilitate, surget in gloria, &c.* Præterea mortem esse generalem originalis culpæ pœnam, traditur à Moyse Genesis 3. vers. 19. à S. Paulo tum in verbis exaratis, tum ad Romanos 5. vers. 12. tum ad

Hebræos 9. vers. 27. tandemque à Psalte Regio in Psalm. 88. v. 49. Quod si Christus, & eius sanctissima Mater, et si immunes ab originali culpa, mortem obierunt, & ita intrarunt in gloriam; nihilo secius putandum est de quouis alio homine, præsertim cum quouis alius contraxerit culpam illam; cuius de causa est inflicta mortis pœna. Et quamuis aliqui Patres excipiant à generali mortis pœna eos iustos, qui imminente extremo Iudicio superstites fuerint; idque propter verba Pauli in 1. ad Thessal. c. 14. à v. 15. tamen, ut alij excipiantur, nullum ad est fundamentum in diuinis Litteris; neque Patres excipiunt alios; quicquid sit de probabilitate exceptionis memoratæ, de qua consule Suarium tom. 2. in 3. p. disp. 50. sect. 2. Granadum 2. p. controuersia 13. de Nouissimis, disp. 3. tractatus 2. Duualium tractat. de iisdem Nouissimis quæst. 1. art. 2. q. 3. art. 8. Basilium Legionensem part. 1. variatum quæst. 10. Scolastica, Antonium Perez Benedictinum in Laurea Salmantina, certamine 10. expositiuo.

SECTIO X.

Expeditur obiectio petita ex translatione Henochi, & Elia.

133 **C**ontra veritatem sectionis præcedētis factæ sunt negotiū obiectioes nonnullæ, ad quas extricandas accedo eò libentius, quò ab alijs Scrip- toribus non ad eò pro dignitate euiscerantur. Oponitur itaque dici de Henoch. c. 5. Genesis v. 24. *Ambulauitque cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus.* Et cap. 4. Sapientia v. 10. *Placens Deo factus dilectus, & viuens inter peccatores, translatus est.* Et cap. 11. epist. ad Hebræos v. 5. *Fide Henoch translatus est. In paradysum quidem, ut addit Ecclesiasticus cap. 44. v. 16. Per paradysum verò intelligi videtur Empyreum, secundum illud Apocal. 2. v. 7. Vincenti dabo edere de ligno vite, quod est in paradiso Dei mei: nec non iuxta illud Pauli ad Corint. 2. c. 12. v. 4. Quoniam raptus est in paradysum.* Quo in loco Patres, & Biblici Interpretes frequenter explicant raptum Apostolum ad secretiorem aliquam Empyrei partem. Nec raptui Henochi ad paradysum terrestrem congruit, quod dicitur c. 49. Ecclesiastici v. 16. *Nam & ipse receptus est à terra.* Rursus opponitur asseri de Elia lib. 4. Regum c. 2. v. 12. *Ascendit Elias per turbinem in cælum.* Et lib. 1. Machabæorum c. 2. v. 58. *Elias dum zelat cælum legis, receptus est in cælum.* Ast quod in cælum, nisi Empyreum?

134 Et ita sentire videntur nonnulli veteres Scriptores Ecclesiastici, Victorinus Rhetor Massiliensis lib. 2. in Genesim canit de Henoch,

*Redditus in sedes patrias, orbemque beatum
Viuat adhuc, & habet vitam iam regna future.*

Dorotheus in synopsis de vita, & morte Prophetarum scripsit de Elia, *Primus ex hominibus, qui hominibus cursum ad cælos subministravit. Primus ex hominibus vnam Angelorum, & hominum viam ostendit, qui fuerat terra sortitus domicilium, cælum quoque subito penetravit; qui mortalis factus erat, cum immortalibus conuersatur; qui humi incedebat instar spiritus cum Angelis in cælis degit.* S. Paulinus præcatione ad Deum matutina, quæ inter carmina etiam Ausonij Galli legitur,

*Pande viam, qua me post vincula corporis ægri
In sublime feram, puri quæ lactea cæli*

Semita

*Semita ventosa superat vaga limina Lune;
Qua proceres abiere py, quaque integer olim
Elias, & solido cum corpore prauis Henoch.*

S. Hieronymus in cap. 9. Amos vers. 6. ait, Dominus Deus omnipotens, qui respicit, siue tangit terram, & commouet eam, ipse est, qui quotidie edificat in cælo ascensionem suam; & dicit in Euangelio, Pater meus usque modo operatur, & ego operor; & non solum de costa Adam in typum Ecclesie semel edificauit Euam; sed quotidie credentes, & membra corporis sui edificat, & de terris ad cælum leuat, ut in illis ipse conscendat. Ascendit Dominus in cælum cum Henoch, ascendit cum Elia :: Ascendit cum Paulo, qui vas electionis in Apostolum de persecutore mutatus est, & de humilibus raptus in sublimia, ita ut ascenderet in cælum tertium, & per Spiritum sanctum, & filium perueniret ad Patrem, & audiret verba ineffabilia, mysteria Trinitatis, quæ hominibus audire non licitum est. Iste ergo, qui quotidie ascendit in sanctis, fasciculum suum fundauit super terram, &c. Et antea in vers. 2. dixerat, Henoch, & Elias rapti cum corporibus in cælum, Dei reguntur arbitrio. vbi contraponit Cælum Inferno. S. Ambrosius in sermone. 84. Sed nec populorum opinionem possumus reprobare, qui vnum de Prophetis Dominum existimabant. Nam ideò nonnulli, velut Eliam, Saluatorem forsitan putauerunt, quia ad cælos Elias sicut Saluator ascendit. Sed non sicut Elias Christus est: Ille enim ad cælos rapitur, iste egreditur: Ille tanquam infirmus ignea quadriga subuehitur, hic tanquam Deus propria virtute portatur: Ille sicut homo ducitur; hic sicut Saluator ascendit: Ille ducentes sequitur Angelos; comitantes sibi Angelos iste precedit. Denique iudem Angeli remeantes in terram à Domino Saluatore dixerunt ad Apostolos, Viri Galilai, &c. lib. 7. epist. 38. ad Horantianum, Elias in terris vicit, & in cælo triumphauit. S. Chrysostomus serm. de Elia, sic Deum alloquentem inducit, *Transi in cælos, ô Elia: Impeccabiles contubernales post hac habuimus es. Inter Angelorum choros habitare te faciam.* S. Petrus Chrysologus serm. 43. inquit, *Elias nescit mortem, relinquit terras, cælos intrat, commoratur cum Angelis, conuiuio Deo, & terrenus hospes supernas possidet mansiones.*

135 Tandem Faustus Manichæus tribuebat Catholicis, quòd crederent, Henochum, Moysen, & Eliam esse immortales, & raptos cum corporibus suis in cælum. Ita apud S. Augustinum in cap. 1. lib. 26. contra ipsum Faustum. Michaël Psellus, in Chaldaica oracula tradit, Henochum, & Eliam translatos de hac vita in longè diuinorem conditionem; consequutos esse locum quidem corporeum, sed æthereum, vel cælestem. Procopius Gazæus ad cap. 5. Genesis vult, eos in æterna tabernacula receptos. Et Augustinus Steuchus annotationibus in 2. Genesis arbitrat, si Henoch, & Elias cum corpore assumpti sunt, eos ibi positos, vbi & Iesus cum corpore versatur. Additque, neque verò propter corpus in hunc paradysum (terrestrem scilicet, quem extare negat) erant transferendi, cum glorificata corpora aliam recipiant naturam: quòd & in Iesu Christi corpore accidisse didicimus. Procopio, & Steucho conuiuere Catharinum in opusculo de consummata gloria Christi testantur Suarez disp. 55. sect. 1. Viegas in c. 11. Apocalypsis Commentario 5. sect. 4. num. 2. Cæterum in eo opusculo nihil tale lego, quin potius isthæc in alio opusculo de vniuersali omnium morte: quòd verò quidam putant, eos (nimirum Henoch, & Eliam) potiri perfectæ gloria etiam in corpore, concedendum non est. Turius citari possunt Theodorus

Heraclestes, & Apollinarius apud S. Hieronymum in epist. ad Minerium, & Alexandrum, quæ incipit, *In ipso iam profectiois articulo.* Nam primus sic loquutus est, teste Doctore Maximo: *Omnes quidem non dormiemus, omnes autem immutabimur. Henoch enim, & Elias mortis necessitate superata, ita ut erant in corporibus de terrena conuersatione ad cælestia regna translati sunt. Vnde & Sancti, qui die consummationis, atque iudicij in corporibus reperiendi sunt cum aliis Sanctis, qui ex mortuis resurrecturi sunt, rapiuntur in nubibus obuiam Christo in æra, & non gustabunt mortem, eruntque semper cum Domino grauissima mortis necessitate calcata.* Secundus licet aliis verbis, eadem quæ Theodorus, asseruit; quosdam non esse mortuos, & de presenti vita rapiendos in futuram, ut mutatis, glorificatisque corporibus sint cum Christo. Quod nunc de Henoch, & Elia credimus.

136 His non obstantibus, certum esse debet, Henochum, & Eliam non ascendisse in Empyreum. Ita de utroque S. Thomas 3. part. quæst. 49. art. 5. ad 2. De Henocho Bellarminus lib. de gratia primi hominis cap. 12. in fine. Et de Elia Naclantus in medulla Scripturæ pag. 188. Angles in 1. dist. 17. quæst. 2. difficultate 4. propositione 3. Rua tom. 1. controu. 3. positua pag. 367. Bartholomæus Sybilla in speculo peregrinarum quæstionum cap. 3. decadis 1. quæst. 3. Michaël Muñoz in Elia propugnaculo lib. 3. cap. 2. art. 4. titulo 1. Barradas, aliique supra, S. Ambrosius lib. 4. de fide cap. 1. inquit de utroque, *Translatus erat Henoch, raptus Elias: sed non est seruus supra Dominum. Nullus enim ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo.* Et paulo post, *Translatus ergo Henoch, raptus Elias, ambo famuli, ambo cū corpore; sed non post resurrectionem, non cum manibus mortuis, & triumpho Crucis viderat illos Angeli. Et ideò Dominum omnium primum, ac solum de morte triumphantem venire cernentes, tolli portas Principibus imperitabant.* Scripserat antea, debuit nouo victori (Christo) nouum iter parari. Semper enim victor, & præcelsior estimatur. Sed quia æterna sunt iustitia porta, eadem noui, & veteris testamenti, quibus cælum aperitur, non mutantur vsque, sed eleuantur, quia non vnus homo, sed totus in omnium Redemptore mundus intrabat. Origenes exponens Psalmum 15. ait de Christo, *Cuius primò caro requieuit in spe. Crucifixus enim primogenitus ex mortuis factus, post resurrectionem assumptus in cælum, secum terrenum corpus euexit, ita ut terrentur, & obstupescerent cælestes virtutes videntes carnem ascendisse in cælum.* De Elia enim scriptum est quia quasi in cælum assumptus est; & de Henoch, qui translatus est: non tamen dictum est, quia ascendit in cælum. Offendatur qui vult ex nostro sermone. Ego autem cum omni fiducia assero, quia sicut primogenitus ex mortuis est Christus, ita primus carnem euexit ad cælum. Denique nouitate ipsa perterrentur cælestes virtutes, quia quòd nunquam viderant ante, nunc videbant, carnem ascendisse in cælum. Sic Origenes in Apologia Pamphylis, seu potiùs Eusebij Cæsariensis pro ipso. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 14. postquam ab exemplo translationis Henoch, & raptus Elia probauit ascensionem Christi, subdit, *Et cum sic contra Iudeos pugnabis, cum ex similitudinibus illos conuiceris, tunc veni ad excellentiam glorie Saluatoris, quòd illi quidem serui, hic autem filius Dei; atque illius excellentia memineris, intelligens, quòd Paulus Christi seruus in tertium cælum raptus est. Si enim Elias ad primū vsque perueniat cælum, Paulus vsque ad tertium, excellentiorē sanè assequutus est dignitatem:*

Non pudeat te Apostolorum: non sunt Moyse deteriores, neque Prophetis inferiores, sed boni cum bonis, & bonis meliores. Elias enim assumptus est in cælum, & Petrus habet claves regni cælorum, cum audiret, & quacumque solueris super terram, erunt soluta & in cælo. Elias in cælum tantum, Paulus autem & in paradysum raptus est. Decebat enim Christi discipulos ampliorem gratiam capere.

137 Traductum Henochum in paradysum terrestrem, & in eo nunc existere, communis est Patrum, Theologorumque sententia, & Bertramus Cisterciensis dicitur à Casario eiusdem ordinis Monacho lib. 7. de miraculis, & visionibus suo tempore factis cap. 38. el. uatus cælitus fuisse, vt in paradiso videret Henoch, & Eliam. Non desunt tamen graues Authores, qui contendant diluuiio generali non superfuisse paradysum, & proinde nunc in eo non commorari Henochum. Si autem contra ipsos obicias locum Ecclesiastici cap. 44. vers. 16. Respondent, nomine paradysi significatum ab Ecclesiastico amœnum aliquem locum imperuuium. Sic Cantic. cap. 4. vers. 13. dicitur, *Emissiones tue paradysus malorum puniceorum*; & Ecclesiastici 2. vers. 5. vbi nos legimus, *Feci hortos, & pomaria*, Græcè habetur, *paradisos*; & Ezechielis 28. vers. 13. dicitur de Rege Tyri, *In deliciis paradysi Dei fuisti*. Deinde respondent, esto Henoch principio translatus esset in paradysum Adamicum, tēpote tamen diluuij deductum in alium locum Deo cognitum. Non vacat litem hanc dirimere. Nobis in præsentiam fati est, si nomine paradysi, in quem ab Ecclesiastico narratur translatus Henoch, non accipiat cælestis, & Empyreus; vti non intelligitur, quando apud Lucam cap. 23. v. 43. promisit Christus Latroni, *Hodie mecum eris in paradiso*. Non inficiamur, nomine paradysi denotari quandoque cælum Empyreum, vt in cap. 2. Apocalypsis vers. 7. & in 2. ad Corinth. cap. 12. vers. 4. sed cogit, vel ducit ad id contextus ipse. Quod verò cap. 49. Ecclesiastici vers. 16. *receptus à terra* memo. etur Henoch non fauet raptui in Empyreum; sufficit namque, si receptus sit à terra habitata, & cognita hominibus tunc temporis. Certè si in Empyreum receptus esset, non inde descenderet in fine mundi, vt det gentibus pœnitentiam, vt habetur cap. 44. Ecclesiastici v. 16. Adde S. Paulum ad Hebræos 11. v. 5. cum dixisset, *Fide Henoch translatus est, ne videret mortem; cūque meminisset Patrum aliorum veteris testamenti, subiungere v. 39. Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt reprobationem, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, ne sine nobis (idest ante nouum Testamentum) consummarentur*. Ergo iuxta S. Paulum, Henoch, quando translatus fuit, non comparauit beatitudinem animæ, & corporis; & propterea eius translatio non fuit in Empyreum, qui est locus permanens, vel solius animæ beatificatæ, vel animæ, & corporis humani glorificatorum.

138 Videamus iam quid de Eliæ raptu dicant speciatim Patres. S. Epiphanius in oratione de Christi Ascensione sic fatiatur, *At verò Iudæi, qui inuidia obcaeci veritatis lucem non ferunt, dum Christum in cælos assumptum audiunt, stupendo illi, admirandoque Solis Iustitiæ miraculo tenebras offundere nituntur. Aiunt enim, quid vos Christiani gloriamini, quod Christus vester ad cælos, vt dicitis, assumptus sit? An non Elias, cum homo esset, parem consequutus est gloriam? An non ipse quoque in cælum receptus est? Quibus nos eiusmodi oratione audacter obuiam imus. Cur ceci Iudæi sacros libros de-*

*prauatis? Cur quæ clarè in illis exarata sunt, accuratè non expenditis? Cur legitis, & non intelligitis? Ecquid, quæso, diuina scriptura de Eliâ prodidit? Numquid assumptum esse in cælum? Nequaquam: prodidit autem, cum aeris facta esset commotio, assumptum esse quasi in cælum. Atqui non quasi in cælum, negat verius quàm affirmat. At non in cælum, veritatem planè exponit. Quod autem neque Elias, neque vllus alius in cælum ascenderit, sed is tantum, qui è cælo descenderat, nempe vnigenitus Dei filius, hoc ipse de se ipso perspicuis verbis testatum facit. Nemo, ait, ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo filius hominis, qui est in cælo &c. Hætenus S. Epiphanius. Et ex eisdem verbis *ὡς ἐστὶ τὸν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ*, idest, quasi in cælum appositis à LXX. discriminant similiter Christum & Eliam S. Chrysostomus homilia de Ascensione, & homilia in Eliam S. Casarius in Dial. 3. S. Ambrosius serm. 75. Author de mirabilibus sacrae Scripturæ lib. 2. c. 22. Aponius lib. 2. commentar. in canticum canticorum, Theophylact. in c. 24. Lucæ, Hugo de S. Claro in 1. Act. v. 11. Iacobus de Vitriaco ser. 2. in die Ascensionis. Adi Honcalam in c. 5. Genesis, Alphons. de Mendoza in Quodlib. q. 5. Scholastica n. 7. Iosephum Stephanum in lib. 1. Machab. c. 2. v. 58.*

139 S. Gregorius Magnus homilia 29. in Evangelia distinguens duplex cælum, aliud Aëreum, aliud Æthereum, non in hoc, sed in illud subleuatum, aduertit; cum tamè Christus cælum Æthereum sua virtute penetrarit. Adiciitque, Eliam subleuatum in Aëreum, non vt in eo habitaret, sed vt in secretam quandam terræ regionem repente duceretur. Concinnunt S. Julianus Toletanus libr. 1. de contrariis interrogatione 40. Angelomus in lib. 4. Regum cap. 2. Rupertus lib. 3. in Genesim cap. 33. & lib. 5. in libros Regum c. 19. Eucherius in eodem libro S. Thomas 3. part. quæst. 49. art. 5. ad 2. Rodolphus Ardens homilia in Ascensione, Iacobus de Vitriaco serm. 1. de Ascensione, Vincentius Belouacensis lib. 7. speculi Historialis cap. 64. & permulti alij. Ex quibus aliqui signanter præcauent, nequis putet, Eliam raptum in cælum Empyreum. Quod si Adamicus paradysus permaneat, altissimisque montium cacuminibus insidens ad secundam ferè regionem aëris, imò & ad Lunarem globum pertingat, vt putarunt Bedacitatus à S. Thoma 1. p. q. 102. art. 1. Strabus in Genesim, Comestor in historia Genesim c. 13. Ioannes Hierosolymitanus de Institutione Monachorum, c. 23. Magister sententiarum lib. 2. dist. 17. indicantque nonnulli alij apud Suarium lib. 3. de opere sex dierum cap. 6. & apud Bonfrerium in 2. Genesim v. 8. §. Nonnulli rectè intelligitur, quo pacto Elias deportatus ad locum, ad eò proximum cælo, dicatur ascendisse, receptusque esse in cælum, vel quasi cælum.

140 Sunt, qui significant, Eliam subleuatum esse in Æthereum ipsum cælum. Nam Sedulius lib. 1. Mirabilium diuinorum canit de Eliâ,

*Aurca flammigeris euectus in astra quadrigis,
Quæ leuis aetherios non exprimit orbita sulcus,
Syderum penetrauit iter currūque corusco
Deteriora petens, spatio maiore triumphum
Duxit, & leuani metam non contigit eni.*

S. etiam Ambrosius in disticho ad Basilicam Ambrosianam,

*Elias ascendit equos, currūque volantes,
Raptus in aetheriam meritis caelestibus anlam.*

Idem S. Doctor in lib. de paradiso c. 3. ait Henoch receptum ad cælum. S. Gregorius Nazianzenus in carmine de laude Virginitatis,

Alma fides, pietasque ad sidera vexit Henochum,
S. Auius lib. 4. de Diluio modulatur de Henoch,
& Elia; de primo quidem,

— *Quem prisca fides, & conscia virtus*
In cælum sine morte tulit, sic celsa petenti
Successit magnis non impar filius ætis.
Nec minimum est, illum salui cum corporis usu
Terrenas liquisse domos, intrasse supernas.

De secundo,

Quamquam quò Noë proauus ascenderet Henoch
Elias cursu post tempora longa sequutus
Scribitur ignitus scandens penetrasse quadrigis.
Hos igitur satis est, cælum potuisse mereri
Membrorum sub lege sitos —

S. Athanasius in oratione de Ascensione Christi discriminat eam sic à raptu Eliæ, *Non enim in cælum cum virtute proficiscitur Elias, nec firmamentum transiens, in illis locis, quæ ibi sunt, manet*, quasi dicat, Eliam aliena virtute attigisse firmamentum, non tamen superasse; Christum verò propria virtute firmamenti limites euasisse. S. Gregorius Nilfenus in vita S. Patris Ephrem, inquit: *Non in athera, sicut Elias, sed in ipsum cælum sublatum esse Ephremum: nisi nomine atheris accipiendum sit cælum Aëreum, cuius infima etiam pars vocatur aliquando Æther, ut apud Virgilium,*

— *resonatque fragoribus ather.*

141 His accedunt, qui aiunt, aduenisse de cælo Eliam, cum apparuit alloquens Christum transfiguratum. Ita S. Ephræm serm. de Transfiguratione, *Imperauit Christus cælo, & Eliam deduxit.* Petrus Blesensis in opusculo de Transfiguratione, & notandum, quòd veniunt *Moyse de Inferis, Elias de cælis.* Innuat S. Hieronymus in cap. 17. Matth. v. 3. dum sic fatetur, *Scribis, & Phariseis tentantibus se, & de cælo signa poscentibus dare noluit Christus; sed prauam postulationem confutauit responsione prudenti. Hic verò, ut Apostolorum augeat fidem, dat signum de cælo, Elia inde descendente, quo conscenderat, & Moyse ab Inferis resurgente.* S. Thomas 3. p. q. 45. art. 3. ad 2. post transcripta hæc S. Hieronymi verba, addit: *Elias apparuit in proprio corpore, non quidem de cælo Empyreico allato, sed de aliquo eminenti loco, quo fuerat in curru igneo raptus.* Accedit vltèrius Sybilla prænuntians lib. 2.

Tunc quoque cælesti curru deuictus inibit
Terras de cælo Thesbytes. —

Tunc scilicet, cum venerit, ut sit præcursor secundi aduentus Christi.

142 Si ob Scripturæ sacræ, & Patrum auctoritates assereret quis cum Serario translaturam Eliam, & existere in sidereo aliquo cælo, vbi ab elementorum immutationibus, & impressionibus immunis sit; verba Scripturæ ab hoc dicendi modo non dissonarent, nec res ipsa magnam difficultatem, vel admirationem haberet, iudice Suario lib. 5. de defensionis fidei Catholicæ cap. 13. n. 9. vbi non renuit concedere id ipsum quoad Henoch, dummodo vterque ad cælum Empyreum, quod Beatorum propria sedes est, non affirmetur perductus. Sed & Iacobus Naclantus pag. 488. Medullæ Scripturæ sacræ, inscium se fatetur, an conferretur à Deo tam vnus, quàm alter in terra, cælove sidereo.

143 Quòd si, quæ modò tentata sunt, non improbabili acenseantur, aperitur via ad aliqualem explicationem veterum Scriptorum, quos recensui in n. 134. & 135. Nonnulli quidem rectum in sensum ægrè trahi possunt; nam sidereo cælo, superius aliud, & Beatorum proprium videntur indicare; maximè Victorinus, & Dorotheus. Sed de pri-

mi opere, admonet in lib. de scriptoribus Ecclesiasticis Gennadius leuioris ponderis sententiam figuratam habere, vtpote ab homine, seculari litteratura occupato, & nullius magisterio in diuinis Scripturis exercitato: de secundi synopsis notant Belatminus, Possuinus, Albertusque Myraus cum Baronio, & Molano, *plenam esse fabulis, & narrationibus confictis, atque mendacibus,* & in nouissimo Hispano Indice librorum prohibitorum, ac expurgandorum pag. 150. oprime aduertitur, eam synopsis non esse opus S. Dorothei Martyris, & Presbyteri Tyrensis, sed recentioris alterius Authoris. S. Paulinus explicari potest, quatenus postulet à Deo, ut soluta à corpore anima pertranseat sideream spheram, quam attigerunt Henoch, & Elias; altiùs tamen, & ad Empyream perueniat. S. Hieronymus exponitur infra in n. 150. S. Ambrosius sic declarat, ut non velit, ascensionem Christi in cælum esse similem quo ad omnia ascensionem Eliæ; sed hunc inferiùs constituisse, quàm illum. S. Chrysostomus, & S. Chrysologus interpretandi veniunt, quatenus existiment, Eliam commorantem in cælo aliquo sidereo visitari frequenter ab Angelis, & ibi confirmatum in gratia, liberumque ab iis, quas modò patimur, miseriis, & peccati fomite, degere vitam felicissimam, fruique altissima quadam Dei contemplatione, quæ tamen ad visionis beatæ gradum non accedat, ut animaduertunt S. Augustinus lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 9. Georgius Trapezuntius in opusculo de Ioanne Euangelista non mortuo, Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 55. sect. 1. Viegas in cap. 11. Apocal. commentar. 5. sect. 4. Cornelius in lib. 4. Regum cap. 2. v. 11. Serarius ibi. Rursus idem Cornelius in cap. 5. Genesis v. 24. Vallerster pag. 359. Onomatographiæ. Nec visitatio Angelorum putari debet omninò dissona, cum Author quæstionum sub persona S. Iustini exarandus in n. 85. exercit. 21. eam concedat Sanctorum animabus, & Henoch, ac Eliæ, quos cum illis vsque ad resurrectionem corporum incolas fecit paradisi terrestri; sed malè quantum ad animas. Concedit etiam visionem Humanitatis Christi Domini; quæ visio respectu Henochi, & Eliæ non displicet proflus Suario proximè citato v. secundo infero, siue quia ipsorum oculi eleuantur ad videndam ex paradiso terrestri humanitatem Christianam; siue quia hæc ipsi præsentem quandoque se exhibeat, vel simul manens in Empyreico, vel ex inde ad tempus discedens. Stephanus VVeberus, vel potius eius Præceptor Martinus Becanus in disp. Theologica de officii Angelorum circa homines cap. & n. 7. valdè probabile esse censet, non paucos Angelos in paradiso terrestri commorari, ut societatem vitæ præstent Henoch, & Eliæ.

144 Ex Authoribus relatis in n. 135. Faustus Manichæus affingebat Catholicis eam fidem. Michaël Psellus commodè intelligi potest ad gustum paulò antè dictorum. Theodorus, Apollinarius, Procopius, & Steuchus audiri nullatenus debent. S. Augustinum debuissent ipsi præire, aut subsequi dicentem lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione cap. 3. *Henoch, & Elias per tam longam ætatem senectute non maruerunt. Nec tamen credo, eos iam in illa spiritalem qualitatem corporis commutatos, qualis in resurrectione promittitur, qua in Domino prima præcessit.* Repetit id ipsum in lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 6. Quod & priùs traditum fuerat à S. Ireneo lib. & cap. 5. aduersus hæreses, à Tertulliano lib. de resurrectione carnis cap. 43. Legiturque in Authore explicationis quæst. 85. ad orthodoxos inter

opera S. Iustini. Euolue Arboreum lib. 5. Theologia cap. 1. & lib. 8. cap. 4. Maluendam cap. 87. de paradiso, & lib. 9. de Antichristo cap. 5. Sandæum part. 1. Theologia lib. 3. commentatione 34. exercit. 1. Nec te prætereat efficacissimum argumentum, quod desumitur ex verbis S. Pauli ad Hebr. 11. appositis iam in n. 137. ut probetur, Eliam, quando raptus fuit, non obtinuisse gloriam animi, ac corporis. Nam etsi S. Paulus non expresserit Eliam, uti Henochum, tamen tacite designauit, dum v. 37. dixit, *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egētes, angustiati, afflicti*, siquidem de Elia refertur lib. 4. Regum cap. 1. v. 8. *quod incedebat zona pellicea accinctus renibus*; & lib. 3. cap. 19. narratur, quàm egens, angustiatus, & afflictus circuierit fugiens Iezabelem.

145 Ob hoc argumentum, & simile efformatum quoad Henoch in eo n. 137. tenendum est, neutrius Sancti animas vidisse intuitiue Deum ante mortem Christi ex tempore translationis. P. Pereyra lib. 7. in Genesim n. 152. utitur ad id confirmandum testimoniis expensis à nobis supra ex n. 120. vsque ad 124. *Quæ vera non essent, inquit, si Henoch, & Elias per tot annorum millia ante Christum vidissent Deum. Neque enim ad veritatem, vel perfectionem visionis Dei refert, videaturne Deus ab homine, vel ab Angelo in cælis, an in terris; non enim minus perfecte, ac beatè vident Deum Angeli Sancti, cum sint in terris, quàm cum versantur in cælis; nec Dominus noster, dum fuit in terris minus perfecte vidit Deum, quàm postea, cum in cælos ascendit.* Sic Pereyra; & idem argumenti genus tangitur à Suario in v. *Dicendum secundò*, à Duuallio in tract. de quatuor Nouissimis q. 4. art. 2. pag. 59. Cæterum si ex eis testimoniis conuinceretur id, quod intendunt; conuinceretur etiam, Adamum, Moysen, & Deiparam Virginem non vidisse vnquam transeunter Deum ante Christi mortem: nam sicut ea testimonia non patiuntur vllam exceptionem, penes ascensionem, vel transeuntem, alicuius puri hominis in cælum Empyreum ante ascensionem Christi, sic nec vllam paterentur penes visionem vel transeunter communicatam puro alicui homini ante mortem Christi; conuinceretur etiam, antiquorum Patrum Sanctas animas non vidisse Deum, antequam cum Christo ascenderint in cælum Empyreum; nam si ex eo, quod Christus aperuerit ianuam regni cælestis, & propalarit Sanctorum viam ad cælum, colligitur, animas Henochi, & Eliæ vnitas corporibus, & existentes in paradiso terrestri, vel alibi extra cælum illud ante apertionem factam per Christum, felicitatos non fuisse visione, inferetur æquè ea caruisse omnium aliorum Patrum sanctas animas separatas ante ingressum cum Christo in præfatum cælum, quandoquidem etsi Christus per mortem suam merito, & iure remouerit hominibus impedimentum regni cælestis, tamen re ipsa, & facto non remouit, vsque dum per ascensionem suam introduxit homines quasi in possessionem, ut inquit S. Thomas 3. p. q. 49. art. 5. ad 4. & ex ipso Suarius in commentario ad art. 1. q. 57. Iam autem nullus est, qui nesciat, quàm probabile sit Moyse, & Deiparæ Virgini ante mortem Christi concessum aliquando priuilegium videndi Deum transeunter; licet de Adamo non aded probabile sit. Nullus item est, qui nesciat, negari non posse, salua fide Catholica, antiquorum Patrum Sanctas animas, ut & pœnitentis Latronis animam vidisse Deum ante ascensionem cum Christo in cælum.

146 Respondebis in fauorem argumenti Pe-

reiræ, regnum cæleste, ut sumitur pro visione beata, apertum fuisse hominibus reipla, & facto, in morte Christi, & non ante. Fateor, ita quidem esse quoad visionem beatam permanentem; dico tamen, id ut fide Catholica sanctum non probari ex eis testimoniis Scripturæ sacræ, sed ex aliis: alioqui ex eis tenendum foret, ut eadem fide certum, nulli homini ante mortem Christi reteratum fuisse regnum vel ad tempus, prout regnum cæleste sumi potest pro visione beata transeunte. Ambrosius Catharinus in opusculo de consummata gloria Christi, & ex sententia Ioannis Dominici, S. Antoninus apud Salmeronem tom. 11. in Euangelia tract. 7. pag. 60. Videntur tradere, Henochum, & Eliam, habuisse gloriam animorum statim ac translati sunt; & S. Gregorius Nazianzenus in oratione 2. de Theologia inquit, *licet Henoch hinc translatus sit, non tamen constat, virum iam comprehenderit (id est, viderit intuitiue) Dei naturam, an sit adhuc comprehensurus.*

147 Sed ego, attentis verbis S. Pauli, neutiquam auerem affirmare, ex tempore translationis donatos fuisse visione beata permanente; uti neque audent Suarius, Pereira, Viegas, Cornelius, Serarius, Vallester, Duuallius supra citati. Maluenda lib. 9. de Antichristo cap. 5. Granadus 1. p. contr. 13. de Nouissimis tract. ac disp. 1. n. 4. Sertlogus volumine 2. in Canticum Canticorum, vestigat. 7. num. 32. Gordonus in cap. 6. Genesim v. 24. Michaël Muñoz in propugnaculo Eliæ lib. 3. tit. 2. cap. & art. 1. Franciscus de S. Maria lib. 1. Historiæ Prophetiæ cap. 28. num. 7. Boldutius in epistolam Iudæ v. 14. Thomas Aquinas à S. Ioseph part. 3. de Patriarchatu Eliæ sect. 8. Leonardus Marius in 5. cap. Genesim à num. 32. Tena in cap. 11. ad Hebræos difficultate 4. sect. 3. num. 17.

148. Regredior ad intentum principale, & probo ex modò dictis, Henochum, & Eliam, quando translati sunt, non accepisse glorificationem corporum. Etenim hæc supponit connaturaliter visionem beatam permanentem, quam tunc non præstitam duorum illorum animabus, ostensum satis à me fuit. Mors etiam, quæ in fine mundi pro defensione fidei Christianæ contra Antichristum expectat ipsos, ut inter dogmata eiusdem fidei habetur à plerisque, demonstrat manifestè, non fruituros glorificatione corporum tempore mortis; imò neque temporibus antecedentibus, quia ea glorificatio semel possessa, deberet connaturaliter esse perpetua; deestque autoritas, & ratio, ut miraculosè auferèda diceretur, si vnquam concessa fuisset. Cùm itaque mortem subituri sint, sequitur perseuerare modò in vita mortali. Ex quo vltèrius subinfertur aduersus Salmeronem tom. 11. tract. 32. pag. 333. & Barradam tom. 4. lib. 9. cap. 4. penes animas nunc post Christi mortem non esse beatos, quia beatitudo permanens in vita mortali, fuit prærogatiua solius Christi; & nec instantaneam beatitudinem vlli alteri homini in vita mortali exhibitam fuisse siue ante, siue post Christi mortem, receptissima fert multorum Patrum, & Theologorum opinio, propter vniuersalem sanctæ Scripturæ regulam. *Deum nemo vidit vnquam, Non videbit me homo & viuet, &c.* A qua regula, & lege, si aliqui sunt exempti per vnum instans, vel breue aliquod tempus, prout de Deipara Virgine mihi persuadeo cum Michaële Ghislerio in Cantica cap. 1. vers. 4. expositione 4. aliisque Doctoribus communiter, ut ut sit de Moyse, & Paulo; nullum tamen est indicium, ut relaxata putetur in Henoch, & Eliæ gratiam, non

non solum per tam diuturnum spatium; sed nec per vnicum momentum. Et nota, nec cum Deipara Virgine dispensatum quoad glorificationem temporariam corporis ante resurrectionem Christi gloriosam. Etsi enim non defuerit, qui affirmarit, Deiparam in primo conceptionis puncto habuisse corporis gloriam, & animæ, refellitur, & merito, prius illud, tanquam commentitium à Luisio Turriano in selectis part. 1. centuria 3. dub. 53. quicquid sit de posteriori, quod anno 1649. defensum publicè est, magnòque plausu in Academiis Salmanticensi, & Vallisolerana, traditumque fuerat à Hieronymo de Florentia serm. 11. de Conceptione Virginis puncto 1. Ferdinando Salazar. in defensione pro immaculata Deiparæ Virginis Conceptione c. 32. §. 4. & in Caprica pag. 220. Francisco de Mendoza in Viridario lib. 2. Problemate 10. num. 56. Pinto Ramiresio in Deipara ab Originis peccato præseruata. num. 483. & 670. alibique sparsim, Pioræo in corona Virginis tract. 1. cap. 7. Sherlogo in Cantica, vestigatione 34. num. 46. licet in 37. vestigatione num. 2. pedem retrahat; Ludouico de Ribas 1. part. tract. 3. (qui est de Visione Dei) D. 14. cap. 2. Placido Nigidio in Cantica cap. 1. vers. 12. Confirmatque Salazar testimoniis S. Bernardini Senensis, Amadæi, & Gersonis, quibus adnectit alia Antonius de Quintana, Ducñas in lib. de Nomine Sanctissimo Mariæ pag. 121. & 344.

SECTIO XI.

Diluitur alia obiectio desumpta ex Moyse anima, & corpore.

149 **O**pponitur vltteriùs, Moysem vel penes solam animam, vel penes animam & corpus ascendisse in Empyreum priùs, quàm Christus Dominus. Ita insinuat S. Hieronymus, qui verbis transcriptis in num. 154. interferit hæc, *Ascendit (Dominus) cum Moyse, cuius sepultura locus, quia in cælum ascenderat, in terra non potuit inueniri.* Rabbi Samuël Marrochianus lib. de aduentu Messie cap. 3. inquit, *De Moyse etiam non est dubitandum, quin sit in cælo in corpore, & anima, ut dicitur Deuteronomij 34. Dixit Dominus ad Moysem, Ascende in montem Nebo, & morere ibi; & ascendit in montem, & mortuus est, & nesciuit homo sepulchrum eius vsque in hodiernum diem. Et quid significat, quòd sepulchrum eius est ignotum in terra, cum ipse fuerit Propheta maior, & Sanctior aliis, nisi quòd Deus suscitauit eum, & assumpsit eum in corpore, & anima sicut alios iustos assumpsit, & eleuauit ad locum, ubi sunt? scilicet Mathusalem, Henoch, & Elias; vt ipse Samuël paulò antea dixerat. Petrus Cellensis lib. de panibus cap. 11. Omnipotens, & misericors fortè idcirco terram morientium negat, quia ad cælum Moyse animam subleuat. Gregentius Archiepiscopus Tephrensensis in disputatione cum Herbano Iudæo; quicquid est hominis, ipsius est anima, quoniam huius corpus nihil est. Est enim indumentum anime congenitum, & cum iubet Deus, mittit Angelos suos, & animam corruptibile indumentum exuunt, nempe corpus ipsum, quò ad Deum debet abire, ubi tale carneum indumentum non est, qui gestet; omnes enim illic spiritus. Caterùm vt spiritum, & animam tollunt illuc, quò iubet Deus, & ibi habitat, vt Angelorum indumenta ferens; sic igitur Moyse anima. Cum ea opus habuit Deus, ei corpus propria potentia affinxit, & hanc brachio suo adstare fecit in monte Thabor, vt*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

contemplaretur ipsius transfigurationem, & rursus dextra sua reposuit, unde hanc abstulerat. Hactenus Gregentius non obscurè asserens, Moyse animam adfuisse cælo statim, ac deposuit corporis indumentum. Nec magis obscurè Philo lib. 3. de vita Moyse, & lib. de Charitate, Iosephus lib. 4. antiquitatum Iudaicarum cap. 8. Rabbi Moyse proæmio in Misna apud Genebrardum lib. 1. Chronographiæ, Diluuij anno 1013.

150 Sed constantissimè sentiendum est, Moysem neque secundum animam solam, neque secundum eam, & corpus simul ascendisse in Empyreum ante Seruatorem Christum, qui humano generi *ad cælum fecit viam, quam prius natura consequi non poterat: vt ait S. Cyrillus Alexandrinus lib. 9. in Ioannem cap. 25. & ab Antonio Hincala in Straurico cap. 30. à nobisque in superioribus, copiosissimè stabilitum manet.* Quate solum restat ferre sigillatim iudicium de appositis Authoribus. P. Lorinus in cap. 34. Deuteronomij vers. 5. eatenus, meditatur, dici à S. Hieronymo, Moysem ascendisse in cælum, quatenus hoc suo tempore erat ei dandum ob cælestem vitam. P. Sandæus 1. part. Theologiæ lib. 3. commentatione 34. exercit. 4. disquisitione 1. exponit Doctorem Maximum de ascensu Moyse in cælestem Sanctitatem, vitamque singularem: Vereor, ne intelligentia vtraque videatur extorta; tum quia S. Hieronymus loquitur ibi de ascensu S. Pauli in tertium cælum non ab simili verborum forma; tum quia si S. Hieronymus ibi non vellet, Moysem penes corpus etiam ascendisse in cælum, vt quid adderet, *cuius sepultura locus, quia in cælum ascenderat, in terra non potuit inueniri?* Tum denique, quia Henochi, & Eliæ ascensum, de quo æquè fatetur, neutro ex illis modo videtur sumpsisse; sed pro ascensu reali in aliquod cælum tempore ipso translationis. Si ob hæc exponatur Maximus Doctor de ascensu reali Henochi, Moyse, & Eliæ cum corporibus in cælum sydereum, siue illic perseuerent, siue mox translati sint ad paradysum terrestrem, secretamve aliam terræ regionem, sensus hic quoad Moysem subiacebit difficultatibus continuò attingendis; sed quoad Henochum, & Eliam liber erit à calumnia vlla, si ascenderint & permaneant absque glorificatione animarum, & corporum, morituri extremis temporibus.

151 Samuël Marrochianus corrigendus omninò est, dum ait, Mathusalem viuum in corpore fuisse ex hominum consortio assumptum: constat namque ex cap. 5. Genesis vers. 27. mortuum esse. Quod de Henoch, & Elia ait, verum erit, si dictum sit iuxta sensum paulò antè à nobis expressum. Moyse mors benè ab ipso adstruitur, quam videtur negasse S. Hieronymus in verbis superioribus, vt notat Suarez tomo 2. in 3. part. disput. 32. sect. 2. vers. *controuersia autem*; nisi dicatur, eò loci putatum à S. Hieronymo, quod & à Samuèle Marrochiano, scilicet Moysem illicò post mortem resurrexisset. Scripsi eò loci, siquidem in cap. 17. Mathæi, clarè pronuntiat, Moysem ab Inferis resurrexisse, quando testis adstitit Transfigurationi Christi in monte Thabor. Et quidem Moyse statim post obitum resurrectio, quæ & non improbat à Ioachimo Abbate Exposit. 3. in cap. 11. Apocalypsis. vers. 3. Si fuerit in corpore immortalis, & glorificatus, & vt penes hoc, & animam beatam existeret iam tunc Moyse in cælo Empyreò, pro vt præ se ferunt Marrochianiverba, corrigenda & isthæc omninò sunt. Si verò fuerit in corpore mortali, & non

f glorificato,

glorificato, vnitóque animæ nondum beatæ, ita vt rediuuius Moyles iam tunc deductus non sit in cælum Empyreum, rigidæ censuræ periculum verba non subibunt. Sed ea resurrectio traderetur sine fundamento vlllo in sacris Litteris.

152 Inquies, excogitari posse primò, vt Moyles, ex tunc rediuuius, adesset multò pòst, Transfigurationi Christi, vti in corpore proprio adstitit Elias: Secundò vt Christo resurgente acciperet glorificationem corporis; vel tertio vt nondum glorificatus perseuerans vsque ad extrema mundi tempora esset vnus ex præcursoribus secundi aduentus Christi, & pro huius fide moreretur. Caterùm ob quælibet finem ex istis vanè. Nam primò, vt Moyles assisteret transfigurationi Christi, satis esset, quòd anima educta è sinu Abrahæ appareret per corpus aliquod aëreum assumptum, & instar humani efformatum, vt volunt Tertullianus lib. de resurrectione Carnis cap. 55. Strabus, Albertus Magnus in c.9. Lucæ, S. Thomas 3. part. quæst. 45. art. 3. ad 2. & in cap. 17. Matthæi v. 3. Nyffe in Resolutione Theologorum tract. 4. p. 2. portione & q. 3. Viegas in cap. 11. Apocalypsis comment. 5. sect. 7. num. 2. Granadus tom. 4. controu. 2. tract. 2. comment. 17. n. 10. Natalis Adnotatione in Imaginem de Transfiguratione lit. D. & G. Lyra, Abulensis, Salmeron, Iansenius, & alij in cap. 17. Matthæi; vel satis fuit, quòd ex præfato sinu extracta, dimisso olim, proprio corpori vniretur iteùm, vt placet S. Hieronymo supra, Authori de mirabilibus sacra Scripturæ lib. 3. cap. 10. Holkot lect. 5. in librum Sapientia, Dominico Soto in 4. dist. 43. quæst. 2. art. 1. Alphonso Mendozæ q. 5. Scholastica, n. 7. in fine, Barradæ tom. 2. in Euang. lib. 10. cap. 28. Suario proximè citato v. *secunda sententia*. Toletio adnotatione 61. in c. 9. Lucæ, Azorio p. 2. Moralium Institutionum lib. 1. c. 15. q. 5. Petro Iyæo de Christi apparitione in Thabor c. 3. §. 36. Cornelio, Adamo Contzen, Gordonio, Estio, Hesselio, Maldonato, Tirino, aliisq; in cap. illud 17. Matthæi. Et plerisque Patrum placere asseuerat Delrius libr. 2. Disquisitionum Magicarum q. 26. sect. 2. Quinimò aliqui Patres indicant, glorificata fuisse corpora Moylis, ac Eliæ, quando apparuerunt in monte Thabor. Intelligendi tamen non sunt de glorificatione, qualis in resurrectione promittitur Iustorum corporibus promanans ex beatitudine animarum; sed de claritate redundante, ac reflectente in corpora Moylis, & Eliæ ex consortio, ac præsentia corporis Christi, vti obseruat Suarius, & vt Ysambertus 3. part. q. 9. disp. 2. art. 2. quamuis claritas Moylis & Eliæ fuisset gloriosa, non debuisset necessariò præsupponere in eorum animis claram, & beatificam visionem Dei, tum, quia dos claritatis non oritur physicè à visione Dei, tum quia qualitas lucis gloriosæ indifferens ex se est ad varias causas efficientes. Deinde, vt resurgente Christo acciperet Moyles glorificationem corporis, opus non esset, quòd antea reuixisset, cum facilè Deo esset facere vt tunc & resurgeret, & obtineret glorificatum corpus. S. Ambrosius adducendus in n. 29. Exercit. 22. significat, Moysem corpus accepisse glorificationem, quando Christus resurrexit; de quo puncto nos in eo numero. Ast hinc potiùs deduci deberet, Moysem non reuixisse antea. Nam cum eius anima statim post mortem Christi fuisset beata, miraculosè informaret corpus nondum glorificatum vsque ad instantem resurrectionis Christi. Et præterea corpora, quæ resurgente Christo compararunt glorificationem (si hanc obtinuisse admittatur) fuerunt cor-

pora, quæ tunc resurrexerunt, & Sanctorum, qui dormierant, vt legimus apud Matthæum c. 27. Postremò vt Moyles esset vnus ex præcursoribus secundi aduentus Christi, necesse non esset, quòd tam anticipatè reuixisset. Et reuera tribuere id muneris Moyli, parùm probabile est, adhuc concessio, semel obiisse S. Prophetam. Etenim vt omittam, subiici sine fundamento morti duplici, rogo, an nunc eius anima sit, vel non sit beata? Si primum. Ergo non absque miraculo existet vnita corpori mortali; neque absque miraculo patietur dolores ex corporis afflictionibus, & morte in persecutione Antichristi. Priuari autem beatitudine communicata ex tempore mortis Christi, vt patiat, fieri etiam non potest absque miraculo. Et dicas, velim, quo auctoritatis, aut rationis fundamento tot miracula comminiscaris? Si secundum, contrà, quia vt asseratur, Moylis animam non comparasse beatitudinem, quando animæ aliorum Patrum veteris testamenti eam nactæ sunt; oporteret allegare expressum sacra Scripturæ testimonium, vel concordem multorum Patrum Ecclesiæ consensum: quorum vtrumlibet asserendo non eris.

153 Petrus Cellensis explicari fortè posset alterutro, vel vtroque modo, quo Lorinus, & Sandæus exponunt supra S. Hieronymum: vel fortè declarari posset de subleuatione reali animæ Moylis in cælum aliquod Sydereū, nisi & hæc subleuatio suspecta sit de errore, cum animæ separata omnium Iustorum decedentium ante ascensum animæ Christi ab Inferis descenderint illuc, vt probaui à n. 126. neque sit fundamentum, vt in generali lege fieret exceptio quoad animam separatam Moylis, & multo minus vt in cælo aliquo sydereo, vel alibi extra sinum Abrahæ maneret vsque ad mortem Christi, aut ascensionem in cælum Empyreum. Adde, dictum Moyli à Deo Numer. 31. v. 2. *Vliscere prius filios Israël de Madianitis, & sic colligeris ad populum tuum.* Et Deuter. 32. v. 49. ac. 50. *Ascende in montem istum :: & morere in monte, quem conscendens iungeris populis tuis; sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, & appositus populis suis.* De quo Aarone iusserat Deus Numer. 20. vetf. 24. *Pergat Aaron ad populos suos; non enim intrabit in terram, quam dedi filiis Israël.* In quibus verbis secundum multorum Interpretum expositionem, de qua in n. 158. significatur, animam Moylis, corpore solutam, abituram in receptaculum commune animæ Aaronis, & aliorum Patrum antiquorum; quod receptaculum erat sinus Abrahæ, seu Lymbus, & non cælum aliquod.

154 Gregentius, si de loco animæ Moylis ante tempus Transfigurationis Christi loquatur eodem modo, ac de loco felicium spirituum Angelicorum, præcludit viam sano sensui. Sed forsitan non loquitur eodem modo. Adhuc tamen cautè legendus est, dum inquit, *Vbi tale carneum indumentum, non est, qui gestet; omnes enim illic spiritus.* Nam fide Catholica certum est, Christum in cælo existere cum corpore gloriæ dotibus ornato. De Philone, & aliis citatis in fine num. 149. curandum non est quoad præfens punctum, siue voluerint, Moysem corpore, & anima, siue hac sola eleuatū in cælum. Et Philo quidem in libro, *Quis rerum diuinarum sit hæres*, affirmat vniuersim de animabus quorumuis sapientium, & proborum hominum rediisse semper in astra. Platonizans ibi, vt sæpe alibi. Admonèo in sectionis ora, S. Maximum, & Pachymetrium ad c. 1. S. Dionysij Areopagitæ de Hierarchia cælesti referre ex Hebræis, Moysem, cum ascendit

in nebulam, Exodi 24. v. 18. penetrasse in unum ex septem firmamentis cœlestibus. Sed dummodò in Empyreum non penetravit, dicant Hebræi quicquid velint de ingressu in aliud cœlum; nam etsi fabulosus sit, & merè recitatiuè proponatur à S. Maximo, & Pachymerio, Christianæ Religionis decretis non repugnat.

SECTIO XII.

Soluntur variæ aliæ obiectiones ex sacris Litteris.

155 **O**biicitur item locus Sapientiæ cap. 16. v. 14. vbi dicitur, *Homo autem occidit quidem per malitiam, & cum exierit spiritus non reuertetur, nec reuocabit animam, quæ recepta est*, id est, quæ est assumpta, vt in Græco legitur. Vnde Vatablus interpretatur *sublimem abeuntem*, videlicet in cœlum. Ergo in hoc ante mortem Christi, & ascensionem, abibant animæ. Respondetur, in propositis verbis, siue vt Latinè, siue vt Græcè leguntur, non aliud significari, quàm animam recedentem à corpore constitui in sede, vel statione sibi apra, & proportionata iuxta conditionem meritorum, & tempotis. Quod si quid speciale in Græco innuitur, id nimirum est, animam deduci à Deo, aut à probo vel improbo Angelo, prout proba, vel improba fuerit, in stationem sibi destinatam. Quare interpretatio Vatabli reiicienda est, maximè, cum superiora verba proferantur indiscriminatim de quauis humana anima; quæ autem obstricta reatu culpæ, aut pœnæ discedit à corpore, neque antiquitus, neque modò sublimis abiit in discessu, sed fertur vel ad Oreum, vel ad Purgatorium.

156 Maioris difficultatis speciem habet locus Ecclesiasticus 3. vers. 21. *Quis nouit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus iumentorum descendat deorsum?* Quorum verborum consideratis antecedentibus, hic videtur esse sensus; Et si reuera illud sit discrimen inter spiritum hominis iusti, & spiritum pecudis, quòd spiritus hominis iusti ascendat in cœlum quando seiungitur à corpore, & spiritus pecudis deorsum cadat, & intereat cum corpore; tamen quo certo authore cognouimus illud discrimen? Quis potest nosse vtrum verum, an falsum sit, quod speratur? Certè non nisi vnus, vel alter, isque sapiens. Augetur difficultas ex cap. 12. eiusdem Ecclesiasticus vers. 1. & 7. *Memento, inquit, Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ: antequam reuertatur puluis in terram suam, unde erat; & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum*, id est, anima pergat ad cœlum, qui est Dei, à quo fuit creata, thronus, & sedes. Ergo Salomoni persuasum fuit, suo iam tempore Iustorum animas ad cœlum contendere. Respondetur, S. Hieronymum ex prioribus verbis confirmare potius Catholicam veritatem in hunc modum, *Hoc autem dicit Ecclesiasticus, non quòd animam putet perire cum corpore, vel vnum bestiis, & homini preparari locum; sed quòd ante aduentum Christi omnia ad Inferos pariter ducerentur. Vnde & Iacob ad Inferos descendurum se dicit, & Iob pius & impius in Inferno queritur retentari: Et Euangelium, Cbaos magnum interpositum apud Inferos, & Abraham cum Lazaro, & Dinitem in suppliciis esse testatur. Et reuera antequam flammam illam rotam, & igneam romphæam ad paradisi fores Christus cum Latrone referret, clausa erant cœlestia, & spiritus pecoris, hominisque aqualis vilitas*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

coarctabat. Et licet aliud videretur dissolui, aliud reseruari, tamen non multum intererat perire cum corpore, vel Inferni tenebris detineri. Sic S. Hieronymus, quem sequitur Albinus. Sed omissis nonnullis sensibus eorum verborum, iuxta quos nullum contra nos confici potest argumentum; ardet nobis is, qui & P. Lorino, vt nimirum per verba, *Spiritus filiorum Adam ascendat sursum, designetur remunerationis locus, qui licet interim erat sub hac terræ superficie, quandoque tamen esse debebat in excelsa calo, seu supra firmamentum*, vt Chaldæus vertit. Posteriora Ecclesiasticus verba communia sunt animæ iustæ, & iniustæ; ideòque non debent intelligi de abitione in cœlum; sed de animæ per Dei Creatoris virtutem conseruatione sine vnione ad corpus, siue in hoc, siue in illo loco, secundum meritorum, ac temporis conditionem.

157 Multò melius pro Catholica veritate arguere promptum est nobis ex ipso Ecclesiaste aiente in cap. 9. vers. 10. *Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud Inferos, quò tu properas. Vbi S. Hieronymus. Quod autem ait in inferno, quò tu vadis illuc, nota, vt Sannilem quoque verè in Inferno credas fuisse: & ante aduentum Christi, quamuis Sanctos, omnes Inferni lege detentos. Porro, quòd Sancti post resurrectionem Domini nequaquam teneantur Inferno, testatur Apostolus dicens, Melius est dissolui, & esse cum Christo. Qui autem cum Christo est, utique non tenetur Inferno.*

158 Opponitur rursus, vsurpari in veteri Testamento qualdam phrasæ, & modos loquendi pro iustis morientibus, vt *apponi, colligi, congregari, iungi populo suo, vel ad populum suum, ire, pergere, apponi ad Patros suos, vel ad populos suos*. Ex quibus modis loquendi inferitur, Iustorum animas tunc temporis in cœlum Angelorum, atque adeo in Empyreum conscendisse. Vnde S. Augustinus lib. quæstionum super Genesim quæst. 268. exponens verba illa Genesim 49. vers. 3. *obiit Iacob, appositusque est ad populum suum*, scripsit, *Ecce de Iacob quidem mortuo, sed nondum sepulto, dictum est, quòd appositus est ad populum suum. Sed ad quem populum appositus sit, non in promptu est videre. Ex Iacob enim populus natus est, qui dictus est populus Israël: qui autem eum præcesserunt tam pauci iusti nominantur, vt eos populum appellare cunctemur. Nam si dictum esset, Appositus est ad Patres suos, nulla quæstio fieret. An fortè populus est non solum hominum Sanctorum, verum & Angelorum? Populus, inquam, illius Ciuitatis, quæ de cœlo est Hierusalem? De qua Paulus, Accessistis, inquit, ad montem Sion, & ad Ciuitatem Dei Hierusalem, & ad millia Angelorum exultantium. Huic populo apponuntur, qui post hanc vitam placentes Deo fiunt; tunc enim dicuntur apponi, quando nulla iam remanet sollicitudo tentationum, & periculum peccatorum. Hoc intuens Scriptura dixit, Ante mortem ne laudes hominem quemquam. Hucusque S. Augustinus, qui eadem fermè repetit lib. 2. de peccato originali cõtra Pelagium & Cœlestium cap. 30. Imitatus est S. Doctorem Anselmus Laudunensis in Glossa interlineari tum ad caput præallegatum Genesim, tum ad 25. vers. 8. vbi de Abraham dicitur, *Congregatusque est ad populum suum*. Sequutus est etiam S. Eucherius Lugdunensis, vel quisquis est Author Explanationum in Genesim sub eius nomine. Sed Petrus Comestor in cap. 114. Historiæ Genesim præoccupans obiectionem quæ contra hanc interpretationem facillè occurreret, ait de Iacob, *Appositus est ad populum suum, id est, ad**

Angelos certa spe, tandem in re. Notum quidem est quod appositus est ad Abraham, & Isaac; sed tam pauci populus dici non possunt. Vel populus dici possunt omnes ab Adam prædestinati, qui rerant in sinu Abrahæ. Et ad normam posterioris istius additionis, quæ præhabetur à Ruperto, Nicolao de Lyra, & Caetano, explicat in cap. 62. qua ratione de Abraham tradatur, congregatum esse ad populum suum. Paulus Burgensis videns, de iustis etiam viuentibus asseri posse, appositos esse ad Angelos, tunc certa spe, & postea tandem in re, si confirmati sint in gratia, vel saltem prædestinati, addit, Patrum antiquorum congregationem, & appositionem ad populum suum significare frequentem visitationem, qua Angeli solabantur illorum Patrum animas deductas in sinum Abrahæ: quæ visitatio non improbat à Salmerone tomo 4. in Euang. p. 3. tract. 21. pag. 717.

159 Sed adhuc aduersus Paulum Burgensem instari potest exinde, quod multi iusti viuentes habuerint Angelorum frequentes visitationes; id tamen non sufficeret, vt dicerentur congregati, & appositum in statu vitæ mortalis ad populum suum. Et præterea vrgentur fortius tam Paulus Burgensis, quàm Petrus Comestor; tum quia sicut in Scriptura dicitur, *Apponi ad populum suum*, ita dicitur *Apponi ad Patres suos*. Vt Machab. lib. 1. cap. 2. v. 69. Angeli autem non nisi durè significarentur nomine Patrum; tum quia de Ismaële scribitur cap. 25. Genesis v. 17. *Deficiensque mortuus est, & appositus ad populum suum.* & de Altyage Medorum Rege scribitur cap. 13. Danielis v. 66. *Et Rex Astiages appositus est ad Patres suos*; nec idèò sentiendum est animas Ismaëlis, & Astyagis transisse ad Societatem Angelorum in spe, vel in re quoad frequentem visitationem: tum denique quia Scriptura sacra sæpissimè vtitur simili alia locutione, nempe *dormire cum Patribus suis*, narrantes mortem aliquorum, quos certissimè constat neutro modo penes animas fuisse admissos ad societatem illam.

160 Ob duas has rationes, additio illa Petri Comestoris intelligentis in phrasi *Apponi ad populum suum*, iustos existentes in sinu Abrahæ, repudiatur à Pereira disp. 8. ad cap. 25. Genesis v. 9. Tornielo in Annalibus sacris, anno 2213. Orbis conditum. 2. & à Lorino in cap. 13. Act. v. 36. in cap. 20. Numer. v. 24. Fatentur nihilominus, vt & S. Thomas, vel qui eius nomen præ se fert in Postilla super Genesim cap. 25. v. 8. per eam phrasim, & germanas alias denotari deductionem animarum in commune aliquod receptaculum, vbi post separationem à corporibus, degant; siue illud receptaculum sit sinus Abrahæ, siue sit Orcus, siue cælum iuxta meritum, & temporis conditionem; adiicitque Lorinus, non denotari locum Purgatorij, quia huius non est stata semper, firmave sedes. Verùm nec Limbi Patrum sedes sic futura erat. Quare non est, cur etiam Purgatorium non comprehendatur, & multò potius locus pro animabus non expiatis à peccato originali. Gaspar Sanchez in Acta cap. 2. v. 29. quia defuncti posteri includebantur in Parentum monumentis, idèò (satis genuinè) putat vsurpatas locutiones illas, S. Augustinus, & qui ipsum imitandum sibi proposuerunt, explicari queunt cohærenter ad interpretationem vel à Petro Comestore, vel à Paulo Burgensi exhibitam Scripturæ sanctæ. In Burgensi illud durissimum, (& meritò) videtur Lorino, quod dixerit, quorumcumque iustorum animas descen-

disse ad Purgatorium, tandiùque ibi mansisse, donec Abrahami anima in Inferis fuit. Absurdissimum namque est, putare, omnes ab Abel probos obiisse cum reatu culpæ venialis, aut pœnæ temporalis, omnèque vique ad Abrahamum excruciatos indiscriminatim in Purgatorio per tot annorum spatia.

161 Opponitur deinceps, *Sanctam civitatem, in quam, vt refert Matthæus cap. 27. venerunt, & apparuerunt multis Sancti rediuiui exeuntes de monumentis post resurrectionem Christi, esse Hierusalem cælestem, quemadmodum interpretantur non pauci Patres apud Suarium in commentar. ad art. 3. q. 53. part. 3. Ergo Sancti illi rediuiui ingressi sunt in cælum Empyreum prius, quàm Christus. Respondeatur, arbitrari ridiculè, iudice S. Hieron. in epist. 17. qui in loco Matthæi ad litteram intelligunt cælestem Hierusalem, cum nullum signum potuerit esse apud homines Domini resurgenti, si corpora Sanctorum in cælesti Hierusalem visa sunt, & cum opus non fuerit, apparere Sanctos rediuiuos, vt in cælo ferrent testimonium de Christi resurrectione. Vnde Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 14. Illuminatorum ait, manifestum esse, quod ingressi sunt eam Hierusalem, in qua ipse tunc erat, ac loquebatur, & quæ Sancta dicitari consuevit, vt videre est in cap. 9. Danielis v. 24. & in cap. 4. Matth. v. 5. ad distinctionem omnium civitatum, qua tunc idolis seruebant, vt aduertit S. Hieronymus in epist. 150. Nec idèò negamus in loco Matthæi cælestem Hierusalem posse intelligi in sensu mystico analogico; quinimò eam optimè intellectam à S. Hieronymo tum in epist. 150. tum in cap. 27. Matthæi, ab aliisque Patribus, libentissimè concedimus; ita quidem vt Sancti, non quando resurrexerunt; sed post quadraginta dies cum Christo Hierusalem cælestem sint ingressi, siue penes animas solas, siue penes animas, & corpora simul. Quod præclare annotatum est à S. Epiphano in hæresi 75. his verbis, *Sanctam autem civitatem, quam dicit? In ambabus enim sermo hic impertitur; in ea, qua est hic, & in superna. Quod enim in hanc Hierusalem cum ipso ingressi sunt primum, id manifestum est. Antequam verò ascenderet Saluator in cælum, nemo ascendit, donec cum ipso ascenderunt. Nemo enim ascendit in cælum, nisi qui ex cælo descendit, filius hominis, &c.* Beda etiam, Remigius, & S. Anselmus conceptis verbis animaduertunt, Sanctos illos non antè, sed vnà cum Christo ascendisse in cælum. Et in Alberto Magno super 3. dist. 22. art. 12. legitur. *Omnium opinio dicit, quod nullus ascendit ante Christum. Vtrum autem cum ipso fuerint Sancti Patres, vbiunque ipse apparuit Apostolis, quod ego credo esse verum propter incunditatem, quam habebant in presentia corporis, quo redempti erant; aut in paradiso fuerunt per quadraginta illos dies, quod quidam alij dicunt? non est temerariè asserendum; sed opinari sine periculo vtrumque potest.**

162 Obiici possent alia sacra testimonia, vt illud Sapientiae 10. v. 17. *Reddidit Deus iustis mercedem laborum suorum.* Ecclesiastici 11. v. 28. *Facile est coram Deo in die obitus retribuere vnicuique secundum vias suas.* Lucae 16. v. 25. *Nunc autem hic, (id est Lazarus,) consolatur, tu vero, (id est, diues epulo,) cruciaris.* Epistolæ ad Hebræ. 11. v. 33. *S. Patres antiqui per fidem vicerunt regna, adepti sunt repromissiones.* Sed hæc testimonia nec in speciem vrgent directè contra vèritatem, quam suscepimus illustrandam, de non adito cælo Empyreo ab animabus Sanctorum vsque ad ascensionem Christi in illud, nec re ipsa

ipsa vim ullam continent contra affinem aliam veritatem de non concessa visione beata ante mortem Christi. Nam in primo, sermo ad litteram est de mercede collata à Deo iustis Hebræis in discessu ab Ægypto pro tot præteritis laboribus. Constat aperte id ex contextu antecedentium, & subsequentium verborum. In secundo non dicitur, Deum retribuere unicuique in die obitus, sed Deo facile esse retribuere; neque dicitur, retributionem esse visionem beatam, sed esse secundum merita; quod satis bene intelligitur siue de præmio, siue de supplicio, respectu habito ad conditionem temporis, & status, ut statim magis declarabitur. In tertio & asseritur quidem, Lazarum consolari, sed non exprimitur consolatio, quam tunc habebat; quæ non fuit visio beata in re ipsa, sed in spe certa, ac infallibili, cum adiunctis aliis solatiis absq; sensus pœna proveniente ab igne, aut ab alio corpore. Et ea spes, reliquaque solatia vocari queunt retributio præmij licet non vltima, Lazaro, & aliis Sanctis ante mortem Christi à Deo concessa in die obitus ipsorum; erat namque præmij retributio aliqualis secundum merita, & tempus. In quarto loquitur S. Paulus de repromissionibus bonorum, & felicitatum temporalium, quas sancti Patres antiqui adepti sunt, dum adhuc mortalem vitam agerent; nam de repromissione visionis beatæ tradit in v. 13. & in v. 39. acceptam non fuisse ante gratiæ legem, & mortem Christi.

163 Ex libro quarto, qui Esdræ attribuitur vulgò, quique Canonicus non est, opponi etiam possent sequentia verba in c. 2. à v. 40. *Recipe Sion numerum tuum, & concludere Candidatos tuos, qui legem Domini compleuerunt. Filiorum tuorum, quos optabas, plenus est numerus. Roga Imperium Domini, ut sanctificetur populus tuus, qui vocatus est ab initio. Ego Esdras vidi in monte Sion turbam magnam, quam numerare non potui, & omnes canticis collaudabant Deum. Et in medio eorum erat iuuenis statura celsus, eminentior omnibus illis, & singulis eorum capitibus imponebat coronas, & magis exaltabatur. Ego autem miraculo tenebar. Tunc interrogavi Angelum, & dixi. Qui sunt hi Domine? Qui respondens, dixit mihi, Hi sunt qui mortalem tunicam deposuerunt, & immortalem sumpserunt, & confessi sunt nomen Dei. Modò coronantur, & accipiunt palmas. Et dixi Angelo. Ille iuuenis quis est, qui eis coronas imponit, & palmas in manu tradit? Et respondens dixit mihi, Ipse est filius Dei, quem in seculo confessi sunt. Ego autem magnificare eos cepi, qui fortiter pro nomine Domini steterunt. Hactenus Author libri illius quarti; & animæ coronatæ visæ ab ipso existebant in cælo, ut colligitur ex his anterioribus verbis à v. 33. Ego Esdras præceptum accepi à Domino in monte Oreb, ut irem ad Israel: ad quos cum venirem, reprobauerunt me, & respuerunt mandatum Domini. Ideoque vobis dico gentes, quæ auditis, & intelligitis. Expectate pastorem vestrum, requiem æternitatis dabit vobis, quoniam in proximo est ille qui in fine sæculi adueniet. Parati estote ad præmia regni, quia lux perpetua lucebit vobis per æternitatem temporis. Fugite umbram sæculi huius, accipite incunditatem gloria vestra. Ego testor palam Saluatorem meum. Commendatum donum accipite, & incundamini, gratias agentes ei, qui vos ad cælestia regna vocabit. Surgite, & stete, & videte numerum signatorum in conuiuio Domini. Qui se de umbra sæculi transtulerunt, splendidas tunicas à Domino acceperunt. Sed in primis respondetur, inuitatos, in verbis postremò transcriptis, ut surgant, & stent, videantque numerum Signatorum in conuiuio Domini, non esse illos ip-*

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I I.

los, qui cernuntur cum coronis & palmis. Vnde etsi inuitati dicantur vocati ad regna cælestia, potest accipi ea vocatio quatum ad possessionem non præsentem, sed futuram regnorum cælestium, in quibus non asserit præfatus Author cōspectos à se eos, qui palmas, coronasque habebant; quatenus scilicet aliquod præmium iam acceperant, licet non vltimum, & consistens in visione Dei. Deinde respondetur (& melius) in verbis ordine prioribus dirigi sermonem ad gentes, quæ post aduentum Christi credituræ erant in ipsum, & cælesti regno donandæ, in posteriori verò contineri imaginariam visionem beatitudinis sanctarum animarum in cælo, non iam tunc communicatæ, sed communicandæ. Hæc interpretatio non apparet violenta, sin minus, liber ille inter Canonicos non censetur, ut iam dixi.

164 Circa nomen regni cælestis in recitato loco obseruo obiter, cum liber ille Apochryphus sit, permānere illam adnotationem Patrum, de Regni cælorum voce, non audita in Testamento Veteri. Legatur Exercit. 2. postrema sectio. Insurgit tamen non contemnenda difficultas ex cap. 7. Danielis v. 18. vbi dicitur, *suscipient autem regnum sancti Dei altissimi, & obtinebunt regnum vsque in seculum, & seculum seculorum.* Quibus verbis, cum vsus esset Pelagius ad saluandam positionem suam de Regno cælorum promisso in Veteri etiam Testamento, nec Palæstini Patres Conciliares, nec S. Augustinus recularunt concedere, Daniele loqui de Regno cælesti: sed non suscipiendo ante Testamentum nouum. Sic constat ex S. Augustino in lib. de gestis Pelagij c. 5. & 35. Crediderim, S. Doctorem parum ibi sollicitum fuisse de nomine, quia nec Palæstini Patres sedentes Diospoli curarant, dummodò promissum Regnum cæleste intelligeretur conferendum in Nouo Testamento ratione operum, quæ in antiquo fieri poterant ex gratia dispensata ob fidem Christi venturi: licet Danielis verba alium, quam de regno cælesti, admittant sensum, ut in Interpretibus, præsertim Gaspare Sanctio, animaduertere est. S. Hieronymus lib. 1. aduersus Pelagianos, ait, ipsos ponere testimonia de apocryphis ad comprobandam promissionem regni cælorum in lege scripta: suspicor dixisse id, quia Pelagiani vsurparent recitatum locum ex lib. 4. adscripto Esdræ, somniaque continente, ut ait idem Maximus Docteur præfatione in Esdræ. Alia de hoc puncto inueniet studiosus antiquitatis in Perauio tom. 3. Theolog. dogm. lib. vnico de Pelag. & semipelag. hæresi, c. 6. à n. 12.

SECTIO XIII.

Explicantur Scriptores aliqui Ecclesiastici, & referuntur Heretici, qui à veritate Catholica in præcedentibus stabilita deuiarunt.

165 Prudentius lib. Peristephanon, hymno 5. Pait, S. Vincentium Martyrem capeffiuiffe cælum, & rectam ad Patrem viam.

*Quam fratre casus impio
Abel beatus scanderat.*

De eodem Abele inquit Anastasius Nicænus, vel Antiochenus q. 31. *Corpore quidem sedem sepulchri, animum verò gaudium vita perennis intrauit, vbi vidit requiescentem pauperem dines ille, cum apud inferos ipse torqueretur.* Gazæus Procopius in cap. 5. Genesis scribit, Abel interfectum à fratre ad astra volasse. Mirum non est, dici id à Gazæo, qui etiam Henochū, & Eliam in æterna tabernacula receptos dixit;

dixit; nisi velis, hunc Authorem, sicut & primum, per Abelis volatum ad astra, & ascensum in cælum denotare sanctum Abelis obitum, & caelestium sedium possessionem, quæ ipsius animæ referuabatur conferenda futuris temporibus. Sic multi in historia simul, & parabola Lazari ac Diuitis per sinum Abrahamæ, ad quem ab Angelis portata refertur Lazari anima, subaudiunt cælum non tunc referatum quando mortuus est Lazarus, sed aperiendum postea; & per consolationem, qua idem dicitur fuisse, intelligunt visionem beatam comparandam post Christi mortem.

166 Hinc S. Chrysoft. homil. in Pl. 33. meditatur Diuitem erexisse oculos in cælum de loco tormentorū, & clamasse ad Patrem Abraham. Hinc S. Chrysologus serm. 124. de Diuite, & Lazaro sic perorat, *Si est ascendendi possibilitas ad superna; si est facultas viuendi in caelestibus, si est Abraha sinus bonis omnibus ad requiem preparatus, si est Lazarus in sinu Patris tanti, imò quia dubium non est, ubi & loca, & persona, & nomina describuntur, quare non cælo mutamus terram? Quare non caducis emimus aeterna? quare non perituris manentia comparamus? ut & supplicia deuitemus Inferni. & hæc, quæ audire desideramus angustè, latè videre, habere, & tenere possimus.* Et S. Ambrosius oratione funebri de obitu Valentiniani inducit Gratianum iam antea defunctum loquentem sic Valentiniano tunc emortuo, *Veni in illum agrū, qui est odor Iacob, hoc est veni in gremium Iacob, ut sicut Lazarus Pauper in Abraha sinu, ita etiam tu in Iacob Patriarcha tranquillitate requiescas. Sinus enim Patriarcharum recessus quidam est quietis aeterna.* Hinc cælum Empyreum vocatur sinus Abrahamæ à S. Iacobo in Liturgia, à S. Dionysio Areopagita c. 7. de Ecclesiastica Hierarchia (ubi legendas est Georgius Pachymeras) & ab Ecclesia tam in ordine Cõmendationis animæ, quam in officio Defunctorum, & S. Martini; sique in extremis aiebat, *Abrahamæ sinus excipiet.* S. Augustinus lib. 9. Confessionum c. 3. *Quicquid illud est, quod sinus Abrahamæ vocatur, ibi Nebridius meus viuit: rursus lib. quæstionum Euangelicarum cap. 38. Sinus Abrahamæ requies est beatorum pauperum, quorum est regnum caelorum, in quo post hanc vitam recipiuntur.* Sed S. Bernardus serm. 4. in festo omnium Sanctorum animaduertit, *Sicubi fortè præsens quoque Sanctorum requies Abrahamæ sinus vocatur, certum est de Euangelio, hanc inoleuisse consuetudinem; licet neminem oporteat dubitare longè alium hunc sinus esse, quàm illum; quippe cum ille in tenebris, hic in luce multa: in Inferno ille fuerit, iste in cælo. Non incongruè tamen etiam nunc dictum videtur, Patriarcharum filios paternum in sinus recipi, cum ad eorum consortium ab hoc sæculo transire meruerint.* Poëta Christianus vetus apud Gasparem Barthium lib. 1. Aduersar. c. 3. Sic ludit de Militante Ecclesia in fine mundi,

*Translata nunc migrabit in sinus Abrahamæ
Visura Christum perpetim*

Episcopus Carnotensis Iuo Epistola 198. scribit ad Reginam Mathildem, *Pro anima fratris vestri religiosi Regis deuotas Deo preces effundimus, quamuis animam eius in sinu Abrahamæ collocatam, si vita eius ita se habuit, ut dicitur, indubitanter confidamus.*

167 Hæc incidenter; sed non extra rem, nam fortè non nemo obiiceret nobis hunc loquendi modum repertum in Patribus, & iam in promptu cuius erit interpretatio Anastasij Nicæni, vel Anthiocheni. Verùm quia S. Bernardum ad manus adduximus, non prætermittemus egregium eius sus-

fragium pro Catholica doctrina in præcitato sermone. Inquit itaque: *Donc veniret desideratus ille, qui sanguine suo deleteret chirographum damnationis nostræ, & flammeum attingens gladium aperiret credentibus regna caelorum, nullus omnino cuique Sanctorum ad ea patebat accessus, sed prouiderat eis Dominus in Inferno ipso locum quietis, & refrigerij, Chaos magnum firmans inter sanctas illas animas, & animas impiorum. Quamuis enim utraque in tenebris essent, non utraque erant in pœnis, sed cruciabantur impij, iusti verò consolabantur. Quod autem in tenebris essent Beati, Iob testimonio didicimus, qui se quoque in locum tenebrosum, & opertum mortis caligine perhibebat iturum.* Sic ille. Et nos inceptam prosequamur viam.

168 Victorinus Afer Rhetor Romanus, & Maffiliensi antiquior, canit de Machabæis, eorumque matre,

Sic ipsa, & nati, sanctorum in pace recepta est. Sed de receptione in pace, aut parte Sanctorum, quos Abrahamæ sinus continebat, accipi commodè potest. Venantius Fortunatus ludit etiã de eadem,

Quæ septem palmas cælo transmisit ab alio;

Martyriique decus protulit ille vterum.

Valerianus Cemeliensis homilia 18. de Machabæis ait, *Beata inter omnes matres & ipsa orbitate felicior cui tantum fides contulit, ut sub vna die ad caelestis regni gloriam cum tota ventris fecunditate migraret.* S. Chrysostomus homilia 2. de Machabæis agens de postremo ex septem fratribus, deque illustri eius certamine, inquit, *Hoc spectaculum adeò magnificum erat, & ingens, ut vel ipsum Angelorum cælum, sine potius ipsos etiam fratres spectatores haberet, non iam è terra, sed è cælo. Nam coronati illic sedebant, quemadmodum in Olympiacis agonibus iudices.* Non dissimili forma effantur aliqui Patres apud Serarium in cap. 7. lib. 2. Machab. Exponendi tamen sunt, ut Prudentius supra, idest referendi sunt ad tempus propalatae viæ Sanctorum in cælum per Christum: est namque in more loqui de futuris atque præteritis, ac si essent præsentia. Vel dicatur, Patres sic pronuntiare, quia iam suo tempore animæ mulieris fortissimæ, & natorum conscenderant in cælum. Et siue vno, siue altero modo interpretandus est S. Leo Magnus serm. 1. de Epiphania, dum de occisis ab Herode infantibus scribit, *Quos impius Rex eximit mundo, Christus inserit cælo.* Et serm. 3. de eadem festiuitate, dum de eisdem addit, *trucidari ipsorum infantiam in aeternam gloriam transituram.* S. Bernardus epist. 99. ne aliquis falleretur, edocet nominatim, horum infantium, & illorum Machabæorum fratrum animas *pro tempore, non ad celi mox gaudia; sed ad Inferni tenebras descendisse: ne tunc quippe apparente primogenito ex mortuis, qui aperiret credentibus regna caelorum, agno videlicet de tribu Iuda, qui aperit, & nemo claudit, ad cuius introitum cum omni auctoritate supernis potestatibus diceretur: Tollite portas, Principes, vestras, & eleuamini porta aeternales, & introibit Rex gloria.*

169 Euthymius in c. 14. Ioannis v. 3. & in c. 13. ac 16. Lucae tradit aperte, animas Iustorum, qui decesserunt ante Christum non in Limbum Patrum tunc deportatas, sed in cælum. Vnde Maldonatus in cap. illud 14. Ioannis colligit, Græcorum Authorū fuisse hunc errorem, qui indicatur aliquatenus à Theophylacto in verbis exaratis n. 116. Sed Euthymius non videtur constans in eo mansisse: nam alibi dixit, scissum templi velum significasse ex tempore mortis Christi, *diuisum iam esse medium parietem inter cælum, & terram, qui*

qui inter Deum erat, & homines; & factum esse cælum hominibus peruium. Buzerus in capite 27. Mathæi, Calvinus in Pſychopannichia, Beza lib. contra Brentium parte 2. de Christi maiestate, vt fidei Catholicæ articulum de descensu animæ Christi ad Inferos negarent, affirmarunt, animas Sanctorum ante Christi ascensionem extitisse in cælo, sine visione tamen beata, quod & ab Euthymio dictum fuerat, & aliquantò antea à Theophylacto. Benè quidem quoad secundum, sed inconsequenter ad primum, conuictum de hæresi in præcedentibus. Benè, inquam, nisi vterius adderent, carentiam visionis beatae protendi vsque ad diem Iudicij vniuersalis. Theophylactus, & Euthymius aliis erroribus inter Græcos Schismaticos communibus sua scripta fœdarunt; ideòque nullam auctoritatem conciliant ei, in cuius impugnatione versamur.

170 De Buzero, Caluino, & Beza, illud dicam quod apud S. Chryostomum homil. 5. super epistolam ad Timotheum legebam, *Cum quid noui fuerit inuentum, semper noua id parturit, infinitisque sit error eius, qui tranquillam, fidamque stationem littoris egressus, per deuia cœperit diuagari.* Sic accidit nouatoribus istis hæreticis, quos in errorem de existentia animarum in cælo ante ascensionem Christi traxit ille alius antea conceptus contra proprium ac verum descensum animæ eiusdem ad loca subterranea. Nempe, vt S. Prosper commouit.

— quem non recto via tramite ducit,
Quanto plus graditur, tanto longinquius errat.

SECTIO XIV.

Satisfit nonnullis argumentis à ratione.

171 **P**rimum: Angeli, qui in Dei gratia perseuerarunt, ascenderunt in Empyreum statim post finitum terminum viæ, & meritum, quin expectarent, vt Christus præiret. Ergo idem dicendum est de animabus hominum sanctis liberisque ab omni personalis culpæ, & pœnæ reatu. Si respondeatur, Angelos conditos esse in ipsomet Empyreo; ideòque nullum esse desumptum ex eis exemplum. Contra, tum quia extra Empyreum creatos defendetur in sect. 2. exercit. 20. tum quia admissa creatione intra Empyreum, non minuuntur vires argumenti, sed potius augentur. Nam si Angeli adhuc in statu Viatorum incoluerint sedes Empyreas antequàm Christus; æquius videtur, vt eas etiam occuparint animæ iustæ, ac puræ, confirmatæ in gratia, & non iam viatrices. Secundum: Propensior est Deus, vt beneficia, & præmia conferat, quàm vt supplicia, & pœnas infligat: Sed impiorum animas deiecit in barathrum sæculis præcedentibus Christi aduentum: Ergo piorum animas immunes à reatu culpæ, & pœnæ euexit in Empyreum prius, quàm Christus illud intraret. Tertium: Multæ antiquorum Patrum animæ superarunt in Sanctitate multas animas, quæ modò separantur à corporibus sine reatu culpæ, ac pœnæ: Ergo iniustum videtur, has in Empyreum mox deferri, & illas tandiu mansisse extra, ac in Inferis.

172 Ad primum dico, Si Angeli creati sint extra Empyreum, ideò eos, qui perseuerarunt in Dei gratia, admissos esse statim ad illud, quia visionis beatae status, in quo statim constituti sunt permanent, exigebat suo quasi iure existentiam Angelo-

rum in Empyreo tanquam in loco proprio, & ordinatio: Et quia peccatum Angelorum, qui defecerunt, non fuit commune toti naturæ Angelicæ, nec peccatum, pro quo satisfactorius esset Christus mortuus: quare nihil causæ apparet, vt Angelis perseuerantibus in Dei gratia occluderetur aditus ad Empyreum. Si verò Angeli creati sint intra hoc cælum, militat æquè vtraque ratio di criminis ad Sanctorum animas: quæ ante mortem Christi donatæ non sunt visione beata: nec ante eandem mortem satisfactorius fuit pro tota ipsarum natura comprehensa in peccato originali, licet ipsæ ab hoc vt importante carentiam gratiæ, & reatum pœnæ æternæ essent in particulari iam liberatæ per merita Christi antecedenter præuisa, & applicata, vt etiam erant à macula, & pœna, siue æterna, siue temporali cuiusuis peccati personalis lethalis, vel venialis, si quod perpetrassent. Post satisfactionem autem à Christo exhibitam, & concessam ipsis visionem beatam conuenientissimum procudubio fuit, differri ingressum in Empyreum vsquedum Christus victor illud penetraret, vt in omnibus naturalis Dei filius primatum teneret, iuxta Paulum ad Colos. cap. 1. verſ. 18.

173 Ad secundum respondeo, ostendisse se Deum satis propensum ad beneficia, & præmia conferenda, dum animabus antiquorum Patrum misericorditer remisit peccatum originale, & quoduis aliud personale perpetratum, siquidem iustissimè posset irremissa relinquere; proindeque & ipsas animas æternæ damnationi, exclusionique à regno cælesti obnoxias; & dum earundem bona opera auxiliante gratia præuenit, sanctificantisque gratiæ præmio remunerauit liberaliter, siquidem absolute posset auxiliantem gratiam, sine qua bona opera non fierent, denegare, & post ea facta non concedere gratiam sanctificantem. Vnde dilatio admissionis ad sedes cælestes occupandas, quoad vsque Christus præcurſor introiret, non est censenda præiudicare diuinę propensionis ad benè faciendum, & præmiandum; vt omittam multa alia, in quibus Deus præbuit maiora suæ misericordiæ, quàm iustitię indicia. Quòd verò impiorum animas vlla absque mora in Tartarum deiecerit à primæuis iam temporibus, ideo fuit, quia pro differenda deiectione non apparebat ratio similis ei, quam assignaui pro animabus piorum non introducendis in cælum ante stratam à Christo viam.

174 Ad tertium dico, detentionem animarum extra cælum, & in Inferis, neutiquam prouenisse ex minori Sanctitate, sed ex iustissima causa iam satis explicata: Et quamuis discursu Theologico nullam hæcenus assequuti essemus, sufficeret pro ratione voluntas diuina nobis apertissimè manifestata in sacræ Scripturæ monumentis.

SECTIO XV.

An si Deipara Virgo prius, quàm Christus obisset, ascendisset in Empyreum anima ipsius?

175 **N**on ascensuram tunc animam Virginis Saceratissimam ad Empyreum, nec beata visione ornandam, sed descensuram ad Limbum Patrum, tradunt Aletius, S. Bonauentura, & Scotus, quos refert, & sequitur Antonius Cordubensis lib. 1. Quæstionarij. q. 47. Præterea S. Thomas 3. p.

quæst. 27. art. 1. ad 3. Nicolaus de Orbellis in 3. sentent. dist. 3. quæst. vnica, Pelbartus in Pomerio sermonum de B. Virgine lib. 4. parte, & art. 2. ad 6, diu. cultatem, Raulinus serm. 8. de Conceptione Virginis gloriolæ, Philippus Faber in 3. dist. 10. num. 25. Vorrillong. in 3. dist. 3. parte 1. in fine, Franciscus del Castillo disp. 2. de Immunitate Virginis à peccato originali num. 96. Bachonus in 4. dist. 2. quæst. 3. art. 4. ad 2. Gordonus lib. 1. Theologiae Moralis quæst. 14. cap. 4. in fine, Salmeron tomo 13. disp. 50. in epist. ad Romanos pag. 626. Nyfle. in resolutione Theologorum tract. 4. part. 1. portione 5. quæst. 1. Ambrosius Spiera in Quadragesimali de floribus sapientiae serm. 32. Bartholomæus de Medina in 3. part. q. 49. art. 5. censens, non posse dici oppositum sine temeritatis, & erroris nota. Suarez in eandem 3. part. cum Comment. ad art. 1. quæst. 27. cum disp. 3. sect. 5. in fine, Granadus tom. 4. controu. 2. de gestis mirabilibus vitæ Christi tract. 1. disp. 3. sect. 28. Ægidius Lusitanus lib. 3. de immaculata B. Virginis Conceptione q. 1. ait. vnico §. 4. Duuallius in tract. de peccatis q. vlt. art. 5. §. ad tertiam. Auerfa 3. part. quæst. 27. sect. 14. & alij Doctores communiter, dum tractant, an Virgo Deipara contraxerit peccatum originale?

176 Sed tamen Petrus Galatinus lib. 7. de arcanis Catholicae veritatis cap. 10. existimat in eo casu ascensuram Mariæ animam ad aliquem locum cœlorum sanctissimum, licet non ad paradysum cœlestem, & Empyreum. Gerson, Robertusque de Licio apud Cordubensem supra, Ioannes Baptista de Lezana lib. Apologetico pro Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione capite 31. & Gundisalvus, Sanchez, Lucero discurs. 2. de eadem re c. 12. aiunt, non descensuram ad Limbum Patrum, neque ascensuram ad Empyreum, donandam nihilominus visione beata. Et sic fertur decreuisse Vniuersitatem Parisiensem circa annum Domini 1530. in idque videtur Suario propendere Scotum, nec implacitum est Busto in serm. 2. de Conceptione parte 2. ad 3. argumentum. Franciscus à Christo in prælectione de Incarnat. lib. 6. quæst. 1. fol. 191. & in 3. dist. 3. quæst. 1. ad 6. designat Marianæ animæ paradysum terrestrem, nihil dicens de beata visione. Dominicus Bollandus in quæst. de Conceptione B. Virginis respondens ad 5. inconueniens primi articuli partis affirmatiuæ, inquit, *Si Virgo fuisset mortua ante passionem Domini, non iuisset ad Limbum; imò steriisset associata cum Angelis, & Sanctis, & expectasset resurrectionem filij sui, quia ordo Vniuersi sic requirebat, quod nemo ante Christum fuisset beatus, & ad paradysum iuisset.* Sic ille, cuius tractatus extat inter sermones Roberti de Licio.

177 Pro quæstione huius decisionem asserendum est primò, si Deipara Virgo contraxisset peccatum originale, & ab eo mundata decessisset ante suum filium, descendisset ipsius anima in Sinum Abrahamæ, & visione beata caruisset. Probatur, tum quia iuxta eam opinionem de contracto peccato originali, in huius pœnam incurrisset mortem Virgineum corpus. Ergo & anima incurrisset dilationem visionis beatae, ac introductionis ad regnum cœleste, vsque dum Christus moteretur, & intraret Empyreum. Tum quia sicut animabus antiquorum Patrum, etsi à peccati originalis macula essent iam expiatae, non est concessa beata Visio ante mortem Christi, nec permissus aditus ad Empyreum ante eiusdem Christi ascensionem; ita prorsus cogitari debere quo ad Virginis animam si peccatum originale contraxisset, & si ab illius macula esset iam immunis, suadet

æqualitas rationis. Quòd enim Virginis anima multò sanctior esset post expiationem personalem à peccato originali, non faceret ipsam liberam à reatu communis pœnæ, cui per contractum semel peccatum originale reddita fuisset obnoxia. Alioqui antiquorum Patrum animæ, quòd sanctiores vt comparatæ inter se, eò breuius adeptæ essent visionem beatam, & possessionem cœlestium mansionum. Rationem à priori tradet num. 181.

178 Affirmandum est secundò; etiam si Virgo Deipara præseruata fuerit à peccato originali, vt constantissimè censeo, docuitque Hispanos S. Iacobus Apostolus, quòd ostensum à se iri non infirmis fundamentis in libro ad lucem parato pollicetur Hispanæ gentis, & litteraturæ nouum decus Antonius Calderon cap. 6. pro titulo Immaculatae Conceptionis n. 2. & vt cecinit Urbanus VIII. in Virginis B. hymno vernaculo (qui factus est publici iuris, dum Ecclesiæ clauum Author teneret) Strophe 2.

Fosti ab eterno electa,

E senza machia original concetta.

Tamen casu quo ante Christum excessisset è viuus, contendisset ipsius anima in Sinum Abrahamæ, & ibi careret visione beata, quoadvsque Christus mortuus fuisset, nec in Empyreum auolaret prius, quàm Christus. Probatur primò, quia cum Christi anima descensura esset in Sinum Abrahamæ, quando separaretur à corpore, par esset, vt inter Matris, & Filij animas seruetur similitudo in eo descensu: Quòd si pro Matris morte assignatur ea congruentia à Patribus, & Theologis, vt filiam iam defunctum Mater imitaretur; eadem congruentia valet pro descensu animæ Matris in Sinum Abrahamæ, vt nimirum animæ Filij postea descensuræ conformis esset. Secundò, quia Christi anima descendit ad Inferos, etsi à peccato originali contrahendo fuerit prorsus immunis: Ergo ex eò præcisè, quòd Deiparæ Virginis anima præseruata fuerit ab eodem peccato gratiose, & liberaliter, non sequitur, non descensuram ad Inferos, si à corpore fuisset separata antè quàm Christi anima à suo. Sed quia dices, speciales rationes pro animæ Christi descensu non vrgerè, quoad animam Deiparæ Virginis, & quia etiam inquires, Christi animam contulisse se ad Inferos, quin tamen re ipsa, & de facto anima Deiparæ Virginis ipsam sit imitata in ea descensione, ideò assertio efficaciores alias probationes desiderat.

179 Tertio itaque, & efficacius probatur, quia, vt supponit casus, Deipara Virgo non obstante præseruatione à peccato originali subiisset mortem; quam in eius peccati pœnam subeunt omnes meri homines: Ergo & ipsius Deiparæ Virginis anima adiisset Sinum Abrahamæ, & beatæ visionis dilationem incurrisset: quod vtrumque patiebantur olim in pœnam peccati originalis omnes aliæ animæ antiquorum Patrum. Si enervare coneris hanc probationem, eo quòd etsi Virgo subierit mortem, non tamen corruptionem corporis, & alia nonnulla, quæ nos experimur in pœnam peccati originalis. Ergo similiter, etsi casus supponat Virginem commutatæ cum morte vitam, non inde inferetur, retardandam ipsius animam à visione beata, & incolatu Empyrei. Sed contra, quia in hac detentione nihil indecori se prodit respectu animæ Virginis, vt respectu corporis apparet, si corruptionis expers non fuisset redditum. Et confirmatur exemplo Christi, cuius animam non dedecuit descensus ad Sinum Abrahamæ; nec corpori indecora fuit mors, vt fuisset corruptio; ideòque impedita per diuinam virtutem. Sanè sicut

Virgo vi amoris sine vlla ægritudine, & dolore mortem latissima sustinuit (de quo eruditissimè Carthagena homilia 4. de morte B. Virginis, & Sherlogus vestigatione 32. in Cantic. n. 49. dissentiente Petro Damiani opusc. 55. c. 1.) vt dilectissimi filij voluntariè præmortui vestigia sequeretur, ita ipsius anima dilatam visionem beatam, & cæli possessionem placidissimè ferret in eo casu, expectans pro visione beata, vt filij anima suas finiret passiones, & pro Cæli possessione, vt eiusdem filij anima, ac corpus præirent.

180 Quartò, quia Virginis Christo præmortuæ corpus non reuixisset immortale, antequam Christus resurgeret: Ergo neque antequàm hic iniret possessionem cæli, & ascendisset eò illius anima, vt enim æquum fuisset, Christum esse primogenitum ex mortuis ad vitam immortalem, ita & ex hominibus primum esse possessorem Cæli, tanquam filium Dei naturalem, & cui non iure adoptionis, sed natiuo personæ debebatur cæleste regnum. Quintò, ex dictis in prima assertionione; quia si Virginis Christo præmortuæ anima mundata à peccato originali detineretur in Limbo Patrum, vsquedum Christus inde extraheret, & visione beata non frueretur, vsquedum idem moreretur, neque ascenderet in cælum, vsque ad eiusdem ascensionem, par ratio est in casu secundæ huius conclusiõnis. Respondebis, disparem esse rationem in præsentis casu ob præseruationem animæ Virginis à peccato originali. Sed contra, quia supposita præseruatione militant adhuc rationes præcedentes, & hæc, quæ sequitur, estque primaria probatio assertionis secundæ, ac primæ.

181 Carentia visionis beatæ permanentis ante Christi mortem, & descensus ad Inferos ante reditum animæ Christi ex illis fuit communis animarum conditio ex lege diuina ordinaria. Deest autem fundamentum, vt dicatur, Deum dispensaturum cum Virginis anima siue præseruata, siue mundata à peccato originali. Imò adest positium fundamentum, & multiplex ad oppositum asseuerandum. Nam quemadmodum in lege mortis non dispensaret Deus cum Virginis corpore, sic nec in illa alia lege cum anima. Quæ si mundata esset à peccato originali subiret per modum pænæ carentiam beatæ visionis, & descensum ad Inferos; si verò præseruata esset, subiret solum per modum pænalitatis ob communem conditionem naturæ humanæ ex lege diuina interminata ratione peccati originalis commissi ab Adamo, cuius per actiuam viri generationem filia erat sanctissima Virgo. Doctores, qui MARIAM putant obnoxiam proximè fuisse debito incurrendi originale labem, possent ex hinc facillè componere præseruationem cum carentia visionis beatæ, & descensu ad Inferos per modum pænæ. Videatur Valquez tom. 2. in 3. part. disp. 115. c. 3. Sed si necesse esset fateri eam carentiam, & descensum, debere habere se vt pænã respectu animæ Virginis, sæpè filij puniuntur propter delicta parentum, quin ipsi filij fuerint participes criminum, & tamen incommoda, ac damna, quæ sentiunt, dicuntur propriè pænã. Quare ex hoc capite opus non esset, recurrere ad indicatam obnoxietatem proximam, atque actuaalem. Quam in Deipara non admitto adhærens Nostratibus Alfonso Salmeroni Romanorum 5. disp. 46. pag. 596. D. 49. pag. 617. & 619. Francisco Turriano in epistola de peccato originali, Ludouico de la Puente lib. 7. in Cantica, exhortatione 20. sect. 3. num. 5. Ferdinando Salazario, Iacobo Granado, Ioanni Perlino, Pinto Ramireño, Ambrosio de Pinalosa, Pioræo, Sherlogo,

Gueuaræ, Sforcia Pallauicino, qui MARIAM à debito actuali, & proximo incurrendi peccati originalis liberam prædicant, & comprobant, prodibitque breui absolutissimum P. Ioannis Antonij Velazquez opus de Beata Virgine MARIA Forma Dei, vbi ad extremos vsque apices prouehit Marianum istud priuilegium. Cui ex Authoribus extra Societatem IESV fauent grauissimi Theologi Andreas Duallius, & Nicolaus Hambertus, compluresque alij inueniendi apud Ægidium Lusitanum lib. 2. de Conceptione quæst. 3. art. & §. 1. quæst. 4. art. 6. propositione 4. Auctsam 3. part. quæst. 27. sect. 16. & apud Salazarium, Perlinum, ac Granadum.

182 Postrema probatio præcidit directè vires principalis argumenti aduersantium primæ, ac secundæ assertioni. Et si enim in pænã peccati originalis occlusum sit hominibus regnum cæleste, tam quo ad ius proximum adeundi illud ratione visionis beatæ permanentis, quàm quo ad aditionem ipsam, constat iam ex postrema probatione, Virginis Christo præmortuæ animam siue mundatam, siue præseruatam à peccato originali, subituram nihilominus illam pænalitatem, vel pænã, si maus fortè sic vocare respectu animæ Marianæ. Sed addunt aduersantes, cogitatu etiam ipso absurdum videri, vt Mariana anima existimeretur ab aliquo piè, & reuerenter affecto descendurã ad Limbum Patrum, vbi sub Diaboli esset potestate, & manibus, quemadmodum de animabus aliis ibi existentibus ait S. Thomas 3. part. quæst. 49. art. 2. ad 2. Qui modus loquendi colligitur ex sacris Litteris, conformisque est aliis Patribus Ecclesiæ. Responderetur primò, existimari à nobis vt possibile solummodò descensum animæ Marianæ ad Limbum Patrum; & à Deo prouidentissimè dispositam mortem Matris eo pacto, vt descensus ille animæ, si minus decens habeatur, non eueniret. Secundò, in casu considerato tantum vt possibili vtrumque, Marianam animam, si præseruata existimeretur à peccato originali, non fore sub potestate, & manibus Diaboli; nam sic dicitur fuisse alias animas ob contractum tale peccatum. Si verò non præseruata, sed mundata putetur, ij, qui ita supponant, non magis refugient admittere futuram tunc sub potestate, & manibus Diaboli ob reatum pænæ relictum ex peccato originali, quàm vereantur, perhorrescantque concedere in primo instanti vnionis ad corpus fuisse reapse sub eadem potestate, & manibus ob reatus culpæ, ac pænæ incurfos simul, importantesque miseram illam subiectionem, iuxta doctrinam Synodi Tridentinæ initio decreti de peccato originali. Responderetur tertio, obnoxietatem existendi ad tempus in Inferis, si anima prædita sit sanctificante gratia, non importare absolutè captiuitatem sub Diaboli dominio, vt liquet exemplo animarum commorantium modò in Purgatorio. Hinc S. Thomas præallegatus scientissimè dixit, *Quantum autem ad aliquid nullus poterat Diaboli manus euadere, vt scilicet non descenderet in Infernum, à quo post passionem Christi, se possunt homines eius virtute tueri.* Notentur verba illa, *Quantum ad aliquid.* Et hoc modo intellecta captiuitas animæ Marianæ non solum sanctæ, sed & liberæ ab omni pænã ob peccatum personale proprium, vt pote nunquam commissum infligenda, non est, cur in imaginario illo casu absonet piis, & doctis auribus.

183 Virgebis adhuc, existentia animæ Marianæ in Limbo esset contra Maiestatis suæ decorum, vt & tristitia, quam ibi pateretur ratione dilatæ visionis

nis beatificæ. Posset non nemo respondere, Deum impediturum tristitiam in eius anima ob dilationem beatæ visionis, non secus, ac iuxta communem sententiam apud Salam tomo 2. in 1. 2. tr. 13. disp. 11. sect. 6. quæst. 2. Granadum tom. 4. cont. 2. tract. & disp. 1. sect. 18. à num. 114. aliisque memoratos circa finem Exercit. 10. cohibet nunc in pueris decedentibus cum solo peccato originali, etsi ipsis, non ad tempus, sed in æternum, quod multò plus est, denegeret visio beata. Quia tamen S. Augustinus, S. Gregorius Magnus, S. Thomas, & cum eis Suarius tom. 2. in 3. p. disp. 42. sect. 1. v. *Quarta dubitatio*, Granadus tom. 5. p. 1. controu. 13. de Nouissimis. tract. disp. ac sect. 2. n. 10. Becanus in opusculis tom. 5. opusculo de Inuocatione Sanctorum quæst. 3. num. 17. perspicuè edocent, Sinus Abrahæ inquilinas animas aliquali tristitia affectas, quippe spes, qua differitur, affligit animam, vt ait Salomon Prouerb. 13. vers. 12. & vt Seneca, *Cum expectatio longior est, consenescit animus, & debilitatur mens*, Statius etiam,

— *Spes anxia mentem*

Extrahit, & longo consumit gaudia voto.

Ideo Sanctissimæ Dei Genitricis animam dolore aliquo affligendam, satius est concedere vel in peccati originalis pœnam, si illud contraxisset, vel pro communi conditione humanæ naturæ ante mortem Christi, si ab illo peccato fuisset singulariter exempta. Et ipsa certissima spes obtinendæ tandem gloriæ, vt alia doloris lenimenta subtriceam, pareret requiem, ac solatium, sicut in agone positus dolorem vulnerum, mitigat spes corona: Quo exemplo vsus est Origenes homilia 9. in Exodum. *Integra spes*, aduertit Paschasius Rathbertus lib. 3. in Math. *omnia inter pressuras, & varios euentus corroborat*. Atque vt Tibullus,

Spes etiam valida solatur compede victum,

Cruva sonant ferro, sed canit inter opus.

Aureum Os homil. 46. in S. Iulianum tom. 1. editionis Ducaei nostri ait, *Mala, qua natura sua grana sunt, & intoleranda, spe futurorum redduntur leuia, atque facillima*. Declaratur similitudine animarum commorantium in Purgatorio, quarum pœna acerbissima est, dicuntur tamen ab Ecclesia dormire in somno pacis ob certam spem salutis æternæ tandem comparandæ. Nec Marianæ animæ dampnum vllum proveniret ab extrinseco corpore, seu à loco Limbi Patrum, neque locus hic improportionatus esset eius dignitati, vt potè nondum fruētis visione beata. Imò non defuerunt, qui dixerint, Virginis animam de facto, cum secessit è corpore, excusum fecisse, quantumuis iam beatam, ad Inferos, vt Purgatorium euacuaret. Ita piè credi à nonnullis testificatur Salmeron tom. 4. in Euang. p. 3. tract. 16. pag. 682. approbatque ipse tom. 11. tract. 39. pag. 402. Quod an sit probabile: discutiam in n. 7. Exercitationis conterminæ. Præterea anima Christi, ex instanti creationis iam beata, inuisit Sinum Abrahæ; & licet iste descensus non fuerit conditio, sed potestas, & benignitas, vt in simili de morte corporis notat S. Maximus Taurinensis homilia circa symbolum, & in terminis explicat S. Thomas 3. p. q. 52. art. 1. ad 2. quatenus non descenderit anima vt pœna debitoris, sed vt eas, quæ erant pœna obnoxia, liberaret; tamen inde sufficienter demonstratur, descensum animæ Marianæ ad Limbum Patrum, neutiquam fore contra ipsius decorum.

184 Instabis ex Lezana: Virginis anima coniuncta corpori vidit ex privilegio speciali Deum ante mortem Christi. Quidni separata à corpore vide-

ret eo in casu? Respondeo, sequi vt summum ex antecedenti visuram Deum semel, aut aliquoties, non verò permanenter; non enim sic vidit in statu vitæ mortalis siue ante, siue post Christi obitum, vt edocet Salazar in Cantica pag. 221. tamen quotidie, seu semel in die ab instanti conceptionis intuitum esse diuinum Numen per transennam, iudicetur probabile à Plaudo Nigidio in Cantica c. 1. v. 12. cap. 2. v. 17.

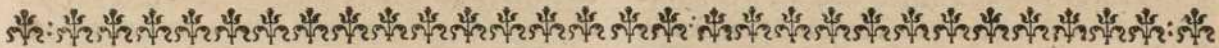
185 Superest argumentum aliud extricandum depromptum à pari proborum Angelorum, quibus ante mortem Christi concessa est beata visio, quia non habuerunt culpam originalem. Ergo si neque eam habuit purissima Dei Mater, sequitur, eius animam eleuandam protinus ad beatam visionem, casu, quo migraret è corpore priusquam Christi anima. Putaret forsitan aliquis, huc se argumento fecisse satis, si responderet, probos Angelos non adquisisse gloriam ex meritis Christi, vt compararet Mariana anima. Sed profectò non satisfacisset; tum quia si Angeli non adepti sunt gloriam ex meritis Christi, ideòque ante huius mortem sunt beatificati: Ergo è contrario ante mortem Christi nullus homo post lapsum Adami accepit dona, & auxilia gratiæ, siquidem obtinenda erant ex Christi meritis. Consequens autem est falsissimum. Tum quia Angelorum gratia, & gloria, vt & Adami gratia in statu innocentia fuit ex meritis Christi præuisis, quemadmodum ex multorum, sapientissimorumque Theologorum sententia probabilis mihi est cum Suario tom. 1. in 3. p. disp. 42. sect. 1. Feuardenio in appendice aduersus hæreses lib. 1. hæresi 6.

185 Quapropter occurro argumento, explicans extensius, quæ dixi in n. 172. Non itaque fideles Angeli sunt beatificati ante mortem Christi præcisè, quia non habuerunt culpam originalem, sed quia neque ipsi peccarunt, neque peccatum Angelorum infidelium tale fuerit, vt alios timorè saltem reddiderit obnoxios debito illud contrahendi, & vt Christus moriens satisfactorius pro illo esset. Hinc in promptu est discrimen ad Deiparam Virginem: imò adeò ex superioribus claret, vt superuacaneum sit maiore luce affundere. Addiderim tamen, cum Augustissima Dei Genitrix electa prædicetur à S. Bernardino, vt esset *Primogenita Redemptoris Filij sui IESU*, & à S. Ambrosio, ac Venerabili Beda, vt *prima fructum salutis hauriret ex pignore*, in quibus verbis plus significatur quàm si vtrumque pro ea Christus suum sanguinem obulerit ex sententia Eusebij Gallicani homilia 1. de Natiuitate, atque aliorum Patrum, non decuisset, quòd perfectissima, & nobilissima redemptionis præseruatiua effectu, & beata visionis fructu frucretur, antequam Christus moriens plenæ libertatis exolueret pretium. Addiderim rursus, cum eadem Angelorum, hominumque Regina traxerit originem ab Adamo per feminalem propagationem, æquum fuisse, quòd beatam visionem, & cælum non antea possideret, quàm Adamus Protoplastus redimeretur per Christum: expediebat denique, vt sicut ille *primus cecidit in Infernum*, ita, *iste primus conscenderet in cælum*, quæ sunt S. Fulgentij verba in serm. de duplici Natiuitate Christi. Et iam sit finis propositæ quæstionis, cui properam, sed expolitam manum apposuit nuper P. Andreas Pintus Ramiresius in opere selectissimo de præseruata Deipara ab originis peccato n. 22.

186 Sit etiam iam satis de tota exercitatione pertinente ad Christum IESUM humani generis vindicem, vt Empyreï cæli incolam, & Regem, quem

quem tam auidè desiderabat cœlum ipsum, vt ad eius partem, cum in lucem ederetur, respexerit per stellam, quasi ante tempus maturaret complecti eum, qui in spelunca latebat: sed dispensationis opportunitatem, & terminum obseruari oportebat. Ita Sanctus Athanasius oratione in Ascensionem. Vnde cum Christus receptus est in cœlum, aduenisse huic ingens gaudium, meditatur S. Maximus Taurinensis in homilia de expositione Symboli, vbi edisserens Ascensionis articulum, inquit, *Decebat talis gloria hominem; qui de Virgine nascebatur, nec impossibile ei fuit cœlum ascendere, cui possibile fuit Inferos triumphare. Et necesse erat, vt qui ad mortem de regno venerat, post mortem rediret ad regnum. Fuit in hoc salutaris, & incomprehensamentibus humanis inter cœlum, terramque communitio: & sicut terra Dei filium se suscepisse latata est, ita cœlum filium hominis se accepisse gauderet, vt cantatum est per prophetam: Latentur cali, & exultet terra. Nam sicut manifestum est terram exultare de Deo; ita dubium non est cœlum gaudere de homine.* Hactenus S. Maximus. Nec mirum, gaudere cœlum de Deo homine, vt sui incola; quippe Christus, vel tactu corporis sui, vel transitu gloria sue omnem ad momentum creaturam sanctificat, viuificat, & illustrat. Aquas enim consecrat, dum baptizatur; terram sanctificat, dum sepelitur; mortuos suscitatur, dum resurgit; cœlestia glorificat, dum ascendit in cœlum, & sedet ad dexteram Dei Patris, vt ponderat ipse S. Maximus in homilia 7. de Epiphania, & baptismo Christi. Felicius multò est Empyreum, dum modò recipit

Christi corpus, quàm terra, dum antea suscipiebat, vt colligere licet ex S. Gaudentio Brixienti, qui tractat. 5. in Exodum, idè Christum calceatum incessisse vult, quoniam terra sustinere non posset maiestatis eius nuda vestigia. Ast Empyreum sustinet nudas Christiani corporis plantas, quibus immediatè sanctificatur. Quod si Christus inter mortales degens, *ibat de loco in locum, non solum vt plures lucraretur, sed vt multa dedicaret loca, vt arbitratur Sanctus Gregorius Nazianzenus* relatus in Catena Sancti Thomæ ad cap. 8. Lucæ, vers. 1. quantò maior erit dedicatio, & exornatio Empyrei ex perpetua Christi præsentia? Ambulabat IESVS per terram, non tam gressibus corporis, quàm irradiatione, & gestatione sue illuminationis, vt ait Albertus Magnus in cap. 4. Matthæi, vers. 18. anne nunc minus illuminabit Empyream Aulam? Capharnaum, quam Christus frequentauit, dicitur Matthæi 11. vers. 23. exaltata vsque in cœlum ob præstitum Seruatori hospitium, vt floridè ibi Hieronymus. At quantò magis asurget, & nobilitabitur Empyreum ob continuam Christi stationem? Regnat nunc in cœlo Christus caput nostrum; idè que putemus oportet, iuxta Sancti Chrysostomi monitum homilia 12. in Matthæi nihil nos cum terra habere iam commune, et si corpora nostra adhuc in illud translata non sint. Et verò si cœlum desideramus, Christi que inibi consortium, nihil nobis nunc in terra sit negotij, non enim finit ipsa ad cœlum euolare, si credimus S. Nilo in cap. Parænetico 183.

EXERCITATIO DECIMANONA.

De Virgine Deipara, vt Empyrei incola, & Regina.

ÆPISSIME Deipara Virgo appellatur à Patribus *Cœlum*. Congerunt plura loca Mendoza in lib. 1. Regum cap. 4. num. 11. annotatione 11. circa litteram sect. 2. n. 7. Salazar in cap. 8. Prouerborum v. 27. à n. 349. Spinellus de Deiparæ laudibus c. 3. Raynaudus in Nomenclatore Mariano, verbo, *Cœlum*. Guevara in c. 1. Matthæi obseruatione 15. à n. 1. vsque ad n. 27. §. 5. sect. 1. Ormaechea in Cantica c. 1. vers. 3. §. 38. sed inter alia insignia, seligo illum S Epiphaniij serm. de laudibus Virginis: *O Vterum, inquit, impollutum habentem circulum celorum, qui Deum incomprehensum, in te verò comprehensum portasti! O uterum cœlo ampliorem, qui Deum in te non coarctasti! O uterum, qui Cœlum es septem circulis constans, & capacior illis existis! O uterum septem cœlis sublimiorem, atque latiore!* O uterum, qui es octauum cœlum, septem firmamentis celsiorem! O uterum habentem inextinguibile lumen lucentis gratiæ! Hactenus Epiphanius. Cum ergo MARIA fuerit *Cœlum*; in cuius vtero virginali nouem mensibus tota diuinitatis plenitudo permansit, vt fatur Petrus Damiani serm. 3. & 1. de S. Ioanne Euangelista, meritò ad Empyrei cœli incolatum euecta est tam anima, quàm corpore, ab amantissimo & obseruantissimo Filio, & ibi post ipsum occupat nobiliorem locum. Quare nos de tanta Empyrei Regina sermonem habeamus, iuris, & dignitatis insistentes ordini, quem in Christo Rege seruauimus.

SECTIO PRIMA

Deiparæ Virginis anima incolit Empyreum. An ad illud ascenderit mox, ut separata est à corpore?

I EI Parentis sanctissimam animam incolere cælestes sedes, firmissimum Ecclesiæ est, & Orthodoxorum pronuntiatum; pro quo tot testimonia Patrum extant, quot verba ferè in ipsorum scriptis. Vnde Author sermonis secundi de Assumptione sub nomine S. Augustini dixit, à nullo Catholico dubitari, Virginem eleuatam super cælos cum Christo regnare, saltem quo ad animam. Et in eodem sermone dicitur, vera autem de eius Assumptione sententia hac esse probatur: : ut assumptam super Angelos eam esse credamus. Quod ad eò certum fuit Guerrico Abbati in serm. 3. de Assumptione, ut Virgini attribuat hæc verba nonnihil exaggerationis habentia; *Qui creauit me, creatus est ex me, requieuit in tabernaculo corporis mei, negare non potuit mihi requiem cæli sui. Qui enim ultrò gratiam cumulat aliis, quomodo non ferat Matri?* Hæresiarcha Lutherus, qui aliorum Sanctorum animabus cælestem aulam, & visionem beatam ante diem Iudicij denegauit, ut referam in n. 127. Exercit. 21. tamen in Postilla Euangelij feriæ de Assumptione, fatetur, MARIAM in cælo viuere penes animam saltem. Ioannes etiam Brentius Hæreticus restatur homil. 1. de Assumptione, certissimum esse, quòd MARIA perpetuam consequuta sit felicitatem, permittitque ibidem cuique, ut vult, sentire MARIAM in cælo assumptam vnà cum corpore. Cathari tamen relati à Reynero in 6. contra Vualdenses capite, sceleratissimè dixerunt, animam Virginis non esse in gloria, neque fore vsque ad diem Iudicij; sed existeret nunc in aère cum corpore Christi.

2 Aliquis parùm verlatum in Patribus si incidat in isthæc S. Hilarij verba, enarratione ad Psalm. 118. v. 20. *Meminit Propheta, arduum esse, & natura humana periculosissimum, Dei desiderare iudicia. Cum enim nemo viuens in conspectu ipsius mundus sit, quomodo desiderabile eius potest esse iudicium? An cum ex omni otioso verbo rationem sumus prestaturi, diem Iudicij concupiscimus, in quo nobis est ille indefessus ignis obeundus, in quo subeunda sunt graua illa expianda à peccatis anima supplicia? Beata Maria animam gladius pertransiuit, ut reuelentur multorum cordium cogitationes. Si in Iudicij seueritatem capax illa Dei Virgo ventura est, desiderare quis audebit à Deo iudicari? Si, inquam, incidat in isthæc verba putabit forsàn S. Hilarij in ea fuisse mente, quòd Deiparæ anima nondum existat beata in cælo: nam aliter, haud quaquam diceret, venturam in Iudicij seueritatem, neque indicaret, transiuram per ignem extremum. Sed S. Hilarij debet intelligi, quatenus anima Virginis ventura sit simul cum corpore ad Iudicium; quod respectu ipsius laudatorium erit, & remuneratiuum coram toto mundo; respectu autem aliorum, qui peccarunt, seuerum erit, ac discussiuum, interminatiuumque præmij, vel supplicij, prout in gratia, vel in peccato decesserint lethali: & quatenus non formaliter, sed materialiter, (ut summum) transitura sit per extremum ignem contestantem ipsius sanctitatem, & iustitiam absque latione vlla. Apposui ut summum, quia transitus materialis per ignem, licèt reprobandus sit, non tamen*

tanquam manifestus error contra principia Catholica fidei. Legatur Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 57. sect. 1. v. *Ex hac igitur.* Non desunt, qui innuant, corpus Virgineum rediuuium existere modò in paradiso terrestri, proindeque & ibi existere animam, Sed eos postea refutabimus.

3 Præcitatus Suar. in eodem tomo disp. 21. sect. 2. pronuntiat constans esse ex certissimis Fidei principiis, animam Virginis statim post separationem à corpore vidisse Deum, atque in cælum fuisse sublatam. *Est enim (inquit) mors terminus via hominibus à Deo præscripta, ad præmium promerendum, quod anima perfecte purgata, & munda statim, ac discedunt è corporibus, consequuntur, postquam Christus Dominus per mortem suam pro toto humano genere satisfecit, Sed anima B. Virginis absque vlla macula, aut debito pœna, & perpetuo vixit, & à corpore discessit, Ego statim beata fuit, & ad locum beatorum euecta.* Ita Sapientissimus Doctor: In cuius argumentatione Maior propositio generaliter prolata traditur à Benedicto Papa, & à Concilio Florentino tanquam dogma Catholicum, tam quoad præmium visionis beatæ, quàm quoad receptionem in cælum, ut patebit in Exerc. 21. Minorem tenet Ecclesia, teste Concilio Tridentino in can. 23. sess. 6. Consequentiarectè videtur deduci.

4 Vnde cum quondam lectitarem Elucidarium Deiparæ elaboratum à P. Poza, miratus sum, quòd polliceretur lib. 2. tit. 16. c. 8. tractaturum se, an Virginis anima manserit in terris, vsq; dum vnita corpori euolauit ad cælum? Postea obseruavi quæ sequuntur. Syluester in Rosa aurea tract. 3. casu 52. concl. 4. ait, licèt Virginis anima ante resurrectionem corporis fuerit beata, fortè tamen statim cælum non ascendisse, ut post ascenderet corpore gloriosa. Sed tamen hoc non est certum. Amadæus Fraciscanus raptu 8. suæ Apocalypsis inquit Dei Parentis animam, ut deposuit corpus, donatam esse visione beata nunquam interrompenda; sed in cælum non scandisse nisi iam coniunctam corpori, & intermedio tempore expeditiones duas in Purgatorium, ac Paradisum terrestrem suscepisse. Noster Hieronymus Natalis adnotatione in imaginem de Virginis Matris sepultura lit. C. scribit, *Christus animam beatissimam sinu sua diuinitatis, & recondita gloria fouet. At ubi? ubi voluit ipse, & nos nescimus. Quid si in paradiso terrestri? Quid si statim animam in caelestem paradisum inuexit? Quid si supra montem Olineti, sepulchro Matris imminens, quod in radice montis est ad Occidentem?* P. Salmeton tom. 11. tract. 39. pag. 402. proponens circumstantias Assumptionis sic ad longum fatur, *Dum corpus tanto honore, & manibus Apostolorum tumulatur, hora noctis tertia, ut meditantur quidam, anima eius sanctissima Angelis comitata, sed præcipue Gabriele dimisso ad custodiam corporis, & animis Sanctorum Ioannis Baptista, Anna, & Ioachim Parentum, atque aliis innumeris in Infernum descendit, ubi primum damnatos gloria sua perterrefecit, serpentisque antiqui caput pede calcauit. Et ut piè quidam meditantur, nonnullas animas ex Purgatorio eripuit; alij verò totum Purgatorium ex priuilegio, ut Filius, tradunt. Decebat enim tantam Regnam ascendente in cælum, ac triumphantem, captiuam quoque ducere captiuitatem; non quidem sua virtute, sed omnipotentis Filij sui munere, atque concessu. Et in aurora diei sequentis meditantur illam rediisse ad vallem Iosaphat, ubi Petro sacrificium in gratiarum actionem offerenti, & presentes omnes communicanti adstitit. Peracto autem sacrificio, ac precibus, siue hymnodiis in meridie, non quidem post*

post quindecim dies; ut apud B. Brigittam corrupte legitur, neque die quadagesimo vii Christus fecit, sed tertia die, ut Græci tradunt (etsi sint, qui dicant in ipso medio die quo etiam Christus ascenderat) Dominus Iesus cum Michael, & omnibus Angelis à cælo ad eam descendit. Et cum à B. Matre vultu incundissimo perquisivisset, num vniri corpori vellet? Respondit, arbitrio diuini beneplaciti saluo, se id, quam maximè expetere; atque omnes adstantes id ipsum à Christo Domino postulasse. Tum Dominus, coniungatur, inquit innocenti corpori innocens anima, viuâtque in æternum dulcissima Mater mea. Hucusque vir ille, cuius eximia pietas, & doctrina tantæ admirationi fuit Tridentinis Patribus. Additque pag. 404. loquens tam de hac circumstantia, quam de aliis à se propositis, *Hæc, que nos hoc loco adduximus, putamus nihil continere apocryphum, nihil aut pietati, vel Patrum traditioni contrarium resonare. Deinde quadam produximus non ut mathematicas, ac euidentios demonstrationes, sed ut probabiles tantum, ac verosimiles, à fidè que minimè abhorrentes rationes: nam in plerisque euidentiora requirere argumenta, planè stulti sit, atque imprudentis. Si quis tamen solidiora, & veritati propiora poterit proferre, magnam apud nos inibit gratiam, ac minimè inuitos in suam ducet sententiam.*

5 Tantorum virorum pace, Beatam Virginis animam notabiliter non mansisse in terris; sed mox in cælum ascendisse assero cum P. Suario, & cum Benzonio in expositione Psalmi 89. cap. 40. traditione 35. nam pro exceptione Marianæ animæ à generali definitione Benedicti Papæ, & Concilij Florentini non video sufficiens fundamentum siue ab autoritate antiquorum Patrum, siue à ratione. Non ab autoritate, quia in antiquis Patribus, qui agunt de obitu, & Assumptione Deiparæ, nihil tale reperire potui; imò contrarium expriment, aut indicant. Transcribo duorum vel trium verba. S. Damascenus oratione de dormitione Deiparæ inquit, *Quid deinde sit? Elementorum, ut mihi quidem videtur, factus est motus, & alteratio vocèsque, & strepitus, laudèsque dignas canebant Angeli præcurrentes, consequentes; partim quidem Sanctissimam, & nulli culpæ affinem animam comitantes, & simul ascendentes, donec regali throno (scilicet cælesti) stitissent Reginam: partim autem diuinum, & sacrum corpus circumdantes, & canticis, que Angelis digna erant, Dei Matrem celebrantes.* Rursus in eadem oratione. *Et animam quidem per Angelos in Sancta Sanctorum, que sunt exemplaria vera, & cælestia introducit (Christus) sub ipsas alas quadruplicis forme animalium, & suo stitit throno in interiori tabernaculo, in quod præcursor ipse Christus ingressus est corporaliter.* Sic de anima; & postea sermonem habet de corpore relicto in sepulchro. Similiter in his eiusdem Orationis verbis, *Ær, æther, & calum ascensu spiritus sanctificabatur: terra autem depositione corporis.* Colludit Simeon Metaphrastes in oratione de vita, & dormitione Deiparæ. Sophronius in epist. de Assumptione B. MARIÆ Creditur, quod Saluator omnium ipse quantum datur intelligi, per se totus festinus occurrit, & cum gaudio eam secum in throno (nempe cælesti) collocavit, loquitur de anima statim, ac separata est à corpore; ut & S. Ildefonsus, dum serm. 9. de Assumptione sic affatur Beatam MARIAM, *Gaudens ingredi paradysum, qua de terris ad cælestem vitam lata es ab Angelis, & inter choros Virginum, sicut Sol fulgens, suscepisti principatum super Archangelos in cælo.* Omitto alios Patres collectos à Christophoro de Castro in Hi. P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars II.*

storia Deiparæ cap. 20. & 21. S. Mechtildem lib. 1. spiritualis gratiæ cap. 57. & decantatissimam hac nostra ætate Venerabilem Virginem Marinam de Elicobar Recollectarum S. Brigittæ in Hispania Fundatricem lib. 4. M. S. vitæ cap. 33. 9. 1. Authore P. Ludouico de la Puente.

6 Neque item à ratione habet exceptio fundamentum. Nam si aliquod, maxime, ne anima postmodum descenderet de cælo, ut vniretur corpori, & huic vnita rediret iterum ad illud. Cæterum in sect. 5. non nemo conatur alio pacto vitare eum descensum. Et licet admittatur, maioris momenti est, quod beata Virginis anima tantum dierum spatium abfuerit cælo, quam quod breui tempore discesserit, ut vnita corpori postliminio regrederetur; præsertim cum modicissimus discessus non patiar difficultates, quas tridua absentia. Confirmatur ex doctrina Suarij tomo 2. in 3. p. diip. 57. sect. 1. v. *ut verò aientis, animas Iustorum nihil expiabile habentium, inter quorum mortem, & Resurrectionem generalem breuissima sit mora, recipiendas nihilominus statim in cælum.* Hæc est enim lex ordinaria. Inquies, esse & aliud fundamentum pro exceptione; videlicet ut quemadmodum Christi anima non ascendit in cælum vnita corporis; sic neque Virginis anima aliter ascenderet. Sed frustra in omnibus similitudinem quaeris, alioqui neque Virginis anima ascendisset, nisi post quadraginta dies à resurrectione corporis; & cuius constat fuisse speciales rationes pro anima Christi quæ nullatenus militarunt respectu animæ Marianæ.

7 Huic ascendenti in cælum comites adstitisse animas aliquas liberatas ex dispensatione diuina ab igne Purgatorij verisimile est, non solum Salmeroni, sed etiam Gersoni, Raulino, Barradæ tomo 1. in Euangelia lib. 6. cap. 12. Spinello cap. 12. de laudibus Deiparæ n. 16. Bonartio in cap. 24. Ecclesiastici v. 45. Carthagenæ homilia 18. de Assumptione Virginis, Nouarino in umbra Virginea n. 786. Benzonio supra cap. 20. Non ideo tamen necesse fuit, ut prius ad Purgatorium descenderet Virginis anima; satis namque fuit, si in ipsius honorem, & gratiam permiserit Deus egressum è Purgatorio. Amadeus Minorita, Rapru 8. suæ Apocalypsis, & Baptista Mantuanus libr. 8. de diebus festis Assumptionem Virginis decantans proponunt excursum animæ Marianæ ad terrestrem paradysum, ut ibi inuiferet Eliam. Arripuit id auidè Franciscus à S. Maria lib. 1. Historiæ Prophetiæ cap. 28. n. 11. pro ardenti illa sua erga Eliam deuotione. Me verò, ne tam credulus sim, mouent tum dicta antea, tum dicenda in sect. 10. Exercit. 21.

SECTIO II.

Virgineum corpus rediuiuum, ac glorificatum existit iam in Cælo.

8 **I**Ta sibi persuadet Ecclesia. Sed pia hæc persuasio, cui nemo nisi temerariè nunc refragabitur, fidei securitatem, & stabilimentum hæctenus non obtinuit, ut contra Catharinum obseruat Suarez. Pro qua Ecclesiæ existimatione scripsit opusculum memoratus Catharinus, & eruditos tres tractatus P. Salmeron. Canisius etià lib. 5. de Deipara Virgine c. 5. & 6. ac 7. Coccius lib. 3. Thesauri art. 3. Spin. c. illo 12. Suar. Barrad. Castr. in locis allegatis doctè, ac latè eam defensant, ac obfirmant tum ex rationibus, tum ex luculentis cõplurium Patrû testimoniis. Ego ob meum erga Mariam affectum addâ nonnulla.

9. Primum continetur in vita, seu Hodoëporico S. VVilibaldi Episcopi Eistatensis scripto à sanctimoniali Heidenheimensi consanguinea eiusdem Sancti qui anno 743. interfuit Synodo Liptinensi, vt notat Aubertus Miræus cap. 216. Auctarij de scriptoribus Ecclesiasticis, & obiit anno 781. iuxta Possuinum in Apparatu. Dicitur itaque ibi, *Sancta Maria in loco in medio Hierusalem exiit de hoc saeculo, qui nominatur Sancta Sion. Et tunc Apostoli undecim portauerunt illam... Et tunc Angeli venientes tulerunt eam de manibus Apostolorum, & portauerunt in paradysum, videlicet cælestem. Extat hoc opus apud Henricum Canisium tom. 4. lectionis antiquæ part. 2.*

10 Secundum sit VValafridi Abbatis Augiæ Diuitis, qui in Poëmatibus apud eundem Canisium tom. 6. pag. 606. canit :

*Virgo Deigenitrix cum corpore ducta pudico,
In requiem Domini transit ecce sui.*

Decessit ex hac vita VValafridus anno 849.

Tertium habetur in Martyrologio Notgeri Balbuli 18. Kalend. Septembris, post statutam tamen communem persuasionem adiiciuntur hæc, quæ adnotare libuit, *Hoc tamen certissime cum vniuersali Ecclesia credimus, & consistemus, quia reus si rendissimè illud corpus, ex quo Deus est incarnatus, adhuc alicubi in terra celatur, reuelatio utique ipsius ad destructionem Antichristi reservatur.* Florebat Notgerus anno 850. iuxta Arnoldum Vuionem relatum à Possuino. Sed Miræus in scholio ad cap. 408. Sigeberti, ait, mortuum esse anno 912. Edidit Canisius tom. 6. Martyrologium Notgeri.

11 Quartum sit S. Fulberti Episcopi Carnotensis in serm. de Natiuitate Virginis, *Fuit autem sepulta Sanctissima in valle Iosaphat, ubi est edificata Ecclesia in honorem eius. Et S. Ioannes sepultus est Epheso: post verò cum religiosi Christiani reliquias Matris eius, videlicet Domini, respicere vellent, sepulchrum vacuum inuenerunt. Sed & in sepulchro Ioannis respicientes non inuenerunt nisi manna. Credit itaque Christiana pietas, quia Christus Dei Filius, Matrem suam gloriosè resuscitauerit, & exaltauerit super cælos; & quod B. Ioannes Virgo, & Euangelista, qui ei ministravit in terra, gloriam eius participare mereatur in cælo.* Mortuus est S. Fulbertus anno 1028. vt tradit Baronius. Non absimilia transcribam ex Petro Damiani; atque ex S. Anselmo Cantuariensi in n. 52. & 53. exercit. 22. Neque silendum est, Petrum Damiani in serm. de Assumptione, Abfalonem Abbatem Sprenkrisbacensem in serm. 2. de eadem festiuitate clarè exprimere, & S. Anselmum in lib. de excellentia Virginis indicare glorificationem Marianæ corporis. Obit Petrus anno 1080. S. verò Anselmus anno 1106. & Abfalon claruit ad annum 1120.

12 Quintum sit Honorij Augustodunensis in Sigillo B. Mariæ cap. 8. *Cuius, id est Deiparæ, corpus postcæ resuscitatum, & in superna gloria creditur collocatum.* Viuebat Honorius anno 1120. sub Henrico V. Imperatore, vt inquit Trithemius, ac Sixtus Senensis colligiturque ex ipsius Honorij lib. 2. de Mundi imagine c. 93. licet Bellarminus, & Possuinus non nisi anno 1220. floruisse scribant.

13 Obitus sunt, quæ ante, aut paulò post illum annum 1120. prædicauit S. Bernardus in serm. 1. de Assumptione. Sed præterea adducit Gabriel Biel in serm. 2. de eadem festiuitate verba hæc: *Mater ostendit Filio peccus & vbera, Filius ostendit Patri latus, & vulnera.* Quæ tamen non sunt S. Bernardi, sed Arnoldi Carnotensis in tract. de laudibus

Mariæ; & attento contextu nimis remota sunt. Idem Arnoldus circa finem eius tractatus ait, *Postcæ verò Ioanne in obsequiis Virginis perseuerante, nondiu vocatione dilata, migravit ad Filium; & Angelis occurrentibus, & deportantibus inclitavit illam animam, assumpta est in cælum. Virum in corpore, aut sine corpore? Nullius Canonica Scriptura definitiue auctoritas. Sed quocumque modo sit, eam cum Christo esse, dubium non est.* Rursus in tract. de operibus sex dierum, *Præter solam Christi personam, qui primitiæ dormientium surrexit vnus inter mortuos liber, de nullo manifestè Scriptura tradunt Canonica, quod iam duplicia in terra sua possideat; vel quod corruptibile hoc ante generalem Resurrectionem induat incorruptionem, vel mortale immortalitatem, vt taceamus modo de ipsa Theotocò, vel de his, qui cum Christo resurrexerunt: quoniam alia est, & nodosissima questio.* Loquitur Arnoldus maiori formidine, quàm vellemus. Coæuus fuit, & valdè amicus S. Bernardi.

14 Sextum Philippi Abbatis lib. 6. in Cantica cap. 50. *Est Mater cum Filio, non solum spiritu, de quo vel tenuis dubitatio non habetur, sed etiam corpore. Quod nimium incredibile non videtur, quia etsi hoc Scriptura Canonica non clamat evidentibus documentis, ad hoc tamen fides pia adducitur verisimilibus argumentis. Quod etsi non satis probat quis in verbo, & scientia repentinus, illud tamen dignum credi, noster ille asserit Augustinus.*

15 Septimum Venerabilis Petri Cluniacensis lib. 3. epist. 7. *Sublimationis gloria post carnis mortem, fortassis & resurrectionem decorata, glorificata, & super omnes choros hominum, & Angelorum exaltata est.* Petrus Cluniacensis, & Philippus Abbas claruerunt eodem tempore, quo S. Bernardus: vt & Victorini duo, Hugo nempe, ac Richardus; ex quibus ille Miscellanearum eruditionum codicis 2. lib. 3. tit. 125. hic in Cantica cap. 42. commendat sine ambiguitate glorificationem Marianæ corporis. Petrus Abacardus, tantorum virorum contemporaneus, nec indignus referri vnà cum ipsis, vt qui suos errores recantaret, & piè pœnitens obdormierit post susceptum habitum Monachi Cluniacensis, promouet in serm. 25. de Assumptione idem Deiparæ priuilegium. Guericus Abbas Igniacensis discipulus S. Bernardi scribit in serm. 1. de Assumptione, *Nunc autem & in ea, & cum ea, sicut interminabili aeo, sic incomprehensibili modo habitans, satiat eam beatificantium gloria visionum, foris quidem glorificata carnis formam exhibens, intus verò formam Verbi glorificantis.* Sed fortè exhibitio carnis eatenus intelligenda est in Guerrico, quatenus à Deipara videatur in cælo humanitas glorificata Filij. Cui sensui magis quadrare videntur subsequenter verba de exhibitione visæ deitatis.

16 Octauum Petri Blefensis in instructione Fidei Catholicæ ad Soldanum Iconij missa nomine Alexandri tertij Pontificis Maximi, *Concepit Maria sine pudore, peperit sine dolore, & hinc migravit sine corruptione.* Et in serm. 28. (qui est de Assumptione) inquit, *Hodie autem verisimile est, quod B. Virgo & anima beatitudinem, & corporis glorificationem adeptæ est. Quod ne cui veniat prorsus in dubium auctoritatibus adstruamus, opinando tamen, non asserendo, tanquam rem scilicet infallibiliter certam.* Degebat vitam Blefensis anno 1116.

17 Refertur à Coccio S. Elisabeth Schonaugensis (quæ ad Superos migravit anno 1164.) lib. 4. visionum dicens ex quadam à se habita ann. 1157. assumptâ Deiparâ tam spiritu, quàm carne in cælum; sed

sed non resurrexisset nisi quadragesimo post mortem die. Cuius testimonij meminerunt Ioannes Beletus Author coetaneus in explicacione Diuinorum officiorum cap. 146. Guilielmus Durantes in Rationali eorundem officiorum lib. 7. cap. 24. Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorum lib. 7. cap. 65. Pelbartus in lib. 10. Pomerij Sermonum de B. Virgine part. 3. art. 2. Bellouacensis lib. 7. speculi Historialis cap. 80. lib. 29. cap. 3. S. Bernardinus Senensis tom. 4. ferm. de Assumptione B. Mariæ art. 3. cap. 1. S. Antoninus in 1. part. Historiali titulo 6. cap. 3. §. 1. rursus 3. part. titulo 19. cap. 11. vbi alteri S. Elisabeth, scilicet Regis Hungarorum filia, & vxori Lantgrauij Thuringiæ ac Hessiæ attribuit non bona fide testimonium illud. Cæsarius Heisterbacensis, qui viuebat anno 1237. narrat lib. 7. miraculorum, & visionum cap. 38. Deiparam Virginem apparuisse Bertramo sui ordinis Cisterciensis Monacho, qui functus est vita circa annum 1200. sicque allocutam, *Noueris, Bertrame, pro certo, me in utraque substantia, id est, corpore, & anima glorificatam, & die quadragesima à mortuis suscitaram.* In Martyrologio Bedæ recensentur duæ Assumptionis Virginis, vna 18. Kalend. Septembris, altera 9. Kalend. Octobris, quasi prima pertineat ad solam animam; secunda ad animam, & corpus, vt suspicantur Baronius, & Suarez; indicatque Baronius posteriorem additam Bedæ à scio aliquo post diulgatam famam reuelationum, quas commemorauimus.

18 Sed sunt quidem valdè incertæ, & contra communem opinionem de Resurrectione Virginis tertia die acceptam ex Iuuenali Patriarcha Hierosolymitano, S. Ioanne Damasceno, & Simeone Metaphraste apud Castrum cap. 20. num. 9. vnde Chrysostomus Henriquez in Monologio Cisterciensi ad diem 4. Iulij corrigendus est, cum confidenter nimis scribit, nullum Patrum, & Ecclesiæ Doctorum, qui saltem ante trecentos annos vixerit, tradidisse quicquam de virginæ resurrectionis tertia die. *Nec per hoc detrahatur*, addit S. Antoninus, *Sanctitati Elisabeth, si non credatur, quia & sancti viri Propheta aliquando credunt à Deo sibi aliqua reuelari spiritu prophetia, qua ex phantasia sua trahunt in visionibus suis, vt patet in Nathan Propheta.* Iamque diu antea animaduertent S. Gregorius homilia 1. in Ezechielem, aliquando Prophetas sanctos, dum consuluntur, ex magno usu prophetandi, quedam ex suo spiritu proferre, & se hac ex prophetia spiritu dicere, suspicari: *sed quia sancti sunt per S. Spiritum citius correcti, ab eo, que vera sunt, audiunt, & semetipsos, quia falsa dixerint, reprehendunt.* Legatur Nolter Raynaudus in opere, cui titulus est, Error popularis de communione pro mortuis n. 51.

19 S. Brigittæ lib. 6. Reuelationum cap. 62. lib. item 7. cap. 26. dixit Deipara: *Mortua iacui in isto sepulchro per quindecim dies, deinde assumpta fui in cælum.* Cæterum in oratione prima à Deo reuelata, & in ferm. de Virginis excellentia cap. 21. *aliquantulum tantum diebus iacuisse*, ait Angelus. Forsitan in priora loca irrepsit mendum. Amadæus Franciscanus raptu 8. suæ Apocalypsis Virginem quindecim post mortem horis resurrexisset, & ascendisset in cælum adseuerat; & vt maiorem fidem suæ reuelationi compareret, admonet, vitiatas fuisse alias S. Elisabethæ, & Brigittæ reuelationes, ex præpostera Confessoriorum, aut Patrum spiritualium intelligentia. P. Iacobus Gretserus lib. 3. comment. in Codinum c. 10. credit cum Græcorum Menæis Beatissimam Virginem eodem die mortuam, sepultam, & à mortuis exci-

tatam. Illa tamen Menæa, dum post titulum de *domitione Sanctissima Domina nostra Despare* subiungunt Translationem ipsius, significant eodem celebrari die ab Ecclesia Græca, vt etiam fit in Romana obitum, & Assumptionem, siue eodem, siue diuersis diebus acciderint. Et malim credere S. Damasceno citato, cuius de resurrectione Virginis die tertio narratio legitur ab Ecclesia Romana ad 18. Augusti in 2. Nocturno, & lectione 5. Ipte Gretserus lib. illo 3. cap. 2. tradit ex Horologio Græcorum, Apostolos verè sibi persuasisse Virginem tertio die, instar filij sui, corpore rursus indutam, ex mortuis resurrexisse, & in cælum assumptam esse.

20 Ioachimus Abbas Florensis, qui inter viuos manebat anno 1195. proponit glorificationem Mariani corporis tanquam rem incertam. Ita lib. Introductorio in Apocalypsim cap. 27. & Expositione 1. in cap. 1. vers. 18. Similiter Author vitæ, seu Itinerarij S. Villibaldi Episcopi Eilatensis apud Henticum Canisium tom. 4. p. 2. pag. 712. inquit, *utrum inde sublata, & aliàs transposita sit, an recepta vera immortalitate resurrexerit? Melius dubitatur, quàm aliquid inde apocryphum definiatur.* Consonant in hoc loquendi modo Vluardus, & Ado in Martyrologiis ad 18. Kalend. Septembris, Beda cap. 6. de locis sanctis, & Christianus Druthmarus expositiuncula in Ioannem scribunt, *A quo, vel quando sit ablatum Virginis corpus à monumento, nescitur.* Anonymus Author in sermone de Assumptione (qui extat inter Homilias de tempore & Sanctis collectas primùm ab Alcuino tempore Caroli Magni, iussuque eius) ait, *exaltata est, siue in corpore, siue extra corpus, nescimus, Deus scit.* Loquuti sunt hi omnes pro minori ætatis suæ luce, vt & Author sermonis 35. de Sanctis inter alios S. Augustini, Sophronius etiam epistola de Assumptione, ac S. Ildesonus in ferm. 6. de eadem festiuitate. Qui tres eò præcipuè respexerunt, vt resurrectionem, & glorificationem Mariani corporis non iudicarentur affirmare velut rem omninò constantem ex sacris Litteris, aut ex traditione exploratissima, apertave Ecclesiæ definitione.

21 Nonum testimonium sit Alani de Insulis, qui apud Delrium in cant. 1. vers. 17. sic fatetur, *Domus hæc intelliguntur corpus Christi, & corpus Virginis; tigna domorum substantia corporum, que dicuntur Cedrina, id est, impuribiles. Cedrus enim impuribilis est. Sicut enim credimus, corpus Christi putredine non esse resolutum: Vnde legitur Psal. 15. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Ita probabile est, à corruptione putredinis alienum esse corpus Mariæ. Vnde Augustinus in ferm. de Assumptione Virginis: Non solum carnem, quam Christus assumpsit, sed etiam carnem, de qua assumpsit credimus esse assumptam in cælum. Vnde in oratione edita legitur, Nec tamen mortis nexibus deprimi potuit, &c. Et nisi resurrexerit, quare de ipsa dicitur, Assumpta est in cælum?* Hactenus Alanus, qui viuere desit an. 1294. Alia Alani fauentia verba exarat Delrius in cap. 6. vers. 12. & antea in cap. 3. v. 5. reprehendit ipsum, quòd ibi dixerit, incertum esse, an Virgo resurrexerit, & in carne ascenderit. Excusari tamen potest, quatenus solum voluerit non esse certum certitudine Fidei.

22 Eo in sæculo, quo vixit Alanus, omnes fermè Scriptores Ecclesiastici summa concordia conspirabant, vt Mariani corporis in cælo existentiam profiterentur. Et omisso Innocentio tertio Pontifice summo, qui non satis clarè mentem suam pandit,

videantur Rodericus Ximenez Archiepiscopus Tolletanus relatus pag. 292. Conciliorum Hispaniæ ex editione Loaysæ. Lucas Episcopus Tudenlis lib. 2. contra Albigenes cap. 13. Iacobus à Vitriaco ser. 1. de Assumptione. Alensis 3. part. summæ Theologica quæst. 20. membro 1. art. 2. membro itidem 2. art. 4. Vincentius Bellouacensis lib. 7. Speculi Historialis à cap. 75. vsque ad 80. inclusiue, Albertus Magnus in Mariali cap. 172. ac 173. alibi que sæpè. Thomas Cantapratensis lib. 2. boni vniuersalis, cap. 29. S. Thomas 3. p. quæst. 27. art. 1. in corpore, quæst. etiam 83. art. 5. ad 8. & opusculo 4. ac 5. item in Apocalypsim cap. 12. v. 1. S. Bonaventura in speculo B. Mariæ cap. 2. & aliis locis. Guilielmus Durantes lib. 7. Rationalis Diuinorum officiorum cap. 24. n. 1. post Ioannem Beletum cap. 146. eorundem officiorum, Richardus Mediauillensis in 4. dist. 43. art. 4. q. 2. Iacobus de Voragine in sermonibus, & in Legenda de Assumptione, Guilielmus Peryte, seu Paruus apud Deltium in cap. 1. Cantorum vers. 17. & in cap. 3. vers. 4. Augustinus Anconitanus in Canticum beatæ Mariæ lect. 9. quæst. 5.

23 Sequentibus sæculis nullus est scriptor Catholicus, qui ex professo tractans de Assumptione Deiparæ decentissimam hanc prærogatiuam denegavit. Quam ab Apostolis, & orthodoxis viris pie creditam, & fideliter predicatam, tradit Bellouacensis supra cap. 79. eiusque institutam ab Apostolis celebratam, putat Petrus Galesinus in Martyrologio 18. Kalend. Septembris. Et Cantapratensis ait, *Ego quidem satis miror, quòd post illam sincerissimam veritatis probatissimam auctoritatem Doctores omnium maximi Aurelij Augustini intrare cor potuit fidelis hominis Christiani, Christifera Virginis corpus, eisi incorruptum, ut quidam simplices crediderunt, in hoc sæculo nequam, glorificata anima remansisse.* Vnde dolemus, sapientissimum Alfonso Tostatum Episcopum Abulensem in capite 22. Mathæi quæst. 230. dixisse, *licere cuilibet, sicut voluerit opinari in hac re; nisi sermonem habeat de licentia citra periculum hæresis.* Conuenienter ad istum sensum subiungit paulò post, *Tamen quia communiter tenetur, quòd resurrexerit, rationabilis est hoc tenere.* Et in responsione ad 2. partem quæstionis 1. ex quatuordecim Hispano idiomate scriptis inquit, *Assumptio eius ad cælum an fuerit in corpore? rursus est dubium. Sed quoad id magis se determinarunt sancti Doctores, aliique viri docti, ut tenerent, in corpore fuisse assumptam.* Sic Abulensis. Idque, iudice Didaco Couarruua Antistite Segobienfi tomo 1. lib. 4. variarum Resolutionum cap. 17. n. 5. adedò rationabile est, *ut planè impium sit, ac temerarium hac de re dubitare in graue piensissimorum scandalum.* Et meritò quidem sic iudicauit Couarruuias post Hostiensem, & Baldum in cap. 5. Decretalium, *Ne innitatis.* De Constitutionibus, titulo 2. Arnaldum Albertinum, tract. de agnoscendis Catholicis, & Hæreticis assertionibus quæst. 17. num. 13. Nam teste Baronio in Martyrologio ad diem 15. Augusti, sententia de Assumptione Virginis vnà cum carne videtur recepta iam, tum plurimorum (imò omnium) Theologorum auctoritate, tum etiam communi consensu fidelium.

24 Certissimam esse veritatem hanc, audiuit ex Deiparæ ore S. Antonius de Padua, ut narrat Author Pomerij sermonum de B. Virgine lib. 10. parte 1. art. 10. in fine. Audiuit item S. Brigitta, ut legimus lib. 1. Reuelationum cap. 9. ibi, *Deinde completo cursu vite meæ, primò animam meam, quia ipsa do-*

mina erat corporis, ad Deitatem excellentius cateris eleuauit. Inde corpus meum, ut melius creatura corpus sit tam propinquum Deo, sicut meum. Ecce quantum filius meus dilexiss animam meam, & corpus. Sed aliqui sunt, qui maligno spiritu, negant me assumptam corpore, & anima; aliqui etiam, qui nesciunt melius. Sed ista pro certissimo est rei veritas, quòd cum corpore & anima ad Deitatem assumpta sum. libro etiam 6. cap. 60. reperuntur verba hæc obseruatu digna, *Quod tibi dixit Magister ille ventilator verborum, quòd epistola Hieronymi mei, qua loquitur de Assumptione mea, non esset legenda in Ecclesia Dei, quia videtur sibi in legenda illa, quòd Hieronymus dubitauit de Assumptione mea, eò quòd dixit, se nescire, virum sit assumpta in corpore, vel non, vel à quibus personis asportata. Ideò ego Mater Dei respondeo Magistro, quòd Hieronymus non dubitauit de Assumptione mea; sed quia Deus non reuelauit aperte huiusmodi veritatem; ideò Hieronymus maluit pie dubitare, quàm definire non ostensa à Deo.* Hactenus ex S. Brigitta, quæ euolauit ad Superos anno 1373. B. etiam Maria Oegniacensis, quæ diem obiit anno 1213. *constanter assenerat, Beatissimam Virginem MARIAM iam cum corpore glorificatam, sic narrat lib. 2. vitæ cap. 11. Iacobus de Vitriaco.*

25 Sed ut reuertamur ad testimonium Alani, oratio, quam citauit, ut & Petrus Blesensis, ac Syluester supra, necnon Albertus Magnus in Mariali cap. 172. Abfalon Abbas in ser. 2. de Assumptione, Vellofillas in aduertentiis ad 10. tomum S. Augustini quæstio 28. Radulphus Decanus Tungenensis lib. de Canonum obseruantia propositione 23. Dominicus Sotus in 4. dist. 43. quæst. 2. art. 1. Sic integrè transcribitur à Salmer. in tr. 38. pag. 391. *Veneranda, Domine, huius diei festiuitas opem conferat salutarem, in qua Sancta Dei Genitrix mortem subiit temporalem; nec tamen mortis nexibus deprimi potuit: qua filium tuum Dominum nostrum, de se genuit incarnatum.* Orationem hanc vetustate commendabilem contentam in Missali Ambrosiano, & in Sacramentario Gregoriano editis à Iacobo Pamelio in Liturgiis Ecclesiæ Latinæ pag. 414. tom. 1. & pag. 330. tom. 2. dicebant antiquitus in Statione, qua procedebatur cum imagine Christi à S. Maria Minore ad S. Adrianum, vbi fiebat Statio, & ad S. Mariam Maiorem celebrabatur Missa. Grimoldus Abbas in præfatione libri Sacramentorum ait, Officium de Assumptione B. Mariæ non esse compositum à S. Gregorio; vnde Pamelius suspicatur, antiquius esse; Sed præfatam orationem adscribunt Syluester, Albertus Magnus, ac Ioannes Eckius apud Molanum lib. 3. Historiæ Sacrarum imaginum, & picturarum cap. 32. Ioannes Raulin, & Gabriel Biel serm. 2. de Assumptione Virginis S. Gregorio Papæ; Sotus loquitur de ea, ut quæ suo tempore in vsu Ecclesiæ esset; Salmeron testatur, & haberi in Missali Ambrosiano, & ab Ecclesia Romana non esse reprobaram. Vidi eam in Missali Romano anni 1519. & in Breuiario Cisterciensis nunc etiam recitatur, celebrémque fuisse in Ecclesiis Hispanis, & Gallicanis tradit Arnaldus præcitatus quæst. 18. n. 24.

26 Adnotari hic velim cum Baronio in Martyrologio ad diem 15. Augusti Ecclesiam Romanam adedò abesse à præiudicio communis inter fideles persuasionis, ut potius in hanc multò propensio-rem se ostendat, dum proponit legendum in festo Assumptionis illum S. Damasceni sermonem in quo resurrectio, & glorificatio ac in cælo existentia Mariani corporis narratur. Et non multis ab hinc annis

annis exhibebat recitandam ex S. Athanasio homiliam, in qua dicitur Virginem Matrem assistere à dextris filij *indutam, quantum spectat ad sanctissimam eius carnem, incorruptibilitate, & immortalitate.... proindeque istam nouam Euam, matrem vite appellari, variegatamque permanere ad primitias vite immortalis omnium uiuentium.* Licet autem modò istam homiliam non exhibeat, ideò fortè fuit, quia inceptum est non immeritò dubitari inter doctos viros, an de sanctissima Deipara sermo, ex quo extracta erat homilia, habuerit Authorem S. Athanasium? Cuius dubitationis fundamenta expendant Eminentissimi Cardinales Baronius, & Bellarminus, ille tom. 1. anno Christi 48. & breuius vbi supra, nec non ad diem 25. Martij; hic in libro de Scripturis Ecclesiasticis obseruatione in 3. tom. S. Athanasij. Nullus verò ambigit, Authorem eius sermonis fuisse virum aliquem valdè illustrem in Ecclesia, pietate, doctrina, & antiquitate præstantem: quæ sunt Suarij verba; confirmarique exinde possunt, quòd Michaël Glycas scriptor Græcus, qui vixit circa annum 119. vtatur p. 3. Annalium, & in epistola ad Alypium prædicti sermonis testimonio, imò & sub nomine S. Athanasij.

27 Vox *Assumptionis* vsitata in Ecclesia Romana ab antiquissimis temporibus, vt constabit legenti Bellarminum lib. 3. de cultu Sanctorum c. 16. Suarium tom. 1. de Religione lib. 2. de diebus festis Sanctorum cap. 8. Ferreolum Loctium in Maria Augusta Virgine Deipara lib. 6. cap. 9. Augustinum de Herrera lib. 2. de origine, & processu officij diuini cap. 9. insinuat non leuiter ipsius mentem; vt & Ecclesiæ Græcæ *Dormitionis* vox, quam vsurpat per multa retrò sæcula. Res est communiter obseruata, ideòque indicasse sufficiat: addiderim tamen, primam Ecclesiam Toletanam in nostra Hispania sacratam Virginis Assumptioni ab Elpidio primo Toletano Præsule, & Apostolorum discipulo, vt memoriæ prodit Luitprandus in Chronico anno Christi 672. & in fragmentis n. 12. Iulianus autem Perez in Chronico n. 48. & 380. non nisi à S. Marco Marcello Eugenio Apostolorum etiam discipulo dedicatam refert, licet ab Elpidio, imò & à S. Iacobo Zebedeo inceptam Ædem sacram Toleti in honorem B. Mariæ Virginis adhuc uiuentis tradat in illo n. 380. rursusque n. 610. & præterea in aduersariis ad Chronicon n. 387. Exemplo templi maximi Toletani Cathedralia ferè omnia Hispaniæ dedicata sunt Dei parenti Assumptæ.

28 Anceps fui, an huc afferrem Authorem quæstionum ad Antiochum sub nomine S. Athanasij, dum in q. 24. ait: *In Resurrectione ipsi quidem viri resurgent viri; ipsæ autem mulieres resurgent mulieres, sicut & ipsa Theotocos; sed erunt, inquit, sicut Angeli Dei.* Nam erit, qui censeat, nullum fore exemplum desumptum ex resurrectione Deiparæ in sexu fœmineo, si non præcessisset. Alius autem censebit, eum Authorem primo aspectu non fauere anticipatæ resurrectioni Virginis Matris; sed ex eius sexu fœmineo restituendo argumentari ad alias mulieres. Si vltima hæc interpretatio magis placeat, obstat non debet ille Author, quo minùs putemus iam factam resurrectionem MARIÆ. Nam si tot sunt pro ea, quid interest, vnum, & incertum contra fore? Incognitus in Psal. 129. v. 23. & 24. scribit, *nullū. (præter Christum,) ante finem sæculi resurrexisset nec resurrexerit immortalem.* Deuissit etiam excipere Deiparam, vt omittam modò duos alios, de quibus in exerc. 22. n. 63. & in n. 4. apponam hanc exclusionem quibusdam verbis S. Ambr. in quibus

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

inquit, *Solum Christum adhuc resurrectione perpetua resurrexisset.* Certè si quo ad peccatum originale, & quo ad visionem Dei quandoque habitam in vita mortali excipitur Sanctissima Virgo à generalibus propositionibus sacre Scripturæ dicentis, *Omnes peccauerunt in Adam: Non videbit me homo, & uiuet: Deum nemo vidit vnquam,* excipitur, inquam, qua probabilitate, omnes norunt; nihil mirum, si generali propositioni S. Ambrosij quo ad resurrectionem apponamus exceptionem, imò & credamus subintellectam ab ipsomet Doctore, in cuius Liturgia, teste Canisio suprac. 5. dies Assumptionis MARIÆ omni deuotione colendus asseritur.

29 Ex hoc principio celeberrimo inter Pates, & Theologos, quòd generales Scripturæ locutiones non debent extendi ad Deiparam, quando continent aliquid minus decens tantæ Domine dignitati, & excellentiæ, apparet responsio ad generalem illam sententiam Genesis 3. *In puluerem reuerteris;* ne propter eam dicatur, Marianum corpus passum esse incinerationem; apparet etiam responsio ad vniuersalia oracula in nouo Testamento de resurrectione in fine mundi; nec non de consummatione Sanctorum quoad corporis beatitudinem; ne propterea dicatur, Sanctissimam Matrem adhuc non resurrexisse, neque adhuc accepisse integram & completam beatitudinem corporis. Quòd si ea oracula probabilissimam admittunt exceptionem in multis Sanctis, de quibus in exercit. 22. potiori iure admittent in Serenissima Regina Angelorum, & hominum, *quam tanta seruat gratia & attollit dignitatis prerogativa,* vt inquit S. Aug. serm. 1. de Assumptione inferes inde Virginem non immeritò excipi à quibusdam legibus vera estimatione. Hactenus occasione quæstionis illius ad Antiochum; sed non extra rem. E qua num sint hæc verba in lib. de diuitiis, vetusto quidem, perperam tamen sub Sixti III. Papæ nomine, *Hoc illi, (Ioanni Euangelistæ) à Domino fuerat imperatum, vt eam, (Dei parentem MARIAM) donec resurgeret, materno veneraretur affectu, vt eius vita filij solatio foueretur?* æquus pensitet lector.

SECTIO III.

Virginium corpus non est translatum ad Paradisum terrestrem.

30 N icephorus Callistus lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 22. videtur tradere, rediuiuum corpus MARIÆ translatum esse non ad cœlestem, sed ad terrestrem paradisum. Ait namque, *vbi autem ad Gethsemani peruentum est, sepultura quidem illa filium imitata traditur: per illum autem ad diuina tabernacula, ad ipsum scilicet paradisum, vbi & vite arbor consistit, ratione ea, quam qui hoc fecit Deus, nouit, transfertur.* Temeritatis, & imposturæ in Nicephorum non me obiurgabis, si attenderis iis, quæ ipse in lib. 1. cap. 31. scripserat de Sanctis Patribus traductis à Christo è sinu Abrahamæ ad sacra, *immensa que luce resurgens paradisi tabernacula, velut ad quosdam Arrhabones, & primitias earum, quæ in cœlis aliquando, post scilicet illam resurrectionem omnium, condignis, atque idoneis parata sunt, mansionum, sempiternorumque harediorum.* Dabo alia huius Authoris verba num. 54. exercit. 22. Ex quibus ipsius mens amplius clarescet.

31 In libro Apochrypho, & falso adscripto S. Melitoni Episcopo Sardensi, de transitu S. Mariæ, dicitur Christus tradidisse Angelis Matrem rediuuiam, *ut deferrent eam in paradysum*. Sed forsitan non est sermo nisi de cælesti, nam postea additur, *Cum hæc dixisset Dominus eleuatus in nube, receptus est in cælum, & Angeli cum eo deferentes Beatissimam Dei Genitricem Mariam in paradysum Dei*.

32 Andreas Cretensis in oratione de dormitione Deiparæ apud Salmeronem tract. 38. v. *Quintus accedit, innuere videbitur alicui paradysum terrestrem, cum ait, quid splendidius, aut magnificentius, quam Dei Matrem vocari, & esse, ingenij vilius acie potest conformari? Modum verò, & rationem, qua ex hominum consortio, & conuictu fuit separata, inde potestis cõiectura consequi, si locum, & gradum reuoluatis animo, ad quem corpus nostrum ex materia mortalis contagione compactum, & concretum, fuit à Deo transportatum*. Ita ille in ea oratione nondum edita, asseruatâ tamen in Vaticana Bibliotheca, vt attestatur Salmeron. Cæterum *ro nostrum* non est intelligendum de nostro in Adami corpore translato ad terrestrem, sed de nostro in Virgine assumpto ad cælestem paradysum. Idque constat ex verbis his immediatis, *Corpus, inquam, Virginitatis flore mirificè honestatum, & à Dei Numine, & maiestate assumptum, ex quo Christus fuit, quantum ad naturam humanam constitutus*. Præterea ex duplici eiusdem Andree oratione, quam apud Surium tom. 4. habemus, liquet manifestissimè ipsius sensus de transportatione Deiparæ penes animam, & corpus, in cælestem paradysum.

33 S. Damascenus in oratione de Dormitione Deiparæ inquit, *Portatur autem corpus manibus Apostolorum, Rege Regum id regente splendore sua, qua sub aspectum non cadit, diuinitatis, & toto caru populi præcurrente, & sacras voces emittente, & sacrificiæ sacrificium laudis, donec in sepulchro tanquam in thalamo, & per ipsum in delitiis Eden repositum est*. Verum tamen non loquitur de Eden terrestri, sed cælesti, vt statim declarat inquit, *repositum esse in cælestibus tabernaculis: & in tota ea oratione sæpissimè repetit id ipsum*.

34 De cælesti etiam paradiso percipiendus est S. Gregor. Turonensis in verbis exarandis n. 50. & in aliis ex c. 8. lib. 1. de gloria Martyrum, vbi inquit, *Mariam gloriosam Genitricem Christi: Angelicis choris canentibus in paradysum, Domino præcedente, translata esse*.

35 Michaël Glycas suffragatur in 3. p. Annalium pro resurrectione Deiparæ, & reprehendit Ioannem quendam Theologum in hunc modum, *Quod si hæc vera sunt, fallit oratio ea, etsi Theologi Ioannis inscribatur, que irradit ad paradysum fuisse translatum sacrum eius (scilicet Virginis) corpus, & ibi corruptionis expertus asseruari*. Forsitan sic reprehendit, quia in ea oratione asserebatur *MARIÆ* corpus, siue mortis omninò expertus, siue iam rediuuium, fuisse translatum ad terrestrem paradysum.

36 Fallit quidem, & fallitur quisquis alius sacrum thesaurum Mariani corporis à cælesti remouet paradiso. Nam Catholicæ fidei constantissimum Dogma est, Virginis beatam animam existere in cælo. Si autem vnita est corpori, vt sine temeritate, & errore negari nunc non potest, existet etiam in cælo corpus gloriæ dotibus ornatum. Etsi enim, attentâ potētia Dei absolutâ, concedatur non repugnare, quòd anima existeret in cælo, ac in terrestri paradiso simul, & quòd in cælo careret vnione ad corpus, secus in paradiso terrestri: vtrumque tamen

ex natura rei est impossibile; neque talis miraculi indicium aliquod præbent Ecclesiæ Patres; imò cõceptis verbis docent Marianum corpus vnâ cum anima commorari in cælo; & hæc est Occidentalis & Oriētalis Ecclesiæ persuasio, omniumque Christianorum tenè sentientium. Si Nicephorus aliter sensit, idè fuit, quia Cælestis regni incolatum, & beatitudinem denegauit Sanctorum animabus vsque ad diem Iudicij vniuersalis: contra quem errorem, & hæresim instituat Exerc. 21.

SECTIO IV.

An Virgo Deipara resurrexerit anticipatè ex merito personæ, vel ex mera prerogatiua singulari.

37 **D**ominicus Sotus suprà, semel, & iterum aduertit Virginem anticipatè resurrexisse ex mero priuilegio gratuito Dei, non autem ratione suæ sanctitatis, quasi iustitia retributionis exegerit à Deo anticipatam resurrectionem ob meritum personæ. Et probat primò, quia anticipata resurrectio ante finem mundi, si fieret ob meritum personæ, non fieret, nisi quia eius resurrectio causa esset resurrectionis aliorum. Id autem soli Christo competit. Probat secundò, quia si Beata Virgo ob meritum personæ resurrexit tertio die, exigeret iustitia retributionis, vt qui sanctitatis esset duplo minoris, resurgeret sexto die, & qui esset triplo minoris, resurgeret nono die. Hoc autem opinari fas non est. Indicat & aliam probationem, quia si Virgo non meruit ratione sanctitatis præseruationem à morte, etiam si concedatur non incurrisse maculam peccati originalis, dicendum similiter est, neque meruisse anticipatam resurrectionem. Ita doctissimus Theologus, addens, Virginem congruentissimè tertio die resurrexisse, licet ex mero priuilegio; nam *sacratissimum corpus, quod tanta cum Virginitatis integritate apotheca fuerat carnis Christi, decuit, vt quod ipse per naturam habuit, ipsa per priuilegium obtineret*. P. Canisius c. 5. v. cæterum breuissimè insinuat gratiam festinatoris resurrectionis intentam à Soto tanquam ex mero priuilegio indulto Deiparæ. En. Canisij verba: *Quis ambigat porro, Deiparam hanc accepisse gratiam, tali Mauri, ac Regine, si non debitam, vt certè quidem honorificam, nullique sanctorum iustius deferendam, ac tali Filio in amanda, & ornanda Matre maximè congruentem?* Pro hac parte non obseruauimus hactenus alium Theologum.

38 Ast pro opposita stat P. Ripalda tom. 2. de ente supernaturali disp. 79. sect. 13. n. 102. vbi ait, *nullum esse fundamentum, negandi Maternitati Dei condignitatem ad prerogatiuas incorruptionis, & resurrectionis anticipatæ, cum Patres Ecclesiæ eas illi absolutè debitas, & morali iure annexas ostendant*. Magis igitur pium, & probabile est *admittere non solum congruitatem, sed etiam moralem condignitatem ad illas*. Et loquitur hic Author de condignitate fundata in præcelso titulo Maternitatis, quam ipse in insigni ea disputatione nouiter, & ingeniosissimè tentat, esse titulum, ex quo dignificentur opera supernaturalia Deiparæ ad meritum vitæ æternæ; esse etiam quid sanctificans ipsam Genitricem Dei.

39 Vt succinctè, & dilucidè meam mentem aperiam, præmitto primò, incorruptionem, & anticipatam

cipatam resurrectionem corporis non fuisse debitam Virgini eo connaturalitatis iure, quo Christo debita fuit independentem à meritoriis actibus, quibus ipse in vita mortali eam meruit de condigno. Nam tale connaturalitatis ius proprium, & singulare fuit Christi, fundatumque in vnione hypostatica, vt docent Patres apud Suarez disp. 45. sect. 2. & præterea dignitatis Matris, etsi celsissima, superatur infinite à dignitate Filij.

40 Præmitto secundò, incorruptionem, & anticipatam resurrectionem corporis fuisse quasi debitam Virgini ex congruitate, & decentia quadam morali independentem ab vllis eius actibus meritoriis. Id probant rationes, quibus Patres, & Theologi vtuntur, ad suadendas illas prærogativas: confirmaturque à paritate aliarum; quæ titulo Maternitatis Virgini sunt elargitæ, vt immunitatis à peccato originali, accelerati vsus rationis, & similia.

41 Præmitto terriò, Virginem obtinuisse à Deo incorruptionem, & anticipatam resurrectionem corporis per actus impetratorios elicitos tam in statu vnionis ad corpus, quàm in statu separationis. Quòd enim in primo statu elicuerit actus, quibus petierit à Deo prærogativas illas, proponitur, & exornatur venustissime à Canisio in cap. 5. & quòd in secundo similes elicuerit, traditur à Salmerone supra. Si autem postulauit, exaudita est sine dilatione propter singularem dignitatem, & quasi iure materno, vt infert Suarez disp. 21. sect. 2. licet verò beatæ aliæ animæ expetant, & petant à Deo quanto citius resurrectionem corporum, respondetur illis non sine causa, vt *requiescant adhuc modicum tempus, donec compleantur conserui, & fratres*, vt legitur Apocalypsis 6. v. 11. His præmissis,

42 Dico primò, Virginem Matrem non meruisse de condigno incorruptionem, & anticipatam resurrectionem corporis sui. Quia meritum de condigno personæ creatæ iustæ totum occupatur ex natura rei circa augmentum propriæ gratiæ, & gloriæ. Ita suppono ex tractatu de merito.

43 Dico secundò, Deiparam per actus supernaturales elicitos in via, meruisse de congruo incorruptionem, & anticipatam resurrectionem sui corporis. Et in primis quòd actus supernaturales Virginis viatricis habuerint in actu primo vim congruè meritoriam incorruptionis, & anticipatæ resurrectionis sine dispendio meriti condigni gratiæ, & gloriæ, videtur dubitari non posse, cum eam vim habuerint ad alia multò maiora. Deinde, quòd Deus incurando de incorruptione, & anticipata resurrectione Corporis Virginei attenderit ad prædictos actus, vel ad aliquem ex illis, non est cur negetur: imò attendisse probatur positiuè; tum quia sic Virgo habebit maiorem conformitatem cum Christo, qui per meritum, etsi de condigno, obtinuit incorruptionem, & anticipatam resurrectionem sui corporis; tum quia sic nobiliori modo poterit Deipara eis prærogatiuis; quippe cæteris paribus perfectius est comparare aliquid per meritum, quàm sine illo. Adde, Virginem petiisse, dum esset viatrix, eas prærogativas, & de facto obtinuisse postea à Deo. Si ergo Deus contulit, cur non intuitu petitionis? Si intuitu, quid defuit petitioni profectæ ex auxilio gratiæ actualis per Christum, vt esset meritum de congruo earum?

44 Dico terriò, si Maternitas dignificet Deiparam ad dona supernaturalia, non secus ac ipsam dignificat habitualis gratia, discurrendum esse de Maternitate eodem modo, ac de gratia habituali in ordine ad non dignificanda, sed congrua red-

denda opera supernaturalia Virginis respectu incorruptionis, & anticipatæ resurrectionis corporis. An autem Maternitas dignificet? non est huius loci tractare.

45 Sotum, & Canisium adductos in n. 37. crediderim intendisse solummodò negare Virgini condignum meritum vtriusque prærogatiuæ; præterim cum Sotus loquatur de merito obligante ex iustitia ad retributionem. Si tamen quis eius Authoris argumenta detorqueat contra meritum congruum; Respondeo ad primum, non ex merito congruo, sed vt summum ex condigno anticipatæ resurrectionis inferri, quòd merens sit causa resurrectionis aliorum.

46 Ad secundum, personam Virginis, & opera existere in tam sublimi sphaera, vt ex congruo anticipatæ resurrectionis merito competente operibus ipsius non valeat illatio ad inferiores alios iustos. Sicut si de Virgine concedatur, meruisse de congruo Maternitatem vt decoratam gratiis, ac excellentiis moraliter debitis tantæ dignitati, non ideo admittitur opera sanctarum aliarum mulierum veteris Testamenti habuisse in actu primo vim congruè meritoriam eiusdem Maternitatis cum ornamentis moraliter annexis. Sed gratis do, opera inferiorum aliorum iustorum continere in actu primo vim congruè meritoriam anticipatæ resurrectionis; inde tamen non sequitur, Deum de facto ex attentione ad vim illam debere conferre anticipatam resurrectionem, vt patet in contritione à peccatore elicitæ; quæ cum habeat in actu primo vim congruè meritoriam remissionis pœnæ totius temporalis, non minus, sed multò magis, quàm remissionis pœnæ æternæ, tamen non semper debet mouere Deum, vt ex attentione ad eam condonet totam pœnam temporalem. Et ratio à priori est, quia opus in actu primo congruè meritorium alicuius præmij non habet cum hoc æqualitatem; atque ideo fauor profusus erit, & gratia collatio huius ex attentione ad illud; de quo fauore, & gratia non semper constat; imò aliquando constat de eius carentia, vt in exemplo apposito contritionis, non enim intuitu cuiuscumque remittit Deus totam pœnam temporalem, etsi de benignitate diuina credatur, remittere semper partem aliquam prædictæ pœnæ, & eam totam, quando contritio est valde intensa, ac feruens.

47 Hinc ad tertium respondeo, etsi opera Virginis admitterentur habuisse congruitatem in actu primo ad merendum præseruationem à morte, noluisse Deum acceptare in ordine ad eam præseruationem ob conuenientias, quas agnoscunt Theologi, & præcipuè Suarez disp. 21. sect. 1. in eo, quòd Virgo mortem subierit.

48 Percontaberis, an Sanctis, qui resurrexerunt cum Christo, & ad vitam immortalem, vt dicitur in Exerc. 22. anticipata resurrectio collata sit à Deo ex meritis ipsorum de congruo? Existimo, non esse collatam nisi ex mero priuilegio, quicquid sit, an Sanctorum illorum opera fuerint in actu primo, vel non fuerint congruè meritoria anticipatæ resurrectionis? Ratio est, quia si Deus ex fine remunerandi merita, accelerasset resurrectionem, contulisset hanc corporibus Patrum, quorum merita maiora fuerant: nam etsi secus faciendo iniustus non fuisset, credibilis est, seruaturum proportionem iuxta gradum meritorum. At Patribus, quorum merita maiora fuerant non contulit resurrectionem corporum, siquidem S. Ioannes Baptista, nulli ex iis, qui resurrexerunt, inferior in meritis; imò multis superior, ne utiquam

tunc obtinuit resurrectionem corporis ad vitam immortalē. Sed de hoc iterum in n.46. exercitationis præcitata.

SECTIO V.

An Deipara corpus reuixerit in sepulchro, vel in Empyreo?

49 **P** Franciscus Costerus de vita, & laudibus Deiparæ Mariæ Virginis meditatione 37. tit. de Assumptione corporis inquit, *Considera igitur secundò, post elapsam triduum, sacrum corpus MARIÆ Virginis iussu Filij ab Angelis magna celebritate, ac reuerentia ex sepulchro in cælos transferri, in quod anima beatissima virtute diuina ingressa nouo splendore, & corpus, & vniuersum cælum illustrauit.* Huc vsque Costerus nostræ Societatis perdoctus, & pius Theologus, quem eruditione, & virtutis laude in tota Ecclesia Dei celeberrimum, & decantatissimum appellat Gretserus lib. 3. comment. in Codinum cap. 18. Ad fauere videtur Amedeus ex Monacho Cisterciensi, & S. Bernardi Coëtanco Episcopus Laufannensis hom. 7. de laudibus Deiparæ hisce verbis: *Elevata igitur cum vocibus exultationis, & laudis prima post Deum super omnes caligēnas in sede gloria collocatur. Ibi resumpta carnis substantia, (neque enim credi fas est, corpus eius vidisse corruptionem,) & duplici stola induta Deum, & hominem in utraque natura, quanto ceteris clarius, tanto ardentius vniuersis mentis, & carnis oculis contemplatur.* Tantum Amedeus, innuens resumptam à Maria carnis substantiam in sede gloria: Sic eum intellexit P. Didacus de Baëza tom. 4. in Euangelia lib. 18. cap. 3. §. 9.

50 Tanto viro, (quem vt Parentem, & Magistrum multos per annos, faustum mihi fuit suspicere in Vallisolerano Collegio S. Ambrosij,) præfens ostendi S. Gregorij Turonensis lib. 1. de gloria Martyrum cap. 4. manifestum testimonium in fauorem præconceptæ ab ipso cogitationis de resurrectione Deiparæ in Empyreo; & postea absens mihi per litteras aliud Baptistæ Mantuani insignis Theologi, & Poëtæ lib. 3. Parthenices 1. descripsit vtrumque tom. 6. de Christo figurato lib. 1. 2. cap. 5. §. 7. cui tomo operam dabat eo tempore. In hac redidici experimento illud S. Ioannis Chrysostomi homiliâ de ferendis reprehensionibus, & conuersione S. Pauli, *Sape abiectus quispiam, & vilis inuenit, quod magnus, & sapiens vir præterit.* Cui sententiæ consonat & ea S. Damasceni in serm. de iis, qui in fide hinc migrarunt, *Nonnunquam id, quod à perfectis relictum, reperit puellus, & in id, quod prætercursum à sapientibus, incidunt idiota, & id, quod occultatum à magistris, comparuit discipulis.* En iam primum testimonium, *Diluculo autem leuauerunt Apostoli cum lectulo corpus eius, (nimirum Deiparæ,) posueruntque illud in monumento, & custodiebant ipsum, aduentum Domini præstolantes. Et ecce iterum adstitit eis Dominus, susceptumque corpus sanctum in nube, deferri iussit in paradysum, (lubintellige cælestem,) ubi nunc, resumpta anima, cum electis eius exultans, æternitatis bonis, nullo occasuris sine perfruitur.* Ita Turonensis. Si corpus reuixisset in sepulchro, vt quid deferri iuberet Christus? cum ipsum dote propria agilitatis auolaret illicò in Empyreum paradysum. Vt quid illa, ubi nunc, resumpta anima, & c. Ne autem vlla sit dubitatio de Turonensis mente, do commentarium Petri Abaelardi

serm. 25. de Assumptione B. Mariæ, *Sacrum corpus clam prius in paradysum sustulit, quam resuscitauit, quò mirabilior exanimis corporis assumptio fieret, ac resurrectio, nullatenus iam ipsum suscitatum terrene contactu indicans dignum. Creatum extra paradysum legimus Adam, in paradiso Euam, resuscitatum in terris Dominum, in cælestibus verò corpus Maternum, Pependant femina, quanta inferiorem earum sexum gloria Dominus sublimauit, & quàm naturalis eis esse videatur tam cælestis, quàm terrestris paradysus, in hoc quippe femineus sexus tam corpore, quàm anima primum creatus, in illum hodie anima pariter cum corpore sublimatur.* Sic ex Turonensi Abaelardo, quem legere in multis, & citare, nefas non est.

51 En secundum testimoniū, vel potiùs tertium:

— Imperio post tempore parno
Ablutum Iordanis aquis, terræque resecto
Pondere, & ardenti vestitum luce, nihilque
Iam mortale tenens, celeres in sydera Diui
Tollentes, iterum menti imposuere beata.

De Mariæ corpore loquitur Mantuanus, confin-gens ex Poëtica licentia abluitionem in aquis Iordanis. Non secus ac de Ænæ corpore in aquis Numicij Ouidius lib. 4. Metamorphos. cum immortalitatem Ænæ atque apotheosim operâ Veneris fabulatur,

Hunc iubet Ænea quacumque obnoxia morti
Abluere, & tacito deferre sub æquora cursu,
Corniger exequitur Veneris mandata, suisque
Quicquid in Ænea fuerat mortale repurgat,
Et respergit aquis, pars optima restitit illi.

Lustratum Genitrix diuino corpus odore
Vnxit, & Ambrosia cum dulci Nectare mixta
Contigit os, fecitque Deum, quem turba Quirini
Nuncupat Indigitem, temploque, arisque recepit.
vel respexit Mantuanus ad antiquum morem lauandi emortua corpora, & deinde inungendi, vt in Miseni funere narrat Virg. lib. 6. Æneid.

Pars calidos latices, & abena vndantia flammis
Expediunt, corpusque lauant frigentis, & vngunt.
Illustrantque inter alios noster Sopranes digressione de ritibus in prisco Hebræorum funere c. 4. & 5. Ioannes Kirchmanus lib. 1. de funeribus Romanorum cap. 7. 8. ac 9. Iacobus Gutherius de iure Manium lib. 1. cap. 15. Officium hoc persolutum fuisse Christi Domini corpori ante depositionem in monumento exprimit S. Chrysostomus homil. 84. in Ioannem; & abluitionis insigne monumentum seruatur in Brugensi ciuitate Belgij, teste Costero meditatione 49. de Passione: referetque ex eius auctoritate Cosmas Magallanes in Iosue c. 24. sect. 3. annotat 6. n. 14. ex Lorino in cap. 9. Act. v. 37. Ioannes Iacobus Chiffletius in Historia Crisi de linteis sepulchralibus Christi cap. 4. ex Meyero in Annalibus Flandriæ lib. 5. & ex Molano in Natalibus Sanctorum Belgij, Martinus Bresslerus lib. 6. de conscientia cap. 22.

52 Ablutio corporis Mariani, si non sit in aquis Iordanis, & ab Angelis, non adeò displicere debet; traditur namque à S. Damasceno, & Simeone Metaphraste in orationibus de dormitione Deiparæ. Primus ait, *Sed nec aqua natura erat expers benedictionis; lauatur enim aqua pura, qua non eam emundabat; imò verò ipsa sanctificabatur.* Secundus insistens primo sic fatetur, *Ceterum nec aqua quidem natura erat expers benedictionis; sed ipsa quoque lauacro purissimi corporis fuit particeps sanctificationis. Neque enim illud habebat opus purgantibus. Quis enim hoc diceret, nisi emota mentis? sed suo contactu potius sanctificabat id, quod attingebatur.* Accedit

Author

Author Pomerij sermonum de B. Virgine lib. 10. p. 5. art. 1. cap. 2. inquit ex Cosma Vestitore, *Tanta quoque statim corporis eius claritate resplenduit, ut tangi quidem à virginibus ad lauandum posset, videri non posset. Tandem autem lux illa resplenduit, donec corpus à virginibus fuit lotum aqua mundissima, non ab ipsa mundatum, sed potius à corpore sacro aqua sanctificata.* Ita Author ille. Et eadem fermè inueniuntur in libro de transitu S. Mariæ. Quisnam fuerit Cosmas, cognomento Vestitor, adductus à Pelbarto, nondum certò comperire potui. Græcorum liber, quem Triodium vocant, & quo in diuinis officiis celebrandis vtuntur à Septuagesima vsque ad Octauam Pentecostes, præfert in liminari pagina nomen S. Cosmæ, & ab hoc exaratus dicitur, vt cum Baronio ad annum 842. obseruat Myræus cap. 208. Auctarij. Suspicor Triodij concinnatorem Cosmam denotari à Pelbarto, eritque valdè antiquus, si ea, quæ narrat de morte, & funeribus Virginis, didicerit ab iis, qui interfuerunt. Sic enim ex ipso tradit Pelbartus. Sed Iacobus de Voragine in Legenda de Assumptione B. Mariæ tantum ait, notitiam Cosmæ promanasse è posteris eorum, qui fuerunt præsentés. Vnde minor Cosmæ arguitur antiquitas. Franciscanus Amedæus raptu 8. suæ Apocalypsis respuit ablutionem Virginei corporis. Res est in vtramuis partem liberè opinabilis. Hæc occasione carminum Baptiste Mantuani, qui tamen lib. 8. de sacris diebus in festo Assumptionis reuincionem animæ cum corpore intra sepulchrum cecinit.

53 Resurrectio Mariani corporis in Empyreo nonnullas etiam habet pro se rationes. Prima sit, quia *Assumptionis* nomen, vsurpatum ab Ecclesia Occidentali, denotare videtur, Marianum corpus extranea virtute translatum fuisse in cælum. Si autem reuixisset in sepulchro, ascendisset in cælum propria virtute, ea videlicet, quæ per dotem agilitatis glorificatis corporibus est communis. Vnde sicut ex nomine *Assumptionis* infertur communiter à Theologis deductio Mariani corporis in cælum, tum quia illud nomen propriè & in rigore refertur ad corpus, tum quia sola anima non tam diceretur assumpta, quàm ascendens; abiisset quippe in cælum natiua sua virtute motiua; ita ex eodem nomine rectè infertur deductio Mariani corporis in animis, & nondum glorificati; nam alio modo non saluabitur, translatum fuisse in cælum extranea virtute.

54 Secunda ratio, Eua formata fuit in paradiso terrestri. Ergo par est, vt Maria viuentium Mater fuerit reformata per resurrectionem in paradiso cælesti. Tertia; non dedecet nobilitatem Empyreï si in ipsum introducatur corpus aliquod inanime, & à corruptione præseruatum, vt exemplo Dominicæ Crucis æternaturæ in illo iuxta dicenda in sect. 2. Exercitat. 25. satis apparebit. Et quidem Deiparæ corpus etiam emortuum nobilius est cruce Dominica, & vel sic posset sanctificare Empyream aulam, vti sacrauit sepulchrum, reddiditque *sacrorum sepulchrorum sacratissimum, post Domini sepulchrum, vt ponderat S. Damascenus, qui Mariani corporis sepulchrum rhetoricè cogitat loqui in hunc modum: Nunc me defendunt Angeli, nunc diuina in me habitat gratia. Ego euasi officina medicina egrotantibus, Ego sum fons perennis curationum. Ego remedium aduersus Demones. Ego sum refugium omnibus confugientibus: Ex mea natura non habeo gratiam. Sepulchra fatere solent, tristitiam conciliare, latitæ esse aduersa. Ego autem euasi unguentum pre-*

riusum, & boni odoris particeps: unguentum, inquam, tam odoriferum, & tanta efficacia, vt vel parua sui portione donet defensionem: latitæ fontem excepi hospitio, & diues remansi perenni eius scaturigine. Hæc de se sepulchrum apud Damascenum. Et putes, Empyreum temerandum, si vel parua mora intra suum ambitum recipiat exanime corpus Marianum? Corpus videlicet *luminosum, quod Dei Verbi totam capiebat plenitudinem, & quod, dum videbatur in lecto, unguenti sanctificationis suauis odore perfundebat totam creatam naturam, vt inquit Andreas Cretenlis in oratione 2. de dormitione Deiparæ.*

55 Quarta denique ratio sit, quia cedit in maiorem Virginis laudem, si eius anima non deseruerit vel breui temporis spatio thronum cælestem, ad quem fuit exaltata, sed inibi existens delato corpori ex tumulo se iterum infuderit. Quòd si Marianæ animæ vnità corpori decet auctoritatem, & maiestatem ne frequenter relinquat locum cælestem, vt notat Suarez lib. 6. de Angelis capite 21. num. 23. imò si decet, ne vsque ad Iudicij magni diem discedat ab Empyrea sede, vt ex dictis de eius diuino Filio in sect. 4. Exercitat. præcedentis licet colligere; quid ni decebit ipsius adhuc non vnità dignitatem, & excellentiam? Si propter hanc rationem mediteris, *MARIÆ* animam permanisse in sua sede Empyrea, simulque diuinitus descendisse in sepulchrum, vnitàque corpori remeasse, tuncque amisisse duplicatam præsentiam. Contra; quia duplicata præsentia animæ cum vnione ad corpus in vno loco, & sine vnione in alio, inuoluit iuxta aliquos implicantiã contradictionis: & licet non inuoluat, excogitatur sine fundamento; cum facilius sit, permanente anima in Empyreo, transferri illuc à Deo corpus ministerio Angelorum.

56 Primæ ex his rationibus iam occurrerat Petrus Damiani serm. de Assumptione inquit, *Intuere mentalibus oculis filium ascendentem, & matrem assumptam; & videbis aliquid excellentius in Ascensione filij exhiberi, & aliquid gloriosius in Assumptione Virginis demonstrari. Ascendit enim Saluator in Cælum potestatiue virtutis imperio, sicut Dominus, & creator, Angelorum comitatus obsequio, non auxilio fultus. Assumpta est Maria in Cælum; sed gratia subleuantis iudicio, comitantibus, & auxiliantibus Angelis, quam subleuabat gratia, non natura. Ideo dies hac Assumptio, Ascensio illa vocatur, cum aliud sit potentia, aliud misericordia, solùmque soli sit priuilegium Creatori naturam rerum propria potestate supergredi. Hoc est illud excellentius, quod sibi vendicat super creaturam Creator, vbi etiam superabundans & singularis gratia non audeat aspirare. Sed si diligenter attendamus, Ascensionem Filij, & Matris Assumptionem, inueniemus profectò aliquid, quod nos inuenisse gaudebimus. Soli quippe Angeli Redemptori occurrere potuerunt; Matri verò cælorum palatia penetranti Filius ipse cum tota curia tam Angelorum, quam Iustorum solemniter occurrens euexit ad beate Consistorium sessionis.* Hactenus Purpuratus Pater, apud quem gloriosius illud, quod præ se tulit Assumptio Mariæ, non est resurrectio in Empyreï adytis, vt inferre vult P. Baeza. Et si ergo reuixisset in sepulchro Marianum corpus, & huic vt glorificato competat propria virtus ascendendi in cælum per dotem agilitatis, posset nihilominus Virgo rectè dici assumpta, quatenus ipsius personæ non erat simpliciter debita, & connaturalis ea virtus, vti debita, & connaturalis est personæ Christi, in quo animæ, & corporis glorificatio non est supra
exigentiam

exigentiam personæ. Et retorquetur argumentum; quia quando non habetur respectus ad personam, sed ad animam, & corpus, quibus præcisè secundum se non est simpliciter debita, & connaturalis glorificatio, proindeque neque virtus ascendendi in cælum, Christus etiam dicitur assumptus in illud, ut Marci 16. v. 19. act. 1. v. 2. ad Timoth. 1. c. 3. v. 16. & tamen non inferes, corpus Christi inanime sublatum in cælum. Quare ad saluandum nomen *Assumptionis*, non requiritur motiua virtus extrinseca omnino, & extranea; sed satis est intrinseca, & propria aliquatenus, dummodò non sit simpliciter connaturalis, & debita Virginis personæ. Ita ferè Suarez disp. 21. sect. 2. vbi adnotat, vti etiam Vellofillus in aduertentiis ad 8. S. Augustini tomum quæsito 9. Ioannes Bonifacius in Historia Deiparæ lib. 1. cap. 20. Virginem quandoque asseri assumptam ab Angelis, quia honoris causa eam comitabantur, sic vt affectantur Sanctorum animas ascendentes in cælum, & hac de causa dicuntur deportare eas illuc. Imò, & Christus à S. Augustino creditur ad cælum sublatus in manibus Angelorum, non quia si non portarent Angeli, ruiturus erat; sed quia obsequiebantur Regi: nec pertinebat ad infirmitatem Domini, sed ad illius honorificentiam, ad illorum seruitutem. Sic in Psalm. 90. v. 12. licet S. Gregorius Magnus homilia 29. in Euangelia scribat, *Redemptor noster non curru, non Angelis subleuatus legitur, quia qui fecerat omnia, super omnia sua virtute ferebatur.* Et S. Bernardus in tract. de gradibus humilitatis, *Non curru vehiculo, non Angeli adminiculo, sed propria virtute subnixum suscepit eum nubes ab oculis discipulorum.*

57 Secunda, & tertia ratio, non tam factum, quam possibilitatem suadent; & ex puris congruentiis in hac & similibus materiis vix quicquam solidum potest deduci; nam facile est pro opposita parte adinuenire alias cum Iosepho de la Cerda in libro, cui titulus est, *Maria effigies, reuelatióque Trinitatis, & attributorum Dei* 29. Academia, sect. 5. vbi maiori verborum, quam argumentorum apparatu cruentum bellum indicit Neotherico cuidam innominato, qui abs dubio est Noster Didacus de Bæza. Quarta ratio inuenusta non est. Sed respondebitur, non dedecere Virginis animam, quòd in occasione adeò graui, qualis est adsportatio sui corporis in cælum, deferat, ad tempus breuissimum, habitationem cælestem.

58 Verùm nec pro resurrectione Mariani corporis in sepulchro offerunt se se conuincentes omnino rationes. Nam si obiicias primò S. Hieronymum, qui explicans locum illum Isaia cap. 66. vers. 24. *egredientur, & videbunt cadauera mortuorum, qui prauaricati sunt in me, ait, omnem carnem, qua adoratura est in conspectu Domini, vel in Hierusalem cælesti: egressuram non loco, sed intelligentia, vt videat cadauera hominum mortuorum: neque enim cadauera mortuorum possunt intus esse cum Domino.* Respondebitur, S. Hieronymum, attento contextu accipiendum esse de cadaueribus hominum mortuorum, qui prauaricati fuerunt in Deum.

59 Si obiicias secundò, Christi Domini animam deuenisse ad sepulchrum, vt ibi resumeret corpus. Ergo æquum est, Mariæ animam descendisse etiam in sepulchrum, vt ibi denuò informaret corpus: sic enim Matris resurrectio similior erit resurrectioni filij. Et fuit quidem similis in aliis circumstantiis, vt in eo, quòd tertia die ab obitu, & quòd relictis vestibus in sepulchro. Hinc Placidus Nigidius explanatione in cap. 8. Canticorum vers. 5.

ante Bæzam edixit, minus veram esse illam putantium opinionem, in aëra processisse obuiam animæ Mariæ corpus, Angelorum ministerio subleuatum. Sed respondet Bæza in hunc modum, *IESU anima non descendit à throno, in quo nondum erat; imò ascendit ab Inferis, & venit ad corpus sepultum: quod quidem vnitum erat diuinitati, & ex hac parte equalis erat perfectionis cum ipsa anima, equaliterque per se estimabatur. Rursus resurgens in terra Christus, mirum in modum terram augebat, innumerâsque præstitit hominibus vilitates, standi cum illis conuersatus. MARIÆ anima in throno erat regali, longèque præstantior erat, quam corpus in sepulchro iacens; nec decorum videbatur quod præstantior pars relinqueret sedem gloria, vt descenderet ad inferiorem partem, quando hac facilius ad illam posset transportari.* Sic Bæza.

60 Si obiicias tertio, beatissimas animas descenduras de cælo paulò ante Iudicium vniuersale, vniendâsque corporibus in eo loco, in quo præextiterit maior pars materiæ ipsorum. Ergo similiter putandum est, beatam MARIÆ animam descendisse de cælo, & vnitam fuisse corpori in sepulchro. Respondebitur, secundam Antecedentis partem non esse certam: nam Granadus 2. part. controuersia 13. de Nouissimis tractat. 2. disp. 8. num. 5. cum Soto, Sala, & aliis, censet, resurrectionem generalem, futuram in eo loco, in quo peragendum est Iudicium, delatis illuc ministerio Angelorum cineribus, & pulueribus resuscitandorum. Sed quicquid de hoc sit, beatæ animæ ea de causa descendit de cælo, quin ad istud deferantur emortua corpora; quia cum Iudicium celebrandù sit in terra, non oporteret, vt emortua corpora transferrentur in cælum, & postea animabus vnita descenderent sine mora, translatio namque illa esset superuacanea, quantum ratione assequi possumus in re, quæ aliunde constat ex sacris Litteris. At contra translationem inanimis corporis Mariani in cælum nihil inuinit in sacris Litteris; & videretur superuacaneus ascensus animæ, si postea tertio die descensura esset, vt simul cum corpore rediret. Hac forsàn de causa Authores memorati in n. 4. dixerunt, MARIÆ animam mox, ac separata est à corpore, non abiisse in cælum; & cum id asserendum non sit, existimatur non ineptè, dum pro vitando superuacaneo ascensu asseritur, Mariæ corpus inanime deportatum fuisse in Empyreum.

61 Si obiicias quartò, affirmari ab Ecclesiæ Patribus, Virginem perductam in cælum comitantibus Angelis, & ipso Angelorum Rege Christo IESU. Si autem corpus Mariæ inanime translatum fuisset in cælum, vt quid tantus, & tam honorificus comitatus? Respondebitur, Patres, qui illud affirmant, loqui expressè de comitatu Virginis ascendens penes animam in cælum. Cuius responsi veritas comperta erit legenti Patres apud Castrum cap. 20. n. 13. & 20. ac 21. & apud Spinellum de laudibus Deiparæ cap. 26. n. 12. Nec ideò negabitur, multos Angelos eleuasse comites emortuo corpori Virginis, dum eleuatum est in cælum: vt toto triduo, quo iacuit in lecto, & sepulchro, multi etiam adstiterunt, circumdantes sacrum corpus, & canticis, quæ Angelis digna erant, Dei Matrem celebrantes, vt in n. 5. referebamus ex S. Damasceno; cui consonant Sophronius, & S. Ildesphus. Nam primus ait in epistola de Assumptione Virginis, *Ad cuius profecto exequias, quantum est fas credere, samulabantur Angeli, & vniuersa cælorum gratulabantur Curia.* Secundus verò sem. 3. de Assumptione.

ne. Quòd si ad partum Virginis talia Angeli can-
tarunt, credimus, quòd hodie dignas concelebrarunt
exequias, & suscipiunt cum gloria Matrem sui Crea-
toris gaudentes. Græci præterea in quodam hymno
canunt: *Superna sacratissima, ac longæva Angelorum
Virtutes, rei miraculo velut ætonita, atque inter se se
mutuò conferentes aiebant, Attollite portas vestras, &
eam suscipite, quæ & cæli, & terra opificem peperit.
Præterea hymnus, ac laudibus venerandum illud, &
sacrum corpus, quod inaspectabilem Deum, ac Do-
minum gestavit, dignè vos, & officiosè concelebrate.*

62 Si obiicias quòtò, resurrectionem Mariani
corporis in cælo esse contra Ecclesiæ Patres, qui
non nisi in sepulchro euenisse tradunt. Responde-
bitur, antiquos aliquos Scriptores Ecclesiasticos
innuere quidem, Mariæ corpus resuscitatum in sep-
ulchro. S. Damascenus inquit, *Hodie Eden noni
Adami paradysum recipit rationalem: quod de corpore
exanimi nequit intelligi. Rursus idem S. Pater,
quemadmodum illud sanctum, & corruptionis
expers corpus Christi tertio die à monumento surrexit;
sic etiam hanc à tumulo eripi, ac matrem ad filium
migrare, par erat. S. Germanus Par erat, te viventem
ad cælestem domum in vitam traduci. Michael Syn-
gelus encomio in S. Dionysium Areopagitam, E
quo quidem delubro, simul atque in monumento condi-
ta est, & deposita, incolumis prorsus, suòque restituta
corpori, in cælestem assumpta est requiem, ac virtutum
omnium choris, prælata cælestibus, denique & domi-
nio totius inaugurata creatura.* Michael Glycas 3. p.
Annalium. *Ipsa de sepulchro resurrexit prorsus uti,
filius eius, idemque Deus etiam fecerat, solis sepul-
chralibus exuviis in monumento relictis.* Leo Imperator,
*An non illam, ex qua carnis indumentum, quo
inter homines versari potest, susceperat, carne vesti-
uit, & ad summa fastigia cælorum euexit.* In Græco-
tum Horologio refertur, Virginem, cum primùm
resurrexit à sepulchro, apparuisse Apostolis circun-
datam Angelorum choris, & nubibus in sublimi
aëris. Præter hos Authores, non inuenio Græcos
alios, qui significant, corpus MARIÆ iam anima-
tum ascendisse in cælum cæteri namque solum-
modò tradunt, translatum fuisse in cælum, quin
declarent, an animatum, vel inanime.

63 Ex Latinis Scripioribus antiquis Author Li-
belli de transitu S. Mariæ c. 17. scribit apertè, MA-
RIAM surrexisse in sepulchro. Sed Libellus hic
censetur Apocryphus à Gelasio Papa in c. 3. *San-
cta Romana* 15. dist. nec est S. Ioannis Euangelistæ,
cui inconsultè affinxere aliqui apud Iacobum de
Voragine in Legenda de Assumptione, Petrum de
Natalibus lib. 7. c. 65. Petrum Viegam in vita B. Ma-
riæ c. 28. neque item est S. Melitonis Episcopi Sar-
denis, cui attribuitur à Iuliano Perez in Chronico
n. 91. & à Trithemio. Legantur Couarruias su-
prà, Sixtus Senensis lib. 2. Bibliothecæ Sanctæ v.
Mariæ transitus, Bellarminus, Possuinus, Miræus
in Melitone, Indéxque librorum Expurgandorum
pro Catholicis Hispaniarum Regnis. S. Augusti-
nus serm. 1. in Assumptione ait: *De sanctissimo igitur
corpore perpetuæ Virginis MARIÆ eiusque
sacræ animæ Assumptione, quantum Dominus dona-
uerit, loqui suscipientes, &c.* Sed verba hæc non ex-
primunt Marianum corpus animatum deductum
fuisse in cælum. Quòd si testimoniis non manife-
stis utaris, afferentur & alia, quæ in speciem fauent
translationi corporis inanimis, quale est illud Ioan-
nis Belerthi cap. 141. de diuinis officiis, *verum est,
Beatam Mariam, quòd ad animam eius attinet, as-
sumptam fuisse certò nouimus. An verò corpus eius*

*postea etiam assumptum fuerit, profectò incertum est;
piè tamen credimus, ipsam integrè fuisse assumptam
sed prius anima, ac deinde corpore.*

64 S. Thomas in opusculo 4. inquit: *Credimus,
quòd post mortem resuscitata fuerit, & portata in cæ-
lum.* S. Brigitta in sermone Angelico c. 20. *Remota
omni ambiguitate credendum est, quòd sicut à Dei
antecis corpus illud Virginis beatissima sepultura tra-
debatur mortuum, ita ab ipso Deo filio suo amantissimo
ad vitam perpetuam viuum cum anima venera-
biliter est assumptum.* Consonat Venerabilis Virgo
Marina, imitatrix Brigittæ lib. 4. vitæ M. S. Autho-
re P. Ludouico de la Puente c. 2. §. 3. latiusque par-
te 2. eiusdem vitæ, Authore P. Pinto Ramirezio
lib. 1. c. 40. Guilielmus de Bandensel ait Hodoepo-
rico ad Terram sanctam apud Henricum Canium
tom. 5. lectionis antiquæ p. 2. pag. 130. *Non diu cor-
pus illud sanctissima Virginis ibi (idest in sepulchro)
dimissum est, sed statim animare assumpta, resurrectio-
nis, & immortalitatis dotibus gloriatur.* Beata Veron-
ica de Binalco vidit in raptu qualiter ad cælum
ascenderit Virginis animatum corpus. Ita refert
Isidorus Isolanus in vita B. Veronicæ lib. 5. cap. 9.
additurque ibi, traductam Virgineum corpus per
medium Purgatorium, vt inde extracta anima co-
mites forent in itinere ad Emphyreum. S. Bernardi-
nus Senensis, Amadeus Lusitanus, Richardus de
S. Laurentio, aliique Authores Latini non adè
veteres conceptis verbis pronuntiant, Mariæ cor-
pus iam rediuuum assumptum fuisse. Responde-
bitur. S. Thomam non contradicere omninò ex-
pressè; licèt autem reliqui transcripti sic contra-
dicant; id tamen non sufficere, vt cogitatio tenta-
ta de resurrectione Mariæ in Emphyreo cæcè, & fi-
ne discussione damnetur. Nam quamuis hac tem-
pestate videatur noua, traditur non obscurè à S.
Gregorio Turonensi (qui obiit anno 596.) à Petro
Abaelardo (qui naturæ concessit anno 1142.) ab
Amedeo Lauannensi (cuius felix mors anno 1158.)
aliisque viris non contemnendæ authoritatis, qua-
les sunt Baptista Mantuanus, & Franciscus Coste-
rus; habet pro se non incongruas rationes, cederè-
que videtur in maiorem Deiparæ gloriam; de qua
*ter Sacrosancta Virgine, qui omnia illustra, & glorio-
sa dixerit, nunquam quidem à veritatis scopo aberrabi-
bit, iudice S. Basilio Seleuciensi, in oratione de Ver-
bi Incarnatione.*

Si obiicias textò, Amedeum in periodo illa ac-
cipiendum sic, MARIAM in sede gloriæ collocata,
ibi Deum, & hominem in vtraque natura contem-
platur mentis, & carnis oculis, vt pote quæ resum-
plerit carnis substantiam, & duplici stola sit indu-
ta. Hæc sensus suadet, quia ipse Amedeus in ho-
milia 8. contestatur Virgineum corpus non mor-
tuum, sed rediuuum ascendisse in cælum. Ait enim:
*At gloriosissima carne integerrima, mente serenissima,
vuentium mitissima, quòd cunctis humilior, & sanctior
exiit, super omnes eleuata, & in cælum à cæli ciui-
bus honorificentissimè, & ex more Imperiali suscepta
à Patre supremo in regno claritatis aterna, & in
throno excellentissima gloria prima post Filium, quem
ex se genuit incarnatum, iussa est residere.* Et tur-
lus, *Sublimata itaque super omnia ligna paradisi,
& super altissimorum montium præcellos verti-
ces exaltata, ipsos cælos inasestimabilis magnitudi-
ne penetra it cælestium ordinum stipata choris, &
virginum choreis adornata.* Quæ postrema ver-
ba nullus de corpore defuncto intelliget; sed nec
de sola anima, siquidem respectu huius magnum
non est, quòd cælos penetret. Accipi igitur debent
de

de corpore, & anima simul. Vnde Amedeus potius contrarius est, quàm fauceat resurrectioni Virginis Matris in Empyreo. Retpondebitur, postrema verba intelligi de anima penetrante cælos absque confortio corporis; quæ penetratio magnum quid fuit tum ob ascensum *super omnia ligna paradisi, & super altissimorum montium præcelsos vertices*, id est, super choros Angelorum; tum ob istorum, & beatarum aliarum animarum splendidum comitatum. Quòd si magnum quid non esset, animam solutam corpore penetrare sic cælos; sanè nec eximium esset, coniunctam glorificato corpori penetrare: tam enim facile foret hoc secundum, quàm illud primum, attenda dote subtilitatis, & agilitatis communicata corpori glorificato. In anterioribus Amedei verbis nullum vestigium extat ascendentis animæ cum corpore. Finge, Amedeum non edidisse homiliam 7, aut eam temporum iniuria ad nos non peruenisse; tunc neque ex prioribus, neque ex posterioribus verbis homiliæ, quæ nunc est 8. in ordine, inferre quispiam posset Lautannensem Antistitem tradidisse resurrectionem Mariani corporis, multoque minus ascensionem cum anima unita. Sensus, qui aptatur periodo ex homilia 7. improbabilis non est; sed collata ea periodo cum altera S. Gregorij Turonensis, quem præ oculis habitum ab Amedeo, (vt & habitus fuit ab Abacardo in ferm. 25. de Assumptione, imò & transcriptus,) vehemens mihi suspicio insidet, cordatis nemo reprehendet Baëzam de adulterato Lautannensis sensu; nec dicet cum Iosepho de la Cerda, *Odit fucum hunc Amedeus; præuè construitur, clara periodus est.* Si hic Author lustrasset oculis, aut diligenti mentis trutina expendisset Turonensis, & Abacardi verba, ac Mantuani carmina, vellet, ni fallor, indictam, vel deletam suam hanc asseuerationem, *Certè sincera veritatis amator nullum Patris vestigium, nullam vel leuem coniectura umbram huic posse imaginationis licentia fauere, facili negotio conficiet.*

66 Hæc cum ita sint, nihilominus P. Baëza post multa ingeniosè cogitata pro resurrectione Deiparæ in Empyreo concludit dicens, *Ego subscribo aliquibus Patribus contrarium expressè supponentibus, ne videar de meo aliquid moliri etiam in laudem Mariæ; cui credo noua, & vetera reservari à Filio.* Modesta quidem verba. Irreligio tamen non esset, moliri aliquid noui in honorem Virginæ Matris: *De qua non solum dicta sunt gloriosa, sed etiam dicuntur quotidie, & dicuntur vsque in æternum. Christus enim Mariæ Filius, qui antiquos inspirauit, vt de Matre sua sub æigmatibus gloriosa prædicerent; ipse & quosdam modernos illustrat; & etiam vsque ad finem mundi semper aliquos illustrabit, vt Matris præconio, noua semper aliqua, & gloriosa superaddant.* Ita Richardus de S. Laurentio lib. 4. de laudibus Mariæ.

67 Iam si meum iudicium expectes, non penitus damnabo resurrectionem Mariæ in Empyreo, suspiciorque, non defuturos, quid id si cedere putent in sanctissimæ Matris gloriam promouere current; præsertim qui sciunt ex Petro Cellensi lib. 9. epist. 10. *Suum in laudem Virginis impendere ingenium, & studium, nec improbabile, nec irremunerabile esse.* Absolutè autem censeo, Deiparam reuixisse in sepulchro; sic enim innuitur à Patribus, traditur communiter à Doctõribus, creditur à Fidelibus; & ex resurrectione in Empyreo nihil peculiare laudis, & honoris interesse Beatissimæ Virginis prospecto.

SECTIO VI.

An quoties celebratur anniuersaria dies Assumptionis, subleuentur pænis damnata anima?

68 S. Ildephonfus ferm. 5. de Assumptione ait, *S. totus mundus hodie condigna iubilatione lætatur, & gaudet; tantummodo ululat, fremit, & submurmurat; quoniam gaudium, & lætitia huius diei claustris infernalibus inclusis aliquod remedium, & refrigerium præstat. Non audent, vt opinor, ministri Tartarei hodie attingere suos captiuos, quos recolunt redemptos illius sanguine, qui pro mundi salute est dignatus nasci de Virgine.* Hactenus Virgini additissimus Pater, qui videtur ad commendationem diei sacri Assumptioni transtulisse, quæ Prudentius in hymnò Cerei Paschalis cecinit de Peruigilio Resurrectioni Christi dicato,

*Sunt & spiritibus sape nocentibus
Pænarum celebres sub styge feræ,
Illa nocte, (sacer qua rediit Deus
Stagnis ad superos ex Acheronticis
Non sicut tenebras de face fulgida
Surgens oceano Luci fer imbuir,
Sed terris Domini de Cruce tristibus
Maior Sole nouum restituens diem)
Marcent supplicii Tartara mitibus
Exultatque sui carceris otio
Umbrarum populus liber ab ignibus
Nec feruent solito flumina sulphure.*

S. Ildefonsum verbatim descripsit S. Odilo Abbas Cluniacensis in sermone de Assumptione, & S. Odilonem Nouatinus in umbra Virginea n. 779. vbi non longè abest, vt subfignet.

69 Frater Alfonso Vasquez lib. 4. de S. Ildefonso cap. 8. post Alfonso Mendozam in quaestionibus quodlibeticis q. 6. scholastica n. 3. interpretatur ipsum, quatenus loquatur de mitigatione pænarum Purgatorij. Sed hæc explicatio aliena valdè est à contextu verborum; vt omittam animas in Purgatorio non torqueri à Tartareis ministris, seu Dæmonibus: ait autem S. Ildephonfus, *Non audent, vt opinor, ministri Tartarei attingere suos captiuos.* Vt, inquam, omittam. Nam etsi probabilius sit, per Dæmones tanquam ministros non infligi Purgatorij pænam, vt docent communiter Theologi in 4. dist. 20. ac 21. & cum eis Suar. tom. 4. in 3. p. disp. 46. sect. 3. tamen non est omninò certum; idè inter secreta, quæ nobis suo tempore aperientur, relinquatur ab Eminentissimo Cardinali Bellarmino lib. 2. de Purg. c. 13. Prudentium exponit Duuallius tract. de quatuor Nouissimis q. 2. art. 10. pag. 534. Sic quidem vt per ferias significarit diuersitatem pænarum, & mutationes iuxta illud Iobi 24. v. 19. *Ad nimium calorem transeat ab aquis nium.* Verum tamen Prudentius subleuationem aliquam in pænis, quàm disertè exprimit; & mutatio à calore in frigus non leniret supplicia, alioqui vicissitudo caloris, & frigoris, quæ in damnatorum corporibus asseritur à multis Theologis, importaret leuamen aliquod ipsis damnatis.

70 Satius est fateri, Prudentium more Poëtico excessisse, & S. Ildefonsum, vt ostenderet lætitiã diei Assumptionis, populari modo, & hyperbolico loquutum. Sed aduertendum est cum Valerius tom. 4. disp. 11. q. 1. punct. 3. v. *Etsi autem.* Perauio tom. 3. Theologicorum dogmatù lib. 3. de Angelis c. 8. n. 18. non esse errorè in fide, quòd damnatorum animabus

animabus leuamenti quidpiam in tormentis indulgeatur quandoque ad tempus ante diem extremi Iudicij. Et mitigari tantillum earum cruciatus suffragiis uiuorum, indicauerunt aliqui Patres, docuerunt nonnulli Theologi antiqui, & ab Alfonso sapiente Hispaniarum Rege traditur tit. 4. Partita 1. lege 42. his verbis, *Orare debent Deum, qui uiuunt in hoc seculo, pro animabus defunctorum, nam ob bona, qua hic faciunt illarum gratia, allenuat Deus pœnas commorantium in Inferno.* Sed de hoc puncto consulantur S. Iulianus Toletanus lib. 2. Prognosticôn cap. 25. S. Thomas in 4. dist. 45. quæst. 2. Dionysius Carthusianus, Dominicus Sotus ibidem, Gregorius Lopez in Glossa ad legem Hispanam præcitaram. Sixtus Senensis lib. 6. Bibliothecæ sanctæ, annotatione 47. Bellarminus lib. 2. de Purgatorio cap. 18. Suarez tomo 4. in 3. part. disp. 48. sect. 4. conclus. 2. Granadus 1. part. controuers. 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 4. Duuallius, Mendoza, Valentia, & Petauus supra. Quorum postremus perdoctè norat, respirationem infelicitum animarum in tormentis ob suffragia fidelium aduersari iam communi Catholicorum sensui, & præiudicium pati exinde, quòd Ecclesia nunquam pro damnatis preces fundat; si verò intermissionem aliquam pœnarum speraret, sollicita proculdubio esset, ut ipsis subueniret.

SECTIO VII.

*De materiali throno Deiparæ in Empyreo,
& de eminentissimo loco, quem post
Filiū occupat.*

71 **N**ostri muneris non est tractare de gloria essentiali, & accidentali animæ, ac corporis Deiparæ. Non possumus tamen non dicere obiter, eam esse ingentissimam. *Nam quantum gratia in terris adeptæ est præ cæteris MARIA, tantum obtinuit in cælo gloria singularis, teste Bernardo in serm. 1. de Assumptione: iuxta quem Deus, qui Matrem suam singulari in cælestibus donaturus erat gloria, singulari in terris præuenire curauit, & gratia.* Ita homilia 2. super Missus est. Et apud Guerricum in serm. 1. de Assumptione introducit Christus sic loquens, *Nullus mihi plus, quàm Maria, ministravit in humilitate mea: nulli abundantius administrare volo in gloria mea.* Vnde, ut docet S. Ildefonsus serm. 2. de Assumptione, *Etsi impertit præmia iustus Iudex Christus Dominus, secundum Apostolum, unicuique iuxta opera sua, huic tamen Sacratissima Virgini genitrici suæ, sicut incomparabile est, quod gessit, & ineffabile donum, quod percepit; ita & inestimabile, atque incomprehensibile præmium, & gloria, non dico inter cæteras sacras Virgine, verum etiam ultra omnes sanctos, quam promeruit.* Subditque Harphius lib. 1. Theologiæ Mysticæ parte 2. cap. 57. Beatissimam Virginem, tantum excedere in gloria naturam tam Angelicam, quàm humanam simul iunctam, quantum in magnitudine centrum suum excedit circumferentia Firmamenti. Tanta certè est MARIA gloria, quæ eam ex hoc mundo transeuntem excepit, ut, encomiaste Petro Damiani in serm. de Natiuitate, principium ignoret, nesciat finem. Tanta præterea est, ut ei prædicande neque hominum, neque Angelorum lingua sufficiat, & quia discerni non possit, honorari debeat silentio, quemadmodum instruimur à S. Epiphano, & ab Andrea Cretensi in Sermonibus de Laudibus, & Dormitione Deiparæ. Quapropter hoc negotio

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

liberi pergimus ad alia, quæ ad locum Virginis in Empyreo spectant.

72 P. Canisius cap. 4. vers. *Reliquum est, refert, quosdam sensisse singularem thronum, & speciale Regis solium excelsum MARIAE in cælo esse tributum, ut super choros Angelorum, & cælitum omnium exaltata, nihil contempletur super se Mater nisi Filium solum, nihil miretur super se Regina, nisi Regem solum, nihil veneretur super se Mediatrix nostra, nisi Mediatorem solum.* Hactenus Canisius. Illi autem, quorum meminit, habuerunt proculdubio sermonem de materiali throno, si quid speciale senserunt: nam de spiritali celebre est pronunciatum Ecclesiæ, quòd *sancta Dei Genitrix exaltata sit super choros Angelorum ad cælestia regna.* Contestantur passim Patres, inter quos Bernardus in sermone 1. de Assumptione ait, *Nec in terris locus dignior Veri virginis templo, in quo Filium Dei MARIA suscepit; nec in cælis Regali solio, in quo MARIAM hodie MARIAE Filius sublimauit.* Similia alia ex multis Patribus congerunt Canisius in eo cap. 4. & Castrus cap. 20. num. 21. quæ etiam præcipuè intelligenda sunt de excellentiori beatitudine, & gloria Mariæ præ singulis saltem Angelis, & hominibus, excepto homine Deo; non est, cur non possint etiam intelligi de splendidissimo aliquo solio materiali valde proximo ei, in quo Christum existere diximus sect. 3. anterioris Exercitationis, consentiente Hieronymo Columbo in Angelica, & humana Hierarchia lib. 4. cap. 74. num. 8. lib. 8. cap. 20. num. 4.

73 Nonnulli apud Pelbartum lib. 10. Pomerij sermonum de B. Virgine parte 2. ait. 1. c. 2. dicunt *Beatam MARIAM in eodem throno gloriosissimo esse cum Domino IESU ad dexteram.* Et sic quidem tinnunt verba Alberti Magni in Mariali cap. 190. Sed mens eò præcipuè collineat, ut Dei Parens in cælo eleuata sit super omnes Angelicos spiritus, vel forsitan subintelligi voluit Albertus, quatenus in eodem throno altior esset sedes Filij, quàm Matris. Videatur idem Albertus serm. 38. qui est 3. de Natiuitate B. Mariæ, ubi ex S. Hieronymo profert hæc verba, *Etsi in domo Patris mansiones multe sint, credimus splendidiorẽ mansionem Matri Filium præparasse.* Eadem habentur apud Thomam Angelicum, vel Anglicum in cap. 12. Apocalypsis vers. 1.

74 Deipara Virgo sublimiorem occupat locum in Empyreo post diuinissimum Filium. In cuius veritatis confirmationem aurea sunt quædam Guilielmi Parui verba apud Delrium in cap. 3. Cantorum vers. 4. quibus etiam longis, nolui vel vnum apicem adimere. Interpretans itaque Guilielmus illa Sponsæ Verba: *Paululum cum pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea, subiungit hæc: Forsitan igitur Angeli responderunt Sponsæ interroganti; Num quem diligit anima mea vidistis? Planè vidimus eum, & nobis superiorem, & nobis inferiorem. Infra nos hominem, supra nos Deum: infra nos apud te, supra nos apud Patrem. Erit autem quando eum totum videbimus supra nos, quando humanitas de te assumpta post laborem sacra, & saluifera passionis clarificabitur, & ad dexteram Patris collocabitur. tum etiam, tu Domina, supra nos assumeres, ut inuenias IESVM tuum, in diuinitate sua, in Patris equalitate. Pertransibis nos, & inuenies quem nunc quæris. Transisti nos, sed nondum pertransisti: illud tibi tribuit prærogatiua meritorum; istud denegauit pondus carnis obnoxia corruptioni. Verum cum IESVS tuus in cælum ascenderit, & tu post illum assumpta fueris pertransibis nos, ut quadam singularitate honoris, & gloria*

h super

super omnes choros Angelorum eleueris. Cateris enim Sanctis equalitas nostra promittitur, tu autem sola inter puros homines, gratia prolis tua, etiam Angelicam sublimitatem transcendes. Pertransibis ergo nos, sed paululum: Nam IESVS tuus pertransibit nos longè, & multum, assumptus in dexteram Patris, ut ab omni creatura intellectuali non tantum in diuinitate sua, sed etiam in humanitate adoretur, & in nomine eius omne genu flectatur celestium, terrestrium, & infernorum. Significat itaque Deipara, hanc uirginum prophetiam fuisse adimpletam, & nequidem unum eorum uerborum cecidisse in terram. Paululum, inquit, cum pertransissem eos, inueni &c. Nam assumpto IESU meo in gloriam suam, & ego post eum, & sic pertransiens paululum Angelos, inueni eum, & aspexi facie ad faciem in equalitate Patris confidentem, & tunc conqueuit omnis inquisitio mea, siquidem tenui eum, nec dimittam. Hæc Guilielmus dulciter, & uenustè.

75 Porro autem etsi Virgo loco, & dignitate transcendat puras omnes creaturas Angelicas, & humanas, exaltata tamen non est ad cælum Trinitatis, ut conatur probare Chassanæus 12. parte Catalogi gloriæ mundi, consideratione 5. addens, *Et hæc disco solum pro quadam inuestigatione, non tamen istud assero; sed me remitto ad Dominos Theologos.* Sed nec tentare debuisset; felicèque essent artes, si de illis soli artifices iudicarent. Nam cælum Trinitatis est diuina Celsitudo, & Immensitas, ut docent Origenes homilia 2. in Ioannem. S. Anselmus in Elucidario, V. Beda in c. 1. Genesis & apud ipsum S. Hieronymus, S. Anastasius Synaita lib. 2. Anagogarum contemplationum in Exameron, Bellouacensis lib. 3. speculi naturalis cap. 85 & 86. Albertus Magnus in 2. dist. 3. art. 7. & in summa de quatuor Coæquæuis, q. 4. art. 9. cum duob. seqq. S. Thomas 1. p. quæst. 61. art. 4. ad 3. & q. 68. art. 4. in corpore, Incognitus in Psalm. 57. n. 1066. & in Psalm 148. n. 2571. Richel in Elementatione Theologica, propositione 105. Quod cælum alio nomine uocatur *super substantialium* à proximiori Authore, tum à B. Thom. Villanouano concione 2. in Ascensione. Non ergo ascendit Virgo ad Cælum Triados si doctrina Alberti (suprà art. 8. prioris operis, articuloque 1. posterioris, & uocis retineatur significatio, recepta à Patribus, & Theologis, cui non steterit Petrus Damiani serm. de Assumptione, & Richardus de S. Laurentio lib. 12. de laudibus B. Mariæ in serm. 1. de Assumptione. Nam primus ait, *Sublimis ista dies, & splendidiore Sole refulgurans, in qua Virgo Regalis ad thronum Dei Patris euehitur, & in ipsius Trinitatis sede naturam etiam Angelicam sollicitat ad uidendum. Secundum, triplex est cælum, Aëreum, Sydereum, Empyreum, in quo Angeli Deum laudant. Sed nec in primo; nec in secundo, nec in tertio; cum super omnes Angelorum choros non dubitetur collocata Deipara. Sed in altiori, si quod est altius, vel in superiori parte Empyrei, ubi est thronus diuina Maiestatis, quod dicitur Cælum Sanctæ Trinitatis. Nihil enim creditur altius in celo, Sede MARIE; que ad dexteram Filij sedere creditur in throno Maiestatis.* Hos duos Scriptores sic percipe, quatenus B. Virgo secunda post Christum possideat in Empyreo specialem, altiorèque sedem, & constituat in Beatitudine singularem chorum supra omnes Angelos Disce etiam ex S. Thoma in 4. dist. 12. q. 1. art. 3. quæstiuncula 2. ad 3. B. Virginem non dici propriè sedere ad dexteram Dei, quia *quamuis sit super Angelos exaltata, non est tamen exultata usque ad equalitatem Dei, vel*

ad unionem in persona. Dicit uero propriè ad stare à dextris, in quantum honor filij aliquomodo participatiuè, non plenariè, redudat in ipsam, in quantum dicitur *Mater Dei, sed non Deus.* Et de loco Virginis Beatissimæ in cælo uide S. Theresiam c. 39. suæ uitæ.

SECTIO VIII.

De Regio diademate Virginis in Empyreo.

76 P. Suarez disp. 21. sect. 4. v. Ex his, existimat, Virginem ob singularem Filij generationem castissimam, atque purissimam habere in corpore singularem aliquem, & admirabilem splendorem, vel aliquid aliud, quod sit ueluti insigne Regiæ dignitatis, ac diuinae Maternitatis, ac principatus, & domini in omnes Beatos. Citat S. Bonau. qui in speculo B. Virginis c. 6. scribit, *Re uera in capite eius Rex Regum diadema regni posuit. Diadema ceriè tam impredictabile diadema tam delectabile, diadema tam mirabile, quod hoc omni lingua inenarrabile, omni ingenio in scrutabile est.* Sic Seraphic. Doctor; cuius, & Suarij pia existimatio cõprobat ure inde, quod iuxta Sotum in 4. dist. 49. q. 5. in fine articuli 2. sunt coniectura, ut appareant in capitibus corporum glorificatorum coronula figurata. Neque probabilitate caret, ut quandam colorum uarietatem præ se ferant aureola; nam & corpora ipsa colorata erunt. Non quod ex commixtione qualitatum, que in Beatis sunt naturales, uarietas illa colorum in aureolis oriatur: quippe cum sint supernaturalia insignia; sed quod claritas ipsa gloria in capitibus Virginum decorem quandam album præ se ferat, & in Martyribus subrubeum, & in Confessoribus subuiride. Et fortasse in manibus Virgines candida lilia gestare apparebunt, & Martyres palmam: & in Doctoribus apparebunt subuirides rami. Nihil enim uetat quominus celestis claritas illas representet uarietates. Hæc Sotus laudatus à Barrada tom. 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. Henriquez lib. vlt. de fine hominis c. 27. §. 6. Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 8. sect. 3. n. 74. (cauet is Author d. 14. l. 15. n. 120. ne quis cum Anabaptistis relatis ab Spencæo dicat resurrectorum epulonem cum insigni farciminis, ebriosum cum poculo, militem cum gladio) Duuallio tract. de quatuor Nouissimis quæst. 3. art. postremo pag. 585 (ranado 3. p. controu. 13. de Nouissimis tr. 3. disp. 8. sect. 1. à n. 7. Tannero tom. 2. disp. 1. q. 4. dub. 3. n. 38. Roa de statu Beatorum c. 15. Cornelio à Lapide in c. 12. Danielis v. 3. Tirino ibid. Theophilo Raynaudo p. 2. de Martyrio per pestem c. 6. n. 33. Iosepho Angles, q. de Beatitudine art. 6. Felice c. 5. de Beatitudine, diffic. & n. 4. Philip. Gamachæo in 1. 2. q. 5. c. 6. in fine. Bonac. in 3. p. disp. 3. q. 5. punct. 4. §. 3. propos. 2. n. 11. Præuere S. Augustin. in variis locis citatis à Raynaudo. S. Anselm. in Elucidario, S. Bernardus lib. de Passione Domini, c. 31. S. Bonauentura in Breuiloquio, c. vlt. S. Antonin. 3. p. summæ Theologiæ tit. 30. c. 8. Paludanus in 4. dist. 49. q. 8. art. 4. Maior q. 23. Carthusian. q. 8. eiusdem distinctionis. Viguerius in Institutionibus c. 14. §. 3. Nec silèdus S. Thom. in additionibus ad 3. p. q. 96. art. 10. in corpore ubi docet, *Sicut ex gaudio essentialis pramij, quod est aurea, redundat quidam decor in corpore, qui est gloria corporis; ita ex gaudio aureola resultare aliquem decorem in corpore: ut sic aureola principaliter sit in mente; sed per quandam redundantiã refulgeat etiam in corpore, vel in carne.* Si autem decor redundans in corpus ex gaudio aureolæ non se habeat eo modo, quem excogitat Sotus, non distinguitur

distingueretur à dote claritatis gloriosæ. Præter hanc ergo, aureola corporis importabit varios colores apparentes ex refractione ipsius claritatis in contiguo Empyrei corpore aliquantulum condensato, seu compresso instar coronulæ, aut palmæ; quæ condensatio, vel compressio partium Empyrei antea liquidarum fiet vel à solo Deo, vel simul etiam à virtute agilitatis Beatorum coronula, aut palma præfulgentium.

77 Et cum hæc adeo sint probabilia pro aureolis Martyrum, Virginum, & Doctorum, multò propius veritati erit, quod de speciosissimo diademate apparente in Deiparæ capite, & repræsentante non tantum dignitatem Virginis, & Magistræ, sed & Matris, ac Reginæ cælorum dictum est ex S. Bonaventura, & Suario, idemque indicatur à Granado sect. 3. n. 16. traditurque expressè à Salas n. 75. Spinello c. 6. de laudibus Deiparæ n. 7. Benzonio in canticum *Magnificat* libi. c. 18. Sherlogo in Cantica, volumine 3. vestigatione 37 n. 21. Gonfaluvo Duranto nota 4. ad c. 26. lib. 7. Reuelationum S. Brigittæ, Carthagena homilia 14. & 15. de Assumptione Virginis, Pioræo in Corona Virginis tract. 1. cap. 18.

78 Confirmatur iterum, quia si teste Lorino in Acta c. 2. v. 42. non defuerunt, qui affirmarint, glorificata corpora eorù, à quibus in vita mortali Christus sub speciebus Sacramentalibus dignè sit sumptus, habitura peculiarem quasi ornatum in similitudinem aureolæ, quod arsit Andreæ Lucae Arcones in c. 1. Isaia, v. 13. discursu, & n. 7. Maximiliano Sandæo in Theologia Iuridica commentatione 44. Cur Virgineo Matris corpori, quod non solum dignè suscepit Christum, sed ex suis purissimis sanguinibus ministravit materiam ad corporis à verbo diuino assumpti efformationem, non putemus concessum speciale aliquod insigne externum? Ex hoc insigne respondebit aureolæ existenti principaliter in anima beata, siue talis aureola sit quoddam spirituale, ac indelebile signum, siue gaudium perceptum de dignitate Matris Dei, Reginæq; cælorum. Licet autem, ut cognoscatur præfata dignitas à reliquis Beatis, non sit necessarium speciale insigne externum; tamen quia conducet ad maiorem gloriam accidentalem corporis Virginei, idè admittendum in eo est uti externæ aureolæ in Virginibus, Martyribus, Doctoribusque & uti in Martyribus signa, & cicatrices vulnerum *relucentes, ac Solis splendorem sua claritate superantes*, docente S. Ephramo de laude Martyrum; suntq; apud homines in vsu insignia dignitatum, et si hæc alios non lateant, quia nimirum illa maiori decori & splendori deseruiunt, adhuc quando sine illis dignosceretur, & æstimaretur ab aliis status ipsorum. Salas, & Granadus supra, necnon Ægidius Lusitanus tom. 3. l. 5. de Beatitudine q. 9. art. 7. n. 15. fatentur, existere etiam in Christi corpore eximiam pulchritudinem, & insigne aliquod, ex quo statim omnes cognoscant esse omnium Regem, ac Redemptorem, siue vocanda sit aureola, ut contendit Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 55. n. 23. siue non sit vocanda aureola, ut communiter censetur.

79 Cùm meditor Virginem Regia insignitam corona, occurrunt menti illa, quibus apud Rupertum Cantic. 4. affatur ipsam Virginem suus Filius, *Coronaberis, ut in cælis Regina sanctorum, & in terris Regina sis Regnorum. Vbi cumque enim predicatum fuerit illud de dilecto dictum; Minuisti eum paulò minus ab Angelis, gloria, & honore coronasti eum, constituisti eum super opera manuum tuarum: predicabitur de te, quòd sis dilecta, & mater huius Coronati, ac pro-*
P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

inde Regina cælorum, toto iure possidens Filij regnum. Occurrunt etiam illa, quibus apud S. Laurentium Iustinianum serm. de Assumptione alloquitur eandem Virginem idem Filius, Thronum paratum conscende, coronam gemmis ornatam suscipe, stolæque immortalitatis te indue, ut merito sublimeris in me, quæ me præcipuo dilexisti charitatis affectu; & quidem volo, ubi ego, ibi & tu, eademq; fruaris gloria, quanquam aliter. Imò Arnoldus Carnotensis tract. de laudibus B. Virginis, non tam cõmunem, quàm eandem indicat Filij gloriam cum Matre. Quam sic rursus alloquitur Guericus in ser. 8. de Assumptione, Perge MARIÆ, perge segura in bonis Filij tui, fiducialiter age tanquam Regina, & Sponsa. Requiem querebas, sed amplioris gloriæ est, quod tibi debetur regnum, & potestas: indinsum tecum cupit habere imperium, cui tecum in carne vna, & vno spiritu indinsum fuit pietatis, & unitatis mysterium.

80 Sed ut luculentius appareat, quàm indinsum sit IESU, & MARIÆ imperium, non subtricebo præclara S. Bernardini verba tom. 4. serm. de Natiuitate B. Mariæ art. vnico c. 6. pag. 118. *Ille, qui Filius Dei est, & Virginis benedicta, volens paterno principatui principatum equiparare maternum, ipse, qui Deus erat, Matri famulabatur in terra, & erat subditus illi. Propterea hæc est vera propositio, Diuino imperio omnia famulantur, etiam Virgo: & iterum hæc est vera, Imperio Virginis omnia famulantur, etiam Deus. Si ergo ipse etiam Deus famulatur Virgini commoranti in terra, nihil mirum, si cum Virgine commorante iam in cælo indinsum habeat imperium erga Angelos, & homines, cunctasque Vniuersi creaturas. Vnde S. Bonaventura in speculo Virginis c. 8. ait, Quia Dominus potentissimus tecum est, ideo & tu es potentissima secum, potentissima es per ipsum, potentissima apud ipsum, ita ut verò dicere possis illud Ecclesiastici 24. In Hierusalem potestas mea. Nam verè tam in cælis, quàm in terris potestatem habet Mater potentissima Creatoris. Non absimiliter Richardus de S. Laurentio lib. 4. de laudibus B. Virginis, Cum eadem sit potestas, & communis Matris, & Filij, quæ ab omnipotente Filio omnipotens est effecta, verè dicit cum Filio Matth. 28. Data est mihi omnis potestas in cælo. Petrus Damiani serm. 1. de Natiuitate Virginis cùm scripsisset, datam huic omnem potestatem in cælo, & in terra, subdit, Quid tibi negabitur? Nihil tibi impossibile, cui possibile est, desperatos in spem beatitudinis releuare.*

81 His plena sunt Sanctorum scripta, Et ne voluntas ieiuna abeat, perpende cum S. Anselmo lib. de Excellentia B. Virginis cap. 9. *Qua exultatione exultabunt Beati pro tanta gloria MARIÆ quo honore subleuabuntur in tanta potentia eius, cum ipsam Dominam, per quam tanta bona eis prouenerunt præ oculis habuerint iuxta Deum, quem de suo utero Virgo Filium peperit, residentem, & iure materno cælo, terra, que cum eodem Filio presidentem. Omnis itaque creatura defert eis honorem, non solum quia videbunt naturam ipsorum consortem esse suum Creatorem, sed etiam quia Dominam summam, & vnicam Dominatricem cæli, & terra MARIAM ex his conspicient esse factam Reginam Angelorum. His igitur ita consideratis, tu quicumque ex humana stirpe progenitus es, quomodo potes, & quantum potes, erige aciem mentis tuæ in eam, & quas potes laudes persolue, considerans quas grates, quas laudes, quæ obsequia ei perpetuo debeas, per cuius beatam, & integerrimam fecunditatem de tanto malo ad tantum bonum, ut breui ostendimus compendio, sis prouectus, guarus attende. Nulla te ab horum consideratione sæculi delectatio moueat, nulla cuiusuis amoris*
h 2 desidia

desidia à debita laudum exhibitione retardet. Hæc ex Anselmo.

82 Ex cuius verbis sumpta occasione animaduertentim, si Virgineæ mammæ specie, & pulchritudine sua sanctos Angelos oblectabant, cum ab eis penderet Speciosus præ filiis hominum. Ut considerat deuotissimus Guilielm. Paruus apud Belrium in c. 4. Cant. v. 4. quantò magis nunc Angelos, & beatas animas recreabit ipsius cum Filio regnantis Majestas? Ipsi etiã Virgini Matri incomparabilis, & singularis gloria erit, ut obseruat Guericus serm. 4. de Assumptione, Videre Deum Regem omnium in diademate carnis, qua coronauit eum, ut & Deum agnoscat & adoret corpore proprio, & corpus proprium glorificatum videat in Deo. Vbi prætermittenda non sunt S. Augustini verba in lib. de Assumptione Mariæ c. 6. *Quantum contueor, quantum intelligo, quantum credo, MARIÆ anima claritate fruitur Christi, & gloriosis conspectibus, eum semper videre sitiens, & semper conspiciens, dum inestimabiliter pascitur, excellentiori quadam, specialique prerogatiua à Filio honoratur; possidens in Christo corpus suum, quod genuit, clarificatum in dextera Patris: etsi non suum per quod genuit, tamen suum, quod genuit. Et quare non suum, per quod genuit? Si enim non obuiauerit necdum perspecta autoritas, verè credo, & per quod genuit, quia tanta sanctificatio dignior cælo est, quam terra. Quoniam thronum Dei, thalamum Domini, domum, atque tabernaculum Christi, dignum est ibi esse, ubi ipse est. Tam pretiosum enim thesaurum dignius est cælo seruari, quam terra. Sic Augustinus. Et vbinam nisi in cælo seruaretur corpus eius, quæ Encomiaste Andrea Cretensi in oratione 1. de Dormitione Deiparæ, cælorum naturam puritate superauerat? Decebat quippe, docente S. Damasceno, in simili oratione, ut quomodo verbum ad eam descendit, ita etiam eam illi dilectissimam ad ipsum extolli in maius, & perfectius tabernaculum, quam sit terra.*

83 S. Ildefonsus serm. 6. de Assumptione infert, non potuisse Virginem diu in terris remanere post Domini Ascensionem, quia ipsam desiderabant Angeli, & cælum etiã de eius ascensione querebatur. Ideo autem cælum querebatur, quia Virgineæ lampadis irradiatum fulgore rutilaturum erat, ut S. Bernardus ait in serm. 1. de Assumptione, seu quia per Mariæ glorificationem omnia, qua sunt in cælo, decoranda erant inestimabiliter. ut inquit S. Anselmus lib. de excellentia Virginis c. 8. Et paulò antea dixerat loquens de Assumptionis die, *O dies tanti occursum gloriosa, & felix, dies tam præclare exultationis beata, & celebris, dies tam sublimis glorificationis festiua, & omni sæculo admirabilis. Dies enim illa non solum te, Domina ineffabiliter sublimauit, sed cælum ipsum, quod penetrasti, necnon cuncta, qua in eo sunt noua, & inestimabili gloria decorauit. Noua quidem cælum gloria decorauit, quia priorem gloriam eius ex presentia tui, ultra quam dici possit, aut cogitari, magnificauit. Nam cum tu, Domina illuc ascendis, noua illud, & præcellentis virtutum tuarum dignitate irradias, immensaque miserationum tuarum, & gratiarum luce perlustras. Eadem quoque dies ascensus tui eorum, qui ciues eius ab initio creaturæ esse meruerunt, solito festiuori exultationis gaudio induit, quia per gloriosum fecunda Virginitatis tuæ fructum semirutam vident ciuitatem suam redintegrari. Verè in tuo aduentu, per quam tantum bonum meruerunt, gaudij sui magnitudo debuit*

augmentari. Hactenus ex S. Anselmo. Manilius summam per adulationem hoc ad Octauianum carmine lib. 4. Astron. claudit.

Maius & Augusto crescit sub Principe cælum.
Nos verè sub Augusta Virgine Matre Empyreum maius creuisse possumus pronuntiare.

84 Guericus in serm. 2. de Assumptione, non solum cælum, sed & ipsum Christum glorificatum ait ex præsentia MARIÆ in cælo; sic enim inducit Christum loquentem, *ut Patrem honorarem in terram descendendi: nihilominus ut Matrem honorarem, in cælum reascendi. Ascendi, & præparavi ei locum, thronum gloria, ut à dextris Regis Regina coronata condescendat in vestitu deaurato circumdata varietate. Neque hoc dico quòd in Patre thronus ei collocetur, quin potius ipsa erit thronus meus. Veni igitur electa mea, & ponam in te thronum meum, in te mihi quandam Regni sedem constituam, de te iudicia decernam, per te preces exaudiam. Concupiui speciem tuam etiam desiderantius, quam tu me. Nec satis glorificatus videbor mihi donec tu glorificeris.* Et hæc est vna ex causis, ob quas cælum querebatur de dilata Assumptione Virginis. Altera sit, quia cælum tanquam dos pro desponsatione cum Verbo incarnato, & tanquam pensio pro domo, & hospitio exhibito eidem Verbo debebatur Virgini, ut explicant S. Epiphanius in serm. de laudibus Deiparæ, & S. Chrysolog. ser. 140.

85 Reliquum est, Sanctissima Domina, & Præpotens cælorum Regina, ut places Dominum pro communi signem. Nam quandiu quidem versabaris in terris, te habuit parua terra portio; ex quo autem translata es è terra, te vniversus mūdus continet commune propitiatorium. Ita Andreas Cretensis in oratione 1. de Dormitione Deiparæ: & ego cum ipso. *Quod si, o alma Mater, facta es scala cælestis, quia per te Deus descendit ad terras, ut per te homines ascendere mereantur ad cælos, quemadmodum ait S. Augustinus. ser. 111. de Natiuitate Domini. Esto mihi scala, ut conscendam ad Empyreum.* Et hæc latius de præsentis exercitatione, quam qui attentè legerit, commiseritque nostri sæculi, proximè que antecessentium, firmam ratamque persuasionem de Assumptione corporis Virginei in cælum cum incertitudine remotiorum aliarum ætatum, haud quaquam mirabitur, Conceptionem Virginis absque peccati originalis macula haberi nostro tempore in tanto cultu, atque infixam Christiani populi animis, etsi præcis temporibus non adeò constanter de ea existimatum fuerit. Desiderabantur expressa Scripturæ sacræ testimonia contestantia anticipatam Matris Dei resurrectionem; imò occurrebant aliqua, quæ in speciem contradicere dicebantur: Ecclesiæ Patres antiquissimi vix de ea resurrectione sermonem habuerunt; qui posterioribus sæculis scripserunt, loquuti sunt non sine formidine; & complures tradunt sparsim propositiones quasdam generales, quibus significant, solum Christum iam resurrexisse ad immortalem vitam. Si ergo nunc eò deuentum est, ut ingentis temeritatis infimularetur, qui hanc Virginis prærogatiuam diffiteatur, speremus illam aliam de puritate Conceptionis adquisitam certitudinis parem gradum, ut sicut egressus Virginis ex mortali vita faustissimus fuit; non solum ob animæ, sed ob corporis etiam glorificationem; sic ingressus felicissimus fuerit ob præseruationem animæ ob originalia labe.

EXERCITATIO VIGESIMA.

De Angelis ut Empyreï incolis.

VCCEDUNT Angelici Spiritus beati ordine dignitatis post Deum, Christi humanitatem, & Virginem Matrem. Licet enim duos hos sacratissimos Empyreï incolas antecesserint domicilij antiquitate, loco tamen, & nobilitate longè sunt inferiores.

SECTIO PRIMA

Comprobatur ex sacris & prophanis monumentis, necnon ex rationibus, Cælum esse beatorum Angelorum domicilium.

SCRIPTVRA sacra innumeris in locis vocat beatos Angelos, cæli Ciues, Math. 18. v. 10. dicitur, *Angeli eorū in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.* Rursus cap. 22. v. 30. *Erunt sicut Angeli Dei in cælo.* Ad Hebræos 12. v. 22. *Sed accessistis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis, Hierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam.* Alia testimonia in sequentibus proponuntur. Contestantur passim Patres Ecclesiæ, quos in re nota non sine legentium fastidio, proferrem in medium. Quare aberrat libri Christianorum Author cod. 36. Bibliothecæ Photij, cum scribit, *Angelos in cælo non esse, sed tantum supra firmamentum, & nobiscum versari.* Nemo, qui cæli Empyreï existentiam fidem adhibuerit, negabit, factam Scripturam, & Patres intelligendos de Angelorum beatorum in eo locatione.

2 Caterum nonnulli Patres videntur innuere Sydereum cælum esse beatorum Angelorum sedem. Primus est S. Gregorius Nyssenus oratione de Infantibus, qui præmaturè abripiuntur: ait namque, *Cum igitur in hac duo diuisa sint omnia, que sunt, in sensibile, inquam, & in id, quod per mentis agitationem, & cogitationem consideratur, & intelligitur: Atque Angelica quidem, & incorporea natura, que ex inuisibilibus est, in supermundanis, & supercælestibus partibus domicilium habeat, propterea quod ea sedes illi natura conueniens, & accommodata sit; nam sicut natura intellectualis, tenuis quadam, pura, ponderis expers, & agilis est, ita corpus quoque cæleste, tenue, leue, & semper mobile est.* Secundus S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. Illuminatorum, dum sic fatuit, *Magnū quiddam est aqua, & ex quatuor mundi elementis apparentibus pulcherrimum Angelorum habitaculum est cælum.* Atqui ex aquis sunt cæli. Tertius S. Hieronymus lib. 13. in Isaiam c. 45. inquit sub Dei persona, *Ego enim sum Deus, qui non in vacuum creauit terram, ut esset deserta, & squallida, sed ut homines habitarent in ea. Ego extendi, siue firmavi cælos, ut Angelorum essent habitaculum; stellarumque eos varietate distinxi.* Putandum tamen non est, hos Patres, & alios similiter loquentes denegare beatis Angelis Empyreas sedes, sed solum velle, aut Astrigerum cælum esse velut pavementum ipsorum, aut licere Angelis per huius spatia discurrere. Addo ex Marrinengo pag. 246.

P. Galr. de Henao, Empyrcolog. Pars II.

Glossæ in cap. 1. Genesis intendisse per visibiles, & splendentes sphaeras ad inuisibilem, & coruscantissimam manuducere, neque opportunum reputasse, Empyreï semper meminisse; se enim agnoscebant debitores ineruditis, & insipientibus, quibus inconspicibilis cæli doctrina esset intellectu difficilis. Eodem in sensu familiari loquutus est de Deo S. Chrysostomus homilia 4. in c. 4. Math. *In cælo celatur Deus. Hoc cælum corporale omnes quidem homines vident, non autem adspiciunt Deum inhabitantem in eo.* Item Lactantius lib. 2. diuinarum Institutionum cap. 10. *Fecit igitur Deus primum omnium cælum, & in sublime suspendit, quod esset sedes ipsius conditoris; suum verò habitaculum distinxit claris luminibus.*

3 Angelorum in cælo existentiam agnouere & ipsi Ethnici, Plato, teste Tertulliano cap. 24. Apologetici, *Iouem magnum in cælo comitatum exercitus describit Deorum pariter, ac Dæmonum.* Orphæus scribens ad Musæum inter varia Dæmonum genera recenset cælestes, quia putabat in cælis degere, ut ait Delrius lib. 2. diuinationum Magicarum q. 27. sect. 2. Mercurius Trismegistus apud Iamblicum de Mysteriis, §. de opinione Ægyptiorum de Deo, atque Diis, numerat tres ordines dæmonum, *Æthereos, scilicet, Empyreos, ac Cælestes.* Porphyrius apud S. Augustinum lib. 10. de ciuitate Dei cap. 9 & 27. meminit Angelorum incolentium *loca Empyreæ, sublimitatésque mundi Empyreas*, quibus nominibus significasse cælum sydereum, notat S. Thomas 1. p. q. 66. art. 3. in corpore, quia Porphyrius tanquam Platonius, cælum sydereum igneum esse existimabat: sed Trismegistus nomine *Empyreorum* Dæmonum denotat eos, quos censebat degere in ignis regione: & Marcus Eremita apud Pfellum in lib. de Dæmonibus primum horum genus vocat Igneum, eo quòd circa subliorem aërem peruaarentur. Marcum imitatus est Trithemius in lib. quæstionum ad Maximilianum Cæsarem q. 5. legatur Delrius supra, credens fictitium istud Dæmonum genus, & meritò. Philo Iudæus lib. de mundi opificio, transcriptus in sect. 5. Exerc. 2. infert cælum primum esse *Deorum non apparentium sacratissimum domicilium, quia præstantissimum ex iis, que facta sunt & è purissima constat essentia.* Vbi Deorum non apparentium nomine, significatos Angelos à Philone, admonet Sixtus Senensis lib. 5. Bibliothecæ sanctæ annotat. 2. multòque antea Chalcidius Commentario in Timæum Platonis directo ad Osum Episcopum Cordubens. pag. 375. ex editione Meursij.

4 Tam cetera cunctis est proportio inter cælestem & Angelicam naturam, ut dixerit Théodulus Presbyter Cælesirienensis comm. in ep. ad Rom. c. 1. v. 20. *Eum, qui cælum intuetur, cogitaturum omnino, quòd intra ipsum sint spiritus nonnulli administratorij.*

Eadem ibi habet Oecumenius. Rationem vnam conuenientiæ assignauit supra S. Gregorius Nyssenus, quæ non latuit Iamblichum, dum in tract. de Mysteriis, §. de differentia inter Deos & Demones scripsit, *Cælestè corpus rebus est incorporeis cognatissimum propter naturam simplicem, idest, circumitum & lucem sibi congenitam* Rationes alias inuenies in sectione subsequenti, & multo plures in Exerc. 2. 1. sect. 5. Nam quæ in ea afferentur pro existentia beatarum animarum in cælo, idem de Angelis conuincunt.

SECTIO II.

An Angeli omnes fuerint à sua creatione incolæ cæli Empyreï?

§ Soli beati ex Angelis sunt modò municipes cæli Empyreï. Verumtamen tam de ipsis, quàm de iis, qui rebelles fuere queritur, an conditi sint in Empyreo?

Patrum, & Scriptorum sententia.

I llos, & hos creatos esse in Empyreo, hosque inde depulso, persistētibus illis, videntur tradere, quin exprimant nomen istius cæli, Patres permulti, dum pronuntiant, ruinas, seu sedes vacuas ex ruinis Angelorum implendas, & reparandas esse à Christo ex hominibus in cælo. Nam cum in Empyreo futuri sint conciuēs fidelium Angelorū electi homines, sequitur iuxta Patrum mentem, creatos ibi esse eos etiam, qui infideles fuerunt, & in pœnam criminis inde postea deturbatos. Referam infra nonnullos ex Patribus. Præterea Eusebius Cæsariensis lib. 7. de Preparatione Euangelica c. 6. inquit, *Per lucida, diuina, Regia, beatæ habitatio ad conuenientia sibi, ac omnibus impiis loca Tartari sententia Dei depulso Demones.* In quibus verbis innuit Empyreum: nec minus S. Anselmus in his Elucidarij, *De palatio est propulsus Demon, in carcerem detrusus.* S. Thom. 1. p. q. 61. art. 4. in corpore, vt probet omnes Angelos conditos esse in Empyreo subiicit ex Isidoro, *Quod supremum cælum, est cælum Angelorum.* Sed si hæc verba reperiantur in operibus, quæ nunc extant, S. Isidori Hispalensis, intelligi commodè possent de Angelis iam glorificatis. Primasius inter alias causas, cur homo sit reparatus potius, quàm Angelus, hanc proponit, *videlicet homo necdum venerat ad locum, vbi æternaliter cum Deo regnaturus erat; sed in paradiso terreno morabatur, de quo transferendus erat in cælum completo numero electorum; Diabolus autem in cælo iam erat collocatus.*

6 Beda in c. 1. Exameron ait, *Empyreum, non esse creatum inane, & vacuum, sed mox creatum suis incolis, hoc est, beatissimis Angelorum agminibus impletum esse.* Strabus Fuldenis in Glossa ordinaria ad cap. 8. v. 1. Genesis dicit, *Empyreum statim repletum esse Angelis.* S. Thomas supra sic scribit, *Ex creaturis corporalibus, & spiritualibus vnum vniuersum constituitur. Vnde sic creatæ sunt spirituales creature, quod ad creaturam corporalem aliquem ordinem habent, & toti creature corporali president. Vnde conueniens fuit, quod Angeli in supremo corpore crearentur, tanquam toti nature corporea presidentes, siue id dicatur cælum Empyreum, siue qualitercumque nominetur.* Hi tres Authores citantur communiter pro creatione omnium Angelorum in Empyreo. Ast Martinengus pag. 201. oppositum deduci arbitrat ex verbis primi, & secundi. *Nam si statim ve-*

creatum est Empyreum, sanctis Angelis expletum est: igitur in eo conditi non sunt. Deinde Demones Angeli sancti nuncupari minimè possunt: Igitur illis Empyreum ornatum non est, neque in illo producti. Ita subtiliter doctus vir; sed an sincerè potest ambigi. Rursum ex vltimis verbis tertij conatur suadere, voluisse solummodò creatos Angelos in supremo corpore sensibilis mundi. Laudo affectum erga S. Thomam: suasioni non acquiesco. *Est enim à ratione alienum, vt opinor cum S. Dionysio Areopagita c. 4. de diuinis nominibus §. 11. & absurdum, non vim ipsam institui attendere, sed verba.* Mens Angelici Doctoris fuit adstruere creationem Angelorum in supremo totius Vniuersi corpore, siue tale corpus vocetur Empyreum, siue aliter; non enim nominis curam habere tunc voluit.

7 Post Bedam, & Strabum affirmarunt creationem Angelorum in Empyreo Hugo de S. Victore in summa sententiarum; tract. 2. c. 1. Petrus Lombardus lib. 2. sententiar. dist. 2. Petrus Comestor in historia Genesis c. 4. Petrus Blefensis serm. 2. 1. Innocentius III. Pontifex serm. 3. de Annuntiatione; Guilielmus Parisiensis in primæ partis de Vniuerso, parte 1. c. 5. 8. & in secundæ partis parte 2. c. 78. ac 86. Alexander de Ales 2. parte summæ, q. 19. membro 3. art. 2. Vincentius Bellouacensis lib. 1. speculi Historialis c. 9. & in consolatione super morte amici, ad S. Ludouicum Regem Gallia c. 6. post S. Thomam S. Vincentius Ferrer. in serm. de Conceptione Deiparæ. S. Antoninus 3. p. summæ Theologicæ tit. 3. 1. c. 5. §. 1. & c. 6. in principio, Gabriel in 2. dist. 18. q. vnica art. 3. dub. 2. & antea dist. & q. 2. art. 3. dub. 5. Carthusianus ibid. q. 4. & in elementatione Theologica propof. 59. Franciscus Ximenez Episcopus Elnæ tract. 4. M. S. de Angelica natura cap. 1. Lanspergius serm. 6. de S. Michaele, Mauburnus in Roseto tit. 25. Alphabetico 61. lit. D. & N. Catharinus in opusculo de Angelorum bonorum gloria, Viguierus in Institutionibus c. 3. §. 2. v. 6. & c. 14. §. 1. v. 2. Chassaneus 3. p. Catalogi gloria mundi consideratione 6. ac 18. Sotus in 4. dist. 48. q. 1. art. 3. Rada 2. p. contr. 6. in explanatione Scoti concl. 2. Montepilosus tom. 1. partis 2. disp. 8. art. 4. Caietanus, Bañez, Nauarrete, Nazarius, Gamachaus, Auerfa, Pefantius, Molina, Valentia, Vasquez, Præpositus, Meratius, Granadus, Franciscus Amicus, Franciscus de Lugo, Luifius Turrianus, Raphael Ripa, Vuiguer, Araujus, & communiter alij Interpretes S. Thomæ. Vlterius Pineda in c. 4. Iobi v. 19. n. 3. Salianus c. 7. apparatus ad Annales num. 9. Cornelius in 2. Petri cap. 2. v. 4. & in cap. 14. Isaia v. 13. Pereyra, Delrius, Tyrinus, Gordonus, Bonferius in Genes. 1. Antonius Rusca lib. 4. de Inferno cap. 12. Cerda cap. 7. de excellentia cælestium spirituum num. 4. Columbus lib. 1. de Angelica Hierarchia cap. 2. n. 11.

8 Nihilominus extra Empyreum conditos esse Angelos in inferiori aliquo corpore, vel saltem ex hoc, qui peccarant deiectos, indicat Clemens Alexandrinus Commentario in epist. Iudæ v. 6. ad illud de rebellibus Angelis dictum, *sed dereliquerunt suum domicilium,* subiungit enim, *cælum videlicet, ac stellas.* Sed posset quis explicare Clementem Alexandrinum nihilo fecius, ac nos interpretari sumus Patres, de quibus in num. 2. Didymus Alexandrinus exaratus in n. 45. Exercitationis 18. tradit apertè, Luciferum non cecidisse è cælo, in quo Christus Dominus modò existit. S. Hieronymus adductus in 53. Exerc. 2. inquit, eundem Luciferum, cum esset in firmamento, cupiisse ascendere

in cœlum, vbi solium Domini est S. Augustinus lib. 3. de Genesi ad litteram cap. 10. ait, *Superior pars aëris propter puram tranquillitatem cœlo, cui collimitatur, communi pace coniungitur, & eius vocabulo nuncupatur. In qua fortassis parte, si fuerunt ante transgressionem suam transgressores. Angeli cum Principe suo, nunc Diabolo, tunc Archangelo, (nam nonnulli nostri non eos putant cœlestes, vel supercœlestes Angelos fuisse,) non mirum, si post peccatum in hanc sunt detrusi caliginem, vbi tamen & aër sit, & humore tenui contextatur.* En S. Augustinum non reuertentem concedere, Angelos ante transgressionem extitisse in superioris aëris parte pacata, & lucida; post transgressionem verò deiectos in turbulentam, & caliginosam eiusdem aëris regionem: & loquitur manifestè de parte aëris superioris elementaris, vt constat ex prioribus verbis, de omnibus autem Angelis non loquitur. Vnde iuxta S. Thomam ad 2. intelligi valet de illis, qui peccauerunt, qui secundum quosdam, fuerunt de inferioribus ordinibus. Nihil autem prohibet dicere, quòd superiores Angeli habentes virtutem eleuatam, & vniuersalem supra omnia corpora, sint in supremo creatura corpore creati. Alij verò habentes virtutes magis peculiare, sint creati in inferioribus corporibus. Sic Doctor Angelicus. Et aduertatur, S. Damascenum lib. 2. de fide cap. 4. sequutum esse nonnullos illos, quos tacito nomine memorat S. Augustin. tam ibi, tum lib. 13. eiusdem operis cap. 17. sentit quippe ille, transgressorem extitisse Angelum, qui terrestris ordinis principatum tenebat, cuique custodienda terra cura à Deo commissa fuerat. S. Damasceno tribuit suprà Viguerius ea verba, quæ in n. 6. apposui ex Beda. Sed fuit, aut calami, aut memoriæ error.

9 Rupertus lib. 1. in Genesim, cap. 11. & 17. lib. 1. de victoria Verbi Dei, cap. 25. nec non lib. 6. de gloria, & honore Filij hominis repetit, omnes Angelos conditos esse in aëre, etiam caliginoso, & ex hoc omnes translatos in primum, & summum cœlum, indeque postea præcipitados, qui transgressores fuerunt. Transcribo verba solius capituli 11. *Numquid putamus quod in cœlo fuerint Angeli, & non potius hic, (nimirum in aëre,) facti, & in cœlum translati? Nempe non magis Angeli facti sunt in cœlo, quàm homo plasmatus in paradiso.... Ita nimirum Angeli extra paradysum conditi, & in cœlum translati, non natura, sed gratia cœlum inhabitant. De cœlo namque nemo venit, nisi qui super omnes est. Et in fine capituli. Quare, inquis, non de cœlo fecit Deus Angelos, vt essent natura cœlestes? videlicet, quia non idcirco fecerat Deus cœlum, vt inde eos crearet, sed vt creatos sola in cœlum gratia subleuaret.* Innocentius III. Pontifex in Psalm. 5. Pœnitentialem v. 28. ait, *De superioribus autem cœlis cum syderibus, & alijs Luminaribus non est certum omnino vtrum & ipsi sint aliquatenus immutandi, cum ad eos fator, & fœditas ex præuis hominum operibus non prouenerit; quamquam in illis Angeli peccauerint Apostatici, qui sunt de cœlo proiecti.* Attamen in loco suprà allegato stat clariùs pro altera sententia, dum inquit, *Cum Lucifer esset in Empyreo constitutus, non erat cœlum superius, quòd posset ascendere.* Quate in illis verbis, de superioribus autem cœlis, comprehendere forsàn intendit Empyreum.

10 Ex Authoribus non adeò antiquis Augustinus Steuchus lib. 7. de perenni Philosophia cap. 38. & lib. 9. cap. 29. Martinengus suprà, Laurentius Ananias lib. 1. de natura Dæmonum, Suarez lib. 1. de Angelis cap. 4. Tannerus 1. p. disp. 5. q. & dub. 1. num. 35. Alarcon disput. 1. de Angelis cap. 3. Ar-

riaga tom. 2. in 1. part. disp. 1. sect. 4. Martinonus tom. 1. disputationum Theologicarum disput. 35. sect. 2. num. 18. disp. 44. sect. 2. num. 23. Ludouicus Tena in cap. 1. epist. ad Hebr. difficultate 13. sect. 2. n. 12. Franciscus de Lemos in Threnos Hieremiæ cap. 1. vers. 6. §. 2. num. 8. Isambertus 1. part. ad quæst. 50. disp. 1. art. 4. Lorinus in 2. Petri cap. & vers. 2. rursus in epist. Iudæ v. 6. Celada in Benedictione 1. de Adam, & Eua, ad cap. 1. Genesis vers. 1. num. 11. ac 12. Ormaëchea in Cantica, Prologo 4. num. 144. defensant, Angelos omnes creatos extra Empyreum in inferiori aliquo corpore, ex quo, & non ex Empyreo deiecti sint, qui peccauerunt.

Antefertur Sententia de Angelorum extra Empyreum creatione.

11 **I**N hac quæstione, cuius vtraque pars tam insignes habet propugnatores, subscribo postremis, exiguis numero quidem, si comparentur cum prioribus, sed bello viuida virtus. Moveri non nemo posset, quia Angeli circumactores cœlorum non sunt conditi in Empyreo. Ergo neque alij Angeli. Hæc tamen ratio debilis est, tum quia penes plures cœlum mobile non est productum vsque ad secundum diem, & penes alios non cœpit gyrari vsque ad quartum; tum quia non est certum, cœlestes globos circumferri ab Angelis: tum denique quia Molina, & Amicus non recusant admittere Antecedens; aiunt quippe ex præuis Angelis non peccaturis destinasse Deum statim ab initio aliquos gyrantis sydereis sphaeris, in quibus non oportebat creari alios deputatos ad simile munus. Et id fatendum est à nostræ sententiæ Authoribus, qui euasiones prælibatas non approbent. Nam et si omnes Angeli conditi sint extra Empyreum, sed non omnes in eis sphaerarum punctis, vel partibus, in quibus existunt Angeli motores.

12 **Q**uare, ommissa ea ratione, sit prima; quia homo creatus fuit extra paradysum, ne, vt inquit S. Basilius Seleucienis oratione 2. *cognationi natura donum adscriberet, quin gratuita potius munificentia.* Et, vt Hugo de S. Victore in Dialogo de Sacramentis legis naturalis, & scriptæ, *ne beneficium Dei imputaret natura, sed gratia.* Consonat S. Thomas 1. part. quæst. 102. art. 4. in corpore dicens, *Paradysus fuit locus congruus habitationi humane, quantum ad incorruptionem primi status. Incorruptio autem illa non erat hominis secundum naturam, sed ex supernaturali Dei dono. Vt ergo hoc gratia Dei imputaretur, non humane natura, Deus hominem extra paradysum fecit, & postea eum in paradiso posuit, vt habitaret ibi toto tempore animalis vitæ; postmodum, cum spiritualem vitam adeptus esset, transfereendus in cœlum.* Ergo similiter conueniens fuit, Angelum creari extra Empyreum, vt status intra ipsum imputaretur munificentia, & gratia Dei, non Angelicæ naturæ. Licet enim huic Empyreum sit locus congruus, non tamen exactus. Quare si Deus non decreuisset, eleuare ipsum ad statum gratiæ, & gloriæ, satis ei esset factum, si locaretur supra cœlestes aquas, vel primum Mobile, vt postea amplius declarabo. Et hinc videretur amittere vim disparilitas, quam articulo proximè citato præstat S. Thomas ad 1. hisce verbis, *Empyreum est locus congruus Angelis, quantum ad eorum naturam, & ideo ibi sunt creati.*

13 Confirmatur, hominibus viatoribus diuersus est locus viæ, & patriæ, vt enim breuiter & eleganter

ter notat S. Ambrosius lib. 5. epist. 38. ad Horantianum, *Terra exercitium est hominis, cælum corona.* Ergo & Angelis viatoribus diuersus erit. Angeli verò statim creati, viatores fuerunt, & non viderunt Deum facie ad faciem, vt ex consensu Summi Pontif. Sixti I V. declaratum est Romæ, anno 1482. ab Eminentiss. Cardinalibus, referente Diago lib. 1. de Proincia Aragoniæ ord. Prædicar. c. 33. & Alphonso Fernandez in concertatione Prædicatoria pag. 28. Confirmatur rursus, Angeli creati sunt absque dono beatæ visionis, vt illud mediis suis meritis assequerentur. Ergo creati etiam sunt extra locum spacialiter pro beata visione habenda deputatum, quale est Empyreum, vt tam visionem, quam locum mediis meritis obtinerent.

14 Secunda ratio sit, quia si creati sunt in Empyreo Angeli, sequitur peccasse ibi eos, qui rebelles fuerunt; nam cum via bonorum, & malorum Angelorum comprehenderit pauca instantia physica, deest fundamentum cogitandi peccasse hos in alio loco ab eo, in quo creati sunt. Ast dignitas Empyreï exigat, ne vnquam ibi commissum fuerit vllum peccatum, quo velut sædaretur, & obtenebresceret mundissima, & fulgentissima Regia cælestis. Si enim iuxta Ioannem in Apocalypsi cap. 21. v. 27. *Non intrabit in cælestem Hierusalem aliquid coinquinatum per peccati maculam, multò minus decebit, vt aliquando intùs sic coinquinata fuerit vel aliquid intus contraxerit aliquando coinquinationem peccati.* Adde, dici à Ioanne, non intraturum in cælestem Hierusalem *aliquid abominationem faciens, aut mendacium*: appareretque dignum domicilio Dei, vt semper permaneret locus purus à vitio, vt ait S. Chrysostomus in Psalm. 113. & è contrario indecorum videtur, in regno pace munito bellum illud omnium cruentissimum committi, & hostiles haberi ob peccatum inimici, vt ponderant Martinengus, & Ormaëchea.

15 Confirmatur primò, quia ob contractam à cælis maculam ex peccato Angelorum scribitur cap. & v. 15. Iobi, *Cæli non sunt mundi in conspectu eius, scilicet Dei,* prout interpretatur ibi Dfidacus de Zuniga; congruum autem videtur, ne ea labes deturper Empyreum, proindeque quòd non in ipso, sed in aliis inferioribus cælis perpetratum fuerit Angelorù scelus. Secundò, quia alioqui Empyreum indignisset lustratione, si in eo peccassent Angeli; *quamuis enim res corporalis subiectum infectionis culpe non possit proprie esse, tamen ex culpa quedam incongruitas in rebus corporalibus relinquitur, ad hoc quòd spiritualibus dedecentur: & inde videbimus, quòd loca, in quibus aliqua crimina sunt commissa, non reputantur idonea ad aliqua sacra in eis exercenda, nisi purgatione quadam premissa.* Ita S. Thomas in 4. dist. 47. quæst. 2. art. 1. vt assignet rationem, ob quam per ignem conflagrationis purgabitur mundi pars, quæ ab hominibus incolitur, & quæ per ipsorum peccata recipit quandam inidoneitatem ad susceptionem gloriæ, seu renouationis extremæ. Si respondeatur ex Soto in 4. dist. 48. art. 3. Duuallio in tract. de quatuor Nouissimis q. 4. art. 3. pag. 601. Empyreum nullius egere purgationis, eo quòd protinus Dæmones inde expulsi sunt. Contrà, quia mox subsequuta expulsio non tollit antecedentem infectionem, seu incongruitatem moralem, quæ resultauit ex Dæmonum peccatis, licet faciat, ne diu continetur, quæ resultaret ex Dæmonum præsentia. Et præterea quantum infectio decreuisset ob instantaneam expulsionem, tantum creuisset ob numerum adeò magnum peccantium. Si respon-

deatur iterum ex eisdem, nulla alia opus esse lustratione, vbi Deus se Beatis ostendit. Contrà, quia dignius existimatur de loco, vbi Deus se Beatis ostendit, quòd nulla in eo præcesserit infectio. Si terriò dicatur, etsi in aliis cælis deliquerint Angeli iuxta nostram sententiam, eos tamen non esse mundandos, quia nullas contraxerunt sordes corporeas, nullisque extraneis corporibus fuisse permixti; & peccatum Angelorum, vt pote merè spirituale, non induxit contaminationem, quæ deberet elui expiatione corporea. Ergo quòd Angeli defecerint in Empyreo secundum contrariam opinionem, non est sufficiens caput ostendendæ in ipso indigentia lustrationis. Fuit ad homines confirmatio secunda, & eatenus valeat per nos. Accedit tertia confirmatio: mundi innouatio fiet peracto Iudicio vniuersali, & non ante; quia vt inquit Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 58. sect. 1. vsque dum reprobi ex hoc mundo eiiciantur, contaminatur quodammodo ex eorum præsentia; nec expedit eos vel ad modicum tempus frui luce, & pulchritudine mundi innouati, & ad quendam gloriæ statum perducti. Vtraque autem hæc ratio flecti potest non ineptè ad nostrum intentum.

SECTIO III.

Argumenta pro Angelorum in Empyreo creatione enodantur.

16 **A**rguunt principaliter aduersæ factionis Authores ex variis sacræ paginæ testimoniis 1. Itaiæ 14. v. 12. *Quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris?* 2. Ezechielis 28. 13. *In delitiis paradisi Dei fuisti.* & v. 14. *Posui te in monte sancto Dei.* 3. Luca 10. v. 18. *Videbam Sathanam sicut fulgur de cælo cadentem.* 4. epist. ad Colof. cap. 1. v. 16. *In ipso condita sunt vniuersa in cælis, & in terra visibilia, & inuisibilia, siue Throni, siue Dominationes, &c.* 5. epistola ad Ephesios cap. 1. v. 10. *Proposuit... instaurare omnia in Christo, que in cælis, & que in terra sunt in ipso.* 6. epistolæ Iudæ v. 6. *Angelos verò, qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium in iudicio magni diei vinculis aternis sub caligine reseruauit.* 7. Apocal. 12. v. 7. *Factum est prælium magnum in cælo.* & v. seq. *Neque locus inuentus est eorum amplius in cælo.*

17 Explico perstrictè vnumquemque ex his locis. Primus est ad litteram de Balthasare Babyloniorum Monarcha victo, & occiso à Cyro. Quia ergo in Balthasare defecit stirps Regia, verbs, & regnum Babyloniorum; idèd dicit Itaias cecidisse de cælo. Sic Ieremias Threnorum cap. 2. v. 1. lamentatur, *Quomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion, proiecit de cælo in terram inclitam Israel?* Et licet Propheta describat ibi casum Diaboli instar Parabolæ, & Poëtico veluti schemate depingat graphicè ruinam Luciferi; satis est, hunc cecidisse ex cælo, seu sphaera suprema mundi sensibilis. Imò neque ad id cogit Mysticus sensus. Siquidem v. 14. inducitur Diabolus iniquens, *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissima,* quasi esset in infima aëris regione. Quòd si prædicto testimonio vtuntur aduersarij, vt probent, Luciferum cecidisse ex Empyreo, vtetur etiam nos verbis v. 13. *In cælum conscendam, supra astra Dei exaltabo solium meum.* vt probemus, conditum non esse in illo; non enim iactitaret, ascensurum se in superius cælum, si in Empyreo existeret. Rursus si ipsi interpretantur

pretantur hæc verba de ascensu in cælum Trinitatis, cur nobis non licebit interpretari illa alia de descensu à primæua dignitate, quam habuit Lucifer in sui à Deo creatione? Sanè ex voce *Cælum* utcumque prolata, & litteraliter etiam accepta, nihil solidi deduci potest, cum sæpè in Scriptura sancta, ut animaduertit S. Augustinus lib. de natura boni cap. 33. lib. de agone Christiano, cap. 3. significet aërem, in quo volucres versantur; nec minus assidue eum seruat sensum apud Prophanos Authores, quorum plures aggefferunt Guilielmus Hamerus in Genesim fol. 10. Franciscus de Corduba cap. 5. Didascalix. Vrsupant etiam pro ignea regione, ut ad vers. 62. lib. 1. Æneidos notat Cerda; & vniuersim pro mundo, ut ad vers. 896. lib. 6. ad vers. 63. lib. 9. ipsèmet obseruat, Pontanus ad v. 5. lib. 1. Metamorphos. Ouidij, & ad vers. 710. lib. 4. Franciscus Sanctius Brocensis ad vers. 105. Eclogæ 3. Virgilianæ, necnon in Minerua. Addo ego Pythagoram in Phocij bibliotheca cod. 249. Arist. lib. 1. de Cælo c. 9. text. 96. Chalcidium Comm. in Timæum Platonis, pag. 191. ex editione Meursij.

18 Secundus locus est ad litteram de quodam Rege Tyri, licèt sub typo, & parabola Diaboli. Eum Regem volunt aliqui fuisse Hiramum, de quo fit mentio in libris Regum, & Paralipomenon. Sed Hiramus cœteraneus fuit Dauidis, ac Salomonis; multique proinde annis antecessit Prophetam Ezechièlem. Ideo malim cum Petauio lib. 9. de Doctrina temporum cap. 63. parte item 2. Rationarij temporum lib. 2. cap. 13. Augustino Torniello in Annalibus sacris anno 3435. conditi Orbis, Saliano in eisdem Annalibus anno illo n. 2. Præterea cum Prophetæ Interpretibus Gaspare Sanctio, & Tirino, fuisse alium Synchronum Ezechièlis, & cognominatum Ithobalum, ut colligitur ex Iosepho lib. 1. contra Apionem: lib. etiam 10. Iudaicarum antiquitatum cap. 11. deplorarique à Propheta eius, & Tyri ruinam per Nabuchodonosorem, seu Chaldæos. Carpit itaque Ezechièl arrogantiâ istius Regis, proposita prius ob oculos felicitate, ad quam à Deo fuerat euectus, quæque ipsi præbuit superbiendi occasionem. Eras, inquit, in Tyri vrbe ditissima, & amænissima, ut constat ex toto cap. 27. Eras quasi in paradiso terrestri. Diuitiæ enim, & amænitas paradisi Adamici abierte in prouerbiu sacrum. Rursus inquit Ezechièl, seu Deus ore illius, *Posui te in monte sancto*, id est, in monte sito intra terminos terræ sanctæ. Erat quippe Tyrus in tribu Asar, quam tamen urbem non obtinuerunt Iudæi. Scio, S. Hieronymum non dubitasse, *quin paradisu significet* (Propheta) *ad quem post cælum tertium Paulus Apostolus raptum se esse dicit*. Scripserat & antea, *Quo sermone demonstrat, nequaquam hominem esse, de quo scribitur, sed contrariam fortitudinem, quæ quondam in Dei paradiso commorata sit*. Sed cum in verbis indicatis num. 8. tam apertè fauceat nostræ sententiæ, liceat credere liberam alterutris reliquisse optionem.

19 Tertius, ut summum, conuincit, Luciferum de cælo aliquo deturbatum, non verò de Empyreo; neque in eo, aut in alio cælo conditum fuisse: nam & Adamus eiectus fuit à paradiso, quin tamen ibi fuerit creatus. Dixi, *ut summum*, conscius, locum hunc à multis Interpretibus non accipi de casu Sathanæ à corpore aliquo cœlesti.

20 Quartus non magis probat, Angelos conditos esse in cælo, quàm in terra. Imò, neutrum probat, cum eius sensus sit, condita esse in Christo vniuersa, quæ sunt modò in cælis, & in terra. Et

licèt probaret Angelos fuisse creatos in cælis; de Empyreo nihil.

21 Quintus aliquantulum propitius est, si attendatur interpretationi exhibitæ à SS. Augustino, & Gregorio Magno. Ille enim in Enchiridio c. 62. ait, *In Christo instaurantur, quæ in cælis sunt, cum id, quod inde in Angelis lapsum est, ex hominibus reditur*. Hic lib. 31. Moralium cap. 19. *In ipso instaurantur ea, quæ in cælis sunt, dum illic humilitate homines redeunt, vnde Apostata Angeli superbiendo ceciderunt*. Placuit hæc interpretatio V. Bedæ, S. Anselmo, Authoribus Glossæ Interlinearis, & ordinariæ, nec non Nicolao de Lyra; qui eodem modo exponit illud Psalm. 109. vers. 6. *Implebit ruinas*. S. etiam Anselmus eodem modo declarat id, quod Paulus scribit ad Ephesios cap. 4. vers. 10. *Ascendit super omnes cælos ut impleteret omnia*. & videtur præluxisse S. Chryostomus iniquis ibi, *Hæc quoque omnia* (videlicet cæli) *olim impleta fuerant*. Sed tamen respondeo, instaurata in Empyreo, quæ in ipso sunt, impletas etiam, & reparatas per Christum ex hominibus ruinas Angelorum, quatenus ni hi deliquissent, occuparent illicò Empyreas sedes; & quatenus illi succenturiati sunt per Christum, ut expleant numerum Ciuium, quem habuisset Empyreum, si omnes Angeli perseuerassent in gratia, siue substitutio hominum fuerit posterior reprobatione Angelorum in ordine tantum executionis, siue in alio etiam ordine. Paret ex his ad præcitatos Patres interpretatio, extendendaque est ad alios, quos congerit P. Didacus Ruiz disp. 52. de Prædestinatione num. 2. dum vniuersim dicitant, homines prædestinatos esse ad reparandas Angelorum sedes. Et cum Patres præcipuè loquantur de ruinis Angelorum quoad amissionem beatitudinis consistentis in Dei visione non obtenta, sed obtinenda ab Angelis, si infideles non fuissent; sicque ab omnibus explicari debeant; nulli forsan apparebit violenta nostra explicatio de ruinis eorundem quoad amissionem sedium localium in Empyreo nondum obtentorum, sed breui obtinendarum. Sanctissima Virgo Teresia vidit in Inferno locum sibi destinatum, vti ipsa refert cap. 32. & 33. suæ vitæ; nec tamen tunc peccarat lethaliter, ut piè creditur, nec vnquam absolute illuc damnata deuentura erat; sed quia nisi benigna Dei manus ab incepta via retraxisset, eò tandem caderet noxis mortiferis grauata: Ideò noster Riberia lib. 1. vitæ eiusdem c. 8. visionem illam congruè exponit de loco cõditionatè futuro. Liceat more scholè ita loqui; & hoc exemplo interpretationem nostram superiorem de Empyreo loco elucidare.

22 Sextus est æquè aptus, ut intelligatur siue de Empyrei, siue de Firmamenti, siue de Aëris domicilio, ut optimè obseruat August. Quiros in eius Commentario: Et Iacobus Bolducius interpretatur locum de prauis hominibus primæui temporis.

23 Septimus ut summum, exposcit commissum esse prælium inter Michaèlem, & desertores Angelos in cælo sydereo; & desertorum locum non esse in hoc inuentum. *ut summum*, inquam, nam frequenter exponitur non de prælio inter bonos & malos Angelos gesto in Orbis natalitiis, sed de eo, quod quotidie gerunt in Ecclesia militante, maximeq; de eo, quod tempore Antichristi gerent causa hominum. Legatur Michaèl Naueus lib. 5. Chronici apparitionum, & gestorum S. Michaëlis c. 30.

24 Desumunt Aduersarij secundum argumentum ex inde, quòd Angeli prima die cõditi sūt in cælo; ut inter alios Patres docet Theoph. Pontifex. Alex.

in epist. 1. Paschali statuens *Principatus, & Potestates conditas esse in cælorum regionibus*. Nobilitas etiam Angelorum suadet id ipsum, Ast cælum sydereum non est creatum vsque ad secundam diem, cum iussit Deus fieri firmamentum in medio aquarum; imò neque syderibus est ornatum vsque ad quartam diem. Ergo Angeli conditi sunt in cælo Empyreo, quod prima die fuit creatum. Confirmant argumentum, quia Angeli rebelles sunt deturbati ex cælo, vt est commune assertum Patrum, quos referunt Suarez lib. 1. de Angelis c. 3. n. 18. & Vazquez 1. p. disp. 225. cap. ac n. 1. & vt in Exorcismis sentit Ecclesia, inquit, *Ipse tibi imperet, qui de supernis cælorum ad inferiora demergi præcepit*. Sed in instanti tertio suæ conditionis, in quo sunt deturbati, nullum aliud existebat cælum, quàm Empyreum. Ergo &c. Tum quia etsi cælum sydereum dicatur creatum in eodem instanti in quo Angeli, & Empyreum, tamen cum cælum sydereum sit mobile, non videtur locus congruus Angelis.

25 Omisso, plures sentire creatum esse prima die cælum sydereum; imò Sole, Luna, & Stellis condecoratum quoad substantiam; admitto Maiorem, & Minorem principalis argumenti, & nego Consequentiam. Nam licet inter cælum Empyreum, & terram prima die esset solùm rudis, indigestaque moles aquarum, rectè dicitur, Angelos conditos esse in cælo, quatenus in spatio ab eis occupato matrix illa materia postea digesta est in spheram aut supercælestium aquarum, aut primi Mobilis, nouâ inductâ formâ. Hinc ad primam confirmationem (quicquid sit, an Angeli peccauerint tam citò, & sententiam damnationis acceperint in tertio instanti physico suæ conditionis?) patet solutio: earum quippe dicuntur deturbati ex cælo, quatenus sunt eieci ex loco, in quo paulò post, nimirum die secunda construxit Deus spheram aut supercælestium aquarum, aut primi Mobilis. Ad secundam nego, cælum mobile esse locum incongruum Angelis, siquidem hi stare possunt motâ spherâ, intra quam locentur. Adde, immotum stetit cælum sydereum vsque ad quartam diem, cum ad id tantum moueatur vt lucem, & interuentu lucis influentias diffundat, vt obseruat Noster Mendoza lib. 4. Viridarij, n. 178. Adde etiam, non moueri aquas supercælestes. Vnde si Empyreo proximæ sint, iâ assignatur Angelis locus immotus, & quietus. Nam in earum spherâ (quæ laxè dicitur cælestis, quæque erit supræma ex pertinentibus ad statum naturalem Vniuersi, si rerum naturis conformis sit) conditi erunt à Deo.

26 Argumentatur tertio exinde, quòd Angeli sunt stipatores throni Dei. In Empyreo autem erexit Deus thronum suum. Ergo in Empyreo sunt conditi. Non tenet consequentia, nam satis est, Angelos vt eleuatos ad statum patriæ esse stipatores specialis throni Dei, id est, loci specialiter deputati, vt Beati ibi videant Deum. Hinc à S. Gregorio Nazianzeno in Carmine de laudibus Virginitatis dicuntur,

— *Sedemque Dei, soliumque beatum*
Cingentes —

Hinc Baptista Mantuanus lib. 2. Parthenices 5. modularur de sublimi Patriis solio,

— *quod plurima circum*

Turba, leues animi volitant, decimoque sedenti

Orbe Deo assistunt vigiles, & cuncta fideli

Iussa ministerio peragunt —

Goropius Becanus in Gallicis l. 4. quia Deus Sera-

phico ordine cinctus est, hinc dæmum notat, vocari Empyreum illud cælum, in quo singulari quodam modo habitare dicitur. Vide eundem Becanum in Hieroglyphicis l. 5. pag. 67. vbi de Empyreo dignissimè fatur.

26 Obiiciunt quartò, Angeli sunt conditi vt præficerent mundo corporeo tanquàm nobilissima Vniuersi pars. Ergo conueniens fuit, vt collocarentur in corpore supremo, quale est Empyreum. Sed si ob Antecedens argumenti huius, oportuit, vt Angeli constituerentur in supremo corpore; quid ni etiam, vt constituerentur in sublimiori parte supremi corporis, ac proinde vt occuparent sublimiorem locum in Empyreo destinatum Christo Domino, & Deiparæ? Dicendum ob id est, oportuisse, vt collocarentur in supremo corpore pertinente ad statum naturalem Vniuersi: Empyreum autem non esse conditum à Deo ob statum naturalem Vniuersi, sed ob supernaturalem beatificum creaturarum rationalium, & maximè earum, quæ reunitæ ad corpora conspecturæ essent permanentes Deum. Vnde si Deus supra Empyreum crearet modò nouum aliquod cælum, non deberent Angeli in eo locari, quia non pertineret ad statum naturalem huius Vniuersi, etsi esset locus congruus ipsis ea ratione, quæ nunc est Empyreum. Et cum in hoc Angeli beati habeant mansiones, & sedes altiores specialiter deputatas pro altiori gradu visionis beatæ, & non pro maiori perfectione entitativa naturali; nam fortè aliqui minus perfecti in natura habent altiozem gradum visionis beatæ, quàm alij magis perfecti, de quo bene Arriaga tomo 2. in 1. p. disp. 20. sect. 4. fit etiam ex hoc capite, non competere Angelis locum in Empyreo, nisi vt eleuatis ad statum patriæ.

27 Hactenus pro creatione Angelorum omnium extra Empyreum; quam sententiam temerariam esse dixit Malonius in 2. dist. 2. disp. 6. sequutus Paulum Grisaldum in decisionibus catholicis; verbo *Angelus*. n. 11. sed censuram hanc præsentis tempore expertus quisque Theologus ridebit. Quòd si antiquius creatio in Empyreo recepta fuit ab omnibus ferè Theologis, tribuendum id est non tam meritis causæ, quàm omissioni cuidam examinandi impensè fundamenta vtriusque partis. Ast postquam Eximius Doctor P. Suarez id præstitit, recesserunt plures Theologi ab auita illa opinione, præsupposita potius ex fide Magistris sententiarum, quàm discussa, & alteram, nec sacris litteris, nec Patribus Ecclesiæ discordem inuenerunt. Etsi verò alij recentes Theologi persistant in antiqua opinione valdè probabilis, satis id non est, vt opposita censetur temeraria; quin forsitan est probabilior à ratione, aut saltem æquè probabilis, & ab authoritate habet non leue pondus. Sufficeret suffragium vnus Suatij ad eius commendationem, vt pote quod sit præstitum ab homine consideratissimo, post accuratam expensionem. Et quamuis, vt dicitur leg. vnica, Codice Theodosiano de responsis prudentum, *Vbi diuersa sententia proferuntur, potior numerus vincat Authorum*; tamen non semper ex multitudine Authorum quod melius, & æquius est, iudicare oportet, cum possit forsitan & deterioris sententia, & multas, & maiores in aliqua parte superare, vt habetur animaduersum à Iustiniano, leg. 1. §. Sed neque 6. Codice de vet. iur. enuc. & exornatum longissimè à Ioanne Angelo Bossio in Variis Moralibus, parte 1. per totum ferè titulum 1. sed præsertim §. 16. n. 94.

SECTIO IV.

Quandonam Angeli fideles contulerint se in Empyreum?

28 **I**llicò post acceptam beatitudinem supernaturalem, vel eo instanti, quo eam Dei fauore compararunt, extitisse in Empyreum relicta statione inferioris loci, ubi creati sunt, & viatores exsistere, consentaneum videtur ad sententiam, cui subscripsimus in sectione præcedenti. Neque apparet vlla ratio, ob quam beatificatis Angelis habitatio Empyreum prorogaretur in aliud tempus. Et sicut rebelles damnatique Angeli depulsi sunt mox in Tartarum; ita congruum fuit, fideles, & beatos admitti incunctanter ad Empyreum, qui est locus Beatis destinatus. Exemplo animarum, quibus visio Dei conceditur, id etiam comprobatur; nam in Empyreum se protinus conferunt.

29 Et verò fideles Angelos breui post creationem tempore donatos esse visione beata, ratum, fixumque est apud Theologos. Nam fidelium, & infidelium via fuit durationis æqualis: de his autem constat ex cap. 8. Ioannis v. 14. & ex 1. eiusdem epist. cap. 3. v. 3. peccasse ab initio, seu tempore propinquo creationi antecedenti mundi, succedentique hominis lapsui, & in peccato non permanisse antedamnationem, inflectionemque pœnæ æternæ, nisi per vnum, aut alterum instans physicum, consentiunt Theologi. Illud certissimum est, cum Eva per serpentem in paradiso decepta est, iam tunc Diabolum, qui in serpente vero, vel apparente tentauit, fuisse extra viam per sententiam damnationis, & consequenter, fideles Angelos fuisse etiam tunc extra viam per sententiam glorificationis. Videatur Molina 1. p. q. 63. art. 6. concl. 2. ubi aduertit, negari non posse absque errore in fide, Luciferum peccasse, ceptumque puniri ante lapsum primorum parentum; indeque infect, cæteros Angelos malos & deliquisse, & incurrisse damnationem, bonos verò beatitudine sempiterna coronatos ante eum lapsum.

30 Hieronymus Columbus lib. 2. de Angelica, & humana Hierarchia, cap. 19 à n. 5. reuocat in dubium, an Angeli fideles fuerint beati, Deumque viderint ante Incarnationem Verbi? & quamuis litteram Ecclesiæ dirimendam relinquat, parùm tutum mihi videtur ad terminos litteris redegisse possessionem Angelorum, antiquo Patrum, & Theologorum consensu protectam, firmatamque non inefficaciter Christi oraculo cap. 18. Matthæi v. 10. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei.* Vbi illud semper non tantum significat continuatam successionem videndi, postquam cœperunt videre, sed etiam longauitatem multò anteriorem. Sed de hoc abundè Suarius lib. 6. de Angelis cap. 2. Franciscus de Lugo 1. p. Theologiæ scholasticæ lib. 3. disp. 27. cap. 1. Monæus in Selectis d. 6. c. 1.

31 Inter Patres, qui patrociniij causa aduocari possunt, in expensum non abeat Leo IX. Papa transcribendus n. 21. exercit. sequentis. S. Gregorius Magnus lib. 2. Moralium cap. 3. S. Augustin. c. 28. Enchiridij. Sanctissimus is Doctor, dum sæpè loquitur de cognitione matutina habita à sanctis Angelis primo die creationis mundi, totiesque cognitionis matutinæ, & vespertinæ phrasim tradidit Theologorum Lycæis, confirmat sat luculenter beatam Angelorum visionem primo illo die. Nec

prætereundus est veteris Testamenti mos inuocandi directè Angelos sanctos, vt qui viderent clarè diuinam essentiam, & in ea tanquam in viuo speculo, orationes, necessitatèque supplicantium, prout doctè notat Becanus in Analogia veteris, ac noui Testamenti cap. 3. q. 6. Sanctos autem homines, qui obierant, consuetum non fuit sic directè inuocare; quia non intrabant in cælum, nec Deum videbant, nec cognoscere poterant ordinariè præces mortalium; vt obseruat Bellarminus lib. 1. de Sanctorum beatitudine cap. 11. Si quærat quis, cur hominum animæ sanctæ, ac puræ non viderint diuinam essentiam ante mortem Christi, nec in Empyreum ascenderint, antequam Christus; cum tamen secus fuerit de Angelis fidelibus? iam in antecessum exhibuimus rationem num. 172. & 185. exercit. 18.

SECTIO V.

An Dæmonibus patuerit aliquando aditus ad Empyreum?

32 **M**aximè in casu Iob, cum *Venerunt filij Dei, vt assisterent coram Domino, & affuit inter eos etiam Sathan.* Quæstio hæc est duodecima inter eas, quas ad Antiochum misit S. Athanasius, vel nescio quis sub eius nomine, *Cum ex cælo, inquit, Diabolus prolapsus sit, quomodo scriptum est in libro Iob ap. 1. v. 6. quod ingressi sunt Angeli Dei, vt starent in conspectu Dei, & in medio eorum Diabolus?* Respondet, non dicit Scriptura; quòd in cælis Diabolus venerit in medium Angelorum: manifestum igitur est, quòd in terra. Etenim ubicumque sunt Angeli, adstant Deo. Verum sciendum est, quòd per sanctum aliquem Angelum Diabolus est Deo loquutus, quemadmodum etiam Reges per hominem aliquem intermedium suum alloquuntur aduersarium. S. etiam Cælatius in dialogo 1. rogatus, si versus ad dæmonem Diabolus ex cælis decidit supra se habens eos, qui permanserunt immutabiles, quomodo ipsi licet cælis appropinquare, & cum Angelis Deo assistere, ac deprecare Iobum? Occurrit similiter inquisiens, Non quòd possit in cælos ascendere, qui inde precipitatus est ob furorẽ suum Diabolus, aut cum Angelis ad Deum accedere, aut vlla ex parte supra cælorum circumferentiam venire; hoc ita præscriptum est; sed quia diuina natura quantitatis, & magnitudinis expers, & incomprehensibilis, ubique præsens sit, & omnia impleat. Nam Deus noster in cælo est, & in terra, & in mari, & in omnibus abyssis, inquit Dauides diuinorum carminum Author. Ex quibus docemur, in conspectu eius esse, & conspici ab ipso non solum Angelos, sed & Diabolum, & Dæmones. Dicta à S. Athanasio accipiuntur à Suario lib. 1. de Angelis cap. 6. n. 19. non solum de cælo Empyreum, sed etiam de sydereo, ita vt neque ad hoc sit Dæmonibus aditus, prohibente Deo. Quà attinet ad Empyreum, traditur expressè à Guilielmo Parisiensi secundæ partis de Vniuerso, part. 2. cap. 70. & 94. à Chassæneo 3. p. Catalogi gloria mundi consideratione 18. ab Arriaga supra disp. 15. num. 37. à Franciscò Alfonso disp. 22. Physicorum num. 42. à Bolducio in Iob cap. 1. v. 5. §. 3.

33 Illustro id ex antiquioribus aliis. Athenagoras in Legatione pro Christianis ait, *Angeli cum cælis excidissent circa aërem, & terram obuersantes, non amplius euehi supra cælos potuerunt.* S. Zeno Veronensis serm. de somnio Iacobi, *Angeli refuga post peccatum.*

peccatum, in cælum nunquam recepti noscuntur. Eusebius Gallicanus, homilia in Natali Apostolorum Petri, & Pauli, *Primus Angelus per superbiam, & elationem validissimam seram inter se & cælum misit.* S. Gaudentius in tract. 5. *Beati mites, ait Dominus, quoniam ipsi possidebunt terram. Non utique terram istam, quam possident peccatores, sed illam, in qua non sunt spina, & tribuli, in qua non sunt serpentes, & scorpj, sed ubi Diabolus cum cæteris immundis spiritibus non accedit.* Victor Cartennensis Episcopus in Mauritania, lib. de pœnitentia cap. 30. *Ad cælum Diabolo nullus accessus.* Author libri de Agone Christiano, apud S. Augustinum cap. 3. *Ne quis existimet, ibi habitare mala Dæmonia, ubi solem, & lunam, & stellas Deus ordinavit: . . . Non ergo arbitrentur in summo cælo habitare Diabolum cum Angelis suis, unde lapsum esse credimus.* Hildebertus Turonensis Antistes epist. 36. *In cælo nata est superbia, sed velut immemor, qua inde via ceciderit, illuc ultra redire non nouit.* Apud S. Alchimium lib. 2. de peccato originali inlclamat Lucifer,

Si nequeo clausos iterum conscendere cælos,

His quoque claudentur——

Apud S. Epiphanium in oratione de Ascensione sic etiam fatur Dæmon, *En video eum non absque ingenti gloria, & maiestate, unde ego cum magno probro, & dedecore excideram, subuolare: volui ponere illum insequi, & ecce veluti plumbum deorsum deturbor.*

34 Neque deest præsidium à factis litteris. Nam Apocalypsis 21. v. 27. dicitur de Ciuitate cælesti, *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.* cap. 22. vers. 15. *foris (id est, extra eandem Ciuitatem) canes, & venefici, & impudici, & homicida, idolis seruientes, & omnis qui amat, & facit mendacium.* Ioëlis 3. vers. 17. *Et erit Hierusalem sancta; & alieni non transibunt per eam amplius.* Huc respiciens Baptista Mantuanus in Alfonso lib. 1. cecinit,

—— *decor ille nitentis Olympi*

Prædicat in pulchro, qui circuit omnia, mundo,

Immundis non esse locum——

Huc traho illud S. Ambrosij lib. 4. in Lucam, *Paradisi incolæ esse non potest, nisi nudus à culpa.* & illud S. Chrysologi serm. 83. *Credat homo etiam peccatorum remissionem, quia cælestis Regia, cum sit latissima, non capit peccatorem.* illud etiam S. Hieronymi in epist. ad Paulam, & Eustochium, *Aula cælestis non suscipit nisi Sanctos, simplices, & iustos.* Illud denique Rustici Helpidij in carmine de Adamo, & Eva pulsus è paradiso,

Semper amica piis peccantes respuit Aula.

Sed quando de aula incidit sermo, cælesti aulæ veniunt aptandæ, quæ de Regia reperio apud sanctum Chrysologum in ser. 149. *Quantum secretum cubiculi sit Regalis, quali reuerentia, quo tremore locus habeatur, ubi ipsa Principis requiescit maiestas, quam nulli extraneo, immundo nemini, nulli infideli pateat illuc, & permittatur accessus, quàm munda, quàm casta, quàm fidelia ibidem præstolentur obsequia, imperialis aule manifestis docetur insignibus. Quis ad ipsas palatii fores, quis propinquat indignus?*

35 Hæc quidem apprimè ad rem aptata; sed nata illa, quæ latè prosequitur S. Hilarius, vel Eusebius Gallicanus homilia 1. de Ascensione, hisce verbis: *Quantum nitorem, quantam debeant habere munditiam, qui Iustorum cupiunt intrare regionem, qui attingere optant Christi aulam, & cæli Regiam? Si aliquis ciuitatem magnam nobilibus, & illustribus*

*viris splendidam, immundis vestigiis, aut horridis adire præsumpserit indumentis; si eam pannis obstitit, ac seminudus intraret, si dilacerata facie, si vel linore fadata, vel vulnere, quanta illum confusio pudoris operiret? quantum verecundia pondus obrueret? Nonne illum circumstantia veneranda congregationis officia, de conspectu reuerendi Iudicis præcipitem perturbarent? Et putamus, quod animam peccatis horridam, & cano fatida corruptionis infectam, præferentem luxuria faditates, dedecorosas impudicitia cicatrices, putamus, quòd eam capere potuerit splendor cælestium mansionum? Huc vsque S. Hilarius. Et cum iuxta S. Ambrosium lib. 5. de Sacramentis c. 4. *Cælum sit ibi, ubi cessauit culpa; cælum sit ibi, ubi flagitia feriantur; cælum sit ibi, ubi nullum mortis est vulnus,* longè ab Empyreo consistent Dæmones.*

36 S. Isidorus lib. 14. originum cap. 3. agens de terrestri paradiso, sentit, Deum appouisse illi custodiam, & præsidium boni Angeli ex ordine Cherubinorum, eo fine, vt ab ingressu arceret malos: Consentit Pereyra lib. 6. in Genesim num. 206. & Stephanus Vveberus in disp. Theologica de officiis Angelorum circa homines, cap. ac num. 7. vel potiùs Noster Martinus Becanus Magister Vveberi, Cornelius in cap. 3. Genes. vers. 29. Si autem terrestri paradisi aditus oclusus est Dæmonibus, multò magis cælestis. S. Damascenus lib. 2. de Fide cap. 11. ait, nullum irrationalium animalium habitasse in paradiso terrestri, censens non decuisse huius dignitatem, vt illuc intrarent animalia irrationalia. Rupertus lib. 3. de Trinitate, & eius operibus cap. 2. in eadem est existimatione; quia alioqui ille deliciarum locus non tanta beatitudinis existimandus fuerit, vt meritò paradisi voluptatis appellaretur, & ab ipso Deo plantatus fuisse crederetur. Philo in lib. de Plantatione Noë dixerat idipsum: quod etsi nobis neutiquam placeat, ideo tamen refertur, vt constet, quàm sublimiter cogitauerit alij de loco hominum pro statu innocentia, & quàm maiori iure negetur Dæmonibus accessus ad cælestem paradisum.

37 Si roges, quemnam obicem habeant Dæmones, ne ad Empyreum ascendant? Respondeo, Dei prohibentur lege; neque alius est obex, quàm diuini Numinis voluntas *vinculis æternis sub caligine,* siue Tartari, siue ætris nebulosi *reseruans,* ne ultra ascendant, vt addit Carthusianus in commentario ad v. 6. epistolæ Iudæ. Nam si per Deum liceret, possent utique ascendere, & penetrare vsque ad Empyreum. Idemque est de damnatorum animabus; quæ quia sua sponte ascenderent in cælum, ideò inuitæ, & reluctantes, quantum ex se est, impelluntur in Infernum, vtente Deo ministerio Dæmonum, vt notant Valentia tom. 4. disput. 11. q. 1. punct. 2. Granadus 1. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. 2. disp. 7. n. 2. quin sciamus quo itinere perferantur, quia in diuina autoritate non legitur, vt inquit Cassiodorus in Psalm. 86. & Rabanus in cap. 3. Hieremias.

38 Opponet aliquis S. Ambrosium, qui explicans Psalm. 118. v. 64. *Misericordia Domini plena est terra* scribit, *Fortasè dicas, quæ ratione non dictum est, misericordiâ Domini plenum est cælum? Quia sunt etiam spirituales nequitia in cælestibus: sed non illa ad commune ius indulgentia Dei, remissionemque pertinent peccatorum, quibus ignis seruatur æternus: & illa, quæ cælestium vel potestatum, vel ministeriorum sunt, licet auxilio Domini fulciantur, tamen non tantâ eius indigent misericordiâ, quantâ ea, quæ sunt inferiora, atque terrena. Non enim illa carnis in vo-*
lucro

lucro vestiuntur, in qua est frequentis erroris illecebra. Ideoque in superioribus ait idem Prophetas, quia Deus dedit cælum cæli Domino, terram autem filius hominum. Unde cælum purius, & defœcaciùs ab omni labe peccati est, longèque remotius ab illo, de quo scriptum est, sicut volatilia cæli. Hoc enim cælum velut medius quidam inter cælum, & terram ærius locus dicitur, in quo sunt etiam spirituales nequitia in cælestibus. Nam in illo non appellatio, sed vero cælo, etiamsi Diabolum legerimus in conspectu Dei Angelorum non defuisse concilio; puto tamen nulla operari tentamenta nequitia. Opponet præterea S. Victorinum in fine commentarij ad Apocalypf. vbi inquit, *Dæmonem habuisse potestatem ascendendi in cælum, & Angelos refugas vniuersos.* Postremum hunc Patrem facile est interpretari de cælo æreò, non sic primum, si omnia ipsius verba ponderentur. Quare ingenuè fateor, S. Ambrosium putasse, actum esse in Beatorum cælo Concilium de rebus Iobi, eoque conuenisse Sathanam. Quod præter citatos negat etiam Anastasius Nicænus, vel Antiochenus q. 31. in Scripturam, non tamen Origenes, aut quisquis est Author eius in Iob commentarij, qui Origeni tribuitur. Sed vt probaui.

Nulli fas castum scelerato attingere limen.

SECTIO VI.

An beati Spiritus Angelici, & Animastici habitent intra regionem mediam Empyrei, vel supra eius conuexam superficiem?

39 **N**aclantus in medulla Scripturæ sanctæ pag. 478. ait, Angelos existere naturâ suâ supra Empyreum immediatè. Et loquitur de Beatis. P. Suarez tom. 2. in 3. p. q. 57. commentario ad articulum scribit, *Sicut corpus Christi, & cætera beata corpora sunt, vel erunt extra conuexam cæli, & ad summum illud contingent plantis pedum; ita substantia Angelorum secundum suam realem præsentiam esse poterunt extra ambitum cæli; nulla enim est ratio, ob quam necessarium sit, substantias spirituales contineri intra cælum, cum corpora humana non contineantur.* Hactenus Suarez, qui tamen, cum in lib. 4. de Angelis tractet latissimè de ipsorum loco, nullibi inquit, eos existere extra mundum; imò cap. 1. n. 29. statuit, non posse ex lege Dei existere de facto extra omnem locum corporeum extrinsecum. Eandem legem supponit cap. 2. n. 10. & cap. 3. n. 2.

40 Posteriùs hoc eximij Doctoris placitum præhabendum est. Pro quo stant quotquot Patres sub nomine cæli, vti quo continentis, intelligunt Angelos, vti contentos, significari à Moysè in primoribus verbis Geneseos. Stant etiam quotquot dicunt Angelos circumscribi loco corporeo; non enim id dicunt, quia censeant existere circumscriptiùe more corporum in loco corporeo extrinsecò; sed vt declarent, ita esse præsentem intra Vniuersum alicui loco, vt neque extra Vniuersum, neque extra locum illum sint. Theodoretus quæst. 3. in Genesim contendit, Angelos creatos non esse ante mundum corporeum, quia loco corporeo opus habent; spectatâ scilicet ipsorum exigentiâ, quatenus sunt pars Vniuersi constati ex creaturis corporalibus, & spiritualibus. Rupertus lib. 1. de victoria verbi Dei, cap. 28. vsurpat eandem rationem, ac Theodoretus; inquit enim, *Cum locus extra cælum, & terram, nullus sit Angeli, qui utique* P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

locales sunt, & circumscripti, quo in loco esse poterunt, si ante creationem cæli & terra fuerant conditi? Et saltem supposita Vniuersi productione, *Ea, quæ sunt, alicubi esse, omnes, existimamus,* teste Aristotele lib. 4. Physicorum cap. & textu 1. Hinc Cicero lib. 1. Tulculanarum quæstionum, rogat, *vbi sunt ij, quos miseros dicis, aut quem incolunt locum? Si enim sunt, nusquam esse non possunt.* Rursus l. 1. qq. Academicarum ait, *Nihil est, quod non alicubi esse cogatur.* Seneca epist. 65. scribit, *Si non fuerit, vbi fiat aliquid, ne quidem fiet.*

41 Effatum hoc celebre etiam est apud Patres Ecclesiæ. S. Hilarius canone 5. in Marthæum ait, *Omne, quod creatum est, in aliquo sit necesse est.* S. Gregorius Nazianzenus oratione 2. de Theologia, *Quod non est, nusquam est.... Et quod est, omnino alicubi est.* S. Gregorius Nyssenus apud Cypariissiotum decade 6. cap. 8. *Non potest quidquam eorum, quæ creata sunt, vel creantur, non esse vel in loco, vel in tempore.* Extant hæc verba in lib. 1. contra Eunomium. Iunilius lib. 2. de partibus diuinæ legis c. 11. *Omnia creata, & aliquando cæperunt, & alicubi sunt.* Rursus S. Nyssenus oratione 8. de Beatitudinibus, *Duo hæc in creatura rerum vniuersarum sunt elementa habitationi rationalis natura attributa, cælum, & terra. Locus eorum, qui per carnem vitam sortiti sunt, terra; cælum autem incorporeorum est. Necessè est igitur, vitam nostram prorsus alicubi esse, nisi ex terra pulsus, & eiectionis fuerimus, in terra prorsus manemus; si hinc abierimus, in cælum traduemur.* S. Augustinus lib. de immortalitate animæ cap. 1. *Quod est, nusquam esse non potest.* Claudianus Mamercus lib. 3. de statu animæ cap. 2. *Si nusquam esset anima, nihil esset.* Hugo Victorinus lib. 1. de Sacramentis p. 3. cap. 17. *Quod nusquam est, ipsum omnino nihil est,* S. Anastasius Sinaita lib. 2. de rectis fidei Catholicæ dogmatibus, *Corporibus, cæterisque creaturis proprium est, loco vt circumscribantur.* Cuius effati sensus is ad minus est, vt creaturæ à suprema Sphæra distinctæ siue corporales, siue spirituales, nequeant secundum naturam cursum, & naturalem cuiuslibet exigentiam, quatenus saltem sunt pars Vniuersi, existere actu, & non esse præsentem loco extrinsecò reali, ac positiuo.

42 S. Damascenus lib. 2. de fide cap. 6. satis apertè locat Angelos intra cælum, dum scribit, *Cælum esse circumdationem visibilium creaturarum, & inuisibilium. Intra enim ipsum & intellectuales Angelorum virtutes, & omnia sensibilia concluduntur, ipsaque determinantur ambitu.* Germana alia ex Beda lib. 2. de mundi imagine cap. 7. referuntur (qua fide, tu videris,) à Bachonio in 4. dist. 47. q. 1. art. 2. & ex Rabano in Exameron, à Bartholomæo Angelico lib. 8. de proprietatibus rerum, cap. 4. in Damasceni verbis denotari Empyreum aduertunt Seraphicus Doctor in 2. dist. 2. art. 4. q. 1. Carthusianus ibidem q. 3. allegans Albertum. Nec silendus est S. Hilar. in Psalm. 135. dicens: *Cum regionem cognitionis suæ, qui infinitus est, collocaret, cælo superiore, atque primo, eodemque in orbem collocato terminum quandam virtutibus, quæ primum ad cognoscendum se gignerentur, inclusit.* Sic S. Hilarius, & Patribus aliis satis in vsu est dicere, Angelos existere, & contineri intra cælum, ac mundum. Concordant Theologi, nullum enim siue antiquum, siue modernum, exceptis Naclanto, & Suatio, reperies contradicentem expressè. Loquor de illis, qui non negant, Angelos verè, & propriè posse præsentem esse corporeo loco, certoque, & determinato; vt videntur negare Petrus Abacardus lib. 3. introductionis ad Theologiam

n. 6. Herueus, opusculo de motu Angeli q. & art. 1. §. quantum ad 1. item in 1. dist. 37. q. 1. Durandus secunda parte eiusdem distinctionis q. 1. n. 38. Quod hæreticum est ex censura S. Thomæ ad illam distinctionem q. 3. art. 1. Legelis Alensem 2. p. q. 3 2. membr. 1. Syluestrum in Rosa aurea tract. 3. q. 43. ad 4. & 5. quæsitum. Ægidium Romanum 2. part. Exameron cap. 23. & in 1. dist. 37. q. 1. Dionysium Cisterciensem in 2. dist. 6. q. & art. 1. in 3. conclusione. Bartholomæum Amicum 4. Physicor. tract. 20. q. 5. dub. 2. n. 11. Angelum à Montepiloso tom. 1. part. 2. dist. 18. art. 1. Hieronymum Columbium de Angelica, & Humana Hierarchia, lib. 1. cap. 36. n. 1. Franciscum de Lugo disp. 5. de Angelis cap. 8. n. 18. cap. 9. n. 3. Tannerum tom. 1. disp. 5. q. & dub. 2. Moncæum in Selectis d. 1. cap. 8. in fine, Bañez 1. p. q. 5 2. art. 1. dub. 2. ad 7. Gamachæum q. 5 3. c. 1. in fine. Merat. tract. de Angelis, disp. 12. sect. 1. disp. 19. sect. 1. Arriagam, & Alphonsum citatos iam in n. 3 2. Exhibebo statim Doctorem vtrumque, Angelicum, ac Seraphicum, & fundamentum petitum ex sacris litteris.

43 Pergo ad rationes. Prima sit; Angeli creati sunt simul cum mundo corporeo, quia sunt pars Vniuersi conflati ex ipsis, & creaturis corporalibus: nulla autem perfecta pars separata est à suo toto; vt docet S. Thom. 1. p. q. 6 1. art. 3. in corpore. Creati etiam sunt intra mundum corporeum, tanquam intra locum, non quia dependentes sint secundum suum esse, vel secundum suum fieri à loco corporeo, sed quia, vt docet ipse S. Thomas in art. sequenti ad 1. sic ostenditur ordo eorum ad naturam corpoream, & quod sua virtute corporea contingunt. Ergo ob eandem causas Angeli beati permanent intra mundum corporeum tanquam intra locum.

44 Confirmatur, Angeli beati, non solum possunt esse intimè præsentis, & indistantes ab aliquo corporali loco; sed etiam sunt præsentis intimè, & indistantes à certo, & determinato loco corporali, quale est cælum Empyreum. Exinde enim spiritualibus substantiis debetur, secundum quandam congruentiam locus cælestis Empyreus, qui est supremus locorum, quia ille substantia sunt suprema in ordine substantiarum. Quæ sunt S. Thom. verba 3. p. q. 5 7. art. 5. in corpore. Præterea sacris ex litteris compertimus, Angelos beatos esse in cælo; deprædicatur id à Patribus, & Theologis. Si verò existerent longè extra ambitum cæli Empyreici, non essent ipsi intimè præsentis, & indistantes tanquam loco corporali, certo, & determinato. In lib. Esther, cap. 13. v. 10. dicitur ad Deum, Tu fecisti cælum, & terram, & quicquid cæli ambitu continetur, Dominus omnium es. In quibus verbis compendiariò colliguntur omnes creaturæ à Deo factæ, & inter eas Angeli. Continebuntur itaque hi intra cæli circuitum. In Apocalypsi cap. 10. v. 6. scribitur, Qui creauit cælum, & ea, quæ in eo sunt. Vbi Thomas Angelicus, vel Anglicus intelligit Empyreum, & Angelos in eo contentos. Verba Exodi 20. v. 11. Sex diebus fecit Deus cælum, & terram, & omnia, quæ in eis sunt, eandem admittunt explicationem. Confirmatur iterum ex Molina disp. 3. de opere sex dierum v. ad secundum dicendum, Vt enim licet Deus manufactis templis non indigeat, in quibus sit, decet tamen, eum in decoris, pulchris, ac ornatis templis coli, idque in honorem ipsius cedit: sic etiam licet Angeli beati à loco corporeo non pendeant, cum tamen alicubi in spatio eos esse necesse sit, decens est, eos potius esse in loco corporeo pulcherrimo, ac nobilissimo, quam in spatio inani.

45 Mutuor secundam rationem à S. Thoma in

quæstionibus disputatis q. 3. de potentia Dei art. 19. ad 2. sic aiente, Nihil prohibet etiã nunc, Angelos non esse in loco, si voluerint, & si etiam semper sint in loco propter ordinem, quo creatura spiritalis præsidet corporali secundum Augustinum. Ast hic ordo præsentia, vel causalitatis ad corpora perseuerat in Angelis eleuatis ad statum beatitudinis. Ergo & perseuerat existẽtia in loco corporeo extrinseco. Vnde cum S. Thom. quodlib. 6. q. 2. a. 3. scribit, Angelus non dependet à primo continẽte... & idẽo nulla necessitas est... quod Angelus ab aliquo loco ambiatur, percipiendus est de necessitate fundata in natura Angelica secundum se, non habito respectu ad ordinem Vniuersi, & præsentia creaturæ spiritalis supra corporalem. Rursus cum in 1. dist. 37. q. 3. art. 1. ad 4. ait, Non reputo inconueniens, quod Angelus sine loco esse possit, & non in loco, quando nullam operationẽ circa locũ habet; nec est inconueniens, vt tunc nusquam, vel in nullo loco esse dicatur, intelligendus est de existẽtia in loco reali extrinseco per potentiam, seu per contactum metaphoricum virtutis applicatæ, vel operationis modo declarando in sect. 10. n. 9 2. Confirmatur ex S. Bonauentura in 2. dist. 2. art. 4. q. 1. n. 48. dicentẽ, Ratio autem, quare Angeli continentur loco, siue aliquo ambiente, est ordinatio partium Vniuersi. Si enim non haberent aliquid continens, non esset eorum existẽtia ordinata ad inuicem. Tunc sic: sed ordinationi partium Vniuersi non est præiudicatum per Angelorum beatitudinem. Ergo si ordinatio partium Vniuersi exigit, vt Angeli contineantur loco ambiente, beati Angeli eo non carebunt. Si obiciatur loci ad locatum esse mutuam indigentiam. Respondet S. Bonauentura in n. 5 2. verum esse de iis, quæ locantur propter defectum sui; sed non esse verum de iis, quæ locantur propter seruandum ordinem Vniuersi. Vnde si queratur, vtrum lapis possit esse extracelum? Dicendum, quod non, vt propter suam indigentiam, quia non haberet locum conseruantem: tum quia non patitur hoc ordo Vniuersi. Sed de Angelo, quod cælum non exeat, non est ratio loci corporalis indigentia; sed corporis ultimi vniuersalis continentia, secundum quod Vniuersum est perfectũ, & ordinatum.

46 Vltima ratio esto; quia existẽtia beatorum Angelorum extra Empyreum nihil aliud fauere potest, nisi parilitas accepta ab existẽtia glorificatorum corporum extra illud; sed, vt visum est in sect. 2. exercit. 18. glorificata corpora non existunt, nisi intra Empyreum. Ergo, &c. Tannerus addit aliam rationem, quia scilicet sicut Angelus non potest discontinuare res Vniuersi; sic non poterit separare se ab Vniuerso. Huic tamen argumentationi parum deferet, qui considerauerit, nullum incommodum deriuari in Vniuersum ex separatione Angeli ab ipso, si Angelus non sit ex iis, qui mouent cælestes orbes. Vnde quia ex discontinuatione corporum Vniuersi sequeretur incommodum vacui, ideo inter vtrumque apparet latum discrimen. Alij, vt Arriaga, & Alfonso, exinde probant, Angelos beatos non diuagari supra Empyreum, quia esset inutilis, & impertinens talis motus, cum tamen Angeli beati nihil operentur nisi ordinatissimè, & propter honestissimos fines. Hæc probatio optima est, si supponatur, glorificata corpora non existere supra Empyreum; secus si oppositum supponatur; tunc enim utilitate, & honestate non careret existẽtia beatorum Angelorum supra Empyreum, vt Christi Domini, Deiparæ Virginis, & glorificatorum aliorum hominum comites essent. Iuxta quam suppositionem, absque magno negotio responderi posset primæ, & secundæ rationi adductis

ductis in num. 43. & 45. Sed cum nos supponamus, glorificata corpora existere intra Empyreum, & sacrae litterae, dum praedicant, beatos Angelos existere in caelo, planius, & suauius intelligantur de locatione intra ipsum; Patresque, ac Theologi sic sibi persuadent: standum omnino est pro existentia beatorum Angelorum intra limites Empyreii, & Vniuersi; ita quidem ut extra non exeant ad spatia imaginaria, in usque ordinariè, aut per multum tempus commorentur. Videatur sect. illa 2. exercit. 18. & recensis Theologis adiuciat Eminentissimus Cardinalis Lugus tom. 1. de Iustitia disp. 3. sect. 1. num. 6. nam suffragium tanti viri, etsi aliud agentis, in magno semper pretio debet esse.

47 Oppones Platonem asserentem in Phaedro, beatos omnes, & proinde Intelligentias extra caelum esse; haec ab Arist. lib. 1. de caelo c. 9. text. 100. constitui super extimam lationem; Ait namque, *Patet ergo, neq; locum extra caelum esse, neq; vacuum, neque tempus. Quocirca neque apta sunt ea, quae illic sunt, & esse in loco, neque tempus senescere ipsa facit, neque ullius eorum est vlla mutatio, quae super extima sunt disposita latione: sed nullis alterationibus, nullis passionibus prorsus subiecta, optimam in vniuersa sempiternitate vitam, & sufficientissimam habent.* Maximus Tyrius dissertatione 28. n. 168. scribit, *Postquam hinc illuc tanquam e Cimmeriorum terra se subduxerit anima, claroque frui caperit aethere, nec amplius cum corpore, morbifove, aut vllis luctatur calamitatibus, tum demum veritatem ipsam perspicit, puraque ratione assequitur. Tum in Deorum, Dearumque recepta consortium supra summos caeli, cum iis vagatur fornices, diuinaeque aciei adscribitur, cui Imperator praest, ac Dux Iupiter, Tunc integra vititur memoria, nunc tantum reminiscitur. Tunc confidit sibi, nunc errat tantum.* Respondet Meratius in tract. de Deo disp. 6. sect. 2. eatenus Philosophum voluisse intelligentias esse extra, & supra caelum, quatenus sunt in extima, seu conuexa caeli, quod mouent, superficie; quae quodammodo est extra, & supra caelum, cuius est superficies. Sed haec interpretatio est extorta, ut contextum intuenti patebit. Si enim Intelligentiae beatae essent in extima superficie caeli, quod mouent, iam non solum aptae essent existere in loco, sed actu existerent in illo. Neque Philosophus loquitur de Intelligentiis mouentibus caelos; sed de existentibus super primum Mobile, quod putauit esse supremum caelum. Ad haec: in eodem sensu concedit, beatas intelligentias esse dispositas super extimam lationem, & extra caelum, vbi neque est locus, neque vacuum, neque tempus, quo negat à textu 97. vsque ad 109. posse existere vllum corpus super vltimam conuersione, & extra caelum. Atqui de corpore negat aperte posse existere super vltimam conuersione, & caeli superficiem. Et ita intelligitur à S. Thoma 3. p. q. 57. art. 4. ad 2. Ergo de Intelligentiis beatis concedit id ipsum. Quare si ob hanc rationem reiecit Meratius eos, qui cum P. Vasquez tom. 1. in 1. p. disp. 29. c. 4. n. 20. Monacho d. 1. Selectarum c. 6. conantur Aristotelem loquutum esse metaphoricè, quatenus solum velit, Intelligentias beatas esse supra, & extra conditionem, ac sortem naturae corporeae circumscriptae intra caeli, & Vniuersi quantitatem, merito ob eandem rationem displicet nobis ipse Meratius.

48 Fateamur itaque, necesse est, ut tandem fatetur Vasquez, Aristotelem constituisse Deum, & Intelligentias non assistentes gyrandis sphaeris caelestibus supra, & extra primum Mobile. Et de Deo quidem scribit in lib. de Mundo ad Alexandrum (si hic

P. Gabr. de Heno, Empyreolog. Pars II.

factus sit Aristotelicus) *Ipse ille Deus summus, & principem adeptus est sedem, atque ob eam rem sublimis appellatione meruit; residetque, ut Poeta ait, summo in vertice vniuersi caeli.* An autem Dei existentiam ibi coarctarit? nostri muneris non est discutere. Consulatur Suarez disp. 30. Metaphysicæ sect. 4. n. 48. & disp. 35. sect. 2. n. 24. ac 25. vbi coniectatur, ipsum deuenisse in cognitionem & numerum Intelligentiarum non ex solis motibus orbium caelestium, sed ex aliis etiam indiciis. Et hinc constabit contra Meratium, non repugnaturum sibi Aristotelem, si in sensu intento à Meratio non excipiat, Tamen Philosophi auctoritas in praesentiarum non vrget, ut & nos constituamus Intelligentias beatas extra ambitum Vniuersi in spatio imaginario, siue cum vocatione intrinseca, siue sine illa. Nam cum ille non agnouerit caelum immobile, quod est arctissimum beatitudinis statui, nihil mirum, si extra caelos omnes, & Vniuersi ambitum constituerit beatas Intelligentias non destinatas circumuolendis sphaeris caelestibus. Idemque iudicium sit de Platone, & Maximo Tyrio.

49 Ex dictis de Angelis beatis colligitur, separatas animas racionales, beatitudine donatas, non existere supra Empyreii conuexam superficiem. Nam pro eis militant eadem rationes; & aliae se se manifestabunt in sect. 5. exercit. 21. Si quis obiiciat Michaëlem Syngelum in encomio ad S. Dionysium Areopagitam, vbi inquit: *O cum primis diuinam, & admirabilem illam animam, quae choro stipata Angelico in caloribus usque apsidibus sublimiter euolauit: quam honoratissime ad totius gloriae Dominum, coronarumque largitorem IESVM ascendentem, celeberrimumque laborum auctoramentum relaturam, vnaqueque caelestium virtutum laudibus prosequuta est.* Respondetur, Syngelum loqui de ascensu animae S. Dionysij super caelos mobiles, qui sunt velut pavementum caeli Empyreii. Obiici vltius possunt S. Hieronymus, Olympiodorus, & Albinus, dum in illud Ecclesiasticis cap. & v. 1. *Omnia tempus habent, & suis spatiis transeunt vniuersa sub caelo,* excipiunt à generali propositione substantias spirituales, quia *nec sub caelo, nec tempore continentur.* Sed responderetur, intelligendos esse, quatenus substantiae spirituales non contineantur sub caelo mobili, nec eius tempore extrinseco, seu motu numerante mensurentur; vel quatenus non contineantur sub caelo etiam Empyreico instar corporum, nec durent tempore, sed aeterno. Et vniuersim pro nonnullis Patribus, qui quandoque dicunt, substantias spirituales in loco non esse, adnotari oportet, eos habere sermonem de existentia in loco reali extrinseco instar corporum. Sic obseruant in tractatu de Angelis Theologi, & copiose Suarez lib. 4. c. 1. Adde Tostatium in opusculo de statu animarum post hanc vitam conclusione 3. in principio.

50 Vnus restat scrupulus circa mentem Aristotelis, nam verba ex ipso apposita in n. 40. Nimirum, *ea quae sunt, alicubi esse, omnes existimamus:* non videtur concordare cum interpretatione à nobis adhibita aliis verbis transcriptis in n. 47. Erit qui vtraque conciliet, eo quod in prioribus loquutus sit Philosophus vel iuxta vulgarem existimationem, vel de loco sumpto pro spatio imaginario. Sed in hac conciliatione animus non quiescit, siquidem Philosophus incipiat tractare in lib. 4. Physicorum cap. 1. de loco reali extrinseco competenti corporibus reipsum, & non ex vulgari tantum persuasione. Ideo dixerim, priora verba prolata ab Aristotele respectu solum habito ad corpora distincta ab sphaera suprema:

Patres autem Ecclesiæ dum vsurparunt similia, respexisse tam ad corpora, quàm ad substantias spirituales.

SECTIO VII.

Infertur ex proxima doctrina beatos Spiritus Angelicos, & Animasticos nunquam existere absolutos ab omni loco extrinseco imaginario. Queritur, an ipsi, quantum ex se est, possent naturaliter se absoluere, vel an saltem Deus posset miraculosè id prestare.

51 **S**I, ut probatum est in sectione superiori, impediuntur Angeli beati ne se constituent in loco imaginario supra Empyreum, & ne deserant omnem realem extrinsecum, multò utique potius, ne se absoluant ab omni tam reali, quàm imaginario, ita ut existant à parte rei, sed nullibi maneant siue intra, siue extra ambitum totius Vniuersi, & Empyreici cæli. Quæstionis est, num posterius hoc impedimentum proueniat præcisè, ut illud prius, ex lege extrinseca Dei, vel aliunde etiam?

52 Sunt Theologi plures, qui putent, Angelos non tantum naturaliter, sed etiam obediencialiter esse impotentes existere, quin existant alicubi loci extrinseci realis, vel imaginarij. Ita Suarez lib. 4. de Angelis cap. 3. & 11. Molina 1. p. quæst. 52. disp. vnica, Tannerus tom. 1. disp. 5. quæst. & dub. 2. num. 19. Albertinus in 5. Corollario Theologico ex Prædicamento Quantitatis; & Vbi dub. 1. n. 12. Arriaga disp. 14. Physicorum sect. 4. Cardinalis Lusus disp. 12. de Incarnatione sect. 7. n. 93. Franciscus Lusus tract. de Angelis disp. 5. c. 9. à n. 10. Martinonus tom. 3. disp. 41. sect. 4. n. 31. l. 6. n. 49. Bartholomæus Amicus tract. 20. Physicorum quæst. 5. dub. 1. art. 3. conclus. 4. Aversa in 1. p. q. 52. sect. 1. Francisc. Amicus disp. 5. de Angelis sect. 1. à n. 11. Et probari primò potest, quia implicat contradictionem corpus existere, quin existat alicubi: Ergo & Angelum. Suadetur Antecedens, um quia repugnat, quantitatem non esse extensam, vel inextensam, quippe hæc duo opponuntur priuariuè. Si est extensa, habebit præsentiam, ratione cuius extendatur. Si est inextensa, partes illius erunt in eodem loco, cum sint penetratæ, & proinde afficientur præsentia, vi cuius penetrentur: Tum quia partes quantitatis carentes omni præsentia, vel essent intra alias, vel extra: si primum; Ergo in eodem spatio: Si secundum; Ergo in alio spatio. Tum quia vel inter corpus priuatum omni vbicatione, & inter me posset interici quantitas bipalmaris v. g. vel non posset: si posset, quidnã aliud exigit positua distantia? Si non posset quidnã aliud postulat positua indistantia? Tum denique quia S. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 3. quæstiunc. 3. in corp. ait: *Non potest poni, quòd corpus nusquam sit, quia sic esset aliqua quantitas dimensua non habens situm; quod est impossibile.* Sed fortè loquitur Angelicus Præceptor de impossibilitate tantum ex natura rei.

53 Secundo, intra, & extra sunt contradictoriè opposita: Ergo si Angelus existat, & non intra hunc mundum, existet necessariò extra atque adèò in spatio imaginario; quod enim extra est, in aliquo spatio est. Si autem è contrario Angelus existat non extra, sed intra mundum, existet in loco reali. Tertiò, huius aulæ annihilato aère, in quo Angelum

esse supponatur, & nullo alio corpore succedente, manebit adhuc Angelus intra aulam. Ergo erit in inanitate, quam imaginamur intra aulæ parietes. Si verò succedat aliud corpus, existet nouiter in eo, ut in loco reali. Semper igitur verum erit, existere in loco vel imaginario, vel reali. Quarto, Angelus debet esse vel distans à mundo, atque idcirco habere vbicationem alibi; vel debet esse præsens mundo, proindeque habere vbicationem in mundo, cum per hanc constituatur formaliter præsens. Quintò, in eodem instanti reali non potest simul esse Angelus, & carentia Angeli: sed si is existeret in instanti reali, & nullibi, daretur simul Angelus, & eius carentia. Et enim carentia rei non destruitur nisi per vbicationem rei, cum carentia rei consistat in cumulo carentiarum vbicationum omnium rei.

54 Sextò, impossibile est, Angelum existere & non coexistere tempori reali, vel imaginario: Ergo similiter impossibile erit, existere, & non inexistere loco reali vel imaginario. Septimò, si existeret Angelus sine vbicatione, non esset Deus intimè præsens Angelo, siquidem hic caretet præsentia, ratione cuius constituendus esset in loco, in quo Deus ipsi intimè præsens adesset. Ex quo sequeretur, Deum non fore immensum, non enim foret præsens Angelo; sequeretur etiam, Deum agere in distans, quia Angelus produceretur & conseruaretur à Deo non præsentem ipsi. Octauò, Deus, quia absolutè non potest non existere, nequit non existere in loco. Ergo Angelus, quia ex suppositione, quòd existat, non potest non existere, nequibit non existere in loco. Nonò, spatium imaginarium nihil aliud est, quàm inanitas, in qua excipi possunt quæcumque corpora. Sed Angelus non potest non esse in tali inanitate, si supponatur non existere in loco reali, quia non potest esse extra omnem non repugnantiam & negationem resistentiæ ad continenda, & locanda corpora.

55 Decimò, Angelus eo ipso, quòd existat, habet suum esse positum extra causas: Ergo indistans ab aliquo loco. Nam Angelus statim ac habet suum esse extra causas, potest operari erga hoc potius, quàm erga illud extrinsecum subiectum; quæ facultas erga vnum potius, quàm erga aliud, supponit indistantiam ab vno potius, quàm ab alio. Undecimò, nequit à nobis percipi Angelus, nisi cum aliqua præsentia. Ergo sine aliqua non potest reapse existere. Duodecimò probatur ex Patribus & Philosophis præcisè citatis in n. 40. ac 41.

56 Sed duodecim hæc argumenta non me adigunt, ut sentiam, repugnare de potentia Dei absoluta, quòd Angelus existat, & nullibi existat. Ad postremum respondeo, Patres, & Philosophos loqui de rebus secundum cuiuslibet naturalem exigentiam, vel ordinem Vniuersi, vel legem extrinsecam Dei; eo ipso enim quòd existat Angelus verbi gratia, debet vno ex præfatis titulis habere non solum locum intrinsecum, seu vbicationem, sed etiam locum realem extrinsecum: quare sicut non est contra Patres dicere, Angelum posse saltem diuinitus non existere in loco extrinseco reali, sic neque asserere posse diuinitus non existere etiam in imaginario, & priuatum esse omni vbicatione. Ethnicorum Philosophorum Aristotelis, & Tullij authoritas in quæstionibus de potentia Dei absoluta, quæ ipsos latuit, non ministrat argumentationis Theologicæ locum.

Ad vndecimum dico, varias esse hominum imaginationes, & supra aliquorum non esse Angelum, qui nullibi existat etiam naturaliter. Sed quamuis supra omnium foret, corrigi eam oportet, nosque fateri cum S. Augustino, Deum aliquid posse, quod nos assequi non valeamus.

57 Ad decimum aio, Angelum posse existere extra causas, & præditum non esse potentia proxima agenti transeunter circa subiectum vnum extrinsecum potius, quàm circa aliud. Ea enim potentia proxima constituitur connaturaliter ex approximatione ad vnum potius, quàm ad aliud; quæ approximatō inuoluit vbicationes tum Angeli, tum subiecti extrinseci. Scripsi *constituitur connaturaliter*, quia de potentia Dei absoluta vti Angelus valet agere in distans, sic etiam agere, etsi nullibi existat; & determinatio ad agendum in hoc præ illo subiecto proueniret præcisè ex diuina voluntate. Quòd si Angelus manens in Empyreo, queat diuinitus eleuari ad operandum in terra, poterit etiam nullibi locatus operari ex elevatione siue in Empyreo, siue in terra; & vtrouique simul. Ad nomen, quidquid sit de illa spatij imaginarij definitione, Angelum, qui neque in loco reali, neque in imaginario existeret, non futurum intra, neque extra non repugnantiam, & negationem existentia ad continenda, locandaque corpora, sed habiturum abstractionem ab vtroque, vt postea magis declarabitur.

58 Ad octauum, in proparulo est disparitas Deum inter, & Angelum, nam ille eo præcisè, quòd existat, quicumque locus realis, & imaginarius sit capax illius excipiendi, debet ratione perfectionis immensitatis identificata secum respondere formaliter vtrique loco; neque opus est additione nouæ formæ, vt respondeat. At hic, nempe Angelus, indiget vltra substantiam, & perfectionem suam entitatiuam superueniente forma aliqua, vt existat in loco siue reali, siue imaginario, alioqui vbiuis existeret, non secus, ac Deus. Cùm autem etiam ex suppositione contingenti, quòd Angelus existat, possit Deus denegare formam eam aduentitiam, poterit proinde & existentiam in loco.

59 Ad septimum dico primò, Angelum productum sine vbicatione, fore Deo intimè præsentem negatiuè, seu non habiturum vbicationem fundantem relationis distantia à Deo: idque satis esse ad immensitatem, & ne Deus agat in distans absolute. Doctrinam hanc nemo improbabat, nisi qui iudicium præcipitanter ferat. Nam quisquis attentè mediteretur, Angelum pro priori natura ante productionem suæ primæ vbicationis gaudere hac sola negatiua præsentia cum Deo, siquidem pro priori natura ante vbicationem existat Angelus conditus à Deo, & pro eo priori non sit Deo præsens positiuè localiter, sed tantum negatiuè: quisquis etiam penficalatè secum recogitet, Angelum pro priori ad productionem primæ suæ vbicationis esse negatiuè tantum præsentem spatio, cui respondentem vbicationem efficit, non poterit non nostri discursus probabilitatem agnoscere. Secundò dico, Angelum Deo præsentem constitui per suam entitatem & per immensitatem diuinam absque superaddita aliqua vbicatione; per immensitatem, inquam, diuinam, tanquam per quid extrinsecum entitati Angeli, sed intrinsecum denominationi Angeli præsentis Deo; quia nunquam potest distare à Deo, nec est indifferens, vt distet, & non distet; neque item est indifferens ad diuersas approximationes respectu Dei, siue enim Angelus existat Salmantica,

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

siue Romæ, eandem Deus cum ipso intimam seruat præsentiam; & è conuerso Angelus cum Deo. Quare deficit fundamentum ad distinguendam ab Angelo præsentiam respectu Dei, vt deesset ad distinguendam præsentiam respectu huius gymnasij, si ei esset affixus essentialiter, ita vt eandem semper retinere deberet indistantiam. Replicabis, Angelum esse præsentem Deo, nihil aliud protus est, quàm existere in aliquo spatio, in quo Deus. Sed Angelus nisi ratione vbicationis non est in spatio, neque in vno potius, quàm in alio; non enim existit in omni spatio imaginario, sicut Deus. Ergo, &c. Qui inficiantur, Deum existere in spatio imaginario, licet concipiatur à nobis in ordine ad illud, negabunt Maiorem. Ego, admissio, Deum existere in omni spatio imaginario, responderem, Angelum potiri duplici præsentia, alia ad Deum alia ad spatium aliquod imaginarium determinatum: illa consistet præcisè in entitate Angelica, & immensitate diuina, independebitque ab spatio; hæc consistet in vbicatione superaddita: illa erit omninò necessaria Angelo existenti, & forsan respectu illius vocatur Deus à S. Dionysio de diuinis Nominibus capite primo, Domicilium omnia conseruans, & continens. capite 10. Sedes, & fundum, in quo omnia recumbunt; ab Arnobio libro 1. aduersus Gentes, Fundamentum cunctorum, quacumque sunt, & quasi spatium increatum posituum; hæc à Deo poterit suspendi, seu negari.

60 Ad sextum concedo Antecedens, & nego consequentiam. Discriminis ratio est, quia duratio Angelica (vt ego censeo) est indistincta à coexistentia Angeli, & instantis vel realis, vel imaginarij, Angelus autem, si existat, non potest non coexistere instanti, quod tunc existat suo modo; indeque fit, Angelum non posse absolui ab omni duratione. Cæterum vbicatio Angelica est distincta à coexistentia Angeli, & loci, siue realis, siue imaginarij, vnde nihil mirum, si coexistentibus Angelo, & loco, queat Angelus orbari vbicatione.

61 Qui distinguunt à coexistentia præfata durationem, & hanc docent esse modum subsequutum pro posteriori natura ad rem, quam durantem reddit, admittent, posse Angelum existere, & non durare. Si obiicias, omne, quod causatur fit in aliqua temporis differentia, incipitque esse, alioqui erit sine tempore, & propterea ab æterno. Contra, quia nec in tempore, nec in æternitate debet fieri, quod causatur, nec quod ab æterno non est factum, debet, si fiat, incipere esse, quatenus inceptio significet rei in vno instanti existentiam non habitam in alio proximè præeunte; secus verò quatenus merè significet extractionem rei de non esse ad esse.

62 Si rursus opponas, nulla res existere actu potest, quæ respectu aliorum non sit prior, aut posterior: Sed priorem esse, aut posteriorem habet ratione durationis: Ergo hæc nequit non competere rei existenti actu. Contra, quia de prioritate, aut posterioritate temporis potest discurre eodem modo, ac de distantia, & præsentia. Quapropter sicut res valet existere, quin sit distans positiuè, & quin sit positiuè præsens, ita & quin tempore sit positiuè prior aut posterior. Si vltèrius arguas, hæc propositiones, *Petrus est: Petrus non est*: contradictoriae sunt, ideoque vna ex illis verificari debet de Petro, & vtraque non potest. Igitur enunciaretur, verificareturque de Petro existente, & non in tempore, vel quòd esset,

vel quòd non esset. Si quòd esset; Ergo & quòd non existeret, & existeret in tempore: quòd non existeret, sic enim supponitur: quòd existeret, quia verbum *Est* significat existentiam tempore præsentis exercitam. Si quòd non esset; Ergo quòd daretur, & non daretur absolute carentia Petri: quòd daretur, quia negatio afficiens terminum absolute sumptum destruit illum absolute sumptum: quòd non daretur, quia ita fert suppositio. Contra, nam etsi *Est* significet ordinariè existentiam rei, vt tempore præsentis exercitam; tamen subintelligendo participium existens acceptum nominaliter, potest præcise significare existentiam secundum se, & absolute à tempore. Omitto, non inconuenire, vt simul enuntiaretur, verificareturque de Petro, quòd esset, & non esset penes diuersum sensum, si esse scilicet sumeretur tantum pro opposito cum nihilo, & non esse sumeretur solum pro non existente in tempore.

63 Si prætereà argumenteris, decretum diuinum efficiendi rem non potest terminari præcise ad rei existentiam secundum se; sed debet terminari ad rem, vt existentem, & durantem, alioqui habita semel à Deo volitione efficaci causandi præcise existentiam rei, talis res secundum se, non posset destrui à Deo, quòd est còtra diuini dominij perfectionem: Deus enim, vt ait Petrus Damiani opusculo 36.c.4. *Potest facta quæque destruere, vt iam non sint.* Probabis sequelam. Nam vt res destrueretur, opus esset decreto, quo Deus præcise nollet efficaciter existentiam rei secundum se, seu quo præcise vellet efficaciter carentiam rei secundum se, tum quia sermo est de destructione rei non durantis, tum quia Deum velle efficaciter carentiam durationis rei, satis esset, vt res non duraret, non verò vt absolute non existeret. At decretum, quo Deus vellet efficaciter carentiam rei secundum se est impossibile prorsus cum decreto illo alio, quo efficaciter voluisset existentiam rei secundum se: opponerentur enim contradictoriè virtualiter, vt satis compertum est. Confirmabis, vt res à Deo possit destrui, debet habere determinatam durationem, post cuius existentiam destrui valeat; nam destructio supponere debet durationem aliquam rei, & impedire aliquam aliam, cuius capax esset res, vt sic absque contradictione saluetur extitisse rem, & modò non existere. Contra, quia iuxta plures non est impossibilis creatura, quæ si semel existat, non possit in posterum destrui à Deo, ita vt ipsi creaturæ sit essentialis indestructibilitas; & multò minus impossibilis erit creaturæ, quæ ex suppositione extrinseca, & à se, nec naturaliter exacta, scilicet ex suppositione, quòd supra sui naturam producat absque duratione, nequeat iam annihilari, aut corrumpi. Sed necesse non est ad id recurrere, cum facile explicatu est, qua ratione Deus, si vellet, destrueret creaturam productam sine duratione. Nam decretum producendi creaturam, etsi non terminaretur ad durationem, vellet tamen existentiam creaturæ, & respiceret viginti v.g. tantum instantia, quibus coexistura esset, sed sine duratione, ac si diceret, *Volo existentiam creaturæ coexistentem solis viginti instantibus.* Non est autem impossibile cum tali decreto aliud, quo vellet Deus carentiam existentiam creaturæ coexistentem suo modo sequentibus instantibus; & volitâ sic à Deo efficaciter eâ carentiam, desineret creatura; non enim coexisteret vltioribus instantibus, quæ post viginti succederent. Ego quidem vix, & ne vix percipio coexistentiam formalem, positiuamque creaturæ, & instantium,

quin creatura duret formaliter; ideòque non distinguo durationem à coexistentia; sed nunc loquor ad mentem distinguendum absolute, vel modaliter. Et licet aliqui ex eis fateantur, coexistentiam formalem, ac positiuam esse durationem, quæ tamen distincta sit ab existentia creaturæ, & instantis; verum id est de existentia seorsim se habentibus, sed non simul; & vt habeant se simul, opus non est entitate distincta; sicut etsi Deus extiterit antea, quin coextiterit hodierno diei, nihilominus vt simul cum illo existat non requiritur alia entitas præter Deum, & hodiernum diem. Quòd verò Deus, & non creatura, sit determinatus, vt si existat hodiernus dies, habeat cum hoc coexistentiam, argumentum quidem est præuiae essentialis existentia in Deo, & non in creatura coexistendi hodierno diei, si is existat; sed nullo pacto inde deducitur, creaturam accipere durationem distinctam, siquidem existentiam hodierno die, tam necessarium est creaturæ existenti, quàm Deo, quòd simul existat. Confirmatio languescit ex dictis, quia ad destructionem rei satis est, si supponatur coexistentia rei cum instanti antecedenti, & impediatur coexistentia cum subsequenti, si intelligibilis sit coexistentia cum instanti, quæ non sit formaliter duratio, vt pro priori naturæ ad huius productionem intelligitur ab iis, quibus aridet duratio distincta, causataque à re durante.

64 Si tandem obiicias, causare non potest res, nec alterius esse effectus, nisi duret. At qualibet creatura, si existat, debet producere saltem suas proprietates, & passiones debetque esse effectus Dei. Ergo implicat, creaturam existere, & non durare. Contra, tum quia non est, cur diuinitus existens sine duratione res teneatur efficere aliquid in se, aut in subiecto extraneo. Et quamuis non possit non esse effectus Dei, non affertur ratio, quæ demonstret effectum causatum à Deo debere ultra coexistentiam cum ipso habere durationem in aliquo instanti reali, vel imaginario. Tum quia res existens, sed non durans, posset diuinitus producere effectus, qui existeret etiam, sed non duraret. Nam licet duratio sit conditio naturaliter requisita in causa existente, vt operetur physice alias entitates distinctas à duratione, & ad existentiam communicatam effectui sequatur naturaliter duratio ipsius effectus, non apparet penes potentiam Dei absolutam necessitas durationis, vt conditionis præuiae in causa existente ad operandum; nec vt proprietatis subsequente in effectui ad acceptam existentiam. Tum quia à causa, quæ coexisteret instanti *A*, v.g. sed in eo non duraret, prodiret magis connaturaliter effectus cum duratione in eo instanti, quàm sine illa; imò sine illa non nisi magis miraculose, siue enim duratio in aliis casibus producat ab effectui, siue à causa, quæ dat esse effectui, deberet etiam in nostro casu fieri connaturaliter, quandoquidem causa, aut effectus coexistens instanti *A*, habeat ex se determinationem naturalem ad producendam durationem in illo, nec vllatenus possit, vt coexistens tali instanti producere durationem in alio. Vnde vt miraculosum esset, quòd causæ coexistenti cum instanti *A*, negaretur à Deo determinata duratio pro tali instanti, quia naturaliter exigitur à causa; ita miraculosum etiam esset, impedire durationem effectus, qui produceretur coexistens eidem instanti, cum æquè naturaliter postuletur ab effectui duratio producenda ab ipso, aut à causa, à qua accipit existentiam.

65 Notetur, me non concedere cum aliquibus

Thomistis, entitatem, quæ non existat, dummodò extiterit immediatè antea, posse physice operari; id enim contradictionem inuoluit, vt nostri Authores solent abundè probare ad lib. 2. Physicorum, & vt inquit Chalcidius commentario in Timæum Platonis pag. 292. *Omne, quod operatur, sit necesse est. Quod ergo à me admittitur est, entitatem existentem, & non durantem posse operari efficienter, supplente Deo defectum durationis, non secùs ac supplere valet defectum approximationis ad passum, & omnis vbicationis, eleuarique agens creatum, vt causet effectum cum vbicatione, qua ipsum agens sit penitus orbatum.* Notetur deinde, non solum causam extrinsecam, qualis est efficiens; sed intrinsecam etiam, quales sunt materialis, & formalis, & formalis; posse si existat, exercere diuinitus suam causalitatem, etiamsi expers sit durationis. Vnde poterit materia existens, sed non durans vnita esse formæ, siue hæc careat etiam duratione, siue non. Modernus quidam concors nobiscum quoad causam extrinsecam, discors est quoad intrinsecam. Rationes tamen eius non aliud conuincunt, quàm causam intrinsecam debere existere, vt causet. Et cur nequibit homo quin duret, existere, proindeque dari vnio animæ, ac corporis non durantium, et si anima, & corpus tanquam formalis, & materialis causa constituent humanum compositum? Est mihi valde mirum in eodem Recentiore, quod cum aduersus operationem causæ extrinsecæ existentis, sed non durantis proposuisset hanc obiectionem, fore scilicet, vt homo mortuus posset diuinitus sentire, & ratiocinari, respondeat, hominem mortuum posse quidem diuinitus efficere sensationes, & ratiocinationes, non verò eas recipere, & vnitas sibi habere. Mirum, inquam, mihi est; nam homo, qui mortuus est, non modò non durat, sed neque existit; entitas autem non existens, efficere nihil potest diuinitus, vt ipse Modernus fatetur. Ad hæc: hominem simul esse absolutè mortuum, & viuum, repugnat patentissimè. At si homo mortuus posset vt homo efficere sensationes, & ratiocinationes, posset esse vnà viuus, quia vt hominem posse efficere huiusmodi actus, est posse viuere. Hactenus de sexto argumento.

66 Ad quintum dico, carentiam Angeli aliam esse à cumulo carentiarum vbicationum omnium Angeli, vti alia est à cumulo carentiarum, subsistentiarum omnium Angeli. Sanè cum Angelus existens distinguatur realiter à cunctis vbicationibus; quarum est capax, nequeunt harum carentiæ non esse distinctæ à carentia illius. Ad quartum respondeo, Angelum productum sine vbicatione fore à mundo distantem, non positiuè, sed negatiuè; fore etiam mundo præsentem, non positiuè, sed negatiuè, quatenus habebit distantiam carentiam, quæ neque est formaliter præsentia, neque eam necessariò infert, aut supponit; & quatenus etiam habebit præsentiam carentiam, quæ non est formaliter distantia, neque cum ea vt priori, aut posteriori connectitur essentialiter. Vtgebis, distantia, & præsentia Angeli respectu mundi opponuntur contradictoriè. Ergo Angelus vel erit distans à mundo, vel ei præsens. Contra, quia distantia positiuæ, & præsentia positiuæ non opponuntur contradictoriè formaliter, vtraque enim est ens positiuum, ac reale: quare distantiam positiuæ opponetur contradictoriè formaliter sola non distantia, & præsentiam positiuæ sola non præsentia, poteritque Angelus neque esse distans positiuè à mundo, neque esse præsens positiuè, seu habere simul carentiam tam

distantiam positiuæ, quàm præsentiam positiuæ, licet nequeat esse vnà distans positiuè, & non distans, præsens positiuè, & non præsens. Sic eadem res non potest esse similis, & non similis alteri, quia similitudo consistit in aliquo positiuo, cuius contradictorium formaliter est non similitudo; ideoque in re debet dari similitudo, vel non similitudo, seu carentia similitudinis: at potest res neque esse similis positiuè, neque dissimilis positiuè; quia similitudo positiuæ, & dissimilitudo positiuæ consistunt in qualitatibus, quibus carere valet res; vnde paries denudatus ab albedine, & nigredine, neque similis positiuè, neque dissimilis positiuè esset alteri parieti habenti albedinem, aut nigredinem; sed esset negatiuè similis, pariterque negatiuè dissimilis. Premes, si Angelus non est distans à mundo, ergo est indistans; vel è conuerso, si non est indistans, ergo est distans, non enim assignare est medium. Contra, quia si sermo sit de distantia, & indistantia negatiuis, Angelus, qui nullibi existat, erit distans, & indistans; si de distantia & indistantia positiuis, neutram sortietur Angelus nusquam existens, sed contentus manebit medio distantiam, & indistantiam, quæ negatiuæ sint; haud aliter, ac si in rerum natura non existeret, tunc namque eius carentia nec distaret, neque indistaret positiuè.

67 Ad tertium dico, Angelum perseveraturum intra aulam hanc, dummodò retineat antiquam vbicationem, vel nouam aliam adquirat, vt potest, quamuis fiat vacuum in spatio medio. Si tamen priuetur omni vbicatione, nec intra, nec extra persistet: vt iam declaro respondens ad secundum, intra, & extra non opponi contradictoriè, tum quia sunt entia positiuæ, & realia; tum quia corpus Christi existit diuina virtute de facto intra, & extra cælum sine contradictione. Quare huic, quod est intra, non opponetur extra, sed non intra; & huic, quod est extra, non opponetur intra, sed non extra; mediūque inter vtrumque erit non intra, & non extra, competetque Angelo experti omnis vbicationis, nec positiuè intra, nec positiuè extra mundum esse. Claritatis studio condonet lector durissimum & insinuem stylum. Sæpè

Ornari res ipsa vetat, contenta doceri.

Mihi semper claritas in optatis est. Nam, vt testatur reliquit Isacius Argyrus in altera computi sui parte, *non solum tyronibus artis cuiuslibet, sed eorum plerisque, qui in ea perfectiores sunt, incundiora solent esse, quæ sunt clariora, quod facilius capiuntur.*

68 Argumenti primi inficior Antecedens. Cuius prima, & secunda probatio diruitur dicendo, partes quantitatis sine vbicationibus fore extensas, & extra alias non positiuè, sed negatiuè, & inextensas, atque intra alias simili modo. Adde, vnā, & alteram probationem non militare contra punctum absolutum à præsentia locali. Vt tertiæ satisfaciam, rogo an inter carentiam Antichristi, & me; possit, aut non possit interiici quantitas? Si potest, igitur ego habeo distantiam positiuam à carentia Antichristi: si non potest, ego habeo indistantiam positiuam: vtrumuis autem non nisi deridiculè concedetur. Vnde sicut respectu carentiæ Antichristi, mea ad locum præsentia est impertinens, ita etiam respectu corporis vbicatione carentis, inter quod, & me, nec valebit interiici, nec poterit non interiici quantitas. Rogo iterum, num pro priori naturæ, in quo intelligitur corpus ante vbicationem in spatio occupando pro posteriori, queat, vel non queat concipi interiectio quantitatis inter me, & corpus? Si primum, ergo intelligimur distare positiuè: si secundum, ergo

intelligimur distare positivè: si secundum, ergo intelligimur indistare positivè. Et siue primum, siue secundum, continet absurditatem, siquidem pro priori naturæ præscindatur à præsentia corporis locali, in qua fundari deberet conceptus de distantia, aut indistantia positiva. Quòd si pro priori naturæ abstrahit corpus ab omni præsentia, & sic à nobis concipitur, progredi hinc licet, ut cogitemus, posse diuinitus pro toto instanti reali absolui, dum manifesta ratio aliud non suadeat; qualem huc usque nec audiimus, nec legimus.

69 Sed potius nonnullas, quæ in ea cogitatione non confirmant positivè. Et ut nunc præmittam adductas in exercit. 11. sect. 6. in exercit. 12. sect. 4. Non videtur prætereunda quæ desumitur ex materia, cuius existentia absque forma substantiali est diuinitus possibilis; & non apparet, unde materia debeat esse magis alligata vocationi, quam substantiali formæ; nec unde aliæ creaturæ connectantur arctius cum vocatione, quam materia cum substantiali forma. Insuper ipsa materia potest diuinitus existere sine quantitate, & forma ignea v. gr. sine calore, & sine materia. Quid ni materia, forma ignea, aliæque creaturæ sine vocatione? Cur tam stricto, & speciali vinculo iungentur creata entia vocationi?

70 Addunt aliqui exemplum carentiarum, quæ suo modo existunt, sed necubi, tum quia alioqui carentia Antichristi v. gr. existeret vbiq; siquidem non detur maior ratio, ut in vno loco, & non in alio existat; tum quia si alicubi existeret ea carentia, vel per se ipsam, vel per carentiam vocationis Antichristi in aliquo loco determinato. Non prius, alioqui & Antichristus quando produceretur, existeret etiam per se ipsam absque superaddita vocatione, quin obsteret, quòd non sit determinatus ad existendum in tali loco, & quòd coexistere queat loco, & non existere in eo, uti non obest respectu carentiæ. Non posterius, nam potest dari carentia vocationis Antichristi in loco A. v. gr. & non dari absolute carentia Antichristi, eo quòd iste in alio loco existat. Conficiunt non absurdum argumentum in eisdem carentiis, ut improbenr entitates reales posse existere, & non durare. Etenim carentia Antichristi non durat per se ipsam, sicut neque ipse Antichristus durabit per se ipsum, neque item durat per carentiam durationis Antichristi in hoc instanti præsentis v. gr. nam cum in reliquis antecedentibus, & per totam retrò æternitatem fuerit carentia Antichristi, præcessissent iam infinitæ carentiæ successivæ durationum Antichristi contra communem sententiam de repugnantia infiniti successivi in æternitate à parte antè. Præterea carentia durationis respondentis alicui instanti hodierni diei extitisset ab æterno, quia talis duratio non fuit ab æterno; aliunde autem non extitisset, quia carentia durationis debet esse transiens instar ipsius durationis. Denique non intelligitur, quòd possit carentia durationis esse duratio carentiæ Antichristi, quandoquidem conceptus carentiæ durationis saluetur præcisè in non esse durationis, cui opponitur, & quam excludit.

71 Ego tamen his exemplis haud quaquam vtor, non quia non dentur carentiæ rerum distinctæ ab omni ente reali, & ab omni formali ente rationis, ut cæpit defensari ab ingeniosis Modernis desitam quorundam antiquorum opinionem ad scholam reuocantibus; sed in primis, quia si carentiæ rerum nusquam, nunquamque existant, concedendum etiam est, non posse usquam, vnquam-

que existere. Unde ex carentiis aut nihil, aut nimis arguitur ad existentiam entis creati positivi sine vocatione, & duratione; cum ens positivum existens debeat saltem aptum esse ad vocationem, & durationem. Deinde quia Antichristi secundum se carentia non habet existentiam simpliciter, & propriè, sed quodam modo, & abusiue, ideòque pro cuiusvis arbitrato absque vlla consecutione ad entia, realia dici potest vel vbiq; per se ipsam, vel nullibi existere, sicut coexistit toti æternitati à parte antè, siue durauerit, siue non. Si magis tibi placeat, quòd nullibi existat, non inde cogetis admittere, Antichristum existere vbiq; stat enim optimè, ut etiam nullibi sit carentia Antichristi, existat tamen, non secus ac ipse Antichristus potest existere, & non alicubi. Iam verò si Antichristi secundum se carentia detur, sequitur, Antichristum neque in omni loco, neque in aliquo existere. Hæc de Antichristi secundum se carentia. Nam carentia eiusdem ut vocationi in loco A, alligata est essentialiter ad A, ut quæ sit carentia solius vocationis, in A, proindeque existit per se ipsam ibi. Idem dicendum est de carentia vocationis ad locum B. & ad quemcumque alium, in quo Antichristus non existit. Quia verò in nullo existit, nullus est, in quo non detur Antichristi, ut vocationi carentia, quæ conflatur ex tot carentiis vocationum, quot sunt loca, in quibus potest vocationi Antichristus, & eo ipso, quòd ille existeret in vno loco, deficeret absolute carentia illius ut vocationi. Nec est inconueniens, ut quemadmodum nunc dantur infinitæ carentiæ hominum v. gr. non existentium, possibilium tamen, sic etiam infinitæ vocationum Antichristi, sique quasi immensum aggregatum earum carentiarum. Distinxi carentiam Antichristi secundum se à carentiis vocationum ipsius; aliter namque nequiret ipse existere, & absolui diuinitus ab omni vocatione, si in carentiis vocationum consisteret carentia suæ existentia. Et quidem pro priori ad vocationem præscinditur ab huius existentia, & carentia, quin præscindatur ab existentia rei vocationis; sed potius positivè intelligitur, & proinde exclusa eius carentia, quod est clarissimum argumentum distinctionis inter carentiam rei, & carentias vocationum. Ex dictis circa istas carentias poterit quiuis discurrere expedite circa alias carentias rei secundum se, & durationum, ut carentia rei non duret, & durationis carentia duret per se ipsam, si agnoscantur durationes distinctæ à re, aut à carentia, & ab instanti coexistentem. Carentiæ, seu priuationes infinitæ successivæ durationum admittendæ erunt, aut negandæ, prout quisque apud se statuerit de possibilitate; aut impossibilitate durationum, quæ infinitæ sint, & successivæ ab æterno. Carentia durationis respondentis alicui instanti hodierni diei concedi potest existens ab æterno non sub ratione priuationis, quia ante tale instans, nequit existere duratio, cuius est carentia, sed sub ratione negationis non durantis. Sufficiet vnus durationis carentia, ut detur carentia rei, quatenus durantis: nam cum non coexistent plura instantia, sicut coexistunt plura loca, si in vno instanti non duret res, iam eo ipso non durabit absolute. At non eo ipso, quòd in vno loco non esset vocationis, sequeretur, non esse absolute vocationem, posset enim existere in alio simul existente. Nec def carentiis plura; absurdum enim est, ut aiebat S. Augustinus lib. de Magistro cap. 1. Si nihil nos teneat, & moras patiamur,

72 Valeant itaque carentiæ, & ex eis petita exempla; fixumque maneat, posse diuinitus Angelum existentem absolui ab omni vicatione, cum ob alia exempla superiora, tum præcipue quia non demonstratur id repugnare. Refertur solet pro hac sententia P. Gregorius de Valentia lib. 1. de controuersia vbiq; cap. 20. vbi vel de corporibus docet, posse diuina virtute conseruari absque vlla accidenti præsentia ad quemquam locum. Sed videtur loquutus de sola præsentia ad locum realem. Citari posset Bartholomæus Amicus tractat. 20. Physicorum quæst. 5. dub. 1. art. 3. conclus. 6. quatenus ait, problema sibi esse, an ens creatum possit abstrahi supernaturaliter ab omni vbi intrinseco. Sed cum hic Author in 4. conclusione tradiderit, non posse vllum ens creatum abstrahi diuinitus ab omni parte spatij vagè sumpta, non videtur constare sibi. Nam si Angelus non valet existere absque formali, & primario vicationis intrinsecæ effectu, qui est constitutio Angeli in spatio, neutiquam poterit existere sine vicatione intrinseca, quippe formalis effectus primarius alicuius forme sit prorsus inseparabilis ab ipsa forma. Tutiùs allegantur Philippus Moncaus in selectis disput. 1. capite 8. & sequentibus, Ludovicus Meratius tract. de Angelis disput. 12. sect. 1. & tota disput. 19. Franciscus Alfonsus disput. 22. Physicorum sect. 7. à n. 71. Franciscus Quietus controuers. 15. puncto 7. Gaspar. Hurtadus disputat. 4. de Incarnatione difficultate 6. num. 21. Ioannes Gonsaluis Martinus lib. 4. Physicorum pag. 352.

73 Superest, vt examinemus, an Angelus queat naturaliter, quantum ex se est, existere, quin alicubi loci saltem imaginarij vbiq; Thomistæ, cum præsentiam localem Angeli velint consistere in operatione transeunte, vel huic illam indispensabiliter annecti, inferunt inde, Angelum posse pro suo arbitrio absoluere se ab omni loco tam reali, quam imaginario. Sed assumunt principium falsum, vt in sect. 10. toto conatu probabo; & permisso eo principio, illatio non rectè procedit, tum quia respondebitur, Angelum non posse naturaliter temperare se ab omni operatione transeunte, etsi à quacumque determinatè possit; sicut nequit esse naturaliter absque vllò cognitionis actu, quamvis à quolibet in particulari valeat continere sese. Tum quia dicitur nequire Angelum abstrahere se à loco imaginario, vt vt sit de reali; nam præsentia ad illud non requirit operationem transeuntem, licet ad hunc præsentiam eam exigeret. Certè S. Thomas docens quodlibeto 6. art. 3. Angelum æquè, ac corpus gloriosum posse esse supra Empyreum, vbi non datur locus realis, sed spatium imaginarium, non restrinxit præsentiam Angelicam ad locum realem, in quo operaretur transeuntes Angelus. Nec fas erit asserere, Angelum existentem supra Empyreum non esse præsentem alicubi, alioqui nullibi existeret Christi corpus, de quo ait S. Thomas esse supra totam continentiam Empyreï. Præterquam quod implicat in terminis, vt Angelus sit supra Empyreum, & non præsens alicubi. Thomistæ ipsi fatentur, Angelum posse se mouere in vacuo, siue terminato, quod fieret intra Vniuersum, siue interminato, quod datur vltra Empyreum. Et tunc motus Angelicus non fieret sine acquisitione vnius præsentia, & amissione alterius, neutra autem esset operatio transiens circa vacuum, aut eam secum afferret.

74 Ioannes de S. Thoma q. 17. Physicorum art. 2. in fine occurrit huic argumento iniquens,

Angelum in vacuo posse ad corpus distans moueri discretè non transeundo per medium ob defectum corporis, cui assistat, & quod operatione sua continuata tangat. Sed contra primò, quia transire de extremo ad distans extremum, non percurrendo medium, superat facultatem naturalem moticem Angeli, vt in Exercit. 33. sect. 3. tractabo: quin tamen erroneam, aut fatuam appellem contrariam opinionem, vt in Summa de quatuor coæquæuis, quæst. 9. art. 1. fecit Albert. Magn. Secundò, quia in vacuo, ex quo moueretur Angelus, præexistisset Angeli vbiq; quæ neque esset transiens operatio, neque quidpiam cum operatione conuexum. Tertio, quia alioqui Angelus existens in conuexo Empyreï, non posset naturaliter eicere se versus partem superiorem, seu abire longius à nobis, siquidem desit corpus, ad quod accedat. Et ob eandem rationem non posset ex regione media Empyreï ascendere vltra ambitum ipsius, si vltra non sit corpus aliquod gloriosum. Licet verò ex sententia S. Thomæ corpus Christi maneat extra Empyreum, Angelus ascendens non penetraretur cum Christi corpore, proindeque non locaretur in eo, & ante existentiam corporis Christi supra Empyreum non potuisset Angelus illuc se leuare. Quarto, quia alioqui casu, quo non daretur aliquod corpus in rerum natura, impotens esset Angelus mouere se. Concedit Thomæ consequentiam; & paulò antea admitterat, immobilem fore hominem, quem solum Deus produxisset, ita vt nullum aliud corpus existeret. Mirum mihi vtrumque videtur, ne absolum, aut absurdum dicam, & mirabile nimis; si nec Deus potentia sua absoluta valeret mouere Angelum in vno casu, & hominem in alio. Tenetur autem Thomæ fateri hoc etiam, nisi transeuntis operationis necessitatem ad motum Angelicum aliquando recuset, & nisi ad motum corporis non semper requirat aliud corpus, à quo magis, vel minus distans fiat illud, quod mouetur. Nec percipio, quo iure præfatus Author ad motum vnius corporis postulet aliud vt necessarium, si ad præsentiam vnius in spatio imaginario aliud non est necessarium. Et ipse quidem exerte tradit, fore in spatio imaginario corpus, quod vnicè conditum esset à Deo. Colligiturque ex Angelico Doctore 1. part. quæst. 8. art. 4. animaduertente, milij granum, aut animal fore vbiq; supposito, quod nullum aliud corpus esset. At quod aliquo modo vbiq; est, in spatio est; non reali, si desit superficies continens: ergo imaginario; sed eo pacto vt granum milij, aut animal faceret locum realem, præter quem non daretur realis alius.

75 P. Vasquez 1. part. disp. 29. sect. 3. disp. 188. cap. 7. disput. 195. cap. 3. & 4. cum censeat, præsentiam localem Angelicam consistere in vnione quadam accidentali ad corpus dependente ab arbitrio Angeli, aliundèque putet, spiritum in vniuersum non posse existere in vacuo vel priuatiuo, vel negatiuo, affirmat consequenter, Angelum suapte natura posse absque vlla præsentia existere. Fundamenta, super quibus assurgit illatio P. Vasquij, firma nobis non sunt, vt in progressu huius Exercitationis partim compertum erit, & in Exercit. 11. partim patefecimus, & vel exinde nobis minus probarentur, quod indifferentiam, quam habet corpus existendi supra Empyreum, ex diuina saltem eleuatione adimant Angelo, nisi corpori vniatur. Vasquium protegit Marcon 1. part. tract. 6. D. 6. cap. 5. n. 7. c. 7. à n. 10. sed nihil affert, quo fundamenta illa stabiliora fiant.

76 Sfortia Pallaucinus lib. 2. de vniuersa Philosophia, cap. 8. à n. 502. accedit propè ad opinionem Vaiquij, negat enim vbi intrinsecum quo res in loco constituantur, sed non vnionem, siue applicationem ad locum; quam applicationem ait non posse esse ad spatium imaginariū. Vnde si Angelus, vt ex se valet, non applicaretur ad locum realem, existeret nullibi. Verum si ea applicatio non sit virtutis transeunter operatiuæ, aut operantis, competere posset Angelo respectu spatij imaginarij æquè, ac respectu realis, & non minus, quam vbi intrinsecum à nobis adstructum, & immeritò negatum ab Sfortia, ne superflue entia addantur, & ne Aristoteli quid oppositum, aut parum conforme asseratur. Immeritò, inquam, cum ipse addat applicationem distinctam realiter à re locata, & loco non magis à Philosopho expressam, quam intrinsecum vbi; diffiduumque sit merè de nomine, an appellanda vbi intrinsecum, necne, eo quòd applicatio, & vnio ad locum, qui dici solet Vbi, non rectè vocetur vbi intrinsecum, sicut vnio corporis cum colore nuncuparetur præposterè Color. Scio percrebuisse apud graues Philosophos, & Theologos nomen intrinseci Vbi, locique pro forma, qua res est in loco intrinsecò. Si Sfortia ingrata est hæc nomenclatura, vsurpet aliam vbitatis, aut vbitationis, aut quam ipse maluerit. Nec contrarius est nobis Aristoteles dum lib. 4. Physicorum textu 45. docet, vltimam spheram non esse alicubi, dum lib. 5. textu 9. ait, motum ad vbi, esse motum ad locum, & dum lib. 8. textu 59. distinguit motum localem ab aliis motibus, quatenus per illum nihil adquirat mobile, secus per hos. Nam vltimæ spheræ non denegat locum, & vbi intrinsecum, sed extrinsecum; & motus ad vbi intrinsecum est identicè motus ad locum intrinsecum, sicut & motus ad vbi extrinsecum est identicè motus ad locum extrinsecum; diuersitas motus localis ab aliis motibus declarata iam est à me in sect. 6. Exerc. LI. iuxta Aristotelis, ac S. Thomæ mentem, quin inde argui possit vel apparenter contra vbi intrinsecum. Cuius etsi Aristoteles in lib. 4. Physicorum, & in Prædicamentis cap. vltimo non fecerit tam claram mentionem, quam quæ hodie frequens est apud Philosophos, & Theologos, non idcirco ab Scholis eiici debet potius, quam ad eas admitti applicatio inuenta ab Sfortia, & Aristotelis patrociniò nullquam commendata.

77 P. Moncæus in selectis disp. 1. c. 8. & sequentibus, Meratius tract. de Deo disp. 3. sect. 4. tract. de Angelis disp. 19. conueniunt etiam cum Vasquio, nisi quòd præsentiam Angelicam ad locum realem non dicunt consistere in forma eius conditionis, qualis à Vasquio describitur. Quare in reliquis feliquis ferendum est de Moncæo, & Meratio idem iudicium, ac de Vasquio.

78 Alij Authores, quos vidi, docent, aut supponunt, Angelos non posse naturaliter, quantum ex se est, non habere vbitationem aliquam, nec posse naturaliter non esse præsentem spatio saltem alicui imaginario, si existant à parte rei, nam ad spatium præsentia videtur esse proprietas naturalis tam Spirituum creatorum, quam corporum. Sed Sfortia lib. 2. de vniuersa Theologia num. 14. ait, inconueniens esse instar materialium, quæ sensibus nostris subiiciuntur, spiritualia metiri. Et quod caput est Angelicus Doctor in 1. dist. 37. q. 3. art. 1. ad 4. etsi fateatur inimaginabile à nobis esse, entitatem aliquam existere, & non in loco, quia imaginatio continuum non transcendit, tamen non reputat

absurdum, quòd Angelus sine loco possit esse. Loquitur S. Thomas de loco reali; sed præbet ansam, vt quoad locum etiam imaginariū discurratur de Angelis diuersimodè, ac concipimus, & imaginamur de corporibus. Præterea si Angeli queunt naturaliter esse in loco non adæquato, seu non maximo, & quoad id inter ipsos, & corpora deficit similitudo, coniectari hinc licebit, deficere etiam quoad abstractionem ab omni loco, & vbitate.

79 Nihilominus autoritate magis, quam conuincenti ratione ductus existimo, Angelos, qui de facto sunt producti, non posse naturaliter necubi existere, sed ex se exigere vbitationem, & definitionem in spatio aliquo. Autoritas est Patrum dictitantium, essentiam Angelorum esse circumscriptam; & hoc loquendi modo non tantum significant, Angelos non esse immentos, sed etiam non esse abstractos à loco, quin potius iuxta natura definitos, & limitatos ad aliquem locum; sicut cum de Christi corpore pronuntiant, esse circumscriptum, legiturque in Concilio Lateranensi sub Martino 1. Canone 4. Excludunt vbitatem corporis Christi, & denotant existentiam naturalem in loco certo, ac determinato. Rursus, quantum ad Angelos, & corpora, fauent non obscure Patres allegati num. 41. Hæc de Angelis, qui de facto sunt creati à Deo. Nam in sphaera possibilitum continentur forsân aliqui, qui si conderentur, peterent existere nusquam, aut saltem essent indifferentes suo pte genio, vt alicubi, vel nullibi manerent.

SECTIO VIII.

An Angeli beati, qui sunt motores cælestium Spherarum, habitent intra, vel infra Empyreum?

80 **E**Os intra Empyreum existere, tentat P. Alarcon 1. p. tract. 6. de Angelis disp. 7. cap. 2. n. 11. ne dicatur à cælesti Empyrei patria exules perpetuò fore. Post multa autem in vtramque partem discussa concludit num. 17. Angelum motorem Solis v. g. non posse, si existat in concauo Empyrei, imprimere impulsū Soli, quia in aliis orbibus medijs, non solum non imprimat impulsū, sed neque producit alium effectum. De impulsu constat, quia medijs alij orbis habent suos Angelos, à quibus moueantur. Constat etiam de alio effectū, quia nullus distinctus ab impulsu, vel motu est producibilis ab Angelis in orbibus cælestibus. Quare cum Angelus motor Solis nequeat existens in Empyreo operari in distans, quin prius operetur in medio, & nihil sit, quod operetur in medio, sequitur, eum non existere in Empyreo, sed in Solis sphaera.

81 Non facillè impugnaretur, qui vellet dicere, Angelum motorem orbis Solaris circumuolere ipsum distantem producta in medio qualitate aliqua, quæ impulsua sit illius spheræ, non tamen aliarum. Sic succinum trahit ad se paleam per qualitatem impulsuam, magnes ferrū, & in acu nautica ipsum magnetem stella inter nauigandum obseruari solita; Sol helyotropium, Luna mouet marinas aquas; quin tamen moueant intermedia corpora. Et communiter quidem supponitur, producere qualitatem impulsuam, seu attractiuam in corporibus intermedijs; etiam si solida sint, vt de magnete mouente ferrum, immoto argento inter vtrumque medio, vti

narrat S. Augustinus lib. 21. de Civitate Dei cap. 4. asseuerans se audiuisse à Coepiscopo suo Seucto Mileuitano, cui, quasi ipse vidisset, credit, atque id ex multis experiētiis confirmant Nicolaus Cabeus lib. 4. Philosophiæ Magneticæ cap. 11. Guilielmus Gilbertus libr. 2. Physiologia nouæ de magnete cap. 16. Cæsius libr. 4. de Mineralibus parte 1. c. 6. num. 16. Geraldinus p. 3. de Meteoris diff. 1. quæst. 4.

82 Nihilominus cum sphaera Saturni v.g. habeat dispositiones æquæ aptas ad motum, ac sphaera Solis, arbitrariè diceretur, illam non moueri per qualitatem impulsuam traductam per ipsam. Præterea persuasum cunctis est, Angelos rebelles, seu Dæmones esse præsentēs energumenis, quorum linguas, & membra mouent. Si verò Angeli possent naturaliter mouere corpora distantia, immoto medio, persuasio illa firmo careret fundamento. Vt quid etiam Angeli irent de vno loco ad alium, vt notum est ex sacra Pagina, si mouere possent naturali virtute corpora remota, quin proxima mouerent? Denique Angelos fixos esse sphaeris, quas rotant, frequens est ferè omnium consensus cum S. Thoma 1. p. quæst. 52. art. 2. in corp. S. Bonauentura in 2. dist. 1. art. & q. 2. ad 2. Scoto ibidem q. 3. v. Præterea. Suario lib. 4. de Angelis c. 3. n. 3. c. 31. n. 12. Valquio tom. 2. in 1. p. disp. 192. cap. 3. Addunt Conimbricenses lib. 2. de cælo cap. & q. 5. art. 4. v. *illud tamen*, ita esse affixos, vt interim, dum rerum ortus, & occasus in inferiori mundo perseverant, diuelli ab eis citra miraculum non possint.

83 Si Angeli nequirent mouere corpora per impulsuam, seu per impetum impressum ipsis ad modum projectorum, cessaret omninò proposita difficultas, cum iuxta receptam Theologorum ex S. Damasceno lib. 2. de fide orthodoxa c. 3. sententiam, vt moueant immediatè corpora ad modum, quo se ipsos mouent, opus sit approximatione ad illa. Sed opinione negante Angelis vim productiuam qualitatis impulsuæ corporum non egemus in præsentiarum, imò ex dictis exarmatum manet præcipuum eius opinionis argumentum apud Suarium c. 31. num. 10. Nobisque probabilis videtur Angelum posse mouere corpus, & Angelum alium per impulsuam: ducimurque tum exemplo hominum, qui talem impulsuam possunt imprimere corporibus; tum quia siquidem Angelo competat productiua virtus motus localis in aliis, quid ni etiam virtus productiua qualitatis impulsuæ ordinatæ primò, & per se ad efficiendum motum localem, & quasi participantis virtutem motiuam: tum denique quia nobilitatem Angeli decet, vt queat immotus propellere corpus, aliūve Angelum inferioris ordinis de vno loco in alium; sic autem nequiret propellere, nisi per impetum impressum. Sed de hoc alias.

84 Inconueniens, quod obijciebatur, nempe beatos Angelos motores orbium cælestium nunquam adesse Empyreo, considerabile non est. Etenim ex suis stationibus videbunt tam clarè diuinam essentiam, ac si commorarentur in Empyreo; & à die vniuersalis Iudicij in illud se conferent. Vnde sicut Angeli ordinariè habitantes in illo, mittuntur quandoque ad terras, vt ex diuinis Litteris scimus, traditurque in Concilio Aquisgranensi 1. celebrato ad annum 816. c. 132. quin beatitudinis dispendium aliquod patiantur; & *quin interna contemplationis gaudiis priuentur*, vt admonet S. Gregorius Magnus lib. 2. Moralium c. 3. & S. Ber-

nardus serm. 5. in Dedicatione Ecclesiæ, ita Angeli motores cælorum aberunt ab Empyreo sine villo incommodo, & violentia.

85 Hic obiter adnoto duo Patrum loca indigentia explicatione. Primus est Authoris quæstionis ad Antiochum quæst. 26. aientis, *Quomodo enim (cedo tibi) vna existens B. Petri, aut Pauli anima potest in eodem momento apparere in suo monumento, & in mille templis suis per totum mundum. Hoc enim nec Angelus vnus facere posset aliquando. Solius enim Dei est in duobus locis, & per totum mundum in eodem momento inueniri; cum & ipsa intellectuales Virtutes omninò derelinquantur ab ea, quæ in cælis est, glorificatione, quatenus demittuntur in ministerium super terram.* Secundus est S. Zenonis Veronensis in sermone de somnio Iacob dicentis, *Angeli lucis nunquam in terris, sed semper in cælis manserunt.* Sensus primi est, Angelos, qui mittuntur in terram derelinqui à glorificatione quasi extrinseca, & accidentali consistente in congruentia habitationis Empyreæ, & Curie cælestis, cuius tamen visionem non intermittunt, vt admonet Angelus cap. 4. Moralium. Secundi sensus est, Angelos lucis ordinariò mansisse in cælis, & non in terris. Vel dici potest, S. Zenonem loqui de Angelis assistentibus, qui nunquam mittuntur extra cælestem Curiam, vt docet S. Thomas 1. part. quæst. 112. art. 2. post S. Dionysium Arcopagitam in Hierarchia cælesti cap. 6. §. 2. cap. 7. §. 2. fusiūque per totum c. 13. & post S. Gregorium Magnum homilia 34. in Euangelia.

86 Transcursum item animaduerto indigere spongiâ Claudium Sanctesium, cum repetitione 4. de Eucharistia cap. 7. inquit, Angelos ex dispensatione diuina missos ad homines permanere simul in cælo, quatenus per miraculum vtrobique existant definitiuè. Vnde à simili deducit aduersus Hæreticos posse diuinitus idem corpus constitui definitiuè in duplici loco. Sed vt grauer facundus Hermianensis pro defensione trium Capitulorum Concilij Chalcedon. lib. 6. c. 1. *Suas habet assertiones veritas, non à mendacio mutatas, quibus testimonio conscientie non repugnet, & inuisita permanens aduersariorum calumnias frangat, quas siquis inuenire non potest, iacere potius eligat, quam mentiri*, seu fallum adducere fundamentum contra Ecclesiæ Patres, de quibus in l. 7. Exercit. 10. Omnes namque conceptis verbis attestantur, Angelos venientes ad nos non perseverare de facto in cælo, quicquid sit, an diuinitus id fieri potuisset. Sacra Litteræ sat expresse discessum Angelorum à cælo proclamant quoties legantur ad mortales. Idque Theologorum scholis in disputatione de loco, & motu Angelico constantissimum est. Inuisè certamen 3. expositiuum Laureæ Salmantinae Antonij Perez Benedictini c. 9. à n. 92. Vbi Christi apud Matthæum verba cap. 18. v. 10. quæ videntur prima fronte obstare, edisserit quàm appositè. Inuisè etiam Robertum Holkot in 2. q. 4. principali 5. art. 6. ad 7. Vbi orationem Ecclesiæ pro Missa de Angelis votiua, aduersantem specie tenus Patrum & Theologorum sensui daclarat sat benè. Proxima animaduersio deseruit quoque aduersus Hieronymum Columbum in Angelica, & Humana Hierarchia, lib. 2. c. 57. n. 3. cap. 61. num. 11. quibus in locis assensor est

Sanctesio.

SECTIO IX.

*An aliquis ex Angelicis incolis sit custos
Empyreï?*

87 **Q**uestio hæc per transennam tacta est à Suario lib. 6. de Angelis cap. 19. n. 10. ubi decernit, Empyreum non habere Angelum custodem, seu sibi præpositum. Sed in contrarium hæc se offerunt argumenta. Primum; cælis sydereis præpositi sunt custodes Angeli: Ergo Empyreï suus custos non deest. Secundum, Genes. 3. vers. 24. dicitur, Deum collocasse ante paradisum voluptatis Cherubin, & flammeum gladium, atque versatilem ad custodiendam viam ligni vite. Ergo similiter par est, ut Empyreum habeat Angelum custodem, qui ab eius ingressu arceat Dæmones. Tertium, pro Regnorum, & Prouinciarum custodia sunt deputati peculiare Angeli, ut ex Scriptura, & Patribus firmat præcitus Doctor cap. 17. à n. 22. Ergo verisimile est, deputatum aliquem esse pro custodia Regni cælestis. Quartum, Patres generaliter asserunt, rebus omnibus corporeis Angelos esse præfectos. Legantur apud Suarium supra in 25. n. Quintum, Archangelus Michaël nuncupatur ab Ecclesia Præpositus Paradisi, videlicet cælestis.

88 His non obstantibus, standum est iudicio eximij Doctoris. Primò, quia, cum cælum Empyreum non moueatur; & aliunde sit incorruptibile, careat contrariis, & agat, quantum possit, si præditum sit virtute operatiua, nihil est, circa quod se occupet custodia Angelica respectu Empyreï. Secundò, quia quando homo ad terminum via peruenit, iam non habebit Angelum custodem, sed habebit in regno Angelum conregnantem, ut inquit S. Thom. 1. p. q. 113. art. 4. in corpor. & ut S. Cypr. serm. de Ascens. Cessabunt de cætero consummatis omnibus, ministratorijs Angelicarum virtutum discursus, eo quòd tunc nulla erunt pericula, quæ arceat Angelus custos. Ergo Empyreum, cum nulli subiaceat periculo, nõ habebit Angelos custodes, sed incolas. Tertio, post diem iudicij Angeli desistent à custodia cælorum mobilium. Ergo modò eam non habent Empyreï, cum de facto non moueatur, neque appareat alia ratio, ob quam eius custodia demandanda esset Angelis à Deo. Consentit Suario, & nobis Hieronymus Columbus lib. 2. de Angelica Hierarchia c. 59. n. 4.

89 Ad primum ex argumentis in contrarium respondeo, præpositos esse Angelos cælis sydereis ob motum; quo quidem caret Empyreum. Ad secundum, locatum à Deo Cherubinum cum flammeo gladio ante paradisum, ne Adamus, & Eua auderent propius accedere: Dæmones autem arceri ab ipso Deo, ne conscendant Empyreum, ideòque opus non esse beatorum Angelorum ministerio. Ad tertium, Regnum cæleste nullis esse expositum periculis, ut mundalia regna, & prouinciæ; illudque proinde non postulare Angelos custodes ad sui conseruationem, & indemnitate. Ad quartum, Patres intelligendos tantum esse de sphaeris cælestibus mobilibus, & mundo sublunari. Ad quintum, S. Michaëlem vocari Præpositum Paradisi ob eius post Deum supra omnes Angelos principatum, & præsentiam in cælo. Sic Bellarminus lib. 1. de Romano Pontifice cap. 9. Nauus in Chronico S. Michaëlis lib. 5. cap. 21. Nieremberg, c. 6. de eiusdem patronico. Non hic tacebo, personæ cuidam insignis probitatis reuelatum fuisse cælitus, quantum humana fide credere nobis licet, Paradisi Angelos vocari eos, qui in Empyreï

quadã parte comitantur beatorum animas infantium obeuntium ante usum rationis suscepta lustrali aqua.

SECTIO X.

An Angeli beati commorantes in Empyreï operentur aliquid erga illud?

90 **C**um ordinarius locus beatorum Angelorum sit Empyreum, & à S. Thoma 1. part. q. 52. art. 1. dicatur, eos esse in loco corporeo per applicationem virtutis Angelicæ ad aliquem locum qualitercumque, inde quam plures Thomistæ sumplere occasionem ad affirmandum, Angelos in Empyreum operari aliquid. Ferrariensis lib. 3. contra gentes cap. 68. v. considerandum tertio, ait: Non oportet sollicitari, qua operatione agat Angelus in cælum Empyreum, aut in aliquem alium locum, quod dicitur esse; quia sicut nobis planè cognita non est natura Angelica, neque cæli Empyreï natura: ita neque nobis notæ sunt omnes operationes, quibus potest aliquid in cælo Empyreï, & in corporibus operari. Rursus v. ad primum respondetur, ait: Similiter de animabus, quæ ponuntur in cælo esse, dicendum est, quòd aliquid ibi operentur, quicquid illud sit. Dominicus Banez in commentario ad art. illum 1. v. Quapropter, censet, Angelos eatenus operari in Empyreum, quatenus perficiunt virtutem, quam illud habet in inferiora, ut efficacius attingat suum effectum, & fortassis, ut attingat aliquem effectum specificum, ad quem non attingeret nisi ut instrumentum perfectum ab ipsis Angelis. Capreolus in 2. dist. 2. q. 1. art. 3. ad 7. scribit, Angelos habere in Empyreum operationem propter hæc significat præsentiam, vel visionem ad illud. Subiungit postea, Illa præsentia non est influxus alicuius qualitatis, aut virtutis in cælum Empyreum, sed dicit quandam nobilitationem, & exornationem corporis per spiritum. Recentiores Thomistæ, ut Ioannes de S. Thoma, & Franciscus de Araujo, iam hunc, iam illum ex præcitis sequuntur.

Eneruantur argumenta, quibus Thomistæ probant vniuersim Angelorum in quouis loco existentiam per operationem.

91 **V**T nos tamen sequamur, neque autoritas Sancti Thomæ, neque argumentum vllum suadet. Non autoritas S. Thomæ, ut postea constabit in n. sequenti, ubi Angelici Præceptoris mentem genuinè edisseremus. Non argumentum vllum: Nam si aliquod, maximè ex his tribus. Primum; ratio præsentia corporum ad locum est contactus quantitatis: Ergo & ratio præsentia Angelorum erit contactus virtutis siue exercitiæ, siue applicatæ in actu primo. Secundum; ratio præsentia Dei ad entia creata est operatio, aut omnipotentia applicata: Ergo similiter, &c. Tertium, Angelis debet conuenire talis ratio præsentia ad locum, ut pro suo libito possint se absolueri ab omni loco; At nisi operatio, aut applicatio libera sit ratio præsentia ad locum, non poterunt pro suo libito absolueri se ab omni loco: ergo, &c.

92 Sed ad primum dicimus, rationem præsentia corporum ad locum etiam realem extrinsecum circumscribentem non esse formaliter contactum quantitatum, sed quandam habitudinem, ac situm corporum, & loci consistentem in entitatibus superadditis affigentibus corpora, & locum spatio, cui respondent. Hanc habitudinem, & situm semper, & necessariò concomitatur contactus quanti-

tatius; qui proinde est indicium præsentia corporum ad locum realem extrinsecum circumscriptentem ipsa. Ex hinc, seruata proportione inter corpora, & Angelos, ratio præsentia horum ad locum realem extrinsecum definitentem ipsos non est contactus metaphoricus actiua virtutis, aut operationis; sed est quædam habitudo Angelorum, & loci, consistens in entitatibus affigentibus Angelos, & locum spatio, cui respondent. Et hæc habitudinem concomitatur, seu potius subsequitur quandoque contactus ille metaphoricus; non tamen semper, & necessario: quapropter solummodo est indicium præsentia Angelica ad locum. Quia verò Angeli nequeunt aliter contingere prædictum locum, talisque contactus est regulariter, imò semper apud nos indicium præsentia ipsorum: ideo S. Thomas post antiquiores quosdam Patres apud Perauium tom. 3. Theologicorum dogmatum lib. 1. de Angelis c. 13. n. 8. per eum contactum explicuit congruenter rationem præsentia Angelorum in loco reali extrinsecum definitente. Sic S. Doctorem explicant multi ex Societatis Theologis, ac Philosophis, & ultra nostros, Franciscus Piccolomineus cap. 30. de cælorum motoribus, Ludouic. Coronel lib. 4. Physic. perscrutationum, folio septuagesimo quinto, aliique complures. S. Iustinianus lib. de casto connubio Verbi, & animæ c. 24. inquit, *Angelica natura datur est, ut uno sit tantum in loco, ibique operetur, vbi est.* Sed aliud est, ibi operari, vbi existit Angelus; aliud ibi existere, & tantum ibi, vbi operatur; quorum prius, & non posterius dicitur à S. Iustiniano, Patribusque nonnullis, qui contra nos indiscretè obiectantur.

93 Ad secundum respondetur, Deum esse in loco per essentiam, non ratione operationis, nec ratione omnipotentia, sed immensitatis; quæ est attributum distinctum ab omnipotentia, consistitque in Dei essentia, ut exigente coexistere omni loco. Et aduertendum est, Deum etiam esse in rebus per potètiã, & præsentiam intentionalem, quatenus omnia potest, & in conspectu habet. Sic proportione seruata Angelus est in prima sphaera mobili v. g. tum per essentiam, tum per potètiã, tum per præsentiam intentionalem. Per essentiam, inquam, quatenus substantia Angelica habet adiunctam entitatem affixiuam ipsius ad spatium, cui coexistit orientalis pars primæ sphaera mobilis. Per potètiã verò, quatenus potest mouere, & mouet actu ipsam. Per præsentiam denique intentionalem, quatenus ipsam cognoscit. Quòd si alicui noua videatur diuisio hæc existentiarum in loco translata ad substantias spirituales creatas, sciat. S. Thom. 3. p. q. 5. 2. art. 2. in corpore adstruere, posse eas alicubi esse tum per essentiam, tum per operationem, seu effectum; & primo modo Christi animam extitisse in Sinu Abrahæ; in Inferno autem damnatorum non nisi secundo modo. Hinc si Thomistæ existentiam Angelicam in loco per potètiã dicant consistere in applicatione virtutis, aut in operatione; non reuam, dummodo existentiam in loco per essentiam obtineam cum Ferdinando Vellofillo Episcopo Lucensi in Aduertentiis ad 3. tom. S. August. quæst. 9. consistere in alia entitate distincta, cui non sit necessario concatenata operatio. Aduertendum deinde est, sicut Angelorum operatio est apud nos indicium præsentia ipsorum, ibi, vbi exercetur operatio, quin huic formaliter competat, ut diximus, ratio præsentia, ita discuti oportere de operatione; & intelligere S. Thom. quòd i. p. q. 8. videtur ad operationem reuocare existentiam Dei in loco, seu immensitatem.

94 Ad tertium respondetur, Angelos posse quasi

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

dissimulare, seu occultare nobis sui præsentiam in loco, quia etsi re ipsa deberent existere in aliquo loco, suspendere queunt operationem, per quam deueniendum à nobis erat in notitiam lux præsentia. Rursus respondetur, etiam si præsentia Angelica ad locum realem extrinsecum consisteret in alio, quam in applicatione virtutis, aut operatione, fore, ut possent re ipsa Angeli, quantum est ex se, absoluerè se naturaliter ab omni loco, nisi obstaret ordo vniuersi: ex cuius suppositione contineri debent naturaliter intra limites supremæ sphaera, ac proinde alicubi esse intra mundum corporeum. Sic stabiliui in sect. 6. ex S. Thoma. Et loquor de absolute in loco reali extrinsecum. Nam ab imaginario absolui nequeunt naturaliter, spectata præcisè vel ipsorum natura; ita quidem ut existant, quin alicubi existant. Imò multi censent, nec diuinitus posse absolui, ut visum est in sect. 7.

95 Age iam, & Ferrariensem, Bañez, ac Capreolum sigillatim impugnemus.

Reiicitur Ferrariensis tribuens Angelis operationem erga Emphyreum.

Contra Ferrariensem ergo insurgo primò; quia Angeli nihil transiens operantur in Emphyreum. Si quid enim; maximè motum, aut lucem. Non motum, quandoquidem Angeli in primo instanti, quo ipsi extiterunt, & Emphyreum, fuerint in hoc tanquam in loco, ut sentit præfatus Author: eo autem primo instanti non potuit dari motus localis, debet namque ex communiiori Philosophorum placito fieri in tempore, & successiuus esse. Præterà Emphyreum semper est immotum omnino iuxta eum Authorem. Et licet per nos aura regionis mediæ Emphyreæ sit mobilis, ridiculum planè esset, dicere, Angelos occupari in ea commouenda, dum intra eam sunt. Si verò, ut possunt, se constituunt intra tectum, vel pauimentum immobile eiusdem Emphyrei, quem motum, rogo, tunc efficiunt? Rursus, non lucem, quia Theologi communiter docent, nihil præter motum, vel impulsu posse in corporibus produci ab Angelis. Pro quo Theologorum placito confirmando locuples est Suarez lib. 4. de Angelis cap. 26. Equidem non video, quo iure Thomistæ concedant Angelis potètiã immediatè productiuam lucis, & negent potètiã immediatè productiuam specierum impressarum in intellectu humano, vel Angelico. Nam si Angeli possunt producere lucem potius, quam calorem, aut colorem, quia lux est qualitas aliquatenus pertinens ad qualitates intentionales; poterunt multò meliùs producere species impressas, quæ verè, & propriè sunt qualitates intentionales. Et ob eandem rem non video, cur Angeli penetrati cum corpore animato requirent simul cum corporis anima producere partialiter, penes Thomistas actus sensitivos, & materiales; qui sunt qualitates magis intentionales, quam lux.

96 Insuper nulla esset potètiã in Angelis, cui productio lucis respondeat in Thomistarum sententia. Neque enim respondebit intellectui; aut voluntati, aut potètiã locomotiuæ: præter quas potètiãs nulla alia hæctenus ab ipsis est assignata distincta à substantia Angelica. In primis non intellectui, tum quia huic neque in Deo, neque in nobis respondet operatio materialis, & transiens ad extra: tum quia omnis actus intellectus est intellectio, & actus immanens: quorum neutrum conuenit productioni lucis: tum quia si distinguitur realiter potètiã intellectiuã à volitiuã in Angelis,

k quia

quia tam diuersæ operationes, vt sunt intellectio, & volitio, debent respondere distinctis potentiis; cum magis diuersæ sint intellectio, & productio lucis, maiori de causâ vendicabunt sibi distinctas potentias. Deinde non voluntati ob easdem rationes: & quia alioqui sicut voluntas valet tendere per amorem in obiecta toto cælo, & terra distata, ita per productionem lucis valeret ferri in subiecta similiter distata, nihil producendo in medio. Adde, S. Thomam, vel qui eius ementitur personam in Postilla supra Genes. c. 1. v. 3. *putare, decipi illos, qui dicunt, quod Angeli cælum mouent solum per actum intellectus, & affectus.* Ergo multò potius putaret, falli eos, qui assererent, fieri ab Angelis lucem sola potentia intellectiua, & volitiua, actibusque vtriusque. Tandem non potentia locomotiua, vtpote cui alius effectus distinctus à motu, & impulsu respondere nequeat, si distinctio potentiarum intenta à Thomistis mansura sit tecta, & sarta in Angelis. Semel enim admissio, Angelos per eandem realiter facultatem posse mouere se, & alia localiter, producereque lucem in corporibus; quid causæ erit, ne per eandem queant hæc omnia, & præterea efficere intellectionem, & amorem?

97 Dices cum Ioanne de S. Thoma, productionem lucis ab Angelis conuenientem esse pluribus locis Scripturæ, vt Math. 28. v. 3. Lucæ 2. v. 9. Actuum 12. v. 6. in quibus narratur, illuminata sensibiliter aliqua corpora ab Angelis. Sed contra; quia ex eis locis, solum constat, productam esse lucem in præsentia Angelorum; & quemadmodum albedo, quæ candicauit in vestimento assumpto ab Angelo, Lucæ 2. v. 9. non fuit producta ab ipso; sic neque lux, qua facies assumpta resplenduit, vt fulgur. In illis ergo euentibus produxit Deus lucem ad præsentiam Angelorum, vt & aliquando suauissimum odorem, de quo in historia S. Macharij Romani Nolæ Mathæus Raderus pag. 79. Viridarij Sanctorum. Solent etiam Dæmones discedentes ab obsessis corporibus relinquere foetidissimū odorem, vt multis exemplis confirmat Petrus Thyraus c. 52. de Dæmoniis; nec ideo odor dicitur effici ab ipsis Dæmonibus. Adde ex Thomasio, Sathanam transfigurare se aliquando in Angelum lucis, vt dicitur 2. ad Cor. 11. v. 14. ea autem lux produci debet à Sathana per virtutem propriam naturalem, & non à solo Deo ad nutum illius, aut ab illo diuinitus eleuato. Contra tamen est, nam in primis Angelus bonus non ideo Lucis nuncupatur, quia hanc efficiat, sed quia beatus, & gloriolus est, vel quia veritatem, iustitiam, pietatemque colit, ac suadet. Deinde Diaboli in Angelum lucis transfiguratio non est lucem producere, sed sub specie boni Angeli decipere homines. Quod si aliquando cum luce appareat, erit applicando actiua passiuus, aut igneum corpus assumendo.

98 Verum permilla adhuc in Angelis potentia productiua lucis, hanc in Empyreo non producent. Etenim illud habet lucem ab intrinseco, & in summa intentione naturali. Ergo sicut Angeli nequeunt igni summè calido addere naturaliter vel vnū gradum caloris supra octauum; sic nequeunt addere naturaliter Empyreo summè lucido vel vnū gradum lucis supra octauum. Confirmatur ex Ioanne de S. Thoma in tr. de opere sex dierum ad q. 66. v. *quod autem, vbi ait, conueniens fuisse, quod Empyreus perfectio, & ornatus non daretur illi successiue, & per motum, sicut aliis corporibus, sed in primo instanti suam perfectionem habuisset; sicut etiam Angeli in tota sua perfectione creati sunt.* Ergo cum Angeli missi in terram redeunt postliminio ad Empyreum, nullus

illi accrescit lucis ornatus, & perfectio.

99 Si ob hæc fatearis, fieri ab Angelis in Empyreo, non quidem lucem, sed aliam occultam qualitatem; & fieri non per virtutem naturalem ipsorum, sed per obedientialem eleuatam à Deo. Contra; quia occultam illam qualitatem vix liberabis commentitiæ notæ; & actio miraculosè productiua talis qualitatis posset eam producere in passo distanti; Cum tamen Angeli nequeant existere vt in loco in re distanti. Et præterea iam Angeli non possent naturaliter existere in Empyreo; siquidem non possent existere nisi eleuati diuinitus ad causandam occultam qualitatem, quam gratis excogitas. Quod si Aletis impugnatur communiter, dum tradit 2. p. summæ Theologicæ q. 3. 2. memb. 1. Angelorum presentiam ad locum consistere formaliter in quodam modo à Deo indito, qui non sit in potestate naturali Angelicæ voluntatis; potiori, vel æquo iure impugnanda est existentia Angelorum in Empyreo per supernaturalē productionē qualitatis occultæ; quæ diuinaria est, iudice Pefantio 1. p. q. 52. art. 1. D. 2.

100 Insurgo secundo contra Ferrarient. quia animæ separata à corporibus nullam transcuntē actionem possunt naturaliter exercere, nec mouere alia corpora, vt docet S. Thom. 1. p. q. 117. art. 4. Et tamen sunt in loco, aliæ nimirum in Empyreo, aliæ in Purgatorio, &c. Ergo quemadmodum illæ nihil operantur in Empyreum, sic neque Angeli. Confirmatur; anima Christi Domini in triduo separationis à corpore descendit ad Inferos, fuitque in Sinu Patrum vt in loco, quin tamen in eum sit aliquid materiale operata. Agitauit ne aërem, vel corpus aliquod illius loci? Et quamuis probabile sit, quod cum S. Thoma, & Richardo Mediauillano tradunt Capreol. in 3. dist. 21. & 22. art. 3. ad 1. Durandi contra 3. conclus. Richard. Pampolitanus in expositione Symboli Apostolorum, Syluester in Rosa aurea tr. 2. in die Paschæ Suar. tom. 2. in 3. p. disp. 43. lect. 2. scilicet ad præsentiam animæ Christi illuminatum sensibiliter Sinum Abraham; tamen vel ea lux non fuit producta nisi à solo Deo, vel si simul ab anima Christi per potentiam obedientialem, dum videretur dicere, id fuisse necessariū, vt anima Christi existeret in Sinu Abraham tanquā in loco, neque id vllō modo dicitur à S. Thoma, qui in 3. dist. 22. q. & art. 2. quæstiuncula 1. solum ait, congruum fuisse, vt sicut Christus ostensione suæ deitatis expulit interiores tenebras, ita exteriores ostensione suæ humanitatis expelleret ab Abraham Sinu. Simile argumentum efformari potest de paruulorum animabus residentibus nunc in Limbo, & de animabus SS. Patrum existentibus in Sinu Abraham, vsquedum Christus inde extraxit; nam neque motum, neque quidquam aliud materiale causant, aut causarunt in eis locis.

101 Vtteriùs, animæ existentes in Purgatorio, aut in Inferno, nequaquam mouent, aut accendunt ignem, aut gradum aliquem caloris in ipso producant; quia secundum S. Thomam virtute naturali carent ad hæc omnia. Et licet cōtenderetur, non carere virtute locomotiua ignis, diceretur sine fundamento occupati continuo in motione ignis; præsertim cum existentia animarum ibi non ordinetur ad hoc, vt moueāt ignem; sed vt ab eo patiātur. Ex quo etiam cōuincitur, non eleuari diuinitus ad operandum aliquid in Purgatorio, aut in Inferno. Rogo namque, an eleuatio talis diuina, & miraculosa sit, vel non sit necessaria ad saluandum dogma de existentia animarum in Purgatorio, aut in Inferno? Si sit necessaria, sequitur præsentiam animarum ibi esse miraculosam, ac supernaturalem, & fore

fore etiam in quouis alio loco reali extrinseco, si in quouis alio animæ nequeant naturaliter operari ad extra. Vnde relictæ suis naturis nullibi loci realis extrinseci existent, supposito adhuc Vniuersi ordine; quod est contra S. Thomam. Si non sit necessaria, cur ad eam recurratur sine sacræ Scripturæ, aut Patrum auctoritate?

102 Obhas rationes Ioannes de Neapoli Dominicanus, & suppar S. Thomæ scripsit q. 22. ex variis punct. 4. pag. 195. *Angelus, & anima etiam separata secundum essentiam suam, etiam si non operentur, possunt esse in loco; modus tamen, quo sunt in loco, est nobis ignotus. Et hoc videtur necessarium dicere secundum fidem propter animas puerorum non baptizatorum, & Patrum antiquorum, qui dicuntur esse, & fuisse in Limbo; unde nec patiebantur poenam sensus ab aliquo corpore, neque etiam agebant in aliquod corpus.* Hactenus prælustri Theologus, qui ibi citat Angelicum Doctorem in 4. dist. 45. q. & art. 1. ad 1. Verum Archiepiscopus Hispalensis Deza in 4. sentent. dist. 44. q. 4. art. 3. notabili 5. coactus eadem ratione fatetur, *Supernaturali, & virtute diuina, animas, & substantias spirituales posse esse in loco, non per operationem.* Dominicus Sotus in 4. Physic. q. & art. 2. concedit, non esse necessariam operationem ullam, quando substantia spiritualis creata inquit ponitur in loco, vt anima in Inferno; neque item quando ponitur ex mera voluntate diuina, vt Angeli in locis, in quibus primò creati sunt: imò neque quando ponitur ex propria etiam voluntate, aliud, quàm hanc ordinatam ad custodiam, aut præfidentiam, assistentiãve in loco, requirit Sotus.

103 Sed ad Ferrariensem reuertor. Admittens ex abundantia, animas siue naturaliter, siue obedientialiter operari ad dextra in Purgatorio, aut in Inno. Et iam sic argumentor: Ignis operatur in stupam, cui vt loco non est intimè præfens, & vnus homo mouet alium hominem, quin mouens sit in loco moti. Ergo etsi animæ in igne Purgatorij producant aliquam qualitatem, vel moueant ipsum ignem, non ideo fiet, esse intimè præfentes parti ignis, in qua operentur qualitatem illam, vel motum. Argumentor iterùm; Ignis potest operari in distans, dummodò operetur aliquid in medio; & homo potest mouere corpus distans, si moueat corpus interiaccens; imò ignis potest producere calorem in subiecto distanti, quin producat in proximo, si in hoc sit antecedenter productus. Ergo si animæ efficiant motum, vel aliquid aliud in igne Purgatorij, poterunt etiam efficere in distans, ac proinde quin sint præfentes parti ignis, in qua efficiant. Argumentor rursus: Agentis ad passum, & motoris ad rem motam approximatō est conditio pro priori prærequisita ad agendum, & ad mouendum. Ergo quantumuis animæ agant aliquid in igne Purgatorij, vel illum moueant, non consistet præfentia ad illum in operatione, vel motu, sed in alio, quod pro priori naturæ præcedat operationem, vel motum. Antecedens continet regulam agentibus, & motoribus materialibus communem in sententia Thomistarum; à qua regula non est, cur excipiantur agentia, & motores spirituales creati; quin potius Thomistæ aliqua ratione extendunt ad spirituales increatum quatenus aiunt, præfentiam Dei in omnibus rebus probari manifestè à posteriori ex eius operatione, licet pro priori signo instantis realis in quo creatus est à Deo Angelus non præxtiterit huic vt approximatus, sed vt immensus, idest, vt exigens esse intimè præfens pro posteriori signo, in quo Angelus existat productus. Argumentor postremò; Ope-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

ratio per quam animæ agant in quantitate bipolaris ignis Purgatorij, non est affixa essentialiter spatio, in quo existit ea quantitas. Vnde si ad aliud spatium transferantur animæ, & ea quantitas, poterit permanere eadem operatio. Ergo hæc nequit esse ratio, per quam animæ respondeant, & affigantur accidentaliter vni potius spatio, quàm alteri; & propterea ipsa sola non poterit esse ratio præfentia animarum ad spatium. Quod si operatio per aliquid superadditum reddatur præfens vni potius spatio, quàm alteri; cum illud non possit esse alia operatio, ne sequatur infinitus operationum processus, erit vbi catio propria, vel cõmunis ipsi, & animabus. Quamobrè operatio animarum in loco reali extrinseco nõ adimet necessitatē vbi cationis, & præfentia distincte ad spatiũ tam in operatione, quàm in animabus.

104 Quatuor his argumentis impugnandus esset, qui superioribus alius conuictus confugeret ad passionem animarum ab igne pro ipsarum in Purgatorio, aut in Inferno existentia: retinent namque eandem vim in passione, ac in actione. Habemus in promptu alia. Primum: existentia animarum, quæ fuerunt in Sinu Abrahamæ, & earum, quæ modò sunt in Limbo, non consistit in passione ab igne. Ergo neque in hac passione consistet existentia animarum incoletium Purgatorium, aut Infernum. Cur enim tam dissimiles rationes præfentiarum ad loca competent animabus? Secundum, Passio physica animarum ab igne, dum corpus non informant, miraculosa est, & supernaturalis. Ergo præfentia ipsarum ad Purgatorij, aut Inferni ignem consistens in tali passione, erit etiam miraculosa, & supernaturalis; quod supra est reiectum, & absurdi speciem videtur præ se ferre. Tertium, animæ, cum ex dispensatione diuina exeunt ad tempus è Purgatorio, vt ad nos deueniant, patiuntur ab igne, non minus quàm antea, & quàm dum illuc redeunt, vt cum Beda, & Glossa ordinaria in cap. 3. epistolæ Iacobi, cum S. Thoma 1. p. q. 64. art. 4. ad 3. & in additionibus ad 3. p. q. 70. art. 3. ad 8. docent Theologi. Ast tunc non sunt in igne tanquam in loco, neque enim circumferunt secum ignem, vt Albert. in 2. dist. 6. art. 7. Ioannes Baptista Folengius in 2. Petri 2. Anton. Rufc. l. 2. de Inferno, & de statu Dæmonum ante mundi exitium c. 4. l. 5. c. 29. & Malon. in 2. dist. 6. disp. 19. disp. 20. sect. 2. dixerunt, aliq; apud Angestum c. 4. Moralium, & apud Suarium lib. 8. de Angelis c. 16. n. 35. vbi cum Ægid. Romano, & Thoma Argentinensi eos refutat. Ergo esse in igne Purgatorij, & in loco cõsistit in aliquo alio præter passionē ab igne. Præterea si in aère nostro existit ad tempus vt in loco, quin patiatur ab aère, non enim dispensat Deus in reclusionem Purgatorij, vt augeatur pœna sensus. Ergo existentia animarum in loco, non requirit necessariò passionē prouenientem ex ipso. Quartum; Animarum passio ab igne Purgatorij non est æqualis in omnibus animabus ibi existentibus; nam aliæ aliis intensius cruciantur; & in eadē anima probabile est posse paulatim decrefcere, per Ecclesiæ præsertim suffragia, intensionem passionis ab igne, vt sentit Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 46. sect. 4. n. 8. Et tamen præfentia ad ignem Purgatorij æqualis est in omnibus animabus ibi existentibus; & in eadem anima, dum ibi existit non decrefcit præfentia. Ergo hæc distincta profus est à passione. Quintum: Probabile est, Christi animam descendisse non solum ad sinum Abrahamæ, sed etiam ad Purgatorium; imò & ad Infernum damnatorum. Sed sanctissimæ animæ præfentia in Purgatorio, & in Inferno nihil habuit de passione ab igne. Ergo etsi

animæ aliæ patiantur ibi ab igne, ipsarum tamen præsentia in alio distincto consistet. Sextum; ex opinione S. Thomæ proximè citati & alibi sæpè, ignis Purgatorij, aut Inferni, nihil materiale causat in animabus separatis; & pauci sunt, qui dicant, causare ex eleuatione diuina in ipsis vel calorem, vel actum aliquem intentionalem materialem. Ergo si quid physicum causet, quod ab extrinseco adueniens recipiatur in eis, erit spirituale: & passio, per quam recipiatur, erit etiam spiritualis. Iam verò videat, qui ad passionem confugit, quam voluntariè, & sine conuenientia inter præsentias dicat, animarum in sinu Abrahæ, aut in Limbo, aut in Empyreo, & Angelorum in hoc vltimo loco præsentiam consistere, siue in operatione, siue in motu materiali, & animarum aut in Purgatorio, aut in Inferno, & Angelorum in hoc vltimo loco præsentiam non consistere nisi in passione, eaq; spirituali.

105 Sed euoluamus paulò diligentius sententiam S. Thomæ circa cruciatum Angelorum, & animatum ab igne, vt inde accipiamus non ignobile relum. Angelicus Doctor explicat eum cruciatum per necessariam, & violentam alligationem ad ignem contra voluntatem, & inclinationem, potestatemque naturæ spiritualis, quæ hoc ex se habet, vt liberè migrare possit quocumque voluerit, quin ab vllò corpore prohibeatur. Hæc alligatio dupliciter potest intelligi. Primò ita, vt à solo Deo efficiatur, & ex eius necessaria apprehensione sequatur dolor in voluntate, seu vehementissima tristitia de tanto malo. Potest secundò ita intelligi, vt efficiatur etiam ab igne diuinitus eleuato; & aliqui Interpretes Doctoris Angelici addunt, effici iuxta ipsum ab igne tum alligationem, tum apprehensionem, & tristitiam, hos tamen actus simul cum intellectu, & voluntate Angelorum, & animarum. Si primo modo intelligatur, apparet satis perspicuè nihil spirituale deriuari ab igne in Angelos, & animas; & proinde præsentiam ad ignem non consistere in passione aliqua spirituali, quæ ex ipso proveniat. Si secundo modo intelligatur, obtinemus intentum; nam quid aliud erit, fieri alligationem ab igne, quam fieri in Angelis, & animabus vbcationem, ratione cuius affigantur spatio, cui ignis est præsens? Productio autem, vel conseruatio eius vbcationis orta ab igne, quin locatis liberum sit eam impedire, supponit in illis potestatem existendi in loco corporeo per similem vbcationem, & addit, quòd in tali loco fiat, vel conseruetur ea vbcatio ab igne. Et caue, ne hoc pacto declares existentiam animarum in Empyreo; siquidem, vt dixit nescio quis apud Stobæum serm. 117. *Nihil vbi naturaliter versari solet, vi, aut vinculis ibi retineri opus habet.* Vnde ab eo cælo nullam vim patientur beatæ animæ, & multo minus ab Abrahæ sinu anima Christi, dum ibi exitit.

106 Insurgo tertio contra Ferrariensem, quia Angeli possunt naturaliter, quantum ex se est, & saltem possunt diuinitus existere in vacuo, aut supra conuexam Empyrei superficiem. Ast tunc nullam exercerent operationem circa vacuum, aut circa spatium imaginarium, quod est vltra superficiem conuexam Empyrei. Ergo tunc formalis ratio præsentia Angelicæ ad spatium non consistet in operatione. Ergo neque modò consistet in ea ratio formalis præsentia Angelicæ ad locum corporeum Empyrei. Sic quia præsentia corporum ad spatium non consistit in operatione, hæc nequaquam requiritur quando duo corpora diuinitus penetrata respondent eidem spatio, ad modum, quo eidem

respondent Empyreum, & Angeli in ipso locati, cum hoc tamen discrimine, quòd duo corpora nequeant naturaliter simul respondere eidem spatio, secùs Empyreum, & Angeli; qui licet aliquando operentur in loco corporeo, cuius spatio respondent, id per accidens est ad rationem præsentia, vt per accidens esset ad rationem præsentia corporis vnus penetrati cum alio, si vnus in alio operaretur.

107 Confirmatur; si à Deo destrueretur Empyreum immotis Angelis, hi conseruarent naturaliter eandem præsentiam, seu vbcationem intrinsecam, quam antea habebant, non tamen eandem operationem, quam in Empyreum permitto habuisse. E conuerso si Deus ad motum Angelorum versùs partem superiorem, moueret sursum Empyreum, tunc Angeli conseruarent eandem operationem erga Empyreum, non tamen eandem præsentiam, seu vbcationem intrinsecam, quippe non retinerent eandem distantiam, vel indistantiam ab aliquo puncto fixo, à centro, exempli causa, terræ; & alioqui præsentia, seu vbcatio intrinseca Angelica esset mobilis, transferibilisque de spatio ad spatium: aut alioqui Empyreum retineret eandem præsentiam, seu vbcationem intrinsecam; quod est apertè falsum, quandoquidem moueretur sursum, & quandoquidem deberet affici aliquo de nouo, ratione cuius esset remotius à centro terræ; illud autem nouiter habitum non potest esse aliud, quam noua præsentia & vbcatio intrinseca.

108 Confirmatur rursus, stante immoto Angelo, & permanente eadem præsentia, ac vbcatione intrinseca in loco corporeo, potest variari operatio Angelica erga illum. Nam etsi Angelus motor sphaeræ Solaris sit in ea, vt in loco, moueaturque successiuè sphaera Solaris, & modò secundum vnã partem respondeat Angelo, modò secundum aliam, adhuc ille permanet immotus, & adhuc perseverat eadem præsentia, vbcatioque intrinseca, & quasi situs, vt cum Philosopho tradit S. Thom. 1. p. q. 5. art. 3. ad 3. & vt perluadet ipsa ratio, eo quòd Angelus non acquirit, neque deperdat spatium de nouo. Ergo præsentia, vbcatioque intrinseca Angeli ad sphaeram Solarem non consistit in motu, quo illam mouet, seu in operatione erga illam, sed in alia entitate distincta.

109 Confirmatur vltèrius, quia Angelus eleuatus à Deo supra ambitum Empyrei, posset habere definitiuam distantiam ab alio Angelo similiter eleuato, & posset esse intimè præsens Raphaëli v. g. distansq; à Michaële absque vlla operatione, aut motu factò, vel in spatio imaginario, vel in Raphaële: posset etiã mouere se localiter, quin aliquid ageret in prædicto spatio. Quæ omnia sine vbcatione intrinseca in Angelo intelligi nequeunt, vt sine ea intelligi non valent in corpore glorificato, quod à Deo eleuaretur supra ambitum eiusdem Empyrei. Quo casu (vt obiter noteretur) vbcatio corporis illius non consisteret in contactu quantitatis, neque illum requireret: & nunc quamuis meum corpus muret contactu quantitatis succedentibus variis superficiebus aëris, non ideò debeo mutare vbcationem, possum namque ipse manere immotus. Sed hoc relicto, redeo ad Angelos. Et simile quidem argumentum efformare licet in euentu, quo Deus destrueret, vt potest, Empyreum perseverantibus Angelis in spatiis diuersis, in quibus modò intra ipsum sunt; nam tunc distaret vnus ab alio non minus, quam modò, & inter vtrumq; sic distantem posset interiici aliqua entitas spiritualis, vel corporea, duòque illi Angeli mouendo se se, posset fieri magis, aut minus distantes.

110 Occasione arrepta ex motu Angelico locali progredior ad aliud argumenti genus. Nam si quies Angeli in loco reali extrinseco consisteret in operatione circa illum, motus etiam localis per illum consisteret æquè in operatione: & sic consequenter fatentur aduersarij. Id tamen esse falsum, ostendo primò, quia alioqui separatæ animæ non possent naturaliter mouere se localiter per Vniuersum, cum penes S. Thomam nequeant naturaliter habere operationem aliquam successiuam, & interruptam erga locum extrinsecum realem; & quia alioqui neque ipsæ, neque Angeli possent adhuc diuinitus exercere potentiam suam locomotiuam vel in vacuo, vel in spatiis ultra Empyreum, utpote essentialiter incapacibus recipiendi aliquid in se; sunt enim purum nihil. Secundò, quia localis motus corporum in reali loco extrinseco saluatur optimè absque operatione, quam à corporibus causatam recipiat in se ipse locus. Ergo idem dicendum est de locali motu spirituum, qui id solum peculiare debent habere, ut in spatiis pertransitis penetrantur naturaliter cum corporibus extensis per ea spatia. Tertio, quia quando Angelus mouetur ex sua sede Emphytea versus terram, consurgunt nouæ denominationes reales minoris, & minoris distantie inter ipsum, & terræ immotum centrum. Ergo debent præsupponere intrinsecam rei alicuius in Vniuerso mutationem. Non in centro terræ, ut patet; Ergo in ipso Angelo.

111 Si respondeas, mutationem intrinsecam fieri in corporibus pertransitis, seu penetratis ab Angelo. Contra, tum quia ad hanc mutationem recurrendi præoccupatum est iter, quando Angelus longissimè existens supra Empyreum inciperet moueri per spatia imaginaria versus terram, & quando prætergresso Emphyreo perueniret ad aliquod spatium vacuum corporibus ex diuina dispositione. Tum quia nouæ illæ reales denominationes non competent Emphyreo, per quod moueretur Angelus, non enim hic traheret secum tale cælum. Ergo etsi in eo aliquid operaretur, non sufficeret ista mutatio, ut consurgerent illæ denominationes minoris, ac minoris distantie à centro terræ. Quapropter, cum illæ denominationes competant Angelo, & intrinsecæ sint, opus est ut in ipso fiat aliqua mutatio intrinseca. Suppono illas denominationes esse intrinsecas, nam si diceres esse omnino extrinsecas Angelo, non video, quo iure in Angelo, aut in alia re creata admitteres de cætero aliquam denominationem intrinsecam. Tum denique, quia in superiori casu Angelus verè ac realiter moueretur: ergo verè, ac realiter mutaretur: ergo verè, ac realiter haberet se aliter intrinsecè in se ipso; atque idè non sufficeret mutatio facta in corporibus, quæ peruaderet. Probatur secunda consequentia; nam prima liquet; cum motus localis verus, ac realis sit species mutationis veræ, ac realis. Probatur, inquam, secunda; quia nisi realis, & vera mutatio rei alicuius importet in suo conceptu essentiali quòd res verè, & realiter habeat se aliter intrinsecè in se ipsa, quænam causa supererit, ut dicamus, Verbum diuinum non esse mutatum verè, & realiter per assumptionem humanitatis, non obstante mutatione intrinseca, quæ in hac est facta per unionem hypostaticam? Et quidem Verbum diuinum non esse mutatum verè, ac realiter per assumptionem humanitatis, tam certum est, quàm est certum non amisisse Deitatem, assumendo humanitatem.

112 Insurgo quartò contra Ferrariensem, quia intellectus Angelicus v. gr. species ipsi impressæ, &

actus, quibus ornatur, existunt in loco reali extrinseco, & nõ per operationem; aut motum, quem erga locum realem extrinsecum exercent. Ergo & substantia Angelica poterit existere in loco reali extrinseco absque operatione vlla, aut motu erga eum exercito. Dices, intellectum Angelicum, & reliqua enumerata in antecedenti existere in loco per id ipsum, per quod existit substantia Angelica, & proinde satis esse operationem, aut motum exercitum à potentia Angelica executiuè ad extra, quin necesse sit, ut in loco existant, addere operationem, aut motum prouenientem ab illis aliis entitatibus. Sic corpus, & omnia, quæ sunt in ipso constituuntur in loco per vicationem propriam solius quantitatis. Fateor argumentationis vim eleuari apposito exemplo, si verum esset. Sed quia illud est falsum, ut censeo cum Patribus Suario disp. 5. 1. Metaph. sect. 5. Hurt. disp. 14. Physic. sect. 4. multisque aliis, idè argumentationem hanc nolui omittere.

Refutantur alij Thomistæ, qui dicunt, Angelos habere applicatam actiuam suam virtutem erga Emphyreum.

113 **E**X iis, quæ tam copiosè expendi contra præfatum Authorem, aperitur via ad impugnandos alios, qui cum negent, Angelos operari transeunter erga Emphyreum, aiunt tamen, habere erga illud applicatam suam virtutem actiuam transeunter; & in ea applicatione virtutis in actu primo consistere rationem formalem præsentie Angelicæ ad Emphyreum. Sed impugnandi sunt primò ex dictis, quia frustranea est applicatio virtutis, cuius exercitium est impossibile. Quare si Angeli nullam habere possunt operationem erga Emphyreum, nullam habebunt virtutem actiuam, quam in actu primo applicent erga illud. Secundò, quia Angeli nequeunt applicare actiuam suam virtutem erga vacuum, aut erga spatium imaginarium supra Emphyreum. Et nihilominus possunt habere in Vacuo, aut in spatio imaginario supra Emphyreum rationem formalem præsentie. Tertio, vnus homo potest applicare actiuam suam virtutem ad operandum in alio homine non minùs, quàm Angelus ad operandum in corpore. Et tamen homo non censebitur esse in alio homine ut in loco per applicationem illam præcisè: ergo similiter censendum est de Angelo.

114 Quartò, si Angelus existeret in corpore ut in loco, ad quod habet applicatam liberè suam virtutem actiuam, sequeretur existere ut in loco in omnibus illis corporibus, ad quæ potest simul applicare suam virtutem actiuam. Hæc autem consequitio est absurdissima; fieret enim ut Sol existeret tanquam in loco in omnibus corporibus, ad quæ habet applicatam necessariò virtutem suam actiuam pro lucis effectione: fieret etiam, ut Angelus existeret tanquam in loco in omnibus corporibus, distantibus à se, siquidem erga ipsa posset operari agendo per corpora intermedia, vel simili operatione supposita in corporibus intermediis. Quintò, quia ut causa creata, sit applicata in actu primo ad operandum transeunter in passo, non requiritur intima præsentia cum passo, sed satis est approximatio, & vicinitas ad spatium passi; quod à causa corporea non semper debet contingi immediatè, ut iam dixi: ergo ex applicatione Angeli ad operandum transeunter in Emphyreo, non sequitur, illum esse intimè præsentem ad spatium occupatum ab hoc. Sextò in causis creatis corporeis applicatio ad agendum in passo importat, seu potius

præsupponit intrinsecas ipsiſ vbicationes simultaneas, ratione quarum respondeant eidem ſpatio, ſi diuinitus penetrentur, vel diuerſis, ſi non penetrentur. Loquor de cauſis creatis corporeis comparatis ad paſſum extraneum corporeum. Nulla autem apparet ratio, ob quam neceſſe ſit, aliter diſcurrere in applicatione Angeli ad operandum erga Empyreum, etiamſi erga hoc cælum poſſit operari.

115 Adde, prædictam applicationem debere conſiſtere in aliqua entitate, quæ nouiter adueniat Angelo, cum non conſiſtat in ſola entitate Angeli, neque in ſola entitate Empyreis; neque item in ſimultanea vtriuſque coeſiſtentia: quippe hæc omnia poſſunt ſeorſim, & ſimul exiſtere in rerum natura, quin detur ea applicatio quæ in Angelo non eſt pura denominatio extrinſeca: Ergo, vt in Angelo conſurgat, opus eſt nouo aduentu alicuius entitatis, quæ ipſi intrinſeca ſit. Dicere verò illam entitatem eſſe volitionem, qua Angelus velit agere erga Empyreum, quid aliud eſt, quàm recurrere ad operationem, quæ ſit formalis ratio præſentiæ Angelicæ ad Empyreum? Vnde Doct̃or ſubtilis in Reportatis ſuper 2. diſt. & q. 2. erroneam cenſens ex damnatione Academia Pariſienſis exiſtentiam Angeli in loco per operationem, addidit, exiſtentiam per applicationem, *videri idem ponere cum illo errore, niſi quòd eſt venenum latens.* Quibus verbis ſolum vtimur ad oſtendendam coincidentiam vtriuſque modi dicendi, quicquid ſit de cenſura, de qua in n. 120. Et ſemel admiſſo, Angelum conſtitui formaliter præſentem Empyreo per operationem ſpiritualem ſibi intrinſecam, nihilque agentem erga Empyreum, nemo non cernit, aſſeri multò planiùs à nobis, eam rationem: formalem eſſe quãdam entitatem ſpiritualem diſtinctã ab omni actu intentionali intellectiuo, & volitiuo, quæ vt affigat Angelũ ſpatio occupato ab aliqua parte Empyreis, nullatenus indigeat operatione exercita circa illud. Neque id planiùs ſolummodò aſſeritur à nobis, ſed & neceſſariò aſſerendum eſt ab iis, qui recurrunt ad memoratam volitionem. Nam talis volitio eſt indifferens, vt exiſtat in hac, vel in illa parte Empyreis, tanquam in loco, ſiquidem Angelus præſens parti *A*, poteſt eligere volitionem agendi erga partem *B*, quando ad iſtam partem acceſſerit. Ergo vt volitio ſit potiùs in parte vna, quàm in altera, debet aliquid aliud ſuperaddi præter Angelum, partem, & volitionem: illud autem aliud, quod ſuperaddatur, erit entitas à nobis intenta, & affixua volitionis ad ſpatium vnus partis potiùs, quàm alterius.

116 Omitto, Angelum præſentem parti *A*, poſſe naturaliter habere ex diuerſis finibus duas volitiones agendi in ea parte, quarum quælibet ſufficeret ad agendum, etiamſi alia deeſſet; & poſſe etiam in parte *A*, habere vnicam volitionem, qua velit agere in ea parte tanquam in loco adæquato, ſimulque velit agere in parte *B*, tanquam in loco adæquato, quando à parte *A* diſceſſerit. Hinc autem ſequeretur, poſſe naturaliter Angelum ſimul habere duas præſentias adæquatas ad eundem locum adæquatum, & ad duo loca adæquata, ſi volitio præfata ſit formalis ratio præſentiæ ad locum. Eſt autem articulus damnatus Pariſiis ann. 1241. & 1340. *quòd Angelus in eodem inſtanti poteſt eſſe in diuerſis locis, videlicet naturaliter.* Et Anaſtaſius Nicænus, vel Antiochenus q. 89. in Scripturam inquit, *Neque Angelus poteſt ſimul eodem momento in pluribus locis præſens eſſe. Hoc ſoli incircumſcripto Deo competit,* nempe ſua præ natura. Imò Thomiſtæ noui (excepto Araujo 1. p. q. 5 2. art. 3. dub. 1. num. 2 2.) nec diuini-

tus conuenire poſſe Angelo diſtitant. Omitto etiã, Angelos, dum in Empyreo exiſtunt, habere applicatam, & paratam ſuam voluntatem, vt operentur in terra, ſi à Deo fuerit imperatum, quin tamen ſimul verſentur tunc apud nos.

Exploditur Bañez, qui aſſeruit, Angelos ſubſidiari Empyreo in ſuis operationibus.

117 **P**ROPOſITUS ordo petit, vt Dominicũ Bañez iam refutemus; primò, quia operatio Empyreis incorpora alia cœleſtia, & ſublunaria eſt valdè dubia, vt ignotum non erit euoluenti Exercitationem 16. Et ea operatione conceſſa, non apparet ratio, ob quam Empyreum influens naturaliter per ſuam formam indigeat iuuamine Angelorũ. Quòd ſi ex abundanti cum Empyreo concurrant, vel; debet etiam fateri, poſſe pro ſuo libito à cooperando ceſſare, adhuc dum ſunt intra illud. Nam ſine fundamento dices, fore, vt non poſſint ceſſare, ſi ex alia parte admittis, Empyreum non indigere per ſe iuuamine Angelorum; & hos, vel aliquos ex his poſſe pro ſuo arbitratu abeſſe aliquanto tempore ab eo. Præterea illa operatio Empyreis in corpora ſibi inferiora deficiet poſt diem Iudicij: incredibileque eſt, tot Angelorum milliones intentos nunc eſſe, vt præſtent ſuppetias Empyreo, & augeant, vel moderentur eius influxum, qui ſi ſit ordinatus ad bonum Vniuerſi, vt reuera erit caſu, quò detur, debet ſeruare ſemper inuariatum tenorem quo ad augmentum, vel temperationem: alioqui Vniuerſum reportaret damnatum ex nimio augmento, vel nimia temperantia proueniente à maiori, vel minori numero Angelorum commorantium in Empyreo.

118 Secundò, Angeli vel iuant Empyreum operando aliquid in ipſo, vel nihil? Si primum, iam eſt reiectum in ſuperioribus: ſi ſecundum. Ergo Angeli nõ ſunt in loco corporeo Empyreis per operationem tranſeuntem erga ipſum. Aliunde non ſunt in loco corporeo primi Mobilis v. g. erga quod dicitur eſſe operatio Empyreis: Ergo nullo modo erunt in loco corporeo. Confirmatur, Empyreũ iuxta Bañez perficit operationes ſubiectarum ſphærarum, quin tamen ſit in illis, vt in loco. Ergo Angelos præciſè perficere operationes Empyreis, non eſt formaliter exiſtere in illo, vt in loco. Tertio, Angeli non operantur ſimul cum aliis cœlis, niſi quatenus eos mouent, neque aliter poſſunt operari cum igne v. g. niſi quatenus illum mouere queunt. Ergo ſiquidem non moueant Empyreum, nihil cum ipſo operabuntur. Quarto, Dæmones exiſtentes tanquam in loco corporeo vel in Inferno, vel in aère caliginoso, nullam vim actiuam perficiunt, qua præditus ſit vel ignis, vel aër. Et quamuis aliquando perficerent, proueniret id ex libera eorum voluntate. Aſt exiſtentia in Inferno non relinquitur libertati ipſorum. Argumenta alia deſumpta ex Angelorum exiſtentia, in Vacuo, aut in ſpatio imaginario ſupra mundum corporeum; & ex animarum ſeparatarum exiſtentia in variis receptaculis: ne ſapiùs repetita moueant lectori nauſeam, non hinc inculcabo. Malonius in 2. diſt. 8. diſput. 9. ſect. 2. vocat Dominicũ Bañez opinionem anilem, & friuolam, merumque figmentum, ſed fatius eſt abſtinere aculeatis his cenſuris.

Impugnatur Capreolus, qui sola Empyreii ab Angelis exornatione præseferente operationis speciem contentus est, ut eorum in Empyreio præsentiam declaret.

119 **S**uccedit refellendus Capreolus. Et primò quidem, quia exornatio Empyreii ab Angelo non aliter se habet, quàm exornatio palatii à persona Regia. Sed hæc posterior exornatio supponit aliquid reale superadditum intrinsecè Regi, ratione cuius Rex fiat præfens Palatio. Ergo & illa prior supponet aliquid reale superadditum intrinsecè Angelo, ratione cuius fiat præfens Empyreio. Secundò, quia nobilitatio Empyreii per Angelum debet fundari in entitate aliqua reali, & physica, nisi velis, talem nobilitationem esse merum nomen, aut puram rationis relationem; & tunc clarissimè constabit, non posse in ea consistere præsentiam realem Angeli ad Empyreum. Ast talis nobilitatio non fundatur in coexistentia etiam physica Angeli, & Empyreii, siquidè potest Angelus existere in sphaera Solari, quin actualiter nobiliter speciatim Empyreum: Ergo fundari debet in entitate aliqua reali, & physica superaddita existentiae vtriusque: quæ entitas erit vbiatio, pro qua decerto, cum per Capreolum non sit operatio transiens, neque applicatio virtutis, neque cooperatio cum Empyreio. Tertio, quia vel Angelus vbiicumque Vniuersi sit, nobilitat Empyreum, vel non nobilitat nisi existens tali modo: Si primum, Ergo vbiicumque Vniuersi existat Angelus, existet in Empyreio. Si secundum, Ergo existere Angelum tali modo, & sic nobilitare Empyreum connotat, vel dicit in Angelo aliquid, quod ipsi desit, dum existat in terra, & illud connotatum, vel dictum erit aliquid reale, ac physicum: si nobilitatio non sit purè nominalis, aut fictitia. Quarto, licet Dæmones ornent physicè Barathrum ut innuit post Vincentium Bellouacensem in consolatione ad S. Ludouicum Regem Gallia super morte amici c. 15. S. Thomas in 4. dist. 48. q. 2. art. 4. ad 3. quatenus ait, Barathrum vice claritatis, quæ post innouatum orbem refulgebit in elementis habiturum *spiritus rationales hominum, & Dæmonum, qui quamuis ratione culpæ sint infimi, tamen ex dignitate natura sunt qualibet qualitate superiores.* Cæterum negari non potest, concipi à nobis ut deformantes moraliter. Ergo in eo, ut in loco non erunt, si exornatio moralis sit formalis ratio præsentiae ad locum respectu spirituum.

120 Et hæc sint satis contra pronuntiata Ferrarientis, Bañez, ac Capreoli, ommissis innumeris Scotistis, Nominalibus, & Nostratibus, quibus ea displicuerunt; & articulis Parisiensibus, in quibus iam diu reprobata est existentia Angelorum in loco reuocata ad operationem transeuntem. Eis articulis plus autoritatis, quàm par esset, vendicans Petrus Garcia Episcopus Vrgellensis in determinationibus Magistralibus contra conclusiones Apologeticas Ioannis Pici Mirandulani editis in lucem anno 1489. inquit, suspectam esse de errore, & hæresi opinionem, quæ defendit, operationem circa locum, vel circa corpus existens in loco, esse rationem, per quam Angelus existat in loco, *pro quanto talis opinio damnata est Parisiis.* Ita in vltimo cap. contra 1. conclusionem, Et paulò antea scripserat, *Tertia opinio videtur esse suspecta de errore, & hæresi, pro quanto non potest apparenter, nec probabiliter saluare dicta sacra Scriptura, & Sanctorum Doctorum de mysteriis, & locis præmiorum, & pœnarum Angelorum, & ani-*

marum separatarum; quia operatio, per quam Angelus determinatur ad locum, non potest esse operatio spiritualis, quia talis aequè abstracta est a loco, motu, & differentiis locorum, & temporum, sicut substantia Angelica secundum prædictam opinionem. Oportet ergo, quod sit operatio, & effectus transiens in materiam corporealem. Constat autem secundum fidem, & auctoritates Sanctorum, quod Angeli, & anima, quæ sunt in cælo, & in Inferno tanquam in loco, non operantur tales operationes in cælo, nec in Inferno, ut patet discurrendo per singulas operationes ipsorum Angelorum, & animarum separatarum. Hactenus Episcopus Petrus Garcia; sed immeritò in suspitionem erroris, & hæresis vocat opinionem, quam, ipso referente, tueretur doctissima, & Catholicissima Thomistarum schola, & quam iam tunc nonnulli alij Theologi extra Thomistarum Lyceum amplexabantur. Posterioribus sæculis aliqui etiam in eam abierunt, licet anno 1543. scripserit Henricus Hernandez Doctor Salmanticensis sect. 5. Philosophia fol. 66. communem scholam tunc temporis militasse contra Thomistarum opinionem: & anno 1539. Ludouicus Coronel Magister Complutensis l. 4. Physicarum perscrutationum fol. 74. dixerit, *nedum minus sufficientem, imò & in intelligibilem reputatam à doctis plerisque viris positionem Thomisticam.* Porro et si nos non sequamur, longè tamen sumus, ut putemus, aut dicamus, dignam esse vllâ censurâ. Nolumus enim esse, quales nonnulli Scholastici à Melchiorre Cano lib. 8. de locis Theologicis cap. 4. reprehensi, qui ex opinionum, quas in schola acceperunt, præiudiciis, viros aliàs Catholicos, notisque grauioribus inurunt, idque tanta facilitate, ut meritò rideantur.

Et si Angeli nihil operentur in Empyreio, nullamque applicationem virtutis actiue in illo habeant, non ideò dicendum est cum Caietano, metaphoricam tantum ibi præsentiam eis competere.

121 **C**ardinalis Caietanus non acquiescens operationi Angelorum erga Empyreum, nec omninò fidens applicationi virtutis erga illud, tentat nescio quid de præsentia metaphorica Angelorum in Empyreio, quatenus scilicet *sunt in gloria, ad quam illud sanctificatum est.* Conatus hic Caietani arduus malè vel inter ipsos Thomistas, ut videre est in Bañez, & Zumel, Sanè cum Caietano non neget, Angelos posse existere, & sæpe de facto existere in loco corporeo, non tamquam circumscribente ipsos, uti circumscribit corpora, sed tanquam definiente: cumque non neget, hanc existentiam in loco corporeo definiente esse simpliciter, & absolutedè veram, ac realem, quando Angeli operantur, vel applicant suam virtutem actiuam circa prædictum locum: deberet similem existentiam veram, ac realem in loco corporeo Empyreii tribuere Angelis, etiam si circa Empyreum non operentur, neque applicant virtutem suam actiuam. Etenim in diuinis Litteris, & in scriptis Patrum Ecclesie simili verborum tenore dicitur, Angelos existere in cælo, ac in aliis locis corporeis.

122 Extant in præcedentibus plura testimonia: adiciò sequentia. Ioannis 14. v. 2. cælum appellatur à Christo Domino *Domus Patris sui*, in qua mansiones multe sunt: quibus verbis satis dilucide indicatur, cælum se habere tanquam verum, & proprium definitiuum locum respectu Angelorum, & animarum beatarum. Genesis 18. v. 33. narratur,

Dominum, qui apparuit Abrahamo per Angelum in specie visibili, ac corporea, abiisse, peracto colloquio. Tobia 12. v. 20. ait Angelus Raphael, *Tempus est ergo, ut reuertar ad eum, qui me misit.* Si autem non abierunt, neque reuersi sunt in cælum, vt in verum, & proprium definitiuum locum, saluari ægrè possunt istæ locutiones: nam à gloria, ad quam sanctificatum est cælum, nunquam abfuerant, neque proinde caruerant præsentia metaphorica excogitata à Caietano. Non credam, dicendum ab aliquo, abitionem, & regressum illorum Angelorum aliò fuisse, quàm in cælum. Si tamen diceretur, quid responderet ad hæc Lucæ verba cap. 2. v. 15. *Discesserunt Angeli in cælum?* Simile argumentum efformari potest ex testimoniis, in quibus Angeli alleruntur apparuisse de cælo, descendisse de cælo, vt Lucæ 22. v. 43. Math. 28. v. 2. nam apparitio noua, & descensus è cælo non saluatur, si manere in cælo Angelos nihil aliud sit, quàm manere in gloria, cum in hac semper manserint, postquam beata visione donati sunt.

123 Confirmatur ex aliis testimoniis, in quibus prædicitur, Christum venturum de cælo cum Angelis suis ad iudicium vniuersale. Ita Math. 17. v. 27. Lucæ 25. v. 31. vt enim Christus venit discedens à loco cæli, cui per circumscriptiuam præsentiam realem fuerit antea præfens corpus Dominicum, sic seruata proportione debet intelligi, venturos Angelos, quatenus discedant à loco cæli, cui antea fuerint præfentes per definitiuam præsentiam realem. Confirmatur vltiùs, quia iuxta Christum Math. 22. v. 30. *Homines in Resurrectione :: erunt sicut Angeli Dei in cælo.* Si autem Angeli sint in cælo per præsentiam tantum metaphoricam, vix vlla interueniet similitudo inter hanc, & hominum præsentiam, quæ realis erit: neque ex Angelis, & hominibus constituetur vna ciuitas cælestis, seu congregatio, & societas realis, vt potè quæ requirat multorum præsentias reales ad spatia non valde distita.

124 Vrgeo, & efficacissimè, ni fallor, si Angeli non sint realiter præfentes cælo, cui glorificata corpora erunt realiter præsentia post Resurrectionem, liceret idem dicere de beatis animabus separatis, cum harum, & illorum in cælo existentia eodem modo deprædicetur à sacris Litteris, & Patribus; & cum non magis, sed multò minus animabus separatis competere queat operatio, aut applicatio virtutis transeunter actiuæ erga præfatum cælum. Ast non licet dicere id de beatis animabus separatis: Ergo neque de Angelis beatis. Minor tam apertè constabit ex testimoniis Scripturæ, Conciliorum, & Patrum adducendis in Exercitatione proxima, vt apparenti euasione cuius rimulam omnem præclusam iudicem. Interim noteretur, Concilium Florentinum, & Benedictum Papam XII. quorum verba ibi transcribentur, distinguere expressè duo in animabus separatis, quæ nullius culpæ reatui sunt obnoxia, vnum, receptionem, ac ingressum mox in cælum: alterum, visionem beatam. Quæ distinctio indicatur 1. Petri c. 1. v. 3. & 4. vbi dicitur, *Regenerauit nos in spem viuam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis in hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem conseruatam in cælis.* En proponitur nobis cælum, vt quid diuersum ab hereditate æterna, seu à visione Dei. Notetur item, Benedictum Papam disertè tradere, eas animas *Sanctorum Angelorum consortio aggregari in cælo, cælorum regno, paradiso cælesti cum Christo.* Notetur præterea, Patres Ecclesiæ, dum dicti-

tant, Angelos, & beatas animas existere in cælo, nunquam explicare existentiam in cælo per visionem beatam, & gloriam: imò potius, quia hæc communicatur à Deo Sanctis, & puris Spiritibus in cælo tanquam in loco, cui sint realiter præfentes, idè Patres explicare, Deum dici ab Scriptura sacra existere specialiter in cælo tanquam in loco, non tamen circumscribente, neque definiente ipsum, vti definit creatos Spiritus beatos.

125 Vrgeo iterum; Non licet negare hominum damnatorum animas separatas existere verè, & realiter per præsentiam realem in Inferno; neque item licet negare, Christi animam beatissimam descendisse verè, ac realiter ad Inferos, exititissimèque ibi per præsentiam realem: Ergo neque licebit negare, Angelos, & beatas animas separatas existere in cælo per præsentiam realem. Patet consequentia, quia Scriptura, Concilia, & Patres simili omni modo loquuntur de his omnibus existentis. Quòd si quoad existentiam Angelorum, & animarum in cælo secura esset interpretatio Caietani de præsentia metaphorica, consideret attentè Lector, an secura etià esset germana interpretatio exhibitæ à Durando quoad existentiam tum animarum damnatorum hominum in Inferno, tum beatissimæ animæ Christi in sinu Abraham? Eam verò interpretationem Durandi absonam esse fatetur Caietanus in 3. p. q. 52. & erroneam, ac planè hæreticam compellant Medina, & Suarez ibidem, S. Bernardus epist. 188. descensum animæ Christi ad Inferos non per se, sed per potentiam inculcat erroris in Abaelardo, qui ita sensisse videtur expositione in Symbolum Apostolorum, licet in Apologia sua, seu confessione dicat, descensum per solam potentiam fuisse omninò remotum à suis verbis, & sensu.

126 Existentiæ Dæmonum in Orco per præsentiam realem; offert non contemnendum argumentum. Si respondeatur, esse etiam metaphoricam, quatenus Dæmones sint in pœna, ad quam Orcus est deputatus. Contra. Ergo qui vagantur ex permissione diuina per aërem existent non minus in Inferno, quàm qui non vagantur. Et rogo de his, an nusquam, vel alicubi existant realiter? si alicubi; maximè in Inferno, & per præsentiam realem. Si nusquam; rem dices nec conformem sacris Oraculis, nec ex natura rei possibilem; imò iuxta plures impossibilem diuinitus, si loquaris de absolutio. ne ab omni spatio tam imaginario, quàm reali. Præterquam quòd sacre Scripturæ verba de existentia Dæmonum, & animarum damnatarum in Inferno tanquam in loco intelligenda sunt ad litteram, ex regula S. Augustini; siquidem nec absurditas, nec impossibilitas vlla nos cogat confugere ad alias acceptiones metaphoricæ.

127 Quæ ratio militat etiam pro Angelis beatis, quoties Scriptura diuina repetit eorum in cælo existentiam. Et quidem si semel liceret scripturam toties loquentem de cælesti Angelorum beatorum loco interpretari, quatenus nomine cæli significet non materiale cælum, in quo existant, sed visionem tantum, & fruitionem quibus glorificentur, vix, & ne vix posset ex sacris litteris probari materiale illud cælum sanctificatum ad gloriam hominum. Sicut enim quando de Angelis est sermo, referuntur à Caietano verba ad solam Dei visionem; cur quando de hominibus nefas erit ad eam solam referre? Non defuerunt, qui istud auderent; sed illos innominatos confutauit validè Duuallius tract. de quatuor Nouissimis, quæst. 6. art. 1. pag. 640.

128 Tandem aduersus Caietanum sic argumentor; cælum

cælum vel est locus sanctificatus ad gloriam Angelorum, vel solum ad gloriam hominum? S primum, existent gloriosi in illo verè, & realiter. Si secundum, actum est de cælo, quantum ad Angelos beatos. Nam ipsos videre Deum, sicut vident hominum animæ, quæ in cælo ad id destinato commorantur, ne utquam est, Angelos existere in cælo, ut patet in ipsismet Angelis, qui quando ad terram mittuntur, vident etiam Deum, quin existant in cælo.

129 Opponet quis S. Thom. assertentem 1. p. q. 5. 2. & 53. art. 1. in corpore, Angelos existere in cælo æquiuocè. Respondeo, assertionem S. Thomæ communem esse omni loco, in quo sint Angeli: Caietanum autem aliquid speciale cogitare de existentia in loco Empyreæ, ita ut ea non solum sit æquiuoca, sed merè metaphorica ob defectum operationis, & applicatæ virtutis. Dum verò à S. Thoma dicitur æquiuoca existentia Angeli in quouis loco, non intendit excludere eam à ratione veræ, ac propriæ simpliciter, & absolute; sed habito respectu ad essendi modum, quem in loco reali extrinseco habent corpora contingendo quantitatiuè ipsum, vocat æquiuocum modum alium Angelorum, eo quod non contingant locum nisi per operationem, ut à nobis potest cognosci existentia Angelica in loco. Præterea nomine loci, in quo corpora existere affirmatur, accipitur communiter corporis continentis superficies prima, immobilis, extrinseca contentis, manensque extra horum situm. Ast dum dicuntur Angeli esse in loco, intelliguntur frequenter loci nomine corpora contenta, in quibus Angeli sunt intimè, & penetratiuè præsentis. Si autem aliquando intelligatur superficies, sunt etiam in ista non per extra, sed per intrapositionem. Et hæc est altera causa, ob quam existentia Angelorum in loco reali extrinseco comparata cum existentia rerum corporearum appellatur æquiuoca. Sed, ut notavi, est vera, & propria simpliciter, atque absolute; ideoque verè etiam, & propriè pertinet ad prædicamentum *Vbi*. Probat id ulterius, tum quia assignabile ipsi non est aliud prædicamentum; tum quia indistincta est à termino motus localis Angelici, hic autem spectat ad prædicamentum *Vbi*; tum denique quia locus realis extrinsecus Angeli reponitur in prædicamento *Vbi*: Ergo potiori titulo ipsa præsentia Angelica, quæ est *Vbi* intrinsecum. Neque obstat, præsentiam Angelicam esse spirituales. Nam sicut quod Angelus sit spiritalis, non impedit eius positionem in prædicamento Substantiæ: Ita similiter, &c.

*Explicatur quenam sit Angelis ratio
formalis proxima existendi
in Empyreæ.*

130 **S**Ensim deuentum est ad hanc difficultatem; cuius expeditionem deposcebat disputatio- nis initæ cum Thomistis ius. Cum enim tam diffusè impugnata à nobis sit ipsorum sententia, cogimur nostram producere. Breuiores tamen erimus, quàm posset expectare, aut timere lector, nisi in Exercitat. 11. sect. 6. iecissemus fundamenta nostræ opinionis. Quibus præsuppositis asserimus primò, vocationem, seu proximam formalem rationis existentia Angelorum in Empyreæ esse formam intrinsecam superadditam, non modalem, sed realem; cuius munus præcisè est constituerè ipsos intimè penetratos cum Empyreæ cælo, & huius spatio imaginario affixos essentialiter,

dum ea perseuerat. Tota hæc assertio constat ex sect. præcitata. Addendum est, eam formam non esse entitatem relatiuam prædicamentaliter, sed transcendentaliter. Ratio prioris partis est, quia ad vocationem Angelicam datur per se, & immediatè motus, qui dari non potest ad relationem prædicamentalem, ut docet Aristoteles libro 5. Physicorum cap. 2. Stat rectè cum priori hac parte, ut ex vocatione Angelica, & ex loco extrinseco reali resultent denominationes quædam prædicamentales, ut obseruabam in illa sect. Ratio posterioris partis est, quia vocatione refertur transcendentaliter ad spatium imaginarium, cui est essentialiter alligata, non autem loco reali extrinseco: etsi enim is varietur, non variatur vocatione Angelica, dummodò Angelus non mutet distantiam, aut indistantiam ab spatio imaginario fixo, & immobili; è contrà verò variatur vocatione inuariato loco reali extrinseco, si Angelus mutet præfatam distantiam, aut indistantiam ab spatio imaginario.

131 Et hinc infertur aduersus Thomistas, vocationem Angelicam non consistere in operatione, aut applicatione virtutis erga locum extrinsecum realem. Infertur etiam contra Patrem Vasquez prima parte disputatione 188. capite 7. & disputatione 195. capite 4. vocationem Angelicam non esse vnionem physicam accidentalem ad locum extrinsecum realem, seu ad corpus. Et impugnat peculiariter Vasquez. Primò, quia si Angelus vnietur cum meo corpore, & dum ego moueor, moueatur etiam ille, retinebit eandem suam visionem, non secus ac mea anima retinet suam; sed vocationes erunt diuersæ. Secundò, quia si ego immotus, permanensque cum eadem vocatione possum circumdari iam hac, iam illa superficie aëris, cur similiter non poterit Angelus immotus, conseruansque eandem vocationem penetrari cum diuersis superficiebus? Tertio, quia ad præsentiam naturalem corporum in loco reali extrinseco, non est opus vnione corporum cum eo loco: Ergo neque ad Angelorum præsentiam. Etsi enim hæc sit definitiua, & illa circumscriptiua, saluatur sufficienter discrimen inter vtramque ex eo, quod per definitiuam constituatur Angelus in toto loco, & in qualibet eius parte; corpus verò per circumscriptiuam non constituatur totum in qualibet parte. Quarto, quia Angelus moueri potest absque productione vnionum ad corpora, ut cum moueretur ex vno loco imaginario ad alium, & cum ex cælo moueretur per Vacuum ad terram; neque enim tunc traheret cælum secum. Christi anima de facto descendit ad Inferos, quin vniretur corporibus, per quæ transit. Ergo si potest dari motus localis Angelicus absque vnione cum corporibus, poterit etiam absque illa dari vocatione; nam motus localis nihil aliud est, quàm continua, vel successiua productio vocationis in diuersis spatiis. Quintò, quia corpus, cui sit vnitus Angelus, potest existere diuinitus in duobus locis, Salmantica scilicet, & Romæ, quin Angelus vtrubi- que existat, sed solum Salmantica. Videatur Arriaga tom. 2. in 1. parte disput. 15. sect. & subsect. 3. Si dicatur, Angelum non posse habere distantiam, vel indistantiam ab aliis, nisi ratione corporis, cui vnietur, & cuius moles intercedat, vel non intercedat. Contra, quia distantia, vel indistantia æquè intelligitur, si Angelus absque vnione affixus sit spatio occupato à corpore, Deus enim quin sit vnitus physicè cum omnibus creaturis, est

est indistans ab omnibus, quia per suam immensitatem debet existere in spatio cuiusvis creaturæ: Ergo si Angelo accedat forma, per quam præcisè determinetur, & alligetur finito, & limitato spatio mei corporis, habebit à me indistantiam, & distantiam à reliquis corporibus. Contra rursus, quia si Angelus, qui existit nunc in Empyreo, ascendat postea longè supra eius conuexam superficiem, distabit magis à me, quàm nunc, & ea maior distantia non circumscriptiua, sed definitiua aptè intelligetur absque vnione Angeli ad aliquod corpus.

132. Afferimus secundo; formalis ratio existentiae Angelorum in Empyreo est spiritualis, potèstque esse siue indiuisibilis integraliter, siue diuisibilis pro loci diuisibilitate. Et in primis spirituale esse, probatur, quia est omnino independens à materia, aut quantitate; Angelus enim à quo dependet, & in quo recipitur, est omnino expers materiæ, & quantitatis. Etsi verò locus extrinsecus realis non sic sit expers, at cum eo nullam habet connexionem à priori, aut à posteriori: affigitur namque soli spatio imaginario. Deinde posse esse indiuisibilem integraliter, ostenditur exemplis tum immensitatis diuinæ, quæ etsi integraliter indiuisibilis sit, constituit Deum existentem in loco diuisibili: tum cognitionis spiritualis creatæ inextensæ terminatæ ad obiectum materiale extensum. Postremò, posse esse diuisibilem integraliter, suadetur exinde, quòd vbicationi Angelicæ neque ex conceptu vbicationis, neque ex conceptu spiritualis repugnet diuisibilitas; non ex priori, vt patet; non item ex posteriori; nam sicut entitati materiali non repugnat indiuisibilitas integralis, vt fert multorum sententia; imò de facto omnes substantias materiales carere secundum se partibus, docent Thomistæ (quos non bene percipio, dum tanquam quid speciale tradunt de animabus materialibus perfectorum brutorum esse indiuisibiles integraliter) ita entitati spirituali non videtur repugnare opposita diuisibilitas, præsertim si ea entitas sit accidentalis, vti est vbicatio Angelica. Et confirmatur, quia accidentibus spiritualibus competit diuisibilitas entitiua. Cur ergo extensua repugnabit?

133. Si opponas primò contra postremam partem conclusionis, Angelus est indiuisibilis omnino: Ergo nequit esse subiectum, vbicationis diuisibilis. Secundò, partes vbicationis ob affixionem specialem ad spatia diuersa, forent inter se impenetrabiles; quod est contra conceptum entitatis spiritualis. Tertio, si vbicatio Angelica esset diuisibilis, posset Angelus naturaliter absoluerè se ab omni loco; nam si dum se reduceret à loco adæquato ad inadæquatum, posset cessare à conseruatione quatuor v.g. partium vbicationis, quin alias produceret impossibiles cum præcedentibus, posset etiam cessare tam ab illis quatuor, quàm ab aliis quibusuis respondentibus loco adæquato Angeli, & proinde manere existens nullibi. Quarto; compositio extensua partium aliena est à conceptu spiritualis entitatis; est enim propria solius quantitatis, vel rerum habentium annexam sibi quantitatem tanquam affectionem debitam ad sui esse, & conseruationem. Quapropter repugnant, Angelus, & animus rationalis constantes partibus extensiuis; frequènsque est apud S. Augustinum, & alios Patres probare animi rationalis spiritualitatem, eo quòd careat eis partibus.

134. Ad primum dico, subiectum indiuisibile esse capax formæ diuisibilis, vt liquet in ipsis Angelis, quorum species, cognitiones, & volitiones

diuisibiles sunt intensiue; recipiuntur tamen in substantia indiuisibili intensiue. Sed replicabis: militat specialis ratio repugnantiae contra receptionem formæ diuisibilis extensiue in Angelo; nam sequeretur, hunc extendi diuisibiliter per extensionem talis formæ. Contra, quia non extendetur subiectiue, sed tantum terminatiue. Et quemadmodum materialis potentia viua diuisibilis in essendo, potest ratione specierum impressarum reddi indiuisibilis in representando, vt multi putant, ita vice versa Angelus inextensus subiectiue poterit per vbicationem fieri extensus terminatiue. Si vnio animæ rationalis cum corpore sit materialis, & recipiatur partialiter in anima; si item sensationes, appetitionesque materiales, eam afficiant, vt subiectum inadæquatum, euanescit omnino vis replicæ. Ne verò sententiis disputationi subiectis utamur, aut litibus de voce immoremur, quod de vbicatione indiuisibili ad spatium diuisibile, vel de Angelo diuinitus saltem existente per vbicationes diuersas in partibus distitis affirmaueris, puta id ipsum è nobis audire.

135. Ad secundum, omisso partes vbicationis non tam fore impenetrabiles, quàm immobiles; Respondeo per instantiam vbicationum indiuisibilium, quibus gaudeant Angeli in diuersis spatiis adæquatis; hæ enim vbicationes non possunt inter se penetrari. Vt ergo sufficit ad harum spiritualitatem, quòd in cuiuslibet spatio queant simul stare aliæ vbicationes non alligatæ distincto spatio adæquato, sic similiter. Et certe entitas spiritualis non debet esse penetrabilis à quauis alia, sicut neque quæ materialis est, debet esse impenetrabilis cum cæteris omnibus, nam in eadem parte materiæ, ac quantitatis penetrantur inter se forma substantialis materialis, & plures accidentales.

136. Tertium argumentum, patitur etiam instantiam in vbicatione indiuisibili, nam à qualibet potest se Angelus absoluerè naturaliter, si expeditus sit ad aliam. Vnde eodem modo poterit se absoluerè à quibusuis partibus vbicationis diuisibilis, si habeat aliquas, atque si queat ex se habere.

137. Ad quartum dico, partes quantitatiue, continuæque molis, seu aptas conficere longum, latum, & profundum, ineptræque suapte natura ad penetrationem cum aliis eiusdem rationis repugnare entitati spirituali; non verò partes merè extensiuas, quarum vna respondeat vni spatio, & alia alteri. Carent etiam his posterioribus partibus Angelus, & animus rationalis nunc noti. Cæterum non videntur impossibiles alij diuersæ speciei, ac conditionis, quibus competerent. S. Augustinus, & alij Patres probat spiritualitatem animæ rationalis ex carentia priorum partium. Sed quamuis substantiis spiritualibus repugnarent posteriores partes æquæ ac priores; secus esset de accidentibus spiritualibus, vti quoad partes intensiuas agnosci debet ab omnibus discrimen inter substantias spirituales, & accidentia spiritualia. Hinc qui contendunt, replicabilitatem in spatio diuisibili esse conceptum, vel proprietatem substantiæ spiritualis, non idèd tenentur defensare quæcumque vbicationem Angelicam competentem esse eius replicabilitatis; nam vbicatio in vno tantum puncto possibilis Angelo irreplicabilis foret. Nos eam replicabilitatem amandamus à conceptu, aut proprietate spiritualis cuiuscumque substantiæ necessaria. Nam etsi existentes de facto replicabiles sint, non apparet repugnantia Angeli alicuius qui vno tantum

in puncto queat naturaliter existere. Sentit id ipsum P. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 16. sect. 6. n. 31.

138 Contra secundam conclusionis partem obijci potest, vnio animæ rationalis ad corpus est spiritualis, & diuisibilis integraliter, alioqui quotiescumque deperderetur aliqua pars corporis, desinere totaliter antecedens vnio, indeque sequeretur, hominem moti; nihil enim aliud est mors, quam dissolutio integræ vnionis animæ cum corpore. Quod si dicatur, opus esse ad mortem, vt destructa integra vnione non succedat alia, ita quidem est. At noua vnio non succedit, quoties prior destruitur totaliter. Responderetur primò, vnionem humanam esse integraliter diuisibilem, non tamen spirituales, sed materiales ob dependentiam physicam in sui productione, & conseruatione à corpore. Permittamus tamen vnionis humanæ spiritualitatem; responderi adhuc potest secundò, esse indiuisibilem integraliter, & totaliter desinere in casu proposito; sed accessuram nouam aliam vnionem, quia residuæ corporis partes manerent cum dispositionibus sufficientibus, vt informarentur ab anima, exigerentque proinde nouæ vnionis productionem. Replicabis, quando per nutritionem acquiritur pars aliqua materiæ, & vnio ad ipsam, tunc pro priori præcedit anima vnita pristinis partibus, quin destruat præcedens vnio aduentu posterioris, & quin vna sit indistincta ab alia. Neque videtur negari posse præcedentiam animæ vnitæ, siquidem nutritio proueniat ab animali, & à composito vnito. Ergo ineuitabilis est pluralitas vnionum partialium. Replica hæc momentosa est, & à nobis fuit alibi allata, sed absque deliberatione de eius efficacia. Qui diceret, satis esse ad nutritionem si proueniat ab anima, quæ in instanti antecedenti fuit vnita, & in subsequenti, quo fit nutritio, præscindit pro priori naturæ ab vnione, & ab eius carentia, ægrè impugneretur.

139 Sunt, qui conuicti superiori replica, sentiant produci in nutritione nouam vnionem, permanente antiqua; negant tamen humanam vnionem esse indiuisibilem integraliter, quia antiqua, & noua vnio, licet recipiantur in eadem anima, at inter se non vniantur. Discurrunt eodem modo in vbicatione, quando Angelus manens in vna parte spatij, extendit se ad aliam pertinentem ad spheram suæ locabilitatis naturalis. Nec ideo Angelus haberet duas vbicationes adæquatas, sed vnã adæquatam constatam discretè ex duabus partialibus. Nam spatium, cui responderent, esset vnicum adæquatum. Si quis velit vocare adæquatas quatenus per vnumquamque redditur sufficienter Angelus præfens spatio inadæquato, quin ad id vna exigat aliam, dissidium erit purè vocale.

140 P. Arriaga supra sect. 2. n. 11. reiicit Recentiores quosdam sic opinantes. Sed eius rationes non lædunt alios in quorum M.S.S. vidi ego eandem doctrinam de vbicationibus non vnitis ad euitandam rei spiritualis extensionem in ordine ad locum. Verumtamen cum talis extensio non impediret naturaliter, ne Angelus, vel corpus existerent per alias vbicationes in spatio eodem, potest optimè admitti sine præiudicio spiritualitatis. Præterea vbicatio Angeli ad spatium adæquatum continuum debet se habere diuerso modo, ac vbicatio diuinitus saltem possibilis ad spatia duo dissita æquivalentia vni adæquato. Si verò vtraque constet partibus inunitis, nihilo different. Et ne obliuiscat vnionis humanæ, de qua priùs intercessit sermo, non approbo defectum vnionis inter eius partes,

quia alioqui posset anima informare caput, & pedes, quin viuificaret reliquas partes intermedias corporis. Nam si partes vnionis humanæ non requirunt vnionem inter se, cedo mihi rationem, ne possibilis sit naturaliter modus ille informationis.

141 Quæ de vbicatione Angelica dixi, amplianda sunt ad vbicationem animæ siue separata, siue vnitæ cum corpore: nam & quando anima informat corpus, potitur vbicatione distincta ab ea, qua corpus, & vbicatione, quæ sit spiritualis, vt colligitur exinde, quod amissa vnione cum corpore, potest anima saltem diuinitus manere in eodem loco, & abeunte anima potest naturaliter corpus manere vbicatum, sicut antea. Et verò de vbicatione animæ vnitæ philosophandum est non secus, ac de vbicatione animæ, quæ merè penetraretur cum corpore informato per aliam animam: tunc autem vbicatio animæ distincta foret ab vbicatione corporis, foretque etiam spiritualis: nec apparet ratio, ob quam vbicatio animæ in loco corporis debeat esse diuersæ conditionis, quando anima vnitur informatiue, viuificariueque; ac quando præcisè penetraretur, intimèque afflisteret.

SECTIO XI.

An Angeli beati habeant gloriam accidentalem, seu quasi sensus à cælo Empyreo, vel ab eius luce? sicut Dæmones patiuntur pœnam sensus ab Inferno, vel ab eius igne? Vbi de Dæmonum pœna ab igne.

142 **R**atio dubitandi est, quia congruum videtur, vt quemadmodum Dæmones subeunt pœnas tam damni, quàm sensus, id est, priuationem æternæ beatitudinis, aliorumque donorum supernaturalium ob auersionem à Deo, & cruciatum à loco Inferni, seu ab igne ob conuersionem ad creaturas, ita beati Angeli potiantur præmiolum beatitudinis æternæ, cæterorumque donorum supernaturalium ob conuersionem ad Deum, tum delectationis ex loco Empyreï, seu ex eius luce ob auersionem à creaturis quatenus immediatè appetibilibus. Præterea, tam largus, imò largior est Deus in præmiando, quàm in puniendo seuerus. Si ergo desertores Angelos punit non tantum tristitia de priuatione visionis beatæ, sed etiam de positiuo malo illato ab Inferni loco, seu ab igne; decet eiusdemmet largitatem, vt fideles Angelos præmiet non sola visione, & fruitione beatifica, sed & gaudio causato ab Empyreo cælo, aut ab ipsius luce. Ad hæc: Franciscus de Araujo putat verisimile esse, Angelos Sanctos accidentali quodam gaudio lætificari ab Empyreo vt instrumento Dei. Et hac ratione declarat existentiam spirituum beatorum in Empyreo per passionem delectatiuam, sicut existentiam spirituum damnatorum in Inferno explicat per passionem doloriferam. Et quod maioris momenti est S. Augustin. lib. 12. de Genesi ad litteram c. 32. loquitur eodem modo de lætitia spirituum ex rebus corporeis, ac de molestia ex iisdem: ait namque, *Quamuis ergo non sint corporalia, sed similia corporalibus, quibus anima corporibus exute afficiuntur, seu benè, seu malè, cum ipse corporibus suis similes, sibi met appareant; sunt tamen & vera lætitia, & vera molestia, facta de substantia spiritali.* Hactenus S. Augustinus. Iam si spiritus separati possunt affici benè, & malè, à creaturis corporalibus, conuenientissimum apparet, Angelos felices affici benè ab Empyreo,

pyreo, sicut infelices afficiuntur malè ab Inferno. Nec video maiorem esse aptitudinem in re corporali v.g. in igne Inferni, vt torqueat miris, sed veris modis Dæmones, quàm in luce Empyreï, vt demulceat Angelos beatos.

143 Hæc dubitandi ratio exigit à nobis, vt modum, quo Dæmones cruciantur ab ignis Tartarei ardore, discutiamus, indéque procedamus ad inuestigandum modum aliquem, quo Angeli beati queant oblectari ab Empyreï luce, aliâve huius loci qualitate. Quare instituemus digressionem de pœna Dæmonum ab igne corporeo, longiusculam quidem illam, sed accuratam; & in regressione subiiciemus modum, qui nobis magis placeat, quantum ad oblectationem Angelorum captam ex Empyreo contrariâque ei pœnæ, quam ex Inferno patiuntur Dæmones.

D I G R E S S I O.

De pœna Dæmonum per ignem corporeum.

144 **S**I aliquando multa via interroganda sunt, & in multis insistendum, vt vnâ, qua bona est, inueniamus, per multorum scilicet doctrinam, vt inquit S. Zeno Veronensis super Psal. 117. maximè in præsentia materia, quæ crux est Theologizantiû. Idcirco non ab vno, sed à pluribus tam recentibus, quàm antiquis sententiam rogabo. Nam, vt aiebat S. Irenæus l. 3. c. 13. aduersus eos, qui in vnus tantum Pauli scriptis veritatem Mysteriorum Christianæ Religionis perquirendam iactabant, *Non vt solum Paulum saluaret, venit Dominus noster, nec sic pauper Deus, vt vnum solum haberet Apostolum, qui dispositionem filij sui cognosceret.* Sic etiam ad indaganda Theologiæ abstrusa arcana, quorum postremum non est modus torturæ Spirituum ab igne, multos, & præstantissimos duces, atque exploratores vnoquoque sæculo nobis Deus destinavit; & diuinæ huius prouidentia consicij Romani Pontifices, Imperatores, Regesque Catholici Academiæ crexerunt, annisque redditibus amplissimis ditauerunt, vt Professorum alij Petrum Lombardum, alij S. Thomam, alij Scotum, alij Durandum exponerent confluentibus vndique Auditoribus, eorumque sententias, plerumque discordes, defenserent tam priuatim, quàm publicè, & pro viribus magis, ac magis in dies promouerent. Nouerant quippe, expedire contrarias in studiis Ecclesiasticis (dum Catholicæ fidei periculum non impendit) esse opiniones ad exercendum ingenium, & excutiendam studentium pigritiam, vt notatur in additione 2. Glossæ Ordinariæ ad c. 28. l. 1. Regum. Vnde qui pacis prætextu conaretur eliminare à generalibus scholis patrocina diuersarum opinionum, quas probati Doctores tradiderunt, suspicionem subiret intentati belli contra ingenij exercitium, & studentium sedulitatem. Hæc præmississe oportuit, ne quis nos obiurgat de tot Authorum consultatione, totque sententiarum examine, quot in hoc excursu subiiciantur.

An Dæmones igni corporeo physicè vniti torqueantur per veram materialem, & vitalem sensationem caloris?

145 **S**apientissimus P. Ioannes de Ripalda in tract. manuscripto de Angelis excogitauit, cruciatum Dæmonum ab igne corporeo eatenus posse aptè explicari, quatenus vniti physico vinculo cum igne torqueantur per veram, materialem, &

vitalem sensationem caloris. Quam nouam cognitionem sic probat: Dæmon potest vniri physicè cum igne, non enim repugnat duas naturas completas vniri physico nexu. Deinde Dæmon sic vnitus potest diuina virtute elicere vitaliter sensationem, seu apprehensionem materialem caloris. Nam non repugnat ex parte ignis eleuari ad producendum actum vitalem dependentem partim ab spiritu, partim ab ipso igne; qui actus erit proinde materialis, qualis est actus sensationis humanæ. Neque item repugnat ex parte Angeli, eleuari eius potentiam cognoscitiuam ad modum cognoscendi materialiter calorem; vt enim ad hunc modum eleuetur, sufficit, quod eius obiectum contineatur sub sphaera naturali potentia Angelicæ; & quod hic modus cognoscendi non excedat alios modos naturales, quibus in aliqua obiecta ferri potest. Quare sufficit, quod in potentia cognoscitiua Angelica eminenter contineatur. Sed calor est obiectum comprehensum sub sphaera naturali cognoscitiua Angeli, modusque apprehendendi materialiter, & cum dependentia à corpore, non excedit modum, quo alia obiecta, & eundem calorem sibi coexistentem intelligit, intueturque naturaliter: cum modus sic cognoscendi altior sit, & excellentior, contineaturque eminenter modum apprehendendi materialiter.

146 Si obiiciatur primò, Dæmon non est magis sensituius, quàm est ignis: sed hic eleuari non potest ad sentiendum. Ergo neque ille. Secundò, ignis vnitus Dæmoni non accipit vitam ab ipso: sed si ignis reciperet apprehensionem materialem, acciperet vitam, quam corpus ab anima; quippe eâ solum ratione per hanc viuat illud, quia recipit operationes materiales vitales animæ. Tertio, sensationem materialem debent necessariò antecedere dispositiones, & organa corporea. Ergo non potest fieri in Dæmone vnito cum igne carente talibus organis. Quarto, sensio materialis elicita à Dæmone erit supernaturalis: sed sensio supernaturalis, nequit esse disconueniens Dæmoni. Quintò, in Dæmone vnito cum igne non producitur calor: Ergo nec materialis apprehensio illius. Sextò, vt calor affligat Dæmonem, debet apprehendi tanquam nocius ipsi, aut composito, quod constituat: sed calor non apprehenditur vt nocius Dæmoni, neque composito constituto ex Dæmone, & igne. Septimò, quamuis Dæmon sentiat apprehensione, & sensatione materiali calorem, tamen hæc sensatio non est exustio, & ardor, vti explicatur à Patribus Ecclesiæ. Octauò, anima separata torquetur ab igne, atque adeò vnietur physicè cum eo: Ergo siquidem sit incompleta pars, vnietur tanquam forma constituens suppositum cum igne, & communicans ei vitam. Has obiectiones præuidit acutissimus Ripalda; cuius opinatio placere mihi nunquam potuit. Sed an meritò, an immeritò non aliter ostendam, quàm insufficientiæ arguendo responsa ipsius ad præuisas obiectiones, & addendo simul alias.

147 Respondet ad primam, Dæmonem esse eminenter sensituium (non sic ignem) quia apprehensiuus est caloris modo eminenter continente apprehensionem, & sensationem corpoream. Contra primò, quia si ex eo, quod Dæmon potest per intellectum percipere spiritualiter calorem, inferatur, posse sentire materialiter illum, inferam ego æquo iure posse sentire materialiter colorem, sonum, odorem, saporem, & qualitates tangibiles; proindèque posse delectari, aut tristari materialiter de his obiectis non minus, quàm homo. Contra secundò, quia
Deus

Deus igni vnitus hypostaticè, non posset materialiter sentire calorem, etsi naturaliter habeat vim percipiendi eum spiritualiter. Efficax alia impugnatio inuenitur in n. 77. exercit. 28.

148 Ad secundam respondet, igni nec substantialem, nec accidentalem vitam communicari à Dæmone. Non substantialem, quia non vnitur igni tanquam pars incompleta ordinata ad illum vt subiectum. Non accidentalem, quia ignis non confert concursum materialem, in apprehensionem & dolorem materialem, vt vitales sunt, sed vt corporeæ solùm. Nam ad concursum vitalem requiritur, quòd sit immanens in eodem supposito operante immanenter: ignis autem non constituit idem suppositum cum Dæmone. Contra, quia non magis requiritur ad concursum vitalem, quòd sit immanens in eodem supposito operante immanenter, quàm requiritur ad concursum materialem in actum vitalem, quòd sit à potentia passiva pertinente ad idem suppositum: Sed ignis non constituit idem suppositum cum Dæmone: Ergo.

149 Ad tertiam respondet, organa, & dispositiones corporeas non esse necessarias, vt fiat sensio diuinitus, & per potentiam obedientialem. Sed contra, quia tentatio debet prouenire à potentia sensitua; hæc verò consistit adæquatè, aut inadæquatè in organo, & dispositionibus corporeis, vel requirit eas essentialiter, vt prodeat in aliquem actum; vel saltem debet esse corporis physici organici potentia vitam habentis informatius actus ex suo genio.

150 Ad quartam respondet, sensationem supernaturalem posse cruciare Dæmonem; sicut enim Deus potest eleuare omnium Beatorum sensus ad sensationes supernaturales animo iucundas, vt probat ipse Ripalda lib. 3. de ente supernaturali disp. 44. lect. 9. & 10. ita potest eleuare Dæmonem ad iniucundas. Contra primò, quia gratis admissa sensio supernaturali caloris, non est, cur potius crucietur quàm delectetur Dæmonem, vti non est, cur potius cruciaretur, quàm delectaretur supernaturalis sensio coloris. Contra secundò, quia supernaturalis sensio obiecti non disconuenientis nequit esse afflictiva, quin potius erit delectabilis, tum quia supernaturalis, tum quia est exercitium potentia.

151 Ad quintam respòdet negando consequentiã; nam anima vnita corpori percipit sensationem materiali calorem non inhaerentem sibi, cum sensus internus non diffusus per totum corpus percipiat sensationem cuius corporis parti adhaerentem, & iuxta plures nulla qualitas sentitur à tactu in ea parte, qua elicitur sensio, sed in aliis. Contra, quia vt calor sentiretur à Dæmone ad modum, quo ab homine sentitur, debet esse intimè coniunctus Dæmoni; alioqui posset homo diuinitus saltem sentire calorem distantem, & in terra existens tangere manibus cælum. Sed quia duo hæc possibilis esse diuinitus dicam alibi; idèò contrà aliter, quia calor, vt sentiatur afflictivè, debet posse saltem afficere corpus, cuius temperamento sit disconueniens, & inter quod, ac sentiens afflictum detur sympathia; Sed etsi Dæmon sit penetratus cum calore, & vnitus immediatè cum igne, ac proinde mediatè cum calore, tamen neque calor est disconueniens igni, neque inter Dæmonem, & ignem datur sympathia: Ergo. Et hinc patet, cur anima rationalis vnita proprio corpori sentiat afflictivè calorem nimium in ipso corpore receptum, quem tamen non sic sentiret, si diuinitus vniretur

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I I.

ligno, in quod introduceretur calor. Et hinc etiam apparet cur eadem anima posset afflictivè sentire de potentia absoluta calorem nimium distantem procul à corpore, nisi forte alicui (& probabiliter quidem) videatur, sensuram tunc calorem, sed non afflictivè.

152 Ad sextam respondet, calorem affligentem Dæmonem sensatione materiali non debere apprehendi nociuum in actu signato, scilicet apprehensione comparante calorem cum viuente, cui nocet; nam hæc comparatio aliena est à sensu interno; sed in actu exercito, quia ipsa sensio est intrinsecè nociua, & afflictiva Dæmonis, sicut visio pulchritudinis est nobis intrinsecè iucunda, & fæditatis iniucunda, etsi visio nullam ex parte obiecti conuenientiam, aut disconuenientiam percipiat. Itaque sunt qualitates, quæ obiectivè, & apprehensiones, quæ formaliter nociuæ sunt, quanuis non afferant nocumentum, aut priuationem boni. Quia ipsæ ex natura sua sunt positivè doloriferæ, & tristantes spiritum. Sed contrà primò, quia quanuis concedatur, Dæmonem vnitum igni producere posse sensationem materialem, tamen non est, cur ipsa sit afflictiva illius, cum non sit de obiecto disconuenienti: calor enim secundum suam naturam non est disconueniens Dæmoni potius, quàm aliæ qualitates materiales. Ob hanc rationem quanuis Dæmon vnitus parietis albo eliceret sensationem materialem albedinis, talis sensio non esset dolorifera, & cruciatiua Dæmonis, quia non esset de obiecto disconuenienti eius natura. Contra secundò, quia si materialis sensio caloris est formaliter, & intrinsecè nociua Dæmoni, erit multò potius nociua formaliter, & intrinsecè spiritualis perceptio caloris. Quare sine necessitate excogitatur sensio illa materialis.

153 Ad septimam respondet, duplicem esse exustionem materialem: aliam naturalem, quæ est calefactio orta à calore: aliam sensitivam, & vitalem, quæ est à viuente percipiente calorem, hancque in Dæmone reperiri, quam sequitur dolor, & tristitia materialis, vt in nobis ad sensationem materialem tactus sequitur dolor, & materialis tristitia appetitus sensitivi. Contra primò, quia tormentum, & cruciatus Dæmonis debet potius consistere in dolore, & tristitia spirituali, quæ si semel admittatur de igne, vanè adstruitur præcedens dolor, & tristitia materialis. Contra secundò, quia materialis perceptio caloris non est propria exustio; sed metaphorica: Ergo si ad metaphoricam recurritur exustionem in Dæmone, satis erit, vt ea soluetur, dolor, & tristitia spiritualis, cuius causa sit calor.

154 Ad octauam respondet, animam non vniri igni tanquam formam, non enim vnitur materiae ignis, sed formæ, cuius non est actus, ac proinde non communicat illi vitam, neque ex vtraque resultat homo. Contra, quia non video, quid referat vnio physica animæ ad formam ignis, vt anima eliciat sensationes materiales. Nam forma ignis nullas habet dispositiones, & organa deseruentia ad operationes vitales. Quare sicut anima non potest audire in pedibus, quibus est vnita, quia non habet in illis dispositiones, & organa deseruentia ad auditionem, sic neque anima poterit sentire in forma ignis; quia hæc forma caret dispositionibus, & organis conducentibus ad sensationes materiales. Hactenus Ripalda; & nos contra ipsum: postmodumque subiungemus non ignobilia alia tela,

155 P. Lessius lib. 13. de perfectionibus diuinis cap. 30. non asserendo, sed inquirendo, & disputando

tando proponit suam de cruciatu Dæmonum ab igne cogitationem, ad eum similem ei, quam refutauit, ut ouum ouo non sit similius. Nam supponens in Angelis non solum esse vim intelligendi obiecta externa, sed etiam percipiendi modo sensibili ipsis accommodato; Si enim in anima separata ponitur talis vis, quæ tamen propter imperfectionem egeat naturaliter instrumeto, & adminiculo corporis, per quod obiecta externa transmittantur ad illam, videtur rationi consentaneum, ut hæc vis in Angelis ponatur, etsi modo longè perfectiori, præsertim cum etiam in Angelis aliud sit intelligere naturam, & essentiam caloris, aliud sit cognoscere experientia, sentireque calorem. Supponens, inquam, hæc; ratiocinatur sic: Ignis naturaliter per suum calorem potest affligere animam mediante corpore producens in ipsa tanquam in subiecto immediato, & adæquato non quidem calorem, sed dolorem. Ergo de potentia absoluta potest affligere tum animam, tum Dæmonem sine ullo corpore medio, cuius defectum suppleat Deus.

156 Hæc etiam cogitatio reiicienda est primò, quia ille dolor conceptus à Dæmone vel similis est dolori appetitus sensitui interni, vel dolori voluntatis. Similis primo esse nequit; hic enim supponit necessariò sensationem tactus. Vnde sicut nequit Dæmoni conuenire sensus tactus, ita neque dolor respondens illi, qui per sympathiam ex apprehensione tactus generatur in appetitu sensitiuo. Si secundo similis sit, sine necessitate inducitur potentia quasi sensitua in Dæmone: ad hoc enim, ut doleat de calore, sufficit ab intellectu proponi voluntati, ut disconuenientem; quippe hoc ipso sequetur auersio, & dolor non dissimilis illi, qui concipitur ex disconuenientia obiecti spiritualis.

157 Secundò, quia dolor Dæmonis de calore vel est spiritualis, vel materialis: Si spiritualis, erit vel intellectus, vel volitio; ac proinde non pertinebit ad potentiam quasi sensitiuam. Si materialis, vel non poterit subiectari in Dæmone, vel saltem non poterit illum sentientem denominare, uti visio materialis recepta in Dæmone non poterit denominare ipsum videntem materialiter. Quòd si posset Dæmon affici dolore referente illum, quem habet anima, dum corpus, quod viuificat, vritur, posset quoque dolore referente eum, quem eadem patitur, quando corpus strangulatur, aut ferro scinditur, aut aquis suffocatur. Et virgeo exinde, quòd nequit in Angelo produci voluptas similis illi, qua oblectatur anima, dum corpus, quod informat, tangit blanda, odoratur suauia. Ergo nec poterit produci in Dæmone dolor similis illi, quem patitur anima, dum comburitur corpus viuificatum ab ipsa. Ut enim ea voluptas supponere debet apprehensionem habentem pro obiecto qualitates tangibiles, & odoriferas perceptas sensibus tactus, & gustus, sic hic dolor supponere debet apprehensionem pro obiecto calorem disconuenientem perceptum per sensum tactus.

158 Tertio, quia non est, cur potius calor, quam color inferat dolorem Dæmoni; non enim ille habet maiorem repugnantiam naturalem, seu disconuenientiam cum Dæmone, quam hic; neque ille potius, quam hic inferret dolorem animæ coniunctæ corpori, nisi ille potius, quam hic dissolueret violentè temperiem corporis, cuius malum sentiret anima ob sympathiam. Hinc si in corpore recipe-retur calor intensissimus, & Deus miraculosè impediret sensationem tactus, nullum ex eo calore dolorem eliceret anima. Confirmatur, quia eatenus

calor affligit animam coniunctam corpori, quatenus anima utpote actus, formaque viuificans corporis habet sympathiam cum eo: sed Dæmon neque est, neque esse potest actus, formaque viuificans corporis, cum sit ens substantialiter completum, & nullum dicens ordinem ad corpus. Vnde S. Augustinus lib. 21. de Ciuitate Dei. c. 10. scribit, *Adhærebunt ergo, si nulla sunt eis corpora, spiritus Dæmonum, licet incorporei, corporeis ignibus cruciandi: non ut ignes ipsi, quibus adhærebunt, eorum innetura in spiritibus, & animalia fiant, qua consistunt spiritu, & corpore: sed ut dixi, miris, & ineffabilibus modis adherendo, accipientes ex ignibus pœnam, non dantes ignibus vitam.*

159 Quarto, Deus supplere nequit disconuenientiam obiecti, & facere, quòd obiectum reuera non disconueniens, sit reuera disconueniens, & verè iudicetur ut tale, si obiectum in se nullo modo mutetur, aut acquirat aliquid, propter quod induat rationem disconuenientis. Sed eatenus Deus suppleret defectum, & sympathiam corporis in anima separata, aut Dæmone, quatenus faceret, quòd ignis esset reuera illis disconueniens. Nam propterea voluntas excitatur per sympathiam ad eliciendum actum doloris, quando anima est coniuncta corpori, quia sensus exhibet ignem, qualis reuera est, nempe prout nocuum corpori; cuius damnis condolet voluntas, cum ad idem totum pertineat. Quintò, quia in facultate perceptiua Angeli cuiusvis respectu caloris, nihil aliud datur, quam cognoscere eum vel abstractiue, vel intuitiue, ut neque aliud datur in facultate perceptiua Dei. Neque minus caret Angelus dispositionibus, & organis corporeis requisitis ad vltimam potentiam sensitua, quam caret Deus. Et licet in anima aliud sit cognoscere naturam, essentiamque caloris, aliud cognoscere experientia, non tamen in Dæmone, quia in anima vnita corpori potest dari species, & experimentalis apprehensio vltionis proponens vltionem non utcumque, sed sensatione materiali tactus perceptam. At in Dæmone non potest dari species, & experimentalis apprehensio vltionis sensatione materiali tactus perceptæ; siquidem sunt incapaces Dæmones tã tactus, quam veræ vltionis.

160 Ex his manent obiter refutati Dominicus Soto in 4. distinct. 50. quæst. vnica, art. & concl. 2. Molina 1. part. q. 45. art. 5. disput. 2. §. ad tertium, Valentia tom. 1. disp. 4. quæst. 15. puncto 3. dum affirmant Dæmones, & animos separatos cruciari ab igne, quia hic ex diuina eleuatione producit in eorum voluntate dolorem eiusdem rationis cum eo, quem habet in sua voluntate animus, dum corpus, quod informat, comburitur igne. Manent etiam impugnati Vasquez 1. part. disp. 243. n. 26. & Ægidius Conink. 3. part. disput. de Purgatorio à num. 31. circa cruciatum separatorum animorum; nam primus docet, ignem idcirco eos cruciare, quia diuina virtute eleuatur ad id, supplente Deo determinationem voluntatis à sensibus, ex qua per sympathiam oritur dolor in animis coniunctis ad corpora. Secundus dicit, ignem idcirco eos cruciare, quia inseparabiliter alligati ad aliquod corpus, sine vnione tamen substantiali, habeant cum ipso eandem sympathiam, quam priùs habuerant cum corpore informato. Vnde mirum non sit, si similiter affligantur per qualitates sensibiles, ac cum informant corpus. Manet denique explosus Zacharias Boberius tomo 1. demonstrationum symbolicarum. lib. 1. demonstrat. 3. generali art. 20. concl. 2. dum ait, animum separatum dolere, & tristiari de obiectis

obiectis disconuenientibus sensui, non minus, quam si sensus ipse adesset, quia est radix facultatum sensitiuarum, & forma corporis, ac proinde per eas radices non minus refugit corpora nociua, quam refugiebat, dum informabat corpus, ideoque doleat, si vitare non possit. Sed addendum est contra hunc Authorem, quia non explicat, quomodo ignis possit esse disconueniens animo separato, & ipsum ledere, ex eo enim erat disconueniens animo vnito ad corpus, quia eueitebat debitam corporis temperiem, aut illi erat dissonus. Et rogandus esset, an animus separatus per radicem illam substantialem sensitiuam eliceret sensationes spirituales, vel corporeas? Et vtrouis modo responderet, reiectus satis superque est ex præcedentibus. Qui plura velit contra Conink, adeat Arriagam tom. 2. in 3. p. disp. 26. sect. 6. qui verò contra Boberrium pergat ad Theophylum Raynaudum dist. 8. Theologiae natur. q. & art. 4. à n. 251. vsque ad 257.

An Dæmones torqueantur ab igne corporeo producente in ipsis aliquid materiale, vel spirituale, non vitale?

161 **H**enricus de Gandauo quodlib. 8. q. 34. asseruit, ignem torquere Dæmones efficiendo in illis vehementissimum calorem. Displicet primò, quia calor non est potius nociuus, aut dolorificus Dæmonibus, quam color. Neque est, cur intensissimus calor potius, quam remissus sit molestus illis. Secundò, quia calor nullo modo disconuenit Dæmonibus, cum neque eos spoliaret vlla naturali dispositione, aut ornamento, neque vlllo alio modo eos malè afficiat. Tertio, quia Dæmones habent dolorem de calore proportionatum ei, quem habet anima vnita corpori, non est opus recipere in se calorem, vt neque anima coniuncta corpori recipit illum. Et licet calor efficere immediatè dolorem, posset miraculosè eleuari à Deo, vt ageret non solum non receptus in Dæmonibus, sed longè distans ab ipsis.

162 Baconus in 4. dist. 46. art. 2. tradit ignem torquere Dæmones per calorem spiritualem. Sicut enim anima rationalis constat ex gradu spirituali, & corporeo; ita calor ex virtute materiali, & spirituali: vel Deum igni imprimere virtutem spiritualem quæ agat spiritualiter in Dæmones. Portentosa sunt, imò & chymærica hæc omnia, implicat namque contradictionem, vt eadem qualitas sit simul materialis, & spiritualis formaliter. Quod dicitur de anima rationali falsissimum est; non enim est formaliter corporea, sed tantum virtualiter, quatenus licet continet gradum corporeum. Ad hæc: non apparet, qua ratione calor spiritualis, aut virtus spiritualis impressa diuinitus igni possit agere in Dæmones aliquid, ex quo doleant.

163 P. Suarez tom 4. in 3. p. disp. 46. sect. 2. lib. etiam 8. de Angelis cap. 15. à n. 45. & post tantum Doctorem Malonius, Pesantius, Zumel, Meratius, Duwallius, Arriaga, Franciscus de Lugo, Ylambertus, Puteanus, aiunt. Dæmones torqueri ab igne per qualitatem spiritualem ex se doloriferam, & fœdatricem substantiæ Angelicæ productam supernaturaliter ab igne. Impugnantur à nonnullis, quia ea qualitas, nisi sit supernaturalis, debet esse connaturalis alicui subiecto spirituali: omne enim accidens naturale debet esse alicui naturæ connaturale, & proprium, ne malè natura prouiderit productioni accidentis nullam ei certam, & statam causam assignando; ergo non posset non ornare substan-

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

tiam Angelicam, ei enim deberet esse connaturalis vel animæ rationali. Sed probabiliter responderi potest cum Meratio prædictam qualitatem esse connaturalem naturæ Angelicæ, non quidem simpliciter, & absolute, aut quocumque in statu naturali considerata, sed existenti in statu peccati, in quod non ex gratia, sed ex infirmitate naturæ sit prolapsa, vt dolor Dæmonum de amissa beatitudine æterna est connaturalis ipsis supposito statu peccati, & eleuatione per gratuitam Dei beneuolentiam ad beatitudinem æternam perfruendam.

164 Quapropter efficacius resellentur primò, quia non explicatur qualis sit ea qualitas dolorifera, & quis sit formalis effectus ipsius, ac proinde ignotus remanet modus, quo Dæmones cruciantur ab igne. Secundò, tam potest ignis per eleuationem producere in spiritibus qualitatem spiritualem consonam ipsorum naturæ, quam potest dissonam. Dum autem ab igne torquendos malos spiritus audimus, & credimus, speciale aliquid concipimus in igne secundum se, vt potius torquere queat, quam delectare, vel si de igne secundum se nihil tale concipere debemus, præstat de igne in esse physico sollicitos nos non esse ad pœnam Dæmonum. Tertio, quia Dæmones affliguntur ab igne per ardorem, & vstionem, quæ est actio propria ignis; ea autem qualitas non affligit per ardorem, & vstionem, aut non nisi valde analogicè; quod si admittatur à Suario, eneruantur vires argumentorum, quibus impetit Thomistarum sententiam, de qua infra. Et verò si ea qualitas fieret ab aqua, vt potest, Dæmones nullatenus dicerentur ardere, vri, cremari, & c. Ergo neque per eam productam ab igne est, cur dicantur calefieri potius, quam frige fieri: neque datur intelligi, quomodo ex ea qualitate proueniat dolor combustionis respondens, seclusa falsitate iudicij prælucentis voluntati concipienti dolorem.

165 Quarto, quia ea qualitas non potest non ornare Dæmonem, in quo recipitur, cum sit entitas valde nobilis, & pertinens ad eundem ordinem spiritualem, in quo Dæmon est collocatus, & cum non tollat qualitatem aliquam connaturalem Dæmoni, nec lædat ipsius temperiem, aut dispositionem. Si respondeas, eam qualitatem non physicè, sed moraliter fœdere Dæmonem. Contra, quia ex tali fœditate morali non est, cur Dæmon concipiat dolorem adedò ingètem, & incõparabiliter maiorem illo, quem concipere solent fœminæ, si iniecto atramento deturpetur ipsarum facies. Præterea si ea qualitas fœdat moraliter ob moralem oppositionem cum gratia sanctificante, erit vel peccatum, vel quid residuum ex peccato, & non poterit fieri à Deo, vt causa speciali, & vt eleuante miraculosè ignem ad eius productionem, aberitque ab animabus Purgatorij, in quibus non manet quidpiam fœdum propriè moraliter ob oppositionem cum gratia, sed solum pœnæ debitum; nam culparum venialium reatus remittitur, cum primò ingrediuntur Purgatorium. Denique si Dæmonibus non est molesta macula peccati tam actualis, quam habitualis, quin potius quasi gaudent de fœditate proueniente ex peccato, cur molesta erit inuenustas orta ex ea qualitate?

166 S. Bonauentura, Ægidius Romanus, Richardus, Gabriel, & alij apud Suarium lib. 8. de Angelis cap. 13. tenent, Dæmones eatenus solum affligi ab ignis calore, quatenus hic producit in ipsis speciem quandam impressam, quæ sit proxima ratio obiectiua doloris. Displicent primò, quia Angeli beati habent etiam speciem impressam caloris, quin ratione

tionē illius crucientur, imò ipsi Dæmones habebant ab initio suæ creationis speciem naturalem caloris inditam à Deo, iuxta communem sententiam, quin ratione illius torquerentur, antequam damnati fuissent, & modò eam conferuant, quia naturalia in Dæmonibus manserunt integra; sed ab ea non læduntur. Nec video quid referat, hanc aliam causari à calore per potentiam obedientialem, vt torqueat præ illa. Secundò, quia qualitas, quæ est proximū doloris obiectum, debet esse incommoda, & nociua; sed species caloris impressa Dæmoni à calore, nō est incommoda, & nociua, vt cognita ab ipso. Nam vel repræsentabit obiectum aliquod, neq; conueniens, neque disconueniens Dæmoni, vel conueniens, vel disconueniens. Si primum, neque ad dolorem, neq; ad voluptatem mouebit: si secundū, mouebit ad voluptatem: si tertium, peto, vt assignetur, quidnam sit illud obiectum disconueniens? Et assignato illo (si assignari possit) certè Dæmon non tã torquebitur productione speciei, quàm vi obiecti disconuenientis repræsentati per speciem, sicuti nos non torquemur per sensum tactus, sed per ardorem productum in corpore ab igne, licet non minus per tactum percipiamus ardorem, quàm Dæmon per speciem perciperet obiectum disconueniens. Tertio, quia si à colore per potentiam obedientialem produceretur in Dæmone species sua, non idè cruciaretur. Ergo neque cruciabitur ex eo quòd producat à calore; non enim est, cur Dæmoni sit magis disconueniens species hæc, quàm illa. Adde, eandemmet speciem, quæ à calore eleuato producit in Dæmone, posse à Deo solo produci, & tamen tunc non torqueretur Dæmon per illam.

167 Si dicat quis primò, Dæmonem cruciari, quia subiicitur igni (quæ est adeò vilis creatura) in accipienda specie impressa ipsius. Contra primò, quia nulla est causa doloris in hominibus, quòd subiiciantur aquæ, similique materiæ sacramentali ad recipienda gratiæ dona, per quæ supernaturaliter perficiuntur. Ergo nulla, vel leuis erit causa doloris Dæmonibus, quòd subiiciantur igni, in accipienda specie, per quam perficiuntur naturaliter, vt & per cognitionem ignis. Contra secundò, quia cruciatus Dæmonum ab igne est grauissimus: talis autem non apparet, si ad illam præcisè subiectionem reuocetur.

168 Quòd si rursus dicat quis, cruciari Dæmones ex eo, quòd ab igne species accepta tam sit vehemens, vt perturbet, & lædat ipsorum intellectum. Contra primò, quia intellectus Angelicus, cum sit spiritualis, & incorruptibilis, est incapax læsionis per speciem. Contra secundò, quia neque potentia sensitua læditur receptione speciei, quin potius perficitur. Quare quando læditur à vehemēti sensibili, non prouenit id ratione speciei, sed aliarum qualitarum naturali temperamento organarum, quas obiectum emittit simul cum specie. Contra tertio, quia species etiam valde intensæ caloris eatenus solùm possent esse disconueniēs Angelo, quatenus calor valde intensus possent esse disconueniens. Ast non apparet, qua ratione calor valde intensus possit esse disconueniens Angelo: ergo, &c.

An Dæmones torqueantur ab igne corporeo per solam alligationem localem ad ipsum, vel saltem per alligationem etiam intentionalem?

169 **T** Homistæ, fauente Tostato in c. 25. Martini q. 506. aliisque tam antiquis, quàm modernis tuentur, Dæmones non alio modo cru-

ciari ab igne, quàm per solam alligationem localem ad eum contra suam voluntatem, & inclinationem, potestatemque naturæ spiritualis, quæ hoc habet, vt liberè, nullo prohibente, migret quocumque voluerit. Sed non placent primò, quia sic modicè punirentur Dæmones, vt apud nos pœna carceris censetur mitissima. Imò etsi nobis sit acerba, tamen Dæmonibus leuis erit, quia alligati vni loco possunt ad quamcumque distantiam percipere omnia solatia sibi connaturaliter obuientia ex vsu æquè perfecto suorum actuum: possunt etiam cum aliis agere, & loqui familiariter; possuntque præterea vel ex ignis contemplatione oblectamentum capere, cum aliis sciant, eum non esse ex se damnosum sibi ipsis. Confirmatur ex diuite Epulone, qui non dixit *detineor*, sed *crucior in hac flamma*, nec petiit liberationem à carcere Inferni, sed refrigerium aquæ oppositum non alligationi, sed calefactioni, & exsiccationi linguæ. Secundò, quia animæ Purgatorij aliam pœnam debent pati ab igne, cum & in ipsis valeat proxima ratio ostendens alligationem solam fore leuem pœnam, multòque leniorem, quia non erit perpetua; & aliunde nequeant ex superbia tristari, quòd per vim ab igne detineantur, subiicianturque quoad hoc creaturæ tam vili.

170 Tertio, quia dolor ex detentione in igne, & ab igne non est similis illi, quem ex combustionem percipiunt homines, neque est, cur sit dissimilis illi, quem ex inuoluntaria alligatione ad aquam, aut niuem perciperent Dæmones. Quarto, quia existentes Dæmones in hoc aère caliginoso patiuntur ab igne, quin tamen in eo nūc alligentur. Et quamuis circumferrent secum, si tamen non aliter torquet, quàm per alligationem, nihil ad pœnam conferret inuectio ignis non impediens ire quoquo velint. Nec proderit respondere, tales Dæmones pati ab igne, quatenus sciunt se destinatos esse, vt post Iudicij vniuersalis diem alligentur ipsi. Nam apprehensio futuræ alligationis non excitabit ad dolorem, sed ad timorem. Et admissa conceptione doloris ex apprehensa alligatione futura, adhuc dolor non esset effectiue ab igne, sed tantum à Deo. Siquidem ignis obiectiue solùm proponeretur. Vergeo, Luca 8. Dæmones in aère existentes, & pœna ignis obstricti non minus, quàm si in Inferno existerent, rogabant Christum, ne imperaret illis, vt in abyssum irent, vbi alligati, & incarcerati manerent: Ergo ea alligatio inuoluit aliquid aliud præter ignis pœnam.

171 Quinto, animæ puerorum, qui sine Baptismo decesserunt, detinentur nunc tanquam in carcere in Limbo, & tamen non patiuntur pœnam sensus, neque patientur post diem extremi Iudicij, etsi illuc reditura sint, æternumque ibi mansura, vt docent communiter Theologi: Ergo Dæmonum pœna sensus includit aliquid aliud præter alligationem localem ad Inferni claustra. Similiter animæ Sanctorum includebantur in Sinu Abrahæ subter terram, antequam Christi Domini anima victrix ab Inferis rediret; neque idè ab aliquo corpore afflictionē patiebantur. Raphaël Angelus, vt refertur Tob. 8. *relegauit Dæmonium in deserto superioris Egypti*. Hæc verò religatio non habetur instar ingentissimæ miseriæ. Non ergo alligatio in receptaculo aliquo subterraneo tantū pœnæ, & cruciatus præ se fert, quantum predicare videntur sacra littera, & Patres sibiq; Christiani persuadere de Dæmonibus, & animabus damnatis in Inferno, deque expiatis in Purgatorio. Sextò, quia alioqui Dæmonū pœna ab igne gehennali esset æqualis, cum omnes existentes in barathro

barathro æqualiter vinciantur igni. Neque proderit respondere, vnum dæmonē magis efficaciter, quàm alium apprehendere malum alligationis ad ignem, proindeq; vnius pœnā esse maiorem, quàm alterius, sicut eadem de causa maior est in vno, quàm in alio pœna damni. Non, in quā, proderit, quia inæqualitas pœnæ, cuius obiectū est malum reale, ac positiuum aptum ex se esse maius, aut minus non debet reduci in apprehensionem, sed in ipsum malum, proindeque in nostro casu inæqualitas pœnæ Dæmonum reuocanda est ad ignem, prout ex parte sua potest magis, aut minus affligere ipsos. Et præterea qui minus grauiter peccarunt, affligerentur magis ex apprehensione etiam non adeo efficaci. Videmus enim homines eò magis dolere, quò delicta sunt minus graua, si se coniectos in carcerē destinatum sceleratissimis aliis considerent, etsi non valde viuiddè. Discrimen à damni pœna est manifestum; nam huius pœnæ obiectum, nempe priuatio visionis beatæ, est malum ex se æquale.

172 Septimò, quia alioqui tormentum Dæmonum, & separatarum animarum, proueniēs ab igne, leuissimum erit comparatum cum eo, quod ex ipso met igne patientur animæ reunitæ corporibus; alligatio enim mera ad ignem, vix est pœna, si comparetur cum actione reali, vel intentionali ignis in corpora rediuiua. Octauò, quia vt Dæmones crucientur ab igne per alligationem, opus est, hanc fieri vi ignis, nam si aliter fiat, cruciabuntur quidem aliquatenus ex detentione in spatio, cui coexistit ignis, non tamè cruciabuntur ab igne, vt si ego nunc detinerer in aëris spatio contra meam voluntatem, non dicerer cruciari ab aëre, si non detinerer ab ipso, etsi existerem intra ipsius superficiem. Et huius ea est ratio, quia alligatio mei in spatio aëris maneret inuariata, quanuis succederet alia superficies; imò & quanuis ibi induceretur vacuum. Quæ ratio vrget eodem modo in alligatione Dæmonum ad spatium ignis non facta ab igne. Tunc sic; nequit fieri detentio ab igne nisi hic producat in Dæmonibus aliquid physicum spirituale, quo formaliter detineantur. Respondebis ex Dominico Bañez, Luisio Turriano, Iacobo Granado, Nazario, & aliis, ignem euehi à Deo, vt producat Vbi spirituale, quo inuitus Dæmon teneatur in Inferno. Sed contrà, nam iuxta Thomistas, quibuscum nunc litigamus, præsentia Angelorum ad locum realem extrinsecum, consistit in operatione transeunte exercita ab Angelis erga locum, vel in passione, quam subeant Angeli à loco, si hic sit violentus, vel præternaturalis. Sed eam passionem esse vocationem spiritualement causatam in Angelis à loco, tam gratis dicitur, quàm si à me diceretur, actionem transeuntem Angelorum erga locum naturalem esse vocationem corpoream, causatam ab Angelis in loco. Respondebis rursus, ignem ex eleuatione producere, & conseruare in Angelo qualitatem quandam spiritualement referentem illius, qua vnus Angelus in probabili opinione potest naturaliter alium inferiorem detinere in loco. Sed contra, quia talis qualitas est inaudita in Thomistico Lyceo. Et siue hoc, siue illo alio modo detinerentur Dæmones ab igne: cur ignem, & non potiùs ingentia saxa assumpsit Deus, & eleuauit, vt Dæmonum retardarent, & impedirent motum, vt de Sisypho finxit Gentilitas? Cur pœna Dæmonum vocatur pœna ignis, si præcisè detineantur ab igne? Sanè homo non diceretur pati pœnam lapidis, si inclusus in carere lapideo vndique obstructo impediretur, ne extra exiret, vt Martinus Noster expendit eleganter.

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

173 Scotus in 4. dist. 44. q. 2. Gabriel ibid. q. 3. ar. 2. explicant cruciatum Dæmonum ab igne, quatenus cogantur, vt perpetuò cogitent de illo, aut per speciem vehementissimam adigentem, aut per cogitationem ipsam immediatè productam ab igne eleuato. Refutandi sunt primò, quia alligatio violenta cogitationis ad ignem, non est vstio, neque dolor acutissimus similis illi, cuius in nobis est causa ignis. Secundò, quia non apparet, quomodo possit species ignis cogere Angelicū intellectum ad perpetuam considerationem, cum à nulla specie necessitetur ex natura rei ad considerationem obiecti, quod repræsentat virtualiter. Et licet cogere, tamen id leuem tristitiam inferret Dæmoni; non enim propterea impediretur omninò ab aliis rebus considerandis. Tertiò, quia animæ Purgatorij debent ab igne cruciari aliter, quàm per necessariam eius considerationem. Quæ licet Dæmonibus aliquam tristitiam inferret, secus in animabus Purgatorij, cum nulla superbia efferantur, vt doleant se igni subiici quoad illam considerationem. Quarto, omnis actus doloris concipi debet de aliquo obiecto disconuenienti. Sed ignis ex se non habet rationem obiecti disconuenientis Dæmoni, neque eleuatur, vt eam physicè habeat quandoquidem eleuatio non efficiat, vt ignis non perseueret, qualis antea erat, neque eleuatus est magis disconueniens, quàm aër, aut albedo, si vt possunt eleuarentur ad id, ad quod euehi ignem præsumit Scotus.

An Dæmones crucientur ab igne corporeo, quatenus illum præcisè apprehendant, vt disconuenientem, vel quatenus eleuetur ille ad causandam in Dæmonibus tristitiam de amisso summo bono?

174 **V**eteres nonnulli apud Suarium lib. 8. de Angelis cap. 13. dixerunt, Dæmones torqueri ab igne, quatenus ex mera apprehensione eius, vt disconuenientis excitatur dolor in voluntate ipsorum, qualis in voluntate animæ coniunctæ corpori excitatur ex apprehensione vstionis. Hunc modum cruciatus videtur tradere S. Gregorius Magnus lib. 4. dialog. cap. 29. sic loquens, *Teneri spiritum per ignem dicimus, vt in tormento ignis videndo, atque sentiendo puniatur. Ignem namque eo ipso patitur, quòd videt; & quia cremari se aspicit, crematur: Sicque fit, vt res corporea incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor, ac dolor inuisibilis trahitur, per vt ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur.* Hactenus S. Pontifex, quem transcribit S. Iulianus Toletan. lib. 2. Prognosticò cap. 17. Ex quo corrigenda est vulgata lectio in illis verbis S. Gregorij, *incorporea flamma*: nam S. Iulianus non habet nisi *corporea flamma*. Sed si attendatur subsequenti clausulæ SS. Gregorij, & Iuliani, constabit non fauere propositæ opinioni: addunt namque, *quamuis colligere ex dictis Evangelicis possumus, quia incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patitur.* Et lib. 4. Moralium c. 45. inquit S. Gregorius, *Inferni claustra tenebrosa terra nominantur; quia quos puniendos accipiunt, nequam pœna transitoria, vel phantastica imaginatione cruciant; sed vltione solida perpetue damnationi seruant.* Veteres illi reiiciuntur primò; quia dolor eo modo explicatus non est verus, sed imaginarius; cum non sit de obiecto verè disconuenienti, siquidem substantia ignis non sit verè disconueniens

Dæmonibus. Secundò, quia Dæmones non tam essent verè miseri, quàm mentis impotes; & præterea eorum punitio non esset solida; sed phantastica tantùm ex falsa apprehensione proueniens. Cùm tamen Scriptura, & Patres Ecclesiæ verum ab igne cruciatum Dæmonum clament frequentissimè, frustra que verus ignis materialis destinatus esset à Deo, (quicquid secus dicant Catharinus in Opusculo de veritate ignis Infernalis, & Caietanus in c. 9. Marci, v. 45.) si Dæmonum tortura vt ab igne non foret vera. Vt omittam, Dæmones non esse naturaliter capaces talis falsæ apprehensionis, cùm eis connaturale sit intueri naturam ignis; & proinde agnoscere non esse sibi verè nociuam. Dicere autem infundi à Deo miraculosè actum erroneum incompossibilem cum iudicio naturali Angeli de non damnosa sibi vera natura ignis, habebitur à multis impossibile de potentia absoluta Dei, & à plerisque iudicabitur minus congruum. Vt omittam etiam, dedecere animas Purgatorij, si falsam illam apprehensionem concipiant, & ex illa moueantur ad dolorem.

175 Si dicas, dolorem Dæmonum prouenire ex simplici tantùm apprehensione, quæ sine errore, & falsitate stricta potest apprehendere ignem vt disconuenientem. Insurgam contra, primò, quia dæmones non torquerentur reuera ab igne; sed à sua apprehensione, quemadmodùm ille, qui dormiens somniaret, se lapsum esse in ignem, & inde dormiendo cruciaretur, non ab igne, sed à somnio suo & imaginatione cruciaretur. Contrà secundò, quia illius apprehensionis nulla potest assignari causa. Et in primis non ipse Dæmon, cùm illa sit contraria naturali suo, & euidenti lumini, quo noscit ignem præcisè spectatum secundùm suam substantiam nõ esse disconuenientem sibi. Deinde non Deus, tum quia improbable est, Deum per se solum, vel per ignem tanquam instrumentum necessitare ad illam apprehensionem: tum quia nemo potest cogi ad apprehensionem, nisi ex aliquo motiuo; respectu autem Dæmonis nullum potest assignari motiuum, ob quod apprehendat ignem secundùm se esse ipsi nociuum. Contrà tertio, quia Dæmon posset similiter apprehendere se vri ab aqua, tamen non diceretur pati ab aqua tormentum vstionis. Contra quartò, quia Dæmonum cruciatus ab igne excedit; vel saltem æquat eum, quem animæ coniunctæ corpori infert ipsa experientia vstionis corporeæ. At non apparet, qua ratione apprehensio abstractiua vstionis possit excitare dolorem, qui æquet, nõ dum qui superet. Contrà quintò, quia iuxta Aristotelem, tertio de Anima textu 134. dolor præsertim vehemens fundatur in iudicio de malo præsentem; subiungitque ibi Philosophus, si absit opinio, & iudicium de malo, deturque sola imaginatio, seu simplex apprehensio, non aliter nos affici, ac si malum apprehensum aspiceremus in pictura. Et id quidem constat, non esse satis ad dolorem & cruciatum grauissimum Dæmonum. Ob hæc, & alia, quæ sileo, repellendus est Albertinus, dum tomò 1. in 4. corollar. Theolog. ex 2. principio Philosophico punct. 2. n. 10. superiorem sententiam, quæ iamdiu in insulis exularat, conatur ad scholam reuocare.

176 P. Ioannes Martinez de Ripalda in tractat. M.S. de Angelis, nescio quid simile tentat. Nam sicut multi Patres, & Theologi apprehendunt, & iudicant, ignem esse nociuum Dæmonibus, licet fateantur, se non posse capere modum nocendi: ita cogitat Ripalda, posse Dæmones apprehendere, & iu-

dicare, ignem esse sibi nociuum, licet modum nocendi non intelligant, cum supernaturalis sit. Et hoc iudicium tale esse, vt exigat ardorem ignis, sibi coexistentem, quia nimirum perat oriri ab illo; quæadmodùm sensiones materiales in nobis postulant præfens esse obiectum. Neque apparet repugnantia in possibilitate talis iudicij, Quod quidem erit dæmonibus formaliter nociuum, obiectumque sufficiens doloris, & tristitiæ spiritualis: tum quia apprehensio elicità à tactu est formaliter nociua animæ, & obiectum, quod suo dolore refugit appetitus. Ergo similiter potest esse apprehensio spiritualis excitans dolorem spiritualem. Tum etiam quia sicut intuitio summi boni est quædam quasi possessio illius, & obiectum delectationis beatæ, sic iudicium intuitiuum ardoris minantis dæmonibus ingentia mala, est quædam quasi possessio malorum potens affligere illos. Hactenus acutissimus vir, qui tamen nobis non arridet, Primò quia si in hominibus iudicium ignis, vt nociui animæ non est formaliter nociuum, neque sufficiens doloris obiectum, & tristitiæ siue materialis, siue spiritualis, nisi calor dissoluat temperiem corporis, multò minus in Dæmonibus. Secundò, quia etiam beati Angeli iudicant, ignem posse esse sibi nociuum, tamen si modum non assequantur per vires naturales sui intellectus. Hoc tamen iudicium non est ipsis formaliter nociuum, neque obiectum sufficiens doloris, & tristitiæ spiritualis, quantumuis admittetur, tale iudicium oriri immediate à calore eleuato, vel immediate ab specie causata à calore præfente. Tertio, quia Dæmones naturaliter sciunt, ignem ex sua natura non posse affligere ipsos, & hoc iudicio ducti lætabuntur de indemnitate sua ab ignis tormento. Huc transfer impugnationes alias contra opinionem proximam.

177 Arrubal, Franciscus Amicus, Granadus, & præfci alij apud Vasquez 1. p. disp. 243. cap. 2. defendunt, Dæmones affligi ab igne ex eo, quod hic assumatur à Deo vt instrumentum ad eliciendum cùm eorundem voluntate tristitiam de amisso summo bono. Neque hæc sententia grata est nobis: Primò quia si non aliter vruntur Dæmones ab igne Tartareo; neque ignis Purgatorij vret aliter animas quàm producendo in ipsis tristitiam de dilatione beatitudinis, id tamen falsum esse quis non videat? Confirmatur, quia probabile est, aliquas animas in Purgatorio non affligi pæna ignis, sed minori alia, vt docet Duallius tract. de Quatuor Nouissimis q. 2. art. 6. pag. 532. post S. Bonauenturam in 4. dist. 20. præfata autem animæ concipient tristitiam de dilatione beatæ visionis, & non causatam ab igne. Secundò quia alioqui damnatæ animæ post resurrectionem corporum erunt multò peioris conditionis, quàm Dæmones, siquidem illæ non solum patientur dolorem de amissa beatitudine æterna, sed etiam de igne, vt ipsis specialiter nociuo.

178 Tertio, quia obiectum doloris dæmonum non potest esse sola beatitudinis amissio, quæ pertinet ad pænam obiectiuam damni, non verò ad pænam sensus. Et licet aliqui Theologi tristitiam damnatorum de amisso summo bono vocent pænam sensus, & non præcisè damni, eo quod pæna damni præcisè consistat in beatitudinis priuatione, quam quia sine tristitia habent pueri decedentes cum solo peccato originali; ideo dicuntur pati pænam damni: tamen pæna sensus proueniens ab igne debet respicere ipsum ignem, vt obiectum tristitiæ, quemadmodùm in Beatis præmium accidentale glorificationis siue spiritualis, siue corporalis debet respicere

respicere aliud vt obiectum gaudij præter possessionem summi boni. Et absolute quidem dicendum est, tristitiam de amissione summi boni ad pœnam damni spectare tanquam proprietatem, aut complementum. Quarto, quia tristitia de priuatione beatitudinis non semper ex æquo respondet cruciatui illato per ignem: nam duo Dæmones, quorum peccata fuerint eiusdem qualitatis, torquebuntur æqualiter ab igne: poterit tamen inæqualis esse tristitia de beatitudinis priuatione: si vnus ni peccasset ascensus esset ad plures beatitudinis gradus, quàm alius.

179 Quintò, quia Patres Ecclesiæ, vt S. Chrysostomus, & S. Augustinus in verbis infra recitandis, fecernunt manifestè dolorem de amissione beatitudinis æternæ à dolore de igne, & de quauis alia damnatorum pœna. Sextò, quia ille torquendi modus non est per vstionem propriam ignis, nec dolor ex ea ignis eleuatione ortus æmulatur dolorem, quem in combustione sentimus; cum prædictus dolor posset fieri eodem modo à quouis elemento, & cum eius obiectum sit beatitudinis carentia, quæ est aded diuersum obiectum ab illo, quod respicit anima, dum informatum corpus exurit.

180 Ex his explodendus est Alarcon, qui contentus est, si ignis causet dumtaxat moraliter in Dæmonibus tristitiam de amisso summo bono. Neque audiendus est Tannerus, si eius sententia colludat cum superiori, de causata partialiter effectiue ab igne diuinitus eleuato tristitia in voluntate Dæmonum ob priuationem visionis beatæ. Sic enim posse intelligi sententiam Tanneri suspicatur Arriaga in sect. 7. Sed eius Authoris mens alia videtur fuisse: nam tomo 1. disp. 5. q. & dub. 6. n. 4. tradit, Dæmonum, & animarum separatarum pœnas alias esse vltra pœnam damni in priuatione beatitudinis positam; & pœnam sensus ortam ex consideratione illius. Quod aded certum est Tannero, vt censeat, non posse absque errore in fide defendi oppositum. Si verò postea reuocaret pœnam sensus ad tristitiam de ea priuatione productam ab igne, non omisit declarare diuersitatem suæ sententiæ ab illo errore. Præter quàm quòd Tannerus in n. 16. conceptis verbis exprimit, Dæmonum pœnam ab igne consistere in tristitia producta partialiter ab igne diuinitus eleuato, ita quidem, vt præcedat apprehensio ignis, velut mali contrarij, & afflictiuu, seu vt potentis causare tristitiam. Hoc in sensu resellitur optimè Tannerus ab Arriaga, tum quia is modus torture Dæmonum non est similis etiam analogicè modo, quo animæ coniunctæ ad corpora affliguntur nunc ab igne: siquidem ignis non producat in Dæmonibus calorem contrarium ipsis, sicut producit in corporibus, à quibus sentitur tanquam aduersus natiuo temperamento; indeque excitatur anima ad actum spiritualem tristitiæ, seu doloris, producendum adæquatè, quin ignis, aut calor inadæquatè concurrat: tum quia committit circulum vitiosum Tannerus, cum ait, dolorem Dæmonum esse de igne vt malo, & afflictiuo, & ignem esse malū & afflictiuum, quia causatiuus est doloris. Nec assignat Tannerus, nec potest assignare rationē aliam, cur ignis sit causatiuus doloris in Dæmonibus, & cur potius doloris, quàm delectationis.

An Dæmones torqueantur per ignem corporeum tanquam diuina ire, & inimicitia signum ex instituto.

181 Sic torqueri indicat noster Henriquez in Summa Theologiæ moralis lib. vlt. de fine

hominis cap. 25. §. 5. traditque distinctè, & luculenter noster etiam Theophylus Raynaudus laudatus suprâ à n. 259. Itaque cruciabit dæmones ignis non secundum se aut secundum suam naturam; sed vt signum deputatum ex placito Dei ad representandam Dæmonibus tum iram, inimicitiamque ipsiusmet Dei aduersus ipsos; tum amissionem bonorum supernaturalium, omniaque mala, & damna infelicissimi status damnationis æternæ. Nam coacti ad cogitationem perpetuam eius signi prorumpent in acerbissimam, & immanissimam tristitiam, extraneam quidem, & non connaturalem igni respectu Dæmonum; sed tamen valdè similem illi, quæ afficitur anima, dum aduritur corpus, quod informat.

182 Pro maiori explicatione huius sententiæ aduertere primò libet, dici posse non incongruè perpetuam Dæmonum de igne cogitationem, vt signo diuinæ iræ, & inimicitia contra se fieri effectiue immediatè ab ipso igne eleuato. Verumtamen satis est, si fiat mediatè, quatenus eleuatus producat speciem impressam representantem sui non secundum se, sed vt instituti insignum diuinæ iræ, & inimicitia: etenim vt ab obiecto, & potentia pariatur quàm strictè notitia, non est opus, vt hanc causet immediatè obiectum; sufficit si mediatè, producendo speciem sui.

183 Secundò, affirmari posse non ineptè, tristitiam spiritualem Dæmonum fieri effectiue immediatè ab igne per potentiam obedientialem. Cæterum necesse id non est. Nam satis est si ab igne fiat immediatè cogitatio excitatiua tristitiæ, vel species impressa deseruitura ei cogitationi. Siquidem spiritualis dolor, qui ex igne fit in anima coniuncta corpori, non producat effectiue ab igne, sed à cognitione ignis, vt disconuenientis, & ista cognitio ab specie impressa causata per actum sensationis internæ doloriferæ.

184 Tertio asseri posse incunctanter, neque ipsam speciem impressam causari effectiue ab igne; sed tantum moraliter; non enim requiritur strictior causalitas, quàm ea, quæ aquæ, v. g. assumptæ à Christo in materiam baptismi Sacramentalis tribuit respectu gratiæ: Communis autem sententia tribuit causalitatem tantum moralem; cum tamen non minus dicatur sanctificare suscipientes Baptismus, quàm ignis cruciare, torquere, vrere Dæmones. Quare quemadmodum Deus ad præsentiam aquæ producit physicè gratiam in suscipientibus Baptismū, sic ad præsentiam ignis producet physicè in eis speciem impressam, quæ licet se sola non necessitet ad perpetuam cogitationem ignis, quæ est deputatus in signum diuinæ iræ, & inimicitia, necessitabit tamen Deus, vt & ad tristitiā, si fortè alicui videretur cogitationem solam non necessitare naturaliter. Nam tristitiæ de pœnis damni & sensus sunt necessaria, & ineluctabiles Dæmonibus. *Vermis enim eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Productio speciei à solo Deo plausum comparabit apud eos, qui potentiam obedientialem actinam in rebus creatis ad quacumque efficienda non admittunt.

185 Quarto, tristitiam Dæmonum fore magis, aut minus intensam pro qualitate punitæ culpæ; tum quia Deus determinabit voluntatem ipsorum ad efficiendam maiorem, aut minorem intensionem; Tum quia quò maior, aut minor fuerit culpa, eò cogitabunt Dæmones de igne, vt signo maioris, aut minoris indignationis, auersionisque diuinæ.

186 Quintò, Dæmones in Orco existentes, alligari quidem igni, & penetrari cum ipso; id tamen

necessariū haud quaquā est, vt modo proposito crucientur. Quare Dæmones ex Numinis permissione in aëre caliginoso ob errantes cruciabuntur eodem prorsus modo, quia Deus adiget eos ad perpetuam considerationē ignis, eleuabitq; hunc (si physicam causalitatem desideres) vt in eis distātib; efficiat physicē speciē impressam. Neque enim putandum est, circumferre secum realiter ignem Tartareum,

187 Sextò discuti debere similiter de animabus separatis, ac de Dæmonibus respectu tamen animarum existētium in Purgatorio erit ignis signum Dei irati ad tempus iustēque ad tempus priuantis experita visione, ac fruitione summi boni. P. Arriaga sect. 5. exiguam, aut nullam difficultatem agnoscit in eo, quòd anima separata possit diuinitus cruciari calore. Nam dolor, seu cognitio sensitua de calore vt discōueniente potest diuinitus fieri, suppleto Deo in causā efficientis genere defectum partialis subiecti, quale deberet esse naturaliter corpus, suppleto etiam Deo effectiuum concursum, qui deberet naturaliter à calore recepto in corpore præstari, vel in cognitionem sensitiuam, vel in speciē impressam ipsiusmet calor. Sic Pater Arriaga. Sed quòd ipsi valdè facile visum est, apparet mihi impossibile. Nam cognitio sensitua, & materialis nequit reddere viuentem, sentientēque, nisi potentiam, quā sensitua sit, & materialis. At rationalis anima separata à corpore non retinet potentias sensitivas, ac materiales, vt docet Theologi in 4. dist. 44. ibique S. Thomas quæst. & art. 3. Ergo cognitio sensitua, et si diuinitus posset poni in anima separata, non magis redderet eam viuentem, ac sentientem, quā si poneretur diuinitus in Angelo. Dicit quis, potentias non distinguī ab anima. Sed non idē debilitabit argumenti vires; vocamus enim ex vulgari vsu potentias sensitivas organa corporea, & asserimus animam rationalem, et si per se solam sit virtus proxima, & immediata sentiendi, non posse viuere sensitue absque organis dispositionibusq; corporeis. Ecquis possibile concipiat animam separatam à corpore tangere, olfacere?

188 Septimò, animas coniunctas corporibus post diem Iudicij magni passuras, tum dolorem hactenus explicatum, qui est quasi essentialis pœna sensus: tum dolorem ortum ex actione reali, vel intentionali ignis in corpora: qui dolor est quasi accidentalis pœna sensus. Et licet hoc secundo dolore careant Dæmones, tamen in eis intensio solius primi æquabit, vel superabit cruciatum resultantem ex primo, & secundo, quem patientur reunitæ corporibus animæ, in quibus pro statu separationis oritur non modica afflictio ex cognitione secundi doloris addendi post diem extremi Iudicij.

189 Octauò, dolorem Dæmonum, & animarum separatarum dici similem dolori, quem ex combustione percipimus homines, quia fit vel physicè, vel moraliter ab igne, vt signo diuinæ iræ, non secus ac dolor perceptus à nobis ex combustionē fit ab eo, vt discōueniente corporis temperamento. In hoc sensu intelligendæ videntur sacræ Litteræ, & Patres dum apud Tannerum tom. 1. disp. 5. q. 6. dub. 6. n. 12. & 13. pronuntiant, Dæmones, & animas damnatas igne Tartareo comburi, exuri, cremari, miris, sed veris modis cruciari, ardere. Et quidem crebræ illæ loquutiones non debent nec possunt intelligi de reali Dæmonum, & animarum combustionē, scilicet de calefactionē, & exsiccationē nimia, qualem subit lignum ab igne.

190 Dices cum Francisco de Lugo, intelligantur saltem quatenus ab igne producat calor materia-

lis in eis spiritibus. Sed contra, quia permissa, & non concessa productione calor, nisi vi huius destruat aliquid physicum in Dæmonibus, & animabus, introducatque forma ignis, vt euenit in ligno, non saluabuntur maiori cum rigore locutiones illæ. Cogita, lignum affici intensissimo calore, sed diuina virtute impediti calorem, ne destruat dispositiones ligni, & ne introducat formam ignis; an ne tunc lignum diceretur cōburi, exuri, cremari, ardere, sicut nunc? Immeritò ergo Franciscus de Lugo obi illas locutiones extumulat sententiam Henrici iam à nobis satis suprā reiectam. Sed quia S. Laurentio Iustiniano lib. de casto connubio Verbi, & animæ c. 16. Alberto Magno, & aliis Doctoribus modernis non arridet calor in spiritibus receptus, idē recurrere ad Suarij opinionem suprā etiam à me impugnatam, fas est per sapientissimum virum.

191 Nonò, si Deus constituisset aquam v. g. in signum suæ iræ, dicerentur Dæmones, & animi damnati pati dolorem similem aliquatenus illi, quem nos ex frigiditate patimur, dicerentur etiam frigeri aliquatenus. Et fortè de facto torquentur non solum per ignem in Barattho, sed etiam per aquam frigidissimam; vt Ægidius Romanus, & Guilielmus Parisiensis apud Ruscam l. 5. de Inferno c. 28. autumant; quòd de damnatorum corporibus post resurrectionem generalem multò probabilius est, vt vberimè ostendit idem Rusca l. 2. à c. 24. vsque ad 30. Sed hoc omisso, idē Deus instituit specialiter ignem in signum suæ iræ, quia voluit, & quia mortalibus, quos formidine pœnarum intendebat auertere à sceleribus, nullum aliud elementum magis est horribile, ac nociuum: & quia congruū fuit, vt eodem instrumento vteretur ad cruciandos Dæmones, & animos separatos, quo vsurus erat ad torquenda corpora humana rediuiua. Alias rationes assignat Pefantius l. p. q. 64. a. 4. d. 5. & inter eas illam, vt similia sint damnatorū loca, & Beatorum, horum enim locus est cælum Empyreum, id est, quodammodò igneum propter ardorem sine luce.

192 Inquies ex Petauo tom. 3. Theologicorum dogmatum lib. 3. de Angelis cap. 5. n. 13. tormentum ignis primò, ac per se destinatum Diabolo, & Angelis eius, iuxta illud Christi apud Mathæum cap. 25. vers. 41. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.* Ergo oportuit, vt absque respectu ad homines, quibus ex accidenti, præterque Iudicis mentem, ac voluntatem constitutum est tormentum ignis, is esset physicè saltem inchoatè accommodatum, & proportionatum cruciandis Dæmonibus. Respondeo, dici etiam hominibus iustis à Christo ibidem v. 34. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi,* Quin exprimat regnum Beatorum paratum esse Angelis bonis. Et tamen non idcirco inferes, beatitudinis præmia habere aliquam specialem, maioremve proportionem felicitandis hominibus iustis, quàm Angelis, aut his constitutum esse secundariò, & ex accidenti regnum cælestē. Videatur Tostatus in c. 25. Matth. q. 409. & 410. vbi discutit, cur ignis paratus esse dicatur Dæmonibus, & non hominibus? Cur regnū Beatorum non dicatur paratum esse Angelis bonis? Ad primam quæstionē responderet multifariam, sed præcipua causa, ipso iudice, cur dicatur ignis paratus Dæmonibus, & non hominibus est: *quia pœna illa pro peccato est: Dæmones autem postquam peccauerunt, non habuerunt remedium, sed mox ad iudicium fuerunt pœna*

pœna aeterna: secus de hominibus, quia licet peccauerunt, Deus nolebat, quod punirentur aeternaliter; sed quod liberarentur à peccato, & ideo ipse pro omnibus passus est, ut nullus eorum puniretur; & ita Deus non parabat ignem pro hominibus, sed regnum, cum pro illis moreretur, ne incidere in illum ignem: pro Dæmonibus autem dicitur esse paratus, quia illos peccantes adiudicauit statim illi igni, & noluit eos redimere, sicut homines. Ad secundam quæstionem respondet etiam multimodè; sed duas potissimum approbat causas, quæ in vnam ferè recidunt; estque hæc, aliquid dicitur paratum illi, qui illud nondum habet, sed aliquando ipsum habebit; & ita de hominibus est, quia nunc est vita aeterna, & homines sunt, qui eam non habent, & aliquando ipsam habebunt; ideo eis parata est: & tamen de Angelis secus fuit, quia non fuerunt Angeli aliquando extra ipsum regnum, sed ex quo fuerunt, semper fuerunt in celo Empyreo, ubi est regnum caelorum, vel locus beatitudinis; ideo nunquam fuit eis paratum, quia nunquam extra illud fuerunt.

193 Decimò, quæstionis esse inter Theologos, num Dæmonum pœna positua, seu tristitia tanta sit, ut cuius delectationi, & gaudio aditum præcludat? Respondent plures affirmatiuè, tum quia cum oppositorum eadem debeat esse ratio, si summa felicitas excludat naturaliter quamcumque tristitiam, summa miseria excludet naturaliter quodcumque gaudium. Atqui verum est prius. Ergo & posterius, proindeque Dæmones, qui summè sunt miseri, nullam naturaliter poterunt habere oblectationem: tum quia secundum Aristotelem 7. Ethicorum cap. 14. voluptas, modò sit vehemens, expellit dolorem: docetque id ipsum experientia. Ergo vice versa dolor vehemens expellet voluptatem, non solum circa idem obiectum, sed etiam circa diuersa. Dolor autem conceptus à Dæmonibus indeclinabiliter ex priuatione beatitudinis aeternæ, & tormento ignis, non vtrumque, sed ingentissimè vehemens est, nec leuari, aut minui potest. Tum quia alta tristitia absorbet mentem, ne aliquid apprehendat vt delectabile. Hinc illud Tobiae senioris cap. 5. v. 12. cum ei Angelus fausta annuntians iuberet gaudere, *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen caeli non video?* Et licet profunda mœstitia non omnino abriperet mentem, tamen voluntas Dæmonum intenta profus tristitiæ ex coactione Dei, nullum poterit præstare conatum ad eliciendum gaudium de obiecto aliquo. Sed & quamuis posset, quantum ex se est, tamen Deus in delictorum multam retraheret iustissimè concursus generalem.

194 Alij respondent negatiuè, & probant primò ex sacris litteris, in quibus iuxta Patrum interpretationem significatur, Dæmones gaudere de ruina spiritali hominum, sicut beati Angeli lætantur de eorundem salute. Secundò, ex variis historiis Ecclesiasticis, quæ testantur Dæmones sæpe visos lærari, imò & gestire, tripudiare, & ridere ad lapsum, damnationemque hominum. Tertio, quia Dæmones assequuntur plura apprehensa, & desiderata vt bona sibi, nimirum victoriam, & damnationem multorum hominum, quos tentant, similiaque alia. Sed ad boni concupiti adeptionem, & possessionem sequitur continuò gaudium. Nec dicas, summam tristitiam in Dæmonibus esse obicem, ne sequatur. Etenim gaudium de obiecto diuerso non est oppositum cum summa illa tristitia instar amoris, & odij efficacis respectu eiusdem obiecti; imò non est magis oppositum, quam amor vnus obiecti oppona-

tur cum odio efficaci alterius obiecti omninò diuersi; sicque docet S. Thomas 3. p. q. 84. art. 9. ad 2. his verbis: *Si gaudium, & tristitia non sint de eodem secundum idem, sed vel de diuersis, vel de eodem secundum diuersa; sic non est contrarietas gaudij, & tristitiæ.* Præterea Dæmones sicut simul cum summa illa tristitia possunt habere actus, quibus desiderant aliqua obiecta, vt sibi bona; actus etiam quibus nouiter tristentur de quibusdam obiectis accidentalibus in ordine ad suam damnationem aeternam; cur non poterunt habere actus, quibus gaudeant de consequitione rerum appetitarum?

195 Ego sequor mediam viam, & assero, in Dæmonibus cum summa infelicitate, & tristitia componi posse naturaliter complacentiam de pluribus obiectis, non verò gaudium strictum. Moueor primò, quia cum summa felicitate, & gaudio de Deo viso, etsi naturaliter nequeat stare tristitia de aliis obiectis, potest nihilominus stare displicentia, quippe Beati eam habeant in peccatis tum propriis præteritis, si quæ commiserunt, dum viatores erant, tum alienis præsentibus, quæ optarant vitari à tertricolis. Ergo similiter cum summa infelicitate, & tristitia de beatitudine amissa, deque tormento ignis fœderari poterit complacentiam nonnullis bonis, respectu Dæmonum, & si consociari non valeat gaudium. Moueor secundò, quia præcisè complacentia de bono aliquo præsentem non est, cur sit vllatenus impossibilis cum tristitia summa Dæmonum. Idè autem est impossibile naturaliter saltem gaudium strictum; quia hoc importaret quietem quandam iucundam, & suauem Dæmonum voluntati, quæ aliunde supponitur correpta maximo angore, anxietate, & inquietudine, ratione illius summæ tristitiæ. Quòd si experientia doctricæ, quandiu perseuerat vehemens tristitia de grauiissimo malo damnationis aeternæ, cuius comparatione leue, & exile bonum est, quicquid Dæmonibus occurrere potest. Et caue, ne cogaris admittere diminutionem essentialis tristitiæ in Dæmonibus, si semel portam gaudio aperias. Nam & experimento noscimus quouis gaudio superueniente de vno bono minui de alio malo tristitiam eò magis, vel minus, quòd maius, vel minus fuerit gaudium. Ex his quisque sine negotio demolietur iacta superius fundamenta vnus, & alterius extremæ sententiæ.

196 Superioribus animaduersionibus pro nostro modo illustratam sententiam impetit Martinonus tom. 1. disp. 44. sect. 4. n. 48. quia hic modus torquendi non est mirabilis; neque ineffabilis; qualis iuxta S. Augustinum, & Hugonem Victorinum debet esse pœna spirituum ab igne. Cæterum nullo alio ex capite posset magis commendari hic modus, quam si rem hæctenus obscurissimam declararet facilè, & expedite. Responderunt multi Theologi animum in præsentem difficultate, vt Belarminus, Vasquez, Præpositus, Caspensis, Rulca, sed qui modum aliquem superandæ difficultatis tentant; gerunt se, si non felicius, saltem animosius. Theologorumque est obscuris lucem quærere, & ex Horatij monito non relinquere nisi,

Quæ desperant tractata nescere posse.

Certè, si cruciatus spirituum ab igne sic tractandus sit, vt maneat omnino ineffabilis, nugarentur Theologi, dum explicare conantur. Quod enim manere debet profus ineffabile, non nisi irritò conatu explicari contenditur. Et rogandus est Martinonus, cur ipse paginas consumat in exponendo cruciatus spirituum ab igne? Respondebit, modum à se assignatum

assignatum esse obſcurum. Fateor, imò addo, varium eſſe, & multicolorem. Miſcet enim iam vnum, iam alium modum ex ſuprà repudiatis.

197 Imperit ſecundò, quia ignem ſic cruciare ſpiritus, non eſt vrere. Sed hæc obiectio præoccupata iam eſt in octava animaduerſione. Addiderimque Iudæ 6.v.16. Apocal. 20.v.2. Tob. 8. v. 3. dici, Dæmones *Vinculis teneri, ligari, religari*, 2. Petri cap. 2. v. 4. *Derahi rudentibus in Tartarum*. Quis tamen intelligat hæc de rudentibus, & vinculis, qualia apud nos ſunt, ſed de ſpirituale detentione, & projectione referente corpoream. Nec video, quæ maiori proprietate vrantur ſpiritus penes Martinonum coincidentem partim cum Soto, contra quem in n. 160. & partim cum veteribus nonnullis, contra quos in n. 174. Ipſeque Martinonus vltro concedit n. 50. & 54. dolorem ſpirituum ſeparatorum propenientem ex igne non eſſe eiufdem rationis formaliter, ſed tantum analogicè ſimilem dolori, quem anima concipit, dum comburitur corpus, cui eſt vnita.

198 Replicabis, quia penes S. Gregorium Magnum lib. 9. Moral. c. 50. *Quamuis Angelorum, & hominum longè ſit natura diſſimilis, vna tamen pœna implicat, quos vnus in crimine reatus ligat*. At iuxta modum, quem promouemus, pœna damnatorum hominum poſt reſurrectionem non erit vna, ſeu eiufdem rationis cum pœna Dæmonum in præſentiarum. Hæc etiam replica præoccupata eſt in ſeptima animaduerſione, vt omittam dici eatenus à S. Gregorio vnã pœnam implicare Dæmones, & homines, quatenus igne tanquam instrumento puniantur vtrique. Replicabis iterum, quia non videtur excogitatione ignis vt ſigni diuinæ iræ, & inimicitia otiri poſſe in ſpiritibus tam grauis, & acerbus dolor, quàm à Chriſtianiſtis exiſtimatur. Reſpondeo, rudibus fortè non ita videndum. Satis nobis erit, ſi doctis. S. Chryſoſt. hom. 24. in Matth. 47. ad Populum Antiochecum, epiſt. ad Theodorum lapſum, hom. 13. ad Philippenſes, pœnam damni, id eſt, priuationem viſionis beatæ præponit valde ipſi gehennæ, cum inquit, *Intolerabilis res eſt gehenna, fateor, & valde quidem intolerabilis: attamen intolerabilius mihi videtur de regno decidiſſe*. S. Auguſt. in Enchirid. c. 112. ſimiliter ait, *Perire à regno Dei, exulare à ciuitate Dei, alienari à vita Dei, carere tam magna multitudine dulcedinis Dei, quam abſcondit timentibus ſe, perfecit autem ſperantibus in ſe, tam grandis eſt pœna, vt nulla ei poſſint tormenta, qua nouimus, comparari*. S. Damalc. in hiſt. Barlaam, & Ioſaphat, *Tormentorum omnium nullum equè graue, & acerbum eſt, atque à Deo abalienari, & à dulciſſima ipſius facie abiici, gloriæque illa, qua nullis verbis exponi poteſt, orbati*. Rurſus S. Chryſoſt. in Pſal. 5. v. 7. Inferni cruciatibus multò peius, & inſolentius reputat incurriſſe præciſè odium Dei. Rudes tamen non ita promptè vtſumque ſibi perſuadent, eſſi vtſumque veriſſimum ſit, ſaltem de adultis prolapſis in peccata grauiſſa perſonalia. Conſulantur Bokinkan q. 1. ſup. 4. libros ſentent. Sixtus Senenſis lib. 6. Biblioth. Sanctæ, annot. 41.

199 Imperit tertio, quia cum Dæmones aliundè experiantur pœnis acerrimis poſitiuis, & priuatiuis Deum ſibi iratum eſſe, non multum confert ſignum instrumentale, vt hoc intelligant. Maximè cum inimicitia, & iræ diuinæ cogitatio ſequi poſſit connaturaliter ex aliis creaturis, quibus Deum cognoscunt. Ita ad verbum Author ille. Sed immemor ſui, nam in n. 44. admiſerat, Dæmones torqueri per ignem vt ſignum diuinæ iræ, & inimicitia ex deputazione

Dei arbitraria, diſcordatque ſolummodò, quia aliquid aliud debeat adici pro integro cruciatu ab igne. Conferet itaque hic multum, & ſpecialiter tanquam ſignum instrumentale, vt Dæmones intelligant, Deum illis eſſe iratum, & inimicum. Conſeret, inquam, tum quia in genere cauſæ vel phyſicæ, vel moralis, cogit ad iugem conſiderationem ſui, quæ eſt ſignum diuinæ iræ, & inimicitia, quin Dæmones poſſint ceſſare ab ea conſideratione, vt poſſunt pro libito ſuo ceſſare à cogitatione aliarum creaturarum: tum quia directè, & ex peculiari designatione Deum, vt iratum, & vt inimicum repræſentabit, quod non habent alia creaturæ. Vbi non præteribo in ſignum quædam confirmationem iſtius ſententia. Dæmones namque alliciuntur, & oblectantur variis rebus corporeis, non vt animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis. Quæ ſunt verba S. Aug. lib. 2. 1. de ciuit. Dei c. 6. In quibus expendit *signis*, & ſubintellige rerum aliquarum ſpiritualium. Rurſus, vt legimus Tob. 6. v. 8. Dæmones pelluntur iecore piſcis cremato, tanquam directo ſigno diuinæ in ipſos efficaciam, vt non improbat P. Petrus Thyreus 3. p. diſputationis de Dæmoniis cap. 48. n. 17. & 25. Nihil ergo mirum, ſi dicatur, eos cruciari ab igne gehennali, vt ſigno diuinæ iræ, & inimicitia.

Digreſſionis concluſio, & Regreſſio ad Angelorum beatorum gloriam accidentalem, ſeu quaſi ſenſus ex cælo Empyreo.

200 **S**ententia poſtremo loco propoſita, illuſtrata, & vindicata ab obiectioſis pergrata eſt mihi. Nec video repugnantiam, in eo, quod ſicut ignis Tartareus tanquam diuinæ iræ, & inimicitia ſignum ad placitum torquet Angelos damnatos, ita cælum Empyreum, vel eius lux tanquam diuinæ benignitatis, & amicitia ex inſtituto ſignum beatos Angelos recreet: poteſtque hæc oblectatio eodem ferè modo declarari, ac cruciatus ille. Richardus in 4. diſt. 45. art. 1. q. 4. loquens de animabus beatis, quarum eadem eſt ratio in hoc puncto, ac de Angelis beatis, inquit, *Receptacula corporalia animarum in aliquo augent earum delectationem, vel afflictionem: cælum enim Empyreum, quamuis in villo augeat animarum beatarum eſſentialem delectationem, in aliquo tamen auget in eis delectationem accidentalem; in quantum illa anima locum illum pluſquam alium diligunt: præſentia autem rei dilecta aliquam cauſat delectationem. Ratio autem, quare locum illum pluſ ceteris diligunt, triplex eſt; vna quia locum illum ſciunt ſibi eſſe deputatum à Deo, quem ſummè diligunt. Alia quia in illo propter exceſſum nobilitatis ſue nature ſuper alia corpora expreſſius quàm in aliis locis refulgere tanquam in effectu diuinam bonitatem conſpiciunt. Tertia, quia illius loci ſublimitas, luminofitas, & immobilitas ſuam ſpiritualem ſublimitatem, & luminofitatem, & quietis perpetuitatem expreſſius, quàm qualitates aliorum locorum repræſentant: vnufquiſque autem ceteris paribus pluſ diligit locum, qui magis eſt repræſentatiuus ſue nobilitatis, quam diligit*. Hactenus Richardus, qui obiectioſi de Angelis exeuntibus Empyreo, vt miniſtrent, in quibus videtur minuenda delectatio illa, reſpondet, *Angelos miniſtrantes ſcire ſe cum eis placuerit, ad cælum Empyreum reuerſuros, & miniſtrando nobis delectari*. Alij ſententiarij conuenientes cum Richardo quoad gaudium Beatorum de cælo Empyreo reſpondent communiter conſeruari eandem delectationem; quia habetur de Empyreo vt loco deputato Angelis beatis: manet autem deputatio, eſſi ipſi recedant

recedant ab eo loco. Cùm igitur Theologi tam constanter, tamque multis de causis admittant in beatis Spiritibus recreationem peculiare ex Empyreo, vt obiecto, alienum à ratione non videtur, si vltius addatur, talem recreationem fieri modo referente illum, qui in cruciamento Dæmonum ex Inferno designatus est. Et hæc sint dicta, non asserendo, sed relinquendo in medio, vt alij iudicent, num inter probabilia possint referri.

SECTIO XII.

Quotus sit Angelorum Empyreum incolentium numerus?

201 **A**ristoteles 12. Metaphysicæ text. 48. tot, & non plures designauit Angelos, quot agnouit cælestium motus orbium, scilicet quadraginta septem, ad quos tantum ordinari meditatus est. Hunc in Philosopho lapsum fatetur ingenuè S. Thomas 1. p. q. 50. art. 3. vbi notes, velim, si errauit tantus Philosophus non multiplicâs specie Angelos nisi propter ordinem ad diuersas Sphærarum lationes, potuisse nihilo secius decipi, dum fecit immultiplicabiles indiuidualiter. Nam cùm ipse malè senserit, Deum agere ex necessitate naturæ, & infinitum multitudinis in actu censuerit implicatorium cõtradictionis, idcirco ne sequeretur, existere actu omnes Angelos possibiles, adeoque infinitos, excogitauit eos immultiplicabiles numericè intra eandem speciem. Quo principio vsi sunt Catholicè, & probabiliter S. Thomas, aliique Theologi, & Philosophi, sed tributentes Deo libertatem in agendo ad extra. Rursus aduerfas, ipsummet Philosophum lib. 1. de cælo text. 100. non sibi benè constantem ponere supra extimam lationem qualdam naturas, nullis alterationibus, nullis passionibus prorsus subiectas, optimam in vniuersa sempiternitate vitam, & sufficientissimam habentes.

202 Nos edocti è sacris oraculis ingentissimam esse, & ferè à nobis innumerabilem multitudinem Angelorum noscimus, & profitemur. Nam Daniele 7. v. 10. dicitur, *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebat ei.* Vbi S. Hieronymus scribit, *Non quod iste ministrorum numerus definitus sit, sed quòd maiorem multitudinem humanus sermo explicare non sufficit.* Apocalyp. 5. v. 11. legitur, *Et vidi, audiui vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & seniorum, & erat numerus eorum millia millium.* Vbi S. Anselm. adnotat numerum finitum poni, quia Deo finitus est numerus eorum, licet nobis infinitus. Et S. Ambrosius per Angelos, qui numero illo comprehenduntur, intelligit eos, qui ad diuersa officia in mundo destinantur; per Angelos verò, qui sine numero ponuntur circumstantes thronum Dei c. 7. v. 11. intelligit eos, qui in cælestibus cum Domino conseruantur. Habetur præterea in epistola ad Hebræos c. 12. v. 22. *Accessistis ad cælestem Hierusalem, & multorum millium Angelorum frequentiam.* Iob. 25. v. 3. *Nunquid est numerus militum eius? In quæ verba S. Gregorius lib. 17. Moralium c. 9. In cognitione humane rationis supernorum spirituum numerus non est, quia quanta sit illa frequentia inuisibilis exercitus nescit, de quo per Danielem dicitur, millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. Supernorum Ciuium numerus infinitus, & definitus exprimitur, vt qui Deo est numerabilis, esse homini-*

bus innumerabilis demonstratur. Insuper Psalm. 67. v. 18. canitur, *Cursus Dei decem millibus multiplex,* id est, Angelis, vt plerique apud Lorinum explicant. *De monte pleno equorum, & curruum igneorum in circuitu Elisei* agitur lib. 4. Regum cap. 6. vers. 17. Ascensores autem erant Angeli, qui ex aère sumperant speciem igneam. Genesis 32. vers. 2. *Fuerunt (Iacobo) obuiam Angeli Dei, quos cum vidisset, ait, castra Dei sunt hæc.* Lucæ 2. v. 13. fit mentio *multitudinis militia cælestis.* Matth. 26. vers. 53. inquit Christus Dominus, *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plus, quam decem legiones Angelorum?* nêpe plures, quam 72000. Angelos, si legio quæque cõstet 600. vt minimum.

203 Multitudinem illam Angelorum suadet tum ostentatio omnipotentia Dei, tum maiestas in multis ministris habendis, iuxta illud Prouerb. 14. v. 18. *In multitudine populi dignitas Regis, & in paucitate plebis ignominia Principis;* illud etiam Aristotelis lib. 3. Politicor. c. 12. *Regibus congruit multitudo, qua natura apta sit ferre genus virtute præstans ad principatum ciuilem;* illudque Aristidis tom. 2. Oratione Sicula priori, *In Imperiis copia subiectorum potentiam Principum confirmat.* Tum denique suadet cælestis patriæ perfectio, decor, & amplitudo, Non sunt tamen Angeli numero infiniti, vt cauetur in Articulis Parisiensibus, & B. Angela Fulginas cùm vidisset Tithonos Angelorum adstantes Sacramento Altaris, inquit c. 37. *Et erat illa societas clarissima, & acies tanta multitudinis, quòd nisi esset, quòd ego intelligo, quòd Deus facit omnia cum mensura, ego credidissem, quòd illa societas, esset sine numero, & mensura, & esset innumerabilis.*

204 Porro Angelos beatos excedere longè numerum hominum simul existentium eodem tempore, probatur; quia vnicuique mero homini, etiam infideli, præscito, & peccatori deputatus est in custodiam ab instanti conceptionis, vel natiuitatis vsque ad vitæ finem vnus Angelus, vt colligitur ex Matth. 18. v. 10. Ex Actor. 12. v. 15. Et cùm custodia hominum demandata sit infimo ordini trium Hierarchiarum, sit, Angelos superare incomparabiliter homines, siquidem in quolibet alio ordine tot sunt Angeli, quot in infimo, imò plures, & eò plures, quòd superior est, prout cum S. Dionysio Arcopagita sentiunt communiter Theologi, & inter eos Suarez lib. 1. de Angelis c. 11. n. 8. Nec desunt, qui exsuperantiam in decuplum concedant cuiuslibet superiori ordini respectu cuiuscumque inferioris. Ita Hieronymus Columbus lib. 1. de Angelica, & Humana Hierarchia c. 4. n. 5. cum Vincentio spargiæ & Antonio Polto. Regnorum etiam, Ciuitatum, & Communitatum cura commissa est Angelis particularibus, vt infertur ex Daniele c. 10. siue sint ex supremo, siue ex medio ordine vltimæ Hierarchiæ. Personæ publicæ vltra Angelum priuatum tutelarem, habent alium, à quo dirigantur in ordine ad bonum Regni, Ciuitatis, aut Communitatis, quam gubernant. Sic S. Thom. in 2. dist. 11. p. 1. q. 1. art. 2. ad 4. Tostatus in c. 18. Matth. q. 57. Francisc. Amicus disp. 19. de Angelis sect. 1. n. 15. Nec improbabile est ex censura Amici sect. 6. n. 101. eum esse diuersum ab Angelo præside regni, & Ecclesiis, quin & oratoriis, sacrisq; locis appositi sunt Angeli; quod confirmat autoritate Patrù Petauis tom. 3. Theologorum dogmatù lib. 2. c. 7. n. 13. & 14. Elementis, speciebusque rerum sensitiuarum, ac vegetabilium, omniumque creaturarum materialium conseruatores Angelos præesse, tradunt Origenes hom.

hom. 14. in Numeros, 23. in Iosue, 8. in Hieremiam. Arethas, & Andreas Casariensis in c. 14. Apocalypf. S. Damascenus lib. 2. de fide orthodoxa cap. 4. S. Augustinus lib. 8. de Genesi ad litteram cap. 24. lib. 83. Quæstionum in 79. S. Thomas 1. p. q. 110. art. 1. ad 2. & q. 113. art. 3. Tostatus in c. 18. Mathæi q. 57. & cum recentioribus Theologis Molina, Suario, Valquio, Granada, Zumelio Amicus sect. 6. n. 104. & 105. Columbus lib. 2. c. 62. (qui medium secundæ Hierarchiæ ordinem præfectum putat cælis, & elementis: at reliquis speciebus materialibus medium, & infimum tertiæ) Bubalus 1. p. q. 50. art. 3. quæsito vnico difficultate 2. §. 1. licet S. Hieronymus in c. 1. Habacuc contradicere videatur præfidentia huic Angelicæ.

205 An autem Angeli beati excedant numerum hominum, qui fuerunt, sunt, & erunt? In litigio est apud Theologos. Ex quibus affirmantes mouentur primò, quia si cuilibet hominum existentium destinatus est in custodiam suus Angelus spectans ad infimum ordinem trium Hierarchiarum, non poterunt non superari ab omnium ordinum, & Hierarchiarum Angelis nati natorum, & qui nascuntur ab illis. Concluderet hæc ratio, si Angelus, qui semel fuit custos vnus hominis, non esset successiue custos alterius post prioris obitum, quod tamen est incertum; & Suarius inclinatur in oppositum lib. 6. cap. 17. n. 1. necnon Atriaga tom. 2. in 1. p. disp. 22. sect. 8. subsect. 1. n. 46. Columbus lib. 2. cap. 61. n. 1. & 2. post Hugonem Victorinum in summa tract. 2. cap. 6. & post Magistrum sent. in 1. dist. 11.

206 Secundò, tot sunt Angeli in infimo choro, quot sunt homines vnà viuentes, quorum custodiã gerunt, nisi aliqui tutelares Angeli pertineant ad octauum, aut septimum chorum. Et præterea, vt dictum est, quique ordo præcellior superat numero inferiorem quemque in decuplum, aut paulò minus. Caterùm cum numerus hominum, qui fuerunt, & erunt, excedat plus quàm mille partibus homines vnà existentes, inefficax est hæc ratio.

207 Tertiò, quia apud Lucam cap. 15. in parabola Pastoris relinquentis nonaginta nouem oves in deserto, & centesimam requirentis; Patres intelligunt Angelos beatos per oves 99. & homines per centesimam. Ita Didymus in paraphrasi Pachymera ad c. 14. S. Dionysij de cœlesti Hierarchia, S. Hilarius in Mathæum Canone 18. S. Ambrosius lib. 7. in Lucam ad cap. 15. S. Gregorius Nyssenus lib. 11. contra Eunonium, S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 10. Illuminatorum, Titus Bostrensis ad cap. 12. Lucæ, S. Athanasius serm. in ea Christi verba, *Professi in pagum inuenietis*. Veruntamen si ea ex parabola deduceretur numerum felicitium Angelorum esse 99. partibus maiorem; posset æquè inferri ex alia contentina decem drachmarum, quarum vna perdita est, excessum non esse nisi in nouem partibus: nam per nouem drachmas idem innuitur, ac per 99. oves. Et significari quidem Angelos per nouem drachmas, aiunt S. Athanasius q. 6. ad Antiochum, S. Ambrosius lib. 1. Apologiae Davidis cap. 5. & in loco præcitato, S. Gregorius Magnus homilia 34. in Euangelia, Theophylactus in cap. 15. Lucæ, Eusebius Gallicanus homilia in Dominicam 3. post Pentecostem. Neuter sensus litteralis est; & alij mystici solent afferri à Patribus pro vtraque parabola. Sed quamuis litteralis sensus esset de Angelis, non ideò ad excessum multitudinis etiam indefinitæ debet extendi, quando quidem non conducatur talis excessus ad eorum finem. Satis foret eminentia perfectionis in

natura Angelica præ humana, vel exsuperantia multitudinis comparatis Angelis beatis cum hominibus, qui vnà viuunt in hoc mundo.

208 Quidam memorati à S. Athanasio, q. 6. ad Antiochum asseriebant, multitudinem beatorum Angelorum æqualem esse numero hominum, qui fuerunt, sunt, & erunt ob illud Deuteronomij 32. v. 8. *Constituit terminos populorum, iuxta terminum Angelorum Dei*. vt vertunt Septuaginta. Sed ei versioni præferenda est vulgata nostra ex Hebræo, Chaldaico, Aquila, & Symancho, testaturque Origenes legi in codicibus aliquibus interpretum Septuaginta, vt in vulgata nostra, nimirum, *Iuxta terminum filiorum Israël*, qui etiam nomine Angelorum Dei possent optimè intelligi in Septuaginta, inusitatum enim non est in sacris Litteris insignire homines nomine Angelorum, vt Malachiæ cap. 2. v. 3. cap. 3. v. 1. Math. cap. 11. v. 10. Vnde Genes. 6. v. 2. antiqua lectio habet, *videntes Angeli Dei filias hominum*, vocans Angelos posteros Seth filios Enos, qui *capit innocare nomen Domini*. Genes. 4. v. 26. Quamuis verò deberet approbari versio Interpretum Septuaginta, accipi que de veris Angelis, non ibi est sermo de omnibus Angelis, sed de populorum, vel prouinciarum præsidibus; præter quos negari nequeunt per plures alij Angeli; *non enim Gentium terminus eiusdem numeri myriadam Angelorum, qui sine numero sunt, fuit, sed terminos secundum numerum præfectorum Angelorum distribuit*, vt ait Seuerus citatus à Glossa in cap. 10. Danielis.

209 Sunt, qui existiment, Angelos beatos pauciores esse hominibus ab initio mundi vsque ad finem extitit. Nam tot sunt homines prædestinati, quot Angeli ceciderunt, quippe homines sint electi ad reparandas sedes Angelorum, vt dicitant Patres. At homines prædestinati superantur tantum in dupla proportione ab Angelis beatis; ex tribus namque Angelorum partibus duæ remanserunt, vt colligitur ex cap. 12. Apocalypsis v. 4. vbi dicitur, *Et cauda eius traherat tertiam partem stellarum cæli*. Quæ verba accipiuntur ab aliquibus Patribus apud Suarium lib. 7. c. 17. num. 20. ab Scholasticis cum Magistro in 2. dist. 6. cum S. Thoma 1. p. q. 63. art. 8. de casu Angelorum. Ergo siquidem reliqui homines; qui damnantur, excedant prædestinatos non solum in dupla, sed in decupla proportione, sequitur, collectionem omnium hominum tam prædestinatorum, quàm reproborum numerosiore esse beatis Angelis.

210 Sed vt discutiam argumenti propositiones. In primis plures esse homines prædestinatos, quàm Angelos reprobos, docetur è contra à S. Augustino in Enchiridio cap. 29. & lib. 21. de Ciuitate Dei cap. 1. S. Anselmo lib. 1. Cur Deus homo cap. 18. S. Gregorio Magno homilia 34. in Euangelia, & lib. 31. Moralium c. 35. Imò S. Gregorius, tot homines saluos fore, censet, quot sunt Angeli beati. Assentiuntur S. Anselmus in Elucidario, Magister in 2. dist. 9. & 11. Guilielmus Parisiensis in 2. parte secundæ partis de Vniuerso c. 18. Albertus in summa de quatuor coæqueis, q. 10. art. 1. Ruizius disp. 52. de Prædestinatione n. 15. Columb. lib. 1. c. 4. & quidam apud S. Thom. 1. p. q. 23. art. 7. æquarunt saluandos homines cunctis Angelis creatis. Deinde esto verum sit, cecidisse minorem Angelorum partem, quàm quæ in officio suo stetit, vt cum S. Augustino lib. 11. de ciuitate Dei c. 23. S. Cyrillo Alexandrino lib. 1. in Genesim, Hugone Victorino de Sacramentis lib. 1. parte 5. cap. 31. Magistro in 2. distinct.

distinct. 5. & S. Thoma 1. part. quæst. 63. artic. 9. tenent Theologi, tamen in loco Apocalypsis, præterquam quòd aptius explicetur de fidelibus lapsis quotidie in Ecclesia Dei, vel de lapsuris sub Antichristi tempore, vsurpatur numerus certus pro incerto, sic quidem, vt nequeat compertum esse, an multitudinis Angelorum infidelium ratio ad numerum fidelium ea fuerit, quæ est vnus partis ad duas alias? Si vt cuilibet homini deputatus creditur Angelus tutelaris, ita & alius oppugnator infidietur specialiter, quæ est famosissima Patrum sententia tractata eruditè ab Antonio Rufca lib. 5. de Inferno cap. 18. & 19. euadet numerus Dæmonum maior, quàm hominum vniuersorum, nisi dicatur defuncto vno homine eundem Dæmonem suscipere munus infestandi alium.

211 Quicquid de hoc sit, Dæmones plures videntur, quàm qui computantur à Guiljelmo Parisiensi in secundæ partis de Vniuerso parte 3. cap. 8. iunctis cap. 94. & 95. in secundæ partis parte 2. Autumat enim, Dæmones conficere summam, qua componeretur ordo, aut Chorus Angelicus, & is iuxta ipsum resultat ex sex mille sexceteris sexaginta sex legionibus, quarum quælibet constet totidem Angelis: quare penes Parisiensem numerus Dæmonum erit 44435556. sed eum refutat Rufca lib. 5. cap. 3. Nec nos possumus quicquam exploratum afferre de numero siue Angelorum beatorum, siue Dæmonum; quorum exercitus habens militum vicies millies dena millia visus est ab Ioanne in Apocalypsi cap. 9. vers. 16. *Cognouit Dominus qui sunt eius*, vt in 2. ad Timotheum 2. v. 19. inquit Apostolus cognouit etiam qui eius non sunt electi. *Quod tamen vtrumque, quia certum esse non potest nobis, melius inter occulta deputatur, ubi ignorantia non culpatur, præsumptio arguitur.* Quibus verbis Hugo Victorinus proximè citatus finit quæstionem, in qua versamur, & in qua ratum esse debet ex dicendis in sect. 19. Exercit. 21. aduersus Columbum lib. 1. cap. 4. lib. 4. capite 49. homines præscitos plures esse prædestinatis, etsi includendo homines, & Angelos opinare liceat cum Tannero tomo 1. disput. 5. dub. 6. numero 9. numerum electorum superiorem esse numero reprobatorum, & cum S. Thoma in 1. dist. 39. quæst. atque art. 2. ad 4. solos Angelos electos plures esse Angelis, hominibusque reprobis simul sumptis.

212 Idem Doctor Angelicus 1. part. quæst. 50.

art. 3. rationabile putat, quòd Angeli *excedant omnem multitudinem materialem, seu omnes substantias materiales, quasi incomparabiliter.* Et alij quidem interpretantur de excessu supra omnes species, alij de excessu supra omnia indiuidua; potiorque est posteriorum causa: nam S. Thomas loquitur ad mentem S. Dionysij Arcopagite, cuius verba hæc capite 14. de Hierarchia Cœlesti exarat, *Multi sunt beati exercitus supernarum mentium infirmam, & constrictam excedentes nostrorum materialium numerorum commensurationem.* vbi S. Dionysius vti non habet sermonem de Angelorum speciebus, vnus enim esse omnes Angelos putauit, teste S. Maximo Martyre in c. 5. de Hierarchia Cœlesti, sic nec de speciebus, sed de indiuiduis rerum materialium profari videtur. Scripti videtur, quia S. Maximus explicat de solis indiuiduis humanis S. Dionysium; & P. P. Valquez, Suarez, ac Corderius putant S. Dionysium eò tantum respicere, vt Angelorum multitudo superet numeri multiplicationem, quam in rebus corporeis numerandis vsurpamus frequentius. Est præterea disceptatio, an S. Dionysius, & Thomas præferant multitudinem Angelorum numero indiuiduorum materialium existentium eodem tempore, vel etiam præteritorum, præsentium, & futurorum, an quorumcumque indiuiduorum, vel præcisè eorum, quæ non omnino per accidens, vt guttæ aquæ, arenæ maris, sed per se distinguuntur, vt viuentia, & animalia.

213 Argumentum S. Thomæ est, quia *cum perfectio Vniuersi sit illud, quod præcipue Deus intendit in creatione rerum, quanto aliqua sunt magis perfecta, tanto in maiori excessu sunt creata à Deo.* Sicut autem in corporibus attenditur excessus secundum magnitudinem (vt videre est in corporibus cœlestibus collatis inter se se, & cum elementaribus) ita in rebus incorporeis potest attendi excessus secundum multitudinem. Difficilis apparet multis hæc ratio, alioqui homines essent plures brutis, plantis, rebusque aliis inferioris perfectionis; & plures etiam essent Soles, quàm astra, & cœlestes orbis, quàmque omnia sublunaria materialia non viuentia imperfectiora Sole: humanum denique corpus maioris esset magnitudinis, quàm cælum, aut saltem, quàm elephas. Si in corporibus excessus perfectionis attendendus semper foret secundum magnitudinem. S. Tho. ratio instar congruentiæ accipienda est. Et iam satis de re hallucinationum plena.

EXERCITATIO VIGESIMA PRIMA.

De animabus ut Empyreï incolis ante generalem corporū resurrectionem.

ROST Beatos Angelos veniunt fælices animæ humanæ, quæ corporibus exuta habitant Empyreum. Vnde Episcopus Lucas Gauricus in sphaera pag. 18. & 52. canit;

*Perspicuos tandem cælos supereminet omnes
Empyreum æterni quod coluere Dei.
Credere par illuc animas migrare beatas,
Cum leuis extincto vita calore fugit.
Felicemque omni momento ducere vitam
Queis datur & fato iam meliore frui.*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

m

Materies

Materies hæc abundè elucidatur à Theologis vetustis, & nuperis. Sed eò directè tendunt, vt beatitudinem animarum ante diem magni Iudicij comprobent; nos eò præcipuè collimabimus, vt locum cælestem, in quo beantur, comprobemus. In quo non adeò operosè laborarunt alij.

SECTIO PRIMA.

Statuitur ex sacris Litteris existentia beatarum animarum in cælo ante generalem corporum Resurrectionem.

PRIMUM, quod occurrit ex sacris monumentis, testimonium, habetur Luca 16. vbi cum Christus notasset vers. 8. filios huius sæculi prudentiores esse filiis lucis in generatione sua, addit vers. 9. *Et ego dico vobis, facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Quò loci rō defeceritis. Denotat idem, ac excefferitis è vita hac: & æternorum tabernaculorum nomine significantur cælestia; concinnèque satis filij lucis, seu futuri sæculi, contraponuntur filiis tenebrarum, seu præsentis sæculi; & cælestia tabernacula, terrenis. Videatur Suarez tomo 4. disputatione 45. sect. 1. à num. 8.

2 Secundum extat apud Paulum in posteriori ad Corinth. capite 5. vers. 1. *Scimus (inquit) quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis.* Expenditur pro dignitate hic locus à Richardo Radulpho Archiepiscopo Armachano in quæstionibus Armenorum libro 10. capite 5. Bellarmino libro 1. de Sanctorum beatitudine cap. 3. Valentia tom. 2. disput. 1. quæst. 4. puncto 2. Suario disput. 13. de Beatitudine num. 5. Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disput. 10. sect. 5. num. 5. Vasquio tom. 1. in 1. 2. disput. 19. cap. 2. num. 5. ideòque eos adeat, qui nos longiores vellet.

3 Tertium offert nobis ipse Paulus, *desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, vt scribit ad Philippenfes cap. 1. vers. 23.* Esset quidem inutile tale desiderium, nisi anima Pauli statim post separationem à corpore exitura esset cum Christo in cælo, & Deum ibi visura. Vnde optimè S. Gregorius Magnus libro 4. Dialogorum cap. 25. dixit, *Qui Christum in cælo esse non dubitat, nec Pauli animam in cælo esse negat.* Confirmatur ex verbis Christi aientis apud Ioannem capite 12. vers. 26. *vbi sum ego, illic & minister meus erit.* Et capite 17. vers. 24. *volo, vt vbi sum ego, & illi sint mecum, vt videant claritatem meam.* Cum autem Christus modò sit in cælo secundum humanitatem beatam, vbi penes solam diuinitatem existeret, quando sic loquebatur, sit, electorum animas nulli obnoxias pænæ temporali existere modò cum ipso in cælo. Huc etiam faciunt, quæ Christus abiturus ex mortali hac vita dixit ad discipulos apud eundem Ioan. cap. 14. vers. 2. act. 3. *Vado parare vobis locum. Et si abiero, & preparauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.*

4 Quartum desumitur ex Paulo ad Hebræos 6. vers. 19. ac 20. scribente, *habere nos spem, sicut anchoram anime tutam, ac firmam, & incedentem vs-*

que ad interiora velaminis, vbi præcursor pro nobis introiit Iesus. In quæ verba adnotatu sunt digna isthæc Theophylacti, *Non simpliciter, sed præcursor ingressus est, ceu nostri sit præcursor, quorum interfit, etiam ingredi. Præcursor enim quorundam sequentium est præcursor; nec omninò multum est medij, atque distantia, inter præcursorem, ac sequentes, quemadmodum neque inter Ioannem, & Christum multum temporis interfuit. Ne igitur agrè feratis, si nondum estis ingressi in eum locum, in quo præcursor noster Christus est. Nec contentus fuit dicere, Præcursor, sed apposuit, pro nobis, ad maiorem confirmationem. Perinde quasi hoc dicat, Ipse non habebat opus eò ingredi, quomodo enim, cum Deus esset? At enim perinde ac carnem propter nos assumpsit, & propter nos interius cælum subit. Necessario itaque ingrediemur & ipsi.* Hactenus Theophylactus, sequutus sanctus Chrysostomum oratione 11. in epist. ad Hebræos. Nec in expensa debeant illa Apostoli, *incedentem vsque ad interiora velaminis, in quibus innuitur, Sanctorum animas eò ingressuras, quò Christus, ita quidem vt in eodem penitiori cælo commorentur.* Colludit Paulo Michæas Propheta cap. 2. v. 13. dum de Christo prædicit, *Ascendet pandens iter ante eos.* Quo in sensu explicatur à S. Thoma 3. p. quæst. 49. art. 5. & quæst. 57. art. 6. in corpore, & ab aliis communiter. Vnde melius de Christo, quam de Annibale Alpes transituro, licebit canere,

Per cælum est, qui pandat iter.

Ipse S. Thomas quæst. 49. art. 5. in corpore affert venustam figuram ex cap. 35. Numer. vbi iubetur vers. 25. *Quòd homicida maneat in Ciuitate refugij, donec Sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur, quo mortuo poterit in domum suam redire.* Cum ergo Christus Pontifex Mortem obierit, introieritque semel in Sancta Cæli, poterunt & ingredi animæ in domum cælestem. Hic quippe ingressus in illo reditu figurabatur penes Angelicum Præceptorem. Confirmari possunt hæc omnia ex plerisque sacræ paginæ testimoniis, quibus in Exercit. 18. à n. 120. comprobauimus, Iustorum animas non ascendisse in regnum cæleste ante Christum, etsi nihil expiandum haberent, valent enim æquè ad probandum, ascendere iam post Christum.

5 Quintum peruium cunctis est in cap. 12. ad Hebræos vers. 22. & 23. Vbi opponens Paulus Christianos Iudæis, vt doceat Christi legem nobiliorem esse, Mosaica, inquit: *Sed accessistis ad Sion montem, & Ciuitatem Dei viuientis, Hierusalem Cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in cælis, & Iudicem omnium Deum, & spiritus Iustorum perfectorum.* In quibus verbis describit Triumphantem Ecclesiam, & Sion cælestem, cuius Ciues sunt Angelorum myriades, animæ etiam primitiuorum, & perfectorum spiritus, actu iam, & re ipsa conscripti, & cooptati in cælis. Nomine primitiuorum intelligunt aliqui animas Patriarcharum, Prophetarum, ac Sanctorum veteris Testamenti; nomine autem Iustorum perfectorum, animas Martyrum, & Apostolorum, qui post Christi Ascensionem iam obierant, vt Stephanus, Iacobus, &c.

Alij è conuerso interpretantur: omnes tamen sic, vt ex Paulo constet, Sanctorum hominum animas illo iam tempore conciuere fuisse Angelorum in cœlo.

6 Sextum accipiendum est ex c. 4. ad Ephesios v. 8. vbi cum Regio Plalte Pl. 67. v. 19. ait Paulus de Christo, *Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit bona hominibus.* Quæ verba accipiuntur ab Ecclesia, & Patribus de Ascensione Christi in cœlum, & Sanctorum animarum in illud euectione. Quod enim *in altum* significet Cœlum, patet ex v. 9. ac 10. sequentibus, S. Anselmus in hunc sensum trahit illa eiusdem Apostoli verba ad Colossenses cap. 2. v. 15. *Spolians principatus, & potestates, traduxit confidenter, spoliavit enim* (ita S. Anselmus) *principatus, & potestates Demonum, auferendo illis animas iustorum, quas in Inferno propter culpam primi parentis detinebant: & traduxit, id est, trans Infernum duxit ad regna cœlorum ipsas ab Inferis ereptas animas Sanctorum: & hoc confidenter, id est, cum magna fiducia fecit, non timens Demones, ut ipse qui nullum habebat peccatum.* Nec displicuit S. Thomæ 3. p. q. 5. 2. art. 1. & 3. in corpore hæc expositio visa in Glossa. Locus ille Micheæ cap. 2. v. 13. *Ascendet enim pandens iter ante eos, diuisent, & transibunt portam, & ingredientur per eam: & transibit Rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum,* intelligitur ad litteram in eodem sensu à S. Thoma, Lyra, & Ribera. Sed quicquid sit de litterali sensu, qui diuersus est iuxta Palacium, & alios, nullus Catholicus renuit allegoricum de Sanctis Patribus ascendentibus cum Christo ad cœlum.

7 Hinc S. Thadæus Discipulus Domini apud Eusebium lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. vlt. S. Ignatius in epist. ad Trallianos, S. Hieronymus in Psalm. 67. v. 19. & in cap. 4. ad Ephesios v. 8. Arator lib. 1. Historiæ Apostolicæ S. Mechthildis lib. 1. spiritalis gratiæ cap. 44. Lactantius carmine de die Dominicæ Resurrectionis, Marcus Eremita in præceptis salutaribus, Etherius, & Beatus lib. 1. contra Elipandum, Apollonius lib. 1. Carminum de excidio Hierosolymitano, Venantius lib. 2. in carmine ad Felicem de Paschate, innumerique alij Patres aperte docent, animas Sanctorum Patrum, qui decesserunt ante Christi Ascensionem subiisse simul cum ipso in cœleste domicilium: imò & eorum corpora, qui Christo resurgente reuixerunt, illuc etiam eleuata, tradunt non pauci recensendi in sect. 1. Exercitationis proximæ. Et quo ad animas commorantes in Sinu Abrahæ, quando Christi anima descendit ad Inferos, quo ad eas itidem, quæ nouiter ingressæ sunt, quando Christi anima moram traxit in Inferis, translatas postea in cœlum suadet exinde, quia alioqui sine causa extractæ fuissent ex prædicto Sinu virtute Christi, si hoc postmodum ascendente in cœlum remeaturæ illæ essent ad locum pristinum, aut mansuræ in aëre. Iam si illæ ad eum euolarunt: Ergo & nunc euolant, quæ se iunguntur à corpore, & nullius pœnæ reatu tenentur. Ob id frequenter Summates Ecclesiæ harum, & illarum animarum societatem, ac contubernium in cœlo decantant. Attentè audiatur S. Gregorius Nyssenus in oratione de vita S. Ephræm Syri, *Ad tranquillum aterni Regis portum feliciter emigravit, sanctaque, ac Deo grata accessione numerum Beatorum, qui ab initio fuerant sæculi, cumlauit: nam in cœlestibus anima ipsius concedit tabernaculis; vbi Angelorum sunt ordines, vbi Patriarcharum populi, vbi Prophetarum chori, vbi Apo-*
P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars 11.

stolorum sedes, vbi Martyrum gaudium, vbi piorum letitia, vbi Doctorum splendor, vbi celebres primogenitorum cœtus, vbi pura latantium voces. In sanctum illum locum felicissima beati, clarique Patris Ephræm anima peruenit, vbi ea reperiuntur bona, in que ipsi desiderant Angeli prospicere. Sic Nyssenus, qui imitatus videtur ipsum S. Ephræmum in lib. de locis beatis. Ausculterur etiam S. Maximus Taurinensis inquit in hom. 2. de S. Eusebio Vercellensi, *Digne in memoriam vertitur hominum, qui ad gaudium transit Angelorum.*

8 Septimum proponitur in Apocalypsis cap. 7. nam de animabus Martyrum, amictis iam singulis stolis albis, dicitur, quod *sint ante thronum Dei, & seruiant ei die ac nocte in templo eius, id est in cœlo, quod est templum, & thronus Dei secundum illud Dauidis 2. Regum cap. 22. v. 7. Exaudiet de templo sancto suo vocem meam. & iuxta illud Christi Matthæ. 23. v. 22. qui iurat in cœlo iurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum.* S. Thomas, vel quisquis est Author expositionis in Apocalypsim notat ad cap. 20. v. 4. vbi de animabus decollatorum propter verbum Dei dicitur, *vixisse, & regnasse cum Christo,* notat, inquam, non dici victuras, & regnaturas, quia iam præsentialiter cum Christo viuunt, & regnant animæ Sanctorum, ex quo interfecti sunt pro Christo. Nec omittendum est, visos in cœlo ab Ioanne vigintiquatuor Seniores, vt testatur cap. 4. & 5. Apocalypsis. Illi autem Seniores repræsentabant animas beatas insigniorum Sanctorum veteris, & noui Testamenti.

9 Octauum deducitur ex cap. 7. Actorum, ibi namque refertur, Stephanum, cum intendens in cœlum, vidisset gloriam Dei, & IESVM stantem à dextris Dei, exclamasse, *Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei.* Sanè non alia de causa Stephano morituro ostensa sunt hæc à Deo, nisi vt intelligeret, patere sibi cœlestem aulam, & se statim à Domino admittendum in illam gloriam. Et ita quidem intellectum est ab Stephano, nam exhalans animam inuocauit, & dixit, *Domine IESU suscipe spiritum meum:* post quæ, & pauca alia nouissima verba *obdormiuit in Domino.* Expendo illa, *Suscipe spiritum meum,* conferens cum aliis, quæ Christus spiraturus protulit, scilicet, *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum:* expendo, inquam, cum S. Cyrillo Alexandr. lib. 12. in Ioannem cap. 36. aiente, *Id nobis magna spei fundamentum, atque originem præbet. Credere namque debemus, cum à corporibus Sanctorum anima abierint, tanquam in manus charissimi Patris bonitati diuina commendari: nec vt quidam infidelium crediderunt, in terris conuersari, quousque sepultura honoribus affecta sint; nec vt peccatorum anime ad immensi cruciatus locum, id est, ad Inferos deferri; itinere hoc nobis à Christo primum preparato, sed in manus potius Patris euolare. Tradidit enim animam suam manibus genitoris, vt ab illa, & per illam factio initio certam huius rei spem habeamus, firmiter credentes, in manibus Dei nos post mortem futuros, vitamque meliorem, ac perpetuam cum Christo habituros. Ideò enim Paulus desiderabat resolui, & esse cum Christo.* Hucusque ex S. Cyrillo, qui eadem ferè habet lib. 2. de recta fide ad Reginas versùs finem. Expendo & illa *obdormiuit in Domino,* nam in veteri Testamento, cum ad Limbum transfiretur, dicebatur, *Apposuit est ad populum suum,* in nouo autem, cum animæ puræ mox in cœlum auolent, dicitur, *Obdormire in Domino, mori in Domino, intrare in gaudium Domini.* Ita obseruauit

Paulus Burgenſis ſupercap. 49. Genef. Vnde merito in ſerm. de S. Stephano prædicauit S. Fulgentius, *Hodie miles de tabernaculo corporis exiens triumphator migravit ad cælum.* Et paulo poſt, *Depositis corruptibilibus corporis indumentis ad cæli palatia perenniter regnaturus ascendit.* Et de ipſo S. Fulgentio Ferrandus Diaconus Carthaginenſis in Parænetico ad Reginum, *Transiit ad æterna beatitudinis immortalia gaudia, verbum Dei, quod in corde, & ore ſemper habuit, facie ad faciem contemplaturus.*

10 Nonum elicitur à S. Athanaſio in oratione de paſſione, & Cruce ex raptu S. Pauli ad tertium cælum, & paradifum cæleſtem. En Athanaſij verba, *Porro via paradifi quondam per peccatum clauſa, nunc volentibus patet, ſicuti teſtatur Paulus raptus illic, & abductus in cælos.*

11 Decimum inferitur ab Euthymio, Maldonato, & Barrada in cap. 27. Matthæi v. 51. & à Ioanne Pico Mirandulano in 2. præmio ad Heptaplum ex Templi ſciſſo Velo in morte Chriſti, ſignificat namque Chriſtum ſua paſſione meruiſſe nobis introitum regni cæleſtis, & remouiſſe impedimentum, vt poſt eius in cælum Aſcenſionem puræ Iuſtorum animæ illuc pergant. Hinc S. Nazianzenus oratione 3. de Theologia dixit: *Velamen rumpitur, ſuperna enim demonſtrantur.* Et Victor Antiochenus ad cap. 15. Marci, v. 38. *Oportebat legis umbras iam conſummatas, iuſtificatiſque per fidem in Chriſtum Sancta Sanctorum iam tandem patefacta demonſtrare. Oportebat denique iis omnibus, qui Chriſti veſtigiiſ impigre inſiſtunt, aditum ad interius tabernaculum omni impedimento prorsus ſublato, ſiam patere, oſtendere.*

12 Vndecimum conficitur à multis ex apertione cælorum in baptiſmate Chriſti, vt quæ indicabat, baptizatorum animabus liberum fore aditum in cælum accedente poſtea Chriſti paſſione, & aſcenſione, dummodò poſt baptiſma ſuſceptum nullam omninò peccati maculam incurant. Prætereunda non ſunt hæc Chryſoſtomi, homil. 4. in 3. Matth. verba, *Nullam animam ante Chriſtum arbitror aſcendiſſe in cælum ex quo peccauit Adam, & clauſi ſunt ei cæli; ſed omnes in Inferno detentas, propter quas etiam deſcendit ad Inferos, ſicut ipſe teſtatur in Sapientia dicens: Descendam ad inferiores partes terre, & viſitabo omnes dormientes, & illuminabo ſperantes in Deum. Aperti ſunt ei cæli, ſic aperti ſunt, vt nunquam claudantur. Ecce baptizato quidem Chriſto aperti ſunt ei tantum; poſtquam verò tyrannum vicit per crucem, & reſurgens ab Angelis, portabatur in cælum, videntes Angeli portitores, quia cæli iam nunquam erant claudendi; ſed omnes iuſti, & peccatores pariter aſcenduri erant in cælum, & ſtaturi erant ante tribunal Chriſti, quia non erant neceſſaria portæ cæli, cælo poſtea nunquam claudendo; ideo non dicunt Aperite portas, & introibit Rex gloria, iam enim erant aperte; ſed Tollite portas, principes, veſtras. Tertullianus aduerſus Gnoſticos cap. 10. interpretatur conſimili modo poſtrema hæc Angelorum verba. Si unquam, inquit, legiſti apud David, auferte portas, principes, veſtras, & ſubleuentur porta æternales, & intrabit Rex gloria. Si item audiſti apud Amos, Qui aſcenſum ſuum edificat in cælos, & profuſionem ſuam fundat in terras, ſcito aſcenſum illum exinde complanatum veſtigiiſ Domini, & introitum exinde reſeratum viribus Chriſti, nec vllam moram, aut queſtionem exinde Chriſtianis occuſuram, qui non dignoſci habeant illic, ſed agnoſci, nec interrogari, ſed admitti. Redeo ad apertionem cælorum, in Chriſti baptiſmate, & adiungo S. Chroma-*

tium aientem, quia omnia, quæ pro nobis Dominus egit, in ſacramentum ſalutis noſtro oſtenſa cognoſcimus, item monſtratur, quia renatis in baptiſmo Cælorum regna paterent quæ nobis filius Dei in corpore ad cælum aſcendens primus aperuit. Sufficiant adductæ Sacræ paginæ teſtimonia; omiſſis aliis, in quibus vel cælum aſſeritur deputatum iuſtis vel conferenda beatitudo ipſorum animabus ante generalem corporum reſurrectionem.

SECTIO II.

Teſtimoniorum Scripturæ ſanctæ, quæ obſtare videntur, explicatio.

13 **C**ontra Catholicam hanc aſſertionem tria Scripturæ ſanctæ teſtimonia opponi poſſunt. Primum ex Matth. 25. verſ. 35. vbi ſcribitur, *Chriſtum in extremo Iudicio dicturum Electis, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.* Nam verba, *Poſſidete, & Paratum* ſignificare videntur, regnum cæleſte non antea poſſeſſum ab Electis.

14 Secundum ex Ioanne 14. verſ. 2. act. 3. vbi Chriſtus ait, *Vado parare vobis locum. Et ſi abiero, & preparaſero vobis locum, iterum venio, &c.* Nam licet aduerbium *Iterum* acceptum ſit à nobis in num. 3. de aduentu Chriſti per ſolam efficaciam & virtutem in morte cuiuſque iuſti; tamen ſatis frequenter accipitur de ſecundo ſolemni aduentu ad iudicandum.

15 Tertium ex Apocalypſis 6. v. 9. ac 11. vbi *animabus interfeſtorum propter Verbum Dei, exiſtentibus ſubtus altare, dictum eſt, vt requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſerui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi ſunt, ſicut & illi.* Locus autem ſubtus altare, & expectatio illa denotare videntur animas Martyrum non exiſtere modò in cælo, nec beari. Alia teſtimonia, quæ circumferri ſolent, nequeunt obiici directè contra noſtrum aſſertum.

16 Ad obieſta reſpondeo breuiter. Ad primum, tunc quidem dici paratum regnum cæleſte à conſtitutione mundi, non verò non poſſeſſum, antequam id à Chriſto dicatur. Sed quia adhuc vrget verbum *Poſſidete*, reſpondeo, dici paratum vſque tunc, vt poſſideatur nouiter à glorificatis corporibus maioris partis Electorum hominum, vel vt ab omnibus electis tam Angelis, quàm hominibus adeatur nouo modo, & honore, ſcilicet publica coram toto mundo ſententia, pompa, & triumpho celebri. Et hinc patet ad ſecundum, ſi aduerbium *Iterum* accipiat de aduentu ſolemni Chriſti ad extremum Iudicium. Digna ſunt, quæ hîc deſcribantur Eusebij Gallicani verba in homilia de Natiuitate Apoſtolorum Philippi, & Iacobi, *Certi igitur eſtote, & nolite dubitare, quia ſi ego abiero, & preparaſero vobis locum, iterum venio, & accipio vos ad me ipſum. Quare vt vbi ego ſum, & vos ſitis. Vnde & ſuperius dixit, quia vbi ego ſum, & miniſter meus erit. Accipiet enim Dominus ſanctorum animas quotidie ad ſe ipſum, Angelorum miniſterio, & ineffabili ſua potentiâ. Hoc tamen tunc plenius, & abundantius faciet, quando ad Iudicium veniens corporibus animabus coniunctis, ſuis Fidelibus loquetur dicens: venite beatedi Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Sic ibi; & homilia 3. in Natali Confeſſ. ſubdit, *Venit autem & nunc ad nuptias Chriſtus per ſingulos dies, quando ſanctorum animas,**

animas, quæ & ipsa illius sponsa sunt, ad se vocat, & secum in aeternæ beatitudinis cubiculum collocat.

17 In tertio testimonio, locus *Subtus altare* non debet esse alius à cælesti, cum ex cap. sequenti constet, illas animas existere iam in cælo; neque ea expectatio significare debet essentialis beatitudinis desiderium, cum utrobique proponantur illæ animæ amictæ stolis albis, idest ornatæ essentiali beatitudine, ut explicant communiter Patres. Erit ergo locus *subtus altare* locus quidem cælestis, ut quoniam in terra Martyrum corpora sub altare requiescunt, iuxta antiquissimam Ecclesiæ consuetudinem, inde locus in cælo designatus Martyrum animabus, ut in eo quiescant, eodem nomine appelletur per metaphoram. Huius interpretationis gratioris mihi inter alias Patronus est Franciscus Ribera. Expectatio autem significabit dilationem iteratæ vnionis ad corpora glorificata vsquedum electorum omnium hominum impleatur numerus, tuncque de ipsorum hostibus, & inimicis publicum sumatur supplicium, destruaturs; regnum Diaboli.

18 In lib. 4. attributo Esdræ cap. 4. v. 35. dicitur, animas Sanctorum detineri in quibusdam abditis promptuariis Inferni, donec impleatur numerus omnium Electorum veniatque supremi iudicij dies, in qua omnes simul inde educentur. Rursus cap. 5. v. 42. vltimi iudicij, ac retributionis dies assimilatur coronæ, in qua sicut neque primum est, neque postremum, sed simul omnia, ita in retributione æternæ felicitatis priorum animarum velocitas, nouissimarum tarditatem non præueniet, sed omnes simul, & eodem tempore expectatam beatitudinem consequentur. Vtremus cap. 7. v. 32. ac 33. inculcantur dicta in priori loco. Eius autoritate vtitur S. Ambrosius lib. de bono mortis cap. 10. & Author operis imperfecti in Math. homil. 34. Sed Autoritas libri quarti attributi Esdræ, nunquam recepta est ut Canonica ab Ecclesia Catholica; & ob hoc dogma (inter alia) norat Sixtus Senensis lib. 1. Bibliothecæ sanctæ, censeri apochryphum. Salas n. 57. scribit, *Quod verò citat Ambrosius ex 4. Esdra animas sanctorum expectare sub terra, ut accipiant mercedem, quando fuerit completus numerus, & mensura sanctorum, vel non est recipiendum, cum liber ille sit apochryphus, vel referendum ad vetus Testamentum.* Si hæc interpretatio, aut alia Cornelij infra de plena & perfecta mercede animabus conferenda in resurrectione generali, iam electorum completo numero, quin eo vsque omnes detineantur in Limbo Patrum, vel Purgatorio, quadret ad Esdræ verba, prospicietur magis aequali authoritati illius libri, ex quo in cap. 2. v. 35. vsurpat Ecclesia introitum Missæ feriæ tertiæ post Pentecosten, & in v. 45. Canticum quoddam post tertiam lectionem Nocturni secundi pro Apostolis extra Paschale tempus, quin tamen confenda sit agnoscere in eo Canonicam authoritatem. S. etiam Ambrosius non semel ipsum allegat, aliique Patres, & S. Ioannes in Apocalypsi cap. 4. v. 10. c. 6. v. 3. c. 7. v. 14. alludit ad visiones libri 4. Esdræ cap. 2. & 4. ac 15. prout in fine commentariorum ad Esdræ pag. 63. & in eis locis Apocalypsis animaduertit Cornelius. Sed quicquid sit de interpretationibus ad verba attributa Esdræ, S. Ambrosius tam apertus est in loco superiori pro existentia omnium animarum extra cælum vsque ad iudicij vniuersalis diem, ut quo ad hanc partem ægrè admittat benignum sensum intentum à Bellarmino cap. 5. licet in aliis locis indubitanter faueat S. Doctor orthodoxæ sententiæ; ut videre est apud eundem Bellarminum.

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

SECTIO III.

Comprobatur ex Conciliis, & Summorum Pontificum Decretis eadem doctrina Catholica.

19 I Oannes Bachonius in 4. dist. 48. art. 2. dist. 50. art. 1. refert Græcorum Nuntios, qui conueniunt in Concilio Generali Lugdunensi secundo, celebrato sub annum 1274. abiurasse errorem de absentia animarum sanctarum in cælo vsque ad iudicij diem; testaturque sic contineri in M. S. quod habuit ex Bibliotheca Rochæfortis. Eugenius IV. Pontifex Maximus cum Concilio Oecumenico Florentino in litteris vnionis inter Latinos, & Græcos editis anno 1439. pridie Nonas Iulij definit, *Illorum animas, qui post baptismum susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quæ post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem exuta corporibus:: sunt purgata, in cælum mox recipi, & intueri clarè ipsum Deum Trinum, & Vnum, sicuti est.* Et in Decreto super vnione Iacobinorum, & Armenorum, addit idem Eugenius approbante eodem Concilio anno illo 1439. 10. Kal. Decembris, baptizatos morientes, antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum cælorum, & Dei visionem peruenire. Tridentinum etiam Oecumenicum sess. 25. in Decreto de Inuocatione Sanctorum ait, *sanctos aeterna felicitate in cælo frui, in cælo regnare, vinerique cum Christo.*

20 His Conciliis accedunt alia, quæ Generalia non sunt, & Omissis Prouincialibus Senonensi 2. in Decreto 13. de Veneratione sanctorum, Moguntino X. in cap. 45. ac 46. Solius Nationalis Francofordiensis celebrati anno 794. transcribemus verba ex epistola ad Episcopos Hispaniæ, in qua hortans eos, ut se contineant intra limites Patrum suorum, inquit, *Quorum anime apud Deum, Dei filium Dominum nostrum I E S V M Christum pro magno pietatis labore regnant in cælis.*

21 Transeo ad Decreta Pontificum Summorum, Melchiades in epistola ad Episcopos Hispaniæ relatus à Gratiano Can. 1. *Spiritus Sanctus.* De consecrat. dist. 5. agens de Sacramentis Baptismi, & Confirmationis sic fatur: *Et si continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia. Nam regeneratio per se saluat, mox in pace beati sæculi recipiendos.* Leo IX. apud eundem Gratianum Can. 54. *Hi duo.* de consecrat. dist. 1. *Omnipotens Deus creator primum hominem de limo terra formauit qui sui generis multiplicatione damna cælestis patriæ resarciret, atque Angelorum gaudia suppleret: qua spe Angelicus chorus non modicum letatus est. Nec mirum, si ex lapsu ipsius hominis fuerat perturbatus. Vnde nouem ordinum Concertus in laudem Dei Creatoris mansit imperfectus, donec in Christo resurgente resurrexit prolapsus ille protoplastus. Ibi augmento sui collegij, & spe meliori Angelicus exercitus gauisus, in nouum Alleluia consurrexit totus. Expendantur illa, Ibi augmento sui Collegij, in quibus non obscurè docet Leo Papa, cætum Angelicum commorantem in cælo accepisse augmentum ex animabus hominum, resurgente, & ascendente Christo ad cælum.*

22 Innocentius III. in cap. *Cum Mariba.* de celebratione Missarum scribit, *Cum sacra*

Scriptura dicat autoritas, quod iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre; idem est ratione consimili de aliis Sanctis sentiendum, quia orationibus nostris non indigent, pro eo quod cum sint perfectè beati, omnia eis ad vota succedunt. Rufus in cap. Apostolicam, de Presbytero non baptizato, asserit. Incunctanter, eum cælestis patriæ gaudium esse adeptum, si in Sanctæ Mariæ Ecclesiæ fide, & in Christi nominis confessione perseverauit. Et in cap. Maiores, de Baptismo, & eius effectu, docet: *Etsi originalis culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perueniebatur ad regnum cælorum, quod vsque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum; sed per Sacramentum Baptismi Christi sanguine rubricati culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cælorum etiam peruenitur, cuius ianuam Christi sanguis fidelibus suis misericorditer referauit.* Concinit Tridentin. Concilium sess. 5. in Decreto de peccato originali versus finem. Innocent. IV. in Bulla edita ann. 1254. & incipiente, *Sub Catholica*, §. 25. inquit, *Anima verò paruulorum post Baptismi lauacrum, & adultorum etiam in charitate decedentium, qui nec peccato, nec ad satisfactionem aliquam ipsa tenentur ad patriam protinus transuolant sempiternam.*

23 Benedictus XII. in Extrauagante incipiente, *Benedictus Deus*, editaque Auenione anno sui Pontificatus secundo, & Christi Domini 1336. quarto Kal. Februarij decernit, *Quòd secundum communem Dei ordinationem anima Sanctorum omnium, qui de hoc mundo ante Domini nostri IESV Christi passionē decesserunt, necnon Sanctorum Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, & aliorum fidelium defunctorum, post Sacramentum Baptismi ab eis susceptum, in quibus nihil purgabile fuit, quando decesserunt, nec erit, quando decedent, etiam in futurum, vel si tunc erit aliquid purgabile in eisdem, tamen post mortem suam purgabunt, atque anime puerorum eodem Christi baptismo renatorum, & baptizandorum, cum fuerint baptizati ante usum liberi arbitrij decedentium: mox post mortem suam, & purgationem præfatam in illis, qui purgatione huiusmodi indigebunt, etiam ante resurrectionem suorum corporum, & Iudicium generale post ascensionem Domini nostri IESV Christi in cælum, fuerunt, sunt, & erunt, in cælo, cælorum regno, & paradiso cælesti cum Christo, Sanctorum Angelorum consortio aggregata, ac post Christi passionem, & mortem, viderunt, vident, & videbunt diuinam essentiam immediatè, se benè, & clarè, & apertè illis ostendentem; quòdque sic videntes eadem diuinam essentiam perfruentur: necnon quòd tali visione, & fruitione eorum anima, qui iam decesserunt, sunt verè beata, & habent vitam aternam, & requiem; & omnium illorum, qui postea decedent, cum eadem diuinam essentiam videbunt, ipsaque perfruentur ante Iudicium generale.* Huius Extrauagantis, quæ refertur ad litteram ab Eymerico 2. part. Directorij Inquisitorum, Laërtio Cherubino in Bullario tom. 1. Alfonso Castrensi lib. 3. aduersus hæreses verbo *Beatitudo*, hæresi 6. Bzobio tom. 14. Annalium Ecclesiasticorum, anno Christi 1336. n. 9. meminerunt Ioannes Villaneus lib. 11. de rebus Florentinorum cap. 47. Bachonius in 4. dist. 50. art. 3. Argentinensis dist. 49. art. 4. Matfilus in 4. q. 13. art. 3. VVendelinus in 4. dist. 49. q. 1. art. & dub. 3. alique Theologi posteriores. Poëta Laureatus Franciscus Petrarca, qui, Ecclesiam moderante Benedicto XII. clarus erat, effert ipsum laudibus ob editum decretum,

Te tamen illa grauis tunc quæstio fortè tenebat,

*Carcere corporeo, & mortalibus eruta vinculis
Quid videat benè nata cohors, cessante serenum
Nube inbar, facièmque Dei, seu cernere purè,
Corpora dum fractis surgent rediuna sepulchris,
Hac prius incipient; sed dum vigil omnia librans,
Singula dum relegens per mille volumina curris,
Responsi dilata dies accendit amorem,
Suspenditque hominum mentes, dubiisque reliquit.
En modò tempus adest, iam quæstio longa quicuit,
Consilio sopita tuo*

Ita l. 1. epittolarum in Ep. ad Benedictum XII. & l. 2. in Ep. ad Clementem VI. successorem inculcat eiusdem quæstionis moras,

nunc quæstio lenta retardat,

*Quid videant anima felices, corpore postquam
Exierint*

24 Quæret curiosus aliquis, cur Benedictum Papam celeberrimæ huius extrauagantis Authorem vocem Duodecimum, cum multi alij Vndecimum appellent? Respondeo, Duodecimum à me dici, quia illius temporis Theologi, vt Ioannes Bachonius, Thomas Argentinas eo nominant modo, quos, & coæuos historicos imitati sunt Radulphus Decanus Tungrensis lib. de Canonum obseruantia propol. 11. Canus, Sotus, Vega, Peña, Ledesma, Bellarminus, Molina, Valentia, Hentiquez, & alij apud Salas 1. 2. tract. 2. disp. 4. sect. 1. n. 3. admonentem sic debere vocari, licet Sixtus Senensis, Castro, & plures ipsis adherentes in tract. tum de visione Dei, tum de Beatitudine Vndecimum nuncupent. Discordia exinde exorta est, quòd alij inter Papas, alij inter Antipapas numerent Benedictum dictitatum Decimum, qui post obitum Stephani anno 1058. ambitione, & malis artibus obrutus est Romæ Pontifex; seditque ibi nouem menses, & viginti dies; quo tempore Florentiæ creatus est Nicolaus secundus, & huius præualete electione cessit ille, aut pulsus est Romana Sede. Hinc Benedictus ex ordine S. Dominici assumptus postmodum ad Pontificatum anno 1303. nuncupatur iam Vndecimus, iam Decimus. Et similiter Benedictus Cisterciensis antea Abbas (an fuerit Religiosus Carmelitanus? sub contentione manet: qui Pontificatum iniuit anno 1336. (non autem 1335. vt perperam Peña adnotat) sui que Pontificatus secundo, dicitur modò Duodecimus, modò Vndecimus. Nec desunt, qui Decimum vocent, quia videlicet legitimum Papam non agnoscunt Benedictum filium Alberici Comitis Tusculani eleuatum ad thronum S. Petri anno 1033. cum adhuc esset adolescentulus; nec item alium Benedictum intrusum anno 1058. Sed, vt aduertit Annalium Ecclesiasticorum conditor, à Christiano Orbe cognitus fuit, & habitus Romanus Pontifex Benedictus ille filius Alberici; idèoque Nonus meritò appellatur, & proinde debet dici saltem Vndecimus is, qui extrauagantem euulgauit. Ex his inferitur, Egidium Lusitanum tom. 2. de Beatitudine lib. 12. quæst. 5. art. 3. §. 1. num. 2. Hieronymum Fassolum 1. part. quæst. 12. art. 1. in commentario n. 3. Nicolaum Ifambertum ibidem disp. 1. art. 6. Franciscum Peñam in commentario 21. ad 2. partem Directorij Inquisitorum, falsò præsumere de Sixto Senensi, & Castro, cæterisque Benedictum Bullæ Authorem nuncupantibus Vndecimum, quòd eo ipso censuerint, anteriorem fuisse Ioanne vigesimo secundo. Et quidem cum ob controuersiam huius tempore excitatam circa beatitudinem animarum publicata sit illa Bulla, fiatque in illa mentio Ioannis vigesimi secundi, alienum omnino

ninò fuit à mente Sixti Senensis, & reliquorum, quod de ipsis alij suspicantur, siquidem Sixtus, & ceteri legerint, imò & transcripserint Bullam, no-
runtque causam eius edendam.

25 Redeo ad Pontificum Decreta, vltimùmque fit Clementis Sexti in Bulla, seu epistola ad Patriarcham Armenorum scripta 13. Kalend. Octobris anno sui Pontificatus decimo, qui fuit Christi 1351. sciri ibi vult ab eo Patriarcha, *Si credit, vel credere est paratus, quòd per Passionem, & Ascensionem Domini nostri Iesu Christi anima eorum, qui decesserunt in Christi gratia, & in quibus nihil fuit purgabile, quando decesserunt, ascendant in cælorum regnum, & paradysum caelestem, & cum Christo, & Sanctorum Angelorum consortio congregata diuinam essentiam videant visione faciali, sicut est ipsa diuina essentia, se immediatè, clarè, & apertè eis ostendente.* Habetur hæc Epistola in Annalibus Ecclesiasticis Bzobij anno 1351. n. 21.

SECTIO IV.

Ecclesiastica alie auctoritates afferuntur.

26 Romana Ecclesia in Missali, & in Breuiario animas sanctorum tertio quoque verbo proponit nobis in cælo, vt dum sic orat, *Illi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam agimus in terris;* & dum de S. Francisco inquit, *Franciscus pauper, & humilis cælum diues ingreditur, hymnis caelestibus honoratur.* Dum denique canit, *Regnant in cælis anima Sanctorum.* Colludit passim Græcorum Menæum de Sanctis apud nostrum Halloix in gemino tomo continente vitas Patrum Orientalium. Consonat etiam eorundem Græcorum officium diuinum antiquum, vt videre est in quodam contra ipsos tractatu, (qui habetur tom. 5. Colonienfis Bibliothecæ magnæ V. V. P. P.) distinctione de animabus. S. Iacobus in Liturgia declarans quanam sit *Hierusalem caelestis congregatio,* à qua Deus laudibus celebratur, ait, esse *Ecclesiam primogenitorum descriptorum in cælis, spiritus Iustorum, & Prophetarum, animas Martyrum, & Apostolorum, Angelos, &c.*

27 In 79. ex Ecclesiasticis dogmatibus scribitur, *Post Ascensionem Domini ad cælos omnium Sanctorum anima cum Christo sunt, & exeuntes de corpore ad Christum vadunt, expectantes resurrectionem corporis sui, vt ad integram, & perpetuam beatitudinem cum ipso pariter immutentur.* Huius dogmatis auctoritatem afferunt ad rem præsentem S. Thomas in 4. dist. 45. q. 1. art. 2. Gabriel lect. 67. super Canonem Missæ dub. 2. quia antiquitùs à multis putabatur S. Augustinus Author libri de Ecclesiasticis dogmatibus. Sed Augustino perperam tribui, monuit Ecclesia Lugdunensis sub annum 850. agens contra Ioannem Scotum, Erigenam. Iam plerique sentiunt, Authorem fuisse Gennadium Presbyterum, Episcopumve Massiliensem, de Semipelagianismo suspectum. Et Hadrianus Papa I. in Epistola ad Carolum Magnum scripta ante annum 795. profert quoddam testimonium ex eo libro, sub nomine Gennadij Massiliensis Episcopi; quem quia Sanctum vocat, persuadet sibi Baronius tom. 6. anno 490. num. 46. rediisse in meliorem frugem, factumque plenè Catholicum Gennadium. In Epistola quadam de miraculis S. Hieronymi ad Augustinum narratur, post obitum Doctoris Maximi, *quandam hæresim inter Græcos, id est, sectam,*

svrexisse, quæ ad Latinos vsque deuenit, quæ suis nefandis nitetur rationibus probare, quòd anima beatorum vsque ad vniuersalis Iudicij diem, in quo eorum corporibus erunt iterum coniungenda, visione, & cognitione diuina, in qua tota consistit beatitudo Sanctorum, priuabuntur. Hæc tamen Epistola sub persona Cyrilli Episcopi Hierosolymitani ementita creditur, & supposititia. Quare grauioribus auctoritatibus, quàm epistolæ istius, & Gennadij, vtamur.

28 S. Hieronymus lib. aduersus Vigilantium, reprehendit ipsam aientem. *Vel in sinu Abrahe, vel in loco refrigerij, vel subter aram Dei animas Apostolorum, & Martyrum confedissee.* Et addit, *Tu Deo leges pones? Tu Apostolis vincula iniicies, vt vsque ad diem Iudicij teneantur custodia, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptum est, sequuntur agnum, quocumque vadit?* Constat ex his quantum displicerit S. Hieronymo Vigilantium, negans Sanctorum animabus vsque ad diem Iudicij habitationem caelestè cum Christo. Guilielm. Autisiodorensis qui scribebat anno 1206. adèd tunc temporis certus fuit de accessu expurgatarum animarum ad paradysum caelestem, vt lib. 4. Summæ tit. de Igne Purgatorio, hæreticum pronuntiet oppositum, creditum, & prædicatum ab aliquibus stultis. S. etiam Bohauentura in 4. dist. 21. art. 3. q. 2. n. 35. vocauit stultos eos, qui errant, dicentes, *animas non esse glorificandas, sed potius expectare vsque ad extremum diem Iudicij.* Et adiecit, *Hos stultos dixi quoniam talis error nec fulcimentum habet ab auctoritate, nec ab efficaci ratione: nec habuit ista positio aliquem authorem, aut defensorem, sed imponitur quibusdam Græcis.* S. Thomas in 4. dist. 45. q. & art. 1. inquit, *veritati à nobis assertæ attestari manifestè auctoritates Scriptura Canonica, & documenta Sanctorum Patrum.* Et subiungit, *Vnde contrarium pro hæresi est habendum.* In eodem iudicio fuit, dum explicaret c. 20. Apocalypsis v. 4. Ioannes de Neapoli in q. 41. ex variis punct. 3. concludit, *hæreticum esse asserere, animas Sanctorum ante generalem Resurrectionem non premiari Dei visione.* Aluarus Pelagius lib. 2. de Planctu Ecclesiæ cap. 32. in 4. errore Begardorum, commendat S. Thomæ transcripta verba: absoluit suum opus Aluarus anno 1332. Auenione, cum ibi Pœnitentiarius esset Ioannis XXII. Pontificis Maximi scribebat eodem tempore Raynerius Pisanus qui in Pantheologia, titulo de receptaculis animarum cap. 2. pronuntiat *hæresim esse, quòd anima omnino pure non statim in cælum vadant.* Sed an istæ censuræ fuerint ex meritis causæ eo tempore, quo prolatae sunt? Dicam infra. Interim earens valeant, quatenus ostendunt, iam diu ante definitionem Benedicti XII. non benè audisse exilium sanctarum animarum à caelesti patria, & visionis beatæ continuatam carentiam, vsque ad communem corporum resurrectionem; quia nimirum veritas nunc expressè definita iudicabatur contineri in scripturis Canonicis, & Patrum Ecclesiæ documentis.

29 Excresceret in integrum volumen Exercitatio præsens, si veterum Patrum fauentia testimonia aggrederer digerere in numerum. Collegerunt multa Georgius Scholarius, seu Gennadicus Patriarcha Constantinopolitanus, demonstratione quarti capituli, in Decreto Synodi Florentinæ contenti, per nouem sectiones, Emmanuel Caleca lib. 4. contra Græcos titulo de dormientibus, Neapolitanus supra punct. 2. & 3. Petr. Binsfeldius lib. receptarum in Theologia sententiarum sect. &

membro 5. conclus. 1. Iodocus Coccius libro 5. thesauri Catholici art. 2. Lessius lib. 3. de summo bono cap. 1. Gregorius Martinez in 1. 2. quæst. 4. art. 5. dubio 1. Scortia in selectas summorum Pontificum Constitutiones epitome 33. theoremate 91. Petrus Thyraus de Christi apparitione in Iudicio particulari capite 3. Dionysius Petavius tomo 1. Theologicorum dogmatum lib. 7. cap. 13. Tannerus tomo 2. disp. 1. quæst. 5. dub. 4. Granadus 1. part. controuersæ 13. de Nouissimis tract. 2. disput. & sect. 1. Ægidius Lusitanus tomo 2. de Beatitudine lib. 12. quæst. 5. art. 6. §. 1. ac 2. Montefinos in 1. 2. disp. 6. quæst. 8. à num. 172. & alij citati in num. 2. nosque in progressu adducemus nonnulla.

SECTIO V.

Existencia beatarum animarum in cælo, eoque Empyreo suadetur rationibus.

30 **P**rima: Nullus locus intra mundum assignari potest, qui animabus beatis sit magis conueniens, quàm cælum, & cælum Empyreum, si huius existentiæ admittatur. Secunda: Animæ rationales superant in perfectione omnia corpora Vniuersi, præstant enim inanimata, atque inter hæc ipsa ea, quæ rationem habent, prout sapienter dicebat Antoninus Philosophus, & Imperator lib. 5. de vita sua. Ergo par est, ut quæ nec reatu culpæ, nec pænæ obstringuntur, sed potiùs ob merita, & sanctitatem ad Dei visionem euehantur, locentur in nobilissimo Vniuersi corpore, quale est cælum, & cælum Empyreum. Confirmatur, corpora nisi prohibeantur, feruntur statim in locum suum per grauitatem, vel leuitatem. Ergo & animæ mouebuntur vi propriæ facultatis motricis ad sublimiorem mundi locum, quando separantur à corpore, nisi impediatur quasi pondus culpæ, aut reatus pænæ luendæ, & nisi impediatur cælestis regni obseratio, quæ post Christi in illud Ascensionem iam defecit. Legatur, qui scibile discit omne, Abulensis ad cap. 25. Mathæi, quæst. 751.

31 Tertia: Empyreum Cælum est præcipua Dei sedes, ut visum est in Exercit. 17. Ergo & animarum Deo fruendum. Imò ea de causa illud est præcipua Dei sedes, quia in illo Sanctos beatificat, quemadmodum in sect. 2. eius exercit. expendimus: Quarta: Iuxta Christum Dominum Math. 5. v. 12. cap. etiam 6. vers. 20. necnon cap. 19. vers. 21. Merces, & thesaurus noster est in cælo. Ergo non alibi erit ordinaria existentiæ animarum mercede, & thesauro beatitudinis portentiæ post ipsius Christi ascensionem ad Cælum. Respondebis cum Augustino lib. 1. de sermone Domini in monte cap. 5. non dici ibi cælum, vel cælos superiores partes visibilis mundi. Non enim merces nostra, quæ inconcussa esse debet, in rebus volubilibus, & temporalibus collocanda est. Sed dici ibi cælos, spiritualia firmamenta, ubi habitat sempiterna iustitia. Fateor ego cum S. Thoma 1. 2. quæst. 4. art. 7. ad 3. per cælos intelligi altitudinem etiam spiritualium honorum; nihilominus tamen locum corporeum ad futurum Beatis, non propter necessitatem beatitudinis, sed secundum quandam congruentiam, & decorem. Addo, cælum Empyreum, in quo beatæ animæ commorantur, non esse volubile, nec corruptibile suapte natura.

32 Quinta: Angelici Spiritus beati degunt in

Empyreo, translati ad ipsum statim ac Dei visione fuerunt donati. Ergo & in eo degunt beatæ animæ, postquam præcursor pro nobis introiuit Iesus. Antecedens manet probatum in Exercit. proxima, Consequentia ex se apparet bona, ornarique potest plurium Patrum testimoniis, in quibus felicium animarum cum Angelis in cælo societatem commendant; illustrari potest & illis, in quibus iidem Patres dicunt, Angelos quasi antiquos cæli ciues obuiam occurrere sanctis animabus nouiter ingredientibus. En tres, vel quatuor Patres. S. Hieronymus in epistola de obitu Lea ad Marcellam ait, *Nunc igitur pro labore breui aterna beatitudine fruuntur, excipitur Angelorum choris.* S. Macharius senior homil. 22. *Ex præsentis tempore sanctis Dei seruis assistunt Angeli, ac sancti spiritus circundant eos, & custodiunt. Cùmque exierint è corpore, Chori Angelorum assumunt animas in suam partem, in cælo puro, & sic adducunt eas ad Dominum.* S. Theodorus Studites in vita S. Platonis, *sanctam animam Angelis tradidit, qui eam ad iustitia solem perducerent. Et nunc quidem ille in cælis est.* S. Simeon Stylita siue primus, siue secundus in fragmento quodam, *Si anima virtutes hæc egregias sibi ascinerit, vitamque seueram, & honestam traduxerit, in die sui exitus, illa ipsa, quas hic sibi comparauit virtutes, eam comitantur, stipantque boni Angeli, nec ab illo aduersario eorum Demone eam sinunt contingi; verum gaudio, & exultatione cum Sanctis proficiscitur, & Angelis victoria hymnos concinentibus Deo, necnon eam Seruatori Christo, & gloria Regi offerentibus, ipsamque cum easi mul adorantibus cum vniuerso cælesti Exercitu, in quietis locum perducitur, in lumen perpetuum, ubi non est moror, nec gemitus, neque fletus, neque anxietas, sed vita immortalis, & perennis latitia cum omnibus Sanctis acceptissimis Deo in regno cælorum.* Sic vteruis ex Simeonibus Stylitis; & de primo Legebam in Gregorio Archiepiscopo Tautominiano oratione de Indictione, *translatum esse in cæleste domicilium.* Occurrunt in vitis Parrum, & Actis Sanctorum collectis ab Heriberto Rosuueydo, & Ioanne Bollando sexcenta exempla Angelorum ad cælum deducendum animas; videndusque est Franciscus Albertinus cap. 12. de Angelo custode.

33 Sexta: Beatæ animæ reunitæ corporibus glorificatis ascendent illicò in cælum, finito vniuersali Iudicio, agentque ibi felicissimam vitam. Ergo & antequam reuniantur corporibus, existunt ibi post Christi ascensionem, ne vnionis ad corpora defectus videatur ipsas priuare tanti loci dignitate. Antecedens illustrabitur plena manu in Exercit. 23. Consequentia nonnihil venustatis habet. Septima: Christus, & beati Angeli existunt modò in Empyreo, ut tractatum est non perfunctoriè in Exercit. 18. & 20. Ergo ne Beatæ animæ careant tam nobili, & iucundo ipsorum consortio, dicendum est persistere simul in eodem cælo. S. Paulus in 1. ad Thessalonicenses cap. 4. vers. 16. ut magnum quid, & fortunatissimum proponit, quòd Sancti rediuiui extituri sint semper cum Domino Christo. Iniquè negaretur Beatis animabus accidentalit hæc, & secundaria felicitas, cùm iuxta Ambrosium in capite 1. ad Philippenses. vers. 23. *præmijs loco sit Deo perfrui cum Christo;* & cùm iuxta Cyprianum de laude Martyrij, *Quibus inquisitus fuit semper Deus, aut notus, nunquam excidat Christi locus.* Et ausim huc trahere illa eiusdem Ambrosij lib. 7. in Lucam; *Non satis est stare, nisi ubi Christus est, stetur,* id est, non satis est ad felicitatem vndequa

vnde quaque tam essentialiter, quam accidentaliter complectam. Hinc Cyprianus lib. de exhortatione ad Martyrium cap. ultimo, beatitudini essentiali consistenti in visione Dei adiungit accidentalem consistentem in visione humanitatis Christianæ, & ex vtriusque commendatione deprædicat Martyrum dignitatem his verbis, *Quanta est dignitas claudere oculos, quibus homines videbantur, & aperire eos statim, ut Deus videatur, & Christus. Tam feliciter migrandi quanta velocitas. Terris repente subtraheris, ut in regnis cælestibus reponaris.*

34 Octava: Deiparæ Virginis anima statim ac seiuncta est à corpore euolauit in Empyreum; imò & in hoc est postea sublatum sacratissimum eius corpus, manetque in cælesti palatio glorificata secundum animam, & corpus; vt in Exercitat. 19. copiosè elucidauimus. Si ergo non soli Christo referatum est cælum, quæ causa erit, ne hominum aliorum animæ nullius culpæ, & pænæ macula, & reatu obstrictæ admittantur ad eandem habitationem? Et si enim Marianæ animæ merita, & sanctitas longè superent aliarum animarum merita, & sanctitatem, & ob ea sit exaltata super choros etiam Angelorum ad cælestia regna, cum hoc stat, vt animæ aliorum hominum ad eadem regna euehantur; neque est fundamentum cogitandi possessionem Cæli ante diem Iudicij esse vnum ex singularibus priuilegiis animæ Marianæ non concessum à Deo, nisi ipsi. Nona: Martyrum animæ recta via ad cælos pergunt, postquam Christus eos penetrauit: animæ etiam illorum, qui suscepto validè, & fructuosè sacramento Baptismi, separantur à corpore, priusquam nouo peccato scædantur, ascendunt similiter incunctanter ad cælos post stratam à Christo semitam. Hinc ianuæ regni cælestis apertio tribuitur Baptismi sanguinis, & aquæ tanquam proprius effectus, quatenus ablato iam per Christi passionem impedimento totius naturæ humanæ, excludunt in Martyribus, & in adpersis aqua lustrali quodvis aliud personæ impedimentum ad introitum regni cælestis.

35 Vnde dixit Beda apud S. Thomam 3. parte quæst. 69. art. 7. *Cum egreditur quisque de Baptismo regni cælestis ei ianua aperitur.* Idem Beda in 1. Marci, vers. 10. *Etiā hoc, quod apertos cælos Christus vidit post Baptisma, nostri vtrique gratia factum est, quibus per lauacrum vnde regenerationis ianua panditur regni cælestis, quæ peccantibus quondam protoplastis, ac paradiso eieclis toti generi humano interpositis. Cherubin, & flammeo gladio clausa est. Extinguitur namque hæc flamma cuique fidelium, cum aquis vitalibus tingitur, adeò vt si percepta fidei Sacramenta puro corde, & corpore seruauerit, mox solutus carne, regna possit intrare cælestia.* S. Augustinus epist. 157. inquit, *paruulos, cum per Christi gratiam renascuntur, & istam vitam in illa tenera atate finiunt, transire in æternam, & beatam.* Legendus est S. Doctor libro 21. de Ciuitate Dei cap. 16. libro 1. de peccatorum meritis capite 39. libro 4. contra Iulianum capite 8. & in alio opere contra eundem Iulianum libro 1. capite 51. Richardus de S. Victore in tractatu de potestate iudiciaria non minùs significanter ait, *Paruulorum statim post Baptisma morientium tam est certa saluatio, quam non credentium certa condemnatio.* S. Optatus Mileuitanus libro 5. contra Parmenianum laudat Baptismum aquæ, eo quòd sit regni cælestis comparatio. S. Prosper carmine contra ingratos cap. 18. canit de flagitiosis adultis ritè, fructuosèque baptizatis in extremo vitæ.

—purgatorisque lauacri

Munere nulla mali linquentis signa prioris

Exempti mundo mutarunt Tartara Cælo.

S. Zeno Veronenis serm. 10. de Indæis ait, *post Baptismum ad paradysum peruenimus.* Eusebius Gallicanus homil. in die Pentecost. *Regeneratio per se saluat, mox in pace beati sæculi recipiendos.* S. Basilii in exhortatione ad Baptismum vocat illum *cæli iter, regni cælestis concultationem.* S. Dionysius Areopagita cap. 2. §. 1. Ecclesiasticæ Hierarchiæ inquit, *viam sternere ad cælestis patriæ ascensum.* S. Nazianzenus oratione 40. de Baptismo, *Clauem esse regni cælestis.* S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. Illuminatorum patrem faciens Baptismum vtrumque aquæ, & sanguinis scribit, *Si quis non baptizatur, salutem non habet, præter solos Martyres, qui vel sine aqua regno cælesti potiuntur.* S. Gaudentius sermone 17. tradit Martyrium, *instar Baptismi aquæ, abluere & mundare, & ad cælorum regnum perducere.* S. Cyprianus lib. 4. epist. 2. ad Antonianum conferens Martyres cum aliis Christianis morientibus ait, *illos continuo ad coronam peruenire.* In eodem lib. epistola 6. ad Thybaritanos repetit, *cælos Martyribus patere.* libro de laude Martyrij pronuntiat, *Sanguini nostro patet cælum, sanguini gehenna cedit habitaculum.* In præfatione ad lib. de exhortatione Martyrij commendat istud, *quia nos de mundo recedentes statim Deo copular.* Tertullianus libro de patientia capite 13. Martyrium vocat *ipsum diuinæ sedis ascensum.* Clemens Alexandrinus libro 4. Stromatum sic describit; Martyrium, *Est expurgatio peccatorum cum gloria.* Lucifer Caralitanus in libro quòd moriendum sit pro Filio Dei assueerat, *Martyres Dei potentia in cælestibus regnis constitutos esse.* Eusebius Gallicanus homilia de S. Stephano, *Satis notum est, Martyres post emeritam militia presentis administrationem, in illud sæculum cum fauore cælesti cum pompa, & triumphali occursum, cum Angelica exultatione susceptos, ubi nunc remuneratoris benedictione satiantur, & ineffabilibus gaudiis perfruuntur.* S. Ephræm lib. de Pænitentia, & patientia, *considerate, quanta iis (nempe Sanctis Martyribus) in Deum per Martyrium fuerit fiducia. Crimina deleuerunt; & non tantum munera acceperunt in hac vita, sed, quòd amplius est, etiam cælorum regnum, atque paradysum consequuti sunt.* S. Maximus Taurinensis in Natali SS. Martyrum eiusdem Ciuitatis infert, *Si ergo Apostolo, & Martyri Petro Inferni porta non præuallet, quisquis sociatur Martyri, Tartaro non tenetur, Martyres enim Inferni porta non possidei, quia eos paradysi regna suscipiunt.* S. Augustinus tract. 124. in Ioan. affirmat, *Beato Petro per ingentem Martyrij gloriam soluto ab ipsius corporis onere concessisse Iesum, quòd Apostolus Paulus se concupisse dixit, & scripsit, dissolui, & esse cum Christo.* Enarratione in Psal. 85. *Contristatus est Beatus Cyprianus in Passione, modò consolatus est in corona. Modò & consolatus adhuc tristis est. Dominus enim noster Iesus Christus adhuc interpellat pro nobis. Omnes Martyres, qui cum illo sunt, interpellant pro nobis.* Libro 20. de ciuitate Dei, capite 13. *Anima victrices gloriosissimorum Martyrum, omnibus doloribus, ac laboribus superatis, atque finitis. Postea quam mortalia membra posuerunt, cum Christo vtrique regnauerunt, & regnant, donec finiantur mille anni, vt postea receptis etiam corporibus iam immortalibus regnent.* Epistola 108. ad Seleucianam, lib. 13. de ciuitate Dei, cap. 7. tradit, *Martyrii fungi vice Baptismi aquæ in ordine ad assequutionem regni cælestis. Quæ est constans sententia*

S. Prosperi

S. Prosperi epigrammate 87. S. Bernardi epist. 77. Venerabilis Petri Cluniacensis tract. contra Petrobrusianos, aliorumque Patrum apud Coquæum in commentariis ad lib. 13. S. Augustini de ciuitate Dei cap. 7. Theophylum Raynaudum part. 2. de Martyrio per pestem cap. 6. à n. 3. vsque ad 10.

36 Patet sufficienter propositionis assumptæ veritas ex tanta testium locupletum nube. Iam inde argumentor, ergo quæuis aliæ animæ separata à corpore in statu gratiæ, & libera à reatu venialis culpæ, ac temporalis pœnæ ingredientur illicò in cælum; cum non alia de causa peruium fiat per Baptismum aquæ, & sanguinis, quàm quia vterque Baptismus gratiam confert sanctificantem, & plenam absterionem à præfato reatu, si fortè contractus sit. Quapropter merito, iure S. Augustinus lib. 20. de ciuitate Dei cap. 9. postquam ex Apocalypsis 6. deduxisset, animas Martyrum regnare iam cum Christo, dixissetque, *ideò tantummodò Martyrum animas ibi commemorari, quia ipsi præcipuè regnant mortui, qui vsque ad mortem pro veritate certauerunt, addit, sed à parte totum, etiam ceteros mortuos intelligimus pertinentes ad Ecclesiam, quod est regnum Christi.* Et Innocentius III. Pontifex Maximus relatus num. 22. optimè adnotauit, sentiendum esse consimili ratione de aliis Sanctis id, quod de Martyribus.

37 Decima: Animæ grauibus deturpata delictis, includuntur in tenebrosis imæ terræ visceribus statim ac corporum relinquunt consortium. Ergo è contrà animæ, quæ sine reatu culpæ, & pœnæ separantur à corporibus, vel post hanc separationem immunes fiunt à reatu venialis culpæ, & pœnæ temporalis in Purgatorio, deferuntur sine mora ad supremam, lucidissimamque orbis partem nimirum ad Empyreum, postquam huius portas iussit Christus eleuari. Antecedens definitum est à Benedicto XII. & Concilio Florentino; compertumque est ex cap. 16. Lucæ, vbi de diuite Epulone dicitur, *Mortuus est Diues, & sepultus est in Inferno;* & ipse clamat, *Crucior in hac flamma.* Colligitur etiam à Patribus & Theologis, ex verbis illis Iobi cap. 21. v. 13. *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad Inferna descendunt.* Consequentiam suadent hæc S. Basilij verba homil. 2. in Exameron, *Atque his controuererit nemo, non is saltem, qui supercælestem lucem inter bonorum promissiones expectat, de qua Salomon ait, lux iustis semper est presens, & Apostolus Paulus, gratias agentes Patri, qui idoneos nos fecit in parte sortis Sanctorum in lumine. Etenim si qui condemnantur, in tenebras exteriores mittuntur; qui dignè egerunt, voluntate diuina, nimirum hos in lumine supercælesti suam habere requiem constat.* Hactenus ex Basilio. S. etiam Hilarius in Psalm. 2. præbuit exemplum comparationis faciendæ ex pœna ad præmium. Ait namque, *Idcirco de via iusta impij pereunt, quia in ea non erunt. Pereunt autem de via iusta, cum exarserit in breui ira eius. Non morosa hæc ira est, per quam de iusta via pereunt, ne quis sibi interim pœna lucro inter moras Iudicij blanditur. In breui namque exardescit ira. Excipit enim illos statim ultor Infernus, & decedentes de corpore, si ita vixerint, confestim de via iusta peribunt. Testes nobis sunt Euangelij Diues, & Pauper quorum vnum Angeli in sedibus Beatorum, & in Abrahæ sinu locauerunt, alium statim pœna regio suscepit. Ad eò autem statim pœna mortuorum suscepit, ut etiam fratres eius adhuc in supernis manerent. Nihil illic dilationis, aut mora est. Iudicij enim dies, vel beatitudinis retributio est æterna, vel pœna.* Sic Hilarius: cuius tamen compa-

ratio ex pœna ad præmium non ex accipiendâ æqualiter in supplicio Epulonis, & retributione Lazari; nam ille statim detrusus est in Infernum, incæpitque pati æternam pœnam damni, & sensus, hic vero introductus est in Abrahæ Sinum, vbi aliqualem obtinuit retributionem, tempori, & statui accommodatam, cum certa, & infallibili spe obtrimenti postea præmium completum visionis beatæ, & cælestium sedium possessionem, quando scilicet Christus moriens satisfaceret plenè pro originali culpa humani generis, & in cælum victor attendens, sterneret viam, & pararet locum Adamo, & eius posteris. Et hæc fuit causa, ob quam Deus, etsi prior sit ad præmiandum, quàm ad puniendum, non contulerit antiquorum Iustorum animabus præmium visionis beatæ ante Christi mortem, nec cælestium sedium possessionem ante eiusdem ad eas accessum, cum tamen Impiorum animas iam ab initio in Orcum deiecerit, & æterna pœna damni, ac sensus iustissimè multauerit. Quapropter cum in præsentiarum cessauerit præfata causa, arguitur optimè ex pœna ad præmium.

38 Illam statim infligi, non negauit S. Hieronymus in cap. 10. Matth. v. 28. vt ipsi affingit Cantapetrensis lib. Hypotyposeon cap. 2. colum. 143. Solum namque dubius circa modum, quo anima separata à corpore torqueatur per ignem materialem, non obstante spiritualitate animæ, addit Doctor Maximus, *vel eo certè tempore punietur, & supplicia sentiet, quando pristinum corpus receperit, ut cum quo peccauit, cum ipso & puniatur.* Nec quilibet opponat, animas decedentium hominum in peccato mortali, non debere esse peioris conditionis, quàm Dæmones; hos autem non detruos fuisse in Orcum statim, ac peccauerunt, nec torquendos, (vt vult Caietanus in 2. Petri c. 2. v. 4.) ab igne ante Iudicij diem, in quo ex aère caliginoso, vbi nunc versantur, deiciuntur præcipites in Orci carceres. Hæc enim de pœnæ Dæmonum dilatione talia sunt, vt si in eis expugnandis veræ doctrinæ de falsa triumphus staret, facile admodum esset, victoriam reportare, adductis in medium Scripturæ sanctæ, & Patrum testimoniis, ex quibus constat, Dæmones omnes mox, ac cælo deturbati sunt, incurrisse pœnam damni, ac sensus, siue hoc, siue illo modo dicatur pœna sensus causari in illis ex igne, vel expositiuo alio malo, quod Caietanus non negaret; fatiusque foret, si torturam ab igne iam nunc admisset, cum plerisque Patribus, & communi Theologorum opinione. Quoad hanc ergo partem, melioris conditionis Dæmones non sunt, quàm damnatæ animæ. Quoad inclusionem verò in Inferno, licet probabilius mihi sit cum Guilielmo Estio in c. 2. epist. 2. B. Petri, v. 4. Suario lib. 8. de Angelis cap. 16. n. 27. omnes Dæmones tunc, cum primùm expulsi sunt è cælo, deiectos fuisse in profundum Inferni, & in eius ignem, vt locum sibi deputatum experirentur; nihilominus qui admitteret, aliquos tunc non transfuisse aërem caliginosum, non idèd eos melioris conditionis faceret, quàm damnatas animas, siquidem detentio in aère ex dispensatione diuina ad exercitium hominum tentandorum nullatenus leuaret pœnam sensus. Indicant aliqui Patres, vagari nunc extra Tartarum omnes Dæmones vsque ad diem Iudicij. Sed licet id concederetur, adhuc ob proximam rationem, dicendum esset, meliorem conditionem non habere. Probabilius longè est multos intra manere tanquam in proprio loco, & ad maiorem afflictionem infelicitum animarum; & nullum inde exire, nisi ex peculiari

peculiari dispensatione diuina, cunctis simul non exhibenda, & aliquibus fortè nunquam ante diem Iudicij, in quo omnis Dæmonum turba iudicanda conueniet coram Christo; & præterea eos, qui exeunt, redire multoties, vt supremo ipsorum Principi Lucifero de gestis contra homines rationem reddant. Lege Suarium cap. illo 6. ac 17. Bellarminum etiam cap. 6. Maldonatum in cap. 8. Matthæi v. 29. Feuardenium in scholiis ad c. 26. l. 5. S. Irenæi, Arriagam tomo 2. in 1. p. disp. 26. sect. 10. Martinonum tomo 1. disp. 44. sect. 8. Antonium Rufcam lib. 5. de Inferno cap. 6. 7. & 8. Petauium tom. 3. Theologicorum dogmatum lib. 3. de Angelis cap. 4. Petrum Halloix cap. 27. vitæ S. Iustini, Pefantium 1. p. q. 64. a. 4. pag. 248.

SECTIO VI.

Diluuntur rationes, quæ videntur posse obici.

39 **A**Duersus stationem beatarum animarum in cælo ante generalem corporum resurrectionem argui potest primò, Christi beata anima non ascendit ad cælum, antequam descenderit ad Inferos, remeansque ex illis coniunxerit se iterum corpori. Ergo multò minùs aliorum hominum animæ ascendent in cælum; priùs quàm deferantur ad Inferos, & postea in die Iudicij reuocata resument corpora.

40 Secundò, æquum non est, vt anima cælestium sedium possessione donetur, & corpus, quod fuit particeps laborum in promerendis eisdem sedibus, maneat in terra. Cum ergo corpus exiturum sit extra cælum ante resurrectionem, existet etiam anima eius consors.

41 Tertiò; si perseverasset originalis innocentia status, iustus peracto cursu vitæ in hoc mundo, non transferetur immediatè ad cælum, sed ad aliù locum medium, vsquedum cum reliquis iustis hominibus transmitteretur ad illud, in finem sæculi. Ergo idem modò continget.

42 Expedit me facillè ab his obiectionibus: à prima quidem, quia animæ Christi ad Inferos descensus conueniens fuit, vt animas sanctorum inibi existentes solaretur sua præsentia, & inde postea extraheret; quæ ratio non valet pro animabus hominum aliorum in gratia, & sine reatu pœnæ decedentium, postquam Christi anima victrix rediit ab Inferis; imò sicut Christus moriens nos liberauit à morte, vt ponderat S. Thomas 3. p. q. 52. art. 1. in corpore, ita ipsius anima descendens ad Inferos exemit Sanctorum puras animas à simili descensu. Quòd autem Christi anima non sola, sed vnita corpori ascenderit in cælum, exemplar quidem est præmonstrans, sanctorum hominum animas, quando iterum informant corpora, ascensuras simul cum his, non verò præmonstrans, non antea ascensuras, ab his separatas. Ascendit Christi anima simul cum corpore, quia vtriusque vnio, & glorificatio exigebat locum cælestem, postquam corporis resurrectio fuit sufficienter manifestata per dies quadraginta; & vtriusque vnio, glorificatioque corporis non fuit dilata vsque ad finem mundi, quia vtrique debebatur recuperatio vnionis, & corpori vnito glorificatio, impedita antea ex dispensatione propter nostram salutem; debebatur, inquam, postquam vtriusque in morte sepatatio satis fuit declarata per horas ferè quadraginta. At aliis hominibus iustus neuti-

quam debetur tam accelerata recuperatio vnionis inter animas, & corpora, neque corporum tam accelerata glorificatio. Nam vt docemur à S. Thoma 3. p. q. 53. art. 2. ad 1. etfi caput, & membra conformentur in natura, sed non in virtute; excellentior est enim virtus capitis, quàm membrorum. Et ideo ad demonstrandam excellentiam virtutis Christi, conueniens fuit, ipsum tertia die resurgere, aliorum resurrectione dilata vsque ad finem mundi.

43 Ad secundam respondeo, animas, priusquam corpora, iustissimè donari cælestium sedium possessione, quia in istis promerendis anima, & corpus non se gerunt, tanquàm duæ personæ, sed sunt duæ partes eiusdem, & anima principalior, imò quæ sola verè, & propriè promeretur deseruente corpore tanquam instrumento. Præterea eligibilis, & optabilis est animæ separata à corpore euehi statim ad cælum, quàm manere in ignobiliore alio loco, interim dum corpus ad ipsum cælum euehitur, & corpori satis prospicitur, si suo tempore, quando resurgat, euehatur; hac enim ratione abundè remuneratur quidquid in promerendo præstitit, quin ipsius causa damnum dilata possessionis cælestium sedium redundet in animam.

44 Ad tertiam fateor, S. Augustinum lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 6. ancipitem se ostendere quoad antecedens, ait namque, *Si parentes filiis suis cedere ex hac vita oportebat, ita vt omne humanum genus per decessiones, & successiones certa numerositate impleteretur, potuerunt etiam homines genitis filiis, perfectaque humani officij iustitia hinc ad meliora transferri, non per mortem, sed per aliquam commutationem, aut illam summam, qua receptis corporibus fieri sancti, sicut Angeli in cælis; aut si illam dari non oportebat nisi omnibus simul in sæculi fine, aliquam inferiorem, quàm illa erit, qua tamen haberet meliorem statum, quàm vel hoc corpus habet, vel illa etiam, qua primitus facta sunt, viri ex limo terra, mulieris ex viri carne:* Hæc S. Augustinus. Sed cum exploratoriè procedat in re, coniecturis tantum subiecta, fas nobis fuerit cum Suario lib. 5. de opere sex dierum cap. 12. cum Arriaga tomo 2. in 1. p. disp. 43. sect. 8. n. 50. diuinare quemque hominem iustum, & omninò purum transferendum immediatè anima, & corpore ad cælum, quia nullum appareret fundamentum transmissionis ad alium locum medium, vbi maneret sine beatitudine animæ, & corporis quo ad vsque vnà cum cæteris omnibus eleuaretur ad paradysum cælestem. Inquies, congruum videri vt sicut nunc glorificatio corporum in cælo concedatur simul hominibus, ita etiam & tunc. Verùm quia tunc homines prædestinati non morentur, nihil causæ esset, ne beatificata permanentè anima non glorificaretur corpus ipsi vnitum; vel si huius glorificatio differenda videretur non secus ac modo, ideoque & beatitudo animæ inseparata, habitatioque vtriusque in cælo: patet inde discrimen ad animam pro statu præsentis, siquidem nunc non debeat carere beatitudine, & habitatione cælesti ratione corporis, à quo separatur.

SECTIO VII.

Elucidatur ex prophæticis Litteris existentia beatarum animarum in cælo.

45 **S**anctus Augustinus serm. 139. de tempore ait, *animas bonorum iuxta Philosophos ire ad superna cælorum, requiescere ibi in stellis, & luminibus istis conspicuis, vel quibuscumque cælestibus abditis secretis.* Origenes lib. 7. contra cellum testatur *persua*

persuasum habere, non solum Christianos, sed Iudæos, & alios multos tam Græcos, quam barbaros, quod superstit, & vitat post discessum a corpore humana anima Adduque, Et rationi consentaneum est, quod quacumque pura est, nullisque malitia grauata compedibus sublimis euolet ad puriora loca ætheris, relictis crassi corporis sordibus. Ob id mirum esse non debet, si antiqui sapientes felicitatem animarum in cælo fuerint aliquatenus odorati.

50 Ergo Plato in Phædone de pura terra in cælo puro sita philosophatur, iuxta eundem Origenem. Et referente Tertulliano lib. de Anima, c. 54. Omnes ferme Philosophi, qui immortalitatem animæ, qualiter volunt, tantum vindicant, ut Plato, qui quæ aliquod illi tempus indulgent ab excessu vsque in conflagrationem vniuersitatis, ut Stoici, suas solas, id est, Sapientium animas in supernis mansionibus collocent. Plato quidem non temere Philosophorum animabus hoc præstat :: Itaque apud illum in æthere sublimantur animæ sapientes, apud Arium in ærem, apud Stoicos sub Lunam. Rufus cap. 55. Sed in æthere dormitio nostra cum pueris, Platonis, aut in ære cum Ario, aut circa Lunam cum Endymionibus Stoicorum.

51 Clemens alexandrinus lib. 4. Stromatum laudat Epimarchum, qui aperte dicit, si fueris mente pius, nihil mali patieris mortuus, superius manet in cælis spiritus. Laudat etiam Pindarum canentem, Impiorum autem animæ sub cælo volitant incruentis doloribus, sub malorum ingis inenitabilibus; piorum autem in cælis habitant, cantibus beatum, magnum canentes in hymnis. Addit ipse Clemens. Non ergo huic de cælis animæ ad ea, quæ sunt deteriora, demittitur. Deus autem facit omnia ad ea, quæ sunt meliora; sed ea, quæ vitam elegit optimam ex Deo, & iustitia cælum terra commutat. Concludit post multa, Ego autem Christi spiritum orauerim, ut me in meam sustollat Hierusalem. Dicunt enim Stoici quoque, cælum quidem proprie esse ciuitatem, quæ autem sunt hic in terra, non utique Ciuitates, dici enim, sed non esse. Res enim bona est Ciuitas, & populus, honestus aliquis catus, & multitudo hominum, quæ regitur lege, sicut verbo Ecclesia, Ciuitas, quæ non potest circumferri, nec opprimi tyrannide. In terra diuina voluntas, in terra, sicut in cælo. Huius autem Ciuitatis imagines Poëta quoque condunt scribentes, Hyperborea enim, & Arismapia ciuitates, & campi Elysij sunt Reipublica, & ciuitatis istorum instituta. Scimus autem, Platonis quoque Rempublicam esse positam in cælo, ut exemplar.

52 Lactantius lib. 7. Diuinarum Institutionum cap. 12. affert hos ex Lucretij lib. 2. versus,

*Cedit item retrò de terra quod fuit ante
In terram; sed quod missum est ex ætheris oris,
Id sursum cæli fulgentia tecta receperant.*

Idem Lactantius c. 20. refert ex doctrina Stoicorum, animas quidem hominum permanere, neque interuentu mortis in nihilum resolui; sed eorum, qui iusti fuerunt, puras, & impatibiles, & beatas ad sedem cælestem, unde illis origo sit, remeare, vel in campos Elysios, ubi fruuntur miris voluptatibus. En vel ab Stoicis non denegatam stationem in cælo, si credis Lactantio. Audi etiam Senecam, etsi medullitus Stoicum, Tunc (scribit in epist. 79.) animus noster habebit quod gratuletur sibi, cum emissus his tenebris, in quibus volutatur, non tenui visu clara prospexerit, & totum diem admiserit, & redditus cælo suo fuerit, cum receperit locum, quem occupauit sorte nascendi. Præterea in epistola 102. Cum venerit dies ille, qui mixtum diuini hoc, humanique secernat, corpus hoc, ubi inueni, relinquam, ipse me diis reddat; nec nunc sine

illis sum, sed grani, terrenoque detineor. Per has mortalis cui moras illi meliori vitæ, longiorique præluatur :: Alia origo nos expectat, alius rerum status. Nondum cælum nisi ex intervallo pati possumus :: veniet qui te releuet Dies, & ex contubernio fedi, atque olidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu, quantum potes, subuola: ab aliis, nisi quæ etiam necessariis cohærebunt, alienæ. Iam hinc altius aliquid, sublimiusque meditare. Aliquando tibi natura arcana reteguntur; discutietur ista caligo, & lux undique clara percutiet. Imaginare tecum, quantum ille sit fulgor, in syderibus inter se lumen miscuentibus. Nulla serenum umbra turbabit; equaliter splendebit omne cæli latas. Dies, & nox æris infimi vices sunt. Tunc in tenebris vixisse dices, cum totam lucem totus aspexeris, quam nunc per angustissimas oculorum vias obscure intuens, & tamen admiraris tam procul. Quid tibi videbitur diuina lux, cum illam suo loco videris? Hæc ille. Similia, sed breuiora habet in consolatione ad Polybium c. 28. licet aliquantulum addubitet de loco, qui solutas vinculis animas beatorum recipit sinu. Concordat prioribus Seneca declarator in his verbis Suasoria 6. sub persona Arellij Fusci, Animus diuina origine haustus, cui nec senectus vlla, nec mors, onerosi corporis vinculis exsolutus, ad sedes suas, & cognata sidera recurrit. Sed & Seneca Tragicus confirmat id ipsum in Hercule Furente, Actu. 3.

*Quisquis est placide potens
Dominusque vitæ, seruat innocuas manus,
Et incruentum mitis imperium regit,
Animoque parci: longa per mensus diu
Felicis aui spatia, vel cælum petit,
Vel lata felix nemoris Elysij loca.*

53 Cicero in somnio Scipionis plura germana interferit; inter alia inducit Paulum Patrem ita loquentem cum Scipione, Iustitiam cole, & pietatem, quæ cum sit magna in parentibus, & propinquis, tum in patriam maxima est. Ea vitæ via est in cælum, & in hunc cælum eorum, qui iam vixerunt, & corpore laxati, illum incolunt locum, quem vides (erat autem is splendidissimo candore inter flammæ circumelucens) quem vos, ut à Graiis accepistis, Orbem Lactentem nuncupatis. Macrobius lib. 1. expositionis Somnij, cap. 11. post relatas Platoniorum duas sententias circa sedem animarum in cælo decernit conuenienter ad eam, cui rationem amicitiosem putat, animas beatas ab omni cuiuscumque contagione corporis liberat, cælum possidere. Rufus Cicero in Lælio tradit ex Pythagora animos hominum esse diuinos, usque cum ex corpore exissent reditum in cælum patere optimoque & iustissimo cuique expectatissimum. In Dionysio Halycarnasseo lib. 8. Romanarum antiquitatum dicebat Veturia ad Martium Coriolanum filium: Et si quis est locus, qui humanas animas corpore solutas recipiat, non Infernus ille, & luce carens locus animam meam excipiet, ubi sceleratorum sedes esse ferunt; nec Campi, quos Letheos vocant; sed sublimis, & purus æther, in quo Diis genitos sublimem, & beatam vitam degere fama est.

54 Apud Silium Italicum lib. 15. sic virtus Scipionem alloquitur,

*Federe certo
Degeneres animas tenebris damnant Auernis.
At queis ætherei seruat seminis ortus,
Cæli porta patet.*

De anima ipsiusmet Scipionis in cælo ob egregiam moderationem, pietatēque, vide Senecam Philosophum epist. 86. & de Herculis anima Senecam Tragicum in Hercule Octavo Actu 5. à versu 1937. Præterea de Pythagoræ, Platonis, ac Rufini animabus,

bus, vide Damascium in Isidori philosophi vita cod. 242. Phocianæ Bibliothecæ, Himerii cod. 243. Apud Propertium lib. 4. elegia 12. nescio quæ fœde se canit,

*Moribus, & cœlum patuit, sim digna merendi,
Cuius honoratis ossa vehantur equis.*

Statius Sylvarum 2. in Genethliaco Lucani,

*At tu, seu rapidum poli per axem
Fama curribus arduis leuatus,
Quæ surgunt anima potentiores
Terras despicis, & sepulchra rides.*

Quidius in Epilogo Metamorph. sperat de se,
Parte tamen meliore mei super alta perennis

Astra ferar.

Manilius lib. 4. Astronomicôn nullatenus dubitat de statione animarum in cœlo,

*An dubium est, habitare Deum sub pectore nostro,
In calumque redire animas, caloque venire?*

Idem Manilius lib. 1.

*An fortes anime, dignatæque nomina cœlo
Corporibus resoluta suis, terraque remissa
Huc migrant ex orbe, suamque habitantia calum
Athereos viuunt annos, mundoque fruuntur?*

Phocilides Græcus,

*Anima namque manent incorrupte in mortuis,
Spiritus Dei est imago, & usus mortalibus;
Corpus verò ex terra habemus, & omnes in eam
Resoluti puluis sumus: cœlum verò spiritum recipit.*

Iulianus Imperator Oratione 6. Sed neque hoc contentus uno, etiam illud quidquid in nobis est anima præstantius, & diuinius, quod à nullo edocti diuinum nescio quid esse suspicamur omnes, & in cœlo, tanquam in domicilio collocamus, inuestigare conabitur. Et hæc satis de Ethnica litteratura, cuius opulentum promptuarium inuenies in Marsilio Ficino lib. 18. de Immortalitate animorum cap. 8. Ioanne Baptista Crispo de Ethnicis Philosophis cautè legendis, distributionis 1. lib. 8. pag. 122. Abulensi in opusculo de statu animarum post hanc vitam, Augustino Stheucho lib. 9. & 10. de perenni Philosophia, Lipsio lib. 3. Physiologiæ Stoicorum, Dissertatione 23. Theophilo Raynaudo dist. 7. Theologiæ naturalis, q. 4. art. 5. Cerda in c. 54. & 55. libri Tertullianici de Anima, Cornelio in Ecclesiastem c. 3. v. 21. Pinto Ramiresio tract. 1. Spicilegij sacri c. 14. & in Parallelis Politicis à n. 1086. vsque ad 1094. Cresollio in Anthologia sacra c. 1. l. 6. Barthio lib. 2. aduersar. c. 14. lib. 4. c. 17. lib. 19. c. 6. animaduers. ad Panegyri. Claudiani de tertio Consulatu Honorij vers. 107. Heraldio animaduersione ad pag. 83. Arnobij, Boissardo in Pythagora pag. 298. Vbi ex Ioanne Hugonio ad extremas Indiæ regiones profecto refert, Brachmanas credere Iustorum animas post mortem cœlo inferri, & assistere summo Numini.

55 Inter Iudæos etiam eandem inualuisse persuasionem colligi potest ex cuiusdam verbis apud Egesippum iuniorem lib. 3. de excidio vrbis Hierosolymitanæ cap. 16. Vbi (inquit) Deus Hebræorum, qui docet iustos mortis contemptum habere? Refugere etiam debere terrenum habitaculum, anhelare ad superna, ad regionem paradisi, vbi Deus ipse piarum animas conseruauit? Et lib. 5. c. 41. fatur in hunc modum Titus Imperator, Audieram equidem intolerabilem huius populi ferocitatem, qui incredibilibus opinionibus in omnem excitat insolentiam. De cœlo se genus ducere, ibi primum induisse corporis formam, cœli se fuisse incolas, descendisse ad cultus terrarum, de terris ad cœlum redire. Eleazar Princeps Sicariorum subdit in c. 53. Vbi autem fuerit anima (iusta

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

& immunis à reatu pœnæ) absoluta vinculis istius carnis, in illum purum, & splendidum, superiorémque reuolat locum, atque adest Domino Deo suo, sanctorumque habitaculis fruitur, & beatorum gaudet consortiis. Fortè Egesippus more historico inducit loquentes Iudæos, & non tam ex propria ipsorum sententia, quàm ex Christiana Authoris.

SECTIO VIII.

Prima Classis Patrum, & Ecclesiasticorum Scriptorum, qui cum Sanctorum animas existere iam in Cælo affirmant, de visione Dei iam habita iudicant, aut indicant secus. Præmittitur ad Lectorem monitio de iis, qua in Patribus nonnullis minus benè sonantia aliquando deprehenduntur.

56 Stabilita iam ab autoritate, & rationibus orthodoxa doctrinâ, inutilem operam non impendam vt censo, si veteres Scriptores Ecclesiasticos, qui ante definitionem Pontificis summi Benedicti XII. videntur opinati aliter, adducam, & expendam, diuidens in varias classes maioris gratiâ claritatis. Interim, dum labori me accingo, lectorem admoneo cum Alfonso Castrensi, ne existimet antiquorum Patrum dicta ideo in hoc loco à me exarari, vt illorum gloriam, & honorem de hac occasione vel tantillum minuam. Absit enim à me tam maleuolus animus, Nam etiamsi id optassem, tantus ego non sum, vt id assequi potuissem. Et prudenti cuius, qua meritò offendunt in iis, quos tanquam Luminaria Deus in Ecclesia sua constituit, vt eorum desuper illuminemur excellenti scientia, atque doctrinâ, sic haberi debent: cum Facundo Hermianensi in lib. 6. pro defensione trium Capitulorum Chalcedonenfis Concilij cap. 5. Sicut ipsorum quoque luminarium defectus, qua licet nonnunquam splendoris sui detrimenta sustineant, non tamen amittunt luminaria esse, quod sunt. Exarabo ergo Patrum dicta exorbitantia à veritate Catholica iam definita, & quæ specie tenus desectunt, ne lector si in ea incidat, quæ benignam interpretationem non admittunt, incautus offendant in tantorum Patrum autoritate. Sè autem aliter illos, quàm ego existimo, sensisse aliunde constiterit, precor cum Castrensi, vt me magis ignorantem, & inscium, qui illorum dicta non intellexerim, quàm maleuolam censeat.

57 His præmonitus lector, haud quaquam mihi interminabitur illâ Facundi Hermianensis censurâ in lib. 12. cap. 1. Sicut nimis indecorum est, & offensum, vt eorum peccata, quibus testimonium iustitiæ Scriptura Dei perhibuit, curiosissimè, requirerent denotemus, hinc volentes sancti, atque incontaminati videri; ita nimis indecorum est, atque offensum, vt ignorantiam eorum, quibus testimonium sanae doctrinæ Ecclesia Dei perhibuit, scrupulosissimè perquiramus, & si quos eorum deprehendimus, vel puauerimus errores, in vnum congestos ventilemus, hinc volentes videri docti, atque Catholici. Sed quemadmodum illorum peccata, ita & horum, si qua inuenitur ignorantia, sufficit vt cum legimus, improbemus, Apostolo dicente, Omnia probate, quod bonum est, tenete. Atque vt illorum vitam, non ex quibusdam culpabilibus factis impiam, sed ex aliis multò pluribus rectis iustam, secundum Scripturam Dei testimonium iudicamus; ita & horum doctrinam non ex quibusdam culpabilibus

n dictis

dictis hereticam, sed ex aliis multo pluribus rectis Catholicam secundum Ecclesie Dei testimonium indicemus.

58 Nonnullis valde arridet ea Henrici Henriquez animaduersione lib. 1. de Pontificis Romani eoque cap. 16. §. 2. Patres, qui sanctitate, & sapientia excellunt, si aliquando non satis clarè veritatem attigerint, digni sunt, ut pia expositione ad veritatem trahantur; quamvis enim forte eum sensum non intenderunt, Deus speciali cura ita illorum verba temperavit, ut in verum sensum prodesse possent. Si verba detorqueri in verum sensum, receptumque non possint, modestè rejiciatur sententia. Subiciatur tamen causa excusationis, quod sine pertinacia errauerint in re, quæ illorum tempore nondum erat definita aperit: & veritas aliorum Patrum testimonio confirmanda est; nam illi alibi subiecerunt sensum, sententiámque suam censura, & determinationi Ecclesie Romana. Sic Henriquez, qui imitatus videtur Catharinum lib. 4. Annotationum aduersus Caietanum, ubi ait, Non est querendum semper quid Sancti intenderint, sed quid dixerint, aut quid expresserint in eorum verbis, quia non est inconueniens dici multa à Sanctis, quæ exponi possunt, ac debent secundum veritatem, licet ipsi forte ad eam non intenderint, eo quod Deus magis habet providentiam in eorum dictis propter alios, quam in eorum mente. Confirmat id Catharinus cum ipsomet Caietano, & in exemplum affert S. Thomam, de quo Caietanus, Verba Innocentij in cap. cum Martha: ad verum sensum trahit non curans de intentione opinantis, accidens migrare de subiecto in subiectum. Additque, Sapientissimè verba Augustini, & aliorum ad bonum, ac verum sensum etiam torquere conatur, non ignorans etiam aliud eos intendisse. Sed tantorum virorum pace, si Patrum mens alia est, quam quæ verbis præfertur, non videretur dissimulanda Theologo, quando dedita opera agitur de ea inter homines doctos, ipsaque se prodit siue ex antecedentibus, siue ex subsequenter verbis, siue ex alibi dictis, fucata enim, & delusoria interpretationes Patrum dedecent homines veritatis indagatores, qui solo verborum cortice gaudere non debent. Illud verò, quod de S. Thoma dicitur, scilicet à consilio SS. Patribus affinxisse sensum, quem alienum ab ipsis putaret, nunquam mihi persuadebo.

59 Exordior primam classem promissam. In qua Theophylactus ad cap. 23. Lucæ ait, Sancti, tametsi nondum perfectè bonis fruuntur, iam tamen versantur in locis lucidis, & fragrantibus, & pulchris tabernaculis, etiam si nondum distributionem regionum honorum assequantur. Ita & Latro in paradiso fuit, etiam si nondum perfectè acceperit, ne absque nobis perfectus sit. Et omnes sancti, quotquot participes facti sunt spiritualium donorum, & arrhabonem habent spiritus in paradiso sunt, etiam si nondum perfecti fuerint, & regnum acceperint. Hactenus Theophylactus, qui non loquitur de Paradiso terrestri, sed cælesti, ut constat ex alijs eius verbis in idem cap. 23. Lucæ transcriptis in exercit. 18. n. 116. & in hac præfati n. 4. Animabus autem Sanctorum in ipso existentibus negat visionem beatam, aut perfectam beatitudinem usque ad diem Iudicij, tum in apposito loco, tum in cap. 16. Lucæ, tum in cap. 11. ad Hebræos. Adhæret Theophylacto Euthymius in c. 13. ac 16. & 23. Lucæ. Additque in cap. 14. Ioannis vers. 3. Sanctos qui ante Christum ascenderunt in cælum (in quo etiam erravit,) & si simul cum Christo sint, at non simul regnare.

60 Oecumenius videtur in eadem fuisse mente,

ac Theophylactus, si conferantur, quæ habet in cap. 11. & 9. ad Hebræos. Nam in cap. 11. scribit: Ne illi sanè nobis præstantiores sint, si prius coronarentur, quam nos, unum decreuit retributionis esse, idemque tempus, ut nos quoque unà cum illis coronemur. Id verò nostri causa factum est. Illi enim præmio sedent carentes, nostrum præstolantes aduentum. in cap. verò 9. scribit, Cælum factum esse peritum per Christum, cum antea fuisset inuivum. Et licet proximè dixisset, Quod verò in Sancta Sanctorum Pontifex, isque solus ingrediebatur, typus idem fuit, quod solus Christus verus ille Pontifex, ipsum penetraverit cælum, sed reliquum iam est, ut reuersus, hominum genus secum adducat, intelligi potest, quatenus Christus reuertens ex Iudicio generali adducat secum in cælum beatorum hominum glorificata corpora; cum ante illud tempus solis animabus ipsorum fuerit peritum. Si hæc interpretatio non placeat, displicere debet in Oecumenio, quod Sanctorum animæ non adeant cælum, nisi post diem Iudicij; & quod extra careant præmio visionis beatæ. Trium horum Græcorum autoritas non est magni momenti. Nam Theophylactus, qui vivebat sub annum 1071. fuit schismaticus, ut notant Baronius, Bellarminus, & Myraus; sequenti sæculo circa annum 1118. vixit Euthymius, & iam tunc Græci in multos errores abierant. De Oecumenij ætate non constat, si floruit sub annum 1080. ut suspicantur aliqui, serpebat eo tempore Græcorum schisma.

61 S. Bernardus in serm. 4. de festo omnium Sanctorum colludere videtur his Græcis Autoribus. Tradit namque, Iustorum animas post Christi Ascensionem non deferri in sinum Abrahæ, ut antea, sed in cælum, & ibi collocari sub altari Dei... donec veniat tempus, in quo procedant completo numero fratrum, & percipiant regnum, quod est paratum ab origine mundi. Porro altare ipsum, de quo nobis habendus est sermo, ego pro meo sapere nihil aliud esse arbitror, quam corpus ipsum Domini Salvatoris. Credo autem, quod & ego super hoc sensum eius habeam; præsertim cum audiam eum in Evangelio promittentem, ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur, & aquila. Interim ergo sub Christi humanitate feliciter Sancti quiescunt, in quam nimirum desiderant Angeli ipsi proficere: donec veniat tempus, quando iam non sub altari collocentur, sed exaltentur super altare. Sed quid dixi? Nunquid humanitatis Christi gloriam non dicam hominum, sed vel Angelorum assequi poterit quis, ne dum superare? Quoniam igitur modo super altare dixerim exaltandos eos, qui nunc sub altari quiescunt? visione vti que, & contemplatione, non pralatione. Ostendet enim nobis filius, ut pollicitus est, semetipsum, non in forma serui, sed in forma Dei. Ostendet etiam nobis Patrem, & Spiritum sanctum, sine qua nimirum visione nihil sufficeret nobis, quoniam hæc est vita æterna, ut cognoscamus Patrem verum Deum, & quem misit Iesum Christum, & in eis, quod non est dubium, etiam Spiritum utriusque. Transiens quippe ministrabit nobis, nonas vti que, & usque ad tempus illud nobis penitus inexpertas delicias manifeste sue contemplationis. Hucusque S. Bernardus, quem nulla ratione exponi posse fatetur Lorca Cisterciensis in 1. 2. disp. 36. memb. 3. quia claris verbis dicit, animas ante diem Iudicij videre solam humanitatem Christi, & post diem Iudicij eleuari ad visionem diuinitatis. fatentur id ipsum Sixt. Senensis lib. 6. Biblioth. sanctæ annot. 345. Ægid. Lufit. q. 5. art. 2. §. 1. à n. 17. usque ad 30. Martin. de Ledesin. in secunda quartæ q. 71. art. 2. Pereir. in c. 6. Apoc. disp. 21. Ribera ibi v. 9. Fernand. in thes. lib. 2. cap. 24.

cap. 24. n. 5. Castro, Salas & Petavius supra. Quod si ita sit, assertum tamen est à S. Bernardo sine præiudicio, si cui fortè aliter fuerit reuelatum, quæ sunt eius verba in principio sermonis, & alibi sæpe definitam iam sententiam insinuat, ut videre est in locis conquisitis à Bellarmin. & Valentia, licet Aggidium non quietent.

62 Bellarminus, & Valentia, ipsisque antiquior Gabriel lect. 67. in Canonem Missæ enituntur ab omni nota liberare S. Abbatem: nam ex regula Arnobij in Psalm. 91. *Quæ lucida sunt in Patribus, præiudicium ab obscuris locis pati non debent.* Primus exponit de beatitudine perfecta animæ comparanda post diem Iudicij, quia tunc anima coniuncta corpori eleuabitur ad maiorem beatitudinem essentialem, ut, quin arguantur erroris, putarunt Doctores memorandi in n. 134. inuente ipso S. Bernardo in lib. de Deo diligendo cap. 12. & 13. Amplexus est & Vasquez illam expositionem. Secundus interpretatur de beatitudine consummata animæ, & corporis habenda post diem Iudicij. Tertius intelligit de beatitudine tunc obtinenda excludente omne desiderium resurrectionis corporis, & impletionis ciuitatis cælestis. Consentiant Lessius supra: Duallius tract. de quatuor Nouissimis q. 7. art. 3. pag. 687. Philippus Gamachæus 1. 2. q. 4. lect. 2. cum Francisco Syluio, Ioannes Neapolitanus q. 41. ex variis punct. 4. in solutione ad 3. qui aliis etiam explicationibus verba S. Bernardi deliniunt. Sed quamuis sufficerent pro sermonibus 2. & 3. ac 5. de eadem festiuitate, incertum mihi est, an pro 4. in quo verbis verbis. *Credo autem, quod & ego super hoc sensum eius (id est Saluatoris) habeam,* denotat S. Bernardus inuictum aliquid à se dicendum, quod lib. 5. de consideratione ad Eugenium relinquere videtur in medio quasi non omninò exploratum, ait enim, *Nonne cum caperis circuire lucidas mansiones, & sinum illum etiam Abrahæ curiosius perscrutari, & sub altari, quodcumque illud est, Martyrum reuifere animas, in prima stola secundam patientissimè expectantes, &c.*

63 S. Bernardi ætate Philippus Abbas Bonæ spei lib. 1. in cantica Canticorum cap. 25. veram doctrinam ea tempestate expressit, ait namque, *Sancti Angeli tam Patris, quam filij semper faciem intuentur, & ab eius intuitu aliena Sanctorum anima non habentur, quæ à mundo nequam, & à carnis ergastulo iam erepta in eiusdem cum Angelis quietum sponfi cubiculum sunt recepta.* Richardus etiam de S. Victore vtrique coætaneus, non solum tradit in lib. 1. de Emmanuele c. 12. *neminem post passionem, & resurrectionem Christi credi descendere ad Inferos ex his, qui sunt ad vitam prædestinati.* Sed ulterius in lib. 2. super Apocalypsim cap. 8. docet, Sanctorum animabus in cælo datam iam stolam vnam glorificationis, ac beatitudinis cum promissione glorificandorum corpora, quæ est altera stola.

SECTIO IX.

Secunda Classis eorum, qui cum tradant Sanctorum animas ante diem Iudicij donari cælesti sede, & beata visione, exprimunt tamen, aut innuunt, commorari aliquandiu in aliis locis, & sine beata visione.

64 **O** Rigenes lib. 2. Patriarchon. cap. 12. inquit, *Sanctos quoque discedentes ex hac vita per-*
P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

manere in loco aliquo in terra posito, quem paradysum dicit Scriptura diuina, velut in quodam eruditionis loco, & ut ita dixerim, auditorio, vel schola animarum, in quo de omnibus his, quæ in terris viderant, doceantur: iudicia quoque quedam accipiant de consequentibus, & futuris, sicut in hac quoque vita positi iudicia quedam futurorum, licet per speculum, & in enigmate, tamen ex aliqua parte conceperant, quæ manifestius Sanctis in suis locis, & temporibus reuelantur. Si quis sanè mundus corde, & purior mente, & exercitior sensu fuerit, velocius proficiens, citò ad aeris locum ascendet, & ad cælorum regna perueniet per locorum singulorum, ut ita dixerim, mansiones, quas Græci quidem Sphæras, id est, Globos appellauerunt, Scriptura verò diuina Cælos nominat. In quibus singulis primò quidem perspiciet ea, quæ ibi geruntur: secundo verò rationem, quare geruntur, agnoscat; & ita per ordinem aggreditur singula, sequens eum, qui transgressus est cælos, Iesum Filium Dei dicentem, ubi sum ego, & isti sint mecum. De eisdem mansionibus agit lib. 4. Patriarchon cap. 2. & hom. 26. in Numeros, ubi scribit, illam figuram esse exeundi de Aegypto, cum relinquit anima mundi huius tenebras, ac natura corporea cecitatem, & transfertur ad aliud saculum, quod vel sinus Abrahæ, ut in Lazaro, vel paradysus, ut in Latrone, qui de cruce credidit, indicatur; vel etiam si qua nouit Deus esse alia loca, vel alias mansiones, per quas transiens anima Deo credens, & perueniens usque ad flumen illud, quod lacificat ciuitatem Dei, intra ipsum, sortem promissæ Patribus hereditatis accipiat.

65 Homilia 21. scripserat, videri sibi per Leuitas indicari illos, qui nullis corporea natura obstaculis hebetati; sed omnium visibilibus gloriam supergressi, in sola sibi sapientia Dei, & verbo eius viuendi usum, exercitiūque posuerunt, qui corporeum nihil requirunt, nihil rationis alienum.... Isti ergo hereditatem non habent in terris; sed supergrediuntur summa cæli fastigia, & ibi semper in Domino, semper in verbo eius, semper in sapientia, & voluptate scientiæ eius delitiabuntur.... Qui autem inferiores sunt, nec in iustum profectuum verticem peruenierunt, hereditatem terra accipient, licet sublimioris alicuius, & potentioris.... Sed isti quidem magni, & isti beati, sed beatiiores illi, qui iam non per speculum, & in enigmate, neque in substantiis corporalibus, sed facie ad faciem Deum videbunt. Lib. 10. in Leuiticum commendat dignitatem eorum, qui sequuntur Christum usque ad interiora cæli magnis his verbis, *Addit post hæc Scriptura, & non erit, inquit, homo, cum ingreditur Pontifex intra velamen interius in tabernaculo testimoniij. Quomodo non erit homo? Ego sic accipio, quod qui potuerit sequi Christum, & penetrare cum eo interius tabernaculum, & cælorum excelsa conscendere, iam non erit homo; sed secundum verbum ipsius tanquam Angelus, aut etiam fortè ille super quem sermo complebitur, quem ipse Dominus dixit, Ego dixi, Dii estis, & filij Excelsi omnes. Ex appositis testimoniis tertium intelligendum est instar primi, & secundi; quatenus qui aliquando accipiunt hereditatem terræ loco præmij, & Deum non cognoscunt facie ad faciem, eleuentur tandem ad cæli fastigia, & ad visionem intuitiuam Dei.*

66 Homilia 13. in Ezechielem, & homilia 1. in Cantica videtur designare paradysum terrestrem in habitationem Beatorum. Nam cum in priori homilia latè proposuisset, Beatum Latronem in paradisi terrestri delitiis constitutum fuisse, concludit, *Ad hanc beatitudinem tu festinas, qui videris plangere.* In posteriori autem sic fatur,

Qui dignus fuerit redire, & esse cum Christo, qui que in paruo fidelis inuentus, constituetur super multa, ille gustabit, & capiet voluptatem Domini, perductus ad locum quendam, qui pro huiusmodi ciborum copiis, & varietatibus, deliciarum nominatur locus. Propter quod & in Edem positus dicitur, quod delicias indicat. Sed in hac posteriori fortè sub typo Paradisi terrestri indicat cœlestem; & tam huius posterioris, quàm prioris illius verba accipi possunt ea ratione, ut ex Paradiso terrestri, qui in eo collocentur, progrediantur postea ad cœlestem.

67 Homilia 7. in Leuiticum videtur denegare vsque ad diem Iudicij perfectis quibusvis visionem beatam. Ait enim, *Nondum receperunt latitiam suam, nec Apostoli quidem; sed & ipsi expectant, ut & ego latitia eorum particeps fiam. Neque enim discedentes hinc Sancti continuo integra meritorum suorum premia consequuntur; sed expectant etiam nos, licet morantes, licet desides. Non enim est illis perfecta latitia, donec pro erroribus nostris dolent, & lugent nostra peccata: : Vides ergo, quia expectat adhuc Abraham, ut qua perfecta sunt, consequatur. Expectat & Isaac, & Jacob, & omnes Propheta expectant nos, ut nobiscum perfectam beatitudinem capiant.* Exponendus tamen est de perfecta beatitudine, quantum ad glorificationem corporis, nisi dicas, varium fuisse. S. Iustinianus Toletanus, qui lib. 2. Prognostici capite 28. libro 3. capite 35. loquitur eodem ferè modo, exponi debet similiter (de quo Ludouicus Tena latè in capite 11. epistolæ ad Hebræos difficult. 28. sect. 1. num. 4.) cum ex libro 2. capite 8. 12. 13. & 37. constet, ipsum censuisse Sanctos in cælo videre iam Deum: quod etiam disertè traditum est à Paulo Diacono Emeritensi lib. de vita, & miraculis Pattum Emeritensium tum in præfatione, tum in capite 8. & in capite 21. ab Etherio, & Beato lib. 1. contra Elipandum, necnon à S. Eulogio in documento Martyrij dicatò Floræ, & Mariæ Virginibus, & alibi sæpè, à Luca Tudensi libro 1. contra Albigenes cap. 2. quos Authores idcirco memoro, quia vetustate nobiles, & contestes fidei antiquæ suos inter, nostròsque Hispanos. Addo duos in Hispania ex Iudaismo ad Christianam fidem conuersos, Hieronymum à sancta Fide, libro 1. contra Iudæos cap. 7. Petrum Alfonso in Dialogis titulo 10.

68 Origeni videretur instituisse S. Greg. Magn. cum in lib. 4. Dialogorum cap. 25. quæsitus à Petro, an nunc ante restitutionem corporum in cælo recipi valeant anime Iustorum? Respondet, *Hoc neque de omnibus Iustis fateri possumus, neque de omnibus negare, nam sunt quorundam Iustorum anime, quæ à cœlesti regno quibusdam adhuc mansionibus differuntur. In quo dilationis damno quid aliud innuitur, nisi quod de perfecta iustitia aliquid minus habuerunt. Et tamen luce clarè constat, quia Perfectorum anime mox ut huius carnis claustra exeunt, in cœlestis regni sedibus recipiuntur. Item S. Ansel. inquiriens in Elucidario, Perfectorū animas; cum de corpore exiunt, indaci in Paradisum cœlestem: Iustorum verò quibusdam mansionibus differri. Nam à corporibus exuta in terrenum Paradisum, vel potius in spirituale aliquod gaudium ab Angelis perducuntur, cum spiritus in locis corporalibus non habitare credantur. Est quidam ordo Iustorum, qui imperfecti dicuntur, qui tamen in libro Dei scribuntur, ut sunt coniugati, qui mortui pro meritis in amantissima habitacula recipiuntur. Ex his multis ante Iudicium precibus Sanctorum, atque elemosynis viuientium in maiorem gloriam assumuntur, omnes tamen post Iudicium Angelis consociabuntur.*

Sunt quidam de electis, quibus multum deest de perfectione, qui crimina sua differunt panitere, hi: : à sanctis Angelis Damonibus permittuntur purgandi, qui tamen eis nocere non poterunt, plusquam ipsi promeruerunt, aut quàm sancti Angeli permittunt. Hactenus ille, sed Sanctorum animas puras, cum è corpore abeunt, introduci in Paradisum cœlestem, repetit Anselmus in c. 5. Epist. 2. ad Cor. in 2. ad Philipenses, in 12. ad Hebræos, in 20. Apocalypf. & libro de similitudinibus capite 43. 46. 124. nisi velis intelligi debere iuxta locum appositum ex Elucidario. Præterea in capite 11. ad Hebræos vsurpat Origenis verba adducta in præcedenti numero; explicandusque videtur, ut Origenes, ac S. Iulianus ibi; sicut & in sermone de Beatitudine capite 7. & in lib. de similitudinibus capite 51. dicit, *constare, animas Sanctorum, quæ iam cœlestia tenent, nondum plena felicitate frui, donec incorruptibilitate corporum suorum potiantur, quàm cum adepti fuerint, non erit quid amplius velint.* Nisi & in his etiam sub intelligas sensum Elucidarij.

69 Quia tamen sub lite est, an singula hæc opera parentem habeant Anselmum, idcirco ex Elucidario non debet peti sensus aliorum, in quibus Catholicæ doctrinæ fauetur ab Authore, aut concordia cum ipsa locus patet, ut in verbis relatis ex genuino S. Anselmi sermone de Beatitudine, vnde translata sunt in capite 51. libri de Similitudinibus. Neque multum curandum est de autoritate Elucidarij, cum non sit certum produisse ab Anselmo. Trithemius ad scribit illud Honorio Augustodunensi, Noster Raynaudus indignum factum putat Parente Anselmo, et si ex huius operibus nonnullos in illo confutos centones agnoscat. Qui S. Anselmi conscripsit vitam Edinerus, eiusque libros adnotauit, nullam Elucidarij mentionem facit, ut nec Bellarminus, nec Possseuinus. Quoad S. Gregorium Magnum dico, exponi posse de mansionibus Iustorum expiatorum in Purgatorio ob residuum aliquem reatum.

70 Florus Magister, qui floruit tempore Caroli Calui ad annum Domini 876. consensisse videtur Origeni, dum in Expositione Missæ inquit, *Sunt quorundam Iustorum anime, quæ cœlesti regno licet in beata quiete, quibusdam adhuc mansionibus differuntur.* S. Ambrosius lib. 5. in epist. 19. ad Honoratianum innuit simile quid. En verba, *Latroni illi confitenti dicitur, Amen amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso. Ille dixerat, Memento mei, cum veneris in regnum tuum; Christus non de regno respondit, sed ad causam: Hodie mecum eris in paradiso, id est, reformandum est ante, quod amissum est, postea conferendum id, quod augendum est, ut per paradisum ad regnum perueniatur, non per regnum ad paradisum. Seruatur discipulis, quod plus conferratur pro laboribus, idcirco incolatum promissit, regnum distulit. Itaque is, qui sub iectu mortis conuertitur, & confitetur Dominum Iesum, mereatur incolatum paradisi. Qui verò multo ante se exercuit, & Christo militauit, habeat paratum stipendium suum regnum, cuius se remuneratione donatum gaudeat. Ideoque Petro dicitur, Tibi dabo clauas regni cælorum. Ex patrocinio conuersus requiem habet, in Apostolatum probatus accepit potestatem.* In his verbis Ambrosius vnum è duobus significat, nempe Sanctorum aliquorum animas, vel paulatim progredi ex Paradiso terrestri, aliove loco delicioso ad regnum cœleste, vel in eodem regno cœlesti ex minori ad maiorem deuenire beatitudinem essentialem ante diem Iudicij, aut post.

SECTIO X.

Tertia Classis eorum, qui insinuant Sanctorum animas pergere in cælum, sed diuertendo ad paradysum terrestrem. Tractatur de earum celeritate in motu ad cælum, & de instanti, quo beatam obtinent visionem.

71 **D**elius Noster in Adagialibus sacris veteris Testamenti, Adagio 789. refert ex S. Theophilo Patriarcha Antiocheno lib. 2. ad Autolycom, Iustorum animas traduci in cælum, sed per paradysum terrestrem; idque confirmari ait, Reuelationibus sanctarum Brigittæ, & Mechthildis: addit autem, non admodum probabile esse. Verba S. Theophili exhibebo in Exercitat. 23. num. 13. Sed ex eis solummodo colligitur, Patrem hunc sentire introducendum esse Adamum in Paradysum terrestrem post sui corporis resurrectionem in die Iudicij. An autem ibi mansurus sit, vel deportandus in cælum, non declarat; neque item an introductio in paradysum continget aliis Iustis siue post mortem, siue post resurrectionem? S. Theophilus in lib. 1. videtur differre intuitionem Dei vsque ad resurrectionem; Sic enim fatur, *Hac intelliges tunc, ubi deposueris mortale hoc corpus, & incorruptibilitatem indueris; tunc demum condignè Dei conspectu frui poteris. Nam Deus suscitabit carnem tuam, eamque vnà cum anima immortalitate donabit. Tunc igitur, si nunc fidem habueris, immortalitate amictus Deum conspiciere: tunc scies, & senties, quæ impio ore contra ipsum es in hac vita loquutus: si nunc parum credis mortuorum resurrectionem, tunc nolens volens credere cogeris.* Ita ille. Non absimilia reperies in Anastasio Nicano, vel Antiocheno quæstione 87. super Scripturam.

72 Traductio animarum immunium omninò à reatu culpæ, & pœnæ per Paradysum terrestrem, licet non abscondans piæ credulitati proponatur à Simone de Cassia lib. 13. de gestis Saluatoris cap. 112. meretur rigidam censuram, si ibi notabiliter commorari dicantur. Nam Innocentius IV. tradit, *Animas in charitate decedentium, qui nec peccato, nec ad satisfactionem aliquam pro ipso tenentur, ad patriam protinus transuolare sempiternam.* Et Benedictus XII. declarat, Iustorum animas mox post separationem à corpore, & purgatione, si ea indigeant, esse in cælo, cælorum regno, & paradiso cælesti cum Christo, Sanctorum Angelorum consortio aggregatas: & Concilium Florentinum decernit, *illorum animas, qui post Baptisma susceptum nullam omninò peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quæ post contractam peccati maculam sunt purgatae, in Cælum mox recipi.* In quibus sanctionibus notanda sunt aduerbia *Protinus, Mox.*

73 Et hæc breuitas in pergendo ad cælum indicatur à Paulo in verbis transcriptis n. 2. elegantèrque expensis à S. Thoma in opusc. 6. contra Græcos cap. 9. Confirmari potest ex opposita sorte damnatarum animarum, quæ statim, ac separantur à corpore deturbantur in Infernum. Vnde Author libri de vanitate sæculi inter opera S. August. ait. cap. 1. *Scitote verò, quòd cum anima à corpore euellit, statim aut in paradiso pro meritis bonis collocatur, aut certè pro peccatis in Inferni Tartara precipitatur.* Et Petrus Damiani serm. 59. *Ad cælum statim euolant, qui domicilio corporis vsi sunt tanquam carcere, qui defæcatam, puramque substantiam vtriusque hominis*
P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars II.

seruauerunt. E contrario qui fecerunt vsque ad mortem, qua digna sunt morte, locis Gehennalibus sine misericordia deputantur. Angeli etiam desertores mox post finitam viam deiecti sunt in loca pœnalia. Sanè qualibet detentio esset veluti quædam pœna sine culpa, & sine causa in animabus puris, vt aduertit Suarez tomo 4. in 3. part. disputatione 47. sect. 1. numero 5. & vt Sotus in 4. distinct. 45. quæst. 1. art. 3. esset contra ingentissimam, qua tenentur, auiditatem euolandi in cælum.

74 Præterea cum animæ puræ in ipsomet momento, quo separantur à corpore, videant intuituè Deum, non apparet ratio, ob quam prudenter credi queat, non transferri illicò ad cælette domicilium. Quòd autem in ipsomet momento videant intuituè Deum, traditur expressè à Soto, & Suario supra, & ab hoc rursus tomo 2. in 3. part. disp. 52. sect. 2. vers. *Dices.* Quare miror Granadum 1. part. controuers. 13. de Nouissimis tract. 2. disputat. 7. numero 4. dicentem se non legisse terminis ita expressis assertionem istam; quam ipse optimè probat, quia in eò instanti subeunt animæ iudicium particulare, & destinantur præmio, vel supplicio. Ergo in eodem instanti puræ animæ consequentur præmium visionis beatæ; siquidem nullum habeant impedimentum, nec occurrat vlla causa, ob quam Deus differat executionem sententiæ in aliud instans.

75 Inquies, Deum differre vsque ad instans, in quo anima existat iam in Empyreo, ne extra locum beatitudini deputatum beata iam sit. Respondent Abulensis Paradoxo 5. capite 175. Simon Maiolus tomo, ac colloquio 1. dierum Canicularium, Franciscus Ximenez Patriarcha Hierosolymitanus, & Episcopus Elnensis in M. S. tract. 5. de Angelicâ natura cap. 15. Bokinkan quæst. 4. sup. 4. libros sententiar. animam sine motu successiuo, & sine transitu per spatium medium sistere se in Empyreo, cum primùm seiungitur à corpore, & sic videntur accipi cum toto rigore aduerbia illa paulò antea expensa, non secùs ac in Concilio Tridentino sessione 13. cap. 3. particula *statim* ita debet intelligi, dum dicitur, *statim post consecrationem verum Domini corpus, verumque eius sanguinem sub panis, & vini specie vnà cum ipsius anima, & diuinitate existere.* S. Theresia etiam ait c. 38. suæ vitæ, animam, cum exit è corpore, videre se instantaneè in omnibus cæli bonis. Porrò etii ille modus se mouendi non repugnet animæ, si eius potentia locomotiuæ eleuetur diuinitus, tamen ex naturæ rei repugnat, deestque fundamentum recurrendi ad miracula in motu animæ ad cælum: & Ecclesiæ Patres, dum aiunt, Sanctorum animas *transuolare ad patriam sempiternam*, vt loquitur Innocentius IV. deportari ab Angelis, deducique in cælum, indicant non obscure, moueri successiuè, & percurrendo medium spatium, licet velocissimè. Nec vlla est ratio, vt aduerbia *Protinus, Mox*, quoad existentiam animarum in cælo sumantur cum tanto rigore, quanto particula *statim*, quoad corporis Christi existentiam sub speciebus. S. Theresia instantaneum vocat, quod tempore breuissimo, & ferè imperceptibili fit. Quocirca fatendum est, animam incipere videre Deum, antequàm accedat ad Empyreum, scilicet in illo loco, in quo erat corpori vnita, & in quo iudicatur: & postea mouere se rectâ viâ in Empyreum motu tam celeri, quàm naturaliter potest habere; & velocitati facultatis motiuæ naturalis accedet maior alia, si necesse sit, ex impulsu comitantium Angelorum. Vtrumque
n 3 enim

enim potest simul consistere, vt à se ipso moueatur, & ab Angelis etiam dirigatur, ac ducatur, *ad eum scilicet modum, quo solet quis, & a se ipso motus, & simul ab alio quopiam deductus peruenire ad locum, in quo vel plectendus, vel remunerandus sit.* Quæ sunt Valentia verba tomo 4. disp. 11. q. 1. punct. 2. v. *Neque obstat.* concordat Granadus supra, n. 2. & videtur tradi à Niceta lib. 2. Thesauri cap. 77. Neque est inconueniens, quòd per breuissimum aliquod tempus sint iam beata animæ, & extra Empyreum, nam & ex hoc aliquando exeunt; & sanctorum animæ, quas Christus ab Inferis eduxit, commoratae sunt extra Empyreum quadraginta trium dierum spatio, cum tamen beatificatae fuerint in instanti mortis Christi, quæ antea decesserant: Satis itaque est, si Empyreum sit deputatum ordinariæ, ac frequenti existentia, seu stationi beatarum animarum, & quòd hæc statim, ac insigniuntur visione Dei, quàm citissimè illuc aduolent, nisi subsit aliqua detentionis causa, vt in animabus donatis ea visione ante Ascensionem Christi.

76 Vbi obiter noto, Argentinensem in 4. dist. 49. q. 4. subdubitalle sine causa, an Benedictus XII. intenderit, quòd boni Latronis anima non viderit diuinam essentiam ante Ascensionem Christi? Idè- que est de animabus aliorum sanctorum, qui ante Christum obierunt. Etenim Summus Pontifex clarissimè dicit, iustas, & puras animas vidisse diuinam essentiam post passionem, & mortem Christi, tamen in cælo non fuerint ante eius Ascensionem. Noto etiam, Philonem Carpathiorum Episcopum in Cantica cap. 7. v. 13. perperam putasse, *veteres, & priscos Dei viros, qui cum odore virtutum apud Inferos descenderunt, aduentum sponsi præsolantes, à vera Dei gloria, sub terra mortuos usque ad Christi resurrectionis diem non accepisse mercedem odoris sui, felicissimè sine fine vieluros.* Debuisset animarum mercedem ex instanti mortis Christi aut saltem ex instanti, quo eius anima substitit in Limbo Patrum, designare; nisi loquatur de mercede glorificationis corporum collata nonnullis Sanctis, quando Christus resurrexit, vt defendemus in Exercit. 23.

SECTIO XI.

Quarta Classis eorum, qui significare videntur ineuitabilem esse Sanctorum animabus digressionem ad ignem Purgatorij.

77 **O**Rigenes homil. 3. in Psalm. 36. in Numeros 25. in Hieremiam 13. in Ezechielem 5. lib. 8. in epistolam ad Romanos. Lactantius lib. 7. diuinarum Institutionum cap. 21. S. Ambrosius in Pl. 36. v. 15. in Psalm. 118. v. 17. & 153. S. Hilarius in eundem Psalm. v. 20. S. Basilius in cap. 4. Isaia. Eucherius hom. 3. de Epiphania, Rupertus lib. 3. in Genesim cap. 32. tradere videntur, Sanctorum animas, excepta Christi Domini, transire per ignem Purgatorij. Conforme id est cuidam visioni S. Fursæi narratæ à V. Beda lib. 3. Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum cap. 19. & in figuram non adeundi cæli nisi transitu per ignem, constitutus à Deo est ante paradysum terrestrem gladius flammeus, atque versatilis.

78 Eminentissimus Bellarminus lib. 2. de Purgatorio cap. 1. ait, se non ausurum sententiam istam pro vera asserere, nec vt errorem improbare, si ita intelligatur, vt animæ, quæ expurgatione non indi-

geant, transeant sine laesione vlla: P. Valentia supra punct. 3. v. *si tamen* scribit, non esse planè erroneum. Addiderim ego, nisi dicatur iustas, & puras animas detineri notabiliter in igne Purgatorij, alioqui contrauenitur decretis Benedicti XII. Innocentij IV. & Synodi Florentinæ. Nonnulli ex præcitate Patribus non tam loquuntur de igne Purgatorij, quàm de eo, qui Christum venientem ad vniuersale Iudicium præbit, & probabit, purgabit, que homines iustos, resuscitados, discernitque à prauis. Hæc videtur esse Origenis, & Lactantij mens, circa quam legenda est censura Suarij tom. 2. in 3. p. disp. 57. sect. 1. vbi notat hæreseos, si asseratur, iustos, qui nunquam venialiter etiam peccarunt, aut qui immediatè post susceptum validè, ac fructuosè Baptismum moriuntur, aut qui Martyres obeunt, aut qui in hac vita perfectè pro peccatis paratis satisfecerunt, purgandos esse; si item asseratur; animas iustas abeuntes, è corporibus cum reatu pœnæ temporalis, manere omnes ad vnam sine expiatione plena vsque ad diem Iudicij extremi: adeoque tunc corporibus iam reassumptis penitus emundandas in transcurso per ignem. Alij ex superioribus Patribus exponi possunt de Iudicij diuini examine subeundo in fine tam vitæ, quàm mundi à cunctis hominibus iustis, excepto homine Deo. Respiciebant enim ad verba Pauli 1. ad Corinthios cap. 3. v. 13. *Vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit.* Vbi per ignem intelligitur illud examen, vt sapientissimè tractat Bellarminus lib. 1. de Purgatorio cap. 5. Sumpraque est exinde similitudo quòd igne materiali aurum, & argentum probentur. Iudicio autem diuino actiones hominum an rectæ, vel obliquæ sint. Dicitur etiam ignis Iudicij diuini, eo quòd sit purissimum, celerrimum, efficacissimum, & maximè penetratiuum.

79 Flammeus ille, & versatilis gladius, figura fuit præfati Iudicij, quod in igne viso à S. Fursæo significabatur symbolicè, & quidem animarum nihil expurgabile habentium transitus, etiam velocissimus per ignem Purgatorij, & sine laesione, vt vt liber sit à censura Theologica, parum conformis habendus est tum Patribus alijs, qui animas omnino puras dicunt recipi statim in cælum, quin mentionem vllam faciant ignis Purgatorij; tum communi sensui de loco Purgatorij in visceribus terræ. Neque enim prudenter cogitari potest, eas animas descendere prius in Inferos, posteaque ad superos euolare.

SECTIO XII.

Quinta Classis eorum, qui tradere videntur, Iustorum aliquorum animas detineri in loco quodam sine cruciatu ab igne, antequam perueniant ad cælum. Agitur de Purgatorio Desiderij.

80 **R**etuli in sect. 4. Exercit. 15. visiones nonnullas, quibus significatur, animas quorundam defunctorum in gratia, antequam ad cælum conscendant Empyreum, subsistere in alio loco, vbi non torquentur igne. Committendæ sint cum eis visionibus aliæ, de quibus S. Mechtildis lib. 4. spiritualis gratiæ c. 4. & 9. S. Brigitta lib. 4. Reuelationū c. 7. & 127. Cæsarius Heisterbacensis lib. 12. Dialogorum c. 37. Enarrator vitæ Ioannis Tauleri, Mathæus Raderus in viridario Sanctorum pag. 44. Author vitæ S. Idæ c. 5. apud Bollandū die 15. Ianuarij

uarij Authores vitæ S. Macarij Romani cap. 13. l. 1. de vitis Patrum in editione Roluveydi, Blofius p. 3. Monilis fpiritualis cap. 13. Ioannes Colganus tom. 2. Sanctorum Hiberniæ p. 2. Appendicis 6. ad Acta S. Patritij. Dionyfius Carthufianus tract. de particulari Iudicio fingulorum art. 31. Francifcus Torreblanca lib. 1. Practicabilium Iuris fpiritualis cap. 4. Eufebius Nierembergicus lib. 2. de Pulchritudine Dei c. 11. §. 4. Ioannes Baptifta de Lezana in vita B. Mariæ Magdalenæ de Pazzis c. 64. & annotatione 26. Nouarinus l. 6. Sacrorum electorum num. 197. Ludouicus de la Puente in M. S. vita V. Virginis Marinæ de Efcobar Fundatricis Recollectarum Birgittensium lib. 5. cap. 2. & 3. Andreas Pintus Ramirefius in continuatione eiusdem vitæ lib. 2. cap. 20.

81 Præcitatus Carthufianus post memoratas plures vifiones apponit hæc verba, *Vnde videtur in Paradifo terreftri effe quadam remuneratio hominum.* Et interrogatus, quid ipfe iudicaret, addit, *Horum determinationem alijs magis committo, & fi concordari hæc queant, peritis relinquo; quia nec tantis Doctõribus nec tot reuelationibus contradicere audeo.* Determinationi autem Ecclefia hæc tutius cõmittuntur. P. Suarez tom. 4. in 3. p. difp. 46. fect. 1. & 4. Granadus fuprà difp. 3. fect. 2. n. 15. Maluendac. 92. de Paradifo, Elias à S. Theresia in legatione Ecclefie Triumphantis ad militantem pro liberandis animabus Purgatorij lib. 1. c. & num. 16. lib. 3. c. 38. n. 1. Moura in opufculo 1. de Incatationibus fect. 2. cap. 12. n. 10. & 17. periculum verentur in quibusdam vifionibus indicatis, nifi allegorico, & metaphorico fenfu intelligantur ex toto, vel ex parte. Bellarminus lib. 2. de Purgatorio cap. 7. Leffius c. & dub. 2. de Purgatorio, num. 22. Cornelius in c. 12. Luca, v. 35. Henriquez libro vltimo de fine hominis c. 19. §. 2. Ludouicus de la Puente p. 1. meditatione 36 punct. 2. part. item 5. meditatione 34. punct. 1. cum Blofio fuprà, & in M. S. vita iam memorata, Duuallius tract. de quatuor Nouiffimis quæft. 2. art. 4. pag. 518. Gonfaluus Durantus ad l. 4. Reuelationum S. Brigittæ cap. 7. notâ 6. c. 127. notâ vnica, Colganus, Bollandus, Nierembergicus, Torreblanca, Lezana, Nouarinus citati paulò antea, illuftriffimus Epifcopus Pacenfis Manrique in Annalibus Cifterciensibus anno 1210. cap. 8. n. 5. periculum vllum non agnofcunt in eis omnibus vifionibus, aut in plerifque ex eis, etiam fi ad litteram accipiantur.

82 Hoc nempe modo, quòd aliquæ animæ non omninò puræ expientur patiendo pœnam prouenientem non ab igne, fed à confideratione dilatæ vifionis beatæ; expientur, inquam, in loco mitiffimo, & quali carcere quodam fenatorio, & honorabili. Nam fi profus illibata effent, & ad cælum mox post feperationem à corporibus non pergerent, vel fi non omninò puræ detinerentur alicubi abfq; vlla pœna; pòftque admitterentur ad cœli fedes, contrarium id effet Ecclefie determinationi.

83 Locus animarum, quibus dilatio Beatitudinis, eaque fola cruciatum inferat, vocari folet Purgatorium defiderij; & ne vltra quatuor in Inferis loca feu recepraacula animarum, fcilicet Infernum, Purgatorium, Limbos puerorum, & veterum Patrum ponatur quintus alius contra fidelium perfuafionem, pertinebit Purgatorium defiderij ad commune Purgatorium, quali huius pars, fi ordinariè contingat, quod animæ torqueantur eo modo. Si autem extraordinariè, vna vel altera anima fic crucietur, necelfe non eft, vt detur locus certus & de-

finitus; cum & animæ aliquæ, quæ igne mundantur, interdum conftituantur à Deo in alijs locis diuerfis à Purgatorio communi.

SECTIO XIII.

Sexta Classis eorum, qui Sanctorum animas vſque ad diem Iudicij ſine viſione beata intra paradifum terreftrum commoraturas ſignificant.

84 S. Clemens Romanus lib. 1. Recognitionum ſtatur, fe ex ore S. Petri audiiffe hæc: *Chriftus, qui ab initio, & ſemper erat, per ſingulas quaſque generationes, pijs, latenter licet, ſemper tamen aderat, ijs præcipuè à quibus expectabatur, quibusque frequenter apparuit. Sed non erat tempus, vt tunc reſolutis corporibus fieret reſurrectio, fed hæc magis remuneratio videbatur à Deo, vt qui inueniretur iuſtus, diutius permaneret in corpore: aut certè ſicut de quodam luſtro euidenter referitur in litteris Legis, quod tranſtulit eum Deus. Simili exemplo etiam cum ceteris geſtum eſt, qui eius voluntati placuerunt, vt ad paradifum tranſlati ſeruentur ad regnum. Eorum verò, qui non ad integrum potuerunt explere normam iuſtitia, fed aliquas ex ſua carne malitia reliquias habuere, corpora quidem reſoluuntur, anima verò ſeruantur in bonis, latifque regionibus, vt in reſurrectione mortuorum, cum corpora ſua receperint, ipſa iam reſolutione purgata, pro ijs, qua benè geſſerint, æterna beatitudine potiuntur. Et idèò beati ſunt omnes, qui regnum Chriſti fuerint adepti, quia non ſolum Inferni pœnas effugient, fed & incorruptibiles permanebunt, & primi Deum Patrem videbunt, atque inter primos apud Deum honoris ordinem confequentur. Sic ibi. Et in lib. 9. adiicit, Deum vſque ad nuptiarum tempus, quod eſt præſentia ſæculi venturi, ſtatuiſſe virtutem quandam, qua ex his, qua in hoc mundo naſcuntur, eligat, & cuſtodiat meliores, ac ſeruet filio ſuo, ſequeſtratos in loco quodam mundi, qui extra peccatum eſt, in quo iam ſunt aliquanti, quo ibi velut ſponſa decora ad ſponſi præſentiam præparantur. Egidius Luſtranus ſollicitus eſt, vt priora S. Clementis verba trahat in ſenſum rectum, vereor ne in caſum. Sed ne aliquis plus authoritatis, quàm iuſtum ſit, tribuat libris Recognitionum, legat Bellarminum in opere de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, & Ludouicum Iacob à S. Carolo lib. 1. Bibliotheca Põtificia pag. 45. Litteratiſſimus P. Cerda in nota 1047. ad Apologeticum Tertulliani, exiſtimat, eos libros verè eſſe S. Clementis, *Illam autem, qua ibi Petro adſcribuntur, non eſſe Petri, ſed ipſiusmet Clementis; quemadmodum, qua Plato ſcribit de Socrate, non Socratis ſunt, ſed ipſiusmet Platonis. Eo autem tempore, quo hæc ſcribuntur à Clemente, nondum luſtrali aqua aſperſus erat, cum hæc in ſequentibus libris poſtea perfundatur. Itaque mirum non eſt, tunc temporis in eo errore fuiſſe, quem præ ſe ferunt verba priora.**

85 S. Iuſtinus in Dialogo cum Tryphone Iudæo cenſet, bonorum quidem animos in amantiore aliquo loco manere; malorũ autem, & improborum in triſtiore, in quo Iudicij diem expectent. Adiicit, *Qui dicunt, non eſſe reſurrectionem mortuorum, verum ſimul atque moriantur, animas ipſorum in cælum recipi; ne tamen exiſtinetis, eſſe Chriſtianos.* Præterea ibidem hæc habet, *Animas ſuperſtites manere etiam eo demonſtrauerim, quòd & Samuelis animam ventri loqua Pythoniſſa, ita vt Saul petierat, euocauit. Appareet*

autem ad eum modum omnes animas virorum Iustorum, & Prophetarum sub potestatem eiusmodi virtutum cadere, qualem & in ventriloqua illa fuisse rebus ipsis declaratur. In explicatione quæstionis 60. propositæ à Gentibus ait, narrationem de Diuite, & Lazaro non esse veram historiam. Neque enim ante resurrectionem unicuique ex his, qua in vita gessit, premium redditur. In explicatione quæstionis 75. Post animi à corpore excessum statim fit bonorum, malorumque distinctio. Ducuntur enim ad loca, qua eis digna sunt ab Angelis; bonorum quidem animi in paradysum, ubi consuetudo est, & aspectus & Angelorum, & Archangelorum: visio verò etiam Conservatoris Christi, ex verbis his, Peregrinantes à corpore, & presentes apud Dominum. Improborum autem animi ad Inferorum loca: : Custodiunturque in locis ipsis dignis, usque ad Resurrectionis, & remunerationis diem. Quæstio 76. proposita S. Iustino huius fuit generis, Si ante resurrectionem nulla sunt operum premia, qui fructus fuit Latroni cum in paradysum eius animus introductus est? cui quæstioni sic respondet, Hoc Latro consequutus est, cum in paradysum intravit, quod re ipsa fidei emolumentum, fructumque cognovit, qua dignus habitus est cœtu beatorum, in quo custoditur usque ad resurrectionis, remunerationisque diem. Habet itaque paradysi sensum, intelligentiæ sensus, qui dicitur, quo animi & se ipsi vident, & que sunt sub ipsis, & præterea Angelos, atque Demones. Nam nec intelligit, nec videt animus animum, nec Angelus Angelum, nec Demon Damonem, sed intelligentiæ sensu, quem dixi, & se ipsi vident, & alij alios vltro, ac citro, & præterea omnia, qua ad corpus pertinent,

86 Ex his testimoniis, & alio indicando n. 13. sequentis Exercit. videtur constare S. Iustinum non aliud domicilium, quàm Paradysi terrestri, concessisse Iustorum animabus ante Iudicij diem. Et ita notatur à Suario 3. p. q. 53. in comment. art. 3. v. Posterior sententia. Agidius Lusitanus sumit etiã indicium exinde, quod S. Iustinus fuerit Chiliafta, seu adhæserit errori de Millenario regno Christi, & electorum resurgentium in terrena Hierusalem restituta ante reproborum resurrectionem, & vniuersale Iudicium. Verumtamen etsi ex hoc errore deventum esse in alium de non adeundo à Iustis cælesti regno ante generale Iudicium, suspicetur Sotus in 4. dist. 45. q. 1. art. 3. non adeo manifestè mihi apparet necessitas illationis ex vno errore ad alium; maxime si in regno millenario non cibi & potus, voluptatumque carnalium, sed deliciarum tantùm spiritualium diceretur futurus vsus, vt dixerunt plerique ex Patribus Chiliaftis. Si enim iuxta hos Christus descendens esset à cælo, & gloriosus animo, ac corpore Principatum teneret in mundiali Hierusalem reparata, cur penes eosdem animæ Iustorum non descenderent similiter, & glorificatis corporibus vnità fruenterentur spiritualibus deliciis. Bellarminus, Valentia, Valquez, Lorea, & alij suscipiunt defensionem S. Iustini, nitunturque interpretari verba ex libro quæstionum. Ego potiùs assererem, hunc horum non esse S. Iustini, vt doceor ab ipsomet Bellarmino, in opere de Scriptoribus Ecclesiasticis. Sed adhuc cum Tryphone Dialogus, qui est indubitatus factus S. Iustini, non leuem ingerit difficultatem.

87 S. Irenæus lib. & cap. 5. aduersus hæreses, cum statuisset Henochum, & Eliam translatos esse in Adamicum paradysum, subiungit, Quapropter dicunt Presbyteri, qui sunt Apostolorum discipuli, eos, qui translati sunt, illuc translatos esse. Iustis enim ho-

minibus, & spiritum habentibus preparatus est Paradysus, in quem & Paulus Apostolus asportatus audiuit sermones inenarrabiles, quantum ad nos in presenti, & ibi manere eos, qui translati sunt, usque ad consummationem coaspicientes incorruptelam. Ita S. Irenæus, què in his verbis tradere Iustorum animas detineri in Paradiso terrestri usque ad diem Iudicij, adnotarunt Pererius, & Viegas. Cæterùm Maluenda c. 83. de Paradiso, vult addita per parenthesis verba illa, Iustis enim, usque ad Quantum ad nos in presenti, intelligenda iuxta ipsum de Paradiso cælesti.

88 Alius est locus implexus Irenæi in cap. 31. ait enim ibi, Si ergo Dominus legem mortuorum seruauit, vt fieret primogenitus à mortuis, & commoratus usque ad tertium diem in inferioribus terra, post deinde resurgens in carne, vt etiam figuras clauorum ostenderet discipulis, sic ascendit ad Patrem; quomodo non confundentur, qui dicunt, Inferos quidem esse hunc mundum, qui sit secundum nos, interiore autem hominem ipsum, dereliquentem hic corpus, in supercaelestem ascendere cælum? Cum enim Dominus in medio vmbra mortis abierit, ubi animæ mortuorum erant, post deinde corporaliter resurrexit, & post resurrectionem assumptus est, manifestum est, quia & discipulorum eius, propter quos, & hac operatus est Dominus, animæ abibunt in inuisibilem locum definitum eis à Deo, & ibi usque ad resurrectionem commorabuntur, sustinentes resurrectionem; post recipientes corpora, & perfectè resurgentes, hoc est, corporaliter, quemadmodum & Dominus resurrexit, sic venient ad conspectum Dei. Bellarminus, Feuarentius, & alij discurrunt beneuolè pro sana Irenæi mente in hoc loco; quæ alibi aliquantulum se prodit. Nam lib. 1. cap. 2. inquit, Iustis autem, & equis, & præcepta eius seruantibus; & in dilectione eius perseuerantibus, quibusdam quidem ab initio, quibusdam autem ex pœnitentia vitam donans, incorruptelam loco muneris conferat, & claritatem æternam circumdet. Et lib. 2. cap. 63. Per hac manifestissimè declaratum est: : dignam habitationem vnamquamque gentem percipere, etiam ante Iudicium. Ac Agidius Lusitanus, & Petauus non mouentur his testimoniis, obiiciuntque, Chiliaftarum errore laborasse Irenæum. Iam dixi, nihil exinde inferri; & nolim nimius esse, aut in interpretandis benignè sanctorum Patrum verbis contra planum litteræ contextum, aut in exagitandis, & accusandis acerbè. Nam quemadmodum calumniantium est ex dubiis, & obscuris, qua certa, & manifesta sunt, malè interpretari; ita solitum est prudentiæ, & pietatis ex indubitatis, atque eidentibus & firmare ambigua, & latentia declarare, vti prudenter monet Facundus Hermianensis lib. 9. pro defensione trium Capitulum Chalcedonenis Concilij cap. 5. & S. Anselmus de Sacramento altaris parte posteriori c. 13. laudat Ecclesiastici Doctoris lectorem, qui si quid in eo quasi dubium, & scrupulosum inuenerit, non statim istud exercendo inuadit, sed inspicit, & discernit, & retractat ex circumstantiis, & ex scriptis eiusdem Authoris; & ad vltimum prius eligit se ignorare, quàm illi erroris notam impingere.

89 Sed antequam è manibus deponam S. Irenæi, sciat meus lector, Apostolorum discipulos, quorum meminit S. Irenæus in priori testimonio, Papiam esse, & alios contemporaneos; & de Papiâ scribi ab Eusebio lib. 3. Historiæ Ecclesiasticæ c. 39. spirituales, & mysticas Apostolorum traditiones corporaliter, & secundum litteram accepisse, & que potuisse discernere ea, qua illi in figuris velut latentibus, & paruulis loquebantur; qui & reuera ex ipsis, qua conscripsit opusculis, exigui sensus vir, & minus

capacis ostenditur. Id de Papia notum velim, ne ex discipulatu Apostolorum, maior, quàm æquum sit, authoritas inesse putetur testibus allegatis ab Ireneo in prioribus verbis, si Catholicæ doctrinæ non faueant. Fortè quia Papias Episcopus fuit Hierapolitanus, non is, sed Ioannes Presbyter dictus senior, cui falsè nonnulli tribuerunt epistolas duas posteriores S. Ioannis Apostoli, indicatur ab Ireneo. Sed & de isto Ioanne seniore idem fermè, quod de Papia, dicendum esset.

90 Tertullianus apertissimè, & frequentissimè detrudit cælo animas ante diem Iudicij. Iam Sanctorum animas locat in sinu Abrahæ, vt libro 4. aduersus Marcionem capite 34. & libro de Anima capite 7. & 55. ac 56. Iam in Paradiso terrestri, vt capite 47. Apologetici, & capite 22. de Pœnitentia. Iam solis Martyribus incolatum Paradisi permittit capite 33. de Resurrectione carnis, & capite illo 55. de Anima, vbi sic fatur, *Quomodo ergo anima exhalabit in cælum, Christo adhuc illic sedente ad dexteram Patris, nondum Dei iussu per tubam Archangeli audito, nondum illis, quos Domini aduentus in seculo inuenerit, obuiam ei raptis in aërem, cum his, qui mortui in Christo, primi resurgent? Nulli patet cælum, terra adhuc salua, ne dixerim clausa cum transactione enim mundi reserabuntur regna cælorum. Sed in aethere dormitio nostra cum pueris Platonis, aut in aëre cum Ario, aut circa Lunam cum Endymionibus Stoicorum. Imò inquis in paradiso, quò iam tunc & Patriarcha, & Propheta appendices Dominica resurrectionis migrauerint: & quomodo Ioanni in spiritu paradisi regio reuelata, qua subiicitur altari, nullas alias animas apud se præter Martyrum ostendit: quomodo perpetua fortissima Martyr sub die passionis in reuelatione paradisi, solos illic Martyres suos vidit, nisi quia nullis romphaea paradisi ianitrix cedit, nisi qui in Christo decesserint. Non in Adam noua mors pro Deo, & extraordinaria pro Christo, alio, & priuato excipitur hospitio. Agnosce itaque differentiam Ethnici, & fidelis in morte, si pro Deo occumbas, vt Paracletus monet, non in mollibus febribus, & in lectulis, sed in Martyriis, si crucem tuam tollas, & in lectulis, sed in Martyriis, si crucem tuam tollas, & sequaris Dominum, vt ipse præcepit. Tota paradisi Clauis tuus sanguis est. Congerit alia complura Tertulliani loca Iacobus Pamelius in Paradoxo 9. contenditque, vt in Annotatione 606. ad librum de Anima, non sensisse, Animas Sanctorum gloria diuini intuitus carere vsque ad Iudicium vniuersale. Sed non facilè suadebit. Et quoad existentiam extra cælum, relinquit indefensum Tertullianum, qui tamen libro de Patientia capite 13. & in Scorpiaco aduersus Gnosticos capite 10. existentiam in cælo innuere videtur. Agam iterùm de Tertulliano in numero 112.*

91 S. Athanasius quæst. 37. ad Antiochum ait, *Sancti Apostoli Christianorum Ecclesias, ideo iusserunt Orientem versus suas preces fundere, vt ad paradysum, vnde excideramus, respicientes, suppliciter à Deo petamus, & à nostro Domino, vt in antiquam nos patriam, & locum, vnde excidimus, restituere velit.* Eandemmet rationem exhibent sanctus Gregorius Nyssenus orat. 5. de Oratione Dominica. S. Damascenus libro 4. de Fide Orthodoxa capite 13. sanctus Germanus in theoria rerum Ecclesiasticarum, & quidam Seuerus apud Mosem Barcepham parte prima de Paradiso capite 13. Possèt quis ex Suario tomo 4. in 3. part. disp. 46. sect. 4. num. 9. exponere hos Patres, non de materiali loco, in quo Adam peccauit, sed de

præcipuo paradiso cælesti, quem in Adam perdidimus, & per Christum, ac eius gratiam recuperauimus. Possèt similiter interpretari S. Sidonium Apollinarem, & S. Alcumum, dum primus lib. 7. ep. 17. alloquitur nescio quem defunctum,

Iam te circumstant paradisi millia sacri,

Abraham iam te comperegrinus habet.

Iam patriam ingredieris; sed de qua decidit Adam.

Et dum secundus lib. 3. precatur Deum,

Inuida, quos hostis paradiso depulsi ira,

Fortior antique reddat tua gratia sedi.

Item S. Ambrosium, & S. Gregorium Magnum, quorum prior in Lucam scribit, *Illuc redeundum est nobis, vnde eiectus est Adam.* Et posterior apud Dionysium Carthusianum in Tract. de particulari Iudicio singulorum art. 31. *Quoniam primus homo per vetiti esum ligni perdidit paradysum, illuc introduci non possumus, nisi per abstinentiam salutarem.*

92 Reuertor ad S. Athanasium, qui in quæstionibus variis ex epistolis Pauli quæst. 131. sic fatur, *Omnes isti testimonium promeriti per fidem nondum acceperunt promissiones. Omnes videlicet isti Sancti testimonium sunt promeriti, quòd placuerint Deo, & si nondum fruuntur gaudio regni cælorum, & eorum bonorum, quæ promissa sunt iustis, sed expectant secundum aduentum, vt tunc coronentur omnes in vno hora momento. Nam hoc est, quod inquit Apostolus, quòd Deus de nobis melius quiddam prouiderit, ne sine nobis consummarentur. Nam ante consummationem omnium Sanctorum non accipiunt isti vel dimidiam partem promissorum bonorum.* Germana sunt, quæ habet quæst. 20. & 21. ad Antiochum; cum in quæst. 19. dixisset, *Iustorum anima post Christi aduentum, & mortem id, quod de Latrone in Cruce didicimus, in paradiso sunt. Non enim propter solam Latronis animam Christus Deus noster paradysum aperuit; sed etiam ob reliquas Sanctorum animas.* Videtur intelligendus de paradiso terrestri in his verbis, nisi præcælesti præualeant alia, quæ ex quæst. 33. transcribentur in num. 18. Exercit. 33. Vbi ex lib. de Virginitate apponuntur quædam satis conformia Catholicæ doctrinæ. Sed cum non immeritò dubitetur, an opera hîc citata legitima sint, vel supposititia; Licet quæstiones ad Antiochum sub nomine sancti Athanasij memorentur à Ioanne Cypariffiota decade 2. capite 8. ab Anastasio Nicæno, vel potius Antiocheno, & à S. Damasceno apud Franciscum Turrianum in proœmio ad constitutiones Apostolicas; tutius allegatur S. Athanasius pro sententia Catholica, dum in vita S. Antonij cap. 32. refert eum vidisse Ammonis animam *deferri ab Angelis in cælum*; & id ipsum narratur à Rufino in vitis Patrum cap. 30. Sozomeno lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 14. Socrate lib. 4. capite 18. Palladio in Lausiaca cap. 7. atque 8. Et hic cap. 27. locat Sanctorum animas in Paradiso, quin declaret cælestine sit, an terrestris. Sed quia sapissimè eas in Cælo ponit, intelligi non debet de terrestri. Rursus notum est, quid de Pauli Eremitæ anima visa ab Antonio in cælum abire, tradat S. Hieronymus, & quid S. Athanasius de Angelis sanctis descendentibus ad perferendam in cælum animam S. Antonij. Item Athanasius in vita S. Syncleticæ cap. 15. ait accepisse regnum cælorum in præmium certaminum. Extrat ea vita apud nostrum Ioannem Bollandum in Actis Sanctorum die 5. Ianuarij.

93 S. Methodius Episcopus Tyrius, & Martyr apud S. Epiphanium hæresi 64. vult, *paradysum, vnde in primo parente eiecti sumus, ex hac terra palam*

palam locum eximium esse, ad incundam quietem, & vitam meliorem Sanctis destinatum. Moses Barcepha Episcopus Syrus parte 1. de paradiso cap. 18. persuadet sibi, ex illo tempore (quo Adam, & Eva paradiso pulsi sunt) usque ad Christi aduentum versatos esse in paradiso Henoch, atque Heliam; at verò post Christi Regis aduentum huic præterea rei seruire, ut in ipso habuerint anima hominum Iustorum, piorumque, atque eorum, qui per corporis sui cruciatu Christi fidem comprobauerunt, quique fideles Deum amarunt, exuta corporibus usque ad resurrectionis diem; quod in eo sermone ostendimus, quem de anima fecimus. Nam Latronis animam eò subiecit Dominus. Hactenus Barcepha, qui floruit sæculo Nonno, vel decimo.

94 Olympiodorus Monachus Græcus in cap. 3. Ecclesiasticis v. 16. pronuntiat, Nulli dubium, quin in paradiso, & in cælis futuri sint Iusti :: Digna sanè inquisitu res est, ubinam sub Sole Iusti, vita functi, collocentur? Constat autem, quòd in paradiso, cum dixerit Christus Latroni, Hodie mecum eris in paradiso. Sciendum est, quòd litteralis traditio, paradisu docet esse in terra. Nonnulli verò dixerunt, quòd paradisu etiam est in Inferno, id est, subterraneo loco; ad quam suam opinionem illud accommodant Evangelium, Diues Lazarus videt, ipse tamen in inferiore demersus, cum Lazarus eminentiori esset in loco, ubi esset Abraham. Aliis autem placuit, paradisu esse in cælis. Sic ibi. Et rursus ad c. 11. v. 3. In quocumque loco siue illustri, siue tenebricoso, hoc est, siue in turpi scelerum statione, siue in honesta virtutum deprehendatur homo, cum moritur, in eo ordine, atque gradu permanet in æternum. Nam vel requiescit in lumine felicitatis æternæ cum iustis, & Christo Domino; vel in tenebris cruciatur cum iniquis, & Principe eorum Diabolo. In his verbis approbat iustorum in paradiso cælesti stationem Olympiodorus; quem vixisse sæculo vndecimo credit Bellarminus, licet Coccius quinto, & alij nono coniecturent.

95 Claudianus Mamercus lib. 3. de statu animæ cap. 8. fatetur Faustum Regiensis non usquequaque improbabili sententia dicere, animas Sanctorum in intimis Paradisi sedibus habitare. Ita Claudianus Mamercus; cui sæpè allegato in 1. parte huius operis titulum Sancti præfixi per inadvertentiam, sed venialem. Nam cum Mamercus Episcopus Viennensis, institutor Rogationum ante Ascensionem Domini celebraretur ab Ecclesia inter Sanctos die 11. Maij, & huic Mamercus Trithemius, Bellarminus, & alij tribuant libros de statu animæ, excusabile est, Sanctum vocasse Claudianum, qui non nomine, sed cognomento (vt Sirmondus notat ad epist. 2. l. 4. Sidoniani) dictus est Mamercus, seu potius (obseruante eodem Sirmondo epist. 1. l. 7.) Mamertus; qui tamen diuersus est à Mamercus Episcopo Viennensi, licet eius fuerit Germanus, & Præbiter etiam Viennensis, virque probitatis magnæ, & cuius cœnones Baronius anno 490. n. 38. appellat sacros. Quo tempore secundam hanc operis partem refingo, missa iam est prima ad Typographum; sed quia is à me admonitus forsitan non delebit titulū Sancti tot in locis, quòd reperitur, dum Claudianū somino; visum est cautionē hanc apponere: nam etsi multi ex Scriptoribus valdè liberales sint in eo Sancti titulo elargiendo veteribus Patribus, quorum etiam obitus in fide Catholicæ Ecclesiæ non est admodum constans, nollem ego vlli concedere, quantumvis laudatæ doctrinæ, & vitæ, nisi præeunte Romana Ecclesia in suis Fastis.

96 Ioachimus Abbas 2. p. Expositionis in Apocalypsum c. 5. v. 3. ait, esse paradisu cælestem, ubi Chri-

stus permanet cum Sanctis suis, & paradisu terrestrem: nemo quis dubitet. In quo videlicet paradiso terra animas fidelium, qua delicta peccatorum exoluerunt usque ad diem Iudicij, requiescere non incongruè forsitan à compluribus opinatur. Nicetas Choniates in vita Emmanuelis Imperatoris Orientalis lib. 1. scribit: Conradum Imperatorem Occidentalem acuisse milites ad bellum his verbis, Neque enim iniustus est Deus, vt huius via causam ignoret, aut immortalia præta, & umbrosa Eden domicilia non retribuat nobis, qui relictis adibus pro ipso mortem optetere, quam viuere maluimus. Omitto Nicephorum Callistum exaratum iam n. 30. Exercit. 19. Titum Bostrensem in cap. 16. & 33. Luca, Authorem historiae Apostolicæ sub nomine Abdiæ Babylonici lib. 7. Isidorum quendam apud Corderij catenam in cap. 17. Luca, v. 37. S. Eulogium Alexandrinum apud Photium in Bibliothecæ Codice 230. Seuerianum Gabalensem oratione 5. de Cosmopæia, S. Ephremum Syrum apud S. Damascenum in Eclogis lit. T, tit. 31. Anastasium Nicænum, vel Antiochenum in scripturam q. 73. & 90. ac 91. vt terminem hanc classem carminibus S. Paulini, & Prudentij.

97 Primus in epistola 12. ad Seuerum in Epitaphio S. Clari dubius est circa locum eius animæ, Sed quia tu non hac, qua corpus, sede teneris,
Qui meritis, superis, spiritus innolitas.
Siue Patrum sinibus recubas, Dominive sub ara
Conderis, aut sacro pasceres in nemore;
Qualibet in regione poli situs, aut paradisi,
Clare, sub æterna pace beatus eris.

Secundus lib. Cathemerinon hymno 10. in Exequiis defunctorum, designat stationi sanctarum animarum sinum Abrahamæ, vel paradisu Adamicum, dum resolubile corpus reuocat Deus, atque reformat. Dedi versus in Exercit. 18. n. 113. Canit etiam in Hamatrigenia contra Hæresim Duitarum, seu Marcionis,

At diuersa procul regionibus in paradisi
Præmia constituit Maiestas gnara futuris
Spiritus puris, & ab omni labe remotis.

Et postea,

Tunc postliminio redeuntem suscipit alto
Cana fides gremio, tenerisque oblectat alumnam
Delitiis, multos post diuersoria carnis
Ore resonantem querulos, quos passa, labores.
Illic purpureo latus exporrecta cubili
Floribus æternis spirantes libat odores,
Ambrosiumque bibit roseo de gramine rorem.

Præterea in hymno decem & octo Martyrum Cæsaraugustanorum,

Hæc sub altari sita sempiterno
Lapsibus nostris veniam precatur
Turba, quam seruat procerum creatrix
Purpureorum.

Sed tamen de Prudentio dicunt Bellarminus, Valentia, Ægidius Lusitanus, & alij loquutum esse more Poëtico, quatenus per ea tria loca significat figuratè cælestem beatitudinem. Et quidem vterque Vates non infrequenter in solo cælo meditatatur Martyrum animas. Primus in Natali 3. de S. Felice,

Corpore terris.
Occidit, & Christo superis est natus in astris,
Cælestem nactus sine sanguine Martyr honorem,
Florentem gemina belli, pacisque corona.

Secundus de S. Eulalia Emeritensi, cuius corpus miraculis clarum colitur Oueti in Asturicensi Principatu, translatum Emeritâ Præuiam à Sylone Rege, & inde Ouetum ab Alfonso Casto,

*Virgo citum cupiens obitum
Appetit, & bibit ore rogam,
Emicat inde columba repens,
Martyris os niue candidor
Visa relinquere, & astra sequi
Spiritus hic erat Enthalia.*

Qui sæpe alias visus est in columbæ specie niuei candoris, vt narrant Paulus Diaconus Emeritensis de vita, & miraculis Patrum Emeritensium c. 14. S. Gregorius Turonensis l. 1. de gloria Martyrum c. 91. De S. Fructuoso, & Sociis idem Prudentius, *Vidit præsidis ex domo satelles
Cælum Martyribus patere apertum
Insignesque viros per astra ferri.
Quin & filiola monens herili
Ostendit sceleris notam paterni,
Cælo viuere quos forum peremit.*

De S. Agnete,

*O Virgo felix, ô noua gloria
Cælestis arcis nobilis incola.*

Et quando de B. Agnete successit sermo, audiantur quæ ipsa dixerit suis parentibus, *Videte ne me quasi mortuam lugeatis, sed congaudete mihi, & gratulamini, quia cum his omnibus (Virginibus) lucidas sedes accepi. Et illi sum iuncta in cælis, quem in terris posita totâ animi intentione dilexi.* Sic legimus in serm. 90. S. Ambrosij. Audiatur etiam S. Maximus in homilia de eadem Virgine, *Ille nobis tribuat indulgentiam peccatorum, qui tibi tuorum laborum tradidit palmam.*

SECTIO XIV.

Septima Classis eorum, qui Sanctorum animas aut in Inferis, aut in alio subcælesti loco sine visione beata custodiendas vsque ad diem Iudicij pronuntiant.

98 S. Victorinus Episcopus Pietauiensis, & Martyr in c. 6. Apocalypsis inquit, *Sub terra est Infernus, remota pœnis, & ignibus regio, & requies sanctorum; in qua quidem ab impiis videntur, & audiuntur Iusti, & neque illuc transire possunt. In nouissimo tempore ventura est sanctorum remuneratio.* Sic S. Victorinus, si eius sit Commentarius, qui in Apocalypsim extat, dubitat enim, & merito Bellarminus.

99 Andreas Episcopus Cæsariensis cap. 17. in Apocalypsim ait, *Candida sola virtutum splendorem, qui illustris in Sanctis existit, insinuant: quo splendore iam undique nunc sunt circumfusi, etiamsi promissorum bonorum hereditatem necdum adepti sint. Eorum itaque bonorum spe, quæ spiritali oculo nunc contemplantur, ab omni interea crassitudine exuti, merito laetantur, nec non in Abraha Sinu pacatè requiescere feruntur. Multorum namque Sanctorum sententia est, vnum quemlibet virtutis cultorem locum factis suis dignum post hanc vitam sortiri, ex quo de gloria sibi preparata certam coniecturam facere valeat.* Germana sunt quæ habet c. 44: & ex ipso Arethas Episcopus etiam Cæsariensis.

100 In Nouatiano lib. de Trinitate c. 1. hæc leguntur, *Quæ infra terram iacent, neque ipsa sunt digestis, & ordinatis potestatibus vacua, locus enim est, quo piorum animæ, impiorumque ducuntur futuri Iudicij præiudicia sentientes.* Sed de Nouatiano hæretico nihil curandum.

101 Lactantius lib. 7. diuinarum Institutionum c. 21. scribit, *Omnes animæ in vna, communique cu-*

stodia detinentur, donec adueniat tempus, quo maximus Iudex meritorum faciat examen: tunc quorum fuerit probata iustitia, & premium immortalitatis recipient. Vbi nam sit communis illa custodia non declarat Lactantius, cuius libri inter Apocryphos proscripti sunt à Gelasio Papa, vt qui multis erroribus scateant.

102 Cassiodorus lib. de Anima cap. 19. loquitur eodem ferè modo ac Lactantius, nam querentibus *quid post hoc seculum animæ nostræ agant, qualisque permaneant?* Respondet, vt diuersa lectione collegit, mortem, esse animæ corporisque factam resolutionem, vita huius absentiam, prorsus abhorrentem carnis desideria, vel necessitates. Nam cum fuerimus hac luce imperio Creatoris exuti, simul corporis appetitiones, & imbecillitates amittimus. Non enim ulterius labore frangimur, non cibo reficimur, non ieiunij diuturnitate quassamur; sed in anima nostra natura ingiter perseuerantes, nihil boni, malique facimus, sed vsque ad tempus Iudicij, aut prætorum actuum prauitate moremur, aut de operationis nostræ probitate latamur. Tunc autem recipiemus factorum omnium plenissimum fructum, quando voce Domini, aut repudiati fuerimus, aut ad regnum perennitatis admissi.

103 Ex Liturgia S. Iacobi, vbi sacerdos orat, *Memento Domine Deus noster, spirituum, & vniuersæ carnis, quorum memoriam egimus, & quorum non exigimus, orthodoxorum, ac rectè de fide sententium ab Abel iusto, vsque ad hodiernum diem, fac eos requiescere in regione viuentium in regno tuo, & deluis paradisi in Sinu Abraha, Isaac, & Iacob Sanctorum Patrum nostrorum, unde exulat dolor, tristitia, & gemitus, vbi præsidet lumen vultus tui, & perpetuò resulget &c.* Ex ea, inquam, Liturgia delumi posse testimonium contra Catholicam Doctrinam suspicantur Sixtus Senensis lib. 6. Bibliothecæ Sanctæ annotatione 345. & Medina in 1. 2. q. 4. art. 5. nam in appositis verbis, quibus similia alia extant lib. 8. Constitutionum Apostolicarum c. 47. videtur significari orationem Sacerdotis eò dirigi, vt Iustorum animæ ab Abel vsque ad illum diem existentes in aliquo loco secreto extra cælum, extrahantur inde à Deo, & deferantur ad regionem viuentium, ad cæleste regnum, & paradysum. Sed vt aduertit non semel Nicolaus Cabasilas in Expositione Liturgiæ, & præsertim c. 49. orat ibi Sacerdos pro animabus existentibus in Purgatorio, si fortè contigerit, addit Salas n. 58. nonnullas in eo mansisse ab initio mundi; sicut nonnullæ vsque ad finem manebunt, cum iam ibi multis retrò annis demorentur, vt ex visionibus probatis confirmant Henriquez lib. 7. summæ cap. 16. Duuallius tract. de quatuor Nouissimis q. 2. art. 6. pag. 525. aliamque non postremo loco habendam addere nos possemus cum P. Andrea Pinto in M. S. vita celeberrimæ Virginis Marianæ de Escobar.

104 S. Hilarius in Psalm. 138. explicans illum vers. 18. *Si descendero in Infernum, ades,* Subdit, *Humane ista lex necessitatis est, vt sepultis corporibus ad inferos animæ descendant: quam descensionem Dominus ad consummationem veri hominis non recusauit.* Communiter Respondetur, S. Hilarium loqui pro tempore veteris testamenti, quando Christus nondum remearat ex Inferis. Vt tamen dubitem de sinceritate huius interpretationis, faciunt alia eiusdem Hilarij verba in Pl. 120. v. 8. in quo Regius vates inquit, *Dominus custodiat introitum tuum & exitum ex hoc nunc, & vsque in seculum.* Et antea in v. 6. dixerat, *Per diem Sol non uret te, neque Luna per noctem.* En iam Hilarij verba, *Non tēporis huius*

& sæculi est ista custodia, non aduri Sole, atque Luna, & ab omni malo conseruari, sed futuri boni expectatio est; cum exeuntes de corpore ad introitum illum regni cælestis per custodiam Domini fideles omnes referuabantur in sinu scilicet interim Abrahæ collocati: quo adire impios interiectum chaos inhibet, quousque introeundi rursus in regnum cælorum tempus adueniat. Custodit ergo Dominus exitum, dum de corpore exeuntes, secreti ab impiis, interiecto chaos, quiescunt. Custodit & introitum, dum nos in æternum illud, & beatum regnum introducit. Huc vsque S. Hilarius, qui in Psalm. 62. v. 10. insitens forsan eidem menti scribit, impios idèd dici introituros inferiora terræ, quia Chaos inuio separantur à Sanctis.

105 Sed licet in his locis S. Hilarius ægrè reduci queat ad sanum sensum; in aliis tamen quatuor allatis à Bellarmino, & Ægidio Lusitano ex enarrationibus in Psalm. 2. 60. 64. & 124. stat pro vera sententia. Adicio ego tria. In Psalm. 53. inquit, *Ha-beat itaque hanc innocens religio fiduciam, ut inter humanas insectationes, & anima pericula adiutorem sibi Deum esse non ambigat, & si quando iniuste mortis vis affertur, excedentem habitaculo corporis animam sciat in Dei susceptione requiescere.* In Psalm. 58. *Descendente Christo ad Inferos, Sanctos eius Inferi non tenent.* In Psalm. 65. *Alii Martyres in profundum demergendi, non in aquas necataras, sed in refrigerium æternæ beatitudinis decidunt.*

106 Procopius Gazæus in Genes. cap. 42. sic fatetur, *Ne gleba quidem terræ ipsis assignata est, priusquam apportassent Patrem Iacobum. Sic Christus accipiet cum nono populo Israelitas, sed non absque Sanctis Patribus; fors, quam speramus, dabitur nobis, quemadmodum illis. Quemadmodum illi, quamuis secundum fidem mortui non assequuti sunt promissiones, secundum Diuum Paulum, Deo aliquid maius de nobis prouidentes, scilicet ne absque nobis consummentur, sic nos expectabimus vicissim Patres: unà enim omnes potiemur regno cælorum, quamuis diuersi simus temporibus, & plurimum distemus.* Eandem redolent mentem alia eiusdem Procopij verba recitata in antecessum à nobis sect. 3. exercit. 2. Sed Procopius forsan exponi potest non aliter, ac S. Chryostomus, & Theodoretus, de quibus in n. 114. & 115.

107 S. Augustinus in Psalm. 36. ait, *Post vitam istam parnam nondum eris, ubi erunt Sancti, quibus dicetur, Venite benedicti Patris mei, accipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: nondum ibi eris, quis nescit? Sed iam poteris ibi esse, ubi illum quondam ulcerosum pauperem dives ille superbus in medijs tormentis videt longè requiescentem in illa requie. Certè securus expectabis Iudicij diem, quando recipias corpus, quando immuteris, ut Angelo æqueris.* Lib. 12. de ciuitate Dei cap. 9. *Pars ciuitatis Dei, qua coniungenda immortalibus Angelis ex mortalibus hominibus congregatur, nunc mortaliter peregrinatur in terris, vel in eis, qui mortem obierunt, secretis animarum receptaculis, sedibusque requiescit.* In Enchiridio cap. 109. *Tempus, quod inter hominis mortem, & ultimam resurrectionem interpositum est, animas in abditis receptaculis continet.* Lib. 9. confessionum c. 3. dubitat, quid illud est, quod significatur Sinu Abrahæ, ubi beatè viuat sui amici Nebridij anima lib. 1. retractationum cap. 14. anceps est etiam circa locum, in quo beentur animæ ante resurrectionem corporum. Ita S. Augustinus.

108 Qui alibi perspicuè, & sine dubitatione fauit veritati, quam postea definiuit Ecclesia. Seligi solent aliqua insigniora testimonia ultra ea, quæ nos adduximus in superioribus. Primum ex enar-

ratione in Psalm. 119. v. 5. quò loci scribit: *Inter malos est quicumque peregrinatur à patria illa Hierusalem cælesti, ubi omnes boni; nec recedere à malis potest, nisi cum redierit ad societatem Angelorum, ut ibi sit, unde peregrinatur. Ibi omnes iusti, & Sancti, qui fruuntur verbo Dei sine lectione, sine litteris: quod enim nobis per paginas scriptum est, per faciem Dei illi cernunt.* Secundum ex epist. 57. ad Dardanum, quò loci habet: *Si enim populus Dei nondum factus æqualis Angelis adhuc in ista peregrinatione dicitur Templum eius, quanto magis est Templum eius in cælis, ubi est populus Angelorum, quibus aggregandi, & coaquandi sumus, cum finit a peregrinatione, quod promissum est, sumpserimus.* Tertium ex lib. Quæstionum Euangelicarum q. 38. ubi ait, *Sinus Abrahæ requies est beatorum pauperum, quorum est regnum cælorum, in quo post hanc vitam recipiuntur...* Sinus Abrahæ intelligitur secretum Patris, quo post passionem resurgens assumptus est, quò eum portatum ab Angelis idèd dictum puto, quia ipsam receptionem, qua in secretum Patris abscessit, Angeli annuntiauerunt discipulis intuentibus. Dicentes enim, quid statis intuentes in cælum? Quid aliud dixerunt, nisi nullo modo posse oculos hominum vsque in illud penetrare secretum, quò ibat Dominus, cum in conspectu Discipulorum ferretur in Cælum? Iam cetera secundum superiorem expositionem accipi possunt, quia secretum Patris benè intelligitur, ubi etiam ante resurrectionem iustorum anima cum Deo viuant. Hactenus S. Doctor, qui tamen interponit in medio quæstionis hæc verba: *Quæquam illa receptio (in æterna tabernacula) vtrum statim post istam vitam fiat, an in fine sæculi, & in resurrectione mortuorum, atque vltima retributione Iudicij: non minima quæstio est. Sed quæ dolibet fiat, &c.* Vnde testimonium hoc peremptorium non est. Quartum ex lib. 20. de ciuitate Dei cap. 15. ubi inquit, *Si enim non absurde credi videtur antiquos etiam Sanctos, qui venturi Christi tenuerunt fidem, locis quidem à tormentis impiorum remotissimis, sed apud Inferos fuisse, donec eos inde sanguis Christi, & ad ea loca descensus erueret, profecto deinceps boni fideles effuso illo pretio iam redempti prorsus Inferos nesciunt.*

109 His, & aliis testimonijs filius Granadus conatur interpretari primum in Psalm. 36. quatenus loquatur S. Doctor de beatitudine consummata, quam non habet homo ante resurrectionem, etsi sit in requie, & secura pace, significata per locum, in quo visus est Lazarus. Plures in secundo, & tertio testimonio percipiunt secretum cælestis Patris sub receptaculorum secretorum, & abditorum nomine. Pius quidem est Granadi conatus, sed verborum contextui non admodum aptus natus. Intelligentia aliorum non est tam impropria, quam videtur Patri Salæ n. 58. Nam Theologi cum Magistro in 4. dist. 45. edocti à S. Augustino numerant cælum inter receptacula animarum post recessum à corpore.

110 Circa S. Augustinum postremò animaduertendum, eum nusquam negasse Sanctorum animabus visionem Dei ante diem Iudicij, etsi multoties præbeat occasionem existimandi in illa fuisse opinionatione, quòd post animarum ad corpora vnionem intensior erit Dei visio. Sic Viues, Bellarminus, Valentia, Lessius, Ægidius Lusitan. q. 5. art. 2. §. 4. à n. 42. vsque 64. & hic persuadet sibi S. Augustinum, post depositam Millenariorum fabulam aliquando à se approbatam, vt fateretur lib. 20. de Ciuitate Dei cap. 7. non dubitasse de loco, in quo ante resurrectionem Sancti Deum intueantur. Gaudendum est, si Ægidius persuasionem suam sufficienter apud

apud alios comprobet. Quo negotio diffidit Ferdinandus Vellofilius Episcopus Lucensis, in lectione S. Augustini non peregrinus. Videatur eius quæsitum 4. ad 8. tomum.

111 Concilium Illiberritanum Prouinciale coactum anno 300. canone 34. decernit in hunc modum, *Cereos per diem placuit in cameterio non incendi, inquietandi enim Spiritus Sanctorum non sunt.* Vbi Gabriel Albaspinæus Episcopus Aurelianensis, inquit, *Ego facile adducar, ut credam, Concilij illius Patres, opinionem, mentemque Tertulliani, D. Cypriani, & eorum, qui ea astate florent, sequutos, qui animas Martyrum sub altaribus herere, & habitare, ibique dum eorum mortem Deus ulcisceretur, expectare senserunt. Quoniam autem cereis ardentibus, igni, fumigationibus Spiritus diuexari experientia ipsa animaduertent, atque in eos magnam virtutem habere vim ignis, haud scio, an illi Patres uetuerint admoueri cereos ardentem, ne anima Sanctorum, qua sub altari permanerent, admoto igne inquietarentur. Non alia mihi explicatio occurrit. Quæ potest vel inde refelli, quòd huic Concilio Errorem affingat. Sed huic obiectioni respondetur, in Concilio totius Africa, Nnmidiæ, Mauritania Patres decreuisse hæreticos esse rebaptizandos. Hactenus Albaspinæus.*

112 Cuius explicatio ad Canonem illum postponenda est aliis præstitis à Baronio, & Loayfa apud Seuerinum Binnium in notis, Basilio Legionensi part. 1. variarum quæst. 2. Scholaistica cap. 1. Ferdinando de Mendoza in lib. 3. de confirmando Concilio Illiberritano capite 1. & 3. Biuario in Commentario ad Chronicon anno 311. Bellarmino libro 2. de Purgatorio capite 19. Suario tomo 1. in 3. part. disput. 55. sect. 1. Duuallio tract. de quatuor Nouissimis quæst. 1. art. 9. pag. 503. Et inter has alias est præferenda, quæ dicit prohiberi vsum Cereorum ad Christianorum sepulchra, more, ritumque Gentilitio, quatenus non adhiberentur faculæ ardentes, demulcendis & delectandis sensibilibus luce animabus defunctorum; ritus enim ille non erat gratus Spiritibus Sanctorum, sed potius displicebat, & velut inquietabat. Quo ferè sensu dixit S. Ambrosius libro 2. epist. 9. per fletus, & lachrymas uiuentium mœstificari defuncti animam. Cur autem diurnis horis, & non nocturnis accensio cereorum caueatur, examinant plerique ex citatis. Quapropter Patres Concilij Illiberritani longè fuerunt ab errore, quem ipsis impingit Albaspinæus; nec nisi desipuissent (quod ablit cogitare) possent timere Spiritibus Sanctorum damnatum aliquod ex cereis. Ut omittam Altaria, sub quibus quiescerent, non in cimiterijs, ubi prohibentur cerei, sed intra templa extitisse & ignem cereorum tam fore nociuum noctu, quàm interdiu. Verba S. Cypriani in libris de lapsis, de bono patientiæ, & lib. 3. ad Quirinum, Tertulliani de Resurrectione carnis capite 25. de Anima cap. 8. aduersus Gnosticos cap. 11. habentur transcripta apud nostrum Ioannem Ludouicum de la Cerda cap. 43. Aduersariorum sacrorum num. 8. Sed in eis alludunt S. Cyprianus & Tertullianus ad cap. 6. Apocalypsis. Nec video, cur debeant accipi, ut sonant, & non potius ad mentem S. Ioannis in Apocalypsi.

113 Quicquid verò sit de Tertulliano, S. Cyprianus libro 2. epist. 4. stat manifestè pro Catholica sententia, *Beati satis* (inquit) *qui ex vobis per hæc gloriarum vestigia commeantes, iam de saculo recesserunt, confectoque itinere virtutis, ac fidei ad* P. Gabr. de Henao, Empycol. Pars II.

complexum, & osculum Domini, domino ipso gaudente, venerunt: Nunc est, fratres charissimi, ut memores mei sitis, ut inter magnas, atque diuinas cogitationes vestras, nos quoque animo, ac mente voluatis; siquæ in precibus, & orationibus vestris, cum vox illa purificatione confessionis illustris, & iugi honoris sui tenore laudabilis ad Dei aures penetrat, & aperto sibi cælo de his subacti mundi partibus ad superna transmissa impetrat de Domini voluntate, quod postulat. Produximus alia testimonia in Exercit. decursu, legiturque insigne quoddam Moylis, & Maximi, cæterorumque Confessorum ad Cyprianum lib. 5. epist. 12. ubi Confessores Romani inquirunt: *Quid gloriosius, quidve felicius ulli hominum poterit ex diuina dignatione contingere, quàm inter ipsos carnifices interritum confiteri Dominum Deum? quàm inter sauentia secularis potestatis varia, & exquisita tormenta, etiam extortio, & excruciatio, & excarnificato corpore Christum Dei filium etsi recedente, sed tamen libero spiritu confiteri? quàm relicto mundo cælum petiisse? quàm desertis hominibus inter Angelos stare? quàm impedimentis omnibus secularibus ruptis in conspectu Dei iam se liberè sistere? quàm cæleste regnum sine ulla cunctatione retinere?* De ipso S. Cypriano scribit S. Fulgentius in sermone eius laudatorio, *Terrenis, ac moribundis membris exutus ad æterna præmia vita transmigravit.*

114 In hoc Patrum albo desiderabit aliquis S. Ioannem Chrysostrum. Sed idèò omissus à me est, quia animarum in cælo existentiam ante resurrectionem in corpore à deo assiduè repetit, ut altercandi de ipsius mente nullum locum relinquat. Cardinalis Bellarminus, & Sixtus Senensis multa congeserunt testimonia. Addam ego vnum, vel alterum. In oratione de S. Philogonio ait: *Ille quidem subuectus in cælum.* Sermon. de Martyribus imitandis: *Alios post unum certamen ad alias palmas Dominus seruat; alios consummato Martyrio iam coronat; alios victores detinet in exemplum; alios iam perfectos transmittit ad cælum.* Oratione 3. aduersus Iudæos dicit de animabus Martyrum euolasse ad cælos; & continuò subiungit, *Ante coronas suas expectatione coronarum alacres, ac gestientes, eo quòd iam de futuro incerti esse desierunt.* Quæ verba accipienda proculdubio sunt de coronis, seu gloria corporum: ut & similia alia transcripta à Sixto Senensi lib. 6. Bibliothecæ Sanctæ annotatione 264. & 335. ac 345. quicquid sit, an S. Chrysostrum admittat, vel neget beatitudinem Angelorum, & animarum consistentem in visione clara diuinæ essentia siue ante, siue post diem Iudicij, nam quoad tanti Doctoris mentem variant Theologorum iudicia, & nostrum nunc importunè interponeretur.

115 S. Chrysostrum sequutus est in his omnibus Theodoretus, qui lib. 8. de Græcorum affectionibus scribit: *Si cælum sedes illorum est, qui pie vixerunt, hunc profectò finem sui cursus Martyres iam consequuti sunt; his enim magis piùm esse nihil potest: de quibus paulò post, Ideoque maiori sorte merito perfruuntur, qui nunc & à cunctis latè mortalibus honores amplissimos ferunt, & æternis sunt insigniti coronis.* Hinc cum ait in Dialogo 1. Diuinus Apostolus, *cum nondum communis resurrectio facta sit, nec adhuc regnum cælorum fidelibus datum sit, clamat, simul excitauit nos, & sedere fecit in cælestibus in Christo IESV.* Et cum in cap. 11. ad Hebræos cap. 39. inquit, *Eorum fuerunt tot, & tanta certamina; sed ij tamen nondum coronas acceperunt.*

Expectat enim uniuersorum Deus aliorum certamina, ut soluto stadio omnes, qui victoriam fuerint consequuti, simul victores renuntiet, & remuneretur. Intelligentus est de corona perfecta, & beatitudine conlummata animæ, ac corporis, non secus, ac sanctus Chrysostomus, dum homilia 28. super epistolam ad Hebræos scribit, Sanctos, qui nos præcesserunt, nondum coronas accepisse, sed nos expectare, ut nobiscum simul coronentur.

116 Arrepta ansa ex commemoratione S. Chrysostomi inuito lectorem, ut narratam in Prato spiritali Ioannis Moschi capite 128. de eius beatæ animæ assistentia illic, ubi thronus est Dei, seu in cæli valdè eminenti parte, notet historiam, nisi inter fide carentes, & reiectionis computanda sit, censoribus Baronio anno 407. numero 35. & Delrio libro 2. Disquisitionum Magicarum quæstione 26. sectione 5. ob nimiam, immoderatamque sancti Chrysostomi supra antiquiores alios Ecclesiæ Doctores laudationem. Quæ tanta est, ut Heribertus Rosuueyus in onomastico ad vitas Patrum V. sanctus Ioannes Chrysostomus non de hoc, sed de S. Ioanne Baptista Angelicum testimonium ibi expressum interpretetur.

SECTIO XV.

Octaua Classis eorum, qui cum sileant de loco in quo existunt Sanctorum anima, videntur denotare, eas non beari ante diem Iudicij.

117 **S**anctus Antonius in epist. 2. ad fratres Arsenoitas inquit, *Pro certo dico vobis, quod nostra negligentia, & humiliatio, extranea commotio, non nobis solis est detrimento, sed Angelis labor existit, & omnibus Sanctis in Christo IESU, quia nondum usque requieverunt propter nos.* Priora verba accipi possunt per metaphoram, ut notat Suarez libro 6. de Angelis capite 19. numero 12. non aliter, ac Deo tribui solent in sacris Litteris affectus tristitiæ, & doloris ex prauis hominum operibus. Posteriora autem queunt exponi, quatenus neque Angeli, neque beatæ animæ requieverint à ministeriis erga homines. Et hinc obiter interpretor benignè Moslem Barcepham parte prima de paradiso capite 22. dicentem, *Et Angeli iussa peragunt, diuinæque voluntatis obsequentes sunt, non absque spe præmij, quod ipsis dabitur post generalem mortalium resurrectionem.* Interpretor, inquam, de spe præmij accidentalis, cuius augmentum non procedet ultra diem Iudicij. Ad Suarium supra capite 8. à num. 6. usque ad 9. qui in cap. 2. num. 9. simili ferè modo declarat S. Gregorium Nazianzenum de accessione gloriæ accidentalis, dum in Oratione 42. Resurrectionis Christi diem commendat exinde, quod salutaris fuerit mundo inuisibili Angelorum; nisi mundi inuisibilis nomine, quo solo utitur S. Gregorius, intelligendæ sint animæ Patrum, quæ paulo ante resurrectionem Christi adeptæ sunt beatam visionem, Eodem etiam pacto explicare licebit Clementem Alexandrinum, quando in 1. Petri cap. 1. vers. 12. vult, bonos Angelos desiderare adipisci profectum perfectionis illius, quæ est Beatitudo, id est, inefficaciter desiderare incrementum beatitudinis accidentalis.

118 Redeo ad institutum. Sanctus Gregorius Nyssenus libro de hominis opificio cap. 22. scribit,

Abraham, & Iustorum chorus æterna bona sola fide, ac spe intuetur. Adiciatque, ipsos adhuc patientiam exercere. Sed intelligendus est de fide, spe, ac patientia, respectu æternorum bonorum, quæ sint corporum glorificatio, & dotes. Sanctus Basilius in Psalmo 33. ait, Nos, postquam filij resurrectionis erimus, tunc nosse Deum facie ad faciem dignabimur. Tunc & iusti in exultatione diuini aspectus letabuntur, peccatores verò disperdentur. Sed in his verbis non exprimit S. Basilius, Iustorum animas non visuras Deum ante resurrectionem corporum; & attento præcedentium contextu mens S. Basilij est, Iustorum animas non posse ex lege ordinaria in statu vnionis ad corpora mortalia intueri Deum, quem tamen intuebuntur postquam immortalia corpora informauerint. Dixerat namque, Homo non videbit Dei faciem, & viuet. Angeli enim eorum, qui sunt in Ecclesia pusilli, continuo faciem Patris eorum, qui in cælis est, aspiciunt. Ideo nunc quidem nos capere gloriosa manifestationis aspectum, ob carnis debilitatem nos circumdantem difficile sanè; Angeli verò, qui nullum habent simile nostri velamentum, nihil impediuntur, quin gloriæ Dei faciem iugiter contemplantur. Pati modo exponendus est sanctus Hieronymus, dum apud S. Augustinum in epistola 111. ad Fortunatianum inquit, homo Dei faciem videre non potest; Angeli autem etiam minimorum in Ecclesia semper vident faciem Dei. Nunc in speculo videmus, & in enigmate, tunc autem facie ad faciem, quando de hominibus in Angelos profecerimus, id est, commentatore Augustino, quando æquales Angelis facti fuerimus, quod erit vniue in resurrectione mortuorum.

119 Difficiliora sunt alia S. Basilij verba homil. ii. in Exameron, *Angore (inquit) & horrore corripitur omnis creatura, sudorque anhelus, & inexplicabilis coarctetur; ipsi etiam perterriti, & anxij pro sententia, quæ tandem profertur. Abraham & ipse tunc aderit non sine agonia, non quasi verituros, ne in Gehennam condemnentur; verius, quemnam inter Iustos sortituros sui ordinem, primūne, an secundum, vel tertium. Veniente è cælis Domino, dirumpentur cæli. Ne Angeli quidem sine timore sunt futuri.* Sanctus Gregorius Nyssenus oratione 2. de hominis creatione imitatus est hæc sui fratris verba, inquit, *Abraham in ultimo Christi aduentu dubium fore, si in primo, aut secundo, aut tertio Iustorum ordine ipse collocetur.* Additque sanctus Gregorius oratione 5. de Beatitudinibus, ut & sanctus Bernardus sermone 8. in Psalm. qui habitat, Iustos in aduentu Domini dubios futuros de intimanda sibi sententia. Nisi ista omnia sint hyperbolica, distant longissimè à doctrina Catholica, ut obseruat Poza in Elucidario Deiparæ libro quarto tractatu tertio capite 10. pag. 931. ac 933.

120 Facilius exponi potest sanctus Ambrosius libro 3. de Cain, & Abel capite secundo, dicens, *Soluitur à corpore anima, & post finem vitæ huius, adhuc tamen futuri Iudicij ambiguo suspenditur, id est, ignorat, quando in publico, & vniuersali Iudicio audire sit præmij, aut supplicij extremam sententiam.* Fortè sanctus Ambrosius composuit verba ad captum rudiorum, qui in particulari Iudicio ferendo à Deo de animabus, ipsomet instanti separationis à corpore, cogitant moram aliquam, cum tamen nulla interueniat re ipsa. Quem loquendi modum seruarunt etiam S. Cyrillus Alexandrinus, & S. Bernardus apud Grana. dum 1. parte contr. 13. de Nouissimis tr. 1. disp. 3. n. 7.

n. 7. & vel secundum hunc, vel illum primum S. Cyprianus, cum lib. 4. epist. 2. ad Antonianum pronuntiat, aliquas animas *pendere in die* (aut diem) *Iudicij ad Iementiam Domini.*

121 Si probabile esset, quod post Carthusianum lib. 4. de quatuor Nouissimis, cap. 47. & Michaellem Baïum lib. 2. de meritis bonorum operum cap. 8. antiquioresque alios apud S. Thomam in 4. distinctione 21. quæst. & art. 1. quæstioncula 4. anceps proponit Gonsalvus Durantus, nota 1. in cap. 8. lib. 4. reuelationum S. Brigittæ nempe, *Deum aliquando sic animam in iudicio particulari indicare, ut illi minime innotescat, an tam ad Purgatorium vel Inferni pœnas condemnauerit, circumscripto tamen desperationis vitio, & anxietate illa, quam Lutherus ponebat.* Si, inquam, illud probabile esset, non idè existimari deberet differri à Deo inflictionem pœnæ prouenientis ex igne Purgatorio. Sed Reuelatio S. Brigittæ, cuius de causâ redigit se Durantus in has angustias, egregiam aliam, & suauiore habet interpretationem libr. 5. cap. 2. §. 3. M. S. V. Virginis Marinæ de Escobar, authore P. Ludouico de la Puente, scilicet ad eum modum, quo dicimus, hominem repentino casu damni, aut mali ingentissimi correptum nescire, vbi nam sit, an in terra, cœlòve, ita de quadam anima absorpta, & percussa grauissimis Purgatorij pœnis dictum fuisse S. Brigittæ ab Angelo ignorare, an in Purgatorio, in Infernòve maneret, licet reapse suum statum nosceret.

SECTIO XVI.

Recensentur qui ante, & qui post definitionem Benedicti Papæ XII. à veritate deniarunt, & in hæresim sunt lapsi, cum in aliis materiis essent Hæretici.

122 **Q**uisquis oculis lustrauerit tot, tantorumque Patrum, & Scriptorum Catholicorum opinacione circa beatitudinem, locumque sanctarum animarum ante diem vniuersalis Iudicij, haud quaquam mirabitur, veteres alios aperto Marte contra Catholicæ fidei dogmata aulos in multis conspirare, defecisse etiam in hac materia à veritate eo tempore, quo nondum inter cæteras fidei Catholicæ erat expressè relata.

123 Et in primis Arabici memorati ab Eusebio Cæsariensi lib. 6. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 30. à S. Augustino lib. de Hæresibus ad quod vult Deum cap. 83. dixerunt, animas vsque ad finem sæculi non tantum non esse beatas, sed etiam interire, atque corrumpi; posteaque vnà cum corporibus ad vitam restitui. Aduersus præfatos Arabicos, non ob negatam beatitudinem, sed ob admissam definitionem animarum habitum est quoddam Concilium, de quo Baronius anno 1249. numer. 6. Franciscus Longus à Coriolano in Breuiario Chronologico Pontificum & Conciliorum pagina 47. Binnius tomo 1. partis 1. Conciliorum pag. 101.

124 Notare hic oportet perfritam frontem Caluini, qui libr. 4. Institutionum capit. 7. §. 28. affinxit Ioanni XXII. Pontifici Maximo delirium Arabicorum de interitu animarum. Eiusdem extremæ impudentiæ reus est Henricus Salmuth in notis ad partem posteriorem rerum me-
P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

morabilium Panciroli tit. 4. de Nouo orbe. Nam Pontifex ille tanquam priuatus Doctor dubius quidem fuit de beatitudine animarum ante resurrectionem corporum; interitum autem intermedio tempore nullatenus cogitauit.

125 Deinde Vigilantius, vt constat ex S. Hieronymo transcripto in num. 28. & quidam Græci, de quibus loquitur Epistola exarata in numer. 27. posteriores etiam alij Græci, & Armeni, quorum fit mentio à S. Thoma opusculo 6. cap. 9. lib. 4. contra Gentes cap. 91. à Guido Carmelita in libr. de Hæresibus, Fraticelli, Cotterelli, Petrobrusiani, & Correrij apud Prætorium libr. 6. de vitis, sectis, & dogmatibus Hæreticorum num. 13. Gualterium in Chronographica tabula, capit. 664. Coccium libr. 5. Thesauri Catholici artic. 2. asseruerunt, sanctos non consequi beatitudinem, nec cælestes sedes ante diem extremum Iudicij vniuersalis.

126 Quo in asserto, etsi hæresim incurrerint ex sententia Authorum, quos allegauimus in num. 28. & Petrus Auratus in XI. Paradoxorum vocet pleno ore errorem *Ioannis XXII. & sequacium*, tamen cum præcesserint definitionem Benedicti XII. promeriti non sunt tam rigidam censuram, vt fatentur Canus l. 6. de locis Theologicis capit. 8. Bellarminus libr. 4. de summo Pontifice cap. 14. Medina, Suarez, Salas, Henriquez, Pamelius, Ægidius Lusitanus, & alij post Alfonso Castrensem. Vnde S. Thomas libr. 4. contra Gentes capit. 91. 1. part. quæst. 64. art. 4. ad 3. & 3. part. quæst. 59. art. 5. ad 1. nec non in capit. 5. epistol. 2. ad Corinthios lectione 2. non nihil temperauit, quam alibi protulerat, censuram; erroneæ vt summum notam inuens propositioni damnatæ iam inter hæreticas. Quòd si obiicias decreta summorum Pontificum antecessorum Benedicti collecta in sect. 3. Respondent Suarez, Salas, & Ægidius Lusitanus, in eis decretis Superiores Pontifices, non ex professo, sed obiter, & quasi aliud agentes attigisse veritatem, pleniori que definitioni præluxisse.

127 Post determinationem verò Benedicti XII. liberari nequeunt ab hæresis ignominia Græci, & Armeni persistentes in antiqua sua opinacione. Compertum est enim ex præactis ad sessionem primam Concilij Florentini, necnon ex errorum articulis missis Biturim à Patribus Congregatis Basileæ, vt super eis interrogarentur Græci, si Basileam accederent, sicut legitur in Spondano ad annum 1438. num. 25. non destitisse ab ea, quando coacta est Florentina Synodus; & cum amplexati fuissent huius sanctiones, rediisse iterum ad vomitum. Ebiberunt eandem hæresim miles quidam, cuius memoria habetur in S. Brigittæ reuelationibus libr. 6. capit. 75. Lutherus prælectione, vel præfatione in Genesim, teste Friderico Staphylo in epitome trimembri Lutheranae Theologiæ parte 2. Calvinus libr. 3. Institutionum cap. 20. §. 20. & 24. cap. 25. §. 6. & licet in Psychopannichia pag. 9. dicat, Sanctos esse in cælo, ac Deo frui ad satietatem, tamen sui immemor scribit pag. 10. & 16. non frui illos Deo ad satietatem, sed expectare vsque ad diem Iudicij. Præterea Cornelius Agrippa libr. 3. de Occulta Philosophia, Anabaptistæ, testantibus Sixto Senensi lib. 5. Bibliothecæ sanctæ annotatione 169. libr. 6. annotatione 345. & Petro Canisio lib. 3. de B. Virgine c. 17. Insuper Augustinus
o 2 Bohemus

Bohemus apud Prateolum libr. 1. num. 80. Tandemque Ioannes de Oria, Doctor, vel Magister Salmantinus, & maximè notus in oppido S. Facundi (vulgo Sahagun) recensus à Gregorio Martinez in 1. 2. quæst. 4. art. 5. dub. 1. & indicatus à Ioanne Lopez tomo 3. Chronici Prædicatorum lib. 1. cap. 42. §. 2.

SECTIO XVII.

Qui se gesserit Ioannes Papa XXII. in controversia de beatitudine, & habitatione Sanctarum animarum in cælo, ante diem Iudicij.

128 **I**oannes Papa XXII. anno 1331. Auenione manens concepit, excitauitque mente hanc quæstionem, cuius affirmatiua pars in Ecclesia Occidentali iam diu precrebuerat, & à Theologis communiter defendebatur, anno autem 1332. negantem partem non asserendo, sed solummodò recitando protulit ore tanquam priuatus Doctor. Ita restantur Parisienses Doctores anno 1333. die 2. Ianuarij in M.S. fide digno apud Spondanum anno 1333. num. 2. Hinc factum est, vt anno 1333. publicè moueretur ea quæstio inter Theologos, quorum sententiæ fuere discordes, vti tradit Ioannes Villaneus Coæuus Scriptor lib. 10. de rebus Florentinorum, cap. 229.

129 Sed audiamus Benedictum Papam XII. qui de quæstione agitata sic fatur, *Sanè dudum tempore felicitis recordationis Ioannis XXII. Prædecessoris nostri inter nonnullos etiam Theologica facultatis Magistros supervisione animarum Iustorum hominum post mortem suam, in quibus nihil erat purgabile, cum de hoc saculo decesserunt, vel si fuerat, iam purgatum fuerat ex toto, an diuinam essentiam videant ante corporum suorum resurrectionem, & Iudicium generale. Et super nonnullis aliis orta materia quæstionis, ipsorum aliqui negatiuam, aliqui affirmatiuam, alij vero secundum suas imaginationes de visione diuina essentia ab animabus huiusmodi, diuersa, & diuersimodè ostendere nitentur, prout ex dictis, & scriptis ipsorum noscitur apparere. Superreiectis suis verò concertationibus, quas hic causa breuitatis omittimus, quia ita ex nostris determinationibus inter se etiam dissidebant. Cùmque idem prædecessor noster, ad quem prædictorum determinatio pertinebat, ad decisionem concertationum huiusmodi se pararet in suo Consistorio publico, tam fratribus suis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, quàm Prælati, & Magistris in Theologia, qui multi aderant presentes, iniungendo districtius, & mandando, vt super materia de visione prædicta, quando requirerentur ab eo, deliberatè vnusquisque diceret, quod sentiret. Tamen morte præuentus, sicut Domino placuit, perficere illud nequiuit. Defuncto itaque prædecessore præfato, Nos diuina dignatione ad apicem summi Apostolatus assumpti diligentius attendentes, quanta ex præmissis eorum concertationibus non solutis, animarum imminent pericula, quanta exinde possunt scandala suboriri: vt ipsorum varietas pereat, & veritatis soliditas innorescat, habità prius super prædicta sollicita examinatione, & diligenti deliberatione cum fratribus nostris dictæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, de ipsorum fratrum Consilio, hac in perpetuum valitura consti-*

tutione, autoritate Apostolica definimus, &c.

130 Constat ex Benedicti XII. verbis, Ioannem XXII. non definiuisse controuersiam. Et Philippus Gamachæus Doctor Sorbonicus testatur 1. 2. quæst. 4. capit. 2. visum à se Lutetiæ in manibus Patrum Dominicanorum authenticum Gallicanæ Ecclesiæ ad Castrum Vicennatum conuocata instrumentum, ex quo ratum erat, Ioannem Papam publico diplomate nihil vnquam statuisse aduersus beatitudinem animarum. Vnde deprehenditur mendacium Caluini libr. 4. Institutionum cap. 7. §. 28. Erasmi in præfatione ad S. Irenæi libr. 5. affirmantium, Ioannem Papam coactum opera Theologorum Parisiensium ad Palinodiam non sine buccina coram Galliarum Rege Philippo VI. Valesio. Operæ pretium erit in hoc puncto, aliisque huc spectantibus perlegere Bellarminum lib. 1. de Sanctorum beatitudine cap. 2. lib. 4. de Romano Pontifice cap. 14. Grethserum in defensione istius capituli, Ioannem Stephanum Durantum l. 2. de ritibus Ecclesiæ Catholicæ cap. 48. num. 18. Genebrardum in Ioanne 22. pagina 671. Chronographiæ, Ioannem Azor parte 2. Institutionum moralium libr. 5. cap. 4. quæst. 3. Sanderum libr. 7. de visibili Monarchia pag. 518. Petrum Maturum in notis ad 3. partem historiam S. Antonini, tit. 21. capit. 6. §. 15. Paulum Langium in Chronico Cityzensi anno 1330. & 1334. Hainricum Monacum Rebdorfensem in Annalibus, anno 15 Pontificatus Ioannis XXII. Authorem chronici magni Belgici ad annum 1324. seu potius 1334. in Romanis, Albertum Krantium libr. 8. Vandalia cap. 15. Lucam Vuadingum in Annalibus ordinis Seraphici anno 1331. & 1333. Dermicium Thadæum in Nitela Religionis Franciscanæ à pagina 376. Spondanum in Auctario ad Annales Baronij anno 1334. rursusque in ea, quæ nuper prodiit, continuatione Annalium Ecclesiasticorum anno 1333. & 34. ac 36. Ambrosium de Pinalosa in vindicijs Deiparæ Virginis de peccato originali, & debito illius contrahendi, disput. 11. cap. 4. num. 60. & 61. Pefantium in 1. 2. quæst. 4. art. 6. dist. 1. ad finem, & antea in 1. p. quæst. 12. art. 1. dist. 1. Raynaudum in Hoplothea contra ictum calumniæ sect. 2. ferie 1. capit. 5.

131 Ego verò non filebo, Ioannem Papam anno 1334. tertio Nonas Decembris pridie, quàm rebus humanis eximeretur, sic coram Cardinalibus verbo, vel scripto dixisse nouissima hæc verba, *Ne super his, quæ de animabus purgatis separatis à corporibus, an citra resurrectionem corporum diuinam essentiam illa visione, videlicet, quam vocat Apostolus facialem, videant, tam per Nos, quàm per nonnullos alios in presentia nostra recitando, & allegando sacram Scripturam, & originalia Sanctorum dicta, vel alias ratiocinando, sapius dicta sunt, aliter quàm per nos dicta, & intellecta fuerunt, & intelliguntur, ac dicuntur, auribus valeant fidelium inculcari, ecce, quòd nostram intentionem, quam cum sancta Ecclesia Catholica circa hoc habemus, & habuimus, serie presentium vt sequitur, declaramus. Fatemur siquidem, & credimus, quòd anime purgata separata à corporibus sunt in cælo, colorum regno, & paradiso, & cum Christo in consortio Angelorum congregata, & vident Deum, & diuinam essentiam facie ad faciem clarè, in quantum status,*

status, & conditio anima separata compatitur. Si verò alia, vel aliter circa materiam huiusmodi per nos dicta, seu scripta fuerint, quoquo modo illa diximus, predicauimus, seu scripsimus recitando, & conferendo dicta sacra Scriptura, & Sanctorum, nolumus esse dicta, predicata, & scripta. Hæc Ioannes, præfente Mathæo Villaneo, ex quo Ioannes Villaneus frater ipsius accepit, & verbo tenus exarauit lib. 11. de rebus Florentinorum cap. 19.

132 Bachonius, qui fuit Synchronus Ioannis Papæ, functusque est vita anno 1346. ait, Ioannem ante mortem suam determinasse in Bulla. *Ne super his* quæstionem de animarum beatitudine; sed à Benedicto XII. Successore subtractam periodum incertam, quæ dicebat, *In quantum status, & conditio anima separata compatitur*: videbatur enim Ioannes ostendisse se ancipitem, noluisseque dirimere eam controuersiam partem, an videlicet animæ beatæ in statu separationis tantam visionis intentionem comparent, & tam perfectam beatitudine essentiali donentur, quantam, & quàm perfectam habebunt in statu coninnctionis ad corpora post resurrectionem, non secus ac ipse Ioannes disputarat antea, pœnas damnatarum animarum intensiores, acriorisque fore post resurrectionem. Ioannes etiam Villaneus loco proximè citato, refert audiuisse se à Theologis, qui interfuerunt Benedicti XII. definitioni, directam hanc fuisse ad statuendum specialiter, animarum gloriam non augendam post resurrectionem, nisi extensiuè. Ita ponderat Bellarminus lib. 1. de Sanct. beatitud. c. 5. ex Historico Florentino, quem citat ad lib. 11. c. 19. cum tamen sit cap. 47. ibique nihil legam de testimonio Theologorum; sed reliquum, quod Bachonius, Bellarminusque ipse tradunt.

133 Suadent id non leuiter Benedicti XII. verba hæc: *Ac quod visio huiusmodi diuina essentia eiusque fructio actum fidei, & spes in eis euacuant, prout fides, & spes proprie Theologica sunt virtutes: quòaque postquam inchoata fuerit vel erit talis intuitiua, & facialis visio, & fructio in eisdem, eiusdem visio, & fructio sine aliqua intermissione, seu euacuatione predictæ visionis, & fructiois continuata existet, & continuabitur vsque ad finale Iudicium ex tunc vsque ad sempiternum.* Clemens VI. in epistola ad Patriarcham Armenorum scripta 13. Kalend. Octobris anno 1351. similiter inquit: *intuitiuam, & facialem, claram & apertam visionem, & fructioem in animabus sine aliqua intermissione, seu euacuatione continuatam existere, & continuandam vsque ad finale Iudicium, & ex tunc vsque in sempiternum.* Profitentur id ipsum Doctores Parisienses anno 1333. in M.S. de quo in num. 128.

134 Veruntamen difficile apparet, mentem & præcipuam Benedicti XII. fuisse excludere in animabus beatis augmentum visionis post vnionem ad corpora, ita vt beatitudo non sit futura maior intensiuè; siquidem fore maiorem, senserint sanctus Augustinus multis in locis, & apertissimè lib. 12. de Genesi ad litteram capite 35. Haymo in cap. 6. Apocalypsis, S. Bernardus sermone 3. de omnibus Sanctis & in libro de diligendo Deo, capite 12. ac 13. Magister Sententiarum in 4. distinct. 49. Parisiensis, & Albertus apud Carthusianum ibi, quæst. 3. Bellouacensis in libro consolatorio de morte amici capite 10. & 11. S. Thomas in 4. distinct. 49. quæst. 1. art. 4. quæstiuncula 1. imò & 1.2. quæst. 4. art. 5. Si credimus Raphaëli Auerfæ ad eam quæstionem sect. 7. & Loreæ in 1.2. disp. 36. membro 2. quauis alij Interpretes frequenter di-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

cant, Angelicum Doctorem mutasse sententiam, quam tradiderat, dum scriberet super Magistrum, Huic etiam adhæserunt Petrus Tarantasiensis, sanctus Bonauentura, Richardus ad distinct. 49. Henticus Gandauensis, quodlibeto 6. quæst. 5. & quodlibeto 7. quæst. 6. Marsilius in 4. quæst. 13. art. 3. & hic meminit Extrauagantis editæ à Benedicto, transcribitque eius verba: Abulensis in c. 5. Mathæi quæst. 63. Armachanus in quæstionibus Armenorum libro 12. capite 20. Author tractatus de oculo morali, vel mystico capite 3. numero 1. Reginaldus in speculo finalis retributionis f. 97. Ex modernis Ægidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine in appendice quæst. 2. Stat ferè pro maiori ea beatitudine essentiali, atque intensiua, respondetque in §. 5. numero 33. Verba Benedicti solum denotare visionem, quæ ante resurrectionem fuit, continuandam fore sine aliqua intermissione, seu euacuatione vsque in sempiternum; Cui asserto non opponitur maior intensio eiusdem visionis continuatæ. Et expensis Benedicti verbis, vt sonant, videntur potius excludere remissionem, decrementumque visionis post resurrectionem, quàm eius intensioem, & augmentum, non enim defuerunt, qui existimarent apud Abulensem supra, beatitudinem animæ post resumptum corpus fore imperfectiorem.

135 Mens Benedicti in verbis adductis n. 133. fortassis nos non lateret, si nancisceremur duos, quos scripsit, tomos, & vndecim quæstiones de statu animarum ante generale Iudicium, vt refert Ludouicus Iacob. à S. Carolo in Bibliotheca Pontificia pag. 24. Quid etiam præcipuè intenderit, tanquam priuatus Doctor Ioannes XXII. exploratum etiam fortan esset nobis, si eius Sermones de visione beatifica, seu faciali, asseruatos Cantabrigiæ in Bibliotheca publica, vt testatur idem Ludouicus pag. 139. vidissemus. Sed dum pleniùs assequendi vniùsque sensum deest nobis occasio, conformiùs Benedicto, adeoque tutius iudicamus asseuerare, visionem beatam, reddito corpore, non solum non fore remissiorem, sed neque etiam intensiorem. Eminentissimo Bellarmino libro 1. de Sanctorum beatitudine cap. 5. videtur, vtrumque id definitum à Benedicto, *Adde, inquit, quod videtur hoc definitum à Benedicto XII. nam in Extrauaganti, Benedictus Deus dicit, continuari visionem Dei, quam habent anima à morte corporis vsque ad resurrectionem, & inde vsque in æternum. ubi videtur dicere, eam non crescere, neque minui.* Flavius Cherubinus in scholiis ad Extrauagantem *Benedictus Deus*, explicans mentem Benedicti Papæ scribit, respexisse eò, vt definiret, animas separatas Sanctorum videre perfectè essentiam diuinam; & quod maioris momenti est, Ioannes Papa in Bulla *Ne super his*, fatetur, & credit secundum intentionem, quam cum sancta Ecclesia Catholica habet, & habuit, animas separatas, & purgatas intueri Deum. Nunquam ergo id negauit. Quare de intuitionis perfectione videtur solum dubitasse, vt priuatus Doctor. Ad hæc: In præactis ad Concilium Florentinum concordarunt tam Latini, quàm Græci, *animas quidem, vt animas, ad perfectam beatitudinem peruenisse, in resurrectione tamen perfectionem esse consequuturas cum propriis corporibus, quando fulgebunt vt Sol, sine instar eius lucis, qua in monte Thabor Dominus noster IESVS Christus resplenduit.* Et verò cum alij ex Græcis antea contendissent, *Sanctos nondum esse consequutos beatitudinem; Alij, animas esse in*

o 3 loco

loco quietis, & videre tantum, ac modicum letari; Alij conuenientes cum Latinis, dicerent, Animas sanctorum perfectam esse adeptas beatitudinem, & perfectè laureolam assequutas in cælis, nullòque inter, medio, Tripitati assistere: Declaratio demùm facta consensu Latinorum, & Græcorum, non alia videtur fuisse, quàm iam nunc Sanctorum animas peruenisse ad beatitudinis essentialis, substantialis, & intensiue perfectionem integram, ex resurrectionis autem die augendam tantum accidentaliter, atque extensiue.

136 Hactenus de nobilissima circa Sanctorum beatitudinem, cælestemque habitationem controuersia; quam iam penè sedatam in Ecclesia Latina restaurauit Ioannes Papa; permisitque in ipso Deus, tanquam in priuato Doctore sensum, aut propensionem oppositam communi Theologorum, & fidelium ea tempestate, vel permisit saltem sic de ipso censeretur vulgariter, vt re hinc, & inde diligenter dissa, examinatis sollicitè sacrarum Litterarum, Patrumque Ecclesiæ monumentis, & successori Benedicto maiore luce cælitus concessa annumeraretur tam grauis, & necessaria veritas aliis dogmatibus Catholicæ fidei. Equidem dum attentè considero huius processum controuersiæ, & à Romano Pontifice editam tandem decisionem, cui Catholici omnes assentiri debeamus, magnam excitor in spem, fore, vt quandoque in controuersia præsentis sæculi, aliorumque retroactorum de Conceptione Deiparæ Virginis absque labe originalis peccati prodeat ab Apostolica Sede definitio, quæ Immaculatam declaret Conceptionem. Plura Scripturæ Sacræ testimonia, pluresque Ecclesiæ Patres allegabantur fauentes in speciem dilationi beatitudinis animarum vsque ad Iudicium vniuersale, quàm qui nunc afferuntur à Catholicis nonnullis contra Deiparæ exemptionem ab originali noxa. Dilationi illi suffragati sunt aliqui ex religiosissima, grauissimæque familia Franciscana, licet alij multò plures restiterint, quod celat Abrahamus Bzobius, vt præclarissimi ordinis sui Dominicani dissensus gloriosior appareat; sed non sine querela Lucæ Vvadingi, Domicij Thadæi, aliorumque Authorum Seraphicæ Religionis. Nunc vice versa purissimam defensant Conceptionem Franciscani, renitentibus, non omnibus, sed aliquibus Dominicanis, iisque solis in Christiano orbe, quantum noscere possumus. Cur ergo non liceat sperare sopiendas tandem discordias Pontificio scito, quod Conceptionis puritati supremam fidei auctoritatem asciscat? *Multa nostris temporibus clariora sunt nobis, quàm fuerunt antiquis, vt res ipsa testatur. Nam multa paulatim cognouit, & determinauit Ecclesia, quod & S. Thomas testatur; quæ olim in dubio erant.* Sic Catharinus lib. 4. adnotationum aduersus Caietanum pag. 354. & Ioannes Gerlon piissimus, doctissimusque Cancellarius Parisiensis parte 4. sermon. de Conceptione B. Mariæ inquit, *Spiritum Sanctum interdum reuelare Ecclesiæ, vel Doctoribus posterioribus aliquas veritates, vel expositiones sacre Scripturæ, quas non reuelauit eorum prædecessoribus, sicut dicit Gregorius, Daniel 12. Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia Domini: ideo Moyses sciuit plus, quàm Abraham; Propheta, quàm Moyses; Apostoli, quàm Prophetæ: & Doctores addiderunt multas veritates vltra Apostolos.* Subdit Stephanus Cantuariensis in Allegorijs Tilmanni super caput 2. Ruth, *Dominus non omnia reuelauit Expositoribus sacre Scripturæ & etiam dispensauit, vt aliquid ex industria relinquerent de iis, quæ videbant, vt sollicitudo nostra exer-*

ceretur. Multa enim vidit Augustinus quæ non exposuit.

SECTIO XVIII.

An præter beatas animas aliæ ad tempus existant aliquando in Empyreo?

137 Innuunt nonnulli Patres, animam ex loco, in quo seiungitur à corpore, deduci ante Tribunal Christi, vt ab ipso iudicetur. Et hinc Authores aliqui sumpserunt ansam vt dicerent, deferri in cælum, & præsentari Christo. Ita refert Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 5. 2. sect. 2. v. *tertiò ex dictis, addens, sed de animabus damnandis, & purgandis, id est incredibile, quia nihil coinquinatum ingreditur cælestem illam ciuitatem, & esset impertinens ille ascensus in cælum, si statim descensura sint in Infernum. Nam ad audiendam sententiam non est necessarius, & aliàs locus ille non est consentaneus, nec meritis eorum debitus.* Hæc ratio elucidari potest ex dictis in sect. V. Exercitationis præcedentis, ad probandum non patere Dæmonibus accessum ad Empyreum. Confirmari prætereà valet, quia sicut congruum est, vt Iudicium vniuersale non fiat in Empyreo, ne Dæmones, & homines prauis sanctissimam aulam quasi temerent, ita conueniens apparet, vt animæ iudicandæ non deferantur in illud, ne quæ ex ipsis culpæ, aut pænæ reatu obstringuntur, aliquid quasi maculæ importent angustissimo sacratio.

138 Quoad animas immunes à reatu culpæ, & pænæ non desunt aliæ rationes. Prima, Empyreum est locus præmij & triumphij. Non ergo conuenit, vt simul sit locus, in quo anima iudicanda præsentetur. Secunda, antequam Christus penes humanitatem existeret in Empyreo, animæ iudicandæ illuc non deferebantur. Ergo nec modò. Nam etsi nunc exerceat Christus iudiciariam potestatem, quam penes humanitatem non exercuit erga animas ante Incarnationem, & mortis, vel resurrectionis instans, tamen ad id necesse non est, vt animæ deducantur in Empyreum, vbi existit Seruatoris humanitas: satis est, si in loco separationis à corporibus eleuentur intellectualiter ad audiendam sententiam decretam à Christo, non solum vt Deo, sed etiam vt homine. Et hoc est deduci, ac sisti ante tribunal Christi Iudicis, vt obseruant pro Patrum intelligentia Suarez suprâ, v. *Quocirca.* Henriquez libr. vltim. c. 25. §. 1. in Glossa littera L, Valentia tomo 4. disp. 11. q. 1. puncto 2. Granadus 1. p. controuersiæ 13. de Nouissimis tract. 1. disp. 3. Cornelius, & Pineda in cap. 3. Ecclesiasticis v. 21. Sotus in 4. dist. 45. q. 1. art. 3. Auersa 3. p. q. 53. sect. 9. Eodem pacto accipiendum est, quod enuntiatur in Scriptura, & Patribus, de Aduentu Christi in morte vniuersi iusque.

139 Tertia, animæ iudicantur ipsomet instanti separationis à corporibus, vt neminem ausurum negare persuasum fuit Richardo de S. Victore tractat. de Iudiciaria potestate; docentque citati Authores, & Abulensis, ac Thyraus apud Granadum num. 6. Ægidius Trullench. lib. ac dub. 4. in expositione Bullæ sanctæ Cruciatæ, Lessius capit. 3. de Purgatorio dubit. 3. num. 29. Duuallius in tractat. de quatuor nouissimis quæst. 1. artic. 9. pag. 506. vbi etiam ait, quod nos in n. 74. animas scilicet eo instanti beatificari, aut damari; & in contrarium citat S. Bonauenturam, & Sotum super 4. dist. 45. quæst. 1. art. 3. conclus. 2. sed Sotus falsè allegatur.

allegatur. Hoc tamen omisso, ratio prioris doctrinae est, quia neque ex parte animarum, quae illo instanti constituuntur extra viae statum; neque ex parte Dei, & Christi ut hominis, qui optime noscunt quicquid pro sententia ferenda necessarium est, datur vlla dilationis causa. Ergo non iudicantur existentes in Empyreo. Consequentiae vis fundatur in scriptis S. X. Antecedens intelligendum est iuxta legem ordinariam. Nam sententia in aliquas animas fortan aliquando mansit suspensa: de quo Granadus à n. 2. vsque ad 6.

140 Narrat Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis fidei p. 16. c. 2. quendam, ut iudicaretur, ereptum in caelum ad thronum Iudicis. Sed in iis, & similibus aliis historiis raptus aut non fuerunt nisi imaginarij, aut non fuerunt in Empyreum vsque. Videatur l. 5. exerc. seq. Philipp. Solitar. lib. 4. Dioptrae cap. ultimo cogitat, animas damnatas in Iudicio particulari deduci per caelestem paradisum, ut ex recognitione loci, ac felicitatis amissae maiorem concipiant maeritiam. Sed haec meditatio pij hominis est, non tam Scholastici, quam Eremitae.

SECTIO XIX.

Quotus erit numerus animarum inhabitantium Empyreum? An plures illud incolent, quam Infernum, & Limbum puerorum? Num tot seminarum, quot virorum animae manebunt in Empyreo?

141 **Q**uoad primum noster Cornelius in c. 7. Apocalypsis v. 9. coniectatur, saluandarum animarum numerum conficere centenos aliquot milliones, & vltra. Sed re vera *Soli Deo cognitius est numerus electorum in superna felicitate locandus*, prout docemur ab Ecclesia. Illud etiam est indubitabile, beatarum animarum numerum fore copiosissimum. Nam citato loco Apocalypsis post centum quadraginta quatuor millia signatos, visa est à Ioanne turba magna quam dinumerare nemo poterat. Psalm. 138. v. 17. & 18. dicitur, *Mibi autem nimis honorati sunt amici tui Deus; nimis confortatus est principatus eorum. Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur.* Id est, tanta erit multitudo, quae sicut arena maris numerari non potest, nisi à Deo. Ita explicat S. Augustinus. Legitur Ieremiae 33. v. 22. *Sicut enumerari non possunt stellae caeli, & metiri arena maris, sic multiplicabo semen Dauid serui mei, & Leuitas ministros meos.* Quibus in verbis denotatur multiplicatio fidelium ministrantium Deo perseueranter, & in aeternum. Matthaei 8. v. 11. ait Christus, *Multi ab Oriente, & Occidente (nempe à toto orbe extra Iudaeam) venient, & recumbent cum Abraham, & Iacob in regno caelorum.* Multi scilicet in societate Angelorum: uti expendit S. Augustinus serm. 32. de verbis Domini.

142 Quoad secundum, si computentur omnes animae totius mundi, maiorem fore numerum damnatarum, quam beatarum, communis, & vera sententia tener, eamque de fide esse, docent Alarcon tract. de Praedestinatione disp. 6. cap. 2. Montepilosus tom. 2. part. 1. disp. 37. art. 4. Araujus 1. p. q. 23. art. 7. vbi cum S. Thoma aut supponitur tanquam indubitatum, aut exere afferitur à cunctis Theologis, inter quos P. Didacus Ruiz de Montoya vir sapientissimus iuxta, ac eruditissimus disp. 54. de Praedestinatione exhaustit quicquid erui posset ex sacris Litteris, & Patribus ad confirmandam hanc

veritatem: multa etiam collegerat Robertus Episcopus Aquinensis serm. integro de praedestinatorum, & damnatorum numero, qui est sermo 2. post finem Quadragesimalis, & habetur fol. 181. ac sequentibus. Lectorem ad vtrumque remitto; addens vnum tantum testimonium S. Bernardi pronuntiantis apud Duallium tract. de quatuor Nouissimis q. 5. art. 2. pag. 624. *In mari Massiliensi ex decem nauibus vna perit, sed in mari huius mundi ex decem animabus vix vna saluatur.* Parentum nostrorum aetate venerabilis seruus Dei Philippus Barcinonensis Discalceatus Franciscanus vidit in raptu animas instar densae pluuiae descendentes in orbem, ut consignat litteris F. Martinus de S. Iosepho l. 2. Historiae Franciscanorum excalceatorum c. 24. & in monumentis Ecclesiasticis deprehenduntur non raro similes aliae visiones.

143 Sed en Hieronymus Columbus lib. 4. de Angelica, & Humana Hierarchia cap. 49. audet praesumere, homines, qui saluentur, fore centies pluries his, qui pereant. Si autem obiiciat quis illud Christi cap. 20. Matthaei v. 16. cap. 22. v. 14. *Multi sunt vocati, pauci vero electi,* & illud eiusdem cap. 7. Matthaei v. 13. ac 14. *Intrate per angustam portam, quia lata porta, & spatiosa via est, quae ducit ad perditionem & multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta, & arcta via est, quae ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inueniunt eam.* Respondet ad primum, multos quidem esse vocatos, & paucos electos, quia nomine vocatorum comprehenduntur tam praedestinati, quam reprobi, & electorum nomine soli praedestinati qui pauciores sunt reprobis, & praedestinati collectiue sumptis; vel quia multi praedestinantur ad vitam aeternam vtrumque, & pauci ad eminentem gradum eius vitae, seu gloriae. Respondet ad secundum, & si multi ingrediantur peccatorum lethaliū latam portam, spatiosamque viam, quae ducit ad perditionem; & pauci angustam portam, arctamque virtutis viam, quae ducit ad vitam; inde tamen non sequi, quod priores non recedant tandem à sua illa via, & accedant ad hanc aliam posteriorum. Adicitque Christum interrogatum Lucae 13. v. 23. *Si pauci sunt, qui saluantur?* Noluisset, dicere, multos esse, vel paucos, sed rem indecisam relinquere, ut liceret cogitare vtrumuis.

144 Fallitur Columbus in hac adiectiuncula. Ausculter S. Augustinum serm. 32. de verbis Domini, *Quando audis, ergo pauci sunt, qui saluantur? Confirmavit Dominus quod audivit, & inquires, contendite intrare per angustam portam; quia multi, dico vobis, querent intrare, & non poterunt.* Et licet S. Cyrillus, in catena S. Thomae scripserit, *non satisfacisse Dominum querenti, vtrum pauci sint, qui saluantur,* aliud est dissimulare responsum iustus de causis, & aliud annuere, ut liberè iudicetur, multos, vel paucos adepturos salutem aeternam. Interpretatio secundi testimonij est contra scopum intentum à Christo contra verborum contextum, & contra Patrum intelligentiam. In priori testimonio per *non vocati* accipiuntur friuolè soli praedestinati vtrumque, & per *non electi* soli praedestinati ad praecellentem gloriae gradum; nec minus inconsultè *electi pauci* seu praedestinati contraponuntur multis vocatis, seu omnibus hominibus tam reprobis, quam praedestinis, non enim contraponuntur ex omnibus hominibus, nisi solis reprobis, & horum respectu dicuntur pauci; quae est perpetua Patrum explicatio; nec nisi nugatoriè possent dici pauci respectu etiam ipsorummet praedestinatorum. Sed de his satis. Recolatur l. 11. exercit. praecedentis,

vbi tractauit, an Angelorum beatorum numerus adæquabitur à numero beatorum hominum? Et aliqua huc pertinentia attigi. Disputat etiam Ruiz latissime, an ex fidelibus plures adscribentur cælo quam inferis; Concluditque affirmatiuè cum Suarino libr. 6. de prædeterminatione cap. 3. Alfonso de Mendoza in quæstionibus quodlibeticis, quæst. 1. positiua n. 11. & 12. Lorino in Psalmum 138. v. 14. si computentur infantes baptizati. Negatiuè verò, si non computentur. In quo concordant plerique Theologi contra Syluestrum, Carthagenam, Franciscum à Christo, & contra Authorem orationis de defunctis attributæ communiter S. Damasceno. P. Vasquez ait, id esse humanitus incertum.

145 Quoad tertium, Marsilio in 2. q. 13. art. 1. dub. 4. in corollario post conclusionem videtur, quòd finaliter in ciuitate caelesti erunt beati homines in utroque sexu pares, scilicet tot viri, quot mulieres, & è contrario. Probat Marsilius, quia qui saluarentur, si perseuerasset status innocentia, nunc etiam iidem, & non plures, nec pauciores, comparabunt æternam vitam. At in statu Innocentiæ par numerus virorum, & mulierum nasceretur, & saluaretur. Ergo, &c. S. Thomas quodlibeto 3. q. 11. art. 25. non renuit admittere paritatem virorum, ac fœminarum in cælo. Alexander Alensis 2. p. quæst. 95. membro 4. Scotus in 2. dist. 20. quæst. 2. Gabriel ibidem artic. 3. dub. 1. rem in medio relinquunt. P. Ruiz existimat, prædeterminatas fœminas excedere numerum virorum, quamuis virilis sexus superabit muliebrem, tum in eo, quòd ille susceptus à Verbo diuino, & Apostolico, sacerdotalisque munere decoratus emineat in cælo; tum etiam in eo, quòd ex viris plures, quàm ex fœminis in altiori sint gloriæ gradu: nam excepta Deipara Virgine, reliquæ mulieres excederentur in beatitudine à multis viris. Congruentes octo rationes proponit Ruizius, & ad eam, quam in oppositum avertit Marsilius, Respondet, alios, & plures homines nunc prædeterminatos esse, quàm qui in statu innocentia prædeterminentur, vt tradiderat disp. 13. Incertum præterea est, an in statu Innocentiæ essent pares numero masculi, ac fœminæ, & an Adamo non peccante nullus ex posteris peccaret, ac damnaretur. Quibus de punctis consulendi sunt Molina, Suar. & Arriag. in

opere sex dierum vltra Sententiariorum in 2. dist. 20.

146 Sed cauendum est, ne approbetur hæc, quæ in Scoto legitur, additio, *Vel potest dici, quòd etsi tunc fuissent aequales, tamen nunc in participatione gloria sunt inæquales numero, quia aliqua persona est mortua mulier, quæ tamen resurget vir. Et videtur, quòd illud decens sit, quia ille sexus non requiritur nisi propter imperfectionem. Ideo non oportet, istam personam resurgere in illo sexu, quia tunc omnis imperfectio tollitur, excepta Beata Virgine, & huius, quæ gaudium immensum, & gloriam habebit ex sexu illo muliebri propter specialem rationem.* Cauendum, inquam, est, nam muliebrem sexum retinendum in resurrectione, & in cælo insinuat non obscure c. 20. Luca, constansq; est Patrum, ac Theologorum iudicium, negatiue non posse sine errore censeri Richardus relatus ab Ægidio Lustrano tom. 3. de Beatitudine lib. 2. q. 6. artic. & §. 3. Vbi fœminas suo in sexu resurrectionis, docet non indiligenter, vt & etiam Duuallius tract. de quatuor Nouissimis q. 3. art. 1. pag. 544. Scio, Montepilosum loco supra citato scribere, additionem Scoticam probabili suo in Scriptura sacra fulciti fundamento, cum Paulus Ephel. 4. v. 13. dixerit *Donec occurramus omnes in veritatem fidei, & agnitionis Filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* Sed Montepilosum latere non debuit, nomine viri intelligi ibi marem, & fœminam, prout sæpe solet in diuinis Litteris, vel eatenus dici viros, qui occurrerent Christo, quatenus ipse etiam fœmina fortitudine, & iudicio instar virorum erunt. Sic enim interpretantur S. Augustinus, & S. Ambrosius. Alij Scotistæ eam additionem tribuunt *simplicitati Doctoris* (Quæ sunt verba eiusdem Montepilosij) dicentes: *sæpe in magnis aliquam contingere simplicitatem.* Mihi magis placet, magisque è decoro Scoti videtur, intrusam, & supposititiam illam habere, cum Ioanne Pontio, qui Nostrum Cornelium à Lapide pungit, quia non nouit distinguere inter additionem, & textum nec exactius omnia examinavit, ne errorem tribueret tanto Doctori. Sed immeritò lædit hominem mitissimum, quando Scotistæ ipsi in gratiam sui Magistri aut non omnino repudiant doctrinam additionis, aut excusant tanquam ortam ex simplicitate, quin à textu secernant,

EXERCITATIO VIGESIMASECUNDA.

De nonnullis, præter Christum, & Deiparam, incolis Empyreï in corporibus glorificatis ante generalem Resurrectionem.

RIVS quàm deueniam ad Empyreï Ciues penes corpora, & animas gloriosas ex die vniuersalis resurrectionis; opus est, vt sermonem habeam de nonnullis aliis occupantibus iam, aut occupaturis sedes Empyreas ante diem illum.

SECTIO PRIMA.

An Sancti, qui Christo resurgente resurrexerunt, incolant Empyreum in corporibus glorificatis.

SI mortui iterum non sint, nemo iam negabit, ascendisse vnà cum Christo ad Empyreum in corporibus glorificatis, agerè-

que ibi immortalem vitam. Quare instituenta est

Prævia discussio, An præfati Sancti non obierint rursus?

MAthæi, cap. 27. à vers. 52. refertur, monumenta aperta esse, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexisse, & exeuntes de monumentis post resurrectionem eius venisse in sanctam ciuitatem,

civitatem, & apparuisse multis. Ex his verbis patet, præfatos sanctos surrexisse verè & propriè. Num autem rursus non decesserint, neutiquam constat.

Patres & Scriptores, qui affirmant non obuisse rursus.

2 **C**elebratissima hæc est multorum veterum Patrum opinio, Origenis in cap. 1. ad Romanos v. 4. & tract. 35. in Mathæum, Clementis Alexandrini lib. 6. Stromatum, S. Epiph. hæresi 75. & in Ancoratu, licet non aded clarè; Rufini in expositione Symboli, Sophronij in lib. seu epist. de Assumptione B. Mariæ ad Paulam, & Eustochium, alterius Sophronij Patriarchæ Hierosolymitani in epistola recitata in 6. Synodo, Eusebij Cæsariensis lib. 4. demonstrationum c. 12. Bedæ in c. 27. Matth. Remigij in Catena S. Thomæ ad idem caput, S. Anselmi in Elucidario, & in illud caput, S. Thomæ ibid. & in 1. ad Corinth. 15. v. 20. necnon in 4. dist. 43. q. 1. art. 3. quæstiunc. 1. ad 3. Citantur hi omnes à Suario in 3. p. q. 53. in comment. art. 3. Adicit S. Gregorium Nyssenum lib. de cognitione Dei cap. de Christi resurrectione, & S. Ambrosium in Psal. 1. prope finem. Sed primus solum ait, Sanctos illos surrexisse tertio die, quo surrexit Christus: Ex quo loquendi modo non sequitur, censuisse S. Nyssenum, quod resurrexerint, sicut Christus ad vitam immortalem. Secundus sic fatetur, *Sunt, qui resurrexerunt in passione Christi, & isti planè beati, qui acceperunt Christi gratiam... Et ingressi sunt in Sanctam civitatem. Puto, quod illam magis significet supernam, quam istam Hierusalem, quam reliquit, quam incensavit; quod in istam pedibus, in illam autem supernam meritis intraverint.* Ultima hæc verba non transscripta à Suario, videntur excludere ingressum Sanctorum illorum, penes corpora in Hierusalem cælestem, quando ad eam Christus ascendit; & priora intelligenda non sunt de resurrectione ad vitam immortalem, cum loquatur S. Ambrosius de resurrectione facta tempore passionis Christi, seu tempore intercedente ab ipsius morte vsque ad resurrectionem, quam nulla alia perpetua præcessit, ut sæpe docet idem S. Doctor.

3 Melius (ni fallor) citaretur in ferm. 74. vbi hunc in modum scribit explicans verba Psalm. 15. *Notas mihi fecisti vias vitæ: Hoc utique in resurrectione ex persona dicitur Salvatoris, qui dum post mortem ab inferis redit ad Superos, incipiat notam habere viam vitæ, que antea habebatur ignota. Ignota enim erat ante Christum via vitæ, quæ nullius adhuc resurgentis fuerat temerata vestigia. At vbi Dominus resurrexit, nota facta solo atrita est plurimorum; de quibus S. Evangelista ait: Multorum corpora Sanctorum surrexerunt cum eo, & introierunt in sanctam civitatem. Unde cum Dominus in Resurrectione sua dixerit: Notas mihi fecisti vias vitæ; possumus & nos iam dicere Domino: Notas fecisti nobis vias vitæ: ipse enim nobis notas fecit vias vitæ, qui nobis semitam manifestavit ad vitam.* Hactenus ille, qui videtur loqui de resurrectione Sanctorum ad vitam immortalem; huius enim solius vitæ via ignota erat ante resurrectionem Christi, siquidem ante hanc iam euenerant resurrectiones aliæ ad vitam mortalem.

4 Fateor, S. Ambrosium aliis in locis non fauere. Nam lib. 6. in Lucam cap. 8. inquit: *Resurrectio temporalis in Domini passione celebratur, ut perpetua illa credatur.* Et lib. 1. de interpellatione cap. 7. Ipse

(id est Christus) est resurrectio, primogenitus ex mortuis, in quo omnes quidem prerogatiuam future resurrectionis accepimus: solus tamen adhuc resurrectione perpetua surrexit. Subintellige exceptam à generali ista propositione Virginem Deiparam, ut & ab alia S. Iustini in responsione ad q. 85. orthodoxorum vbi leges, *Nulliusdum ad immortalem, & incorruptibilem vitam facta est resurrectio, præterquam IESU Christi.*

5 Patribus allatis à Suario addo alios. S. Hieronymus in cap. 27. Matth. ait, *Sanctam civitatem, in qua visi sunt resurgentes, aut Hierusalem cælestem intelligamus, &c.* in epist. 150. ad Hedibiam q. 8. *Monumenta quoque... ideo sunt aperta, ut egredierentur de his, qui prius in infidelitate mortui erant, & cum resurgente Christo, atque vivente viverent, & ingredierentur cælestem Hierusalem, & haberent municipatum, nequaquam in terra, sed in cælo, morientisque cum terreno Adam resurgerent cum Adam supercælesti.* Sic ibi, sed in epist. 17. Paulæ, & Eustochij ad Marcellam attributa communiter S. Hieronymo admonemur, *ne statim Hierosolyma cælestis, sicut plerique ridiculè arbitrantur, in loco Matthæi intelligatur, cum signum nullum esse potuerit apud homines Domini resurgentis, si corpora Sanctorum in cælesti Hierusalem visa sunt.* Non idèo tamen putandum est, S. Doctorem Maximum mutasse sententiam; nam in his postremis verbis tantummodo vult, ne Evangelista, dum tradit, Sanctos rediuros venisse in Sanctam Civitatem, accipiat ad litteram de Hierusalem cælesti; quod autem in sensu mystico anagogico possit accipi de ea, quatenus cum Christo post quadraginta dies ascenderint ad eam, non improbat à S. Hieronymo. Neque in comment. super c. 27. Matthæi, inquit, *Quomodo Lazarus mortuus resurrexit, sic & multa corpora Sanctorum resurrexerunt, ut Dominum ostenderent resurgentem,* denotat, resurrexisse ad vitam mortalem, solum namque vtitur exemplo resurrectionis Lazari, ut constet, Sanctos illos resurrexisse non minus verè, & realiter, quàm Lazarus. Ita exponit Viegas comment. 1. ad c. 1. Apocal. sect. 12. n. 5: Et promouetur hæc interpretatio, quia iuxta S. Hieronymum in verbis immediatè sequentibus, non antea resurrexerunt Sancti, quàm Dominus resurgeret, ut qui deberet esse primogenitus resurrectionis ex mortuis: quæ ratio nihil concluderet, nisi supponeret, Sanctos resurrexisse ad vitam immortalem.

6 S. Maximus Episcopus Tauriensis homil. 2. in festo Paschæ consonat non obscure, *Apertus Tartarus reddit mortuos, innouata terra germinat resurgentes, cælum reseratum suscipit ascendentes: denique ascendit Lætro in paradysum; Sanctorum corpora ingrediuntur in sanctam Civitatem, ad viuos mortui reuertuntur, & profectu quodam in resurrectione Christi ad altiora cuncta elementa se tollunt. Tartarus, quos habet, reddit ad superos; terra, quos sepelitis, mittit ad cælum; cælum, quos suscipit, representat ad Dominum.* Multò clariùs Paschasius Rathbertus lib. 12. in Mathæum, *Multis querunt, utrumne perpetua fuerit illa resurrectio, an sicut Lazarus surrexit iterum moriturus, & isti rursus morituri resurrexerint? Quod omninò Evangelium non declarat. Verumtamen plures sunt, qui hoc affirmare ita conantur, quod perpetua cum Christo eorum sit resurrectio facta, quamvis alij aliter sentiant. Quia si veri testes veræ resurrectionis Christi fuerunt, pium est, non solum opinari, verum & credere, ac fateri, quod perpetualiter nunquam morituri resurrexerint. Alioquin quomodo veri testes veræ resurrectionis, ac perpetua esse poterant, si mox in*

terra puluerem rediissent? Sed quia de Euangelio id minus contradicentibus persuadere possumus, satis sit nobis, si noluerint credere, quod nec ipsi contradicere queunt, que satis deuotè unà cum quibusdam Sanctis Doctoribus suspicamur. Rupertus lib. 6. in Ioannem, cap. 6. Corpora in monumento iacencia virtute cibi huius non caruerunt, mox ut eodem ventre, quo tenebantur & ipsa, receptum est corpus eius. Nam virtute huius cibi factum est, ut multa ex ipsis resurgerent in testimonium futura vniuersalis resurrectionis; qui utique, non ut quidam existimarunt, iterum morituri resurrexerunt, de quibus ait Euangelista, quia venientes in ciuitatem sanctam post resurrectionem eius apparuerunt multis: Quod videlicet absurdè diceretur de iterum morituris, v. gr. de Lazaro, vel de filio viduæ, qui non apparuerunt multis, sed omnibus visibiles, & contrectabiles, atque omninò consimiles, siue compassibiles fuerunt sub conditione mortali.

7 Prudentius lib. Apotheosis carmine contra Ebionem canit,

*Hunc ego non venerer, qui cælo visus, humique
Inuentus Rex, atque Deus moderatur utrumque
Natura regimen, tumuloque Inferna refringens
Regna, resurgentes secum iubet ire sepultos,
Cælum habitat?*

Arator lib. . . Historiæ Apostolicæ,

*Ad vitam monumenta patent, cinerésque piorum
Natalem post busta nouant, lux tertia surgit,
Maiestas cum carne redit, speciémque coruscant
Umbrarum de sede refert, ut ab exule limo
Interclusa diu patriæ repetatur origo.
Omnipotens parat ipse vias, & corpora secum
Post tumulos regnare iubet, moriente veneni
Semine, florifero sua germina reddidit orto.*

Concordant Leontius, Christianus Druthmarus, Zacharias Chrysoptolitanus in cap. 27. Matth. Albertus Magnus in vltimum cap. Ioannis, & in 4. dist. 12. art. 14. Interpres Apocalypseos sub S. Thomæ nomine cap. 1. v. 15. S. Antoninus 1. p. Historiæ tit. 5. cap. 7. §. 1. ait, remanere dubiam questionem, & in 3. p. tit. 19. cap. 2. §. 10. refert cum Iacobo Vitriaco, & Vincent. Bellouacensi, S. Mariam Oegniacensem iam morientem, & diuino, ut par est, credere, afflatam spiritu pronuntiasse, Deiparam Virginem corpore glorificatam, & Sanctos, qui cum Christo resurrexerunt, Accedunt Ioachim Abbas exposit. 6. in Apocalypsi. cap. 19. v. 12. Petrus Abacildardus expositione in Symbolum S. Athanasij, licet serm. 12. in die Paschæ loquatur subobscurè, Notherus Balbulus in Martyrologio 17. Kalend. Septembris apud Henricum Canisium tom. 6. lectionis antiquæ pag. 904. Gerson serm. in festo Paschæ 4. p. fol. 94. & in Meditationibus circa Ascensionem p. 4. fol. 178. esto dubius sit in Passione p. 4. fol. 174. & in serm. de Ascensione p. 1. fol. 53. Discipulus serm. 1. in festo Ascensionis, Iacobus de Virriaco in 3. p. serm. feriæ Sextæ Parasceues, Vbertinus Casalenis in arbore Vitæ crucifixæ lib. 4. cap. 3. Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorum lib. 4. cap. 1. & lib. 7. cap. 65. Mauburnus in Rosero tit. 21. Alphabeto 63. lit. G. Marcus Marulus de humilitate & gloria Christi; lib. 3. Georgius Venetus de Harmonia mundi Cantico 3. ton. 8. concentu 3. Bustus in Mariali p. 1. serm. 1. de Assumptione, in eius 6. p. Ægidius Romanus opusculo de vniuersali Resurrectione apud Salas infra. Franciscus de Mayronis in 4. dist. 43. q. 1. Vvendelin. Argentinensis, Ouanus ad eandem dist. Cathusianus in 3. dist. 2. q. 6. & in cap. 27. Matth. Nyffe in Resolutione Theologorum tract. 4. p. 3. portione 2. q. 1. conclus. 2. Ar-

boreus in cap. 19. Ioannis, Caietanus in cap. 27. Matthæi, & in 3. p. q. 53. art. 3. Ianfenius cap. 143. Concordiæ, Faber Strapulensis, Ioannes Ferus, Ioannes Gagnæus, Claudius Guilhaudus apud Salmeronem infra, Cantapretensis lib. 2. Hypotyposeon cap. 3. Angelus de Pace lib. 6. in Symbolum cap. 27. Alfonso de Mendoza in quodlibetis q. 5. Scholastica à n. 11. Ægidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 1. q. 4. art. & §. 3. à n. 12. Batonius anno Christi 48. n. 24. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 4. puncto, & propos. 1. n. 4. rursus punct. 2. propos. 7. n. 16. Iosephus de la Cerda Academia morali 29. in v. 2. & 3. cap. 8. Iudith, sect. 3. n. 20. Benzoni expositio in Psalm. 86. cap. 40. traditione 35. Lintrensis in Acta Apostolica cap. 2. v. 29. Arthurus Pitseus in c. 27. Matthæi v. 52. Estius ibidem, Torriellius anno mundi 4084. n. 27. Hieronymus Columbus in Angelica, & Humana Hierarchia lib. 8. cap. 3. n. 6. Franciscus à Christo in 3. dist. 22. q. 3. de Resurrectione Christi, Robertus de Licio serm. 72. cap. 1. Ioannes Soarez Episcopus Connimbricensis tract. 5. in cap. 28. Matth. Franciscus Sonnius in demonstrationibus Religionis Christianæ lib. 2. tr. 5. cap. 4. & 7. tract. 6. cap. 4. Alfonso de Auendaño in cap. 27. Matthæi, Gaspar à Melo ibi.

8 Ex Societatis scriptoribus, Maldonatus in cap. 27. Matthæi, Cornelius à Lapide ibidem, & in Acta cap. 1. v. 9. cap. etiam 2. v. 29. vbi & Lorinus, Viegas supra, Pineda in cap. 19. Iobi v. 25. Morales in cap. 1. Matth. lib. 5. tract. 11. n. 5. Iacobus Alvarez de Paz tom. 3. de vita spiritali lib. 3. p. 2. c. 4. meditatione 2. Azor part. 2. Institutionum Moralium lib. 1. cap. 12. q. 9. Ioannes Fernandez lib. 1. Thesauri diuinarum scripturarum cap. 114. n. 4. Thyraus de Apparitione Thaborina cap. 8. n. 13. Roa de statu Beatorum cap. 1. Tiritus in cap. 27. Matth. Salas in 1. 2. tract. 2. disp. 14. sect. 3. n. 19. Tannerus tom. 4. disp. 2. q. 3. dub. 4. n. 115. Granadus 2. p. contr. 13. de Nouissimis tract. 2. disp. 3. n. 7. Licet in commentario ad 3. p. S. Thomæ q. 53. art. 3. propendat n. 9. in oppositam sententiam, Raynaudus de bono Latrone cap. 13. n. 18. Suarez supra, complurésque alij Moderni, tam exteri, quàm domestici, quos ne prolixior sim, in syllabum non redigo, referuans & alios tam veteres, quàm recentes vsque ad sectionem sequentem. Vnde attento tot antiquorum Patrum, quot recensuimus, consensu, mirandum est, Etherium, & Beatum lib. 1. contra Elipandum, rursusque Beatum expositione M. S. super Apocalypsim c. 11. v. 12. hæreseos ferè damnare sic opinantes. Sed pari refert S. Anselmus vnus ex sic sentientibus; arguit namque temeritatis eos, qui dicunt, Sanctorum resuscitata corpora rediisse postea in cineres. Remigius etiam pronuntiat, talia dicentibus fidem nullo modo accommodandam esse, & oppositum credi incunctanter debere.

*Patres, & Scriptores, qui negant, non subiisse
rursus mortem.*

9 Cæterum uti censura Etherij, & Beati hac maxime tempestate tolerabilis non est, ita S. Anselmi, & Remigij minus bona existimatio de iis, qui dixerint, Sanctos resurrexisse ad vitam mortalem, probari non debet. Dixerunt namque S. Chrysostomus homil. vlt. in cap. 27. Matthæi, & serm. 2. in Symbolum. S. Augustinus epist. 99. ad Euodium, tract. etiam vlt. in Ioannem, & lib. 3. de mirabilibus sacre Scripturæ cap. 13. (si Augustinianum sit hoc opus) S. Prosper, (sed subobscurè) lib. de

de promissionibus 3. parte cap. 29. S. Damascenus in historia Barlaam, & Iosaphat, S. Sidonius Apollinaris in Eucharistico ad Faustum Reientem, Theophylactus, Euthimius in cap. 27. Matth. Oecumenius in 1. ad Corint. 15. v. 23. Petrus Comestor ex parte in historia Evangelica c. 178. S. Thomas 3. p. q. 53. art. 3. ad 2. Alentis 3. p. q. 20. membro 2. art. 4. Incognitus in Psal. 129. v. 23 24. B. Thomas à Villanoua concione in octaua Paschæ Resurrectionis, Catharinus opusculo de vniuersali omnium morte, & resurrectione v. *Hic verò Sotus* in 4. dist. 43. q. 2. art. 1. Aueria 3. p. q. 53. §. 1. Duuallius tract. de quatuor Nouissimis q. & art. 3. in fine, Franciscus Lucas in c. 27. Matthæi, Ludouicus Tena in c. 11. ad Heb. difficult. 28. sect. 5. n. 25. Et ex nostra Societate Salmeron tom. 10. tract. 47. Valentia tom. 4. disp. 2. q. 5. punct. 1. Natalis Adnotatione in imaginem Resurrectionis Christi litt. F. Toletus in c. 9. Lucæ, Adnotatione 61. Pereyra in c. 6. Apocalypf. disp. 24. Barradas tom. 4. in Euang. lib. 7. c. 21. Salianus anno mundi 4086. n. 60. Elscobar lib. 12. commentariorum in Euangelia sanctorum de Christi funeribus ad c. 27. Matth. Adamus Contzen ad idem caput v. 52. & 53. q. 1. §. 2. Gordonus, & Menochius ibidem. In vita S. Brigittæ lib. 6. cap. 94. narratur audiuisse à Deipara, *Multi etiam in Hierusalem sancti mortui resurrexerunt, quos vidimus, quorum anima ascenderunt cum filio meo, sed corpora expectant cum aliis iudicium, & resurrectionem.* Rurhus lib. 7. c. 26. *Item scias, quod nullum corpus humanum in cælo est, nisi corpus gloriosum filij mei, & corpus meum.* Est ergo valde probabilis hæc sententia ab autoritate. Sed tamen

Eligitur prior opinio.

10 **N**AM non minori autoritate nititur, Suario iudice, & connaturalius, ac decentius cogitat de vnione beatarum animarum ad corpora extra viæ, & meriti statum: gloriosior præterea est tam Christo, quàm sanctis rediuiuis, diuinamque erga hos pietatem multò ampliùs commendat. Dnas alias rationes non admodùm vrgentes afferunt Paschasius, & Rupertus in verbis exaratis num. 6. neque vrgentior est alia desumpta exinde à Remigio, quòd sanctis rediuiuis maius esset tormentum deponere rursus corpora, quàm si non resurrexissent. Videatur Suarez. Iam si quis contra præhabitam sententiam obiectiones eneruatas velit, morem geram in sectione proxima.

Sanctorum cum Christo resurgentium existentia in Empyreo secundùm animas, & corpora glorificata subinfertur.

11 **C**VM itaque Sancti resurgentes cum Christo non obierint rursus, sed acceperint corpora immortalia, & glorificata, sit, ascendente Christo, ascendisse vnà cum ipso ad Empyreum, ibique viuere felicissimam vitam secundùm animas, & corpora. Ascendisse in cælum expriment omnes ferè Patres relati pro resurrectione ad vitam immortalitatem. Certè si non ascendissent, reportassent damnatum sanctorum animæ ex vnione perpetua ad corpora, siquidem aliæ animæ extractæ è sinu Abrahæ & non vnitæ ad corpora ascenderunt cum Christo. Præterea beatis animabus, & glorificatis corporibus locus proprius, & connaturalis non alius est, quàm cælestis, vt liquet ex Exercit. antecedente, & constabit ampliùs ex subsequente. Ad hæc: si

nonnullorum animæ, quæ reunitæ ad corpora participant iam tam in se, quàm in corporibus pœnas damnationis æternæ, includuntur intra Orci carceres, sicut de Dathan, & Abiron supponitur in transitu à Suarez 3. part. quæst. 53. commentatio art. 3. persuasumque aliquibus est, vt Druthmaro c. 56. in Matthæum, & aliis apud Cornelium Numerorum 16. vers. 33. Apocalypf. 19. vers. 20. probabilèque censetur ab ipso, & à Lorino in Psal. 54. vers. 16. Numeror. 16. vers. 30. Ribera ad locum designatum Apocalypf. degent è contrario intra Empyrei Regiam illorum sanctorum animæ beatæ, quibus glorificatio corporum indulta est iam à Deo. Denique beata hominum corpora ante generalem resurrectionem, nullibi cõmodius existerent, quàm in Empyreo, tum ob loci excellentiam, tum & magis præcipuè, ob societatem, & conuictum cum Christo; ex cuius suauissima præsentia crescet magnopere accidentalis concinium gloria: & rationabile videtur, vt ipsius Christi beatitudo corporalis haberet socios; *minus enim corporalis felicitas aliquid habere videtur, si desit corporalis societas. Est enim homo secundùm vitam corpoream animal sociale non solum propter indigentiam necessariorum ad vitam, vt in hoc mundo contingit; sed etiam propter naturalem delectationem in ipsa corporali conuersatione consistentem.* Quæ sunt Caietani verba. An ne Christi corpus vacua se iaceret in aula Empyrea? Anne is, cui delicia sunt esse cum filiis hominum, nullos ibi homines, nullos ibi socios corpore, & animo constantes habebit? Ast, inquis, habere sociam Matrem. Multum id est, fateor, ad delicias, & corporalem felicitatem. Sed tamen Virgo Mater post nati ascensionem commorata est diu in terris; quare toto eo tempore Christi corpus societate corporali careret, & adhuc post Virginis assumptionem congruum apparet, vt adsint locij alij.

12 Obiicies nihilominus cum P. Salmerone, *non decessisse, vt quisquam in corpore, & anima ingrederetur ad nuptias agni ante sanctissimam Virginem primariam Dei sponsam, vt quemadmodùm paradysum terrestrem primus Adam, & prima Eua coluerunt, ita in caelestem, in illo terrestri designatum, nemo ante secundum Adam, & secundam Euam fuerit habitus dignus, qui ingrederetur. Nam etsi gloria corporis extrinseca sit, tanta tamen est, vt nemo ante Matrem eam sit promeritus: vt vita aterna primo à capite, deinde per MARIAM Virginem, qua venerabile collum est huius corporis mystici in reliquum totius Ecclesie corpus diffundatur.* Ita ex Salmerone, & hic ex Catharino; confirmarique potest ex epistola Michaëlis Glicæ ad Alypium, vbi ait; *Quemadmodum post primorum peccatum parentum corpora per peccatum interitui facta sunt obnoxia: & hinc huiusmodi pestis, ac labes per omnem eorum posteritatem permanauit: ita modò duo corpora, facta corruptionis ignara, & nescia, primitia fuere vite, quam expectamus, sempiterna.* Respondeo, sicut tanta non est hæc congruentia, vt ex ea probetur, Deiparæ penes animam deberi præ reliquis animabus secundum ingressum in Empyreum; sic nec tantà esse, vt ex ea probetur, deberi secundùm quoad corpus gloriosum.

Patres aliqui designantes rediuiuis cum Christo Sanctis stationem in paradiso terrestri notantur.

13 **S.** Casarius in Dialogo 4. sanctis, qui cum Christo resurrexerunt, non ampliùs morituri, paradysum terrestrem in habitationem constituit.

tuit. En eius verba: *Non enim propter presentes incarnatus Christus in solis profuit; sed & precedentes à morte resuscitauit, & posteris spem resurrectionis, vitamque donauit. Propter quod à mortuis suscitatus, secum quosdam resuscitauit, & ipse quidem cælos est ingressus, illos autem in regionem uiuentium transtulit, ubi Henoc, & Elias sunt, non amplius morituros.* Tertullianus lib. de Anima c. 55. indicat id ipsum dum inquit, *Sed in aethere dormitio nostra cum pueris Platonis: imo inquis in paradiso, quo iam tum & Patriarcha, & Propheta appendices Dominice resurrectionis ab Inferis migrauerint.* S. Iustinus, aut quisquis est Author illarum quæstionum in explicacione quæst. 85. ad Orthodoxos, ait, eos Sanctos existere in paradiso cum Henoc, & Elia, quin tamen habeant corpora immortalia, & glorificata, quale iam est corpus Christi, & qualia erunt ipsorum, ac cæterorum iustorum corpora in resurrectione generali. Nicephorus Callistus lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 3. i. videtur consentire. Ambrosius Catharinus citatur à Salmerone, quatenus in opusculo de consummata gloria solius Christi, ac Diuæ Virginis relinquat sub dubio, an uiuant in paradiso. Sed in eo opusculo remittit se ad aliud supra memoratum, quin utrobique addubiter.

14 Tertullianus, & Author illarum quæstionum ac Nicephorus opinati sunt sanctorum animas non beari ante Iudicij diem; ideoque cælestis paradisi sedes denegarunt animabus, & corporibus Sanctorum, de quibus est sermo; idemque coniectari potest de S. Cæsario. Audiendi tamen non sunt, eo quod Iustorum animabus, quibus nihil purgandum superest, dilata beatitudo usque ad Iudicij diem damnata iam est ab Ecclesia. Si ergo Sancti rediui cum Christo beatitudinem penes animas adepti sunt, cur non & corporum glorificationem? Hac autem concessa, negatur, aut in dubium vertitur immeritò existentia in paradiso cælesti.

SECTIO II.

Quinam sint Sancti, qui, Christo resurgente, resurrexerint; & ascendente, ascenderint in Empyreum. maneantque ibi cum corporibus glorificatis?

15 **E**O progredior, ut aliquorum iustorum, qui in corporibus glorificatis ascenderint cum Seruatore ad Empyreas sedes, & modò eas possideant, sperem rationem reddere ex probatis Authoribus. Agam de illis ordine temporis, quo mortem obièrunt.

An Adam, & Eua?

16 **R**esurrexisse cum Christo Adamum, traditur in APOCHRYPHO EUANGELIO NICODEMI apud Belloquacentem lib. 7. Speculi historialis c. 59. Creditur à Petro de Natalibus lib. 3. Catalogi Sanctorum cap. 2. Francisco Luca in cap. 27. Matth. Carthusiano in cap. 28. eiusdem Matth. Pineda in cap. 19. Iobi, vers. 25. Lorino, & Cornelio in c. 10. Sapientiaè vers. 2. Luisio Aparicio in tract. Apologético pro cultu erga Adamum conclus. 3. n. 23. Tirino in cap. 27. Matth. Ex quibus Petrus de Natalibus inquit, *Quòd autem Adam sanctus fuerit, ex eo maxime creditur, quòd in hortu sepultura Dominica tumulatus cum Christo resurrexisse perhibetur,*

& unà cum cæteris resurrectionis testibus; & beata in aternis sedibus immortalitate vestiri, ut dicit Hieronymus. Pineda, & Lorinus citant S. Augustinum q. 161. in Genesim, Origenem tract. 35. in Marth. S. Athanasium in serm. de Passione. Cornelius accenset S. Macharium homil. 111.

17 Sed in S. Augustino nihil ad rem inuenio. Et eius serm. 71. de tempore, ubi etiam de Adami sepultura, commendat quidem redemptionem per stillantem Christi sanguinem, non autem resurrectionem Adami. Origenes hæc tantum habet, *Veni ad me traditio quedam talis, quòd corpus Adami primi hominis ibi sepultum est, ubi crucifixus est Christus, ut sicut in Adam omnes morimur, sic in Christo omnes uiuificentur: ut in loco illo, qui dicitur Caluaria locus, idest, locus capitis, caput humani generis resurrectionem inueniat cum populo uniuerso per resurrectionem Domini Saluatoris, qui ibi passus est, & resurrexit. Inconueniens enim erat, ut cum multi ex eo nati remissionem acciperent peccatorum, & beneficium resurrectionis consequerentur, non magis ipse Pater omnium hominum huiusmodi gratiam consequeretur.* Hucusque Origenes, cuius vltima verba ansam dedere Pineda. Ast ea quis intelliget de gratia resurrectionis in die Iudicij, cum populo uniuerso; de qua fuerat loquutus Origenes. In S. Athanasio hæc lego, *Non alibi patitur, nec alibi crucifigitur Christus, quam in Caluaria loco, quem Hebraeorum Doctores dicunt esse sepulchrum Adami: nam eum illic fuisse sepultum post maledictionem affirmant. Quòd si verum est, admiror loci congruentiam. Conueniebat enim, ut Dominus volens reuocare primum Adam, eo in loco pateretur; ut illius peccato remisso, idem à toto genere tolleretur. Et quoniam audiuit Adam, Terra es, & in terram abibis; ideò rursus illic positus est, ut illic reperto Adamo primum dissolueret peccatum. Deinde pro eo, quòd dictum erat, Terra es, & in terram abibis; iam dicat, Surge, qui dormis, & resurge à mortuis, & lucecet tibi Christus. Atque iterum Surge, & veni, sequere me, posthac ne sis in terra positus, sed ascendas in cælum. Necessè est enim, ut excitato Domino, simul cum hoc excitetur & Adam, & quorquot ex Adam progeniti sunt. Sic S. Athanasius, sed tamen de Adami resurrectione in extremo die, aut de ea ut habita per spem posset commodè percipi; Vti hoc modo percipi debet quantum ad resurrectionem posterorum Adami. S. Macharius nullum habet verbum de huius resurrectione.*

18 Expendo alios Patres. S. Epiphanius hæresi 46. scribit, *In Crani, seu Caluaria loco Crucifixus Dominus noster IESVS Christus, per aquam, & sanguinem, qui fluxit ab ipso per punctum ipsius latus, in enigmate salutem nostram ostendit ab initio massæ primi Patris reliquias aspergere auspicatus. Quo etiam nobis ostenderet resperisionem sanguinis ipsius ad mundationem nostram iniquationis, & animæ penitentis, & in exemplum rigationis; ac purificationis sordium peccatorum nostrorum factam esse; effusam videlicet aquam superiacentem sub loco, & sepultum in spem ipsius, & nostram, qui ex ipso geniti sumus. Quare & hic implebatur, quòd dictum est; Surge, qui dormis, & resurge ex mortuis, & illucecet tibi Christus. Etiam si enim de nobis dicit, qui mortificati sumus operibus, & in profundo ignorantia somno dormimus: attamen illic principium insinuationis modum continet, & non simpliciter, neque otiosè. Surrexerunt enim, inquit, multa corpora Sanctorum, velut Euangelium habet, & ingressi sunt cum ipso in Ciuitatem sanctam. Hæc tenus S. Epiphanius, qui dum meminit resurgentium cum Christo, indicat non obscure, vnum ex illis fuisse Adamum*

Adamum, nisi illorum meminisse dicatur in exemplum resurrectionis futuræ.

19 Sanctus Hieronymus in Epistola ad Marcellam nomine Paulæ, & Eustochij inquit, *In hac urbe, imo & in hoc tunc loco & habitasse dicitur, & mortuus esse Adam; unde & locus, in quo Crucifixus est Dominus noster, Caluaria appellatur, scilicet, quod ibi sit antiqui hominis Caluaria, ut secundus Adam, & sanguis Christi de cruce stillans primi Adam, & iacentis protoplasti peccata dilueret, & tunc sermo ille Apostoli compleretur; Excitare qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Sic ibi. Et in epistola ad Heliodorum de Epitaphio Nepotiani interpretatur illa Apostoli verba non dissimili modo, licet speciatim de Adamo non loquatur. *Ante Christum Abraham apud inferos, post Christum Latio in paradiso. Et idcirco in resurrectione eius multa dormientium corpora surrexerunt, visaque sunt in cælesti Hierusalem. Tuncque impletum est illud Elogium; Surge qui dormis, &c.* Ita Maximus Doctor; qui tamen Commentario tum in capite 27. Matth. vers. 33. tum in cap. ad Ephesios 5. vers. 14. arguit falsitatis eam interpretationem, ut & Petrus Comestor in Historia Euangelica capite 170. ubi credit, à falsariis positam in sancto Ambrosio super epistolam ad Romanos. Sed inueniri à me non potuit. Quicquid tamen sit de ea Expositione, sanctus Ambrosius lib. 10. in Lucam, & lib. 5. epistol. 19. sequitur communem inter Patres traditionem acceptam ab Hebræis, iuxta quam Christus Crucifixus est, ubi Adæ sepulchrum: & subdit S. Doctor, *Ut Adamum mortuum in sua cruce resuscitaret Christus.* Sed exponi potest de resuscitatione in spe, uti S. Chrysostomus, & Leo Papa IX. dum ille in Missa ait, *Crucem sponte pro nobis subiit, per quam resuscitauit Protoplastum, & à morte animas nostras saluauit, & dum hic Canon. 54. Hi duo, de consecrat. distinct. 1. dicit, In Christo resurgente resurrexit prolapsus ille protoplastus.* Exponi præterea possunt, quatenus Christi morte, & resurrectione anima Adami donata sit visione Dei, & de Limbo Inferni sit extracta; sic enim Leo Papa explicatur in Glossa.

20 Qui satis fundatam in Patribus censuerit Adami resurrectionem, reperiet pro ea plures congruentias. Et quidem conueniens videtur Pinedæ, *Ut qui mortis sententiam audiuit, ab eo etiam resurrectionem statim acciperet, qui illius peccatum sua morte expiarat.* Quæ ratio habetur apud sanctum Athanasium supra. Quod si sanctus Irenæus lib. 3. cap. 34. colligit, *Cum saluatur homo, oportere saluari eum, qui prior formatus est homo, quoniam nimis irrationabile est, illum quidem, qui vehementer ab inimico latus erat, & prior captiuitatem passus est, dicere, non eripi ab eo, qui vicerit inimicum ereptos verò filios eius, quos in eadem captiuitate generauit: Licebit etiam colligere, resurrexisse Adamum cum Christo, quo tempore aliqui eius filij resurrexerunt.* Scio S. Clementem Romanum lib. 5. Constitutionum Apostolicarum capite 8. dicere, *qui corpus Adæ ex terra fabricatus est, idem & Adæ corpus, & cæterorum post dissolutionem resurgere faciet.* Sed pro his verbis satis est, si corpora Adami, & posteriorum dissoluta, redactaque in puluerem reparentur iterum in resurrectione siue omnium simul, siue Adami vno tempore, & posteriorum alio.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

21 Carthusianus, Franciscus Lucas, & Tirinus supra resurgenti Adamo coniungunt Euam, Cæterum Lorinus in c. 2. Actor. v. 29. existimat, *non decessisse saltem feminam aliam primogenitam esse ex mortuis ad immortalitatem ante Deiparam, sicut fuit Christus inter viros.* Existimatio hæc non displicuit Cornelio in c. 27. Matth. Mihi etiam videtur valde pia; licet quemadmodum Deiparæ anima inter feminatum aliarum animas non fuit prima, quæ permanenter adepta est beatitudinem, ita potuit dicere, ut corpus eius non esset primum, quod inter mulierum reliquarum corpora obrinuerit immortalitatem. Obiicit aliquis, ut quid Adami, & Euæ resurrectio? Essent enim ignoti iis, quibus apparerent, & proinde incongrui testes resurrectionis Christi. Respondeo, sanctos rediuuos, ignotos in vita mortali iis, quibus apparuerunt, cognitos fuisse interno instinctu, & reuelatione diuina, vel talia sui exhibuisse indicia, ut quos dignati sunt colloquio reddiderint expertes omnis incertitudinis. Non absurdè responderi solet, dum quæritur, quomodo Apostoli testes Transfigurationis Christi cognoscere potuerint Moysen, & Eliam, quos nunquam viderant.

An Noë, Abraham, Isaac, Iacob, & Ioseph?

22 **H**Os etiam inter resurgentes cum Christo numerat Pineda; innixus nonnullis coniecturis, quæ nisi autoritate Scripturæ, aut Patrum obfirmantur, non admodum conuincunt. De Noë aliquid indicat quidam Iulianus in verbis exaradis n. 26. Et cobar tom. 2. Commentariorum in Euang. Sanctorum lib. 1. ad cap. 16. Marci, lect. & Panegyri. 5. obseruatione 6. num. 7. testatur, se legisse specialiter apud Patres, quod resurrexerit Noë. Vitam illos ostendisset vir de factis non tantum litteris, sed de omni etiam re litteraria optimè meritis; nescias enim, an fecunditatem in tot libris edendis, an singulorum probitatem magis mirere, & laudes. Dominicus de Soto in 4. dist. 43. q. 2. art. 1. ait, resurrectionem Abraham esse maximè credibilem. Carthusianus eam affirmat, ut & Tirinus concordans etiam quoad Noë: & vterque quoad Isaac. In Abulenti quoad Iacob, & Ioseph obseruaui hæc ad cap. 50. Genes. *Causa, quare adiurauit Ioseph asportare ossa sua in terram Chanaan fuit, quia sicut Iacob per spiritum Propheticum cognoscebat Messiam de suo semine nasciturum, & in terra Chanaan conuersaturum, ibique post passionem resurrecturum: cum quo & corpora multa Sanctorum resurrectura esse credebatur, desiderauit esse vnus de illis resurrecturis: Ita Ioseph eundem spiritum Propheticum habens, credidit eadem, optauitque se inter resurgentes cum Christo computari. Quod satis verisimile est, cum dicatur Matth. 27. multa Sanctorum corpora resurrexisse. Ioseph autem de principalibus erat inter Patriarchas, quibus cum Christo resurgere primo conuenit, & consequenter aliis minoribus, ut Prophetis.* Hactenus Abulensis, cui colludunt Primasius in c. 11. epist. ad Hebræos v. 22. Petrus Comestor in historia Genesisc. 100. Nicolaus de Lyra ad cap. 47. eiusdem Genesisc. Petrus de Natalibus in Cathalogo Sanctorum lib. 4. cap. 1. Ouandus in 4. dist. 43. propof. 5. Carthusianus, & Tirinus, Salianus etiam anno mundi 2299. num. 6. multis prosequitur Pineda, prænouisse Iacobum resurrectionem suam cum Christo resurgente; nihil verò quod allegoricum non sit, in eo reperies.

23 Contra horum omnium Patrum resurrectionem iam factam ad vitam immortalem vrget locus Pauli ad Hebræos 11. vers. 39. & 40. Cùm enim commendasset eorum fidem, concludit, *Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.* Si autem resurrexerunt ad vitam immortalem, sequitur, accepisse iam plenam repromissionem animi, & corporis, & consummatos iam esse sine nobis, quantum ad integram animi, corporisque beatitudinem. Respondetur, Noë, & alios Patres memoratos non accepisse repromissionem, neque consummatos esse sine nobis, etiam si iam glorificati sint anima, & corpore; quia hæc glorificatio non est facta nisi tempore noui Testamenti post Christi mortem, & quia ingressi non sunt in cælum sine Sanctis noui Testamenti, & Legis gratiæ, non quidem omnibus, sed aliquibus, quod solum intenditur ab Apostolo.

24 Minoris momenti est obiectio perita ex verbis Ioannis cap. 6. Apocal. v. 11. *Et data sunt illis singula stola alba, & dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec impleantur conserui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut illi.* Nam expeditur facillè, si respondeatur primò, Ioannem habere sermonem de Martyribus, qui post Christi Resurrectionem, & Ascensionem obierunt. Secundò exprimere generalem regulam, de differenda secunda stola glorificatorum corporum vsque ad diem Iudicij; cui generali regulæ non repugnat exceptio aliqua ex peculiari priuilegio. Expediendæ est eodem modo alia obiectio desumpta ex verbis Christi apud Ioannem cap. 5. v. 28. *Omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei in finali Iudicio.* Etsi enim Noë, & alij Sancti recens iacerent in monumentis, quando Christus loquebatur; tamen vniuersalis ea loquutio exceptionem patitur, ut sæpe euenit in alijs.

25 Quòd si vrgeas ex 1. ad Corinth. 15. v. 22. & 23. ac 24. vbi dicitur, *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Vnusquisque autem in suo ordine: primitia Christus; deinde ij, qui sunt Christi, qui in aduentum eius crediderunt; deinde finis, &c.* In quibus verbis proponitur hoc ordine resurrectio ad vitam immortalem, ut scilicet primò Christus eam adeptus sit, secundò iustis concedatur, & postea proximè sequatur mundi consummatio. Eundem sensum confirmat epistola 1. ad Thessalonicenses cap. 14. vers. 15. ac 16. & 17. Præter Christum ergo nullus iustus resurget immortalis multò ante finem mundi. Respondetur, S. Pauli verba interpretanda esse de iustis, quorum resurrectio gloriosa non sit anticipata ob speciale indultum; alioqui non liceret sentire Deiparam Virginem reuixisse iam immortalem.

An Iob? An Moyses? An David?

26 **R**esurrectionis Iobi insigne præbent testimonium Septuaginta Interpretes, & Theodotio. Legunt namque in vltimo cap. Historiæ Iob, *Mortuus est Iob senior, & plenus dierum. Scriptum est autem, ipsum rursus resurrecturum, cum quibus resuscitat Dominus.* Quæ verba amplectuntur S. Chrysostomus, Theodoretus, Polychronius, Olympiodorus, Iulianus, Severus, Euagrius, Græci omnes, S. Ambrosius, & Augustinus, Latini. Tam hos, quàm illos collegit Paulus Comitulus nota marginali ad additiones in cap. 42. Iobi. Accedit

S. Clemens Romanus lib. 5. constitutionum Apostolicarum, cap. 8. inquit, *Diuinus ille, atque insigni tolerantia Iob, de quo aut Scriptura, scriptum esse, ipsum rursus suscitandum esse cum iis cum quibus Dominus resurgit, sic Deo loquitur, &c.* Sapientissimus Franciscus Tunianus notat in margine illud, *Rursus significare non solum suscitandum esse Iob in illa nouissima, & generali omnium resurrectione; sed iterum: & quidem prius suscitandum fuisse, cum Christus resurgeret.* Iulianus verò (Nicetam vult Pineda) notat illud *Rursus*, appositum esse, ut prior ea intelligatur resurrectio extitisse, cum is ab ærumna fuit excitatus. *Resurget autem cum Noë & Daniele, quibuscum ab Ezechiele numeratur.* Et antea dixerat, *resurrecturum aut die extrema, aut Crucis tempore.* Ast prior interpretatio adverbij *Rursus* grata fuit Viegæ in cap. 1. Apocalypsis commentario 1. sect. 11. Ægidio Lusitano tom. 1. de Beatitudine lib. 4. q. 5. art. 2. §. 5. n. 50. Recupito lib. 6. de Deo q. 10. c. 4. n. 28. & quod plus est, S. Ambrosio lib. 1. de interpellatione Iob cap. 8. scribenti, *simul etiam illud prophetare intelligitur dicendo, statuas mihi tempus, in quo memoriam mei facias: quòd in passione Domini resuscitandus foret, sicut in fine huius libri testatur.* Salianus anno mundi 2544. num. 781. cum resurrectionem Iobi ad immortalem vitam proposuisset ex placito Pinedæ subiungit, *Reuera æquum fuit, cum accipere matura resurrectionis priuilegium, qui præ omnibus Prophetis mundo mysterium resurrectionis tanto apparatu, ac luce verborum enuntiat.*

27 Ingerunt nihilominus non leuem difficultatem illa ipsius Iobi verba cap. 19. v. 25. *Et in nouissimo die de terra surrecturus sum.* Respondet Viegas non de tua ipsius persona, sed de vniuersali hominum resurrectione more prophætico enuntiasse. Pineda verò respondet, loqui de statu legis Evangelicæ, & Christi patientis, atque resurgentis completis sua morte, & resurrectione priora sæcula, & incipientis statuere nouum; est enim Pater futuri sæculi. Suarez denique respondet, intendisse solum dicere directè, in nouissimo die Iudicij se victurum, & habiturum corpus. Omitto Eugubini interpretationem de resurrectione metaphorica ab ærumnoso statu ad pristinam felicitatem; nam hæc interpretatio, neque in contextum quadrat, neque aridet alijs Expositoribus.

28 Obiicitur vltimè contra resurrectionem Iobi ad vitam siue immortalem, siue mortalem, eius sepulchrum non fuisse prope Hierusalem, vnde resurgere oportebat eos, qui futuri essent testes resurrectionis Christi. Sed responderi potest primò, non constare ex sacris Litteris, an tantum prope Hierusalem aperta sint monumenta; & an tantum resurrexerint corpora Sanctorum prope illam iacentia. Secundò, non constare, an ossa Iobi longè à Hierusalem iacerent sepulta; forè ex Idumæa in Iudæam sunt adducta. Posterior hæc responsio diuinaria est, ideòque prior probanda magis.

29 Corpus Moysis comparasse cælestem gloriam in resurrectione Christi, tradit S. Ambrosius lib. 4. de fide cap. 1. inquit, *Nam & Moysen, licet & corpus eius non apparuerit in terris, nusquam tamen in gloria cælesti legimus, nisi posteaquam Dominus resurrectionis sue pignore vincula soluit Inferni, & piorum animas eleuauit.* Ad quorum verborum intelligentiam supponendum est, S. Ambros. sensisse in lib. 1. de Cain, & Abel c. 2. mortuum non esse Moysen; ideòque hinc à S. Doctore animaduerti, corpus eius,

eius, etsi antea viuum, non comparasse caelestem gloriam vsque dum Christus resurrectionis sua pignore vincula soluit Inferni. Video posse aliter intelligi Ambrosij verba, quatenus illa, *Nusquam tamen in caelesti gloria legimus*, referantur cum Carthagena in homil. 12. de Resurrectione Christi ad solam Moysis animam. Sed planior est alius sensus. Dominico Soto videtur maximè verisimile, quòd Christo resurrexerit Moyses ad vitam mortalem. Tyræus tract. de apparitione Thaborina c. 8. n. 25. applaudit, vt & Pineda resurrectioni eiusdem ad immortalem.

30 Non applaudit Viegas, qui in cap. 11. Apocalypsis comment. 5. sect. 7. numer. 2. ait, indicari in Epistola Iudæ vers. 9. eo tempore adhuc iacuisse corpus Moysis in sepulchro. Sed qua ratione indicetur, non apparet mihi, quandoquidem Michaëlis Archangeli cum Diabolo altercatio de Moysis corpore non euenerit tempore Apostoli Iudæ. Applaudunt multo minùs, qui venturum putant Moysen contra Antichristum; Hi autem sunt Ioachimus Abbas in capite 11. Apocalypsis vers. 3. Isidorus Clarius, Gagnæus, Ianfenius, Maldonatus, & Toletus censentes (excepto Ioachimo) suscitandum tempore Antichristi, aut iam reuixisse, vel cum apparuit in monte Thabor, vel cum Christus resurrexit; & translatum ad amœnum aliquem locum. Quo pacto conciliatur optimè aduentus ille cum morte: neque hanc negauit Maldonatus, vt ei imponit Maluenda lib. 9. de Antichristo, capite 18. Dixi *excepto Ioachimo*, nam iste tum ibi, tum in lib. Introductorio in Apocalyp. cap. 27. tum in cap. 1. Apocalypsis vers. 18. opinatur, Moysen non esse mortuum; pro qua opinione stant etiam Catharinus in Genesim, & Arboræus lib. & cap. 11. Theosophiæ; qui tamen vel sui immemor, vel melius sapiens inquit in cap. 9. Lucæ, vers. 30. constare ex scriptura, Moysen obiisse. Et ita quidem est; Deuteronomij namque 32. & 34. tam clarè exprimitur Moysis mors, vt mirandum sit, dubitari potuisse de illa. Quare sibi persuadet Thyraeus supra c. 3. n. 32. S. Ambrosium in loco præcitato, S. Hilarium can. 20. in Matthæum, S. Gregor. Nisenum in fine lib. de vita Moysis neutiquam velle, hunc non obiisse, sed paulò post mortem reuixisse. Fides sit penes Thyraeum.

31 Sed non silebo, non improbari à Ioachimo in capite 11. Apocalypsis vers. 3. resurrectionem Moysis paulò post mortem; quæ resurrectio, si non fuerit in corpore immortalis, & glorificato, vt cogitabat Rabbi Samuël Marrochianus de quo in n. 149. Exercit. 18. haudquaquam subiaceret rigidæ censuræ. Neque item tacebo S. Ambrosium in Psal. 118. serm. 18. ad v. 5. aperte tradere, mortuum esse Moysen; & à S. Hilario canone 17. in Matth. innui id ipsum, dum in Transfiguratione Christi Moysen conspicabilem additisse, pronuntiat, *vt humanis corporibus decreta esse resurrectionis gloria doceretur*: quæ ratio nulla esset, si mortem Moyses non subiisset, neq; reuixisset, vel paulò post mortem, vel cum apparuit in monte Thabor: & vno ex his temporibus reuixisse significat suboscure S. Hilarius canone 20. dicens, *Siquis conditionem & mortis, & sepulchri Moysi diligenter aduertit, & secretarum scripturarum, secundum Apostoli auctoritatem, cognitionem adeptus sit, intelliget, omnia ita esse tractata, vt Moyses potuerit iam videri*, scilicet in monte Thabor.

32 Quicquid sit de mente S. Hilarij, resurrectioni P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars II.*

Moysis ad vitam immortalem simul cum Christo, parum præiudicaret opinio de ipsius contra Antichristum aduentu, vt potè parum probabilis iudice Suario tom. 2. in 3. p. disp. 55. lect. 3. imò & omninò improbabilis, iudice Viega supra; saltèmq; apud Patres, & Biblicos Interpretes inuetera est, & exotica. Author operis de mirabilibus sacrae Scripturae sub nomine S. Augustini lib. 3. cap. 10. sentiens, Moysen *in suo vero corpore de sepulchro resumpto* apparuisse, quando transfiguratus est Christus, addit, *Moysi iterum post hanc visionem corpus sepultura commendatur, vt ipsum in nouissimo die, quando resurgent mortui, assumere possit*. Ita ille. Verùm neque opus citatum agnoscitur vt S. Augustini legitimus factus, neque nos sic resurrectionem Moysis ad vitam immortalem proponimus vnà cum Christo, vt inter Patres omnes constantem asseramus.

33 Quantùm ad Dauid durum videtur S. Augustino in epist. 99. *Vt non fuerit in illa resurrectione Iustorum, si eis iam aeterna donata est; cuius ex semine Christus: : : tanta honorificentia commendatur*. Ne autem credat, donatam esse Dauidi, his retardatur, *Illud adhuc restat: : : quomodo à Petro dici potuerit: : : quando per illam prophetiam non de Dauid, sed de Christo asseruit, fuisse predicatum, carnem eius non vidisse corruptionem; & quod adiunxit de Dauid, apud eos esse monumentum eius. Vnde illos vtiq; non conuincebat, si corpus eius ibi iam non erat, quia etsi ante resurrexisset, nec caro eius vidisset corruptionem, posset nihilominus monumentum illud manere*. Hactenus S. Augustinus. Sed Sophronius in lib. seu epistola de Assumptione B. Mariæ ad Paulam, & Eustochium flectit S. Petri argumentationem in oppositum. Non enim dixit Apostolus, *Et corpus eius est apud nos, sed, & sepulchrum eius est apud nos vsque in hodiernum diem*. Actor. 2. v. 29. Galpar Sanchez in hoc loco notat, inefficacem esse argumentationem Sophronij. Nam cum in sepulchro constaret esse Dauid, idemque fortasse visus esset ab iis, qui aderant, aut à maioribus visum audissent, satis fuit meminisse sepulchri, quòd memoriam Dauidis ibi sepulti atque corrupti renouaret. Præterea ratio S. Augustini etiamnum vrget. Quare faterer cum Lorino ex sepulchro solo non sequi intetum S. Petri. Attamen non ideò necesse foret, vt eo tempore, quo loquebatur S. Petrus, existerent in Mausoleo cineres Dauidis, nam ipsum Mausoleum vsque tunc superstes, vbi tandem iacuerat Regis corpus, & corruptioni obnoxium videri, aut ex maioribus, qui vidissent, potuerat audiri ab iis ad quos Apostolus sermonem habebat, satis vtiq; erat pro firmissimo argumento, & ineluctabili testimonio. Ipse Petrus paulò post, videlicet in v. 34. inquit, *Non enim Dauid ascendit in caelum, vt probet, non ipsi, sed Christo competere eam prædictionem, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, &c.* non tamen loquitur de anima Dauidis, nisi iuxta tempus præteritum, id est, antequam cum Christo caelum ascendisset. Si ad S. Petri discursum necessaria adhuc iudicetur præsentia cadaveris Dauidici in sepulchro, quando ipse sermonem habebat, Responderi potest, vt de S. Ioanne Baptista infra n. 46.

An Ionas, Daniel, Ananias, Azarias, & Misael?

34 DE Ionæ resurrectione ad vitam immortalem primus, quem sciam, affirmavit Pineda. Quoad Danielem præbuit ipsi occasionem Iulianus, aut Nicetas allatus in num. 26. Sed dubitari

meritò potest cum Sandæo in Theologia Symbolica lib. 4. commentatione 6. Exercitat. 1. n. 33. cum Lorino supra, & aliis. Nam Vercellis colitur Danielis crux, de quo Baronius in Martyrologio ad diem 21. Iulij, & S. Epiphanius lib. de vita, interitùque Prophetarum c. 10. ait, Danielis sepulchrum Babylone inuisi suo tempore: Iacobus Philippus Bergomas in supplemento Chronicorum lib. 17. fol. 418. tradit, Danielis corpus in Babylonis deserto apud Ballachiam vrbein fuisse frequentatum sæculo proximè elapso.

35 Ambigi etiam potest de Anania, Azaria, & Misacæ adaris à Pineda. Etenim, de eorum reliquiis extat mentio in S. Danielis Stylitæ vita transcripta à Surio die 11. Decèbris, & in Actis Ioannis, ac Cyri refertur, trium corpora puerorum Babylone Alexandriam translata. Baronius paulò ante citatus asseuerat, ea inde Venetias deducta; magnamque ipsorum partem asseuerari Romæ in Diaconia S. Hadriani apud boarium forum. Præterea in Cathedrali Ecclesiæ Ouetensis *Camera Sancta*, intra aream magnam conduntur reliquiæ de ossibus trium puerorum, vt in officio sanctarum Reliquiarum eiusdem Ædis recitatur die 13. Martij, lectione 6. narratque tum Pelagius Ouetensis Episcopus, qui rerum Hispaniæ historiam continuauit à temporibus Bermudi II. Regis vsque ad obitum Alfonsi nuncupati Imperatoris, tum Lucius Marinæ Siculus lib. 5. de rebus Hispaniæ titulo de sacris Ædibus, alique iam iam recensendi. Vt enim constet, quantam fidem mereantur memoratæ reliquiæ ossium Ananiæ, & sociorum, visum est, de arca, in qua continentur, pauca quædam hîc inferere; quæ, dum Oueti degerem, ab amico consultus explorare potui. Adiciam discussionem de Sudario sepulchrali capitis Christi Domini, summa ibidem Religione venerati; quod tamen Vefontioni extare, & coli contendunt Ioannes Iacobus Chiffletius in Crisi historica de linteis sepulchralibus Christi, & Ioannes Acuña del Adarue discursu 51. de effigiibus, & veris imaginibus non manufactis faciei, & corporis Christi. Simulq; agam de S. Fulgentio Episcopo Ruspensi, quem fama est, vexisse secum in Hispaniam sacra hæc Pignora. Ignoscat Lector religiosus istis excursibus, quos Hispanis, maximèque Asturibus gratos fore confido.

36 Thecam itaque illam plurimis Sanctorum Reliquiis diuitem Toletò in Asturias deportauit Urbanus Præsul Toletanus, comitante Principe Pelagio Hispaniarum paulò post reparatore, ne, à Mauris vrbe capta, ad sacrilegas eorum deneniret manus; non secus ac è Troiæ incendio Anchises, & Æneas patrios penates extraxisse dicuntur. Sic prodiderunt memoriæ Nostrates Historici Pelagius, & Sebastianus, ille Ouetensis, hic Salmanticensis Antistes, Lucas Tudensis, Rodericus Toletanus, & alter Rodericus Palentinus, Alfonsus Rex cognomento Sapiens, Illescas, Garibay, Morales, Mariana, dum Regis Roderici miserandam cladem commemorant, aut dum Alfonsi Casti laudabilem vitam commendant; necnon Iulianus Perez in Chronico n. 369. & 377. Luitprandus in chronico ad annum Christi 717. rursusque in Aduersariis n. 25. bonarum omnium litterarum præstantissimus inter Hispanos cultor, & toto notus in orbe Laurentius Ramirez de Prado in notis ad posterius Chronicon, & in eisdem Thomas Tamayo de Vargas, Ioannes Ægidius Zamorensis ex Religione Seraphica in lib. de præconiis Hispaniæ tract. 5. (librum hunc, quem M.S. possidet nostrum Collegium Salmanticense

sua in Bibliotheca, dicauit Author anno 1278. Infanti Sanctio, postmodum Regi Castellæ, quartòq; inter alios sui nominis) Blasius Orrizius de descriptione Toletani templi c. 14. Maurus Castella Ferrer. in historia S. Iacobi Patroni Hispaniarum l. 1. c. 14. Aluarus Gomezus lib. 3. de gestis Francisci Ximenez, Loaysa in notis ad decretum Gundemari pag. 279. Conciliorum Hispaniæ, Didacus Castejon, & Fonseca de primatu Ecclesiæ Toletanæ 3. p. tom. 2. cap. 1. pag. 541. Thomas Truxillus tom. 2. Thesauri Concionatorum in vita S. Ildefonsi, Gilius Gonzalez Danila in Theatro Ecclesiæ Ouetensis, Martinus Carillus in Annalibus Chronologicis anno 792. Didacus Saavedra Farardo in chronico Gothico, Castellano, & Asturico, c. 30. Petr. de Medina in c. 13. de Hispaniæ excellentiis, Iulian. del Castillo in historia Regum Gothicorum lib. 3. discursu 4. Alfonsus Sanctius in Anacephalæosi de rebus Hispaniæ lib. 2. cap. 20. Accedunt ex exteris Baronius tom. 9. anno Christi 718. n. 6. & anno 791. à n. 9. Ferreolus Locrius in Maria Augusta Virgine Despara lib. 4. c. 19. lib. 5. c. 41. Ioannes Valæus in Hispaniæ Chronico anno Domini 791. Marinæ Siculus supra, Iosophus Miqueli in Pelagio Restauratore pag. 130. Ioannes Bollandus in vita S. Thyrsi Martyris die 28. Ianuarij. Permansit arca illa inclusa in specu alti & inuij montis, inde Sacri dictitati, non longè Oueto distantis, vsque dum erecta S. Saluatoris primaria Æde piissimus Rex Alfonsus Castus illuc traduxit, locusque, vbi manet, *Camera sancta* appellatur, ipsaque Ouetensis Ecclesiæ ob tam cælestem thesaurum *Sancta* titulum inter alias Hispaniæ Cathedrales obtinet. Crediderim, Pelagium, dum infans esset, & intra fiscellam inclusus Tago flumini expositus, non aliter ac Nilo Moyfes, sicut in Epinicio scribit Antonius Honcala, seruaturn à Deo incolumen non minori miraculo, vt in adulta ætate arcam ipse liberaret tam erga sanctos pius, quàm erga patriam strenuus.

37 Traditur in superiori Officio, *Primitiis constructam eam arcam ab Apostolorum Discipulis ex lignis impuribilibus, ac Dei magnalibus refertam, & à Hierosolymis per Africam, & nouam Carthaginem Hispalim, & ab Hispali Toletum esse delatam.* Asportauit in Africam Philippus quidam, transtulitque in Hispaniam, vnde originem traherat, sanctus Fulgentius Ruspensis Antistes, vt narrat Sebastianus Episcopus Salmanticensis cæuus ferè Regi Pelagio, cuius historiam, & aliorum Regum vsque ad Ordonij primi extremum diem contexuit, Iulianus Perez in Chronico numer. 159. & 369. Morales in generali Hispaniæ historia libr. 13. capite 38. Franciscus Portocarretero in libr. de Descensione B. Mariæ ad Ecclesiam Toletanam cap. 28. & 29. Petrus Salazar de Mendoza in vita sancti Ildefonsi cap. 21. Alfonsus Valquez in defensione eiusdem sancti lib. 1. c. 4. Petrus Alcocer lib. 1. Historiæ Toletanæ c. 42. Marcus Antonius Alegre de Casanate in paradiso Carmelitici decoris præambulatione 19. §. 3. pag. 51. Paulus de Espinosa de los Monteros, & Rodericus Carus in antiquitatibus Hispalensibus, ille lib. 2. c. 22. hic lib. etiam 2. c. 4. Claudius Clemens in Tabula Chronologica rerum Ecclesiasticarum Hispaniæ anno 529. alique apud Ramiresium supra.

38 Sed & Toleti in Hispania ortum esse S. Fulgentium, dicitur in Breuiario veteri Ecclesiæ Burgensis, in Iuliani Chronico n. 159. (nisi pro ciuitate Toletana legendum sit Teleptana ex M.S. vilo à Portocarretero) in Cathalogo sanctorum, Authore Petro

Petro de Natalibus lib. 2. cap. 23. vbi habetur, *Fulgentius Episcopus Ruspenfis ex patre Fulgentio* (seu potius Claudio) & *matre Marchiniana* (seu potius Marianna, vel Martiana) *Nobilibus in ciuitate Toletum Hispania natus est.* Fortè non natale solum Fulgentij, sed parentum subintelligendum est Toletum. Noster Quintana Duènas in Sanctis Ciuitatis & Archiepiscopatus Hispalensis pag. 249. Toletanum ortu facit Fulgentium, vt & Marieta recenset à Buiario in Apologetico pro L. Dextro, f. 7. Certè non nisi apud Teleptem in Africa Prouincia Byzacena natus est, si eius Discipulo, & antiquo vitæ scriptori assensum debitum præbeamus cum Bollando in vita alterius S. Fulgentij Præsulis Carthaginis nouæ die 14. Ianuarij, cum Gyrardo dialogo 5. de historia Poëtarum pag. 217. & Ambrosio de Morales lib. 12. c. 5. Hinc à S. Isidoro Hispalensi in lib. de viris illustribus non Hispanus, sed Afer asseritur S. Fulgentius Episcopus Ruspenfis: distinctaque optime inter Toletum originis locum, & Teleptem natale solum Marcus Maximus Antistes Cæsaraugustanus in Chronico annò 527. imposuit aliis nominum similitudo. De Telepte vltra notitiam Africæ apud Sirmundum agunt Dexter in Chronico ad annum 429. Baronius anno 418. n. 31. Pamelius in notis ad Concilium Carthaginense, & tom. 1. Lyturgicon pag. 551. Binnius in notis ad Concilium Teleprentse, corruptè nominatum Telense, licet nescio quod aliud eodem ferè tempore celebratum Telæ prope Pintiam, & Palentiam in Hispania intrudat Dexter anno 423. subdubitetque Abrahamus Hortelius in thesauro Geographico, an Concilium, quod vulgò Telense, coactum sit Telæ, cuius meminit itinerarium Antonini, ac Ptolomæus, & cuius sedes Episcopalis translata est Palentiam circa annum 480. vt in Chronico Marci Maximi lego. Quicquid sit de Teleni in Hispania Concilio, Telepte Africana vrbs videtur ex Plinio lib. 5. Historiæ naturalis cap. 4. non esse diuersus locus à Lepte Sarrana, seu Minori in Byzacena regione, ad quam etiam pertinebat Ruspe, sed Ruspina, sic enim vocatur à Plinio, & à Silio Italico lib. 3. Punici belli versu 260. Vnde Baronius anno 490. num. 2. Spondanus, & plerique communiter in Lepte ciuitate ortum S. Fulgentij designant. Quando verò ad Hispaniam potuerit ille arcam deuehere, disquiram postea.

39 Oportet enim, cum huc diuerterim, & Reliquiarum Ananiæ ac sociorum, quibus dicitur arca, fidem promouerim, satisfacere prius scrupulis quorundam, qui post editum Chiffletij tractatum suprâ allegatum hæsitare cœperunt circa Christi Domini sepulchrale Sudarium, quod ex arca iam antiquitus eductum proponitur ad spectandum, & adorandum bis, aut ter in anno. Contestari equidem valeo cum Morales, memoriâ Sudarij fieri in argentea Bractea iussu Regis Alfonfi Magni dominantis ab anno 862. vsque ad 910. vel 912. elaboratâ, qua contegitur arca. Nec pro suo Vefontino Sudario vllum tam antiquum, tamque authenticum monumentum proferet Chiffletius. Insigne etiam est, quod in Officio Ouetensium Reliquiarum concessione Apostolicæ Sedis visitato proponitur sub his verbis, *Visum est in arca Sudarium, quod Ioannes in Euangelio refert positum super caput Domini I E S V, quando iacuit in sepulchro.* Inueni & ego in Missali peruetusto Ecclesiæ de Salas, quo loci allurgit eximium Mausolæum Illustrissimi Archiepiscopi Hispalensis Ferdinandi Valdesij officij.

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I I.

cium Missæ de festiuitate Sudarij Ouetensis, & transumptum eius apud me retineo. Statum Ecclesiæ Ouetensis publicatum sexaginta ab hinc annis; litteræ, quas Decanus, & Capitulum in fidem, & testimonium Reliquiarum è tempore immemorabili consueuerunt præbere; vetustissimæ picturæ, recepta à maioribus traditio, & solemnes concursus tam Asturum, quàm aduenarum diebus illis, quibus magno, & sumptuoso ostenditur apparatu, religiosissimæque spectantium deuotione, authoritatem non spernendam conciliant.

40 Quæ omnia à fortiori vrgent aduersus Serarium lib. 1. rerum Moguntiacarum cap. 17. lib. 2. cap. 31. affirmantem, sepulchrale totum Sudarium capitis Christi custodiri Moguntia duas diuisum in partes. De hoc, Sudariisque aliis Christi, quatenus exemplaria non sint, prudentem fert censuram Chiffletius cap. 27. vbi memorat ea, quæ in variis templis Christiani orbis venerationi sunt; & in Hispania apud S. Turibium Liebanensem cuiusdam partis Sudarij notitiam exhibet Gillius Gonzalez Dauila cap. 9. Theatri Ecclesiæ Asturicensis; partisque alterius Sanctius Dauila Episcopus Giennensis in opere de veneratione debita Sanctorum corporibus, & reliquiis circa initium. Si alicubi reperitur tantum, quantum cum portione Ouetensi sat sit ad octo longitudinis pedes conficiendos, non refragabor. Nam Sudarium capitis Domini illam habuit mensuram: portio autem Ouetensis longa est non amplius palmos tres, & lata diuos, facta quidem ex lino non valdè subtili, apparètque inspersa colore sanguineo, magisque in medio, quàm in extremitatibus, sed sine effigie faciei Christi. Mensura prototypi Sudarij nota fuit V. Bedæ cap. 5. de locis Sanctis ex relatione Arnulphi Episcopi Galli, qui cum post Mahu uix Principis Saracenorum anno 678. obitum, & ante annum 734. quo V. Beda migravit ex hac vita, visitaret terram sanctam, vidit Hierosolymis Sudarium. Et hinc liquet, Vefontium Linteum missum anno 439. à Theodosio secundo Imperatore, vt scribit Noster Gaulterius in chronographiâ ex priscis M. SS. Ecclesiæ Vefontinæ, diuersum prorsus esse à Sudario autographo. Quod è Hierosolymis ad Hispaniam delatum, & Oueti repositum, certa mihi persuasio est; sed Vefontioni Coli sindonem, quæ lotum, & nudum obrexit Christi corpus in sepulchro; Taurini verò alteram, quæ cruentum, & recenter cruce demissum excepit, portandum honestè ad pollincturæ locum: quam sindonem non fuisse Sudarium capitis, probat non indiligenter Chiffletius cap. 6. ac 25. contra Paleotum, & Malonium, etsi voces *Sudarium*, & *Sindon* soleant sumi promiscuè. Sed dices, vt quid Sudarium tam longum, si caput, & faciem solummodò operuit? Respondeo, forsàn fuisse plicatum. Dices rursus, cur impressa facies Christi in Sindone sepulchrali, & non in Sudario? Occurro, Oueti non seruari integrum Sudarium; fortassis pars, quæ deficit, non caruit effigie vultus Christi, licet V. Bedæ silentium faciat, vt de ea dubitem valdè. Vide aliud responsum in Grethsero, tomo, & lib. 1. de Cruce cap. 97.

41 Restat disquisitio, quo tempore Sudarium è Hierosolymis translatum in Hispaniam vnâ cum hierotheca? Philippum, quem alij Episcopum Hierosolymitanum, alij Presbyterum vocant, hanc secum occultè in Africam tulisse, quando à Chof-

roë Persarum Rege capta est Hierosolymorum vrbs & ex Africa in Hispaniam S. Fulgentium Antistitem Ruspensem misisse, aut traduxisse, concordant plerique Historici, & Authores Nostrates; coniectanturque aliqui à S. Fulgentio tunc asportatam, cum anno 504. relegatus ad Vandalorum Rege Triamundo euegit etiam in Sardiniam corpus S. Augustini, & alias plures Sanctorum Reliquias; de quo Baronius ad eum annum num. 38. Sed quis non stupescat, hæc tam inter se pugnancia irreplisse Nostratibus? Et non dicat cum Dione Chrysostomo in oratione 2. *Per pauci res norum exacte, sed rumore dumtaxat audiunt, atque hoc qui eo saculo vixerunt; posteriores vero, & ter, y planè sunt ignari, etsi quis quid dicat, amplectuntur facile.... Cum enim primus aliquis anticipauerit, ut solet fieri, iam videtur absurdum non credere.* S. Fulgentius vivebat ab anno 464. vsque ad 529. Ciuitas autem Hierosolymitana anno 614. vastata est à Chosroë; nec eo temporis Philippus, sed Zacharias Hierosolymitana præsidebat Episcopali Sedi ab ann. 609. & 628. nisi tam hoc anno Modestus in ipsius locum fuerit successus, vt Suidas affirmat in Heraclio, sed contra communem traditionem Ecclesiæ, obseruante Spondano anno illo 628. Ad hæc: Sudarium celebre erat Hierosolymis post annum 678. ætate V. Bedæ, qui anno 734. functus est vita incepta prope annum 671. Non igitur potuit intra arcam inclusum deferri in Africam anno 614. multoque minus in Hispaniam anno 504. Quòd si quis cum Nostris Portocarrero tentet, translationem arcæ à Hierosolymis contigisse sub Hadriano Imperatore, qui eam deuicit vrbs, & profanauit anno 137. vt sic quæ de Philippo, & Fulgentio Episcopis narratur, componat quadantenus, poterit æquali licentia retrogradi ad tempora Vespasiani, & Titi, qui eandem vrbs solo æquarunt anno 72. sicut enim vnum mente tantum cogitatur absque vllis Historiarum præfidiis, quid ni & aliud comminisci liceat, asserereque vniuersim, ea euenisse, quæ fieri potuerunt, quin aliunde constet, facta fuisse. Philippus Hierosolymitanus Episcopus mortuus est, vt minimum anno 127. id est, decennio antequam Hadrianus Hierosolymam deuastaret: & Eliam discessisse cum arca ex Iudæa in Africam, quia imminuentem cladem prænouerit diuina reuelatione, aut humana prudentia diuinarit, quo fundamento pronuntiatur? Et quamuis arcam eduxisset, quidnam putatur actum de Sudario? Nobis satius est fateri, ignoram esse occasionem, & tempus, quo ex Hierosolymis arca, & Sudarium in Africam, Hispaniamve appulerint ante annum 715. hoc enim anno Urbanus Præsul Toleranus, & Pelagius Infans, seu Princeps sacra ea Pignora ad Asturias transportarunt simul cum octo Spinis Coronæ Dominicæ, vestique cælo delata S. Ildelfonso à Deipara Virgine, multis etiam Sanctorum corporibus, & Conciliorum, Patrùmque scriptis. Vnam ex illis spinis Ouetensis Ecclesiæ dono dedit Venerabili Patri F. Petro compatri, quem S. Franciscus Assisius in Asturias destinauit; & in Ouetensi Franciscanorum templo adoratur. Vestis, seu capsula S. Ildelfonsi reposita in obserata capsula, quam continet arca magna, nulli adspicienda permittitur, & vt vulgi sermo est, occulta mansit ab antiquissimis temporibus; sed, vt enarrat P. Franciscus Portocarrero cap. 30. eam vidit P. Petrus de Cauañas Nostræ Societatis, cum ante Religionis susceptum habitum Canonicus esset Ouetensis; meminique, audisse me id etiam ex P. Didaco de Baëza

qui ab ipsius Petri de Cauañas excepit ore. Corpora Sanctorum complurium extant in Camera Sancta, & intra arcam innumera sacra lipsana; libri verò veteres nulli, quos sciam, retinentur ob custodum incuriam.

An SS. Ioachim, & Anna parentes Virginis Deiparæ?

42 **P** Ioannes Baptista Poza lib. 2. Elucidarij Deiparæ tract. 12. cap. 1. testatur, à pijs quibusdam in scriptis iactari, resurrexisse Ioachim, & Annam ad statum immortalem vnà cum Christo. Ille verò non improbens resurrectionem ad tempus, falso asseri priorem eam conuincit ex lib. 6. Reuelationum S. Brigitæ cap. 104. vbi dicitur, *Sacristam Monasterij S. Pauli extra muros Roma dedisse sponsa Christi Reliquias de S. Anna Matre Domina nostra.* Et paulò post additur, *S. Annam sic loquentam ad Brigittam, Reliquia mea, quas habes, erunt diligentibus in solatium, donec Deo placuerit eas alijs honorare in resurrectione nonissima.* P. Salmeron, tom. 10. tract. 47. pag. 490. testatur etiam, ostendi Romæ in quodam templo, brachium S. Annæ: refertque ex Molano Baronius in adnot. ad Roman. Martyrolog. die 26. Inlij caput eiusdem S. Annæ monstrari Duræ, quod est oppidum Ducatus Iuliensis. P. Serarius lib. 1. Moguntiacarum rerum cap. 17. agens de ipsomet sacro capite; locum, vbi è Moguntia delatum honoratur, vocat Marcoduram. Hainricus Monachus Rebdorffensis in Annalibus anno 1361. partem brachij S. Annæ tradidit fuisse vnum ex Imperialibus insignibus, seu localibus. De alijs eiusdem Reliquijs Arturus Monasteriensis in Martyrologio Franciscano ad diem 26. Iulij §. 1. & 2. ac 3.

An S. Ioseph Sponsus Deiparæ Virginis?

43 **S** Bernardinus Senensis tom. 4. in serm. de S. Iosepho c. & art. 3. *piè credendum esse*, inquit, reuixisse immortalem cum Christo. Dumque hæc Patavij ad populum diceret S. Bernardinus, apparuit supra ipsum Crux aurea fulgentissima, vt tradit Andreas de Soto in lib. de S. Iosepho c. 33. S. Bernardinum, & antiquiorem Ioannem Gersonem in serm. de Natiuitate B. Mariæ consideratione 3. p. 3. fol. 314. rursus in Iosephina dist. 12. in oratione fol. 311. & tandem in quadam epistola de festo S. Ioseph instituendo p. 4. fol. 41. Sequuti sunt Bystus in Mariali p. 4. serm. 12. in eius p. 2. Vignerius institutionibus c. 20. §. 9. Author Margaritæ Confessorum q. vlt. ex Moralibus n. 9. Hieron. Gratian. lib. 5. de S. Ioseph c. & tit. 5. Fonseca lib. 1. vita Christi c. 9. Mauburnus in Rosero tit. 21. Alphabeto 63. lit. G. Isidorus Isolanus lib. de S. Ioseph p. 4. cap. 3. Melchior Prieto in Iosephina, tract. 7. §. 9. cum Breuiario antiquo Ordinis B. Mariæ de Mercede, Elias à S. Theresia tom. 2. legationis Ecclesiæ Triumphantis ad Militantem in dedicatoria ad S. Ioseph. Andreas de Soto vbi supra. Ex Nostris, PP. Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 8. sect. 2. Barradas tom. 3. in Euang. lib. 6. cap. 8. Morales in cap. 1. Matthæi lib. 5. tract. 11. n. 7. Cornelius in c. 1. Matth. v. 16. Tirinus ibi, Salian. anno mundi 4066. Ribadencya in vita S. Iosephi, Petrus Bivertus in sacris priuilegijs B. Mariæ communicatis S. Iosepho n. 44. & alij moderni tam exteri, quàm domestici. Si obiiciatur, S. Iosephum inter mortales adhuc fuisse cum Christus in cruce Matrem suam Ioanni commendauit, vt supponunt

supponunt S. Cyprianus serm. de Passione, S. Chry-
sostomus hom. 5. in Math. & hom. 3. in Acta Apost.
S. Ambrosius libr. 2. & 10. in Lucam, lib. de Insti-
tutione Virginis cap. 6. & 7. necnon epist. 79. S. Au-
gustinus serm. 81. de tempore, Arnoldus Carno-
tensis in tract. de laudibus B. Mariæ, & in alio su-
per ea verba Christi, *Mulier Ecce Filius tuus*, dum
dicunt, Virginem traditam Ioanni, & non Iosepho,
quia nimirum voluit Christus significare Mariam
& Iosephum non contraxisse Matrimonium, quod
fuerit consummatum. Verumtamen *potius ex eo,*
quod Christus Matrem suam Ioanni commendauit,
inferri certius posset, eo tempore Ioseph fuisse mortuum;
*Nam illo viuente non quesuisset Christus fidelio-
rem alium Virginis socium, ac ministrum.* Ita eximius
Doctor Suarez disp. 7. sect. 1. allegans pro anteriori
obitu S. Epiphanium, S. Vincentium Ferrerium,
Petrum Comestorem. Et videndi sunt Arnaldus
Albertinus tract. de agnoscendis Catholicis, &
Hæreticis assertionibus quæst. 6. n. 5. Sylueira lib.
4. in Euang. cap. 1. q. 9. n. 36. ac 37. l. 5. c. 30. q. 3.
n. 17. Chrystophorus Castrensis in Deiparæ historia
c. 13. n. 9. Morales supra tract. 10. à n. 5. Potuit ita-
que cum Christo resurgere S. Iosephus, vt qui iam
antea deceisset. Si deinde opponantur verba S.
Mechthildis lib. 1. spiritualis gratiæ c. 44. *Inter quos*
*(loquitur de sanctorum exercitu Christum in cœ-
lum comitante) Ioannes Baptista, Ioseph nutritius*
Domini, Simeon, qui Christum suscepit in templo, erant
primates, qui omnes cum Domino ascendebant. Res-
pondetur, proponi quidem in his verbis ascensionē
eorum trium, an autem absque corporibus, vel cum
illis, neuiquam declarari. Vnde nihil obstat as-
censui S. Ioseph penes animā, & corpus, vt vt sit de
duobus alijs, de quibus postea. Isidorus Isolanus
multas, & pulchras colligit rationes in fauorem res-
urrectionis S. Iosephi ad vitam immortalem. En
illas: *Præuilegium illud datum fuit sanctis illis (de*
quibus Math. 27.) propter sanctitatis excellentiam;
nullis verò inferiorem fuisse Ioseph sanctitudine cre-
dimus: hoc igitur præuilegio donatus est. Amplius, fi-
lius est honorare Parentem, ac curam gerere corporis
deficientis Patris. Ergo Christus filius Ioseph putatus,
magis verò eum diligens, quàm si fuisset eius natura-
lis filius, multa sanctorum corpora suscitans de pulue-
re, corpusculum Patris sui putatiui non est passus ma-
nere in puluere, Fauet huic rationi argumentum Diui
Bernardi, quo arguit dicens, non decuit, vt carnem
matris suæ sine honore in terra relinqueret, eum, qui
honorem parentum sub præcepti districtione posuit.
Item qui in vita mortali præ cæteris honorauit Iosephū,
prosequens nomine Patris, pium est, credere eum in
morte præ cæteris honorasse. Amplius, filius resurgens
omni affectu solatio Matrem, qui ei compassa fuerat:
ergo etiam Patrem, qui illum educauerat. Et fortè Io-
seph fuit vnus, de illis, qui apparuerunt multis, ac
singulariter B. Virgini. Hæc Isolanus, quibus nihil
adiiciendum se mihi offert, nisi alitè repetam meri-
ta sanctissimi Iosephi; quæ tanta sunt, vt Gerson,
Bustus, Isolanus, Christophorus de Fonseca, Ioan-
nes Olorius, Ludouicus Granatensis, Viguerius,
Morales, Suarius, Pioræus supremam dignitatem
post Virgineam sponfam adscribant ipsi in Empe-
rea aula, vel adscribentibus non contradicant.

*An Simeon Iustus, & duo eius filij? An Zacha-
rias, & eius filius Ioannes Baptista?*

44 **P**ost Franciscum Lucam Tirinus in cap. 27.
Mathæi v. 52. ait, fortè resurrexisset cum

Christo Simeonem Iustum: Vincentius autem
Bellouacensis lib. 7. speculi historialis cap. 58. Iaco-
būque de Voragine in Legenda Resurrectionis Do-
minicæ referunt ex Euangelio Nicodemi, resurre-
xisse Carinum, & Leucium filios Simeonis Iusti, &
in c. 63. addit Vincetius ex eodem Euangelio, re-
uixisse multos alios; verum neque hos, neque illos
ad vitam immortalem. Præcitarum Euangelium
non est Canonicum, sed potius reprobatur ab Ec-
clesia Catholica; ideoque nihil curandum de eius
testimonio. Et quæ attinet ad Simeonem Iustum,
suspicio Tirini, nec improbat, nec probatur à nobis.

45 Cum Francisco Luca idem Tirinus apponit
Zachariam & eius filium Ioannem Baptistam. De
primo dubito, quantum ad resurrectionem in im-
mortali corpore, nisi credendum haudquaquam sit
Bernardo Breidembachio, initio Itinerarij ad Ter-
ram sanctam, vbi scribit, eius corpus extare Vene-
tiis in templo ipsi dicato; Romæ verò in Laterano
coli ipsius caput, testis est Baronius in notis ad
Martyrologium die 5. Nouembris. De secundo
negandum profus est, resurrexisse, si censeatur
cum eodem Tirino eam sanctorum resurrectionem
fuisse ad immortalem vitam. Nam *reuocare in du-*
bium historiam, & traditionem de Reliquijs Ba-
pista, neque pium esset, neque antiquitati consen-
taneum, vt aduertit Suarez. Scio, Ioannem Echium
homilia 5. de Assumptione B. Mariæ referre ex
Francisco Mayrone, Ioannem Baptistam corpore, &
anima esse in cælo, non obstante illo quod caput eius
sic hic in terra. Atque hoc asserit ille de alijs plu-
ribus sanctis, in quorum numero sunt, qui reponunt
Paulum quoque. Sed hæc talia sunt, vt ridenda po-
tius tanquam somnia, quam seriò impugnanda ve-
niant, & plures putabunt tot contradictionum im-
plicantias inuoluere, quot verba. Licet autem con-
tradictionum implicantiæ euincerentur (vt plurimum
iudicio possunt) tum in præsentia circumscriptiua
multiplicata eiusdem corporis ad diuersa loca, tum
in tam varijs affectionibus, & mutationibus, quas
in vno loco pateretur, & non in alio: tamen sine
fundamento authoritatis, & rationis innumera co-
gitantur prodigia, & miracula, semelque admissa,
corpora Baptistæ, Pauli, & aliorum existere simul
in cælo, & in terra, ibi animata, & glorificata, hic
inanimata, & corruptioni obnoxia; quid causæ
erit, ne idem putetur de corporibus reliquorum san-
ctorum? Et tunc qui saluabitur Iustorum resurre-
ctio in die Iudicij? Simile quid probabile visum
est post Vuendelinum, & Ioanem Maiorem Cosmæ
Magallanes in cap. 5. Iosue sect. 1. annotat. 7. n. 3.
Martino Bressero lib. 8. de conscientia c. 22. n. 324.
& 327. ac 330. quoad præputium abscissum è
Christi corpore in Circumcisione, vt nimirum mo-
dò maneat in terra inanime, & simul in cælo ani-
matum, & vnitum Christi corpori. Sed id, vt in-
credibile refellitur à Suariorum tomo 2. in 3. p. disp. 47.
sect. 1.

46 Inquit, Ioannes Baptista post Deiparentem
Virginem primus est inter Beatos ex sententia Fræ-
cisici Mayronis, Ioannis Ekij, Ioannis Gersonis,
Alfonsi Salmeronis, Vincentij Regij lib. 4. Diluci-
dationum Euangelicarum cap. 10. digressionem 8.
Moralium num. 14. Pauli Roterigij in Triumpho veræ
gloriæ vtriusque Ioannis parte 1. curru 6. laurea 23.
& sequentibus vsque ad 30. vbi Ecclesiastici Pa-
tres adstipulatores recensentur, vti etiam in certam-
mine 4. expositiuo Laureæ Salmantinæ Antonij
Perez Benedictini, atque n. sect. 3. disp. 23. tomi 2.
P. Suarez super 3. part. Et; tamen non surrexit cum

Christo immortalis. Ergo tribuitur immerito rediuiuis aliis sanctis hoc priuilegium. Respondeo, resurrectionem Sanctorum cum Christo ad vitam siue immortalem, siue mortalem non fuisse factam propter ipsos, sed propter resurrectionem Christi restificandam, vt inquit S. Thomas in 4. dist. 43. q. 1. art. 3. quæstioncula 1. ad 2. Vnde, vt optimè explicat Sotus ibidem q. 2. art. 1. non est facta ratione sanctitatis ipsorum, quod & à me est traditum in n. 48. Exercit. 19. sed ex singulari prærogatiua, & gratuito priuilegio Dei indulto in gratiam Christi. Et si ergo Baptistæ sanctitas tam eximia sit, potuit iustissimè Deus ob merum suum beneplacitum, vel ob speciales rationes nobis occultas resurrectionis perpetuæ, vel temporariæ prærogatiuam non tribuere tunc Baptistæ, concedere verò aliis minore sanctitate conspicuis.

An Beatus Latro? An aliqui alij.

47 **R**Ayraudus cap. 13. de bono Latrone n. 19. Scribit, si seclusa temerè quicquam definiendi præcipitatione, sanctorum Latronem quis annueret Iustis rediuiuis cum Christo, ad stipulatorem se nec inuitum adiuncturum. Refert id, nec improbat Cornelius in c. 21. Matthæi v. 16. Escobar tom. 2. comment. in Euang. Sanctorum lib. 1. ad cap. 16. Marci sect. & panegyri 5. obseruatione 6. n. 7. ait, se specialiter in Patribus legisse beati Latronis resurrectionem. Sed quidem S. Augustinus lib. contra Felicianum cap. 15. inquit, *Corpus sancti Latronis ad communem resurrectionem morte inclusum esse*, S. Chrysostomus adductus in Catena S. Thomæ ad c. 23. Lucæ, Anastasius Nicænus, vel Antiochenus q. 87. in scripturam Author quæstionum sub nomine S. Iustini in explicatione q. 76. proposita à Gentibus supponunt, iustum Latronem resurrecturum in die Iudicij cum aliis Iustis. Quare eius cum Christo ad vitam immortalem resurrectio his saltem Patribus conformis non est.

48 Hugò de S. Charo in cap. 27. Matthæi testatur dici in Euangelio Nazaræorum, quòd duo, qui fuerunt mortui ante circiter annos quadraginta, boni & sancti viri, venerunt in Templum post resurrectionem Domini, & non loquentes petierunt pergamenum, & encaustum, & scripserunt, quomodo illi, qui erant in Lybno exultauerunt in descensu Domini ad Inferos, & Demones tristabantur. Sed hæc sunt apochrypha, & omninò respicienda, maximè si in prædicto Euangelio dicatur nonnisi duos illos viros resurrectisse, siquidem iuxta S. Mathæum multi fuerunt, qui surrexerunt, quiq; apparuerunt multis.

49 Pettus Comestor cap. 178. Historiæ Euangelicæ, vbi de signis in morte Domini, sic fatur, *Quidam Sancti surrexerunt à mortuis, & venerunt in Hierusalem, & apparuerunt multis. Fortè hi fuerunt, de quibus super epistolam ad Hebræos legitur, quòd multi affectauerunt sepeliri in terra sancta, vt Domino resurgente, resurgerent. Virum aliqui eorum ita permanserint, & cum Domino ascendente ascenderint? nescimus. Quòd autem aliqui eorum iterum mortui sunt, postquam Dominum surrexisse testificati sunt, scimus; quia corpora quorundam adhuc quiescunt in Hierusalem, & sanctus Scarioth vnus eorum fuisse à quibusdam perhibetur.* Hactenus ex Magistro Historiæ scholasticæ, qui postea in additione subiungit, *Dicitur Sanctus Scarioth fuisse Abbas, quo mortuo, quidam monachi inconsolabiliter dolentes*

mortui sunt, & adhuc compaginati videntur. Sublestæ ergo fidei est, quòd antea dicebatur de Scarioth, nisi is fuerit Abbas conuentus nescio cuius Carmelitani apud Engaddum tempore Christi, vt Marcus Antonius Alegre in paradiso Carmelitici decoris pag. 135. persuadere cupit: sed ægrè faciet fidem. Nec probandum illud, vt alij ex sanctis rediuiuis manserint expertes mortis, alij obierint rursus. Præterea si aliqui perstiterunt immortales, nequiquam resurrexerunt, quando in morte Christi monumenta sunt aperta, sed posterius tempore, aut natura saltem, quàm Christus, qui est ex Paulo 1. ad Corinth. 15. v. 20. *Primitiæ dormientium*; & iuxta eundem ad Colossenses cap. 1. v. 18. Ioannémque in Apocalypsim cap. 1. v. 5. *Primogenitus ex mortuis ac mortuorum* scilicet ad vitam immortalem. Vnde per anticipationis figuram, post relatum monumentorum in morte Christi apertionem addidit S. Mathæus, & multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Ita obseruant quot opinantur, eos Sanctos mortuos iterum non fuisse; imò & plures, qui secus censent, insinuatque ab Euangelista immediatè aiente, *Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius*, nam si è sepulchris non exierunt, neque testimonium de Christo reddiderunt, nisi post eius resurrectionem, vt quid à feria sexta vsque ad diem Dominicam anticipata fuisset ipsorum resurrectio? Quòd autem monumenta in morte Christi anticipatè aperta sint, ea forsitan de causa diuinitus dispositum, vt Hierosolymitanis commotis ex sepulchrorum subita resurrectione, & cadauerum intra iacentium conspectu euidentiore postea fieret horum resurrectio.

50 Huc vsque progressus sum ex variis Authoribus recensens eos Sanctos, qui cum Christo resurrexerunt. Res fuit diuinationum plena. Iam quandoquidem simul curauim obuiam ire difficultatibus, quæ contra resurrectionem ad immortalem vitam efferebant caput, operæ pretium erit, vnã, quæ Dominicum Sotum maximè mouit, intactam non relinquere. Inquit itaque Sotus. *Sed quæ merito multum mouet, est, quòd si resurrexerunt in vitam perpetuam, non est opinandum, mansisse in terris; sed certissimè credendum, in cælos ascendisse. Si verò illuc ascenderunt, procul dubio non prius Christo, sed cum ipso simul. Quòd si ita gestum est; non est dubium, quòd Euangelista inter enarrandam Christi Ascensionem tam præclara historiæ mentionem fecissent. Aut si non cum Christo ascendissent, eorum tamen ascensum, sicut & resurrectionem enarrassent.* Respondetur ex Euangelistis solum Mathæum scriptis tradidisse horum Sanctorum resurrectionem, & eo quidem loco, vbi de ascensione Christi enarranda competens occasio haud quaquam se offerebat; de qua ascensione ipse postmodum in c. 28. sermonem non habuit. Habuere Marcus, & Lucas ille cap. 16. v. 19. hic cap. 19. v. 51. & in Actis cap. 1. vterque breuissimè in Euangelis; sed in Actis aliquantò latiùs Lucas. Verumtamen sicut et si neuter scripserit sanctorum animarum cum Christo in cælos ascensum, non idèò debemus moueri ad illum negandum, ita præterita ab utroque aliorum corporum præter Dominicum in cælos ascensio, non est sufficiens fundamentum, vt credamus, Christi solius corpus ascendisse. Et fortè idèò prætermiserunt Marcus, & Lucas, quia à Discipulis solius corpus Christi visum sit ascendens. Si verò & aliorum Sanctorum corpora visa sint, idèò subticuerunt, quia ad nostram fidem necessarium non erat; & multa ab Euangelistis silentur, quæ

quæ nihilominus piè creduntur. Lege Suarium, tum in Comment. ad art. 3. quæst. 53. vers. *ultima coniectura*, tum disp. 51. sect. 2. vers. *quarta & ultima* Insinuat magnus is Doctor in posteriori loco, si conferatur cum numero penultimo sectione 3. disp. 57. Angelos etiam in assumptis corporibus comitatos fuisse triumphalem Christi ascendentis pompam; deduciturque id non illepidè à Salmerone ex 1. Ioannis vers. 51. vbi Cornelius tribuit Euthymio ipsammet cogitationem, de qua nos circa finem sect. 3. Exercit. 14. & Duallius in Tractatu de quatuor Nouissimis quæst. 4. artic. 2. pag. 605.

SECTIO III.

An S. Ioanes Euangelista in corpore glorioso incolat Empyreum?

61 **S**ANCTUS Ambrosius, cum lib. 7. in Lucam Scap. 11. & lib. de obitu sui fratris Satyri indicet, S. Ioannem Euangelistam nonobiisse, scribit in Psal. 118. vers. 153. *De morte eius aliqui dubitauerunt, de transitu per ignem dubitare non possumus, quia in paradiso est, nec separatur à Christo.* Sed quia incredibile est, tantam excellentiam tribuere ipsi, vt quin mortem subierit, paradisi cœlestis municipem efficiat, idè superiora verba intelligi possunt, præeunte Salmerone tomo 11. tract. 3. 2. de existentia in paradiso terrestri, *propter transitum per ignem.* Addo, posse intelligi de existentia solius animæ in paradiso cœlesti; neque enim clarè fatetur S. Ambrosius de resurrectione Ioannis; quem lib. de Resurrectionis fide insinuat esse mortuum. Et tunc *transitus per ignem* erit, vel accessus ad ignem diuini Iudicij, vel ad ignem Purgatorij, sine læsione, vt post Bellarminum lib. 2. de Purgatorio cap. 1. & Suarium tomo 4. in 3. part. disp. 45. sect. 1. num. 28. disp. etiam 47. sect. 1. num. 5. interpretantur Raynaudus cap. 13. de bono Latrone num. 8. Eliatque à S. Theresia lib. 1. legationis Ecclesiæ Triumphalis ad Militantem pro liberandis animabus Purgatorij cap. 25. num. 7. Affert Lipomanus in vita S. Ioannis quædam S. Ambrosij verba serm. de sanctis Martyribus tempore Paschali, in quibus apertè significatur resurrectio gloriosa S. Ioannis. Sed cum extet sermo, verba ea desiderantur, vt notat Salmeron pag. 321. Petrus Abaelardus in serm. 24. de S. Ioanne profert eadem verba, sed sub nomine S. Augustini; postea tamen in serm. 25. de Assumptione B. Mariæ attribuit ipsa S. Ambrosio.

52 Sophronius in lib. seu epistola de Assumptione B. Mariæ inquit, plurimos asseuerare, Ioannem iam resuscitatum, & beata cum Christo immortalitate in cœlestibus vestiri; ipse verò indecimum relinquit. S. Fulbertus Carnotensis in serm. de Natiuitate Virginis adstruit expressis verbis resurrectionem Ioannis, & in cœlo existentiam penes corpus glorificatum. Dedit verba in n. 11. Exer. 19. Petrus Damiani serm. 64. & 2. de S. Ioanne non audet, pleniter definire, pium tamen censet arbitrari, vt sicut de B. Dei Genitrice creditur, ita etiam B. Ioannes iam resurrexisse probabiliter asseratur; quatenus sicut in Virginea fuerunt integritate participes, ita nihilominus in anticipata resurrectione merito videantur æquales; nec sit in resurrectione diuersitas, quibus tanta fuerat vnanimitas conuersationis in vita. Hæc ille. Sed tamen paulo antea dixerat,

Affuit itaque Dominus promissionis suæ non immemor, qui & animam eius in illa superna Hierusalem quiete susciperet, & Sacratissimum corpus in ea, que ipse nouit, secreti recessus arcana transferret. Nam & de B. Henoch legitur quia ambulauerit cum Deo, & non inueniebatur, quia transtulit illum Deus. Ast cum non nisi chymericè cogitari possit, animam Ioannis esse in superna Hierusalem, & corpus rediuuum, animatumque in paradiso terrestri, aliòve occulto recessu (ni anima absque vlla causa occupare simul duo distita loca conflagatur) putari debet, Petrus Damiani de Ioannis corpore inaniti hæc dixisse. Et proinde hæc verba cum illis sunt fæderanda, quatenus in his loquutus sit ex communiori sententia; in illis autem ex pia apud se præsumptione de resurrectione Ioannis, & existentia penes animam, & corpus glorificatum in superna Hierusalem.

53 S. Anselmus in Elucidario contestatur non obscure, dum ait, *Iusti cum resurgent, mox ab Angelis in aère obuiam Christo rapiuntur; & electi uiuentes cum eis rapiuntur, & in ipso raptu moriuntur, & reuiuiscunt. Hoc præcessit in Maria, & Ioanne, Maria, qua recepto corpore post mortem in gloria est assumpta, Ioanne, qui cum corpore raptus, & in ipso raptu actus creditur mortuus.* Rabanus in Martyrologio, 6. Kalendas Ianuarij apud Henricum Canisium tomo 6. Lectionis antiquæ pag. 758. scribit, *Assumptio S. Ioannis Euangelistæ apud Ephesum.* Notherus Balbulus in Martyrologio 8. Kalendas Iulij apud eundem Canisium pag. 861. *Reclinavit se S. Ioannes in sepulchro, quasi in lecto, tam liber à dolore mortis, quam immunis creditur à contagio corruptionis.* 70 *Assumptio* in priori testimonio indicat ex vulgari vsu translationem in Empyreum penes animam, & corpus. In posteriori testimonio *Immunitas à contagio corruptionis* stare potest sine translatione ad Empyreum, vel quia corpus maneat alicubi emortuum, incorruptum tamen, vel quia rediuuum existat in paradiso terrestri. Author Anonymus in Commentario de Translatione S. Iacobi Apostoli primarij Tutelaris Hispaniarum inquit, *Qui Theologum Ioannem prærogatiua singularis dilectionis sibi unitum miro, quo voluit, modo, etiam corpore in cœlos assumpsit, potuit, & fratris eius sanctissimam glebam indicibili virtute sua de loco vno ad alterum transvehere locum.* Ita Anonymus, cuius Commentarius ante sexcentos annos descriptus in membranis Floriacensibus emissus est in lucem anno 1605. ab Ioanne Bosco Cælestino pag. 186. Xisti Dextri Bibliothecæ Floriacensis.

54 Nicephorus Callistus nomine S. Ioannis sic loquitur lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 35, *Non dixit ei: Iesus, quod moriturus non sit; moriturus est enim eo, quo Dei genitrix, modo: confestim verò reuiuiscet, ac resurget, incorruptibili scilicet corpore, alterum Magistri expectaturus aduentum.* Et rursus lib. 2. cap. 42. narrat sic S. Ioannis mortem; *Dei autem inestimabilis, atque inuestigabilis gloria, ea, quam ipse nouit solus, hora illucescens corpus eius terrenum, & corruptibile in immortale, & incorruptibile (ô miraculum ingens!) transmutauit, & in diuinum paradysum, itidem vt omnibus laudibus celebrandam Dei Genitricem, qua per gratiam Mater eius fuit, recepit.* Hactenus Nicephorus, qui de terreno paradiso videbitur fatus, si conferantur apposita modo verba cum aliis transcriptis num. 30. Exercit. 19. Etenim si per eum corpora illorum, qui cum Christo resurrexerunt sunt in paradiso Edem, & corpus Marianum in paradiso, in quo viuet arbor

vita; quid aliud de Ioannis corpore persuasum ipsi esse credemus, cum ait, receptum in diuinum paradisi, non secus ac Dei Genitricem? Ideo autem rediit, & immortalis Ioannis corpori paradisi cælestem denegat Nicephorus, quia ingressum in cælum & Dei visionem ante Iudicij diem Sanctorum animabus, quibus nihil purgandum superest, non concessit, in quo non solum erravit, sed etiam inconsequenter se gessit. Nam si iuxta ipsum sancti Ioannis anima non est iam beata, debuisset in eius corpore permanentem immortalitatem, & glorificationem non agnoscere, siquidem corpus immortale, & permanentem glorificatum supponat connaturaliter animam, cui innittur, iam beatam. Præterea corpus immortale, & permanentem glorificatum suo quasi iure exigit habitationem cælestem. Quod si hanc Christi, & aliorum Sanctorum corpora, de quibus in sectionibus præcedentibus, statim non obtinuerunt; sed post quadraginta dies, ea fuit de causa, ut veritas resurrectionis comprobaretur, uti sapienter adnotavit S. Thomas 3. part. quæst. 57. artic. 1. ad 4. Et hæc satis quantum ad Nicephorum, eatenus solum audiendum, quatenus S. Ioannis corpus immortale iam, & glorificatum admittit.

55 Prætermittendus non est Augustinus Steuchus, qui annotationibus in cap. 2. Genes. inquit, *Eodem modo Henoch assumptus est; sed quem in locum Scriptura non refert. Eadem de Ioanne dici possunt. Quid sibi (Elias, Henoch, & Ioannes) cum corpore assumpti sunt, arbitror, eos ibi positos ubi & Iesus cum corpore versatur. Quid cauendum sit in his Steuchi verbis, aduertit num. 144. Exercit. 18. Neque item silendus est Henricus de Hassia Carthusianus, qui teste Bartholomæo Sybilla in speculo quæstionum peregrinarum capite & quæst. 3. Decadis 1. scripsit, *non solum Henochum, & Eliam ad finem prædicandi contra Antichristum in paradiso conseruari, sed fortasse & Ioannem Euangelistam, & illos, qui resurrexerunt cum Christo. Sed extra dubitationis aleam debuisset esse, resurgentes cum Christo non existere in paradiso terrestri, ut iam pertractaui in numero 14. quicquid sit de S. Ioanne.**

56 S. Brigitta libro 4. Revelationum capite 1. restatur, se à B. Ioanne audiuisse hæc, *Ego sum ille, qui scripturam auream plenius agnouit, & agnoscendo augmentaui. Ego fui nudatus ignominiose, & quia patienter sustinui, Deus vestiuit animam meam veste immortalis. Ego etiam fui intinctus oleo, ideo nunc gaudeo oleo lætitiæ sempiternæ. Ego insuper post Matrem Dei lenissima morte de mundo transiui, quia custos Matris Dei factus fui, & corpus meum est in loco quietissimo, & securissimo. Rursus capite 23. narrat, se audiuisse Deiparam dicentem Ioanni, *Ideo placuit Deo te vocare de mundo morte lenissima post me, quia Virgo Virgini fuit commendata. Sed cum libro septimo capite 26. tradat, nullum corpus humanum esse in cælo nunc præter Christi, & Mariæ, locus ille, quietissimus, & securissimus erit alius ab Empyreo. Erit forsitan paradisi terrestri. Ut tamen de hac interpretatione dubitem, facit animæ glorificatio, quam sancta Brigitta exprimit utrobique. Vnde etsi pro rediit & glorificato S. Ioannis corpore videantur stare sanctæ Brigittæ verba, inclinor magis, ut ea intelligam, quatenus sancti Ioannis corpus morte lenissima ab anima separatim iaceat modo inanime in loco aliquo quietissimo, & securissimo extra Empyreum, & glorificata anima intra existat induta immortalis**

veste dorum gloriæ. Sanctæ Gertrudi Mansfeldensi libro quarto Inflationum diuinæ pietatis, capite quarto, dixisse refertur Christus de Ioanne, *Tali modo complacuit mihi in presenti vita remunerare, quod eum ab omni dolo mortis illatum quasi in iubilo de corpore assumpsit. Quæ verba consona sunt illis aliis apud S. Brigittam; nec minus conformia sunt, quæ habet S. Mechthildis libro primo spiritualis gratiæ capite 14. Etate nostra femina cui-dam cælitus illustratæ prout priuata subiecitur, cum sanctorum plurimum animæ sub assumptis corporibus persæpe apparet; at de S. Ioanne Euangelista retulit, apparuisse sibi semel alio modo, ita ut putaret, corpore resuscitato viuam vitam à se fuisse.*

57 Doctor Angelicus in 4. distinct. 43. art. 3. quæst. 1. in 2. argumento, & in opusculo de symbolo Apostolorum art. 3. *die resurrexit*, præterea lectione 5. in capite 21. Ioannis. S. Vincentius Ferrer. in sermone de S. Ioanne. B. Thomas Villanovanus in concione de S. Ioanne, Albertus Magnus, & cum ipso Tutrecremata in festo S. Ioannis quæstione secunda. Discipulus in sermone de Assumptione, Radulphus Ardens homilia 2. in festo S. Ioannis, Echius, Clétouæus, Iansenius, & cum ipsis Canisius libro & cap. 5. de B. Virgine, Lanspergius in exegeti Euangelij de festo S. Ioannis, Syluester in eiusdem festo tract. 4. Aureæ Rosæ Mayro in 4. distinctione 48. quæstione 2. Argentinenis distinctione 43. articulo 4. Ouanus ibidem, propositione 5. Marulus de religiosè viuendi institutione per exempla lib. 6. capite 16. Episcopus Equilinus lib. 2. Catalogi Sanctorum capite 7. Ludouicus Granatenis sermone 2. de S. Ioanne, Didacus Stella in capite 6. Lucæ, Batoni (saltem non renuit) tomo 2. Annalium anno Christi 101. Pereyra in capite 21. Ioannis, Barradas tomo 4. in Euang. libro 9. capite 4. citans S. Isidorum in libris originum (mihi tamen non licuit locum inuenire, ut nec in Leone Papa recepto à Salmerone tomo 10. tract. 47. pag. 488.) Henriquez libro ultimo de fine hominis capite 21. §. 3. citans in Glossa Stobæum, rufus cap. 23. §. 9. & multi alij apertè pronuntiant, S. Ioannem rediituum commorari in Empyreo.

58 Si in contrarium opponantur, quæ pro Ioanne non mortuo, sed venturo cum Henoch, & Elia in fine mundi contra Antichristum, habent Catharinus in opusculo de consummata gloria Christi, Salmeron tomo 11. tract. 32. Georgius Trapezuntius in opusculo de hac re, Ioachimus Abbas libro Introductorio in Apocalypsis cap. 27. & expositione 1. capite 1. Apocalypsis vers. 18. Aldhelmus Occidentalium Saxonum Episcopus libro de Laudibus Virginitatis capite 11. Mantuanus in Alfonso libro 5. Hieronymus Vida in hymno de S. Ioanne, Guilielmus Vorrillong. cum Mayrone in 4. distinctione 48. artic. 1. Amadeus Franciscanus raptu 8. suæ Apocalypsis, ut alios fileam huius opinionis Patronos: diluuntur optimè à Maldonato in capite 21. Ioannis vers. 20. & 21. Suario tomo 2. in 3. part. disput. 55. sect. 3. Viega in cap. 10. Apocalypsis comment. 4. sect. 8. Tannero in 3. p. disp. 1. q. 4. dub. 1. n. 25. Granado 1. p. controu. 13. de nouissimis tract. & disp. 1. à n. 9. Cornelio in Prologo. ad Apocalypsim, & 10. Apocalypsis v. 11. Ioannis etiam 21. v. 22. Colma Magallanes præfatione in Iosue, sect. 6. n. 9. ac 10. Benedicto Iustiano prolusione in epist. B. Ioannis c. 6. Duallio in tract. de quatuor Nouissimis, q. 4. art. 2. pag. 597.

pag. 597. Sandæo r. p. Theologiæ commentatione 37. Exercit. 3. Maluenda lib. 9. de Antichristo cap. 11. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto 1. §. & n. 2. qui rem adeo accuratè tractant, vt omnem posterorum operam præoccuparint.

59 Multò magis vrgere possunt, quæ sequuntur. Nam Cælestinus Pontifex Romanus in epist. ad synodum Ephesinam facit mentionem reliquiarum S. Ioannis, *Ante omnia, ait, illa vos præcipuè considerare, iterum, atque iterum recolare decet, quibus Ioannes Apostolus, cuius reliquias præsentibus honoratis, ad mutuam concordiam, dilectionemque hortatur.* In 2. Synodo Nicæna actione 5. dicitur de Ioanne Anachoreta, *Erat studiosus Martyrum, nunc enim in Ephesum ad Ioannem ibat.* Schismatici Orientales in epist. ad Senatum Constantinopolitanum scribunt, *Comperimus, Cyrillum Alexandria Episcopum, & Mennonem Ephesiorum Antistitem:: sacra templa, sacras inuictissimorum Martyrum ades præclusisse, ita vt nec orare quidem cupientibus licuerit, neque è locis vsque adeò remotis venientibus, tantòque sacras sanctorum, triumphatorumque Martyrum, maximè vero beatissimi Ioannis Theologi, ac Euangelistæ:: reliquias videndi, eas denique complectendi desiderio flagrantibus, integrum fuerit.* S. Ioannes Chrysostomus hom. 26. in epist. ad Hebræos inquit, *Apostolorum plurimorum ossa nescimus, ubi iacent: Petri, & Pauli quidem, Ioannis, & Thoma manifesta sunt sepulchra.* Rursus homil. 2. in Euang. Ioannis, dum affirmat Apostolum hunc Euangelio totum comprehendisse orbem, corpore mediam obtinuisse Asiam, & secundum animam secessisse in eum locum, qui Sanctis congruus est, loqui videtur de corpore iacente Ephesi. S. Paulinus carm. 26. in Natalis 11. fragmentis apud Dungalum canit,

*Sic Deus & reliquis tribuens pia munera terris
Sparsit ubique loci magnas sua membra per vrbes.
Sic dedit Andreæ Patris, Ephesòque Ioannem,
Vt simul Europam, atque Asiam curaret in illis,
Discuteretque graues per lumina tanta tenebras.*

Polycrates Ephesiorum Episcopus in epistola quadam apud S. Hieronymum Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum, & apud Eusebium lib. 3. historiæ cap. 31. habet hæc digna notatu. *In Asia elementa maxima dormierunt, quæ resurgent in die Domini, quando venturus est de cælis in maiestate sua, & suscitaturus omnes Sanctos: Philippum loquor, &c. sed & Ioannes:: in Epheso dormiuit.* Respondet ad aliqua ex his testimoniis Barradas, appellari reliquias, *Sepulchrum, Pallium, Crepidas, & similia.* Vereor, ne expositio hæc videatur violenta, & saltem in alia non quadrat.

60 Quapropter venerat piam tantorum Doctorum, & præcipuè Angelici Præceptoris opinionem pro existentia Ioannis, quoad corpus glorificatum in Empyreo, desidero tamen sinceram intelligentiam testimoniorum, quæ proximè adduxi; & vterius firmam rationem pro ea existimatione; quæ non placet Hugoni de S. Victore in fine annotationum ad Euangelium Ioannis, Dominico Soto in 4. dist. 43. q. 2. art. 1. Maluendæ lib. 9. de Antichristo cap. 12. Lucæ Fernandez de Ayala discursu 17. de eodem Antichristo; Suatio tom. 2. in 3. p. disp. 55. sect. 3. Cornelio in c. 21. Ioannis v. 22. Estio v. 23. Benedicto Iustinianno prolusione in ep. B. Ioannis c. 6. n. 11. Roæ c. 1. de statu Beatorum. Et Petrus Comestor ait cap. 196. Historiæ Euangelicæ, *melius esse de huiusmodi piè dubitare, quam temerè definire.*

SECTIO IV.

*An alij in corpore glorioso incolant iam
Empyreum?*

61 DE S. Simeone Salo innuere videtur Metaphrastes, aut Leontius Episcopus Cyprini in eius vita apud Surium tom. 4. die 1. Iulij; inquit enim, *Cum autem aperuisset sepulchrum (Ioannes Diaconus) nequaquam eum inuenit. Eum enim glorificans transtulerat Dominus.* Ast quò transferret corpus glorificatum, nisi in Empyreum? cogitet secum prudens Lector, an satis sit Metaphrastis, vel Leontij autoritas ad id credendum? Et consulat de hoc sancto, Euagrius lib. 4. c. 33. Nicephorus lib. 17. cap. 22. historiæ Ecclesiasticæ, Leontium in Metaphraste, & Lipomano, ac Surio, Ioannem Molanum in additionibus ad Vfnardum die 1. Iulij, Baronium in notationibus ad Martyrologium Romanum, & in Annalibus, anno Christi 548. à n. 15. tomo 7. Benedictum Gononum in vitis insignium Eremitarum Orientis pag. 48. vbi aduertit, Synodum Nicænam secundam, act. 4. inter alia opera Leontij laudare S. Simeonis vitam, quam scripsit; & ipse Gononus ad præscripta verba hanc appendit marginalem notam, *Corpus S. viri cum anima sua aterna beatitudine fruitur.*

62 Bernardinus de Busto 11. parte Marialis sermon. 1. de Assumptione B. Mariæ parte 6. scribit, *S. Ambrosius in sermone Paschali videtur velle, quòd quoties celebratur Festum Resurrectionis Domini aliqui mortui ex Sanctis resurgunt, & in cælum cum corpore glorioso assumuntur.* Echius hom. 5. de Assumptione B. Mariæ fatetur, se id non legisse in S. Ambrosio. Et certè S. Ambrosius in serm. de Martyribus tempore Paschali (ad quem respexit forsàn Bernardinus, cum dicat confirmare ibidem gloriosam resurrectionem S. Ioannis Euangelistæ) loquitur solummodò de futuro Martyrum resurrectione, vt legenti illum constabit, nec verbum habet de S. Ioanne Euangelista, vt obseruabam in num. 51. Ouandus in 4. dist. 43. propof. 5. credit, Bernardinum desumpsisse id ex fragmento quodam apud antiquum Breuiarium, vbi aiebat S. Ambrosius, *Cur non quotiescumque Resurrectionis Domini festiuitas celebratur, toties resurgere credimus & sanctos. Hi iam in monumentis audierunt vocem Filij Dei, & audient post aduentum ad Iudicium.* Sed in his verbis (quæ S. Ambrosij esse non facillè adducatur, vt credam, sed composita ad similitudinem extantium in sermone illo de Martyribus) nec resurrectio in corpore glorificato, nec Ascensio ad cælum penes corpus exprimitur: & possunt intelligi de resurrectione in spe priora verba; posteriora autem, quatenus aliqui Sancti, vt qui resurrexerunt cum Christo, audierint iam in monumentis vocem ipsius, & alij audient post aduentum ad Iudicium, Brianus, & Franciscus Mayronis apud Echium supra tribuunt S. Augustino cogitationem de annua aliquorum sanctorum resurrectione. Nisi locum videro, non assentiar. Vbertinus de Casali in arbore Vitæ lib. 4. cap. 32. anceps manet. Sanè cum ea cogitatio careat stabili autoritatis, & rationis fundamento, explodenda profus est à nobis post Salam tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 14. sect. 3. num. 20.

SECTIO V.

An de cætero Henoch, & Elias ante generalem Resurrectionem incolent Empyreum in corporibus glorificatis? & an in non glorificato raptum esse in illud ad tempus Sanctum Paulum colligatur ex sacra Scriptura?

63 **A**pocalypsis cap. 11. dicitur de duobus testibus, qui iuxta meliorem interpretationem sunt Henoch, & Elias, occidendos Hierosolymis ab Antichristo, eorumque corpora inhumata iacentia in illius urbis plateis pertres dies, & dimidium, suscitanda diuinitus, & audita hac voce de cælo, *Ascendite huc*, ascensuros statim in cælum in nube. Quæ narratio, cum ad Litteram intelligatur ab Ecclesiæ Patribus, & Biblicis interpretibus, fit, eos duos testes incolas Empyrei futuros in corporibus glorificatis ante vniuersalem resurrectionem. Huic deductioni, si quis putet illud aduersari, quod de veteribus Sanctis scribit Paulus: *Hebr. 11. & hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt re-promissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur, id est, consummationem beatitudinis, siue gloriam corporis acciperent, nequaquam aduersatur, quamuis in eo Catalogo nominatus fuerit Henoch. Primò quoniam paucorum priuilegium legi communi non nocet, ut quod beatissima semper virgo Maria in cælo gloriosum corpus possideat, non obstat legi, quam indicat Apostolus, cum ait, ut non sine nobis consummarentur, nec obstaret si verè idem probari posset de Ioanne Apostolo. Deinde quoniam cum post paucos dies futura sit resurrectio, non potest dici Henoch, & Eliam sine nobis consummari; simul enim fieri dicitur, quod exigua mora interposita sit: Attexui Sapientissimi Francisci Riberae verba in v. 12. cap. 11. Apocalypsis, ut obiter notare, Authores, qui ob locum Pauli exaratum negant, Sanctos, cum Christo rediuuios, immortalis corporum vita donatos, debere & ipsum exponere, vel ut Ribera modò, vel ut ego supra num. 23. cum multis aliis, inter quos Cornelius satis copiosè. Multò ante Riberam Thomas Angelicus, vel Anglicus, S. Bernardinus Senensis eadem fermè dixerunt ibi.*

64 Nihilominus utroque antiquior Beatus explanatione in Apocalypsim scribit, *Quòd autem dixit, Ascendite huc, & ascenderunt in cælum in nube, hoc est, quòd Apostolus dicit, Rapiemur in nubibus obuiam Christo. Ante aduentum autem Domini nullibi hoc potest contingere, ut aliquis homo præter Christum in cælum ascendat in corpore. Scriptum est enim, Initium Christus, deinde qui sunt vniuersi discipuli Christi in aduentum eius rapiemur in nubibus, & occurrent obuiam ei. Unde excluditur omnis suspicio quorundam, qui putant, hos duos testes viuos esse, qui ante aduentum Domini cælum in nubibus ascendant. Huc usque Beatus. Sed Pauli testimonium, quod allegat, explicatum iam est in n. 25. Et hæc quoad primam sectionis partem.*

65 Secundam apposui intendens in illa Pauli ad Corinth. c. 12. v. 23. ac 4. *Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, siue in corpore, nescio, siue extra corpus, nescio, Deus scit, raptum huiusmodi usque ad tertium cælum. Et scio huiusmodi hominem, siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit, quoniam raptus est in Paradisum &c.* Nam cum lo-

quatur Apostolus de raptu ad Empyreum, & ad nobiliorem, eminentioremque eius paradisum, ut non semel in superioribus illustrauimus; & aliunde hic raptus non fuerit imaginarius, vel intellectualis, ita ut reuera manserit in terra Paulus, & per imaginationem tantum, aut intellectum videretur sibi esse in Empyreo; quippe verum fuisse, & realem raptum localem ex terra, docent communiter Ecclesiæ Patres, & Interpretes: examinandum venit an Pauli mortale corpus ingressum sit ad tempus in Empyreum?

66 Si Pauli anima separata sit realiter à corpore in eo raptu, respondendum erit negatiuè. Ait S. Thomas 2. 2. quæst. 175. art. 5. cogitat probabiliter, non separatam, licet Apostolus asserat, se hac de re nihil certò scire. Et meritò sic cogitatur à S. Thoma, *alioqui enim Paulus mortuus fuisset, & mox resurrexisset; Deum autem non decet, ut cum homines in extasim rapit, occidat; imò sic non fuisset hic raptus, & extasis, sed occisio, & mors: multa hic interuenissent miracula, quæ frustra multiplicamus; cum sine his suauis, & naturalius manens in corpore rapit potuerit, ut alij Sancti rapti sunt.* Ita Cornelius pulchrè. Accinitque Massutius in vita S. Pauli lib. 4. cap. 1. nec non Claudius Dausquius lib. 3. de sanctitudine S. Pauli, cap. 11. Imò nullus non Interpretum, & Scholasticorum affirmat id ipsum, teste Maximiliano Sandæo in Theologia Mystica lib. 2. commentatione 8. disquisitione 3. ubi reicit Bodinum, qui dixit, animam in raptu migrare è corpore: Et in commentatione 7. disquisitione 5. Exercit. 4. probauerat Sandæus, animam, dum patitur extasim, è corpore non recedere. S. Hildegardis in solutione quæstionis 24. significare videtur, Pauli animam in raptu fuisse à corpore diuisam. Sed si verba exactè ponderentur, abstractionem tantum à sensibus exprimunt. Iam ergo si raptus animæ fuit in Empyreum, & realis, mansitque anima coniuncta corpori, sequitur & hoc introductum fuisse in illud, nisi velis Pauli animam duplici in loco simul locatam: quod etsi diuinitus fieri potuerit, factum tamen fuisse nec Authoritas, nec ratio suadet. Et præterea, ut benè idem Cornelius, *Dignum, congruumque Paulo fuit, ut totus è cælo, & Dei alloquio quasi aliter Moses prodiret, ut potè non Iudaorum tantum, sed & Gentium omnium celestis futurus Doctor, & Apostolus.*

67 Nec temeritatis nos quisquam incuset, eo quòd raptum cum corpore dicamus Paulum ad tertium usque cælum, & paradisum cælestem, quando ipse Paulus bis repetat, se nescire, siue in corpore, siue extra corpus raptus sit. Nos enim probabiliter, supposita inseparatione animæ à corpore, procedimus eò, ut dicamus, raptum cum corpore Paulum; ipse verò quoniam certam cognitionem non habebat de præfata inseparatione, idè palàm, & bis profiretur, nò scire se certò, an in corpore, an extra corpus raptus sit; de quo similiter nos non certà, sed probabilem assertionem dedimus: absit namque, ut Apostolo dubitante quis nostrum certus esse audeat. Unde super hoc loquuti sumus, *magis coniecturaliter quam per certitudinem, edocti à S. Augustino lib. 12. de Genesi ad Litteram. cap. 3. à S. Thoma supra adi. Tandem quicquid sit, an corpus S. Pauli leuatum sit ad Empyreum, vel sola anima illuc sit euecta, utrumque tamen ipse confirmauit, inquit Ambrosius, quia utrumque posse fieri non negauit, ut & sine corpore rapit potuisset, & in corpore: Quid ergo mirum, si post resurrectionem corpus iam expiatum, atque tenuatum, factum*
immorta

immortale, futurum credatur in cælis, quando non dubitat Apostolus, adhuc mortale corpus potuisse leuari ad cælos, & tolli in paradysum Dei Patris cælestem.

68 Possem hîc non pauca colligere ex Ecclesiasticis Historiis, & Sanctorum vitis, in quibus frequenter narratur, multos in mortali corpore viuentes raptos ad cælum & Beatorum Regiam. Sed cum exiguæ nostræ autoritatis limites superet diiudicare, raptos fuisse verè, & realiter, idcirco missa facio. Animaduertentim tamen primò, narrationes illas, quantum fieri possit, intelligendas de exstasi imaginaria, vel intellectuali, & nonnullas ex illis de visione materiali Curia cælestis elicita ab eleuatis diuinitus oculis corporis manentis in terra; magnum enim quid est, euehi mortale corpus ad Empyreum, & proinde non facillè credi debet. Et si autem dispensatum sit cum S. Paulo, vt adhuc mortalis inuideret locum Beatorum, insignis hic fauor fuit, & non sine magno fundamento asseuerandus in aliis. Quòd si Apostolus vidit tunc diuinam essentiam, vt sentiunt multi apud Recupitum lib. 6. de Deo q. 14. cap. 5. & Dausquius lib. 3. de Sanctitudine S. Pauli, cap. 9. iam qua parte habuit; licet transeunter, supremam animæ felicitatem, inuectus congruè est ad stationem Beatorum. Animaduertentim secundò, Martinum Gundisaluum Conchensem in Hispania ignibus damnatum ab Archiepiscopo Toletano, quòd inter fatua alia blatteraret, scandere se cælum singulis diebus hora designata, & osculari illud. Sic referunt in Annalibus Ecclesiasticis anno 1359. Bzobius n. 8. Spondanus n. 4. ex Francisco Diago in Historia Prædicatorum Prouinciæ Aragoniæ lib. 1. cap. 24.

SECTIO VI.

Num Deipara Virgo post ascensionem Christi in Empyreum raptâ sit illuc aliquando cum corpore mortali? Num species Sacramentales Eucharistica illuc etiam transferantur interdum?

69 **R**atio controuertendi specialiter priorem tituli partem hæc est; quòd quicquid dignum vnquam de aliquo extra suam personam voluit Christus, perperam est de matre sua, beatissima feminarum, noluisse: & quòd vel paucis mortalium constat esse collatum, fas cerè non est suspicari tanta Virgini esse negatum: & quicquid singuli habuere Sancti, sola Virgo possedit, vt docent S. Anselmus cap. 4. de Conceptione B. Mariæ, S. Bernardus in epist. 174. ad Lugdunenses, Bernardus Archiepiscopus Toletanus super *Salve Regina* Sermone vltimo; de cuius, aliorumque trium Authore cum iamdudum dubitaretur, teste Francisco Biuario Cisterciensi in SS. PP. vindicatis pag. 135. at nunc ex Iuliani Perez Authoris coæui Chronico n. 607. verus patens innotuit. S. Thomas 3. p. q. 27. art. 1. in corpore ait, *Rationabiliter creditur, quòd illa, qua genuit unigenitum à Patre plenum gratia, & veritate, præ omnibus aliis maiora priuilegia gratia acceperit.* Consonatque sapientissimus Idiota libro de contempl. Virg. c. 2. inquit: *Sanctorum omnium priuilegia esse in Maria.* Hinc qui Moysem, & Paulum, dum inter mortales degerent, vidisse, nonnunquam Deum asseuerant, id ipsum multò potiùs de B. Virgine credunt. *Quis enim audeat eam speciale priuilegium aliis concessum, Virgini denegare?* inquit Vasquez tom. 1. in 1. p. disp. 56. cap. 2. n. 5. Cum P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars II.*

igitur Pauli mortale corpus eleuarum esse ad Empyreum dixerimus adèò probabiliter in sect. proxima, videtur idem de Virgineo putandum.

70 Et vt in hac inueltigatione ex voto S. Bernardi sermone ad milites templi cap. 11. *Sic adfit de nouitate incunditas, vt de vetustate non sit autoritas.* Audiatur S. Hieronymus vel Sophronius in serm. de Assumptione inquit, *Conuersabatur Virgo cum Senatoribus cæli intra Curiam paradysi, Rupertus lib. 3. in cantica cap. 4. vers. 1. Si quispiam dixit, raptum se fuisse in paradysum, & audiuisset arcana verba, qua non licet homini loqui; quanto magis tu, Regina Cælorum, persape cælestibus interfuisi; & inter hæc dedicisti, vel assequens es aliquid, quòd latet, & latere nos debet.* S. Bernardus Senentis tom. 3. serm. 36. parte 3. principali, pag. 375. *Virginem plus quàm Paulum raptam in tertium cælum, quia si essent tot Pauli, quot creatura, non attingerent eius contemptari, nam Paulus fuit vas electionis, Maria vas diuinitatis.* S. Bernardus in serm. de B. Virgine (qui habetur serie 2.) *Credendum est, Christum frequenter Matrem suam ad montem Myrrha, & ad collem thuris sublimasse, in cellam vinariam occultasse; sui, prout nouit, & voluit, gloriam Deificam, & super-cælestem reuelasse notitiam.*

71 Accedit præterea, Virginem in terris commorantem conspexisse sæpe Deum intuitiue, vt Amadæus Franciscanus raptu 8. suæ Apocalypsis reuelarum sibi scribit, & vt Recupitus supra cap. 1. ac 2. excultè, & doctè comprobat. Ergo verisimile, religiosumque est, affirmare, immaculatum eiusdem corpus, sanctissimamque animam euectam interdum ministerio Angelorum ad Empyream aulam. Nam si verèaris admittere id posterius, quia *quod in Scripturis sanctis non legitur, melius ignorare, quàm definire temerè, credimus,* iuxta Paschalis Rathberti animaduersionem in cap. 2. Math. vers. 16. Neque illud prius legitur in sacris monumentis, & tamen licet maius quid sit, asseritur prudenter, & piè à Theologis multis, & à non paucis Ecclesiæ Patribus indicatur: eoque procedunt Suarez, Arriaga, & alij 1. part. q. 12. art. 11. vt quamuis Moyse, & Paulus ob generales Scripturæ regulas existimetur Deum non vidisse in statu viæ, nihilominus sub eis regulis Virginem non comprehendendam pronuntiant, vti non continetur sub aliis communibus, peccati originalis, & dilata resurrectionis vsque ad finem mundi: quippe *Angusta, licet sit subdita, Princeps tamen eadem priuilegia illi concedit, quæ ipse habet.* leg. *Princeps.* ff. de legibus.

72 Si etiamnum cuncteris concedere posterius, quia cum S. Anselmo in lib. de excellentia Virginis cap. 2. *Indecens esse reputes de Beata Matre Dei quid dubitabile in laudem eius recitari, cum ea, quæ incunctanter de illa vera existunt, tanta laudis materia sint referta, vt quicumque in laudando eam morari desiderat, necesse sit, vt facultas eius magnitudini rei, & veritati succumbat; sicut enim sola præ cunctis meriti singularis enituit; ita quicquid ad eam attinet speciali quadam veritatis firmitate dignum est enitere.* Sed certè neque prius à tot, tantisque concessum Doctoribus est indubitabile; neque quicquid pro Deiparæ excellentia, & laudibus cogitatur, debet esse extra omnem ambiguitatem, satis vti que est, si neque contra diuinas Litteras, neque contra Ecclesiæ definitionem, neque contra communem Patrum, & Theologorum consensum sit, & aliunde congruèribus nitatur rationibus, Patrumque inhæreat vestigiis; etsi non prius certis, ac exploratis. Vnde cum in præsentis puncto hæc omnia,

nia, quæ satis esse dixi, concurrant, propendeo in partem affirmatiuam.

73 Etsi refragari videatur Philippus Abbas lib. 3. in cantica cap. 19. sic fatus, *Est filius in sinu, in concellu, in Dei Patris dextera, coequalis gloria, vniuersæ substantiæ, eiusdem maiestatis, coæternus aeterno, par inuisibili, lucem quoque habitans inaccessam, nec solum cuius nostrum, sed & Matri, dum hic viueret, inconcessam. Ad thronum enim gloria, in quo & in Patre Filius, & in Filio manet Pater, non Ioannes, non Iacobus, non denique peruenit Virgo Mater; & sicut illis ad concedendum non datur dextera vel sinistra, sic nec Matri, quæ humanitatis filij lege mortalium est ministra.* In quibus verbis Virgini agentis mortalem vitam negat visionem diuinæ essentia; & contra ascensum in cælum videtur stare, sed non idè refero pedem ab opinione præteritata.

74 Utinam inde laus aliqua accrescat Diuæ Matri! de qua credo, & confiteor cum Petro Abbate Cellensi lib. 9. epist. 10. *plura esse apud nos ignota, quam nota, quia confortata est & gratia, & gloria, & non possumus ad eam.* Dico etiam cum Nicolao Monacho in quadam ad ipsum Cellensem Epistola, *si quid scribo de Virgine, quod non legerim in canone; laudem tamen sapit Virginis, laudem & Filij Virginis.* Et occasione Scriptura canonica vel vera scribo, licet occulta, vel verisimilia, & ipsa Catholica. Præsumuntur multa de Virgine, quæ nusquam leguntur, & præsumptionibus standum est, donec probetur contrarium.

75 Disquisitioni propositæ in posteriori parte tituli occasionem dedere quædam verba Guitmundi Episcopi Auertani lib. 2. de veritate Eucharistiæ non longè ab initio. *Ad hoc verò (sic ille) quòd à brutis animalibus (species sacramentales Eucharistiæ) consumi posse dicuntur, respondere possumus ob prædictas causas, id est, probandæ fidei, aut damnandæ, seu corrigendæ custodiam negligentia, bruta animalia eò tenus ad corpus Christi posse accedere, quo-*

usque potest humanus visus aspicere; deinde aut mox inuisibiliter Angelorum sibi semper assistentium ministerio, vel suapte virtute raptum iri, in cælisque constitui. Quæ verba non improbantur à Thoma Valdeni tom. 2. de Sacramentis cap. 60. Et cum in eis subtrahatur, quid fiat de speciebus sacramentalibus, videtur indicari, quòd transferantur ad cælum; nec nisi in hoc sensu potest intelligi, Christi corpus raptum iri, in cælisque constitui, quatenus scilicet sermo sit de Christi corpore vt contento sub speciebus, nam secundum se, seorsimque ab speciebus non raperetur in cælum, neque constitueretur in illo, siquidem ibi iam antea sic manebat.

76 Sed Guitmundus audiendus non est, vt qui miracula proprio Marte confingat, ne sacramentales species à brutis corrodantur, aut deuorentur; quòd fieri posse, & sæpe contingere, debuisset vltro fateri. Quòd si per raptum in cælum intelligatur solummodò desitio corporis Christi sub speciebus, quæ maneant in ore, aut ventre animalis: quo pacto loquitur Glossa in cap. *Tribus gradibus* de consecrat. dist. 2. reiiciendus est etiam Guitmundus. Euoluat Lector Bellarminum lib. 3. de Eucharistia cap. 10. Suarium tom. 3. in 3. part. disp. 62. sect. 2. Valentiam tom. 4. disputatione 6. quæst. 8. punct. 2. Vasquium tom. 3. in 3. part. disp. 195. capite 4. & 5. Tannerum tom. 4. disp. 5. quæst. 4. dub. 2. à num. 28. & quæst. 8. dub. 1. numero 30. Granadum tom. 5. controu. 6. tract. 10. disput. 1. num. 3. & 4. Henriquez lib. 8. summæ cap. 40 §. 3. Lucam Vvadingum in Annalibus Minorum anno 1341. à n. 14. Gamachæum 3. part. quæst. 77. capite 7. Eymericum in Directorio Inquisitorum parte 1. Penam ibi Commentario 15. Bzobium & Spondanum in Annalibus Ecclesiasticis anno 1371. Consultis prius S. Thoma 3. p. q. 80. art. 3. ad 3. & 5. Damasceno in capitulo de sacro corpore, & sanguine Domini nostri Iesu Christi.

EXERCITATIO VIGESIMATERTIA.

De hominibus vt Empyreï incolis in anima, & corpore gloriosis post generalem Resurrectionem.

MANEO ex fide Catholica certam suppono; nec quæ ad eam pertinent voco ad disputationem, ne præfixam transiliam metam. Quapropter solummodò agam de loco, quem incolent Beati homines rediuiui.

SECTIO I.

Firmatur ex sacris Litteris Catholica veritas de hominum Beatorum in cælo habitatione post generalem Resurrectionem.

DOCTOR Eximius Franciscus Suarez tom. 2. in 3. part. disput. 58. sect. 1. ait, & merito, *De fide certum esse videtur, finito Iudicio, Christum cum omnibus electis, & eadem, vel si fieri potest, maiori gloria, & triumpho rediurum in cælum, vnde ad iu-*

dicandum venerat. Rursus sect. 4. pronuntiat, *veritas est de fide certa, Christum post Iudicium perpetuò in cælis regnaturum, non solum secundum diuinitatem, sed etiam secundum humanitatem, regnaturum scilicet cum Angelis, & hominibus.*

2 Probatum primum ex variis Sacræ Paginæ efatis. Nam Math. 22. vers. 30. inquit Christus, *homines in resurrectione neque nubent, neque nubentur; sed erunt sicut Angeli Dei in cælo.* Math. etiam 24. vers. 28. *ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquila.* Cum ergo corpus Christi futurum sit in cælo, illic congregabuntur Sancti. Præterea Math. 25. vers. 34. prædicat, se in die Iudicij dicturum Iustis, *Venite benedicti Patris mei, possidete*

possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Quod quidem regnum est cœlorum. Ad hæc Paulus 1. ad Theſſalonicenſes capite 4. verſ. 16. docet, *Simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus.* Chriſtus autem Dominus erit in cœlo. Idem Paulus hortatur Coloffenſes capite tertio, verſ. 1. *ut quæ ſurſum ſunt ſapiant, non quæ ſupra terram.* Fruſtrâ autem ad cœleſtia quærenda, & ſapienda adhortaretur eos, ſi non in ſupernis, & cœleſtibus, ſed in terrenis, aut aliis ſubcœleſtibus ſcirent Coloffenſes, æternam futuram felicitatem. Hinc iuxta ſanctum Anſelmum, *Petrus, qui oblitus eſt, regnum Sanctis non alicubi terrarum, ſed in cœlis eſſe promiſſum, nesciebat quid diceret, dum in Thabor tranſfiguratum Chriſtum ſic eſt alloquutus, Domine faciamus hic tria tabernacula.* Apocalypſis 22. verſ. 14. ait Deus, *Beati, qui lauant ſtolas ſuas in ſanguine agni, ut ſit poteſtas eorum in ligno vite, & per portas intrent in Civitatem,* nimirum in Hieruſalem Cœleſtem. Denique prætermiſſis innumeris aliis testimoniis, Chriſtus apud Ioan- nem 14. verſ. 2. & 3. conſolans Diſcipulos mœſtos ob ſui abſentiam imminentem, inquit, *vado parare vobis locum; Eſi abiero, & paravero vobis locum, iterum venio, & accipio vos ad me ipſum, ut vbi ſum ego, & vos ſitis.* Cùm ergo in cœlum vaderet paraturus Diſcipulis locum, eos reſuscitatos illuc ſecum feret, quando ſecundò veniet in nubibus cœli cum virtute multa, & maiestate, qualis decet ſupremum Iudicem.

3 Probatum ſecundum ex illo Luca 1. verſ. 32. & 33. *Regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit ſinis:* ex illo etiam Daniëlis 7. verſ. 13. ac 14. *Ecce cum nubibus cœli quaſi filius hominis veniebat, & uſque ad antiquum dierum peruenit, & in conſpectu eius obtulerunt eum, & dedit ei poteſtatem, honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & lingua ipſi ſervient: poteſtas eius poteſtas æterna, qua non auferetur, & regnum eius, quod non corrumpetur.* Utrobique eſt ſermo de Chriſto vt Deo, & homine. S. Cyrillus Alexandrinus in epiſtola ad Anaſtaſium, Alexandrum, & alios Patres Monasticam vitam agentes intelligit de Chriſto locum Daniëlis. Prætereo alla testimonia ex Iſaia capite 65. à verſ. 17. capite 66. à verſ. 10. ex Apocalypſi capite 21. à verſ. 3. & capite 22. à verſ. itidem 3.

SECTIO II.

Firmatur ex rationibus eadem Catholica veritas.

4 **R**atio prima ſit; Chriſtus Dominus exiſtet in cœlo poſt generalem Reſurrectionem. Ergo & Iuſti rediuiui. Nam vt ponderat S. Leo Papa ſermone 1. de Aſcenſione, *Chriſti Aſcenſio (in cœlum) prouectio noſtra eſt, & quò præceſſit gloria capitis, eò ſpes vocatur & corporis.* Hodie enim non ſolum paradifi poſſeſſores firmati ſumus, ſed etiam cœlorum in Chriſto ſuperna penetrauiſmus. Et vt ſanctus Theophilus Antiochenus lib. 3. comment. in Euang. *Cum Chriſtus ſit caput, ſancti autem ſint membra eius, neceſſe eſt vt ſequamur membra eò, quò caput præceſſit, ut ſit in cœlo Chriſti corporis plenitudo.* Et vt ſanctus Auguſtinus ſermone primo de Aſcenſione. *Propter unitatem, qua caput noſtrum eſt, & nos corpus eius, cum aſcendit in cœlum, nos* P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

ab illo non ſeparamur. Qui aſcendit de cœlo, non nobis inuidet cœlum; ſed quodammodo clamat, Mea membra eſſote, ſi aſcendere vultis in cœlum. Concinat ſanctus Petrus Cryſologus ſermone 83. in- quiens, *Nos cœlo intulit Chriſtus, dum ſe ſuſtulit cœlo.* Quippe à Seruatoris Aſcenſione didicit cœlum portare hominem, atque ſub pedibus Chriſti famulantia æthera iacuerunt. Patet iam porta, quam clauſerat Adam; clauſtrum, quod cœlo iniquitas infixerat, reparatum eſt. Hac Patrum doctrina imbutus Theologorum Coriphæus ſanctus Thomas ſcribit 3. parte quæſtione 57. articulo primo ad 3. *Per hoc, quod Chriſtus humanam naturam aſſumptam in cœlo collocauit, dedit nobis ſpem illuc perueniendi; quia vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquile.*

5 Secunda: Deus dignatus eſt habitare in natura humana aſſumpta, ſibi que vnita. Ergo par fuit, vt eam per æternitatem in cœleſtibus collocaret, & vt iuſtos vnâ contubernales faceret, Ratio hæc eſt ſancti Ambroſij, ſeu potiùs Ruffini expoſitione in Symbolum cap. 31. *Dignum eſt (ait) & ſatis dignum, ut caro hominis cælis inferretur, cuius habitator Deum eſſe dignatus eſt. Nec poteſt videri hominem citra meritum factum eſſe incolam cæli; cuius regionem non eſt dedignatus ſpiritus, qui Deus eſt, habitare. Iuſtum ergo fuit, ut corpus, in quo Deus habitando viſitare dignatus eſt, per quod noſtri particeps factus eſt, ad immortalitatem perduceret, & in cæleſtibus collocaret. Vbi ergo Dei habitatio eſſe debuit, niſi in regno Dei? Vbi autem regnum Dei; niſi in cælis? vbi & nos omnes, ipſo donante, atque iubente, tunc futuri ſumus, quando corruptibile hoc induerit incorruptionem.*

6 Tertia: homo conditus eſt à Deo corporeus partim, & partim ſpiritualis. Ergo in Reſurrectione oportet, vt homini, quâ ſpirituali, detur, ſi bene ſe geſſerit, locus quaſi ſpiritualis, vt datus eſt, quâ corporeo, locus paradifi corporeus. Rationem hanc didici ex ſancto Ioanne Damalceno, qui libro ſecundo de fide capite 11. ſic fatat. *Nonnulli ſenſibilem prorsus paradifum fuiſſe animo ſibi ſinxerunt; Alij contra ſpiritualem, & qui intelligentia ſola perciperetur. Mea autem hæc eſt ſententia; quòd quemadmodum homo ita conſtitutus fuerat, vt ſimul & ſenſus, & ratio- nis, atque intelligentia particeps eſſet; ſic etiam ſanctiſſimum ipſius templum tale erat, vt & in ſenſum caderet, & animo, ac ratione cerneſetur, duplicemque ſpeciem haberet. Corpore namque in diuiniſſima, vt memoria proditum accepimus, ac pulcherrima regione degebat; animo autem in ſublিমiori, ac pulchriori, atque omni comparatione præſtantiori loco commorabatur, Deum ſimul & pro domo, & pro hoſpiti, & pro illuſtri indumento habens, eiusque gratia veſtitus, atque ipſius contemplatione, qui ſolus dulciſſimus fructus eſt, mira cum voluptate, velut alius quiſpiam Angelus fruens, eaque ſe paſcens. Tantum ille; duplicem diſtinguens paradifum, vnum terreſtrem, alium cœleſtem, & vtriuſque incolam deprædicans Adamum; cœleſtis tamen non ſecundum animæ exiſtentiam, vt optimè declarat Iacobus Billius, cum illa corpori coniuncta, quòd viuificabat, præſens erat in eodem domicilio, paradifo ſcilicet voluptatis, vbi & corpus; ſed ſecundum intentionem, & conuerſationem animæ erat in ſuperiori loco.*

7 Quarta: Animæ iuſtorum ante reunionem ad corpora, erunt in cœlo. Ergo & poſt illâ. Nam alio-

qui damnū reportarent ex coniunctione ad corpora, siquidem animabus beatis commodior alius locus assignari non potest, quàm cælum. Hinc, vt aduertit Granad. 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 5. sect. 2. n. 7. Post gloriosam Resurrectionem agilitas Beatorum nullum potiori iure motum efficiet, quàm illum, qui ordinatur, vt locum sibi aptum consequantur; qui sanè debet esse maximè sublimis, vt ita proportionetur sublimitati electorum. Quòd si tanta futura est corporum agilitas Beatorum, vt possint, si velint, absque omni mora, seu difficultate ipsam quoque cogitationum nostrarum sequi ad omnia velocitatem. Sicut ait S. Bernardus serm. 4. in festo omnium Sanctorum, nunquam sanè maiori velocitate, ac voluptate motum peragent, quàm cum in cælum se conferent: quare breuissimo tempore, & ferè imperceptibili sistent se in loco cæli desiderato.

8 Quinta: Glorificata corpora superant in perfectione elementaria omnia, & cœlestia. Ergo congruum est, vt in sublimiori cœlestium habeant sedem. Confirmatur, quia si post Iudicium generale seruabunt elementa ordinem sibi connaturalem, ita vt aqua terram circumdet (nisi fortè aliqua huius pars mansura sit discooperta ad habitationem eorum, qui cum solo peccato originali decesserunt, de quo in sect. 14. exercit. 28.) cur corpora gloriosa non habebunt locum excelsiorem ab ipsorum exactum dignitate?

9 Sexta: Oportet congruere locum cum iis, qui illum inhabitant, neque nullum discrepare domicilium ab iis, qui in eo viuunt. Ita Zacharias Episcopus Mitilensis Dialogo de Mundi creatione contra Philosophos; & breuiss. S. Hilar. in Psal. 122. Necessè est, vt habitatio habitatore suo digna sit. Beatorum autem corporibus incorruptibilibus, & lucidis nulla alia habitatio magis conuenit, quàm supremum cælum incorruptibile, & lucidum. Aeneas Gazæus in Theophrasto insistens huic rationi ait, *Facta iam animarum probatione, & perspicua atque omnibus nota malitia reprehensione, hoc omne, quod sensibus est expositum, in id, quod immortale est, atque æternum conuertetur, quando conueniens est hominum immortalitati, vt locus aptus, atque accommodus fiat incolarum felicitati. Oportuit in eo qui periturus est mundus, mortale quoque, seu periturum animans esse, ac rursus in illo æterno æternum, atque immortale.* Ob id S. Augustinus lib. 13. de ciuitate Dei cap. 23. meditatatur, corpora glorificata talia fore dono cœlesti, vt cælo incolendo, non amissa natura, sed mutata qualitate conueniant. Consequentur enim proprietatem corporum cœlestium, in quantum erunt clara, impassibilia, absque difficultate, & labore mobilia, & perfectissimè suâ formâ perfecta, vt expendit S. Thomas lib. 4. contra Gentes cap. 86. ac 87. Ob id etiam S. Anastasius Sinaita lib. 5. de rectis fidei Catholicæ dogmatibus probat ascensionem Christiani corporis glorificati in cælum, *Neque enim locus hic terram undique ambiens deinceps fuerat accommodus ei corpori, quod inclitam naturæ carnis crassitiam deposuerat, quod ex corruptibili incorruptibile, ex mortali immortale, ex animali factum est spirituale. Quemadmodum enim locus quaquaversum terram ambiens, ac terrenus, corporum est domicilium, que pinguetudine concretiora sunt; sic & illa cœlestis mansio eorum, que spiritualia sint.*

10 Septima: Reprobatorum corpora erunt in infimo orbis loco post Iudicium generale. Ergo electorum in supremo. Sic enim summè distabit horum felicitas ab infelicitate illorum, sicque verissi-

imum erit Christi Domini oraculum apud Matthæ. 25. v. 46. *Ibunt (Reprobi) in supplicium æternum, iusti in vitam æternam.* quatenus reprobatorum corpora non gradientia pedibus, neque raptata à Dæmonibus, neque per miraculum penetrantia terram, sed aperto vastissimo hiato ab extrema superficie vallis Iosaphat vsque ad centrum terræ deturbabuntur in Tartarum æterni supplicij locum: Iustorum verò corpora ibunt absque admiculo Angelorum, & à se ipsis agilitatis dote euecti, ac subtilitatis, tota libertate spiritus sine ulla cunctatione, vt inquit S. Bernardus in fine serm. 8. super Psalm. 90. ad cælum æternæ vitæ sedem.

SECTIO III.

Subinfertur habitatio Beatorum hominum in Empyreo & errores aliqui contra eam notantur.

11 **E**X autoritatibus allegatis in sect. 1. & extrationibus in 2. expensis conuincitur, glorificata corpora extitura in Empyreo, si eius admittatur, vt par est, existentia. Quapropter hic articulus septimus damnatus est Parisiis, anno 1240. videlicet, quòd nec anima glorificata, nec corpora gloriosa, vel glorificata erunt in cælo Empyreo cum Angelis, sed in cælo aqueo, vel crystallino, quod est super firmamentum. Quod etiam dicere presunt de B. Virgine. Damnatus est, inquam, huic verbis. *Firmiter credendum est, & nullatenus dubitandum, quòd idem est locus corporis, scilicet Empyreum cælum Sanctorum Angelorum, & beatarum animarum, & idem erit corporum humanorum glorificatorum. Et similiter idem est locus spiritualis Sanctorum Angelorum, & hominum bonorum.* Rursus anno 1340. damnatus est quintus hic articulus, nimirum, quòd corpora glorificata non erunt in cælo Empyreo cum Angelis, sed in cælo Crystallino, vel aliquo, quod est supra firmamentum. Quod presumebant dicere de B. Virgine.

12 Autisiodorensis lib. 2. summæ tract. 7. in operibus secundæ diei censet, esse contra fidem dicere, Sanctorum animas existere non in cælo Empyreo, sed in aqueo. Albertus Magnus in 3. dist. 22. art. 8. scribit, *Phantasia fatua est, dicere, quòd corpus Christi, & B. Virginis sint in cælo crystallino, vel etiam quòd Sancti sint in crystallino, & solus Christus, & B. Virgo sint in Empyreo.* & iam antea in 2. distinct. 9. art. 8. scripserat idem Albertus: *Quidam dixerunt (nescio quare, quia nulla id ratio suadet) homines futuros in cælo aqueo, & Angelos in Empyreo.* Carthusianus in 2. distinct. 14. quæst. 1. opinionem designantem aquas supercælestes in sedem, & habitationem beatorum hominum vocat *Ineptam*, & qua dissonet à communi doctrina Sanctorum. Tribuit eam Guilielmo Parisiensi in partis de Vniuerso parte 1. cap. 39. Hic tamen Author postea cap. 42. & 43. probat, aquas illas non fore habitaculum glorificatorum corporum, & ipse fuit, qui damnauit Parisiis, conuocato Concilio omnium Magistrorum, articulum 7. supra transcriptum, vt notat Bellarminus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis ad annum 1240. obiitque anno 1244. vt tradit Miræus in Auctario de Ecclesiasticis Scriptoribus cap. 401. Redigo Guilielmum in concordiam, quatenus c. 39. voluerit, Beatos ad tempus diuersos

in aquas superas : c. autem 42. ac 43. & in Parisiensi decreto mens ei fuerit , præfatis aquis dignitatem Sedis perpetuæ Beatorum denegate.

12 Dissonat multo magis sedem in igne Beatis hominibus designare, vti fecisse Ioannem Scotum Erigenam , colligitur ex his Ecclesiæ Lugdunensis aduersus ipsum verbis. *Quod autem dicit, in quo procul dubio habitabunt non minus Beati, quam miseri, manifestè utrosque, & beatos, & miseros in uno igne aeterno post Resurrectionem habituros affirmare contendit.* Scriptus est hic liber ab Ecclesia Lugdunensi contra Ioannem Erigenam circa annum 850. extatque in nouioribus V. V. P. P. Bibliothecis, vbi videat Lector impugnatum latè Beatorum in igne domicilium. Nisi fortè Ioannes ille sub ignis nomine intellexerit lucem, & splendorem similem igneo, quoad vim illustratiuam; quo splendore clarescit Empyreum. Et in hoc sensu loquuti sunt nonnulli Patres adducti in sect. VI. Exercit. X. Si nostra probetur coniectura, abibit indemnatum Ioannis illius dictum, hominis aliàs Hæretici, vel suspecti saltem de fide, vt noscere est ex Gualterio pag. 605. Chronographiæ, Petauio p. 1. Rationarij temporum lib. 8. cap. 10. Gordonio in Chronologia, anno Christi 884.

SECTIO IV.

Patres aliqui nescio quid indicantes de existentia omnium Iustorum, vel quorumdam post Resurrectionem in alio loco, quam Cælesti, & Empyreo, referuntur.

13 **T**ertullianus sic fatur cap. 26. de Resurrectione carnis, *Etiã si quis audebit terram Sanctam, paradysum potiùs argumentari, quàm etiam Patrum dici capiat, Adæ, scilicet, & Eue: proinde & in paradysum restitutio carni videbitur repromissa, qua cum incolere, & custodire sortita est, vt talis illuc homo reuocetur, qualis inde pulsus est.* Lactantius lib. 2. Diuinarum institutionum cap. 12. *Tunc Deus eiecit hominem de paradiso sententia in peccatores lata, vt victum sibi labore conquirerent, ipsumque paradysum igne circumuallauit, ne homo posset accedere, donec summum faciat iudicium in terra, & iustos viros, cultores suos, in eundem locum reuocet morte sublata.* S. Theophilus Patriarcha Antiochenus lib. 2. ad Autolycum, *Ad eundem modum Protoplastum nostrum inobedientia ex paradiso expulsi: : At Deus maximum beneficium homini præstitit, ne perpetuum in peccatorum sordibus herere cogeretur. At quod est illud beneficium? Nempè quod eum eiecit paradiso quasi exilem iubens, vt statuto, siue determinato tempore peccatum exsoluens, & probè omnia edoctus, & institutus postremo reuocaretur. Quapropter cum homo iam recens in mundo conditus foret, quasi sub enigmate & mysterio in Genesi Scriptum reperitur, hominem bis in paradysum esse collocatum. Prima in paradysum inductio contigit, altera eueniet post vniuersalẽ Resurrectionem, & extremum iudiciũ.*

14 S. Irenæus lib. 5. aduersus hæreses cap. 36. *Qui digni fuerunt calorum conuersatione, illuc transibunt, id est, in celos; alij turè paradysi deliciis videntur, alij autem speciositatem ciuitatis possidebunt: ubique autem Deus vivebitur, & quemadmodum digni erunt videntes eum.* S. Philastrius lib. de hæresibus in hæresi de vxoribus, & Concubinibus Salomonis, *In Christi presentia triplex gratia respundet, ac dignitas, vt alij perfecti, alij sequentes, alij postea sequen-*
P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars II.

turi demonstrarentur, non in vno modo dignitatis, id est regni celestis inueniendi; sed secundum fidem, ac laborem eorum adepturi mercedem congruam, dicente Domino, Multa mansiones sunt apud Patrem meum. Ideo & David animam ad regimen vocatam modis omnibus collaudat, edocens, Assitit Regina à dextris tuis. Aliam etiam sequi hortatur, Audi filia, & vide, & obliuiscere dominum Patris tui, & concupisceat Rex speciem tuam. vt ergo est rationis, conuenit agnoscere quòd alij in regnum, alij in paradysum, alij in viam atque remissionem peccatorum in futuro erunt deputandi: quod non negatur currentibus ac volentibus nunc, vt oportet; dissimulantibus autem, & non rectè currentibus à Domino hac non erunt conferenda. Irenæi verba grata fuere Anastasio Episcopo Nycæno, vel Antiocheno q. 74. in Scripturam, Author Chronici Alexandrini agens de S. Paulo Apostolo designat inter cælũ, & Inferos stationem quampiã mediam, vbi post extremum Iudicium adulti homines iusti, sed imperfecti, ac tepidi cõmorabuntur.

15 Tertullianum, Lactantium, & S. Theophilum posset quis interpretari, quatenus penes ipsos glorificati homines reuocentur breui aliquo tempore ad Paradysum Adamicum post generalem Resurrectionem, seu illac transeant, quando cum Christo remeant in cælum Empyreum. Hæc interpretatio liberabit quidem illorum Patrum dicta ab hæresis contra Catholicam veritatem censura, non tamen ab omni nota, tum quia paradysus Adamicus assumetur igne extremæ conflagrationis, vt vltra alios citandos num. 20. Exercit. 28. statuunt Philippus solitarius in Dioptææ capit. 6. Maluenda in commentario de Paradiso c. vltimo, & Bonacina in 3. p. disp. 3. q. & punct. 5. proposit. 4. n. 8. tum quia etsi permansurus esset post diem Iudicij, caret omni fundamento transitus glorificatorum hominum per illum in celestes sedes.

16 S. Irenæus non adedè benignè explicari potest; vt nec Anastasius, dum cælum, paradysum terrestrem, & ciuitatem quandam in habitationem designant hominibus iustis rediuiuis peracto Iudicio, prout alij centesimum fructum ferant, alij sexagesimum, & alij trigessimum. Quæ sunt verba Anastasij sic concludentis cum S. Irenæo, *Alij quidem assumentur in celos, alij verò versabuntur in paradiso, alij autem habitabunt ciuitatem, & ideo dixisse Dominum, In adibus Patris mei mansiones multe sunt. Dei enim sunt omnia, qui præbet habitationem omnibus conuenientem.*

17 S. Philastrius forsitan loquitur de animabus iustorum ante Resurrectionem corporum; nam in illis verbis, *Alij in viam atque remissionem peccatorum videtur denotari Purgatorij locus, cuius nullus erit vsus post diem Iudicij, vt contra Origenem homil. 14. in Lucam docent cum S. Augustino lib. 21. de ciuitate Dei cap. 16. & Enchiridij cap. 111. Theologi cuncti, præcipuè Bellarminus lib. 2. de Purgatorio cap. 9. Suarez in Defensione contra Regem Angliæ lib. 2. cap. 15. num. 14. Valentia tomo 4. disp. 11. quæst. 1. puncto 3. in 5. assertionem, Duallius in tract. de quatuor Nouissimis quæst. 2. art. 6. pag. 524. Sed & quatenus pro receptaculo aliquarum animarum abiunctarum à corpore in Dei gratia, & statu Sanctitatis discriminet S. Philastrius paradysum à regno cælorum, & Purgatorio, debet cautè legi.*

18 Chronici Alexandrini Author suauem omnem interpretationem respuit. Et iam diu S. Ephræm de Mansionibus beatissimis, S. Chrylostomus

parænesi 1. ad Theodorum lapsus S. Augustinus lib. homiliarum quinquaginta, in vltima, Isaacus Syrus lib. de Mundi contemptu cap. 17. Pseudo Sixtus III. Papa, in epistola de malis Doctoribus, Simeon Iunior libr. sacrarum commentationum cap. 2 refutarunt acriter quosdam, qui sic fermè, ac Chronici Alexandrini Author, opinabantur, & sperabant.

SECTIO V.

Recensentur Patres alij, qui simile quid innuunt.

19 S. Sanctus Ambrosius in lib. ad Virginem lapsam cap. 8. scribit, *Talis vita, talis actio pœnitentia, si fuerit perseverans, audebit sperare, & si non gloriam, at certè pœna vacationem.* Quæ verba insinuant aliquos in altero æuo, & si ex præsentis discesserint iam adulti, nec pœna vlla afficiendos, nec sempiterna gloria. Traditur id à S. Gregorio Nazianzeno in oratione de moderatione in disputationibus seruanda, & expressius in alia de sancto baptismo; vbi suffragatur Nicetas scholiastes. Traditur etiam ab Origene homilia 17. & 35. in Mathæum, à S. Athanasio in exhortatione ad Monachos, à Saluiano lib. 3. ad Ecclesiam Catholicam. Aggregauit istorum Patrum testimonia Iacobus Billius in 40. scholio ad eam Nazianzeni orationem de Moderatione, Rudentius in fine Hamartigeniæ optare sibi videtur eum statum medium:

*Multa in thesauris Patris est habitatio, Christe,
Disparibus discreta locis. Non posco beata
In regione domum. Sin illic casta virorum
Agmina, puluerem qua dedignantia censum
Diuitias petere tuas. Sit flore perenni
Candida Virginitas animum castrata recisum.
At mihi tartarei satis est, si nulla ministri
Occurrat facies, anida nec flamma gehenna
Deuoret hanc animam mersam fornacibus imis.*

Innominati aliqui apud Comestorem cap. 174. historiae Euangelicæ putarunt, esse multa loca honorum præter cælos, paradisum scilicet Adæ, locaque in aère, & terra, vbi beatè viuunt, nec tamen Deum videbunt. Soli enim perfecti cum Angelis fruuntur Dei visione. Ob hoc dictum putant, *Multa mansiones in Domo Patris mei sunt.* Sic illi, quos errasse, pronuntiat Magister scholasticæ Historiæ, & ego cum ipso. Quoad Patres verò difficile est, ipsorum verba ad sanum trahere sensum, nisi fortè quis velit cum Billio, extremum Beatitudinis gradum, & infimam cælestis domus mansionem, minuendæ rei gratia, per hyperbolem dici à Patribus gradum, qui vix attingat præmium gloriæ, & regni cælestis, vt sic excitent fideles ad maiora, & altiora virtutum opera, & perterrefaciant tepidos, ac desides.

20 S. Cyrillus Alexandrinus lib. 2. Glaphyrorum in Exodum inquit differentibus baptismum vsque ad senectutem: *Et si consilij sui compotes fiant non esse firmam spem, sed ingens damnum, & inopinato accidere, nam solam remissionem peccatorum consequuntur, & Patri familias talentum reddunt infructiferum, nihil superlucrati.* S. Gregorius Nyssenus oratione aduersus eos, qui differunt baptismum scribit, baptizatos adultos in fine vitæ, si ex industria procrastinarint, abire ad locum, vbi neque honorentur, neque puniantur, *idque cum venia, vt sint hæredes per Dei propriam benignitatem.* Et subiungit: *Quid ergo magni lucraberis, si à regno excidas*

& ab illis promissis, que nec oculus vidit, nec auris audivit. Non punior, inquit, neque timeo minas: *satis autem habeo, si neque graue quid patiar, neque præclarum aliquid fecisse renuntier.* Hoc est mali serui institutum, qui pistrini, & vinculorum, & flagrorum solum studet vitare supplicia, liberalem autem gloriam, & honorum splendorem, ne tantillum quidem sibi vendicat, Sic Nyssenus.

21 S. Gregorius Nazianzenus oratione in Sanctum Baptisma ait, *Inter gratiam, ac mortem temporis aliquid intercedat, vt non solum praua littera deleantur, verum etiam earum loco meliores inscribantur; nec solum gratiam habeas, verum etiam præmium consequaris, nec ignis tantum supplicium effugias, verum etiam gloriæ hæreditatem percipias, quam negotiatio dono adiuncta conciliat.* Nam paruis quidem, atque abiectis animis amplum ac præclarum videtur pœnam vitare; at qui magno, & excelso animo præditi sunt ad mercedem quoque aspirant. S. Basilius in exhortatione ad Baptismum videtur non longè recedere ab eadem mente. Sed Petrus Arcudius lib. 1. de concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis, in septem Sacramentorum administratione cap. 15. conatur interpretari hos Patres, quatenus sentiant, adultos baptizatos in extrema vitæ periodo non comparare gloriam, ac beatitudinem, quæ propriis meritis, sed quæ gratiæ collatæ vi Sacramenti respondeat, & quæ penè non æstimetur pluris, quàm exemptio à suppliciis. Vtinam Billij, & Arcudij expositiones tam reputentur conformes sensui, & verbis Patrum, quàm sunt erga eosdem studiosæ!

SECTIO VI.

Memorantur incidenter Scriptores, qui adultis nonnullis Gentilibus rediuiuis habitationem concedunt in loco diuerso ab Empyreo, & Inferno. Firmatur amplius ex sacris Litteris, ex Patribus, & rationibus existentia rediuiuorum hominum vel in Empyreo, vel Inferno.

22 Claudius Seysellus in tract. de diuina Providentia parte & art. 2. docet, Gentilibus qui Deum, primamve causam naturali iudicio cognouerunt, totamque naturæ legem obseruauerunt, sine vilo supernaturalis fidei lumine, diuersum à Beatis, & damnatis locum post præsentis vitæ cursum designatum esse, in quo absque præmio gloriæ, & absque vilo supplicio maneat perpetuè relegati, ibique diuinæ bonitati ingentes habere gratias, seque sælices, ac beatos in damnatorum comparatione reputare, neque Beatorum inuidere felicitati, sed suam ipsorum sortem æquanimiter tolerare.

23 Hieronymus Columbus, lib. 2. de Hierarchia Angelica, & humana cap. 8. n. 19. proponit vt probabile, Ethnicos benè viuentes, vel ante, vel post Christum, etsi non sint prædestinati ad Regnum cælorum, non per hoc tamen in Infernum detrusos, sed nunc eorum animas separatas, & post resurrectionem vnitas corporibus manere in medio, ac magno quodam hospicio sub cælo fruente maxima felicitate, ac beatitudine naturali. Addit assertiuè in num. 23. Si quis non prædestinatus crediderit, ac dilexerit Deum, ac totam eius legem adimpleuerit, quantum in se est per

sufficien

sufficiencia auxilia, hunc iturum in eundemmet locum. Rursus lib. 3. cap. 2. n. 14. post transcripta quædam S. Brigittæ verba concludit, *Ex his videtur, quod Gentes, quæ optimam crediderunt Religionem suam, quam tenebant, si fecerint, quod in se est, ac naturæ legem seruauerint, non perire cum Diabolo in Inferno, sed aliquo modo consolari in alio receptaculo expectantes diuinam misericordiam in suppliciis. At qua misericordia, & qua supplicia illis indicta sint, Brigitta non expendit. Non inexter possemus hac leuiora arbitrari instar pœnas mundi huius, & carentiam gloria sempiternæ; misericordiam verò eis futuram esse, ut post finem sæculi partem habituri sint in hoc mundo immortalis vitæ donandos, non disparatione ab ea, quæ plures Theologi de non baptizatis pueris philosophantur, de quibus nihil certè adstruo; sed iudicio S. Matris Ecclesia in omnibus me submitto. Sic Columbus.*

24 S. Brigittæ testimonia allegata à Columbo continentur tum lib. 3. Reuelationum cap. 26. tum lib. 6. cap. 77. Et in priori quidem loco Christus inducitur sic loquens; *Nunc autem cum ita sim miseriors querere poteris, cur non misereor Gentilibus, & Iudæis, quorum aliqui, si erudirentur fide recta, libenter pro Deo morentur? Respondeo tibi, quod omnibus facio misericordiam tam Gentilibus, quàm Iudæis, nec relinquitur aliqua creatura sine misericordia mea. Nam quicumque audiunt, quod fides eorum non est vera, & desiderant feruenter veram, aut quicumque credunt, hoc esse optimum, quod tenent, quia non est eis aliud vnquam prædicatum, faciuntque toto conamine quæ possunt, horum iudicium erit in leuiori (maiori, legendum reor) misericordia. Nam duplex est iudicium damnandorum scilicet, & saluandorum. Christianorum enim damnandorum erit sine misericordia, quorum pœna erit æterna, & tenebræ, & voluntas firmata contra Deum. Saluandorum verò erit visio Dei & gloriatio in Deo, & velle Deo bonum. Ab his exclusi sunt Gentiles, & Iudæi, & mali, & falsi Christiani. Qui quamuis non habuerunt fidem rectam, habuerunt tamen Iudicem conscientiam suam, credentes eundem esse Deum quem coluerunt, & offenderunt. Isti autem, quorum voluntas, & actio erat, & est secundum iustitiam, & contra peccatum, habebunt cum minùs malis Christianis iudicium misericordia in suppliciis propter dilectionem Iustitiæ, & odium peccati; sed non habebunt consolationem in fruitione gloria, & visionis Dei, quem non videbunt propter Baptismi carentiam, quia aliquod temporale, aut occultum Iudicium Dei retraxit eos in querendo Deum verum, & Baptizando, non timor, aut labor, non dispendium bonorum, vel honorum, sed impedimentum solum humanam fragilitatem superans. Istos, ego, qui Cornelium, & Centurionem nondum baptizatos vidi, aliùs, & perfectius remunerare scio, sicut eorum exigit fides. Quia est alia ignorantia malitia alia pietatis, & difficultatis. Quæ omnia nouit pensare Deus, qui omnium nouit corda.*

25 In posteriori autem loco hæc habentur sub persona etiam Christi, *Quid dixit tibi ille frater loquax? Respondit illa. Quod Gentiles, qui non vocati fuerunt ad vineam, nullo modo habebunt fructum de vinea. Respondit Dominus, dic illi, veniet tempus, quo fiet vnus vnus, & vnus pastor, vna fides, & vna clara cognitio Dei, & tunc multi, qui vocati fuerunt ad vineam, reprobabuntur, qui verò non vocati fuerunt, & tamen iuxta possibilitatem suam laborauerunt, ut vocarentur, percipient quidem à Deo in suppliciis aliquam misericordiam & gratiam releuamini, quamuis ipsam vineam non intrabunt.*

26 Legi, & relegi sæpiùs vtrumque locum, nihilque dispicio, quod vel verbo specie faueat Columbo. Nam in posteriori dicitur, Gentiles, qui non vocati sunt ad vineam, laborauerunt tamen, quantum in se erat, ut vocarentur, non intraturos in vineam, neque habituros eius fructum, id est, cœleste regnum, sed futuros in suppliciis ob peccata, scilicet aliqua lethalia, quæ commiserint; ea verò supplicia infligenda ipsis maiori cum misericordia, & gratia reuelaminis, quàm si non laborassent. Non caret hæc doctrina suis difficultatibus; sed quo ad mediam stationem eorum Gentilium extra cœli, Infernique sedes, extra itatum æternæ gloriæ, & æternæ pœnæ sensus, nullum apparet vestigium, quod odoretur Columbus.

27 Priorem locum expendit Gonzalvus Durantus Interpres Reuelationum S. Brigittæ, aduertitque, fieri ibi comparisonem inter Gentiles, Iudæos, & Christianos malos, eoque omnes fore damnandos exprimi, quamuis Gentilium iudicium erit in maiori misericordia, & cum inflictione leuioris, seu minoris pœnæ æternæ tam damni, quàm sensus, si à lege naturali omninò recesserint, aut si ad eam non omninò accesserint in suis actionibus, quia cum caruerint subsidiis ac directione legis scriptæ, & Euangelicæ, digniores sunt minori multa, quàm Iudæi, & Christiani fontes. Dicit quis, agi etiam de Gentilibus, quorum voluntas & actio erat, & est secundum iustitiam, & contra peccatum. Fateor, sed & de his asseritur, *habituros cum minùs malis Christianis iudicium misericordia in suppliciis.* Christiani autem minùs mali non residebunt in loco medio, sed in Inferno, si obierint cum peccato lethali, aut si absque reatu eius criminis decesserint, manebunt in Emphyreo, etiam si priùs ob pœnæ temporalis reatum Purgatorij flammæ subierint, maiorem Dei misericordiam experti siue in Inferno, siue in Purgatorio, quàm alij Christiani nequioris vitæ. Quare nec Gentiles, de quibus procedit replica, medium eum locum tenebunt; quicquid sit, an ad tempus punientur in Purgatorio, an æternum in Inferno, sed vtrouque leuioribus pœnis; ad tempus quidem in Purgatorio, si contingere possit, ut denascantur non fœdati vnquam culpa graui contra legem naturæ, & præuenti à Deo iis, quæ sunt necessaria, ut post expiatis in Purgatorio leues noxas admittantur ad regnum cœleste; aut æternum in Inferno, si dictamini rationis non obsecundarint in omnibus grauibus naturalis legis præceptis, licet in multis obtemperarint. Et hanc præhabeo explicationem indicatam à Duranto. Dices rursus, non congruere cum hac explicatione verba illa, *Istos ego... aliùs, & perfectius remunerare scio, sicut eorum exigit fides.* Nam punitio in Inferno minimè est remuneratio. Respondeo, in illis verbis sermonem iam esse de Gentilibus, quibus ad salutem proficit Baptismi votum.

28 Ex his patet, S. Brigittæ reuelationes propitias non esse Columbo, contra quem & Seyfellum, omittam multa, quæ à præsentis instituto aliena sunt: attingit aliqua Franciscus Collins lib. 1. de Animabus Paganorum cap. 11. & 12. Quare ea solum argumenta vsurpabo, quibus perpetuus status, & locus medius inter gloriam cœlestem, & Inferni pœnas adultis competens ostendatur prorsus improbabilis, ut à grauiori censura abstinere. Audiat in primis S. Augustinus lib. 1. de ciuitate Dei c. 25. inquit de adultis, *qui in regni Dei possessione nunquam erunt, æterno supplicio tenebuntur, quia non est locus medius, ubi non sit in supplicio, qui illo non*

fuerit constitutus in regno. ser. 14. de verbis Apostol. Cum terreret Paulus Apostolus homines, non paruulos non baptizatos, sed scelestos, facinorosos, cõtaminatos, perditos, non eos terruit, quòd erunt in igne sempiterno, quò sine dubio ibunt, si non corriguntur; sed tantum terruit, quia in regno non erunt, ut cum viderent se perdere spem regni, non viderent esse consequens, nisi poenam ignis aeterni. : : . Non dixit, illi & illi, tales, & tales, igne aeterno torquebuntur, sed regnum Dei non possidebunt. Subtracta dextra, non remanebit nisi sinistra. Vnde autem euadunt ab igne sempiterno non ob aliud, nisi quia erunt in regno. Legatur idem S. Doct. lib. 3. de Anima, & eius origine, ad Vincent. Victorem, c. 11. Et in multis locis. Licet agens de paruulis non baptizatis, docet, non ire, neque manfuros inter cælum, & terram, neque fortiri statum medium inter regnum cælorum, & damnationem ad Inferos, quod æquè assereret de adultis; auctoritate tẽque Scripturæ, & rationes, quibus vtitur, non minus vigentes sunt pro adultis, quàm pro paruulis. S. Anselmus lib. de conceptu Virginali c. 22. ait, Post diem Iudicij nullus erit Angelus, aut homo, nisi aut in regno Dei, aut in Inferno; & c. 27. omnis homo aut saluatur, aut damnatur. Omnis homo, qui saluatur, ad regnum cælorum admittitur, & omnis, qui damnatur; ab eo excluditur. S. Antoninus 3. p. Historiali tit. 2. 1. cap. 5. §. 2. delapsus in sermonem de Dante Poëta, tripartitòque eius opere continente Infernum, Purgatorium, & Paradisum, scribit hæc maximè notanda: *In hoc videtur Dantes errasse non parùm, quia antiquos Sapientes, Philosophos, Poëtas, Rhetores infideles, ut Democritum, Pythagoram, Anaxagoram, Platonem, Socratem, Aristotelem, Homerum, Virgilium, Ciceronem, & alios describit esse in Campis Elysiis, ubi etsi non in gloria, tamen sine pœna existant: cum secundum fidem Catholicam non sit dare talem statum in tali vita, quoad illos, qui habentes iam vsum rationis de hac luce migrarunt. Sed aut ad cælum euolant purgati ab omni reatu in exitu suo, aut obnoxii post purgationem ad paradisum ascendunt. Cateri verò ad inferna descendunt, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat pœnarum immensarum, ex quibus nulla est redemptio, vel diminutio, vel alleviatio.* Hucusque S. Antoninus.

29 Cuius, & SS. Augustini, Anselmi, aliorumque Patrum, quos prætereo, motiuum præcipuum illud fuit, quia in sacris Litteris duo tantum proponuntur iudicandorum ordines in extremo iudicio. Vnus, qui sit à dextris, alter, qui sit à sinistris; vnus eorum, quibus dicit Christus, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Alter eorum, quibus dicit, *Ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius,* Ita refertur Matthæi 25. vers. 34. & 41. Concluditque Christus in v. 46. *& ibunt hi in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam.* Neque opponas plures Theologos sentire, paruulos in scelestos peccato originali, qui non possidebunt regnum, non ideò ituros in ignem aeternum, quare sicut in ea sententia verbis Christi conueniens apratur interpretatio, ita in hac alia non deerit. Non, inquam, opponas; nam multò plures Theologi cõtendunt, paruulos illos ituros in ignis aeterni locum, vel in proximum aliquem intra terræ viscera, licet cum exemptione ab ignis tortura, quam nonnulli etiam admittunt. Et omnibus in confesso est, Verba Christi, quoad adultos, nullam permittere exceptionem; quatenus certum sit, adultum quemque auditorum sententiam vel regni, vel cru-

ciatus ignis aeterni, etsi de infidelibus asseratur à quibusdam non discussionis, sed solius damnationis iudicio fore iudicandos in extremo die. Et hæc factis aduersus Claudium Scysselum, Hieronymumque Columbium.

30 Liber adiungere duo, vel tria Corollaria. Primum cum Alfonso Ciacone in tract. de Traiano, ad preces D. Gregorij liberato pag. 23. & 24. si ea historia, memoriæ prodita inter vulgatos alios à Ioanne Saresberienti l. 5. de nugis Curialium c. 8. sit vera, non putandum esse cum Ioanne Diacono lib. 2. vitæ S. Gregorij cap. 44. sic ereptum Traianum, ut modò, & post diem Iudicij maneat in Inferno, sed quin sentiat ignis tormenta. Etenim post diem illum quiuis adultus existet vel in Empyreo, vel in Inferno, ibique igne cruciabitur.

31 Secundum, dum Theologi ad 1. 2. S. Thomæ quæst. 89. art. 6. disputant, an puer perueniens ad vsum rationis, quin ab originali peccato sit expiatus, possit decedere cum adiuncto solo peccato veniali, discurrendum esse cautè ab his, qui affirmatiuè respondent, quantum ad locum, in quo post iudicium manebit. Legatur Salas tract. 13. ad 1. 2. disp. 18. sect. 7.

32 Tertium, si ad peccati lethalis grauisque Theologicè, cui soli æterna sensus pœna debetur, opus sit aduertentia ad Deum, & contingere possit ut Gentilis aliquis toto vitæ decursu habeat inuincibilem ignorantiam veri Dei, moriaturque patratò homicidio v. g. aliisve sceleribus enormibus contra naturæ rationalis dictamen, theologizandum esse circumspèctè circa locum, quò deferetur anima, & in quo residebit post diem Iudicij. Audiui quendam Neothericum dicentem, eius Gentilis animam deportandam in secessum Lymbi puerorum, ubi patiatur æternam damni pœnam, & temporalem sensus, vel deferendam in Purgatorium, ubi persoluat temporalem ob crimina personalia contra naturam rationalem, indeque transferendam ad Limbum puerorum, ubi subeat æternam ob peccatum originale. Sed præterquam quòd hæc transportatio ex vno loco ad alium, & illa eiusdem loci ad diuersa officia destinatio videantur commentitiæ, adulti homines, vel in sedibus cælestibus, vel in Inferni cauernis, ignisque tormentis debent constitui post vniuersale Iudicium.

SECTIO VII.

Humanorum corporum in Cælo existentia comprobatur ex prophanis litteris.

33 **I**N Romanis nihil magis decantatum, quàm receptio Romuli in cælum. Ex adulatione quidem fabulosa, ut inquit S. Augustinus lib. 3. de Ciuitate Dei c. 15. Sed quibus verbis fabulam confignent antiqui nonnulli, videamus. Liiui lib. 1. scribit, *His immortalibus editis operibus, cum ad exercitum recensendum, concionem in Campo ad Capra paludem haberet, subito coorta tempestas cum magno fragore, tonitribusque tam denso Regem operuit nimbo, ut conspectum eius concioni abstulerit, nec deinde in terris Romulus fuit*

Ouidius lib. 2. Fastorum canit,

Nam Pater armipotens, postquam noua moenia vidit,

*Multaque Romulcæ bella peracta manu,
Iuppiter, inquit, habet Romana potentia vires,
Sanguinis officio non eget illa mei.*

Redde

*Redde patri natum, quamvis intercidit alter,
Pro se, proque Remo, qui mihi restat, erit.
Vnus erit, quem tu tolles ad sydera cœli
Tu mihi dixisti, sint rata dicta Iouis.
Iuppiter annuerat, nutu tremefactus uterque
Est polus, & cœli pondera nouit Atlas.*

Similia habet lib. 4. Metamorphos. Accinit Horat.
lib. 4. carminum Ode 3.

*— protinus & graues
Iras, & inuisum nepotem,
Troica, quem peperit sacerdos;
Marti redonabo. Illum ego lucidas
Inire sedes, ducere noctaris
Succos, & adscribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.*

Satis hæc sint in Specimen ascendentis Romuli ad
cœlum, *scalis mendacij*, vt ait Tertullianus lib. 4.
contra Marcionem. Inde mos, de quo Noster Iu-
lius Cæsar Bullengerus in Imperatore Romano
lib. 1. cap. 10. producendaliquem, qui Imperato-
rum animas è rogo in cœlum ascendentes iuratus
diceret. Quod etiam de animabus Pauli Æmilij,
ac Pompeij Magni fabulantur Silius, & Lucanus:
refertque Herodianus lib. 4. Historiarum, solitam è
pyra demitti aquilam, quæ in cœlum credebatur
ipsam Principis animam deferre.

34 Plutarchus in vita Romuli putat figmentum
illud germanum cum fabulis apud Græcos de Aristeæ
Proconnescio, & Cleomede Astypalensi: & Alce-
mena: Huiuscemodi multa fabulantur commenti-
tia, ea, que natura mortalia sunt inter cœlestia recen-
sentes. Addit paulò post, Adimere semel virtuti di-
uinitatem, nefas, & iliberale; rursus in cœlo locare ter-
ram stultum sit. Relinquende igitur fabula, cum rem
ipsam teneamus, vt ait Pindarus,

*Omnium corpus tenetur morte pallida,
Mens restans aternitatis effigiem tenet.*

*Ea enim ex Diis est sola, inde eius ortus, eodem est &
reditus: non quidem comitate corpore, verum ubi planè
à corpore explicata sit, & seiuncta, euaseritque iam
vndeque pura, carne exuta, & munda. Aridus
enim hic animus est, vt vult Heraclitus præstantissi-
mus, qui ex corpore, vt è nube fulgur, exilit: commix-
tus vero corpori, & implicitus velut vapor grauis, ne-
bulosusque agrè accenditur, & supera petit. Non
sunt ergo bonorum corpora contra legem naturæ vnà
cum animo in cœlo collocanda; sed virtutes, atque animi
natura & iudicio diuino ex hominibus inter Heroas,
& Heroibus inter lares, ex laribus, si semel sicut in
initiationibus lustrati sunt, & purgati, omni deposita
conditione mortali, & dolore, non publica lege, sed re-
ipsa, & consentanea ratione in numerum referendi
sunt Deorum, optimum, & beatissimum finem adepti.
Hactenus Plutarchus. Et ante ipsum Cicero asse-
ueravit, Herculem, & Romulum ex hominibus
Deos factos esse: eorum tamen corpora non fuisse
elata in cœlum. Neque enim natura pateretur, vt id,
quod esset à terra, nisi in terra maneret. Ita ex Cice-
rone refert S. Augustinus lib. 2. 2. de Ciuitate Dei
cap. 4. respondens (vt & in lib. de fide & Symbolo
cap. 6.) appositæ rationi, quatenus ea aliqui ute-
bantur ad improbandam Christianam fidem de
glorificatorum corporum in cœlo existentia post
Resurrectionem. Eucherius etiam lib. 1. in Ge-
nesim cap. 1. v. 7. ait, Ex pondere elementorum multi
Philosophorum resurrectionem carnis illudentes, non
posse fieri inquit, vt homo, qui utique ex terra fa-
ctus est, sit in cœlo. Sed hos veritas conuincit, qui fa-
cit multa animalia terrena volitare in aère, & aquam*

*esse supra aërem, & ignem, quod est utique quantum
elementum esse in terra.*

35 De Herculis corpore nugantur Græci ab Æs-
culapio sanitati redditum, & ita in cœlis locatum,
vt obseruat Viues in locum præcitatum S. Augusti-
ni. Hinc, Authore Plinio lib. 3. 5. historia naturalis
cap. 11. Artemon depinxit Herculem ab Oeta monte
Doridos exusta mortalitate consensu Deorum in cœ-
lum euntem. Hinc Ouidius lib. 9. Metamorphos.
modulatur,

*— ubi mortales Tirynthius exiit artus
Parte sui meliore viget, maiorque videri
Cœpit, & angusta fieri granitate verendus,
Quem Pater omnipotens inter caua nubila raptum
Quadriungo curru radiantibus intulit astris,
Sensit Atlas pondus —*

Et Philippus Byzantius apud Natalem Comitem
lib. 7. Mythologia,

*Augias me non fugit, non cerua, volucres,
Cerberus eductus, nunc sed Olympus habet.*

Felicio Musa Boëtius lib. 4. de consolatione Phi-
losophiæ metro. 7.

*Vltimi calum meruit laboris,
Ite nunc fortes, ubi celsa magni
Ducit exempli via, cur inertes
Terganudatis? Superata tellus
Sydera donat. —*

Iuuenalis Satyra 11. Loquens de Ænea, & Her-
cule ait,

Alter aquis, alter flammis ad sydera missus.

Vbi notat Ioannes Britannicus ex Dionysio, cor-
pus Æneæ nunquam apparuisse, inito prælio cum
Mezentio Etruscorum Rege non procul à Lauino;
indèque ortam nonnullorum opinionem, quod
statim fuerit relatus in Deos. Videatur noster ex-
cultissimus Cerda ad lib. 12. Æneidos vers. 794.
Nósque ad Herculem reuertamur.

36 Narrat ex Græcis Lactantius lib. 1. Diuina-
rum Institutionum cap. 18. Virtutem esse, que ho-
minem tollat in cœlum, non illam, de qua Philosophi
differunt, sed hanc corporalem, que dicitur fortitudo;
que quoniam præcipua in Hercule fuit, immortalita-
tem meruisse creditur: Hunc à rogo, quo viuum se
ipsum combusserat, ascendisse in cœlum putauerunt.
S. Theophilus Antiochenus lib. 1. ad Autholycum
ex Herculis credita ab Ethnicis fabella conatur tra-
here ad Resurrectionis fidem, Si credis, inquit,
Herculem, quem flamma absumpsit, viuere, Æscula-
pium fulmine tactum vitæ restitutum, que dementia
est, nolle dare fidem illis, que Deo loquitur?

37 De Apollonio Tyanæo prodit memoriæ
Philostratus lib. 8. c. 12. Cum ipse templum (Dictææ
Matris apud Cretam) intrasset: Vox quasi cantan-
tium Virginum in templo est audita. Erant verò can-
tantium verba huiusmodi: Veni de terra, veni, in cœ-
lum ascende, sicut desuper in terram venisti. & cap. 13.
addit, Sepulchrum autem tanti viri, aut sepulchrale
nusquam vidi, quamuis magnam habitabilis terra
partem peragrauerim. Hæc propter Eusebius Cæ-
sariensis in Hieroclem ait, Cum tantum caliginis de
illius (scilicet Apollonij) morte nobis offundat
Philostratus; vult tamen eundem viuum ad Superos
conscendisse. Tribonianus Ethnicus & impius ho-
mo persuadere voluit Iustiniano primo huius no-
minis Imperatori, Eum non moriturum, sed cum car-
ne in cœlum assumptum iri. Ita in Triboniano ha-
bet Lexicon Suidæ.

38 Alexander Magnus, vt ex Ioanne Monacho
tradit Ludouicus Cælius lib. 3. Lectionum anti-
quarum conscius famæ, quæ de aliis Heroibus
sublatis

sublatis ad æthera ferebatur, cum iaceret conclamatus planè, voluit clam in Euphratem se demergere, ut opinionem post se relinqueret, ceu morbo non foret assumptus, sed integer ad Deos abiisset. Et quidem Ethnicos tanta gloriæ ambitio inuasit, ut quò Dij haberentur, in cladem aliquam voluntarij incurrerent ea cautione, ut à nemine alio viderentur. Quò fiebat, ut cum disparuissent, putarentur rapti, adscriptique in Deos. Sic prælaudatus Cerda, qui exemplis Romuli, Empedoclis, & Iuliani hanc illustrat observationem.

39 Simon Magus irritò conatu Romæ aggressus est in cælum auolare, vnde se venisse gloriabatur. Sic refertur in Ecclesiasticis historiis. Trecenti circiter Anabaptistæ, Simiæ Simonis, ascendentes in excellum montem prope Abbacellam in Heluetiis iactitabant, assumendos se illinc in cælum corpore simul, & anima, ut narrat Ecclesiasticorum Annalium cõtinuator Henricus Spondanus anno 1527. num. 18. De Antichristo in Glossa Ordinaria ad caput 11. Danielis hæc habentur, *Veniet usque ad summitatem montis Oliueti, vnde ascendit Christus in cælum, tanquam inde ascensurus in altum virtutis Damonis ipsum portantis.* Cogitationem istam Glossatoris non pugnaturam cum Danielis textu in v. 45. capituli illius 11. admittit Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 9. c. 7. Si dicatur Antichristus voliturus in cælum ascendere, à Dæmone persuasus, mox reuersurus, ut ab exercitu maior de eius sanctitate, & potentia concipiatur æstimatio.

40 Ad sectionis clausulam non possum non exarare memorati supra Hieroclis Philosophi Stoici Interpretis Pythagoræorum versuum quædam verba, in quibus loquens de anima, *que veritatem, atque virtutem adeptæ sit, quæque accomodatè ad doctrinam Pythagoricam transmigratit ex vno corpore mortali ad aliud immortale, ait: Quia congenitum corpus habet, etiam loco indiget, in quo astrimore, atque ordine veluti sedem exquirat. Conueniat verò corpori eiusmodi locus ille, qui proximè sub Luna sequitur, tanquam corporibus quidem corruptioni obnoxius superior, inferior autem cælestibus, quem liberum, at heretum nominant Pythagorici, at heretum quidem tanquam materia expers, atque æternum corpus; liberum autem tanquam materialium perturbationum vacuum.* En apud Gentilem Philosophum existentiam immortalium corporum humanorum, si non in cælo, saltem prope cælum.

SECTIO VIII.

Quem situm habebunt in Empyreo homines glorificati?

41 **C**ommemoratos intra, & non supra Empyreum, suppono ex sect. 2. Exercitat. 18. Iam verò agendum est de situ, quem ibi seruant. Fore, ut frequenter stent, creditur communiter à Theologis, maxime ab Scoto in 4. dist. 49. q. 1. in 4. p. v. *ad primum dico* Bassolio ibidem q. 2. art. 3. Mayrone in 4. dist. 48. q. 1. art. 6. Nyffe in Resolutione Theologorum tract. 7. parte, & portione 3. q. etiam 3. de beatitudine corporis, Guillelmo Votrilong. in 4. dist. 49. art. 3. Salmerone tom. 11. tract. 35. pag. 360. Carthagena lib. 15. homil. 7. Pelbarto in Pomerio sermonum de B. Virgine lib. 10. parte 2. art. & cap. 1. Francisco Sonnio lib. 2. demonstrationum Religionis Christianæ tract. 5. c. 8. Ludouico Soromaio in 1. ad Timoth. cap. 2. v. 7.

Caietano in Acta cap. 7. v. 55. rursus in 3. p. q. 58. art. 1. Medina ibi, Suario tomo 2. in 3. part. disp. 51. sect. 3. verè. *Nihilominus* Granado 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 5. sect. 4. n. 22. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 4. punct. & propositione 3. n. 4. Felici cap. 6. de Beatitudine difficult. 3. num. 14. Maldonato in Marcum 16. v. 19. & Expositione in Psalm. 109. vers. 1. Azorio 2. part. summæ lib. 1. capite 12. quæst. 14. Henriquez libr. 8. Summæ c. 27. §. 4. Cornel. in Acta c. 7. v. 55. & in Sapien-tiam cap. 5. vers. 1. Gordono item, nec non Guilielmo Estio in Acta, Francisco Luca in c. 16. Marci vers. 19.

42 Probatum primò ab exemplo Christi, quem S. Stephanus vidit *stantem à Dextris Dei* in cælo, ut narratur Actorum 7. v. 55. & 56. Quæ verba in sensu proprio intelliguntur à Patribus apud Maldonatum Expositione in Psalm. 109. v. 1. & apud Suarium, v. *quarto explicandum est*, adduciturque specialiter ab Scoto S. Augustinus in lib. de Symbolo. Neque immeritò sic intelliguntur à Patribus; cum S. Stephanus, ut ostenderet, quàm apertè & distinctè cernebat Christum, etsi adedò distantem, & circumstantium oculis omninò occultum, videatur significare voluisse corporis positionem, in qua eum cernebat. Eritque friuolum dicere, Christum antea sedisse; tunc autem surrexisse, ut stans cerne-retur à S. Stephano.

43 Sed tamen Arator lib. 2. historiæ Apostolicæ indicat id vltimum (ut omittam alios Patres videntes apud Lorinum) dum canit,

*Nelateat quod Christus agat pro Martyre, surgis,
Quem tunc stare videt, confessio nostra sedentem
Cum soleat celebrare magis.*

Et plures Patres interpretantur S. Stephani verba, de statione metaphorica, & non de corporali, ac propria: uti *à Dextris Dei* debet sic ab omnibus explicari. Præterea ut ex multis Scripturæ sacræ testimoniis confirmat Maldonatus in Matth. 28. vers. 3. *standi* verbum latinè, & Græcè non semper rectum corporis habitum, sed solam aliquando præsentiam, solam aliquando quietem significat, etsi sedeat, qui præsens, aut quietus est. S. Augustinus in lib. 1. de Symbolo ad Cathecumenos c. 4. tantum docet, ut dum confitemur, Christum *sedere ad dexteram Patris*, intelligamus idem esse *sedere*, ac habitare. In altero autem lib. v. nico de fide & Symbolo cap. 7. admonet, ut sub voce *sedendi ad dexteram Dei Patris*, non accipiamus in Patre positionem, aut dexteram corpoream. Quò denique S. Stephanus voluerit significare corporis habitum, quo Christum conspiciebat, ponderatur acutè à Maldonato, & Suario, poterit tamen ab Adversariis negari.

44 Probatum secundò; quia stare, perfecti, & bene valentis est; sedere autem, vel iacere, infirmi, languidi, aut lassi est: neque enim nisi aut quiescendi, aut cibi, somnive capiendi, aut alterius necessitatis causa sedemus, aut iacemus. Stare, naturalis hominis habitus est. Quare cum corpora gloriosa sint maxime valentia, & ob impossibilitatem incapacia defatigationis, stabunt frequentius. Ex agilitate conatur Scotus suadere idiplum; *nam inclinatio partium*, inquit ille, *videtur repugnare agilitati. Sed erectio, sine statio videtur esse situs conueniens corpori, in quantum est instrumentum anime, quia tunc magis promptum est, & aptum ad operationem.* Imò addit Scorus, *Vnde & iacere, magis videtur esse situs naturalis corpori humano, quàm sedere; quod includit curuitatem partium.*

45 Cæterùm his vt summùm euincitur, necessarium non esse Beatis hominibus, vt sedeant; non verò non posse sedere pro suo libito. Sic Christus indicaturus sedebit, vt tradit Suarez disp. 57. sect. 3. v. vltimo, Henriquez lib. vlt. de fine hominis, c. 25. §. 4. Figuturus in Psalm 9. v. 9. & complures alij: vt autem ait S. Petrus Chrylogus serm. 83. *non ad requiem fatigati, sed ad auctoritatem Iudicis.* Sic Angelus, qui iuxta Matth. 28. v. 2. *descendit de cælo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eum,* quin vlla illi inesset lassitudo, vt expendit idem Chrylogus serm. 74. Dixi, vt summùm euincitur, nam quemadmodùm motus localis in corporibus glorificatis non arguet imperfectionem, ita nec sessio, vt enim ille non erit ex indigentia, sed ad virtutis declarationem, & omninò arbitrarius, ita hæc non erit ex defatigatione, aut alterius necessitatis causa, sed ad dignitatis ostensionem, & prorsus voluntaria. Neque agilitas beatorum hominum retardabitur aliquantulum ex inclinatione partium corporis, quippe ex S. Augustino lib. 13. de Ciuitate Dei cap. 18. tribuet Deus animis perfectissimè beatis, vt *quamuis terrena, tamen incorruptibilia iam corpora, ubi volunt, ponant, & quò volunt, agant, situm, motuque facillimo.* Surgent quidem, vt moueantur motu siue progressiuo, siue simplici, si antea sedebant; sed surgent velocissimè; quia *ubi vult spiritus, ibi pròtinus erit corpus,* iuxta eundem Augustinum lib. 22. cap. 30. Neque sessio impediat corporeas operationes, quas in Empyreo habituri sint beati homines: quòd si ad aliquas statio erit positio magis accommoda, surgent semper, ac velint. An autem aliquando iacebunt? dicam postea.

46 P. Mendoza lib. 4. Viridarij problemate 1. num. 3. decernit, Beatos sessuros. Aduocat Lorinum Patronum. Fides sit apud ipsum; nam ego nec professione, nec pro statione corporali video stare in cap. 7. Actorum v. 55. & 56. Quò loci citatur. Fundamenta Mendozæ sunt isthæc. Primum, ille situs est præstantior, magis que homini connaturalis, qui est ipsi peculiaris, neque aliis conuenit animantibus, nisi forè impropriè; sed hic est sessio: Ergo competet beatis hominibus ordinariè. Nam *quòd unicuique secundum naturam est, id & magis proprium ei est, & cognatum, adde etiam gratius,* vt ait Antoninus Philosophus, & Imperator Romanus, lib. 8. de vita sua.

47 Secundum, ille situs videtur excellentior, qui apud homines pluris habetur. Sed magnus est honor sedere apud Principes. Vnde in signum honoris Matth. 19. Lucæ 22. pollicitus est Christus Apostolis, quòd sessuri sint secum, vt vnà iudicent in extremo die: quæ promissio intelligitur de sessione corporali, ac propria in sedibus aëreis splendidissimis ab Interpretibus Biblicis, & Theologis communiter. Legantur inter alios Maldonatus in cap. 18. Matth. Salmeron tom. 4. part. 3. tract. 25. Sotus in 4. dist. 47. quæst. 2. art. 5. in 1. conclus. Suarez disp. 57. sect. 4. v. vltimo. Valentia tom. 4. disp. 11. quæst. 4. punct. 1. & 2. Granadus 2. part. controu. 13. de Nouissimis tract. 4. disp. 7. num. 3. Cùm ergo beatos homines in Empyreo Christus Princeps profecturus sit eximio honore, sequitur, & ibi sessuros.

48 Idque confirmari potest ex Paulo ad Ephesios 2. v. 6. vbi ait, *Deum conuiuificasse nos Christo, & conresuscitasse, & consedere facisse in cælestibus in Christo IESU:* qui Matth. 20. v. 23. & Apocalypsis 3. v. 21. dixit, *sedere :::: ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus pa-*

raturum est à Patre meo. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo. Confirmari etiam potest ex Ruperto lib. 1. comment. in Genes. cap. 6. affirmante de Christo Pontifice summo, qui penetrauit cælos, *localem ibi esse, & localiter sedere secundum verum hominis corpus:* nec non ex S. Damasceno lib. 4. de fide cap. 2. scribente, *A dextris Dei, & Patris sedere dicimus Christum corporaliter; verum non localem dexteram Patris dicimus:* Demùm ex Abulenti, qui in cap. 25. Matthæi q. 297. ait, *ad ostendendam istam tranquillitatem, & quietem suam, Christus in iudicio generali erit melius sedens, quàm aliter. Et ita dicitur de Christo, quòd statim vt assumptus est in cælum, sedit à dextris Dei, Marci 16. cap. & ad Hebraeos 1. cap.*

49 Sed ad primum fundamentum responderi potest, neque aliis animantibus, nisi homini, propriè conuenire, quòd stent erecto corpore, vt enim canit Ouidius lib. 1. Metam.

*Pronaque cùm spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit* —————

& vt S. Basilius homil. 9. in Exameron expendit, alloquens hominem, *Qualis nam est animantium quadrupedum forma? Caput illis ad humum est prouum, ad ventrem spectat, voluptatem omnibus modis persequitur. Caput tuum ad ipsum cælum exurgit, oculi tui res supernas conspiciunt.* Adde, etsi sessio sit peculiaris homini, & magis, quàm statio, non sequi præstantiorem esse situm, quàm hæc: neque item sequi debere hominem beatum habere semper illam; satis namque est, si pro suo arbitrio valeat habere.

50 Ad secundum, esse quidem magnum honorem sedere coram Principe, quando Princeps ipse sedet; cùm ergo non probetur, Christum sessurum, nihil concludi. Et licet Christus sederet, satis honoris haberent cælestes Procetes, si possent sedere, quoties eis placeret. Qui in sacris Litteris eatenus dicuntur sessuri, vt docemur à S. Thoma 3. p. q. 58. art. 3. quatenus cælesti beatitudine fruentes & potissimis bonis Dei pro maiori vel minori meritorum dignitate habitabunt cum Christo, quieti, ac securi. Adde, sediũ & sedendi voces vsurpari frequenter pro habitatione, vt Petrus Faber probat in Dodecameron pag. 275. ex Iuribus, Cicerone, Classicisque aliis Auctoribus. S. Damascenus, & Rupertus, possunt facile (non sic Abulenti) explicari, vt solùm velint, Christum existere in cælo localiter secundum corpus.

51 Proposui ob oculos, & examina vtriusque opinionis fundamenta. Ne pro vna potiùs, quàm pro alia ferrem iudicium, retardabat nonnihil S. Augustinus lib. de fide, & Symbolo cap. 6. sic loquens de Christo, cuius, & aliorum beatorum hominum, eadem quoad hoc videtur esse ratio, *Credimus in cælum ascendisse; sed ubi, & quomodo sit in cælo corpus Dominicum, curiosissimum est, & supernacaneum querere. Tantummodò in cælo esse credendum est. Non enim est fragilitatis nostra cælorum secreta discutere; sed est nostra fidei de Domini corporis dignitate sublimia, & honesta sapere.* Hæc Augustinus, quem imitati sunt Rupertus lib. 9. de officiis diuinis c. 8. Valentia disp. 2. q. 6. punct. 1. in fine. Imò adiicit Proclus apud S. Epiphanium hæresi 64. *Delictum esse dicere in quali vita statu tunc erunt (id est post Resurrectionem) corpora, cùm neque aër, neque terra, neque alia futura sint.* Sed tamen ex causa, quam alibi tradit S. Augustinus, licebit id querere, & tractare, quia scilicet *de fide agitur Scripturarum ::: ne quisquam eloquia diuina non intelligens, cùm de hisce rebu tale aliquid*

aliquid vel inuenerit in libris nostris, vel ex illis audierit, quod perceptis assertionibus aduersari videatur, nullo modo eis cetera utilia monentibus, vel narrantibus, vel prænuntiantibus credat. Sic in lib. 2. de Genesi ad litteram cap. 9. vt respondeat ad questionem de forma, & figura cæli. Idem S. Doctor cap. 59. Enchiridij sermonem habens de non ab simili difficultate inquit; *Cum ista quaruntur, & ea, sicut potest quisque, coniectat; non inutiliter exercentur ingenia, si adhibeatur disceptatio moderata, & absit error opinantium se scire, quod nesciunt. Quid enim opus est, vt hæc, atque huiusmodi affirmantur, vel negentur, vel definiantur cum discrimine, quando sine crimine nesciuntur.* Et in l. 12. de Ciuitate Dei cap. 15. *Illam quæ vel sapientioribus in hac vita scire permisit Creator noster, vel omnino perfectis in alia vita scienda permisit, ultra vires meas esse profiteor, sed ideo putari sine affirmatione tractanda, vt qui hæc legunt videant, à quibus questionum periculis debeant temperare, nec ad omnia se idoneos arbitrentur; potiusque intelligant, quàm sit Apostolo obtemperandum præcipienti salubriter, vbi ait, Dico autem per gratiam, quæ dicta est mihi omnibus, qui sunt in vobis, non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad temperantiam, sicut unicuique Deus partitus est mensuram fidei.*

52 Coniecto itaque & ex fine præstituto à S. Augustino dico non curiosus, nec superuacaneus, fore, vt beati homines stent frequentius; & vt sedent aliquando, prout ipsis libuerit: vt quiescent ordinariè, & mouentur aliquando. Ioann. Echius homiliæ 6. de Ascensione inquit, *In cælo stare, sedere & esse possunt pro arbitrio suo.* Beati Concordat Roa cap. 1. de statu Beatorum in cælo, Ægidius Romanus quodlibet 1. quæst. 5. scribit, *Non est nobis notum, qualiter ibi (id est, in cælo) stet Christus. Si placet sibi stare, est sub ratione stantis; si sedere, sub ratione sedentis; sicut sibi placet, sic est.* Palatius in 4. dist. 44. disp. 4. anceps manet. Hieronymus Columbus in Angelica, & Humana Hierarchia lib. 4. cap. 74. num. 4. commentatur, Christum ascendentem in cælum primò verè sedisse ad Maiestatis suæ ostensionem. Et lib. 8. cap. 20. num. 4. agnoscens Thronum deputatum Christo in Empyreo ad eius insinuandam præminentiam, addit, non esse opus, vt continuò sedeat, cum vilis sit adstans à Stephano, cumque S. Ioannes in Apocalypsi cap. 5. v. 6. dicat, *vitum à se agnum stantem, & c.* 3. v. 5. affirmet ipsemet Seruator, *Ambulabunt mecum in albis,* id est, Beati: quorum ordinaria statio perplacet Columbo.

53 Si roges, an alios habebunt situs? Respondeo, iacendi situm non adeò videri ex decoro illius status, in quo quod non decebit, non erit, nec volet aliquid spiritus, quod nec spiritum possit decere, nec corpus. vt animaduertit Sanctus Augustinus lib. 22. de ciuitate Dei cap. 30. Nec admissio situm sedendi, cogimur admittere situm iacendi, nam quòd iste situm non includat partium curuitatem, vt obiciebat Scotus, neutriquam arguit, esse magis connaturalem corpori humano, quàm situm sedendi. Certè hemines iacere non solent nisi somni, ægritudinis, aut similis alterius necessitatis causa: & aliqui nec laboris, nec mortis ex ægritudine instantis causâ iacere voluerunt. Hinc illa, *Non decet Caesaris Præfectum, nisi stantem mori: Impetratorem stantem mori oportet.* Alexander Magnus decidit in lectum, & cognouit, quia moritur, vt legimus lib. & cap. 1. Machabæorum v. 6. & liceat cogitare necessitatem iacendi in lecto

ex inualentia prouenientem signum fuisse, inter alia, fortissimo Regi propinqui obitus.

54 Positionem genuflexionis in Beatis coram Christo Domino meditatur piè Sotus citandus à nobis sect. 1. Exercit. 32. vbi & coram Sanctissima Deipara eandem positionem extendemus. Interim mirum id non sit consideranti, Christum in vita mortali multoties genuflexisse coram Matre, vt à multis credi testatur Richardus de Sancto Laurentio lib. 3. de laudibus Virginis, & commendat Ripalda tomo 2. de ente supernatuli disput. 79. num. 64. Vnde fas sit, existimare, parem reuerentiæ cultum Deiparæ exhibendum in Empyreo aliquoties à Beatis cunctis, excepto Christo, ita quòd non solum in nomine Filij, sed & Matris omnia flectantur in cælo, in terra, & in inferno, vt ait Gerson apud Ripaldam. Si situs iacendi aliquando in faciem ordinetur ad venerationem Regis, & Reginae cælorum, non apparet, cur glorificata corpora nequeant illum habere.

55 Hieronymus Columbus in illo num. 4. hæc habet, *Neque Beatorum statui quoque repugnat, vt flectant genua ante Deum pro gratiarum actione acceptæ gratiæ, & gloriæ beneficij: quod mox peracto iudicio quando resurgentes primùm caelestes sedes penetrabunt, procul dubio ab omnibus hominibus unâ cum Christo agendum fore ex verbis Apostoli instrumur 1. Cor. m. cap. 15. vers. 28. Cum autem subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia in omnibus.* Hactenus ex Columbo; cui non debuisset esse tam certa ea Christi genuflexio; solus namque ipse ita intellexit verba Apostoli; & præposterè quidè, alioqui genuflexio Christi foret æterna in cælo, vti erit Patri subiectio secundum humanitatem. S. Gregorius Nazianzenus, qui oratione 36. renuit admittere nunc in Christo orationem ad Patrem cum supplicii corporis gestu, *Eodem modo (sic Theologus) Aduocatum quoque IESVM, non vt nostra causa sese ad Patris pedes aduoluentem, seruilique modo abiicientem: Procul sit ista seruilis sanè suspicio: fortè non patienti animo illam Christi post iudicium genuflexionem audiret. Cuius doctrina instructus Noster Maximilianus Sandæus, inquit in Theologia Iuridica, commentatione 25. Caue cum patronum nostrum in cælis perorantem, ac deprecantem audis, concipias illum vt genuflexum ante Patrem.*

SECTIO IX.

An locorum ordinem seruabunt in Empyreo homines glorificati?

56 **S**ummoperè miror Ioannem Arboreum lib. 3. Theosophiæ c. 18. dicentem, *Absurdissimum esse fateri, quòd corpora immortalia, impassibilia, spiritualia, & glorificata post resurrectionem in sedibus æternis occuparent locum, & à se inuicem, & sin distarent: & hinc arguentem posse penetrari corpora.* Miror, inquam, nam quis credat, glorificata habitura continuò inter sese penetrationem? Imò teste Soto in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 6. in 3. conclus. *Nullus Theologorum admittit, vnum corpus gloriosum posse penetrare cum alio glorioso; nec admittendum est, quia est contra illorum corporum decentiam, & decorem.* Superfluum esset in re apud omnes antiquos, & recètes Theologos confessi

confessa allegare speciatim aliquos : & plurium copias recensuit Agidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 5. quæst. 6. artic. 6. §. 1. num. 3. §. 2. num. 6. Cuius veritatis duas reddit rationes S. Thomas in 4. distinct. 44. quæst. & artic. 2. quæstiuicula 4. Prima, quia inter corpora glorificata debitus ordo distinctionem locorum requirit. Secunda, quia Beatus vnus homo non se opponer alteri, neque tentabit incedere per spatium ab altero occupatum. Quare etsi non repugnet diuinitus ea penetratio, Deus tamen non permittet, vt fiat siue intra, siue extra cœlestem curiam; vti non permittet, vt fiat inter eiusdem corporis glorificati partes, quia nimirum vtraque fieret minus conuenienter ad ordinem corporum glorificatorum, & partium inter se, & vtraque pro illo statu fieret sine vtilitate. Sanè si in Inferno, vbi nullus ordo, & vbi multò angustior est locus pro damnatorum corporibus, hæc non penetrabuntur, licet conglomerata, & compressa erunt, vt quid in Empyreo glorificatorum corporum ea continua penetratio? Arborei itaque persuasio est absurdissima, & contra Theologorum, ac Christicolarum omnium assertionem, & mentem. Noster Vasconcellius libr. 1. de Angelo Custode capite 15. parte, & num. 3. autumat, Beatorum corpora aliquando se se mutuo penetratura, vt tam intima præsentia signum sit amoris, ac benevolentiae arctioris inter ipsos. Consulti Theologiæ statuunt de hac pij, & docti hominis opinione.

57 Caietanus in 3. part. quæst. 57. artic. 5. supponens Empyreum esse Sphæricum penes superficiem etiam conuexam, & in ipsa existere cœlites, distinguit nihilominus illorum sedes, & vnicuique eò meliorem tribuit, quò merita fuerint maiora; *Nam diuina Sapientia* (inquit Eminentissimus Cardinalis) *superficiem cœli Empyrei, quamuis secundum se fecerit æqualem, secundum tamen quod venit in usum habitationis creaturarum beatarum, disposuit vnã partem quasi solium, & reliquas in ordine ad illam superiores, vel inferiores. Et sic Christus secundum corpus in illa parte solij stans, in suprema parte, supremoque loco residere dicitur, & reliqua creatura beata hinc, & inde inferiores partes tenent.* In ingeniosam hanc cogitationem accumulatur Sures multas difficultates, quibus succubere Thyæus tract. de Iudiciaria Christi apparitione cap. 26. à num. 107. Duuallius tract. de quatuor Nouissimis q. 6. artic. 4. in fine. Sed antequam ab autoritate, & ratione confirmemus, quantum ad loca altiora, & inferiora, eaque designata in Beatorum sedes, extricare oportet quæ Suario visa sunt implexa.

58 Arguit primò, si Beatorum corpora habeant sedes distinctas pro meritorum inæqualitate, cum hæc sint inuariabilia, erunt & illæ, ac proinde discedere non valebunt à locis semel possessis. Secundò, erunt plures iusti æquales in meritis: Ergo eis idem locus responderet. Tertio, multi non poterunt respicere Christum linea recta, siquidem multi erunt valde remoti à throno Christi. Quarto, Sedes occupatæ ab Angelis erunt amplissima. Quare magna spatia Empyrei erunt vacua corporibus humanis, & inter hæc erunt ingentia interualla, & quasi hiatus, cum multi Angeli extituri sint inter homines. Quintò, Angeli aut à sua beatitudine habuerunt sedes loco distinctas, aut post animarum felicitium ascensum retrocesserunt ab illis, vt potè deputatis non ipsis; sed compluribus animabus, quæ ali-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

quos ex Angelis superant in meritis. Sextò, si in cœlo esset aliquis locus designatus specialiter Christo, vacuus mansisset vsque ad eius ascensionem, & Angeli scirent Christo reseruari.

59 Ad primum respondeo, locum congruum vnicuique glorioso corpori deputatum iuxta gradum suæ dignitatis non pertinere ad præmium, secundum quòd actu continet corpus locatum, sed secundum quòd est debitus pro meritis, ita vt Beatus habeat ius existendi in illo, quot es voluerit, Quare si ab eo discedat, & interim occupetur ab alio Beato minus digno, cedit hic digniori redeunti. Et notat S. Thom. in 4. dist. 44. q. 2. art. 3. quæstiuic. 2. ad 5. manere in recedente à proprio loco gaudium de tali loco, quia nimirum fundatur in iure ad existendum in illo. Scotus etiam in 4. dist. 49. q. 14. in fine aduertit, non minui beatitudinem accidentalem, eo quòd Beatus recedet secundum libitum suum ab approximatione ad Christum; sicut aliqui modò habent propinquitatem ad Regem in camera, vel extra in aula. Vterque Doctor videtur innuere in Beato recedente à proprio loco intermitteri posse Dominici corporis intuitum materiale, licet non intermitteretur beatitudo accidentalis, & gaudium conceptum ex iure ad locum. Vtrique Doctori adhærent Tarareus, Argentinas, Vuendelinus siue in dist. 49. siue in 44. Ruiz controu. 131. in responsione ad 3. Argumentum Bassolis dist. 49. quæst. 2. art. 3. addens tamen, *nec fortè minuetur aliquid de premio accidentali Beatis hic inferius quasi ad spatiandum descensuri, quia semper possunt videre etiam Christum corporaliter, sicut vidit Stephanus :::: Et dato, quòd cœli essent clausi, adhuc visio talis posset in eis miraculose conseruari.* Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 56. n. 20. similiter concedit, Batos, quando Empyreum ad tempus exeant, habituros species impressas, quibus non tolùm Christum, sed alios etiam Beatos videant. Examinabo id latè in sect. 10. Exercit. 28.

60 Ad secundum, Beatos æquales in meritis habituros sedes in gyrò æquè proximas aut distantes à Christo. Quòd si hic in die Iudicij sedebit in eminentiori loco aëreo supra vallem Iosaphat, & Iusti pro meritorum dignitate erunt prope ipsum à dextris non penetrati inter se, neque e mixti damnatis, vt facillè intelligit ipse Suarius disp. 53. l. 3. v. *Mihi tamen, & v. vnũ verò*, necnon disp. 57. l. 4. v. *ex iis.* Quid verat sic cogitare cœtum Beatorum in cœlo tam à dextris, quàm à sinistris Christi?

61 Ad tertium, distantiam inter Christum, & quemlibet ex Beatis non fore impedimento, vt à quolibet ex propria statione cernatur, si eleuet directè oculos, cum nullum extitutum sit corpus intermedium opacum; & cum facultas visiva futura sit acutissima. Aureolus in 4. dist. 50. art. 4. proposita quorundam sententia, qui dicebant, Beatos naturaliter visuros ex Empyreum damnatos existentes in Inferno, nec impediendos propter distantiam: *quod apparet, quia Beatus in quocumque loco remotissimo sit in cœlo Empyreum videbit faciem Christi, & Matris suæ.* Proposita, inquam, hac sententia, subiungit: *Non imaginor, quòd corpora Beatorum sint ibi in tanta distantia, vt corpus Christi sit supra, corpus verò Beati infra terram.* Ratio est, quia stella est maior tota terra, & è conuerso terra est maior quoad visum. *Pone autem omnes stellas, quas simul vides in cœlo stellato, ibi esse plus, quàm mille milia stellarum.* Illa ergo pars, quæ apparet nobis supra terram, posset recipere totam terram. *Quare ergo non innumerabilem multitudinem hominum? Ec*

hinc concludit corpus Christi esse in loco determinato à Deo, neque in tanta distantia, quæ impediat naturaliter visionem. S. Bonaventura in 2. dist. 14. art. 2. q. 1. n. 17. ait, Beatos, etsi essent diuifi per totum Empyreum, habituros virtutem visiuam ad eò potentem, vt Christum videre possint, vbi-cumque sit. Non declarat Seraphicus Doctor, an ea virtus competet Beatissimis naturaliter, vel ex speciali miraculo, & eleuatione: Sed cum designata illis loca, credibilis sit, non extendenda per totum Empyreum, vt ex sequentibus sectionibus elucet; forsitan nullus Beatus ad eò distabit à Christo, vt si velit, non valeat naturaliter ipsum intueri. Cæterum si miraculo sit opus, asserit Suarius disp. 47. sect. 6. v. *sed quomodo*, non esse sibi dubium, quin corpus Christi habeat efficaciam imprimendi sui speciem visiuam in quacumque distantia: & disp. 53. sect. 3. v. *Mihi tamen* rogatus, quomodo Christus iudicaturus sedens videri, & audiri queat ab Electis, & Reprobis, siquidem multi magno interuallo distabunt? Respondet, non esse difficile Christo tanta efficacitate sui splendorem, vel speciem, aut vocem emittere, vt in tota illa distantia videri possit, & audiri, etiam si oporteat miraculosè id facere, & omnia impedimenta auferre. Cur ergo non licebit eodem modo discutere in præsentia materia?

62 Ad quartum, opus non esse occupari ab Angelis totum locum extrinsecum, ad quem possunt se extendere; sed satis esse, si cuiuslibet deputeretur locus peculiaris, ita quidem, vt non resultet immodica distantia corporum glorificatorum à Christo, & inter se. De hoc rursus in sectione sequenti.

63 Ad quintum, vtrumlibet dici posse: primum quidem; quia non est, cur à Deo qui omnia futura nouit, non fuerint concessæ Angelis sedes cum respectu ad animas Beatas cumulatori gloria donandas: secundum; quia Angeli libentissimè relinquunt sedes debitas animabus.

64 Ad sextum, etsi scirent Angeli referuari alicui locum, quem Christus postea occupauit, potuisse ipsos latere, quisnam foret. Adde, concedi à nonnullis relatis in l. 3. Exercitat. 18. non latuisse.

65 Expeditis iam difficultatibus contra distinctionem locorum in Empyreo, opus est eam ab auctoritate, & ratione confirmare. In primis S. Thomas 3. part. quæst. 57. artic. 4. & 5. manifestè sentit, corpus Christi Domini occupare altiorem locum, quàm Angeli, & reliqui Beati, adducitque in artic. 4. ex Glossa interlineari, Christum ascendisse in altum, non solum dignitate, sed etiam loco. Et licet in eo artic. vt & in cap. 14. Apocalypsis v. 18. (si eius expositionis sit Author) loquatur specialiter S. Doctor de corpore Christi; ratio, qua vitur, valet non minus pro præcellentia aliorum corporum glorificatorum in ordine corporali, seu locali penes maiorem participationem diuinæ bonitatis per gloriam. Si enim corpus Christi, quia inter cætera corpora gloriosa refulget maiori gloria, obtinet altiorem locum iuxta S. Thomam, quàm cætera: Ergo quò cætera comparata inter se maiori, aut minori refulgeant gloria, eò superiorem, aut inferiorem locum tenebunt. Sed quid ex iudiciis mentem S. Thomæ indagamus? cum in 4. dist. 44. quæst. 2. art. 3. quæstiunc. 2. inter proponendum 5. argumentum dederit nobis eam expressam conceptis his verbis: *Quanto corpus est nobilissimum, tanto debetur ei locus nobilior. Vnde corpus*

Christi, quod est nobilissimum, habet locum eminentiorem inter cætera loca, vt patet Hebraeorum 2. Excelsior cælis factus, Glossa, loco, & dignitate. Et similiter unumquodque corpus gloriosum habebit eadem ratione locum sibi convenientem secundum mensuram suæ dignitatis. En ad cæterorum Beatorum corpora ampliat, quod de Christiano dixerat.

66 S. Bonaventura multò copiosius eandem locorum distinctionem exponit. Nam in 2. distinct. 2. art. 2. in expositione litteræ num. 34. scribit, *In Empyreo cæteros excelsit Christus iam Angelos, quàm homines & loco, & dignitate. Post ipsum credimus, Beatam Virginem super omnes alios: deinde cæteri ordinantur secundum dignitatem ipsarum.* Adicit alia circa modum ordinationis commodius transcribenda à nobis in l. 6. proxima; & tam hæc, quàm illa approbantur à Nicolao de Orbellis in 2. distinct. 2. in fine quæst. 1. Vorrilongus in 2. distinct. 9. art. 3. ad 3. Busto parte 2. Rolarij sermon. 19. titul. de tertio paradisi gaudio. pagin. 528. Et videtur S. Bonaventuræ vestigijs instituisse Vignerius, dum in Institutionibus c. 14. §. 1. vers. 2. dixit. *Data sunt Angelis singulis certa sedes, & mansiones locales ad ornandum eas: Locum excellentior, siue sublimior debetur Christo: Post Christum est Diua Virgo Maria: & D. Ioseph secundum aliquos; deinde Apostoli.* Pro eadem distinctione, inæqualitate, & deputatione locorum stant apertè Parisiensis in 1. partis de Vniuerso parte 2. cap. 47. & in 2. partis parte 2. c. 80. Claudius Seiffellus in cap. 2. Luca tract. 2. Bachonius in 4. distinct. 47. art. 4. dub. 3. Sapientissima Virgo S. Theresia cap. 38. suæ vitæ, Mayo in 4. distinct. 48. quæst. 1. art. 6. Sotus distinct. 49. q. 4. articul. 7. ad 2. Valentia tom. 4. disp. 11. quæst. 1. punct. 1. vers. *Et quidem.* Tanneius, & cum eo Bonacina in 3. part. disp. 3. punct. 2. propos. 1. n. 6. iterum punct. 4. §. 1. propos. 3. num. 6. Syluester in Rosa Aurea tract. 2. Dominica 9. post Trinitatem, v. *Sed queritur* allegans Ioannem Niderium, Roa cap. 1. de statu Beatorum in cælo. Granadus 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 5. sect. 3. à n. 12. Pincus Ramiresius 2. p. M. S. vitæ Marinæ de Escobar Virginis Eximie Vallisoletanæ, & Fundatricis Recollectarum Birgittensium lib. 1. c. 42. lib. 2. c. 39. Nec absolutè discordat Suarius, vt constat ex v. *Tandem censeo.*

67 Et hanc puto esse communem Fidelium conceptionem fundatam in illis Christi apud Ioannem verbis, c. 14. v. 2. *In domo Patris mei mansiones multe sunt.* Ea enim verba aptè intelliguntur de diuersitate, & inæqualitate tum in beatitudine, tum in locis. Vnde Prudentius in Hamartigenia modulatur,

*Multa in thesauris Patris est habitatio, Christe,
Disparibus discreta locis.*

Vel ipsi deliry Ethnici diuersas, & inæquales sedes in Elisijs campis destinatas putabant beatissimis animabus. Norunt cuncti, qui librum sextum Æneidos lectitarunt. Et notat Cerda, illustrioribus animabus, secretius, amœniúsque nemus designatum à Virgilio, dum ait,

Exinde per amplum

Mittitur Elysijs, & paucis lata arua tenemus.

Illustratque id est ex Statio Pintus Ramiresius in Parallels Politicis n. 871. Adicio ex Ouidio l. 1. Metamorph. v. 178. ex Virgilio lib. 10. Æneidos v. 3. Iouem habitare in ardua cæli parte, in supremis cæli atrijs, in polo interiori, quia loci præ-
nencia

eminentia deceat ipsum, quò cæteris Diis maior, & felicior fingebatur. Sed dimissis Ethnicorum nãnis, iam Christiana persuasio

68 Probatum breuiter à ratione; quia sicut ordo Curiaë cælestis eam distinctionem requirit in locis, quæ non patiatum, Beatum vnum penetrari cum alio, ita videtur requirere, vt cuique Beato suus sit designatus locus secundum meritorum qualitatem, non secus ac in orbe cælesti, & elementari suus cuique corpori præfixus est, iuxta perfectionis gradum; non secus etiam ac in Regnis, Rebus publicis, & domibus benè moderatis suus cuique deputatus est, iuxta muneris, nobilitatis, aut rectè gestorum mensuram. Iam verò si cuius Beato suus est designatus locus in cælesti regno, cur non eò eminentior, quò maiora fuerint merita? Id enim suadent tum exempla allata, tum illæ ipsæ rationes, quibus Beatorum existentiam in supremo cælo comprobamus. Et vt speciatim argumenter in Beatorum hominum corporibus, hæc quia per dotes gloriæ superant in nobilitate cælestia, par est, vt & in loco superent, quantum fieri possit, salua complexione Vniuersi. Ergo æquum itidem erit, vt quò magis vnum corpus humanum excedat aliud in dotibus gloriæ, eò magis excedat in loco cælesti intra ambitum Vniuersi, quantum fieri possit, salua propinquitate conueniente, vt beati homines omnes constituent simul cum Angelis politicum quendam cætum, & societatem, & velut collaterales assistant Christo Domino, & Virgini Mariæ.

69 Erit, qui opponat cogitatum aliter fuisse à S. Sidonio Apollinari, & Iaacò Syro. Ille enim lib. 9. epist. 8 scribit: *Et si per actionum differentiam, non tamen per locorum distantiam diuidemur in cælo.* Hic verò de Mundi contemptu cap. 17. *Multas mansiones Paris sui Saluator vocat mensuras mentium in illa commorantium regione, videlicet discretiones, & diuersitates, quibus in animo perfuuntur. Non enim differentia locorum, sed ordine charismatum multas fore mansiones expressit. Sicut quilibet materiali Sole iuxta sinceritatem virtutis visus, & gratia fructur, & sicut vna lucerna in vna domo lucente fit cuiuslibet lux diuersa in splendoribus plurimos lumine indiuiso: ita futuro seculo Iusti omnes in vna regione indiuisi morabuntur, quilibet autem ab vno intelligibili Sole illustrabitur secundum mensuram suam.* Habentur eadem verba in sermone de Mansionibus beatis sub nomine S. Ephræm Syri. Hic tamen, & ille Pater nihil aliud contendunt, quàm Iustos non in diuersis regionibus, sed in eadem cælesti commoratos. Sic in eodem loco viuere dicuntur, qui in eadem ciuitate degunt.

70 Eodem modo intelligendus est Haymo, dum lib. 8. cap. 1. de amore cælestis patriæ ait: *Si ibi erit distantia mansionum; summa in illis erit vnius perfectionis aequalitas, quibus erit regni cælestis vna felicitas.* S. Ambrosius lib. de Nabuthæ cap. 3. neutiquam negat Angelis beatis distincta loca deputata in cælo, quando inquit: *Nunquid Angeli diuisa cæli spatia habent, vt tu terram positus distinguas terminis?* Solùm vult Angelis in cælo liberum esse accessum ex vno loco ad alium: non aliter ac de Virginibus eatenus sequi agnum quocumque ierit, interpretatur antiquus Author de laude virginitatis apud Viegam in cap. 14. Apocalypsis comment. 1. sect. 7. quatenus *nullus eis locus in illa cælesti aula clauditur, sed cuncta eis*

P. Gabr. de Henao, Emphyreol. Pars I I.

diuinarum mansionum habitacula referantur. Abrahamum, & Loth non capiebat terra, vt habitarent simul. Genes. 13. vers. 6. quia, vt ponderat Sanctus Ambrosius lib. 2. de Abraham cap. 6. *stadio iam deflekti ceperant inter se. Nulla enim spatia possunt satis esse discordibus: Quærens, & pacificis etiam angusta abundant: dissonis moribus etiam spatiosa arctantur.* Summa erit inter cælicolas concordia; & idcirco diuisa cæli spatia non habebunt in sensu explicato.

71 Si locales mansiones singulis deputatæ distarent valdè inter se, adhuc posset vnus per mansionem alterius discurre, & mutuo se quasi visitare, & alloqui, vt piè cogitant supra Viguerius §. 2. vers. 5. Sotus in conclus. 2. & antea in art. 5. conclus. 3. Duuallius tract. de quatuor Nouissimis quæst. 3. art. postremo, v. quod spectat. Hieronymus Columbus in Angelica, & Humana Hierarchia lib. 8. cap. 20. num. 7. Arriaga tomo 1. in 1. p. disp. 57. sect. 1. n. 3.

SECTO X.

De particulari locorum ordine, quem glorificati homines habebunt in Emphyreo?

72 **C**ORPUS Christi Domini existet in parte Orientali cæli respectu Hierosolymorum. Sic inter alios persuadent sibi Claudius Seiffellus tract. 2. ad 2. cap. Luca, Hieronymus Columbus in Angelica, & Humana Hierarchia lib. 4. cap. 74. num. 8. Syluester in Rosa Aurea tract. 2. Dominica 9. post Trinitatem vers. Sed dubitatur. Bellarminus in Psal. 67. vers. 34. Granadus 3. p. controuers. 13. de Nouissimis tract. 3. disput. 5. sect. 2. num. 9. Discordante Francisco Mayronis apud Pelbartum lib. 10. Pomerij sermonum de B. Virgine parte 2. art. 1. cap. 3. vbi testatur opinionem illius esse, quòd thronus Christi, ac Mariæ, nec non mansio superna Ciuitatis sit ad Aquilonem. Sed similis vero videtur, quòd præposuimus.

73 Et suadetur primò quia Christus existet in ea parte cæli, quam elegit ascendens; quippe cum potnerit tunc eligere conuenientiore, diceretur sine fundamento mutaturus post Iudicium. Elegit autem partem orientalem; ascendit enim motu directo ex Oliueti monte, qui comparatione Hierosolymorum situs est in Orientali parte iuxta Zachariam, cap. 14. vers. 4. Quare quieuit in loco respondente directè monti præfato; quippe verosimile non est, non continuasse inceptum motum directum, postquam nubes suscepit eum ab oculis Discipulorum. In Psalmo 67. vers. 33. & 34. dicitur, *Psallite Deo, qui ascendit super calum cæli, ad Orientem.* Quibus verbis denotatur, ascendisse Christum à parte Orientali, & peruenisse ad locum parti illi imminet. Vnde Bellarminus explicans isthæc verba inquit: *Christus vt Deus à principio sedit super calum cæli, & vt homo post Resurrectionem ascendit in calum, & nunc est super calum cæli ad Orientem, assistens æterno, & supremo Orienti, id est, fonti lucis.* Christianus Adrichomus in theatro terræ sanctæ num. 192. de Hierusalem colligit ex vestigiis Christi impressis lapidi, quòd ascenderit à parte orientali; & vt expendit Marcus

Marulus lib. 3. de humilitate, & gloria Christi, *Iacò ad Orientem Christus ascendit, quia Adam descenderat ad Occidentem.* Congruumque est, ut Christus exaltetur in parte cæli orientali respondenti Hierosolymorum vrbi, in qua aded abiectione depressus est.

74 Suadetur secundò, quia Sanctus Stephanus in eadem Ciuitate, proindeque prope illum montem Oliueti, ut potè quindecim quasi stadiis solummodò distantem, constitutus, intendens in cælum vidit *IESVM stantem à Dextris Dei*, ut refertur Actorum 7. vers. 55. Ex quo infert Granadus, Christum visum existentem in tractu cæli Orientali comparatione Hierusalem. Sed quidquid de illatione sit, ab incunabulis Ecclesiæ mos fuit inter Christianos, Orientem versùs orare, ut multis ex Patribus adstruunt Bellaminius lib. & cap. 3. de cultu sanctorum. Baronius tomo 1. Annalium anno Christi 58. à numer. 106. Guilielmus Durantes lib. 5. Rationalis officiorum diuinorum cap. 2. à num. 57. Ioannes Sauaro in notis ad epistolam 10. lib. 2. S. Sidonij, Barthius lib. 41. Aduerfiorum cap. 16. Acosta in cap. 4. Ionæ tract. 16. §. 1. num. 22. Iulius Cæsar Bullengerus lib. 7. de templis cap. 7. Sherlogus in Canticum Cantic. vestigatione 24. num. 18. Cerda. 8. Æneidos vers. 68. Bartholomæus Gauantus commentariis in Rubricas Missalis parte 2. tit. 5. pag. 122. Petauius tomo 3. Theolog. dogm. lib. 2. de officio sex dierum, c. 5. num. 8. Ioannes Stephanus Durantes lib. 1. de ritibus Ecclesiæ Catholicæ cap. 3. Gretserus tomo, & lib. 1. de Cruce cap. 27. Cornelius cap. 9. Ezechielis vers. 16. in cap. 16. Sapientiæ vers. 28. Ergo quia putabant, ut propius vero est, Christum corporaliter residere in Empyrei tractu quasi Orientali. Et licèt Gentilibus consuetum etiam fuisset, deprecati ad Solis ortum, de quo ritu Hieronymus Pradus in cap. 8. Ezechielis vers. 17. Pontanus 12. Æneidos vers. 172. Cerda vbi suprà, & in Aduerfariis sacris cap. 178. numer. 8. visum est Christianis non innouare, sed Ethnicorum retinere institutum, diuerso tamen ex fine. Antiquitus Catechumeni, postquam conuersi in Occidentem renuntiabant Sathanæ, conuertebantur rursùs in Orientem; quo significabatur, hominem baptizandum debere, spieto Dæmone, coordinari, seu coniungi Christo, & directo obtutu ipsum cernere, ut interpretatur S. Dionysius Areopagita c. 2. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, S. Ambrosius c. 2. de iis, qui mysteriis inicianur, aliique Patres apud Iosephum Vicecomitem lib. 2. de antiquis ritibus bapti mi c. 119. Adolecens quidam, de quo Ioan. Moschus in Prato spirituali cap. 72. cum ob crimen falsò iniectum pararetur ad suspendium, petiit Orientem versùs suspendi, ut Christum intueretur. S. Benedictus in Ordinationibus Regularis disciplinæ bis præcipit Monachis eadem de causa, ut puto, salutatione Crucis versis vultibus ad Orientem. Si itaque, qua parte Sol assurgit, putabatur Christus corporaliter in cælo constituisse post primam Ascensionem, illuc postliminio rediturus, finito Iudicio non ineptè Affirmabitur.

75 Suadetur tertio, quia Christus venturus est ab Orientali parte ad Iudicium generale, ut colligunt communiter Patres, ac Theologi ex illo Math. 24. v. 27. *sicut fulgur exit ab Oriente, & parerit usque in Occidentem, ita erit & aduentus filij hominis.* Ergo cum videatur venturus, & rediturus motu recto, pars, in qua residet, & ad quam redibit, est orientalis. Pro maiori luce huius, & præceden-

tium rationem transcribo S. Damasceni verba lib. 4. de fide cap. 13. vbi inter alias causas, ob quas Christiani soleant ad Orientem adorare, exhibet sequentes: *Dominus, cum in Cruce penderet, ad occasum prospiciebat, eoque nomine ita adoramus, ut ipsum inuicemur. Accursus cum in cælum reciperetur ad Ortum efferebatur, sicque à discipulis adoratus est: atque ita venturus est, ut eum in cælum euntem conspexerunt, quemadmodum ipse quoque Dominus dixit, Sicut fulgur. Quocirca eius aduentum operientes ad Orientem adoramus.* Hactenus S. Damascenus.

76 Ex quo obiter notetur fauor, quo Christus prosequutus est Occasum prospiciens ad illum tum in Cruce, tum in Ascensione. Et hinc, non reuente Lorino, concilio illud Psalmi superioris vers. 5. *Ascendit super Occasum, Dominus, nomen illi,* inferoque Christum etiam nunc, & post Iudicium vniuersale habere præ oculis Occiduam plagam. Indicatus fauor de prospectu in Cruce ad Occasum illustratur Theophilo Raynaudo lib. de Iuda cap. 6. num. 7. Ieremiæ verbis cap. 18. vers. 17. *Dorsum, & non faciem ostendam eis.* (idest Hierosolymitanis ciuibus) *in die perditionis eorum,* idest, in die, qua me crucifigendo perdiderunt se se; confirmatur ab Ioanne Molano lib. & cap. 4. De Imaginibus, Daniele Malonio cap. 20. de Iesu Christi Crucifixi stigmatibus, Gretsero tomo, & lib. 1. de cruce cap. 27. obseruatione multorum Patrum, quibus addo Lucam Tudensem lib. 2. aduersus Albigenses cap. 12. Albertum Magnum cum Haymone in cap. 6. Osee, Germanum Archiepiscopum Constantinopolitanum in Theoria rerum Ecclesiasticarum, Hugonem Etherianum de animarum regressu ab Inferis cap. 14. Nec prætermittam adnotationem Martini Garfiæ Episcopi quondam Barcinonensis in serm. 114. *Christus dum passus fuit in Cruce, habuit faciem versus Occidentem. Quod patet, nam cum Sol transiret per meridiem, & umbra Christi secundum contemplatiuos rangeret Latronem dextrum, non posset esse aliter, nisi faciem Christus haberet in Occidentalem regionem: Et cum visus fiat per lineam rectam, cum magis rectè aspiceret Hispaniam; nam pars Hispaniæ est eiusdem paralleli cum aliqua parte Terra sancte, ut patet per Ptolomeum; sequitur, quòd hæc patria non potuit perire.* Sic ille.

77 Regredior ad Christi aduentum ex parte Orientali, confirmoque illum cum Thyraeo in tract. de gloriosa Filij Dei apparitione cap. 1. numer. 25. nam consuetudo Christianorum corpora sic collocandi in sepulchris, ut facies eorum respiciant Orientem, nata exinde videtur, quòd ab Oriente Christum venturum spectent. Duuallius tract. de quatuor Nouissimis q. 4. art. 3. pagin. 615. fatetur Christum descensurum ab Oriente in vallem Iosaphat; existimat tamen non rediturum eadem via, sed per Occidentem, ut totum Hemisphærium sua visitatione collustret; refertque ex quibusdam Christum transiturum per Hierusalem; nam in cap. 21. Apocalypsis postquam dixisset Ioannes vers. 1. *Vidi cælum nouum, & terram nouam,* quod fiet peracto Iudicio, subiungit vers. 2. *Vidi sanctam Ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de calo à Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo,* scilicet, ut Christum decenter, & ornatè recipiat. Sed ipse Duuallius ait, Cum hæc Ioannis sint obscurissima, & ab Interpretibus explicentur de Ecclesia militante, vel de cætu Beatorum comitantium Christum in die Iudicij; & cum eo die Ciuitas Hierosolymitana igne conflagrationis extincta erit, probabi

probabile tantum ut summum videri, Christum transiturum per spatium, in quo sita erat illa vrbs, theatrum principalium mysteriorum Redemptionis nostræ. Placet mihi magis reditus Christi in cælum recto itinere, còque, quod tenuit, quando primò ascendit.

78 Suaderetur denique commoratio Christi in parte Orientali, quia Angelus mouens spheram cœlestem existit in Oriente, ut supponit Aristoteles, lib. & cap. 2. de cœlo, eaque cœli pars concipitur à nobis, ut excellentissima totius mundi corporalis. Comprobaturque S. Iustinus in responsione ad quæst. 118. Orthodoxorum, & Origenes homilia 25. in Iosue. Ergo in Empyreï tractu, qui parti illi respondeat, putandum est Christum modò existere, & existurum post Iudicium: neque enim est cur non existimemus de Christo, seruata proportione, quod de Angelo Aristoteles: neque item est, cur Empyreï tractus, qui à nobis concipitur ut nobilissimus, non occupetur à Christo nunc, & post Iudicium. Occupabit itaque supremum locum quasi Orientalem suprâ Hierusalem, siue montem Oliueti, ut inquit Syluester, & circumquaque existant Beati à dextris, & sinistris in gyrum, vel potius semicirculum, ita quidem ut glorificatorum hominum quisque possit sine speciali, & miraculosa oculorum eleuatione intueri faciem Christi, & Virginis Matris, quæ post filium tenebit sublimiorem locum assistens à dextris eius in vestitu deaurato circumdata varietate.

79 Amadeus Franciscanus raptu 8. suæ Apocalypsis, notat, Deiparam non stare propriè à dextris Filij, sed ante ipsum, ita quòd semper sese mutuo conspiciant, caputque Domini paulò altius sit capite Maria. Et si autem Virgo Mater complurèsque alij Beati existant à dextris Christi, latùsque dextrum sit honoratius, quàm sinistrum, ut contra Antonium Nebrissensem in vltima quinquagena locorum sacræ Scripturæ cap. 39. Ioannem Goropium Becanum lib. 3. Hierogl. versùs fin. Franciscum Riberam in cap. 1. epist. ad Hebr. à n. 20. pertractatum est à multis, non idèò ignobilior erit Christi locus: nam medius præstantior habetur, quando dexter, & sinister tenetur ab alijs. Addo ex floridissimo Laurentio Ramirez de Prado in Pentecontarcho cap. 39. partem siue sinistram, siue dextram honoratior esse, quoties locus est altior. Addo etiam ex Gasp. Sanch in c. 2. Actuum Apostolor. v. 25. Paulo Sherlog. tom. 3. in Cantica vestig. 19. l. vn. rursusque vestig. 21. l. 1. ex Iacobo Bold. in c. 30. Iob v. 12. cum nulla sedenti de dignitatis primatu intercedere potest controuersia, tunc locum dextrum honoratissimum non esse respectu primarij: sed respectu alterius, cui conceditur gratiosè, comiter, & beneuolè, proindèque absque dedecore, aut detrimento concedentis. Nobis nunc sat est, Christum tenere locum medium, qui semper nobilior est reputatus, prout varijs exemplis ostendunt Barthius lib. 2. aduic. cap. 3. Tiraquellus de Iure primogeniorum in præfatione num. 116. Lipsius lib. & cap. 2. Electorum, Cresollus l. 2. vacationum autumnalium cap. 9. sect. 7. Iacobus Sirmundus in Coronide Sidoniana.

80 Assignatæ in cœlo situationis imaginatio facilliter potest haberi secundum S. Bonauenturam in 2. dist. 2. art. 2. in expositione litteræ n. 34. Si quis imaginetur aues in aère, & pisces in aqua. Sic in Empyreo intelligenda sunt collocari corpora, quia corpus illud multum habet de altitudine, sicut alij cœli. Vnde non debet quis imaginari, quòd ibi sint Beati velut in solarario. Nec tamen intelligendum est, quòd vnus sit directè super caput alterius, sed sicut si esset mons rotun-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

us, & aliquis esset in culmine, & aliqui circum circa. Sic potest aliquis imaginari, qui melius nescit, dispositionem Beatorum in cœlo Empyreo, & Christi. Vix tamen potest aliquis imaginari, quòd perueniat ad cogitandum dispositionem per eum modum, per quem est, & idèò magis est desideranda, quàm in imagine describenda. Hæc Seraphicus Doctor, quæ melius percipientur, si reuocentur in memoriam, aut oculos, scripta à nobis inn. 33. exercit. 18.

81 Hominum beatorum sedes totum per Empyreum non extendentur: tum quia vbi fuit corpus Christi, illuc aquilæ, qui sunt glorificati homines, congregabuntur: quod agrè intelligitur, si per totam Empyreï amplitudinem vastissimam, terræ globum (si credimus Nostro Cornelio in cap. 21. Apocalypsis vers. 16.) non milles, nec centies milles, sed plus quàm decies centies milles superantem beatorum hominum stationes designatæ diuidantur: tum quia tantâ sedium disunctio impediret conuictum degentium quasi in vna domu, & lætantium quasi in vno conuiuio, vix enim, & ne vix quidem Beatus homo posset intueri, & alloqui corporaliter alium existentem in opposito hemispherio, distitòque intercapedine cælorum omnium mobilium, & elementorum, nisi Deus miraculosè eleuaret sensus: quæ eleuatio admittenda non est sine conuicente autoritate, vel ratione. Si dicatur, Beatum vnum accessurum quandoque ad sedem alterius. Non nego posse id fieri; sed congruentius videtur, esse dispositas sic mansiones cœlestes, ut quin huc, & illuc Beati concurrerent, sed fixi, & immoti habeant inter se commercium, ac socialem vitam. Et aduertit S. Bonauentura in 2. dist. 14. art. 2. q. 1. num. 17. Si Beati sint in media parte cœli, non idèò alteram dicendam esse vacuum, nec superfluam. Sicut magnum palatium non est vacuum quando est vnus magnus inhabitator, quamuis non impleat omnem partem: magnitudo enim curia, & spatiositas, etsi non impleatur totaliter, facit tamen ad ostensionem Regalis magnificentie. Consequenter ad hæc in 4. dist. 44. num. 46. docet, dum cælum plenum fore electis prædicatur, intelligendum non esse de plenitudine coangustationis, sed de plenitudine pulchritudinis, qua dicimus, cælum plenum esse stellis, & mare piscibus, & mundum hominibus.

82 Beati Angeli, (quorum principalior statio ponitur in partibus Aquilonis, leui fundamento, à Guilhelmo Vorrillong. in 2. dist. 2. art. & difficult. 3.) habebunt etiam distinctas, & inæquales sedes penes maiorem, aut minorem propinquitatem ad Christum. Neque enim erunt plures in eadem cœli parte, idque propter maiorem pulchritudinem, & ornatum ipsius cœli, ut obseruat Suarius lib. 4. de Angelis cap. 9. num. 7. & sicut, ut ait idem Doctor, considerando moraliter loca, ut præmia meritorum, pertinet ad rectum ordinem, quòd boni Angeli sint in nobilissimo loco, mali verò in infimo; ita similiter pertinet, quod ex bonis Angelis illi sint in nobiliori loco, qui magis boni, & sancti fuerint. Vincentius Bellouacensis lib. 1. speculi naturalis c. 28. inquit, Propterea tanti ambitus factum est Empyreum quia non possunt minimo in loco plures Angeli esse, sed ad mirandum, & laudandum Creatoris immensitatem cum gaudio tanquam in eiusdem Regis altissimo palatio. Supponit hic Author, non posse plures Angelos esse in eodem loco, quod de physica potentia non probo, carent enim Angeli quantitate quæ esse posset impedimento. Et quidem cum forma materialis, & accidentia materialia valeant naturaliter esse in eodem loco, ac materia, quia huius quantitas est communis illis, valebunt

multò potiùs duo Angeli, quandoquidem expertes sint omnis quantitatis. Præterea si Angelus, & animus rationalis queunt existere naturaliter in eodem loco, quid ni, & duo Angeli? Quare quòd diuersis locis sint præsentés, proueniet ex ratione ab eximio Doctore suprâ tradita. Et huc etiam (seruata proportione) faciunt illæ, quæ num. 56. proposuimus, ne homines glorificati penetrentur in Empyreo.

83. Iam cum tot sint beati Angeli, magnam loci amplitudinem quasi occupabunt. Vt enim ait S. Brigitta lib. 4. Reuelationum cap. 11. *Si computarentur omnes homines, qui nati sunt ab Adam usque ad nouissimum, qui nasciturus est in fine mundi, plusquam decem Angelorum inuenirentur pro unoquoque homine, & ut ex S. Dionysio Areopagita refert S. Bernardinus Senensis tomo 3. sermon. 49. de amore glorioso parte 1. principali pag. 428. Angeli in paradiso existentés sunt plures, quàm sint stellæ, quàm sint arena maris, ac terra, quàm sint folia, & herba, & quàm sint omnia quacumque creata.* S. etiam Cyrillus Hierosolymitanus catechesi 15. Illuminatorum scribit, *Cogita primùm, quantum sit Romanorum genus, cogita, quot gentes barbarorum nunc viuentes, & quot ante centum annos mortui; cogita, quot ante mille annos sepulti sint, cogita eos, qui fuerunt ab Adam usque ad hodiernam diem. Magna quidem hac multitudo; sed hac tamen parua est; plures enim Angeli: nonaginta nouem sunt oues illi, tu verò centesima, quoniam unum tantum est genus humanum. Nam pro locorum magnitudine cogitandum est. Si hac nostra terra est tanquam centrum in medio cæli, & tantam habet multitudinem; quantam habebit multitudinem cælum, quod terram ambit? Et cæli cælorum immensam certè habent multitudinem. Scriptum est enim, mille millia ministrabant ipsi, & decem millia myriadam assistebant ei. Non quod tanta solùm esset multitudo, sed maiorem hac Propheeta dicere nos poterat. Hac usque S. Cyrillus, quem, prætermisissis alijs Patribus, idè adduxi, ut transcursum pensarentur verba illa; quantam habebit multitudinem cælum, quod terram ambit? & cæli cælorum, &c. Dum enim distinguit cælus cælorum à cælo ambiente terram, videtur innuere Empyreum.*

84. Ob eandem causam appono miranda alia *Aenæ Gazæi* verba tum pro multitudine Angelorum, tum pro existentia ipsorum in Empyreo. *Plenum est (ita in Theophrasto) totum cælum, plenus etiam æther Angelorum, atque Daemonum, itè plenus aër, plena terra, plenum mare, plena denique, quæ sub terra sunt omnia; ac quemadmodum ait quidam sapientum nostratum, adeò nihil est in rerum natura vacuum, ut ne sit quidem, quo capillum iniicias. Sed etsi mortalibus in decies milenos annos hac externis sensibus exposita vita producat, nunquam tamen opinor tantæ Angelorum, atque Daemonum multitudini humanarum animarum numerus par erit. Hæc ille, qui cum discriminet cælum ab æthere, & aëre videtur indicare Empyreum, nisi maui nomine ætheris, & aëris significare aërem purum, & caliginosum, nomine autem cæli astrigerum cælum.*

85. Quantum verò ad spatium quilibet Angelus extendet sese, sciri à nobis non potest, nisi Deo reuelante. Credibile est, tantum spatij occupatum in theatro cælestis curiæ, quantum beatus quisque homo, excepto Christo, & Deipara; quorum throni materiales erunt ampliores, quàm sedes assignatæ cuius ex reliquis beatis Angelis,

& hominibus. Credibilitatis illius ratio est, quia licet vel infimus Angelus dilatare se possit ex naturæ rei ad ingentem loci spheram, & quò perfectior est, eò ad maiorem; congruum tamen apparet, ut mansiones Angelorum, & hominum certam quandam seruent vniformitatem pro meritum proportionem. Hinc si præter Christum, & Deiparam beatorum hominum aliorum sedes fuerint æquales in magnitudine; erunt etiam, & omnium Angelorum: si verò beatorum homo habeat extensius spatium, habebit etiam beatorum Angelus spatium extensius, quàm alius Angelus, & hominibus beatus. Sic fere discutit Guilielmus Antistes Parisiensis in 2. part. de Vniuerso part. 2. c. 79. Certè si spatium assignetur Angelis per respectum ad perfectionem naturalem ipsorum, & non cum conformitate ad homines, ægrè poterimus imaginari theatrum curiæ cælestis; siquidem ingentissimum est spatium adæquatum, ad quod ex natura rei potest vel imperfectior Angelus se extendere. Quare vnus Angelus erit valdè distans ab alio, & ab hominibus beatis; hi etiam essent valdè disiuncti inter se, si interiaceat aliquis Angelus.

86. De animabus separatis, quæ nunc Triumphantem Ecclesiam componunt, discutendum est eodem ferè modo, ac de Angelis. Placet quibusdam, animam non posse naturaliter existere in maiori loco, quàm qui respondet humano corpori maximo secundum speciem, quia si illa ad extensioem locum dilatari valeret, non esset præscriptus humano corpori talis terminus. Sed certè in corpore animando specialis est ratio propter obeundas functiones vitales, ut minus dilatetur anima, quàm in corpore, aut loco, cui præcisè assistat; & sicut magnitudo corporis humani in hoc, & in illo indiuiduo non commensuratur semper localitati animæ ita magnitudo suprema secundum speciem posset non commenturari, sed excedi. Quidquid de hoc sit, animæ separatæ eandem loci spheram nunc distributam habent, quam post recuperatam ad corpora vnionem.

87. Nonnulli Authores, ut Gabriel Biel, in sermon. 3. de S. Michaële, & Iustus Lanpergius in ferm. 1. de eodem S. Archangelo, dum ex magnitudine Empyrei deducunt multitudinem Angelorum inhabitantium, videntur denotare, ut & S. Cyrillus suprâ, eorum sedes longè, latèque parere per totum Empyrei ambitum. Sed S. Cyrillum, & Authores illos licebit interpretari, quatenus non loquantur de loco, qui actu semper occupetur in Empyreo à quolibet Angelo; sed de loco, quem posset occupare, aut qui posset ipsi deputari, quin singulis alijs deesset in Empyrei immensa penè magnitudine par loci occupati, aut deputati spheræ: & secundum hanc etiam considerationem diffusissima Empyrei moles suadet numerosissimam esse Angelorum multitudinem.

88. Non absimiliter interpretor S. Bernardum, si eius sint hæc verba relata à S. Bonauentura in Diæta salutis tit. 10. cap. 5. *Quilibet Sanctus in cælo Empyreo habebit locum suum sibi assignatū proprium, & specialem, magis spatiosum quàm sit ab Oriente ad Occidentem.* Videntur quidem intelligenda de loco, qui cuilibet Sancto posset respondere ex designatione Dei. In eodem sensu accipiendus est Iordanus de Saxonia inquit apud Martinum Garciam sermon. 121. *Cuilibet Beato aduenit tanta quantitas spatij, sicut est Hispania, vel etiam sicut terra habitabilis tota.* Iuxta intentum à nobis sensum loquutus

loquutus est Mauburnus titul. 38. Roseti Alpha-
beto 75. litt. D. Si cuiuslibet (sic Mauburnus)
Sanctorum vnus locus , & certa portio deputaretur,
plus illud spatium contineret , quam occupat terra
vniuersa. Concordant in modo loquendi Dre-
xelius 3. parte Aeternitatis libr. 2. de cælo capi-
te 8. §. 2. Nierembergus libr. 4. de discrimine
inter temporale & æternum capite 3. Imò addit
Ioannes Gailer apud vtrumque , Si Deus è singu-
lis arena granulis , que littus marinum stipant , sin-
gulos crearet orbes terrarum , innumeri certè , ac in-
finiti esse dicerentur : ij tamen immensa Cæli Em-
pyrei spatia non implerent. Idem traditur à S. Bernar-
dino tom. 1. ser. 50. pag. 300.

89 Animaduerto in sectionis calce , Orige-
nem homiliâ 25. super Iosue aliter , ac nos , iu-
dicare de locatione Beatorum omnium in parte
Orientali Empyreï. Scribit namque , Fortassis si-
cut ordinauit Deus stellas cæli , & rationibus eas qui-
busdam mirandis , & ineffabilibus collocauit , & alias
quidem ipsarum statuit in axe Aquilonis , alias in
partibus Orientis , alias verò in Australi parte
conuexa , atque alias in Occasu : ita credo , quod &
eos , qui ex resurrectione mortuorum tales erunt sicut
stella cæli in multitudine , & claritate , venientes
scilicet ex semine Abraham , collocabit Deus in regno
cælorum secundum ordinem stellarum , & partium
cæli : & dabit aliis sortem ad Orientem , aliis ad Oc-
cidentem , aliis ad Austrum , & quos ipse nouit , sta-
tuet ad Aquilonem.

SECTIO XI.

*De amplitudine spatij , in quo existent
frequenter glorificati
homines.*

90 **A**D maiorem præcedentium elucidatio-
nem apponam , quæ de amplitudine spa-
tij in quo velut in theatro existent Beati coram
Christo Rege supremo , & Deipara Virgine Regina
serenissima Empyreï , meditantur quinque insignes
Apocalypicos Interpretes ; licet tandem profiteri
oporteat cum Ruperto lib. 1. commentar. in Genes.
cap. 6. Spiritualem hominem , quantumcumque cæ-
lestia contemplantem dum vivit , nihil sufficienter di-
iudicare posse , nisi quia magnus , & immensus locus
magna , & spiritualis est Patris domus , in qua ab ini-
tio mansiones multe paratae sunt beatis Angelis , &
sanctis hominibus. Vocatur ab Angelo apud Za-
chariam cap. 2. vers. 4. puer is , qui antea ab ipso
Zacharia dictus est vir , visusque est pergere cum
funiculo mensorum , vt metiretur Hierusalem cæ-
lestem. Sed meritò sub pueri nomine ab Angelo
tacitè sugillatur inscij , & inconsiderati , vt qui rem
adèd difficilem aggrediretur intrepidè. Ne ergo
nos eiusdem inscitæ , & inconsiderantiæ insimula-
temur , maluimus cælestis Curia dimensiones
ab aliis elaboratas producere , easque non vt cer-
tas , sed vt verisimiles commendare : quo , & non
alio modo proponuntur à prudentissimis , quos
adducam , viris , dum explicant illud Apocalyp. 2. 1.
v. 16. Ciuitas in quadra posita est , & longitudo eius
tanta est , quanta & latitudo , & mensus est ciuitatem
de arundine aurea per stadia duodecim millia , & lon-
gitudò , & latitudo eius equalia sunt.

91 En iam Cornelij dimensionem , & verba :
Cum ergo ciuitas hac duodecim in sui ambitu habe-

ret portas (vt patet ex vers. 12.) sequitur ab vna
porta vsque ad aliam fuisse spatium mille stadio-
rum. Ita enim ex spatio duodecim portarum con-
stabis duodecim millia stadiorum ambitus vrbs.
Est hic ambitus ingens , vt designet ingentem cæle-
stis Hierusalens capacitatem , que capiet tot mil-
liones hominum , quot constabuntur ex omnibus ele-
ctis , qui quouis saeculo ab Adam vsque ad finem
mundi fuerunt , sunt , vel erunt in quouis orbis pla-
ga. Octostadia faciunt milliaria Italica. Am-
bitus ergo Ciuitatis continens duodecim millia stadio-
rum , continet mille , & quingenta milliaria Italica.
Iam cum quadrata , & aequaliter sit hac ciuitas , se-
quitur quodlibet eius latus tam longitudinis , quam
latitudinis habuisse quartam huius numeri , & hor-
um milliarium mille , & quingenta partem , nimi-
rum tercentum & septuaginta quinque. Ergo hac
ciuitas longa erat septuaginta quinque milliaria Ita-
lica , & totidem lata. Est itaque tam longa , quam
longum est iter , & distantia Neapoli Mediolanum
circiter. Immanis est hac ciuitas , qua tot prouincia-
rum spatia ambitu suo complectitur. Quocirca qui
hac ad litteram , vt sonant , accipiunt , dicunt , tan-
tum prorsus esse spatium ciuitatis , siue loci Beatorum ,
quem ipsi inter se per varias stationes distribui oc-
cupant in cælo Empyreico ; neque enim totum Empy-
reum occupare possent , essent enim inter se nimis dis-
iuncti. Hactenus Cornelius , iuxta quem , & Gor-
donum , locus Beatorum in Empyreico extenditur
quaquauersum ad centum & viginti quinque leu-
cas horarias.

92 Alcazar , & cum ipso Tirinus tribuunt sta-
tioni Beatorum maius spatium , augentque illud
in quadruplum , ita vt longitudo ciuitatis sit duo-
decim mille stadiorum , & latitudo etiam habeat
totidem stadia. Putant namque dimensionem tan-
tùm ab Angelo ciuitatis longitudinem ; tunc
quippe mensurari dicitur ciuitas , quando eius
longitudo ab vna parte ad aliam oppositam men-
suratur. Ex quo concludunt , tam longam esse
ciuitatem , quam longa est via , & distantia ab vr-
be Hispali vsque Neapolim. Et aduertit Tirinus ,
tantam Ciuitatis capacitatem afferri pro simbolo
ingentis , & quasi innumera multitudinis saluando-
rum , de qua Apocalypsis 7. vers. 9. verisimile nubi-
lominus esse etiam ad litteram , vt sonat , prorsus tan-
tum spatij , quantum hic describitur a sanctis in
Empyreico cælo occupandum in modum cælestis para-
disi delitiosissimè instructi. Sic Tirinus , penes quem
& Alcazarem , annuente Vasconzellio libr. 1. de
Angelo Custode c. 18. p. 3. n. 8. locus Beatorum
in Empyreico continet quingentas leucas horarias
quoad longitudinem , & totidem quoad latitu-
dinem.

93 Libet huic transferre , quæ pro hac magnitu-
dine ciuitatis Empyreicæ expendit Alcazar ; nam
etsi multa sint , vt maximæ voluptati mihi fuerunt ,
ita lectori futura spero. Ait itaque in comment. 2.
de sensu Mystico , Immensa ciuitatis magnitudo nos
reddit securos fore , vt nullo merenti desit in illa domi-
cilium , quia in domo Patris mei , ait Christus , man-
siones multe sunt. Significat etiam gloriosissimam Chri-
sto Domino , & Apostolis futuram ingentem illam ci-
uitatis magnitudinem , vbi cum innumerabilis sit ci-
uium multitudo , cuncti tamen ditissimi , sapientissimi ,
& felicissimi erunt. Certè in summa ciuitatis magni-
tudine potuit facile Ioannes cognoscere plurimam
hominum multitudinem eò demum euehendam.
Cum enim tantam , tamque immensam fabricet vr-
bem , qui futurorum ciuium nomen probè nouit ,

id argumento est, maximam fore saluandorum hominum multitudinem. Tanta hæc urbis magnitudo, si attentè perpendatur, dua præciduntur suspiciones, que nonnullor sollicitarunt. Prima est, mundum paucos admodum annos duraturum; altera exiguum valdè saluandorum numerum. Ego quidem in neutra harum rerum nouam velim inducere doctrinam, sed meam interpretationem ad receptum Sapientium, ac Prudentium sensum conformare, atque hæc ex ipsius contextus coniecturis eruere. Si ad urbem tanta magnitudinis incolendam opus esse videtur maior civium multitudo, quam qua occupare possit bicies centena millia urbium Hispalim magnitudine adaquansium, quinam hoc stare potest cum perexiguo illo prædestinatorum numero, & cum mundi duratione adeo breui defectura, vt nonnulli opinantur. Verum dicit aliquis, hæc ratione plus æquo probari. Licet enim quot annis plures saluarentur homines, quam qui opus essent ad viginti urbes, instar Hispalis incolendas, adhuc ad bicies centena millia opus esset annis centies mille. Respondetur, puerorum qui saluantur, numerum esse penè innumerabilem etiam inter hæreticos, & schismaticos. Quod verò attinet ad homines iam adultos, viri aliquot valdè py, ac spirituales affirmant, multò esse plures, qui saluantur, quam aliqui affirmant. Qui enim suum pro nobis sanguinem effudit, maximam adhibet diligentiam, ne anima, quas ipse redemit pretio tanto, in æternam perniciem ruant. His accedit, quòd maxima hæc ciuitas non consideratur solum, vt sanctorum domicilium, sed etiam quasi ipsorum prædia, horti, & viridaria sint: qua omnia ingenti illo murorum ambitu coexerceantur, vt ab hostium incursionibus secura, & pacata sint. Et quamuis ignoremus omnino, quot secula sit mundus duraturus, nouimus tamen inanem fuisse eorum timorem, qui orbem citò interiturum timebant. Tantùm Alcazar, qui addere potuisset, Ciuitatem Empyream ab Angelis etiam habitandam diuisis in suas stationes. Etenim vt S. Auitus lib. 4. de diluio,

Est ille in cælis, numeros qui præterit omnes;

Angelicus sine fine chorus

94 S. Bernardinus Senensis, vel qui eius nomen præ se fert in expositione Apocalypsis, habet notabilia ista verba ad cap. 21. vers. 16. Dicendum, quòd duodecim millia stadia mensurant vnum latum istius quadri; & per consequens totum spatium continet duodecies duodecim millia stadia; & est numerus quadratus resultans ex ductu duodenary in se ipsum. Hic autem numerus continet nonies sexdecim. Cum igitur octo stadia faciant vnum milliare, & duo miliaria leucam vnã, sequitur, quòd prædictum spatium Ciuitatis continet decem & octo millia miliarium, & nouem millia leucarum: & quodlibet latum muri duodecim millia stadia, quia murus ponitur hic quadratus æquilaterus; nec tamen hic computatur spissitudo muri, sed superficies interior tantùm vt patet ex prædictis. Hactenus Interpretes ille, cuius miramensio non debuit silentio obuolui. Hanc verò, & superiores alias in medio relinquo.

SECTIO XII.

Occurritur tribus difficultatibus circa amplitudinem theatri Beatorum in Empyreo. Tractatur de amplitudine Inferni, & Paradisi Adamici.

95 Solicitant animum tres difficultates contra stantam theatri Empyreici magnitudinem,

quantam ex vnoquoque memoratorum Authorum proposuimus in sectione superiori. Prima, Adamicus Paradisus habuit in longitudine tres, vel quatuor leucas & in circuitu duodecim, aut parùm plus, vt ad cap. 13. Genesis quæst. 98. cenfer Alfonso Tostatus, qui in cap. 2. quæst. 9. refert ex aliis, longitudinem fuisse quasi triginta, vel paulò plus, & ambitum quasi centum leucarum. Siue verò his Doëtoribus, siue Tostato assentiamur, sufficere æqualis amplitudo in theatro Empyreo. Nam in paradiso commorarentur omnes homines vsque dum omnes simul transferrentur ad gloriam; vt sentit Moses Barcephas parte 1. de Paradiso capite 24. indicatque S. Augustinus lib. 9. de Gen. ad litt. cap. 3. & probabilius videtur Alberto Magno apud Carthusianum in 2. distinct. 20. quæst. 4. circa finem. Eorum autem multitudo ingentissima esset; quòd si non maior, par saltem ei, quæ in præfenti statu saluabitur, sicut docet Suarez lib. 5. de opere sex dierum cap. 4. num. 15. cum Scoto; quanuis verò non omnes simul transferendi forent ad gloriam, sed successiue prout tempus cuiuslibet completum fuisset, quòd placet S. Augustino dict. lib. 9. de Genesi ad litteram. cap. 6. tamen qui vnà viuerent in Paradiso, videntur non fore pauciores, quam qui incolent Empyreum. Quia in statu Innocentiæ superuierent homines ad tria, vel quatuor annorum millia; quæ est persuasio Benedicti Pereyræ lib. 3. in Genes. de Paradiso quæst. 3. num. 33. lib. etiam 5. De secunda excellentia status innocentie quæst. 5. numero 79. At homines coëqui tribus, vel quatuor annorum millibus, æquarent, vel superarent numerum saluandorum. Si enim nunc eodem tempore quinque millia millionum hominum parùm plus, minùsve putantur viuere super terram, vt colligi posse ex Geographicis tabulis, & ex historiis, obseruat Hieronymus Columbus lib. 4. de Angelica, & Humana Hierarchia cap. 49. quotnam, rogo, millia millionum conuierent tribus, vel quatuor annorum millibus, quando multiplicatio hominum maior foret, quam nunc. Plura quippe nunc impedimenta obstant, vt sterilitas, abortus, &c. Videtur numerus is non inferior illo, quem conficiet homines glorificati extituri in Empyreo. Ergo incongruè tribuitur tanta amplitudo theatro glorificatorum hominum, cum tam modica fuerit sufficiens paradiso Adamico ad continendos tot, vel plures incolas.

96 Secunda difficultas, Damnatorum hominum numerus maior erit, quam Beatorum, vt probauimus in Exercit. 21. sect. 19. Et tamen capacitas Inferni in longum, latum, & altum extenderet solummodò per stadia millia sexcenta (quæ faciunt ducenta miliaria Italica, siue sexaginta & sex leucas horarias, miliariaque duo Italica) vt colligunt Cornelius, & alij ex verbis Apocalypsis cap. 14. vers. 20. Ergo Empyreæ Ciuitatis capacitas extenderet multò minus.

97 Tertia, non poterunt omnes Beati homines ex suis stationibus videre corporaliter Christum, & Virginem Matrem absque speciali miraculo; nam in tanta Ciuitatis magnitudine plures adeo distabant, vt extra naturalem ipsorum visiuam spheram sit Christus, & Virgo Mater.

98 Tertia hæc difficultas superari potest primò, si respondeatur, non totam, quanta est Empyreæ Ciuitatis magnitudo, deseruituram in stationes beatorum hominum; sed eam solum partem, ex qua nulli incolæ impossibile naturaliter sit videre IESVM, & MARIAM, quoties voluerit perspicacissimos

ciffimos oculos in duo hæc Empyrei micantiffima Luminaria conuertere. Secundò, si dicatur, beatorum hominum visuam aciem glorificatam habituram incōparabiliter multò maiorem sp̄eram naturalem, quàm habeat modò mortalis acies cuiusvis animantis; & fortè sphæram istam non excedendam ab ingenti illa magnitudine, vt aliquatenus suspicandì præbebunt occasionem ea, quæ in exercit. 28. à n. 20. scribemus. Terriò, si asferatur, beatos homines, qui ex suis stationibus nequirent naturaliter ob n̄miam distantiam videre Christum, & Deiparam, fore diuinitus adiuuandos ad ralem visionem, semper ac vellent prodire in eam. Nam etsi verisimilius mihi appareat, stationes beatorum hominum sic in Empyreo disponendas, vt cuncti naturaliter valeant prodire toties, quoties placuerit, in præfatam visionem, quin necesse sit accedere ad locum proximiorum, tamen non solùm id incertum est; sed & an cunctis beatis hominibus adierit semper præsto diuinus concursus siue naturalis, siue miraculosus ad eliciendam huiusmodi visionem.

9) Secundæ difficultati occurri potest negando, capacitatem Inferni ampliorum non fore; nam *stadia mille sexcenta, per qua vsque ad frenos equorum exiisse sanguinem de lacu, vt scribitur in Apocalypsi*, non denotant totum Infernum (qui post diem Iudicij vniuersalis dilatabitur ad spatia Purgatorij, & Lymbi vtriusque, vt ait Duuallius in Tract. de quatuor Nouissimis q. 2. art. 4. pag. 519. q. 5. art. 2. pag. 624.) sed partem quandam, quæ replebitur corporibus damnatorum hominum, qui viuui inuenientur tempore extremi Iudicij. Sic Ribera, quem perperam citant nonnulli pro longitudine, & latitudine totius Inferni *aperientis os suum absque vllò termino, vt dicitur Isaia 5. v. 14.* Eidem difficultati satisfieri rursus poterit admittendo, cavitatem Orci diffusiorum non fore stadiis mille sexcentis; imò & admittendo cum Lessio lib. 13. de perfectionibus diuinis cap. 24. Drexelio in consideratione 2. æternitatis §. 1. n. 8. & in cap. 8. de Damnatorum rogo. §. 1. Sebastiano Munstero lib. 1. Cosmog. vniuer. cap. 16. Bonartio in cap. 21. Ecclesiastici v. 10. Liberto Firmundo lib. 5. Meteorologicorum cap. & art. 1. Trimarcho lib. 3. Meteororum disp. 4. sect. 3. habituram longè minus spatium. Etenim ex capacitatem Empyreæ Ciuitatis non rectè arguitur pro maiori Tartarei carceris amplitudine. Erunt quidem damnati homines plures, quàm Beati; At Dæmones tot non erunt, quot Angeli fælices, & hi in ciuitate Empyreæ non penetrabuntur sine inter se, siue cum hominibus. Illi autem in carcere Tartareo, *vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, vt inquit Iob cap. 10. v. 22.* aliter forsitan se gerent ad maius sui, & hominum supplicium, vel saltem alligabuntur determinato alicui loco valdè angusto. Præterea damnati homines existent in Inferno congesti & compressi, vt lapides in aceruo, vt sardinae in cesto, vt oues in caula iuxta illud Psal. 48. v. 15. *Sicut oues in inferno positi sunt, & vt zizania in fasciculis; vt colligitur ex Math. cap. 13. v. 30.* Ita Parisiensis apud Mauburnum in Roseto tit. 37. Alphabeto 73. lit. D. Albertus apud Carthusianum in 4. dist. 44. q. 10. S. Thomas in supplemento 3. p. q. 97. art. 4. in corpore, Iacobus de Voragine Dominica 14. post Trinitatem, Sermone 3. Paludanus in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. concl. 3.

S. Bernardinus Senensis tomo 3. serm. 17. ex extraordinariis, parte 1. principali pag. 519. Holkot lectione 70. in librum Sapientiæ, Viguerius in Institutionibus cap. 16. §. 4. v. 34. Sotus in 4. dist. 45. q. 1. art. 2. conclus. 2. iterum dis. 50. q. vnica art. 4. conclus. 5. Ribera, Lessius, Drexelius, Bonartiusque supra, Henriquez lib. vltimo de fine hominis cap. 25. §. 3. in Glof. lit. F. Granadus 3. p. Controu. 13. de Nouissimis tract. 4. disp. 5. n. 2. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto 4. propof. vnica n. 19. Notatque Duuallius supra, non habere Infernum formam operosi alicuius ædificij, in quo sint distincta loca, & contubernia, sed esse vnã vastam, incultamque voraginem absque vllò ornatu, & mansionum distinctione. Cum tamen è contrario in ciuitate Empyreæ beati homines obtinebunt sedes distinctas amplas & spatiosas.

100 Prima difficultas inuoluit multas alias, quarum solutio non potest non esse plena diuinationibus. Et quidem Paradisum fuisse non exiguum locum, traditur à S. Augustino lib. 8. de Genesi ad litteram cap. 10. & ab aliis Patribus apud Maluendam cap. 62. Commentarij de paradiso. Reliqua verò, quæ determinatè de ipsius magnitudine coniecturantur sunt valdè lubrica, & à nobis prætermittuntur, quia accuratè iam sunt tractata à Petyra supra q. illa 3. Viega in cap. 11. Apocalypsis Commentario & sect. 5. c. 9. Suario lib. 3. de opere sex dierum cap. 6. à n. 19. Arriaga tomo. 2. in 1. p. disp. 35. sect. & subsect. 2. n. 12. ac 13. Martino Delrio adagio 789. veteris Testamenti, Duuallio in tract. de quatuor Nouissimis q. 6. art. 8. Maluenda in loco citato. Sed demus paradisum multo contractiorem fuisse theatro Empyreæ, adhuc parui momenti sunt, quæ in contrarium expenduntur. Nam in primis, S. Bonauenturæ, Scoto, aliisque apud Petauium tom. 3. Theolog. dogm. lib. 2. de opific. sex dier. c. 8. n. 4. incredibile est, omnes homines prorogaturus vitam in hoc sæculo ad idem vsque tempus. Deinde eam fore tam longauam, vt attingeret tria aut quatuor annorum millia, est æquè incredibile; tot etiam homines in statu innocentia destinandos cælo, quot nunc adscribentur, negari potest non improbabiler. Adhæc, etsi Adamus non peccasset, non ideo cuncti eius posterij permanerent in statu innocentia; plures enim fortè in adulta ætate delinquerent, & paradiso exularent. Nec qui infantes forent, deberent habitare in paradiso. Hæc omnia non temerè à nobis dicta comperiet, qui prælaudatos Authores consuluerit.

101. Restat, vt qui de Empyreæ Ciuitate, theatro, ac sedibus, meas & alienas coniectationes proposui, & quæ potui, defensiui, precer Deum suppliciter cum Sedulio lib. 1. Mirabilium diuinorum.

*Hic propria sedis, huius mihi manibus urbis
Exiguam concede domum, tuus incolæ Sanctis
Vt merear habitare locis, albòque beati
Ordinis extremus conscribi in sacula Ciuis.
Grandia posco quidem, sed tu dare grandia nosti,
Quem magis offendit quisquis sperando tepefecit.*

Si nostris ex imo pectore fufis precibus annuas, videbimus clara luce, quæ nunc in tenebris non mediocri labore perquirimus; aut si ea non videamus, quia longè à re ipsa aberrantia, indefessos tamen nostros, & religiosos conatus forsitan

— *Olim meminisse inuabit.*

LIBER SEPTIMVS.
DE ALIIS CORPORIBVS,
PRÆTER HVMANA,
EXTITVRIS IN EMPYREO.

CONDITIONUM est à Deo Optimo & Maximo Empyreum, ut esset propria sedes, & domicilium glorificatorum hominum: quapropter sic construxit illud, ut accommodum foret suis habitatoribus. Verum quia non humana solum corpora, sed etiam alia, quasi extranea, & aduentitia extitura in Empyreo asseri potest satis probabiliter; quænam illa sint? perscrutandum assumo in hoc libro; antequam in sequenti agam de humanorum corporum actionibus, ad quas confert Empyreum.

EXERCITATIO VIGESIMAQVARTA.

An Eucharistia asseruanda sit in Empyreo post mundi consummationem.

AMDIV voluebam mente hanc dubitationem, cum non sine ingenti gaudio vidi eam excitatam ab eruditissimo Nostro Eusebio Nierembergio libr. 8. de origine sacrae Scripturae cap. 34. cuius mira diligentia nostram præoccupauit operam, & ferè quicquid pro affirmatiua parte excogitari potest, hinc, & inde collegit.

SECTIO PRIMA.

Proponuntur dubitandi rationes.

PRIMA, Asseruabitur in Empyreo ipsissima Crux, in qua Christus vitam obiit, ut in exercitatione sequenti stabiliemus. Ergo par est, ut asseruetur Eucharistia in æternam memoriam Dominicæ Passionis, & in noui Testamenti perenne pignus, ac testimonium. Confirmatur, æternabit crux, quia fuit instrumentum sacrificij cœuenti. Ergo æquum est, ut æternet Eucharistia, ut pote spectans ad incruentum.

2. Secunda, Christus perpetuò retinebit vulnera

lateris pedum & manuum, tum ut in perpetuum victoria sua circumferat triumphum; tum ut sua morte redemptis, quàm misericorditer sint adiuti propositis eiusdem mortis iudiciis insinuet, tum denique ut in iudicio quàm iuste damnentur, ibidem ostendat. Quas, & alias causas affert S. Thomas 3. p. q. 54. art. 4. in corpore ex Beda. At istæ non minus congruenter suadent permanuram in cælo Eucharistiam. Ergo &c.

3. Tertia, Manna, quod fuit Eucharistiæ figura, ut multis prosequitur Salianus anno Mundi 1244. à num. 313. custoditum est iussu Dei in arca, aut propè arcam, post aditam Promissionis terram, in qua nullus eius vsus futurus erat. Hoc autem significari videbatur, Eucharistiam custodiendam in cælo,

cælo postquam eius sumptio nulla futura sit ingressis cælestem Promissionis terram.

4 Quarta, Eucharistia est causa nostræ resurrectionis, & immortalitatis, vt docent passim Patres. Ergo verisimile est, & ipsam immortaliter conferendam. Ob id forsã Cõimas Hierosolymitanus hymno 6. in Theogoniam vocat Eucharistiam *Immortalem mensam*. S. Odo in hymno de Eucharistia canit,

*Hoc genus, hoc vnum placet, hoc durabit in ævum,
Hoc facile est, nitidum, simplex, Deitateque plenum.*

5 Quinta Christus gloriosus sumpsit Eucharistiam, quando vnà cum discipulis apud Emmauntium Castellum recubuit; accepit panem, & benedixit, ac fregit, ac porrigebat illis, referente Luca c. 24. v. 30. Cùm verò incredibile videatur destruxisse sumptas species sacramentales, fit inde, eas æternam conferuare. Quod scio (ubiungit P. Eusebius) aliquibus non ineruditis placere. Et quidam propterea è publico suggestu pronuntiauit, cum multorum plausu, nunc in cælo adorari, & adorandam Eucharistiam in pracordiis corporis Christi, quia gloriosi, transparentis veluti limpidissimi crystalli. Confirmatur ex Sancta Mechtilde narrante in primo visionum, seu spiritualis gratiæ libro cap. 60. visos à se cælicolas sumentes Eucharistiam. P. Eusebius, cùm has proposuisset rationes, ait, *Quoad conseruationem Eucharistia in cælo non video tot esse fundamenta huius pronuntiatum, vt illud statuere possim: quod licet falsum non valeam prorsus conuincere; incertum, atque sponte meditatam non possum non habere.* Sed tamen nec coniecturis allatis respondet, nec fundamenta, quibus pronuntiatum illud ostendatur intutum, producit in medium. Huic ego annitar curæ, imitans eos, qui de terra aurum legere nouerunt; ubi enim diuitem senserint venam, ibi quicquid artis est, quicquid laboris impendunt, vt loquitur S. Petrus Chrysologus serm. 9. 1.

6 Prius verò animaduertentim, adduci posse pro opinione hac non spernendum exemplum ex Testamento veteris arca, quæ post generalem resurrectionem apparebit, vt inter alios vult Noster Mendoza in lib. 1. Regum cap. 5. n. 1. annot. 15. circa litteram sect. 1. & 2. Quod si tunc appareat, ecquis credat, peracta iam purgatione, & innouatione mundi, destruendam? Quod si non destruetur, vbinam conseruabitur, nisi in Emphyteo?

SECTIO II.

Præponitur negatiua pars.

7 ET primò quidem Matthæi locus c. 28. v. 20. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem sæculi*, non leuis ponderis est aduersus pronuntiatum superius, cùm frequenter intelligatur de præsentia sacramentali Christi, solummodò duratura vsque ad secundum aduentum. Ita exponitur à SS. Gregorio Nysseno & Hilario apud Salmeronem tom 11. tract. 33. pag. 345. Fulberto Carnotensi in epistola ad Finardum, S. Laurentio Iustiniano in sermone de Eucharistia, S. Hippolyto in oratione de mundi consummatione, S. Thoma in priorem ad Cor. c. 11. v. 26. Innoc. III. Pontifice Maximo lib. 4. de Mysteriis Missæ c. 44. Clemente V. cum Concilio Viennensi in Clementina vnica de reliquiis, & veneratione Sanctorum, Urbano I V. in Bulla de Institutione festi Eucharistiæ, Philippo Presbytero lib. 3. in Iob, cap. 42. Si-

mone de Cassia lib. 14. de gestis Saluatoris cap. 28. S. Bernardino tom. 2. serm. 54. pag. 849. Petro Cluniacensi tract. contra Petrobrufianos, Authore Anonymo antiquo lib. 2. de Vidua Sareptana homil. 3. Nicolao de Lyra, & Dionysio Carthusiano in præsentem locum, Marco Marulo de humilitate, & gloria Christi lib. 3. Iansenio in concordia cap. 149. Henriq. lib. vlt. de fine hominis cap. 23. in Glossa ad §. 4. littera A. Suar. tom. 3. in 3. p. disp. 46. sect. 2. Valentia tom. 4. disp. 1. q. 5. p. 2. §. Respondet ad 1. Barrada tom. 4. in Euangelia lib. 9. cap. 7. Et licet adducta verba accipiantur ab aliis in alio sensu, nemo hætenus à me visus repudiavit ex eo, quòd præsentia sacramentalis vltra consummationem sæculi sit processura. Quin potius Simon de Cassia aduertit non sic dicta à Christo, quòd peractò mundi labentis termino non sit ipse nobiscum, sed quòd beatorum modo consummato mysterio in perfecta claritate & intuitione conspicua in suprema patria erimus nos cum ipso. Et S. Bernardinus ait, *Tunc terminus eius erit, quia non sub velamine accidentium, sed facie ad faciem tunc contemplantur Deum.* Petrus Cluniacensis, *Donec ergo veniat in fine sæculi, dedit hoc Sacramentum corporis, & sanguinis sui fidelibus per omne tempus huius sæculi, idest, vsque ad consummationem sæculi.* Authot ille Anonymus de Vidua Sareptana multus est in hanc rem. Inuise eum, si lubet.

8 Deinde locus S. Pauli in priori ad Corinth. cap. 11. v. 26. *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabit, donec veniat*, prudentem quemque morari debet, ne præfata subscribat opinioni, si Patrum menti, vt par est, morem gerat. Etenim S. Hieronymus obferuat ostendi, *Tandem Eucharistia memoria opus esse, donec ipse venire dignetur.* Rufusque apud Algerum lib. 1. de Sacramento corporis & sanguinis Dominici cap. 8. ait, *Quia commemoratio mortis non erit necessaria ad concitandum desiderium, vel fletum, ubi non peregrè profecta, sed præsens semper erit vita æterna, & gaudium; ideo Apostolus huic Sacramento, ne æternum videatur, finem denuntians, ait, Quotiescumque, &c.* Theodoretus etiam notat, post eius aduentum, non amplius fore opus symbolis, seu signis corporis, cum ipsum corpus apparebit; & propterea dixisse, *donec ipse venerit.* Addo Salmeronem admonentem in verbis illis intelligi, *Iuge sacrificium Eucharistiæ duraturum in finem vsque sæculi; in quo ostendet se nobis in aperto, in potestate, & maiestate, vt, eo viso, perfecto, & consummato perfruamur gaudio.*

9 Nec valet dicere, Patres tantummodò velle, non futuram consecrationem nouam, & sumptionem vltra aduentum secundum. Nam si sincerè trutinentur eorum testimonia, Eucharistiæ memoriale post iudicium negant omninò. Præterea mors Domini annuntiaretur in Eucharistia conseruata, etiamsi sumptio deesset, aut non intelligeretur. Quare frustra additum esset illud, *Donec veniat.* Quod à Concilio Tridentino sess. 13. cap. 2. exprimitur hisce verbis, *Saluator noster: : Sacramentum hoc instituit: : & in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamque annuntiare mortem, donec ipse ad iudicandum mundum veniat.* Eodem modo explicatur in Liturgia S. Iacobi, in Missa Muzarabica, nec non à S. Chrysostomo, S. Thoma, & Theophylacto ibi, S. Ioanne Damasceno lib. 4. orthodoxæ fidei cap. 14. Nicolao Episcopo Methonenfi de corpore, & sanguine Christi, quin vllus meminerit vltioris durationis, ratione cuius Eucharistia mortem Christi denotaret.

10 Tertiò, accedit ratio confirmata ex Patribus Nam

Nam Eucharistia est Sacramentum, ac Mysterium fidei, & spei, Ergo non permanebit in patria, in qua nec fides, nec spes manebunt, sed succedent visio, & perfecta possessio. Hanc infert consequentiam S. Anselmus in Testimonium illud ad Corinth. ex eo, quod Eucharistia sit Sacramentum spei, Significat finem sæculi (sic ille) quando erit Sanctorum requies, non adhuc in Sacramento spei, quo in hoc tempore consociatur Ecclesia, quandiu bibitur quod de latere Christi manavit; sed iam in ipsa perfectione salutis æternæ, cum tradetur regnum Deo, & Patri, ut in illa perspicua contemplatione incommutabilis veritatis nullis mysteriis corporalibus egeamus. Referuntur eadem verba ab Algero supra ex S. Augustino, & proinde majoris erunt auctoritatis, si forte non sint Anselmi commentaria in epistolas Pauli. Beda etiam apud eundem Algerum scribit; *In hac vita lumine sanctarum scripturarum, & sacramentorum cælestium refectio opus habemus: in futura autem talibus non egebimus subsidiis; ubi iuxta Psalmistam, quicumque apparuerunt cum iustitia, satiabuntur manifesta gloria Christi. Quomodo enim egebimus refectioe, ubi sempiterna erit satietas? vel quomodo egebimus Sacramento, quod utique oculus corporaliter videt?* Hactenus Beda.

11 In cuius ultima periodo elucet nova confirmatio. Nam si Christus post iudicium aderit visibiliter circumscriptivè præsens Beatis, superuacue aderit invisibiliter definitivè. Hinc merito dixit Incognitus in Psalm. 77. vers. 1305. *In vita beata isto Sacramento opus non fore, quia videbimus Christum, sicuti est.* S. etiam Cyprianus, aut quisquis est antiquus Author sermonis de cæna Domini, *Panem Angelorum sub Sacramento manducamus in terris, eundem sine Sacramento manifestius edemus in cælis, non ministerio corporali sæpe repetitis actionibus ad eadem reuertentes, sed consummato sacerdotio nostro, erit, & permanebit perpetua, & stabilis implens & reficiens nos sufficientia, qua proferet se palam absque ullis integumentis, omnibus conspicabilibus, summi præsentia Sacerdotis.* Theodoretus præterea in illud ad Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem, inquit, Præsentia umbra sunt futurorum. In sanctissimo enim Baptismo videmus figuram Resurrectionis; tunc autem ipsam videbimus resurrectionem. Hic videmus symbola Dominici corporis; illic autem ipsum Dominum videbimus. Id enim significat, facie ad faciem. Videbimus autem eius, non que sub aspectum non cadit, naturam, que à nullo cerni potest; sed eam, que de nobis sumpta est.* Hæc Theodoretus, in quo solerter caue errorem de non videnda immediate à Beatis diuina essentia; sed tantum Christi gloriosa humanitate. Melius S. Damascenus, & sine eo erroris nauo, declarat lib. 4. & cap. 14. præcitatæ vocari à S. Basilio corpus & sanguinem Christi, exemplaria futurorum, sub speciebus panis, & vini, non ut non existentia verè corpus, & sanguis Christi; sed quoniam nunc quidem per ipsa participamus Christi diuinitatē, tunc autem intellectualiter per solam visionem. Circa hæc testimonia S. Basilij, & Damasceni non pigeris legere Petrum Arcudium lib. 3. concordie Ecclesie Occidentalis, & Orientalis in administratione Sacramentorum cap. 34. & 35. Iulium Cæsarem Bullengerum Diatribæ 3. ad cap. 33. Exer. 6. Calaubonianæ pag. 164. ac 166. Cùm ea S. Damasceni verba adduxisset Cardinalis Bessarion in opusculo de Sacramento Eucharistie, addit, *hoc idem apertius confirmare videtur B. Gregorius, idē, inquit, hæc nominari figuram, quia corpore, & sanguine Do-*

mini nunc participamus in figura panis, & vini, tunc verò eum talem, qualis verè est, manifestissima visione contemplabimur. Non absimiliter Nicolaus Caballus in expositione Liturgiæ cap. 43. *Nunc quidem apparet Christus, & participatur, ut ipse voluit velis panis; tunc autem videbitur, & participabitur sine velis; quando videbimus ipsum, sicut est, quando ad cadavera conuocabit aquilas, quando succingetur, & eos faciet discumbere, & accedens ministrabit ipsis.* Liceat transcripsisse Græci schismatici, cæteroquin tamen docti, ut notat Possevinus, verba. Consonat Richardus Victorinus lib. & c. 7. in Apocalypsim, inquit, *Christum omnibus electis, non solum maioribus, sed & minoribus, & in mundo, & in cælo semetipsum refectioem tribuere, quam videlicet refectioem Apostolica auctoritas in mundo ad iustitiam, in cælo exhiberi ad gloriam prædicauit. Reficit enim Christus suos in mundo corporis, & sanguinis sui participatione; reficit eos in cælo perpetua diuinitatis, & humanitatis sue contemplatione.*

12 Huc respexit Ecclesia tum Romana, tum Græca, dum illa in festo Corporis Christi erat, *Fac nos, quasumus, Domine, diuinitatis tuæ sempiterna fruitione repleti, quam pretiosi corporis, & sanguinis tui temporalis perceptio præfigurat: & dum hæc in quodam Paschali hymno, & tropario canit, Præsta nobis, ut expressius, & clarius, & non per typos, tui participes efficiamur in die, qua vespere caret regni tui.* Sic vertit Cardinalis Lugus disp. 11. de Eucharistia n. 26. qui disp. 8. de Sacramentis n. 2. statuit, fore, ut post diem Iudicij consecrari non possit à Sacerdotibus Eucharistia, non solum ex defectu materiæ panis, & vini; sed etiam ex defectu potestatis, quam scilicet acceperunt solum ad consecrandum in hoc mundo ante diem Iudicij; colligitque id ex Pauli testimonio expenso à nobis in num. 8. utpote communiter intellecto de institutione sacrificij Eucharistici facta tantum pro tempore huius mundi duraturi vsque ad consummationem sæculi.

13 Quarto tandem, quia, ut tradit Algerus supra, *Non solum comparatur Sacramentum corporis Christi cæteris Sacramentis consignificando; sed & in corpore Christi æternaliter non permanendo. Quamuis enim panis substantia mirifice, ut dictum est, in corpus Christi conuersa esse dicatur; forma tamen in Sacramento remanens, non in corpore Christi manere perpetualiter; sed post hanc vitam omnino desinere creditur, sicut & cætera Sacramenta.* En depromptum argumentum à paritate reliquorum Sacramentorum; à quibus non est, cur discriminetur Eucharistia. Maximè cùm Theologi doceant vniuersim, nulla in cælo fore Sacramenta: quia in illo omnis veritas nudè, & perfectè manifestabitur. Ita Alensis apud Henriquez infra. Ægidius Romanus 2. part. Exameron cap. 41. Capreolus in 4. dist. 10. quæst. 4. art. 3. ad 1. contra 2. conclus. S. Antoninus 3. part. Summæ Theologicæ tit. 14. cap. 11. §. 4. Nyffe, tr. 6. Resolutionis Theologorum part. 3. quæst. 3. in concl. 2. speciatim decernens, non futuram Eucharistiam post Resurrectionem, Sotus in 4. dist. 1. quæst. 2. art. 4. Viguerius in Institut. cap. 16. vers. 9. Henriquez lib. 1. de Sacramentis cap. 6. §. 8. rursus cap. 11. §. 8. Franciscus Amicus disput. 3. de Sacramentis num. 1. Ludouicus Cellorius libro 1. de Hierarchia, & Hierarchis c. 8. Petrus Ribadeneyra in festo corporis Christi, Auerfa 3. p. q. 61. sect. 2. Philippus Faber, cum Scoto in 4. dist. 1. q. 3. disp. 4. cap. 3. num. 13. Robertus de Licio serm. 63. cap. 2. Petrus Cabrera 3. part. quæst. 61. art. 4. in commentario num. 5. inquit, esse certum ex fide, in statu

Statu patriæ non futura aliqua Sacramenta; Greg. Sair. lib. 3. de Sacra. c. 6. q. vnica cū S. Th. in 4. dist. 1. q. 1. a. 2. quæstionc. 4. ad 1. Argentinens. q. & art. 2. concl. 3. Palud. q. 3. concl. 6. probans ex Apocalyp. 21. v. 22. vbi dicitur de Hierusalē cælesti, *Et templū non vidi in ea.* Si autem tēplo opus non est; neq; Sacramento. & precipuē S. Thomas 3. p. q. 61. art. 4. ad 1. vbi isthæc habet, *Sicut Dionysius dicit in 5. cap. Ecclesiastica Hierarchia status nouæ legis medius est inter statum veteris legis, cuius figura implentur in noua lege, & inter statum gloria, in qua omnis nudè, & perfectè manifestabitur veritas. Et ideo tunc nulla erunt Sacramenta. Nunc autem quandiu per speculum, & in enigmate cognoscimus, vt dicitur 1. ad Corint. 13. oportet nos per aliqua sensibilia signa in spiritualia deuenire. Quod pertinet ad rationem Sacramentorum.* Hucusque S. Thomas, cuius insitens vestigijs Catechismus Romanus p. 2. cap. 4. n. 32. post animaduersum ex Doctrina S. Dionysij statum illum medium nouæ legis, adiicit, *Ac profectò satis mirari fideles nunquam poterunt Sanctæ Ecclesiæ perfectionem, eiusque gloria altitudinem; cum inter eam, & cælestem beatitudinem vnus tantum gradus interesse videatur. Hoc enim nobis cum calitibus commune est, vt vtrique Christum Deum, & hominem presentem habeamus: sed quo vno gradu ab eis distamus, illi presentis beata visione perfruimur, nos presentem & tamen ab oculorum sensu remotum sacrorum mysteriorum admirabili integritate se occultatem firma, & constanti fide veneramus.*

14 **V**etustus Author sub nomine Eusebij Eme-feni homilia de Transfiguratione in Sabbarthum post Dominic. 1. Quadrages. distinguens ex Paulo ad Hebræos 9. tria tabernacula, non secus ac S. Dionysius tres status, scribit; *Primum Synagoga, Secundum Ecclesia, Tertium Calum. Primum in umbra fuit; secundum in figura est, & veritate; tertium in veritate sola. In primo ostenditur vita, in secundo datur, in tertio possidetur.* De quo tertio Tabernaculo paulò post adiicit, *Nihil est ibi in figura, omnia in veritate. Vnde Apostolus ait, Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem; nunc cognosco ex parte; tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.* Sed & S. Ambrosij verba lib. 1. de officiis cap. 48. vti pulcherrima, ita & germana sunt. *Hic umbra, hic imago, illic veritas. Umbra in lege, imago in Euangelio, veritas in celo. Antè agnus offerebatur, offerebatur vitulus; nunc Christus offertur; sed offertur quasi homo, quasi recipiens passionem, & offert se ipse quasi sacerdos vt peccata nostra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate, vbi apud Patrem pro nobis quasi Aduocatus interuenit. Hic ergo in imagine ambulamus, in imagine videmus; illic facie ad faciem, vbi plena perfectio, quia perfectio omnis in veritate est.* Ob hæc S. Thomas 3. p. q. 63. art. 5. in 3. arg. nihil in patria agendum in figura, sed totum in nuda veritate, præsupponit.

15 **H**æc me cogunt, vt incunctanter pronuntiem, Eucharistiam non æternaturam in Emphyreo. Abstineo tamen à censura partis affirmatiuæ; vsq; dum aliorum Theologorum ad Tribunal feratur. Nam edoctus ex Lactantio lib. & cap. 7. Diuinarum Institutionum, *non teneor incredibili illorum errore, qui cum aliquam sententiam probauerint, ceteras damnant tanquam falsas, & inanes, armantque se ad praliandum, nec quid defendere debeant scientes, nec quid refutare, incusantque passim sine delectu omnia, qua afferunt, quicumque dissentiant.* Sed obseruandum est, Origenem Homilia 14. in Lucam putare, quod & post resurrectionem ex mortuis indi-

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

geamus Sacramento eluente nos, atque purgante; nemo enim absque sordibus resurgere poterit. Id verò fallacissimum est, & longè diuersum à permanentia Sacramenti Eucharistiæ, in sanctissimis Regiæ Emphyreæ penitentialibus; suspicaturque P. Suarez tomo 4. in 3. p. disp. 46. sect. 4. n. 2. irrepsisse mendosè, aut supposititiè in Origenem.

SECTIO III.

Occurritur dubitandi rationibus.

16 **A**D primam, & secundam responderetur, inefficaces esse congruentias illas, quandoquidem conseruatio Crucis, & vulnerum non sit contra sacras Litteras, & Patres, quinimò vtrisque sit conformis; conseruatio autem Eucharistiæ videatur esse contra Scripturam, & Patrum effata. Quòd si congruentis solis res similes definiendæ forent, cur non dicas, æternaturum præsepe, in quo natus Christus iacuit?

17 **A**D tertiam responderetur, Suaderi potius negatiuam partem ex figurata Eucharistia in Manna. Do aurea verba P. Barradæ tomo 4. in Euangelia lib. 3. cap. 8. *Nocte descendebat in Castra Manna Hebræorum; sic in hoc statu fidei, in quo velut per caliginem noctis multis fulgentibus sideribus Deum videmus, in castra Ecclesiæ manna descendit Christianorum. Postquam in terram promissam ingressus est populus Hebræus, manna ex celo minime descendit; eundem in modum postquam in cælestem patriam fuerit intromissus populus Christianus, cælestis Sacramenti manna minime descendet. Nec manna typicum populo Hebræo dabatur Sabbatho; nec manna verum populo Christiano dabitur, cum æternum Sabbathū, id est, æterna requies aduenerit.* Hactenus Barradas, quem si vltra percurras oculis in lib. 10. Itinerarij filiorum Israel cap. 20. v. 4. ages mihi gratias ob præmonstratum locum. Eiusdem sunt saporis, quæ scribunt Hugo Victorinus in speculo Ecclesiæ, cap. 7. (videndus etiam pro nostra sententia in summa sententiarum tract. 6. cap. 2.) Discipulus serm. 2. in festo corporis Christi, Card. Ioannes Vitalis in Speculo morali totius sacre scripturæ, verb. Eucharistia, fol. 89. apud Serarium in cap. 5. Iosue q. 36. & apud Barradam Tuitiensis Abbas, Rupertus, S. Bernardinus Senensis, tomo 3. in Seraphico Quadragesimali serm. 44. contemplatione 1. pag. 394. tomo etiam 4. serm. de Eucharistiæ sacramento art. 1. cap. 3. pag. 76. Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorum lib. 5. cap. 45. Finus Hadrianus apud Lorinum infra. Salmeron tomo 5. tract. 50. pag. 406. Viegas in cap. 2. Apocalypsis Comment. 3. sect. 4. n. 2. & 7. Petyra in 6. Ioannis disp. 15. Salianus anno Mundi 1244. n. 315. Thomas Bozius de signis Ecclesiæ lib. 13. cap. 7. Carthagena homilia 12. de Eucharistia, Malonius cap. 15. de Iesu Christi Crucifixi stigmatibus. Estius in cap. 5. Exodi v. 12. Marius, & Cornelius in cap. 16. Exodi v. 13. Bartholomæus Iaquinotius in Christiano ad aras cap. 10. n. 2. Cosmas Magallanes in cap. 5. Iosue sect. 2. annotat. 24. n. 10. Lorinus in cap. 11. Numer. v. 7. Nec asseruatum manna in arca, aut prope arcam adumbratio fuit custodiendæ in celo Eucharistiæ; siquidem illud idè fuit asseruatum, quia Hebræi aliter obliuiscerentur Cælestis cibi accepti in deserto: Eucharistiæ autem, quæ in via saginantur Christiani, non poterunt obliuisci in celo, vt speciatim notat Maximilianus Sandæus in Theologia symbolica

lica lib. 4. commentatione 3. pag. 478. etiam si ea ibi non adfit.

18 Ad quartam respondetur, satis esse, si conferretur corpus Christi visibile; quod inuisibile sub speciebus Sacramentalibus est nostræ resurrectionis, & immortalitatis causa. Quæ attinet ad Cosmam Hierosolymitanum, idè vocauit Eucharistiam *immortalem mensam*, vel quia continet immortale Christi corpus; vel quia est causa resurrectionis, & immortalitatis. Quæ verò attinet ad S. Odonem, idè deprædicat, Eucharistiam duraturam in æuum, quia non cessabit vsque ad mundi consummationem. Illa namque, quæ in longum tempus durabunt, etsi finem sint habitura, permanere in æuum, & in æternum dicuntur tam apud sacras, quàm apud prophanas litteras, vt iam attigimus in Exercit. 3. sect. 1. Videantur S. Augustinus lib. 1. quæstionum super Genesim quæst. 31. vers. Petrus Cluniacensis Abbas in tract. contra Iudæos, Postilla Thomæ in vers. 5. cap. 13. Geneseos.

19 Ad quintam, admissio Christum tunc porrexisse Eucharistiam, & vnà cum duobus Discipulis eam sumpsisse; quorum primum pro virili defenditur à Maldonato, & secundum videtur quidem verisimile: Respondetur, species Sacramentales fuisse vel consumptas, vel expulsas subito, vel tandiu intra stomachum retentas, quandiu durarent in corpore, quod se vegetaret, & nutriret, & postea destructas, expulsasve, succedentibus extrà substantiis ipsarum propriis. Adi Suarium tomo 2. in 3. part. disp. 43. sect. 5. Adi etiam expositionem SS. PP. Basilij, & Gregorij Theologi de Sancta, & orthodoxa fide apud Hencicum Canisium tomo 5. lectionis antiquæ parte 1. pag. 179. vbi singularia hæc adnotauit, *Cibus verò, quem sumpsit coram discipulis, si quis quærat, quò abierit? Respondemus, sicut cera appropinquans igni liquefit, sic cibus ille adhibitus carni incorruptibili.* Confirmatio ex S. Mechthildi, si ad rem faceret, probaret, Beatos, post corporum resurrectionem, sumpturos ore Eucharistiam, quod vt absurdum, & incredibile reiicitur à S. Augustino in sermone super orationem Dominicam, qui est 9. de Diuersis: & Ecclesia innuit oppositum in oratione exarata num. 12. dum *perceptionem corporis, & sanguinis Christi vocat temporalem.* Certè visio illa, vt & non ab similes aliæ, de quibus Cornelius in cap. 8. Apocal. vers. 4. fuit imaginaria, cum multi ex cælicolis visis à Sancta Mechthildi careant corporibus. Adde, explicari posse non secus, ac à Philippo Abbate cap. 22. de salute primi hominis, S. Laurentio Iustiniano sermone de Eucharistia, S. Bernardo serm. 33. in Cantica, & à S. Thoma 3. p. quæst. 80. art. 2. in corpore declaratur, qua ratione Angeli, & animæ beatæ in cælo dicuntur manducare spiritualiter Christum, *prout in sua specie consistit, scilicet in quantum ei vniuntur fruitione Charitatis perfecta, & visione manifesta.* S. Gertrudis Mansfeldensis, vt ipsa narrat lib. 4. insinuationum diuine pietatis cap. 62. audiuit aliquando Missam in cælo, & ineffabili vnione ipsam etiam spiritualiter sanctissimi corporis, & sanguinis sui perceptione sibi conuinit Christum. Sed quemadmodum auditio Missæ imaginaria habenda est, sic etiam communio. Clarissima Virgo Marina de Escobar vidit agi in Hierusalem Cœlesti processionem corporis Christi instar eius, quæ annuè apud nos fit: Didicit tamen à Christo, suum ibi corpus sub speciebus panis non deferri. Sic tradit Venerabilis P. Ludouicus de la Puente in vita eiusdem Marinx nòdum edita lib. 2. cap. 28. §. 3. Consentaneè ad præfatam visionem

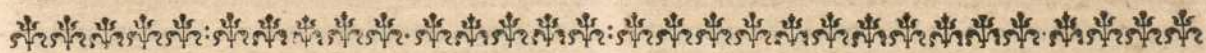
accipiendæ sunt aliæ, de quibus P. Andreas Pintus Ramitez in 2. parte M. S. illius vitæ lib. 1. cap. 46. Sed earum omnium probata autoritas pendet ex integerrimo examine Apostolicæ Sedis.

20 Exemplum à me propositum in n. 6. de arca veteris Testamenti non modicum facesset negotium iis, qui lustrationem, & innouationem orbis putant, fore ante vniuersale iudicium, & proinde hoc transacto nihil postea destruendum. Etenim illam manifestandam post resurrectionem mortuorum insinuant Dorotheus in synopsi, S. Epiphanius in vita Hieremiæ, Et Iosephus filius Gorionis lib. 1. c. 17. Sed & Mendoza conatur colligere id ipsum ex lib. & c. 2. Machab. v. 7. ac 8. & ex Apocal. c. 11. v. 19. Ast præter Mendozam nemo alius, quem viderim, cogitat, apparituram, nisi Antichristi tempore. Fateor, Dorotheum, & S. Epiph. dicere, *In die resurrectionis, in resurrectione arcam primò resurrecturam, prodituramque ex saxo.* Subiungunt tamen nonnulla, quibus indicant, sumi à se resurrectionis diem aliqua cum latitudine, videlicet pro tempore Antichristi, inter cuius mortem, & resurrectionem generalem non erit multum interualli. Nam Dorotheus ait, *Congregandos ad arcam omnes sanctos expectantes Dominum, & fugantes inimicum, occisuros eum venientem ad hanc petram.* Et S. Epiphanius, *omnes sanctos ad arcam confluxuros, vt illic suscipiant Dominum, & vitent inimicum, qui perdere illos affectabat.* Apocalyp. locus c. 11. v. 19. *Et aperit templum Dei in cælo, & visa est arca Testamenti eius in templo eius,* intelligitur quidem à P. Ioan. Fernandez in thesauro diuinarum Scripturarum Verbo *Arca* n. 8. de arca materiali; sed à plerisque de mystica humanitatis Christi, vel Deiparæ Virginis, vel collectionis omnium Sanctorum. Et quamuis de materiali intelligeretur, non conuincitur ex contextu, eius apparitionem fore in extremo die Mathematicè sumpto. Locus ex lib. & c. 2. Machab. v. 7. in quo dicitur, ignotum fore arce conditorium, *donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat,* non est, cur debeat accipi de perfectissima omnium prædestinatorum congregatione, quæ iuxta Mathæum c. 24. v. 31. per Angelos fiet; satis esset, si acciperetur de alia minus perfecta electorum, propter quos *breuiabuntur dies illi* secundum eundem Euang. c. 24. v. 22. Imò Melchior Canus lib. 2. de locis Theologicis c. 11. Ribera in cap. 1. Aggæi n. 15. licet non omnino tenaciter, Gaspar Sanch. in Machab. Tornicellus, & Saliatus in Annalibus veteris Testamenti, ille anno Mundi 3610. à n. 14. hic proximè præcedente anno à n. 82. solidè, & doctè comprobant, intelligendum de congregatione Iudæorum, inuentioneque arce tempore Nehemiæ post reditum è Chaldæa; nec permouentur Patrum, quos adduximus, autoritate. Prohibent breuiter in lucè etuditissima P. Petri Redani in libros Machab. Commentaria, vbi de tota hac re Author amicitia, & contubernio multorum annorum mihi coniunctissimus agit perquam diligenter. Sed adhuc permilla comparatione Arce, siue ante, siue post resurrectionem, Quid de illa fiet, subticetur à Mendoza, & ego non auderem asseuerare, eam in Empyreo conseruandam.

21 Nihilominus si quis ampliùs auderet, posset assignare discrimen inter ipsam, & Eucharistiam, peritum ex rationibus, quibus huius conseruationem repudiaui, exinde maximè, quòd præsentè Christo circumscriptiue, & visibili immediatè eius humanitate à beatorum hominum cætu, adstruatur inutiliter pro eis in Empyreo Sacramentum Eucharistiæ

Eucharistiæ. Quippe (vt aliorum intendens S. Cyrillus Alexandrinus lib. 9. contra Iulianum ait) *Omni- bus manifestum est, quod assumptum est ad typum alterius, non propter se ipsum fit, sed vt inferat ipsum spectantibus quandam futuri præmonstrationem. Cum autem videtur veritas, superfluum est typus, & inutile, quod illam ante prædixit.* Cum ergo species panis, & vini occultantes nunc Christi corpus, & sanguinem significant per modum symboli, & typi idem corpus, & eundem sanguinem conspiciendum in se ipso reuelata, ac manifesta specie à cælitibus, vanè, & incalsum ad Empyream Regiam species illæ perpetuò duraturæ transferentur: Vbi sancta hac non percipiuntur mysteria, ad perfectiorem, magisque mysticam viuendi normam, fruitionemque admissi, Vt ex Photio transcribit Oecumenius in 1. ad Corint. 11. vers. 26. Ideoque Ecclesia in Missa Sabbati quatuor Temporum Septembris ita orat ad Deum, *Perficiant in nobis, Domine, quasumus, tua Sacramenta, quod continent, vt quæ nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus.* In quibus verbis, Interprete Gregorio Magno Can. 33. species, & similitudo, De consecratione, dist. 2. postulat, vt corpus Christi, quod sub specie panis, & vini nunc geritur, manifesta visione, sicut re vera est, quandoque capiatur. Petrus Cellensis lib. de panibus cap. 1. insistens eidem doctrinæ inquit, *famelicis quidem extra velum esurientibus mensam, & panes in mensa, (de qua conuescens ascendit in cælum) misericors, & miserator Dominus reliquit, & dedit escam timentibus se. Sanguinis partem nihilominus ad bibendum in crateris sacramentalibus, amicis, & imitatoribus suis reposuit. Partem iterum in pretium nostræ liberationis tam Patri, quam creditori hosti piè, & iustè soluit. Corpori suo, quod est Ecclesia, extra velum excubias*

agenti, donec Lucifer oriatur, parauit mensam, ne deficiat in via; candelabrum, ne exorbitet a via. Item Cellensis lib. 3. epist. 2. *Animam consortem naturæ, & gloriæ cælestium spirituum homo Christus nutriet, non sicut nunc in umbra Sacramenti obumbrati veritate; sed in declaratione veritatis, & in detestatione referati per clauem Danid mysterij de mensa corporis, & de vino pretiosi sanguinis.* Sic Cellensis. Euolue, si placet, S. Bonau. in c. 16. Sap. Authorem Speculi c. 27. inter opera S. Augustini, Ioannem Rusbrochium in Speculo æternæ salutis cap. 9. Albertum Magnum cap. 4. de Sacramento altaris, qui Tractatus est 58. inter opuscula S. Thomæ; sed Petrus de Prusia in vita Alberti Magni c. 20. Cardinalis Turrecremata ibidem citatus vero parenti Alberto restituunt, vt & Flaminius in eiusdem vita. Vide etiam cælestis sapientiæ prodigium Sanctissimam Virginem Theresiam in via perfectionis, vbi ad c. 34. explicans illud Lucæ 11. v. 3. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie,* scribit post præmissam interpretationem de Eucharistia, *Quod dicatur Hodie, videtur mihi idem esse, ac in vnum diem, id est quandiu mūdus durauerit, & non amplius.* Quæ aduerbij *Hodie* acceptio peculiarissima est, & in Patribus, ac Interpretibus nusquam mihi visa, etsi valde commune sit intelligere petitionem illam in sensu etiam litterali de sacra Eucharistia, illustratque impensius, quàm alij, quos legerim, P. Franciscus Ribera, vir diuinis litteris exponendis eximie industrius, in Commentariis ad sex priora Mathæi capita excultissimis M. S. S. asseruatis in Bibliotheca Salmanticensis Collegij Societatis Nostræ; vnâque probat, admitti debere sensum alium litteralem, sed minus præcipuum, de pane corporali, citatis multis Patribus ad vtriusque sensus autoritatem.

EXERCITATIO VIGESIMA QUINTA.

An Christi Domini Crux, & alia Passionis instrumenta sint in Empyreo conseruanda post magni Iudicij diem?

X cap. 24. Mathæi vers. 30. constat, adueniente Iudice vniuersali appariturum signum filij hominis in cælo: illud autem signum fore, non quidem corpus Christi, vt Author Imperfecti in Math. interpretatur homilia 49. sed triumphalem Crucem sentiunt communiter Catholici edocti ab Ecclesia, dum in officio Exaltationis Sanctæ Crucis canit, *Hoc signum Crucis erit in cælo, cum Dominus ad iudicandum venerit.* Fateturque Zaga Zabo Episcopus Æthiops ex consensu Ecclesiæ Æthiopicæ, venturum cum gloria Christum ferendo ante faciem suam Crucem. Sic apud Damianum Goes, lib. de Æthiopum moribus. Quare restant examinanda, quæ sequuntur.

SECTIO I.

An Crux ipsa, in qua Christus obiit, manifestanda sit in magni Iudicij die?

1 **T**a indicant plures Sybilla in lib. 6.
*O lignum felix, in quo Deus ipse pendit!
 Nec te terra capit; sed cæli tecta videbis,
 Cum reuelata Dei facies ignita micabit.*
 S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 13. illumi-
 P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

natorum, Trophaum IESV salutare, Crux::: cum IESV apparebit in cælo: præcedet enim Regis trophaum, vt videant, quem pupugerunt, & à Cruce agnoscant, quem contempserunt. Rursus in Catechesi 15. Sed quod tandem aduentus illius signum est, quod non audeat virtus contraria imitari? Et tunc inquit, apparebit signum filij hominis in cælo; signum autem verum, & proprium Christi est Crux. Lucidum Crucis signum præcedens Regem, atque demonstrans eum, qui prius fuerat Crucifixus. S. Ephræm lib. de vera pœnitentia

cap. 3. Sancta Crux rursus in consummatione sæculi, cum secundus illuxerit Domini Saluatoris aduentus cum gloria ingenti & Angelicorum exercituum infinita multitudine apparebit in cælo; inimicos quidem terrens, ac vexans; fideles autem illuminans, atque latificans; aduentumque cælestis Imperatoris annuntians. Iterum in cap. 4. Cum viderimus signum filij hominis, pretiosam, scilicet, ac viuificam Crucem in cælo lucentem, & omnes fines orbis terra ultra Solis claritatem illustrantem. Vbi verò viderint omnes regium illud, ac tremendum sceptrum in cælo reuelari, iam tunc agnoscent singuli, continuo ipsum quoque Regem reuelandum, qui in illo clavis affixus est. Hæc ex S. Ephrem transcribuntur à Valentia, & Grethlero infra. Similia alia habet in tractatu de apparitione Crucis tempore Iudicij, Interprete Gerardo Vossio tom. 1. pag. 228. & 229. necnon sermone in pretiosam, & viuificam Crucem tom. 3. pag. 701.

2 Pergo ad alios Patres. Sanctus Chryostomus in Math. cap. 13. homil. 55. Tunc (nempe quando in sua maiestate veniet Christus) signum hoc super radios Solis coruscans ante Christum videbis. Præcedet enim tunc profecto Crux magnam vocem aspectu emittens, & ad vniuersos homines pro Domino respondens, atque ostendens, nihil ex parte Domini defuisse. Rursus homilia 77. in cap. 24. Tunc apparebit signum filij hominis in cælo, hoc est, Crux ipsa, Crux enim Sole fulgentior videbitur; obscuratur enim Sol, Crux apparet, quod fieri non posset, nisi solares radios splendore superaret. Item homilia de Cruce, & Lattone, Sicut Imperatorem Regalis pompa præcedit, & militaris ordo præeundo vexilla humeris portare consueuerunt, & his eius declaratur aduentus: sic Domino de cælo adueniente Angelorum catus, & Archangelorum multitudo illud signum portant humeris excelsis, & Regalem nobis aduentum nuntiant. Et paulò antea dixerat, Crucem solam non reliquit in terra; sed secum eam leuauit ad cælum: Et ideò cum ipsa veniet, cum ipsa secundam suam præsentiam gloriam faciet. Instillere tanto Doctore quoad extrema hæc verba sanctus Paulinus carmine 26. in fragmentis. Natalis 11. modulans de Christo ascendente in cælum,

Vexillumque Crucis super omnia sydera fixit.

Corporeum stauit cælesti in sede trophæum.

Et Hugo Victorinus lib. 2. de arca materiali cap. 8. loquens de Hierusalem cælesti, Ibi vexillum Crucis in sublimi luce, luce rosea micans, hostes terret, & amicos confortat. Si mirum tibi videatur, quomodo signum Crucis leuatum iam sit ad cælum, sitque fixum super omnia sydera, audi Heribertum Rosvuidum in annotatione ad Paulinum, Sanè cum Chryostomus, & Paulinus aliis locis Crucis in terra existentis meminerint, omnino dicendum ex eius, Paulinique sententia factum dici, quod iam ab æterno destinatum erat; vel certè nouo miraculo replicatio Crucis admittenda esset. Grethlerus loco infra citando addit, dictum esse oratoriò modo ob ingentem Crucis gloriam, qua toto terrarum orbe resulget: Remigius Antisiodorensis allegans S. Chryostomum inquit in 3. Ioëlis caput, Angeli deferent ante eum (Christum nempe ad iudicium venientem) signum Crucis. In cap. etiam 12. Zachariæ repetit, Cum Christus in maiestate venerit, & stigmata Passionis in corpore suo ostenderit omnibus, ipsamque Crucem manibus Angelicis deportandam ab omni mundo videri fecerit, & c. Petrus Damiani sermone 48. & 2. de Exaltatione sanctæ Crucis, In tremendi examinis die beata Crux vltis deuebitur Angelorum, & ante omnium ponitur ora mortalium; non auro iam, vel gemmis ornata, sed radiantior erit Sole, vel stellis vir-

tute diuina. S. Iulianus lib. 3. Prognostici cap. 5. transcribit, & approbat Chryostomi verba. Quæ etiam extant in S. August. serm. 130. de tempore. Fauent Pantaleon Presbyter, Theophanes Cerameus orationibus in Exaltationem S. Crucis, Zacharias Chrysopolitanus in vnum ex quatuor capite 145. ac 177. Philippus Solitarius lib. 4. Dioptræ cap. 20. S. Elisabeth Schonaugiensis lib. 2. visionum cap. 8. S. Brigitra in reuelationibus extrauagantibus cap. 106.

3 Inter Authores non adeò antiquos asserunt expressè Alensis 3. p. sum. q. 25. memb. 1. art. 3. Guilielmus de Rubione in 4. dist. 47. q. 4. v. quatum ad 1. Richard. in eiusdem 4. dist. 48. Vualdensis tom. 3. de sacramentalibus tit. 20. c. 158. Viguerius c. 21. Instit. §. 2. v. 6. Bustus 1. p. Rosarij serm. 9. Petrus de Palude Dominica 2. Aduentus, enarratione 5. Echius homilia 2. in Dominica 2. Aduentus, & homil. 8. de S. Michaële, Martinus Garcia Episcopus Barcinonensis ser. 134. Henricus lib. vltimo de fine hominis c. 24. §. 6. Viegas in c. 1. Apocalypf. comment. 1. sect. 17. n. 5. Lorinus in 2. Petri c. 2. v. 10. Cornelius in Apoc. c. 22. v. 2. & in c. 24. Math. v. 30. Adamus Contzét in posteriorem locum q. 1. §. 2. Grethlerus tomo, & lib. 1. de Cruce c. 92. Rosvuidus supra Granad. 2. p. contr. 13. de Nouissimis tr. 4. disp. 3. à n. 9. Mendoza adductus n. 6. præcedentis Exercit. affirmans in sect. 2. n. 6. expressum id esse à Dorotheo, & S. Epiphano. Fides sit apud ipsum.

4 Probabiliter satis dici, fatentur Valentia tom. 4. disp. 11. q. 4. p. 1. Suar. tom. 1. in 3. p. disp. 56. sect. 2. tomo etiam 2. disp. 57. sect. 2. Bellarm. lib. 1. de Sanctorum imaginibus c. 28. Vasq. lib. 3. de adoratione c. 4. n. 62. Thyraus de gloriosa apparitione filij Dei c. 6. à n. 5. Barradas tom. 3. in Euang. lib. 9. cap. 12. Tannerus 3. p. disp. 2. q. 4. dub. 3. n. 99. Nierembergius lib. 8. de origine sacre Scripturæ c. 34. Tirinus, & Alfonso Auendañus in c. 24. Math. v. 30. Duvallius in Tractatu de quatuor Nouissimis quaest. & a. 4. pag. 603. Escobar volumine 5. in Euang. Temporis pag. 157. Iacobus Bossius lib. 6. de Triumphantem Cruce c. 18. Magallanes lib. 3. in Cantica Moysi, & benedictiones Patriarcharum sect. 5. annotatione 2. n. 57. & in cap. 8. Iosue sect. 1. annotatione 7. n. 19. Supersedeo à reportandis rationibus pro pia hac cogitatione tot Patrum, & Authorum, tum quia apud ipsos sunt præ oculis, tum quia ex sectione sequenti elucescent nonnullæ.

5 Grethlerus ait, S. Chryostomum arbitrari in postremo loco supra exarato, & apertius in oratione ad eos, qui scandalizantur ærumnis, gestandam Crucem ab ipsomet Christo veniente ad Iudicium. Echius, & Viegas, quos sequitur Nauus lib. 4. Chronici apparitionum, & gestorum S. Michaëlis cap. 30. & Escobar supra, sentiunt, portandam Crucem à S. Michaële, vt quem Ecclesia appellet Signiferum Christi, & Pantaleon Vexilliferum, Nierembergius in lib. de deuotione, & patrocinio S. Michaëlis c. 12. 13. ac 16. consentit, & coniecturâ affert, quia sæpè apparuit S. Michaël cum signo Crucis.

SECTIO II.

Statuitur, ipsam Crucem, in qua Christus obiit, conseruandam in Empyreo post magni Iudicij diem.

6 P. Suarez in posteriori loco præcitato, veti. Hac sententia, refert, non deesse, qui existimēt, ipsam

ipsam Crucem, in qua mortuus est humani generis Vindex, conseruandam esse perpetuò in cælo, veluti immutatam ad statum incorruptibilitatis corporum gloriosorum, eo quòd speciali modo fuerit nostra redemptionis instrumentum, & altare, quo Christus seipsum in sacrificium obtulit. Placuerunt hæc Maluendæ in commentario de Paradiso cap. 92. Francisco Escriba tract. de Iudicio cap. 33. Serario in 2. S. Petri cap. 3. quæstiuncula, & propositione 2. Nierembergio, Viegæ, Lorino, Cornelio, Rosuueido, Henriquez, & Granado supra, ex quibus hic numer. 12. ait, id planè colligi ex S. Chrysofomo, & Sybillinis carminibus.

7 Ego inuenio Alensem addubitantem supra, *Quia nihil hic debet temerè definiri, cum Sancti supponant diuersa. Nam secundum quosdam si corpora immutabuntur, ut elementa, que corruptibilia sunt, & corpora cælestia, multo fortius videtur, quòd illud, quod fuit instrumentum nostra redemptionis, quod profectò fuit Crux. Vnde per hoc datur intelligi, quòd ipsa Crux in illa luce apparebit, de qua dicit Chrysofomus, quòd lucentior erit solaribus radiis, & quòd etiam in illa remanebit, sicut alia corpora & elementa, que corruptibilia sunt de sui natura, cum istud corpus fuerit nostra redemptionis instrumentum. Vnde per hoc habet quandam dignitatem, ex qua videtur habere congruentiam ad permanendum, sicut illa. Possit dici tamen, quòd sicut Christus in Transfiguratione ostendit quandam claritatem, manente adhuc corpore suo mortali: ita possit ibi ostendere claritatem in Cruce, manente tali corpore corruptibili; & sic post talem ostensionem non oporteret, quòd remaneret. Non tamen est definita sententia à Sanctis, idè nec hic nos definire volumus. Hactenus Doctor Irrefragabilis.*

8 Inuenio etiam Bustum dicentem supra, se censere, *salua meliori opinione, Crucem in perpetuum duraturam, ut in æternum appareat signum victoria Christi atque eius misericordiae, ac iustitiae.* Præterea Petrum de Palude affirmantem, mansuram in cælo clariorem Sole, Nicolaum de Orbellis cum Richardo in 4. disp. 48. asserentem idiplum. Anne innuit à S. Hieronymo in cap. 55. Isaia, dum in fine inquit, *Signum filij hominis non deficiet, nec vlla sine mutabitur; sed de præsentis conuersatione transiet in futurum.*

9 Et quidem si ad iudicium redintegrandam est Crux, vt in sectione anteriori muniui satis, non apparet iusta ratio, ob quam sit postea destruenda; præsertim cum ea possit esse insigne monumentum victoriæ reportatæ à Christo ex hostibus; & magna Beatæ occasio lætitiæ, cum viderint suæ redemptionis instrumentum, & regni cælestis clauem. Quòd si Deus iam olim adèd prouidit conseruationi Crucis, religionique erga eam, minutissimas in partes diuisam, multiplicando ipsam miraculosè, aut diuersis, diffitisque locis replicando, per vniuersum ferè orbem, vt Patres apud Grethserum tomo, & lib. 1. de Cruce cap. 77. deprædicant, quid mirum æternitate donet? Præsumit Poëtice Iuuenus Presbyter Salmanticensis præfatione ad Historiam Euangelicam, fore, vt æternent sua carmina immunita ab incendio, & conflagratione orbis, quia de Christi vitalibus gestis concinnata,

*Quòd si tam longam meruerunt carmina famam,
Quæ veterum gestis hominum mendacia nectunt;
Nobis certa fides, æterna in secula laudis
Immortale decus tribuet, meritumque rependet.
Nam mihi carmen erunt Christi vitalia gesta,
Diuinum in populis falsi sine crimine donum.*

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

*Nec metus, vt mundi rapiant incendia secum
Hoc opus: hoc etenim forsan me subtrahet igni,
Tunc, cum flammivoma descendet nube coruscans
Iudex æliæthroni Genitoris gloria Christus.*

Quid ni ego piè præsumam, liberandam ab extrema combustionem Crucem, & in æternum permanuram? Rursus, si Crucis effigiem cælo semper infixam fore, vt Beatos suos recreet adspectu, persuasit sibi Paulus Palatius relatus à Barrada: nonne magis recreabit ipsamet Crux? Denique si in frontibus Beatorum impressum fore signum Crucis, non renuunt admittere Andreas Cæsariensis, Alexander Alensis, Martinus Garcia, Echius, Salmeron, Cornelius, & Tirinus in cap. 9. Ezechielis v. 4. vt illustri hoc stigmate notati testentur, possideri à se cælum merito Crucis; non video, cur ego recusem concedere, ipsammet Crucem perennaturam in Emphyreo.

SECTIO III.

Passionis Dominicæ alia instrumenta conseruanda in Emphyreo post magni Iudicij diem firmo caret fundamento.

10 **P**etrus Comestor in historia Euangelica c. 141. ait, *ante eum (id est Christum venientem ad iudicandum) erunt instrumenta mortis suæ, quæst vexilla triumphi, Crux, clauis, lancea.* S. Thomas in 1. p. opusculi 2. compendij Theologici cap. 244. scribit, *veniente Domino ad Iudicium, signum Crucis, & alia passionis indicia demonstranda. nò indicia, idem est, ac insignia.* Henriquez supra, in Glossa ad §. 6. littera F. intelligit Angelicum Doctorem de Passionis indicis, quæ sint vulnerum loca aperta, seu de cicatricibus clauorum, & lanceæ in Christi corpore. Alij communiter intelligunt de instrumentis Dominicæ Passionis, vt de clauis, lancea, corona, flagellis, nam de prioribus indicis habuit sermonem cap. 241. Et in eodem sensu dixerat Vincencius Bellouacensis antiquior S. Thoma in speculo historiali lib. 31. cap. 98. *Erunt coram eo quasi triumphi vexilla, suæ mortis instrumenta, videlicet Crux, & clauis, & lancea.* Imò S. Hippolytus in oratione de consummatione mundi denotat, ipsum Christi caput redimendam tunc spinis. Sic percipiuntur à Suario tom. 2. in 3. p. disp. 47. lect. 2. v. ultimo verba isthæc S. Hippolyti, *videbit populus Hebræorum illum (nimirum Christum Dominum) in figura humana, quemadmodum illis ex S. Virgine apparuit, & sicuti crucifixerunt eum: ac ostendet eis manuum, pedumque clauos, latus suum lancea perforatum, caput coronatum spinis, ac pretiosam Crucem.* Verumtamen alius exponet de capite non tunc cingendo spinis, sed quod in Passione fuit eis coronatum. Verba illa *Ac pretiosam Crucem* præbent aliqualem facultatem annumerandi Patribus recens in sect. 1. S. Hippolytum. Nam licet antea scripsisset, *Orietur ab Oriente ad Occidentem usque, signum Crucis superantis splendorem Solis, denuncians aduentum, & apparitionem iudicis, vt reddat cuique secundum opera sua,* potest conciliari, quatenus primò sit apparitura Crux aërea aliquot ante Iudicium dies, & postea Crux lignea restaurata deportetur in summi Imperatoris præsentia.

11 Passionis Christi Seruatoris instrumenta præfata deferenda in die Iudicij, tradunt præter citatos S. Bernardinus Senensis tom. 3. sermon. 16. ex

extraordinariis art. 1. pag. 513. Petrus Cluniacensis Rithmo in laudem Saluatoris, Petrus Equilinus in catalogo Sanctorum lib. 1. cap. 2. Ioannes Vitalis in speculo morali totius sacrae Scripturae, tit. de extremo iudicio, fol. 237. Lyra in Matth. 24. v. 30. VVendelinus in 4. dist. 42. q. 1. art. 3. dub. 1. Ludolfus de Saxonia in vita Christi part. 2. cap. 43. & 86. Arboreus in Marc. 13. v. 25. Discipulus serm. 3. in Dominica 2. Aduentus, Echius homil. 8. de S. Michaeli, Salmeron tom. 4. part. 3. tract. 40. pag. 886. inquires, *id credi à Sanctis Ecclesia Doctoribus*, Laurentius Cuperus de quatuor hominum Nouissimis concione 11. Antonius Zara in Anatomia Ingeniorum sect. 4. membr. 12. pag. 582. Cosmas Magallanes lib. 3. in Cantica Moysi, & benedictiones Patriarcharum sect. 5. annotatione 2. num. 57. Nierembergus cap. 16. de deuotione, & patrociniis S. Michaelis, Escobar volum. 5. in Euangelia Temporis pag. 158. Valconcellius lib. 2. de Angelo custode cap. 6. parte, ac n. 4. Tannerus 3. p. disp. 2. q. 4. dub. 3. n. 101. Tirinus in cap. 24. Matth. v. 30. Bonacina 3. p. disp. 3. q. 5. punct. 2. §. 5. propositione vnic. n. 7. qui tres Authores aiunt, non esse incredibile: & Suarez in fine sectionis illius 2. fatetur, considerari posse sine errore, vel temeritate. *Nam licet reuelatum non sit, non est tamè contrarium reuelatis, neque aliquid minus decens, aut rationi contrarium continet.*

12 Non hic sistunt Viguerius, & Bustus; sed addunt, *ipsa instrumenta Passionis reformata portanda in Iudicio per Angelos, vel per aliquem Sanctorum de ordine Angelorum.* Indicant idiplum Petrus de Palude enarratione 5. in Dominicam 2. Aduentus, Echius homil. 2. in eandem Dominicam, Franciscus Ximenez Patriarcha Hierosolymitanus & Episcopus Elnensis (alius à Cardinali, & Tolitano Archiepiscopo, et si vterque Franciscanus fuerit) in tract. 5. de natura Angelica c. 43. (de quo M.

S. in exercit. 33. n. 14.) Robertus Caracolus de Licio Episcopus Aquinensis serm. 26. c. 1. fol. 59. *Quæ redintegratio, si vera esset, facile mihi persuaderem, conseruandos in posterum clauos, lanceam, & coronam, ita quidem, vt ad Empyreum transferantur, & ibi simul cum Cruce in summa sint veneratione apud Cælicolas. Sed quia talis redintegratio neque in sacris Litteris, neque in Patribus, neque in Theologis sufficiens habet fundamentum;*

13 Ideo neutiquam affirmo, alia instrumenta Passionis exitura in Empyreo: quicquid sit, an formata ex splendidissimo aère deferenda sint in Iudicio simul cum Cruce; quod propter S. Thomæ, & cæterorum Scriptorum, quos recensui, auctoritatem, videtur mihi satis probabile. Respexit forsitan istum Christi ad Iudicium descendens apparatus Hieron. Vnde Episcopus Alua, cum lib. 6. Christiados eadem insignia longo ordine refert in triumphali pompa ascendens Christi ad cælum,

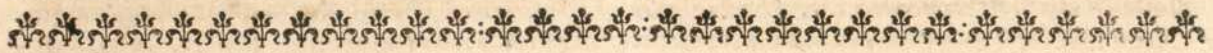
*Omnia fert secum cadis monumenta nefanda,
Imprimis duplicemque trabem, infandamque columnam,*

*Brachia cui vinculus tulit aspera verbera, & acres
Virgarum fascies, insectaque sanguine lora,
Hastamque & calamo pendens pocula leni.
Tres deinde ingentes, & acuta cuspide vestes
Cernere erat, quibus effusus palmasque, pedesque,
Sertaque nexilibus vepribus conserta rigeant.*

*Illic & longo Romani signa Senatus
Hastili suspensa, canoque latentia cornu
Lumina, quod superas abies tollebat ad auras,
Quamque manu Rex pro scepro gestauit, arundo,
Omnia, quæ pueri cælestes ante gerebant*

Singula quisque, polique arcem per inane petebant.
Sic Vnde. Sed hæc Poëtice sunt dicta, idest, potestate quilibet audendi;

Nec pueri credent, nisi qui nondum are lauantur.

EXERCITATIO VIGESIMASEXTA.

An Angeli in Empyreum inferant extranea corpora assumpta quandoque ab ipsis?

N proposito titulo inuoluuntur duo: 1. An Angeli in Empyreo assumunt corpora? 2. quam ex materia erunt illa? Nam si dicantur futura ex aliqua, quæ non sit Empyrea, vt à nonnullis dicitur, sequitur exitura ad tempus in Empyreo alia corpora præter humana.

SECTIO I.

An Angeli in Empyreo assument quandoque corpora?

XS. Anselm. (seu quisquis est Author elucidarij) colligitur pars affirmans, vt animaduerti in exerc. 28. n. 160. Eaque arrisit eruditus quibusdam, teste Andrea Episcopo Cæsiariensi cap. 20. in Apocal. *Et quidem (inquit) præcis Sanctis, tametsi Angelis non dissimilibus, formidabiles apparebant Angeli, quemadmodum ex Daniele Prophetâ, & aliis quibusdam colligere licet: tunc autem (videlicet post Iudicium) vna cum hominibus ministrabunt, siue corpore vestiti, locoque circumscripti, vt eruditus quibusdam placet, inter ipsos compareant.* Noster Cerda in notis ad c. 61. libri Tertullianici de

Resurrectione carnis, adiungit pro eadem sententia Lucam Tudensem c. 13. lib. 1. aduersus Albigenes, cui adstipulantur ipse Cerda in notis ad c. 62. & clarius in lib. de excellentia cælestium spirituum c. 47. n. 5. Salas in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 113. & 116. Roa c. 7. & 13. de statu Beatorum, Cornel. in c. 34. Isaia v. 15. in cap. 14. Apocalypsis vers. 20. tacito nomine indicantur alij à P. Lesso lib. 3. de summo bono c. 8. n. 97. quos tamen ipse non sequitur. Deniq; Bonac. in 3. p. disp. 3. q. 5. punct. 4. §. 1. propos. 3. n. 11. comendat vt probabilem illâ sententiam.

2 Quam ego libenter amplector multas ob rationes. Primam; nam licet, vt beati homines clarè, & perfectè cognoscant Angelorum essentiam, opus non sit assumptione corporum, nihilominus negari non potest magnæ fore delectationi, si Angelos in corporibus, quæ sua referant, conspiciant interdum. Secunda, Angeli acceptis corporibus, quæ humana repræsen

repræsentent, magis sibi conciliabunt hominum voluntates, ut qui ipsorum socij, & fratres appareant. Tertia, Cedit in specialem honorem humanitatis Christi, si Angeli humanam formam quasi emulentur. Quarta, Iſaias cap. 6. vidit Seraphim specie hominum in cœlo; simili specie Ezechiel cap. 1. vidit Cherubim, & S. Ioannes in Apocalypſi vidit frequenter Angelos sub humana forma, sub qua etiam viſi ſunt sæpe ſæpiùs deferentes animas Sanctorum in cæleſtem patriam.

3 Quinta ratio eſt; quia in terreſtri paradifo Angeli ſpeciem humanam induci conuerſati ſunt cum Adamo, & Eva, ut credit Eugubius Coſmopeiã in cap. 2. Genetiſ pag. 55. Ergo credibilius eſt, conuerſaturos in Emphyreo cum hominibus beatis ſub eadem ſpecie. Sexta, Dæmones ad maiorem damnatorum pœnam aſſument in Inferno corpora deformiſſima, ut putant S. Baſilius in Pſal. 33. v. 12. S. Anſelmus in Elucidario, Iacobus de vitriaco ſermone in Dominica 4. poſt Epiphaniã Bartholomæus Sybilla in ſpeculo quæſtionum peregrinarum Decade 1. cap. 3. quæſt. 12. Viguerius in Inſtitut. c. 16. ſ. 4. verſ. 36. Leſſius, Salas, & Cornelius ſuprà: Ergo & aſſument in Emphyreobeati Angeli ad maiorem electorum voluptatem. V. Lyduina aſſucta aſpectui, & colloquiis Angelorum in ſpecie humana dicebat, *Nullus dolor eſt, nulla tanta animi anguſtia, & agridudo, qua non facillimè euaneſcat, ſi mihi vultum Angelicum liceret contemplari.* Sic ex Ioan. Brugmanno Surius die 14. Aprilis parte 1. c. 8.

4 Ratio ſeptima eſt, quia ſi in Emphyreo futurae ſint choreæ, & ſaltationes, ut adſtruam in ſect. 2. Exercit. 33. non datur intelligi, quo pacto Angeli, niſi corporibus veſtiti, comitabuntur conſentaneè beatos homines. Aſt comitaturus, docent Patres adducendi ibid. n. 17. Et detripudiis Angelorum ad præſepe Chriſti nati, agunt vterque Gregorius Nazianzenus, & Nyſſenus, ille oratione 38. in Chriſti Natiuitatem, hic oratione in diem Natalem Chriſti, Chryſippus ſerm. 2. de laudibus Beatæ Mariæ. Quorum autem tripudia ad præſepe, niſi ſub humana forma? Si verò ad præſepe, cur non ad trionum Chriſti regnantis in Emphyreo. Octaua, Angeli non videntur fore impares hominibus beatis in laudando Deo, mente, & ore, ſi corpora poſſunt aſſumere, ut reuera poſſunt. Equum enim apparet, ut omni modo ſibi poſſibili ſe ſe effundant in Numiniſ laudes. Nona, niſi Angeli in Emphyreo induant corpora, ſenſus beatorum hominum nullum ex Angelis recipient gaudium, & nulla in re cum illis communicabunt; cum tamen aliud videatur exigere mortificatio ſenſuum, & Angelica vita, quam in corpore mortali egerunt.

5 Refragantur Leſſius ſuprà, & Tannerus tomo 2. diſp. 1. q. 3. dub. 4. n. 40. quia in patria non eſt neceſſaria ſpecies externa aſſumpta ab Angelis, ſiquidem beati homines eorum eſſentiam clarè intuebuntur: ſpecies autem externa tunc ſolùm aſſumitur ab Angelis, quando ex tali forma volunt ſui excellentiam apprehendi vtrumque ab iis, qui ipſorum eſſentiam, ut in ſe eſt, nequeunt cognoſcere. Sed huius argumenti vires noſtris iam rationibus manent præciſæ. Dices, ſatis ad illas eſſe, ſi beatorum hominum immutetur phantaſia, ſive à Deo, ſive ab Angelis, ita quidem ut hos, nullo veſtito corpore, ſub humana tamen apprehendant ſpecie. Non applaudo, tum quia ad plures ex illis ſatis non eſt: tum quia alias Angelorum apparitiones, hominibus in via factas, neque Patres Theologi reuocant in eam imaginariæ facultatis immutationem; tum

quia, quantum fieri poſſit, vitanda eſt deceptio, & illuſio vel in phantaſia, & ſenſibus beatorum hominum. Si autem Angeli induant corpora, humanis configurata, neque ſenſus illudentur, cum in eis ſua percipiant obiecta, neque intellectus errabit, cum beati homines clarè cognoſcant, quid lateat ſub corporibus illis humana referentibus. Conſultatur in ſimili puncto P. Arriaga tomo 2. in 1. p. diſput. 19. n. 17.

SECTIO II.

Corpora in Emphyreo aſſumpta ab Angelis non erunt ex materia extranea, ſed ex Emphyrea.

6 **C**ontrarium ſupponunt, aut exprimunt Authores citati in ſect. ſuperiori. Nam corpora, in quibus videndi ſint Angeli, putant fore ex materia aërea condenſata. Ita illi, quorum meminit Leſſius; ita etiam Salas n. 113. Et confirmari poſſe ex eo, quòd corpora aſſumpta ab Angelis, dum ab hominibus mortalibus viſibiles apparent, ſunt ex prædicta materia, ut cum S. Thoma 1. p. q. 51. art. 2. ad 3. docent Theologi & copioſius alii P. Suarez lib. 4. de Angelis c. 34. à num. 4. qui S. Iſidorum, & Bedam aientes, eſſe ex materia cœli, interpretatur, quatenus nomine cœli aërem intellexerint. Non ſic facilè interpretari licet Authorem librorum de imagine mundi (ſive ſit S. Anſelmus Cantuarienſis, ſive alius) dum lib. 1. c. 24. inquit, beatos Angelos ad homines miſſos aſſumere corpora ex materia ignea, & in cap. 23. dixerat, Dæmones aſſumere ex aërea caliginosa.

7 Fore tamen ex Emphyrea ab Angelis poſt Iudicium aſſumpta corpora, cenſeo non improbabiler. Nam cum ea materia non ſit inſcindibilis, nec rarefactionis, & condenſationis incapax, ut in ſect. 1. Exercit. 14. obſirmaui, non video, cur huic muneri non ſit apta. Et iſto pacto euitatur, ne in cæleſtem aulam aduentitia materia ſublunaris inuehatur ſine vrgenti fundamento, quale ab authoritate ſaltem eſt in Cruce Chriſti, & ab orthodoxa fide in corporibus humanis glorificatis.

8 Oppones, ſequi ex hinc primò, fore, ut Angeli non poſſent Emphyreo exire cum corporibus aſſumptis ex eius materia, Secundò, fore, ut non poſſent habere inæqualitatem lucis in partibus efformatorum corporum. Reſpondeo ad primum, non eſſe inconueniens, ſi per breue tempus portio aliqua Emphyrea extrahatur à ſua ſphæra. Quòd ſi nonnulli inconueniens appareat, dicam, Angelos, Emphyreo abeuntes, exuturos corpora eius ex materia elaborata. Ad ſecundum, vel Deum pro Angelorum placito impediturum æqualem lucis emiſſionem in omnibus partibus, vel cum æquali lucis emiſſione Angelos effigiaturos corpora; quemadmodum humanorum membra erunt poſt reſurrectionem æqualiter lucida, ut vero propius viſum eſt Gulielmo Pariſienſi in primæ partis de Vniuerſo parte 2. cap. 24. & Barradæ tomo 3. in Euangelia lib. 10. c. 1. Angelicòque Doctore apud ipſum.

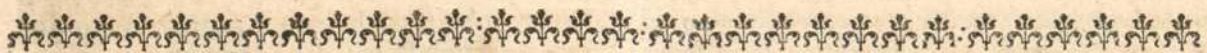
9 Oppones deinde ex Arriaga ſuprà n. 20. materiam Emphyream, cum ſubiaceat formæ ſubſtantiali incorruptibili, non poſſe eſſe aptam ad recipienda aliqua accidentia, quibus quoad aſpectum immutetur. At obiectio hæc æquè militat contra corpora aſſumpta ab Angelis ex materia aërea poſt diem Iudicij; ſiquidem à die illo aërea forma ex

privilegio gaudebit incorruptibilitate substantiali, qua per naturam gaudet Empyrea forma. Vnde de vtraque, si assumatur ab Angelis, dicendum est, ne utriusquam immutandam accidentibus, ex quibus imminet substantialis corruptio. Alterationem penes uniones quantitatis Empyreæ iam multoties concessi: & quævis alia pro corporibus assumptis immutatio quoad aspectum erit, ut summum, penes colores apparentes, quos in Empyreo adstruxi etiam non semel.

10. Ad confirmationem appositam in n. 6. patet solutio ex dictis. Dum enim Angeli in assumptis corporibus apparent visibiles in terra, commoda ad id est aërea materia. Vnde explodendi sunt, qui apud Guilielmum Vorrillong, in 2. dist. 8. art. 2. & conclus. 1. dixere, Angelos nunc formare sibi corpora de cœlo Empyreo: At ut in Empyreo appareant hominibus beatis, non aërea, sed Empyrea competens est. Replicabis, inconueniens non est, si post diem Iudicij extrahatur breui tempore à sua sphaera portio aliqua materiæ Empyreæ assumptæ ab Angelis: Ergo neque inconueniens erit, si portio aliqua materiæ aëreæ assumptæ ab eisdem introducatur in Empyreum post diem Iudicij. Fateor, non se offerre considerabile inconueniens. Sed tamen cum Angeli habeant quasi ad manus liquidam regionem mediam Empyreæ, ut ex ea efforment corpora, recurritur sine necessitate ad aëream: & aliunde peregrina corpora, de quibus aut per fidem Catholicam, aut per autoritatem non constat, arcentur ab Empyreæ sacratissimis penetralibus.

11. Dices rursus, aërem saltem non esse arandum. Nam interiores cavitates corporum glorificatorum existentium intra Empyreum manebunt plenæ aëre aduentitio, nimirum eo, quem detulerint ex hoc mundo. Nec cum peruenerint ad sphaeram ignis, eijcietur aër ex cavitatibus illis, & intrabit ignis, præterquam enim quod id non deceat, congruentius est, ut aëre, quam ut igne repleantur: Neque item, cum inceperint penetrare cœlos, expelletur aër, tum quia nullum ibi est corpus, quod succedat, & ingrediatur loco aëris exeuntis, tum quia non est ibi spatium, quod recedat aër expulsus. Ita discurret Ioannes de S. Thoma in 1. 2. d. 2. art. 9. & inde infert, ut beati homines loquantur sensibilibiter intra Empyreum, non esse opus extrinseco corpore liquido, & frangibili, sed sufficere aërem in-

trinsecum deportatum ex hoc mundo, quia ad vocem (inquit) non requiritur aër externus, sed intra palatum formatur vox etiam impedito aëre externo per admotionem manus, vel alterius corporis, dummodò non impediatur labia, & lingua moueri. Et sic refracto aëre, & formatâ voce intra os, intentionales soni species deferuntur ad aures alterius Beati, sicut species visibiles deferuntur; & sic fiet loquutio, & auditio. Sed contra in primis, quia ex aëre elementari destinato permanentemente ad replenda interiora corporum glorificatorum, ne vacua, vel compressa existant, & deseruiente ad loquutionem sensibilem non fit conuincens argumentum ad aërem pro corporibus aliquando assumptis ab Angelis. Deinde quia cavitates corporum glorificatorum non erunt plenæ aëre elementari, sed aura Empyreæ iuxta nostram sententiam propositam in l. 1. Exercit. 14. licet verò in hoc mundo corpora glorificata habebunt os, nares, pulmones, &c. plena aëre; at cum recesserint ex sphaera aërea, relinquent internum illum aërem, & breuissimo tempore, quod consumunt in itinere ad Empyreum, manebunt vacua, vel Deus partem aliquam auræ Empyreæ transferet ex sua regione, & infundet corporibus. Nec id magis mirandam est, quam quod tenetur fateri Thomasius de perpetua eiusdem aëreæ elementaris portionis retentione intra cavitates corporum, ut quamuis Beati in Empyreo, vel supra aperiant os, & loquantur, contineatur tamen semper eadem portio aëris in ore, & reliquis cavitatibus, quin emittatur quidpiam aëris, aut attrahatur de nouo. Contra denique, quia loquutio vocalis non saluatur absque percussione aëris, vel quasi aëris respirati, id est, emissi ab intrinseco, & attracti ab extrinseco. Vnde animalia, quæ carent facultate respirandi, nequeunt formare vocem, & quæ prædita sunt vi respirandi, impediuntur vocem edere, & loqui, si respiratio cohibeatur, aut motus labiorum, aut apertio oris. Scio, multos Theologos tam antiquos, quam recentes explicare loquutionem Beatorum absque aëre, quem hauriant, & quem foras mittant; sed nemo inficiabitur, vix eam sic intelligi, ut ut possibilis admittatur de absoluta Dei potestate. Quapropter satius est dicere, regionem mediam Empyreæ esse spirabilem, apramque proinde instar nostri aëris ad loquutionem. Non igitur transportabitur ad Empyreum aër elementaris.

EXERCITATIO VIGESIMASEPTIMA.

An beati homines in Empyreo inferent vestes corporeas ex materia extranea confectas?

Dvo sunt exagitanda. Primum, An beati homines utentur vestibus in Empyreo? Secundum, quænam erit earum materia?

SECTIO I.

An beati homines utentur vestibus in Empyreo?

VESTIBVS non vsuros, colligitur ex S. Gregorio Nysseno oratione in funere Magni Meletij Episcopi Antiocheni, vbi de ipso inquit, De-

posuit tunicas pelliceas, neque enim talibus tunicis opus habent, qui in paradiso degunt. Docent conceptis verbis S. Chryostomus in oratione de B. Philogonio, & in homilia 1. de Resurrectione Christi, Procopius Gazæus in cap. 2. Genesis, Author epistolæ de viro perfecto inter opera S. Hieronymi, & inter opera S. Augustini Authores librorum de reuerentia Catholice conuersationis, & de vanitate sæculi cap. 2. Franco Abbas tomo 12. de gratia Dei, Iulianus

Iulianus Pomerius Presbyter, & Abbas in Gallia, Eugenius secundus, seu potius Tertius Toletanus Præful, & cum ipsis S. Iulianus eiusdem urbis Antistes lib. 3. Prognostici cap. 26. Seuerianus transcriptus in Carena S. Thomæ ad c. 28. Mathæi v. 3. S. Macharius senior in epistola ad Monachos, S. Anastasius Sinaita lib. 10. Anagogicarum contemplationum in Exameron, Moses Barcepha parte 1. de Paradiso cap. 28. S. Anselmus, vel qui eius nomen præ se fert in Elucidario, S. Thom. in opusc. 2. part. 1. cap. 156. Rupertus lib. 2. in Genes. cap. 40. Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus in libello de articulis fidei c. 12. Mauburnus in Rosetio. 38. Alphabeto 76. litt. S. Radulphus Ardens homil. 2. in die sancto Paschæ, Iauellus in 8. parte Christianæ Philosophiæ tr. 3. c. 2. Ioannes Raulin ferm. 4. & in ordine ex Quadragesimalibus. 8. Reginaldus in speculo finalis retributionis parte 2. fol. 96. Robertus de Licio ferm. 73. c. 3. Toftatus in cap. 13. Genes. q. 550. & Paradoxo 5. à cap. 25. Carthusianus opusculo de mutua cognitione iustorum art. 12. Catechismus Romanus part. 1. c. 13. n. 12. Pereyra lib. 4. in Genesim n. 260. Iosephus Acofta lib. 4. de Temporibus nouissimis cap. 24. Ioannes Phelippæus in cap. 2. Oseæ v. 3. pag. 350. Iacobus Pintus de Christo Crucifixo, lib. 9. tit. 2. loco 4. n. 129. Hieronymus Columbus lib. 8. de Angelica, & humana Hierarchia cap. 20. num. 8. Salas in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 119. Roa de statu Beatorum cap. 8. Franciscus Felix cap. 7. de Beatitudine, difficultate, ac n. 2. Thyraus de gloriosa Christi Filij Dei apparitione cap. 1. num. 126. Lorinus in Acta cap. 1. vers. 9.

2 Confirmatur exemplo Christi resurgentis, nudus enim fuit, & apparuit, vt conatur persuadere Toftatus paradoxo 5. cap. 34. Rationabilis namque erit, eximiam pulchritudinem corporis Dominici aspicientium oculis cernendam dari, quàm vestibus operam fore. Et ita videtur sentire S. Gregorius Nyssenus, S. Ambrosius, & S. Epiphanius. Siquidem primus in oratione 2. de Resurrectione Christi ait, *Quod nudus IESVS absque linteaminibus resurrexit, significat, cum nequaquam posthac: : indumentorum gestaminis, atque operamenti egentem in carne cognitum iri.* Secundus lib. 10. in Lucam cap. 23. *Vicit ille, qui tegumenta deposuit, & talis ascendit, quales nos, authore Deo, natura formavit: talis in paradiso homo primus habitauerat, talis in paradysum homo secundus intravit.* Tertius in Ancoratu, *Dicant mihi stolidi illi, qui vesaniam Origenis in hac parte secuti sunt, cum surrexit Christus ex mortuis, & reliquit lintea in monumento, velut scriptum est, nudusne apparebat Discipulis, qui surrexit ex mortuis cum anima, & corpore? Quando verò ostendebat Thoma ossa sua, & carnes, manus, ac latus, nimirum non erat nudus? Quis igitur vestes ipse texuit?*

3 Confirmatur etiam exemplo primorum parentum Adami, & Eux, qui fuerunt nudi intra paradysum, antequam peccarent. Vnde perpulchrè modulatus est S. Alcimus lib. 2. de peccato Originali, *Interea nondum transgressi iussa parentes Corpora nuda vident, nec mutua cernere membra DispuDET: ipsa rudis fœdum nihil sentit honestas. Non natura hominis, vitium, sed causa pudori est. Nam quæcumque bonus formavit membra Creator Cur pudibunda foret: neq; enim summi ante relicta Iussa Dei, quidquam conspectu turpe, sed ipsa Tunc mens intactos seruabat candida visus. Quin & talis erat natura gloria prima,*

Angelica qualis narratur gloria vite Sydercas habitare domos, qualémque redemptis Spondet reddendam mortis post tempora Christus. Par itaque est, vt beati homines sint intra Emphyreum in eadem forma, in qua fuerunt primi Parentes. Præterea si hi, & ipsorum posterij perseverassent in statu innocentie, nudi incederent, vt statuunt Doctores, & inter eos maximè P. Suarez lib. 5. de opere sex dierum cap. 5. num. 1. & Arriaga tomo 2. in 1. part. disp. 43. sect. 1. quin & de hominibus aurei sæculi confingit Plato in Politico, *nudos, & sine strato sub dio perseverasse.*

4 Accedit Ratio, quia in Emphyreo, neque propter aëris iniurias, neque propter verecundiam ex nuditate erunt necessariae vestes. Hinc dixit Elucidarij Author *Beati nudi erunt; sed omni decore fulgebunt, & non plus de illis membris, quàm nunc de gratiosis oculis erubescunt.* Et quidem docente S. Maximo Taurinensi in homilia de S. Michaële, *Nuditatem inhonestam non natura instituit, sed delicti reatus inuenit.* Tunc autem delicti reatus nihil operabitur, *Nuditas per se considerata, turpis nullo modo est, vt benè Procopius in cap. 3. Genes. v. 7. & S. Augustinus lib. 14. de Ciuitate Dei capite 17. sermonem habens de Adamo, & Eva ante peccatum ait, Turpis nuditas nondum erat, quia nondum libido membra illa præter arbitrium commouebat; nondum ad hominis inobedientiam redarguendam suâ inobedientia caro quodammodo testimonium perhibebat.* Similiter in cælo nulla erit carnis rebellio, aut praua libido. Quod si Beatorum corpora erunt transparentia, ita vt interiorum partium harmonia admitanda pateat oculis, vt quid induent vestes?

5 Sed tamen Paschasius Rathbertus libro 8. in cap. 17. Mathæi refert, *quosdam velle adstruere in resurrectione Iudicij æterni nos non nuda corpora, quamuis incorruptibilia futura sint, habituros; sed linteamentis vestium circumtectâ spiritualiter atque incorruptibiliter contextis.* S. Iulianus Toletanus Præful cum Iuliano Presbytero Gallicano, & cum Præceptore suo Eugenio Antistite Toletano eius nominis Tertio, meminit aliorum idem opinantium. Amalarius Fortunatus libro 4. de officiis Ecclesiasticis cap. 41. post multa tentata in vtramque partem, concludit, *Salua fide, quamuis nesciam, vtrum ita vestiti venturi sint homines, vt Christus apparuit post Resurrectionem, & Angeli visi sunt, an ita nudi, vt primi homines fuerunt? Credo tamen, nullam deformitatem fieri in spiritualibus corporibus, qua possit offendere, vel nauseam facere spiritualibus oculis.* Ioannes Beletus cap. 159. explicationis diuinorum officiorum eandem proponit disquisitionem, relinquitque indecisam. *Solet autem hic quari (ita ille) vtrum post diem Iudicij homines sint futuri nudi, an verò vestiti? Et videtur quidem; quod vestiti, quoniam Angeli semper vestiti solent apparere, & Christus etiam post Resurrectionem cum veste visus est, ac in Transfiguratione quoque fuit vestitus. Vnde illud, Apparebant vestimenta eius alba, sicut nix. Contra verò videtur, quod erunt nudi, idque ex autoritate, quod in ea tunc sumus futuri forma, in qua fuit Adam ante peccatum, atque etiam in meliori. Atqui tunc nudus fuit; ergo & nos similiter erimus. Verum nihil nos dicendo presumamus de veste, vel de qualitate, nisi vnum hoc, videlicet isthuc neque deformitatem fore, neque infirmitatem.* Non absumiliter se gerit Speculator Guilielmus Durantes in Rationali diuinorum officiorum lib. 7. cap. 35. num. 42. inquiring, Christum vestitum ascendisse in cælum. Sanctus Augustinus in epist. 146. ad Consentium non renuit admittere

admittere deportatas ab illo vestes in Empyreum, & eas nunc conferuari incorruptas. P. Henriq. lib. vltimo de fine hominis c. 25. §. 4. considerat, Christum indutum veste prolaturum sententiam in die Iudicij è corporali throno. P. Gordon. in Act. c. 9. v. 9. scribit, *Sanè Beatù in cælo, vbi tot sunt corporis dotes supernaturales, non erunt necessaria vestes ex Clemente Alexandrino lib. 2. Pædag. c. 10. de usu verò, an sit futurus, certum non est.* P. Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 10. c. 3. credit, Beatos habituros vestes.

6 Et nos eas quandoque induturos existimamus, non quidem euitandæ verecundiæ ex nuditate, neque arcendi frigoris, sed ornatus gratiâ. Nec dissentiet, qui, quales futuræ sint, cognouerit ex sectione sequenti. De Elysiotum incolis tradit Lucianus lib. 2. verarum historiarum, *vti purpureis vestibus tenuissimis aranearum telis.* Et in eisdem pratis describit Virgilius lib. 6. Æneidos longa cum veste Threicium sacerdotem. Antistes Abulensis Tostatus in 4. Regum c. 2. q. 24. Henochum, ac Eliam in paradiso terrestri vestitos inducit.

7 Exemplum primum Christi resurgentis est potius pro nobis. Nam S. Iustinus, aut quisquis est illarum quæstionum Author, supponit in q. 116. Christum resurgentem vestibus fuisse vsum; additque vel confecisse eas, vel sumpsisse aliunde. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Ioannem c. 54. ac 59. supponit id ipsum, cum dicat, *denudasse latius, vt illud corpus, quod crucifixum fuit, surrexisse demonstraret.* S. Anselmus in Elucidatio ait, assumpsisse ex aère vestes, quæ tamen euauerint eo ascendente. S. Bonauentura in Meditationibus vitæ Christi c. 87. affirmat, apparuisse Virgini Matri in vestibus albisissimis. Iacobus de Vitriaco sermone in feria 3. post Pascha indecentiæ habet, si nudus apparuisset. Consentiant Pomerius, Amalarius, Beletus, & Durantes supra, necnon Natalis adnotatione in imaginem de Resurrectione Christi lit. B. Gordon. in c. 1. Actorum v. 9. Beata Elisabeth Schonaugensis lib. 2. visionum c. 12. Barradas tom. 4. in Euangelia lib. 8. c. 14. siue ex aère, siue ex candidissimo serico Christus fecerit vestes: & verisimile putatur ab Eugubino infra, *Quòd Christus ascendens in cælum habuerit, roseam, purpuream, nectareamque vestem;* à Federico Naufea in Catechismo c. 36. quòd purpuratus, seu rubro vestimento indutus scanderit. Medina cum Francisco Victoria in 3. part. q. 54. art. 4. dub. 3. *Virum Christus, cum surrexit, habuerit vestes?* respondet affirmatiuè, vt & Suarez in commentario ad art. 1. eiusdem quæst. Ioannèsque Lorinus in Act. cap. 1. v. 9.

8 Ad secundum Exemplum Respondet Eugubinus, *Adamum, & Euam si strenuè se habuissent, si vocem Dei sui exaudissent, ex templo delapsa de cælo veste, imò nubis amictu Angelorum manibus formato, fore vestiendos.* Ita in Cosmopeiâ ad cap. 3. Genesis. Et fuere, qui cogitarunt, non defuisse primis parentibus in statu ipso Innocentiæ vestes ex lumine. Sic Stephanus Gobarus Trithemista apud Photium codice 232. suæ Bibliothecæ, Rabbi Simeon Benjochai apud Ioannem Phelippeum in cap. 2. Osee pag. 423. & Isidorus clarius in cap. 2. Genesis scribit, *Erat eis (Adamo & Euæ) pro vestimento diuina quadam gloria, cuiusmodi & in resurrectione futura est.* S. Maximus Taurinensis in homilia de S. Michaële videtur verbo specie fauere, dum inquit, *Adam custodiens honestatis Angelicæ dignitatem, erat quidem nudus mundanis vestibus, sed immortalitatis erat splendore vestitus.* Sed S. Maximus intelligendus est de ornamentis origi-

nalis iustitiæ, videlicet de immortalitate, & impassibilitate ex Dei prouidentia. Relictis superioribus cogitationibus, vt quæ improbabilis sint, Respondeo, primos parentes tam breui tempore non curasse de ornatu vestium, si autem diu perseuerassent in statu innocentiae, forsitan aliquando illum sibi comparaturos. Nam licet Doctores communiter statuunt, homines in eo statu non fore indigos vestimentorum; non est, cur ex abundantia, & gratiâ ornatus quandoque ea non assumerent: sic et si dormibus non indigerent, quandoquidem nulla esset aëris inclementia, probabile censetur ab Arriaga supra n. 12. fore, vt sibi fabricarent.

9 Rationis adductæ in num. 4. solutio claret ex dictis. Patres, & Authores relati in num. 1. pro nuditate corporum glorificatorum, id præcipuè intendunt, vt indigentiam vestium excludant; vestium præterea ex materia mixtorum, quæ nobis modò sunt in vsu. S. Gregorius Nyssenus S. Ambrosius, & S. Epiphanius citati in num. 2. pro nuditate corporis Domini resurgentis non ad eò aduersantur. Nam primus (cuius vestigia pressit S. Anastasius Synaita, lib. 5. de rectis fidei Catholicæ dogmatibus, seu oratione 5. de Christi Resurrectione) solummodò negat necessitatem vestimentorum. Secundus (cum quo concordat S. Athanasius in sermone de Cruce, & Passione) agit de ingressu locali in paradysum promissum Latroni; qui ingressus, cum fuerit penes solam animam, abs re intenta est; & multò magis si per paradysum intelligatur non aliquis materialis locus, sed visio beata communicata tunc Latroni, & ab instanti primo suæ vitæ habita à Christo. Vel quod planius est; Secundus tractat de Christo vt in cruce, vbi omnino, aut maiori ex parte nudus fuit. Tertius, non recusat admittere in Christo indumenta; subiungit namque: *At dices mihi, omnino indumenta spiritualia ipsum fecisse. Et stalia indumenta potuit sibi facere, pelliceas illas tunicas facere non potuit Adam, ac Eua propria voluntate?* In quibus verbis obseruandum est, vocare indumenta *spiritualia* ea, quæ aërea sunt, & subtilia. Et in eodem sensu dixit Paschal. supra, *illa, quæ in futuro erunt tegumenta corporis, si forte erunt, non alia, quàm spiritualia, & aërea erunt.* Etenim vt notat in libello de Dæmonibus Pfellus, *in vsu est: corpora tenuia, & quæ aspectu, tactumque effugiunt, incorporea (id est spiritualia) frequenter nominare.* Angelic. Doct. in 1. dist. 10. q. 1. art. 4. S. Cyrill. Alexandrin. lib. 12. in Ioann. c. 59. obseruant id ipsum, vocaturq; Aër à Thoma in c. 16. Apocalypsi. v. 17. *spirituale quodammodo corpus.*

SECTIO II.

An beatorum hominum vestes in Empyreo erunt ex materia extranea.

10 S. Augustinus rogatus à Consentio, *Virum nunc Scopus Domini ossa, & sanguinem habeat, aut reliqua carnis lineamenta?* Respondet, *Quid si adderes, vtrum etiam vestimenta? Nonne augetur quæstio? Quâ causâ? Nisi quia ea, quæ in vsu huius vitæ nostræ corruptibilia nouimus, sine corruptione cogitare vix possumus, cum diuinorum miraculorum quedam documenta iam data sint, ex quibus liceat coniectare maiora. Nam si vestis Israelitarum per tot annos in eremo sine tritura esse potuit, si morticina pellis calceamentorum tandiu sine labe durauit; potest ubique Deus quorumlibet corporum, per quantum voluerit tempus, incorruptam protendere qualitatem.* Hucusque

vsque S. Doctor in epist. 146. sed non omnino asser-
tiue. Et merito, nam præter humana corpora, & Cru-
cem, omnia alia mixta, par est, ab Empyreo remone-
re. Quòd si Christus modò haberet vestes similes
nostris, incorruptibilitate tamen donatas, retineret
etiam eas post diem Iudicij. At sine fundamento
diceretur id, & contra Theologorum mentem.
Censent namque crebrò cuncta mixta, exceptis cor-
poribus humanis, & cruce, non permanura post
diem Iudicij, sed resoluenda in elementa.

11 Qui apud Paschasium præallegatum vole-
bant, Beatorum corpora vestibus ornanda, asser-
bant, eas fore æreas. Et Iulianus Presbiter apud
S. Iulianum Antistitem supra, cùm dixisset, *Incorru-
pabilia credi debere vestimenta, si que erunt in Re-
surrectione*, adiicit, *si concedatur, resurgentes vesti-
mentis vsuros, non talia illis erunt, qualia fuisse legun-
tur Israelitica vestimenta; quia quamuis in quadra-
ginta annos diuina voluntate seruata sint, tamen soli-
ta vetustate consumpta sunt. Nec qualia fuerunt, in
quibus Moyses, & Elias in monte cum Domino, vel
sancti Angeli visi sunt, qua & ipsa in nihilum, pro
tempore sumpta, soluta sunt: sed fortè talia erunt, qui-
bus Dominus resurgens vestitus apparuit, sitamen &
illa non fuerunt ad tempus propter vsus humanos as-
sumpta, sed propria: quoniam si ibi erunt quacumque,
vel qualiacumque fuerint spiritualium corporum spiri-
tualia erunt; ac sic etsi nudis non erunt, tamen spirituales
carnalibus non egebunt.* Sic Presbiter Iulianus, qui
nomine spiritualium vestimentorum, ærea fortan
significare intendit. Ego tamen consequenter ad
dicta in sect. 2. Exercit. proximæ, requirere teneor
vestes ex alia materia.

12 P. Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3.
credit, Beatos ornandos vestibus, *non quidem ex se-
rico, aut auro, sed ex luce, iuxta illud, quod de Deo legi-
mus Psal. 103. Amictus lumine sicut vestimento. Itaque
erunt Beatorum corpora amicta lumine sicut vestimen-
to. In modum vestimenti lux coloris varij effingetur, cor-
poraq; mirum in modum exornabit. Hi viridis, alij au-
rei, alij albi, alij carulei coloris indumentis.* Tantum
Barrad, cuius verba mutuabuntur splendorem ex his
S. Chrylogi ser. 82. in illud Marci 16. v. 5. *Vide-
runt Iuuenem sedentem à dextris coopertum stola can-
dida. Stola ista (inquit Antistes Rauennas) non ex
mortali vellere, sed ex virtute vitali, splendens celesti
lumine, non colore terreno, & clara Creatoris munere,*

*non arte fullonis, dicente Propheta, Amictus lumine
sicut vestimento: & de iustis, Tunc iusti fulgebunt si-
cut Sol. Terreni terrenis velati sunt vestimentis; &
ideo sicut nouitate splendent, ita vetustate sordescunt;
calestes verò amictu celestis luminis ambiuntur, & à
terreno squallore suspensi, nec sedantur vetustate un-
quam, nec vllis sordibus obscurantur; sed vestes, quas
semel dederit Resurrectio, perpetuo lumine vestiuntur.*
Hæc S. Chrylogus. Quibus similia alia ex Seue-
riano reperies in catena S. Thomæ ad eum Marci
locum. Extant & alia non minus apta in S. Casario
Arelateni homil. 1. in S. Maximo Taurinensi,
homilia de S. Michaele; in S. Eustathio Antiocheno
dissertatione de engastrimytho contra Origenem
pag. 356. editionis Allatij.

13 Placent mihi exarata ex Barrada. Verum
quia vt lux varij coloris apparentis effingatur, non
sufficiunt corpora humana, ideo deseruet etiam
materia liquida Empyreæ regionis mediæ; & sicut
Angeli ex ipsa efformabunt sibi corpora, vt dixi
in præcedenti Exercit. sect. 2. ita beati homines
vestimenta. Et licet vt lux varij coloris apparen-
tis effingeretur, sufficerent humana corpora do-
te claritatis perfusa, tamen vestes ex materia Em-
pyrea contextæ, melius referrent eas, quas modò
gestamus. Neque id magis mirum est, quàm quod
scribit Sotus in 4. dist. 49. art. 2. in fine de aureolis
in corporibus Beatorum. Quòdque à nobis illu-
stratum est n. 76. Exercit. 19. Et quidem insignia
illa, qualia sint difficulter explicabitur, nisi ex ma-
teria Empyreæ cogitentur efformanda. Fortitan P.
Arriaga, qui tom. 1. in 1. p. disp. 55. n. 16. putat, non
fore in cælo palmas materiales, aut mitras, vel dia-
demata, consentiret Tannero, & aliis ea admittenti-
bus, si materiam ex qua sint construenda, declara-
sent. Hieronymus Columbus supra citatus ait, ex
fulgore gloriæ, qua iusti fulgebunt sicut Sol, credi-
bile esse eorum corpora, quamuis transparentia, in
membris illis, quibus in terris verebantur, operien-
da in cælis densiore quodam lumine, vmbra picto-
rum simili. Mihi tamen credibilis est, non opus
fore speciali operculo quoad illas partes ob dicta
numer. 3. & 4. vnde nec necesse est, quòd com-
miniscuntur alij refutati ab ipsomet Columbo,
ea nimirum membra cæleri capillis decentissimo
modo, ac dispositione ex capite per humeros de-
fluentibus.

LIBER OCTAVVS.
DE EXTERNIS
ACTIONIBVS, ET INTERNIS
MATERIALIBVS INCOLARVM EMPYREI.

DE Externis, inquam, ad quas immediatè conducit Em-
pyreum, quà est locus corporeus, non sic, sed mediatè
ad internas materiales, ideóque de illis potiori iure, &
priùs est agendum. Quia verò externæ aliæ sunt vitales,
vt operationes externorum quinque sensuum, aliæ non
vitales, vt locutio vocalis, & localis motus, præcedet sermo de vitali-
bus, vt potè nobilioribus, vsurpans iam in limine S. Augustini verba
in lib. 22. de ciuitate Dei cap. 29. *Nunc iam quid acturi sunt in corpo-
ribus immortalibus, atque spiritualibus Sancti, non adhuc eorum carne
carnaliter, sed spiritualiter viuentem, quantum Dominus dignatus fuerit
adiuuare, videamus. Et illa quidem actio, vel potiùs quies, atque otium,
quale futurum sit, si verum velim dicere, nescio. Non enim hoc vnquam
per sensus corporis vidi. Si autem mente, id est, intelligentia, vidisse me
dicam, quantum est, aut quid est nostra intelligentia ad illam excellen-
tiam?* Tam difficilis, & sublimis visa est Augustino res hæc, vt de ea
consuluerit S. Paulinum. Constat id ex epistola 44. & ad Augusti-
num 4. in qua ipse Paulinus imparem etiam se censet ad tam ardua Sa-
cramenta explicanda, & optat edoceri à consulente. Ego potiori iure
mihi diffidens vix aliquid scribam, quod non didicerim ab Ecclesiæ
Patribus, & Theologis.

EXERCITATIO VIGESIMAOCTAVA.

De visu corporeo glorificatorum hominum.

DEVENIO itaque ad functiones externas vitales beatorum hominum, pe-
nes quinque externos sensus: sed quandoquidem visus fit excellentior, &
vt talis agnoscat ab Aristotele lib. cap. textúque 1. Metaphysicæ,
S. August. lib. 1. de moribus Ecclesiæ c. 20. ac epist. 3. S. Chrysoftomo hom. 55. in
Ioannem; tracto de eo ante alios, & postea de cæteris ordine dignitatis.

SECTIO I.

An Deus in se ipso percipietur ut obiectum per visionem corpoream à glorificato visu, si hic sit futurus idem omnino, ac modo?

I PROSVI in Sectionis titulo, per visionem corpoream; nam an per spiritua- lem? disquiram in sect. 2. Apposui de- inde à glorificato visu si hic & c. Nam si futurus sit aliquantulum diuersus disquiram in sect. 3. an tunc ab eo videri posset? Difficultati, vt proposita est, Respondeo non solum negatiuè, sed & assero, esse prorsus impossibile, videri Deum per visionem corpoream ab oculo glorificato, qui fu- turus sit idem omnino, ac modo in vita mortali. Af- fertioni huic fauent iam cuncti Thologi, quorum, vt & sacrarum Litterarum, Patrùmque Ecclesiæ cir- ca illam autoritas expendetur latè in sect. 3. De reddenda ratione à priori solliciti sunt omnes: ideò- que varias adinuenerunt; quas ego non sine obser- uantia prætermittens, alex, & examini sequentem subicio.

2 Corporea facultas visua de facto existens, ne- quit ex natura rei percipere Deum vitaliter per vi- sionem corpoream: itavt impotentia hæc funde- tur in improportione ipsius, sub ratione etiam facultatis vitalis. Ergo nec diuinitus eleuari po- terit ad percipiendum Deum vitaliter per visio- nem corpoream. Antecedens quoad primam partem vel exinde constat, quòd corporea facultas visua de facto existens naturalis est in entitate, ideòque non magis ipsa, quàm intellectus naturalis Hu- manus aut Angelicus, imò multò minus valebit virtute sua natiua assurgere in Dei visionem, quæ ipsi supernaturalis deberet esse. Constat rursus, quia nunquam experti sumus visionem Dei elici- tam à nostris oculis. Si verò naturaliter fieri posset, contigisset aliquando, quandoquidem non desit applicatio Dei ad nostros oculos; defectus verò al- terius requisiti excogitaretur sine fundamento; & quamuis ex accidenti aliquo talis defectus daretur, non tamen per se naturaliter, imò aliquando natu- raliter deberet non dari, vt euenit in aliis potentiis naturalibus, tam physicis, quàm intentionalibus, præsertim necessariis. Idem Antecedens quoad secundam partem probatur primò, quia præfata fa- cultas sub ratione vitalis adstricta est ex natura sua specifica, vt docet experientia, ad videndum lucem, & colorem. Deus autem neque est lux, neque co- lor. Secundò, quia naturaliter, quæ est facultas vi- talis, nequit abstractiuè, vt etiam docet experientia, percipere vitaliter Deum. Ergo multò minus poterit intuitiuè. Tertiò, quia cum dicta facultas, & lapis v.g. sint naturaliter impotentes percipere vitaliter Deum, opus est, vt illius impotentia specialis fundetur in ratione principij vitalis, vt huius impo- tentia fundatur in defectu talis principij. Et hæc pro Antecedentis probatione.

3 Munio consequentiam: Impotentia in ratione facultatis & principij vitalis, nequit vinci nisi per iuuamen, & eleuationem alterius vitaliter coope- rantis; sed Deus non potest facultati visuæ corpo- reæ præbere iuuamen, & eleuationem, tanquam vitaliter cooperans ad visionem corpoream sui. Ergo facultatem illam eleuare diuinitus nequit,

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

vt per hanc visionem percipiat vitaliter seipsum. Consequentia caret nauo. Minor non desiderat probationem, cum peteat, non posse Deum vitali- ter cooperari vlli principio viuenti creato. Suadeo Maiorem: iuuamen, & eleuatio præstita in alio ge- nere, quàm in eo, in quo datur impotentia ad ali- quem effectum, cassa est, & superuacanea. Si enim haberes impotentiam ad leuandum pondus aliquod magnum, nullatenus iuaueris ab alio homine præbente tibi pecunias, aut clamoribus feriente tuas aures; quare vt iuaueris ab eo, de- beret vnà tecum leuare pondus. Exhibeo aliud Exemplum: Aër est impotens naturaliter ad effi- ciendam lucem: fingo, esse etiam naturaliter im- potentem ad eam recipiendam. Rogo, an ex eo, quòd eleuaretur, iuareturque ad effectum lu- cis, eleuaretur, iuareturque ad receptionem? Sed quia admissis duobus exemplis allatis, negari adhuc potest, superuacaneam semper esse eleua- tionem præstitam in alio genere, quàm in eo, in quo datur impotentia ad aliquem effectum; ideò suadeo iterum Maiorem à paritate; Impoten- tia in ratione principij efficientis præcisè non po- test superari nisi per iuuamen alterius coefficientis. Ergo similiter impotentia in ratione principij effi- cientis vitaliter non valet superari nisi per iuuamen alterius coefficientis vitaliter.

4 Dices primò; Deus supplet in genere causæ efficientis impotentiam, quam habet anima in genere causæ materialis ad recipiendam vnionem hypostaticam, aut gratiam habitualem sanctifi- cantem. Ergo impotentia in vno genere po- test vinci per iuuamen præstitum in alio. Ergo impotentia corporei oculi in ratione principij vi- talis ad percipiendum vitaliter Deum poterit ab hoc vinci per iuuamè collatum in genere principij præcisè coefficientis. Respondeo primò; animam, qua ratione est subiectum receptiuum vnionis hy- postaticæ, aut gratiæ habitualis, non eleuari à Deo operante in genere causæ efficientis. Etenim anima habet potentiam receptiuam, quasi neu- tram respectu vnionis, & gratiæ, denique cuiuslibet supernaturalis; & hac de causa, vt recipiat ist- hæc, non iuuatur per aliquid supernaturale, in quo isthæc simul recipiantur. Hinc cum anima recipit vnionem, aut gratiam, intercedit miraculum, & supernaturalitas ex eo præcisè, quòd producan- tur in ipsa à Deo entitates, quæ sint supra vires actiuas totius naturæ: idque sufficit, vt sint quo- ad substantiam supernaturales, quin requiratur, eas esse supra totius naturæ passiuas vires, quæ pas- siuæ sunt præcisè. Urgebis, plus est, animam re- cipere vnionem hypostaticam, quàm aërem recipere lucem: Ergo quia receptio vnionis est supra vi- res passiuas animæ. Annuo Antecedenti, quia vnio- nis receptio in anima est supra vires actiuas totius naturæ; secus receptio lucis in aëre. Vnde constat deduci malè consequentiam. Quòd si instes, Ergo anima ex solis naturalibus est potentia receptiua vnionis. Nego, si per sola naturalia denotes conna- turalem exigentiam animæ ad recipiendam vnio- nem, seclufa omni eleuatione actiua. Concedo verò si denotes, quòd anima ex se, supposita eleuatione actiua non exacta ab ipsa, sit potentia receptiua adæquata vnionis. Nec ideò erit poten- tia naturalis receptiua; hæc enim significat poten- tiam exigentem formæ, quam recipit, aut poten- tiam neutram formæ recipiendæ, cuius produ- ctio non superet actiuas totius naturæ vires. Si præterea instes, lumen gloriæ eleuat animam
t humanam

humanam, vt videat Deum, sic enim traditur à Concilio Viennensi relato in Clementina *Ad nostrum de Hereticis*. Ait videre, dicit non tantum efficiantiam visionis, sed etiam receptionem. Ergo anima humana eleuatur non tantum vt efficiens; sed etiam vt recipiens visionem. Quapropter dabitur eleuatio potentia receptiua vt talis respectu donorum supernaturalium. Occurro inquit cum Petro Vuadingo disput. 7. de Incarnatione dub. 5. numer. 50. lumen gloria eleuare intellectum, vt Deum videat, qua parte videre dicit efficiantiam; non verò qua dicit sustentationem visionis, & in priori sensu intelligendum Concilium Viennense. Doctrina indicata in hac responsione, insignes sortitur patronos requirendos apud Ripaldam tom. 1. de ente supernaturali disp. 5. & 8. sed non pariar abire innominatum Aegidium Conink, vnum ex præstantioribus Nostræ Societatis Theologis.

5 Respondeo secundò; Impotentiam in genere causa materialis posse vinci per iuuamen præbitum in genere causa efficientis, quia influxus effectiuus est superior materiali. Cæterum impotentiam in genere causa vitalis non posse vinci per iuuamen exhibitum præcisè in genere causa efficientis, quia hic influxus est ex suo conceptu inferior, & ignobilior vitali. Quare sicut influxus effectiuus non potest suppleri per materialem, quia est suo ex conceptu inferior, quam ille; ita suppleri non valebit influxus vitalis per effectiuum præcisè. Cùm ergo impotentia intrinseca animæ ad recipiendam vnionem, aut gratiam iuari possit per influxum effectiuum superiorem, non verò impotentia intrinseca facultatis visiuæ ad percipiendum vitaliter Deum, mirum non erit, si illa diuinitus recipiat vnionem, aut gratiam, & hæc nullatenus possit percipere vitaliter Deum.

6 Cui proxima ariserit Responso, efformet sic argumentum pro repugnantia videndi Deum oculis corporeis de facto existentibus. Si hi eleuarentur ad videndum Deum, deberent eleuari non aliter, quam per iuuamen præbitum à Deo in genere principij præcisè coefficientis; siquidem impossibile est, præstari ipsis à Deo iuuamen in genere principij coefficientis vitaliter. Sed iuuamen in genere principij præcisè coefficientis est iuuamen in genere principij ex conceptu suo ignobilius influentis, quam principium vitale influat. Ergo est frustraneum, & inutile, vt per illud eleuentur oculi corporei nunc existentes ad perceptionem vitalem Dei, ad quam sunt naturaliter impotentes in ratione principij vitalis. Non absimili argumento mouentur Petrus Hurtadus disp. 12. Physicorum sect. 5. & subtiles alij Recentiores, vt asserant, entitates per se creabiles nec diuinitus generari posse, quia defectus actionis creatiua terminata ad animam rationalem verbi gratia, suppleri nequit per actionem generatiuam, cùm hæc ignobilior sit, quam illa, siue illa consistat in volitione diuina, siue in modo aliquo superaddito: & nobilior actio insupplebilis est per ignobiliorem, nisi nobilior exigatur ab effectu ex solo connaturalitatis titulo. Addunt id propter visionem beatam, quæ etsi naturaliter exigit concursum obiectiuum immediatum diuinæ essentia, potest tamen fieri diuinitus per actionem ortam ab specie impressa creata, ac proinde ignobiliorem actione orta ab essentia diuina, vt obiecto motiuo. Sed quia rogati, cur actio creatiua non exigatur ab anima rationali ex solo connaturalitatis titulo; vi-

dentur petere principium, dum Respondent, deficere generatiua actioni virtutem ad producendam animam: deo & argumentum ipsorum, & germanum nostrum perseuerare indemne, admissa possibilitate speciei impressa in Dei visionem, putarem exinde, quòd actio speciei impressa, etsi ignobilior actione essentia diuinæ vt obiecti motiuo, contineretur tamen sub eodem genere, vtraque enim esset generatiua: & tunc actio vna suppleri potest per aliam ignobiliorem, quando genus vnus diuersum non est à genere alterius, vti diuersum est genus actionis creatiua à genere actionis generatiua, & genus actionis vitalis à genere actionis efficientis præcisè. Quam ob causam in locum actionis creatiua substitui non poterit generatiua; neque in locum vitalis actio præcisè efficiens: quemadmodum neque in locum huius actio solius causa materialis subrogari valet; etsi actio causa materialis foret supernaturalis, & efficientis causa actio, pro qua subrogaretur, naturalis esset, & ex hoc capite excederetur in perfectione naturalis à supernaturali. Et hinc eneruatur ratio, quæ Franciscus Alfonsus disp. 15. Physicorum num. 30. conatur infirmare argumentum Hurtadi; satis enim non esset, quòd actio generatiua animæ superaret in perfectione creatiuam naturalem ob genus supernaturalitatis; cùm semper actionis, vt generatiua conceptus, & genus esset diuersum, & ignobilius.

7 Respondeo tertio; impotentiam naturalem animæ ad vnionem hypostaticam, vel gratiam habitalem posse vinci per eleuationem diuinam, quia vt illa recipiat vnionem, vel gratiam, non est opus prodire in aliquem influxum physicum diuersum formaliter ab extrinseco Dei: E contra verò impotentiam oculi corporei ad percipiendum Deum non posse vinci per eleuationem diuinam, nam cùm opus esset, vt assurgeret ille in influxum vitalem superiorem suis viribus naturalibus in ratione principij vitalis, inefficax esset, & inualida eleuatio in genere causa extrinsecus influentis. Tum quia talis eleuatio neque haberet, neque auferet virtutem influxiuam vitaliter, vt potè quæ extrinseca esset. Tum quia formaliter non communicaret perceptioni vitalitatis formalitatem; hæc autem non communicata, si antea non poterat oculus assurgere in perceptionem Dei, neque post eleuationem posset. Non displicebit (ni fallor) ista solutio iis, quibus non est acceptus causa materialis sustentatiua influxus physicus, de quo in Exerc. 6. sect. 5. Eo tamen concessio, insistere ex parte licet Responso data. Etenim influxus vitalis vt distinctus siue realiter, siue formaliter ab influxu physico causa materialis sustentatiua, debet oriri à principio, quod ex se, & ab intrinseco se moueat in ipsum; influxus autem causa materialis, non sic ab ea oriri debet; sed satis est, si fiat ex ea, siue ex se, & ab intrinseco mouente se, siue ex alio, & ab extrinseco motu in illum. Hinc potest facere eleuatio animæ, vt hæc ex qua nequibat naturaliter oriri influxus in vnionem, vel gratiam, moueatur iam sufficienter in talem influxum; cùm tamen præstare non posset eleuatio oculi corporei, vt influxus in perceptionem Dei sic oriretur ab oculo, vt hic moueret se ex se, & ab intrinseco, & proinde sufficienter in influxum, qui naturaliter ex eo oriri nequibat ante eleuationem, non solum titulo supernaturalitatis, quæ reperiretur in perceptione Dei, sed etiam titulo vitalitatis.

8 Dices secundò; Etsi aqua v. g. sit impotens naturaliter ad producendam gratiam habitalem, nihilomi

nihilominus eleuari potest diuinitus ad eius productionem. Ergo pariter naturalis impotentia facultatis visuæ non obstat, ne diuinitus eleuari queat. Nonnulli, etsi admittant potentiam obedientialem actiuam non vitalem, negant tamen Antecedens, quia solam agnoscunt potentiam obedientialem actiuam, non vitalem ad producendum effectus naturales altiori, vel diuerso modo, quam quo possunt naturaliter. Vnde asserunt, aquam non posse eleuari ad efficiendam gratiam habitualem, quia hanc causare nequit naturaliter vlllo modo. Et similiter affirmant, oculum nostrum corporeum non posse euehi ad videndum Deum, esto possit noster intellectus; nam oculus non potest naturaliter vlllo modo attingere Deum intentionaliter; potest verò intellectus; ideòque hic, & non ille eleuabilis est ad perceptionem Dei intuitiuam altiore abstractiua, cuius naturaliter est capax intellectus, non verò oculus. Non placent, nam si intellectus eleuatur ad Dei efficiendam visionem, quam nullo modo potest producere naturaliter, & ignis eleuari valet ad caloris creationem superantem natiuas ipsius vires; quid causæ est, ne ignis, aut aqua queat euehi ad generandam gratiam habitualem? Satiùs itaque est, admissò Antecedenti, negare consequentiam. Ratio discriminis, quia aquæ præberi potest iuamen & eleuatio in genere causæ efficientis, in quo ipsa est impotens naturaliter: at facultati visuæ non potest præberi in genere causæ efficientis vitaliter, in quo est & conceditur naturaliter improporcionata. Sic fermè tu ipse Respondere debes, si rogeris, cur aqua eleuari nequeat ad videndum Deum, queat verò ad producendam gratiam? Teneris, sin minùs, in medium afferre discrimen aliquod.

9 Dices tertio; Intellectus creatus naturalis est improporcionatus ex natura rei in ratione principij vitalis videre Deum intuitiue, eleuatur tamen de facto per lumen gloriæ intrinsecum, potestque eleuari de potentia absoluta Dei per auxilium extrinsecum supernaturale, quin tamen intrinsecum lumen gloriæ, aut Deus per auxilium extrinsecum debeant operari vitaliter. Ergo pariter, &c. Respondendo, intellectum creatum naturalem sub ratione quidem principij efficientis esse naturaliter impotentem videre Deum; non verò sub ratione principij vitalis. Cuius triplex est indicium. Primò, quòd potest naturaliter, licet imperfectè, & abstractiue percipere vitaliter Deum. Secundum; quòd si extrinsecus infusam à Deo reciperet, aut sustentaret purè visionem beatam, viueretque intentionaliter per eam, vt nonnulli censent cum Arriaga, sapè tam in Philosophicis, quam in Theologicis, tunc quidem, quia intellectus effectiue in visionem non influeret, non alia ad visionem daretur eleuatio supernaturalis, quam quæ datur in anima ad recipiendam gratiam habitualem iuxta varios modos suprà propositos; nullus autem ex illis modis spectaret ad eleuationem in ratione principij vitalis. Sed quia hoc indicium est valde litigiosum, appono tertium acceptum exinde, quòd visio Dei, & quouis actus intellectualis supernaturalis exigit produci ab intellectu creato, quæ hic est principium vitale, & non præcisè quæ est efficiens; quin intellectus, quæ est efficiens, exigit è conuerso producere visionem, queniùsve alium actum intellectualem supernaturalem. Quapropter intellectus non eleuatur à lumine

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II,

gloriæ, vel ab auxilio extrinsecò ad visionem, qua ratione est principium vitale, seu titulo principij vitalis; sed qua ratione est principium efficiens, seu titulo principij efficientis: & proinde lumen gloriæ, aut auxilium extrinsecum non debent operari vitaliter simul cum intellectu, quem eleuant, ac iuuant. Replicabis: principium vitale vt vitale, est principium efficiens. Ergo si intellectus formaliter eleuatur, qua ratione est principium efficiens, eleuabitur etiam qua ratione est vitale. Fateor, principium creatum vitale, vt vitale, esse formaliter efficiens; sed non è regione. Vnde optimè intelligitur eleuatio sub ratione formali principij efficientis, quin opus sit intelligere eleuationem sub ratione formali principij vitalis: quemadmodum potest intelligi animal, quin concipiatur homo, licet non è conuerso; quia scilicet principium efficiens, & vitale, animal, & homo, non conuertuntur mutuo.

10 Dices quarto; Ex ingenioso Neotherico, qui cum in publicis disputationibus audisset ex meo ore rationem hæcenus propositam, & vendicatam ab obiectionibus, postea in scriptis sic insurrexit, tum quia expensa ratio non affert aliud, quam Deum non esse obiectum connaturale facultatis visuæ corporeæ; tum quia si, vt tentatum est in numero quarto intellectus recipit vi sua quasi neutra visionem Dei, dummodò supernaturaliter efficienter concurrat Deus, cur etiam non dicetur facultas visuæ corporea receptiua vi sua, quasi neutra visionem Dei, dummodò supernaturaliter efficienter concurrat Deus? Ad primum respondeo, rationem expensam supponere vnum, & afferre aliud. Supponit quidem facultatem visuam corpoream de facto existentem esse ex natura rei inhabilem in ratione principij vitalis ad percipiendum vitaliter Deum; quia hic non est obiectum connaturale ipsius. Afferre aliud, scilicet causam à priori, ob quam nequeat diuinitus vinci præfata inhabilitas, quin recidat in principium, quod vertitur in quæstionem; vti recidunt, qui contenti sunt, si solummodò dicant, ideo facultatem visuam non posse eleuari ad videndum Deum, quia nulla potentia vitalis trahi valet extra suum obiectum connaturale, quale non est Deus respectu visuæ corporeæ. Si quidem rogati, cu nulla potentia vitalis trahi valeat supernaturaliter extra suum obiectum connaturale, cum tamen concedant, potentiam purè efficientem trahi valere extra suum terminum naturalem? non afferunt causam à priori. At ego illam afferro. Ad secundum constabit ex sect. 2. num. 29. Interim tamen non silebo, ex propria sententia nunquam à me concessum, per visionem beatam productam efficienter à solo Deo, & receptam in potentia sustentatiua quasi neutra intellectus creati reddendum hunc intelligentem, aut videntem.

11 Dices quinto ex alio Moderno arguente sic contra me, quamuis oculus non viueret naturaliter per aliquam Dei perceptionem, posset esse determinatus ab intrinsecò ad producendam materialem, supernaturalemque Dei intuitionem, & ad eam recipiendã, casu quo talis intuitio efficienda esset supernaturaliter: idque sufficit vt videret per illam, vt sufficit in intellectu nostro similis determinatio ab intrinsecò respectu spiritualis intuitionis terminatæ ad Deum, vt viuat per ipsam quando supernaturaliter producitur. Respondendo, impossibilem esse Dei visionem materialem, super-

naturalémque, ad quam detur præfata determinatio in oculo nostro tanquam in subiecto capaci videnti Deum, non secus ac est impossibilis perceptio, ad quam lapis habeat talem determinationem: sicut enim Deus nequit eleuare lapidem, vt viuat per aliquam perceptionem, ita nequit eleuare nostrum oculum, vt viuat per visionem materialem, ac supernaturalem terminatam ad ipsummet Deum, tam enim repugnat, potentiam vitalem euchi ad visionem obiecti, respectu cuius est suo pre genio improporcionata in ratione potentia vitalis, quam repugnat, potentiam non vitalem euchi ad viuendum perceptione aliqua: Disparitas inter oculum nostrum, & intellectum, liquet satis ex superioribus.

12 Dices sextò; in patria intuebimur oculis corporeis de facto existèntibus claritatem, & lucem corporum glorificatorum, licet improporcionati sint in ratione principij vitalis ad eius perceptionem, vt colligitur tum ex eo, quòd non habeamus nunc experientiam perceptionis exercitæ circa talem lucem, tum ex eo, quòd naturalis perceptio siue abstractiua, siue intuitiua illius lucis nequeat dari in oculis corporeis de facto existentibus; nam abstractiua aliena profus est à sensibus nostris externis respectu cuiusuis obiecti; intuitiua autem respectu obiecti supernaturalis, quale est illa lux, si non potest dari in intellectu creato naturali, multo minus in oculis corporeis naturalibus nunc existentibus. Respondeo, glorificatorum corporum lucem, quæ ipsorum sit dos, naturalem esse in entitate, & corporeos nostros oculos tam in ratione principij vitalis, quam efficientis proporcionatos esse ad intuitiuam eius perceptionem, quæ in via sæpe habita est ab oculis mortalibus, vt probaui in exercitat. 10. sect. 5. idè autem nunc non experimur, quia ea lux non applicatur oculis nostris. Sed de hoc latè in exercit. 3. 2. sect. 4. vbi eius lucis supernaturalitatem impugnabo; quia alioqui sequeretur fore, vt nec diuinitus videri posset ab oculis glorificatis: & in num. 45. adducam rationes à posteriori pro ineleuabilitate facultatis visuæ corporeæ nunc existentis ad percipiendum vitaliter Deum. P. Arriaga disputat. 5. Animastica num. 16. vtrò admittebat, si in Empyreo esset aliqua lux supernaturalis, eam nec diuinitus videndam ab oculis corporeis, sed ab intellectu. Persuaserim mihi, hunc Authorem tunc non toleraturum, vt alia lux naturalis in Empyreo non poneretur; nam si secus esset, carerent beati homines mutuis conspectibus, haberentque se vti cæci in præsentia meridianæ lucis, dicerentque cum Tobia cap. 5. v. 12. *Quale gaudium nobis erit, qui in tenebris sedemus, & lucem cæli non videmus?* aut si aliqua lux ab eis videretur, distaret longissimè sub Empyreo; non aliter, ac nocte obscura cernitur à nobis ignis remotissimo in monte emicans. Itaque vel non admittatur, lucem in Empyreo coruscantem esse supernaturalem; vel si supernaturalem esse concedatur, non negetur videndam saltem diuinitus à glorificatis oculis. Et sic postea non negant præfatus Author tom. 2. in 1. p. disp. 56. sect. 2. subsect. 6.

13 Dices septimò; intellectus siue humanus, siue Angelicus eleuari potest diuinitus ad cognitionem euidèntem tam abstractiuam, quam intuitiuam vnionis hypostaticæ; cum tamen respectu huius æquè sit improporcionatus in ratione principij vitalis, ac respectu Dei, & lucis supernatura-

lis est improporcionatus noster oculus corporeus; siquidem vnio hypostatica nullatenus cognosci valet naturaliter ab intellectu siue humano, siue Angelico. Respondeo, vnionem hypostaticam naturaliter cognosci posse probabiliter, & coniecturaliter siue ab homine, siue ab Angelo; sicque cognitam fuisse à Dæmonibus, tradunt Ecclesiæ Patres apud Ripaldam tom. 1. de ente supernaturali disputat. 11. sect. 6. Hinc à fortiori colligitur, dona alia supernaturalia, non adèd excellentia, neutiquam superare notitiam probabilem, & coniecturalem luminis naturalis Angelici. Idèmq; putandum est de humano; maximè cum ad eam notitiam satis sit, quòd in possibilitate vnionis hypostaticæ, vel visionis beatæ v. gr. non appareat vlla terminorum contradictio. Si ergo vnio hypostatica naturaliter cognosci potest probabiliter à nobis, & ab Angelis, sequitur, neque nostrum, neque Angelicum intellectum in ratione principij vitalis esse improporcionatum respectu illius.

14 Dices octauò; Trinitatis Mysterium nulla ratione à nobis, vel ab Angelis cognosci potest naturaliter; cum tamen possit diuinitus non tantum vtrumque cognosci, sed etiam videri intuitiue. Respondeo, nos posse naturaliter assentiri Mysterio Trinitatis per fidem, quandam humanam, qui sit actus imperfectus, incertus ac formidolosus, vt declarat Suarez lib. 1. de Trinitate cap. 12. num. 7. idque sufficit, ne quando eleuatur humanus intellectus ad cognitionem perfectam, certam, & securam, siue obscuram, siue claram Mysterij Triados, dicatur euchi ad obiectum nulla ratione cognoscibile naturaliter. Posset etiam quis Respondere, dum supernaturaliter cognoscitur Deus vt trinus, cognitionis obiectum idem realiter esse, ac est Deus vt vnus: quare cum Deus vt vnus sit cognoscibilis naturaliter à nobis, iam supernaturalis perceptio Dei vt trini, non terminatur ad obiectum, quod realiter in se nulla ratione sit perceptibile à nobis naturaliter. Sed quid censendum sit de hac Responsione colligetur facile ex num. 104.

15 Dices nonò; Lux, & color existentes indiuisibiliter, vel in vno puncto spatij, vel in pluribus partibus eiusdem spatij diuisibilis nequeunt naturaliter videri ab oculis nostris corporeis; tum quia in hos nequeunt naturaliter transmittere species impressas ob defectum extensionis localis requisitæ connaturaliter per modum conditionis, vt materiale quodlibet agens operetur transeunter; sine speciebus autem impressis non valent naturaliter nostri oculi prodire in visionem. Tum quia lux, & color prædicto modo existentes, vel viderentur sine modo, vel cum modo existendi indiuisibiliter? Si cum modo; Ergo non naturaliter; quandoquidem modus ille esset supernaturalis entitatiuè, & omnino diuersus à modo existendi quantitatiuè, & extensè, pertinentèque vt sensibili communi connaturali ad oculos corporeos. Si absque modo; Ergo nec tunc naturaliter viderentur; quia videre lucem, & colorem sine præsentia aliqua ad spatium locale excedit vires naturales nostrorum oculorum, quorum perceptio, vt pote intuitiua, debet saltem ex natura rei terminari ad obiectum vt existens à parte rei: & quia lux, ac color non possunt naturaliter producere species impressas seorsim à præsentia ad spatium locale. Et licet possent naturaliter,

seu absque nouo miraculo ex suppositione prioris consistentis in modo existendi indiuisibiliter; tamen species productæ seorsim ab isto modo haberent ex alio capite supernaturalitatem, nimirum ex defectu extensionis localis in luce, & colore, à quibus producerentur. Tunc sic: sed his non obstantibus, non repugnat eleuari diuinitus nostros oculos, vt videant lucem, & colorem existentes indiuisibiliter, vel in vno puncto spatij, vel in pluribus partibus eiusdem spatij diuisibilis. Ergo neque repugnabit eleuari diuinitus, vt videant Deum, & lucem supernaturalem. Minor conceditur ab omnibus illis, qui existimant, Christi Domini corpus existens sub speciebus Sacramentalibus totum in toto ipsarum spatio, & totum in singulis spatij partibus videri posse diuinitus per oculos nostros eleuatos. Ita Dominicus Soto in 4. dist. 10. q. 1. art. 7. Victoria in Summa v. *Eucharistia* n. 61. Granad. in controu. de Eucharistia, tract. 6. disp. 3. sect. 2. n. 14. cum Vasquio, Valentia, Henriquez, aliisque antiquioribus, & nuper Cardinalis Lugus disp. 9. de Eucharistia sect. 2. n. 20. Franciscus Alfonso disp. 9. de Anima sect. 6. n. 62. Luisius Turrianus in selectis part. 1. disp. 15. dub. 2. & 3. Ysambertus 3. p. ad q. 76. disp. 4. art. 2. Franciscus Amicus tomo de Sacramentis disp. 21. sect. 1. Ouiedus controu. 13. de Anima punct. 1. §. 3. Conink 3. p. quaest. 76. art. 7. à num. 108.

16 Tamen non desunt multi, qui oppositum existiment. Sic Suarez tom. 3. in 3. in 3. p. disp. 53. sect. 4. in conclusione 2. cum Capreolo, Paludano, Hispalensi, Durando, Richardo, Ægidius Romanus propositione 15. & 16. de corpore Christi, Lessius 3. p. q. 76. art. 7. Rubius lib. 2. de Anima cap. 6. q. 1. 2. à num. 156. vt omitam alios. Et sanè quòd modus præsentia definitiua, quem habet Christi corpus in Eucharistia, conueniat cum sensibili communi extensionis localis, pertinente connaturaliter ad oculos nostros corporeos, in ratione præsentia ad spatium, satis non est, vt inferatur à Lugo, & Alfonso, modum illum contineri intra latitudinem obiecti visibilis instar sensibilis communis. Etenim modus præsentia definitiua Angelica, etsi in ratione præsentia conueniat cum extensione locali, non ideo continetur intra latitudinem obiecti ab oculis corporeis perceptibilis instar sensibilis communis. Neque valebit discrimen desumptum ex spiritualitate præsentia definitiua Angelica; nam & ego dicam, supernaturalitatem præsentia Eucharistia facere, vt, etsi materialis sit, non contineatur intra eam latitudinem. Neque item valebit pro visione plurium partium lucis replicatarum in eadem parte, vel puncto spatij paritas desumpta ex vnico lucis indiuisibili, quod si conseruaretur à Deo sine aliis, posset diuinitus videri ab oculis nostris: nam tale indiuisibile haberet præsentiam materialem, & naturalem, extensam per se in actu primo, sicque visibilem, esto ob separationem ab aliis lucis indiuisibilibus, præsentiaque ipsorum, vel nequirit naturaliter emittere speciem impressam sui, vel emitteret tam remissam, vt non sufficeret mouere oculos ad visionem. Quare supplente Deo aut actiuitatem aliorum indiuisibilium in speciem, aut huius actiuitatem in visionem, possent oculi prodire in visionem non naturaliter, sed ex eleuatione, eo quòd visio esset supernaturalis quoad modum. Et fortè possibilis est oculus adeò acutus, vt, si indiuisibile lucis separatum ab aliis indiuisibilibus emitteret naturaliter speciem sui, moueretur sufficienter per talem speciem ad visionem;

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

tuncque hæc, neque quoad modum esset supernaturalis, neque ille vlla indigeret eleuatione. Ex quibus patet disparitas ad visionem plurium partium lucis replicatarum in eadem parte, vel puncto spatij. P. Ludouicus de Ribas tom. 1. Summæ Theologicæ tract. 3. disp. & cap. 1. num. 5. cum censet indiuisibile lucis nec diuinitus percipi posse oculo corporeo; quia tale indiuisibile, separatum ab aliis, non est lux, nequiquam de disparitate curaret. Mihi tamen videtur, negari non posse esse lucem; licet redactam ad indiuisibile. Quid enim est nisi lux sit? Loquor in sententia Zenonis de compositione continui; nam in Aristotelica aut non dantur indiuisibilia, aut inseparabilia sunt à partibus, quarum continuationi, vel terminationi deseruire tantum possunt, & adhuc vt coniuncta ipsis non sunt per se, atque immediatè perceptibilia sensibus. Sed de indiuisibili redibit sermo in n. 97.

17 Vt obiectioni breuiter, & absolute Respondeam, noto, aliud esse loqui de visione, quæ tantum percipiat lucem (intellige idem de colore) aliud de visione, quæ etiam percipiat modum indiuisibiliter existendi. Secunda hæc visio prorsus repugnat oculis nostris corporeis, quia sunt improporionati, in ratione principij vitalis, quoad modum illum percipiendum; vti sunt similiter improporionati quoad percipiendum modum indiuisibiliter existendi, quem habet Angelus. Prima autem visio non repugnat de potentia absoluta, quia etsi oculi nostri non possint naturaliter percipere lucem, quæ existat indiuisibiliter, id tamen non prouenit ex improporione in ratione principij vitalis; sed ex defectu alicuius conditionis connaturaliter requisita, qualis est localis extensio, vt lux emittat species impressas, sine quibus oculi nequeunt naturaliter videre. Vnde si eius conditionis defectus suppleatur diuinitus productis speciebus vel à solo Deo, vel à luce ex eleuatione diuina, aut si suppleatur sine speciebus gerente Deo effectiuas ipsarum vices, poterunt iam videre; vti oculi Christi Domini sine extensione locali in Eucharistia poterunt videre aëream lucem circumfusam, si defectus extensionis localis suppleatur in eis diuinitus; neque apparet, cur, si suppleri posset hic defectus, non possit suppleri ille alius. Quòd si dicas extensionem localem adintegrare obiectum visionis cuiusuis corporeæ, vti lux adintegrat obiectum visionis percipientis colorem: & tam repugnare oculis visionem lucis sine extensione existentis, quam repugnat visio coloris non illuminati. Contrà, quia apud plures extensio non percipitur oculis tanquam obiectum vel inadæquatum; & licet percipiat, non tamen tanquam ratio formalis percipiendi lucem; quin potius hæc est Ratio formalis percipiendi illum. Ex quo deducit Alfonso sect. 5. num. 39. & 50. Lucem, quæ sit localiter inextensa, posse diuinitus percipi, non sic extensionem sine luce. Et cum iste Author disput. 10. sect. 1. num. 38. & 43. ac 45. defendat, lucem illuminantem colorem non esse rationem formalem percipiendi colorem, sed conditionem connaturalem, vt color producat adæquatè speciem sui, debet consequenter opinari posse diuinitus percipi colorem sine luce, & ita tradit expressè Conink vbi supra num. 11.

18 Restat dubium, quandoquidem visa luce non videretur modus indiuisibiliter existendi, an videretur lux instar extensæ, vel abstrahendo ab omni præsentia ad locum? Posse videri instar extensæ; certum mihi est, quia defectus extensionis

visionis suppleri potest diuinitus in ordine ad visionem, non secus ac defectus ipsiusmet lucis. Posse videri abstrahendo ab omni presentia ad locum, admittent facile, qui iudicant, presentiam non magis percipi per oculos, quam subiectum lucis. Verumtamen etsi communiter perciperetur immediate, probabile mihi est cum Alfonso disp. illa 9. sect. 5. à n. 40. posse diuinitus non percipi per visionem, quæ non esset abstractiua rigorosè; sed intuitiua, eo quod tenderet in obiectum existens, & vt existens; cui visioni non essent oculi improporionati in ratione principij vitalis; sed ex defectu cuiusdam conditionis, supplebilis à Deo per potentiam absolutam.

19 Dices decimò; Non implicat contradictionem corporea visio, quæ se videat, aut quæ visionem aliam, quin sit lux, nec color. Ergo nec implabit quæ attingat obiectum spirituale, eo quod istud haud quaquam sit lux, vel color. Respondeo, si visiones de facto existentes neque se, neque alias vident, quia non sunt lux neque color, ad quæ solum obiecta sit proportionatus noster visus in ratione potentia vitalis, repugnare etiam alias nostro visui intuitiones, siue naturales, siue supernaturales, quæ se conspiciant, aut alias. An autem nunc exercita visiones reflectant supra se, vel supra alias, alterius loci disputatio est. Qui censent reflexiuas esse non ideo ad alias entitates, quæ neque lux, neque color sint permittent transitum ex natura rei, aut etiam de potentia absoluta vllis visionibus; alia namque entitates non sunt ratio formalis, sub qua potentia visua, neque eius obiectum constituunt visibile.

20 Dices vndecimò; Facultas nostra visua naturaliter attingit vel explicitè, vel implicitè dependentiam, quam à Deo habet albedo, quandoquidem ea dependentia sit indistincta ab entitate albedinis cognita per visum. Si attingit explicitè eam dependentiam. Ergo & Deum; nequit enim percipi dependentia vt talis ab alio, quin illud aliud percipiatur. Si attingit implicitè. Ergo saltem diuinitus eleuari potest ad videndum Deum, non secus ac intellectus noster, quia naturaliter attingit implicitè Deum, potest diuinitus eleuari ad ipsum videndum. Neothericus quidam hoc argumento conuictus distinguit virtualiter intrinsecè in albedine formalitates dependentis à Deo, & disgregatiua visus; atque, visionem sic attingere posteriorem formalitatem, vt nec implicitè priorem; sed vnā ab alia obiectiua præcindat. Enim verò cum vis disgregatiua visus sit quid creatum, proindeque habitudo ad Deum, & attingatur à visu, incumbit Neotherico ipsi onus labefactandi argumenti. Ex quo vt summum fieret, attingi posse Deum abstractiue per visum; nam visio habitudinis, vt talis, contenta est perceptione abstractiua extremi terminantis habitudinem, quando adhuc visio est explicita. Quod si sit implicita, ex partèque obiecti tantum, & non ex parte modi, vt in casu argumenti euenit, nulla fit illatio ad extremi cognitionem etiam abstractiuam, & in alio siue ex natura rei, siue de potentia absoluta. Et Deus quidè naturaliter attingitur explicitè per cognitionem abstractiuam nostri intellectus. Vnde nihil mirum, si hic ad intuitiuam queat diuinitus euehi. Quo fit satis obiectiōni. Pariturque instantiam in sensu externi, aut interni actu, qui reflexè percipitur ab alio actu sensus saltem interni; quin ex eo, quod sensus internus per actum reflexum attingat obiectiue directi actus dependentiam à substantia vi-

uente, hanc etiam percipiat naturaliter, aut percipere possit diuinitus: & quin directi actus dependentia à substantia viuenti sit formalitas aliqua virtualiter intrinsecè distincta ab alia formalitate, quam sensus attingit ex parte modi in eodemmet actu.

21 Dices duodecimò; Potentia vitalis purè physica vt nutritiua, & loco motiua, potest eleuari diuinitus ad producendum vitaliter supernaturale aliquid, non contentum intra virtutem natiuam ipsius. Ergo & potentia vitalis intentionalis poterit eleuari diuinitus ad percipienda obiecta non contenta intra Spharam sibi connaturalem. Non ergo repugnabit, facultatem visiuam materialem eleuari diuinitus ad videndum Deum. P. Ripalda in M. SS. de visione concedit antecedens, si actiones productiua vnionis, & vbicationis distinguantur ab ipsa vnione & vbicatione: negat verò, si non distinguantur. Nam si primum; Vnio, & vbicatio producta per actiones supernaturales, erunt termini naturales, & qui proinde continebuntur intra virtutem natiuam potentia nutritiua, & locomotiua. Si Secundum; non continebuntur, & proinde non poterunt præfata potentia ad eos eleuari. Non acquiesco; quia actiones ortæ à potentia nutritiua, & locomotiua, sunt ex ipso multò magis vitales, quàm vnio, & vbicatio producta per eas. Ergo si concedit, illas potentias posse diuinitus eleuari ad actiones vitales supernaturales non contentas intra virtutem natiuam illarum, poterunt multò potius eleuari ad vnionem, & vbicationem supernaturales. Præterea quantumuis vnio, & vbicatio essent supernaturales, terminus vnitus, & spatium, cui respondeat vbicatio, sunt naturalia, & quæ valent vniri, & occupari per vnionem, & vbicationem naturales. Ergo id satis est, ne illæ potentia dicantur transilire virtutem suam natiuam; quemadmodum satis est, ne dicantur transilire, dum per actiones supernaturales producerent vnionem, & vbicationem naturales. Ob hæc Respondeo concedendo Antecedens, & negando consequentias inde illatas, quia impotentia facultatum nutritiua, & locomotiua ad producendam vnionem ad formam naturalem, & vbicationem ad spatium naturale per actiones supernaturales, siue distinctas, siue indistinctas, est tantummodò in ratione principij efficientis. At impotentia facultatis visua materialis ad percipiendum Deum non contentum intra eius spharam obiectiuam connaturalem est in ratione principij vitalis. Permissi, potentiam locomotiua esse strictè vitalem physicè.

22 Tandem dices decimotertiò; Carentia, quæ sunt quid negatiue incorporeum, attinguntur sensu nostro interno, & externo, vt liquet ex lucis carentia, incutiente nobis in loco tenebroso horrorem, ac timorem; & milui umbra pullos terret gallinacos. Si ergo naturaliter sensibus nostris percipi potest id, quod est negatiue incorporeum, poterit saltem diuinitus percipi id, quod est positiue incorporeum, vt Deus, & Angelus. Certè ex Antecedenti deducere æque liceret tibi id, quod est positiue incorporeum, non præteruolare naturaliter nostros sensus. Et cum carentia non sint magis quid negatiue incorporeum, quàm quid negatiue corporeum, tam enim sunt entitatis spiritualis, quàm materialis expertes, infers ineptè ex illarum perceptione sensitua, possibilem supernaturaliter perceptionem sensitua, quæ potius terminetur ad obiectum incorporeum positiue

positiue, quàm ad positiue corporeum. Quoad Antecedens est inter Arriagam disp. 5. Animastica sect. 5. & Ouedum controu. 4. de Anima puncto 5. ille namque sensui interno attribuit negationum perceptionem; hic, vt & Alfonso disp. 11. Animastica sect. 3. n. 62. prorsus denegant. Non vacat decidere litem; nec id negotij necessarium nunc est; quia etsi Antecedens non deuiaret à veritate, constat ex prædictis, quam ineptè inde arguatur.

SECTIO. II.

An Deus in se ipso percipietur vt obiectum à glorificato visu per spiritualem perceptionem?

23 **N**oster Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 5. sect. 1. num. 5. censet, non esse prorsus improbabilem talem perceptionem Dei ab oculo corporeo; addit verò, non futuram re ipsa, quia est maximè contra naturam, & dignitatem visionis spiritualis poni in oculo corporeo

24 Cæterum, si per visionem spiritualem posset glorificatus visus attingere vitaliter Deum, crederem, tali visione donandū quandoque. Nam diuina largitas se se in Beatos homines munificentissimè effundet; & commune est Patribus, ac Theologis credere, plura miracula patrianda à Deo pro remuneratione incolarum Empyreï. Nulla autem maior excellentiorque esset erga glorificata corpora, quam si facultas visua donaretur visione Dei. Et saltem Christi Domini, ac Deiparæ Virginis oculis non denegaretur; quemadmodum, si visio corporis Christi, vt in Eucharistia, sit possibilis oculis corporeis de potentia absoluta, Christum vt ibi existentem videre se ipsum, non quia præcisè habet oculos glorificatos; sed ex speciali priuilegio affirmat Ysambertus 3. p. ad quæst. 76. disp. 4. art. 2. cum S. Thoma in ea quæst. art. 7. ad 3. & de Virgine in corpore mortali contempisse corpus Christi vt in Eucharistia, tradunt Alentis 4. part. Theologicæ summæ quæst. 10. membro 7. art. 3. §. 8. Amadeus Franciscanus apud Luisium Turrianum relatum in n. 15.

25 Attamen illam Dei visionem nostrum excludit argumentū propositum in sectione superiori. Nam cum ad illam sit impotens facultas visua sub ratione vitalis principij, sit, nec diuinitus posse vinci præfatam impotentiam. Quemadmodum, quia intellectus sub ratione principij vitalis est impotens ex se amare (permitto distingui à voluntate) & percipere per visionem materialem siue spiritum, siue corpus, repugnat eleuari ad amandum, & ab percipiendum per amorem spiritualem, & visionem materialem. Quam etiam ob causam implicat in terminis, auditum euehi ad audiendum sonum per auditionem spiritualem. Vt enim repugnat potentiis vitalibus extrahi ad obiecta, quæ naturaliter attingere aliquatenus non valent; ita repugnat, extrahi ad attingendos modos, quos nequeunt naturaliter habere ex se ratione vitalium.

26 Dixi in ratione vitalium. Nam sunt nonnulli modi attingendi, ad quos etsi naturaliter non valeant assurgere potentia aliqua vitales, possunt tamen diuinitus, quia nimirum impotentia naturalis proueniat non ex ratione vitalium, sed efficientium, aut ex defectu alicuius puræ condi-

tionis pertinentis ad genus causæ efficientis, & supplebilis à Deo per potentia absolutam. Sic Intellectus noster, & voluntas, reliquæque potentia vitales eleuari possunt diuinitus in modos attingendi supernaturaliter sua obiecta, quia impotentia naturalis sic attingendi prouenit tantum ex ratione efficientium. Sic etiam oculi nostri possunt diuinitus euehi ad visionem lucis sine huius specie impressa, aut ad visionem, quæ attingat quidem lucem existentem, & vt existentem, non tamen representat præsentia ad locum, vt tentabam in num. 18. Quia scilicet naturalis impotentia sic attingendi fundatur solummodo in defectu alicuius puræ conditionis spectantis ad genus causæ efficientis, & supplebilis à Deo per potentiam absolutam. E contra verò voluntas eleuari nequit ad amandum diuinitus; quin præcedat cognitio, eo quod impotentia naturalis amandi sine præuia cognitione competit voluntati ex ratione talis principij vitalis non valentis tendere per amorem in obiectum, nisi moueatur, & applicetur intentionaliter præuia cognitione, siue hæc influat efficienter, siue non influat in amorem: vnde hæc non se habet respectu voluntatis vt amantis tanquam pura omnino conditio, siue efficiens, siue pertinens ad genus causæ efficientis: de quo alibi. Similiter externi sensus de facto existentes ineleuabiles sunt essentialiter ad modos percipiendi conditionatè obiectiue, & ad modos percipiendi vnum obiectum tanquam materiale propter aliud tanquam formale; nec non ad modos percipiendi sua obiecta abstrahendo ab existentia; quia impotentia naturalis ad omnes eos modos congenita est ipsis ex ratione talium principiorum vitalium. Hinc obiter infertur contra Arriagam disput. 8. Animastica sect. & subsect. 2. tomo etiam 1. in 1. 2. disp. 7. sect. 5. potentiam carentiam naturaliter libertate, non posse diuinitus euehi ad actus, qui cum modo libertatis ferantur in obiecta. Et huic illationi adstipulatur P. Suarez allegatus ab Arriaga in posteriori loco.

27 Neque gratis assertum à nobis est, facultatem visiuam materialem esse impotentem naturaliter in ratione principij vitalis, ad modum percipiendi spiritualiter Deum, si enim ad hunc percipiendum materialiter est impotens naturaliter in ratione vitalis principij Intellectus noster, etsi Deus contineatur intra obiectiuam spheram connaturalem ipsius, multò potius erit sic impotens præfata facultas ad percipiendum spiritualiter Deum, cum aliunde Deus non contineatur intra eius spheram obiectiuam connaturalem. Et hæc sola Ratio sufficeret, vt firmiter affirmarem, percipi nullatenus posse Deum ab oculo nostro corporeo per visionem spiritualem; vt ab eodem per visionem spiritualem percipi nequit sonus, aut sapor.

28 P. Salas placitum non aliter audiendum est, ac si vellet, lapidem percepturum lucem per visionem materialem, siue infusam extrinsecus à Deo, siue factam à lapide, & ex lapide per potentiam obedientialem effectiuam, & passiuam. Etenim licet oculus corporeus sit vitalis, non verò lapis: Ast vitalitas illius se gereret merè materialiter respectu visionis spiritualis, vt optimè animaduersum video à P. Præposito in 1. p. q. 12. art. 3. n. 34. & à P. Recupito lib. 6. de Deo vno, q. 11. n. 5. circa finem. Sicut enim vitalitas physica potentia nutritiua v. g. haberet se merè materialiter respectu perceptionis, siue materialis, siue spiritualis inditæ extrinsecus à Deo, vel causatæ etiam efficienter ab ipsa potentia ex eleuatione: ita pariter &c. Adde,

effectum formalem viuentis creati in actu secundo constitui, vt ego cenſeo, ex actione phyſica immanente, orraque ab intrinſeco principij potentis ex ſe attingere obiectum aliquatenus intentionaliter; (loquor de viuenti creato, intentionali) ita vt modus attingendi ſit natiuus reſpectu ſaltem alicuius obiecti. Appoſui *ita* &c. quia etſi oculus corporeus poſſit attingere aliquatenus lucem, nequit tamen ipſam intelligere, eo quod modus attingendi ſpiritualiter intellectiue non eſt natiuus oculo corporeo reſpectu alicuius obiecti: vt natiuus eſt noſtro intellectui modus attingendi ſpiritualiter intuitiue plura obiecta, ideòque eleuari poſteſt ad modum ſic attingendi Deum, quem aliunde valet ex ſe intentionaliter attingere aliquatenus, nempe ſpiritualiter abſtractiue.

29 Ex dictis colligitur, Deum duplici ex cauſa non poſſe percipi per viſionem ſpiritualem à facultate viſiua materiali. Prima: Quia modus percipiendi ſpiritualiter eſt diuerſus à Natiuis illius circa ſua obiecta. Secunda: Quia ex ſe non ſufficit ad percipiendum Deum vel imperfectè. Quod ſi attentè penſitetur vtraque, perſpicietur fundari in naturali impotentia ſub ratione principij vt vitalis formaliter, tam circa modum, quàm circa obiectum. Colligitur deinde, eam facultatem non denominandam, aut reddendam videntem, ſiue diuinum Numen, ſiue quoduis aliud obiectum, etſi vi ſua naturali, aut potius neutra, reciperet viſionem ſpiritualem ſiue diuini Numinis, ſiue cuiuſuis alterius obiecti cauſatam efficienter ſupernaturaliter à Deo.

SECTIO III.

An Deus in ſe ipſo erit obiectum glorificati viſus, ſi hic futurus ſit diuerſus à mortali?

30 **H**ucusque ſermonem habui de repugnantia viſionis Dei in ſe ab oculo glorificato, qui idem ſit omnino, ac modò; examinaturus deuenio, an implicet contradictionem alius diuerſus, qui videat Deum? P. Suarez lib. 2. de Attributis Dei cap. & n. 6. pronuntiat, quaſtionem hanc eſſe inutilem, & præter humanam cognitionem. Sed ſub tanti viri venia, quaſtionem hanc non magis inutilem iudico, quàm excitatam à Theologis de potentiis materialibus nunc exiſtentibus, & de ſpiritualibus poſſibilibus, an ſcilicet repugnet intellectus creatus potens ex ſe videre intuitiue Deum? Et certè dubitatio S. Auguſtini in lib. 22. de ciuitate Dei cap. 29. circa oculos de facto exiſtentes, tam immortales, quàm mortales; difficultasque reddendæ rationis à priori, ob quam repugnet ipſis eleuatio ad viſionem Dei, præbent ſatis opportunaſ occasionem indagandi, an poſſibiles ſint alij oculi & potentiæ materiales, quibus ea eleuatio non repugnet? Idemquemet Auguſtinus excitat Theologos ad præſentem diſquiſitionem, quando vbi ſuprà viſionem Dei ab oculo glorificato promouet ex communi ratione ſenſus corporei, inquiens, *Sicut ergo conſtat videri corpora ſpiritu, quid ſi tanta erit potentia ſpiritualis corporis, vt corpore videatur & ſpiritus? ſpiritus enim eſt Deus.*

31 Prætereà non defuere Patres Eccleſiæ, vt noſcere eſt Suario lib. 1. de Angelis c. 5. qui cenſuerint, Angelos eſſe corporeos omnino; nec tamen eis donegabatur vim naturalem cognoscendi abſtra-

ctiue Deum; & ex eleuatione intuitiue. Ergo non eſt adeò notum, repugnare conceptui corporei vim cognoscitiuam obiecti ſpiritualis increati. Multicius Suarius n. 8. impugnat ſubſtantiam Angelicam omnino corpoream ex eo, quod minus eſſet capax viſionis terminatæ ad Deum, quàm oculus noſter corporealis. Aliis Authoribus illicò non ſe obrulit hæc impugnatione. Neque item defuerunt alij Patres, & Theologi videndi apud eundem Doctorem in c. 6. qui dixerint; Angelos eſſe compositos ex corpore, & ſpiritu: & hoc quidem inſeparabili naturaliter ab illo, cum non facerent Angelos ſuapte natura corruptibiles, quales ſunt homines. Si autem entitas annexa inſeparabiliter corpori poſſet iuxta ipſos cognoscere Deum, conſequenter recuſarent concedere facultati alicui ſenſitiuæ eandem potentiam. Fateor, formam, quam vocant ſpiritualem, fore materialem, eo ipſo, quod eſſet inſeparabiliter annexa corpori ratione ſui. Sed modò non curo de conſequentia illorum. Et poſſent cogitare, talem formam eſſe inſeparabilem non ratione ſui, ſed vnionis ex ſe incorruptibilis, vt in ſimili puncto cogitat Arriaga diſp. 2. Animatiua n. 127. Non ideò tamen omnis diſcurrendi pro facultate ſenſitiua perceptiua Dei occluderetur rima. Nam ſi per illos Patres, & Theologos vnio perpetua Angelicæ formæ ad corpus, non impediret perceptionem Dei; Dubitari non ineptè valet, an impediret in alia forma vnio perpetua, & exacta? Cum non appareat adeò clarè, cur deberet eſſe ſpeciale obſtaculum vnio perpetua, & exacta. Creſceretque exinde dubitatio, quod animæ rationali non eſt impedimentum ad percipiendum ſpiritualia pro primo inſtanti ſuæ creationis vnio temporalis ad materiam exacta conaturaliter pro eo inſtanti. Ergo neque viuenti alicui formæ poſſibili erit obex vnio connaturaliter petita pro omnibus inſtantibus. Quia quod non eſt impedimentum pro vno inſtanti, non videtur poſſe eſſe pro aliis, vt ſi calor intenſus non pugnet ſemel cum frigore remiſſo, nunquam pugnabit. Ad hæc; ſi vnio ſupernaturalis perpetua formæ Angelicæ ad corpus ſtaret ſecundum Patres illos, & Theologos, cum vi percipiendi Deum, ambigi non immeritò poſteſt, an eam ſimili vi ſtaret vnio naturalis perpetua exacta ab alia forma poſſibili. Quid enim referret vnionem eſſe naturalem? Forma verò, quæ talem exigeret vnionem, eſſet eo ipſo materialis ob dependentiam connaturalem in fieri, & conſeruari à corpore. Non itaque præter humanam cognitionem eſt diſcuſſio circa formæ huius poſſibilitatem, ſiquidem tantum habeat fundamenti in Patribus, & Theologis nonnullis.

32 Vtteriùs S. Auguſtinus, qui in præcitato loco dubitauit, vt minus, an oculus corporeus de facto exiſtens poſſet poſt glorificationem videre Deum, dubitaret à fortiori de oculo alio diuerſo. Scio Egidium Luſitanum tomo 1. de beatitudine lib. 4. q. 5. art. 2. §. 4. n. 48. Contendere dubietatem Auguſtini fuiſſe ſub conditione, quod glorificatus oculus deſineret eſſe corporeus, & fieret ſpiritualis. Sed quicquid ſit, an S. Auguſtinus alicubi non repudiarit omninò præfatam conuerſionem, præcipue epift. 111. ad Fortunatianum, eius tamen nullatenus meminit in ſuperiori loco. Ex iſta etiam epiftola colligit Vaſquez in 1. p. diſp. 40. cap. 1. ancipitem manuſiſſe Auguſtinum; nam circa principium ait, *Paratus ſum, ſi quid de hac re melius noſcit iſte frater, vel ab ipſo, vel ab alio, à quo didicit, diſcere.* Et in fine concludit, *Si autem iſte frater, quod de ſpirituali corpore adhuc requiro, iam ſibi firmat*

firmat esse certissimum, nisi placidus audiero docentem, ita ut ille quoque placidus me audiat inquirentem, habebit unde sure succenseat. vult iterum Aegidius, dubietatem Augustini in his verbis fuisse circa modum spiritualitatis, in qua sunt resurrectura corpora. Sanè Episcopus, de quo cum Fortunatiano sermo erat, non videtur existimasse cernendum Deum ab oculo glorificato conuerso in spiritualement sed manente adhuc corporeo. Vnde Augustinus paratus discere, & inquirere ab ipso, loquitur in eodem sensu, in quo Episcopus ille. Et tam absurda est conuersio substantialis corporum in spiritum, quando resurgamus, vt ægrè mihi persuadeam, Augustinum de ea dubitasse; ausimque dicere, magis prospecturum Aegidium. Sanctissimi Doctoris auctoritati, si dubietatem de conuersione præ alia de corporea visione ad Deum terminata excluderet ab illo.

33 Sæpe mecum cogitabam, S. Augustinum ad dubitasse de prædicta visione sub conditione, quòd oculi corporei glorificati diuersi essent ab existentibus. Nam in lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 29. quæstionem, quam tractamus, auspicatur his verbis. *Sed vtrum videbunt, & per oculos corporis, cum eos apertos habebunt? Inde quæstio est. Si enim tantum poterunt in corpore spiritali eo modo vti que etiam ipsi oculi spiritalis, quantum possunt isti, quales nunc habemus, procul dubio per eos Deus videri non poterit, longè itaque alterius erunt potentia, si per eos videbitur incorporea illa natura, que non continetur loco, sed vbique tota est.* Et paulò post, *Vis itaque præpollentior oculorum erit illorum, non vt acrius videant, quam quidam perhibentur videre serpentes, vel aquila. Quantalibet enim acrimonia cernendi eadem quoque animalia nihil aliud possunt videre, quam corpora; sed vt videant & incorporalia.* Rursus in epistola 111. interserit multa transcriptis germana, quæ meliùs intelliguntur de oculis diuersis corporeis, quàm de diuersis spiritalibus, licet pro his aliquale præbeat fundamentum, dum prope finem Epistolæ inquit: *De spiritali autem corpore, quod in resurrectione habebimus, quantum capiat in melius commutationem; Vtrum in simplicitatem spiritus cedat, vt totus homo iam spiritus sit; an quod magis puto, sed nondum pleno iudicio confirmo, ita futurum sit spiritale corpus, vt propter ineffabilem quandam facilitatem, spiritale dicatur; seruet tamen substantiam corporalem, que per se ipsam viuere, ac sentire non possit; sed per illum, qui ea utitur, spiritum.* Possumus tamen priora verba interpretari, quatenus dubitavit S. Augustinus an potentia corporis, entitatiuè materiales, fierent æquiualentè spirituales penes vim percipiendi obiecta spiritalia, & ratione earum fieret ipsum corpus æquiualentè spirituale. Sed ne superiori cogitationi omninò fidamus, id in causa est, quòd post exarata verba ex cap. 29. subiungat immediatè S. Doctor, & fortasse ista virtus magna cernendi data fuerit ad horam etiam in isto mortali corpore oculis Sancti viri Iob, quando ait ad Deum, *In obauditu auris obaudiebam te prius, nunc autem oculus meus videt te.* Virtus autem cernendi, quam suspicatur datam ad horam oculis Iobi in corpore mortali, non videtur fuisse apud subdubitantem Augustinum facultas alia visua diuersa ab ea quam antea habebat, & postea habuit Iobus.

34 Quòd verò facultas visua, & aliæ vitales materiales non futurae sint eadem numero in corpore rediuiuo, quæ modo in mortali defensant Durandus in 4. dist. 43. q. 3. Sotus ibidem dist. 44. q. vnica art. 1. ad 2. Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 14. sect. 13.

n. 89. Granadus 2. p. controu. 13. de Nouissimis tract. & disp. 3. n. 14. putantes fauere sibi S. Thomam in 4. dist. 44. q. & art. 1. quæstioncula 2. ad 3. lib. 4. contra Gentes cap. 81. ad 2. obiectionem, nec non opusculo 2. cap. 154. Hoc semel concessio, ostenditur difficulter, cur facultas visua glorificati corporis debeat esse eiusdem speciei. Et licet deberet esse eiusdem speciei, posset esse dissimilis, & perfectior, quàm quæ existit in vita mortali, si intra eandem speciem stet dissimilitudo, & maior perfectio vnus indiuidui præ alio: etsi enim facultas visua, intra cuius obiectiuam spheram contineretur Deus, participaret ex hoc capite dissimilitudinem, & maiorem perfectionem comparatiuè ad facultatem nunc existentem, tamen quia conuenient in habendo pro obiecto lucem, & colorem, pertinerent ex hinc ad eandem speciem philosophicam, ratione communis obiecti, quod respectu vnus esset adæquatum, & respectu alterius inadæquatum: Sic qui cum Nostro Francisco Gonzalez Sanctacruzano 3. p. Logicæ disp. 9. q. 2. sect. 5. & 6. ex diuersis obiectis materialibus diuersificant actus intellectus, & voluntatis, conciliant nihilominus in visionibus beatis vnitate specificam Theologicam cum tendentia ad diuersa obiecta materialia. Cur ergo aliqua vnitas specifica philosophica non poterit similiter conciliari cum respectu facultatis visua ad diuersum obiectum formale inadæquatum?

35 Mihi quidem Iobi verba cap. 19. v. 27. *Et oculi mei conspecturi sunt,* persuadent, eosdem numericè oculos restituendos in resurrectione: Nam, vt inquit S. Hieronymus in epistola ad Pammachium aduersus errores Ioannis Hierosolymitani, *Si non eosdem oculos aperiat ad videndum Deum, quibus tunc videbat vermiculos, ubi erit ergo Iob?* Vnde S. Bernardus serm. 8. in Psal. 90. *Ipsi iam tunc considerabis oculos, quos modò quidem nec leuare audes ad caelum; ipsis planè, qui toties interim fluunt lachrymis, ac crebris compunctionibus atteruntur. Nec enim nouos tibi instaurandos putes, sed tuos vti que restaurandos. Quid tamen de oculo dixerim, & si minutissima, eminentissima tamen, excellentissimaque humani corporis portione? Sic Mellitissimus Bernardus. Si tamen probabile iudicetur, eosdem numericè non reparandos, vtiliter & aptè disquiritur, an possint eam habere conditionem, vt ultra obiectum, ad quod existentes nunc se extendunt, fortiantur Deum pro obiecto: siue essent, siue non essent diuersi in specie.*

36 Ex his omnibus satis superque patet, excitatam difficultatem non esse inutilem, & præter humanam cognitionem. Sed & adiciam adhuc alia, in quibus antiqui occasionem præbuerunt, vt difficultas hæc discuteretur. S. Ambrosius in Psal. 118. serm. 8. explicans v. 58. scribit de Moyse, *Putauit Deo etiam hoc esse possibile, vt corporeis oculis faceret id, quod est incorporeum comprehendendi. Non reprehensibilis hic error, sed grata etiam cupiditas, atque inexplebilis, quòd Dominum suum velut manu tenere, & obtutu oculorum videre cupiebat.* Ex quibus verbis affunditur lux aliis in serm. 17. ad v. 135. vbi de Dauide postulante à Deo, *Faciem tuam illumina super seruum tuum,* ait; *Quod negatum Moyse fuerat, non quarebat, vt corporaliter Dei vultum in corpore videret. Si tamen & Moyses tam sapiens, & eruditus hoc potuerit simpliciter magis, quàm in Mysterio postulare; humanum tamen est desideria supra nos extendere.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 9. in Ioannem cap. 36. Leontius, Theophylactus, & cum ipsis Maldonatus sic interpretantur illud Philippi apud Ioannem cap.

cap. 14. v. 8. *Ostende nobis Patrem*, quatenus Philippus putauerit, Patrem videri posse oculis corporeis. Et si autem in Moysè *Deuotio sancta mensuram supergressa fuerit*, ut inquit Ambrosius, & ut Cyrillus, in Philippo *studiositas quidem fuerit, sed non tantum acumen, ut commodè, atque aptè, qua sit visio Dei, posset intelligere*; tamen non immeritò à Theologis examinabitur an possibilis re ipsa sit visio, quam experiuit Moyses, & possibilem existimauit Philippus?

37 Insuper non ostenditur, repugnare potentiam materiale perceptiuam obiecti spiritualis creati, ut euincitur satis acurè ab Arriaga disp. 5. Animastica sect. 2. & aliqui indicant, obiecta spiritualia creata corporeis oculis fuisse de facto subiecta. S. Athanasius, aut quisquis est Author quæstionum ad Antiochum in responsione q. 28. ait, *Sola verò sancta Dei Mater nudam substantiam sicut reuera est Gabriel, ipsa vidit*. Vbi de visione corporea, qua Deipara Virgo Gabrielem Angelum contempserit, videbitur alicui loquutus. Sed Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 9. sect. 2. v. *Secundò probabiliter* alijsque interpretantur de visione spirituali clara, & intuitiua; adducitque Ioannes Reuchlin in notatione ad illam quæstionem ex Panegyrico primo S. Chryostomi de Angelis eadem verba. Et quidem Author ille in q. proximè sequenti ait, *Angelos secundum essentiam non apparere hominibus in terra, Nec enim potest corruptibilis oculus videre essentiam incorruptibilem*. Hugo de S. Charo in Math. 17. v. 3. vult, *Elias nondum beatam animam visam in se ipsa à nondum glorificatis oculis Apostolorum, qui Christi Domini Transfigurationi testes adfuerunt*. En Hugonis verba, *Elias non in suo corpore, non in aliqua materia aliunde assumpta apparuit; sed quadam ineffabili virtute Soli Deo cognita, inuisibilis spiritus per se visibilis factus est*. Marcus Marulus lib. 6. de religiosè viuendi institutione per exempla cap. 15. agens de obiectis glorificatorum oculorum sic fatetur, *Quid præterea de societate Angelorum dicam; vnum quandoque sub hominis figurâ conspexisse, magni miraculi loco habetur. Sed quid miraculi erit, eos in propria imagine videre? Nam & hoc beatis oculis datum erit, ut cernere Angelicos spiritus possint*. Fortè censuit (sed malè) Angelos esse præditos aliquo corpore. Nam paulò post addit, *Deum, quia spiritus est, corporeis oculis in cælo non cernendum*. S. Anselmus in Elucidario, postquam dixisset, *glorificatos homines visuros corporeis oculis Christum, subiungit, Omnes Angelos, & Sanctos interius, & exterius conspicient*. Crediderim tamen, intelligendum Anselmum de Angelis in assumptis corporibus; nam nisi induant corpora, non efflabunt odorem, quem *de Angelis, & omnibus Sanctis percipiendum* ait ipse ibidem. Ita interpretatur Anselmum noster Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 113. ac 116. Si ergo non ostenditur, repugnare corporeum oculum, cuius obiectum sit Angelus, aut anima rationalis, imò ab aliquibus insinuat, talem esse, qui de facto existit, cur non indagabimus satis aptè, an possibilis sit corporeus oculus, cuius obiectum sit Deus, spiritus increatus? Si quidem Deus conuenit vniuocè cum Angelo, aut anima rationali in ratione spiritualis: quare in eis reperiret oculus eandem rationem formalem, sub qua, licet in Deo identificatam cum rationibus differentialibus increati, infiniti, æterni, &c. quod non obstarer, ne extenderetur ad illum, vti non obstant differentiales rationes præfatæ, ne intellectus creatus, cuius ratio forma-

lis, sub qua est verum, habeat illum pro obiecto, non minus, quàm Angelum, aut animam rationalem, in quibus differentialis ratio veri creata est, finita, ac temporalis à parte antè. Video ex potentia materiali perceptiua obiecti spiritualis creati non sequi per locum ab intrinseco debere esse perceptiuam increati, ut benè adnotauit idem Arriaga in n. 28. Dicit namque potest, imperfectionem materialitatis obesse perceptioni obiecti summè immaterialis, qualis est Deus, non verò aliorum obiectorum, creatorum, quæ summè immaterialia non sunt. Attamen sicut ex vi, quam percipiendi obiecti spiritualis creati habet noster Intellectus, deduceretur probabiliter vis percipiendi increatum, etiam si experientia deesset; Ita admittatur, non repugnare potentiam materiale; quæ feratur ad obiectum spirituale creatum, inferretur non incongruè, ferendam etiam in increatum, nisi manifesta repugnantia appareat ratio.

38 Non ab simile aliud Argumentum efformari sic potest. Non repugnat visus perceptiuus substantiæ materialis. Et saltem contra eum non militant multæ rationes, quæ contra sensum perceptiuum obiecti spiritualis siue creati, siue increati, congeruntur ab Authoribus. Ergo si non implicat contradictionem visus, cuius obiectum non sit solummodò lucidum coloratum, sed etiam materia in se v.g. non implicabit alius, cuius obiectum sit Angelus, aut Deus. Et sicut Antecedens verti potest non inutiliter in quæstionè, sic etià & consequens.

39 Annecto rationes alias dubitandi, Prima sit: Non repugnat substantia immaterialis, quæ non sit cognoscitiua; ut contendit latè Ouiedus controu. 5. de Anima puncto 6. cum Okamo, Gabriele, Basilio, & Arriaga. Rursus non repugnat viuens compositum ex materia, & Anima spirituali nullus rei perceptiuum spiritualiter; ut conatur Arriaga disp. 2. de Anima sect. 3. n. 123. Ergo è contra dubitari potest, an repugnet potentia materialis viuens quæ sit perceptiua rei spiritualis. Non enim videtur esse magis ex materialitatis imperfectione, impotentia percipiendi obiecta spiritualia, quàm ex perfectione immaterialitatis potentia percipiendi illa. Inquies, repugnare viuens illud constans animo spirituali, quia deberet esse sensitiuum, vel vegetatiuum, atque idè, cum animus non posset sensationem, vel nutritionem exercere sine materia, dependeret ab hac in fieri, & conseruari, & consequenter non esset spiritualis. Respondetur, fore, ut posset separatus à materia mouere se localiter, & alias operationes non vitales exercere: quare non esset frustrà in statu separationis. Quicquid de hoc sit, reparatur aliter apposita ratio. Non inuoluit contradictionem intellectus perceptiuus spiritualiter rerum tantum materialium. Si namque possibilis est penes Arriagam disput. 6. de Anima section. 1. num. 5. & Ouiedum controu. 5. de Anima puncto 2. num. 6. Intellectus cognoscitiuus quatuor tantum obiectorum, exempli causa, cur non & alius, cuius sphaera obiectiua non complectatur nisi obiecta materialia? Ergo similiter dubitari potest, an inuoluat contradictionem potentia vitalis materialis, quæ solum attingere valeat obiecta spiritualia. Sanè tanti refert recessus ab obiecto connaturali, quod modo habet intellectus, quàm excessus ab eo, quod modò habent potentia materiales.

40 Secunda sit: Obiectum incapax compositionis substantialis ex materia, & forma, qualis est Deus, & Angelus, potest percipi ab anima rationali, quæ est capax compositionis substantialis cum materia

materia. Ergo vocare licebit in dubium an obiectum immateriale percipi queat a facultate, seu anima materiali, cuius sphaera obiectiua sit latior, quam est sphaera facultatum, seu animarum materialium de facto existentium?

41 Confirmatur primò: Animus rationalis indiuisibilis attingitur physicè per vnionem diuisibilem. Cur ergo non poterit attingi intentionaliter per actum materialem diuisibilem, si res materialis debeat esse diuisibilis; aut si non debet, per indiuisibilem? In quo minor est difficultas. Confirmatur secundò; species impressa intelligibilis spiritalis producitur efficienter à phantasmate materiali eleuato naturaliter per intellectum agentem, concurrentemque effectiue inadæquate, vt cum S. Thoma tenent plerique Theologi, & Animastici: Cur igitur inuoluet contradictionem facultas vitalis materialis, quæ illam speciem, aut aliud obiectum spiritalis attingat intentionaliter, si de facto illa species attingitur physicè efficienter à phantasmate corporeo? Vbi obiter notandum est contra Ouiedum controu. 1. de Anima puncto 5. §. 1. num. 7. actionem ortam ab intellectu agente, & à phantasmate materialem esse, ob dependentiam essentialem physicam à re corporea. Et licet ipse deducat id tanquam absurdum ex nostra, & multorum sententia, quæ conceptum rei materialis constituit in physica dependentia à quantitate, quoad fieri, & conseruari, tamen nullum absurdi vestigium mihi apparet, vt neque ipsi Ouiedo in eo, quòd præfata actio sit impenetrabilis cum alia quacumque actione eiusdem speciei diuisa omnino à se; in quo differt ab aliis actionibus spiritalibus, quæ neque intrinsecè, neque extrinsecè ratione scilicet principij actiui à quo dependeat essentialiter, sunt impenetrabiles, sicuti impenetrabilis est illa actio extrinsecè ob dependentiam essentialem à phantasmate, principio sui actiui. Quate sine absurdo conceditur à nobis materialem esse. Species autem intelligibilis impressa, quam cum intellectu producit, spiritalis erit, quia in sui conseruatione non dependet naturaliter à phantasmate; imò & quantum ex se est, posset naturaliter non dependere in primo fieri.

42 Confirmatur tertio: Diuini Verbi subsistentia spiritalis, & infinita attingitur physicè per vnionem materialem & infinitam cum corpore Christi Domini: Ergo eadem poterit attingi intentionaliter per actum materialem, & finitum, ortum à potentia materiali diuersa ab existentibus.

43 Vnde mirandum non est, P. Gregorium de Valentia in 1. p. disp. 1. quæst. 12. puncto 8. v. *sed quæret, scripsisse, Non satis constare videtur, implicare contradictionem, vt potentia aliqua sensitiva sic à Deo condatur, vt vel natura sua, vel saltem dono aliquo gratuito superaddito valeat non solum, obiecta sensibilia corporalia, sed etiam aliquod obiectum spiritalis, atque adeò Deum ipsum percipere.* Sic Valentia, quem Doctorem Doctorum ex Encomio Pontificis Maximi Clementis VIII. apud Adamum Contzen lib. 5. Polyticorum cap. 1. nuncupare, & venerari possumus. P. Arriaga disput. 5. de Anima sect. 2. num. 29. & tomo 1. in 1. p. disp. 6. sect. 1. num. 6. addubitantem Valentiam sequitur, cum aliqua tamen formidine; Ouiedus, & Alfonso in Animasticis, ille controu. 4. puncto 6. hic pisp. 9. sect. 8. putant, conuictum non iri, qui sequeretur. Aliqui Moderni, ingenij vena prædiuites,

assensum cohibent propter communem aliorum scandalum, venerationemque Scriptorum, qui illam potentiam acerbè ferunt, arbitranturque contrariam Sanctis Patribus & Scholasticis. Ita ferè P. Ioannes Martinez de Ripalda in M. S. tract. de visione Dei. Taceo alios minus notos, magnæ tamen apud me æstimationis.

44 Sed non silebo Iosephum Augustinum, qui 1. p. quæst. 12. art. 3. num. 11. non nihil conuict in eius potentia non repugnantia: neque item Hieremiam Drexelium, qui lib. 2. de cælo cap. 15. in 3. p. Aternitatis non solum propendet in Valentia dubitationem, sed & tentat, non adeo manifestè repugnare, quòd ab eleuatis glorificatis oculis de facto existentibus videatur Deus; additque, non deesse recentiores Theologos, qui id pro viribus propugnent. Prudenter autem in fine §. 4. animaduerit, animi sui non fuisse ibi iudicem agere, aut quicquam in hac re definire; sed Augustini, & aliorum cum illo sentientium mentem aperire. Prudenter, inquam; non vt Vorstius Calvinista, de quo Noster Becanus in 1. p. tract. 1. cap. 9. quæst. 6. num. 1. ait, *plus aude, quam Augustinum; non enim dubitat, sed affirmat, Deum clarè, & intuitiue videri posse oculo corporeo à Beatis.*

45 Iauellus in 8. p. Christianæ Philosophiæ tr. & cap. 3. vers. *de tertio clarum est*, adducens S. Augustinum lib. 22. de ciuitate Dei cap. 29. non renuit concedere, Beatorum oculos viros incorporalia, Claudius de Sainctes repetitione 4. de Eucharistia fol. 154. inquit, *Oculus corporeus, multò verò magis mēs, non à, ac creatà acie, & luce perficitur, vt quod est Diuinum, & Deum ipsum in eo relucentem intueri possit.* Beata Hildegardis in solutione ad quæst. 3. insinuat, videndum Deum in Patria corporeis. Imò in via eisdem visum à B. Angela de Fulginio indicatur his verbis, cap. 20. vitæ, *Et tunc respexi, vt viderem cum oculis corporis, & mentis, & vidi; Et si quæras, quid vidi? Vidi veracem rem plenam maiestate, immensam, quam nescio dicere, sed videbatur, quòd esset bonum.* Sic ibi. Sed Hildegardis, & Angelæ sensus alius forsan est, quam qui in verborum cortice. Otho Frisingensis in Chronico lib. 8. cap. 36. valdè facilis est, vt affirmet visionem Dei à glorificatis oculis. Ætate Nostri Ioannis Maldonati fuerunt viri eruditissimi duo, qui existimauerunt, Apostolos in Transfiguratione Christi corporeis vidisse oculis diuinitatem. Sic refert in commentariis ad c. 17. Mathæi v. 2.

46 Iam verò si rationum momētis res dirimenda tantū esset, excogitata hætenus ab Scriptoribus, & Neotericis in M. SS. pro repugnantia materialis potentia, quæ obiecta spiritalia creata, Deumque ipsum valeat percipere, non probant peremptoriè intentum, vt in Sectionibus sequentibus constabit.

SECTO IV.

Occurritur sex Obiectionibus à ratione contra visionem Dei ab oculo glorificato, qui sit diuersus à mortali.

47 **P**rima Obiecto: Si non repugnet visus corporeus, qui diuinitus eleuatus possit videre Deum, non erit, cur corporeus visus defacto existens, & alij similes eleuari nequeant ad videndū Deum

Deum. Respondetur, disparem esse rationem, quia visus existens, & alij similes supponuntur habere ex natura rei improprietatem in conceptu principij vitalis; & id non supponitur gratis: ex hac autem suppositione inferitur, eleuari non posse diuinitus ad videndum Deum. At visus in specie diuersus, qui tentatur eleuari valere diuinitus ad videndum Deum, non haberet ex natura rei improprietatem in conceptu principij vitalis, vt perciperet vitaliter Deum. Neque est, cur visum vtrumque diuersum in specie, aut dissimilem ab existenti dicatur esse impossibilem.

48 Secunda: Repugnat corporeo cuius oculo perceptio abstractiua cuiusvis obiecti. Ergo, & perceptio abstractiua Dei. Tunc sic: Ergo & repugnat intuitiua supernaturalis. Pater consequentia; quia nulla potentia vitalis eleuari potest diuinitus ad intuitiuam perceptionem supernaturalem obiecti, quod nequeat ab ipsa vel naturaliter percipi abstractiue, ac imperfecte. Responderet Arriaga, vt colligitur ex tomo 1. in 1. p. disp. 4. num. 7. ac 25. disput. 5. num. 6. non repugnare, oculum corporeum eleuabilem ad visionem intuitiuam Dei, quem naturaliter nec quidem abstractiue percipere posset. Si opponas primò, fore, vt talis oculus extraheretur à suo obiecto. Concedit, tomo 2. disp. 56. n. 36. fore, vt extraheretur à suo obiecto naturali, non verò supernaturali; sicuti aqua, dum eleuatur in baptismo ad producendam gratiam, quam nullo modo potest naturaliter producere, extrahitur à suo termino naturali, non autem à supernaturali. Et sicut dum cognoscimus, aut amamus cognitione, aut amore supernaturali obiectum supernaturale, quod in communi sententia inattingibile est per actus naturales, extrahimur ab obiecto naturali nostri intellectus, aut voluntatis, non verò à supernaturali. Si opponas secundò: fore, vt auditus additus naturaliter sono posset diuinitus eleuari ad percipiendum saporem. Ait auditum ex natura sua determinata, & specifica habere repugnantiam, vt eleuetur ad percipiendum saporem; & huius repugnantia petendam non esse aliam rationem. His omnibus non acquiesco, tum quia si nulla reddita ratione ait Arriaga, auditum ex natura sua determinata, & specifica, habere talem repugnantiam, Aduertariis etiam nulla reddita ratione fas erit dicere, potentiam quamcumque materialem habere repugnantiam, vt percipiat obiectum spirituale. Tum quia vt aliqua potentia vitalis eleuabilis sit ad percipiendum intuitiue obiectum, quod ex natura rei nequit sic percipere, debet habere proportionem cum tali obiecto in ratione principij vitalis hæc autem proportio non potest aliunde melius colligi, quam ex eo, quòd valeat naturaliter percipere abstractiue, & imperfecte tale obiectum. Vnde peritissimus is vir disput. 5. Physicorum sect. 1. num. 15. ac 16. concedit, ideo intellectum creatum euehi posse ad videndum Deum, quia hunc abstractiue attingere sufficiens est naturaliter. Omitto alia contra Arriagam. De primo gratia exemplo iam in præcedentibus diximus quantum satis est: De secundo autem obiecti supernaturalis negamus cum Ripalda disput. 45. esse omnino inattingibile per actus naturales.

49 Planius Respondetur Obiectioni, diffitendo, repugnare oculum corporeum diuersa speciei ab existentibus, & similibus, qui possit percipere abstractiue, seu præcendendo ab obiecti præsentia. Talis oculus naturalis in entitate poterit naturaliter percipere Deum abstractiue, ac imperfecte, vt latius

declarabitur in num. 102. Ex eleuatione verò supernaturali, intuitiue, ac perfecte. Inquies cum Arriaga supra, non repugnare potentiam naturaliter perceptiuam abstractiue alicuius obiecti; quod tamen ex eleuatione supernaturali nequeat ab ipsa percipi intuitiue. Augetur difficultas exemplo nostri Intellectus ineleuabilis ad comprehensionem Dei, quem humanitus abstractiue, & diuinitus intuitiue cognoscere valet. Igitur vt ex his modis attingendi Deum non inferitur possibilitas illius alterius, sic nec ex modo percipiendi abstractiue aliquod obiectum competente naturaliter cuiuspiam potentia deducitur possibilitas percipiendi modo intuitiuo per eleuationem diuinam. Præterea multi censent, cognosci non posse omnes creaturas posibles cognitione creata, quæ clara sit, licet earum omnium cognitio confusa dari queat etiam naturaliter, qualis est, quæ terminatur ad creabile ens in communi. Repugnat item in opinione plurium cognitio creata, quæ se clarè repræsentet, quamuis vel ex natura rei possit cognitio creata repræsentare se obscure, & confuse, vt quando concipitur ens, aut cognitio in communi. Fateor, non repugnare potentiam contentam in Antecedenti; nam ex vi percipiendi naturaliter abstractiue aliquod obiectum, non sequitur euidenter vis percipiendi intuitiue, siue naturaliter, siue supernaturaliter: alioqui ex vi, qua noster Intellectus gaudet cognoscendi abstractiue Deum, probaretur positiuè euidenter possibilitas videndi Deum. Cæterum sicut probabiliter naturali ratione, & discursu inferitur possibilem esse nostro intellectui visionem supernaturalem Dei, ex eo, quòd ille hunc naturaliter possit cognoscere abstractiue; ita probabiliter deducitur, oculo corporeo fore possibilem visionem supernaturalem Dei, si naturaliter posset percipere Deum abstractiue; interim dum non affertur aduersus visionem Dei in oculo corporeo contradictionis aperta implicancia; qualis affertur contra comprehensionem, non autem contra visionem ipsius in nostro intellectu. Et hinc decrescit difficultas desumpta ex comprehensionis exemplo. Reliqua, quæ adduntur, minoris sunt momenti; non enim inuoluit contradictionem cognitio creata clara omnium creaturarum possibilem, neque cognitio creata, quæ se clarè repræsentet. Si tamen cui manifestè constet de vna, & altera contradictione, dicat id ipsum, quod nos de comprehensione.

50 Tertia. Repugnant auditus, olfactus, tactus, & gustus, qui possint audire, olfacere, tangere, & gustare Deum. Ergo similiter repugnat oculus corporeus, qui possit videre Deum; cum Deus tam non sit lucidum coloratum, quam non est sonus, odor, qualitas tangibilis, & sapor. Hoc argumento vtitur S. Augustinus in 6. epist. ad Italicam, inquit, *Cur solis oculis corporeis Christi hoc donum attributum esse contendunt; num etiam cæteris sensibus? Sonus ergo erit Deus, vt possit etiam eius auribus percipi? Et halitus erit, vt sentiri possit eius olfactus. Et liquor aliquis erit, vt possit & bibi? Et moles erit, vt possit & tangi? Non, inquit. Quid ergo? An illud potest Deus, & hoc non potest? Si non posse, dixerint, cur derogant omnipotentia Dei? Si posse, & nolle, responderint, cur solis oculis fauent inuidet autem cæteris sensibus Christi? S. Cyprianus de Idolorum vanitate non aliter Deum corporeo oculo inuisibilem, quam intangibilem, & interno sensu æstimatiuo prædicat inæstimabilem, *Mundi vnus est Rector, qui vniuersa, quæcumque sunt, verbo iubet, ratione dispensat, virtute consummat. Hic enim videt**

videri non potest, visu clarior est. Nec comprehendere, tactu purior est. Nec aestimari, sensu maior est. Et ideo sic Deum dignè cum aestimamus, dum inastimabilem dicimus. Ita ille. S. etiam Ambrosius lib. & cap. 1. in Lucam. Nec corporalibus oculis Deus queritur, nec circumscribitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu. S. Athanasius in responsione ad Liberium Papam, Vnus Deus immortalis, inuisibilis, intaetilis, eo quod Deus sit spiritus. Rursus in oratione contra Gentes, ex eo quod Deus inuisibilis, & intaetilis supponatur, & sit, infert, non esse corpus. S. Dionysius Areopagita cap. 4. Mysticae Theologiae dicit, Deum neque videri, neque tactum sensibilem habere, neque sentire, neque sub sensum cadere. Tatianus Assyrius oratione contra Graecos, S. Damascenus lib. 1. de fide orthodoxa, c. 2. tam vocant Deum inuisibilem, per oculum corporeum, quam intaetilem. Origenes lib. 7. contra Celsum non minus acidè fert, nec minus mendacij inculcat, quod effutierit, Christicolae sperare, se Deum visuros oculis corporeis, quam quod per imposturam diuulgant, eisdem sperare auribus vocem Dei audituros, & manibus sensibilibus eum contrectaturos. Prudentius in Apotheosi agens contra Patripassianos canit,

*Passibilisne Deus, cuius species, & imago
Nulli visa unquam? Nec enim comprehendier illa
Maestas facilis, sensuue, oculisue, manuue,
Iohannis magni celebris sententia praesto est,
Haud unquam testata Deum potuisse videri.*

Ad hæc: S. Gregorius Nyssenus ait in oratione Catechetica magna, cap. 6. *Duplex est in iis, quæ sunt, consideratio, in id, quod percipitur intelligentia, & id, quod est sensibile, diuisa contemplatione. Neque præter hæc quicquam relinqui potest in rerum natura, quod feratur extra hanc diuisionem. Magno autem intervallo sunt hæc inter se distincta, ut neque cognita sit sensibilibus inter ea, quæ cadunt sub intelligentiam, nec que intelligentia percipiuntur, inter sensibilia; sed utraque formam, & characterem accipiunt à contrariis. Nam quæ intelligentia quidem percipitur natura, est res quadam incorporea, & intaetilis, & informis; sensibilibus autem ex ipso nomine est intra mentis comprehensionem, quæ fuit per sensibilia. Huc vsque S. Gregorius, qui non obscurè docet, naturam quamcumque incorpoream esse imperceptibilem visu corporeo æquè, ac tactu, quouilve alio sensu. Tertullianus lib. de pœnitentia cap. 3. inquit, corpus, & videri, & tangi habet, :: spiritus neque videtur, neque tenetur. Arnobius lib. 7. aduersus Gentes pronuntiat, id, quod non habet robur, & substantiam corporalem, contrectari non posse à substantia corporali. Alter Arnobius Iunior in conflictu Catholici cum Serapione de Deo trino, & vno, habet pro comperto, corpus esse quicquid tangit, & tangitur. Lucretius Poëta Gentilis dixit lib. 1. de rerum natura,*

Tangere enim, & tangi, nisi corpus, nulla potest res.
Accinit Seneca in epistola 106. S. Ambrosius lib. 10. in Lucam cap. vltimo inquit, *Quod tangitur, corpus est, quod palpatur, corpus est.*

§ 1 Respondetur, non repugnare, quod Deus (& à fortiori spiritus creatus) percipiatur potentiis in Antecedenti recensitis. Sed quia, diuerso modo mouetur animus auditorum, & quod meliore intellectu alius sine offensione suscipit, alium offendit, ut instrui-mur à Facundo Hermianensi lib. 10. pro defensione trium capitulorum Concilij Chalcedonensis cap. 3. *& pulchrum est, si fieri potest, cauere omnia, ut notat S. Ambrosius in epistola 47. ad Irenæum, & ut S. Augustinus Lib. 12. de Ciuitate Dei. cap. 23. Et si liberis verbis loquantur Philosophi, nec in rebus ad P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.*

*intelligendum difficillimis offensionem piarum aurium pertimescant, nobis tamen ad certam regulam loqui necesse est, ne verborum licentia etiam de rebus, quæ his significantur, impiam gignat opinionem, idcirco interponenda est cautela, ne perceptio ab eis potentiis facta dicatur auditio, olfactio, & gultatio, nam his nominibus significatur perceptio soni, qualitatis tangibilis, & saporis. Nomine autem Visionis significatur indifferenter perceptio intuitua rei tam spiritualis, quam corporeæ, iuxta sanctum Augustinum epist. 112. cap. 2. lib. 2. qq. in 72. Licet à perceptione lucidi colorati reperta in oculo corporeo, quæ dicitur visio, translatum sit nomen ad tendentiam immediatam non solum aliorum sensuum (obseruante eodem S. Augustino vbi supra, & serm. 33. de verbis Domini, lib. 10. confessionum cap. 35. Tract. 121. in Ioan. lib. 5. locutionis de Deuteronomio confirmantèque appositis exemplis Nouarino in Adagiis Sanctorum Patrum num. 336.) sed etiam potentiæ intellectiue in suum obiectum, ut præsens pro aliqua differentia temporis. Nam in re, ut obseruat Arriaga tom. 1. in 1. part. disput. 7. num. 10. visio intellectus non magis conuenit cum visione corporali, quam cum auditione. Hinc Rufinus inuectiuâ in S. Hieronymum lib. 1. refert ex Origene lib. & cap. 1. Periar-chon, *videre, & videri, corporum est: noscere, & nosci, intellectualis natura est.* Et ne ad voces meras difficultas redigatur, dici potest, Deum non posse percipi per auditum (idem de reliquis sensibus) eo modo, quo percipitur sonus, secus alio modo eatenus distincto à modo, quem seruat intellectus, quatenus ferretur in Deum per actum dependetem ab organis sensitiuis. Sic Angelus percipit etiam sonum existentem, quia tamen per actum non dependentem ab organis sensitiuis, ideo percipit diuerso modo ab eo, quem seruat perceptio facta ab humano auditu. Idipsum extendit, sed proportionem debita, ad visionem Dei ab oculo corporeo. Et licet de hoc frequentius controuertatur, tamen re verâ sunt in eadem causa alij sensus. Nam si oculus diuagari valet extra lucem, & colorem, cur non & auditus v.g. extra sonum? Rursus, si Deus cum non sit lux, neque color, percipi potest ab oculo, cur ex eo, quod non sit sonus, percipi nequibit ab auditu? Addidi id contra nonnullos, qui nescio quid speciale imaginantur in oculo possibili, ut præ reliquis sensibus possibilibus eleuabilem esse ad visionem Dei contendant. De Ecclesiæ Patribus in sect. 8.*

§ 2 Quarta: *Omne, quod oculis corporeis conspici potest, in loco aliquo sit, necesse est, nec ubique sit totum, sed minore sui parte minorem locum occupet, & maiore maiorem.* Ita S. August. in præcitata ad Italicam epistola. Ex quibus verbis, & ratione in eis contenta, quod nimirum oculi corporei obiectum debeat esse alicubi determinatè præsens extensè, & circumscriptiue, infertur repugnantia visionis Dei à quouis oculo corporeo. Confirmatur ex S. Fulgentio in responsione ad q. 3. Ferrandi Diaconi, vbi ait, *Hoc habent oculi corporis, ut non solum corpora videant, sed nec videre possint, nisi inter ipsos, & ea, quæ vident spatij cuiusquam media interualla fuerint.* Cum ergo repugnet, ut addit ipse Fulgentius, *spatij interuallum inter oculos corporeos, & Deum,* repugnabit etiam hunc ab illis cerni. Respondetur, per oculos etiam existentes videri posse diuinitus obiectum præsens inextensè, & definitiue, necnon indistans, uti fatentur, quotquot dicunt, corpus Christi, ut existens sub speciebus Sacramentalibus percipi diuinitus posse corporeis nostris sensibus, & ipsiusmet Christi

oculos posse videre sese vt in Sacramêto; de quo in sect. 1. & 2. Vnde multò minùs repugnabit respectu aliorum sensuum diuersæ conditionis, de quibus non sunt loquuti S. Augustinus, & Fulgentius.

53 Quinta: si materialis potentia hominis non sit inepta eleuari ad videndum Deum, neque erit inepta materialis potentia alicuius bruti; quod proinde esset capax beatitudinis supernaturalis consistentis in visione materiali intuitiua Dei, necnon integritatis eiusdem per amorem sensitiuum bonitatis diuinæ, & fruitionem tantæ visionis; siquidem ea visione, & amore apprehenderet, & assequeretur summum bonum, & huius assequutione bearetur; quod est contra S. Augustinum dicentem in lib. 83. qq. 5. *Animal, quod caret ratione, caret scientia: Nullum autem animal, quod caret scientia, beatum esse potest. Non igitur cadit in animalia rationis expertia, vt beata sint.*

54 Noster Recupitus lib. 6. de Deo q. 10. cap. 2. n. 5. refert ex sententia Dyonis Chryostomi in oratione 12. Olympica, seu de Dei cognitione euehi posse bruta ad videndum Deum. Sed de Dione Gentili oratore, & Philosopho nihil curandum esset, quin potius omninò reici deberet, si aut Deum corporeum fingeret, aut brutis nunc existentibus, aliisque similibus visionem Dei attribueret. Verba tamen eius non de visione per sensus externos, sed de quadam alia cognitione sunt. Ait namque, *quin etiam Dei notitia quodammodo & vsque ad bestias peruenit, voce, & ratione carentes, vt illa cognoscant, honorèntque Deum, & promptissimè iuxta illius viuant leges. Præterea non inconuenienter ipse quoque eam habere dicuntur planta, quibus nulla vilius rei inest cognitio, sed sunt inanimæ, & mutæ, & simplici quadam natura gubernantur, quòd demùm & ille sponte fructum adferre velint cuique conuenientem.* Hactenus Diq, quem explicare benignè, non foret arduum. Indebito isto officio relicto, si natura v. gr. Equina, vt docet ex communi Patrum, & Theologorum opinione Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 14. sect. 2. potest vñiri hypostaticè Verbo diuino; auditurque id à Viris doctis sine scandalo, caueat, ne indoctus habeatur, qui scandalizetur audiens responderi obiectioni, possibilem esse oculum Equinum diuersæ speciei, qui eleuari valeat ad visionem Dei intuitiuam: hæc enim multò inferior est, quàm Vnio hypostatica cum Verbo diuino. Quapropter inter Viros doctos videretur posse concedi id, quod vt absurdum proponitur, etsi apud rudes, & simplices aliquale pareret scandalum; hi tamen etiam offenderentur, si audirent aliquem dicentem, possibile esse, quòd ista propositiones sint vera, *Deus est asinus, Deus est Lignum.* Sic Ioannes Picus Mirandulanus in q. 4. Apologetica. Similiter Henricus de Grandauo, quodlib. 13. quæst. 5. in responsione ad 3.

55 Neque momenti erit, si obiicias, illud animal fore perfectius homine, & Angelo, quia his in præcipua, & vltima operatione, quæ cæterarum est finis, æquale esset, excederet autem in singulari quadam excellentia incapacitatis ad inordinatas appetitiones: cum enim non posset versari erga Deum, nisi supernaturaliter, sequeretur, quòd non posset peccare, siquidem ex supernaturali dono Dei nequit peccatum prouenire. Non, inquam, momenti erit, si animal illud esset liberum (de quo postea) tunc enim esset capax inordinatæ appetitionis, & non eleuaretur ad visionem Dei, nisi præcedentibus meritis. Si verò non esset liberum, excederet quidem hominem, & Angelum in incapacitate deuiandi à Deo per peccatum; in aliis tamen excede-

retur ab anima rationali, & Angelo, vt in libertate, & tendentia in Deum per actus spirituales, in independentia quoad conseruari à materia, & quantitate, & in multis aliis, quæ facillè colliguntur ex dicendis. S. Augustinus adhærens Aristoteli lib. 1. Ethicorum cap. 9. sermonem habet de Beatitudine intellectuali, seu propria rationalis creaturæ, quæ est Beatitudo simpliciter.

56 Sexta: Admissa possibili facultate materiali, quæ abstractiue attingat ex se Deum, facilis erit transitus ad aliam, quæ intuitiue attingat ex se. Respondetur, si impossibilis sit facultas spiritalis creata, quæ ex natura sua videre queat Deum intuitiue, vt tenent frequenter Theologi; erit multò potius impossibilis facultas materialis. At si illa non repugnet, vt feliciter tentarūt Nostræ Societatis duo eximij Theologi, alter P. Petrus Pimentel tam religione, prudentia, & litteris, quàm sanguine planè regali Benaudentanorum Comitum, sed in Christi obsequium sacro clarior, in M. S. S. de visione Dei prælectis Salmanticæ; alter P. Ioannes Martinez de Ripalda disp. 23. & 132. sect. 40. de ente supernaturali, non apparet specialis implicantia in hac. Nam licet in perfectione cernendi ex natura sua Deum intuitiue superaret potentias creatas spirituales intellectiuas modò existentes, esset tamen ignobilior in aliis prædicatis, & ex genere suo esset inferioris ordinis, quàm potentia creata spiritalis intellectiua, si producibiles sint aliæ, quæ ex natura sua intuitiue etiam queant Deum videre. Agnosco, sequi, fore supernaturalem entitatiue; proindeque & substantiam, cui esset identificata, aut deberetur vt proprietas distincta. Verùm concessa possibili substantia spiritali supernaturali, non videretur relucere peculiaris repugnantia in substantia corporea supernaturali, vt iam tetigi in exercit. 6. sect. 2.

SECTIO V.

Diluuntur sex alia obiectiones.

57 Septima: si materialis potentia non sit incapax percipere obiectum spiritalis, deerit fundamentum ad spiritalitatem rationalis animæ adstruendam. Etenim spiritalitas animæ rationalis probatur communiter ex actibus spiritalibus, quos elicit; actuum autem spiritalitas ex obiectis spiritalibus, in quæ tendunt. Si ergo obiecta spiritalia possunt terminare materiales actus, claudicat probatio illa, de qua S. Augustinus in lib. de quantitate animæ cap. 13. & 14. inquit, *Anima rationalis corpus non est, neque enim aliter incorporea cernere valeret.* Respondetur, spiritalitatem rationalis animæ solidiori alia basi firmari, nimirum independentiâ quoad conseruari à materia & quantitate. Præterquam quòd respectu animæ rationalis nunc existentis non claudicat probatio illa, cum de facto nullum obiectum spiritalis terminet actum intentionalem ortum à potentia materiali. Et sic vsus est S. Augustinus probatione illa.

58 Octaua similis præcedenti: si esset possibilis sensus perceptiuus obiecti spiritalis, confundetur cum intellectu: nam hic eò solùm à sensu distinguitur, quòd percipiat spiritalia, sensus verò corporalia. Nec proderit dicere, distingui posse in eo, quòd intellectus perceptione spiritali, & sensus materiali percipiant eadem prorsus obiecta spiritalia, & materialia. Etenim vnicum argumentum colligendæ immaterialitatis in intellectu est immaterialitas

materialitas obiecti; quo sublato, nullum extat, vt intellectum nostrum non censeamus materialem, sicut censemus materialem eum sensum possibilem. Respondetur, differentiam intellectus à sensu rectè desumi ex immaterialitate illius, ac materialitate huius; & immaterialitatem illius, ac materialitatem huius argui rectè aliunde, quàm ex obiectis, scilicet immaterialitatem ex independentia intrinseca penes conseruationem à materia, & quantitate; materialitatem autem ex opposita dependentia. Si replices, ille sensus esset perfectior nostro intellectu, qui, dum est in corpore, vix format conceptum abstractiuum de omni obiecto spiritali, & siue intra, siue extra corpus, nequit naturaliter attingere intuitiue omne obiectum spiritali. Respondetur primò: Sensus ille, si naturalis esset in entitate, vti est noster Intellectus, non posset naturaliter attingere intuitiue omne obiectum spiritali; non enim sic posset attingere Deum. Si dicas, saltem posset naturaliter, & ex eleuatione attingere intuitiue omne obiectum, quod potest noster intellectus. Hoc tamen gratis admissio, adhuc non sequitur, fore perfectiorem, imò neque tam perfectum, quàm est noster Intellectus; tum quia ab isto superaretur in independentia quoad conseruari à materia, & quantitate; necnon in attingendo omne obiectum spiritali, seu per cognitiones spiritalis: tum quia etiam, quando intellectus attingeret abstractiue aliquod obiectum spiritali, & ille sensus intuitiue, superaretur absolute & simpliciter ab Intellectu, vti ab eodem superatur potentia materialis olfactiua, dum ipse attingit abstractiue odorem, & olfactiua intuitiue. Et hæc sit secunda ad replicam Responsio. Scripsi, *Hoc gratis admissio*, nam sensus perceptiuus obiecti spiritalis posset esse limitatus ad quatuor tantum obiecta v.g. & talem sensum superaret sine dubio noster Intellectus, cuius vis perceptiua se extendit ad obiecta omnia spiritalia. Posset præterea esse limitatus ad aliquod obiectum ex materialibus, vt ad lucidum coloratum, & ob hanc limitationem excederetur etiam à nostro Intellectu perceptiuo spiritali obiecti omnis materialis.

9 Nona germana duabus proximis: Si facultas materialis posset ad obiecta incorporea assurgere; posset proinde discurrere: quare esset rationalis, & intellectiua. Respondetur primò; Ex vi percipiendi corporea siue abstractiue, siue intuitiue, non bene deducitur vis discursiua, vt constat in Deo, & in Angelis. Quòd si sensus internus percipiunt corporea, quin ex vno ad aliud discurrant, cur potentia aliqua materialis non posset per simplicem siue apprehensionem, siue intuitum percipere incorporea, quin ex vno ad aliud discurreret? Secundò; Non apparet repugnantia in eo, quòd potentia aliqua materialis sit discursiua inter obiecta vel materialia, vel spiritalia. Ita Arriaga disp. 5. Animastica n. 8. ac 19. & tom. 1. in 1. p. disp. 6. n. 4. ac 5. Diceretur autem *rationalis, & intellectiua* si hisce nominibus significetur solummodò facultas capax discurrendi: & tunc ratio facultatis capax discurrendi abstraheret à facultate materiali, & spiritali. Si verò præfatis nominibus significetur facultas tum spiritalis, tum capax discurrendi, non diceretur *rationalis, & intellectiua* illa potentia materialis, quæ à rationali anima differret maximè in eo, quòd in conseruari dependeret à materia, & quantitate.

60 Vrgebis primò: Ergo potentia materialis discursiua esset etiam libera, quia appetitus sequutus facultatem discursiuam debet esse liber; cum per discursum expendantur, & conferantur obiecta,

vt per appetitum eligatur vnum præ alio. Contra primò: Quia ex vi discursiua non sequitur libera facultas; tum quia ex vi intellectiua non sequitur volitiua in eorum sententia, qui putant, non repugnare intellectiua, quod non sit volitiua. Quare multò minus ex virtute percipiendi per discursum sequetur virtus volendi liberè. Tum quia facultas discurrendi est virtus inferendi vnum ex alio; cum hac autem virtute rectè stat, vt facultas appetitiua sit determinata, & necessitata ad apperendum id, quod vel prius vel efficacius, vel suæ naturæ conformius propositum fuerit. Vbi autem simul, & æqualiter duo sibi conuenientia proponantur, non à se, sed à causa prima determinetur. Hinc stulti, & infantes saepe faciunt suos discursus in rebus physicis, cum tamen non habeant libertatem. Contra secundò: Quia non elucet repugnantia in facultate materiali libera quoad apperendum. An autem ipsi competeret nomen voluntatis? Discurrendum est vt supra de nomine *Intellectus*. Vrgebis Secundò: Ergo talis facultas materialis libera esset capax meriti, & demeriti, amicitia, & inimicitia apud Deum, & posset vt coronam adipisci visionem intuitiuam Dei materialem. Non reuiv Arriaga concedere illationem, qui non nisi admirationibus impugnabitur.

61 Decima: Quilibet Sensus debet attingere obiectum sub ratione sensibilis, vt Intellectus sub ratione intelligibilis. Sed quod sensibile omne magnitudine præditum sit, nec id sentiri contingat, quod est indiuisibile, manifestum euadit, vt inquit Aristoteles cap. vltimo de sensu, & sensibili: Consentit S. Augustinus in lib. de quantitate animæ cap. 4. & in lib. 2. de libero arbitrio c. 8. nam in priori loco ait, *alitudinem, si demas à corporibus, quantum mea opinio est, nec sentiri possunt nec omnino corpora esse rectè existimari*. In posteriori etiam inquit, *Vnum verò quisquis verissimè cogitat, profectò inuenit corporis sensibus non posse sentiri. Quicquid enim tali sensu attingitur, iam non vnum, sed multa esse conuincitur; corpus enim est, & ideo habet innumerabiles partes*. Ergo manifestum est, non posse per sensum percipi obiectum spiritali. Adde, cum sensibilitas sit ratio contractior intelligibilitate, debere eam competere solis entibus corporeis, & istorum solum esse proprietatem, atque affectionem; nam si in corporeis etiam competat, tam erit sensibile omne ens, quàm est intelligibile, & tam latè patebit sensus, quàm Intellectus. Respondetur, fallam esse Maiorem de sensibus possibilibus aptis percipere spiritalia sub ratione spiritalium. Sed illico inferes; si Deus attingitur à potentia visiva sub ratione spiritalis, ergo refundet in actum, per quem attingitur, denominationem spiritalis. Verum eodem modo posses inferre; si Lux attingitur ab Intellectu sub ratione materialis; ergo in actum refundet denominationem materialis. Vnde sicut, nisi potentia sit materialis, non dicitur actus materialis, etsi attingat obiectum materiale: ita nisi potentia sit spiritalis, seu independens à materia, & quantitate, non dicitur actus spiritalis, etsi feratur in obiectum spiritali.

62 Ne tamen ex voce sit delusio; aduertendum est primò; Sensibile sumi de facto pro re corporea, & materiali, quia sumitur pro re perceptibili per sensus actu existentes, aliòsque similes, qui non nisi ad obiecta corporea, & materialia possunt tendere. Quare S. Augustinus lib. de quantitate animæ cap. 14. scripsit, *sensibus, nisi corporea sentiri datum non est*, lib. de Magistro c. 12. *Omnia, que*

percipimus, aut sensu corporis, aut mente percipimus; illa sensibilia, hæc intelligibilia nominamus. S. Damalceus lib. 2. de fide orthodoxa cap. 18. lib. 3. cap. 16. *Sensus virtus est anima materialium rerum apprehensiva.* Venerabilis Beda, lib. de Elementis Philosophiæ; *Sunt, & esse non videntur incorporalia; sensus enim extra subiectam materiam nihil potest; sunt, & esse videntur corporalia, seu diuinum, seu caducum habeant corpus, corpora namque subiacent sensui.* Titus Bostrensis lib. 2. contra Manicheos, *Omne, quod sub aspectum cadis, cum sit corpus, naturâ oppositum est inaspektabili, & incorporeo.* Petrus Gregorius libr. 1. syntagmatum Iuris cap. 1. num. 3. probat ex §. 1. Institut. de rebus corporalibus, & incorporalibus, leg. item 1. §. 1. ff. de diuis. rerum, corporales res est, quæ sui natura tangi, videri possunt; Incorporales, minimè. Solentque idem ipsum confirmari ex leg. 50. ff. de petit. hered. atque ex l. 1. & 2. de usufructu, titulo generali. In hac acceptio- ne negatur sensus possibile debere attingere obiectum sub ratione sensibilis, id est, corporei, & materialis. Nam si velis vocare sensibile obiectum spirituale, denominatione sumpta præcisè à sensu, cuius obiectum sit, dicitur, sensum posse attingere obiectum spirituale sub ratione sensibilis, id est, sub ratione etiam terminatiua sensus.

63 Aduertendum est secundò: nuncupari communiter sensum, potètiã perceptiuam dependentem quoad conseruationem à materia, & quantitate, quin habeatur respectus ad obiectum. At si velis habere, liberum tibi erit vocare Intellectum eam potentiam, quæ cum dependens sit quoad conseruationem à materia, & quantitate, feratur in obiectum spirituale. Et licebit vocare eam sensitiuam ex parte subiecti; Intellectiuam verò ex parte obiecti spiritualis. Hinc pro pleniori obiectio- nis satisfactione dici potest, obiectum sensibile per sensus nunc existentes, similisque alios, esse corporeum; quia eiusmodi sensus solis corporeis obiectis adstricti sunt; & Aristot. ac S. Aug. loquutos de sensibili sensuum eorū, vt & Philosophos, & Theologos, dum aiunt sensibilitatem esse contractiorem intelligibilitate; quia non alterius, quàm existentis, & affinis possibilis sensibilitatis meminerunt.

64 Vndecima: Cognitio materialis debet diuisibiliter percipere obiectum. Sed obiectum spirituale non potest sic percipi. Ergo nec terminare cognitionem materialem. Respondetur primò: Cognitionem materialem posse esse integraliter indiuisibilem, dummodò in conseruari dependeat à materia & quantitate: neq; id magis difficile est quàm quòd perfectorum animalium irrationalium materiales animæ sic sint indiuisibiles in sententia Thomistarum, & P. Suariz lib. 1. de Anima cap. 13. ampliata à Ioanne Bustamante lib. 6. de animantibus memoratis in Scriptura sacra c. 5. n. 18. ad imperfecta, insectaque animalcula; quod etiam senserant antiquiores alij apud Rubium tract. 3. de Anima q. 2. Quare cognitio materialis eodem modo indiuisibilis poterit attingere indiuisibiliter obiectum spirituale, quod sit etiam integraliter indiuisibile. Nam si sit integraliter diuisibile, siue sit accidens, siue substantia, vt plures censent non repugnare, eo quòd non videatur esse magis de conceptu spiritualis entis indiuisibilitas integralis, quàm de conceptu materialis entis opposita diuisibilitas, corruiat prorsus obiectio; & hæc est secunda ad ipsam Responso. Tertia: obiectum integraliter indiuisibile posse attingi per cognitionem inte-

graliter diuisibilem. Vt obiectum intensiue indiuisibile potest attingi per cognitionem intensiue diuisibilem; & vt animus rationalis integraliter indiuisibilis potest affici per vicationem, & vnionem integraliter diuisibiles. Et Ratio est, quia obiecto integraliter indiuisibili repugnat quidem attingi secundum aliquid, & non secundum totum; non verò repugnat attingi per plures partes integrales, & extensiuas cognitionis, si quælibet pars attingat totum illud, sicut quælibet pars vicationis, & vnionis animæ rationalis afficit totam ipsam; & sicut in multorum opinione quælibet pars speciei impressæ visuæ repræsentat omnes, & singulas partes albedinis extensæ vt octo. Denique obiectio extricanda est & ab illis, qui affirmant, Christi Domini corpus, prout est in Eucharistia sine extensione partium ad specierum spatium, attingi posse diuinitus per sensus corporeos.

65 In qua Opinione valde probabili eneruantur argumenta alia, quæ contra oculum corporeum perceptiuum obiecti spiritualis efformari valent; vt quòd obiectum visus debeat esse extensum; cum experiamur, eò minus videri obiecta, quòd minorem habent extensionem; quòd visio nequeat fieri nisi ab obiecto ad oculum trāmittatur species per modum pyramidis, cuius cuspis sit in oculo, & basis in obiecto. Hæc enim & similia alia argumenta, neq; illius opinionis Authores morantur, neque contra oculum diuersæ conditionis ingerunt considerabilem difficultatem: tum quia non repugnat oculis, qui æquè bene percipiat obiectum parua ac magna extensionis, remotum æquè bene, ac propinquum, tum quia neque repugnat oculis, qui non indigeat speciebus impressis transmissis ab obiecto. Et licet indigeret, transfunderentur species ab obiecto conuenienter ad oculi materialem naturam, eruntque proinde materiales, sicut è contra in sententia Scotica impressæ species, quas Intellectus Angelicus accipit ab obiectis materialibus singularibus, sunt spirituales ratione proportionis cum intellectu Angelico spirituali.

66 Hinc si non implicet contradictionem species impressa spiritualis, per quam immediatè repræsentetur virtualiter Intellectui creato essentia diuina, non videtur repugnatura alia materialis, per quam sic repræsentetur oculo corporeo possibili, quem à ratione exploramus. Imò quia oculus nunc existens indiget specie impressa obiecti, etiamsi hoc sit præsens, & proportionatum, posset dici illum alium possibilem magis connaturaliter proditurum in visionem, si ornaretur specie impressa, non obstante intima Dei præsentia, & proportionem ipsius oculi facta vel per supernaturale lumen intrinsecum materiale, vel per supernaturale auxilium extrinsecum.

67 Duodecima: Cum modus essendi obiecti excedit modum essendi potentia cognoscentis, excedit etiam modum cognoscendi ipsius; sed modus essendi obiecti spiritualis excedit modum essendi potentia materialis. Ergo excedit etiam eius modum cognoscendi. Consequentia est quadrata. Minor patet, quia essendi modus, quem habet obiectum spirituale, est independens à materia, & quantitate, à quibus dependens est modus essendi, quem habent potentia materialis, ac proinde ille modus excedit hunc. Maior etiam videtur patere à posteriori, tum ex potentiis materialibus nunc existentibus, quæ percipiunt solummodò materialia obiecta sectantia modum essendi ipsarum: tum ex anima rationali, quæ vnita corpori percipit spiritualia obiecta

obiecta modo materiali, seu dependenti à corporeis phantasmatis, & separata à corpore percipit modo spirituali eadem obiecta. Respondetur, Maiorem esse falsam primò in modo cognoscendi abstractiue, quia anima rationalis vnita corpori, & dependens in cognoscendo à phantasmatis corporeis percipit abstractiue Angelum omnis vnionis, & dependentiæ similis expertem; ipsaque anima, & Angelus distant à Deo infinite in modo essendi, cum tamen naturaliter cognoscant abstractiue Deum: Secundò, in modo cognoscendi intuitiue, quia eadem anima separata à corpore cognoscit intuitiue Angelum intrinsecè completum, & corporeæ compositionis immunem, licet anima sit intrinsecè incompleta, & destinata ad compositionem cum corpore; ipsa etiam anima, & Angelus, si illustrentur lumine gloriæ, proportionantur ad intuendum Deum, à quo in modo essendi superantur infinite.

68 Ratio à priori est; Quia potentia cognoscens non debet continere simpliciter obiectum, non enim huic tribuit suam perfectionem: quare solum debet continere secundum quid, & intentionaliter, quatenus contineat cognitionem & imaginem intentionalem referentem ipsius: & cum cognitio obiecti possit esse in modo essendi longè inferior obiecto, poterit etiam facultas cognoscens esse longè inferior eodem obiecto in modo essendi. Sermo est de cognitione, quæ ad gradum comprehensiue non perueniat; nam si ad talem gradum perueniat, debet oriri vel à cognoscente tam perfecto, quam est obiectum, vel debet esse tantæ perfectionis, quantæ esset, quæ oriretur aut ab ipso obiecto, aut à cognoscente alio tam perfecto, quam obiectum, & aliunde opus est penetret omnia, quæ formaliter, & eminenter continetur in obiecto. Vnde obiectionis Maior, etsi vera sit respectu cognoscentis comprehensiue, secus respectu cognoscentis abstractiue, aut intuitiue non omnino adæquatè. Ex quo obiter euellitur scrupulus aliquorum, qui ne possibilem comprehensionem Dei ab oculo corporeo admittant, negat & possibilem visionem: quasi omnis visio obiecti esset eo ipso comprehensio: quod tamen nemo non cernit, esse à veritate alienum, tam in visione spirituali, quam in materiali, cum Deus possit terminare visionem nostri Intellectus eleuati, non verò comprehensionem, & cum color visus à nostris oculis non solum non comprehendatur, sed sæpè ita imperfectè, & indistinctè percipiatur, vt non valeat videns discernere, an color visus sit albedo, vel nigredo.

69 Redeo ad principalem obiectionem, notans, modum cognoscendi sequi in aliquibus modum essendi potentiæ; nam si modus essendi est creatus, aut habet compositionem, debet iridem modus cognoscendi esse creatus, aut habere compositionem. Attamen in omnibus non sequitur, etsi enim modus essendi sit substantialis, non ideò modus cognoscendi debet esse substantialis; neque si modus essendi careat intentione, ideò hac carere debet modus cognoscendi; & modus essendi animæ rationalis est spiritualis; at non omnis modus cognoscendi, quo gaudet vnita corpori, est spiritualis: præterea eadem anima existens intra corpus euehi potest diuinitus ad modum cognoscendi independentem à corpore, vt ad visionem Dei intuitiuam. Et quoad præsens attinet modus cognoscendi in potentia materiali terminatus ad obiecta spiritualia, sequeretur modum essendi ipsius; nam sicut ea est materialis, ita similiter modus cognoscendi ab ea seruatus esset materialis. Quòd autem

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

obiectum cognitum debeat sequi modum essendi potentiæ, falsum est, vt constat ex dictis. Et hinc patet adduci abs re probationes Maioris.

70 Sed adhuc premet primò: Etsi obiectum, & potentia cognoscens non debeant conuenire in modo essendi, saltem in eo non debent opponi, vt opponuntur obiectum spirituale, & potentia cognoscens materialis. Contra; quia supernaturale obiectum, non minùs opponitur potentiæ cognoscenti naturali, quam spirituale obiectum potentiæ cognoscenti materiali: Et nihilominus obiectum supernaturale potest naturaliter cognosci abstractiue probabiliter; & supernaturaliter intuitiue à potentia naturali in entitate. Ergo & spirituale à potentia materiali in entitate. Idem argumentum confici potest in Angelo habente aut distinctum Intellectum, aut indistinctam subsistentiam à sua substantia; neque enim ideò cognosci nequit ab alio Angelo, à cuius substantia indistinctus sit Intellectus, & distincta subsistentia. Rursus si res spiritualis opposita materiali in modo essendi, conuenire potest in vnionem physicam cum ea, vt anima rationalis cum corpore, & Verbi diuini subsistentia cum materia, cur conuenire non poterit in vnionem intentionalem cum facultate aliqua cognoscitiua materiali? Addo, Intellectum cognoscere carentiam sui, Chimæram, & vniuersalia, cum quibus omnibus habet ille oppositionem in modo essendi.

71 Premes secundò: Principium cognoscens debet esse in superiori, vel vt minùs in æquali ordine cum obiecto cognito; potentia autem materialis est in inferiori ordine ad obiectum spirituale. Contra: Quia esse in inferiori ordine physico non obest, vt monstrant Exempla allata, & confirmatur exemplo potentiæ amantis, cui non officit esse in inferiori ordine ad obiectum amatum, vt planum est in voluntate humana amante naturaliter Deum, vt Authorem naturæ; neque est potior ratio de potentia cognoscente, quam de amante.

72 Premes tertio: Potentia non abstrahens in suo esse à materia, non potest in operando abstrahere ab eadem. Ergo nec cognoscere obiectum ab illa abstrahens. Contra: Quia quæ conueniunt operationi potentiæ intentionalis, non debent conuenire eius obiecto, siquidem cognitio creata, & finita, spiritualis, & accidentalis attingat obiectum increatum, & infinitum, necnon obiectum, quod sit materiale, & substantiale. Quòd si cognitio creata, & accidentalis potest habere proportionem in esse intentionali cum obiecto increato, & substantiali, desideratur semper ratio, ob quam nequeat habere eam proportionem cognitio materialis cum obiecto spirituali.

73 Premes quartò: Cognitio semper debet esse subtilior, immaterialior, & abstractior à materia, quam obiectum. Et hac de causa ad percipiendum obiectum sensibile sunt necessariae species impressæ sensitiuæ, quæ tanquam immaterialiores obiecto concurrant cum sensibus ad efficiendam sensationem immaterialiorem. Hac etiam de causa, vt intellectus cognoscat obiectum siue sensibile, siue spirituale, indiget, dum est intra corpus, speciebus impressis spiritualibus, quin sufficiant vel species impressæ, vel perceptiones sensitiuæ præuixæ. Contra: Ex cognitione siue abstractiua, siue intuitiua Angelica, vel Animastica terminata ad Deum; à quo summè, & infinite exceditur in subtilitate, immaterialitate, & abstractione à materia. Contra etià: ex cognitione, qua vnus Angelus inferior cognoscit quidditatiue alium superiores; neque enim

ea cognitio tantæ est immaterialitatis, quantæ Angelus cognitus, cum ea independens non sit ab omni subiecto, ut est independens Angelus cognitus. Vnde quemadmodum Angelus est magis immaterialis, quam anima rationalis, & Deus est magis immaterialis, quam Angelus, quia anima rationalis dependet à corpore tanquam à recipiente, & informato, non sic Angelus; & hic ob dependentiam à causâ efficienti accedit aliquantulum ad condiciones, & proprietates materiæ; non sic Deus. Ita similiter ea cognitio dependens, ut à subiecto sustentante ab Angelo cognoscente superabitur in immaterialitate ab Angelo cognito experite similis dependentiæ. Adest & aliud indicium minoris immaterialitatis in ea cognitione desumptum exinde, quod minoris sit immaterialitatis, quam Angelus cognosceus. Ergo & quam Angelus cognitus, quippe iste supponatur excedere illum essentialiter in perfectione.

74 Necessitas specierum impressarum in sensibus nequiquam fundatur in maiori immaterialitate sensationum præ ipsis obiectis materialibus; nam neque species, neque sensationes sunt immaterialiores obiectis, & si essent, prouenit ex aliis capitibus indigentia specierum in sensibus. Quod verò species, quibus noster Intellectus utitur immediate intra corpus, sint spirituales, nihil iuuat aduersarios. Si enim obiectum sit spirituale, erit & de facto spirituale quicquid representet illud intentionaliter, vel formaliter, vel virtualiter. Si sit materiale, adhuc species deseruientes Intellectui nostro debent esse spirituales, tum quia actus, ad quos deseruiunt, sunt spirituales: opus ergo est, ut species sint etiam spirituales. Tum quia ut Intellectus percipiat tale obiectum, indiget completi in ratione principij intellectiui spiritualis per aliquid superadditum. Ergo per aliquid, quod sit spirituale. Ob hanc rationem probatur, Intellectum, si sit distinctus ab anima rationali, debere esse spirituale; ut & debere esse spirituale, ac supernaturalem actum cognoscituum complementem, & dirigentem voluntatem in ratione principij volitiui spiritualis, ac supernaturalis; & è contra materiale necessariò esse actum perceptiuum, quo dirigitur appetitus materialis ad prosecutionem sui obiecti. Tum denique; quia, nisi Intellectus noster utatur speciebus impressis spiritualibus, nihil præuium potest assignari, quod ex primario suo conceptu inseruiat Intellectui, ut virtus, & instrumentum obiecti, quandoquidem species impressæ, & perceptiones sensitiuæ præuiæ ex primario suo conceptu ordinentur solummodò ad representandum siue virtualiter, siue formaliter obiectum sensibus.

75 Premes quintò: ex quodam Neotherico, qui concedens, modum essendi obiecti posse superare modum essendi potentiæ, contendit tamen, modum cognoscendi debere imitari essentialiter essendi modum competentem potentiæ, & debere sequi eius perfectionem, aut imperfectionem: proindeque modum cognoscendi abstrahentem in suo obiecto à materia non posse conuenire potentiæ non abstrahenti in suo esse ab illa. Sed is Neothericus, dum imitationem intentionalem in modo cognoscendi respectu modi essendi potentiæ reuocat ad abstractionem potentiæ à materia, si obiectum sit spirituale, & ad contractionem per materiam, si obiectum sit materiale, regreditur ad æqualitatem in modis essendi obiecti, & potentiæ, cuius æqualitatis curam non esse habendam iam antea con-

cesserat ipse, & nos sufficienter ostendimus. Debet quidem modus cognoscendi imitari intentionaliter modum essendi potentiæ: alit non omninò, sed quadantenus ut explicatum est supra. Nec in Moderni longo discursu inuenio rationem siue antiquam, siue nouam, qua probetur, modum cognoscendi abstrahentem in suo obiecto à materia non posse non in se, & in sua potentia abstrahere ab eadem materia.

76 Premes sextò: Visio orta à potentia corporea non potest non representare obiectum modo corporeo. Ergo neque potest non representare obiectum corporeum. Probatur consequentia: Quia non requiritur minor proportio inter actum, & obiectum, quam inter actum, & potentiam. Negatur consequentia, cuius probationis inefficacia comperta est ex prædictis. Sufficiat instantia actus creati, & finiti, qualis debet esse, qui oriatur à potentia creata, & finita, potest tamen terminari ad obiectum increatum, & infinitum.

77 Premes septimò: Inuoluit contradictionem potentia materialis perceptiua obiecti materialis per actum spiritualem. Ergo & perceptiua obiecti spiritualis per actum materiale. Responderetur, instando sic argumentum, Inuoluit contradictionem potentia spiritualis perceptiua obiecti, siue materialis, siue spiritualis per actum materiale. Ergo & perceptiua obiecti siue materialis, siue spiritualis per actum spiritualem. Si posterioris huius enthimematis neges Antecedens, mihi etiam licebit negare Antecedens prioris. Sed vtriusque concedendum est; etsi P. Ripalda in tract. M. S. de Angelis cruciatum Dæmonum ab igne eatenus explicuerit, quatenus Dæmones vnici physico vinculo cum igne torqueantur per materiale, & veram sensationem ipsius ignis. Ripaldam tamen sic discurrentem reieci alibi; quia Dæmones sunt naturaliter impotentes sub ratione principij vitalis attingere ignem per materiale sensationem. Ergo repugnat eleuari diuinitus ad hanc: ut enim repugnat vitalibus potentiis extrahi ad obiecta, quæ naturaliter attingere aliquatenus non valent; ita & extrahi ad attingendi modos, quos nequeunt naturaliter habere penes aliquod obiectum. Dæmones autem neque ignem, neque quoduis aliud obiectum possunt naturaliter attingere per sensationem materiale. De hac ratione latè in sect. 2. quæ non solum efficax est pro potentiis materialibus de facto existentibus, sed etiam pro qualibet alia possibili. Ne dicatur, posse diuinitus eleuari ad percipiendum obiectum siue materiale, siue spirituale per actum spiritualem. Non enim excogitabis, possibilem esse potentiam materiale, quæ naturaliter percipiat per actum spiritualem, cum compertum sit, actum qui naturalis sit potentiæ materiali, fore eo ipso materiale, utpotè ab ea naturaliter dependens in fieri, & conseruari. Et quamuis excogitaretur actus indifferens ex se; ut fieret effectiue, vel à potentia spirituali, vel à potentia materiali, quemadmodum apud plures cognitio eadem indifferens ex se est, ut fiat, vel ab Angelo, vel ab anima rationali; nihilominus potentia materialis per talem actum adhuc in ipsa receptum non redderetur percipiens obiectum; cum enim actus eo pacto indifferens esset spiritualis, sequeretur, potentiam materiale extrahi ad attingendi modum, quem ipsa ex se in ratione principij vitalis nequireret naturaliter habere respectu vllius obiecti. Præterea quis inficietur, actum spiritualem esse improportio-natum physice, & intentionaliter cum potentia materiali?

materiali? Ergo non potest hæc reddi percipiens per illum; vti Intellectus creatus nequit reddi per intellectionem increatam ob similem improprietatem.

78 Constat ex his omnibus, nullam esse consequentiam vtriusque enthymematis; nam materialitas, vel spiritualitas actus est conformis, & proportionata modo tendendi, & entitati potentiae vel materialis, vel spiritualis, & aliunde neque potentia, neque actus æmulari debent vel materialitatem, vel spiritualitatem obiecti. De materialitate obiecti est certum; cum Deus, Angelus, & homo percipiant obiecta materialia intellectu, & cognitione spiritualibus. De spiritualitate obiecti non videtur probati manifestè oppositum; vt colligitur ex tentatis solutionibus ad obiectiones. Et hæc satis pro Duodecima. Legantur Ripalda disp. 23. de ente supernaturali sect. 6. n. 27. Arriaga tomo 1. in 1. p. disp. 5. sect. 2. ac 3. Bartholomæus Amicus tract. 14. Physicorum quæst. 6. dub. 3. vbi à pag. 871. vsque ad 880. intentius, quàm alij, perpendit, qua ratione modus operandi sequatur modum essendi.

SECTIO VI.

Eneruantur alia sex Obiectiones.

79 **D**ecimatertia: Implicat contradictionem, quòd potentia sensitiva intelligat. At si posset videre Deum, posset vtrique intelligere. Ergo non potest videre Deum. Probat Maior; Quia intelligere est dare obiecto vniuersaliter spiritualitatem quandam intentionalem, cuius communicandæ incapax est potentia sensitiva, vtpote materialis; nemo enim dat, quod non habet. Minor etiam probatur; Quia videre Deum est intelligere, siquidem videns Deum queat cognoscere omnia aliquatenus in Deo; sic autem posse cognoscere, nihil aliud profectò est, quàm posse intelligere.

80 Decimaquarta: Potentia sensitiva determinat sibi obiectum, sicut nutritiua alimentum. Ex quo implicat contradictionem, nutritiuum esse aliud, quàm alimentum conuertibile in substantiam alitri. Quare sicut impossibile est, aliquem nutririi substantiã diuinã; ita pariter impossibile erit, oculum videre Deum; visibile namque est quod est lucidum, seu coloratum.

81 Decimaquinta: Si posset oculus videre Deum, posset non minùs lapis, aut corpus mortuum. Si verò posset corpus mortuum, debuisset talis visio dari corpori Christi in triduo mortis; nam propter vnionem Hypostaticam debebatur ipsi omne bonum possibile. Aliunde autem repugnat illi ea visio; alioqui Christus non fuisset mortuus, & diuinitas deseruisset loco animæ; quod vtrumque est hæreticum. Prior sequela conuincitur exinde, quòd ex natura rei tam non potest oculus videre Deum, quàm non potest lapis, aut cadauer; & ex potentia Dei absoluta, si potest oculus, quid ni lapis, aut cadauer?

Decimasexta: Sensus particulares sunt destinati ad seruiendum sensui communi; Sensus communis phantasia; Phantasia Intellectui, eo quidem ordine, vt semper posterior cognitio sit melior, & cognoscens obiecta in actibus potentiae inferioris, meliùs, quàm ipsa, quia magis reducit ad vnitatem plura: Vnde si oculus videret Deum, sensus communis meliùs videret in oculo; phantasia meliùs in sensu

communi, Intellectus meliùs in phantasia. At id implicat contradictionem, quia repugnat videre Deum in aliquo creato mortuo; hoc namque esset cognoscere Deum, non prout in se sed ænigmaticè. Et præterea sequeretur, oculos videre Deum, prout in se, & intellectum ænigmaticè. Quod sane absurdissimum est.

83 Decimasextima: Oculus capax intuenti Deum vel esset eiusdem speciei cum nostro, vel diuersæ? Non prius; quia sortietur specificatiuum idem, nẽpe corporeum, coloratum; ideòque non poterit eleuari ad Dei visionem transgrediendo terminos sui specificatiui. Non posterius, quia iam non erit amplius oculus, neque assignabitur ratio, cur potius sit oculus, quàm auditus, aut olfactus. Si Respondeatur, non repugnare potentiam corpoream, quæ Deum in seipso attingat intentionaliter, siue vocanda sit oculus, siue non; id namque est purum nomẽ. Reficiuntur sic argumenti vires; cum quælibet potentia debeat esse determinatæ talis speciei, opus est, vt præfixum habeat suum determinatum specificatiuum. Vel ergo specificatiuum illius potentiae esset vnà obiectum corporeum, & incorporeum, vel esset solùm incorporeum, vel solùm corporeum? Dabit manus, & se victum fatebitur, qui concesserit vltimum. Nam potentia, cuius vnicum specificatiuum sit obiectum corporeum, nequit transire suos limites, & accedere ad extraneos obiecti incorporei. Qui secundum dixerit, reicietur, quia potentia corporea debet gaudere obiecto proportionato, & eiusdem ordinis, adedque corporeo, neque potest specificari à solo obiecto alterius ordinis, seu à solo obiecto incorporeo; vti potentia intellectiua creata nequit specificari à solo obiecto increato. Restat tantùm modò primum; sed in quod fieri sic potest impressio. Quãdo plura disparata cõueniunt ad specificandũ, debent conuenire sub aliqua ratione communi. Sed corporeum, & incorporeum, quæ sunt disparata, nequeunt conuenire sub aliqua ratione communi ad specificandam illam potentiam. Ergo specificatiuum illius potentiae nequit vnà esse corporeum, & incorporeum. Consequentia nullo laborat defectu. Minor roboratur, quia ens diuinum primò in incorporeum, & corporeum habet suas passiones communes transcendentem, videlicet veritatem, bonitatem, vnitatem, &c. Sub nulla autem harum rationum communium possunt conuenire corporeum, & incorporeum respectu præfatæ facultatis specificandæ. Veritas namque specificat intellectum, & bonitas voluntatem; vnitatis autem, & assignabiles aliæ passiones entis, sunt merè negatiuæ, proindèque non aptæ ad specificandam potentiam passiuam, qualis esset illa corporea. Insuper si corporeum, & incorporeum vt conuenientia sub aliqua ex dictis rationibus possent specificare eam potentiam, sequeretur, omne ens esse visibile ab ea; & sic sonus, aut sapor esset visibilis; quod certè ex ipsis terminis est manifestè falsum. Maior ostenditur æquè perspicuè, tum quia si potentiam specificarent plura vt plura, & non vt conuenientia sub aliqua ratione communi, potentia non foret vnà, sed multiplex; tum quia quælibet potentia debet esse determinatæ speciei. Ergo opus est, vt à determinato specificatiuo sumat determinatam suam speciem.

84 Decima octaua: Obiectum spirituale non potest habere specialem modum immutandi potentiam corpoream: Ergo obiectum spirituale nequit vlla ratione specificare potentiam corpoream. Antecedens probatur. Nam in primis obiectum

Spirituale nequit immutare per modum intelligibilis, aut appetibilis corpoream potentiam, sed intellectum, aut voluntatem, quæ sunt facultates spirituales. Deinde nequit immutare per modum tangibilis, olfactibilis, visibilis, &c. Siquidem quilibet ex his modis inuoluat corporeitatem in obiecto. Vterius non est assignabilis alius immutandi corpoream potentiam modus, qui communis sit obiectis spirituali, & corporeo. Consequentia rectè deducitur, quia obiectum specificans aliquam potentiam, debet habere specialem modum immutandi illam; vt patebit discurrenti per omnia, & singula obiecta, à quibus potentia accipiunt specificationem; alio modo immutatur visus à lucido colorato, quàm à sono auditus: & sic de reliquis.

85 Ad decimam tertiam obiectionem responderi potest, videntem Deum percipere omnia alia eminenter in Deo, quatenus Deus continet eminenter omnia alia: sic autem percipere, non esse formaliter intelligere, nisi perceptio sit spiritualis, ortaque à potentia independenti à materia, & quantitate quo ad sui conseruationem. Vnde in forma negari potest Minor, & eius probationi satisfieri. Maior est absolutè vera; sed tamen ratio, qua firmatur, non est admodum vrgens. Nam cum ego intelligo obiectum corporeum, nullam tribuo ipsi veram spiritualitatem, neque item Deo, cum ipsum intelligo. Quòd si intelligens tribuat obiecto spiritualitatem metaphoricam, cur potentia sensitiua eleuata ad intelligendum nequibit communicare talem spiritualitatem? Si enim quod est re ipsa minus spirituale, potest communicare spiritualitatem metaphoricam illi obiecto, quod est re ipsa magis spirituale, vt intellectus humanus Angelo, & Deo, quoribus vtrumque intelligit, cur, quod verè non est spirituale, vt potentia sensitiua, non valeret communicare spiritualitatem metaphoricam?

86 Ad decimam quartam dici potest, facultatem materialem visiuam determinare sibi obiecta visibilia; vnũque ex illis esse Deum, & non tantum lucidum, aut coloratum; esse, inquam, Deum, quia repugnantia in huius visibilitate per potentiam materialem non demonstratur, vt patenter ostenditur in eo, quòd Deus sit obiectum alicuius potentia nutritiua, conuertaturque in substantiam aliti. Neque ex notissima hac repugnantia posteriori perducimur ad cognitionem prioris illius argumento vlllo vel apparenti.

87 Ad decimam quintam potest responderi negando sequelam; cuius probatio est inefficax; alioqui similiter argumentari liceret, *tam non potest ex natura rei intellectus creatus videre Deum, quàm non potest lapis, aut cadauer; & ex potentia Dei absoluta, si potest intellectus creatus, quid ni lapis, aut cadauer?* Quare discrimen, quod assignare debemus omnes Catholici inter intellectum creatum, & lapidem, aut cadauer, vt intellectus creatus queat diuinitus euehi ad videndum Deum, non sic lapis, aut cadauer, accommodari potest inter oculum corporeum diuersæ speciei ab existentibus, & lapidem, aut cadauer. Nam sicut intellectus tam Angelicus, quàm humanus valet ex natura rei percipere aliquatenus Deum, ita oculus ille valeret; cum tamen lapis, aut cadauer impotens sit ex natura rei vllam circa Deum perceptionem elicere. Et idcirco diuinitus etiam repugnabit eleuari ad intuitiuam, quin inde inferatur eadem repugnantia in oculo illo corporeo, quicquid sit, an aliunde deduci possit, & quin in Angelico, atque humano intellectu, inde aut aliunde

de deducatur, aut inferri queat. Dissimulo, non omne id, quod diuinitus est possibile corpori exanimi, debuisse dari corpori Christi in triduo mortis; est namque diuinitus possibile existere circumscriptiuè in duplici loco adæquato, vel saltem in vno circumscriptiuè, & in alio definitiuè; nihilominus corpus Christi emortuum non sic de facto existit.

88 Ad decimam sextam dici potest, gradationem inibi contentam valere vt summum quoad potentias modò existentes, similisque alias, non autem quoad possibles diuersæ conditionis, neque quoad cuncta earum obiecta. Addi potest, etsi intellectus cognosceret Deum præcedente cognitione, aut perceptione eiusdem Dei in sensu particulari, in communi, & in phantasia, non ideo quamcumque intellectus notitiam de Deo debere esse ænigmatiçam, & terminatam ad creatum motiuum; siquidem plura intelligamus obiecta immediatè, & prout in se sunt, tamen si præcedant perceptiones sensus vtriusque, atque phantasia.

89 Ad decimam septimam potest responderi, oculum corporeum capacem intuendi Deum fore diuersæ speciei ab existentibus, similibusque aliis; eaque de causa vocari oculum potius, quàm auditum, quia non sonum, sed lucem, & colorem, insuperque Deum respiciet vt obiectum. Si verò lux, color, sonus, & Deus habeantur pro obiecto ab aliqua potentia corporea, vocabitur hæc oculus, & auditus. Si autem in solum Deum, vt in obiectum feratur, appellabitur quo quisque voluerit nomine. Maioris momenti est quod adicitur pro redintegrando argumenti robore. Sed dici potest, facultatis corporeæ capacis intuendi Deum, à quo solo, vel simul etiam ab obiectis spiritualibus creatis specificetur, nullam esse repugnantiam. Etsi enim quæuis potentia debeat specificari ab obiecto proportionato, satis tamen est proportio geometrica quæ sicut potest dari inter potentiam creatam, & obiectum increatum, ita inter potentiam corpoream, & obiectum spirituale, siue creatum, siue increatum. Reperatur oculis n. 68. Inquies, obiectum saltè aliquod specificatiuũ potentia corporeæ debet esse corporeum, non secus ac potentia creatæ obiectum aliquod specificatiuũ debet esse creatum. Ergo implicabit contradictionem potentia corporea, cuius vnicum specificatiuum sit obiectum spirituale. Sed contra; quia cum esse corporeum potentia possit aliunde adæquatè desumi, quàm ex obiecto; non apparet, cur repugnet potentia corporea, cuius nullum specificatiuum sit obiectum corporeum; quemadmodum è conuerso non repugnant, quinimò de facto existunt plures actus spirituales non specificati ab aliis obiectis, quàm à materialibus. Nec elucet aperta contradictionis implicancia in intellectu creato, qui naturaliter solum Deum cognoscere possit abstractiuè, id est, præscindendo à præsentia, & diuinitus solum eundem intuitiuè. Præterea responderi potest, esse possibilem facultatem corpoream, quæ specificetur simul ab obiectis corporeo, & incorporeo, siue vt pluribus, & diuersis, siue vt conuenientibus sub aliqua ratione communi. Facultas specificata primo modo multiplex erit virtualiter, non realiter: erit etiam speciei determinatæ atomæ, non subalternæ. Sic dicere solent de actibus, qui sentiunt, eos specificari posse à pluribus partialibus obiectis formalibus intrinsecis, & qui non tantum à formalibus sed etiam à materialibus speciem nunc sumere de-

cent. Nec est, cur potentia alicui id ipsum congruere nequeat. Facultas specificata secundo modo respiciet ens ut commune corporeo, atque incorporeo, quin attingat formaliter, & ex parte modi rationem veri, aut boni. Sed licet concederetur attingere sic rationem veri, non ideo insignienda esset nomenclatura intellectus; hic namque non est facultas, quæ utcumque fertur in rationem veri, sed quæ ita fertur, ut in sui conseruatione non dependeat à materia, & quantitate: quo pacto dependeret illa alia potentia; & ulterius in omni sua operatione haberet naturalem ut minus dependentiam ab eis. Postremò non deberet omne ens esse perceptibile à tali potentia; sed ens ut commune huic, & illi corporeo, atque incorporeo penes rationem aliquam in nonnullis, non in cunctis entibus corporeis, & incorporeis repereram. Permisso tamen, omne ens debere esse perceptibile; non ideo omne esse visibile, eo modo quo visibile est lux, & color ab oculo corporeo nunc existente; quare sonus, aut sapor non foret visibilis à potentia illa possibili; quemadmodum nec visibilis est ab intellectu siue Dei, siue Angeli, siue Homini, à quibus percipi valet immediatè, & in se; quia visibile eo modo acceptum non aliud est, quàm lucidum, & coloratum, in ordinèque ad potentiam sensitivam externam, quæ dicitur oculus corporeus. Inspiciatur n. 51.

90 Ad decimamoctauam, dici potest, facultatem corpoream immutandam ab obiecto spirituali, sed modo quodam innominato; non enim immutabitur ut ab obiecto sensibili, si sensibile sumatur pro re corporea; nec ut intelligibili, aut vero, sit intelligibile, & verum sumantur pro obiecto perceptibili per facultatem cognoscitivam spiritualem. Proueniet immutatio facultatis corporeæ vel immediatè ab ipso obiecto spirituali producente perceptionem, vel mediatè ratione speciei gerentis vices ipsius obiecti. Nec maior est difficultas in immutatione potentia corporeæ ab obiecto spirituali, quàm in immutatione potentia spiritualis Angelicæ ab obiecto corporeo. Hanc autem posteriorem immutationem concedit Schola Scotica, cui ferè adstipulatur Noster Ludouicus Molina 1. p. 955. art. 2. disp. 2.

SECTIO VII.

Alia sex obiectiones infrmantur.

91 **D**ecimanona; Perceptio rei spiritualis est formalissimè, & essentialiter intellectio, non secus ac perceptio externa lucidi colorati est formalissimè & essentialiter visio. Ast constat, visum materiale tam esse inassumptibilem ad intellectioem, quàm inelevabilis ad discursum est bellua. Ergo & constat repugnare materiali visui perceptionem rei spiritualis. Confirmatur; materialis oculi actus non potest alius esse, quàm visio, sicut potentia intellectiua nequit alius actus esse, quàm intellectio. Atqui repugnat visio, quæ non terminetur ad lucem, aut colorem illuminatum, ea namque est natura visionis, & huius nomine semper vsi sunt Philosophi ad significandam perceptionem lucis, aut coloris illuminati. Quod si ad alterius obiecti notitiam transfertur nomen, & natura visionis, nihil de rerum nominibus, ac naturis certum relinquitur, liberumque erit dicere possibilem esse leonem, qui non sit inhibilis, & equum, qui non sit rugibilis: Ergo repugnat oculus mate-

rialis, cuius actus non feratur ad lucem, aut colorem illuminatum, sed ad obiectum spirituale. Respondetur, eam solam perceptionem rei siue spiritualis, siue materialis esse formalissimè; atque essentialiter intellectioem, quæ respondet intellectui, id est, potentia perceptiua spirituali. Et quocumque nomine indigetur perceptio rei spiritualis, punctum, in quo causa vertitur, illud est; num potentia perceptiua corporea queat sublimis abire in perceptionem obiecti incorporei? Eius potentia actum terminatum ad obiectum spirituale voca visionem, vel quo alio nomine libuerit, & relege n. 51. Sanè cum in præsentiarum agamus de potentia corporea possibili, & diuersa speciei de existentibus, nihil mirum si actus illius terminatus ad obiectum spirituale innominatus sit, aut imposterum nouo nomine à quopiam insigniatur. Sic caloris productio, quæ oriretur vel à solo Deo, vel à frigore, aut intellectu eleuato, non ideo deberet negari, quia dubitari posset de nomine, & contendi non appellandam calefactionem, eo quod hac voce communiter significetur actio orta à calore. Et hinc patet ad confirmationem, quæ purè vocalis est.

92 Sed reclamabis insistens nomini, & addens aliquid de re; quicumque actus potentia intellectiua debet comprehendi nomine intellectioem, tenderèque in obiectum sub ratione veri, ita quidem ut repugnet actus potentia intellectiua non terminatus ad obiectum sub præfata ratione. Ergo similiter quiuis actus oculi corporei claudi debet nomine visionis, & ad obiectum ferri sub ratione sensibili lucis, aut coloris illuminati. Si verò detur actus, qui alio modo feratur, uti ferretur qui perceptio esset obiecti spiritualis, non erit actus, & visio respondens oculo corporeo; sed intellectio sub ratione veri tendens; quæ cum foret spiritualis, non posset naturaliter fieri ab oculo corporeo. Et licet posset diuinitus fieri, & in eo recipi, non ideo ipsum denominaret percipientem obiectum spirituale, quia incapax est talis denominationis, utpote quæ sub ratione veri nequeat in obiectum tendere. Respondetur, actum oculi corporei tendentem in obiectum spirituale sub alia ratione, quàm sensibili lucis, aut coloris illuminati, non fore intellectioem, quia non esset actus potentia cognoscitiua spiritualis. Et ob eandem causam oculus corporeus non transiret ad intellectum, quamuis ratio, sub qua tenderet, indistincta esset à ratione veri; non enim sufficit ad intellectum, quòd possit ferri in rationem istam; sed ulterius requiritur, quòd in se sit potentia spiritualis, ut dictum est sæpè.

93 Vigesima, ut entitas aliqua contineatur intra sphæram obiectiuam alicuius potentia, necesse est, inter utramque adesse proportionem aliquam saltem obiectiualem. Sed nulla adest proportio inter visum corporeum, & Deum. Si enim nulla datur inter visum corporeum, & sonum, multò minus dabitur inter eundem visum, & Deum quippe hic magis distat à visu, quàm sonus. Ergo si ob defectum proportionis sonus existit extra sphæram obiectiuam oculi corporei cuiusuis, existet etiam à fortiori Deus. Confirmatur; potentia pro maiori vel minori perfectione sua porriguntur ad nobiliorem, vel coarctantur ad ignobiliorem sphæram obiectorum: ergo quicumque oculus corporeus ignobiliorem habebit sphæram, quàm intellectus ipso perfectior; proindeque Deus, qui est obiectum nobilissimum intellectus,

intellectus, non pertinebit ad spheram ullius oculi corporei. Respondetur, negando Minorem, cuius probatio instatur in Deo distante magis in ratione entis à nostro intellectu, quam Angelus à nostro oculo corporeo, & tamen noster intellectus habet cum Deo in ratione obiecti proportionem, qua cum Angelo caret noster oculus corporeus. Ergo similiter posset aliquis oculus corporeus esse proportionatus Deo in ratione obiecti, quamuis sono improportionatus foret. Ut taceam, posse oculum corporeum intra spheram suam obiectiuam cohibere etiam sonum, idest, posse aliquam facultatem materialem externam, aut internam versari non tantum circa lucem, & colorem, sed etiam circa obiecta, in quibus occupantur sensus omnes nostri externi, insuperque extendi ad obiecta spiritualia: quidquid sit de vocabulo oculi corporei. Ad confirmationem dico, posse facultatem minus perfectam porrigi ad obiectorum spheram eandem ad quam perfectior facultas, ut certum est in intellectu nostro, qui imperfectior est Angelico non excedente ipsum quoad spheram obiectiuam, licet in actibus, quibus attingantur obiecta, debeat dari inæqualitas. Et daretur quidem inter actus nostri intellectus, & oculi illius corporei percipientis Deum.

94 Vigesima prima, Potentia extensa, partibusque integrantibus constans nequit percipere rem inextensam, & carentem partibus, repugnantemque ipsis essentialiter. Sed potentia materialis debet esse extensa, & obiectum spirituale debet esse inextensum: Ergo hoc ab illa nequit percipi. Probat Maior, quia experimur rem, quod minorem habet extensionem, eò minorem habere proportionem cum potentia extensa, eòque minus ab hac percipi: Ergo si res est inextensa, opponaturque essentialiter compositioni partium integrantium, non poterit etiam diuinitus percipi à potentia extensa. Hæc obiectio proposita ferè fuit in n. 64. & ex ibi dictis cum P. Herice 1. p. tract. 4. disp. 43. cap. 2. n. 26. & 27. parata iam est responsio. Nam si, ut multi tenent, non repugnet indiuisibilitas integralis rei materiali, poterit facultas materialis gaudens tali indiuisibilitate, percipere obiectum spirituale, quod sit integraliter indiuisibile. Rursus si, ut est plurimum sententia, rei spirituali non repugnet diuisibilitas integralis, poterit à facultate materiali extensa percipi obiectum spirituale, quod sit integraliter diuisibile. Vnde obiectio Minor in ambiguo est. Maioris etiam probatio instatur sic: Quod obiectum est perfectius, eò minus perfecte potest à nobis cognosci. Ergo si obiectum fuerit summè perfectum, repugnantque essentialiter imperfecti, non poterit humanitus, nec diuinitus à nobis cognosci. Quam consequentiam nullatenus concedes. Igitur nec nos cogemur concedere, quam ipse deducis. Et mirum nobis est, ex præsentium experientia sensuum minus benè percipientium obiecta minus extensa, inferri à te implicantiam contradictionis in potentia extensa obiecti inextensi perceptiua dissimili quoad conditionem, & speciem à sensibus præsentibus; siquidem horum experientia conducit quidem ad rimandam naturam aliorum sensuum possibilium pertinentium ad eandem speciem; sed pro sensibus diuersa speciei minimè conducit; tantum abest, ut ostendat implicantiam contradictionis. Ad hæc: Indiuisibile lucis separatum à partibus, & plures partes lucis existentes indiuisibiliter queunt diuinitus saltem percipi à nostris oculis extensis, ut nobiscum fateris: Ergo

non repugnabit potentia extensa, quæ obiectum spirituale, non obstante huius inextensione, queat attingere.

95 Dices, indiuisibile lucis, & plures partes lucis indiuisibiliter existentes habere de se capacitatem, ut attingantur à nostris oculis, & de se non opponi compositioni cum partibus, neque extensioni: quod secus est in obiecto spirituali. Sed contra, quia dum actu attingeretur à nostro visu indiuisibile separatum, per accidens esset respectu perceptionis ad ipsum terminatæ, quod de se haberet capacitatem, ut coniunctum partibus videretur à nobis per alias perceptiones; per accidens etiam esset, quod de se non excluderet coniunctionem cum partibus. Idemque cogitandum est de harum extensione possibili, quando existentes indiuisibiliter viderentur à nobis. Ergo vel indiuisibile separatum, & partes indiuisibiliter existentes non poterunt à nobis etiam diuinitus percipi ob defectum coniunctionis actualis cum partibus, & ob defectum actualis extensionis; vel obiectum spirituale poterit attingi ab aliqua potentia extensa, quin obset incapacitas extensionis in tali obiecto, si aliunde non demonstretur, potentiam extensam non posse attingere obiectum spirituale.

96 Vigesima secunda, Notitia corporea, qualis esset ea, qua potentia materialis potiretur, non potest attingere obiectum spirituale. Nam cum notitia debeat pari à potentia, & obiecto, nequit notitia corporea exigere ortum ab obiecto spirituali; non enim est intelligibilis effectus corporeus, qui ex natura, & essentia sua petat procedere ab agente spirituali, ut spirituali. Respondetur, dependentiam physicam, vel connaturalem, vel essentialem ab entitate spirituali, si coniuncta sit cum dependentia physica à quantitate, non sufficere ad excludendam corporeitatem. Actus materiales hominis dependent physice immediate ab anima humana, quæ in se spiritualis est; & licet ad eos cõcurrat ut vegetatiua, aut sensitiua, tamen ex parte rei formalitates hæc non sunt corporeæ in anima humana. Deinde materia prima est maximè corporea. Et nihilominus dependet physice à Deo ut sui causa efficiente, qui summè spiritualis est. Abundant alia exempla cunctis familiaria. Nec apparet, neque affertur ab Authore obiectio Minor, ob quam notitia corporea non possit habere, exigereque ortum ab obiecto spirituali, si simul à quantitate dependeat physice in fieri, & conseruari.

97 Nuper incidi in M. SS. ingeniosi Iunioris, qui in Metaphysica discutiens conceptus, atque essentias rerum spiritualis, & corporeæ, explicat, eam esse rem spirituales, quæ insensibilis est, eamque corpoream, quæ sensibilis immediate, vel mediate ratione accidentium ipsi conuenientium necessarium. Sed in primis circulum agit; nam in libris de Anima, ideo negat, potentiam materialem eleuari posse ad percipiendum obiectum spirituale, quia est spiritualis. In Metaphysica autem, ideo dicit, esse spirituale, quia est imperceptibile, & inattingibile materialiter, atque sensibilibiter per facultatem corpoream. Deinde quamuis repugnaret potentia sensitiua, saluaretur conceptus rei spiritualis, & conceptus corporeæ: Ergo rem esse spirituales, non consistit in imperceptibilitate à potentia sensitiua, neque consistit rem esse corpoream in opposita perceptibilitate. Antecedens probatur, quia repugnante animali; non est, cur repugnaret ab intrinseco Angelus, & materia prima v. gr. In Angelo autem, & materia prima non repugnan

repugnantibus saluarentur vnus, & alter conceptus. Tertio, non inuoluit contradictionem lux corporea supernaturalis entitatiuè, quin potius multi putant, talem esse glorificatorum corporum lucem. At nisi possibile sit animal corporeum supernaturale (quod tamen communi iudicio chimericum reputatur) lux illa erit profus insensibilis, vt contendam in sect. 4. exercit. 3. Igitur quòd entitas aliqua sit corporea, non debet reuocari ad sensibilitatem. Quarto, multi Patres Ecclesiæ censuerunt, Angelos esse præditos corpore, eos tamen inuisibiles esse, seu imperceptibiles sensibus non negarunt; quia nimirum iudicabant compositos corpore immuni à qualitatibus sensibilibus, vel quòd ob tenuitatem, & subtilitatem effugeret nostros sensus, non secus ac aër nostrum visum: ergo conceptus rei corporeæ non consistit in sensibilitate adeò manifestè, quàm opus esset. Et cedo rationem, cur repugnet corpus suapte natura qualitatibus omnis sensibilis expers? De qualitate sensibili per tactum, posset esse maius fundamentum, ne corpus ea careret. Plures tamen existimant, corpus cœleste esse profus intangibile. Quinto, animus rationalis est sensibilis mediatè; ratione corporis, quod informat, & tamen existit in gradu substantiæ spiritualis: similiter Angelus est eo modo sensibilis ratione corporis assumpti, cui assistat, & nihilominus spiritualis est. Nec videtur esse discrimen inter præfatam sensibilitatem Angeli, animique rationalis, & sensibilitatè etiam mediatam materiæ primæ ratione quantitatis, aliorumque accidentiũ sensibilibus. Nam quòd Angelus, & animus rationalis queant naturaliter existere absque corpore, non sic materia prima absque quantitate, accidentibusque aliis sensibilibus, impertinens quid apparet ad diuersificandam vnã sensibilitatem in altera; dum actu Angelus, animusque rationalis manent sub assumpto, aut informato corpore, & dum materia prima sub quantitate. Idem argumentum fieri potest in anima irrationali, quæ corporea est, licet præ rationali spirituali immediatam sensibilitatem non habeat, & quo ad mediatam æqualis videatur conditio vtriusque. Sexto, etsi omnis res spiritualis deberet esse insensibilis, & omnis corporea sensibilis; tamen insensibilitas in re spirituali, & sensibilitas in re corporea non forent assignandæ tanquam essentiæ Metaphysicæ ipsarum, sed tanquam proprietates, non secus ac vnitas, veritas, & bonitas, quæ cuius enti reali non possunt non conuenire, agnoscuntur affectiones, & attributa entis realis, non autem essentia metaphysica. Vt ergo, veritas, seu intelligibilitas, non est essentia, sed passio entis, vt communis spirituali, ac corporeo: ergo similiter insensibilitas minimè erit essentia, sed vt summum passio entis spiritualis; idèmq; putà de sensibilitate respectu entis corporei. Reliquum itaque est, vt afferatur accuratior, atque exactior definitio vnus, & alterius entis. Septimo, si corporea res ea sit, quæ sensu percipi potest, cum aliunde sensus is sit, qui est facultas vitalis corporea, & percipere potest rem corpoream, solamque illam; redit rursus in gyrum Modernus, & totum hoc negotium relinquitur tam obscurum, & intricatum, quàm antea. Octauo, siquidem sub lite sit, an res spiritualis percipi queat per sensum aliquem saltem possibilem diuersæ conditionis ab eis, quos experimus, & Recentior non afferat rationem vtgentem pro repugnantia præfati sensus, incongruè definitur res spiritualis per litigiosum prædicatum, & falsitatis non conuictum.

98 Vidit id acutus alius Neothericus (ex quo qui impugnatus est, profecit) aitque, satis sibi esse, si spiritum, & corpus declararit in ordine ad sensus nunc existentes, similisque alios possibiles. Permitterim satis esse, si tantum veller corporis, & spiritus proprietatem aliquam nobis declarare in ordine ad memoratos sensus. At ipse plus intendit, nam sollicitus de definitione essentiali corporis, & spiritus, inuentisque ab aliis non acquiescens, complacet sibi in ea, quam reiecimus. Si verò concedatur, non repugnare sensum perceptiuum rei spiritualis, manifestum cuius est, non bene definiri spiritum, quatenus sit insensibilis, seu inattingibilis à sensu; vti non bene definiretur, quatenus indiuisibilis sit integraliter, si admitteretur non inuolui contradictionem in spiritu constante partibus integralibus.

99 Argumenta vtriusque Moderni in fauorem suæ definitionis desumuntur principaliter ex auctoritatibus sacrarum Litterarum, & Patrum Ecclesiæ, quibus addi potest Chalcidius dicens in commentario ad Timæum Platonis pag. (mihi) 193. *Quod nec visu, nec cæteris percipitur sensibus, hoc corpus esse minimè potest.* Sed ad eas auctoritates responsio tentabitur sectione sequenti. Conceptum rei spiritualis, ac definitionem essentialem, cuius de causa huc deuentum est, asserui persapè, consistere in independentia physica à quantitate molis quoad fieri, & conseruari, rei que corporeæ definitionem, atque conceptum in opposita dependentia; de quo puncto actum est à nobis copiosè in libris Animasticis, & Metaphysicis; sparsimque in hoc opere diximus non pauca, prout se dedit occasio. Et nunc duobus illis Neothericis obiicientibus, non repugnat substantia, quæ naturaliter sit subiectum accidentiũ sensibilibus, vt lucis, coloris, caloris, non verò quantitatis; ea autem substantia esset corpus. Ergo cõceptus rei corporeæ non est adstrictus dependentiæ physicæ à quantitate molis. Respondemus, chimericam esse eam substantiam; nam accidentia memorata debent esse proprietates, & affectiones alicuius substantiæ extensibilis localiter, vel impenetrabilis suapte natura. At substantia huius conditionis non potest non habere quantitatem vel sibi annexam, vel secum identificatam. Ergo, &c.

100 Est & quidam alius Neothericus subtilis, qui pro certo habens potentiam materialem nequire naturaliter percipere perfectò modo, & simpliciter quidditatiuè spirituale obiectum; tum quia hoc ratione suæ subtilitatis, & nobilitatis superat (vt ex terminis ipsis notum videtur) cognoscitiuam vim naturalem potentiæ tam crassæ, & vilis, quàm est materialis, præsertim si perfectò, & quidditatiuò modo cognoscendum sit; tum quia quandoquidem obiectum materiale sit magis proportionatum facultati corporeæ, quàm obiectum spirituale, debet ea minus perfectè in istud, quàm in illud ferri suapte naturâ; tum demum quia nec intellectiua nostra facultas spiritualis, dum est corpori immersa corruptibili, percipit naturæ viribus spiritualia perfectò, quidditatiuòque modo: ergo multò minus percipiet potentia entitatiuè materialis. Id, inquam, pro certo habens, sic venustè argumentatur, vt ostendat repugnantiam facultatis corporeæ cognoscitiuæ obiecti spiritualis. Etenim materialis potentia habet ex sua ratione tendere ad obiectum solummodò perfectè, atque quidditatiuè simpliciter: ergo implicat contradictionem materialis potentia perceptiua obiecti spiritualis siue naturaliter, siue supernaturaliter; naturaliter quidem, quia alioqui sequeretur contrarium eius,

eius, quod pro certo præsuppositum est; supernaturaliter etiam quia facultas vitalis intentionalis, quæ suo genio, & naturalibus viribus non assurgit ad aliqualem perceptionem obiecti; nequit diuinitus eleuari ad eiusdem perfectam, & quidditatiuam cognitionem. Antecedens primum probatur exinde, quod perceptio orta à potentia materiali non potest nõ esse perfecta, & quidditatiua simpliciter, proindeque immediata, & intuitiua, nam abstractiua, & mediata in alio, vel ex alio, solius est potentia rationalis propria, & intellectum spirituales manifestissimè denotat.

101 Argumentum hoc, speciosè quidem à suo Authore propositum, nullam, cui in superioribus non sit satisfactum, difficultatem continet. Oportet tamen aliqua in eo examinare impensius, vt superiora auctiorem lucem accipiant. Præmittit Author tanquam omninò certum non posse conuenire naturaliter facultati materiali modum perfectum, & simpliciter quidditatiuum cognoscendi obiectum spirituale. Forfan tamen id ab aliquo obstinatè negabitur, si sermo sit de facultate corporea possibili in alia rerum serie, & quæ compareretur ad obiectum spirituale creatum valde imperfectum ex sua specie, vt ad vbiuationem modum quempiam spirituales; imo & valdè perfectum, vt est Angelus, & animus rationalis. Legatur Arriaga disput. 5. de Anima, sect. 2. quo lecto, arduum nimis non erit effingere triplicem funiculum Recentioris. Idem Arriaga, vt memini num. 48. totus est, vt probet, facultatem vitalem, quæ naturaliter nequit imperfectè attingere obiectum, non idcirco esse ineleuabilem diuinitus ad perfectam eius notitiam. Si id Arriaga suadeat alicui, insuper hic habebit Moderni discursum.

102 Facilius responsio esset, potentiam materialem posse esse, vt ex natura rei, imperfecto, & non quidditatiuo simpliciter modo, feratur in suum obiectum, quod spirituale sit. Sed qualis erit imperfectus ille, & non quidditatiuus simpliciter modus? Dicitur potest, fore abstractiuum. Et quidem quoad sensus etiam actu existentes notat Arriaga disp. 5. de Anima sect. 3. num. 32. posse ab aliquo afferri, conuenire naturaliter ipsis tendentiam in obiectum, vt præsens, *diuinitus autem aliter*, idest, abstrahendo à præsentia, *quia non ostenditur repugnancia*. Quod si id in sensibus actu existentibus probabile sit, cur in aliis possibilibus diuersæ speciei repugnabit modus percipiendi abstractiuè, competens eis ex natura rei respectu alicuius obiecti? Franciscus Alfonsus disp. 9. de Anima sect. 5. num. 39. affirmat, posse supernaturaliter per externos sensus nunc existentes præscindendo ab spatio, seu præsentia obiecti attingi istud. Licet verò talem perceptionem velit tum in sect. 6. eius disputationis, num. 60. tum in sect. 2. disputationis 16. num. 7. intuitiuam fore, quia versaretur circa obiectum existens; alij dicent, fore abstractiuam, eo quod intuitiua debeat tendere ad obiectum non tantum vt existens, sed etiam vt præsens spatio, & durans tempore, vel æternitate: quæ quæstio redigeretur ad punctum meri nominis. Nec solus Alfonsus in ea est existimatione de cognitione sensitua præscindente à præsentia obiecti; nam multi alij in tract. de Eucharistia docent, corpus Christi indiuisibiliter existens sub speciebus Sacramentalibus videri posse diuinitus oculis nostris corporeis, quin videatur præsentia definitiua, vt iam indicaui in S. 1. Ipse Alfonsus disput. illa 9. sect. 5. num. 45. & 45. & 46. possibilem diuinitus reputat

in nostris sensibus externis abstractionem negatiuam, qua in albedine v.g. non longè distanti percipiatur expressè, atque ex parte modi ratio coloris, quin sic percipiatur ratio albedinis identificata cum ea altera ratione: & in num. 49. addit, sensum nostrum internum posse supernaturaliter abstrahere positiuè priorem rationem à posteriori, idest, posse cognoscere priorem rationem vt à posteriori distinctam, quatenus attingat abstractiones negatiuas factas per sensum externum. Iam igitur difficulter assignabitur repugnancia facultatis materialis, quæ tantum suapte naturam queat ferri ad obiectum spirituale vel præscindendo à præsentia ipsius in spatio, vel abstrahendo vnum prædicatum ab alio, scilicet rationem substantia à ratione talis substantia spiritualis; quæ materialis facultas sit diuinitus eleuabilis ad cognitionem, vi cuius attingatur præsentia in spatio, vel ratio substantia talis spiritualis, & hæc cognitio erit perfecta, quidditatiuaque simpliciter, atque intuitiua, secus illa alia. Non tamen illa alia erit discursiua, aut mediata in alio, vel ex alio, sicut nec est diuersiua, neque mediata ea cognitio, qua Deus cognoscit possibile in se ipsis, etsi intuitiua minimè sit. Cauendæ hinc sunt contentiones de nominibus cognitionis *perfecta, quidditatiua simpliciter, immediata, intuitiua*. Sufficit, si facultas materialis possit ex natura rei tendere ad obiectum incorporeum ignobili aliqua cognitione, & ex eleuatione supernaturali valeat tendere cognitione nobiliori.

103 Insurges primò, facultas materialis non continet intra latitudinem sui obiecti carentiam aliquam. At si posset naturaliter percipere obiectum spirituale præscindendo à præsentia in spatio, contineret vtique carentiam præsentia. Respondebitur, Arriagam disput. & sect. 5. Animastica vel in nostro sensu interno admittere etiamnum perceptiones carentiarum. Præterquam quod præcisio ab obiecti præsentia non est perceptio, quæ feratur in huius carentiam, sed quæ attingat expressè existentiam, quin eo pacto attingat præsentiam. Similiter cogitandum est de abstractione vnius prædicati ab alio identificato. Insurges secundò, cognitio terminata ad existentiam Angeli, aut alterius entis spiritualis, ortaque à facultate materiali non potest non terminari naturaliter ad præsentiam, & quæ terminetur ad vnum prædicatum, debet naturaliter terminari ad aliud identificatum absque diuersitate in modo terminationis, si obiectum existat in approximatione proportionata, & moueat vel per se immediatè, vel mediatè per speciem impressam, emissam à se. Dicitur, posse provenire ex conditione naturali facultatis materialis, vt, etsi obiectum spirituale sit in tali approximatione, in qua facultas eadem, aut corporea alia percipiat expressè præsentiam alterius obiecti materialis, prædicatæve identificata; non tamen id sufficiat naturaliter in obiecto spirituali respectu potentia corporea.

104 Insurges tertio, si facultas materialis nequit ex natura rei attingere præsentiam obiecti spiritualis, aut aliquod prædicatum identificatum cum ipso, non poterit diuinitus euehi ad cognoscendum præsentiam, aut prædicatum illud identificatum. Respondebitur, præsentiam, prædicatumve identificatum, licet naturaliter non attingatur expressè, atque ex parte modi à facultate præfata, attingi nihilominus implicite, & ex parte obiecti; ideoque posse fieri diuinitus, & ex eleuatione supernaturali perceptionem, quæ feratur expressè, & ex parte modi ad præsentiam, vel ad prædicatum
ideutifi

identificatum. Insuper quartò, ut facultas aliqua possit eleuari diuinitus ad percipiendum aliquid expressè, & ex parte modi, non sufficit, quòd ex natura rei queat attingere illad implicite, & ex parte obiecti, ut nos ipsi tradidimus in n. 21. nec videtur repugnare intellectus petens suapte naturâ ferri implicite, & ex parte obiecti in rationes particulares veri, aut boni, quatenus feratur expressè, & ex parte modi in rationem communem veri, aut boni, quin euehi queat ad actum tendentem explicitè, atque ex parte modi in singulare, verum, ac bonum. Similiter non videtur repugnare oculo corporeo, qui naturaliter valeat percipere colorem in communi, quin possit etiam diuinitus albedinem, aut nigredinem percipere explicitè, & ex parte modi in particulari; concessumque à nobis est in n. 49. non inferri euidenter ex cognitione obiecti imperfecta, quæ naturaliter competat alicui potentia, eleuabilitatem ad aliam perfectam. Ergo proxima responsio insufficientis est. Dicitur, sufficientem esse, dum non adducitur aperta contradictionis implicancia in eo, quòd facultas aliqua materialis feratur explicitè, & ex parte modi in præsentiam obiecti spiritualis, aut in prædicatum identificatum, licet fatendum sit exploratam nondum esse implicancia in alia, quæ potens ex natura rei percipere implicite, & obiectiuè præsentiam, aut prædicatum obiecti spiritualis, nequeat tamen eleuari ad cognitionem expressam, & ex parte modi.

SECTIO VIII

Sacra Scriptura, Patrum Ecclesiæ, & Theologorum autoritas expenditur, & dirimitur quæstio.

105 **Q**uod maximè retardare potest ab asserendo possibili corporeo oculo, cuius Deus in se ipso sit obiectum, reuocatur proculdubio in autoritatem sacræ Scripturæ, Patrum Ecclesiæ, & Theologorum. Et in primis sacræ Litteræ Deum clamant *Inuisibilem*. 1. ad Timot. 1. v. 17. *Inuisibilis dicitur Deus: ad Romanos 1. v. 20.* ea etiam, quæ de Deo possunt naturaliter ex effectibus cognosci, appellantur *Inuisibilia*. Rursus 1. ad Timot. 6. v. 16. commendatur Deus, *ut qui lucem inhabitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest.* Et ut alia testimonia omittam, *Verbum* diuinum vocatur *Imago Dei inuisibilis*, in cap. 1. ad Colos. v. 15. in cap. 1. ad Hebræos v. 27. laudatur Moyses, quòd Deum *Inuisibilem tanquam videns sustinuit.* Quæ omnia intelligenda sunt ut minùs de inuisibilitate Dei ab oculo corporeo. Sicque intelliguntur ab Ecclesiæ Patribus apud Salam tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 4. sect. 1. Confirmatur; nam Lucæ 24. v. 38. ac 39. ut Christus rediuius probaret sui corporis veritatem, præbuit se videndum, & palpandum: Ergo quia spiritus nec videri, nec palpari posse putabatur à Christo, dum dixit, *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Rursus confirmatur, quia in sacris Litteris incorporales res vocantur inuisibiles, corporales autem visibiles; quibus nominibus significatur illas neque in visum, neque in alium sensum cadere posse, secùs has, ut notat S. Augustinus lib. 11. de ciuitate Dei cap. 3. lib. 1. de Moribus Ecclesiæ cap. 20. lib. 83. quæstionum in 29. & 30. aliique Patres, & Interpretes in illud epistolæ ad Cor. *Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.*

106 *Ios. cap. 1. v. 16. In ipso condita sunt vniuersa in cælis & in terra visibilia, & inuisibilia.* Igitur cum Deus sit incorporealis, & summè, cadere haud quaquam poterit in visum, aliumve sensum.

106 Consonant Ecclesiæ Patres, dum contra hæreticos adscribentes Deo corpus, eo quòd Deus visibilis esset corporeis oculis, sensibusque aliis perceptibilis, constanter negant tum corpus, tum visibilitatem ab oculis corporeis, & ab aliis sensibus perceptibilitatem. Consonant etiam, dum contra Arianos nonnullos pronuntiant, *Æterni Filij personam & consubstantialem esse Patri, & æquè inuisibilem corporeis oculis.* Recensentur multi Patres à Sala suprâ, disp. 5. sect. 1. Valentia in 1. p. q. 12. punct. 8. Ego addam solummodò Concilium 3. Tolertanum in confessione fidei, vbi anathemate feritur, *Quicumque filium Dei secundum diuinitatem suam visibilem, aut passibilem ausus fuerit profiteri.* Anno Christi 1337. excitata est magna controuersia inter Græcos circa lucem Christi in Transfiguratione visam ab Apostolis, & cum Monachi montis Atho, ac Gregorius Palamas assererent, eam lucem fuisse increatam; sed nihilominus conspectam corporeis oculis ab Apostolis, imò & à se cerni, quoties in oratione incalescerent, impugnati sunt à Barlaamo exinde, quòd lux visa non potuerit esse increata: quicquid enim corporeis oculis potest conspici, creatum, & materiale esse, necesse prorsus sit. Quamuis verò Romana Ecclesia de ea controuersia Concilium non habuerit, & Barlaamus non semel Constantinopoli damnatus sit, Catholicam tamen, & quam Ecclesia Romana approbaret sententiam, defensasse iudicatur. de quo Bzouius, atque Spondanus in Annal. Ecclesiast. cum Pontano nostro, & Petauis tom. 1. Theologorum dogmatum l. 1. cap. 12. ac 13.

107 S. August. qui lib. 22. de ciuit. Dei cap. 29. loquutus fuit inquirendo, ac dubitando, quoad visionem Dei ab oculo corporeo, & qui lib. 2. Retractionum c. 41. ait, illam quæstionem difficillimam explicatam à se in eo lib. 22. satis, quantum arbitrat, tamen c. 29. præcitato concludit esse ad intelligendum facilius, si oculis glorificatis videatur per accidens Deus; quatenus hic ex visis corporibus deprehendatur, & cognoscatur quasi ex certis indicis. Quo in sensu scripsit etiam S. Theophilus Patriarcha Antiochenus lib. 1. ad Autolyicum, *Ut anima in humano corpore non videtur inuisibilis existens, verum ex motu corporis cognoscitur, sic nec Deus humanis, & corporeis oculis videri potest.* Caterum ex prouidentia, qua singula ordinat, suisque operibus adspicitur, & deprehenditur. Et ne de Augustini propensiori mente erga impossibilitatem visionis perplexi maneremus, expressit eam satis luculenter in epist. 6. & 111. ac 112. licet dictatæ sint 111. & 112. ante libros de ciuitate, ut constat ex c. illo 41. lib. 2. Retractionum. Docet itaque in epistolis, Deum esse inuisibilem ab oculis corporeis, siue in hac vita, siue in futura, confirmat ex Patribus Athanas. Greg. Nazianz. Ambros. & Hieron. adiungitque rationem in epistola 111. *Ne scilicet Deus ipse corporeum esse credatur, & in loci spatio, intervalloque visibilis: nihil enim videre aliter istius corporis oculus potest.* Vnde Euodius epist. 209. & S. Fulgentius in responsione ad q. 3. Ferrandi profitentur, sentire se idiplum cum Augustino; qui & in aliis locis citatis à Sala, & à Valentia reperit scripta in epistolis.

108 S. Athan. in orat. contr. Gentes exprobrat ipsis, quòd Deum visibile excogitarint, *Obscura (inquit) cordis ratiocinatione, vel potius irrationali vecordia*

visi, rem visibilem Deum esse finxerunt. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Ioannem cap. 8. inquit, Christum in verbis; Non quia Patrem vidit quisquam nisi is, qui est à Deo, hic vidit Patrem; hortari Iudæos, ne ad eum rudes sint, ut oculis posse unquam cerni naturam Deitatis arbitrentur lib. 9. cap. 37. expendens illa eiusdem Christi, Philippe, qui videt me, videt & Patrem, ait, Non est opus longa vti oratione ad monstrandum, non intelligi visionem hic eam, qua oculis cernimus, nemo enim non furiosus naturam Dei oculis subiiciet, quam vix in speculo videmus, & in enigmate S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 9. Illuminatorum, Carnis Deum videre oculis nemo sanè poterit; quod enim corporis expertus est corporeis oculis comprehendi non potest. Similia habet Olympiodorus in cap. 1. Iob, vocans Deum Inadspectabilem, quia quantitatis, & molis est expertus. Simeon Iunior in cap. 1. Morali inquit, Deus corporeis oculis adspicientibus nusquam est, effugit enim omnem sensum cernendi. Procopius Gazæus in cap. 18. Genesis, Impossibile est humanis oculis videre & contueri Deum, ut reuera est: Visus quidem noster clarus est, nec fallit, sed puram illam essentiam diuinam perspicere nequit.

109 S. Basilii sermone in verba Moysis, Attende tibi ipsi, sic fatuit. Inuisibilem esse Deum crede, tui ipsius animam cognoscens, quando & ipsa corporeis oculis deprehendi non potest. Non enim aut colore obducitur, aut figura circumscribitur, aut charactere aliquo corporeo comprehenditur, sed tantum ex actibus, & gestis cognoscitur. Ne ergo in Deo per oculos notitiam quæras, sed tantum mente. Per fidem degustatur, non videtur intellectu, (nempe in hac vita) non sensu deprehenditur. S. Ambrosius lib. 6. Exameron cap. 7. Quid est Deus? Caro, an Spiritus? Non caro utique, sed Spiritus, cuius similis caro esse non potest, quia ipse incorporeus, & inuisibilis: caro autem comprehenditur Rursus in cap. 1. Epist. ad Colos. v. 15. Inuisibilis Dei imago visibilis esse non potest, alioquin nec imago. Quod enim inuisibile est, pingi non potest, nec enim visibilis potest inuisibilem videre. Aut enim corpus est, quod videtur, aut figura, aut aliqua informata substantia, quam fert acies oculorum, totum tamen corpus est. Deus autem, qui ab his omnibus alienus est, quomodo potest imaginem habere visibilem? Sed ideo sic dicitur, ut talis filius intelligatur, qualis est pater &c. Hinc Concilium Tridentinum sess. 25. decreto 2. admonet, quod si aliquando historias, & narrationes sacra Scriptura, cum id indocta plebi expediet, exprimi, & figurari contigerit, doceatur populus, non propterea diuinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, ac figuris exprimi possit.

110 S. Hieronymus in 6. Isaia, scribit: Non solum Patris diuinitatem, sed ne, Filij quidem, & Spiritus sancti, quia vna in Trinitate natura est, posse oculos carnis aspiciere, sed oculos mentis, Iterum in cap. 64. Deus nequaquam sermonibus explicatur, nec oculis contemplabilis est; sed ab his videtur, de quibus scriptum est, Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Minutius Felix in Octauio, Deus nec videri potest, visu clarior est, nec comprehendi potest, nec estimari, sensibus maior est, &c. Philippus Presbiter lib. 3. in Iob. cap. 42. Audire Deum, aut videre, non istorum oculorum, aut aurium est. Claudianus Mamercus lib. 1. de statu animæ cap. 14. valde stupere se dicit, quomodo quispiam Christianus cuilibet pulchro, cuilibet sublimi corpori contemplabilem Deum faciat. Didymus Alexandrinus in 1. Ioannis cap. 4. vers. 12. cum inuisibilis sit Deus, nullus eum visibiliter vidit unquam,

quando non potest videre aspectus corporalis incorporealia. Et paulò post, Nulla alia substantia sensibiliter videtur, nisi corpus. Veteras alios Patres dedi in num. 50. Longumque esset cunctos, qui passim occurrunt, cumulare. Liceat adiungere Patrum choro Mercurium Ethnicum qui serm. 78. Stobæi dixit, Oculis corpora usurpari queunt, & visibilia per linguam enuntiari. Quod autem incorporeum, inconspicuum. & sine omni figura est, neque materia constat, à sensibus nostris percipi non potest. Complurimum Gentilium testimonia dat plena manu Raynaudus in Theologia naturali dist. 5. quæst. 2. art. 1. numer. 169. & Petauus tomo 1. Theologicorum Dogmatum lib. 7. cap. 2. numer. 5. insignia alia Hebræorum.

111 Inter Theologos post Alensem 1. p. Summæ quæst. 2. membro 1. art. 1. S. Thomam 1. p. quæst. 12. art. 3. & in additionibus ad 3. p. quæst. 92. art. 2. lib. 3. contra Gentes cap. 54. Scotum in 4. dist. 49. quæst. 8. fixum, & constans est, Deum videri non posse vel ab oculis glorificatis, ut non solum à nullo assertum fuerit absolute, sed plures velint, non sine hæresi, alij non sine errore, alij non sine temeritate asserendum, Nam cum Deus in sacris Litteris prædicetur Inuisibilis, non minus quam immortalis, & in eis sit sermo de inuisibilitate ab oculo corporeo, fit, ut quemadmodum Deus nullatenus subesse valet morti, sic nec visionem corporei oculi terminare iuxta sacras Litteras: quibus accedit Tridentina Synodus sess. 25. decreto 2. tradens, licet obiter, Diuinitatem non posse conspici corporeis oculis. Ita primi, ex quibus sunt Valentia, & Arrubal. Secundi verò, ex quibus sunt Suarez, Vazquez, Pelantius, & Trigofus, cum Deus definiatur incorporeus in sacris Litteris, aiunt, non posse sine errore affirmari Deum esse visibilem ob oculis corporeis, qui nihil nisi corporeum videre possunt etiam diuinitus. Tertij, attento consensu antiquorum Patrum, & Theologorum tam veterum, quam recentium interpretantium Scripturam de inuisibilitate ab oculo corporeo, & huic, re diligenter discussa, negantium possibilem eleuationem ad visionem Dei, inferunt temerarium fore, qui aliter opinaretur. Ita perdocti Recentiores cum Ripalda.

112 Inter eosdem Theologos post Valentiam, qui primus excitauit quæstionem de oculis aliis possibilibus diuersæ conditionis; pauci sunt, quibus Valentia dubitatio ariserit; imò communiter repudiatur à Suario lib. 2. De attributis Dei cap. & num. 6. Sala in 1. 2. tomo 1. tract. 4. disput. 5. sect. 1. num. 5. Albertino tomo & principio Philosophico 1. Herice in 1. p. tract. 4. disput. 43. cap. 3. num. 38. Tannero tomo 1. disput. 2. quæst. 6. num. 9. Præposito in 1. quæst. 12. art. 3. num. 25. Passolo ibidem in Comment. num. 3. Francisco de Lugo disput. 21. de Deo vno cap. 1. Ludouico de Ribas tomo 1. Summæ Theologicæ tract. 3. disput. & cap. 1. numer. 6. Martinono disput. 7. de Deo sect. 2. num. 16. Recupito lib. 6. de Deo quæst. 12. Gaspare Hurtado in Tract. de Attribut. Dei disput. 10. difficult. 11. Petro Hurtado disput. 17. de Anima sect. 1. §. 5. Balthare Tellez p. 1. Philosophiæ disput. 4. sect. 3. n. 7. Thoma Comprono in vniuersa Philosophia, disput. 15. de Anima sect. 2. num. 12. Egidio Lusitano tom. 1. de Beatitudine lib. 4. q. 5. art. 3. §. 2. n. 18. Machino in 1. p. q. 12. art. 3. disp. 14. sect. 1. Auerla sect. 1. ad eandem quæst. Felice in Tract. de visione c. 2. diffic. 1. n. 7. Smisingo tomo 1. tract. 2. disp. 6. q. 2. n. 18. Thoma Pio in 1. p. q. 12. art. 3. dubio vnico, Ioanne Durello

Durello in Dialecticothea lib. & cap. 2. Vuigers in 1. p. q. 12. art. 3. n. 19.

113 Sed tamen pro Valentia ad auctoritates Scripturæ, Conciliorum, Patrum, ac Theologorum antiquorum responderi posset primò, intelligendas de inuisibilitate, & imperceptibilitate Dei ab oculis corporeis naturalibus, sensibusque aliis penes visionem, & perceptionem intuitiuam naturalem. Secundò, intelligendas de inuisibilitate, & imperceptibilitate Dei ab oculis corporeis nunc existentibus, aliisque similibus, & à cæteris sensibus nunc existentibus, possibilibusque aliis similis conditionis alligatis suapte naturâ ad lucem, & colorem, sensibiliaque reliqua materialia. Posterior hæc responsio probanda potius esset, quàm prior; nam iuxta priorem nihil speciale negaretur oculis corporeis, & cæteris sensibus præ intellectu creato entitatiuè naturali, respectu cuius est etiam Deus omninò inuisibilis per visionem naturalem. Scriptura autem, Concilia, Patres, & Theologi antiqui videntur intendisse negare aliquid speciale: quod iuxta posteriorem responsionem optimè stat, siquidem intellectus creatus naturalis nunc existens, aliisque similes eleuari diuinitus queunt ad visionem Dei, ad quam sic eleuari nequeunt oculi corporei de facto existentes, aliisque similes, neque itè cæteri sensus siue existentes, siue possibiles eiusdem conditionis ad perceptionem intuitiuam Dei. Ista interpretandi ratio satis est inter Theologos vsitata, eo quòd Patres rarò loquantur de possibilibus. Sic in pari causa, dum Scriptura vocat Deum inuisibilem ab intellectu creato non eleuato per gratiam supernaturalem, & indebitam, & dum Patres docent, nullam naturam creatam posse esse per se beatam, & impeccabilem, si rationalis sit, accipiuntur non improbabiler à grauibus Theologis de intellectu tantùm, & natura nunc existentibus, aliisque similibus, ideòque tentant, non repugnare intellectum creatum, cui connaturalis sit, imò debita visio Dei, & naturam creatam rationalem impeccabilem ab intrinseco. Et licèt Patres ex incorporeitate Dei deducant sæpe inuisibilitatem, ac imperceptibilitatem ipsius ab oculis, & sensibus corporeis, quin aliam subiungat rationem, deductio in subiecta materia, nullo laborabat vitio: Oculi enim, & sensus de facto existentes, aliisque similes supponebantur incapaces, vt re ipsa sunt, videndi, & percipiendi nisi obiecta corporea. Ad hæc; Theologi, qui post Valentiam scripserunt, etsi à ratione ipsam impugnent, abstinere à censura.

114 Nihilominus ego non subscribo possibilitati corporei sensus, qui valeat naturaliter percipere Deum abstractiuè, vel imperfectè, & diuinitus intuitiuè, vel perfectè. Nam licèt hæctenus assequutus non sim rationem, quæ contradictionis ostendat perspicuam implicantiã; quod etiam de se asseuerat expertissimus Theologus P. Franciscus Lugus supra, n. 18. Corcet me auctoritas Patrum, qui sincerè expensè videntur stare contra præfatam possibilitatem; detinet me etiam iudicium commune Theologorum, qui aut tacite, aut expressè refragantur eidem possibilitati; in cuius fauorem meditata argumenta in sect. 3. dissoluentur facillè ab adiuuente nouam repugnantiam rationem, aut traditas ab Authoribus antiquis, & recentibus, collectasque sedulo à nobis in quatuor sectionibus præcedentibus, causa non cadere sibi adhuc persuadente.

115 Hinc absolutè affirmo, Deum in cælo non conspiciendum ab oculis glorificatis, siue futuri
P. Gabr. de Henao, Emphyreolog, Pars II.

sint iisdem numero, siue diuersi ab habitis in vita mortali. Ita præter relatos S. Antonin. 3. p. Summæ, tit. 30. cap. 4. ante §. 1. Paludanus in 4. dist. 49. q. 1. Sorus q. art. & conclus. 2. Ambrosius Spiera in Quadragesimali de floribus Sapientiæ, serm. 32. p. & conclus. 3. Harphius lib. 1. Theologiæ Mysticæ p. 2. cap. 57. Coquæus in lib. 22. S. Augustini de Ciuitate cap. 29. Salmeron tomo 2. in Euangelia tract. 31. pag. 299. tomo 6. tract. 33. pag. 275. vocans *Sciolos eos, qui quibusdam paralogismis decepti existimarunt aliter*. Catharinus opusculo de bonorum præmio pronuntians, *esse valdè ineptum putare, posse Deum, idest; ipsam diuinam essentiam corporeis oculis cerni*. Hieronymus Columbus in Hierarchia Angelica, & Humana lib. 8. cap. 23. n. 4. Medina in 1. 2. q. & art. 3. alijque frequenter.

116 Locus Iobi cap. 19. à v. 25. aientis, *Scio enim, quòd Redemptor meus vniuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum saluatorem meum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur, & non alius*. Explicantur à S. Thoma, quatenus Iob non oculo carnis, sed in hac existens post resurrectionem visurus sit Deum oculo mentis: explicatur ab aliis, quatenus Iob corporeis oculis in carne rediuiua visurus sit Deum incarnatum, seu Christum Saluatorem suum. Consultantur eximij Interpretes Iobi Pineda, & Sanchez. Alia Scripturæ loca, quæ pro visione Dei ab oculis in statu mortalitatis solent opponi, reperiet lector proposita, & declarata à prælaudato Francisco de Lugo n. 2. & 3. n. 16. & 17. Adnotatum velim hic, Episcopum quendam nuncupatum *Seruum Dei* scripsisse, testibus Gennadio, & Honorio in libris de Scriptoribus Ecclesiasticis, *aduersus eos, qui dicunt Christum in hac vita degentem non vidisse carneis oculis Patrem, sed post resurrectionem: : : In qua scriptura ostendit: : : Dominum IESVM: : : semper carnis sue oculis & Patrem vidisse, & Spiritum Sanctum*. Sed addit Nolter Possseuinus, & benè, *si per oculos carneos ille intellexit humanum intellectum, rectè dicebat, sed cautiùs loquendum erat*. Luitprandus in Chronico anno Christi 902. meminit Serui Dei, & libri ab ipso compositi: Sed aliter ac Gennadius, atque Honorius. Ait namque Luitprandus; *Bonito de vinis sublato, sufficitur in sede Toletana Patriarchali Archidiaconus eius, Seruus Dei nominatus, opere, & nomine, qui librum scripsit, quòd Filius Dei Christus videat in cælo faciem Patris. Sedit annos septem*. Sic Luitprandus, qui Seruo Dei Antistiti Toletano volumen alterius Episcopi nominis eiusdem attribuit per errorem, cum Toletanum Antistitem referat ad annum 902. & Gennadius, qui viuebat circa annum 490. mentionem fecerit Serui Dei, & operis illius. Claruit Seruus Dei, de quo Gennadius, anno 480. vt notat Trithemius, & hæc in transcurso.

117 Prosequor iter. In admittenda potentia vitali materiali, quæ obiecta spiritualia creata naturalia posset etiam intuitiuè attingere ex se, & ex eleuatione supernaturalia; si naturalis esset in entitate, forsan aliquis nullum agnosceret periculum, cum sit res purè Philosophica: verùm & in hoc circumspectè procedendum est. Nam Paulus ad Colos. 1. v. 16. Angelos appellat *Inuisibiles*; & in Symbolo Nycæno dicitur *Deus creator visibilium omnium, & inuisibilium*; Est præterea apud Ecclesiæ Patres familiare *inuisibilium* nomine significare Angelos, & animas rationales; Sophronius in actione XI. Synodi VI. generalis, vocat expressè Angelos *Inuisibiles*,

approbatūque professio Sophronij in Actione 13. S. Chrysolomus homilia 22. in cap. 6. Genesis probat, Patriarchas antiquos, quibus Angeli visibiliter apparebant, non vidisse Angelorum substantiam, utpote incorpoream, *quo pacto enim (ait ille) videri posset incorporalis substantia?* Idem S. Doctor inquit homilia 25. in Ioannem, *quod sensui obiectum est, corpus est.* In Psalmum etiam 148. *Diuersa sunt creatura, & inter se substantiis differunt, hac quidem que videtur; illa vero, que sub aspectum non cadit; hac quidem plena est corporibus, illa vero est incorporea.* S. Damascenus lib. 2. de fide orthodoxa capite 12. asserit, animam rationalem *corporeis oculis secundum propriam sui naturam esse inuisibilem.* S. Gregorius Nyssenus oratione de mortuis, *expersem materia esse, cerni non posse, mente sola percipi, carereque corpore.* S. Basilius in lib. de vera Virginitate inquit, beatos spiritus tam Angelicos, quam Animasticos *non esse spectabiles corporeis oculis.* Incertus, sed antiquissimus Author Breuiarij fidei aduersus Arianos sic arguit, *Cum nec anima humana possit esse visibilis, quanto magis Deus in sua substantia? Sed ideo carnem assumpsit, que poterat videri, quia Deitas corporeis oculis non poterat intueri.* Sunt, qui timent, ne ex concessa possibili visione materiali obiecti spiritualis creati, facilis sit transitus ad visionem increati. Ita P. Ouiedus citatus in num. 32. sed, ut dixi in num. 56. ex vna non sequitur ineluctabiliter alia.

SECTIO IX.

Præstantissimum obiectum visionis corporeæ erit Christus. Vbi de pulchritudine corporis Christi.

118 **H**Uc vsque legi nullum, qui in beatis hominibus exercitium facultatis visuæ fuerit inficiatus omninò. Admittitur expressè à S. Augustino lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 29. & à Patribus aliis processu Exercitationis referendis. Religiosus quidam memoratus à Cæsario Heisterbacensi, & de errore reprehensus à Duuallio in Tractatu Nouissimorum quæst. 3. art. 1. pag. 543. nimium detulit Beatorum visu, dum eorum corpora vndeque, ante, & retrò, suprâ, & infrâ oculata fore, putauit. Sed, misâ hac ineptiâ, & ante quàm ad primarium obiectum, ac secundaria alia visus glorificati deueniam, oportet eius potentia vsum generatim stabilite rationibus, quæ etiam deseruiant ad externarum aliarum potentiarum actus comprobandos. Prima itaque ratio sit, Exercitium visus glorificati est eius vltima perfectio, ad quam suapte natura ordinatur: Ergo visu glorificato denegandum non est. Secunda, visus, glorificatus integer erit, & perfectus: Ergo habebit in Empyreo suas functiones, & oblectamenta; nam nec deerunt obiecta, circa quæ conuenienter, & delectabiliter versari possit. Vnde infert optimè S. Augustinus in fine epist. 112. *Si erunt ibi corpora, erunt, que videre possunt oculi corporales; nec ex parte mediij vllum impedimentum oberit.* Et sanè cum Empyrei regio interior, in qua credo extituros Beatos, sit lucida, & transparentes secundum omnes sui partes, nihil obstabit, ne videant obiecta debite approximata, seu quæ continentur intra spheram; ex qua emissæ ab ipsis species impressæ traduci queant naturaliter ad oculos. Quapropter in his fiet visio; quin opus sit multiplicare miracula. Quòd si beatus homo ascendat supra conuexam Empyrei superfi-

ciem, valebit miraculosè elicere visionem, vel non emendicatis speciebus ab obiectis, vel istis operantibus eas in distans, quin in medio; vel diffusis speciebus per vacuum, ita vt per creationem à Deo solo sine subiecto conferentur, si creaturæ adhuc vt instrumento repugnet assumi ad productionem, aut conseruationem alicuius accidentis non educti ex præsupposito subiecto. P. Salas tom. 1. in 1.2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 110. ait, nihil cogere ad affirmandum mutuum conspectum glorificatorum hominum, si extituri essent supra Empyrei conuexam superficiem. Sed me cogit ea ratio; quòd alioquin curia Cælestis esset quasi cæcorum Respublica. Quid enim interesset habere illæsam facultatem visuam, si eam nunquam exercerent in beatis sedibus? Vnde vel immortales homines includantur intra Empyreum, vel recurratur ad miraculum pro visione mutua.

119 Tertia ratio, homo glorificabitur non tantum penes animam, sed etiam penes corpus, & sensus; corporis autem, & sensuum glorificatio eò præcipuè dirigi videtur, vt ex decenti, honestoque sensuum exercitio sequantur purissimæ, castissimæque oblectationes. Quarta, par est, vt sensus, qui in hac vita societatem cum animo in passionibus, & tribulationibus subeunt, & qui instrumentum sunt virtutis, ac meriti, consortes sint animi, quoad gloriam, & oblectationes in altera vita, præmioque suo, & remuneratione non fraudentur. Ad id autem opus est, ne sensus maneant omninò otiosi, sed vt potius prodeant in operationes iucundissimas, ac decentissimas, rependente Deo tum molestas, & acerbas, quas homines pro ipsius obsequio in hac vita sustinuerunt, tum suaves, & voluptuosas, à quibus abstinere.

120 Quinta; Damnatorum hominum sensus multis affligentur modis,

*Nec mihi si lingua centum sint, orâque centum,
Ferreca vox,*

Omnia pœnarum percurrere nomina possim.

Ergo cum Deus non sit seuerior in punièdo, quàm in præmiando benignus, recreabit è contra beatorum hominum sensus magnis voluptatibus. Sexta proponitur à S. Thoma in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstioncula 3. his verbis. *Dicendum, quòd aliquem sensum esse in corporibus Beatorum omnes ponunt, alias corporalis vita Sanctorum post resurrectionem assimilaretur magis somno, quàm vigilia, quòd non competit illi perfectioni, eo quòd in somno corpus sensibile non est in vltimo actu vite, propter quòd somnus dicitur vita dimidium in 1. Ethicorum.* Hactenus Angelicus Doctor. Consulantur Tostatus ad c. 17. Math. q. 114. & 116. Lel. 1.3. de summo bono c. 8. Tanner. tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 4. n. 3. vbi rationes alias congerunt.

121 His præsuppositis, nobilissimum obiectum glorificati visus, erit Christi Domini sacra humanitas, secundum illud Isa. 33. v. 17. *Regem in decore suo videbunt oculi eius;* Et illud Apoc. 1. v. 17. *Videbit eum omnis oculus.* Nec non illud Iobi 19. v. 26. ac 27. *In carne mea videbo Deum quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt.* Quo testimonio vtitur S. Antoninus 3. p. sum. tit. 30. c. 4. §. 3. & hinc dixit August. in Manuali c. 26. Deum factum esse hominem, vt vterque sensus hominis in ipso beatificaretur, oculis cordis in eius diuinitate, & oculis corporis in eius humanitate. Consonat Idiota in Ps. 15. v. 20. *Felicitas nostra, inquit, cõpletur in visione, & fruitione humanitatis.* S. Ansel. in Elucidario, *O quam voluptatem visus ipsi habebunt! qui ita clausis, sicut apertis oculis videbunt, quibus singula mēbra, vt oculus*

Solis erunt, qui Regem gloria in decore suo cernent. Rursus in lib. de excellentia B. V. Mariæ cap. 9. Cum tam inestimabili dignitatis honore etiam in huius mundi squaloribus degens per pie Matris Dei merita humana natura sit exaltata, qualis quali gloria decorabitur, cum hunc ipsum fratrem suum eius omnipotentis Patri coequalem in sua maiestate regnantem aspexerit, eiusque regni coheres existens perpetua, & incommutabili glorificatione vultum ipsius presens constituerit. *Aduertat, inquam, aduertat que gloria, vel quod gaudium vel quæ inebriatio erit omnibus illis, qui in regnum beatitudinis assumpti Deum, Dominumque rerum omnium in sua carnis substantia sibi similem viderint.* S. Laurent. Iustinianus lib. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis cap. 23. *Delectabitur oculus in amabili Redemptoris aspectu, cum videbit Regem in decore suo gloria ornatum, ac diademate redimitum, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis sue.* Legantur Author libri de spiritu, & anima sub nomine S. Augustini, cap. 4. S. Iulianus Toletanus lib. 3. Prognostici cap. 60. Gerardus Zurphanienfis lib. de reformatione virium animæ cap. 24. lib. de spiritualibus ascensionibus cap. etiam 24. S. Mechthildes lib. 4. spiritualis gratiæ cap. 18. S. Antonius de Padua in serm. 1. de vno Martyre, Petrus de Alliaco in speculo considerationis cap. 5. num. 6.

122 Sed non patiar inexasata abire Guilhelmi Autifiodorensis Theologi antiqui, & grauis in Summa, cap. de Resurrectione quæst. 1. verba hæc: *Anima non indigebit sensu in patria ad cognitionem intelligibilem; sed propter aliud, scilicet ad videndum humanitatem Christi; terra enim illa melle, & lacte fluens, lacte humanitatis, & melle diuinitatis. Et habebunt oculi corporales gloriam suam in visione humanitatis Christi, sicut oculi spirituales in visione diuinitatis. Vita æterna, prout competit homini, non erit sufficienter in anima, imò pars erit in corpore, ibi enim videbimus, amabimus, & laudabimus etiam vocaliter, ut dicit Cassiodorus in Apocalyp. : : Et in Euangelio dicitur, Hæc est vita æterna, ut cognoscant te : : & quem misisti IESVM Christum. Et ita visio Christi, secundum quod homo, est pars vitæ æternæ, prout competit homini.* Annecto Autifiodorensis & Parisiensis postea Episcopi verbis breuiora alia, sed non minus significantia S. Theres. c. 28. suæ vitæ *Tantum dixerim, quamuis in cælo nihil aliud esset, præter pulchritudinem corporum glorificatorum ad recreandum visum, ingentissimam hanc esse gloriam, maximè videre humanitatem IESV Christi Domini nostri in cælo, ubi tanti boni datur plena fruitio.*

123 Mirum iam non sit, Apostolorum Principem prorupisse in illa verba, *Bonum est nos hic esse, cum prægustasset particulam vitæ æternæ videndo Seruatoris corpus claritatis dote perfusum in Thaborino colle.* De Petro ait V. Beda, homilia de Transfiguratione, *Glorificatam Christi humanitatem contemplatus tanto afficitur gaudio, ut nullatenus ab eius intuitu velit secerni.* Quapropter verissimè infert Remigius in Catena S. Thomæ ad cap. 17. Matthæi. *Si tunc Petrus sic accensus est, quanta erit suauitas, & dulcedo videre Regem in decore suo, & interesse choris Angelorum, & omnium Sanctorum?* Felicissimum certè erit, & beatissimum, videre Christum in patria, ut etiam infert Thomas Cantipratenfis lib. 2. boni vniuersalis cap. 54. Huc non ineptè transfero quæ de Christo viso in præsepio tradit apud S. Cyprianum Author sermonis de Natiuitate Christi, *Ornamenta, inquit, que decrant,* P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

etiamsi adessent, non haberent oculos inspectores, quia presentia paruuli sic eorum qui aderant Ioseph, & si quis fortè alius ibi erat, oculos occuparat, sic illuminauerat animos, sic corda illexerat, ut in summo bono omnium bonorum vnita collectio videretur, nec opus esset euagari, & mendicari per partes, quod simul in se vno fidelibus omnipotens infantia presentabat. Vel sola Christi humanitas visa in Emphyreo fati, superque esset ad occupandos Beatorum oculos totam per æternitatem, siquidem ea in stabulo tantam vim habuit. Pulchrè ad rem Petrus Abbas Cellensis lib. de panibus cap. 2. *In contemplatione IESV est refectio delicatissima, ebrietas vltima, quies abundantissima, deambulatio spariosissima, sanitas inconcussa, fortitudo robusta, omnium bonorum possessio, securavita beata.* Et ut addit Author sermonis de Ascensione inter opera S. Cypriani, *Omne desiderium Beatorum Christus presens implebit.* atque ut B. Maria Oegniacensis, à lumine corporis glorificati Christi capient Sancti in animabus fructum, & exultationem. Sic refert Iacobus de Vitriaco lib. 2. vitæ cap. 11.

124 Quòd si iuxta S. Brigittam lib. 4. Reuelationum cap. 70. *Christus tam pulcher facie erat, ut nullus videbat eum facie, qui non consolabatur in aspectu eius, etiamsi præcordialiter dolorem haberet. Iusti verò spirituali consolatione consolabantur. Sed mali à tristitia sæculi tanto tempore, quo eum videbant, releuabantur. Vnde & dolentes dicere consueuerant, Eamus, & filium MARIE videamus, ut saltem tanto tempore releuemur.* Rursus, si, ut ait S. Bernardus in sermone. 1. de omnibus Sanctis, ij, qui Christum sequebantur, *adhærebant ei affatu pariter, & aspectu illius delectati.* Et ut S. Hieronymus in cap. 9. Matthæi vers. 9. *Fulgor ipse, & Maiestas diuinitatis occulta, que etiam in humana facie (Saluatoris relucebat) ex primo ad se videntes trahere poterat aspectu.* Qui adhærebunt Christo Beati, eius iam immortalis, & speciosioris, ac splendorem quid scintillantis aspectu deliniti, & rapti? *Si enim in magnete lapide, & succinis hæc esse vis dicitur, ut annulos, & stipulam, & festucas sibi copulent, quanto magis Dominus omnium creaturarum ad se trahet cælicos? Non nihil immutauit in S. Hieronymi verbis. Appono alia S. Chrysofomi homilia 28. in Matth. Erant ei (Christo scilicet) affixi non pauci amantes, admirantesque ipsum, viderèque ipsum semper cupientes. Et certè quis ab authore talium signorum non inuitus recederet? Aut quis vel faciem solam aspicere, & que ipsum, ex quo diuina præceptorum instituta profluebant, ingenti desiderio non arderet? Nam ut in faciendis signis erat mirabilis, sic visu gratiosissimus traditur fuisse. Idque ipse Propheta significans multò ante clamauerat, speciosus pulchritudine super filios hominum.* Hæc de Christo in corpore mortali Chrysofomus, qui homilia 4. & 13. in Marcum putat habuisse aliquid in vultu diuinum, quod videntes homines sequebantur. Non ab similitè S. Hieronymus in epistola ad Principiam, *Nisi habuisset & in vultu quiddam splendorem, nunquam eum statim sequuti fuissent Apostoli; nec qui ad comprehendendum eum venerant, corruissent.* Eiusdem censure est Remigius in Catena S. Thomæ ad cap. 8. Matthæi v. 18.

125 Et ipse S. Thomas in Psalm. 44. vers. 3. inquit, *Illam pulchritudinem corporalem habuit summè, que pertinebat ad statum, & reuerentiam, & gratiositatem in aspectu, ita quòd quoddam diuinum radiabat in vultu eius, quòd omnes eum reuerbantur, ut Augustinus dicit.* Chaldæus Paraphrastes,

vbi nos legimus in præcitato Psalmo, *Speciosus formâ præ filiis hominum*, Sic vertit apud Augustinum Steuchum, *Pulchritudo tua, Rex Messia, maior, & excellentior est filiorum hominis, præstantior est tua forma omni humana forma.* Hadrianus Papa in scripto ad Carolum Magnum de Imaginibus appellat *Speciosam formam Domini, & Salvatoris nostri IESV Christi secundum carnem.* Sedulius lib. 1. Mirabilium diuinorum canit,

— *formâ speciosus amœnâ*

Præ natis hominum, cuius radiante figura

Blandior in labiis diffusa est gratia pulchris.

Apud S. Nazianzenum, Deipara in Tragædia Christi patientis vocat semel, & iterum formam ipsius raram, & ibidem ait,

— *lumen ô lepidissimum!*

O expetita, & singularis candidi

Oris venustas, nulla qua generis prior

Humani —————

Idem S. Nazianzenus oratione 2. de Pascha tradens restitutam Christo in resurrectione pulchritudinem, innuit habuisse eam prius. Origenes lib. 1. ac 6. contra Celsum affirmat, corporis pulchritudine præstitisse; in qua Iosepho Patriarchæ comparatur à S. Ildoro cap. 3. & 31. in Genes. Publius Lentulus scribens ad Senatam Romanum refert de Christo ut oculus testis (si huic epistolæ ab Eutropio, & S. Antonino transcriptæ, & alteri simili Pilati apud Egessippum fides sit adhibenda.) *Vultum habens venerabilem, quem intuentes possint diligere, & formidare.* Et postea in fine, *Speciosus inter filios hominum IESVS Christus MARIAE filius.* S. Athanasius lib. de Incarnatione Christi contra Apollinarem ait, *Neque enim pulchritudinem, vel gloriam corporis Dei fas est exprimi humano intellectu.* S. Anselmus indignari solebat prauis pictoribus, cum Christum Dominum informi figura pingi videret. Sic in lib. cur Deus homo, cap. 2. testatum reliquit. Salonius Viennensis Galliarum Episcopus explanatione Mystica in Proverbia c. 17. vers. 14. inquit, *In facie Salvatoris lucebat sapientia diuinitatis, quam ipse in carne apparens virtutum, & doctrina testimonio demonstrabat, & confirmabat.* S. Anastasius Sinaita lib. 4. de Passione, & impassibilitate Christi tradit, *Excellentem quandam virtutem emicuisse in facie Christi.* Lucas Tudenis lib. 2. aduersus Albigenes cap. 20. *Pulchritudine corporis indicibili floruit Deus, & homo filius eius, & inter ceteros quodam decoris præfulgebat insigni.* Consonant Philo Carpathius in Cantica cap. 7. vers. 6. Honorius Augustodunensis cap. 1. v. 16. S. Damascenus lib. 4. de fide cap. 17. narrat, *proditum esse, cum Abagarus Edesse Rex eo nomine pictorem misisset, ut Domini imaginem exprimeret; neque id pictor ob splendorem vultu manantem consequi potuisset, Dominum ipsum diuina suæ, ac viuifica faciei pallium admouisse, &c.* Fortè tantus hinc splendor non fuit permanens, sed transiens, ut cum Marci 9. v. 15. *Populus videns IESVM stupefactus est, & expauescunt, & accurrentes salutabant eum.* Stuporis enim causa, quam Euangelista silentio obuoluit, credi potest cum Francisco Luca, Cornelio, & Tirino splendor aliquis visus in facie Christi extranfiguratione adhuc durans; licet moderatiorem alium continèd enituisse in Christi oculis, haud secus (si fas est æquare iacencia summis) ac in Augusti, aliorumque Heroum, de quibus Cerda ad 1. Æneidos v. 595. credibile quàm valde sit.

126 Petrus de Natalibus lib. 3. Catalogi c. 228. loquens de bono Latrone tradit, occurrisse puero

IESV, MARIAE, & IOSEPHO pergentibus Ægyptum, ut eis substantiam auferret, visa verò Virginis mansuetudine, & pueri speciositate admiratus, substituit, & quasi diuinitus inspiratus hoc verbum protulit: *Non esse possibile puerum a b homine genitum tanta pulchritudine esse decoratum; & si possibile esset, ut Deus haberet filium, elegantissimum illum infantem diceret ex aliquo Numine generatum.* Igitur, & propter pueri speciem, & matris aspectum placibilem non solum ab eorum deperadatione abstinent, sed etiam eos in illa nocte in domum propriam introduxit, & necessaria ministravit. Addit Author lib. de vita Eremitica ad sororem cap. 48. inter opera S. Augustini, & inter S. Anselmi, Author Meditationis ad sororem de beneficiis diuinis part. 1. *Incalescens amore amplexatus est eum.* Et, ô, inquit, *Beatissime paruulorum, si aliquando se tempus obtulerit mihi miserendi, tunc momento mei, & huius temporis noli obliuisci.* Luitprandus in Aduersariis num. 137. scribit, *Sanctus Latro, (sicut legi in libris Gothicis Bibliotheca Fuldensis, in collectaneis S. Melantij, & in lib. de passione S. Serrani Archiepiscopi Toletani, & in lib. S. Ioannis Damasceni) dictus est Dimas, Ægyptius, Gentilis, qui Domina nostra cum Ioseph ingredienti Ægyptum spoliaturus eos occurrit, sed visa Virginis modestia, & pueri mira pulchritudine, mutato animo, illis inferniens viam ostendit.* Opinare, ut libuerit de hac historia; quam tamen non improbant alij apud Salmeronem tom. 10. in Euangelia, Tractatu quadragesimo, pag. 420. Mendozam tomo 2. in lib. 1. Regum cap. 4. annotat. 12. sect. 2. num. 13. Antonium de Quintana Dueñas in lib. de Sanctissimo nomine MARIAE pag. 278. Pozam in elucidario Deiparæ lib. 1. tractat. 13. cap. 2. & latius apud Raynaudum in opere erudito de bono Latrone cap. 1. & 6. Amadeus Franciscanus raptu 5. suæ Apocalypsis aliam valde diuersam narrat. Quicquid de vtraque sit, Aelredus Abbas homiliâ de IESV puero duodenni cogitandum proponit *quanta fuit eorum felicitas, quibus datum est, tot diebus, (quot consumpti sunt in itinere à Nazareth vsque ad Hierosolymam) videre faciem IESV, & mellifluous illius audire sermones, considerare in homine & puero signa quedam celestis radiare virtutis, & inter confabulationes mutuas mysterium sapientia salutaris inferere. Stupent senes, iuuenes admirantur, & suæ tunc ætatis pueri motuum grauitate, & sermonum illius pondere deterrentur.* Credo enim in illo speciosissimo vultu totam gratia celestis elegantiam refulsisse ut omnium in se conuerteret aspectum.

127 Sed quando huc feci non ingrati lectori, ut spero, digressionem, libet ipsum admonere de singulari quadam Eugubini interpretatione ad illa Genesis verba c. 1. v. 26. *faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Interpretatur itaque in hunc modum in Cosmopæia, *Accessit ergo filius, ac Verbum Dei ad creationem humanam in forma, imagine, habitusque humano, gerens speciosissimam, diuinissimamque formam, & incundissimam omnium humanarum formarum pulchritudinem superantem. Quam videntem, & intuentem generis nostris Principem, censendum est amore insanisse, Creatorémque omnibus faminis speciosorem pœne deperuisse. Hanc speciem, diuinamque pulchritudinem clementissimus, formosissimisque assumens, quam erat post multa tempora vsque ad carnem, & ossa assumpturus, creabat hominem largiens ei speciem hanc tantam ipse primus Archetypus speciosissimus, ipse, speciosissima prolis creator. Quanta qualemve credas fuisse primi hominis illius venustatē, quantum in ore decus, quas gratias infudisset*
Haftenus

Hactenus Eugubinus, cuius interpretationem sequutus est Hieron. ab Oleastro ibi, laudatque Iacobus Bolducius ib. 1. de Ecclesia ante legem c. 3. ac in c. 10. Iobi. v. 8. Et de pulchritudine Adami videantur S. Nyffenus in oratione Catechetica magna c. 6. Philippus Solitarius lib. 2. Dioptrae c. 6. insigniaque duo testimonia, alterum Chrysostomi, alterum Ambrosij adnotata à sapientissimo P. Ioanne Antonio Valazquez in Psal. 100. seu de optimo Principe lib. 2. adnotatione 13. quibus adiungatur aliud Philonis in lib. de Mundi opificio, ubi sic ait, *Ille primus homo terrigena princeps totius nostri generis; utraque parte præstantissimus, & anima, & corpore factus mihi videtur, longèque posteros suo antecellere utraque præstantia.* Obserueturque cum Eusebio Gallicano Feria 4. in cap. Ieiunij, *Si informitas Deo placuisset tam pulchra facie hominem non formasset.*

128 Adamus tamen non æquauit, nedum antecelluit I E S V M, ut opinatur Arriaga tomo 2. in 1. p. disput. 34. sect. 4. indicatque Caieranus in Psal. 44. vers. 3. quia aliòqui Adamus in Empyreo pulchrior apparebit, quàm Christus; qui tamen par est, ut secundum Paulum ad Colof. 1. vers. 18. *in omnibus primatum teneat.* Adami autem pulchritudo non minuetur post resurrectionem, neque post hanc aucta est Christi pulchritudo siue quoad integritatem, & debitam membrorum proportionem, siue quoad conuenientem colorem natium (quicquid aliter existimet Barradas tomo 4. in Euangelia lib. 8. cap. 11.) *Nemo enim putet, ut aduertit Senerianus adductus à S. Thoma tum in Cateena ad cap. 16. Marci vers. 12. tum 3. p. quæst. 54. art. 1. ad 3. Christum sua resurrectione sui vultus effigiem commutasse; sed mutatur effigies, dum efficitur ex mortali immortalis, ut hoc sit acquisuisse vultus gloriam, non vultus substantiam perdidisse.* Moueatur item, ne assentiar, quia Arriagæ opinatio non videtur conformis Patribus supra citatis, neque antiquis aliis recensitis à Poza lib. 3. tract. 11. cap. 8. Luisio Turriano p. 1. select. disput. 34. dub. vnico, Sandæo in Theologia iuridica commentatione 48. Soto maiore in Cantica cap. 1. vers. 16. Martinono tomo 4. disput. 13. sect. 1. ubi sapienter animaduertit, pulchritudinem Christi non fuisse mollem, & fæmineam, consistentem in venustate, & specie blandissima, sed virilem, & plenam dignitatis, ac Maiestatis. Legimus id ipsum in S. Brigitta lib. 1. Reuelationum cap. 51. Ruperto lib. 1. Comment. ad libros Regum cap. 26. quod ultra antiquas alias Christi imagines testatur noua illa apud P. Paulum Sherlogum tomo 3. ad Cantica, Antonium de Escobar volumine 1. in Euangelia temporis, multòque magis eius prototypon extrans in Collegio Vallisoleitano Societatis Iesu, sub S. Ambrosio Tutelari ex dono V. Virginis Marinæ de Escobar, cui I E S V S præbuit se adspèctandum quo vultu, & habitu inter homines verlabatur. Sed eius visionis fides qualis debeat esse, quousque summi Pontificis suprema accedat censura, norunt iam cuncti. Et hæc satis de pulchritudine Christi in vita mortali.

129 Ecquid verò dicemus de eiusdem pulchritudine in immortalis corpore, claritatis gloria supra Beatos omnes alios refulgente? Docemur à S. Petro in epistola cap. 1. v. 12. ex interpretatione Glossæ ordinariæ, & S. Thomæ Angelos desiderare intuitum Christi intellectualem. Quid ni & homines felices desiderabunt intuitum non solum intellectualem, sed etiam corporalem? O quantum gaudebunt, cum toties perspiciant Regem suum quoties vo-

luerint? Quid si ipsos alloquatur is, cuius in labijs diffusa est gratia, & cuius verba æternam inspirant vitam; ut piè contemplantur Ioannes Nider c. 10. super decimum præceptum Decalogi. Chararinus in opusculo de Bonorum præmio, & Dominicus Sotus in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 5. Intenti proculdubio omnes simul ora tenebunt. Nam vel in statu vitæ mortalis erant verba illius mirabiliter gratia plena, *cunctisque ad audiendum suauia.* Sic Eusebius Gallicanus homiliâ in Dominica 4. post Epiphaniam, & similiter Abulensis in Mathæum cap. 8. quæst. 2. cap. 10. q. 14. Et S. Theresia cap. 37. suæ vitæ aiebat, nihili se pendere omnes alias voluptates præ ea, qua deliniebatur vel vno ex verbo audito à Christi suauissimo, diuinòque ore. Qui ista attentus meditetur, comperiet pronuntiatum sine exaggeratione à S. Augustino in Manuali c. 15. *Si quotidie oporteret nos tormenta perferre, si ipsam gehennam longo tempore tolerare, ut Christum in gloria possemus videre :: nonne dignum esset pati omne, quod triste est, ut tanti boni, tantæque gloria participes haberemur?* S. Chrysostomus parænesi 1. ad Theodorum lapsus loquitur eodem ferè modo; ponderatque ibidem, *pulchritudinem, formositatem, gloriam, maiestatem, magnificentiam Christi regnantis in cælo excedere sermonem omnè & mentem.* S. etiâ Laurentius Iustinianus in ferm. de Ascensione piissimè cogitat, *Angelos delectabiliter intueri, in Empyrea aula, humanitatis Christi elegantiam, præclaræ formam, radiantem faciem; imperiale decus, & honorabilem statum.* Quippè, ut ait S. Augustinus adductus à Sandæo supra, *pulcherimus est, ac videtur etiam I E S V S Christus diligentibus illum, ac summam oris dignitatem, & maiestatem spectantibus.*

SECTIO X.

An cuncti beati homines conspiciant semper humanitatem Christi

130 **S**otus ubi supra respondet, *sive hoc fiat ex natura oculi, & luminis, siue supernaturali virtute piè tamen credendum esse, omnes semper visuros Christi humanitatem.* In eadem sunt existimatione Richardus in 4. dist. 49. art. 4. quæst. 7. ad 4. Bassolis quæst. 2. art. 3. Maior quæst. 14. in 5. conclusione Reginaldetus in speculo finalis retributionis p. 2. in 4. gloria corporis, fol. 114. Nider c. 6. super decimum præceptum Decalogi, Medina in 1. 2. quæst. & art. 3. in solutione ad 3. arg. de visu Pefantius in 1. 2. quæst. 4. a. 6. d. 6. Suarez tomo 2. in 3. p. disput. 47. lect. 6. v. *occurrit autem,* in fine. Gregorius Ruiz in 4. controu. 131. titulo *ad argumenta respondetur,* ad 3. Roa cap. 7. de statu Beatorum in cælo, Drexelius p. 3. Aternitatis lib. 2. c. & §. 1. Bonacina in 3. p. disp. 3. quæst. 5. puncto 4. §. 1. proposit. 3. Ioannes Gerson ferm. in solemnitate omnium sanctorum parte 2. fol. 248. Tannerus tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 4. n. 24. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 37. lect. 1. à n. 3. Ex his Authoribus aliqui tantum asserunt, nullam distantiam impedire visionem in cælo; quòd si respectu alicuius obiecti, maximè respectu humanitatis Christianæ, nemo non concedet.

131 Confirmatur primò ex Bassoli, Nyffe, & Henriquez citandis n. 26. Exercit. 32. qui aiunt, posse in oculo glorificato cõseruari species visibiles distante valdè obiecto, imò & non existente: Ergo

etsi discedat Christus paulisper à suo throno, Beatis immotis, aut etsi discedant hi à suis mansionibus, immoto illo, poterunt conseruari species, eritque æquum conseruari, ne vel breui tempore intermittatur visio obiecti ad eò conducentis ad beatitudinem accidentalem. Secundò ex Nicolao de Lyra in cap. 7. Actor. v. 56. affirmante, *esse in potestate Christi, quod corpus suum sic videatur à longè, sicut de propinquo. Et fortè idem est de alio corpore glorioso, quia totaliter est anima subiectum. Propter quod videtur, quòd ad nutum eius possit immutare visum indifferenter à longè & propè.* Suarez suprà v. sed quomodo nullatenus dubitat de corpore saltem Christi, quin quatenus est obiectum visibile, habeat efficaciam immutandi potentiam visiuam ad quamcumque distantiam: Ergo si eam habet, credibile est, reducendam in actum respectu visus glorificati. Arriaga cum Parisiensi, & Tannero similem efficaciam concedit, cuius corpori glorioso ad producendas sui species in quacumque distantia, & tam claras, ac si esset propinquum: neque propterea sequetur deceptio aliqua in visu; nam licet hic videat æquè clarè, & distinctè corpus gloriosum valdè remotum, ac si esset proximum, tamen visio representabit ipsam distantiam.

132 Tertiò ex Amadeo Franciscano, qui raptu 8. suæ Apocalypsis speciatim notat, Christum & Sanctissimam Matrem *semper se mutuo cõspicere, sicque incedere per Empyreum cælum, ut nunquam vultum suum à vultu Maris Dominus auertat.* Quartò ex Gersono, Tannero, Bonacina, & Arriaga suprà, putantibus non improbabiler, humanitatem Christi replicandam circumscriptiuè variis in locis Empyrei, vt ab omnibus Beatis simul, & eodem tempore videatur. *Sicut enim de fide est, ait Bonacina, eandem Christi humanitatem infinitis ferè locis presentem sacramentaliter constitui, vt homines in hac vita mortali degentes reficiat, recreet, & pascat: ita à veritate alienum non videtur, presentiam Christi circumscriptiuam multiplicari ad sanctos omnes suo conspectu iugiter recreandos.* Hæc vero similiter mouere quem possunt vt adstruat Beatos, si velint, intuituros semper corporeis oculis Christum Dominum. Sed tamen Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. num. 112. dubitat, an cum se conuertent ad videndos alios, videant quoque Christum: Arriaga etiam dubitat, quando Christus, aut Beati moueant se huc, & illuc intra Empyreum. S. Thomas & Scotus adducti n. 59. Exercit. 23. innuunt, inconueniens non esse, si Beati discedentes à suis sedibus intermittant visionem materialem Verbi incarnati.

133 Ego pro comperto habens, fore frequenter eo in situ, ex quo videre queant: & rursus impossibile non esse, quòd semper intueantur, quantumuis deserant suas sedes ad tempus, relinquendo indecisum, quid actu fiet, non enim facillè admittenda sunt miracula, nisi in sacris Litteris, aut Patribus aliquod elucefeat fundamentum. Quod quidem non apparet in presenti. Nam testimonia proposita in num. 121. non deprædicant visionem humanitatis Christianæ in cælo vt nunquam interrumpendam. S. Damascenus, qui Patribus ibi recensitis addi potest, dum lib. 4. de fide cap. vlt. inquit, *Qui bona egerunt, fulgebunt sicut Sol cum Angelis in vitam æternam cum Domino nostro IESU Christo, videntes ipsum semper, & visi, & inaccessibili, quia ab ipso est, lætitia perfuentes, vel loquitur de visione continua Christi, quâ Deus, & non quâ homo, vel loquitur de visione continua moraliter*

Christi, quâ homo. Antiquus Author sermonis de cæna Domini inter opera S. Cypriani in verbis exaratis in num. 11. Exercit. 24. dum ait, *Summi Sacerdotis, nempe Christi, presentiam prolaturam se palam conspicabilem, intelligendus venit non secus ac S. Damascenus; nisi magis placeat interpretari, quatenus presentia Christi quâ homo, sit quidem ex se omnibus Beatis hominibus conspicabilis, non tamen semper actu conspecta, vel ob distantiam, vel ob recessum siue Christi, siue Beatorum à Theatro Empyrei.*

SECTIO XI.

An Beatis, si prædicti supponantur speciebus impressis, quibus semper intueri valeant Christi humanitatem, liberum adhuc sit continuare, vel non continuare eius visionem?

134 **P**RO necessitate continuandæ visionis militant hæ rationes. Prima, quia visio obiecti ad eò delectabilis est magna perfectio, insigniterque conducens ad beatitudinem accidentalem, vt constat satis ex præcedentibus: Ergo, si Beati instructi sint speciebus ad eam efficiendam, & continuandam, non poterunt suspendere influxum, & conatum in ipsam. Confirmatur; humanitatis Christianæ vt existentis visio intellectualis, siue in Verbo, siue extra Verbum, non poterit suspendi à Beatis, eo quòd inter obiecta secundaria spectantia ad beatitudinem accidentalem intellectus, est obiectum maximè appetibile, vt videatur: Ergo similiter suspendi nequibit materialis visio eiusdem humanitatis.

135 Secunda, quia non continuandi visionem hanc nullatenus finis apparet; & aliunde neque continuatio pariet fastidium, neque interruptio nouam voluptatem. Etsi enim, vt scribit S. Basilus serm. 1. de Ieiunio, *Nihil tam desiderabile, quam voluptas interposita, ac minimè continuata. Nam ea, quorum rarus usus, longè melius, dulciusque sapiunt.* Iuuenanis satyra 11.

Voluptates commendat rarior usus.

Et Theodorus Gazæus lib. de Mensibus cap. 16. *Eorum, quæ interuallo fiunt, si iucunda quidem sunt, iucundior est sensus, sin autem molesta, tolerabilior: id verum solummodò est in hac vita, in qua, vt bene Arriaga, sæpe obiecta etiam bona fastidium generant, vel quia homo defatigatur eis persuetando, vel quia aliarum rerum appetitus urget, vel quia minora apparent ea bona, quam initio. Hinc illud S. Thomæ in 1. Petri cap. 1. v. 4. *Quantumcumque homo sit fessus, tandiu possit in pulchro lecto iacere, quòd fastidiret.* Hinc etiam illud S. Cypriani in carmine ad Apostolatam Senatorem,*

*Denique si sedear, requies est magna laboris,
Si multum sedear, labor est; Maro namque
Poëta*

*Propæna posuit, Sedet, aterumque sedebit
Infelix Theseus*

Et vt dissimulem alia ex l. 2. Machabæorum cap. 15. v. 40. Aristotele lib. 7. Ethicorum c. 14. Maximo Tyrio dissert. 35. n. 199. dissert. 35. n. 204. Cassiodoro lib. 7. variar. epist. 36. Sancto Nysseno oratione 4. de beatitudinibus. Hinc tandem illud Sancti Bernardi in serm. de primordiis, mediis, & nouissimis nostris, *Sic se habent vniuersa sub Sole,*

*ut nihil sit in eis verè incundum, sed ab uno semper transire velit homo ad aliud, solaque vicissitudine re-
leuetur vicamque, ac si profiliat ab aqua in ignem, &
inde rursus in aquam resiliat, ut pote qui neutrum
ferre possit. Omnis siquidem laboris remedium alterius
laboris initium est. In altera autem vita cessant hæc
omnia, alioqui in ipsa visione, qua Deus in se
conspicitur, admittenda esset interruptio, ut vel
vitaretur fastidium, vel augetur voluptas. Certè
cum vicinum habeant permissa fastidium, nunquam
Deus videntis explet oculos: magis, magisque visus
experitur, & nouum dictu, præsens desideratur. Quæ
verba dedit nobis Encomiastes Imperatoriæ Ma-
iestatis humanæ sed cum fænore; eisque illustratur
locus ille Petri priori epist. cap. 1. v. 12. Inquem desi-
derant Angeli prospicere; Deum quippe Angeli, Sic
S. Gregorius lib. 18. Moralium cap. 39. Et vident,
& videre desiderant, & sinit intueri, & inuentur,
Si enim sic videre desiderant, ut effectû sui desiderij
minimè perfruantur, desiderium sine fructu anxie-
tatem habet, & anxietas pœnam. Beati verò Ange-
li ab omni pœna anxietatis longè sunt, quia nunquam
simul pœna, & beatitudo conueniunt. Rursus cum eos
dicimus Dei visione satiari, quia & Psalmista ait,
Satiabor, dum manifestabitur gloria tua. Consideran-
dum nobis est, quoniam satietatem solet fastidium
subsequi, ut ergo rectè sibi utraque conueniant, dicat
Veritas, quia semper vident; dicat Prædicator egre-
gius, quia semper videre desiderant. Ne enim sit in
desiderio anxietas, desiderantes satiantur; ne autem
sit in satietate fastidium, satiati desiderant. Et desi-
derant igitur sine labore, quia desiderium satietas
comitatur, & satiantur sine fastidio, quia ipsa satietas
ex desiderio semper accenditur. Sic quoque & nos eri-
mus quando ad ipsum fontem vitæ venerimus. Erit
nobis delectabiliter impressa sitis simul, atque satietas.
Sed longè abest ab ista siti necessitas, longè à sa-
tietate fastidium, quia & sientes satiabimur, & sa-
tiati sitemus.*

136 Tertiâ; Beatus non poterit se præsentem occultare, ne sui gloriosa claritas, seu lux videatur ab alio Beato, quia talis occultationis nulla utilitas, nullus decens finis apparet, ut ponderant Toftatus ad cap. 17. Mathæi quæst. 129. Sotus in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 8. conclusione 2. Salmcron tomo 11. in Euangelia tract. 6. pag. 50. & Arriaga disp. 56. n. 42. Ergo neque pro suo libito valebit desistere à visione alterius Beati, & maximè Christi Domini, cuius ut obiecti speciebus instructa sit facultas visiva, ita clausis, sicut apertis oculis expedita, quemadmodum docet S. Anselmus allatus in numer. 37. Hugoque Victorinus apud Salam tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 14. sect. 16. num. 130. Et licet clausis oculis non esset expedita ad recipiendas species, his tamen semel acceptis, & conseruatis, nihil impedimenti esset, nisi sola Beati voluntas; ut ista verò impediatur visionem, ægrè assignabitur honestus aliquis finis, ex quo moueri possit.

137 Quarta; Species impressæ externis sensibus determinant ipsos naturaliter quoad exercitium percipiendi obiecta, quorum sunt species, ut experimur in vita mortali; neque est cur aliud opinemur de eisdem sensibus in vita immortalis. Ergo si Beatus habeat in visu speciem humanitatis Dominicæ, determinabitur naturaliter ad huius intuitionem. Quinta; Si Beatus intermittat visionem humanitatis Christianæ, non poterit postea redire ad eam visionem; nam cum postea non accipiat de nouo speciem, deperit excitatiuum, ex vi cuius

reuocetur ad visionem interruptam.

138 Pro libertate non continuandi visionem, faciunt sequentes rationes: Prima, quia in tali libertate maior perfectio elucescit; dominium enim erga aliquam operationem arguit maiorem perfectionem ex se, quàm necessitas erga illam, nisi necessitas compensationem accipiat ex alijs capitibus, quæ hic non se ostendunt. Vnde causæ primæ tribuitur modus operandi ad extra cum dominio immediato in entitates creatas, quas se sola, aut simul cum causis secundis producit. Tribuitur præterea per me Angelo ut obiecto in cognitionem, qua ab alio Angelo intimè præsentem cognosci potest; Angelus quippe Gabriel v. g. habet in sua potestate libera concurrere obiectiuè cum Raphaelè intimè præsentem ad cognitionem sui: Et saltem perfectior apprehenderetur Angelus ille, qui præfatam potestatem haberet. Certè defacto quilibet Angelus gaudet dominio concurrenti obiectiuè cum alio intimè præsentem ad cognitionem suorum actuum liberorum, etiam si horum speciebus ornatus sit alius Angelus. Hominibus etiam glorificatis conceditur in communi sententia apud Ægidium Lusitanum tomo 3. lib. 5. quæst. 4. art. 7. §. 5. numer. 27. ut, dum sunt præsentem alijs non glorificatis, queant se pro suo placito occultare, quam facultatem respectu aliorum etiam glorificatorum meditantur specialiter in Christo Toftatus quæst. 328. ad cap. 25. Mathæi, imò Ægidius supra n. 26. generatim in quolibet Beato. Et ea occultatio proveniet exinde, quòd Deus ad arbitrium Beati denegat concursum luci ad emissionem specierum; vel quòd ad idem arbitrium impediatur Deus in ipso Beato redundantiam lucis ex animæ gloria, cui aliàs conaturaliter debetur, & tribuitur moraliter tanquam causæ, cum tamen à solo Deo ut causâ physica producat, & prior oculationis modus conformior est S. Augustino dicepti l. 22. de Ciuitate Dei c. 19. *Claritas in Christi corpore, cum resurrexit, abscondita fuisse potius, quàm defuisse credenda est. Non enim eam ferret humanus, atque infirmus aspectus, quando ille à suis ita deberet attendi ut posset agnosci.* Multorum tandem opinio est, Deum concurrere in visionem beatam liberè, non solum per modum causæ primæ, & vniuersalis, sed etiam per modum obiecti, & causæ particularis motiue. Imò sunt, qui velint, admissa adhuc in intellectu Beati specie impressâ immediatè repræsentatiua virtualiter diuinæ essentia, pertinere ad huius perfectionem, ut nequeat illi præstari concursus Dei ut causæ primæ in visionem, nisi volente Deo liberè tam ut causâ primâ, quàm ut obiecto terminatiuo; sicuti species impressæ Angelis ab initio creationis non vendicant ex natura rei concursum Dei ut causæ primæ in cognitionem actuum liberorum, nisi volente Domino actuum.

139 Secunda; quia si Beatus habeat permanentem in visu speciem humanitatis Christianæ, habebit etiam & reliquorum hominum glorificatorum, vel saltem supponitur habiturus. At visus non potest sine nouo, & ingenti miraculo prodire simul, & semel in visiones tot obiectorum: Ergo cum pro eius miraculi persuasione desit vrgens fundamentum, dicendum est, visum Beati non effecturum semper, & necessariò illas omnes visiones. Tertia, quia in alijs Beatorum sensibus erit vicissitudo actuum, ut tradam in sect. 2. Exercit. 32. Cur ergo negabitur in visu; Propendet Arriag. sup. n. 5. in posteriorè hanc partè.

140 Sed adductæ pro ea rationes non sunt magni momenti.

momenti: Ad primam responderi potest, fore quidem maiorem perfectionem in Beato, si species impressæ oculis dependerent in operando ab ipsius libito, & dominio; tamen non dari fundamentum ad maiorem illam perfectionem. Nam si species sint similes iis, quas nostri oculi mortales mutantur ab obiectis, non dependebunt naturaliter in operando ab arbitrio Beati; quare non nisi miraculosè impediuntur, ne determinent quoad exercitium, eo quòd Deus velit pro voluntate Beati conferre, vel negare suum concursum. Caremus autem fundamento solido, ut persuadeamus nobis hoc miraculum: & non minus ut putemus fore dissimiles, & ex se non determinantes quoad exercitium.

141 Ad secundam responderi potest, si Beatus habeat permanenter species humanitatis Christianæ, ut quocumque velit, & in quacumque distantia ipsam intueatur, non sequi habiturum etiam species reliquorum hominum glorificatorum; siquidem maior delectabilitas in visione humanitatis satis est pro discrimine; & satis etiam est, ut etsi Beatus supponatur habere species reliquorum hominum glorificatorum, & Deus paratus negare concursum ad illorum visiones iuxta placitum Beati, sic tamen non sit paratus negare concursum ad visionem humanitatis. Præterea nobis constare nequit, an actiuitas visus glorificati non sit tanta futura, ut non valeat absque nouo miraculo intueri simul, & semel ciues omnes cælestes. Et priori miraculo de permanentibus omnium speciebus concessio, admittetur non ineptè posterius de eleuatione supernaturali ad visiones simultaneas omnium; etiam si ad eas non valeret actiuitas connaturalis, qua gaudeat visus glorificatus: aliter enim satius esset non concedere species omnium permanentes sed dicere accipi à Beato, prout se obtulerit occasio volendi videre alium Beatum. Ad tertiam responderi potest, eandem esse difficultatem in cæteris sensibus externis, si suorum omnium obiectorum speciebus permanenter afficiantur: quod quia secus est, idèd in cæteris sensibus reperitur vicissitudo, & interruptio actuum.

142 Verùm, neque rationes pro priori parte propositæ conuincunt omninò intentum. Non prima, quia etsi humanitatis Dominicæ visio sit magna perfectio, & insigniter conducens ad beatitudinem accidentalem, cessatio tamen ab ea visione cum potestate continuationis, nihil ferè voluptatis diminuet. Sic etsi possessio loci debiti cuius Beato in Empyreo iuxta qualitatem meritorum pertineat ad beatitudinem accidentalem, nihilominus absque huius considerabili detrimento poterit Beatus discedere à suo loco, quia adhuc tunc retinet ius, & potestatem redeundi ad illum, quando voluerit. Simili modo explicat Arriaga disp. 21. num. 18. Cur Beati non decreuant, neque crescant in beatitudine accidentali, quoties intermittunt cognitionem obiecti creati magis delectabilis, ut se impendant cognitioni obiecti minus delectabilis, & è conuerso. Confirmatio facillè eleuatur, si intellectualis visio humanitatis habeatur in Verbo, cum enim indistincta sit à visione, qua Deus videtur, & hæc sit necessaria, ac inuariabilis, erit & illa. Si verò habeatur extra Verbum per specialem reuelationem, & illuminationem, imitabitur necessitatem visionis ad Deum terminatæ, ratione cuius confertur à Deo.

143 Non secunda, quia pro intermittenda visione humanitatis, honestus aliquis finis assignari po-

test, scilicet maior conatus adhibendus in visiones aliorum Beatorum, & sufficeret exercitium libertatis ex intentione gloriæ diuinæ, aut alterius similis boni honesti. Non tertia, quia neque Antecedens est certum, neque eo concessio adigimur dare manus consequentiæ, cuius vis eneruata iam est assignando vtilitatem, & honestum finem in impeditioe visionis attingentis humanitatem. Quòd si ab autoritate extet fundamentum, ut dicatur, vnum Beatum non posse alteri Beato præsentis sui aspectum denegare; nullum ab ea extat, ut nos fateamur, non posse suspendere intuitionem humanitatis, si eius specie ornatur. Non quarta, quia eleuatio sensuum externorum ad sublimiorem perfectionem in vita immortalis, præbet occasionem cogitandi species ipsis impressas dependentes fore in operando ab arbitrio Beati. Non quinta, quia excitatiuum ad visionem interruptam erit spiritualis cognitio, vel ipsius obiecti, vel speciei repræsentantis virtualiter illud.

144 Vellem de ancipiti hac quæstione nihil statuere. *Nec ideo tibi (optime lector) nihil collatum putarem. Nonnulla enim pars inuentionis est nosse, quod queramus, ut inquit S. Augustinus lib. 1. quæstionum super Genesim in proæmio. Sed quia vereor, ne si sæpe hunc modum scribendi seruem, vsurpet contra me aliquis illud Richardi Victorini lib. 1. de Emmanuele cap. 7. Quid prodest quæstiones mouere, quas nolis, aut non possis soluere. Nonne hoc est cisternam aperire, & sine operculo relinquere? Quid est ambiguitatis opacum, perplexionisque profundum argumentando ostendere, quam puteum effodere, vel cisternam aperire? Ad quæstiones ante propositas nullam solutionem reddere, sed quasi insolubiles relinquere, quid aliud est, quam cisternam aperire, & sine operculo relinquere? sed si ceciderit bos, aut asinus in eam, secundum legis præceptum dominus cisterna reddet pretium iumentorum. Sed quid est bouem, aut asinum in eiusmodi cisternam cadere? nisi simplices quosque dubitationis laqueos incidere. Ideo meum apponam iudicium in suscepta disquisitione.*

145 Dico itaque, Si Beatus præditus sit permanenter specie humanitatis Dominicæ, fore, ut saltem moraliter nequeat cessare ab illius visione, quæ, ut inquit Gilbertus Abbas sermon. 20. in Cantica, *verè efficax est, ac violenta, & intuentium in se rapit affectus.* Sumo aliquale indicium ex duplici exemplo. Et primum sit Angeli, qui in multorum Doctorum sententia, non potest physicè cessare à cognitione sui, eo quòd sit obiectum maximè coniunctum, & proportionatam proprio intellectui: Et licet secundum alios possit cessare, tamen aiunt, Angelum reuocari necessariò ad cogitandum de se, eo ipso quòd deponat expressum, & formale propositum auertendi cogitationem suam à se, & transferendi totam ad res alias; quo proposito deposito desinet, aut remittetur cogitatio de aliis; desinente autem, aut remissa ista cogitatione, redit necessariò cogitatio de se obrationem indicatam.

146 Secundum exemplum sit, Visionis, & amoris beatifici, ad quæ physicè necessitatus est Beatus, quin valeat physicè ab eis cessare, vel ob eam solam rationem, quòd infinita Dei pulchritudo visa non tantum allicit, sed etiam rapit necessariò ad continuandam visionem, & amorem. Si ergo hæc ita sunt, procul à vero non erit dicere, Beatum, si instructus sit specie, qua semper prodire queat

queat in visionem humanitatis, fore moraliter necessitatum, ut in eam prodeat, & nunquam intermittat, cum nullum obiectum magis proportionatum, nulla maior pulchritudo occupare possit facultatem visuam, & accidentali beatitudini deferuire. Quo ad hanc saltem necessitatem moralem inuestigandam conducunt aliquantulum allata exempla. Quoad necessitatem verò physicam, vel oppositam libertatem, discurret quisque, ut placuerit, dummodo cum S. Anselmo enarratione ad c. 17. Matth. dicat, *In illo superna beatitudinis regno sanctis omnibus ita resplendet unico, ac singulari splendore clarissima etiam humanitatis contemplatio, sicut Sol unica, ac singulari claritate superat omnia, qua corporeis oculis lucida videntur.*

SECTIO XII.

Nobilius obiectum visionis corporæ erit post Christum Deipara Virgo. Vbi de pulchritudine Virginis.

147 **I**Ta Petrus Damiani serm. 1. de Natiuitate Mariana, inquit, *Summa gloria est, post Deum, te videre, tibi adharere.* S. Anselmus in lib. de Excellentia B. V. **MARIÆ** cap. 9. cum ipsam Dominam, per quam tanta bona eis (nempe beatis hominibus) prouenerent, præ oculis habuerint iuxta Deum, quæ de suo utero Virgo filium peperit, residentem, & iure materno cælo, terreque cum eodem suo filio præsidentem, consideremus, qua exultatione exultabunt pro tanta gloria eius, quo honore subleuabuntur in tanta potentia eius. Omnis itaque creatura defert eis honorem, non solum quia videbunt naturæ ipsorum consortem esse suum Creatorem; sed etiam quia Dominam summam, & unicam dominatricem cæli, & terræ **MARIAM** ex his conspiciunt esse factam Reginam Angelorum. S. Bonauentura in speculo Virginis lectione 6. *Gloriosum gloriæ MARIÆ privilegium est, quod post Deum maior nostra gloria, & maius nostrum gaudium ex MARIÆ est.* Rursus in soliloquio c. 4. *Quis cogitare sufficiat, quantum gaudium generat, MARIAM illam, inquam, matrem misericordiæ, & pietatis videre: : super omnem creaturam exaltatam, regnantem cum Christo in Trinitatis Palatio.* S. Brigitta lib. 1. Reuelationum c. 31. *Non est aliquod gaudium, quod non augetur ex Virgine, nulla delectatio, quæ non plenior sit, & perficiatur ex ea, & ex eius visione beata, quia ipsa impleta, & repleta est gratia, & ultra omnes sanctos.*

148 Dionysius Carthusianus de laude vitæ solitariae art. 29. *In regno cælorum MARIÆ presentia, & aspectus ineffabiliter auget accidentale premium Beatorum.* Idem in lib. de mutua cognitione Sanctorum in Patria art. 15. *Potissimè felicitas ista, quæ est accidentalis, & secundaria merces, consistit in aspectu humanitatis Christi, & omni pulchritudini eius interiori, & exteriori accidentali, quæ sola omnium Beatorum pulchritudinem vincit; neque cogitare, aut concipere possumus, quàm delitiosissimus erit iste aspectus: : Deinde beatitudo ista, & gloria in visione B. Virginis MARIÆ consistit; quæ Beatissima Virgo indicibili speciositate post Christum resplendet, omniumque Beatorum oculis gratissima, amabilissimæque monstratur ineffabiliterque delectabile erit videre mutuam dilectionem, delectationem, complacentiam, unionemque IESU Christi, ac Matris eius Virginis.* S. Bernard. Senensis tom. 4. serm. de exal-

tatione B. Virginis in gloria, art. & cap. 2. deuotè & copiosè explicat quàm ingentem accidentalem gloriam recipiant Beati ex contemplatione ac visione Deiparæ. P. Salazar tomo posteriori in Canticum Cantorum pag. 112. fultus S. Bernardini autoritate pronuntiat, *Quòd si data hypothesi, visio clara Dei esset impossibilis, Beati omnes propter obuios labores, & tormenta, & propter alia honestatis opera rectè gesta, benè secum actum, ac satis præmi collatum putarent, si ad solam B. Virginis contemplationem, ac visionem in cælo admitterentur.* Sic Illustrissimus Salazar, qui pronuntiatum istud sapienter accurat.

149 S. Dionysius Areopagita scribens ad S. Paulum, *Fateor (ait) coram omnipotentia Dei, & clementia Saluatoris, & gloria maiestatis Deiformis Virginis Matris eius, quoniam cum à Ioanne uertice & Euangelij, & Prophetarum, qui in corpore habitans quasi Sol fulget in cælo, ductus fui ad Deiformem præsentiam Altissima Virginis, tantus me immensus diuinus splendor circumfulsit exterius, & plenius irradiauit interius; tanta etiam in me odoramentorum superabundauit fragrantia, ut nec corpus infelix, nec spiritus posset tanta felicitatis insignia sustinere. Defecit cor meum, defecit & spiritus, tanta gloria maiestatis oppressus. Testor, qui aderat in Virgine, Deum, si tua diuina concepta mente non me docuissent, hanc ego Deum verum esse credidissem. Quoniam nulla uideri maior esse posset gloria Beatorum, quàm felicitas illa, quàm ego infelix nunc, tunc uerò felicissimus degustavi.* Hucusque S. Dionysius, qui ut refert Ioannes Iustus Lanspergius serm. 2. de Natiuitate Virginis; dum per quandam fenestellam quasi occultè uidisset **MARIAM** in oratione positam, & splendoribus diuinis rutilantem, obstupescens dixit ad Ioannem; *O quàm felix es tu qui paradysum habes in terris.* Legatur Amadeus Franciscanus raptu 8. suæ Apocalypsis. Fortè cum Areopagita uidit Deiparam, restagnauit in huius pulcherrima facie splendor eximius non quidem continuus, sed temporarius, ut posset cum hominibus conuersari: uti sibi persuadent Dionysius Carthusianus lib. 1. de laudibus Virginis art. 36. Viegas in cap. 12. Apocalypf. Comment. 2. sect. 3. Granadus tom. 4. controuerf. 2. de gestis vitæ Christi tract. 1. disp. 3. sect. & §. 2. à num. 34. Oliuetius Bonartius in cap. 39. Ecclesiastici v. 19. in cap. etiam 43. vers. 5. Daniel Malonius elucidatione in c. 11. Alfonso Paleoti de IESU Christi crucifixi stigmatibus.

150 Ob illum fulgorem radiantem in vultu iudicat S. Hilarius, **MARIAM** prægnantem fixo oculorum obtutu uideri aliquando non potuisse à S. Iosepho. Etenim explicans in alio sensu, quàm litterali, locum Matth. 1. v. 25. *Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum,* sic fatetur: *Dominum gloria habens in utero quomodo cognosceretur? Si Moyses cum Deo colloquens glorificata est facies, ut non possent intendere in eum filij Israël, quantum magis MARIÆ cognosci, vel intueri non poterat, quæ Dominum potentia in utero habebat?* Id ipsum legi in Euangelio Nazareorum tradit ex S. Chryostomo Hugo de S. Charo, extensèque expenditur à Richardo de S. Laurentio lib. 5. de laudibus B. MARIÆ, tit. de corporali pulchritudine MARIÆ, nec non lib. 12. serm. 1. de Assumptione, S. Vincentio Ferrerio serm. in Virginis Natiuitate, Ludolfo de Saxonia 1. part. vitæ Christi cap. 8. Ambrosio Spiera in Quadragesimali de floribus sapientiæ serm. 32. consideratione 2. conclus. 3. Martino Garcia in serm. 114. nec improbatum à Strabo in Glossa, Paschasio, Richelio ad cap. 1. Matth. v. 25. S. Thoma

S. Thoma 3. p. q. 28. art. 3. ad 3. Alensi 3. p. q. 21. membro 6. Melchior Inchofer in coniectatione pro epistola B. Mariæ, ad Messanenſes cap. 4. pag. 29. S. Bernardino Senenſi tom. 4. ferm. de Conceptione V. Mariæ art. 2. c. 1. pag. 109. Vincentio Regio lib. 1. Elucidationum Euangelicarum cap. 8. n. 24. in ſcholiis. Quod minus mirum apparebit conſideranti dictum illud S. Ioannis Euangeliftæ ad S. Mechthildem lib. 1. ſpiritualis gratiæ cap. 15. *Dum eſſem in terris, Genitricem Domini mei in tanta reuerentia, & honore habui, quod faciem eius nunquam perſpicere auſus fui.*

151 Ex his inferitur, quàm ſublimiter exiſtimare debeamus de facie Deiparæ iam immortalis; quæ, docente ſapientiſſimo Idiota in libr. de laudibus Virginis, ſua pulchritudine, & dignitate omnem mundi pulchritudinem vincit, Solem, Lunam, & Stellæ ſore lucis excedit. *Neque enim Sol perpetuò nobis ſplendet, cum contraria viciffitudine nox diei ſuccedat: nec ſemper Luna orbem illuminat, cum cælorum conuerſione noſter hic mundus certo temporis ſpatio tenebris obvoluatur. MARIA verò & Sole, & Luna, & aſtris illuſtrior ſuo lumine nulla ſui commutatione, ac viciffitudine, complet, ac ambit omnia, flammis luſtrat, luce veſtit; nec enim illi ſuccedit nox. O quantum erit gaudium cælitibus, Marianam venultatem, & radios ex Virgineo eiaculatos ore aquilinis oculis haurire! Implebitur proculdubio gaudium ſanctorum Angelorum, & omnium ſanctarum animarum ex pulchritudine eius, vt ad S. Brigitam lib. 1. Reuelationum cap. 31. dixit S. Ioannes Baptiſta. *Nulla enim ſic in terris gratia eius (nempe Solis Iuſtiæ) nulla ſic in cælis eius gloria eſt amiſſa, vt ponderat Richardus de S. Laurentio libr. 12. de laudibus B. Mariæ, & vt S. Ildefonſus ferm. 3. de Aſſumptione, *Nulla nobilior Dei Matre refulſit, nulla ſplendidior eâ proceſſit, quam ſplendor paternæ gloriæ ineffabiliter diuinitus illuſtrauit, quam virtus Altiffimi obumbravit, vt Virgo pareret, quam diuina gratia repleuit, vt Virgo conciperet, quam ſapientia Dei Patris præ omnibus elegit, vt placeret: & vt S. Epiphanius ferm. de laudibus Mariæ, *Solo Deo exceptio, cunctis ſuperior exiſtit, natura formoſior eſt iſtis Cherubim, Seraphim, & omni exercitu Angelico.****

152 Deipara, cum in terra degeret, maximè poſt aſcenſum filij in cælum, trahebat ſui vultus maiestate, & decore ab extremis orbis homines ad ſe inuiſendam. Ita Amedeus Epicoſopus Lauſannæ homil. 7. de laudibus B. Virginis hiſce verbis *Quis ergo non properaret, quis non curreret ab extremis terra, reuerenda Maiestatis decus aſpicere, & vultum omnimoda ſuauiſſime Imperiali etiam dignitate, & ſingulari pradiſtum poteſtate videre? Quippe nihil inueniebatur illi ſimile in filiis, & filiabus Adæ; nihil tale in Prophetis, in Apoſtolis, aut Euangeliftis, nihil illi ſimile cælum, vel terra dedere. Quis enim in nubibus aquabitur ei, aut ſimile foret Matri Domini inter filios Dei? Et vide, quàm recto ordine circa Aſſumptionem effulſit admirabile Nomen eius in vniuerſa terra, & fama eius celeberrima ubique diſſuſa eſt, prius quàm eleuaretur magnificentia eius ſuper cælos. Decebat enim Matrem Domini Virginem, & ob nati ſui honorem primò terris regnare, & ita demum cælos cum gloria ſuſcipere; dilatari in iſſimis, vt & ſuperna in plenitudine ſancta penetraret; tranſlata ſicut de virtute in virtutem, ſic à claritate in claritatem à Domini Spiritu. Igitur in carne præſens futuri regni primitias prælibabat. Hactenus Amedeus, cuius autoritate fatis apparent veriſimiles*

ex noſtra Hiſpania ad Virginem peregrinationes narrata à Flauio Lucio Dextro in fragmento Chronici, ſeu omnimoda hiſtoriæ, anno Chriſti 35. & à Iuliano Perez in Aduerſariis ad ſuum Chroniconum. 33. quæ licet fidei ſuſpectæ habeantur à Roderico Caro, approbantur tamen à Franciſco Bivarrio noſtroque Paulo Sherlogo in Canticum Cantorum volumine, ac veſtigatione 2. num. 55. tutuſus volumine 3. veſtigat. 37. numer. 21. Eufebio Nierembergio in libr. de affectu erga Deiparam cap. 9.

153 Si itaque cum futuri regni primitias prælibabat MARIA in corpore mortali, rapiebat ad ſui aſpectum longè diſſitas, & toto diuiſas orbegentes; qui rapiet cælicolas exaltata in immortalicorpore ſuper choros Angelorum ad Empyream Regiam? Vnde non immeritò dixerit S. Ignatius Martyr in epist. 1. ad S. Ioannem Euangeliftam, *Et hæc talia excitauerunt viſcera noſtra, & cogunt valde deſiderare aſpectum huius (ſi fas ſit fieri) cæleſtis prodigij, & ſacraſſimi ſpectaculi.* Rurſus in epistol. 2. *Quem enim non delectet, videre eam, & alloqui, quæ verum Deum de ſe peperit; ſi noſtra ſit fidei, & religionis amicus? Iuxta Amedeum ſuprà, *Mira pietate primitiæ Eccleſiæ prouiſum eſt, vt quæ Deum in carne hac præſentem minimè cerneret, Matrem eius viſu iucundiſſimo recreata videret. Quid enim tam incundum, quid tam decorum, ac delectabile, quàm Matrem Plasmatoris, ac Redemptoris omnium videre?**

154 Tanta fuit pulchritudo MARIÆ adhuc in terris, vt Authore Beda apud Catenam S. Thomæ ad cap. 1. Lucæ, verſ. 38. Gabriel Angelus *Stupuerit in Virginea forma.* Nec ſolùm ſpiritus Angelicos, ſed etiam diuinum prouocalle ad ſe intuendam, diſces ex S. Bernardo homilia 2. ſuper *Miſſus eſt*, ſic loquente, *Hic Virgo Regia gemmis ornata virtutum, geminòque mentis pariter, & corporis decore præfulgida, ſpecie ſua, & pulchritudine ſua in cæleſtibus cognita cali cinium in ſe prouocauit aſpectum, itavt & Regis animum in ſui concupiſcentiam inclinaret, & cæleſtem nuntium ad ſe de ſupernis educeret.* Diſces etiam ex Richardo de S. Laurentio libr. 5. de laudibus Mariæ, ſic circa principium ſcribente, *Incredibilis dicitur MARIÆ pulchritudo, id eſt, in ſuperlatiuo gradu virtutum omnium plenitudo.* Vnde *Iſaiæ 66. *Quis audiuit vnquam tale? Omniumque oculis gratioſa, & amabilis videbatur per humilitatem ſuam, quam reſpexit Deus, Luca 1. quia ubi amor, ibi oculus. Et nota quòd dicit, *Oculis omnium. Primò oculis ipſius Dei Trinitatis, qui eius humilitatem reſpexit, & ſpeciem eius deſiderat intueri. Vnde dicunt ei Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus Cantic. 6. *Reuertere, reuertere Sunamitis, vt intueamur te. Sunamitis interpretatur Mortificans, vel Mortificata. Hæc eſt MARIA:.. In hoc etiam, quòd dicitur, *Et intueamur te, & ponitur verbum plurale, notatur Trinitas perſonarum. Ideo dicit etiam ei ſponſus, Cant. 2. *vox tua dulcis ad audiendum, & facies tua decora ad intuendum. Secundò oculis Angelorum, & omnium ſanctorum, qui in eam, ſicut in Filium deſiderant intueri. 1. Petri. 1. *Non dico ſicutiſſimè. Tertiò oculis hominum. Creditur enim, quòd ferè nullus potuit eam intueri quandiu fuit in mundo, qui eam ſtatim non amaret, nunquam tamen fuit malè adamata. Hæc Richardus, quæ applicatione ad præſens inſtitutum non indigent, cum expriment appetè, quàm ſit in pretio apud beatos homines MARIÆ viſio. Colludit Alanus de Inſulis, tranſcriptus à Delrio in c. 6. Cant. ſect. 6. §. 4. Nam tribuens Beatiss illa verba, *Reuerte********

Reuertere, Reuertere, profert isthac ipsorum nomine, Reuertere, vt inueniamur 10; à dignitate Angelorum ad superexcellentiã iam beatorum spirituum, quia sicut in faciem filij tui desideramus prospicere, sic in specie, & pulchritudine tua vultus defigere volumus, & luce vultus tui illustrari. Inuenies alia similia in Ruperto lib. 6. super Cant. ad c. 6. v. 8. in Guiliel. Peryte apud citatum Delr. in c. 4. sect. 1. §. 4. circa v. 10. in Alb. Mag. Biblii de B. Virgine Maria, ad eundem locum Cant.

155 Nec sine causa id volunt ardētissimè Beati. Equis nãque poterit enumerare, cōcipere, aut effari, quam incōparabiliter, quã multipliciter, quã abundantissimè corpus Deifera Virginis, caro Principis vite, que Deū in se suscepit, vitãq; inchoauit, clarior, cãdidior, speciosior erit Sole etiã innouato: Certè tunc Sol, & Luna pulchritudinẽ, & splendorẽ Virgineã carnis Deificatã MARIÆ admirabimur, & eius cōparatione, nec stella splendebūt. Tunc per omnem amplitudinẽ Cœli Emphyrei serenissima Virgo MARIA splendidissimos suos inãficientissimã claritatis radios effudet, & sue fragrantia suauitatis vndiq; sparget, totãq; cœlestẽ patriã venustabit, ac delectabit, ac omnium animas in sui admirationẽ suspēdet; & nũc inuicem agit hæc omnia: Que facialiter intueri, sē sibiliterq; percipere, atque experimẽtaliter degustare, iucundissimũ prorsus est, & omnia gaudia mudi incōparabiliter vincēs. Non mea, sed Dionysii Carthusiani lib. 4. de laudibus Mariæ, art. 17. sũt verba, relictis multis aliis, ad quæ lustranda oculis inuito lectorẽ. Author vitæ B. Iuettæ apud Bollandum Nostrũ die 13. Ianuarij in actis Sanctorũ, & apud Manrique in Annalibus Cisterciensibus an. 1196. c. 3. n. 2. referens quandam Virginis apparitionem inquit, *Inestimabili decoris gratia transcendere videbatur omnem mundi pulchritudinẽ, vt merito nihil aliud possit estimari, quã illam esse, cuius pulchritudinem Sol, & Luna mirantur, Reginam cœlorum, Dominam, Matrem Dei, gloriosam Virginem MARIAM, cuius ad imperium, vt quidã ait, cœlestis Regia pēdet.* De aliis Deiparę apparitionibus mira cum pulchritudine, & claritate agit Discipulus in Promptuario Miraculorum B. Mariæ, exemplo 77. & duobus sequentibus, plenæque sunt Sanctorum historia.

156 Cōmendatũ Deiparę splēdorem nullatenus in Emphyreo obnubilabit, aut glorificatis oculis adimet Sol iustitię Christus. *B. enim Virgo, vt perbellè tractat Richard. de S. Laur. l. 1. de laudib⁹ Marię, c. 3. que verũ peperit Solẽ, lucet cũ filio, & quãto maiori dignitate rutilat fili⁹, tãto maiori dignitate splēdet Mater; que licet lōgè sit minor filio, sicut stella minor Sole, hoc tamen gaudet privilegio, quòd omnis anima Deo comparata suã reprimit claritatẽ, sed quia honor Filij, honor est Matris, in excellẽtia Filij lucet excellẽtia Matris, qua tantũ Filiũ meruit generare. Quòd designatur in hoc, quòd stella illa lucebat de die. Loquutus fuerat de stella, que apparuit Magis, quaq; cũ Sole lucebat cõtra naturã stellarũ omnium. Luna enim, & stella superueniente Solis lumine non apparent, sed absorbentur ab splēdore Solis. Hæc autẽ stella lucebat cum Sole, nec ad lumen Solis propriã claritatem amittebat, vt illius stellã, que peperit Solẽ, privilegiũ demonstraret. Nec mirũ si IESVS, & MARIA simul luceat in Emphyreo. Vna quippe est MARIÆ, & Christi caro, vnus spiritus, vna charitas, Vnitã diuisionẽ non recipit, non secatur in partes; Et licet ex duabus factũ sit vnũ, illud tamen ultra scindi non potest, atq; adeo filij gloriã cũ matre nõ tã cõmunẽ, quã eandẽ iudicare debemus. Vt benè Arnold. Carn. in tr. de laudibus Virginis. Taceat hic ergo, & contremisceat omnis creatura, & vix audeat aspiciere tanta dignitatis immensitatẽ: habitat Deus in Virgine, cũ qua vnus natura habet identitatẽ. Sic Petr. Dam. ser. 2. de Nat. Vt enim addit S. Epiph. ser. de laudibus Deiparę, *Stupendũ est miraculũ in cœlis Mulier gestãs lucẽ in vniũ: Virgo habẽs filiũ Deũ.* Et ob id dicit P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I I.*

xerat, S. Virgine adduxisse in stuporẽ exerciti⁹ Angelicos Similiter Arnold. sup. In supernis, & infernis admirationi est Virgo puerpera, stupent Demones, gaudet homines, in cœlo gloria Deo concinunt Principatus, & Potestates. S. Brig. lib. 1. Reuelat. cap. 31. *Angeli, qui habent oculos claros, luce illuminantur ex Virgine, & Demones non audent respicere in claritatẽ eius.* Quare non immeritò scripserit S. Greg. Thaumaturg. ser. 1. in Annunt. B. M. *Non solum admirationẽ nobis parit sanctissima illius in corpore pulchritudo, sed & virtutes animæ eius. Omnis enim pulchritudo ad Virgine cōparata, si credim⁹ S. Max. de laudib⁹ Virginis, deformitas est, omnis innocẽtia peccatũ. Et Petr. Dam. in ser. de Al. inquit, Sol lucid⁹ incãdescens ita sibi syderũ, & Luna rapit positionẽ, vt sint quasi non sint, & videri non possint. Similiter & Virga lesse veri prenia luminis in illa inaccessibili luce pralucens, sic vitrorumque spiritũ hebetat dignitatẽ, vt in cōparatione Virginis nec possint, nec debeant apparere.*

157 Adnotandũ hic est cũ nõnullis apud Piorũ in Corona Virginis tr. 1. c. 5. etũ Virgineo corpori in resurrectione accesserit mira claritatis dos, nihil tamẽ, quo demulceat Beatõrum in Emphyreo oculos, additum pulchritudinis cõsistentis in integritate, proportione debita membrorũ, & cõuenienti colore natiuo. Nã in statu vitæ mortalis fuissẽ maximè perfectum penes suã speciẽ, & sexũ, negari non potest sine temeritate, vt censet Suar. tom. 2. in 3. p. disp. 2. lect. 2. fuissẽ etiã præditũ honestissima pulchritudine, adstruit ibidem; imò habuisse summũ, & perfectissimũ in pulchritudine, quod potuit esse in mortali corpore fœmineo secundũ statũ viã, operante natura, tradunt Alb. Mag. in Mariali c. 40. S. Ant. 4. p. Sũmã tit. 15. c. 10. §. 2. Philipp. Abb. l. 2. in Cãt. c. 1. Dion. Carthul. l. 1. a. 3. de laudibus Virgin. qui lib. & art. 2. præsetat verba Henr. de Hassia satis similia. Concordant Gerf. in ser. de Concept. apud Salazariũ in defensione pro Deiparã Virgin. Cõcept. sine labe peccati c. 32. n. 13. Lãsperg. ser. 1. de Natiu. B. M. Amad. Franc. rapt. S. suã Apocal. Alan. Insul. in cãt. c. 2. v. 14. Pelbart. l. 5. Pomer. ser. de B. Virgine p. 3. a. 2. c. 1. & 2. ac 3. Raul. ser. 6. de Concept. B. M. Et inter Modernos Barrad. t. 1. in Euãg. l. 6. c. 9. Vicgas, Granad. cit. in n. 149. Spinel. de laudibus Deiparę, c. 5. Poza in Elucid. l. 3. tr. 11. c. 2. Bẽzon. in Magnificat l. 3. c. 3. 4. dub. 7. Sherlog. in Cantic. Canticorũ vol. 2. vestig. 2. n. 5. 4. Nicol. Sufius in disceptat. quodlibetica de pulchritud. B. V. Marię de Ruelas in integro de eadẽ re lib. Aloyf. Nouarin. in vmbra Virgineã à n. 240 vsq; ad 263. Ferreol. Locr. in MARIA Augusta Virgine Deiparã l. 5. c. 6. Iacob. Aluar. de Paz 3. t. de vita spiritali. p. 2. c. 5. medit. 6. pu. 2. Ioan. Rodolf. à Cordub. tom. 2. in lib. Reg. Instit. Mor. 24. n. 29. quod præstantissimũ opus iã prelo maturũ Author ipse religione, & amicitia cõiunctissimus, videndũ mihi permisit, Vincent. Reg. l. 1. elucidat. Euang. c. 2. in digress. mor. à n. 15. Lud. Vallerster p. 2. Onomatographiã p. 488. Placid. Nigid. in cãt. c. 1. v. 5. Ant. de Elcob. & Mend. vol. & l. 3. in Euang. SS. ser. 9. à p. 170. Ant. Balinghen tom. priori locorũ communiũ sacre Scripturæ. in MARIA c. 2. §. 5. Si ergo Deiparę corpus mortale eximã viguit pulchritudine, quin & sũma, quã in fœmina sit naturaliter possibilis, sit, eandẽmet ab immortalĩ iã corpore retineri, nec opus esse nouã superaddi, vt in naturali hac dote nulli fœminæ rediuiuã primas cedat Emphyrei Regina, humana natura venustas, primigeniã Eua correctio, mulierũ ornamentũ, pulcherrima pulchritudo omnium pulchritudinũ, & pulchrorũ omnium summũ ornamentũ; quibus insignitur titulis à S. Damasc. & Georg. Nicodemõ in orationibus de Natiuit. & Oblatione ipsius Virginis, *decora corpore, & animo fulgida, vt concelebrat S. Ildefonsus in serm. de Assumptione.*

158 Sed ramen P. Arriaga tomo 2. in 1. p. disp. 34. sect. 4.

sect. 4. censet Virginem, etsi valde pulchram, superatam tamen in ea perfectione ab Eva, & fortasse ab alijs fœminis. Quod etiam affirmat de Christo respectu Adami, imo & Absalonis. Mouetur tum quia si in Filio, & Matre, quam corpore filius retulit, ut inquit S. Ambrosius libr. 3. de Virginibus, fuisset tam eximia, & præcellens pulchritudo, Scriptores sacri, & prophani eam magis notassent. Tum quia Christo fuit simillimus vultu, & formâ Iacobus cognomento Iustus, ut testatur S. Ignatius Martyr in epist. 2. ad Ioannem, traditque Origenes libr. 1. contra Celsum, & S. Brigitta cap. 34. Reuelationum extrauagantium. Vnde Iudas militibus comprehensuris IESVM dedit speciale osculi signum, ne loco IESV caperent Iacobum, ut ait Salmeron tomo 10. in Euangelia tract. 16. pag. 177. Iacobi autem pulchritudo singulariter non commendatur ab Authoribus; nec posset Christus confundi cum Iacobo, aut non esse notissimus, si tam insigniter pulcher esset. Tum quia conueniens videtur, ne Christus habuerit insolitum quid, & rarum venustatis; alioqui hac magis, quàm vita, & doctrina putaretur homines ad se trahere, & allicere, *populus enim ea, que sensibus pulchra apparent, tantum suspicit, & admittitur*, sicut notat Procopius Gazæus in l. 1. Regum cap. 15. & sicut Curtius l. 6. historiæ Alexandri Magni c. 8. *in corporum maiestate veneratio est, magnorumque operum non alios capaces putant, quàm quos eximia specie donare natura dignata est.* Sed certe hæc motiua non sufficiunt, ut Christo, & Mariæ primatum pulchritudinis negemus. Non primum, nam etsi Euangelistæ nihil de ea scripserint, ut nec de alijs, quæ piè credimus; at Patres, & Ecclesiastici Authores, Lentulusque Gentilis, si ipsius Epistolæ præbeatur fides, silentio non præterierunt. Non secundum, quia ex eo quod Iacobus Minor fuerit Christo similis, infert potius Noster Cornelius in præludijs ad epistolas Canonicas, habuisse non vulgarem pulchritudinem; quicquid sit de causa signi exhibitæ à Iuda; aliæ propiores vero proponuntur à Salmerone, & Maldonato. Non tertium, nam ex Patribus relatis n. 124. sect. 9. constat, quanta vi pulchritudo Christi rapuerit hominum corda. Potuit quidem non adeo in admirationem semper concitare, ut quæ afflictionibus, ieiunijs, orationibus, peregrinationibus, ac labore docendi, moderata appareret præsertim apud eos, qui non vitilem & inaffectatam, sed fœmineam, & comptam æstimarent. Hinc Christus grandior ætate, scilicet quadragenario maior iudicatus fuit ab iis, qui dicebant, Ioannis 8. v. 57. *quinquaginta annos nondum habes.* Ita suspicatur Sandæus in Theologia iuridica, commentatione 48. & innominati quidem apud Maldonatum.

159 Maneat igitur firmum, Deiparam Virginem vincere cunctas fœminas pulchritudine carnis, quæ sunt verba S. Augustini, teste Pioræo in Corona Virginis tract. 1. cap. 5. Sistamusque iam calamum in multa alia, quæ ex Patribus decerpseramus, excurrentem, conscij ex S. Damasceno in oratione 2. de Natiuitate, *Virginem omnium encomiorum legem excedere, nec si omnes in toto orbe dispersa lingua in vnum coeant, eius laudes oratione consequi posse.* Conscij etiam ex S. Methodio in hom. de Purificatione, *Cuius opus humanum non est, eius nempe laudem quoque hominem excedere.* Sistamus itaque, muruantes à S. Anselmo lib. de excellentia Mariæ c. 8. verba illa, *Quid amplius dicere possumus, Domina? Immensitatem quippè gratiæ, & gloriæ, & felicitatis tuæ considerare cupientibus sensus deficit, lingua fatiscit.*

SECTIO XIII.

Visionis corporeæ obiecta Angeli in assumptis corporibus, & concines Empyreï in proprijs.

160 **M**agnam capient delectationem beati homines ab intuitu Angelorum in assumptis corporibus, pulcherrimè efformatis, siue ex materia Empyreæ, siue ex æreæ, de quo in exercitation. 26. Et in hoc sensu intelligendus est Sanctus Anselmus memoratus n. 37. Conspicient etiâ sua corpora glorificati homines non minori voluptate. Si roges, cernentne suas facies, & oculos? Respondet Nider cap. 10. super decimum præceptum Decalogi, fore, ut possint vbique, & semper; tum per species à Deo inditas, tum vtendo corporibus gloriosis aliorum, vel etiam manibus proprijs subleuatis ante oculos tanquam speculis mundissimis. Cum enim Beatorum corpora futura sint transparentia, & polita; possintque ipsorum animæ vt ad placitum corporibus suis, & speciebus sensibilibus, sit, vt subtrahendo, vel immutando queant facere illa terminata, & per consequens optima specierum receptacula, & sic videre eis situ opposita. Non absimiliter responder Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 114. propter dominium Beatorum in proprias species; quæ, vt placuerit, reflectentur à quolibet corpore; & plures in quolibet poterunt esse reflexiones specierum, quàm sint in speculis naturalibus. Iuxta hæc accipiendus est S. Anselmus, dum in Elucidario inquit de Beatiss, *suos oculos, suas facies cernent.*

161 Beatos Angelos, & homines mutuò se visuros intellectualiter, indeque ingenti lætitiâ afficiendos, & hanc fore vnam, & præcipuam ex accidentalibus perfectionibus beatitudinis suæ, docet elegantissimè S. Augustinus lib. 8. de Genesi ad litteram cap. 23. his verbis, *Creatura spiritualis, & intellectualis perfecta, & beata, qualis Angelorum est, quantum attinet ad se ipsam, quo sit, sapiensque, ac beata sit, non nisi intrinsecus adiunatur æternitate, veritate, charitate Creatoris. Extrinsecus verò si adiunari dicenda est, eo fortasse solo adiunatur, quod se inuicem vident, & de sua societate gaudent.* Hactenus S. Augustinus, cuius doctrinæ insistens S. Thomas 1. 2. q. 4. art. 8. tradit, societatem amicorum conducere ad beatitudinem, quæ erit in patria. Et meritò quidem; nam gaudium de felicitate est maius saltem extensiuè, quando eandem participant amici. Ipsa etiam Dei dilectio perfecta infert proximorum amorem, gaudiumque de communi prosperitate.

162 Externis etiam oculis, de quibus nunc à nobis agitur, conspicient se se mutuò homines glorificati. Ausculta S. Cyprianum in lib. de Mortalitate, *Patriam nostram paradisum computamus, parentes Patriarchas habere iam copimus, quid non properamus, & currimus, ut patriam nostram videre, ut parentes salutare possimus? Magnus illic nos charorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum frequens, nos, & copiosa turba desiderat, iam de sua immortalitate securæ, & de nostra salute sollicita. Ad horum conspectum, & complexum venire, quanta & illis, & nobis in commune lætitiæ est?* Rursus in epistola 56. ad Thibaritanos, *Qua erit gloria, & quanta lætitiæ admitti, ut Deum videas, honorari, ut cum Christo Domino tuo salutis, ac lucis æternæ gaudium capias? Abraham, & Isaac, & Iacob, & Patriarchas omnes, & Prophetas, & Apostolos, & Martyres salutare?* Clarius

Clarius de visione corporea loquitur S. Theodorus Studites serm. Catechetico 22. *Verum nos, fratres, etiam, atque etiam credamus & resurrecturos, & incorruptos futuros, & agnituros mutuo, non in corruptela, quibus predicti sumus, idiomatis, sed pulchritudine affecti incorrupta, secundum arcanam Dei voluntatem, uti & Maiores nostri in paradiso, qui & ante transgressionem se agnoscebant incorrupti, & post transgressionem aequè sub corruptelam subiecti. Sed hi aliter, aliter illi. Unde credendum, fore, ut fratrem agnoscat frater, liberos pater, uxor maritum, amicus amicum, addo, & Monachus Monachum, Confessorem Confessor, Comilitonem Martyr, Apostolus Coapostolum, cuncti cunctos; quo omnium in Deo latum domicilium sit; inter cetera beneficia, notitiam quoque inter nos largito.*

163 S. Damascenus oratione de iis, qui in fide migrauerunt, *Iusti quidem cum Deo agent, & inter se; peccatores uero in extremis locis, & inter se, ipsi quoque, non tamen mutuum se cognoscentes; nam & hac consolatione destituti sunt.* Ita ex S. Athanasio; qui in quaestionibus ad Antiochum (si supposititiae non sint) ait damnatorum animas apud Inferos non se agnoscere. *Nam iustorum animabus hoc bonum, scilicet agnitionem, Deus dono dedit.* Et statim in q. 23. rogatus, an damnati cognoscent se mutuo post resurrectionem, eo quidem pacto, ut discernantur qui eiusdem patriae, domus, & familiae sunt, & una intra orci carceres continentur? Respondet negatiuè, ut & Philippus Solitarius lib. 2. Dioptrae c. 14. lib. 4. cap. 2. & Anastasius Nicænus, vel Antiochenus q. 91. in Scripturam. Sed de hoc postea. Nobis modò satis est, si aliter censeatur de Beatis. De quibus S. Macharius senior homilia 34. *Quando uero corpora resurgent, quorum ante resurrexerint, & illustrata gloria fuerint animae, tunc illorum etiam corpora pari dignabuntur gloria, & illustrabuntur cum anima, quae ex hoc iam tempore lumine splenduerit, & gloria: Non se se prauo spectabunt oculo, quia sublati est nequitia; non est illic masculus, & femina, seruus, & liber. Nam omnes in naturam diuinam transmutantur, benigni, dii, & filij Dei facti. Ibi frater cum sorore sine ullo pudore tunc pacifice loquetur, omnes enim unum sunt in Christo, & omnes in uno lumine conuiescunt. Attentus erit alter in alterum, & interea confestim in ueritate fulgebunt, in uera contemplatione luminis arcani adeò multiplicibus figuris, multis, & variis splendoribus diuinis ornatos sese mutuo intuebuntur. Obstupescet unusquisque animaduersa alterius gloria, & exultatione indicibili exultabit. Inuenientur alij Patres apud Philippum Solitarium lib. illo 2. Dioptrae cap. 4.*

164 Beatorum reciprocos conspectus quantæ erit iucunditatis, nosces aliquatenus ex his uerbis Dionys. Carthusiani lib. de mutua cognitione Sanctorum in Patria art. 15. *O quam iucundissimum erit uidere beatissimorum Apostolorum uenustatem, excellentiam, & gloriam, Martyrum innumerabilium uictoriosum exercitum, Confessorum lucidissimam turbam, Virginum purissimam collectionem, totiusque cælestis curiae praclaram militiam, sapientissimam collectionem, pulcherrimam ordinationem! Deinde cum unum cinem cælestem in suo decore, & gloria cernere omne gaudium praesentis uitae transcendat, quam iucundum erit tam innumerabilem supernorum multitudinem in suo decore, & gloria feliciter sine fine inspicere? Videre glorificata corpora electorum in tanto splendore, ornatu, ac uenustate? In quibus omnibus erit etiam quaedam decentissima, ac delectabilissima pulchritudo, moralis uidelicet ordinatissima omnium*

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I I.

membrorum habitudo, dispositio, modestia, suae faceria, quae & in uultibus maximè apparebit. Erunt quippe in illis beatis hominibus uenustissimi mores, nec aliquod membrum sine prauo infallibilis rationis iudicio unquam mouebitur. Ibi erit omnium inuolabilis aeterna concordia, mutua complacentia, charitas perfectissima. Hæc Richelius; quibus nihil est, quod demerere possis, atque adeò non longa.

165 Uniformia sunt, quæ meditatur piissimus Cardinalis Bellarminus lib. 4. de aeterna felicitate Sanctorum cap. 5. addens, *Quantum latificat Sol unus ex ortu suo uniuersam terram! Quid igitur erit uidere simul innumerabiles Soles, non sola luce illustres, sed membrorum uarietate, & uenustate pulcherrimos? Neque in eo loco claudendi erunt oculi, ne fortè à nimio splendore ledantur; nam & ipsi oculi beati erunt, ac per hoc impassibiles, & immortales. Qui enim lumine gloria confortabit oculos mentis, ne uidentes Deum facie ad faciem opprimantur à gloria, idem etiam dote impassibilitatis confortabit oculos corporis, ut sine laesione cernant non Solem unum, sed innumerabiles. Tantum Bellarminus. Nec grauaor atterere alia ex S. Gregorio Nysseno in oratione de mortuis, ubi de beatis hominibus fatur in hunc modum: *Vna in omnibus diuina pulchritudo fulgebit, ad cuius exemplar initio formati sumus. Hæc autem est lux, puritas, immortalitas, uita, & ueritas, & alia eiusdem generis. Neque enim dedecet dici, lucisque filios, & esse, & uideri. Lucis autem, & puritatis, & immortalitatis nulla mutatio, differentiæ uero in eodem genere reperietur, sed una gratia in omnibus elucebit, cum filij lucis effecti fulgebunt ut Sol, quemadmodum uoce sua uerissima Dominus ipse denuntiat: cumque ex diuina promissione perfecti erunt, idemque sentient, una, eademque gratia in omnibus sic effulgent, ut proximo quisque suo latitiam impertiatur. Ex quo fiet, ut aliorum alij pulchritudinem contentes mutuis inter se gaudijs uicissim afficiantur; nulla mali, aut uitij, aut turpitudinis maculâ decus illud in deformem speciem commutante.**

166 Putabat Socrates, beatissimum fore uidere apud Inferos Minoem, Radamantum, Æacum, Triptoleum, conuenireque eos, qui iuste, & cum fide uixerunt, *Sin uera sunt*, ait ipse in Cicerone lib. 1. Tusculanarum quaestionum, quæ dicuntur migrationem esse mortem in eas oras, quas qui à uita excefferunt, incolunt: *id multò iam beatius est, te, cum ab iis, qui se Iudicum numero haberi uolunt, euaseris, ad eos uenire, qui uerè Iudices appellantur, Minoem, Radamantum, Æacum, Triptoleum, conuenireque eos, qui iuste, & cum fide uixerunt. Hæc peregrinatio mediocris uobis uideri potest? Ut uerò colloqui cum Orpheo, Musæo, Hesodo liceat, quanti tandem aestimatis? Equidem sapè mori, si fieri posset, uellem, ut ea, quæ dico, mihi liceret inuenire. Sic ibi Socrates; ex quo idem Cicero in Catone Maiore geminam ratiocinationem expressit. Iam uerò quid, par est, iudicemus Christiani melioribus instructi, de iucunditate prouentura in Emphyreo ex uisione, colloquio, & confortio tot præstantissimorum cælestium Conciuium? Dic obsecro. Ita S. Chrysof. parænesi priori ad Theodorum lapsam, si quis te in Theatrum induceret, ubi magna multitudo hominum sederet amicta stolis aureis, & in medio omnium ostenderet quemdam alium adornatum eximie gemmis, Regio uestitu insignem, coronam habentem in capite, deinde polliceretur te assumpturum in numerum eorum, num omnia faceres, quæ ipse iusserit? Euola nunc in cælos animo, in illud intende Theatrum, quod non coit ex huiusmodi uiris. Consensus est illic eorum, qui exuperant omne pretiū auri, lapidum pretio-*

forum, radiorum Solis, & omnia visibilis forma; non hominum solum, sed eorum, qui hominibus antecel-
lunt: De Rege ipso nihil satis idoneum dici potest,
adeò sermonem, & mentem omnem excedit eius pul-
chritudo, formositas, splendor, gloria, maiestas, magnifi-
centia. Tantùmne honorum à nobis ipsis submouebimus,
quo declinemus exigui temporis laborem.

167 Multa sunt, quæ de pulchritudine glorifica-
torum corporum digeri possent ex Patribus. Pen-
sum hoc accurandum aliis relinquo. Ad pulchritu-
dinem tria requiruntur iuxta S. Thomam 1. part.
q. 39. art. 8. & 2. 2. q. 145. art. 2. q. 180. art. 2. nempe
Integritas, Proportio debita, Coloris Elegantia.
Tria hæc conuenient in corporibus Beatorum *uaut*
pulchritudo minimi Sancti ad minus futura sit quin-
quagies, vel ferè tanta, quanta est modò pulchritudo
naturalis, cuiuscumque corporis etiam cælestis; quem-
admodum computat Nider cap. 6. super decimum
Præceptum Decalogi & B. Maria Magdalena de
Pazzis c. 18. vitæ editæ à Ioanne Baptista de Lezana
tantam fore adseuerat, vt nunquam à se posset red-
di eius ratio, aut comprehendi in hac vita. Ægi-
dus Lusitanus tomo, & lib. 3. de Beatitudine co-
piosus est in discutienda perfectione naturali quan-
titatiua, & qualitatiua glorificatorum corporum.
Illum adi, si cupis imbui pleniori notitia integrita-
tis, & debitæ dispositionis exituræ in ipsis; pauca
tamen aliqua, eaque selecta mecum obserua.

168 Coloris suauitatem in beatis hominibus
denegare videtur Philippus Solitarius lib. 2. Dio-
ptræ cap. 10. ac 13. & lib. 4. cap. 2. qui tamen mitiùs
accipi potest de colore ex imperfectione aliqua, aut
vitio, vel morbo naturæ, vt animaduertit Noster
Cerde in annotatione 653. ad librum Tertulliani
de Resurrectione carnis. Eodem pacto interpretan-
dus venit S. Athanasius q. 24. ad Antiochum, dum
reddens rationem, cur damnati non discernent in
Inferno, quinam eiusdem patriæ, domus, & familiæ
sint? inquit: *Non est in resurrectione discretio neque*
parui, neque magni, neque albi, neque fusci, neque ru-
bei, neque variæ sunt forma, seu species, sue persona.
Sic ibi S. Athanasius, quem transcripsit Anastasius
Nicænus, vel Antiochenus q. 89. Aliam etiam ex-
positionem subit, quatenus, scilicet, in resurrectione
omnibus damnatis communis sit idem specificè
color, eadem figura, & magnitudo. Pter interpretatio-
nem, si sermo esset de Beatis, non displicebit iis,
qui cum Soto in 4. dist. 44. quæst. vnic. art. 4. in fine,
Henriquez lib. vltimo de fine hominis cap. 26. §. 3.
Barrada tom. 3. in Euangelia lib. 9. cap. 14. Escobar
volumine 5. in Euangelia temporis pag. 159. Sala
suprà, sect. 13. n. 94. tenent, Æthiopes, & Indos ius-
tos non resuscitandos nigros, neque subpallidos,
eo quòd color hic, cum proueniat ex nimia Solis
adustione, tribuatur vitio naturæ; licet, vt inquit
S. Franciscus Xauerius lib. 1. epist. 5. *Indi, vipote qui*
natura nigri sunt, ceteris anteponant colorem nigrum,
& Deos atros esse arbitrentur. Sed frequens est, vt
Æthiops album deriderat, & loripes rectum. Poste-
rior expositio conformior quidem est contextui S.
Athanasij; sed æqualis omnium resurgentium ma-
gnitudo, & statura neque à S. Augustino lib. 22. de
ciuitate Dei cap. 15. neque à Theologis communi-
ter probatur. Similis etiam in omnibus color, &
figura, quoad lineamenta præsertim vultus, non ad-
mittitur à quinque relictis Theologis, neque ab
Scoto, Maiore, Palatio, & Ouando apud Pozam
lib. 3. Elucidarij Deiparæ tract. 11. cap. 7. qui vni-
uersim dicunt, colorem in vnoquoque Beatorum
corpore futurum esse secundum naturam mortalis

complexionis, id est, speciei, & intensiõnis, quæ ei
debeatur ex se, & quam haberet, quando non dege-
nerasset casu aliquo; vt vt sit, quis cui color antecel-
lat absolute; de quo certamine perbellè Mendoza in
Viridario l. 4. problemate 30. Vnde Sotus scribit,
Vnusquisque recipiet, quam habuit effigiem, ab omni
tamen deformitate puram, & collimatam: tales
erunt, vt possint dignosci, eos esse, qui in hoc saculo
vixerunt. Et similiter dicendum est de coloribus, non
enim necesse est, vt omnes rufi, aut albißimi resurgant,
sed ea erit colorum varietas, vt venustati, & pulchri-
tudini nihil officiat.

169 Neque ab antiquis id adnotari prætermis-
sum. Nam Prudentius canit in Apotheosi,

Et totus veniam, nec enim minor, aut alius, quàm
Nunc sum, restituar, vultus, vigor, & color idem,
Qui modò viuit, erit _____

Et alter Hispanus Poëta S. Orientius in commo-
nitorio,

Ora, color, sanguis, vena, cutis, ossa, capilli,
Vt nunc labuntur, sic iterum venient.

S. Clemens lib. 5. constitutionum Apostol. cap. 8.
excitandos nos, inquit, *tales, quales modò sumus præ-*
senti figura, nihil mancum habentes, nec corruptioni
obnoxium. S. Iustinus in responsione q. 60. Ortho-
doxorum, *Plures sunt causa, quam obrem oportet re-*
surgentes sua quemque resurgere forma, &c. Origenes
in Apologia Pamphili pro iplo, *Intelligendum est,*
hanc speciem, que nunc est in nobis, ipsam permanse-
ram etiam in futuro, plurima tamen immutatione in
melius, & gloriosius facta. Et postea, *Prior hæc species*
non exterminabitur, licet gloriosior eius effecta sit per-
mutatio, Sicut enim ipsius Domini I E S V, vel Moysi,
vel Elie species non erat alia in transformatione, quam
fuerat ante transformationem; ita non erit alia San-
ctorum species, etiamsi multò gloriosior fiat. Leges
eadem in Methodio apud S. Epiphanium hæresi 64.
in Victore Antiocheno ad cap. 9. S. Marci v. 2. S.
Augustinus epist. 59. in solutione quæstionis 8. et si
non vereatur concedere, Christum, post Resurre-
ctionem, mutasse ad tempus faciem quoad line-
amenta habita in vita mortali, addit tamen, reuocasse
postmodum. Et in lib. 3. de consensu Euangeli-
starum cap. 25. meliori iudicio mutationem illam
non concedit, vt nec Seuerianus iam adductus in
n. 128. nec S. Polycarpus, vt ex eius vitæ exemplari
Græco M. S. legitur apud Nostrom Petrum Halloix
cap. 4. ibi: *Addebat etiam, quomodo suscitasset eum*
Deus ex mortuis, & talem vidissent Discipuli susci-
tatum, qualem, antequam pateretur, viderant; nec S.
Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Ioannem cap. 35.
nec S. Athanasius adicitus à Suario q. 53. part. 3.
art. 2. in commentario; denique nec S. Hierony-
mus in cap. 17. Matthæi v. 2. Eademque est ratio de
Beatis aliis rediuiuis, quorum mortalia corpora ca-
ruerint vitio, & deformitate, quæ in statu immorta-
litate emendaretur, & corrigeretur.

170 Certè, cum glorificata corpora habitura sint
optimum temperamentum, erunt colorata pulcher-
rimis coloribus, & viuacissimis, vt tradit Paludanus
in 4. dist. 44. q. 5. art. 2. conclus. 1. & Harpius l. 1.
Theologiæ Mysticæ part. 2. cap. 56. *Etenim in ani-*
mabus salubris humorum complexio iucundam li-
neamentorum, & colorum speciem procreat, vt ex Ca-
rolo Marsupino confirmat Marcilius Ficinus in
conuiuio Platonis, oratione 5. c. 1. & docet Tul-
lius lib. 1. Officiorum hisce verbis, Venustas, & pul-
chritudo corporis secerni non potest à valetudine.
Item cum resurrectio, & dotes gloriose non tol-
lant, sed perficiant naturam, denegandum non est
corporibus

corporibus glorificatis quicquid pulchritudinis resplendet in aliis corporibus, & fuit in ipsis in statu vitæ mortalis; color autem est pulchritudo mixti omnis terminati, & ex humani temperamento resultat naturaliter. Quare non solum probabilis est, ut videtur Guilielmo de Rubione in 4. dist. 49. q. & conclus. 4. sed etiam certum, Beatorum corpora colorata fore; & præterea retentura in vultu figuram, & lineamenta aded similia habitis, ut per ea valeant dignosci, tamen si dotibus gloriæ augetur pulchritudinis perfectio; sicut è contrà, ex facie lineamentis visis in iuvene agnoscimus ipsum iam senem, licet non amiserit vultus venustatem.

171 Neque est, cur id ipsum non affirmetur de corporibus damnatorum: quibus non ad solatium, sed ad confusionem erit, quod dignoscantur tam in die magni Iudicij, quam vltra. Si enim in ætate iuuenili resurgent, cuius tamen flos, & pulchritudo per nebulam nigrantis ignis contenebrescet, ut cogitat Sotus supra quo censu exponi potest S. Hilarius cum in Psalmum 135. inquit de impijs, *Terreno, & indecoro corpore resurgentes*: rursus si reuiuiscant sine deformitatibus prouenientibus ex defectu, aut læsione membrorum, ut cum S. Thoma, Richardo, Angle, Palatio, Viguerio, Soto ipso defeniant Salas supra n. 95. & Granadus 2. p. controu. 13. de Nouissimis trac. ac disp. 3. n. 18. Dauallius tract. de quatuor Nouissimis q. 3. art. 1. in fine, curetiam non resurgent cum colore, figura, & lineamentis in facie referentibus habita in vita mortali? Et hæc satis de damnatis. *Neque enim fatigare nos debet incerta eorum habitudo, & pulchritudo, quorum erit certa, & sempiterna damnatio.* Quæ sunt S. Augustini verba in Enchiridio cap. 92.

172 De luce condecorante corpora gloriosa, & ea visu pulcherrima reddente, de aureolis etiam, quibus ornabuntur, fiéntque gratissima aspectui, dixi in alijs locis multa, & adiciam plura ante finem operis. Nunc verò tantum adnotabo cum maiori, & meliori Theologorum tam veterum, quam recentium parte, non solum fore lucida, sed etiam transparentia, & perua oculis; ita ut perfundantur luce in tota profunditate partium; sintque præterea traductiua specierum non minus, quam crystalus, aut vitrum. Hinc SS. Augustinus, Gregorius, & Laurentius Iustinianus ingentem meditantur voluptatem in visione internæ membrorum harmoniæ. *In ipsis interioribus visceribus* (addit Augustinus) *quia nullum decus modo videntur habere, ita pulchritudo rationis delectabit, ut omni formæ apparenti, quæ oculis placet, secundum mentis iudicium referatur.* Et procul esto, ut dicatur de externa, & interna glorificatorum corporum pulchritudine, quod de Alcibiadis externa scribitur à Boëtio lib. 3. de consolatione Philosophiæ, profa 8. *Quod si, ut Aristoteles ait, lynceis oculis homines viderentur, ut eorum visus obstantia quæque penetraret, nonne introspectis visceribus illud Alcibiadis superficie pulcherrimum corpus, turpissimum videretur? Igitur te pulchrum videri, non natura, sed oculorum te spectantium reddit infirmitas.* S. Oddo Abbas Cluniacensis lib. 2. collationum expendit, *corpoream pulchritudinem in pelle solummodo nunc constare. Nam si viderent homines hoc, quod subius pellem est, sicut lynces in Bæotia cernere interiora feruntur, mulieres videre nausearent.* S. Anselmus in carmine de contemptu mundi coludit,

Nunquid non hominem mulier de sede beata.

Expulit, & nostræ mortis origo fuit?

Sed facie clara satis est, & forma venusta,

P. Gabr. de Henao, Emyreolog. Pars II.

*Exteriora placent, dissonat interioris.
Viscera si pateant, pateant si cætera carnis,
Cernes, quas sordes contegat illa cuius.*

Verum tamen glorificatis corporibus inerit venustas non tantum exterior, sed etiam interior, & utramque conspexisse pariet ingentem oblectationem. *Perinde enim euenturum existimo, aiebat S. Chryostomus in Psal. 109. ac si multi Soles in calo fulserint, vel si frequentia fulgura, vel potius quodcumque dixerò, contendens ostendere illam pulchritudinem, minimè potero dicere pro rei dignitate. Sunt enim hæc omnia Exempla corporalia. Splendor autem, & quæ tunc illic futura est gloria, omnem eiusmodi pulchritudinem longo intervallo superabit. Non solum enim erunt ab interitu aliena, & immortalia corpora, sed tunc etiam induentur gloria ineffabili,*

SECTIO XIV.

Visiõis corporeæ obiecta Cælestes spheræ

173 **E**As inter prima, ut pote indistans ab ipsis Beatis, erit Emyrea. *Quid dicam de voluptate, quam capient oculi Beatorum ex conspectu totius illius amplissima Ciuitatis, quam Tobias, & Ioannes non habentes satis digna vocabula, quibus eius decorem exprimerent, totam auream & gemmis, ac margaritis, & lapidibus pretiosis ornatam esse dixerunt? Quid de celo nouo, & terra noua, quam Scriptura Sancta nobis promittunt post vltimi Iudicij diem, & de renouatione, & in statum meliorem commutatione totius rerum Vniuersitatis? Ista enim sicut nobis incognita sunt, ita nouo, & admirabili gaudio Beatorum oculos oblectabunt; cum eorum pulchritudo conspici cæperit.* Indigitant hæc verba suum Authorem, nimirum religiosissimum Cardinalè Bellarminum lib. 4. de æterna felicitate Sanctorum cap. 5. Germana sunt, quæ habent Seraphicus Doctor in soliloquio cap. 4. S. Bernardinus Senensis tomo 3. in Seraphico Quadragesimali serm. 40. p. 1. principali pag. 371.

174 Prætermittenda non sunt alia Guilielmi Parisiensis 2. partis de Vniuerso parte. 2. c. 78. *calum vltimum, cum tot splendebit, & decorabitur Sanctis, ac beatissimis Angelis velut gemmis inastimabili fulgore micantibus, & hominibus glorificatis, velut lapidibus pretiosissimis, coruscantibus, ac vernantissimis, ipsam Cæli stellatis pulchritudinem, & ornatam, tam multiplici varietate, ac luminositate Stellarum, & Luminarium tanto amplius superabit, quanto fulgores, & speciositates corporalibus antecedunt. Et apparebit, quod tunc, & in perpetuum magnificentissima gloria regni Regis Regum non solum incomparabiliter, sed etiam incogitabiliter superat gloriosa, vel ut verius dicam, exigua, exiliæque ministeria, vel potius seruitutes Regum terrenorum.* Addit cap. 80. *Ad Emyrei magnificentiam, & mirificentiam omnium terrenorum Regum palatia vix iuguria vilissima esse.* Imò cap. 81. maius quid audet. Inquit enim, *Quemadmodum aqua subtilioris substantiæ est, quam corpora natatiliu in ea degentia, similiter & aer subtilioris substantiæ est, quam corpora hominum, & aliorum animalium in aere viuentium, & inhabitantium: Sic fortassis verisimile videatur alicui cæli illius substantiam sublimiorem, ac subtiliorem esse corporibus glorificatis hominum glorificandorum.* Sic Parisiensis; de pulchritudine Emyrei reperies politissimam descriptionem apud P. Iacobum Saliannum lib. 3. de amore Dei c. 15.

175 Ego aliqua attingam ex Patribus, Procopius Gazæus in c. 1. Genetis v. 6. inquit: *Secundo die cælum, ut fieret, imperavit Deus, quod quidem constituit ad similitudinem primi cæli, quo opere nullum erat vel amari, vel pulchrius.* S. Basilius homil. in Exameron comparans Empyreum cælum cum sydereo ait; *Si sanctorum atria talia sunt, & Templi vestibula tantum reuerentia se aduentibus incutiunt, tantæve se attollunt mole, ut exuperantia sua pulchritudinis perinde ac intermicantibus fulgetris oculos mentis nostra perstringant: qualia, putas, ipsa sunt sancta Sanctorum? Ecquis tandem reperietur idoneus, qui intimas, penitissimæque ades templi audeat ingredi: Aut certe quis promerebitur spectator esse istiusmodi arcanorum, nec cuius explicabilium? Talium enim vel profectus vix ulli peruius est.* His S. Basilij verbis institisse videtur S. Gregorius Nyssenus oratione de vita Gregorij Thaumaturgi, *Si quis (ita Nyssenus) cælum suspenderit, eaque, quæ inibi sunt, ornamenta, & omnem creaturam animi oculo considerauerit, quacumque in his miracula comprehendere poterit, has nostræ patriæ reperiet narrationes, imò vero non ipsius patriæ, sed coloniam, quam à sublimiori vita reiecit, & relegati mundum præsentem nimirum assequuti sumus. Quod si talis est colonia, existimare oportet qualis sit ea vrbs, unde colonia deducta est: quæ sit in ea pulchritudo, quæ sit in ea Regia, quæ Beatitas illorum, quibus ea habitatio obuenit. Nam si ea, quæ in rebus creatis apparent, eiusmodi sunt, ut nulla oratione explicari, nulla ratione comprehendendi possint; quid de his existimandum est, quæ supra hæc sunt, quæ neque oculis comprehendendi possunt, neque auribus percipi, neque mentis, & intelligentiæ coniecturis, qualia sint, iudicari & existimari potest? Hucusque S. Nyssenus.*

176 Viso Romæ Theodorico Rege circumdato Romana curia, Senatu, & splendidissima pompa fertur dixisse S. Fulgentius, *Quam speciosa potest esse Hierusalem cælestis, si sic fulget Roma terrestris? Et si in hoc sæculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem; qualis honor, & gloria præstabitur Sanctis contemplantibus veritatem? Ita Author vitæ apud Suriium die 1. Ianuarij. Author etiam tractatus de conflictu Vitiatorum, & Virtutum cap. 26. inter opera S. Augustini ad eandem ferè considerationem nos excitat inquit, Si te ista delectant, quæ sub cælo sunt, si carcer ita pulcher est, patriæ, ciuitas, & domus qualis est? Si talia sunt, quæ colunt peregrini, qualia sunt, quæ possident filij? Si mortales, & miseri in hac vita taliter sunt remunerati, immortales, & beati qualiter sunt in illa vita ditati? Tam notum, quam verum est illud S. Gregorij Magni homilia 37. in Euang. Si considerentur, quæ, & quanta sunt, quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia, quæ habentur in terris. Hinc B. Maria Oegniacensis apud Iacobum de Virriaco lib. & cap. 2. vitæ, dicebat, *comparatione illius gloriæ, quam ego expeto, nihil prorsus est, vel æstimari potest omnis humana gloria, & prædicatio.**

177 Mendicorum panniculis, fordibusque ipsis viliora esse asseuerant Sanctus Chryostomus homilia 12. in Math. & S. Theresia cap. 38. suæ vitæ, si omnia ista, quæ cernimus, conferantur cum Regno cælesti:

— *Tellus, ipsi collata, sepulchrum est,
Et cæco spelunca sinu* —

Luce sapientissimè Baptista Mantuanus lib. 3. Sylvarum carmine Panegyrico in Robertum Sanleuerinatem. Et S. Paulinus in exhortatione ad coniugem suam.

— *Viris iustis
Sordent terrena, patenti cælestia.*

Castissima quædam femina aiebat apud S. Gregorium Turonensem lib. 1. historiarum cap. 47. *Respuo longè, latèque diffusa spatia terra, quia amanitatem paradisi Cælestis concupisco.* De Sancto Apollinari Episcopo & Martyre tradit S. Petrus Chylologus serm. 128. *Cælum suspiciens, carnem despiciebat, & terram.* Terrena quæuis procul dubiò, qui Empyreum mente lustrauerit, contemnet. Hac de causa S. Hieronymus in epist. ad Eustochium de custodia Virginitatis suadet ipsi, *ut ad paradysum mente transgrediatur, quotiescumque vana sæculi delectauerit ambitio, quoties in mundo aliquid viderit gloriosum.* S. Athanasius in Catena S. Thomæ ad cap. 18. Lucæ ver. 22. eodem intentus admonet Religiosos, *ne mundum despicientes putent grandia quidem abdicasse, quia tota terra est in comparatione cæli breuissima: quapropter si toti terra dominarentur, ei abrenuntiantes, nihil dignum esset in comparatione regni cælorum.* Hugo Etherianus c. 22. de animarum regressu ab Inferis, postquam sine furo dixisset, cæleste palatium adeò à mundialibus distare, *ut illius comparatione hæc lutulenta videantur, infestissime sic, Quisquis ergo illud adeptus fuerit, qua non erit dignus beatitudine? Utinam sint*

— *penna vol cres mihi,
Quæ celsa conscendant poli!
Quas sibi cum velox mens induit,
Terras perosa despicit* —

Ut decantat Boëtius lib. 4. de consolatione Philosophiæ metro. 1. qui lib. 3. prosa 8. vel de sydereo Cælo loquutus, *Respicite (clamat) cæli spatium, firmitudinem, celeritatem, & aliquando desinite vilia mirari.* Si terrena omnia, ut quæ vilia sint, in admirationem rapere non debent nostros animos, dum sydereæ spectemus; quanto minus dum recogitemus Empyreæ? *Decet enim præstantiorem esse aulæ Regali nitorem, in qua sicut vsus maior; ita splendor est, ut in simili causa aiebat S. Ambrosius lib. de Noë cap. 7.*

178 Sciscitatur Petrus Damiani, cur cum dicimus Pater noster, præsto subiungimus, qui es in cælis, & non potius, qui es in terris, videlicet quæ nobis notiores sunt, siue, qui es in aquis, aut in abyssis; cum ubique Deus sit, nihilque ab eius omnipotentia vacuum sit? Respondet scitè lib. 5. epist. 6. *Idcirco addimus, qui es in cælis, ut ad illam cælestem hereditatem se se noster animus erigat, atque in tam sublime germen adsitus, ut sit heres Dei, terrena qualibet ignobiliter non requirat.* Longè esset à requirendis terrenis, qui hereditatem adeundam in Empyreæ perspectam benè haberet; imò & qui solam ipsius Empyreæ materialem pulchritudinem. Hæc namque tanta est, ut si à n bis modò posset videri, nollemus comedere, nec bibere, uti expedit S. Vincentius Ferrerius serm. 4. in Dominica 1. Aduentus. Quapropter meritò S. Cyprianus de laude Martyrij alloquens Martyrem, inquit, *Quid tibi cum hac luce, cui lux aterna promissa est? Quid cum hoc vitæ, naturæque commercio, quem cæli amplitudo deposcit? Meritò etiam S. Simplicianum hortabatur Mater, ut fertur in Breuiario Romano die 22. Augusti, Nate, nate, memento aterna vitæ, cælum suspice, & ibi regnantem intueri; tibi enim visa non eripitur, sed mutatur in melius.*

179 Confines Empyreæ cenfeo aquas, quas supra firmamentum reliquit Deus in mundi opificio

cio. Illas intimè penetrandas luce diffusa; siue à cælo Empyreo, siue à sydereo, siue indira à Deo, nemo inficiabitur, qui mecum censeat. Nonnulli nec obscuri, neque ineruditi ea de causa superpositas sphaeris volubilibus credunt, vt Beatorum oculi ex earum intuitu recreentur. Ita ex Modernis Genescos Interpretibus Cornelius, Mercennus, Celada, quibus accessere Salianus in Annalibus die mundi 2. numer. 20. Granadus 1. parte tractat. 2. de opere sex dierum disputat. 3. section. 2. numer. 9. Ajunt enim relictas à Deo aquas naturales supra firmamentum, vt miris, ac variegatis reflexæ lucis coloribus, qui in aqua, velut in Iride apparent, iucundè pascit, & recreet Beatorum oculos. Trahunt huc illud Apocalypsis 7. vers. 17. *Quoniam agnus, qui in medio Throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum*: nec non illud eiusdem Apocalypsis cap. 22. v. 1. *Ostendit mihi fluuium aqua vina splendidum tanquam crystallum*. Fuere qui per Mare vitreum simile Crystallo Apocalypsis 4. vers. 6. denotatas purent aquas, vt refert Andreas Episcopus Cæleriensis cap. 10. in Apocalypsis cum autem illud mare esset *in conspectu sedis*, scilicet Empyreï, infertur subiacere oculis inibi existentium. Fortassis has aquas meditabantur Richardus, & Tolerus laudati à Granado 3. parte controuerf. 13. de nouissimis tractat. disput. & sect. 3. numer. 24. quando scribere, in cælo, quod est immediatum Empyreo, dari mirabilem colorum varietatem, quæ Beatorum oculos oblectet. S. Ambrosius libr. 3. Examer. cap. 5. æstimans pulchritudinem aquæ sublunaris fatur sic elegantissimè: *Pulchra est species eius elementi, vel cum surgentibus albescit cumulis, ac vorticibus vndarum, & cautes niuea vorant aspergine, vel cum equore crispanti clementioribus auris, & blando serena tranquillitatis purpurascens præfert colorem; qui autem eminens spectantibus frequenter offunditur, quando non violentis fluctibus vicina ruidit lit. ora, sed velut pacificis ambit, & saluat amplexibus, quàm dulcis sonus, quàm iucundus fragor, quàm grata, & consona resolutio*. Quòd si tam pulchra est sublunaris aquæ species, fas erit, magnum quid cogitare de pulchritudine cælestium, quas variegati reflexæ lucis colores venustabunt.

180 Post præfatas aquas succedit cælum sydereum. Conspectus à Batis, vt signanter notant Sanctus Anselmus in Elucidario, & Sanctus Laurentius Iustinianus lib. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis cap. 23. Quorum primus inquit, *Omnia, quæ sunt in nouo cælo, & in noua terra contemplantur*. Secundus, *Delectabitur oculus, cum cælum Solis, Luna, Stellarumque splendore rutilans intuebitur*. Delectabitur triplicem ob causam. Primò ob comparatam per sensus ipsos notitiam cælestium corporum; quæ iuxta Philonem libr. de somniis, *Naturam habent incomprehensibilem, nec vlla eorum notitia certa dimanat ad nos*: :: Nam hæc, & huiusmodi omnia (proposuerat nonnulla, quæ disputantur, & asseruntur) in præcipuo mundi corpore quarto, id est, cælo; incerta, incomprehensibiliæque coniecturis verisimilibus potius, quàm certis, verisque rationibus nituntur: vt iurare fas sit, neminem mortalem posse unquam quidquam horum certò percipere. Idcirco rectè dixit Ruffinus expositione in Symbolum, *ignorare Philosophos ea, quæ loquuntur, dum de Solis cursu, cælique ratione disputant: neque enim cælum ascenderunt, axem dimensi, mundum oculis perscrutati*

sunt, quia nullus eorum cum Deo in principio fuit, nullus eorum de Deo dixit, cum pararet cælum, cum ipse eram, & eram cum eo componens, ego eram, cui adaugebat. Valerius Maximus c. 302. fatetur, *eruditissimorum etiam virorum ingenia in disputatione cæca vagari, dum mensuras Solis, & Lunæ, & cæterorum syderum loquacibus magis, quàm certis argumentis explicare conantur*.

181 Tanti est contemplatio cæli, ac lucis ipsius, vt quascumque miseras libeat pro ea sustinere. Ita Anaxagoras apud Lactantium lib. 3. diuinarum Institutionum c. 12. & referente Lærtio. lib. 2. de vita & moribus Philosophorum, Chalcidio, in Timæum Platonis, necnon Philone lib. Quòd mundus sit incorruptibilis, rogatus Anaxagoras, cur ita placidè ferret subdualia peruigilia? Respondit, vt cæli aspectu, cui se natum putabat, frueretur. Hunc ob finem Deus.

Os homini sublime dedit, cælumque videre

Iussit, & erectos ad sydera tollere vultus,

Vt modulatur Ouidius lib. 1. Metamorph. cui concinunt Manilius lib. 4. Astron. Corippus lib. 2. in laudem Iustini Augusti Minoris Politianus in Nutriciis, Xenophon lib. 1. Memorabilium, Procopius Gazæus in c. 1. Gen. v. 26. Iulius Firmicus Maternus proæmio ad lib. 8. Astronom. vbi scribit, *Nihil debemus cogitare terrenum, præsertim cum sciamus fabricatorem nostrum Deum, ita nos diuini artificij moderatione fecisse, vt recti corporis forma ab omni humilitatis deiectione seposita, nihil aliud primum, præsertim oculorum acie, nisi Solem, & Lunam stellæsq; & omnium horum pulcherrimum, atq; immortale domicilium mundum scilicet videremus*. Cæteros enim animantes ita natura composuit, vt ad terram demersi, & caduca quadam mundi huius humilitate proiecti & animo, & corpore terrenis semper conuersationibus inhæreant. Nos verò magna quadam necessitatis moderatione perfecit, vt aliud sibi in nobis fragilitas corporis, aliud immortalis animi diuinitas vendicaret, vt scilicet corpus, quod cum belluis videmur habere commune, animo seruiens diuinitatis eius imperio subiaceret. Maori, decus nostrum patentibus oculis & cælum, & pulcherrimam istam diuini operis fabricam animus tum semper aspiciat. Tunc enim mēs nostra maiestatis suæ formata, a prauis corporum illecebris liberatur, & exuta mortalitatis incōmodis ad authorem suum festinato nititur gressu, nihil, que aliud nisi res diuinas per omnia horarum momenta sagaci, ac peruigili semper inquisitione perquirat. Hæc Ethnicus homo, quæ, si vnum aut alterum demas verbum, dignissima sunt Christiano Philosopho. Boët. lib. 5. de consolatione Philosophiæ metro 5. canit,
*Vnica gens hominum celsum leuat altius cacumen,
Atque leuis recto stat corpore, despiciatque terras.
Hæc, nisi terrenus male desipis, admonet figura,
Qui recto cælum vultu petis, exerisque frontem,
In sublime feras animum, ne grauata pessum
Inferior fidat mens, corpore celsius leuato.*

Concordat Rupert. lib. 2. in Genes. c. 22. *Forma hominis in hoc solo animante sursum caput attollit, cælum intuetur, terramq; calcans pedibus recto pectore incedit; & sydera, vel cælestia regna supernè positus meditari cōmonetur oculis*. Vuolbero Abb. præfatione in Cantica, *Ipsa corporis habitudine ad cælestia suscipienda, & terrena calcanda originaliter euectus homo*. S. Aug. lib. 22. de ciuitate Dei c. 24. *Erecta in cælum corporis forma admonet ea, quæ sursum sunt, sapere*. S. Ambrosius in epistol. 39. ad Horantianum, *cum Dominum legimus, vt scriptura ostendit, cum sapientia, & quodam consilio, & dispositione fecisse, & ordine, vt primò cælum faceret, quod est pulcherrimum,*

oportet, ut eò primùm oculos dirigamus, illò nobis contendendum esse arbitremur, illam sedem terrenis omnibus præferendam putemus. Quibus verbis innuit finem, quem alij Patres; & ex primigenia cæli conditione, eximiaque pulchritudine aptissimè deducit, quàm arctè teneamur, oculis & mente in illud intendere.

182 Cuius obligationis conscius Adamus, statim animam sumens in cælum letus aspexit. Ut suspicatur S. Basilius in oratione, Quòd Deus non est Author malorum. Et Prudentius lib. 2. contra Symmachum inducit Deum sic loquentem,

*Condideram perfectum hominem, spectare superna
Mandaram totis conuersum viribus in me,
Recto habitu, celsoque situ, & sublime tuentem,
Sed dispexit humum, seque inclinauit ad Orbis
Diuitias, pepulitque meum de pectore Numen.*

S. Alcimus lib. 2. de peccato originali cogitat Adamum, ut conditus est, cæli varias species fuisse demiratum. Canit namque hunc in modum,

*Postquam nascentem solers prudentia sensum
Imbuit, & puro rationis lumine fulsit,
Surgit, & erectis firmat vestigia plantis,
Tunc varias cæli species, mundique figuras
Mirantem, tali conspellat voce Creator.*

183 *Ætatem vnã non sufficere, ut tota vacet cælo,* dixit Seneca libr. 7. naturalium quæstionum cap. 25. & de Gallo prodit Cicero in Catone Maiori tam iucundè atque absortè deditum fuisse conspiciendo dimetiundoque cælo, ut in hoc studio mori penè videretur. Quanta ergo erit iucunditatis instantaneo oculorum excursu, vllis sine molestiis totam peruadere astrigeri cæli vastitatem, & eam perfectissimè intueri. Huc inuerto eiusdem, siue alterius carmina in Octauia actu 2.

*O quàm iuuabit (quo nihil maius parens
Natura genuit, operis immensi artifex)
Cælum intueri, Solis & cursus sacros
Mundique motus, Solis alternas vices.
Orbẽmque Phæber, astra quem cingunt vaga,
Latẽque fulgens ætheris magni decus.*

Similia sunt, quæ habet ipse in consolatione ad Helbiam cap. 9. Necnon in epist. 65. & quæ Tullius libr. 5. quæstionum Tusculanarum. Huius solius præsentio verbz. *Quo gaudio, ait, affici necesse est sapientis animum, cum totius mundi motus, conuersionẽsque perspexerit, syderaque viderit innumerabilia cælo inherentia, cum eius ipsius motu congruere certis infixa sedibus: septem alia suos quoque tenere cursus, multum inter se aut altitudine, aut humilitate distantia.* Papinius lib. 5. Sylvarum Epicedio in Patrem affatur sic ipsum,

*At tu seu monbris emissus in ardua tendens
Fulgentesque plagas, rerumque elementa recenses,
Quis Deus, unde ignes, quæ ducat semita Solem,
Quæ minuat Phæben, quaque integrare latentem
Causa queat, notique modos extendis Arati.*

Putabat nimirum Papinius maximam Patris emortui felicitatem esse, quòd cæli, ac syderum consideratione animus ipsius occuparetur. Pythagorei, teste Antonino Philosopho, atque Imperatore l. 1. de vita sua, iubebant nos cælum aspiciere manè singulis diebus tam ob vtilitatem, quàm ob quotidiani huius exercitij iucunditatem.

184 Secundò delectabitur oculus glorificatus ob perspectam cæli stellati immensam propè molem, & effusissimam amplitudinem. Cogitarum corpus euehi ad altissimam speculam, terras vnde arduus omnes prospectes. Hautites sanè plenissimam voluptatem ex spatio visu per illas, *Ast cum*

cælum sit multipliciter maius, quàm terra, ita ut à plerisque punctum comparatione cæli terra sit existimata, teste S. Ambrosio in 1. Psal. *Quantam capiet recreationem Beati ex perspicacissima illius visione? Multi undique aspectus argenti valdè delectat oculos. At quanti melius est in cælum suspicere, & multo maiorem inde voluptatis fructum percipere? Quanto enim aurum stagno, atque plumbo, tanto cælum est auro, & argento, omnique materia splendidius, atque fulgentius.* Sic aiebat S. Chrysostomus lib. de Virginitate n. 68. Et Philosophi quidã Ethnici apud Lactantium libr. 6. Diuinarum Institutionum cap. 20. dicebant, *nullo esse Præclarium, & homine dignius cælum potius, quàm celata intueri, & hoc pulcherrimum opus intermicantibus astrorum luminibus, tanquam floribus, adornatum, quàm picta, ac ficta & gemmis distincta mirari.*

185 Tertio, delectabitur oculus glorificatus ob cæli, & syderum visam pulchritudinem: quam quia ex æquo quidem videt siue eruditus, siue rudis & idota fuerit is, qui in cælum suspicit, ut notat S. Gregorius Nyssenus oratione de infantibus præmature ab reptis, idè expensione nostra opus non est, ut innotescat Beatorum gaudium ex intuitione illius. *Philosophis summis, & magnis cælum esse pro libro,* pronuntiauit sapienter Plato, imò & idiotarum librum esse cælum, longa, & elegantissima prosequuntur oratione S. Basilius homil. 2. in Exameron S. Chrysostomus homilia 9. ad populum Antiochenum, necnon hom. 3. in epist. ad Romanos, breuius S. Bernardus serm. in Ps. 48. Erit etiam sapientissimis Beatis pulcherrimus liber, in quo Dei omnipotentiam, & sapientiam viuis quasi coloribus depictam adspiciant cominùs; & exclamabunt cum Psalte Regio post visos Cælos opera digitorum Dei, post Lunam & Stellas visa, quæ ipse fundauit. *Quid est homo, quòd memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum? :: Constituisi eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius.* Psalm. 8. à v. 4. Quæ omnia optimè quadrant in Beatos homines, erga quos tantus erit Dei fauor, ut non solum dominantur cælo, & astris, sed sub eorum etiam pedibus subiecta iaceant, adèd vt quisque Beatus dicere queat,

Nunc mihi summa licet contingere sydera plantis.
Nosque de ipsis veriùs, quàm de Astronomis Angelus Politianus in Nutriciis,

*etiam athera curis
Substrauere auidis, etiam famulantibus altum
Inseruere apicem stellis, animoque rotatos
Percurrere globos mundi*

186 Et pro maiori Cælitum voluptate, Soli, Lunæ, & astris in mundi inuolutione intensior accrescet lux, vt inter alios probat ex Scriptura, & Patribus Noster Octavianus de Tuso in c. 16. Ecclesiast. v. 29. Quòd si cæli, quibus infixa sunt sydera, habeant natiam lucem non mutuam ab ipsis, ornabuntur pariter cumulatori: totaque cælestis machina reddetur diaphana, & transparent; idque ob maiorem gloriam, & perfectionem Beatorum. Suarez, & Valentia, ille tomo 2. in 3. p. disp. 58. sect. 2. v. *Addo præterea,* hic tom. 4. disp. 11. q. 6. puncto vnico, v. *Modum autem,* tribuunt Richardo dixisse, lucis augmentum in corporibus cælestibus fore ex influenza glorificatorum. Verùm Richardus in 4. dist. 48. art. 2. q. 5. tantum ait *Elementa abundantius illuminanda, quàm modò, quia à corporibus cælestibus recipient ampliore lucis influentiam.* Addit illicò, *Virum autem præter illam claritatem, quàm à corporibus cælestibus recipient, lux eis imprimatur alia?*
Incertum

Incertum est, tamen nullum est inconueniens quod sic. Et de cœlestibus corporibus statuerat, conueniens fore, quod cum innouabitur homo, lux etiam in eis augetur.

187 Glossa interlinearis in cap. 30. Isaia v. 26. tradit, minoratam lucem astrorum, peccante homine; & eo resurgente ad vitam immortalem, fore, vt reparetur: ita vt lucis accessio noua sit connaturalis. Fauet S. Hieronymus scribens ibi, *Sol septuplum lumen accipiet, sicut lux septem dierum, quando ab initio creatus est mundus.* Item Petrus Damiani ser. 5 2. de S. Michaële, quatenus inquit, *Peccante autem illo (idest, homine) multum splendoris sydereis detractum est luminaribus.* Præterea S. Vincentius Ferrer. serm. in Octaua S. Stephani refert, *sententiam esse indeterminatè Theologorum in 4. sent. quod de omnibus rebus abstulit Deus septem partes virtutis, & proprietatum, & qualitarum, scilicet de claritate Solis, Luna, & stellarum.* Discipulus serm. 1. in die Sancto Paschæ, Haymo apud Ludolfum de Saxoniam 2. p. vitæ Christi cap. 87. subscribunt Glossæ interlinearis existimationi, vt & Magister sent. in 4. dist. 48. Vincentius Bellouacensis lib. 4. gratiæ cap. 118. Gotfridusque Viterbiensis parte 1. Chronici vniuersalis, Cæsarius Heisterbacensis lib. 12. illustrium miraculorum, & memorabilium historiarum cap. 53. quæ tamen non arridet probatoris, & exultioris litteraturæ viris hac, & nostræ proxima ætate, iamque diu eliminata est ab Angelico Præceptore in 4. dist. 48. quæst. 2. art. 3. & 4.

118 Si in orbe innouato extituri essent duo, aut plures Soles, vt totum hemisphærium illuminent, quemadmodum excogitat Arriaga tom. 2. in 1. part. disp. 33. num. etiam 33. cederet & id in pleniorum Beatorum oblectationem. Sed tamen sine causa excogitatur Solis multiplicatio, vt idem Author fateretur. Sarius est dicere cum Alberto Magno in c. 21. Lucæ v. 25. S. Thoma q. 5. de potentia Dei art. 5. ad 17. Vorillong. in 4. dist. 48. art. & difficult. 3. Mayrone dist. 47. q. 1. Molina disp. 15. de opere sex dierum §. *Hoc eodem modo, Solem permanentem in nostro hemisphærio, & Lunam in alio opposito ornatam tanta luce, quanta nunc effulget Sol, vt ab eis integer Orbis illuminetur, sirque in eo toto sempiternus quidam dies nesciens noctem.* Sed & pro hac fuganda sufficeret Empyreus lux, nullis tunc obstaculis retardanda, ne diffundatur in vtrumque hemisphærium: sufficeret item gloriatorum corporum claritas.

189 S. Chryostomus, & Euthymius apud Barradam tomo 3. in Euangelia lib. 9. cap. 10. tradiderunt, superstitibus non fore stellas post diem Iudicij: nec repudiatur à S. Augustino lib. 10. de Ciuitate Dei c. 24. & teste Ruperto lib. 1. in Genesim c. 28. *Scrupulosa inter Doctos disceptatio est, vtrum & ipsa Luminaria cum ipsis, per quos feruntur, cœlis, siue circulis, peritura sint? Nam cum Veritas dicat, Tunc Iusti fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum, de resurrectione loquens mortuorum, quid ibi facient Sol, & Luna, ubi tot erunt Soles, quot Iustorum corpora? Nempe etsi supererunt, lucere non valebunt, tam multorum corporum claritate reuerberante lumen ipsorum. Sed & Ioannes dicit, Et nox ultra non erit, & non egebunt lumine lucerna, neque Solis.* Ipse tamen Rupertus in ea disceptatione tenet, & meritò, cœlum, Planetas, & stellas non peritura quoad substantiam, licet inter Modernos Tannerus vt probabile proponat, non mansuros Planetas, neque stellas, eo quod desit permanentiæ causa, videlicet influentia in Orbem sublunarem. Videatur Arriaga supra, n. 34.

contrarium sentiens. Et quidem Isaia 65. vers. 17. Apocalyp. 21. v. 1. fit mentio permanentiæ cœli, siue noui substantialiter, siue antiqui renouati accidentaliter. Psalmo 148. v. 6. post cœlum, Solem, Lunam, & stellas memorata dicitur, *Statuit ea in æternum, & in seculum seculi.* Isaia 30. v. 26. *Et erit lux Luna sicut lux Solis, & lux Solis erit septemplex, sicut lux septem dierum in die, qua alligauerit Dominus vulnus populi sui.* Quæ testimonia intelliguntur à Patribus, & Theologis communiter in hoc sensu. Vnde et si ob defectum lucis in orbe sublunari, aut ob necessitatem influentiæ in elementa, & mixta, non perseverabunt Planetæ, & stellæ; manebunt, nihilominus tum ob ornatum ipsius cœli, tum ob maiorem Beatorum voluptatem ex eorum visione habendam, vel in sedibus Empyreis, vel in terra, si ad hanc digredi velint. Et tunc stellarum multitudo innumera conspicietur distinctè, vt animaduertit Lessius lib. 13. de perfectionibus diuinis c. 23. et si nunc ob imbecillitatem nostrorum oculorum confusè appareat.

SECTIO XV.

Visionis corporeæ obiecta elementa. An forte aliqua mixta in terra? Agitur etiam de rediuiuis pueris, qui cum peccato originali obierunt?

190 **Q**uatuor elementa, nempe ignem, aërem, aquam, & terram conspicienda à Beatis, extra controuersiam erit, si ea omnia permanentia sint: quod de terra siue noua substantialiter, siue antiqua renouata accidentaliter, negari non potest, salua autoritate Sacrarum Litterarum, vt constat ex locis Isaia, & Apocalypsis præcitatis, nec non ex cap. 66. eiuſdem Isaia v. 22. & ex 2. Petri cap. 3. v. 13. De aliis tribus elementis non adeo aperte loquuntur Sacra Littera; sed apud plerisque Pares, & cunctos Theologos ratum omnino, fixumque est, perseveratura. Et cum modò cuiuslibet ex illis visio demulceat magnopere mortales oculos, multò magis tunc reficiet immortales, siquidem omnia miro offundentur splendore, vt oculis seruiant filiorum Dei.

191 Nam quemadmodum Paterfamilias, quando noua filio confertur dignitas, eius famulos nouo, atque illustri amictu induit, sic Deus, quando noua, sempiternaque dignitas homini in cœlo tribuetur, creaturam, quæ ei inseruiuit, pulchriori veste decorabit. Et quemadmodum nutrix, quæ infantem aluit Regium, hoc ad Principatum, aut Regnum euecto, ipsa quoque felicitatis particeps fit; ita & creatura. Has, & alias rationes exornat Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 10. c. 1. Ex quibus veniunt intelligendus S. Petrus Chryſologus serm. 47. dum ait: *Mundus de sine principium sumit; sine innouatur, non deficit creatura; seculum deficit, non Creatori, sed crimini; neque iustus, sed peccatoribus finiuntur elementa.* Et pro voluptate Beatorum ex elementorum intuitu traho hîc S. Cypriani verba illa in lib. de spectaculis, *Habet Christianus spectacula meliora, si velit; habet veras, & profuturas voluptates, si se recollegerit: & vt omittam illa, quæ nondum cõttemplari potest, habet istam mundi pulchritudinem, quam videat, atque miretur.*

292 Petrus de Palude in 4. dist. 48. q. 1. a. 3. agens de innouatione mundi affert hos verus, *Terra superficie vitro similibitur, Vnda Crystallo, cœlis aquabitur Aër, & Ignis Syderibus, Soli Luna, & septemplex Sol.*

Quos explicans inquit, illuminandam forsitan terram in profundo usque ad Limbum puerorum inclusuè, quia tenebrae essent pœna corporibus eorum, licet modo non sit pœna. Assentitur Barradas suprâ, quatenus tota terra futura sit Diaphana præter cavernas Tartareas, ut totus mundus Beatorum oculis conspicuus sit, nihilque lateat. Imò S. Thomas in 4. dist. 48. q. 2. art. 4. ad 3. addit, *Etiamsi sit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt, quia etiam ignis Inferni, qui aliquid eis lucebit, quantum ad aliud eis lucere non poterit.* Sed quicquid sit de Inferno, pars aliqua terræ præter refulgentiam in superficie à corporibus cœlestibus, penetrabitur luce ex diuina virtute sine præiudicio densitatis ipsius, ut S. Thomas ad 2. aduertit; cui adstipulantur Richardus, & Suarez allegati n. 186. Granadus 3. p. controu. 13. de Nouissimis Tract. 1. n. 10. Thyraus tract. de Iudiciaria Christi apparitione cap. 22. n. 35. Ludouicus Tena in c. 1. Epist. ad Hebræos difficult. 13. sect. 5. Barradas suprâ, & alij. Quare non est audiendus Aureolus in 4. dist. 47. q. vnica. vers. *Sed quid de terra. dicens, Terra remanebit in sua naturali dispositione, & habebit naturalem opacitatem, tamen non tantam, quantum modo, quia modo magis est opaca ex admixtione corporum extraneorum.*

193 Nec solum terra perfunderetur luce, sed etiam fiet plana. Ita S. Bernardinus tom. 2. in ser. Feriæ 2. post primam Dominicam Quadragesimæ pag. 506. Estius in capite 16. Apocalypsis vers. 20. Rusbroschius in regno Deum amantium cap. 37. Blossius in speculo spirituali cap. 14. & in farragine vtilissimarum institutionum pag. (mihi) 560. Ludolfus de Saxoniam in 2. parte vitæ Christi cap. 38. Colligi potest ex Apocalypsi cap. 6. v. 14. Legitur namque ibi, *Cælum recessit sicut liber inuolutus. Et omnis mons, & insula de locis suis mota sunt.* Sed Cornelius subiungit, *Quid hac de re futurum sit, ipsa docebit experientia finisque mundi. Nam pro aduersa sententia facit, quod montes, & insule non parum faciant ad decorem, varietatēque Vniuersi. Vnde non primo die mundi rudis, & informis, sed tertio, quo terra formata & ornata est, à Deo producta sunt.*

194 Ad hæc: tam terra, quam cætera elementa omni sorditate, & fæce expiabuntur deiectis in barathrum excrementis, & immunditiis, ut cum S. Basilio credit S. Antoninus 1. part. summæ Theologicæ titulo 5. cap. & §. 3. & cum S. Thoma in 4. dist. 47. quæst. 2. art. 3. quæstiuncula 3. reliqui Theosophi, existimatque Richardus Victorinus lib. 7. in Apocalypsim cap. 1. purgandum mare à corpulentia, falsa amaritudine, & omni corruptione; in eoque non fore commotiones fluctuum, iudicatur à sancto Thoma. Et hæc est communis sententia tam Theologorum in 4. dist. 47. quàm Interpretum Apocalypsis cap. 21. vers. 1. vbi dicitur, *Et mare iam non est.* Ad quæ verba Ribera, Viegas, Cornelius agunt de renouatione maris; licet Beda ibi, & in 2. Petri cap. 3. censuerit, illud siccandum, atque omnino abolendum. & S. Augustinus lib. 20. de Ciuitate Dei cap. 16. scribat, *Virum maximo illo ardore (conflagrationis mundi) siccetur mare, an & ipsum vertatur in melius, non facile dixerim.* Sub qua dubitatione loquuntur Primasius, Haymo, Anselmus, Rupertus, & ex Græcis Arethas: sed Andreas Casatiensis, ex quo Arethas decerpit Compendium in Apocalypsim; nullius utilitatis putat mare, cum non sit opus hominibus illud navigare. Manebit tamen subtile, purum, pellucidum, splendens, & serenum ad integritatem, decorēm-

que Vniuersi, ut & reliqua elementa, vnde cumque visu pulcherrima, nihilque in eis erit, quod oculis glorificatis non deseruiat ad oblectationem, & pereunte immunditia, verè mundus iam vocabitur *Mundus*, ut ex voce ludit S. Petr. Chrysol. serm. 139.

195 Si Paradisi, aut alicuius loci amæni floribus, rosisque immarcescibilibus ornati existentiam post generalem resurrectionem viderem satis fundatam ab autoritate Patrum Ecclesiæ, & placidè acceptam à Theologis, assererem, eo præcipuè sine intentam à Deo, ut Beatorum hominum sensus maiori afficerentur voluptatè. At, inquit Suarez disput. illa 58. sect. 3. v. *Tertiò per hunc*, esse posse multò pulchriorem, & delectabiliorem aspectum in terra prædita eximio splendore, & claritate. Non acquiesco, nam in primis odoratus magis oblectabitur; quippè quòd terra mirum in modum fulgeat, nullatenus conducit ad voluptatem odoratus. Deinde magis etiam demulcebitur visus ob maiorem varietatem, & multitudinem obiectorum, quin existentia paradisi, aut alicuius loci valde amæni impediatur oblectationem, aliàs prouenientem ex luce. Qui per species à Deo inditas putauerit Beatorum sensus percipientes voluptatem ex obiectis non existentibus; de quo in sect. 3. Exercit. 32 ponet frustra in terra paradysum, aut viridarium aliquod, ut ex florum visione, & olfactione delectentur glorificati homines. Si tamen ponatur, descendunt illuc Beati, aut ad Empyreum usque deferentur species, qui us videant, & odorentur pulcherrimos, & fragrantissimos flores, ut animaduertit Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 116. Hæc sub conditione quòd in terra renouata extiturus sit aliquis locus amænus, siue paradysus, vel præseruatus ab igne conflagrationis, vel reproductus cum floribus, & herbis semper virentibus, & incorruptis.

196 Nam Moses Barcephas parte 1. de paradiso cap. 11. & 18. censet, æternaturum paradysum, vacuum tamen, & superuacaneum post diem extremi Iudicij, quin vllis deseruiat vsibus. In paradysum post resurrectionem (sic cap. 11.) nemo ingreditur, sed mansurus est ille cultoribus vacuum. Quæ latius prosequitur in cap. 18. his verbis, *Porro post diem resurrectionis nullus prorsus eius futurus est vsus, sed superuacaneus manebit, & vacuus. Iam verò ne quis per coniecturam hæc à nobis dicta putet; libet nonnullis id affirmare rationibus. Primò, constat alia etiam spiritibus dicata loca, cuiusmodi sunt ea, vnde Diabolus cum suis copiis excedit, vacua adhuc manere, atque superuacanea. Ad hoc: pars cæli dimidia ea, quam Iusti post resurrectionem incolent, adhuc vacua est. Præterea ipse terrarum orbis vniuersus tantisper, dum lingua diuidentur, desolatus per hominum infrequentiam manebat, præter vnã Babyloniam regionem, in quam multi conuenerant mortales. Insuper hæc etiam tempestate plurima sunt in orbe loca, quæ neque ab hominibus, neque ab Angelis incoluntur; plurima item maria innavigabilia. Denique post resurrectionem nihil erit opus, aut Sole, aut Luna, aut stellis cæteris, vel vllis omnino animantibus, serpentibus, auibus. Postremo post resurrectionem nullus Iustorum mansurus est in terris; quippe qui supra firmamentum conscendent; sed soli illic relinquentur, & moraturi sunt impij. Ut ergo in his omnibus, cum ita se habeant, nihil absurdum, aut dissentaneum, nihil mutilum, aut hians esse dicimus; ita neque in eo, quòd paradysus post resurrectionem nullius vsibus seruiet, quicquam deforme, aut hiulcum inesse statueris. Insuper Reges sæpe maximis sumptibus magna extruunt adificia, quæ postquàm ipsorum vsui fecere satis, vacua deinde relinquuntur; &*

tamen

tamen minimè temerè, aut inconsideratè illa extracta existimantur. Quis igitur Deum prudentissimum rerum dispensatorem inconsiderantia arguat, qui cum paradysum condidisset Adami gratia, eumque in illo collocasset, ut cum voluptate eum haberet, peccantem inde eiecit, vacuümque illud reliquit? Hactenus Barcephas. Fuere & alij Patres, qui dixerint, paradysum Adamicum superfuturum post diem illum; non tamen sine aliquali vsu. Sed de his Patribus iam in sect. 4. Exercit. 23.

197 S. Anselmus in Elucidario, agens de innoatione elementorum, ait, *Terra, qua in gremio suo Domini corpus confouit, tota erit ut paradysus, & quia sanctorum sanguine est irrigata, odoriferis floribus, liliis, rosis, & violis erit immarcescibiliter perpetuò decorata.* Guilielmus Parisiensis 1. part. de Vniuerso parte 2. cap. 48. *De terra quidam ex Sapientissimis Christianorum dixerunt, quod graminibus semper viuentibus, & immarcescibilibus floribus, atque perpetuà vernantià, ut & amonitate instar paradysi sit decoranda.* Quam cogitationem confirmat exinde, quòd sicut terra propter peccatum Adæ denuò geminavit spinas, & tribulos, ut fuit aliquorum Patrum sententia, de qua, præter Scribentes in Genesim, vel in opus sex dierum, Noster Cornelius in c. 1. Sapientia v. 14. ita propter merita sanctorum consentaneum sit, rosas, & flores producere. Ludolfus de Saxonia 2. parte vitæ Christi cap. 87. inquit, *tota terra erit sicut paradysus.* Videantur alij citati à P. Henriquez lib. vltimo de fine hominis cap. 24. §. 3. in Glossa litt. T. Quorum omnium sententia adeò placuit P. Nicolao Serario in cap. 16. Iudith. quæstiuncula 2. ut ex mixtis deseruentibus in terra ad honestam glorificatorum hominum hominum post resurrectionem quoad sensus voluptatem, prober similiter extitura in Orco mixta, ut vermes, picem, sulphur deseruentia pro maiori miserorum hominum quoad sensus pœnam. P. Suario non omninò improbabilis est eadem sententia propter autoritatem præsertim S. Anselmi; Henriquez verò licet iudicet, asseri sine necessitate, & ratione, non tamen cum temeritate. Salas tum vbi supra disp. 13. sect. 4. tum tom. 2. tract. 13. disp. 11. sect. 6. q. 3. multus est in ea illustranda. P. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 33. sect. 4. n. 35. pronuntiat, posse sine inconuenienti herbis, & floribus concedi perpetuitatem, viderique ad perfectionem, & ornatum terræ summoperè conducere non minùs, quàm Solem, Lunam, & Stellas in cælo.

198 Ex Authoribus qui rediniuis infantibus non expiatis per baptismum à peccato originali designant terræ superficiem in habitationem, plures fatis consequenter tradunt expressis verbis, ipsam terram herbis, floribus perpetuò decorandam, ut in ipsa naturalem, ac suauem vitam sine mœtore, tædio, vel otio æternùm transigant; assurgentes ex visione, & contemplatione iucundissima cæli, syderum, ac elementorum ad cognitionem, amorem, laudèque Dei. Et sunt, qui ibi visitandos ab Angelis, & Beatis hominibus autument, ut constabit legenti Salam præcitatum. & Franciscum Felicem in tract. de peccatis c. 12. difficulte 4. n. 3. Tirinum in 2. Petri c. 3. v. 13. Theodorum Smisingum tract. de de Providentia Dei disp. 6. q. 7. num. 401. Columbum lib. 2. de Angelica Hierarchia cap. 8. num. 21. Vbi hic Author addit, alludi fortassis ad futurum terræ ornatum, & ad habitationem puerorum in ea, cum in Psalm. 113. v. 16. scribitur, *Cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum,* & in epist. ad Ephesios cap. 1. v. 10. *Instaurare omnia in*

Christo, que in cælis, & que in terra sunt in ipso. Id est, quæ cælestem habitationem habebunt, atque terrenam. Et Apocalypsis cap. 21. vers. 1. *Vidit cælum nouum, & terram nouam.* Ut enim interpretamur Cælum plenum incolis, sic & de terra cogitandum videtur.

199 Sed quidem cum à S. Petro in epistol. 2. c. 3. v. 10. dicatur *Terra, & omnia opera, que in ea sunt, exurentur,* per ignem conflagrationis extremæ, ideo, Iudice Suario, temerarium esset negare omnium, quæ in terra fuerint, mixtorum combustionem. Quamuis verò, ut opponit Arriaga contra Tannerum consentientem Suario, loquatur S. Petrus eodem modo de operibus terræ, ac de ipsa terra, quæ peritura non est; non apparet, quo in sensu verificari possit exustio operum terræ, plantarum videlicet, & florum, nisi ista pereant, & redigantur in cineres: potest autem optimè verificari exustio terræ, quin hæc pereat omnino, sed tantùm quoad superficiem immutetur, & comburatur; & fortasse etiam quoad aliquam partem, que ad corruptionem omnium, que sunt in terra, & ipsius terræ purgationem sufficiat: nam hoc in rigore significat terra exustio. Ita enim sæpè in Scriptura dicitur *Regio aliqua accendi, siue exuri, quandocumque omnia, que in ea sunt, concremantur vsque ad superficiem terra.* Sic Suarius sect. 2. v. Dico quarto.

200 Sicum Soto in 4. dist. 48. q. 1. art. 3. in fine, & Martino Ledesma in secunda quartæ q. 76. art. 1. conclusionem 4. Cosma Magallano lib. 3. in Mosis Cantica & benedictiones Patriarcharum sect. 5. annotat. 2. n. 53. quis adhuc cogitaret, paradysum Adamicum, aut partem aliquam terræ, operumque eius præseruandam ex diuina dispositione ab igne conflagrationis, uti ab aquis diluuij exemptum putant paradysum illum Tostatus in cap. 25. Matth. q. 435. parte etiam 1. super Eusebium Cæsariensem c. 150. & 151. apud scripsit opus vernacula lingua Hispana: Bellarminus lib. de gratia primi hominis c. 14. & complures alij; esto non minus vniuersaliter in cap. 7. Genesis scribatur, *Operisque sunt omnes montes excelsi sub Vniuerso. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operuerat.* Si quis, inquam, ita cogitaret, deberet pro limitada ea vniuersali Scripturæ propositione, *Terra, & omnia opera, que in ea sunt, exurentur,* adducere vel ab autoritate Scripturæ, & Patrum, vel à ratione magnum aliquod fundamentum; quod certè hic deest; quicquid sit, an adsit pro præseruatione paradysi, ne occuparetur aquis diluuij. Quare cum Tostato, Magio, & Deltio in Adagio sacro 789. sentiendum est, non fore immunem paradysum ab igne conflagrationis.

201 Proposita à Serario in 2. S. Petri cap. 3. q. 2. reproductio herbarum, florum, & rosarum nunquam marcescentium in antiqui paradysi situ, aut in alia terræ regione, aut in tota terra speciem aliquam probabilitatis habet; maximè si infantes decedentes sine lauacro regenerationis habitaturi sint in terra post resurrectionem, quod piè, & probabiliter dici, repetit Suarez disp. 9. de peccatis sect. & num. 6. tom. 4. in 3. p. disput. 45. sect. 2. num. 11. Pineda in cap. 26. Iob v. 10. num. 7. Lorinus in 2. Petri cap. 3. v. 12. traditurque affirmanter à Salmirone, Cornelio, Serario, Lessio, Arriaga, Roa, ut omittam externos alios, inter quos Ouandus in 2. dist. 33. propos. 8. aduertit, præfatam opinionem non sentire cum Armenis in Florentino Concilio damnatis, quorum error fuit, *Quòd paruuli fidelium, non baptizati, irent post mortem ad paradysum terrestrem*

terrestrem. Sic Quandus, cuius animaduersione si in Florentino Concilio damnatus sit expressè relatus error, quatenus ibi definitur, *illorum animas, qui in actuali peccato mortali, vel solo originali decedunt, mox in Infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas* fundatur in eo quòd præfata opinio non introducit paruulos in paradysum, vel quasi paradysum terrestrem, vsquedum ipsorum animæ reuuantur corporibus; neque antea, neque post liberat ipsos æterna damni pœna consistente in carentia visionis Dei Phocius cod. 53. Biblioth. refert ex Concilio plenario Africano aduersus Pelagium & Cælestium celebrato apud Cathaginem ad annum 418. *damnasse anathemate eos, qui affirmarent, medio quodam loco paradysum inter, & inferos, non baptizatos infantes beatè viuere.* Et Binius in Concilio Africano sub Bonifacio & Cælestino post caput 77. adducit ex peruetusto quodam codice similem damnationem. Sed in primis hoc caput non reperitur vnà cum Concilij Carthaginensis authoritatis aliis canonibus, solitis perperam attribui Synodo Milenitanæ II. Deinde posset exponi, quatenus neget pueris non baptizatis locum medium inter cælestem paradysum & inferos ante generalem tantum resurrectionem; & post hanc etiam decernat æternum damni supplicium. Si ergo probabile est, paruulos istos commoraturus in terræ superficie, probabile etiam erit, eam ornandam nouiter; alioqui parum deseruaret incolarum voluptati manens inanis, vacua, & infructifera.

202 Verum est, à Theologis communiter doceri duo contra hunc terræ ornatum, scilicet ipsam totam vndique cooperiendam aquis redactis ad naturalem suum locum. Et rursus nullum in elementis extitutum mixtum post orbis instaurationem, nihilque discriminis esse, cur in terra nouæ plantæ incorruptæ, & non in aqua, & aëre, pisces, & aues nouæ, ac immortales. Ad primum responderi posset ex P. Sala, quamuis concederetur, terram omnino fore aquis operiendam, non ideò negandum existere sub illis herbas immarcescibiles, & pueros; quorum corpora ex diuina protectione immortalia, nec suffocabuntur aquis, nec respiratione indigebunt. Melius posset dici, reditum aquarum, ad naturalem suum locum, ita vt totam terram circumdant, etsi à Theologis recentibus asseratur, nempe, à Bellarmino lib. 5. de Amiffione gratiæ & statu peccati cap. 2. Henriquez supra §. 3. in textu, Granado 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 1. n. 9. Pineda in cap. 26. Iobi. v. 10. Tannero, & alijs, silentio tamen præteriri ab antiquis Theologis. Vnde Suarius v. *Solum superest* admittendum vel inficiandum esse dixit optimè prout quisque admiserit, vel inficiatus fuerit habitationem paruulorum in superficie terræ. Ad secundum responderi posset ex Serario, incertissimum esse quòd post Iudicium in Elementis nulla erunt corpora mixta, & contrarium fortè probabilius. Verum tamen Serarij censura haud quaquam placebit perpendenti Theologos veteres, plerumque supponere aut expressè affirmare mixtorum omnium in elementis desitionem post instaurationem orbem Ita S. Thomas. S. Bonauentura, Henricus, Richardus Parisiensis, Tarantasia, Paludanus, Albertus, S. Antonin. Carthusianus, Sotus apud Suarium & Henriquez, ac Granadam; adicique possent multi alij ex Sententiarijs; faciàtque ex Græcis Authoribus accessionem Gregorius Archiepiscopus Taurominitanus oratione de Indictione inquit, *Hoc verò nequaquam igneras, futuram illam, quam*

spemamus vitam, eorum terminum esse, quæ, quomodo propagari creatares solent, ortus, & interitus vicissitudine gignuntur. Ex Latinis, Richardus Victorinus, qui lib. 3. super Apocalypsim cap. 7. ait, *Potest existimari, omnia corpora ex elementis composita in conflagratione Iudicij dissolui, & in elementa reueriti, nec amplius corpus ex elementis confici, sed elementa in æternum in sua puritate perseuerare.* Hinc Sotus in cap. 8. epistolæ ad Rom. v. §. 2. inquit, nihil non delectare Scholasticum, & ridiculos esse, qui adseuerant, innouanda mixta corruptibilia, exceptis insectis & generatis ex putredine.

203 Sed adhuc ad secundum diceret non omninò dissonè aliquis, veteres Theologos id præcipuè intendere, ne in elementis detur vicissitudo generationum, ac corruptionum, & ne permaneant mixta, quæ antea in ipsis erant. Quòd autem aliqua de nouo producantur in terra, conseruenturque incorrupta, non videtur adedò oppositum antiquis Theologis, neque est valdè alienum ab eorum mente, qui relati iam in Exercit. 25. sect. 2. aiunt, perennaturam in Empyreo Crucem, in qua Christus obiit, & qui in Inferno veros vermes incorruptos extituros putant apud Valentiam disp. 11. q. 5. puncto 3. Serarium, & Tirinum in cap. 16. Iudith. v. 21. Antonium Ruscum lib. 2. de Inferno cap. 31. Maximilianum Sandæum in Grammatico profano, Commentatione 16. à n. quinquagesimo, Bonartium in cap. 7. Ecclesiastici v. 19. Cornelium ibi, & in cap. 66. Isaia: nec abnuuit Sandæus n. 53. vermes ortui, interituique obnoxios in orco. Præterea Abulensis, & cum ipso Barradas tomo 3. in Euangelia lib. 9. cap. 15. quandoquidem Christus iudicaturus mundum veniet in nubibus, secundum Mathæum cap. 24. v. 30. cap. 26. v. 64. notant, Deum per miraculum vel conseruaturum nubes post ignem conflagrationis, vel producturum de nouo. Olympiodorus in cap. 12. Ecclesiasticis, quia iuxta Paulum 1. ad Thessalon. cap. 4. v. 17. *Rapiemur in nubibus obuiam Christo in aëra.* ait, *Nubes tunc in aliud ministerio Domino Deo obediunt, vehicula fortassis gestandis Sanctis effecta.* En mixta alia saltem imperfecta, post conflagrationis ignem. Pro perfectis extituris in aëre, & in aqua nullum est ab authoritate fundamentum, quale adest pro mixtis in terra, vt constat ex n. 197. & 198. Nihilominus quia hæc neque in sacris Litteris, neque in Ecclesiæ Patribus, excepto S. Anselmo, confirmationem habent, & aliunde frequenti veterum Theologorum repudiantur consensu; idcirco nec à me defensantur, vt nec asserita sunt ab Arriaga tomo 1. in 1. 2. disp. 52. sect. 2. vbi accuratius tractauit de rediuiuis infantibus, qui sine lustrali aqua excessere è viujs.

204 Porro autem, cum nos adedò moderatè de horum paruulorum post iudicium statu loquamur reueriti Patrum, & Theologorum, vt par est, censuram, non possumus non improbare Hieronymum Columbum, dum lib. 2. de Angelica, & humana Hierarchia cap. 8. proponit vt probabile, Infantes decedentes sine baptismo, post latam & promulgatam eius legem, baptizandos esse ab aliquo Angelo, aut homine in nube, vel in mari, die magna extremi Iudicij, quando suum corpus receperint, sicque hæreditatis Christi consortium adepturos; dumq; ibidem vt probabile etiam tradit, paruulos alios, qui ante legem Baptismi obierunt sine remedio Circumcisionis, vel eo, quod fuit antea cõtra peccatum originale, credidisse prædicanti Christo, quando descendit ipsius anima ad Inferos, accepissèque ab illo

illo pœnitentiam dignam vita æterna, Non possumus, inquam, non mirari, Authorem Catholicum & Theologum, qui hæc dicat probabilia. Nam quantum ad primum, quis negat, nisi manifestus, hæreticus, paruulos in peccato decedentes, nunquam per Christum regenerandos, neque in eius regnum vlla vnquam tempore transferendos? quæ sunt verba Cardinalis Bellarmini lib. 6. de statu peccati cap. 2. vbi Catholicæ fidei dogma esse ostendit, infantes emigrantes ex hac vita absque lauacro passuros æternam damni pœnam; quod etiam demonstratur à Suarez tomo 3. in 3. p. per integram disp. 27. & non nisi valdè difficulter inuenitur via ad liberandos pueros hos à pœna ignis, & carceribus Inferni, salua autoritate Patrum, & præcipuè S. Augustini. vt satis superque innotescit ex Petauio tom. 1. Theolog. dogm. lib. 9. c. 10. & 11. Ad hæc: cum non constet de dispensatione faciendâ à Deo in lege ordinaria, ridebunt Theologi, tanquam somnium, ministrandum ab Angelo baptismum, aut ab homine alteri homini post resurrectionem generalem. Et verò quantum ad secundum, nescit non quicumque à limine salutauit Theologiam, peccatum originale non esse obiectum penitentiae retractariæ. Possunt quidem alij actus penitentiae de eo peccato haberi, talisque esse, vt vi ipsorum moueatur Deus ad conferendam gratiam sanctificantem, per quam deleatur illius peccati macula. At huic indulgentiæ diuinæ non est locus extra statum viæ, neque fuit pro paruulis, neque item pro adultis, qui cum peccato lethali vel originali vel personali decesserunt ante descensum Christi ad Inferos. De quo S. Thomas 3. p. q. 52. art. 6. & 7. Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 43. sect. 3. Videatur Perauius cap. illo 11. vbi contra Ioannem Gersonem 3. p. operum, in ferm. de Natiuit. B. Virg. Mariæ. Confid. 2. Gabrielẽ Biel in 4. dist. 4. q. 2. art. 3. dub. 2. Caietanum 3. p. q. 68. art. 11. qui non omninò desperant, etiam ante vniuersalis iudicij diem, de æterna salute infantium intra Christianarum matrum uteros obeuntium, sine aquæ vel sanguinis baptismi, disputat non minori acrimonia quàm eruditione; vt & Castro lib. 3. de hæresib. 9. verbo Baptismus, hæresi 9. Valentia tom. 4. disp. 4. q. 3. punct. 4. Suarez disp. illa 27. tom. 3. in 3. p. Granad. in 3. p. controu. 4. generali de Bapt. tr. 3. disp. 4. Refutantque ibidem eundem Caietanum q. 68. art. 2. & alios, penes quos pueri iam nati saluantur, si dum baptismus aquæ administrari nequit, adsit Parentum votum exteriori aliquo signo indicatum: Aut ex priuilegio diuino speciali, si in baptismi administratione defectus quispiam essentialis intercedat. Bellarminus l. 4. de Christo c. 16.

SECTIO XVI.

Eruntne visionis corporeæ obiecta Dammati existentes in Inferno?

205 **A**vreolus in 4. dist. 50. art. 4. Scribit, *Quod Beati videant de factis* (oculis corporalibus) *panas damnatorum, certum est per auctoritates Sanctorum.* Sed ne cæcè Aurcolo fidem exhibeamus, examinandum est, quænam sint auctoritates illæ veterum Patrum? Occurrit in primis S. Cyprianus contra Demetrianum inquitens, *Cremabit addictos ardens semper gehenna, & vinacibus flammis vorax pana: neque erit, unde habere tormenta vel requiem possint aliquando, vel finem. Seruantur cum cor-* P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

poribus suis anima infinitis cruciatibus ad dolorem. Spectabitur illic à nobis semper, qui hic nos spectauit ad tempus; & in persecutionibus factis oculorum crudelium breuis fructus perpetua visione pensabitur, secundum Scripturam sanctam fidem dicentis, Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, & erunt ad visionem vniuersæ carni. Deinde Lactantius lib. 6. diuinarum Institutionum cap. 26. *Omnis turba impiorum, pro suis facinoribus in conspectu Angelorum, atque iustorum perpetuo igne cremabitur.* S. Hieronymus in cap. 66. Isaia v. 24. *Omnium Sanctorum oculis eorum supplicia monstrabuntur, qui pro auro, & argento, & lapide pretioso edificauerunt super fundamentum domus fanum, ligna, stipulam, ignis pabulum sempiterni.* S. Augustinus lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 30. *Damnatorum eos (nempe Beatos) sempiterna miseria non latebit.* S. Gregorius Magnus lib. 33. Moralium cap. 19. lib. 34. cap. 13. & homilia 40. in Euangelia, *Iusti semper inueniunt iniustos in tormentis, vt hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspiciunt, quod misericorditer euaserunt: tantoque maiores Redemptori suo gratias referunt, quanto vident in aliis, quod ipsi perpeti, si essent relicti, potuerunt. Nec illam tanta beatitudinis claritatem apud Iustorum animum fuscant aspecta pœna reproborum, quia vbi iam compassio miseriæ non erit, minui proculdubio Beatorum lætitiæ non valebit.* Laudantur verba hæc à S. Iuliano Tolerano lib. 2. Prognostici cap. 32. à V. Beda in cap. 16. Lucæ ab Haymone homilia in Dominicam 2. post. Pentecosten, ab Hincmaro Remensi in vita S. Remigij, à S. Isidoro Hispalensi lib. 1. de summo bono cap. 32.

206 Theodoretus in cap. 66. Isaia v. 24. ait, *Qui fruuntur æterna illa felicitate damnatos vident, & pœnas quas criminum, & scelerum pendunt.* S. Anselmus in Elucidario, *Inimicos suos, qui se olim afflixerunt, in Inferno videbunt, & de his omnibus ineffabiliter gaudebunt.* Prudentius in Hamartigenia, *Certa fides, rabidos sub terra nocte caminos Qui pollutam animam per secula longa perenni Igne coquunt, oculis longum per inane remoti Pauperis expositos, nec fecius aurea dona Iustorum dirimente chaos, rutilasque coronas Eminus ostendi panarum carcere mersis, Hinc paradysicola post vlcera dira beato Proditur infelix vlulans in peste reatus Spiritus, inque vicem meritorum mutua cernunt.*

Lucifer Calatitanus in lib. quoddam moriendum sic pro filio Dei, affatur sic Constantium Imperatorem: *Erit profectò benè eis, qui non negauerint Dei filium qui labore sanctæ confessionis potuerunt: contra tibi, si in hac amentia, qua viuus nunc, semper censueris manendum, erit malè, perpetuò illa percipiens, que nunc percipit Iudas Iscariot: tunc te visuri nos supplicem, & tamen omnis lamentatio penitentia tua futura inefficax, quoniam quidem hic aut acquiratur vita perpetua, aut mors.* Hactenus Lucifer, qui paulò antè dixerat eidem Constantio: *Tu ergo, & omnes participes tui, quoniam estis amarissima arbores, fructus portantes mortis, quippe peccantes in Deum, nisi ad caeleste feceritis iter transitum, excidemini, vt precipitati veniat dicto citius in altitudinem profundam, unde visurus sine dubio tu eos, quos nunc iniuste persequeris, vt tunc vidit ille Dives Lazarum in sinu Abrahæ, Isaac, & Iacob amicorum Dei, & omnium Prophetarum, Apostolorum, & Martyrum.* S. Bernardus serm. 8. in Psal. 90. ait *Hoc planè eis (nempe damnatis) graue tormentum, & magnus quidem malorum cumulus erit. Fortè enim quodcumque solatium videretur, eorum, quos tam malitiosè*

*impugnarunt in tormentis suis, vel conscientiam late-
re, vel ipsos saltem declinare posse conspectus.*

207 Hæ sunt antiquorum Patrum autoritates, quas inuenire potui. Attamen, si vnus excipiat S. Anselmus, reliqui non vrgent, vt asseratur, Beatos corporeis oculis videre ex Empyreo damnatos in orco inclusos. Intelliguntur namque satis aptè de visione spirituali; de qua apertè loquitur S. Augustinus, vt constat ex verbis antecedentibus, & ex lib. 20. cap. 22. SS. Hieronymus, & Bernardus, si inuant visionem materialem, non nisi habendam tempore extremi Iudicij. Et quidem Scripturæ sanctæ duo testimonia, quæ præsentī instituto conducunt, non aliud indicant, quàm aut visionem spirituales, aut materialem habendam prædicto tempore. Primum testimonium extat cap. 14. Apocalypsis vers. 10. *Cruciantur igne, & sulphure in conspectu Angelorum Sanctorum, & ante conspectum Agni.* Sed hoc à paucis est adnotatum in hanc rem, & de visione spirituali accipiendum esse, nemo ibit inficias.

208 Secundum extat, cap. 66. *Isaia v. 24. Egredientur, & videbunt cadauera virorum, qui prauaricati sunt in me. Vetus eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, & erunt vsque ad satietatem visionis omni carni. Egredientur,* expendit S. Hieronymus, non loco, sed intelligentia. S. Iulianus Tolertanus lib. 3. Prognostici cap. 51. *Quasi per scientiam, ait, egressuri sunt.* S. Augustinus cap. illo 22. explicat latius in hunc modum, *sed quomodo egredientur boni ad videndas pœnas malorum? Nunquid corporis motu, beatas illas relicturi sunt sedes, & ad loca pœnalia perreçturi, vt malorum tormenta conspiciant præsentia corporali? Absit. Sed egredientur per scientiam; hoc enim verbo significatum est, eos qui cruciantur, extra futuros. Propter quod & Dominus ea loca tenebras exteriores vocat, quibus contrarius est ille ingressus, de quo dicitur seruo bono, intra in gaudium Domini tui, ne illuc mali putentur ingredi, vt sciatur, sed ad illos potius velut egredi per scientiam, qua eos cognituri sunt boni, quia id, quod extra est, cognituri sunt. Qui enim erunt in pœnis, quid agatur intus in gaudio Domini nescient; qui verò erunt in illo gaudio, quid agatur foris in illis tenebris exterioribus, scient. Ideo dictum est, egredientur, quia eos etiam, qui foris ab eis erunt, vtique non latebunt. Hactenus S. Augustinus, cui consonant Glossa ordinaria, Forerius, Leo Castrensis, Sanchez, & alij Interpretes Prophetæ Euangelici, qui (si demas Hugonem Cardinalem) de visione solùm spirituali eum intelligunt, vt & Magister Sententiarum in 4. distinct. 50. S. Thom. complurèsque Sententiarum, apud quos visionis materialis nulla est mentio.*

209 Non itaque est tam certum per autoritates Sanctorum, quod ab Aureolo supponitur. Imò inter veteres scriptores Olympiodorus in c. 1. Eccles. v. 11. videtur negare Beatis perceptionem etiam spiritualè pœnæ, quam patiuntur damnati, *Qui officiosè (inquit) vixerunt in hoc mundo, mox cœlestis regni premium consequuti non habent in sensu memoriam laborum, quos in presenti vita pertulerunt; sed neque sensu, animòque percipiunt damnatorum pœnam: Non quòd vlla obliuio animas occupatura sit, sed quia ex presenti voluptate dolorum memoria cessabit.* Eusebius Gallicanus in homilia de bono Latrone alloquitur sic ipsum, *Intra paradysum nequaquam ultra cum Adam visurus Infernum. Si tò nequaquam visurus, &c.* dicatur idem esse ac non incursum periculum Inferni, annuam facilè. Olympiodori interpretatio non adèò in procliu est. Sed quic-

quid de eo sit, Beati intellectualiter cognoscent clarè, & distinctè, post diem Iudicij, damnatorum pœnas. Ita Patres suprà exarati: quibus adhaerent Theologi cuncti; & meritò, quia hæc cognitio non parùm conducer ad perfectionem accidentalem beatitudinis; quippe collata propria felicitate cum damnatorum miseria, aestimabunt pluris illam, Deoque vberiores gratias agent, vt inquit S. Thomas in 4. dist. 50. q. 2. art. 4. quaestiuncula 1. Sanè vt canit Lucretius lib. 2. de rerum natura,

*Suaue, mari magno crisphantibus æquora ventis
E terra magnum alterius spectare laborem.
Non quia vexari quemquam est incunda voluptas,
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suaue est.*

Reperies rationes alias in serm. 8. S. Bernardi super Psalm. 90. & in lib. Guilielmi Parisiensis de retributionibus Sanctorum prope finem.

210 Deuenio ad visionem materialem. Et cenfeo primò, à quouis Beato ex sua sede Empyrea videri posse supernaturaliter orci incolas, vel eleuatis horum corporibus ad producendas species in glorificatis oculis, vel infusis speciebus diuinitus, vel suppleto Deo concursu obiectiuum, præstandum aliàs ab obiectis. Ab hac assertione stant Aureolus, & Bassolis in 4. dist. 50. ille art. 4. hic quaest. 3. art. 2. Nylse in vltima quaest. Resolutionis Theologorum conclusione 5.

211 Cenfeo secundò, si admittatur in Christo visio corporea reproborum, æquum esse, vt quandoque saltem admittatur in reliquis Beatis. Nam illa visio non est vna ex his excellentiis, quas Christus sibi singulariter vendicat ob dignitatem naturæ assumptæ à Verbo diuino; & aliunde Beatis erit delectabile intueri corporaliter damnatorum pœnas, haud secùs, ac est delectabile intueri mentaliter. In Christo autem admittendam visionem corpoream reproborum tradunt Suarius tom. 2. in 3. p. disp. 47. sect. 6. v. *Dices ergo, & Ægidius Lusitanus infra, dum vniuersaliter docent, potentiam visiuam Christi extendi ad quodlibet obiectum quantumcumque distans.*

212 Cenfeo tertio, videri posse naturaliter à quouis Beato, si descendat ad Inferni regionem. Ita S. Antoninus 3. p. summæ tit. 30. c. & §. 4. *videbunt (inquit) Beati & oculo corporali pœnam damnatorum non quidem in cælo existentes propter nimiam distantiam, sed poterunt ad placitum corporaliter de cælo descendere.* Colludunt Gerson. serm. de festo omnium Sanctorum 4. p. & in alio sermone de omnibus Sanctis part. 2. Paludanus in 4. dist. 50. q. vnica art. 3. Durandus ibidem quaest. 3. numer. 5. Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disput. & sect. 14. num. 109. Indicat Maior in 4. distinct. 50. quaest. 1. vers. *ad secundam dubitationem*, dicens, Beatos posse videre pœnas damnatorum; quia habebunt oculos corporis, & mentis optimè dispositos; & possunt mouere, vel mutare se quolibet successiuè, vel instantaneè. Descensum hunc ad loca pœnalia non approbat S. Augustinus adductus num. 208. neque Venedelinus in supplemento Gabrieli super 4. dist. 5. quaest. 1. art. 3. dub. 1. ad 2. Valentia tom. 4. disp. 11. quaest. 5. punct. 3. vers. *post Iudicium*, Bonacina in 3. part. disput. 3. quaest. 5. punct. 4. proposit. vnica num. 18. mouenturque tres isti Authores à paritate Limbi, & Inferni; nam ex his locis non erat reciproca commeario secundum illud Luca 16. vers. 26. *Inter nos, & vos chaos magnum firmatum est, vt hi qui volunt hinc transire ad vos non possint,*

nec inde huc transmeare. Quo etiam exemplo persuasus Iauellus in 8. part. Christianæ Philosophiæ tract. 4. cap. 2. credit, Beatos in loco suo videndos corporaliter à damnatis, quandoquidem & diues Epulo *elevans oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius,* iuxta eundem Lucam v. 23. & Valentia v. Olim infert ex appositis verbis, videri antiquitus potuisse à damnatis iustos quiescentes in Limbo. Neque id mirum, ait Valentia, cum Limbus etiam fuerit subterraneus locus in ipsa regione Inferni.

213 Quæ ratio pro visione spiritali, de qua debet loqui, parùm ad rem facit, non enim promouetur, aut retardatur visio spiritalis ex obiecti vicinia, aut distantia, nisi dicatur, animas separatas accipere species ab obiectis; aut ad hæc videnda non accipere species infusas à Deo, aut species antea inditas non determinari, vt prodeant in visionem, quando obiecta sunt valdè distantia. Hinc Scotus in 4. dist. 50. quæst. 3. dixit, *Si requiratur distantia debita inter intellectum, & obiectum, non cognoscunt* (Beati) pœnas damnatorum in genere proprio, *quia non est distantia proportionata inter potentiam existentem in cælo Empyreo, & obiectum in Inferno.* Sotus etiam ibidem quæst. vnica art. 6. dixit, *Quòd per mentis intelligentiam beatas animas videant* (damnata) *nulla est repugnantia, quia anima separata possunt alias animas separatas, sicut & Angelos intueri. Verum tamen cum sint finita, limitataque potentia, profectò naturaliter non possunt à tanta distantia mentis aciem protendere.* Sed omissa ratione Valentia, neque priora, neque posteriora verba, cum parabolam sapientia admixtam historiæ, valent ad probandum quæ intenduntur, vt animaduertit Maldonatus inquiring, *Solet quæri, num damnati Beatos videant? & quòd videant, ex hoc loco probari. Siue videant, siue non, qua in re Theologorum puto sequendam esse sententiam, certè ex hoc loco probari non potest, si vt diximus, parabola est.* Indicat Maldonatus communiorem esse sententiam, quòd Beati videantur à damnatis.

214 Ita quidem est, si de visione spiritali ante diem Iudicij sit sermo, ea namque damnatis conceditur à Magistro in 4. dist. 50. cum SS. Augustino, & Gregorio Magno; Magistrum sequuntur multi Sententiarij; licet Sotus dubitet de visione terminata ad Beatos singulariter, & S. Bonauerura neget, nonnullique Patres apud Euthymium, qui in cap. 16. Lucæ vers. 23. recitata sententia S. Gregorij addit, *Alij vero Patres dicunt, neque à peccatoribus videri iustos, neque à iustis peccatores.* Ipse tamen Euthymius dixerat, *Ex hac parabola discimus, quòd in futuro seculo, non solum peccatores vident iustos, & iusti peccatores, sed etiam agnoscunt.* Adamus Contzen ibidem quæst. vnica §. 2. concors est. Ast Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 4. cap. 5. existimat, & cum ipso Escobar volumine 5. in Euangelia temporis pag. 243. impios non intueri ex Orco Beatos, nisi ex peculiari priuilegio per reuelationem; qua ratione Lazarum, & Abrahamum in Limbo visos ex Orco à diuine Epulone credit citans Caietanum, & Iansenium in hanc mentem; quæ quo ad visionem gloriæ Beatorum placet Soto, & Argentinensi.

215 Si verò sermo sit de visione siue spiritali, siue materiali post diem Iudicij, damnatis negatur concorditer à Theologis respectu tam Beatorum, quàm gloriæ ipsorum. *Post diem Iudicij* (sic S. Thomas, qui pro multis sufficiat) *omniò Beatorum visionem priuabuntur; nec tamen ex hoc eorum pœna mi-*
P. Gabr. Henao in Empyreolog. Pars II.

nuetur, sed augebitur, quia memoriam habebunt gloriæ Beatorum, quam in Iudicio viderunt, vel ante Iudicium; & hoc erit eis in tormentum: sed ulterius affligentur in hoc, quòd videbunt se indignos repmari etiam videre gloriam, quam Sancti merentur habere. Huc fortè respexit S. Chrysostomus, dum in epistola ad Theodorum lapsus, sub damnatorum persona sic loquitur: *Neminem videbimus prater condemnatos nobiscum, & immanem solitudinem.* P. Thomas Comptonus in vniuersa Philosophia d. 2. de cælo sect. 3. non distinguens tempora ante, & post Iudicium tradit absolutè, Dæmones, & animas damnatas non videre Empyreï lucem; nam licet non sit secretum cordis, nec in entitate supernaturalis, sed naturalis, etsi, vt addit in num. 10. altioris gradus, quàm lux aliorum cælestium, & elementarium corporum, nihilominus ad ordinem supernaturalem quodammodò pertinet, tanquam ornamentum sedis Beatorum, ideòque eius intuitio damnatis non debetur; vt neque visio negationis gratiæ habitualis, quamuis enim negatio non sit supernaturalis, habet tamen quandam cum gratia connexionem. Sic doctus ille vir in num. 2. & in 3. permittit damnatis conspectum extremæ partis cæli Empyreï, vt maior inde pœna eis accrescat, quòd noscant ingentissimam lucem, aliæque ad Beatorum fortunatissimum statum contineri intra Empyreum. Sed nescio, qua consequentia permittatur conspectus sedis Beatorum, & negetur lucis concedentis ipsammet sedem. Latet me etiam, quidnam speciale adsit in luce Empyreica comparata ad intellectum Dæmonum, & animarum infelicitium, vt magis dubiteretur de visione lucis, quàm aliarum entitatum materialium, vel immaterialium spectantium ad glorificationem siue corporalem, siue spiritualem. Præterea lux ornans Christi, cæterorumque Beatorum hominum in die Iudicij corpora videbitur tunc intellectualiter à Dæmonibus, & à damnatis hominibus tam oculis mentis, quàm corporis absque elevatione supernaturali. Lux autem Empyreica superioris conditionis haudquaquam est. Quare quòd post diem Iudicij non conspiciatur ab intellectu Dæmonum, & animarum infelicitium, tribuendum tantùm est denegationi concursus diuini ad eliciendam visionem; cuius denegationis ante diem illum non adedò certi sumus. Sed de his fatis.

216 Ex quibus liquet, infirmum esse exemplum, quo vitur Iauellus. Liqueat etiam, elanguidum esse illud, quod Vuendelinus, Valentia, & Bonacina vsurpant. Addo, etsi ea verba, *inter vos, & nos, & c.* essent purè historica, adhuc non inferri Beatos post Resurrectionem non posse ex Empyreio descendere in Barathrum. Nam Abraham loquebatur eo tempore, quo animæ non poterant exire ex recepraculo Limbi, nisi dispensante Deo in lege vniuersali prohibente egressum. Ast beati homines post resurrectionem egredientur Empyreio, quorescumque voluerint nulla retardati lege Dei, quin potius ipsius placito conformes, descenduntque, prout libuerit in sphasas cælestes, & elementares, vt Sotus in 4. distinct. 49. quæst. 4. art. 7. conclus. 2. Suarez disp. 48. sect. 5. v. *circa secundum* & Granadus 3. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. 3. disput. 5. sect. 3. n. 17. docent; de quo iterùm & nos in sect. 1. exercit. 33. Iam ergo, si Beati possunt egredi Empyreio, & peruadere elementa, cur non & Inferni regionem, vt cominùs conspiciant infelicitium tormenta?

217 An ne timendū est, ne ab infelicibus cernatur?

Sed Beati occultabunt se se. Num deerit lux, ut damnati videantur? Sed ignis Inferni non omnino carebit luce; quæ esto sit modica, sufficiet nihilominus acutissima aciei facultatis visiva glorificata; præsertim cum sufficiat, ut quilibet damnatus tanta acie non præditus; intuat se, & alios socios; sicque ex mutuo pœnarum aspectu torqueantur magis. Et quamvis in illo umbrarum loco nulla prorsus esset lux, posset ex præsentia Beati diffundi ea, quæ satis esset, ut videret damnatos, quin hi diffusam lucem aspicerent. Quod si authore Plinio lib. 11. historiarum naturalium cap. 37. Suetonio lib. 3. cap. 68. & Zonara in Tiberio Imperatore inerat huius oculis ea vis à natura, ut expergefactus nocte cerneret omnia non secus ac luce clara. Si præterea verum sit, quod de nonnullis Aquilonaribus narrat Olaus lib. 2. historiarum Septentrionalium cap. 14. pollere nimirum tanta acie visiva ut noctu cuncta videant, & discernant, idque ipsum testantur Connimbricenses lib. 2. Animæ cap. 7. q. 9. art. 1. de quodam Brigantino; sibi que quandoque accidisse Cælius Rhodiginus lib. 15. lect. antiqu. cap. 2. Cardanus lib. 8. Varietatum cap. 43. aliisque apud Firmundum lib. & cap. 2. Meteorologicorum art. 3. Honoratum Nicquetium lib. 2. Physiognomia humanæ cap. 10. art. 4. Si ulterius fides adhibenda sit Plinio lib. 7. cap. 2. Solino cap. 19. Gellio lib. 9. cap. 4. Scribentibus gigni in Albania homines glauca pupilla, qui per noctem clarius, quam inter diem cernant; Cur in Beato quid simile non cogitabimus, ut scilicet non obstante carentia lucis in medio, & in extremo valeat intueri istud? Et sic cogitat Conink 3. p. q. 76. art. 7. n. 11. Denique qui vereretur ne si inter Inferni flammam versaretur Beatus, pareretur aliquod detrimentum siue in corpore, siue in anima, is profecto ignoraret glorificati corporis incorruptibilitatem, & impassibilitatem; ignoraret etiam illud Origenis homilia 3. in Lucam, *locus nec nocere poterit quemquam, nec iniurare*, nempe ad Dei visionem, de qua ibi agit Origenes, & refertur in Catena S. Thomæ ad cap. 1. Lucæ v. 11.

218 Censeo quartò, videri posse naturaliter, si Beatus habeat obiectorum materialium species naturales inditas externis sensibus: quemadmodum eas habet infusa intellectui Angelus, & animus rationalis in statu separationis. Materiales illæ species queunt tales excogitari, ut non nisi præsentis obiecti, licet quantumcunque distantis, perceptioni deseruiant, quia videlicet species externorum sensuum nequeant deseruire nisi perceptioni intuitiva; hæc autem ad obiectum præsens, seu existens in rerum natura ferri debeat. Quod verò Beatus habeat etiam species acceptas ab obiectis, non obstat illis inditis, ut exemplo animi rationalis apparet, qui in statu separationis conseruat species adquisitionis dependentes à corpore, & nouis aliis eorundem obiectorum naturalium donatur ab Authore naturæ. Missum facio Exemplum Christi Domini, in quo simul cum speciebus adquisitionis exercitio sensuum existunt aliæ infusæ per se, & per accidens representantes eadem obiecta, ut copiosè tractat Cardinalis Lugus disp. 20. & 21. de Incarnatione.

219 Censeo quinto, spheram visus glorificati esse limitatam, si emendicet species ab obiectis. Etenim hæc producunt effectiuè species; ac proinde, cum sint agentia finita debent habere terminum intrinsecum, & extrinsecum actiuitatis. Quare sicut lucidum corpus habet limites in diffu-

sione lucis, ita lucidum & coloratum in diffusionem specierum. Hinc non annuo P. Salas dicenti supra n. 112. Omne corpus habere vim naturalem emittendi distinctam sui speciem ad quamcumque distantiam, quamuis insufficientem, ut cum visu habente gradum, & intensiorem metè naturalem causet visionem distinctam, sed tantum cum habente gradum, seu intensiorem diuinitus superadditam. Suffragantur huic assertioni Scotus, Aureolus, Vorillon, Paludanus, Tarareus, Bassolis, Nytie, Durandus, Ouandus, aliique Sententiarij communiter in 4. dist. 50. Ledesma in secunda quarta q. 75. art. 1. & q. 86. art. 3. Suarez disp. 58. lect. 1. v. *Secundo hinc*, Valentia v. post iudicium. Thyraeus de Iudiciaria Christi appatitione cap. 26. n. 127. Baradas tomo 3. in Euang. lib. 10. cap. 3. Granadus supra tract. & disp. 2. n. 1. disp. 4. num. 8. Fernandez lib. 3. Thesauri sacre scripturæ cap. & num. 4. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto 4. propos. vnica n. 18. Egidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 4. q. 6. art. 3. §. 2. num. 8. rursus art. 4. num. 4. & 5. Felix cap. 7. de Beatitudine difficult. 2. num. 1. & 3. quatenus ob distantiam Beatorum à Damnatis negant illis permanentibus in Empyreo corpoream horum visionem.

220 Censeo sextò, definiri certò non posse, an respectu visus glorificati existentis intra Empyreum, sint, vel non sint intra spheram naturalem damnati homines reclusi in Orco? Nam licet distantia ab Empyreo ad centrum terræ impar sit visui mortalium, determinari certò nequit, imparem esse perfectissimo immortalium, qui *uiuacior erit, quam hinc fuit*, ut ait S. Prosper, vel potius S. Iulianus Tolertanus lib. 1. de vita contempl. cap. 11. Et qui *sub angulo multò minori videre poterit, quam modò possit, & per consequens multò magis à remoto, & à quamlongissima distantia*, ut inquit S. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 4. ad 6. Henricus Harphius lib. 1. Theologiæ Mysticæ p. 2. cap. 58. & Sorus dist. 49. q. 4. art. 5. conclus. 3. Cuius illationis meliùs intelligendæ gratiâ appono præcedentia S. Thomæ verba, *Quanto sensus est perfectior, tanto ex minori immutatione facta potest obiectum suum percipere: quanto autem sub minori angulo visus à visibili immutatur, tanto minor immutatio est, & inde est, quòd visus fortior magis à remotis aliquid videre potest, quam visus debilior, quia quanto à remotiori videtur, sub minori angulo videtur, & quia visus corporis gloriosi erit perfectissimus, ex parvissima immutatione poterit videre.*

221 Claudius Marius victor lib. 2. Commentar. in Genesim subindicat, Adamum post peccatum contraxisse non nihil hebetudinis in oculis corporeis; nisi maus illum interpretari de solis spiritalibus. En Victoris Carmina, seu Adami apud ipsum,

*Omnipotens Author mundi, rerumque Creator,
Quæ mihi labe mali insensum, atque audacibus ausis
Constitui, felix olim dum vita maneret,
Et celeres animos visu super astra daretur
Posse sequi latè, circumque per omnia fuso:
Hos ego cur oculos, tua quondam arcana tuentes,
Vel iam non habeo, vel magna ex parte minutos,
Et tetto clausos terteni carceris antro,
Ut iam nil veri præter mortalia quadam
Fluxa videre datum, ac mundum in peiora labantem?
Atque adeò, Omnipotens, qui semper totus ubiq; es,
Ad te confugimus*

Georgius Cedrenus in cõpendio historiarum tribuit Adamo in statu innocentiæ acutissimos sensus, multoque

que nostris præstantiores. Quare qui Adami, & posteriorum imminutam perspicacitatem videndi persuaserit sibi, adstruat consequenter reparandam in Resurrectione. Salmeron tom. 11. tr. 36. pag. 372. ait, quò quisque in cælo sanctitate, & beatitudine præcellat, cò corporeis oculis visurum magis perfectè.

222 Granadus suprà tract. 3. disput. 5. sect. 1. n. 5. ac 6. cum S. Thoma ac Ferrariensi tradit visum glorificatum, & alias facultates sensitivas externas iuandas per dotem agilitatis ad faciùs, intensiùs, & ad maiorem distantiam eliciendos actus. Sotus distinct. 44. quæst. vnica art. 1. vers. *Quod si arguas*, concedens, non redire in resurrectione eadem numero, sed specie potentias sensitivas, addit, *fore longè præstantiores*. Nyssè in Resolutione Theologorum parte 1. portione 4. quæst. 4. conclus. 6. in tract. 7. non improbat eos, qui dicunt, meliorandas entitatiuè. Et licet mihi probabilius sit cum Palatio in 4. distinct. 43. disput. 2. Suario disp. 44. sect. 3. vers. *Secundò de unitate*, Sala disput. 14. sect. 13. num. 89. Duuallio tract. de quatuor Nouissimis quæst. 3. art. 1. pag. 544. Ægidio Lusitano tomo, & lib. 3. de Beatitudine quæst. 2. art. 3. quæst. etiam 4. art. 2. restituendas eadem numero facultates sensitivas, seu organa, quæ in corpore mortali erant benè disposita, & affecta; accrescet tamen eis temperamentum multò melius, & multiplex perfectio accidentalis, maiòrque forsan intensio. Cùm itaque acies glorificati visus futura sit perfectior, extendet se ad ampliora spatia, quàm vllius mortalis animalis siue rationalis, siue irrationalis.

223 Cernendi fama celebres fuere Lynceus Argonauta, & Strabo, quòd ille, vt refert Plinius lib. 2. c. 17. *nouissimam, primamque Lunam eadem die, vel nocte nullo alio in signo, quam Ariete conspexerit*; hic vero, referente eodem Plinio lib. 7. cap. 21. Valerio Maximo lib. 1. cap. 8. Solino cap. 1. Polyhist. peruideret distantia centum triginta quinque millia passuum, & à Lilybæo Siciliae promontorio, dixerit numerum nauium exeunte Classe Carthaginis partu tempore belli Punici. Hinc illud Martialis in Philomusum lib. 9. epigram. 36.

Scis quota de Libyco litore puppis eat.

Et de Lynceò illud Valerij Flacci lib. 1. Argon.

— — — — — *possit qui rumpere terras,*

Et styga transmissa tacitam deprehendere visu.

Fluctibus è mediis terras dabit ille Magistro

Et dabit astra rati, cùmque aethere Iupiter umbrã

Perdiderit, solus transibit nubila Lynceus.

Illud etiam Horatij lib. 1. epistola 1.

Non possis oculo quantum contendere Lynceus.

Inter quadrupes clarissimè omnium cernunt Lynces secundum ipsum Plinium lib. 28. c. 8. Inter volatilia Aquilæ. Vtrumque animal anteire hominem visus perspicacitate perhibetur. Cæterum homo in statu immortalis superabit vtrumque, vt affirmat S. Antoninus 3. p. Summæ rit. 30. cap. 7. paulò ante §. 1. & Medina in 1. 2. q. & art. 3. *ad tertium argumentum de visu*. etsi dubitet S. August. lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 29. Antecellet etiam Lynceum Argonautam, & Strabonem.

224 Ex his omnibus deduco, definiri certò non posse, an damnati homines sint, vel non sint intra spheram naturalem visus immortalis? Nam neque quanta futura sit huius perfectio, neque an minima obiecta materialia existentia vel in centro terræ diffundere queant, quantum ex se est, species vsque ad interiora Emphyrei; quæ etsi remissa illuc perue-

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

niant, sufficiant nihilominus visui valdè perfectò, vt prodeat in visionem, compertum nobis esse potest. Constat quidem, obiecta materialia suos habere limites in diffusionione specierum: nos autem non valemus illos certò designare. Vultures feruntur olfacere è distantia milliariù quinquaginta, & quandoque ab spatio quingentarum leucarum allectos odore cadauerum, tum ipsos, tum tigrides, narratur ab Alb. Mag. lib. 2. de Anima c. 25. & cum exhalationes odoriferas tantum spatij percurrere incredibile sit multis, fatentur odoris species è vsque se protendere. Quis scit, species visivas amplius se non diffundere, & emissas à corpore existente in centro terræ non posse peruadere totum Vniuersum, si ex parte medij desit impedimentum? Qui volunt Angelos initio suæ creationis non accepisse à Deo species rerum materialium, quæ modò succelliuè producuntur in Vniuerso, sed accipere eas species à Deo, quando res producuntur, & Angelis fiunt vicinæ, rogati, quanta debeat esse vicinitas, vt Deus agens vices illarum rerum in productione specierum spiritualium instar seruata ab illis in diffusionione materialium specierum? Vix declarent, quanta debeat esse, & an satis sit, Angelos existere in Emphyreo, vt censeantur habere sufficientem approximationem ad res productas nouiter in terra. Legatur inter alios Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 6. n. 22. Quòd autem à nobis non videantur obiecta vltra tantam distantiam, neutiquam probat, species non se diffundere vterius; siquidem alij perspicacioris visus cernant eadem obiecta ad maiorem intercapedinem adiuti speciebus, quæ hebetiori nostro visui non sufficiunt.

225 Iuxta hæc intelliget aliquis S. Prosperum, vel potiùs S. Iulianum Tolcranum, dum lib. 1. de vita contemplatiua cap. 11. inquit. *Ibi corporales oculos, nihil visibilis creatura latebit, quia incorruptibilem corporum visus vsque incorruptibilis erit, & ita sine comparatione viuacior, quam hic fuit, vt è aliquid visibilium clausum esse non possit*. Intelliget etiam S. Augustinum lib. 22. de Ciuitate Dei c. 29. dum ait, *In illo spirituali corpore videbunt sancti omnia, non solum si oculos claudant, verum etiam vnde sunt absentes corpore*. Sed reuera S. Augustinus loquitur de visione spirituali Dei, aliorumque obiectorum habenda in corpore, quin impedimento sit aut oclusio oculorum, aut distantia ab obiectis creatis. Suadet id contextus capituli. Vnde immeritò Medina suprà confirmat ex hoc testimonio S. Augustini, nullam spatij distantiam impedituram in oculo glorificato visionem materialem. S. Prosper, vel S. Iulianus non minus commodè exponitur de visione materiali obiectorum, quæ intra naturalem spheram visus glorificati contineantur, qualia à Theologis non iudicantur communiter reproborum corpora ad eò distantia à Beatorum sedibus.

226 Maior in 4. dist. 49. quæst. 14. in 5. conclus. scribit, non requiri fortalsè in patria certam propinquitatem ad visionem materialem obiectorum, vt requiritur in via. Id affirmari ab Hugone de S. Victore restatur Salas sect. 14. n. 112. Significari verò ab Scoto, vel Soto testatur præter Salam Pater Suar. disp. 47. sect. 6. v. *dices ergo*. Hugo tamen solummodò transcribit S. Aug. verba. Scotus quidem in 4. dist. 49. q. 14. inquit, *Virtus visiva intenditur resumpto corpore glorioso, quia, vt videtur, tunc poterit sine difficultate visibile quodque videre inspiciendo*. Sic ibi. Sed dist. 50. q. 3. docet, *patere, quòd Beati non videant pœnas damnatorum visione sensibili, quia non est distantia debita simpliciter*. Sotus in 4. distinct. 50.

q. vnica art. 6. quò loci citatur à Suario, nihil habet; dist. verò 49. q. 4. art. 5. vbi à Sala allegatur, tantum ait, Beatos visuros à quàm longissima distantia; & cum ipse censeat dist. 50. quæst. vnica, art. 6. eam, quæ est ab Empyreo ad Infernum, longiorem esse, quàm vt naturaliter queant Beati mentis aciem illuc protendere, colligitur à fortiori non admitturum oculi glorificati aciem pertingere posse naturaliter orci incolas. Fautentiùs loquuntur Guilielmus Parisiensis, S. Bernardinus, & Medina; nam prior in primæ partis de Vniuerso parte 2. cap. 32. rogat, *Quæ erit gloria (facultatis visuæ Beatorum) si per eam non vident homines tunc equè longè, vt propè, & aequaliter remota, vt propinqua?* Secundus tomo 3. in Quadragesimali Seraphico sermon. 49. part. 2. principali pag. 431. scribit, corpora glorificata videbunt ita clarè à longè, sicut de propè. Tertius asserit in loco præcitato, nullam spatij distantiam impedire in Beatis visionem materialem, eò quòd in eis erit acutissima acies, & acumen visus.

227 Sed quicquid sit, an Authores aliqui iudicent, posse ex Empyreo Beatos percipere connaturaliter corporeis oculis obiectum quantumcumque distans, si quis ob dicta vellet defendere assertiue, videndos naturaliter ex Empyreo damnatos existentes in Inferno, deberet & duas alias superare difficultates. Prima est, quia vt damnatorum corpora naturaliter videantur, opus est, quòd sint illuminata; intra carceres autem Orci nullum erit lumen. Secunda est, quia terræ opacæ interstitium impediet, ne species è corporibus damnatorum emittæ accedant ad Beatorum oculos, tametsi distantia non esset aliunde impedimento.

228 Primam tamen iam nos eleuauimus in numer. 217. præeunte Durando, qui in 4. dist. 5. quæst. 3. num. 5. dixerat, *Medium, quod sufficit damnatis ad hoc, vt alter alterum videat, sufficit Beatis ad hoc, vt videant eos in parais.* Ad secundam responderi posset primò ex Paludano in 4. dist. 50. quæst. vnica art. 3. Sala n. 109. *terram sic fore peruiam, quòd non obstabit Beatis ad videndum ignem, & ardentem: quæ tamen non sufficet oculis damnatorum ad videndum Solem, & Stellis obtenebrante eos igne turbulento.* Secundò ex eodem Sala, & aliis, quorum meminerunt Suarez disp. 58. sect. 1. v. *secundò hinc*, Thyraus de Iudiciaria Christi apparitione cap. 26. num. 127. Tannerus in 3. p. disp. 2. quæst. 4. dub. 5. num. 158. Bonacina disp. 3. q. & puncto 5. proposit. 2. num. 6. mansurum in terra post diem extremi Iudicij hiatus quendam, per quem ad Beatos transmittantur ex Orco species; cum enim aperiendum putent Tostatus in cap. 25. Math. quæst. 521. Viguierus cap. 6. Institutionum §. 4. v. 34. Sotus in 4. dist. 50. quæst. vnica, art. 3. in 2. conclus. Duuallius Tractatu de quatuor Nouissimis quæst. 4. artic. 4. pag. 605. quæst. 6. art. 5. pag. 649. vt terra deglutiat damnatorum corpora, incredibile omninò non apparet, iterum non claudendum. Tertio ex Ægidio Lusitano tomo 3. de Beatitudine lib. 4. quæst. 6. art. 5. num. 4. Francisco Felice cap. 7. de Beatitudine difficult. & num. 2. oculum gloriosum intueri posse naturaliter obiectum,

licet interponatur medium opacum.

229 Ægidius probat exemplo Aquilegum, seu videntium aquas latentes sub terra, quorum causam agunt cum Rhodigino, & Vairo citatis à Thoma Sanctio lib. 2. in præcepta Decalogi cap. 38. num. 37. à Baptista Fragolo in Regimine Reipublicæ Christianæ p. 1. libr. 2. disp. 4. §. 11. num. 92. Connimbricenses lib. 2. de Anima cap. 7. quæst. 9. art. 1. & 2. *Nec officit (inquiunt illi) quòd non videantur per terra obscuritatem transmitti posse imagines ab aqua ad aspectum. Enim verò haud improbabile est, quòd Stoici Philosophi tuebantur, videlicet terram nonnihil luminis imbibere; atque adeo etiam ea, quæ terra sinu saltem ad aliquam distantiam inclusa sunt, iacere ex se proprias imagines: verum ita tenues vt ordinariæ, & communi videndi facultati non congruant, sed ei, quæ præditi Aquileges sunt.* Tostatus Paradoxo 5. cap. 30. Guilielmus Parisiensis supra, visui glorificato tribuendam pronuntiant tantam perspicacitatem, & acrimoniam, vt cernat per opaca corpora interiecta, quin explicent, an in ea tribuenda intercedat miraculum. Scotus in 4. dist. 49. quæst. 15. ait, *Oculus Beati per suam limpiditatem poterit videre per illos poros (corporis alterius glorificati habentis minores poros, quàm modò) sicut si esset transparentis, sicut dicitur, quòd Lincx potest videre per parietem.* Similia habent Maior ibidem quæst. 19. conclus. 2. Vornillong. art. 2. parte 3. conclus. 2. Guilielmus autem de Rubione in eadem dist. q. 4. art. 3. conclus. 2. Capreolus in 4. dist. 10. q. 4. art. 3. Ledesma in secunda quartæ q. 86. art. 3. fatentur, posse tribui saltem diuinitus illam perspicacitatem, quam in Lynceo Argonauta commendauerunt Gentilium fabulæ, vt memorat S. Hieronymus in epist. ad Pammachium aduersus Ioannem Hierosolymitanum. Retuli quæ alij scriptis tradiderunt, pro comperto habens, negandam immeritò hominibus glorificatis vim peruadendi visu corpora, si concedatur Aquilegibus, & Lyncibus.

230 Et vno iam verbo Respondeo disquisitioni propositæ in hac Sectione, nempe Beatos corporeis oculis visuros quandoque ex Empyreo damnatorum corpora, ac cruciatus, Deo miraculosè operante ad Beatorum placitum, si opus sit nouo miraculo: quo quidem opus esse, verosimilius est. Et cum sphaera auditus extendatur minùs, quàm sphaera visus,

————— *Quia semper ad auribus*

Tardiùs adueniunt, quàm visum, quæ moueant res: sicut Lucretius dixit libr. 6. de rerum natura. Si Beati audient aliquando ex Empyreo tristes reproborum clamores, & eiulatus, de quibus in exerc. 29. num. 14. requireretur multò magis miraculum, vt benè notat Felix supra, num. 5. Liqueat iam ex toto Exercitationis decursu, verum esse illud S. Bernardi in Psalm. 90. serm. 8. *Tanta capiet oculus resurrectionis, quanta nec auditus, nec animus ipse nunc capiat;* Illudque S. Augustini, & S. Monicæ matris lib. 9. confessionum cap. 10. *Carnalium sensuum delectatio quantalibet in quantalibet luce corporea præ illius vitæ incunditate non comparatione, sed ne comparatione quidem digna videtur.*

EXERCITATIO VIGESIMANONA.

De Auditu Glorificatorum Hominum

Sensus auditus est secundus ordine, & nobilitate. Sortitur pro obiecto sonum perfectum, & imperfectum. Sonus perfectus dicitur Vox; imperfectus verò dicitur Spiritus. Vox competit propriè solis rebus animatis; quæ si rationales sint, vox ab illis prolata, & dearticulata nuncupatur Loquutio. Cum in hominibus eò præcipuè dirigatur Auditus, vt hanc excipiant, nos præcipuè agemus modò de auditionis actu excipiente loquutionem, & vnà trademus quicquid voluptuosum aderit glorificato Auditui in perceptione cuiusuis alterius soni. Erit autem regio interior Empyreï commodum medium propter sui liquiditatem, tum vt deferatur quicumque sonus ad aures Beatorum, vti nunc transmittitur ac nostras per aërem, & aquam, tum vt quicumque generetur sonus ex percussione ipsius Empyreï, & duorum aliorum corporum quæ, dura, & solida sint.

SECTIO I.

An Beati homines audient in Empyreo alios loquentes?

Non est sermo de loquutione interna, & spiritali; qualem habent Angeli, & animæ beatæ cum Deo, & inter se; sed de externa, & corporea, qualem habemus homines in vita mortali. Nam illa est aliena à nostro scopo, non tamen ab ipsis glorificatis hominibus mutuo, vt cum Ioanne Maiore animaduertit Pasantius 1. 2. q. 4. a. 6. d. 14. colligiturque ex S. Gregorio Papa lib. 18. Moralium c. 27. S. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiuncula 4. refert, aliquos negasse loquutionem externam in patria; & ante ipsum retulerat Parisiensis, de quo in n. 2. Albertus Magnus in 2. dist. 3. art. 6. inquit, *Magis puto, quod aut non est ibi (nempe in cælo) laus vocalis, aut si erit, non nisi in demonstrationem potentis laudantis, vtin hoc ostendatur decor Sapientia, qua sic ordinabit organa, vt in talem vocem prorumpere possent.* Bonauentura in 4. dist. 49. art. 3. q. 1. n. 42. ait, *Isti duo sensus (Visus scilicet, & Tactus) in suis actibus erunt in patria; alij verò minimè, deficientibus sibi medijs: nisi fortè quis instet in auditu, de quo relinquitur in dubio, sicut de laude vocali in Patria, quam ibi ponere nec videtur necessarium, nec ineptum, & ideo hic opinari est licitum.* Scotus ibidem dist. 49. q. 13. ad 2. rationem principalem inquit, *De visu nullus dubitat, nec de auditu, si est ibi sonus, & possibile multiplicari, & immutare auditum.* Abulensis in c. 17. Math. q. 116. *Si quis dicere voluerit, quòd in patria non erit vocalis loquutio, non est inconuenienter dictum, quia non manet aliquid, ad quod sit vox necessaria.* Illam nouiter negauit Dominicus Garcia q. 6. in c. 3. Genesis.

2 Reliqui vnanimi consensu eam concedunt, quin in dubium, & litem vocent. Recensentur multi ab Ægidio Lusitano tomo 3. de Beatitudine lib. 4. q. 7. art. 1. §. 2. n. 4. & iterum q. 22. art. 6. n. 2. posuntque plures alij adici, vt Aurifiodorensis lib. 4. summæ tit. *De Dotibus corporum glorificatorum.* Bellouacensis in speculo historiali c. 110. Thomas

à Kempis in Cantico 2. Iacobus de Vitriaco serm. 1. in Dominica 4. Quadragesimæ. Discipulus in 1. serm. Dominicæ 2. post octauâ Trinitatis, Radulph. Ardens homilia 1. post Pascha, S. Antoninus 3. p. Summæ Theologicæ tit. 30. c. 4. §. 3. in fine, & c. 7. §. 4. paulò ante finem, Gerson tr. 1. de canticis tom. 2. fol. 405. partis 3. rursus in serm. 3. de solemnitate omnium Sanctorum, parte 2. fol. 248. & in alio sermone de eadem solemnitate fol. 252. Robertus de Licio sermone de Beatitudine, in consideratione 2. Claudius Seissellus tract. 2. in c. 2. Lucæ, Petrus Reginaldetus parte 2. speculi finalis retributionis fol. 118. Bartholomæus Sybilla in speculo peregrinarum quæstionum Decade 1. c. 3. q. 8. S. Bernardinus Senensis tomo 1. serm. 5. de consubstantiali gloria Beatorum art. 2. c. 1. Lucas Tudensis lib. 1. aduersus Albigenes c. 13. Raymundus Eremita, seu Lullus in lib. Clerici c. 7. Bellouacensis iterum in lib. Consolatorio de morte amici c. 12. & 13. Rusbrochius in Regno Deum amantium c. 38. Ludouicus Bloisius in farragine vtilissimarum Institutionum pag. 560. Guilielmus Parisiensis in primæ partis de Vniuerso parte 2. c. 42. & 43. non tamen ita firmiter, vt aliquantulùm non addubitet, cum multis ex Sapientibus Christianorum, de loquutione Beatorum.

3 S. Bonauentura, qui vt visum est in n. 1. dubius fuit, meditatur sic in soliloquio c. 4. reiecta prorsus omni ambiguitate, *ibi (nempe in cælesti patria) erunt omnes sensus in actibus suis. Ibi enim oculus videbit decorem speciosissimum, gustus sentiet saporem dulcissimum, olfactus odorabit odorem suauissimum, tactus amplexabitur obiectum delitiosissimum, auditus demulcebitur per sonum iucundissimum. Ibi enim cum mens in exultationem rapitur, lingua in canticum laudis eleuatur.* S. Antonius Paduanus sermone in Dominica infra octauam Epiphaniæ inquit, *Cum Sanctis omnia ista (animæ, & corporis glorificationem) habuerint, tunc cantabitur per vicos Hierusalem Alleluia. Per vicos Hierusalem intelliguntur mansiones, de quibus dicitur Ioannis 14. & c. In quibus Alleluia, laus, & gloria voce indefessa à Sanctis cantabitur.* Petrus Abbas Cellensis lib. de Panibus cap. 7. hunc in modum alloquitur cælestes ciues, *Nomen mortis, nomen languoris, nomen paupertatis, nomen anxietatis,*

nomen doloris, nec nominatur apud vos, cines cæli, domestici Dei. Quid autem? Vita, incunditas, iubilationis, exultatio, glorificatio, beatitudo, aternitas, immortalitas, & incorruptio abundant, & superexundant in paradiso. In ore habitantium semper laus, Alleluia, gloria, pax, benedictio, honor, virtus, & fortitudo. Quid autem oculi eorum vident, nisi Patrem luminum, nisi lucem de luce, nisi candorem lucis aternæ? Quid aures, nisi laudes Dei audiunt? Quid nares, nisi vita respirant odores? Manus quid contrectant, nisi Verbum Dei? Quæ pedes incedunt, nisi per viam pacis? Quid gustus? gustat nempe, quàm suavis est Dominus. Sic Abbas Cellensis; quem tamen fateor posse intelligi de actibus spiritualibus respondentibus penes voluptatem actibus exteriorum quinque sensuum.

Adiungo fauentiores alios, quàm Cellensis, testes, S. Laurentius Iustinianus lib. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis cap. 2. 3. fatur in hunc modum: Harmonia cælorum, melodica cantica ciuium supernorum non mediocriter mulcebunt auditum. Super muros namque Hierusalem custodes constituti sunt, qui diu, nocteque nomen Domini laudare non cessant. Sed & per vicos, & plateas illius à cunctis infatigabiliter Alleluia cantatur. Fragens quoque suauitas cælestium odoramentorum miraliquificatione resperget odoratum. Hos pralibauerat, tenuiter tamen, qui dicebat, odor tuus, ô Domine, excitauit me in concupiscentias aternas. Indicibilis etiam dulcedo omnium delectabilium mellisua quadam, & incunda satietate oris saginabit palatum. Nec mirum, nam exultationes Dei in gutture eorum, & misericordias Domini in aeternum cantabunt. Petrus Damiani in epist. ad Blancam, ex Comitissa Sanctimoniale, c. 15. graphicè depingens cælestem eandem Hierusalem ait: Illic odoris suauitas cunctorum excedit vires aromatum, omnem superat flagrantiam pigmentorum: illic Beatorum aures harmonica dulcedinis organa meloda permulcent. Illic pratis incunda satis amoenitate vernantibus, candentia lilia nunquam decidunt, rosæque purpurea cum croceis floribus non marcescunt. Et cerè de illa cælestis Hierusalem beatitudine sempiterna incomparabiliter plus est, quàm mens possit humana concipere; plus mente concipitur, quàm ullis sermonibus explicetur. Huc vsque ille, qui non ineptè ad rem præsentem adduci valet cum in serm. 21. & 3. de Apollinari prædicat de ipso, Emicare ineffabiliter in gloria stolas, & ante Imperatorem suum melodum Alleluia perenniter iubilare; & cum serm. 59. de S. Nicolao commendat exinde Empyreum, quòd illic omnes viuunt, nullus moritur; omnes exultant in voce exultationis. S. Anselmus in Elucidatio scribit: O qualis voluptas auditus illorum, quibus incessanter sonant harmonia calorum, & concentus Angelorum, & dulcissima organa omnium Sanctorum! Rursus enarratione in c. 14. Luca innuit nonnihil his verbis: Ibi de aternitatis societate latantur, qui iam laqueos voluptuose temporalitatis euaserunt. Ibi hymni dici Angelorum chori, ibi societas supernorum ciuium. Ibi dulcis sollemnitas à peregrinationis huius tristi labore redeuntium. Festinemus igitur hoc intrare conuiuium, ubi cum electorum omnium satietate festiuis gaudiis perpetim exultemus.

5 Clariora sunt S. Gregorij Magni verba in ea Iobi 8. v. 20. & 21. Deus non proiciet simplicem, nec porriget manum malignis, donec impleatur risu os tuum, & labia tua iubilo, scribit enim, Bene os risu impleri dicimus, & labia iubilo, nam in illa aeterna patria cum iustorum mens in exultatione rapitur, lingua in cætum laudis eleuatur. Concordat S. Anast. Sinaita

lib. 5. de relictis fidei Catholicæ dogmatibus dicens: Tunc (post resurrectionem) canticum nouum, hymniisque nulla hora interrumpendus per omnia ora exprometur, atque offeretur Patri nouorum seculorum. Item Paschal. lib. 4. in lament. Hieremix, In illa aeterna vita patria carmina hymnidicis Angelorum vocibus, & Sanctorum omnium cum iubilo exultationis erunt. Hinc, rogo, adhibeantur in hac nostra peregrinatione lamentationes, quatenus illic in carminibus Deum laudare possimus. Germana sunt S. Ildefonsi verba serm. 1. de Assumptione B. Mariæ, Peruenit puerpera, ubi Angelorum mellisua indesinenter sonant organa; ubi hinc inde hymnidici Sanctorum vicissim cantica nuptiarum alternant chori, ubi epithalamia sponsi, & sponsæ suis suauia redduntur melodis.

6 Non minus ad rem Tertullianus cap. 61. de Resurrectione carnis, Sed accepisti, homo, os ad vorandum, atque potandum: cur non magis ad eloquendum? (videlicet post resurrectionem, vt ex contextu patet) vt à ceteris animalibus distes, cur non potius ad prædicandum Deum, vt etiam hominibus antistes? S. Irenæus lib. 5. aduersus hæreses cap. 8. Si igitur nunc pignus habentes clamamus; Abba pater: quid fiet, quando resurgens facie ad faciem videbimus eum? Quando omnia membra affluenter exultationis hymnum protulerint, glorificantia eum, qui suscitauerit ea ex mortuis, & aeternam vitam donauerit. S. Paulinus in epist. 44. quæ est 4. apud S. Augustinum, Sine dubio hoc illud est, quod in Psalmis habes, Beati, qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te. Puto autem hanc laudationem vocibus concinentium esse promendam, etsi immutabuntur Sanctorum resurgentium corpora, vt sint sicut & Domini corpus post resurrectionem apparuit: in quo utique resurrectionis humana vna imago præfulsit, vt Dominus ipse, qui in vino corpore, quo passus fuerat, & resurrexerat, quasi speculum contemplationis omnibus fuerit. Qui utique cum in eadem carne, qua mortuus, & sepultus fuerat, resurrexisset, omnium officia membrorum expressa oculis, & auribus hominum saepe collata exhibuit. Quod si etiam Angeli, quorum simpliciter spiritualis est creatura, linguas habere dicuntur, quibus utique laudes Domino Creatori decantant, & gratias referre non desinunt, quanto magis hominum, etsi spiritualia iam post resurrectionem corpora, manentibus tamen glorificata carnis omnibus membris, & per omnia membra formis, & numeris suis, & linguas habebunt in oribus suis, & linguis effantibus dabunt vocem quibus diuinas laudes, vel sensuum suorum, gaudiorumque affectus per verba depromant. Hactenus S. Paulinus.

7 Cui succedat S. Augustinus in lib. Meditationum cap. 26. sic canens de incolis Empyrei,

Nouas semper harmonias vox meloda concrepat,
Et in iubilum prolata mulcent aures organa.

Deinde in Manuali c. 6. ait, Quæ cantica, quæ organa, quæ cantilena, quæ melodia ibi sine fine decantantur? Sonant ibi semper mellisua hymnorum organa, suauissima Angelorum melodia, cantica canticorum mira, quæ ad laudem, & gloriam tuam à supernis ciuibus decantantur. Insigne eiusdem testimonium ex lib. 1. Retractionum, c. 11. transcribam in n. 49. exercit. 33. legantur alia lib. 2. 2. de ciuit. Dei c. 30. lib. de catechizandis rudibus, cap. 27. in Psam. 83. v. 5. Author epistolæ ad amicum ægrotum circumlatæ inter opera S. Hieronymi consonat satis apertè, inquit, sed veniet resurrectio, te incolumen redditura, quæque rosa in te membra sunt occupatura. Sed lingua in laudes Domini quotidiano nutriatur augmento, copiam laudis in cælestibus regnis narratura.

Author

Author expositionis super Apocalypsim sub nomine S. Ambrosij. *Quis vero dignè considerare potest, quòd magna pars gloriæ Sanctis detrahatur, si à laudibus Dei expertes habeantur.* Ita in cap. 14. Antiquos alios Doctores progressu Exercitationis adducam, ut & recentes Theologos.

8 S. Ambrosius supra, & Viguerius in Institutionibus cap. 14. §. 2. v. 3. cap. 16. §. 4. v. 36. afferunt ad probandam loquutionem Beatorum canticum istud Ecclesiæ, quod iam, ut credo, desuevit,

Clara sonant iugiter organa Sanctorum.

Ægidius Lusitanus supra exarat ex S. Thoma in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiuncula 4. in corpore aliud etiam Ecclesiæ, nimirum:

Odor suauissimus carmina Sanctorum.

Sed apud Angelicum Præceptorem non lego nisi corpora Sanctorum, & eo vitur ad statuendum odorem in patria. Magis è re est illud Psalmi 149. v. 6. & 7. *Exultabunt Sancti in gloria, Latibunt in cubilibus suis. Exaltationes Dei in gutture eorum.* Exponitur enim frequenter à Patribus, & Scripturæ Interpretibus de laude vocali in cælo, ut videre est apud Lorinum. Hinc Cassiodorus ait, à Psalte Regio significati, *Quoniam sine cogitatione, sine lingua laudare non desinent, à quo aeterna dona percipiunt.* Et S. Thomas ad Corinth. 1. 13. v. 8. *Est futura in patria laus vocalis secundum illud Psalmi, Exaltationes & c. ut Glossa ibidem exponit.* Alia sacræ paginæ testimonia proponet sect. 3. Interim huc trahi potest illud Osee 14. v. 3. *Tollite vobiscum verba, & conuertimini ad Dominum, & dicite ei, omnem aufer iniquitatem, & reddemus vitulos labiorum nostrorum.*

9 Et quidem Christum Dominum in glorioso corpore loquutum, antequam ascenderet in cælum constat ex Euangelistis. Post Ascensionem autem sermonem habuit ad Paulum, ut narratur Actuum 9. Quòd si tunc cælo non abfuit, & duplici in loco simul extitisse non concedatur, sit planè posse Beatos loqui in Empyreo. Præterea Christum sensibili, & externa voce pronuntiaturum in Iudicio generali definitiuam sententiam, audiendamque proinde ab hominibus beatis, & dānatis, defensant Abulensis in cap. 25. Mathæi q. 33. & Granadus 2. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 4. disp. 6. cum Soto, Suario, Valentia, Acofta, ac multis aliis. Qui etiam in tract. 2. disp. 4. cum duobus vltimis, & P. Salas cōtendit, vocem qua suscitentur mortui, formandam immediatè ore ipsius Christi, & eam saltem quoad posteriores aliquas syllabas audiendam à suscitatis tradit S. Hieronymus in epistola ad Pamachium de erroribus Ioannis Hierosolymitani, dum inquit, *Audient auribus, & procedent pedibus.* Et sic intelligendum est in sensu litterali illud Christi apud Ioannem 5. v. 28. *Omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem & c.* Quòd si vox profèrèda sit à Christo incipiente descendere de cælo ad locum Iudicij, ut Granadus in illa disp. 4. n. 7. Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 14. sect. 5. n. 40 declarant, dearticulabitur fortè intra ipsum Empyreum. Adde Christum nunc in cælo orare vocaliter ad Patrem, ut persuadet sibi Carthusianus in epist. ad Romanos, 8. v. 34. & Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 45. sect. 2. in fine putat, *non esse incredibile, ibi non solum mente, sed etiam corpore Christum orare, quia & voce Deum laudat, & cultum Religionis illi præbet.* Non displicet id Valètiæ tom. 4. disp. 1. q. 21. punct. 1. v. si qui autè, Puteano in 3. p. q. 21. ar. 4. Tenæ in c. 7. ad Hebræos diffic. 8. sect. 2. & 3. Estio in c. 2. prioris epist. Ioannis v. 1. in c. 8. ad Romanos v. 34. Henriq. lib. 9. c. 12. §. 4. si dicatur (quod & à Suario dicitur) non orare nunc pro nobis supplici corporis gestu. Beda tamè,

S. Gregorius Magnus, Nicol. Cabasilas, & Simeon Episcopus Thessalonicensis relat à Vazquio tom. 1. in 3. p. disp. 8. 2. c. 2. videntur non admittere nutu in Christo orationem vllam vocalem; negatque eam Araujus in 3. p. q. 21. art. 4. dub. 1. à n. 13. Sed quicquid de hoc sit, non est, cur in Beata Virgine, & aliis Sanctis (siqui alij glorificati penes corpora incolant iam Empyreum) non concedatur.

10 Agamus iam rationibus. Prima; Glorificati homines mouebunt corporis membra: Ergo nõ est, cur linguam, quæ valde flexilis est, non moueant, & ex imaginatione, ac appetitu arteriam asperam, proindeque articulent voces, & per litteras, ac syllabas modulentur. Secunda; Inter beatos homines futura est humana, & politica societas, hæc autem potissimè requirit communicationem mediis vocibus, quibus significantur, & exprimentur interni conceptus. Tertia; Loquutio mutua est operatio valde perfecta naturæ humanæ, & quæ homines à belluis nõ parùm distinguit, ut ait Plinius lib. 11. cap. 51. Ergo incredibile est, naturam humanam in statu illo excellentissimo subiturâ defectum insignis huius perfectionis, & Beatos homines exituros perpetuò in placidissimo illo contubernio, non secus, ac si essent muti, & surdi: Ad hæc: glorificati homines perfundentur torrente gaudiorum. Horum autem iuxta S. Ennodium lib. 5. epist. 16. *magna sunt imperia; expers est continentia hilaritas, & in vocem gestu erumpere.* Symmachus etiam ait lib. 1. epist. 31. *letitia loquax res est, atque ostentatrix sui.* Ad quæ verba inuisendæ sunt notæ Francisci Iureti, additis illis Latini Paccati in Panegyrico ad Theodosium. *In eundem hominem non puto conuenire gaudium, & silentium.*

11 Quarta; Ecclesia militans laudat Deum mente, & ore. Ergo & laudabit triumphans mente pariter, ac ore. Et quidem, *nihil à nobis aequè requirit Deus, ac laudes, & gratiarum actiones: propterea enim animam nobis inspirauit, rationales nos fecit, & à brutis lingua discreuit, ut eum laudemus, celebremus, & iugiter glorificemus: non quòd ipse opus habeat nostra laudatione, sed ut nos doceat gratos esse, & agnoscere tantorum bonorum suppeditatorem, & ut quod lucrum ex ista celebratione fit, ad nos redeat, & dignos faciamus sepe maioribus subsidiis.* sic Sixtus Senensis lib. 3. Bibliothecæ sanctæ, pag. 187. ex doctrina S. Chrysostomi, qui in oratione de Prouidentia, in sermone de fide, & lege naturæ, & Spiritu sancto, in Homilia 54. ad Antiochenum populum ait: *Os nobis, & lingua ad laudes est assignata diuinæ.* Exercebitur itaque in Dei regno ab ore & lingua, munus, ad quod est destinata; in cælesti Sion gaudium, & letitia inuenietur, gratiarum actio, & vox laudis, ut prædixit Euangelicus Propheta Isaias c. 51. v. 3.

12 Confirmatur ex Guilielmo Parisiensi in c. 43. præcitato, *Nam decentissimum, ac debitum modis omnibus per se videtur, & corde, & ore ibi potissimum laudari Creatorem ab his, in quos incogitabiliter profusa erit beneficentia largitatis ipsius. Et virtus gratitudinis nec completa fore in operationibus suis videri potest, si non erumpit in voces collaudationum, benedictionum, & glorificationum Creatoris.* Hinc tot in cælo cantica audita ab Isaia c. 6. vers. 4. à S. Ioanne, ut narrat ipse in Apocalypsi, & Theodor. in epist. 2. ad Corinth. c. 12. v. 4. memorat, *Dixisse nonnullos, verba (arcana audita à Paulo in cælesti paradiso) Jesse res. Vidisse enim ipsum Paradisi pulchritudinem, & Sanctorum, qui in illo sunt, Choreas, & numerosam ac modulatam hymnorum vocem.* Hinc alterni cantus Angelorum in laudem Triados Sanctissime auribus excepti à Deifero Ignatio, ut testatum habe

habemus apud Ecclesiasticæ historiæ Authores, præsertim Socratem lib. 6. cap. 8. Nicephorum Callistum libr. 13. cap. 8. Georgium Episcopum Alexandrinum in excerptis vitæ S. Ioannis Chrysostomi, in Phocij Bibliotheca codice 96. Leonem Imperatorem in Encomio S. Chrysostomi, Petrum Halloix in vita S. Ignatij Martyris cap. 5. Hinc trifagium auditum in cælo ab infantulo illuc per vnâ horam raptò, qui, vt vltra Iobium Monachum in Phocij biblioth. cod. 222. col. 610. Georgiumque Zedrenum anno 28. Theodosij Iunioris, refert Felix Papa in epistola ad Petrum Episcopum Antiochenum, rursus descendens nuntiavit, quæ in æthere audierat, dicens, de cælo quasi de multitudine psallentium huiusmodi laudes insonuisse auribus suis. Hinc cum Gennadio apparuisset in somnis conspicuus iuuenis, & dignus intendi, à quo ductus ad quandam civitatem, *Vbi audire cepit à dextera parte sonos suauissima cantilena vltra solitam, notamque suauitatem, rogansque, quidnam esset? nouit ex ductante, hymnos esse Beatorum, atque Sanctorum*: Ita proditum est à Sancto Augustino in epistola 100. ad Euodium. Hinc denique castissimæ Virginis Agnetis auribus cælestis sui sponsi organa modulatis vocibus cantabant, vt sermone inter Ambrosianos 90. legimus.

13 Quinta ratio; Maximè decet statum beatificum hominum oblectatio comparata ex auditu dulcisonorum cantuum, qui quantum demulceant mortalium animos, ipsa ostendit experientia, *Infantes, ac iuuenes, inquit Boëtius lib. & cap. 1. de Musica, nec non etiam senes, ita naturaliter affectu quodam spontaneo modis musicis adiunguntur, vt nulla omnino sit ætas, quæ cantilena dulcis oblectatione seiuncta sit.* Multa ex Humanioribus [litteris volens nolens sileo, vt de sacro cantu hæc Paschasij subiiciam verba ad Sanctimoniales Sueslionenses in Psalm. 44. lib. 1. *Nescio, quid plus inuitent nos ad gaudia lectiones diuina, an cantus tanta solemnitatis? Nam lectiones instruunt, cantus labores subleuat arduos, & solatur angustias. Probant ad solatium operis datam nobis naturaliter cantilenam, hinc nauita, qui cantu superant maritima discrimina, hinc immenso ponderi adducunt leuamina canticorum: hinc viantes colles arduos facit transire serena vox, eremumque transire intrepidus dulcia modulamina cantus. Ac ne multa dicam, quicquid durum est operis, quicquid laboris asperum, dulcis vincit cantilena musici carminis, & leue reddit. Sic & vos, sanctissima, harmonia huius cantus releuet iugis, & exercitet mentes. Permulceat vos fistula Dauidica, oblectent animum sponsalia dotis. Nam ipse David, qui hoc Epithalamium primus cecinisse creditur, hoc genus inuenisse ad nuptias gratia canendi non dubitatur. Qui cantu didicit dura superare bellorum, canu meruit populum concitare ad salutem, cantu gentes inuitat ad Christum, Iudeos reuocat, Demones fugat, Dei filios ad superni Patris obsequium conuocat, & vos, o Virgines Christi, ad thalamum aeterni Regis instruit, & preparat.* Hactenus Paschasius, & eadem ferè inuenire licebit apud S. Chrysostomum in Pl. 41. apud S. Chrysologum serm. 10. in Pl. 28. Memini me legisse in S. Basilij de paradiso terrestri homiliâ, extitisse in eo omnia auicularum genera, quæ & pulchritudine colorum, & dulcedine concentus incredibiliter oblectabant hominem. En quanta, & quam digna homine percepta ex cantu voluptas! Sed obiter cane cum Antonio Riscal. 2. de Inferno c. 32. Petro Thyrao de gloriosa Christi filij Dei apparitione c. 26. n. 60. ne in cælesti paradiso auiculas constituas, quæ suauissimo concentu

lætitiâ afferant Beatis. Apage tam rudem cogitationem. Refero gradum ad orbitam. Vel irrationalia viuentia delectat cantus. *Luscina latibunda* (inquit Rupert. lib. 1. in Genes. c. 52.) *paruulis ouis super sedens tota peruigil nocte decantat, tanta cantilena suauitate, vt tibi videatur hæc esse summa eius intentio, quo possit non minus dulcibus modis fatuus animare, quam sonu corporis.* Quin imò & inanimes creaturas quasi delectat. Canebat in Poëtarum Principe Silenus Pastor,

Cogere donec oues stabulis, numerumque referre.

Iussit, & inuito processit vespere Olympo.

Illud, inuito Olympo, mirè dictum, adnotante nostro Cerda quasi cælum ægrè ferret, carere suauissimi cantus dulcedine, & veller diem detinere.

14 Sexta, & vltima ratio: In inferno erit contra Deum vocalis blasphemia, luctuosi clamores & horribiles ciulatus, vt credunt S. Thom. 2. 2. q. 13. art. 4. in corpore, Mayro in 4. dist. 49. q. 3. Iauellus in 8. p. Christianæ Philosophiæ tract. 4. c. 2. S. Antonius de Padua serm. feriæ 2. in hebdomada 1. Quadragesimæ, Iacobus de Virriaco in serm. Dominiicæ 4. post Epiphaniam, Nider c. 2. in 10. præceptum Decalogi, Sotus in 4. dist. 50. q. vnica art. 4. concl. 5. Valentia tom. 4. disp. 11. q. 5. punct. 3. v. item erunt, Lessius lib. 13. de perfectionibus diuinis c. 24. & 29. Bonarius in Ecclesiasticum c. 7. v. 19. rursus c. 21. v. 11. Granad. 3. p. controu. 13. de Nouissimis tr. & disp. 4. n. 7. Ergo & in cælo erit vocalis laus Dei. Confirmatur ex Bellouacensi lib. 31. speculi historialis c. 106. dicente, fore in Inferno excursu, seu mutabilitate ætis tantam tempestatem, & impetum ignis, vt quasi in ictu oculi impellet damnatos velut ab Oriente in Occidentem, & è conuerso. *Ex isto* (addit) *motu insurget quidam sonus terribilis quasi tonitruum magnum, quod quidem erit eis pœna ineffabilis.* Less. l. 13. de perfectionibus diuinis c. 24. & Sandæus in Grammatico profano commentat. 16. n. 58. cogitant etiam in Inferno ingentes procellas ex fumo sulphureo, quæ auditum obtundent, oculosq; & olfactum excruciant, innuente Psalte Regio Pl. 10. v. 7. *Ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum;* Apostoloq; Iuda in Catholica epist. v. 13. *Quibus procella tenebrarum seruata est in æternum.* Notatq; Robert. Holcot, vel Thom. Gualesius in Proverbia, lect. 10. *Sic Infernum claudendum, vt nulla sit carceris apertura, per quam vox exire possit. Sed totus clamor ad intra reflectetur, vt etiam de suis clamoribus ipsi reprobi amplius intrinsecus puniantur.* Ergo par è contra est vt beati homines demulceantur placidissimo aliquo sono.

SECTIO II.

Obletamentum, ex auditu captum agnouere in Beatis antiqui Poëta, & Philosophi.

15 S. Ioann. Chrysost. lib. 2. aduersus vituperatores vitæ Monasticæ sic affatur Gentilè, & infidelem patrè, *Andisti profectò cocytos, & Pyriphlegethonas flumines, & stygis vpdâ, & Tartarum tanto inferiorem terra, quantum hæc ipsa distat à cælo, plurimisque suppliciorum modos. Esi enim hæc illi explicare, prout erant, non potuerant, quippe Gentiles, & cogitationibus propriis instincti, nostraq; longiu odorati, tamen Iudicij umbrâ quandam, atq; imaginè expresse-runt. Deniq; inuenies & Poëtas, & Philosophos, & Oratores, atq; omne Scriptorum genus de dogmatibus huiusmodi philosophantes. Audis enim & Elysium campum, & Beatorum insulas, & prata virentia, & myrtos, & auram tenuem, odoremque suauissimum cuncta replentem*

replentem; & choros ibi commorantes, amictos stola candida tripudiantes, atque hymnos quosdam concinentes, prorsusque post vita excessum, & malis, & bonis repositam pro meritis mercedem. En teste tanto Doctore, veteres Sapientes Christiana dogmata odorati, designarunt hymnorum cantilenas inter delicias Beatorum.

16 Obuia cuius sunt sunt Virgiliana illa carmina de Incolis Elyfiorum lib. 6. Æneidos,

*Pars in gramineis exercent membra palestris,
Contendunt ludo, & fulua luctantur arena.
Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.
Necnon Threicius longa cum veste Sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.
Iamque eadem digitis, iam pectine pulsat eburno.*

Habebat illa præ oculis Cassiodorus, dum lib. 2. variarum, epistola 40. aiebat: *Museum etiam, & artis Orphæi filium, & naturæ, Maronis prapotens lingua concelebrat, dum apud Inferos in summa beatitudine constitutum, quod per Elysios campos felices animas septem chordarum pulsibus amanabat, significans summo premio perfrui, cui disciplina huius contigerit epulari.* Imitatur Maronem Prudentius Poëta Christianus in hymno 5. libri Cathemer.

*Felices anima præta per herbida
Concentu parili suave sonantibus
Hymnorum modulis dulce canunt melos,
Calcant, & pedibus lilia candidis.*

Venantius etiam Fortunatus lib. 8. Poëmate de Senatu curiæ cœlestis,

*Culina multa polo radianti lumine complent,
Letanturque piis agmina sancta choris:
Carmine Davidico plaudentia brachia texunt,
Creditur & sacro tripudiare gradu.
Cetibus Angelicis hominum sociata propago,
Reddit honorificum laudis amore sonum.
Alternis vicibus diuina poemata psallunt,
Atque Creatori mystica verba canunt.
Lucida sydereo cœli strepit aula tumultu,
Laudibus, & Domini concutit astra fragor.*

17 Pro illustrandis superioribus Virgilij Carminibus cumulauit eruditissimus P. Cerda alia Tibulli lib. 1. elegia 3. Propertij lib. 4. elegia 7. Ego addo hæc Pindari apud Theodoretum ferm. 8. de curatione Græcarum affectionum, & apud Clementem Alexandrinum lib. 4. Stromatum,

*Anima piorum cœlos colentes
Cantu beatum, & magnum in hymnis canunt.*

Sybilla canit de Beatis hominibus post resurrectionem,

*Sed quoscumque pios viuos susceperit orbis
Inspirante Deo vitam, gratumque fauorem,
Mutuaque inter se cumulabunt gaudia leti.*

Extant hi versus in S. Clemente Romano lib. 5. constitutionum Apostolicarum cap. 8. quos æmulatus videtur S. Augustin. lib. Meditationum c. 26. in hymno de Emphyreo paradiso,

*Post triumphum coronati mutuo coniubilant,
Et prostrati pugnas hostis iam securi memorant.*

18 Regredior ad Gentiles: Themistius transcriptus ab Stobæo in ferm. 117. habet hæc maximè notanda, *Post mortem mirabilis quadam lux occurrit, aut luci puri, & amœna præta defunctos excipiunt, in quibus voces, chorea, & venerabiles de rebus sacris narrationes resonant. Illic homo iam perfectus initiatus, & sui iuris factus, & liber, coronatus obambulans sacra celebrat, & conuersatur viris sanctis, purisque.* Plato in Axiocho, *Quibuscumque in vita melior aspiciuerit Daemon, is sedes incolunt piorum, ubi omnes ora scitent omnium fructuum vbertate. Fontes puris la-*

buntur aquis, variis præta omnimoda floribus vernant, conuentus sunt Philosophorum, theatra Poëtarum, exultantium corona, Musicique concentus. Ad hæc: instructa diligenter conuiuia, & ipsa se se suppeditans affluentia victus indolentia immortalis, incunda victus ratio. Non enim frigus illis, non æstus est grauis, sed temperatus aer funditur mitibus solis radiis illustratus. Hic etiam initiatus est dignatio quadam, & religiosa ibidem quoque peragunt sacra. Lucianus lib. 2. verarum historiarum transfert ad campos Elyfios cantilenas, & choreas è pueris, & Virginibus. Qui plura desideret; adeat laudatum Cerdam; nos enim pauca hæc omissa ab ipso obseruauimus.

19 Author est Macrobius lib. 2. in somnium Scipionis cap. 3. mortuos ad sepulturam prosequi oportere cum cantu, plurimarum gentium, vel regionum instituta sanxisse; persuasione hac, qua post corpus anima ad originem dulcedinis musica, id est, ad cœlum redire credantur. Nam ideò in hac vita omnis anima musicis sonis capitur, ut non solum qui sunt habitu cultiores, verum vniuersæ quoque barbæ nationes, cantus, quibus vel ad ardorem virtutis animentur, vel ad molliem voluptatis resoluantur, exerceant, quia in corpus defert memoriam musica, cuius in cœlo fuit conscia: & ita delinimentis canticis occupatur, ut nullum sit tam immite, tam asperum pectus, quod non oblectamentorum talium teneatur affectu. Hucusque Macrobius; cui lucem affundo ex Cassiodoro lib. 2. variarum, epistola 40. *Harmonia Cœli, inquit, humano sermone idoneè non potest explicari, quam ratio tantum animo dedit; sed auribus natura non prodidit. Dicunt enim debere credi, ut beatitudo cœlestis illius oblectationibus perfruatur, qua nec sine deficit, nec aliqua intermissione marcescit. In ipso quippe intellectu habitare referunt superna, ipsis delitiis cœlestia perfrui, & talibus contemplationibus inherencia beatitatis iugiter delectationibus contineri. Benè quidem arbitrari, si causam cœlestis beatitudinis non in sonis, sed in Creatore posuissent, ubi veraciter sine fine gaudium est sine aliquo tadio manens semper æternitas, & inspectio sola diuinitatis efficit, ut beatius esse nihil possit. Hac veraciter perennitatem præstat, hæc iucunditates accumulatur: & sicut præter ipsam creaturam non exiit, ita sine ipsa incommutabilem latitiam habere non præualeat.* Expendantur illa, *Benè quidem arbitrari, in quibus cœlorum concentui pro Beatorum voluptate inducto à Pythagora, & Platone non omninò dissentitur (ut nec in Præfatione ad librum de Anima) dummodò potior, seu essentialis beatitudo in Creatoris visionem renocetur. Sed de eo concentu dicemus in sect. 4. Nec in præfationum plura de dogmatis Gentilium Philosophorum, qui scientia, & honestatis aliquod conferunt solarium Christiano Philosopho, sed ad refocillandum potius, quam ad potandum, & ut quasi furtim ex eorum hauriar fontibus, sicut perurbanè aduertit, & suadet Stephanus Cantuariensis in Godefridi Tilmanni allegoriis ad c. 7. Iudith. v. 7.*

SECTIO III.

Quanam lingua loquentes audient se mutuo Beati.

20 **E**Am fore Hebræam affirmant Haymo, & Remigius in 1. ad Corinth. 13. v. 8. Bustus p. 2. Rosarij ferm. 2. parte 1. citans S. Isidorum Hispalensem; iterum ferm. 19. titulo de septimo gaudio paradisi

paradisi, Chaffaneus 12. parte Cathalogi gloriæ mundi, consideratione 22. Georgius Venerus de harmonia mundi cantico 3. ton. 8. modulo 11. concentu 2. Viguierius in Institutionibus cap. 9. §. 1. v. 8. Petrus Galatinus lib. 12. de arcanis Catholicæ veritatis cap. 4. Genebrardus lib. 1. Chronographiæ pag. 32. & in Psalm. 50. num. 1. Henriquez lib. vltimo de fine hominis cap. 27. §. 2. Benzoni in Canticum Magnificat, lib. 1. cap. 4. Rua tom. 2. controuers. 9. Scholastica pag. 944. Bartholomæus Sybilla in speculo peregrinarum quæstionum c. 6. Decadis 3. quæst. 6. Ægidius Lusitanus tom. 3. de Beatitud. libr. 4. quæst. 22. artic. 7. §. 4. num. 16. Martinus de Roa cap. 11. de statu Beatorum in cælo, Didacus Matute in l. de profapia Christi, ætate mundi secunda, cap. 5. §. 7. Franciscus Felix cap. 7. de Beatitudine, difficult. 2. num. 11. Castro in 3. Sophoniæ vers. 9. Titinus ibidem cum Aria Montano Recensentur plures alij à Lorino in Psalm. 149. v. 6. in cap. 2. Actiorum v. 4. & ab Eusebio Nierembergio lib. 6. de origine sacræ Scripturæ cap. 12. qui omnes putant, Hebræam Linguam fuisse primam. Philippus tamen Clauerius lib. 1. suæ Germaniæ c. 8. credens, primigeniam linguam diuersam fuisse ab Hebræa, & tunc prorsus amissam, addit, restituendam in futuro sæculo. Nonnulli apud Galatinum suprâ, suffragium dederunt pro Latina lingua. P. Salmeron tom. 1. in Euangelia Prologo 14. cum laudasset Hebræam, ab eius vsu in cælesti regno, subiungit, pium esse, & probabile, quod alij opinantur, omnibus scilicet linguis Deum celebrandum. Sentiunt id ipsum Palatius in 3. dist. 31. & 32. disp. vnica ad 2. Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. & antiquior quidam memoratus à Mauburno in Roseto tit. 38. alphabeto 75. lit. G. prima. Tandem Alfonso de Mendoza in quodlibetis quæst. 6. scholastica num. 15. Moura in opusculo 1. de Incantationibus cap. & sect. 1. num. 4. Hieronymus Columbus in Hierarchia Angelica & humana cap. 21. lib. 8. Cornelius à Lapide in 1. ad Corinth. 13. v. 8. Sandæus parte 1. Theologiæ lib. 4. commentatione 7. exercit. 3. diffinitione 1. num. 2. Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. num. 106. & Nierembergus supra, quibus proximè accedit Thyraus tract. de gloriosa Christi iudicialia apparitione n. 112. c. 1. existimant, nouam linguam infundendam Beatis, eamque hætenus inuentis longè nobiliorem. Hæc sunt Authorum Iudicia.

21 In re tam incerta, & quæ nusquam reperitur in Sacris litteris, vt notat S. Isidorus Hispaniarum Doctor lib. 9. originum, cap. 1. opinor primò, Beatos habituros donum omnium linguarum. Ita Albertus in Summ. de quatuor coæquæuis, quæst. 9. art. 5. Capreolus in 3. dist. 31. ac 32. quæst. vnica art. 2. Carthusianus in 1. ad Corinth. 13. v. 8. Pefantius in 1. 2. quæst. 4. art. 6. d. 14. cum Alberto in l. de quatuor coæuis quæst. 8. Caietanus apud Felicem num. 10. Viguierius, Henriquez, Salas, Mendoza, Lorinus, Ægidius, & Roa suprâ. Probat, quia hæc est perfectio, sine imperfectione, maximè decens statum beatificum, & valdè conformis auiditati hominum varias linguas callendi. Plures in vja ornauit Deus dono illo cur non in Patria? Non credam, si Hispanus alloqueretur Hispanum in cælo, intelligendum non iri à Germano, neque hunc fore quasi surdum. Sumus namque surdi in illis linguis, quas non intelligimus, vt inquit Tullius lib. 5. Tusculanarum quæstionum; imò & barbari habemur apud eos, quorum voces non cal-

lemus, secundum illud Pauli ad Corinthios 1. c. 14. v. 11. *Si nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus, & qui loquitur, mihi barbarus.* Addit Indiarum Apostolus S. Franciscus Xauerius lib. 1. epistola 13. *Laboriosum est eorum, quibuscum verferis funditus ignorare sermonem.* Vnde eos, qui ex omni parte sunt Beati, labor ille non grauabit.

22 Narrat S. Gregorius lib. 4. Dialogorum c. 26. de quodam puero, qui cum in cælo fuisset; *accepit illic vt linguis omnium loqueretur*; & hoc ipse signum præstitit sui in cælum raptus. Ergo quia in eo linguæ omnes sciuntur à Beatis per scientiam saltem infusam, vt putat Henriquez; & aduertit Salas, posse sciri breui tempore, & vilo sine labore peradquisitam. Quòd si Mithridates, referente Plinio lib. 7. cap. 24. *Duarum, & viginti gentium rex, totidem linguis iura dixit, pro concione singulas sine interprete affatus,* dignè existimabitur de beatis hominibus, si linguarum omnium notitia adquisita, vel infusa dicantur non carere.

23 Opinor secundò; in cælo vnus tantum linguæ fore frequentem vsu. Ita præter Salmeronem, Palatium, Baradum, & antiquiorem illum apud Mauburnum reliqui Authores. Probat 1. ex 1. ad Corinth. 13. vers. 8. vbi Apostolus inquit, *Charitas nunquam excidit, siue Prophetia euacuabuntur, siue lingua cessabunt, siue scientia destruetur.* En cessaturas linguas, siue vsu multiplicium linguarum, vt benè admonet noster Iustinianus. Sed iuuabit veterum Interpretum audire verba. S. Anselmus ait, *Variarum linguarum loquutiones in illo sæculo cessabunt. Vbi enim erunt manifesta omnia, cur alicui diceretur aliquid? Poterunt quidem loqui adinnicem Sancti, sed non necesse erit, vbi scientia vocem praueniet. Et si quid inter se loquuti fuerint, non eo modo facient, quo nos nunc loquimur; sed eo potius quo in supernis Angelici spiritus loquuntur.* Verba hæc vt ingenuè fatear, Beatorum in cælo loquutioni sensibili parum fauent, & plus quàm vellem, linguarum remouent varietatem. Si commentaria in epistolas Pauli adscripta S. Anselmo, alterius sint Authoris, nempe Heruei Natalis, curandum adè non erit de interpretatione. Possunt tamen posteriora intelligi verba de loquutione quidem vocali, sed quæ mentalem Angelicam in sui æmuletur perfectione. Quicquid de hoc sit, Theodoretus inquit, *Inutiles lingue sublata earum differentia.* S. Bruno, *Omnibus in futuro identitas erit sermonis.* S. Thomas, *Est intelligendū, quantum ad donum linguarum, quo scilicet aliqui in primitiua Ecclesia variis linguis loquebantur, vt dicitur Actuum 2. In futura enim gloria quilibet quamlibet linguam intelliget. Vnde non erit necessarium variis linguis loqui. Nam etiam à primordio generis humani, vt dicitur Genesis 11. vnus erat sermo, & vnum labium omnibus: quod multò magis erit in vltimo statu, in quo erit vnitas consummata.* Eadem habet Richel. addens, *ad quod applicari potest illud Zacharia 14. vers. 9. In die illa erit Dominus vnus, & nomen eius vnum.* Concinit Caietanus, *Non dicit, quòd cessabit lingua, sed cessabunt linguæ; quoniam non cessabit sensibilis loquutio; sed cessabit diuersitas idiomatum. Erit enim labium vnum omnium, multò magis, quàm fuerit olim ante confusionem linguarum.*

24 Confirmatur ex S. Bernardo cap. 4. Meditationum, Petro Cellensi in tract. de opere sex dierum docentibus, *vna erit omnium lingua.* Et inferius, *Non erit in illa pace, diuersitas linguarum.* Deinde ex Persarum sacerdotibus, qui non nihil sunt subodo

subodorati. Nam apud Plurarchum lib. de Ifide, & Ofiride prænantiarunt, *Appetere tempus fatale, quo necesse sit peste, & fame ab his inducta Arimanium* (id est, Dæmonem) *perdi, terræque aquabili, & plana facta unam vitam, unamque Ciuitatem beatorum hominum vniuersorum, unaque lingua vrentium fore.* Theopompus etiam ex eorundem Magorum doctrina, dicit, teste Laërtio in præmio ad vitas Philosopherum, *reniēcturos homines, immortalēque futuros, & omnia suas appellationes retentura.* Hunc in modum vertit Nieremberg. discors ab Henr. Steph. sic interpretante, *Et vniuersa illorum precatōne consistere.* Fas fuerit, prophana Sacris intermiscuisse.

25 Probat̄ur secundo; Quia varietas frequens linguarum dedecet concordiam cælestis Reipub. Hinc S. Chrysoſt. in c. 11. Gen. homilia 30. agens de confusione prima linguarum scribit, *Sicut lingua unitas cohabitationem fecit, ita lingua diuersitas disperget; quibus enim non est idem sermo, & lingua, quomodo cohabitare possunt?* Et vt egregiè notat Benedictus Fernand. in c. 11. Gen. sect. 10. n. 1. *Tantam solet animorum generare concordiam lingua vnius, eiusdemque societas, vt hac sublata, putetur illa dissoluenda.* Hinc etiam sacer Psaltes imprecatur scelestæ Reip. diuisionem linguarum, *Præcipita Domine, diuide linguas eorum.* Psal. 54. v. 10. Quippe multiplicitas linguarum in eadem vrbe ingens sit malum. Quo liberi fuere mortales vsque ad ædificationem turris Babylonicæ. Nam vt Genes. 11. v. 1. dicitur, *Erat terra labij vnius, & eorundem sermonum.* v. 6. *Vnus est populus, & vnum labium omnibus.* Et statim ac confusum est labium vniuersæ terræ, *disperſit eos Dominus super faciem cunctarum regionum.* Iuxta v. 9. Quare non benè audit S. Philastrius, dum in lib. de hæresibus hæresi 56. putat, ante structuram turris Babel fuisse pluriam linguarum, quas cuncti callerent, vsus, Consule Nierembergium lib. 6. de origine sacre Scripturæ c. 3. Hinc denique in Inferno, qui est locus confusionis, & pœnæ debitæ peccatis, erit diuersitas linguarum, vt suspicantur Roa cap. 45. & Bonac. in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto 4. proposit. vnica n. 2. 2. Memorat Plinius lib. 6. c. 5. in vna Colchorum vrbe ter centum nationes, quæ dissimilibus linguis vterentur, congregatas: & de Peruanis Noster Iosephus Aosta in historia naturali, ac morali Indiarum lib. 7. c. 28. lib. etiam 1. pro indorum salute procuranda, c. 2. *discrepare septingentis, & eò amplius inter se linguis, vt vix vallis habitetur paulò latior, que non sua materna lingua gaudeat.* Quanto maior in Orco erit linguarum permixtio? Et cum ex tot gentium sermonibus, tot linguis, tanta loquendi varietate nunc fiat, vt externus alieno penè non sit hominis vice, vt inquit Plinius lib. 7. c. 1. & vt S. August. lib. 19. de Ciuitate Dei c. 7. *Cum linguarum diuersitas hominem alienet ab homine: ita vt libentius homo sit cum cane suo, quam cum homine alieno,* habenda non est postremo loco inter pœnas damnatorum hominum tanta idiomatum cõfusio. Licet autem secunda hæc probatio, non sit tam vrgens, supposito dono omnium linguarum in Beat̄is, tamen longius remouetur cuiusuis confusionis vmbra ab ea Republica, in qua erit vnum cor, & vnus animus, si ordinaria linguarum varietas non inducatur, maximè cum vnius idiomatis vsus non leuiter soleat cõciliare animos, prout aduertunt Philo Iudæus in lib. de confusione linguarum, Genebrard lib. 1. Chronographiæ pag. 34.

26 Confirmatur; Quia in Republicis optimè moderatis vnius linguæ vsus viguit. Ideo à Romanis opera data est, inquit S. August. lib. 19. de Ciuitate Dei c. 7. *vt Ciuitas imperiosa non solum iugum, verum etiam linguam suam domitis gentibus per pacem so-*

cietatis imponeret. Et vt commendat Valerius Maximus lib. & c. 2. *Magna cum perseuerantia custodiebant, ne Græcis vnquam nisi Latinè responsa darent.* Qua de causa Tiberius, auctore Suetonio cap. 71. *Militem græcè testimonium interrogatum, nisi latinè responderet, vetuit.* Claudius etiam, eodem narrante c. 16. splendidum Virum, Græciæ quoque prouinciæ Principem, verum Latini sermonis ignarum, non modo albo Iudicum erasit, sed etiam in peregrinitatem redegit. Alexander Severus, velleius nomine Tryphoninus Iuriconsultus, *Decreta à Prætoribus Latinè interponi debere* statuit, vt cõstat ex lege 48. ff. de re iudicata, cui tamen legi aliquatenus derogarunt Arcadius, & Honorius. Lege Iudices 12. Cod. de sentent. & interlocut. Augustus Latinam linguam non adeo zelauit, siquidem (fides sit Suetonio c. 98.) edixit nonnunquam, vt Romani Græcè, & Græci Romanè loquerentur. Mira commutatio! Porro Romanorum reliquorum cura erga suæ linguæ vsus tanta fuit, vt non procul verò affirmarit Plurarchus lib. 1. de quæstionibus Platonis, tunc temporis, nimirum, quo Traianus imperabat, familiarem eam fuisse cunctis penè mortalibus. Testes vel nunc sint Hispania, & Gallia; in his enim, & in cunctis penè gentibus principatum obtinet propter potentiam Romanorum, vt obseruauit Rupertus lib. 4. in Genes. c. 39. Et vt Ludouic. Viues in Augustini præallegatum locum, *Romani Hispanias, & Gallias latinas prorsus fecerunt, veteribus illarum gentium linguis abolitis.* Strabo lib. 3. Geographiæ sermonem habens de illis, qui sua ætate, imperantibus videlicet Octauiano, & Tiberio ad Bætim colebant, scribit, *Plenè conuersi iam in Romanos ritus, adeo vt nec sermonis sui patrij meminerint.* Cõsule Mathiam Berneggerum in quæstionibus miscellaneis ex Cornelio Tacito q. 195. Lipsium in Dialogo de recta pronuntiatione latinæ linguæ c. 3. Ioan. Solorzanium, Principem Iuriconsultorum Hispanæ nostræ gentis, lib. 1. de Indiarum gubernatione c. 25. Expectaque Hispanum nostrum Cantabriæ illustratæ opus, in cuius tractatu de antiquitate linguæ Cantabricæ adiectio multa ad rem hæc exornandam, Aggressus sum in Cantabrorum gratiam, & ad finem vsque perduxi illud opus, quo tempore in Bilbaënsi Collegio Humaniores litteras docerem publicè ex Societatis Instituto, circa annum 1637. sed tandiu dilata est certis de causis eius editio.

27 Opinor tertio; Loquuturos quandoque Beatos eis linguis, quæ natiuæ ipsis fuere, dum mortalem agerent vitam. Probat̄ur, quia id videtur non modicam voluptatem ipsis allaturum. *Dulcius enim ab unoquoque suscipitur, quod patrio sermone narratur,* vt fatetur Cassiodorus in Præfatione ad libros de Institutione diuinarum Scripturarum. Idcirco Hierosolymitani, *dum audissent, quia Hebræa lingua loqueretur ad illos S. Paulus, magis præstiterunt silentium;* Act. 22. v. 2. vbi Chrysoſt. *vides, vt rapit illos vocis præagnitio.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 7. contra Iulianum arbitrat̄ur vnique linguæ datam à Deo *eximiam quandam gratiam, & pulchritudinem, & Hebræis suam patriam linguam benè sonare.* Ex opposito non leue malum est, nec paruam ingerit tristitiam non audire linguam patriam. Minatur id Moyſes suis, si obtemperare noluerint diuinæ voci, *Adducet Dominus super te gentem de longinquo: cuius linguam intelligere non possis.* Deuteronom. 28. vers. 49. Simile supplicium interminant Ieremias & Baruch, ille cap. 5. v. 15. hic cap. 4. v. 15. necnon Psaltes Regius in Psalm. 54. v. 10.

28 Opinor quarto; nouam linguam futuram in Patria. Probat̄ur primò, nam illud Pauli, *lingua cessabunt*

cessabunt, satis commodè potest intelligi de cessatione linguarum, quatenus nouæ, & perfectioris dialecti notitia sit à Deo infundenda, vti præstantior scientia est communicanda. *Nam cognitio ista presens tempore illo desinet, cum perfecta cognoscendi lux nobis infusa fuerit, quemadmodum in nocte serena stellarum splendor, & pulchritudo apparet, Sole autem oriente particularis stellarum splendor euacuatur.* Quæ sunt verba S. Cyrilli Alexandrini lib. 11. in Ioannem capite 8. Probatum secundò; In cælesti regno erunt omnia noua, iuxta Apocalyp. 21. v. 5. *Ecce noua facio omnia.* Ergo par est, vt, & lingua. Tertio; Ornamenta corporum glorificatorum futura sunt nobiliora in Patria, quàm fuerint vel in statu innocentia. Ergo & lingua. Quarto; Dammati loquentur nouo idiomate, duro, aspero, & insuauis inuento à Dæmone, vt autumant Salas, Lorinus, & Moura, qui addunt, pueros existentes in Limbo fortè loquuturos nouo etiam idiomate inuento ab ipsis. Ergo similiter, &c. Sed non silebo, asseri à Roa, pueros illos loquuturos Hebraicè; Bonacinã verò adscribere illis linguam, quam viuèdo didicissent, si ad ætatem peruenissent iuuenilem.

29 Quintò probatur ex S. Paulino epistola 44. quæ est 4. ad Augustinum, *Fortè, inquit, hoc gloriæ, gratiaque apposituro Sanctis suis Domino in saculis regni sui, vt tantò potioribus linguis, & vocibus canant, quantò ad beatiorum naturam corporum beata mutatione profecerint, vt in corporibus iam spiritualibus constituti, iam forsitan non humanis; sed illis Angelicis, atque cælestibus, quales Apostolus audiuit in paradiso, sermonibus eloquantur. Et inde forsitan ineffabiles eos sermones fuisse testatus est, quia sanctis inter alias præmiorum species iam noua lingua paratur. Quibus idcirco hominibus huius seculi vti non licet, vt iam his gloria sua congruentibus immortales loquantur, de quibus dictum est, Etenim clamabunt, & hymnum dicent, procul dubio in cælestibus, ubi cum Domino erunt, & delectabuntur in abundantia pacis, &c.* Sic S. Paulinus, qui dum animo præsumit, Beatos homines non humanis, sed Angelicis linguis loquuturos, neuiquam excludit voces sensibiles; sed similes iis, quæ modò sunt nobis in vsu. Et linguas Angelicas vsurpat in eodem sensu, quo S. Paulus ad Corinth. 1. capite 13. vers. 1. inquit, *si linguis hominum loquar, & Angelorum, id est, disertissimis, & elegantissimis, vti Esther 15. vers. 16. dicitur, facies Angelica, quæ pulcherrima, & augustissima.* Sextò, exornatur à simili ex opinione Platonis attribuentis Diis peculiare idioma, vt refert Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum cap. 13. fuitque vulgaris Gentilium persuasio, Deos aliis vocabulis res appellare, quàm mortales soleant. Videtis Ioannem Filescum lib. 2. Selectorum cap. de Mysteriis §. 4. Pintumque Ramiresium in spicilegio sacro c. 38. n. 5. Nec prætermittas speciosum Dionis Chryost. locum in oratione Troiana 11.

30 Obiicies primò, pro Salmerone, spectare ad maiorem Dei gloriam, & Christi honorem, vt iuxta Paulum ad Philipenses 2. vers. 11. *Omnis lingua confiteatur, quia Dominus IESVS Christus in gloria est Dei Patris.* Respondeo; id facere pro tertia assertionem. Deinde Apostolum non loqui de multiplici lingua inter cælestes tantum ciues; sed de multiplici inter cælestes, terrenos, & inferos. Si addas, Deum in vita mortali laudari variis linguis, usque ab Spiritu Sancto donatos Apostolos in significationem, quod in cælo erit frequens earundem vsus. Respondeo, hanc significationem carere fundamento. Ideò enim Apostoli variis linguis donari fuere, quia mittendi erant ad gentes, inter quas

illa frequentabantur. Et hac etiam de causa diuersis linguis laudatur Deus in vita mortali, aliud namque non patitur varietas nationum.

31 Obiicies secundò pro Authoribus fauentibus linguæ Hebrææ locum Sophonia c. 3. v. 9. *Tunc reddam populo labium, vt innocens omnes in nomine Domini, & seruiant ei humero vno;* præmiserat autè v. 8. *Expecta me in die resurrectionis meæ in futurum.* Respondeo, argui inefficaciter ex eo loco. Etenim Sophonia tempore, quod fuit sub initia regni Iosia ante Babylonicam captiuitatem, vtuebantur Iudæi Hebræa lingua: Cum autem Deus dicat, se redditurum, seu restitutum labium electum, si de linguæ dono percipiendus est, diuersa alia ab Hebræa erit; quæ tamen antiquitùs fuerit vernacula. Ideò Nierembergus c. 11. apponit hanc coniecturam pro primatu linguæ Syriacæ, qua vsus est Christus Dominus, vt potè communi apud Iudæos post seruitutem Babylonicam, quemadmodum notant ipse Nierembergus c. 27. Barradas tom. 1. in Euang. lib. 5. c. 24. Pereyra lib. 5. in Genes. c. 2. v. 20. Pintus, de Christo crucifixo lib. 4. tit. 7. loco 2. n. 3. Dixi *si de lingua dono percipiendus est;* Nam Ribera interpretans Sophoniam de aduentu Christi ait, *loquutio hac electa, siue labium electum, est iam non Deos nominare, sed vnum Deum agnoscere, & adorare ac si diceret: cessabit omnis Idololatria.* Gaspar Sanchez exponit de puritate proborum Iudæorum, qui post captiuitatem Babylonicam redierunt in patriam. Nierembergus c. 12. adstruit, impletum esse vaticinium illud in descensu Spiritus sancti. Quòd si etiamnum contendas, percipiendum de linguæ dono in futura vita, dicam cum Patre Salas, labium electum, purum, & clarum, vt Symmachus, & Chaldæus vertunt, esse specialem illam linguam summè suauem, breuem, & perspicuam, de qua in quarta assertionem: neque necesse est, vt verbum *Reddam* sumatur adeo strictè, vt restitutionem linguæ antea consuetæ possit solummodò significare. Chaldæus vertit *Mutabo, & Septuaginta Conuertam.* Animaduertendumque est pro secunda assertionem, non dici *Reddam labia, sed labium, vt innuatur vna tantum frequens lingua.* Et fortè *Canticum nouum*, de quo Ioannes in Apocalypsis cap. 14. vers. 3. nouam illam denotat linguam.

32 Obiicies tertio, Cantandum *Alleluia* in cælesti Hierusalem iuxta Tob. c. 13. v. 22. *Per vicus eius Alleluia cantabitur.* Quæ vox (multoties etiam audita à Ioanne in cælo, vt narrat Apocalyp. 19.) cum sit Hebræa, infertur, eam linguam fore in cælo communem. Adde S. Ioan. Apoc. 15. v. 3. audiuisse Beatos *cantantes Canticum Moysi serui Dei:* Illud autem Canticum (de quo Exodi 15.) Hebraicè fuit dictum. Adde iterum, Isaiam c. 6. v. 3. audiuisse Seraphinos, quorum alter clamabat ad alterum, & dicebat Hebraicè *Kadosch, &c.* id est, *Sanctus.* Tandem S. Paulum Act. 26. v. 14. audiuisse Christum *loquentem sibi Hebraica lingua, Saule, Saule, quid me persequeris?* Respondeo, Cælestia verba, & arcana talia esse, vt ea homini mortali non liceat eloqui. Ideò Scriptores sacri cælica cantica, quæ audiuerunt, aut præferunt, nostro modo significauerunt; & Empyrei ipsi ciues audientium auribus sese accommodauerunt. Hæc ob causam Christus Dominus alloquutus est Hebraicè S. Paulum, linguæ illius gnarum.

33 Si adhuc velis cum Hieronymo Colombo, nobiliores aliquas, & sacratiores voces Hebræas, vt *Iehona, Alleluia* frequentandas persæpè in Empyreica aula; haudquaquam oblectabor: nec item contradicam Anacleto Sicco lib. 1. de Ecclesiastica hymnodia c. 5. & 11. existimanti, vsurpados in Hierusalè cælesti Dauidicos Psalmos, siue lingua Hebræa, siue

siue noua alia præstantiori. Quod insinuatur à S. Hilario in v.9. Psal. 60. vbi de Rege Dauid inquit, *Psallet in saculum sæculi, & vota de die in diem reddet, nullo temporum sine conclusus, hymnis æternis æternorum votorum gaudia redditurus, cum absoluta omni terrenorum corporum infirmitate, cælestem, atque Angelorum agat vitam de die in diem vota reddendo secundum illud, vota mea Domino reddam in atris domus Domini in conspectu omnis populi eius in medio tui Hierusalém, cælestis utique matris, & libera.*

34 Obiices quartò; Adamum in paradiso accepisse à Deo Hebræum idioma; & hîc multa pro antiquitate, & nobilitate Hebrææ linguæ aggerabis. Respondeo, vltro admittens. Sed tamen præstantiorem linguam beatificus status videtur exposcere, licet in Hebræa asperitatem, æquiocationem, & inopiam verborum non taxabo, vt fecit Salas, his enim imperfectionibus liberam esse deprædicant, qui eam probè sciunt, imo Græcâ multò copiosorem contendunt; vt videre est in P. Antonio Iordino lib. de radicibus Hebræicis. Tandem pro lingua Latina nihil momenti, quod obiici possit, video. Et si enim Catholica Ecclesia maiori ex parte vratur eâ pro diuinis laudibus canendis, ideò nimirum est, quia in Europa communior, aliisque in partibus, vbi viget orthodoxa, & Romana fides.

SECTIO IV.

An Beati erunt in continuo audiendi exercitio? & an audient concentus musicos, aliosque sonos præter vocales?

35 **Q**uoad primam partem Suar. tom. 2. in 3. p. disp. 47. sect. 6. v. occurrit, (cui adstipulantur Salas disp. & sect. 1. 4. tr. 2. in 1. 2. n. 108. Ægidius Lusitanus tom. 3. de Beatitud. lib. 4. q. 7. art. 4. n. 2. & Felix supra) docet, necesse non esse, v. Beati audiant semper aliquid, loquantur, aut canant, tum quia loquutio, aut cantus sunt in potestate libera ipsorum, tum quia existente adhuc loquutione, aut cantu, liberum etiam ipsis est applicare auditum. Vnde inter hunc, & visum intercedit illud discrimen, quòd saltem obiecta visus non dependeant ex aliqua actuali applicatione libera; sed sint res permanentes, & stabiles.

36 Neque obstat locus Apoc. 4. v. 8. vbi de quatuor illis animalibus dicitur, quòd *requiem non habebant dicentia Sanctus, &c.* Nam & 8. eiuldè Apoc. v. 1. narratur, *factum esse silentium in celo quasi media hora.* Dominicus Sotus in 4. dist. 49. q. 4. art. 5. ait, primum locum non tam ad rigorem litteræ intelligi; sed quòd clamabant ordine quodam, & per vices cantus quandoque pausando. Et potest intelligi de cantu continuo, non physicè sed moraliter. Quem prægustauit in hac vita Issembardus Monachus Cisterciensis; sic enim apud Cæsarium, & Manrique in Annalibus Cisterciensibus an. 1170. c. 6. n. 7. dixit, *Choris in celo psallentium interfui. Ah quam concorditer, quam delectabiliter psallebant! In nostro cantu solet esse dissonantia, tedium, lassitudo, ibi longè aliter est, in vnâ omnes conueniunt melodiam, super omne, quòd delectat, dulciorem. Infatigabiles laudare non cessant, & quanto plus laudant, tanto plus crescit amor laudandi, & mirabili, ac ineffabili modo hoc prouenit in usum grauissimæ quietis, quòd nunquam vacant à laude Creatoris.*

37 Neque item obest S. Chrysostronus in epist. ad Theodorum lapsum, inquiens, *Beatos continua P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.*

fruituros conuersatione in Christo. S. Ephrem serm. in omnes SS. Christi Martyres dicens, *Felicissimi sunt omnes Sancti ob hereditatem illam cælestem, qua perfruentur, perpetuæque conuersatione cum Christo.* Nam conuersatio, idem est, ac conuictus, aut ac perpetua cogitatio de Christo, vt in S. Paulo ad Philip. 3. v. 10. *Nostra conuersatio in cælis est.*

38 Quoad secundam partem, mira sunt, quæ de Musica in ore Beatorum lego apud Guilielm. Parisiensem in 1. part. de Vniuerso p. 2. c. 42. *Erit (ita ille) os vniuscuiusque hominis glorificati sicut Cithara chordarum innumerabilium, & sicut organum innumerabilium fistularum, & erit sonoritas ex ore vniuscuiusque glorificati hominis concentus vocum, siue sonorum innumerabilium, mira, & incogitabili nobis hic suauitate sibi inuicem consonantium, & auribus perfectionis illius simul audibilium.* Laudantur hæc à Mauburno in Roseto tit. 38. Alphabeto 75. lit. G. & confirmantur à Drexelio p. 2. Æternitatis lib. 2. de Cælo cap. 5. §. 3. exemplo artificiosi horologii, quod musicis vocibus instructum decantat carmen integum; sic quodlibet beatorum hominum os simphoniam, & concentum poterit edere. Bustus p. 2. Rosarij ser. 19. tit. 3. de tertio paradisi gaudio, refert ex quibusdam fore, vt queant Sancti ore, manibus, & pedibus formare diuersos sonos mellifluos, ac suauissimos. Salas n. 105. existimat, non solum lingua, sed manuum plausu, & aliorum organorum vario vsu laudandum Deum à Sanctis in Cælo. Fortè exercebunt illam partem Musicæ disciplinæ, quam, teste Cassiodoro in lib. 1. variar. epist. 20. *Mutam nominauere Maiores, scilicet, quæ ore clauso, manibus loquitur, & quibusdam gestulationibus* (has amando à cælitibus) *facit intelligi, quòd vix narrante lingua, aut scriptura textu possit agnosci.* De hac parte insignem concinnauit annotationem P. Theophilus Raynaudus lib. 6. de virtutibus & vitiis sect. 2. c. 10. pag. 703. Locupletauitque nuper excultissimus P. Pintus Ramirez tr. 1. Spicilegij sacri c. 12. à n. 10. vsque ad 15. Guido Panzirolus parte priori rerum memorabilium tit. 40. & Henricus Salmuth. in notis paucula quædam de eadem arte comportarunt; Iulius etiam Cæsar Bulengerus lib. 1. de theatro cap. 52. pag. 305. Cerda in Aduersariis c. 178. n. 11. nonnulla dederunt præfegmina.

39 Nec deerunt in Empyreo instrumenta Musica. Nam, vt ait Bustus paulò antè citatus, *Absurdum non videtur opinari, quòd sicut Deus fecit incorruptibiles mansiones pro Beatis, ita etiam fecerit diuersa sonorum instrumenta incorruptibilia ad accidentalem eorum consolationem, vt ipse ab eis omni modo possibili, sicut conuenit, lauderetur, & magnificetur.* Tann. tom. 2. d. 1. q. 3. dub. 4. n. 36. & Roa in c. 9. de statu Beatorum contendunt, posse ab illis efformari ex materia cælesti instrumenta Musica, quæ imitentur, & longè superent nostratia. Quod promouere licet ex Apoc. 14. v. 2. vbi testatur Ioannes, auditam à se *vocem sicut Citharæ eorum citharizantium in citharis suis.* c. 15. v. 2. & 3. vidit triumphantes de magna bestia habentes *Citharas Dei, & cantantes Canticum Moysi serui Dei, & canticum agni.* Antè c. 5. v. 8. referuntur *quatuor animalia, & vigintiquatuor Seniores cecidisse coram agno, habentes singuli Citharas.* Vnde Cornelius ad hunc postremum locum, Arriaga, tomo 2. in 1. part. disp. 57. n. 8. & Anacletus Siccus lib. 1. Ecclesiasticæ hymnodicæ c. 11. pronuntiant instrumentorum etiam Musicam denotatam à Ioanne. Si præfata instrumenta alicui cum Hierony. Columbo in Angelica, & humana hierarchia l. 8. c. 21. n. 7. dissonent, non admodum contendam,

nisi & sonos ex cælestis corporis motione locali, vniùsque partis ad aliam collisione efformatos repudiet; cum enim Regio media Empyrei sit scindibilis, facili negotio poterunt Beati efformare sonos gratissimos, qui instrumentorum harmonicum æmulentur concentum. *Ipsa etiam Beatorum voces suauissima erunt, & de concentu Musico haud parum habebunt. Si enim nationes aliqua sunt, vt de Sinis certissimum putatur, quæ in ordinaria loquela habent quendam concentum Musicum, attollendo, deprimendo, protrahendo syllabas, quid ni simile aliquid, longè tamen perfectius Beatis concedamus, ratione cuius haud leniter recreent audientium aures?* Ita Arriaga.

40 Quoad tertiam partem Author Elucidarij sub nomine S. Anselmi, & S. Laurentius Iustinianus exarati in n. 4. Cassiodorus etiam adductus in n. 19. & Maluenda infra allegandus videntur putare, glorificatas aures oblectandas ex harmonia cælestium orbium; quæ tam suavis creditur à Pythagoricis, teste S. Ambrosio lib. & cap. 2. in Exameron, vt idè dicitur, *non peruenire ad terras, ne capti homines per suauitatem eius, atque dulcedinem, propria negotia, atque opera derelinquerent, & omnia hic otiosa remanerent, quodam humane ad cælestem sonum mentis excessu.* Ea tamen oblectatio difficilis est; tum quia opinatio Pythagorica de concentu cælestium orbium est impostura veteratoria, & ruinosa carie perflaccida, vt ait S. Basilius homilia 3. in Exameron: tum quia post diem Iudicij cessabit cælorum motus, vt statuunt Richardus Victorinus lib. 3. super Apocalypsim cap. 7. Magister sententiarum, & cum eo Theologi in 4. dist. 48. permoti ex verbis Apocalypsis cap. 10. v. 6. *Tempus amplius non erit.* S. Ephræm serm. de pœnit. inquit, *Non amplius Sol cursus suos alternabit, ortusque suos vicissim commutabit.* S. Hieronymus in cap. 6. Isaia v. 19. *Cessaturum Solis, Lunaque officium.* S. Ambrosius lib. 5. epist. 21. *Sol & Luna; & cætera Stellarum lumina requiescent in gloriam filiorum Dei, quando erit Deus omnia in omnibus.*

41 Sed ad primum respondere quis posset, opinionem Pythagoricam displicuisse S. Basilio, vt & S. Damasceno lib. 2. de fide orthodoxa cap. 6. & antiquiori S. Dionysio lib. de Diuinis nominibus cap. & §. 4. placuisse verò aliis Patribus, & in primis S. Ambrosio præfatione in Psalmos vbi ait, *Ipsam axem cæli fert expressior sermo cum quadam perpetui concentus suauitate versari: vt sonus eius extremis terrarum partibus audiretur, vbi sunt quadam secreta natura.* Rursus libr. de Isaac, & anima, c. 7. asseuerat, approbari à quibusdam ex nostris; addit tamen, *qui (concentus globorum) quoniam non venit ad fidem, saltem propter gratiam suauitatis non videretur alienus.* Et in præallegato libro, ac cap. 2. super Exameron expedit se à Pythagorica harmonia mitibus his verbis, *Sed ea, quæ sunt aliena ab studio nostro, & diuina lectionis serie, ut, qui foris sunt, relinquamus.* Grata deinde fuit S. Isidoro Hispalensi lib. 3. Orig. cap. 17. Boëtio lib. 1. de Musica cap. 2. S. Sidonio Apollinari in epithalamio Polemij; & Araneolæ, Licentio Poetæ in epistola 39. S. Augustini ad ipsum, Tertulliano in cap. 2. de Pallio, vt Noster Mendoza lib. 8. Viridarij n. 195. colligit exinde, quòd *Lunam dicat modulationibus mensuris variare, Præterea Baptistæ Mantuano lib. 2. Sylla 5. & lib. 3. carmine Panegyrico in Robertum Sanseuerinatem, Angelo Politiano in Nutricijs v. 149. Danti Aligerio in Paradiso, Cantu 1. Richardo Bartholino, lib. 8. Aufriadis, vt omitram Philonem Iudæum lib. de somniis, Leonem etiam*

Iudæum Dialogo 2. de Amore, Ciceronem, & Macrobius in somnio Scipionis, Achillem Tatum in Isagoge ad Aratiphænomena c. 5. Platonem lib. de Republica, Martianum Capellam lib. 1. ac 9. de Nuptiis Philologiæ, & Mercurij, Plinium lib. 2. historiæ naturalis c. 3. videturque aliquod habere fundamentum in c. 38. Iobi v. 37. vbi rogat, *Deus, Quis enarrabit cælorum rationem, & concentum cælorum, quis dormire faciet?*

42 Neque cogitatio hæc damnata est inter Marcifiorum dogmata à SS. Irenæo, & Epiphano, vt immeritò tradit Sixtus Senensis lib. 5. Bibliothecæ sanctæ, annotatione 105. Nam Marcifij aliud confingebant, nimirum septem cælos pronuntiare totidem litteras. Constat id ex S. Epiphano hæresi 34. quo loci transcribit verba S. Irenæi. De cælorum concentu consulantur Author librorum de mundi imagine in lib. 1. cap. 80. Albeitus Magnus serm. 38. S. Hildegardis in solutione ad q. 27. Piccolomineus de cælo c. 37. Rhodiginus lib. 1. lectiõnum antiquarum c. 19. Abaelardus l. 1. introductionis ad Theologiam n. 17. Richel in elementatione Philosophica, propositione 58. Gerson tract. de canticis tom. 2. fol. 405. partis 3. Georgius Venetus de Harmonia mundi cantico 1 ton. 8. concentu 19. cantico etiam 3. tono 3. concentu 6. ac 7. Parisiensis in primæ partis de Vniuerso part. 2. c. 34. Leo de Castro in c. 40. Isaia v. 26. Alexander à Turre p. 1. de fulgenti radio Hierarchiæ Ecclesiæ militantis. lib. 1. radio 5. Alfonso de Mendoza in quodlibetis q. 3. expositiua à n. 6. Pineda, & Bolducius in c. 38. Iob v. 37. Cornelius à Lapide in cap. 8. Prouerb. v. 30. in c. 16. Ecclesiastici v. 28. Maluenda lib. 3. de Antichristo c. 29. Valles de sacra Philosophia c. 56. Ioannes Bochius in Pf. 18. v. 5. Viegas in 6. Apocalypsi. comment. 4. sect. 12. n. 5. Connimbricenses 2. de cælo c. 9. q. 1. Auerfa q. 34. Philosophiæ sect. 9. ex quibus compertum saltem erit, non aded absonare.

43 Ad secundum respondere posset, cessaturum quidem cælorum motum, si præcisè attendatur generationi, & corruptioni rerum sublunarium; quæ quia non erit, neque ex hoc fine erit ille necessarius; nihilominus Deum quandoque indulturum, quòd detur eo fine, vt Beatorum aures conditissimo mulceantur sono, quem causet. Si tamen id non approbetur, posset vltèrius respondere, Beatorum auribus indendas à Deo species harmoniæ, quam modo edunt cælestes orbis, & mediis illis speciebus audiendâ, non secus ac si tunc ipsa existeret, aptè adtentanda in sect. 3. exerc. 32. Post hæc scripra animaduerti præstitam operâ à n. 41. forsân ab aliquo iudicandâ superuacaneam; dicet enim SS. Anselmum, & Laurentiũ Iustinianum non loqui de harmonia ex cælorum motu, sed de ea, quæ fiet intra ipsos cælos iuxtavarios modos in præcedentibus declaratos. Quisquis tamè ita interpretetur Patres illos, non negabit, vt reor, satis apparèter à me intellectos in alio sensu.

SECTIO V.

Occurritur duplici obiectioni.

44 ERit, qui ex Cantilenis Elysijs creditis ab Ethnicis, vt visũ est in sect. 2. sumat occasionè improbandi Empyreas; obiectabit namq; nos trãf. ferre ad cælũ voluptates Gentilicas, imò & paradisiacas Mahumetanorũ. Et hanc ob causã habuit suspèctas cãtilenas, & saltationes cælestes Parisiësis in primæ partis de Vniuerso part. 2. c. 43. Sed immeritò, cum nos nihil inhonestũ, quodq; dedecet statũ beatificum hominum immortalium, ad Empyreum traducamus.

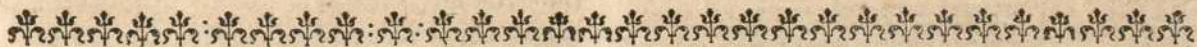
ducamus. Ast Mahumetani quas spurcitas in suo non sperant paradiso? Gentiles autem ob præsumptas cantilenas, & choreas in campis Elysiis reprehensionem non merentur. Fortè quemadmodum ex inauditis de paradiso terrestri confinxerunt Elysiaprata, ita ex inauditis gaudiis, & delectationibus Beatorum præferunt concentus, & tripudia.

45 Erit etiam, qui loquutionum utcumque cum eodem Parisiensi vocet in dubium: Si enim quilibet Beatus clarè cognoscit aliorum conceptus, & volitiones, inutilis videtur vox sensibilis ad eas exprimendas & significandas: Responderet primò, Deo etiam perspectas esse nostras cogitationes, & libita; vtiliter tamen ad ipsum preces, & orationes vocales fundi. Secundò, loquuturos Beatos de pluribus, quæ cunctis non innotescunt; non enim cuncti sciunt omnia futura, neque omnia, quæ gesta sunt in terris, nec omnes actus internos aliorum: loquuturos item de pluribus, quæ etsi habitualiter sciuntur, non tamen semper considerantur actualiter, & distinctè: insuper de pluribus, quæ etsi actualiter considerentur, tamen non tam perfectè, ac ex colloquutione cum alio, qui ea subtiliùs, & diligentius ponderabit. Tertio responderetur ex Ægidio Romano quodlib. 6. q. 25. *Non solum datus est nobis sermo ad vitandam ignorantiam, & ad sciendum aliorum conceptus; sed datus est etiam ad sociale solatium. Si enim se invicem diligentes in suis colloquutionibus delectantur, etsi nihil intenderent scire de conceptibus, & nihil intenderent per hoc addiscere: sed ipsa colloquutio dilecti magnam delectationem facit. Dulcis enim est vox dilecti, non solum ut illuminet mentem, sed etiam quia refocillat auditum, & gaudium generat audienti: : Vt ergo sit plena sanctorum lætitia, & perfectè sit delectabilis illa sancta societas, erunt in Patria vocales voces.* Quartò, dicimus, Beatos de articularum voces tum prosa, tum versu in laudem Dei, & gratiarum actiones pro acceptis beneficiis.

46 Et hæc sola esset sufficiens ratio ad credendam locutionem Beatorum in Patria. Etenim nullum est opus internum, ut inquit Lessius lib. 3. de summo bono c. 8. n. 10. quo Deus magis honoretur, aut

quod maiorem, honestioremque voluptatem contineat, quàm canticum laudis, & gratiarum actionis. *Dulcis cantilena, quæ non corpus effeminat, sed mentem, animumque confirmat.* Sic S. Ambros. in Ps. 118. ferm. 7. Præterea cantibus celebrabunt Christi, & sanctissimæ Matris laudes, triumphos Martyrum, Confessorum facinora, & Sanctorum omnium contra Diabolum victorias, ut sibi persuadet Cardinal. Bellarm. lib. 4. de æterna felicitate Sanctorum c. 6. Et hunc in sensum trahit illud Ecclesiast. c. 31. v. 11. *Et elemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum, intelligens de Ecclesia triumphante, in qua erit vera gloria; iuxta S. August. lib. 22. de Civitate Dei c. 30. Et laudantis nec errore quisquam, nec adulatione laudabitur: in qua erit verus honor, qui nulli negabitur digno, nulli deferetur indigno; sed nec ad eam ambiat vllus indignus, ubi nullus permittitur esse, nisi dignus.* De S. quidem Martino canit Ecclesia militans, *Martinus hic pauper, & modicus, dives calum ingreditur, hymnis celestibus honoratur.*

47 Adicit Salas n. 105. vsuos Dialogis, metro compositis, Beatos, vno interrogante, & alio respondente, etiam quando responsionem alter non ignoret, ut non solum mens, sed lingua in Dei laudibus semper versetur. Non ægrè crediderim carminum in cælo usum; Poeticus enim leporis, quæ dicuntur, nescio quam fidem, & auctoritatem conciliat, ait Hipparchus lib. 8. c. 1. ad Arati, atque Eudoxi phænomena; Seneca etiam epist. 109. *Eadem negligentiùs audiuntur, minusque percutiunt quandiu soluta oratione dicuntur; ubi accessere numeri, & egregium sensum adstrinxere certi pedes, eadem illa sententia velut lacerto excussa torquetur.* S. Ambros. in prologo ad Ps. 118. *Cum suavis omnis doctrina moralis sit, tum maximè suauitate carminis, & psallendi dulcedine delectat aures, animumque demulcet.* Et hæc tatis pro præsentis exercitatione, si tantum dicere liceat cum S. Augustino c. 25. Meditationum, *Felix ego, & verè in perpetuum felix, si audire meruero illa cantica celestis melodis, quæ cantantur ad laudem Regis æterni ab illis supernæ patriæ civibus, Beatorumque; spirituum agminibus. Fortunatus ego, nimiumque beatus, si meruero cantare ea.*

EXERCITATIO TRIGESIMA.

De Olfactu glorificatorum hominum.

OLFACTVS est tertius serie, & dignitate sensus. Idcirco iam de eo. Arnoldus Abbas tract. de opere sex dierum scripsit, *Nec de locis corporalibus, vel odoribus, vel saporibus vlla erit vltra vel cura, vel questio* (post glorificationem corporum): *quia, sicut diximus, etiã si localis aliqua tunc erit delectatio, spiritualis erit vtiq; non carnalis.* S. etiam Bonavent. in 4. dist. 49. art. 3. q. 1. n. 42. negavit, futuros olfactionis actus in cælo. Censuit & id non improbabile Abulensis in c. 17. Matth. q. 116. Reliqui verò Theologi vnanimi firmat consensu, odoratum glorificatum proditurum in suos actus. Ægid. Lusitan. rom. 3. de Beatitud. lib. 4. q. 8. art. vnico §. 2. n. 8. refert complures Theologos; eis alios annumerare prætermitto, ut & Patrum apponere testimonia; nam ea dedi in sect. 1. exercit. proxima. Sed non tacebo S. Bonaventuram in soliloquio c. 4. retractasse quæ dixerat in 4. sententiarum. 2. S. Th. in eundè 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 4. adducit Ecclesiæ canticum quoddam, videlicet, *Odor suauissimus erunt corpora sanctorum.* vt probet extituros odores in cælo. Verum tamen *P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.*

iam non est in vsu. S. Antonin. 3. p. summæ tit. 30. c. 7. §. 4. aduocat aliud modò vsitatum, nempe; *Sancti tui, Domine, florebut sicut lilium, & sicut odor balsami erunt ante te.* Et licet quoad primam partem de flore sicut lilij accipiendum sit metaphoricè, nihil vetat quoad secundam de odore accipi propriè. Ioannes Maior in 4. dist. 49. q. 14. conclus. 3. ait, significatam glorificatorum corporum fragrantiam in Iacobi odore, qui quasi agri pleni, Genes. 27. v. etiã 27. & olfactionè in benè disposito Isaac odoratu. 3. Beatorum corporum nonnulla spiratura suauissimum odorem, extra controuersiam est. P. Andreas Pintus Ramirez lib. & cap. 1. in Canticum Cantorum v. 3. num. 38. persuadet sibi, Christum, dum mortalem vitam ageret, aliquid odoris de optima corporis complexione immisisse. S. Iustus Orgelitanus Canticorum 1. v. 16. vocat Christi corpus *sincerum odoriferum.* Sed vt vt sit, an in sensu litterali, vel mystico loquatur, tale quid de Deipara Virgine putat Cathusianus lib. 1. de eius laudibus art. 36. & de Salomone suspicantur Pineda lib. 6. de rebus illius cap. 4. num. 2. Cornelius in

Cantica cap. 5. v. 15. Vincentius Richardus in cantica etiam cap. 1. v. 3. De Alexandro Magno inquit Plutarchus, *Cute, ore, totoque corpore miram reddidisse fragrantiam, quam interiores tunica retinebant, propter concoctos calore humores in corpore existentes, qui sunt putredinis materia. Quod si mortalia hominum corpora quandoque odorata; quidni & immortalia aliqua, & maximè Christi Domini? Cuius odore reuiviscunt mortui, ut aiebat purissima Agnes apud S. Ambrosium in serm. 90. S. Gregorius Magnus lib. 4. Dialogorum cap. 16, narrat de B. Virgine Tarilla, tunc sursum respiciens, I E S V M venientem vidit, tantaque subito fragrantia miri odoris aspersa est, ut ipsa quoque suauitas cunctis ostenderet, illuc authorem suauitatis venisse.* Narrat itidem Valgius apud S. Paulinum ep. 36. ad Macharium, *Se ad ipsius pedes nunc Domini, nunc Martyris (Felicis) gubernantis, sibi solitum procubare, etiam familiarius ipso allectante in genibus quoque, ac sinibus sacris beatum, & afflatibus diuinis odorum, reclinati capitis puluinar habuisse.*

4 Prophani Deos, Deasque inducunt suam exhibere mortalibus præsentiam per exquisitum odorem, ut Virgilius in 9. Æneidos de Apolline, *simul hæc affatus ab alto*

Æthere se mittit, spirantes dimouet auras.

Et in 1. de Venere,

*Dixit, & auertens rosea ceruice refulsit,
Ambrosiæque coma diuinum vertice odorem
Spirauere.*

Ouidius Fastorum 5.

*Omnia finierat, tennes secessit in auras,
Mansit odor, posses scire fuisse Deam.*

Claudianus de Nuptiis Honorij, & Mariæ

fundique comarum

Gratus odor, mox vera fides, numenque refulsit.

Vide Cerdam, & Pontanum ad superiora Maronis Carmina, Carolum Neapolitanum ad Ouidij; & ad Claudiani, Barthium, Turnebum in Aduersariis lib. 30. cap. 28. Poëta Christianus Sannazarus lib. 1. de partu Virginis imitatus est veteres Vates, dum de Angelo Gabrielis salutante Deiparam in Nazareth ludit,

Ac tectis late insuetum diffundit odorem.

Non ergo mirum, si immortalia aliqua corpora illum spiraturum dicamus.

5 Imò omnia fore maximè odorata, crediderim cum Ioanne Maiore supra, Bellouacensi lib. 31. speculi Historialis cap. 110. Iacobo de Vitriaco serm. 1. Dominica 4. in Quadragesima, Iabello in 8. p. Christianæ Philosophiæ tract. & cap. 3. Blofio in speculo Spirituali cap. 14. & in Enchiridio paruulorum lib. 2. cap. 6. Pefantio in 1. 2. q. 4. a. 6. d. 11. Soto in 4. dist. 49. q. 4. & conclus. 5. Marulo de Religiosè viuendi institutione per exempla lib. 6. cap. 15. Gregorio Martinez in 1. 2. q. art. & dub. 3. Francisco Felice cap. 7. de Beatitudine difficult. 3. num. 1. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 57. num. 9. in fine, Sherlogo volumine 3. in Cantica, vestigatione 36. num. 35. Auerfa p. 3. q. 53. sect. 2. Petro Reginaldeto parte 2. finalis retributionis in 9. gloria corporis. Si obicias ex Ægidio supra num. 16. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto 4. §. 1. proposit. 3. n. 8. Roa cap. 10. de statu Beatorum, odor resultat in corporibus ex mixtione, in qua Calidum, & Siccum dominantur. Sed in omnibus glorificatis non erit eadem mixtio, & temperamentum. Ergo non omnia efflabunt odorem. Respondeo; etsi omnia non sint habitura idem temperamentum, tamen sic calorem, & siccitatem adunanda, ut in quolibet sufficiant ad odoris emissionem, inæqualis quidem

pro maiori, vel minori gradu illarum qualitatum; non aliter ac per Sotum in 4. dist. 44. q. vnica art. 4. in solutione ad primū, omnia glorificata corpora erunt alba, sed cum varietate orta ex propria cuiusque natura.

6 Sicui hæc grata non sint, asserat cum S. Thoma in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. quæstiuncula 1. ad 2. Suarrio tomo 2. in 3. p. disp. 43. sect. 3. & 6. Sala tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 115. Barrada tom. 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. & permultis aliis intestina immortalium corporum fore plena humoribus, & aëre affectis optimis odoriferis; qualitatibus. Vel asserat, imprimendos à Deo corporibus odores suauissimos; naturales tamen, & eiusdem speciei cum existentibus.

7 Vno itaque ex tribus modis indicatis efflabunt delicatissimum odorem glorificata corpora; vti è contrario damnatorum corpora fatorem Auernalem, multoque grauiorem eo, quo Antiochus, ut refertur 2. Machabeorum cap. & v. 9. suum exercitum grauabat. S. Vincentius Ferrer. in sermone de Resurrectione Generali habito Cadoni in Normannia dixit corpora damnatorum fore adeò fetida, ut advsque Parisios peruaderet fetor graue olens, si vnus damnati corpus poneretur Cadoni. S. Antonius de Padua sermone feria 2. in hebdomada 1. Quadragesimæ addit, ipsorum damnatorum odoratum cruciandum ex fatore ferarum, quas inuulsi ignis conflagrationis; item ex sulphure horrendo, nec non ex tinea, & vermibus scaturientibus in carne; denique ex conscientia marcida generante fatorem teterrimum. Loquuntur de pestilenti, putidoque Inferni odore S. Theresia c. 32. vitæ suæ, Emmanuel Hortigas in flamma æterna l. 2. c. 6. Rusca l. 2. de Inferno c. 19. Sandæus in Grammatico profano commentatione 16 n. 58.

8 Hæc omnia eo fine collegi, ut constaret, non defuturos in Empyreo depuratissimos odores; qui cum ibi careant contrario; perpetui erunt, & per liquidam Empyreii regionem mediam tam facile spargentur, quam nunc per nostrum aërem. Sed diffundentur tunc absque euaporatione, seu exhalatione corporis alicuius ut post S. Thomam supra q. 2. art. 1. quæstiunc. 4. ad 3. animaduertunt Theologi maximè Lessius l. 3. de summo bono c. 8. n. 102. Tannerus tom. 2. d. 1. q. 3. dub. 4. n. 37. Gregorius Martinez in 1. 2. q. art. dub. 3. conclus. 4. Ioannes de S. Thoma loco mox citando, & Ægidius Lusitanus supra §. 4. à n. 23. vsque ad 27. Si autem ibi non deerunt odores, sequitur, olfactum glorificatum placidissimè exercendum in eorum perceptione siue immediatè, siue mediatè per species sui concurrentibus ipsis odoribus. Nam in tali exercitio nulla indecentia aut inconueniens apparet. Iam dixi in sect. 4. Exercit. 15. Empyreum ipsum corpus non fore ex se odoriferum; sed solummodò vehiculum odorum; quorum erit commodum medium regio interior, ut pote liquida instar aëris, & aquæ; nam si esset solida, & densa, non possent odores transmitti naturaliter per ipsam ad olfactum. Dixi etiam in sect. 1. exerc. 14. beatos homines respiraturos corpus liquidum regionis interioris Empyreæ. Et hoc modo meliùs intelligitur eorum odoratio, ac loquutio; licet Duuallius tract. de quatuor nouissimis q. 6. art. 3. pag. 644. & Ioan. de S. Th. in 1. 2. a. 9. nolint admittere respirationem externi liquidi corporis in beatis hominibus. Nec ego ipsam concederè ex fine temperandi calorem cordis; cessabit namque is finis, & restaurandi spiritus necessitas, si quidem calore immodico non alterabitur cor, & spiritus manebunt incorrupti.

EXERCITATIO TRIGESIMAPRIMA.

De Gustu Glorificatorum Hominum.

QVARTO loco inter sensus numeratur Gustus. Ad eius actus non opus est medio externo, ut neque ad actus tactus. Ideoque tractatio de gustu non pertinet ex iure stricto ad nos, qui eatenus agimus de actibus externis incolarum Empyreï, quatenus hoc ut medium corporeum conducit ad illos. Nihilominus ne tractatio de externis sensibus manca, & mutila maneat, libabimus nonnihil de gustu, & nonnihil attingemus de tactu. Primum præstandum est in hac Exercitatione; Secundum in vicina.

2 Priuant Beatos exercitio gustus S. Bonaventura in 4. dist. 49. art. 3. q. 1. n. 42. Ouandus ibidem propositione 35. & nonnulli sine nomine memorati ab Horontio lib. 11. suæ Margaritæ c. 41. Censetur id probabile ab Abulensi in 17. Mathæi quæst. 116. & sub dubio relinquitur à Sanct. Thoma in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiuncula 4. Nam in corpore ait, *gustus non erit in actu, ita quod immutetur ab aliquo cibo, vel potu sumpto, ut patet ex diælis. Nisi forte dicatur, quod erit gustus in actu per immutationem lingue ab aliqua humiditate adiuncta.* Sic S. Thomas, & sic fermè Valentia tomo 4. disp. 11. q. 5. puncto 1. v. ut enim, Ioannes Bufæus lib. de statibus cap. 8. status gloriæ æternæ.

3 Sed tamen Gerson sermone in solemnitate omnium Sanctorum p. 2. fol. 248. credit neminem a futurum determinare, non reperiri in Patria quosdam proprios actus gustus, & tactus, seclusa imperfectione. Et Theologi cæteri eos incunctanter admittunt. Citatis de Ægidio Lusitano tomo 3. de Beatitud. lib. 4. q. 9. §. 2. n. 5. adiungo Guilielmum Parisiensem in 1. partis de Vniuerso parte 2. c. 33. Iacobum de Voragine serm. 3. in Dominica 25. post Trinitatem. Raymundum Eremitam vel Lullum, libro Clerici c. 7. S. Bernardinum Senensium tom. 1. serm. 38. pag. 393. tomo 2. serm. 65. pag. 975. tomo 3. in Quadragesimali Seraphico serm. 49. p. 2. principali pag. 431. & serm. 14. ex Extraordinariis p. 4. pag. 502. Mauburnum in Roseto tit. 38. Alphabeto 75. §. 1. notula 1. Niderium c. 6. in 10. præceptum Decalogi, Georgium Venetum da Harmonia mundi cantico 3. ton. 2. concentu 2. Horontium supra, Carthusianum in 4. dist. 44. q. 4. & alibi sæpè, Ledesma in secunda quartæ q. 86. artic. 3. Robertum Holkot lect. 33. in librum Sapientiæ, Benzoni in canticum *Magnificat*, lib. 2. c. & dub. 4. Bonartium in c. 7. Ecclesiastici v. 19. Marianam lib. 2. de morte, & immortalitate c. 1. Bellarminum in concione de Beatitudine Cælesti, Hieronymum Columbum in Angelica, & humana Hierarchia lib. 8. c. 9. Maximilianum Sandæum in Theologia Iuridica commentatione 33. Medinam in 1. 2. q. & art. 3. in fine, Franciscum Felicem c. 7. de Beatitudine, difficult. 3. num. 5. Bellarminum lib. 3. de æterna felicitate Sanctorum cap. 8. Henriquez lib. ultimo de fine hominis c. 27. §. 2. Barradam tom. 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. Lessium lib. 3. de summo bono cap. 8. Roam cap. 11. de statu Beatorum, Tannerum tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 4. num. 50. Granadam 3. p. contro-

uersiæ 13. de Nouissimis tract. disp. & sect. 3. n. 32. Arriagam tomo 2. in 1. p. disp. 57. n. 11. sileo alios frequenter obuios, ne prolixior sim. Præuere S. Anselmus in Elucidario, & sub eius nomine Author libri de similitudinibus cap. 57. S. Laurentius Iustinianus lib. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis cap. 23. & apud S. Augustinum Author libri de spiritu, & anima c. 58. vbi dicitur, *Nec dici potest, quantam habeat in gustu voluptatem, quantam in sapore incunditatem, quantam in odore suauitatem.* Quæ verba essent optima pro adstruendo exercitio gustus, & odoratus, nisi Author loqueretur potius de Deo habente illas voluptates metaphorice respectu Beatorum.

4 Nullius cibi, & potus erit in cælo vsus, ut late probat S. Thomas lib. 4. contra Gentes c. 83. sufficiat pro hac Catholica veritate illud Pauli ad Romanos 14. v. 17. *Non est regnum Dei esca, & potus, ut omittam alia sacre Scripturæ testimonia expensa à Patribus contra Millenarios aientes, cibo, & potu rediuuos iustos potituros in terris simul cum Christo per mille annos.* Ob id Gennadius de Ecclesiasticis dogmatibus c. 54. admonet, *In diuinis promissionibus nihil terrenum, vel transitorium expectemus: non quod ad cibum, & potum pertinet.* S. Hieronymus lib. 14. in Ezechielem c. 46. *Neque in futuro manducabimus, & bibemus, sed illo vescemur pane, qui de cælo descendit, de quo in Psalterio canitur, Panem Angelorum manducabit homo, & meus cibus est, ut faciam voluntatem eius, qui misit me.* Allegat ibi Doctor Maximus verba Pauli ad Corint. 6. v. 13. epistola priori, *Esca ventri, & venter escis, Deus autem, & hunc, & illas destruet.* In quæ verba videndus est noster Iustinianus. S. etiam Dionysius Areopagita c. 7. de Ecclesiastica Hierarchia parte 1. §. 2. cum scripsisset, *Alij rursus nescio quo pacto ad carnales cogitationes declinantes, dixerunt presenti vitæ similem eam, quæ Sanctis promissa est, sanctissimam & beatissimam requiem, cibosque vitæ variabilis proprios, his qui æquales Angelis sunt euasuri, nefarie applicuerunt.* Adicit, *Sed absit, ut vnquam sanctus aliquis vir in istiusmodi errores incidat.*

5 Vnde Rupertum legens hæsi in his eius verbis lib. 2. super Genesim cap. 26. *Non sicut hic, ita ex necessitate manducabitur illic. Etenim in hac hominis peregrinatione omnibus est mortalitatis solatium, illic autem immortalitatis delectamentum. Et hoc sciendum, quia propter solum hominem hunc terrenum paradysum plantauit Dominus Deus, illum autem paradysum celestem & Angelis plantauit, & hominibus. Nam Angelus, qui terrenum non habet corpus, vnus spiritualis paradysi delitiis est contentus, homo autem qui ex corpore constat, & spiritu, duplici paradiso delitiabitur. Illic æterna resurrectione beatificatus secundum animam sola cibabitur Diuinitatis felici visione; secundum corpus autem vescetur omni ligno pulchro, & suauissimo, non pro necessitate, sed pro magna, & ineffabili voluptate. Nunquid enim ex necessitate Dominus noster post resurrectionem suam manducauit coram discipulis suis? Non vti que, sed ex potestate. Et tunc quidem quia potuit, manducauit immortalis*

propter mortalium utilitatem; Nunc autem, & in æternum poma sui paradisi manducare potest propter suam voluptatem. At tamen quia Sancti Angeli (sicut alio loco iam dictum est) qualiacumque habeant corpora, & sanctorum hominum hospitali charitate interdum adeo delectati sunt, ut appositos cibos manducasse legantur, potest credi, quod eadem potentia multò magis tunc epulis nostris sint condelectandi, ubi viderint nos simul congregatos hereditate Patris nostri cibari, quos cum viderent in primo parente præiudicatos exulare, amica condoluerint charitate, per ampla septa vacui paradisi. Hactenus Tuitiensis Abbas, benignæ interpretationi aditum præcludens. Et quidem licet secundum se nec physicè, nec moraliter repugnet glorificato corpori degustatio cibi, qui non digeratur, & in eius substantiam non conuertatur: quia de causa dixit S. Augustinus lib. 13. de Civitate Dei c. 22. *Non potest, sed egestas edendi, ac bibendi talibus corporibus auferetur*: tamen post Resurrectionem generalem neque intra, neque extra Empyreum permanebunt mixta, quæ in cibum deseruiant; & Empyreum ipsum, ubi erunt homines sicut Angeli Dei, non animale, sed spirituale vitam agentes, neutiquam decent dapes, & pocula; etiam si sine digestionem, & concoctionem, aliena prorsus statui immortalium corporum, dicerentur transmitti, vti transmissa sunt ex Christi Domini corpore, quando ad demonstrandam suæ Resurrectionis veritatem comedit, & bibit ante Ascensionem.

6 Quòd si ex S. Hieronymo in epistola ad Pammachium aduersus errores Ioannis Hierosolymitani Henoc, & Elias paradisi terrestri coloni, possident Dei consortio, quod nos imitamur ieiunio, vescuntur caelesti pane, & saturantur omni verbo Dei, eundem habentes Dominum, quem & cibum: & ex S. Augustino lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione ad Marcellinum c. 3. *fortasse nec his cibis egent, qui sui consumptione reficiunt, et si non sint iam in illam spirituales qualitatem corporis commutati, qualis in resurrectione promittitur*: multò potius affirmari id debet de glorificatis hominibus Empyreum incoherentibus palatium. Fit non semel in sacris Oraculis mentio cibi, & potus Beatorum. Sed huc spectat regula illa S. Augustini in lib. de catechizandis rudibus, *Si quid in scripturis audiatur, quòd carnaliter sonet. Credendum est, spirituale aliquid significari, quòd ad sanctos mores, futuramque vitam perineat*. Et quidem eis nominibus significantur spirituales delitiæ ex Dei diuisione, non secus ac Exodi 24. v. 11. dicitur de Moyse, & Aaron, aliisque Principibus populi in secessu ad montem Sina, *Videruntque Deum, & comederunt, ac biberunt*. Vbi Aloysius Lipomanus, *Sic Deus se illis videndum præbuit, ut gaudium maximum ex eius visione perceperint, quas spirituales delicias per edere, & bibere circumloquitur*. Huic explicationi præluxit Chaldaeus Paraphrastes inquit, *Gauserunt in sacrificiis suis, quasi comedissent, & bibissent*.

7 Et si gustus proprium usum non habebit per saporem extrinsecum cibi, & potus, tenent tamen communiter Theologi cum S. Thoma supra, quibus consentit S. Bonauentura in Soliloquio cap. 4. Beatorum linguam, & palatum oblectandum ex adiuncto quodam humore lapido. Sotus in 4. dist. 49. q. 4. art. 5. in 7. conclusione oriturum tradit ex optima temperie primarum qualitatum, non aliter ac per ipsum orietur odor ex eadem temperie. Et confirmatur à Lessio in n. 103. quia si homo boni temperamenti, & planè sanus afficitur suauiter,

etiam ieiunus, lingua, & palato, afficitur multò suauius ibi, ubi temperamentum erit perfectissimum. Nec valet opponere ex Agidio in n. 11. omnes Beatos non habituros eandem temperiem, quare nec eundem humorem lapidum. Nam hæc obiectio eneruata est in n. 5. Exercitationis præcedentis in simili casu.

8 Infundetur præterea diuinitus linguæ, & palato caelestis aliquis liquor lapidum, ut censent Richardus in 4. dist. 49. art. 4. q. 3. ad 5. Iabellus in 8. parte Christianæ Philosophiæ tract. & c. 3. Vignierius in Institutionibus c. 14. §. 2. v. 3. Pefantius 1. 2. q. 4. a. 6. d. 12. Auerſa 3. p. q. 53. sect. 2. Laurentius Cupærus de quatuor hominum Nouissimis concione 22. Petrus de Alliaco in quadruplici exercitio spirituali §. 4. n. etiam 4. Hieronymus Columbus in Angelica, & humana Hierarchia lib. 8. c. 9. n. 6. Drexelius p. 3. æternitatis, lib. & c. 2. § 3. aliique ex præcitat. Addit Lessius, caelestem hunc liquorem spargendum per stomachum, reliquaque membra interiora, quia partes istæ postulant aliquem humorem externum, quo lubricæ, & humidæ conseruentur. Ioannes Maior in 4. dist. 49. q. 14. conclus. 3. agnoscit in Manna Hebræis dato figuram præfatij saporis, aitque, vocari Angelorum escam, quia linguis eorum, qui Angelicè viuunt, apponetur. Fortè nuncupari sic etiam potest, quia non alium saporem Angeli degustarent, si quo illi recreandi forent, ut de Manna notant Lorinus in c. 16. Sapient. v. 20. & 21. Castro ibi, Cornelius in c. 16. Exodi, Cornubrienses tract. 7. in lib. Meteor. cap. 11. Trimorchus lib. 1. Meteor. disp. 5. lect. 30. num. 228. aliique apud Nouarium in Agno Eucharistico. num. 172. Nec longè aberrabit qui Apocalypsis illud cap. 2. v. 17. *Vincenti dabo Manna absconditum* intelligat de hoc lapido humore.

9 Qui sanè talis erit, ut per eum sentiant, & gustent Beati saporis omnes, quos voluerint: Ita Maior, Henriquez, Barradas, Arriaga, Pefantius, & Vignierius supra; haud secus ac de Manna dicitur Sapientia 16. v. 21. *Deseruiens vnus cuiusque voluntati, ad quod quisque volebat conuertebatur*. Et cum in Manna varietas saporum ostenderit dulcedinem, quam in filios habebat Deus, ut expenditur ibidem; similique largitate aluerit S. Ruadanum, & discipulos liquore guttatim flèti ex arbore Tilia, ut narratur in vita S. Finniani 23. Februarij in 1. Sanctorum Hiberniæ tomo edito à Ioanne Colgano pagin. 395. mirum non erit, si in cælo diuina dulcedo prouideat filiis, & electis suis, admissis ad eam magnam, saporum omnium suauitatem. Hinc sicut Deus miraculosè saporis varios in Manna inducebat, siue pro solis iustis, siue pro omnibus Hebræis indiscriminatim (de quo P. Salianus anno mundi 1244. à numero 304. copiosè, & venustè) ita infundet humori huic caelesti.

10 Si tamen cui videatur cum Francisco Felice supra, non decere siue Beatorum immutabilitatem, siue incorruptibilem, & inuariabilem Empyrei statum frequens generatio, & corruptio saporum, dicere poterit, indendos semel, & simul à Deo huri huic, aut linguæ, & palato Beatorum cunctos saporis delectabiles; & iam hos, iam illos percipiendos ad placitum ipsorum Beatorum; & fortasse cunctos vna quandoq; discernendos, si essentialiter incūpossibiles non sint inter se, vel respectu actuum.

11 Si cui etiam videatur cum Agidio n. 12. vnicū fore saporem, erit suauissimus, & superabit in perfectione eos, quos nunc experimur, nec pariet fastidium

fastidium. Nam ut fatur S. Prosper vel S. Iulianus Toleran. Antistes lib. 1. de vita contemplatiua c. 4. in cælo erit *sensus sine offensione, saturitas sine fastidio, & rosa sanitas sine morbo.* Atque ut S. Bernardus, serm. 33. in cantica, *Nihil ibi fastiditur, nihil deficit.* Nec necesse erit, ut degustatio eius humoris ordinetur ad nutritionem, aut sustentationem, satis est, si dirigatur ad decentissimam gustus voluptatem, rependente Deo mortificationem istius, & aliorum sensuum susceptam à Sanctis, dum inter mortales degerent.

12 Humor illius tantillum prægustauerat castissima virgo Agnes, cum apud S. Ambrosium in serm. 90. caelestem suum commendans sponsum aiebat, *Iam mel, & lac ex ore eius suscepi.* Purissima etiam Virgo Leocritia, (cuius sacri cineres colantur Oueti) eodem nectare fuit delinita Nam teste Aluaro in vita S. Eulogij, narravit, *Sibi una, & alia vice oranti liquore mellis os repletum fuisse, quod se non ausu temerario expuisse, sed inglutuisse crassi elementi admirando speciem.* Sed iuuabit scire, quid talia referenti responderit S. Eulogius, nimirum, *hoc esse prasagium regni caelestis dulcedinem perfruentiam.* Vtraque Virgo, & Martyr delibauit, non ebit, nec degustauit plenè in vita mortali Empyreum Nectar, & Manna; quo quantum sit refectus Augustus puer, minister Ecclesiae S. Eulaliae Emeritensis, ut *deinceps aliud nihil præter illum nunquam desideraret cibum*, nosces ex Paulo Diacono Emeritensi, l. de vita, & miraculis Patrum Emeritensium c. 1. Antiquum illud Hebraeis donatum Manna non antè fluxit, quàm ex Aegypto discescere, defeceruntque eis viatica, & cibi Aegyptij. *Discimus hinc, quòd oporteat, mundos, purosque animos nostros facere, ita ut omnino Aegyptiaca vita, vitiorum scilicet omnium turba, nos deficiat, & depurato, defecatoque animo caelestem cibum esse suscipiendum.* Sic S. Gregorius Nyssenus in Moyfis vita, & quando purior animus, quàm cum reunitus corpori, caelestem inhabitet aulam? Tunc Ambrosiam illam, & Nectar suscipiet ex integro Beatus homo. Plura hic occurrebant de Ambrosia, & Nectare Deorum, & illorum etiam, quos ad immortalem ex mortali conditione euexit fabulosa Gentilitas. Sed his dapibus, & poculis exundant vel puerorum labra.

13 Potrò autem sicut glorificatorum hominum status erit omninò oppositus infelicitati damnatorum, sic hos in lingua, & palato cruciandos humore quodam, felle, & absynthio amariori, coniectant Sotus in 4. dist. 50. q. vnica art. 4. in 5. conclusionè, Valentia tomo 4. disp. 11. q. 5. puncto 3. v. *item erunt.* Salas tom. 1. in 1. 2. tr. 2. disp. & sect. 14. numer. 117. Granadus 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. & disp. 4. num. 2. Duuallius in tract. etiam de Nouissimis q. 5. art. 3. v. *ultima damnatorum pœna.* Et hac ratione quantum in delitiis fuere penes illicita oblectamenta gustus, tantum tormenti reportabunt. Patientur etiam damnati inextinguibilem sitim, fa-

mémque insatiabilem, ut cum Authore de triplici habitaculo apud S. Augustinum, & cum S. Laurentio Iustiniano exprimit Barradas supra cap 5. Et quidem quoad sitim colligitur ex Parabola simul, & historia Diuitis epulonis apud Lucam 16. v. 24. Voluit enim Christus, adnotante Tirino integra damnati Diuitis supplicia, quæ post resumptum corpus habiturus erat, ob oculos ponere.

14 Neque similia in Orco supplicia latuerunt Ethnicos dum Tantalii pœnas confingunt. Itaque quemadmodum Beati *non esurient, neque sitient amplius, sed agnus reget, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum,* idest, pasceret Nectare & Manna caelesti secundum Ioannem in Apocalypsi cap. 7. v. 16. sic Damnati persistent semper è contrario famelici, & sitibundi, quin nec cibi micam, qua famem deludant, nec aquæ guttulam, qua sitim temperent, vnquam obtineant: non tamen peccent à Sanctis in cælo existentibus, ut indicare videtur Iulius Firmicus lib. de mysteriis, & erroribus prophanarum religionum cap. 19. Neque enim Sanctos Damnati rogabunt, ut optimè animaduertit noster Maldonatus ad cap. 16. Lucæ v. 23. & cum eo Posseninus in apparatu sacro agens de Iulio Firmico.

15 Ex quo huc traham nonnulla præsentis instituto non incongrua. Cum enim sermonem habuisset de spiritali cibo, & poculo, quibus Christus reficit Iustos, addit, *Non solum panis iste à Deo summo sacrilegis, & impiis denegatur, sed & pœna promittitur, & acerba mortis decernuntur exitia, ut esurientibus faucibus diuina animaduersionis exitus ingeratur.* Sequuntur etiam hoc idem tricesimi, & tertij Psalmi veneranda responsa: ait enim per David Spiritus Sanctus; *Gustate, & videte, quoniam dulcis est Dominus, dulce est caeleste pabulum, dulcis Dei cibus, nec habet in se misera famis triste tormentum, & de medullis hominum præcedentis veneni virus excludit.* Hac ita esse sequentia Oraculi responsa declarat. Ait enim, *Tu time Dominum Sancti eius, quia non est inopia eis, qui metuumt eum. Diuites egerunt, & esurierunt, qui autè inquirunt Dominum, non indigebunt omni bono. Qui sic in templo prætextatus incedis, qui fulges purpura, cuius caput aut auro, aut lauro premitur, errorem tuum turpis egestas insequitur.* Tantum Iulius Firmicus. Et nos huius Exercitationis finem reddamus amœnum illis Rustici Helpidij versibus de Patria caelesti in carmine pro Christi I E S V beneficiis,

*iam non hic arida febris,
Non sitis, aut violenta fames, non flamma timoris,
Nec bellum, nec morbus erit, nec iniqua potestas
Sauies, aut ferro quisquam exercebit adempto
Ius sceleris, raptorve nocens dominabitur ullus
Sancta sede, pijs portabunt premia. mores,
Et fidus splendebit amor, viridisque iuuentus,
Non reptans tacitos infantia conteret annos,
Curua nec exusto sulcabitur ore senectus,
Sola quies lata in stabili letabitur auro.*

EXERCITATIO TRIGESIMA SECVNDA

De Tactu Glorificatorum hominum, Et nonnullis difficultatibus communibus ipsi, aliisque sensibus.

ACTUS est infimus ordine sensus. Medio non indiget ad suos actus, & ideò ad hos non deseruiet corporeus locus Empyreï. Agam tamen breuiter de illo ob causam in limine anterioris Exercitationis assignatam. Et fortè ipsum Empyreum erit etiam obiectum gloriosi tactus, vt in prima sectione discutietur; & in secunda, ac sequentibus excitabuntur quædam difficultates communes ipsi, aliisque sensibus immortalitate donatis. Sed antequam pergam vltra, præmoneo cum Tannero tomo 2. disput. 1. quæst. 3. dub. 4. num. 39. etsi rudi, & carnali populo non sint promiscuè prædicanda nonnulla, quæ in sectione 1. proponuntur, non tamen ideò vbi de veritate doctrinæ reconditoris agitur, vt Doctorum, spiritualiumque hominum oculos, aurisque subeant, dissimulanda prorsus fuisse.

SECTIO I.

Adstruitur exercitium tactus in Empyreo, & multiplex eius obiectum.

Nillum Catholicum, qui glorificatis corporibus actuales tactus operationes manifestè negauerit, reperi. Toftatus in cap. 17. Mathæi q. 114. & 116. significat, aliquos negasse. Seraphinus Porreeta in additionibus ad 3. S. Thomæ partem q. 82. art. 3. & 4. refert Hæreticos, nuncupatos *Pauperes de Lugduno*, priuasse beatos homines exercitio tactus, cæterorumque sensuum externorum quò declinare videtur Ortho Frisingensis in Chronico lib. 8. c. 35. Audiendi nullatenus sunt. Lege Ægidium Lusitanum tomo 3. de Beatitudine lib. 4. quæst. 5. art. vnico, & quæst. 10. art. 1. Ecclesiæ Patres Anselmus, & Laurentius Iustinianus voluptates honestissimas tactus meditantur in Beatis. Primus inquit in Elucidario. *Qualis voluptas tactus, vbi omnia aspera, & dura abeunt, & omnia blanda, & suauia aridebunt?* Alia eiusdem Anselmi testimonia congerit Salas tract. 2. in 1. 2. disput. & sect. 14. num. 118. Secundus in lib. de disciplina, & perfectione Monastica conuersionis cap. 23. ait: *Ipsè demùm tactus sibi congruis abundabit deliciis; quas experientur.*

2 Immediatius obiectum glorificati tactus erit ipsam Beati corpus. Quis enim neget, posse manum tangere manum? Prætereà vna pars intimè percipiet temperamentum optimum alterius sibi proximæ: homo quippe perfectè sanus ipsam corporis bonam constitutionem suauiter sentit, vt notat Lessius lib. 3. de summo bono cap. 8. num. 103. adducens verba illa Authoris libri de similitudinibus apud S. Anselmum. cap. 54. *Incunctanter, vt mea quidem fortè opinio, estimare licet sanitatem vitæ futuræ ita vigere, & immutabilem, ac inuariabilem fore, vt*

incessabili quadam dulcedine sutauitatis totum repleat hominem, & omne, quod alicuius in se vicissitudinis, mutabilitatis, ac lesionis suspicionem præterequeat, procul arceat, ac repellat. P. Franciscus Alfonso disput. 10. de Anima num. 114. non reuinit admittere omnes partes corporis nostri esse in continua sensatione tactus. Quod si verum sit in corpore mortali, multò potius in immortalis, cuius sensus communis discernet elicitas omnes à tactu sensationes, tumquæ hæ perfectiores erunt, quàm quæ modò fiunt, tum quia ille, etsi in plura distractus, non erit minor ad singula, maximè si à Deo specialiter confortetur.

3 Sentiet etiam Beatus in castissimo, & sanctissimo amplexu temperatas alterius Beati qualitates, vt religiosè considerant S. Antoninus 3. p. Summæ Theologicæ tit. 30. cap. 7. §. 4. Nider cap. 6. & 10. in 10. præceptum Decalogi, Mauburnus in Roseto tit. 38. Alphabeto 75. §. 1. notula 4. Georgius Venerus in harmonia mundi, Cantico 3. tono 2. Concentu 12. Henriquez lib. vltimo de fine hominis cap. 27. §. 2. Alexander Pefantius in 1. 2. quæst. 4. a. 6. d. 13. Mendoza in quodlibetis q. 6. scholastica num. 15. Laurentius Cupærus de quatuor Nouissimis hominum, concione 22. pag. 471. Placidus Nigidius explanatione in Cantica cap. 1. v. 4. Arriaga tomo 2. in 1. p. disput. 57. num. 11. Addit Iabelus in 8. parte Christianæ Philosophiæ, tract. & cap. 3. *Beati tangent deosculantes diuinißimum Christi corpus, in cuius humanitate felicitabuntur corporaliter. Tangent & sacra Virgines Virginum Reginam, cuius inassimabilis erit odor, & suauitas, & pulchritudo.* Assentiuntur Salas vbi supra, Cerda in cap. 61. libri Tertullianici de Resurrectione Carnis, Roa cap. 11. de statu Beatorum, Bonacina in 3. p. disput. 3. quæst. 5. puncto 4. §. 1. propositione 3. numer. 10. Gregorius Martinez in 1. 2. quæst. art. & dub. 3. verisimilèque est, Beatos genua sic xuroscoram Christo, vt castè etiam contemplantur Raymondus Eremita, (quem puto esse Lullum) in lib. Clerici cap. 7. Sotus in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 7.

& hac reuerentis animi significatione osculatos eius pedes, & vulnera sacratissima. Quòd si S. Basiliius homilia 14. obiurgat Christianum hominem, qui moueat pedes, & insanus saltet, choreas ducat imprudens, cum genua ad Dei & Domini nostri IESV Christi cultum flectere oportebat, laudaret è regione, vt credo, genuflexiones has, & motus in cœlicolis. Nec tunc reculabit Christus purissima pedum oscula à Magdalenæ ore: quod videtur indicasse, (vt nonnulli interpretantur) dùm Ioannis 20. v. 17. dixit ipsi, *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum.* Imò, vt inquit Nider, negabit nemini in Patria castissimos amplexus: saltem amantissimam Matrem non dedignabitur.

4 Patronum aduoco Bernardum, cuius hæc sunt mellea verba, in serm. 1. de Assumptione, *Quis cogitare sufficiat :: quàm placido vultu, quàm serena facie, quàm diuinis amplexibus suscepta à filio? :: Felicia prorsus oscula labiis impressa lactentis, cui virginæ Mater applaudebat in gremio. Verùm nunquid non feliciora consuevimus, quæ ab ore sedentis in dextera Patris hodie in beata salutatione suscepit.* Sic S. Abbas premens vestigia S. Augustini, vel S. Fulberti Carnotensis in serm. 35. de Sanctis, vbi hæc est ad Mariam alloquitio, *Tibi thronus regius ab Angelis collocatur in aula aeterni Regis, teque ipse Rex regum, vt matrem veram, & decoram sponsam, præ omnibus diligens amoris amplexu sibi associat. Nec mirum, si dignetur tibi aggaudere Deus regnans, quem tu parvulum ex te hominem natum totiens osculata es in terris.* Hinc ipsa Deipara apud Guericum in serm. 2. de Assumptione, inquit: *Cum parvulum tenebam inter brachia, quoties osculari speciosum forma præ filiis hominum mihi libebat, satis licebat: nunquam faciem auertebat, nunquam Matrem repellebat.* Simeon Metaphrastes in oratione de vita, & dormitione Deiparæ cogitat piè, *Virginem sibi data facultate accessisse ad Christum pendentem in Cruce, & interemeratos quidem eius pedes, & impressas eis plagas libenter esse deosculatam, & sanguine miscentem lachrymas oculos, & genas attriuisse.* S. Gregorius Nazianzenus in Tragedia *Christus Patiens*, inducit Deiparam dicentem Christo pendenti è Cruce,

*Per hos Sanctos pedes, quos osculor
Materno amore, te nunc misereat mei.*

Deuotam circa id meditationem exhibet Henricus Harpius in Theologia Mystica lib. & p. 1. cap. 29.

5 Et verisimile etiam est, Beatos flexuros genua coram sanctissima hac Domina. Nam, docente Arnoldo in tract. de laudibus B. Mariæ, *constituta est super omnem Creaturam, & quicumque IESV curuat genu, Matri quoque pronus supplicat.* Quippe Creatoris Matrem omnis creatura magnificet, opus est, & eius regie Maiestati se inclinent cœli, & terra, & omnes qui habitant in eis, vt inquit Ekebertus Abbas apud Richardum de S. Laurentio lib. 2. de laudibus B. Mariæ particula 3. & vt Rupertus lib. 6. in cantica: *Sicut ex te natum Dei filium Solem verum, Solem æternum adoramus, & colimus vt Deum verum; sic & te honoramus, atque veneramur vt veri Dei genitricem; scientes, quia totus honor impensus Matri, sine dubio redundat in gloriam Filij. Et quidem naturæ non tu idem es, quod ille Sol; sed nihilominus tanta es, vt te honoret ipse Sol honore, quo decet filios honorare parentes suos. Qui enim dixit, Honora Patrem tuum, & Matrem, non dubium, quin & ipse honoret, & ab omnibus amicis suis velit honorari Matrem suam.* Prouoluit itaque Beati ad MARIÆ pedes, infigent reuerendissima oscula. Memini S. Ignatium Martyrem in epistola 1. ad S. Ioannem referre ipsi, *Sunt &*

hic multa de mulieribus nostris MARIAM IESV videre cupientes, & quotidie à nobis ad vos discurrere volentes, vt eam contingant, & vbera eius tractent, quæ Dominum IESVM aluerunt. Quid ni censeam idem fore in cœlo?

6 Scio P. Suarium tom. 2. in 3. p. disp. 49. sect. 3. v. *Sed mihi, iudicare non admodum probabilem familiarem hunc tractandi modum, inter Christum maxime, & alios Beatos, quia etiam in cœlo (sic ille) non erit illa familiaritas, quæ indecentiam quandam præ se fert.* Valerius Maximus cap. 193. commendat Numidas Reges, quod more gentis suæ nulli mortalium oscula ferebant; quicquid enim in excelso fastigio positum est, humili, & trita consuetudine, quò sit venerabilius vacuum esse consuevit. Sed oscula pedibus saltem Christi, & Mariæ impressa ab aliis Beatis non improbaret Suarius; & amplexus mutui inter alios Beatos, neque contra Maiestatis grauitatem, & decorum, neque contra decentiam videntur esse in eo statu, in quo ad prauum finem neutiquam ordinari poterunt, & vilius inhonesti motus periculum, quod timeatur, non erit; vt neque ex reciproco conspectu nudorum corporum tam hominum, quàm fœminarum. Fortè S. Cyprianus in epist. 21. ad Lucianum præfatos meditabatur amplexus, cum scripsit, *Credo, quoniam etsi in hoc mundo nos non viderimus, in futuro tamen nos coronati à Christo complectemur.* Liceat huc afferre illa Ænæ ad Venèrem matrem,

— Cur dextra iungere dextram

Non datur, & veras audire, ac reddere voces?

Papinius in Epicedio ad Patrem lib. 5. Sylvarum imitatus est Virgilium,

— Fas mihi sit patrios contingere vultus,

Fas iunxisse manus.

7 Denique Beati percipient voluptatem ex attractu auræ Empyræ, & cœlestium corporum. Si enim hic magna voluptas percipitur ex auræ suauis, & aquarum contactu, quanto magis ibi ex auræ Empyræ, & cœlestium corporum? Ita ferè Lessius num. 103. Concordant Iabellus v. *quantum ad 3.* Sotus art. 5. Gregorius Martinez, Bonacina, & Arriaga cum Tannero suprâ.

8 Discordant tamen Vuendelinus in 4. dist. 44. q. & art. 2. Henriquez §. 2. Ægidius Lusitanus q. 10. art. 2. n. 3. Barradas tom. 3. in in Euangelia lib. 10. cap. 3. Pefantius 1. 2. q. 4. art. 6. disp. 13. Felix cap. 7. de Beatitud. difficult. 3. n. 9. Balthasar Tellez part. 4. Philosophiæ disp. 80. sect. 3. num. 5. Rubius lib. 2. de Anima, tract. de obiectis, atque speciebus sensibilibus q. 11. in fine, & propendet magis in discordem hanc partem Salas n. 118. Nec defunt rationes. Prima, ex S. Gregorio Magno homil. 26. in Euang. *corrumpi necesse est, quod palpatur, & palpari non potest, quod non corrumpitur:* Sed cœlestia corpora sunt incorruptibilia: Ergo nequeunt palpari. Secunda, primæ quatuor qualitates, & aliæ, quæ ex illis oriuntur, sunt obiectum adæquatum sensitiui tactus. Ast cœlestia corpora carent quatuor primis qualitatibus: Ergo ad illa non extenditur sensitiui tactus operatio. Hanc ob rationem S. Thomas 3. p. quæst. 54. art. 3. ad 2. Caietanus, Granadus, & Suarez ibi; & rursus hic lib. 4. de Angelis cap. 35. num. 9. Cornelius etiam in cap. 24. Lucæ vers. 39. negant palpari, aut tangi posse cœlestia corpora. Tertia, tactu non percipimus obiecta, quæ sunt nobis connaturalia, & diuturna. Sic tactus non sentit calorem debitum ad connaturalem, & propriam temperiem, si eo antea non fuit orbat. cum ergo Empyreum erit continuò applicatum Beatis, non videtur,

videtur, hos percepturos illud per sensum tactus. Quarta, aura saltem regionis mediæ Empyreæ non sentietur per tactum, nisi fingatur imprimere impullum corpori glorificato; ut à nobis non perciperetur aër per sensum tactus, dum vi non impelleretur, casu quo priuaretur caliditate, ac humiditate. Et præterea sicut aër, & ignis in sphaera propria ob nimiam suam raritatem non tangerentur, neque palparentur, sic neque tangetur, neque palpabitur Empyreæ regionis mediæ aura, quæ rarissima, & subtilissima est.

9 Nihilominus ad primam rationem responderi potest, exponendo S. Gregorium de corpore, quod palpabile sit ratione primarum qualitatum; tale enim corpus debet esse ex natura rei corruptibile. Qualitates autem primæ non sunt obiectum adæquatum, aut necessarium tactus, ut ex dicendis probabile fiet.

10 Ad secundam responderi potest, esse satis quantitatem consistentem & solidam ad exercendam perceptionem sensitivam tactus. Promouetur responsio. Nam si corpus consistens & solidum, calidum ut quatuor v. gr. & denudatum aliis qualitibus primis, imponatur viuenti corporeo æquè calido, & carenti similiter cæteris qualitibus primis; tunc hoc non percipiet calorem neque alias qualitates primas; non calorem, siquidem non superet existentem in organo tactus, quæ conditio requiritur communiter ab Animasticis: non alias primas qualitates, cum supponatur eis denudatum corpus impositum: quod tamen nemo asseret non sentiendum (maximè si sit valde ingens, & ponderosum) à viuenti corporeo. Si dicas, sentiendam eius grauitatem, duritiem, aut mollitiem; asperitatem, aut leuorem. Iam fateris, obiectum adæquatum, aut necessarium tactus non esse solas primas qualitates. Et rogaberis, cur si cælum aliquod esset asperum, seu partibus inæqualibus compactum, non sentietur asperitas à Beatis? cur hi per tactum non percipient mollitudinem regionis mediæ Empyreæ, & duritiem pavementi, ac recti? mirum esset, si Beati impediti miraculosè, aut ex arbitratu suo ab exercitio subtilitatis non perciperent tactu tectum consistens, & solidum Empyreæ, cum tamen ad ipsum accedentes viderent se retardari, ne ultra ascenderent. Utgebit quis, sensibile commune nequit sine proprio percipi à tactu: at quantitas consistens, & solida, est tantum sensibile commune. Sed contra, nam in primis Caietanus, & Auerfa continuo allegandi non cunctantur affirmare, posse quandoque à tactu percipi sensibile commune sine proprio. Deinde facile est, asserere soliditatem, & duritiem, aliisque quantitatis affectiones habendas inter sensibilia propria tactus.

11 Ad tertiam dici potest, Beatos non habituros immota corporis membra: quare non erit, cur per nonam applicationem manus, aut pedis non immutaretur sensitivè tactus. Addo, Empyreum non esse quid pertinens ad connaturalem applicationem glorificati corporis, ideoque non tenere exemplum allatum; quicquid sit de eius veritate. Nam P. Franciscus Alfonsus disput. illa 10. Animastica num. 102. affirmat, sentiri per tactum qualitates pertinentes ad naturam ipsius temperamentum; & licet à nobis communiter non discernantur, secus à Beatis ob indicata in num. 2.

12 Responderi ad quartam potest, auram regionis mediæ Empyreæ, si non accedat impullus, sentiendam subtiliter per tactum glorificatum, licet non palpandam. Ut enim aliquod corpus palpetur,

neque impullus sufficit, sed ulterius requiritur soliditas, & consistentia. Hanc non esse necessariam ad tactum utcumque, supponunt Scotus, & Ægidius Lusitanus supra, necnon Viguerius cap. 14. Institutionum §. 2. vers. 6. ideoque primus, & tertius fatentur, tangi à nobis aërem, ignem, & aquam: Secundus autem admittit posse glorificatum corpus, si ad nos descenderet, tangere aërem, & ignem. Exigit quidem in isto euentu impullum Ægidius: sed non apparet necessitatis causa respectu subtilissimi tactus, qualis est glorificatus.

13 Veniunt ex his interpretanda quædam S. Hieronymi verba in epistola ad Pammachium aduersus errores Ioannis Hierosolymitani, *Alia carnis, alia corporis definitio est, omnis caro est corpus, non omne corpus est caro. Caro est propria, qua sanguine, venis, ossibus, nervisque constringitur. Corpus, quamquam & caro dicatur, interdum tamen æthereum, vel aëreum nominatur, quod tactui, visuique non subiaceret, & plerumque visibile est, atque tangibile.* Crediderim namque, solummodo velle Doctorem Maximum tactui penes palpationem non subiaceret corpus æthereum, vel aëreum, si utrumque liquidum sit, & subtile. Valeant hæc de tactu cælestium corporum quantum Vir doctus decreuerit. Nec destituta sunt Patronis. Nam Scotus in 4. distinct. 49. quæst. 13. vers. *Ad rationes principales.* Tataræus cum ipso, Maior ibidem quæst. 14. vers. *contra secundam conclusionem,* Nyffe in Resolutione Theologorum tract. 7. parte, & portione 3. q. 2. de beatitudine corporis ad 1. concedunt exercendum tactum erga cælum, si quis applicaret ipsi digitum: neque id improbatum à P. Salas supra, Auerfa quæst. 34. Philosophiæ sect. 3. quæst. 52. sect. 4. Francisco Piccolomineo cap. 29. de cælo, Caietano lib. 2. de Anima cap. 6. Videturque coniuere Vasquez in 1. part. disp. 184. num. 13. Simplicius lib. 1. de cælo textu 50. admissa malè in cælo anima sentiente, ait, partes illius non se tangere inuicem insensibiliter. Idem Simplicius lib. 2. de cælo textu 35. citat pro cæli tangibilitate Alexandrum.

14 Et quouis modo dicantur Beati contacturi cælestia corpora, ingentem exinde oblectationem comparabunt. Anaxagoras ardentè expetebat Solem contingere, etiam si mox moriturus esset. Apollonius Thyanæus, ut Solis mensam in Æthiopia conspiceret, diu peregrinatus est, prout referunt Philostratus in eius vita, & S. Hieronymus in epist. ad Paulinum. Ast Beatis hominibus promptum erit villo sine periculo, ac labore, & videre, & tractare manibus cælestes omnes orbes; imò & calcare pedibus. Vnde in Beatis non procul à vero aberit, quod S. Petrus Chrysologus serm. 120. ridet in Persarum Regibus, *qui subiecta nunc pedibus suis sphaera, ut polum se calcare vices mentiuntur: nunc radiato capite, nescint homines, Solis resident in figura.* Heraclius Imperator, ut narrat Cedrenus in compendio Historiarum anno 13. eiusdem Heraclij, & S. Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in Breuiario Historico de rebus gestis ab obitu Mautitij vsque ad Constantinum Copronymum, *inuenit in vno oppido simulachrum Chosroæ Regis Persarum diuino habitu consecratum. Nam in huius tecto tanquam in cælo sedentem se collocauerat; expressa erant Solis, & Luna species, circumstante Angelorum turba: præter hoc machina erat, quæ fulmina, ac pluias mitteret.* Sic in transcurso fas fuerit illuminasse Chrysologi verba.

SECTIO II.

An Beati inuariatis actibus, & simul, ac semper percipient omnia sua obiecta per sensus externos?

15 **G**uilielmus Parisiensis in primæ partis de Vniuerso parte 2. c. 3. & 34. vult, si benè eum percepi, Beatos nunquam cessaturos ab actibus, quos semel elicuerit potentia visiva; & præterea nullum nouum obiectum occursum ipsi potentia; quia verò idem posset dici de aliis potentiis; idè ad visivas, & ad alias extendo disquisitionem hanc; quam non vidit motam Arriaga, vt asseuerat num. 4. disput. 57. præcitata. Sed tamen de perpetua visione humanitatis Christi Domini habenda à Beatis tractarunt plures recensiti in S. 10. Exercit. 28. De visione autem inuariabili aliorum obiectorum propositum iam est Parisiensis placitum.

16 **A**st quis non miretur illud? Nam si Beatus eleuet oculos versùs tectum Emphyrei, quì conseruabit visionem inferiorum sphaerarum? Si se conuertat in plagam Occidentalem, quì retinebit Orientalis visionem? Si descendat ad Solarem globum, versa facie in eum, quì cernet alios sodales retrò relictos? Commentitiè diceretur, cuiusvis obiecti virtute diuina conseruari species, & visionem semel habitas. Ex abundanti do, non occurfura noua obiecta, cur eadem hoc iam modo, iam diuerso jillo non percipientur? Variationem actuum in potentia auditiva nullus sanæ mentis negabit, cum sonus, qui est eius obiectum, morulis, & interruptionibus constare debeat; ac proinde auditioni vnus soni succedere alia alterius, maximè quando inter se colloquantur Beati. Quare si auditivam facultatem non dedecet variatio, & vicissitudo actuum, neque decebit visivam, aliisque facultates.

17 **A**d hæc; liberum est Beatis continuare, vel non continuare actus intellectus, si intuitius Dei excipiat: Ergo multò potiùs liberum erit cessare ab actibus sensuum externorum, nisi fortè excipiendus sit intuitius terminatus ad humanitatem Dominicam. Potior certè apparet perfectio, si gaudeant dominio erga maiorem partem actuum externorum, quàm si eo careant. Quòd enim in visionem Dei physicè nequeant suspendere influxum, & moraliter nequeant forsitan illum suspendere in visionem corpoream humanitatis Dominicæ, oritur ex causis indicatis sect. 10. Exercit. 28. quæ nullatenus militant circa actus externos respicientes alia obiecta.

18 **S**i Parisiensis tantum vellet, plura obiecta videri posse clarè, & distinctè à Beatis, quàm quæ à nobis possunt in hac vita mortali, sicuti plures harmoniæ audiri simul queunt, vt ipse aduertit benè in fine, libenter assentire, casu, quo obiectorum pluralitas non esset tanta, vt superaret omninò natiuam virtutem facultatis visivæ perceptio omnium simul clara, & distincta, siue per vnum, siue per plures actus. Dixi, vt superaret omninò natiuam virtutem; nam respectu obedientialis nequit assignari perceptio tot obiectorum, quin plurius. Sed sine fundamento recurri non debet ad miracula, per quæ obedientialis virtus exerceatur. Et multiplex quidem interueniret miraculum, si facultas visiva, ac reliquæ materiales

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

in omnia sua obiecta simul intenderent, & semel habitos actus semper sine variatione continuerent, siue in præsentia, siue in absentia obiectorum. Inquis, hanc fore excellentiorè perfectionem glorificatorum sensuum. Verumtamen gratis admissio, esse possibilem, non omnis perfectio excogitabilis penes subiectionem obedientialem ad absolutam Dei omnipotentiam tribuenda est actu externis Beatorum sensibus.

SECTIO III.

An Beati per species infusas externis sensibus percipient obiecta non existentia?

19 **D**isquisitioni huic occasionem dedere isthæc Ioannis Nideri verba c. 6. in 10. præceptum Decalogi, *Per species infusas (seu inditas à Deo) de qualicumque specie animalium, plantarum, lapidum, rosarum, violarum, & mineralium videbunt (Beati) aliqua, vel de qualicumque specie, & de singulis speciebus excellentissimum illius speciei, quia talia in statu innocentia habuissent.* Hactenus Niderus allegans Ioannem Tambacem, qui, & Bartholomæus Sybilla laudandus n. 31. similiter in auditu glorificato excogitant species infusas cantus Philomelæ, & aliarum auium; in odoratu, Cinamomi, Balsami, aliorumque mixtorum similium; in gustu suauissimorum saporum non existentium; in tactu, qualitarum distantium, quin & præteritarum. Placuerunt hæc Ioanni Mauburno in Roseto tit. 38. Alphabeto 75. §. 1. notula 4. Martino Garcia Episcopo Barcinonensi in ferm. 121. Hi forsitan sunt Authores, qui suppresso nomine indicati ab Honoratio lib. 11. suæ Margaritæ cap. 41. senserunt, omnes sensus corporis glorificati fore in actu per species infusas obiectorum non existentium.

20 **G**uilielmus Parisiensis 1. partis de Vniuerso parte 2. cap. 33. quem Salas tract. 2. in 1. 2. disput. & lect. 14. num. 19. putat indicatum ab Honoratio, non adeò clarè loquitur. Dominicus Soto in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 2. dubius de sonis realibus futuris in Emphyreo, ait *fortasè voces illæ per species spirituales, seu visibiles, modo nobis occulto efformantur.* Quæ verba sic intelliguntur à P. Salas in num. 102. quatenus vocum non existentium species glorificato auditui infundantur à Deo. Non longè abest à Soto Guilielmus de Rubione in 4. dist. 48. quæst. & art. 2. præsentim in 3. conclusionem, dum per species inditas sonorum existentium explicat, qua ratione Beati possint se mutuo audire, & si sint valdè distantes, loquanturque summissa voce. Ledesma in 2. quartæ quæst. 83. art. 3. admittit non solum in olfactu species odoris, sed etiam in gustu species aquæ. P. Ripalda tomo 1. de Ente supernaturali disput. 44. num. 64. inquit percipi à Beatorum sensibus externis qualitates naturales saporis, odoris, & soni per species infusas supernaturales representatiuas ipsarum, vt absentium, & in num. 65. addit, gustum percepturum simul saporem omnium ciborum; odoratum, omnium odorum variam mixtionem; auditum, omnium concentuum species. Certè iuxta ipsum percipientur per species supernaturales, suppleres non solum inhærentiam prædictarum qualitarum in gustu, odoratu, & auditu; sed & existentiam in rerum natura. Si enim credibile non est iuxta ipsum, sensibus immortalibus inhætere sa-

bb

porem

potem, odorem, & sonum, vbinam realiter exister
sapor omnium ciborum, mixtio omnium odorum?
quidquid sit de sono omnium concentuum. Species
ergo gustui, & odoratui inditæ representabunt
plures odores, & sapes non existentes in rerum
natura. Hæc est Ripaldæ mens, nisi nostra peregrina-
natur.

21 Veruntamen cogitationem propositam red-
dunt difficilem hæc argumenta. Primum, Species
externorum sensuum dependent in fieri, & con-
seruari ab existentia reali obiectorum, quorum
sunt species: Ergo si color v. g. non existat reali-
ter, neque imprimi, neque conseruari poterit à
Deo species illius. Secundum, Externis sensibus
repugnat perceptio abstractiua: Sed si acciperent
species obiectorum realiter non existentium, per-
ciperent abstractiue talia obiecta. Ergo &c. Ter-
tium, Si Beatus videret obiectum non existens
realiter, deciperetur credens existere. Ea autem
deceptio non congruit beatifico statui. *Nam
etiam si peccatum non sit, tamen in malis huius vita
deputanda est, quæ ita subiecta est vanitati, vt ap-
probentur hic falsa pro veris, respuantur vera pro
falsis, teneantur incerta pro certis. Quamuis enim
hac ab ea fide absint, per quam ad veram, certam-
que beatitudinem tendimus, ab ea tamen miseria non
absint, in qua adhuc sumus. Nullo quippe modo
falleremur in aliquo vel animi, vel corporis sensu, si
iam vera illa, ac perfecta felicitate fruermur.* Sic
S. Augustinus cap. 21. Enchiridij. Et lib. 12. de
Genesi ad litteram cap. 36. ait, *Nulla falsitate
aliud pro alio approbabitur nec in corporalibus, nec in
spiritualibus visis :::: Omnia euidentia erunt sine
vlla falsitate, sine vlla ignorantia.* Facundus etiam
Hermianensis lib. 11. pro defensione trium capitu-
lorum Concilij Chalcedonensis, cap. 1. inquit, *In
fidelibus nulla ignorantia remanebit post resurre-
ctionem.*

22 Quartum; Dignius existimatur de Beatis,
si semper efficiant sensationes obiectis conformes,
itaquidem vt nullus in eorum sensibus sit error
respectu obiectorum existentium. Et ob id Didac-
cus de Tapia in 3. part. quæst. 16. art. 4. Medina
quæst. 15. art. 3. Suarez tomo 1. in 3. p. disput. 24.
sect. 3. *verf. ad secundam confirmationem*, censent,
oculos Christi semper diuinitus sic confortatos,
vt viderent res nec maiores, nec minores, nec
alterius figuræ, vel coloris, ac erant. Quam exi-
stimationem vt optimè meritam de dignitate Chri-
sti commendant Granadus controu. 1. de Incarna-
tione tract. 10. disput. 3. num. 6. Petrus Vuadingus
disp. 8. de Incarnatione dub. 5. n. 43. Martinon. tom.
4. disp. 10. sect. 1. num. 6. disp. 13. sect. 2. Egidius
Lusitanus tomo 2. de Beatitudine lib. 11. quæst. 9.
art. 4. §. 2. n. 6. Ergo & pertinebit ad dignitatem
Beatorum, vt nullas vnquam efficiant sensationes
obiectorum non existentium. Quintum; Si ab in-
tellectu Christi, & Beatorum amandantur, vel opi-
natiui actus, ob imperfectionem quam important:
rursus si ab Adamo in statu innocentie remouen-
tur similes actus ob eandem rationem, quia videli-
cet, vt ait Suarez lib. 3. de opere sex dierum, cap. 10.
num. 4. sunt magna imperfectio, & malum quod-
dam natura, potiori iure excludi debent à sensibus
Beatorum actus re ipsa falsi. Sextum; Delectatio de
obiecto non existente à parte rei, non esset vera, &
solida, sed imaginaria, & phantastica: Beatos verò
dedecent tales delectationes. Quod si Alareon 1.
p. tract. 6. disp. 9. cap. 10. n. 20. concedens separatas
anima damnatorum cruciari ab igne Tartareo

ratione vstionis falsò apprehensa, non audet defi-
nire, an in animabus Purgatorij reperitur similis
deceptio? Temerè admittetur delectatio in Beatis
capta ex falsa apprehensione sensitiua.

23 Argumenta hæc morari quem possent, ne as-
sentiatur Ioanni Tambaco, eiusque alleclis. Nihilom-
minus conabor illis satisfacere. Ad primum res-
pondeo, sensuum externorum species dependere
naturaliter in fieri, & conseruari ab obiectis, à qui-
bus producuntur: posse tamen diuinitus suppleri
à Deo dependentiam illam; posse etiam causari
miraculosè ab ipso in externis sensibus species ob-
iectorum, quæ neque existant realiter, neque sint
exstitura. Quia nimirum species in primo fieri de-
pendent ab obiectis per actionem superadditam
effectiuam; in conseruari autem dependent ab eis
tanquam à conditione, sine qua non debeat natu-
raliter Deus suscipere vices effectiuas eorum. At
entitates, quæ alterutro ex his modis dependent
ab aliis, possunt à Deo miraculosè operante fieri,
& conseruari sine illis aliis. Et ratio quoad primum
est, quia tota vis effectiua causæ creatæ continetur
eminenter in Deo vt potè in causa effectiua infini-
ta, & omnipotente: quoad secundum verò est, quia
nihil potest Deum ligare, ne, si velit, præbeat con-
cursum conseruatiuum entitatibus creatis, quibus
non deberur iuxta leges naturæ.

24 Vtrumque id ad eò verum est, vt S. Thomas
1. p. q. 105. art. 2. in corpore pronuntiarit, *erroneum
esse dicere, Deum non posse facere per se ipsum omnes
determinatos effectus, qui fiunt per quamcumque cau-
sam creatam.* Consonant Henricus de Gandauo in
Summa art. 35. q. 6. ad 4. Gregorius de Arimino in
1. dist. 42. q. 1. art. & conclus. 2. citato articulo Pari-
siensis 63. Dionysius Cisterciensis in 2. dist. & q. 1.
art. 2. conclus. 4. Ioannes de Neapoli quæst. 1. ex va-
riis puncto 1. Dominicus de Dominicis in addi-
tion. ad Tractatum de Sanguine Christi à fol. 105.
Robertus Holkot in 3. quæst. 1. art. 8. Ioannes Bo-
kinkan quæst. 1. in quatuor libros sententiarum
circa principium, Heruæus quodlibeto 4. quæst. 11.
art. 3. Almainus in 3. dist. 24. conclus. 6. dub. 5. Ge-
rardus Senensis in Prologo sententiarum quæst. 4.
art. 3. Nominalium, & Scoristarum Principes, ille
quodlibeto, & q. 6. conclus. 1. hic in 3. dist. 14. q. 2.
num. 2. Qui omnes intelligendi sunt de effectibus
productis à causa creata per actionem distinctam,
& à fortiori de illis, qui dependeant ab alia entita-
te creata vt pura conditione pertinente ad genus
causæ efficientis. Cum itaque species sensuum ex-
ternorum oriantur immediatè, vel mediatè ab ob-
iectis per actionem distinctam, & in conseruari
dependeant ab illis, vt à pura conditione perti-
nente ad genus causæ efficientis, poterunt diuini-
tùs fieri, & conseruari à Deo in illorum absentia,
seu defectu.

25 Sic in libris Animasticis Connimbricenses
lib. 2. c. 6. q. 3. art. 1. Suarez lib. 3. c. 12. Rubius lib. 2.
cap. 6. Tractatu de obiectis, atque speciebus q. 13.
Murcia disp. 5. q. 1. Atriaga disput. 5. sect. 3. n. 33.
Ouiedus controu. & puncto 4. Petrus Hurtadus
disput. 17. sect. 5. §. 38. Franciscus Alфонsus disp. 9.
sect. 7. à num. 83. Balthasar Tellez in 4. parte Philo-
sophiæ disp. 84. sect. 1. n. 7. sect. 2. n. 15. Aguilonius
lib. 1. opticoꝝ, proposir. 93. Recupitus de Deo vno
lib. 6. q. 10. c. 4. n. 27. Auersa q. 53. Philosoph. sect. 6.
qui referunt alios. Imò Arriaga disp. 4. sect. 1. à n. 37.
& Auersa q. 54. sect. 6. contendunt, species soni
conseruari naturaliter breui temporis spatio in ab-
sentia soni. Et quod plus est, Vasquez 1. p. disp. 38.
c. 2.

c. 2. à n. 9. disp. etiam 208. c. 3. n. 9. & c. 4. n. 15. ac 16. id extendit cum Buridano libr. 2. de Anima q. 21. & 22. ad species visivas. In quibus ex doctrina S. Thom. 3. p. q. 76. art. 8. conficitur non spernenda confirmatio sententiæ, quam tentamus penes potentiam saltem absolutam Dei. Nam iuxta S. Doctorem, quando in accidentibus sacramentalibus apparet ad horam puer, & postmodum ipsa accidentia, vel quando simul vni apparet puer, & aliis ipsa accidentia, tunc diuinitus formatur in oculis species pueri reuera non existentis ibi. Ergo possibile est, imprimi à Deo in oculis speciem representatiuam obiecti non existentis re ipsa.

26 Speciatim in oculis glorificatis conseruari posse à Deo speciem visiuam obiecti non existentis tradunt Bassolis in 4. dist. 50. q. vltima art. 2. v. & idè, Nyssè in vltima q. Resolutionis Theologorum conclus. 5. Henriquez lib. vlt. de fine hominis cap. 27. §. 2. qui proinde concederent, posse oculos glorificatos percipere obiectum non existens. De tactu vniuersim, & gustu statuunt Connimbricenses suprâ artic. 2. Rubius suprâ num. 184. Tellez disp. 80. sect. 3. num. 6. Franciscus Felix cap. & difficultate 1. de visione num. 5. posse diuinitus sentire ignem v. g. & mel non existentia. Petrus Hurtadus §. illo 38. sequutus, vt puto, Robertum Holkot cap. 16. Sapientiæ vers. 20. ac 21. affert in exemplum perceptionis sensitiuæ de obiecto non existente lapores varios, quos Hebræi in Manna gustabant.

27 Ad secundum responderi potest primò, ex Alfonso de Vargas Archiepiscopo Hispalensi in 1. dist. 1. quæst. 4. art. 2. v. *Contra responsionem dicti Prædicatoris*, non repugnare sensibus externis perceptionem, qua attingatur obiectum abstractè, seu non existens, neque præsens. Nam licet ex natura rei hi sensus debeant percipere obiecta vt existentia, seu præsentia, non ostenditur facillè repugnantia penes potentiam absolutam in præfata perceptione, vt obseruat Arriaga præallegatus in n. 32. disp. illius 5. Sed quia communiter censetur oppositum, & meritò, si sensus externi nequeant ex natura rei habere talem modum percipiendi, ideo meliùs responderi potest secundò, non repugnare sensibus externis perceptionem, qua apprehendant obiectum, vt existens, seu præsens, quod tamen reuera existens, seu præsens non sit actu, neque futurum sit, neque vnquam fuerit. Eam verò perceptionem fore abstractiuam, quia ad intuitiuam opus est tum repræsentatione obiecti, vt existentis, seu præsentis; tum coexistentia, seu simultanea obiecti præsentia vera, & reali, pro aliqua saltem temporis differentia. Nisi mauis dicere, fore intuitiuam si terminetur ad obiectum verum penes existentiam, quam haberet casu, quo realiter coexistet perceptioni, quia hæc naturaliter exigeret talis obiecti existentiam, & coexistentiam, saltem pro aliqua temporis differentia; & licet diuinitus non satisfaceret eius exigentiæ, adhuc sufficienter discriminaretur à perceptione abstractiua, quæ neque debet repræsentare existentiam, neque exigere naturaliter coexistentiam obiecti: sic vitalis qualitas, etsi diuinitus valeat non oriri à principio, in quo intrinsecè maneat, discriminatur sufficienter à non vitali ob exigentiam naturalem ducendi ortum à principio, in quo intrinsecè maneat; qua exigentia caret non vitalis. Ex alio etiam capite fore intuitiuam præfata perceptionem, licebit dicere, quia scilicet & esset obiecti veri repræsentati vt existentis, esto re ipsa non existeret, & haberetur per spe-

P. Gabr. de Henao *Empyreolog. Pars II.*

ciem infusam à Deo similem illi, quam obiectum transmitteret in externum sensum, si re ipsa existeret. Vnde differret ab abstractiua perceptione, quæ vel repræsentat obiectum vt possibile, vel si vt existens, debet tamen haberi per speciem alienam ab obiecto.

28 Si premas, perceptio lucis non existentis nequit naturaliter fieri ab oculo corporeo. Ergo & diuinitus nequibit, siue ea vocanda esset abstractiua, siue intuitiua. Respondebitur, lucis non existentis perceptionem nequire naturaliter fieri ab oculo corporeo, quia lucis species, sine qua naturaliter non potest fieri, postulat pro sui existentia, & conseruatione, existentiam lucis: eâ autem speciei exigentiâ superatâ à Deo prodire valet in perceptionem corporeus oculus non minùs naturaliter penetrationem obiecti, & modi tendendi, quàm si lux re ipsa existeret.

29 At replicabis, cur similiter non poterit diuinitus voluntas amare, quin præeat cognitio? Nam si quidpiam requisitum naturaliter ad actum vitalem suppleri potest per Deum agentem supra vires naturæ, quidni & cognitio respectu actus voluntatis? Contrâ, tum quia Didacus Aluarez de Paz tom. 3. de Inquisitione pacis lib. 4. p. 3. c. 8. Granadus 1. 2. contr. 2. de Actibus humanis tr. 3. disp. 2. sect. 1. n. 8. Oniedus controu. 8. de Anima punct. 3. Alfonso disp. 17. sect. 5. cum antiquis aliis apud Suar. disp. 23. Metaphysicæ sect. 7. tom. 2. de Religionem lib. 2. c. 13. & apud Sandæum in Theologia Mystica commentatione 6. Exerc. 24. ac 25. non iudicant impossibile, spectarâ potentiam Dei absolutâ, voluntatem creatam amare non existente realiter cognitione. Tum quia cognitio est intrinsecum requisitum, vt voluntas prodeat in suum actum, non sic existentia lucis vt visus in huius perceptionem; ex intrinsecò autem requisito insupplebili à Deo non arguitur efficaciter ad extrinsecum. Sed addes, Ergo absq; specie saltem impressa, quæ est intrinsecum requisitum in facultate visiuâ, non poterit diuinitus fieri visio lucis, vt absque cognitione non potest fieri actus voluntatis. Contra, quia nec omnia intrinseca requisita debent esse æqualia, nec in præfata inconuenit, si permittatur, quod dicitur de impressa specie.

30 Ad tertium dici potest, primò, Beatum videntem obiectum non existens realiter, non iri deceptum, non apprehenderet illud vt existens; sed abstractè, id est, præcindendo ab existentia, & absentia. Vnde cum Beatus non apprehenderet obiectum aliter, ac est, non deciperetur etiam penes visiuam facultatè. Meliùs diceretur secundò, non iri deceptum, quia etsi apprehenderet obiectum vt existens, non tamen vt coexistens perceptioni habitæ de illo: & quia per externum visionis actum non affirmaret siue existentiam, siue coexistentiam obiecti: qualibet autem ex his rationibus satis esset, ne Beatus deciperetur in visione obiecti non existentis. Adhuc meliùs diceretur tertio, si ad deceptionem, & errorem sufficiat sola apprehensio obiecti vt existentis, quod tamen re ipsa non existat. Beatum incursum deceptione, & errore penes sensus externos. Cæterum talis error non deturparet ipsos, cum non sit dissonus eis, vt esset ille, qui proueniret ex praua dispositione, ob quam dulce, exempli causa, apparet amarum gustui. Quapropter non videtur inficiandum, posse Beato rem valdè distantem apparere minorem, quàm sit; præterea lucè apparere, ac si esset color, & obiectum in speculo, in quo non est. Nâ etsi hæc sit imperfectio comparatiuè ad intellectum, consequitur tamen con-

bb 2 naturali

naturaliter sensus humanos, vt probat optimè Tannerus 3. p. disp. 1. q. 5. dub. 3. n. 83. Neque est pœna peccati. Quòd autem visus Beatorum confortetur, & perficiatur ex glorificatione, vt semper videat res prout in se sunt, dicitur quidem ab Ægidio Lusit. sed absque considerabili vllò fundamento.

31 Inquies, Beatum iudicaturum de rebus, prout eius sensibus apparuerint: quod sine errore intellectus contingere non poterit. Responderetur cum Barthol. Sybilla in Speculo quæstionum peregrinarum Decade 1. c. 3. q. 8. intellectum Beati corrigendum vel per scientiam Beatam, vel per infusam, vel per virtutem diuinam assistentem, vel fortè per rationem superiorem. Et vno ex istis modis censeo, cohibitum intellectum Christi Domini in vita mortali, & Adami in statu innocentiae (si in hoc vltimo excipiatur modus scientiae beatæ) ne cum sensus externi repræsentarent obiectum aliter, ac esset, iudicarent de illo aliter, ac esset. Ita pro Adamo S. Th. 1. p. q. 94. art. 4. ad 3. & q. 18. de cognitione primi hominis art. 6. ad 15. Abulensis in c. 13. Genes. q. 46. Suarez lib. 3. de opere sex dierum, c. 10. n. 9. disp. 9. Metaphys. sect. 1. n. 18. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 37. n. 18. & 19. Pro Christo Theologi communiter, & præter alios, quos subiceo, P. Augustinus Bernal disp. 42. de Incarnat. sect. 1. n. 14. Francisc. Felix in tract. de Incarnat. c. 20. difficult. 3. Auersa 3. p. q. 15. sect. 2. Ægid. Conink disp. 17. de Incarnat. dub. 5. n. 85. Luisius Turrianus in selectis p. 2. disp. 29. dub. 4. S. August. interpretatio facilis est; excludit namque S. Doctor ab statu beatitudinis errorem tum intellectualem, tum sensitium, qui sit prauæ dispositionis.

32 Hinc ad quartum respõderi valet, Suarij opinionem de Christo Domino esse quidè probabilem; & mihi valdè verisimile est, quòd Christus multoties viderit Solè v. g. & turres distantes, quantæ magnitudinis erant: sed tamen necessarium non esse, quòd Christus semper videret res, prout in se erant; nam modus aliter videndi, scilicet Solem vt minorem, cælum vt cæruleum, Irim vt multicolorem est connaturalis visui, (qui in Christo similis erat nostro) Et nullam dicit imperfectionem, quæ dedecet Christum, & quæ aliena sit ab officio Redemptoris, vt iterùm attingetur infra, ibiq; tentabitur solutio ad quintum, & cõmodius, si prius ad sextum.

33 Ad sextum occurri potest primò, negando, delectationem Beati de obiecto non existente à parte rei habituram obiectum phantasticum; procederet enim ex apprehensione sensitua præcidente ab existentia, & absentia obiecti: quæ apprehensio, licet non esset tam perfecta, quàm intuitiua; aut non esset falsa, cum non tenderet in obiectum, vt existens, quod re vera absens sit. Si verò tenderet in obiectum vt existens, non tamen vt coexistens sibi (& sic secundò occurri potest) iam delectatio orta ex apprehensione eo pacto tendente non haberet obiectum phantasticum, sed verum; tametsi non coexistens sibi. Occurri potest terriò (& aptius) aiendo concipi posse veram delectationem de obiecto non existenti, quin & de impossibili: quemadmodum concipi potest vera tristitia ex apprehensione obiecti, quod reuera est impossibile, ne dum existens. Ex Nostris P. Albertin. in 4. Corollario Theologico ex 2. Philosoph. principio, punct. 2. n. 10. defendit, pœnam & cruciatum Dæmonum ab igne consistere in tristitia spirituali de qualitate corporea dolorifera apprehensa vt nociua; cum tamen obiectum talis apprehensionis sit impossibile. Vnde sicut tristitia Dæmonum est iuxta Albertinum vera,

quia sequitur ex apprehensione mali, licet phantastici; ita delectatio Beatorum erit vera, quia sequetur ex apprehensione boni, licet phantastici. Neque est quid periculi in tali apprehensione; nam etsi strictè falsam esse admitteretur, non transiret ad intellectum, vti transiret respectu animarum Purgatorij: Sed sisteret in externis sensibus, in quibus non præse fert absurditatem vllam, aut saltem eam, quam in animabus Purgatorij timet Alarcon.

34 Ad illud, quod additur respondebitur primò, captam voluptatem ex apprehensione sensitua præcidente ab existentia, & absentia obiecti, non esse dignam, quæ derideatur ab habente iudicium de non existentia obiecti: nam apprehensio de obiecto secundum se componitur rectè cum iudicio de non existentia illius; atque idcirco non est, cur non delectet rationabiliter. Secundò, (& congruentius) fore, vt Beatus delectaretur per simplicem complacentiam in obiecto apprehenso vt existente, licet simul iudicaret non existere; haud secus ac Dæmon delectabatur per simplicem complacentiam in æqualitate cum Deo penes naturam, quamuis simul iudicaret esse sibi impossibile. De quo Albertinus in num. 11. & complures alij Theologi in q. 63. 1. p. S. Thomæ. Tertiò, impediendum à Deo in Beato iudicium de non existentia obiecti apprehensi vt existentis; sicuti iuxta Albertinum in num. illo 11. & alios, impeditur in Dæmone iudicium de impossibilitate qualitatis corporeæ sibi nociuæ. Quare sicut Dæmon non se deridet ob captam tristitiam ex apprehensione spirituali qualitatis corporeæ nociuæ: ita nec se deridebit Beatus ob captam voluptatem ex apprehensione materiali obiecti vt existentis. Vtraque hæc responsio in simili fermè puncto exhibetur ab Arriaga tom. 2. in p. 1. disp. 26. n. 31. & 32. Philippus Presbiter lib. 2. in Job c. 24. inquit, *Si Gehenna tantummodo ignis est, fortè in ipsa talis sensus cruciatuum fiat illis, qui in ea torquebantur, vt nunc quasi ignem ardentem sentiant, nunc nimij algeris incendium, & pœnalis commutatio nunc frigus sentientibus, nunc calorem, quasi de loco ad locum alium transitus estimetur.* In quibus verbis Philippus non detrectat cruciatum damnatorum ex frigore non existente, eamque similem cruciatui ex calore existente in Orco. Respondebitur quartò, Beatum pro signo apprehensionis illius non habiturum iudicium de non existentia obiecti; sed pro alio signo eiusdem instantis realis. Vnde quemadmodum in Christo Domino vera tristitia de morte, vt sibi disconueniente stetit rectè cum visione beata, quæ est iudicium de summo bono vt maximè conueniente, quia pro signo mortis conceptæ vt disconuenientis non existeret visio, vt pulchrè explicat Cardinalis Lugus disp. 22. de Incarnatione à n. 27. sic rectè adunantur in Beato delectatio ex obiecto apprehenso vt existente, & iudicium de non existentia illius.

35 Quòd si in Beato detur hoc iudicium, iam actus externi tendentes in obiecta non existentia non præberent occasionem proximam, vt deciperetur intellectus efformando iudiciũ falsum de obiectorum præsentia Quapropter in eis actibus externis nulla relucebit imperfectio positua, etiãsi concederetur esse strictè falsos. Debent id fateri quotquot à Christo in vita mortali, ab Adamo in statu innocentiae, à Beatis in Patria non excludunt actus sensuum externorum repræsentantes obiecta existentia, aliter ac sunt, neq; enim minor erit falsitas in repræsentatione sensitua Solis, v. g. vt minoris, quàm in alia lucis,

lucis, v. g. vt existentis, quæ re ipsa non existat; quippè per vtramque attingetur obiectum aliter, ac est. Imò in neutra reperietur propriè, & rigorosè falsitas, sed impropiè, & metaphoricè, siquidem neutra habebit difformitatem affirmatiuam, vel negatiuam cum obiecto, in quod tendet, & vtrâq; comitabitur iudicium de obiecto vt est in se. Negandum tamen non est, esto modus sic tendendi in externis sensibus non sit falsus, neque imperfectus positiuè relatus ad ipsos; esse nihilominus falsum, & imperfectum negatiuè, quatenus continet minorem conformitatem cum obiecto, & minorem perfectionem, quàm quæ continetur ab actibus sensitiuis representantibus obiectum, sicut est in se.

36 Vrgebis; dedecet Christum, & Beatos actus intellectuales opinatiui, & incerti, qui re ipsa veri essent, etiam si nec formidinem, nec periculum falsitatis importarent. Ergo multò potiùs dedecerebunt actus sensuum externorum, representantes obiectum aliter, ac est, etiam si propriè, & strictè falsi non sint, & occasionem proximam non præbeant iudicij falsi in intellectu. Respondetur, intellectuales actus opinatiuos, & incertos dedecere Christum, ac Beatos, vel ob solum modum tendendi in obiectum, quia scilicet ex leui fundamento seu non ostendente, nisi apparenter, veritatem, vel falsitatem obiecti, tendunt in ipsum affirmatiuè, vel negatiuè; qui modus tendendi est imperfectus positiuè relatus etiam ad intellectum creatum. Quam ob causam Angeli boni habentes rectam voluntatem, ita prudenter se gerunt circa obiecta, quorum speciebus infusus non gaudent, vt iuxta S. Thomam 1. p. q. 85. art. 5. in corp. suspendant omne iudicium, ne ex infirmo motiuo ducantur ad affirmandum, vel negandum aliquid de ipsis. Et ex hinc patet solutio ad 5. Argumentum.

37 Hæc tentauit pro enodandis sex argumentis, quæ mihi venire in mentem contra species obiectorum non existentium infusus oculis glorificatis, aliisque externis Beatorum sensibus. Et multa audenda fuere, quorum omnium nolim patronus haberi. Si expectes meum in hac re iudicium. Dico breuiter, possibilem quidem esse percipi à Beatorum externis sensibus obiecta non existentia, siue per species extrinsecè infusas à Deo, siue hoc supplete defectum obiectorum, & specierum per extrinsecam, intimam tamen, suæ omnipotentiae assistentiam. Cæterum, cum tot erunt obiecta existentia, quæ Beatorum occupent, & oblectent sensus, crediderim, superaddi sine necessitate perceptiones obiectorum non existentium: dummodò excipiantur perceptiones colorum apparentium, quos videndos à Beatis scripsi non semel in præcedentibus. Inter quorum colorum, & aliorum obiectorum non existentium perceptiones intercedet illud discrimen, quòd colores apparentes cernuntur per species nõ infusas extrinsecè à solo Deo, sed acceptas ex reflexione lucis; secùs alia obiecta; quippe ea perciperentur mediis speciebus infusis extrinsecè à solo Deo, vel medio auxilio, & eleuatione extrinseca diuinæ omnipotentiae suppletis vices obiectorum, & specierum. In visione autem colorum apparentium non erit aliqua deceptio propriè loquendo, vt colligitur ex superioribus, notatque Granadus 3. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 8. n. 7. Quòd si opponatur ex S. Augustino in lib. de diligendo Deo cap. 18. & ex S. Prospero, vel potius S. Iuliano Archiepiscopo Toletano lib. 1. de vita contemplatiua cap. 4. *Humana substantia ad Conditionis sui similitudinem sublimata, omnia bona, quæ*
P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I I.

naturaliter accepta corruperat peccando, mutabuntur in melius. Respondeo, accipienda hæc verba de omnibus maiori ex parte, vel de mutatione in alia æquiualentia. Denique addo supponi gratis à Niderio & Mauburno supra, fore, vt in cælo habeatur à sensibus voluptas ex omnibus obiectis, ex quibus haberetur in statu innocentiae.

SECTIO IV.

An Beatorum externi sensus elicient actus intrinsecè supernaturales? ubi de luce glorificatorum corporum.

38 **A**ffirmatiua pars generatim proquinque sensibus externis suaderi potest primò, quia vt tentatum est in sect. proxima, percipient obiecta non existentia. Sed perceptio obiectorum non existentium elicit à sensibus externis, debet esse intrinsecè supernaturalis. Ergo &c. Secundò, in patria eleuabuntur interni sensus ad sensationes supernaturales: Ergo & externi. Tertio, dotes glorificatorum corporum erunt supernaturales: Ergo & sensationes externæ, siquidem in via magis conduxerunt ad meritum sensus externi, quàm facultates aliæ ornatae dotibus, & in Patria conferent magis ad gloriam accidentalem sensationes externæ supernaturales, quàm dotes supernaturales. Quarto, Actus vitales externi erunt in immortalis vita multò iucundiores, quàm qui habentur in hac mortali, vt sic præmium sit longè superius delitij quibus homines, dum hanc agerent, priuarunt se propter Deum. Quintò, sensus externi in cælo percipient simul plura, vehementioraque sensibilia, quàm fere possit natura ipsorum actiuitas. Et præterea vnico actu indiuisibili attingent tot obiecta, quot nequeant naturaliter nisi pluribus actibus. Nam si plura obiecta videnda sunt v. g. simul per totam æternitatem, rationi consonum est, vt ea attingantur per indiuiduam visionem.

39 Speciatim visum eleuandum ad actus intrinsecè supernaturales, multorum est sententia. Et mouetur exinde, quòd per illum percipietur intuitiue lux glorificatorum corporum, quæ cum sit entitatiuè supernaturalis, erit & entitatiuè supernaturalis visio intuitiua ipsam percipiens. Et ex hinc sumere licet argumentum pro aliis quatuor sensibus. Si enim Deus eleuat visum glorificatum ad perceptionem supernaturalem lucis supernaturalis, par est credere, fore, vt eleuet alios quatuor sensus ad perceptiones supernaturales sonorum, odorum, saporum & qualitatum tangibilium supernaturalium. Egidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 4. q. 8. art. vnico §. 2. n. 16. Salas in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 115. existimant, odorem corporum glorificatorum fore supernaturalem. Ipsemet Salas in sect. 16. num. 133. ad 5. ait, fore etiam supernaturalem saporem inditum linguæ, & palato. Indicatur id à Richardo in 4. dist. 49. art. 4. q. 3. ad 5. dum saporem sentiendum à Beatis proponit effluxurum physicè ex Beatitudine supernaturali animæ, si à Deo extrinsecùs non infundatur. Quòd si non repugnat, imò & de facto datur lux materialis supernaturalis tum pro ornatu corporum glorificatorum, tum pro oblectatione potentiae visuæ ipsorum, neque repugnabunt qualitates materiales supernaturales spectantes ad alios sensus; imò existent de facto, ne in obiecto longè superentur à facultate visuæ.

40 Promoueri tandem potest causa auditus, olfactus, gustus, & tactus, quia his sensibus deseruiunt in Empyreo species impressæ supernaturales ad omnes suos actus. Neque enim credibile est, inhæsurum sonum, odorem, saporem, & qualitates tangibiles sensibus glorificatis, ut potè quos deceat immunes esse à qualitatibus rudium, & crassorum elementorum. Eo autem ipso quòd mediis speciebus impressis percipiant, erunt illæ supernaturales, quia sonus, odor, sapor, & qualitates tangibiles, dum sunt præsentis, non percipiuntur ex natura rei per species, sed per se immediatè: quare species habitæ in præsentia ipsorum, non continebuntur intra vires agentium naturalium. Hæc maiori ex parte sunt excogitata à P. Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 44. sect. 10. pro sensationibus externis supernaturalibus in Patria.

41 Sed tamen dico primò, Si Beati externis sensibus percepturi sint qualitates sensibiles non existentes in rerum natura, necesse non esse, ut sensationes habitæ de illis sint supernaturales intrinsecè, & quoad substantiam; sed tantum quoad modum. Probatum prima pars, quia sensatio lucis v.g. non existentis potest fieri conseruante Deo, vel nouiter producente se solo eandemmet speciem, quam in præsentia lucis retineret facultas visua, vel quam produceret lux, si exiitisset in rerum natura. Sed species, & sensatio lucis elicita à facultate visua in eius præsentia esset naturalis. Ergo & elicita in eius absentia potest esse naturalis quoad substantiam. Neque enim necesse est, fieri per speciem diuersam ab ea, quam produxit lux, dum existeret, vel quara produxisset, si exiitisset. Probatum secunda pars, quia species deseruiens externo cuiuslibet sensui, & sensatio elicita à quolibet externo sensu requirit ex natura rei præsentiam, seu coexistentiam obiecti, ad quod tendit. Ergo concursus præstitus à Deo in conseruationem, vel primam productionem speciei, & concursus etiam præstitus in sensationem non potest non esse supra vires, ac exigentiam naturæ; ac proinde supernaturalis, quando abest obiectum representatum, quippe non solum ipsa species, sed etiam sensatio ut pote intuitiua creata exigit ex natura rei coexistentiam realem obiecti, ad quod fertur. Conclusio hæc quoad utramque partem traditur conceptis verbis à P. Francisco Alfonso disp. 9. de anima n. 92. Deducitur etiam ex Cardin. Lugo disp. 20. de Incarnatione n. 33. ex P. Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 59. n. 17. & possunt in eam trahi plures alij. Extendendaque est ad cælum, in quo sine speciebus impressis, suppleto Deo earum influxum, fierent perceptiones qualitarum sensibilibum non existentium in rerum natura.

42 Dico secundò, credibile esse, sensus externos eleuandos in Patria ad aliquos actus intrinsecè supernaturales, qui tendant in obiecta existentia, & naturalia, si actibus vitalibus tendentibus in obiecta omninò naturalia competere queat supernaturalitas intrinseca, & non tantum penes actionem, quibus producantur. Conclusionem istam non leuiter suadent argumenta nonnulla adducta in n. 38. Indicaturque P. Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 48. sect. 1. v. *Dices hæc omnia.*

43 Dico tertio, opus non esse, ut omnes actus externi eliciti in Patria circa obiecta existentia, & naturalia sint aliquatenus supernaturales. Probatum, quia glorificatio sensuum externorum non destruet, sed potius perficiet natiuam actiuitatem ipsorum. Ergo necesse non est, ut omnes actus, in

quos prodeant, sint supernaturales; vti necesse non est in sensibus internis, neque in potentiis spiritualibus: alioqui omnes actus, tam materiales interni quàm spirituales deberent esse supernaturales in homine beato. Et idem esset de actibus mouendi se localiter, & loquendi; de elatione cordis, ac arteriarum, & de respiratione. Quæ omnia sunt absurdissima. Ob id Suarez vbi supra disp. 47. sect. 6. v. *quinto hinc*, statuit, Christum post Resurrectionem exercuisse actus complures naturales potentie locomotiuæ, etsi præditus esset dote agilitatis. De actibus facultatis visuæ nemo inficiabitur, multos fuisse in Christo ante Ascensionem naturales, & futuros etiam tam in ipso, quàm in alijs Beatis.

44 Argumentum appositum in n. 40. pro supernaturalitate omnium actuum, qui eliciantur à reliquis facultatibus præter visuam, nullum est, tum quia tam illæ, quàm visua indigent ex natura rei speciebus ad suos actus in præsentia obiectorum, ut fert complurium, & grauium Authorum sententia. Tum quia etsi speciebus non indigeant, non sequitur, sonum, odorem, saporem, & qualitates tangibiles inhæsuras potentiis, quarum sint obiecta; satis est, si eas physicè contingant. Et licet vltra contactum intercedat frequenter in gustu, & tactu mortali realis alteratio, & mutatio organorum, secus eueniet in tactu, & gustu, immortalis propter dotem impassibilitatis, ut obseruant passim Theologi, & præcipuè Suarez, & Salas præcitati, ille in v. *Quarto de gustu*, hic disp. & sect. 14. n. 117. Tum quia sine inconuenienti vllò inhærebunt olfactui, & gustui glorificatorum hominum odores aliqui, & saporis puratissimi. Quòd si possunt odorum, & saporum decentium inherere species, cur non ipsi odores, & saporis? Tum denique, quia adhuc admissio miraculosam esse productionem speciei in præsentia odoris v.g. tamèn species, & odoratio erunt naturales secundum entitatem, si odor distans sit naturaliter aptus olfieri; produceretur namque à Deo in præsentia, seu coniunctione odoris ad olfactum eadem species naturalis, quæ produceretur ab odore distante, & ex illa resultabit eadem odoratio, vel similis illi, quæ resultat ex odoris indistantis specie.

45 Dico quartò, sensus externos non eleuandos in Patria, ut percipiant diuinitus obiecta supernaturalia: atque ideo ibi non fore actus vitales externos supernaturales intrinsecè ex obiectis. Probatum, quia sensus externi naturales in entitate (quales erunt sensus glorificati) nequeunt ex natura rei vel imperfectè percipere obiecta supernaturalia, alioqui vel imperfecta perceptio intuitiua lucis supernaturalis v.g. exigeret eam ut sui principium, connereturque cum eius existentia: entitas verò quænis supernaturalis debet esse supra exigentiam totius naturæ. Ergo nec diuinitus poterunt eleuari sensus externi naturales ad eliciendam perceptionem obiectorum supernaturalium. Nulla enim facultas vitalis eleuari potest ad percipiendum vitaliter obiectum, quod ipsa non valeat ex natura rei vitaliter percipere aliquo modo. Huic propositioni probandæ à priori insudatum jam est à me in sect. 1. Exercitat. 28. Subiungo nunc rationem à posteriori. Visus præsens nequit eleuari ad videndum sonum, vel rem spiritualement; quia neque imperfectè potest videre naturaliter ea. Idem est de auditu respectu coloris, vel rei spiritualis. E converso autem Angelicus, & Humanus intellectus valent eleuari ad videndum intuitiue Deum, quia hic non superat cognitionem

cognitionem abstractiuam naturalem ortam ab ipsis. Rursus olfactus incapax est euehi, vt olfaciat Deum, intellectus, vt amet, voluntas vt intelligat; & quidem non ob aliam causam, nisi quia Deus est obiectum extraneum, actibus naturalibus olfactus. Idem de ratione boni respectu intellectus, & de ratione veri respectu voluntatis, si distinguantur hæc potentia inter se & à substantia rationali viuente. Sed antequam hinc discedam, non possum non mirari hæc S. Augustini verba in lib. de gestis Pelagij cap. 14. *Sunt quedam communia omnibus membris, sicut sanitas, sicut vita: sunt etiam alia singulis propria; unde nec auris sentit colores, nec oculus voces, propter quod dicitur, si totum corpus oculus, ubi auditus? si totum auditus, ubi odoratus? Quod quidem non ita dicitur tanquam impossibile Deo sit & auribus præstare sensum videndi, & oculis audiendi.* Audiri nonnunquam doctum Virum interpretatorem, quatenus præcisè ratione materiae possint aures videre, & oculi audire; si in materia aurium forma, organaue visua, & reciprocè auditiva in materia oculorum constituantur. Sed explicatio visa est aliquantò extorta; & idem dici posset de lapide.

46 Egidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 5. q. 4. art. 7. §. 3. tenet, lucem glorificatorum corporum esse supernaturalem quoad substantiam, visibilémque diuinitus; quin tamen concedat videri posse vel imperfectè ex natura rei, imò expressè negat n. 23. filius huic rationi: Deus nec imperfectè videri potest naturaliter ab intellectu Angelico, aut humano, & nihilominus hic extolli potest supernaturaliter ad visionem intuitiuam illius. Ergo etsi lux glorificatorum corporum nequeat naturaliter videri vel imperfectè ab oculo corporeo, poterit tamen diuinitus. Idemque erit de aliis sensibus externis comparatis ad obiecta sensibilia supernaturalia. Contra primò, licet Deus intuitiue videri non possit ex natura rei ab intellectu Angelico, aut humano, potest tamen abstractiue cognosci. Ast lux supernaturalis non valet ex natura rei percipi aliquatenus à facultate visua naturali; nam neque intuitiue, neque abstractiue valet percipi ex natura rei. Contra secundò, Nec Leo, neque lapis eleuari possunt ad cognoscendum per fidem supernaturalem, neque ad videndum intuitiue Deum, vt docetur à S. Fulgentio in lib. de Incarnatione cap. 22. his verbis, *Nec vlli natura credendi facultas insita est, quam naturalem non fecit Deus.* Et cap. 24. *Animalibus rationalibus datum diuinitus non est, habere naturam credulitatis, & fidei capacem.* Cuius doctrinæ non alia apparet congruentior ratio, quam quia incapaces sunt naturaliter cognoscere Deum aliquatenus. Ergo si facultas visua naturalis est inepta ex natura rei percipere aliquatenus lucem supernaturalem, repugnabit euehi, vt eam videat. Contra tertio. Non erit, cur lapis ineptus sit eleuari ad videndam lucem supernaturalem, si apta sit facultas visua naturalis. Vt enim nullo actu naturali valet hæc attingere lucem supernaturalem, sic neque ille; & aliunde potentia obedientialis est communis vtrique.

47 Si respondeas, disparem esse rationem; quia in lapide nulla est vis perceptiua, secus in facultate visua. Contra: Quia si vi illa contentus es, ediffere mihi, cur visua facultas præsens non possit eleuari ad percipiendum Angelum? Et cur vis motiua lapidis in centrum non sufficiat, vt valeat euehi ad motum intentionalem in lucem supernaturalem? Si respondeas iterum, in lapide nullam esse vim perceptiuam vllius lucis; secus in facultate visua.

Rogo à te, si non repugnet lux spiritualis, vt indicat Arriaga disp. 5. de Anima, n. 9. & iuari potest ex calore spirituali, quem possibilem cogitat Iohannes Bachonius in 4. dist. 46. q. vnica art. 2. cur ea lux conspici non poterit à vitu materiali de factò existente, eleuato diuinitus, quin & non eleuato, si lux spiritualis sit simul naturalis, vt à phantasmate naturali attingitur effectiue naturaliter species spiritualis? Præterea conuenientia adhuc in ratione corporeæ lucis non sat est, vt visus attingens intentionaliter lucem corpoream naturalem efferri queat ad attingendum supernaturalem. Nam lux, & sonus conueniunt in ratione qualitatuum sensibilibus; imò plus conueniunt inter se, quam lux naturalis, & supernaturalis, cum pertineant ad eundem ordinem; & tamen visus est incapax eleuari ad percipiendum sonum. Subtraho calamum ab vltiori prosecutione; non enim plus vltra scripta ab Arriaga supra à n. 5. vsque ad 11. quæ mihi maximoperè placent; non sic quæ postea tomo 2. in 1. p. disp. 56. à n. 36. vsque ad 38. addidit, vt infringeret vim nostri argumenti. Videatur num. 48. exercit. 28. vbi reieci posteriora hæc.

48 P. Ripalda sect. illa 10. n. 63. admittit, esse supernaturalem glorificatorum corporum lucem, quia tamen cerneretur simul cum colore, qui est qualitas naturalis; ideò defendit, non extrahi potentiam visiuam, vt attingat ex eleuatione obiectum adequatum, quod aliquatenus attingere ex natura rei sit insufficiens. Contra primò: Quia coniunctio lucis supernaturalis ad colorem naturalem non extrahit lucem ad gradum entitatis, quam naturaliter queat aliquatenus attingere intentionaliter facultas visua. Ergo non extrahit ad rationem obiecti attingibilis ab ipsa eleuatione. Contra secundò; Quia si coniungi lucem supernaturalem cum colore naturali sufficit, vt illa attingatur à visu, etsi aliàs ex natura rei nequeat vllò modo attingi, sufficiet coniunctio Angeli cum colore, & luce naturali, vt ille ex eleuatione possit videri à potentia materiali, quæ aliàs sit naturaliter incapax percipiendi illum aliquo modo. Contra tertio; Quia iam lux supernaturalis coniuncta colori supernaturali (qui non minus conceditur à P. Salas supra, & ab Arriaga tomo 2. in 1. p. disp. 57. sect. 3. possibilem, quam illa) excedet vires obedientiales vitales facultatis visua naturalis. Contra quartò; Quia alioqui nec diuinitus videri posset lux, quæ à corpore glorioso locatò in media aëris regione diffunderetur, cum in aëre nullus sit color naturalis, cui associaretur sparsa lux. Contra denique; Quia sonus, odor, & sapor supernaturales perciperentur à facultatibus eleuatis, quibus respondent, quin essent associati aliis qualitatibus naturalibus, in quas ferantur indiuisibiliter facultates illæ, vt visua fertur indiuisibiliter in lucem, & colorem.

49 Addit Ripalda, lucem supernaturalem posse attingi intentionaliter à visu per actum confundentem ipsam cum luce naturali: qui actus erit naturalis. Eodem ferè modo respondet Granadus 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 6. num. 7. Non acquiesco primò; Quia licebit etiam dicere, facultatem visiuam posse naturaliter percipere rem spiritualem confundendo ipsam cum corporea; ac proinde posse eleuari ad perfectam rei spiritualis perceptionem. Secundò; Etsi potentia intellectiua, & volitiua non repugnet modus ille tendendi confusus; secus materialibus; maxime cum ille modus tendendi esset abstractiuis percipiens lucem supernaturalem ad instar lucis naturalis, qui prorsus

alienus est à potentiis materialibus de facto existentibus; tum ex eo, quod sit abstractius, tum etiam ex eo, quod confusio lucis supernaturalis cum naturali, & è contrario discretio illius ab hac, nequit consistere formaliter in actu visivæ potentiaæ externæ, sed fundamentaliter tantum, quatenus præbeat fundamentum intellectui, ut confundat, vel discernat vnam lucem ab alia. Et reuera præbere sic fundamentum intellectui, ut confunderet vnam lucem cum alia, nisi aliunde vna perciperetur à potentia visiva ad instar alterius, non argueret modum tendendi abstractivum in perceptione talis potentiaæ. Sic dum eminens percipitur albedo, & præbetur fundamentum intellectui, ut confundat cum nigredine, perceptio albedinis non habet modum tendendi abstractivum, sed intuitivum; licet non tam perfectum, quam dum cominus percipitur albedo. Tertio, actus ille confundens percipit vel abstractivè, vel intuitivè lucem supernaturalem? Non abstractivè, ob proximè dicta. Non intuitivè, quia alioqui erit supernaturalis, non minus quam intellectualis actus, qui intuitivè, etsi non cum omnimoda claritate ex parte modi perciperet eandem lucem: vterque enim exigit ex natura rei existentiam, & coexistentiam cum entitate supernaturali. Quarto, Perceptio confusa lucis supernaturalis oritur ab ea vel immediatè, vel mediatè? Vtrovis autem modo oriatur, sequitur, actionem saltem, qua fit, esse supernaturalem, utpote quæ connectatur essentialiter cum existentia principij supernaturalis. Ergo potentia visiva naturalis nequit ex natura rei assurgere in eam perceptionem cõfusam, siquidem ea deberet fieri per actionem supernaturalem, ortam aut ab ipsa luce immediatè, aut ab specie impressa supernaturali ipsius lucis, à qua dependeat in fieri, & conservari, aut ortam à Deo concurrente non solum titulo causæ primæ, sed & supplementis concursum supernaturalem obiectivum lucis, vel speciei.

50 Occurres inquit, actionem qua fieret ea perceptio, proditura immediatè ab specie naturali lucis supernaturalis; ideoque carere essentiali existentia principij supernaturalis. Sed impugnaberis, tum quia lux supernaturalis est indifferens, ut modò terminet actum naturalem cõfundentem ipsam cum luce naturali; modò actum supernaturalem distinguentem ipsam. Ergo cum species non profluat liberè, sed necessariò à luce supernaturali, omnes profluentes ab hac vel erunt naturales, vel supernaturales; non enim ipsa lux providere potest, quando producenda sit species naturalis, aut supernaturalis, ut illa deseruiat perceptioni confundenti, hæc distinguenti. Ergo species producta à luce supernaturali deseruiensque perceptioni confusa, vel est supernaturalis; vel naturalis etiam est species deseruiens perceptioni distinguenti. Tum quia species orta ab obiecto supernaturali non potest non esse supernaturalis, ut quæ necessariò debet esse supra exigentiam totius naturæ, cum eius sit vnicum effectivum principium obiectum supernaturale; ita ut ab alia luce naturali effici nequeat naturaliter. Et saltem est inevitabilis supernaturalitas actionis, per quam produceretur species à luce supernaturali. Tum quia si species obiecti supernaturalis esset naturalis, posset cognosci ab Angelo viribus naturæ in medio merè naturali entitas supernaturalis. Etenim Angelus viribus naturæ posset cognoscere non solum quidditatiuè, sed etiam comprehensivè speciem illam ut existentem; cum sit naturalis entitas, longè imperfectior ipso; in

specie autem obiecti cognita quidditatiuè ut existente, potest sufficienter cognosci obiectum, cuius est species: imò debet cognosci, si species cognoscatur comprehensivè. Hinc in specie vel abstractiva Dei penetrata comprehensivè, nequit non cognosci Deus. Quòd si id ita est in specie abstractiva, erit multò potius in intuitiva, propria, & immediata obiecti existentis, & singularis, qualis debet esse species quævis deseruiura externis sensibus, siquidem species impropria, & mediata obiecti repræsentans illud ad modum alterius, est prorsus aliena à modo percipiendi, quem servant sensus de facto existentes; & intellectui soli valet attribui.

51 Urgetur ampliùs vis huius Argumenti: Species intuitiva obiecti exigit saltem ex natura rei existentiam veram illius, & essentialiter possibilitatem veram. Ergo ab Angelo comprehendente speciem naturalem intuitivam lucis supernaturalis non poterit non cognosci hæc, ut ex natura rei in statu veræ existentiaæ præsupposita, & ut essentialiter in statu veræ possibilitatis præsupposita. Antecedens tam certum esse debet in specie intuitiva, quam est in cognitione intuitiva. Ex qua roboro consequentiam. Nam si comprehensorem cognitionis intuitivæ nequit latere obiectum ut præsuppositum ex natura rei in statu existentiaæ veræ, & ut præsuppositum essentialiter in statu veræ possibilitatis, necesse est, dici idipsum de comprehensore speciei intuitivæ. Vnde deducendum firmiter est, tam repugnare speciem intuitivam naturalem obiecti supernaturalis, quam repugnat cognitio naturalis intuitiva eiusdem. Quin potius deducendum est, reperiri maiorem repugnantiam in illa, quam in hac; tum obiectum supernaturale concurreret immediatè in speciem intuitivam non verò in cognitionem. Et certè lux supernaturalis non sic concurreret in speciem transmissam ad facultatem visivam, ut ea species esset indifferens oriri à luce naturali. Si enim species orta à luce naturali *A*, non est indifferens oriri à luce naturali *B* numero tantum distincta; alioqui multiplex, & varia esset repræsentatio eiusdem individuaæ speciei; multò minus species nunc orta à luce supernaturali erit indifferens, ut oriatur à luce naturali non solum numericè, sed specificè diversa.

52 Concluditur ex his omnibus, externos Beatorum sensus non eleuandos in Patria, ut eliciant actus intrinsecè supernaturales erga sensibilia propria, quæ sint supernaturalia. Et hinc subinfertur, nulla sensibilia fore supernaturalia. Ut quid enim Deus ornaret glorificata corpora luce supernaturali; si hæc nullatenus esset videnda materialibus oculis ab hominibus Beatis? Ut quid inderet palato ipsorum saporem supernaturalem, quem degustari esset profus impossibile? Quapropter facessat Arriaga, dum disputatione 5. de Anima numero 16. non reputat inconueniens, si Beati ornentur luce, quæ in cælo videnda non sit per oculos corporeos, sed cognoscenda tantum per intellectum. Etenim pro hoc sine causa produceretur à Deo lux illa cum tot adsint obiecta alia supernaturalia, & naturalia, ex quorum cognitione incredibiliter recreetur intellectus. Et licet ego non inueniam repugnantiam penes potentiam Dei absolutam in luce supernaturali & similibus aliis qualitibus materialibus, quicquid secus sentiat Rubius libro 2. de Anima, tract. de obiectis, atque speciebus sensibilibus quæst. 12. num. 158, tamen quandoquidem illa non poterunt percipi

percipi per externos Beatorum sensus, ideò extrinsecas in cælo nego. Et id tandem negat Arriaga tomo 2. in 1. parte disputatione 57. sectione 3. adhuc admissio, qualitates illas perceptibiles fore ab externis sensibus glorificatis, quia pro istorum oblectatione aderunt multæ aliæ naturales.

53 Erunt itaque naturales qualitates omnes, quæ à Beatorum externis percipiuntur sensibus. Et de luce immortalium corporum, de qua magis in particulari meminerunt Theologi antiqui, & moderni, concordant nobiscum Durandus in 3. distinctione 16. quæstione 2. numero 5. Abulensis citatus ab Ægidio Lusitano supra §. & num. 1. Scotus adductus à Suariorum tomo 3. in 3. parte disputatione 48. sectione 2. vers. *ex quibus*, licet disputatione 32. sectione 1. vers. *sed possunt* adducatur pro opposita sententia, ut ea communiter accipitur. Sed mens Scoti & Suariorum constabit inferius. Faucet etiam Viguerius in Institutionibus capite 14. §. 2. vers. 3. & 4. Arboreus in cap. 17. Mathæi vers. 2. Martinus de Ledesma in secunda quartæ quæstione 87. Martinengus in Glossa magna litterali ad caput 1. Genes. pag. 249. Hiquæus in 4. Scoti distinctione 49. quæstione 15. allegans Pelantium. Felix capite 6. de Beatitudine diffic. 4. à numero 6. Averis quæstione 53. Philosophia sect. 2. parte 3. Theologia quæstione 53. sect. 3. Tellez parte 2. Philosophia disputat. 45. sect. 2. numero 1. Franciscus de Lugo libro 1. Theologia Scholastica disputatione 8. de Deo vno capite 1. numero 4. Recupitus libro 6. de Deo quæstione 3. capite 4. numero 51. Thomas Massutius in vita sancti Pauli capite 4. Barradas tomo 3. in Evangelia libro 10. capite 2. Valentia tomo 4. disputatione 11. quæstione 5. puncto 1. vers. *Clara denique*. Tannerus tom. 2. disp. 1. quæst. 3. dub. 6. numero 62. Thyreus tract. de gloriosa apparitione Christi ad Iudicandum cap. 4. num. 133. Arriaga supra dist. 56. à num. 33. disp. 57. num. 17. Montelinus in 1. 2. q. 5. art. 8. disp. 7. q. 2. dub. 8. n. 48. Ioannes de S. Thoma in 1. 2. dif. 2. art. 9.

54 Pro Supernaturalitate tamen lucis gloriosæ referuntur ab Ægidio supra §. 2. num. 8. Albertus Magnus, Ægidius Romanus, & Scotus. Verùm hi Authores aut cum formidine loquuntur, aut solummodò curant de distinctione specifica lucis gloriosæ à Solari, & elementari. Granadus supra num. 4 adiungit Salmeronem tom. 6. tract. 33. & Barradam tom. 2. lib. 10. c. 28. sed primus pag. 277. vers. *& resplenduit* ut summum denotat distinctionem specificam: Secundus fulgorem Christi in Transfiguratione appellat quidem miraculosum: hinc tamen nihil habetur, ut ex interpretatione adhibenda acturum S. Thomæ apparebit, & Barradæ mens aperta est in præcitato loco tom. 3. Adiungit præterea Suarium & Salas. Hic certus est in disp. 4. sect. 14. n. 109. ac 115. & latius sect. 16. n. 132. Ille ambiguus censetur. Nam in disp. 32. sect. 1. vers. *sed possunt*, videtur docere esse supernaturalem; in disp. autem 48. sect. 2. vers. *sed licet*, inquit, esse simpliciter naturalem, non tamen connaturalem corpori humano. Crediderim, Suarium (idem de Scoto, & aliis) in ea fuisse opinione, ut gloriosa lux sit diuersæ speciei à Solari, & Elementari, naturalis verò simpliciter quoad entitatem graduum, & supernaturalis secundum quid quoad intensiorem, eo quòd tanta sit illius intensio, ut et si gradus secundum se, & diuisim possent esse connaturales entitati alicui naturali, nequeat vlli esse connaturalis, & debita tot graduum collectio.

Ripalda supra num. 61. recenset Thyreum tract. de Apparitione Christi in Thabor cap. 1. numero 24. At Thyreus vel varius fuit, vel in ultimo hoc loco censuit, quod de Suario dixi.

55 Expressius stant pro supernaturalitate præfate iucis Richardus in 4. dist. 49. art. 4. quæst. 6. Argentinas in 3. dist. 16. art. 4. ad 3. Iacobus de Vitriaco in serm. feria 3. Paschalis. Henriquez lib. vltim. de fine hominis cap. 27. §. 5. adiunctis iis, quæ adicit in Glossa litt. R, & A. Herice in 1 p. disp. 43. cap. 2. num. 18. & 21. Bonacina in 3. part. disp. 3. quæst. 2. puncto 5. proposit. 2. n. 4. & q. 5. puncto 4. & proposit. 2. n. 6. Ægidius Lusitanus, Granadus, & Ripalda supra: Vtrique parti æqualem ferè probabilitatem adiudicant: Lessius libro 3. de summo Bono capite quinto & in 1. 2. quæstione quarto articulo sexto dubio tertio. Connimbricenses lib. 2. de cælo cap. 7. quæst. 9. art. 2. & 3.

56 Doctor Angelicus nullibi tradit, gloriosorum corporum lucem esse supernaturalem. Inuit quidem in 1. part. quæst. 66. art. 3. ad 4. differre specie à Solari & Elementari, ait enim, non esse conformem cum claritate naturali. Et antea in 3. dist. 16. quæst. 2. art. 1. ad 4. affirmasse expressè differentiam illam videbitur prima à facie in his verbis, *Claritas illa* (scilicet, quam habuit Christus Dominus in Transfiguratione) *erat similis gloriose corporis claritati, quæ visum non corrumpit, sed demulcet:: Et hoc contingit quidem, quia est alterius generis, quam ista claritas naturalis:: Claritas huius vite, scilicet naturalis, non est proportionabilis claritati patriæ, sed alterius generis existens.* Hactenus S. Doctor, qui postea in 4. dist. 44. quæst. 2. art. 4. quæstiuncula 2. ad 1. sic loquitur, *Claritas gloria erit alterius generis, quam claritas natura, quantum ad causam, sed non quantum ad speciem. Vnde sicut claritas natura ratione sua speciei est proportionata visui; ita claritas gloriosa.* Posteriora hæc verba videntur non coherere cum prioribus. Et hinc orta est discordia circa mentem S. Thomæ. De quo asseuerat Suarez disp. 32. sect. 1. vers. *sed possunt* supponere tandem in 3. part. q. 45. art. 2. in corpore, claritatem gloriosam alterius esse rationis. Sed ibi hæc tantum habet, *Ille fulgor, tunc in corpore Christi apparens miraculosus fuit.* Attamen ut miraculosus dicatur, non requiritur ut sit alterius rationis, & multo minus ut sit entitatiuè supernaturalis, sufficit namque, quòd affecerit corpus in statu passibilis, vel quòd fuerit quoad productionem supernaturalis, vel quòd extiterit transeuntes, & sine aliis dotibus. Prima interpretatio defumitur ex Caietano in Commentario articuli. Secunda ex Connimbricensibus supra. Tertia ex Thyreò supra numero 17. Hinc Scotus, quem forsitan non latuerunt ista sancti Thomæ verba; dixit in 4. distinctione 49. quæstione 4. articulo 8. *Neque verò scio, quid S. Thomas sensisset si in Summa hucusque peruenisset.*

57 Ego quidem ex Verbis S. Thomæ 1. p. q. 66. art. 3. ad 4. crediderim S. Thomam in Summa stare pro naturalitate lucis gloriosæ. Nam ex eo, quòd Empyreum habeat claritatem gloriæ, præbet rationem, cur lux Empyreica non videatur à terricolis. Hanc autem esse entitatiuè supernaturalem, nemo asseret, probabile apparuisse S. Thomæ, si perpendat rationum momenta, quæ proposita sunt à me in sectione 5. exercitat. 10. contra supernaturalitatem lucis Empyreæ. Imò crediderim, S. Thomam non stare pro diuersitate specifica. Et si enim ut euitet visionem lucis Empyreæ ab hominibus in vita mortali scribat de Empyreico, *vel habet claritatem*

claritatem gloria, qua non est conformis claritati naturali; id tamen eatenus iuxta ipsum valere puto, ne lux Empyrea similis claritati glorioſæ videatur ex terra, quatenus ſicut claritas glorioſa occultari ex libito Beati poteſt oculo non gloriſicato; ita lux Empyrea occultetur ex Dei libito exiſtentibus in terra vſque ad finem mundi; licet vtraque lux ſit ex ſe viſibilis naturaliter ab oculo adhuc non gloriſicato. Et in hac quaſi arbitraria occultatione difformis eſt vtraque lux Solari, & elementari; non verò in eo, quòd pertineat ad aliam ſpeciem qualitatis etiam naturalis.

58 Si arrideat hæc interpretatio (quæ ex parte traditur à Ioanne de S. Thoma in opere ſex dierum ad q. 66. v. *ſed dices*) conciliantur optimè adducta omnia ex Angelico Præceptore teſtimonia. Promoueturque exinde, quòd in 4. diſt. 48. q. & art. 2. in ſolutione ad 3. & ad 4. de noua elementorum, & corporum cæleſtium poſt diem Iudicij claritate, quæ nec erit entitatiuè ſupernaturalis, nec diuerſæ ſpeciei, loquatur eodem ſerè modo, ac de luce humanorum corporum; & quòd quæſt. 4. de potentia Dei art. 1. ad 5. dicat, *Empyreum habere cum noſtro igne communem ſplendorem*, ſeu lucem. Eadem interpretatio adhiberi poteſt S. Antonio Paduano, dum ſermone in ſecunda Dominica Quadrageſimæ inquit de luce gloriſicatorum corporum, *eſſe omnino alterius rationis ab ſplendore Solis*. Non ſic pronum eſt interpretari S. Bernardinum Senenſem tom. 4. ſerm. de Aſſumptione V. Mariæ art. 3. cap. 1. nam diſertè ait, non eſſe eiudem ſpeciei vtramque lucem; quòd etiam inſinuat à S. Brigitta lib. 1. Reuelationum cap. 20. & clarè aſſeritur ab Henrico Harphio part. 2. lib. 1. Theologiæ Myſticæ cap. 56. Reginald. in ſpeculo finalis retributionis fol. 106.

59 Cùm ergo, eſſi pro ſupernaturalitate lucis glorioſæ ſuffragium ferant plures Authores, non deſint tamen multi alij, qui pro naturalitate, & aliunde niſi naturalis ſit, proberetur non inefficaciter, imperceptibilem fore per facultatem viſiuam Beatorum, nos etiam ſuffragium damus pro naturalitate, & inclinamur magis, vt putemus carere diuerſitate ſpecifica à Solari, & Elementari luce. Quòd conforme eſt ſcriptis de luce Empyrea in ſect. 6. exercit. 10. Congruum enim eſt, vt eiudem ſit ſpeciei lux vtraque. Et ideò S. Thomas ſuprà aiebat, Empyreum habere claritatem gloriæ. Legatur ſectio illa, vbi enodauit rationes, quæ contra vniſormitatem ſpecificam lucis Empyreæ cum Solari, & Elementari militabant, & ex ibi dictis facile erit extricare ſimiles alias contra vniſormitatem ſpecificam lucis glorioſæ, negatam ſine cauſa à P. Arriaga tom. 2. in 1. p. diſp. 46. num. 41. & ab Ioanne Vuigers in 1. 2. q. 4. admiſſa ſemel naturalitate. Potiores non ſunt partes aliquorum, qui lucem glorioſam volunt, eſſe quidem ſimpliciter naturalem, & ſecundùm quid ſupernaturalem, ac diuerſæ ſpeciei à ſolari, atque elementari; naturalem quidem ſimpliciter, quia debita eſt ſubſtantiis naturalibus producibilibus in alio Vniuerſi ordine; ſupernaturalem ſecundùm quid, & diuerſæ ſpeciei, quia indebita eſt ſubſtantiis naturalibus exiſtentibus in hoc Vniuerſi ordine. Potiores, inquam, non ſunt; quia nullum eſt fundamentum, vt glorioſæ lucis quilibet gradus ſecundùm ſe non ſit indeterminatè debitus Soli, aut igni nunc exiſtentibus.

60 Reſtat vna tantùm diſſoluenda ratio, nimirùm lux glorioſa dimanat phyſicè ex Beatitudine animæ. Ergo erit non ſolum ſpecificè diuerſa à ſolari, & elementari; ſed etiam entitatiuè ſupernatu-

ralis. Sed reſpondeo ex dicendis in ſect. 3. exerc. ſequentis, fallum eſſe antecedens; & eo gratis conſeſſo; nullam eſſe conſequentiam. Nam idem ſpecificè effectus poteſt eſſe ex ſe indiſſerens, vt phyſicè naturaliter producat, vel dimanet à diuerſis ſpecificè principiis; & effectus omnis abſolutus, qualis eſt lux glorioſa, productus, vel dimanans à principio ſupernaturali, non debet eſſe ſupernaturalis, eſto actio, per quam cauſatur, debeat ſupernaturalis eſſe; quia hæc ex eſſentia ſua nequit non eſſe connexa cum principio ſupernaturali, à quo oriatur; ille verò poteſt eſſe ex ſe indiſſerens, vt procedat à principio ſupernaturali per actionem ſupernaturalem, vel à principio naturali per actionem naturalem. Concluſio Theologica cenſetur à pluribus naturalis, quantumuis efficienter oriatur à duplici præmiſſa, vel ab vna ſupernaturali. Actus ſupernaturalis in abſentia naturalis efficit habitum adquiſitum naturalem. Conſule Ripaldam tom. 1. de ente ſupernaturali diſp. 55. & 53. Suppetuntque alia exempla, quæ breuitatè amans prætermitto. Vnde dimanatio phyſica lucis glorioſæ in corpore immortalis à Beatitudine ſupernaturali animæ non eſt ſufficiens fundamentum ad ſupernaturalitatem entitatiuam lucis illius; cuius quilibet gradus poteſt eſſe ex ſe indiſſerens, vt oriatur à Sole, vel ab igne.

61 An autem alia dotes corporum gloriſicatorum, nempe impaſſibilitas, ſubtilitas, & agilitas conſiſtant in qualitibus, iſſque ſupernaturalibus entitatiuè? non eſt huius loci examinare, attingam nonnihil in ſect. proxima, & in 3. exerc. venientis; neque ex illarum ſupernaturalitate valeretur deductio ad ſupernaturalitatem glorioſæ claritatis. Et huic elucidandæ ideò tam moroſè incubui, quia neceſſarium duxi, vt firmiora ſtarent, quæ de Empyrea luce ſcripſi in exercit. 10. *Fallit enim plerumque audientes, & docentes breuitatè verborum, & compendio ſermonum aut non intelligi poteſt, quòd requiritur, aut etiam corrumpitur, quòd ſignificatum magis, quàm enarratum, rationis abſolutione non conſtat, vt ait S. Hilarius lib. de Synodis in expoſitione Canonis Syrmienſis 27. Profluens amnis, aut vix, aut nullo modo corrumpitur; concluſa autem aqua facile: ſic orationis ſtamine reprehensionis vitia diluuntur, anguſtia autem concluſa orationis non facile ſe ipſam tutatur, iudice Cicerone lib. 2. de natura Deorum.*

SECTIO V.

*Difficultates conferte circa ſenſuum exter-
norum operationes proponuntur,
& exarmantur.*

62 **P**rima: Dei viſio, qua fruuntur Beatorum animæ, non poteſt non impedire operationes ſenſuum, cauſatæque extaſim in iſſis. Reſpondeo, nec in corpore mortali viſionem intuitiuam Dei alienaturam connaturaliter à ſenſibus: ita docent Molina in 1. p. quæſt. 12. art. 11. diſp. 2. Suarez lib. 2. de attributis negariis cap. 30. à num. 9. tomo, & lib. 2. de Religione cap. 16. Vaſquez in 1. p. diſp. 56. cap. 1. num. 2. Salas in 1. 2. tract. 2. diſp. 10. ſect. 4. num. 40. & 42. Maximilianus Sandeus in Theologia varia lib. 3. comment. 29. exercit. 5. & in Theologia Myſtica lib. 2. comment. 7. exercit. 4. diſſiſſione 9. contra plures Authores, quos refert, &

& sequitur Recapitulus lib. 6. de Deo vno quæst. 13. à num. 8. Et ratio est, quia cum visio Dei non pendeat à phantasmatis, & aliunde fiat ab anima diuinitus eleuata, & confortata, nihil causæ est, ne ea non maneat æquè facilis, & prompta ad operationes alias naturales, ac si visioni Dei non vacaret. Sed quamuis in corpore mortali sequeretur connaturaliter ex visione Dei abstractio à sensibus, secus esset in immortalibus; nam specialis concursus, quo Deus reficeret animam, vt non obstante visione, exerceret operationes sensuum, foret quasi debitus, ne defectus talium operationum minueret beatitudinem constaram integraliter in anima vnita corpori ex functionibus honestis, & decentibus sensuum. Nisi maior, in hos ex beatitudine stabili animæ deriuandam quandam refluentiam, vt loquitur S. Thomas 1. 2. quæst. & art. 3. per quam non solum roborentur, sed etiam perficiantur magis in suis operationibus. Idem S. Doctor in 4. distinct. 44. quæst. 1. art. 1. Occurrit aliter difficultati propositæ. Adeat ipsum Lector, necnon Tostatus in cap. 17. Matthæi quæst. 114. Ægidium Lusitanum tom. 3. de Beatitudine lib. 4. quæst. 5. art. vnic. §. 3. n. 9. & 10.

63 Secunda: Sensus Beatorum non possunt prodire in actus, nisi immutentur ab obiectis. Sed obiecta nullam poterunt habere actionem, cessante motu cæli, & astrorum post vniuersalis Iudicij diem. Ergo, &c. Respondeo primò; licet obiecta subcœlestia sensibilia dependerent in omnibus suis actionibus à motu cæli, & astrorum, non sic obiecta Emphytea, in quæ non influunt Cælum, & astra. Secundò; quamuis actiones reales obiectorum sensibilibus quorumcumque dependerent à præfato motu, non tamen (vt in quæst. 5. de Potentia, art. 8. in corpore aduertit Angelicus Doctor) intentionales, nempe productiones specierum impressarum, quæ solæ sufficiunt in plurium sententia ad immutandos sensus Beatorum. Tertiò; actiones etiam reales, vt effectum caloris ab alio calore, aut ab igne prodire posse, quamuis orbis syderei immoti maneant. Videantur Gradus part. 3. controuers. 13. de Nouissimis tract. 4. disputat. 2. Ægidius Lusitanus lib. 5. quæst. 3. art. 2. §. 2. num. 16. aliique citati in exercit. 16. num. 17. Vnde displicet nobis Duallius, cum in tractat. de Quatuor Nouissimis quæst. 5. art. 3. pag. 634. dicit, odoratum damnatorum discrucian- dum quidem intolerabiliter per fœtorem, sed qui non fiet per emissionem specierum, hoc enim arguit motum aliquem, seu emanationem quandam, cum tamen omnis motus cessabit, finita circumuolutione primi Mobilis. Displicet, inquam, tum quia emissio specierum non est actio realis, sed intentionalis, quæ post diem Iudicij negari non potest, cum operationes sensuum externorum, & internorum sint intentionales, quas Beatis hominibus omnino adimere nullus Theologus audebit. Et multi putant, damnatos homines non alio modo torquendos ab igne, quam vt agente intentionaliter in ipsos. Tum quia, etsi emissio specierum esset actio, motusue realis, non idcirco post diem Iudicij ab esset; alioqui nec moueri localiter nec loqui materialiter, seu sensibilibus beati homines possent post diem illum, siquidem motus localis, & sensibilis illucio sunt actiones reales. Alienum porro à veritate est, beatos homines non posse tunc moueri localiter, nec loqui sensibilibus; imò & quòd actu aliquando non mouebuntur, nec loquentur. Tum quia si odor fœtidus damnatorum

corporum per Infernum diffundat se realiter, seu secundum esse reale; ita vt vnus odor producat alium in medio, maior est hic motus, magisque realis, quam si odor emitteret speciem sui. Tum demum quia ipse Duallius quæst. 4. art. 3. pag. 615. admittit, cessante motu primi Mobilis, futuram adhuc ad breuissimum aliquod tempus palpitationem cordis, & influentiam cerebri in partes hominis interiores. Si autem omnis motus realis dependeret omnino à motu primi Mobilis, nec per vnum instans posset perseverare palpitatione cordis, aut influentia cerebri, non iam gyrato primo Mobili.

64 Tertia: sensuum externorum operationes non congruunt beatorum hominum impassibilitati. Nam sentire est quoddam pati, vt inquit Philosophus lib. 2. de Anima. Responderetur, passionem corruptiuam fore contra impassibilitatem Beatorum, non verò passionem perfectiuam, qualis erit quæcumque sensatio elicità à Beatis Dices, passio etiam perfectiua non potest non supponere in patiente aliquam imperfectionem. Fateor; sed talis imperfectio non est contra sensuum glorificationem: hæc enim attemperatur essentiali conditioni ipsorum, qui nequeunt participes fieri perfectionis sentiendi absque imperfectione mutationis. Quare Beatos sentire est perfectio admixta imperfectioni, cuius non debent ipsi immunes esse; alioqui nec possent intelligere, aut amare, ne intelligendo, aut amando paterentur mutationem. Dices rursus, operationes saltem tactus, & gustus, non poterunt esse absque passione corruptiua, & immutatio reali eorum sensuum. Sed contra; Quia ad operationem tactus sufficit passio perfectiua, & immutatio intentionalis causata mediis speciebus qualitarum tangibilium: vel si in sensu tactus non dentur species, sufficit indistantia earum qualitarum v. gr. caloris à manu, vt quin calor recipiatur in manu producat immediatè per modum obiecti sensationem sui cum sensu per modum potentie. Quòd ad gustum attinet, solet asseri, eius actum fore etiam mediis solis speciebus sine immutatione reali, & naturali. Verumtamen multi Animastici non cognoscunt species in sensu gustus. Et cum aliunde Theologi ponant in lingua, & palato Beatorum humorem quendam suauissimè lapidum, non curatur receptio alterius qualitatis præter species; neque item immutatio realis proueniens à qualitate Sapida. Et S. Thomas in 4. distinct. 44. quæst. 2. articul. 1. quæstiuncula 4. in corpore non recusat concedere, *gustum fore in actu per immutationem linguae ab aliqua humiditate adiuncta*, per immutationem scilicet realem, vt ex contextu notum est; & exinde etiam, quòd non ab specie, sed ab humiditate ait prouenturam immutationem. Concederem eam immutationem realem, ex qua non sequatur corruptio alicuius qualitatis afficientis bene linguam, & palatum Beatorum. Talis immutatio non est aliena à gustu glorificati corporis, siquidem Christus eam habuerit, quando post resurrectionem comedit, & bibit. Quo exemplo ostenditur aduersus Ægid. Lusit. lib. 4. q. 9. art. 1. §. 4. n. 17. non esse opus, vt eadem immutatio realis perpetuò maneat à primo instanti gloriæ corporis, & Resurrectionis generalis. Nulla sanè ratio apparet, cur Beati nequeant humorem illum lapidum intra os voluere, & reuoluerè. Addit Ægidius, perseveraturam eandem tum gustationem, tum speciem intentionalem, quæ semel à principio immutarunt intentionaliter sensuum gustus. Sed id multò minus est necessarium; nam immutationes variæ intentionales

per varias species, & actus sensitivos erunt in Beatis. Replicabis, si in gustu glorificato datur immutatio realis, in eo ipso illam patietur tactus sentiendo receptum in se præfatum humorem, quæ est qualitas tangibilis; ac proinde, contrauenitur impassibilitati Beatorum. Admitto immutationem realem tactus, sed à qualitate non molesta, nec noxia, nec dissolvente temperiem ipsius. Idque satis est, non tantum ad incorruptibilitatem, sed etiam ad impassibilitatem Beatorum hominum. Vnde etsi damnati cruciarentur per immutationem realem à calore, ut censent graues Theologi apud Granadum 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 4. disp. 3. n. 2. non idè essent passibiles quia reciperent qualitatem realem utcumque, sed quia nociuam, & dissentaneam, nempe calorem in gradu valde intenso.

65 Quarta: *Quandocumque fit sensus in actu cum noua receptione, fit nouum iudicium. Sed ibi non erit nouum iudicium, quia non erunt ibi cogitationes volubiles. Ergo non fiet sensus in actu.* S. Thomas, qui totidem verbis proposuit hanc difficultatem in 4. dist. 44 q. 2. art. 1. respondet in quæstiunc. 3. ad 3. *Quòd sicut erit noua receptio speciei, in organo sentiendi, ita erit nouum iudicium sensus communis, non autem nouum iudicium in intellectu de hoc, sicut fit in eo, qui videt aliquid, quod prius nouit. Quòd autem Augustinus dicit, quòd non erunt ibi cogitationes volubiles, intelligitur de cogitationibus intellectiua partis: unde non est ad propositum.* Sic Angelicus Doctor. Sed replicat Abulensis q. 114. super cap. 17. Mathæi, *Prædicta responsio stat, quando aliquis sæpè sentit, quòd alias senserat, quia tunc in solo sensu est mutatio iudicij. Detur tamen, quòd beatus videat, aut sentiat aliquid, quòd prius non senserat; sicut est ibi nouum iudicium sensus communis, ita erit & noua iudicatio intellectus. Et tunc videtur, quòd necesse erit fieri cogitationes volubiles, quia aliud iudicabit intellectus, quòd prius non iudicabat.* Ut nodum hunc dissoluat Abulensis ait, visionem beatam, per quam in essentia diuina cognoscunt beati homines omnia obiecta creata, quæ ad ipsos spectant, permanere inuariatam; idèque ipsorum cogitationes intellectuales non esse volubiles, etiam quando sentiant aliquod obiectum, quòd antea non senserint, licet tunc in sensu communi detur nouum iudicium de tali obiecto. Sed quid eueniret, si beati homines, ut possunt, sentirent aliquod obiectum, quòd antea in diuina essentia non cognouissent formaliter. Dareturne duplex visio Dei, altera prius habita, quin attingeret formaliter illud obiectum; altera denuò habita, quæ essentiam diuinam, & illud obiectum repræsentaret formaliter? Anne potius petiret Dei visio, quæ obiectum illud formaliter non percepit, & produceretur alia, quæ in essentia diuina illud repræsentet formaliter? Neutrum certè dici potest.

66 Inquies, visionem eandem inuariatam entitatiuè posse repræsentare formaliter obiectum non antea repræsentatum, si accedat noua sensatio, proindèque neutrum absurdum sequi. Sed contra primò; actio, aut vnio, quæ in instanti *A* non produxit, aut non vnio actualiter aliquem terminum, nequit in instanti *B* producere, aut vnire actualiter: Ergo similiter visio beata, quæ in *A* non repræsentauit formaliter aliquod obiectum, nequibit in *B* illud sic repræsentare inuariata persistens. Ut enim essentia actionis, aut vnionis consistit in exercitio actuali producendi, aut vnionis consistit in exercitio actionis creatæ in exercitio actuali repræsentandi. Secundò; impossibile est, ut cognitio creata, quæ semel repræsentauit aliquod obiectum, nou repræ-

sentet illud, quandiu eadem entitatiuè permaneat, nam impossibile est, permanente forma, impedire eius formalem effectum proximum, & immediatum, qualis est in cognitione creata repræsentare obiectum intellectui, & hunc facere, ac denominare percipientem illud. Igitur & impossibile erit, ut cognitio creata, quæ in vno instanti non repræsentabat obiectum aliquod, repræsentet deinceps in sequenti manens eadem entitatiuè, cum impossibile etiam sit resultare nouum effectum formalem proximum, & immediatum repræsentandi obiectum, quin ponatur noua forma, seu cognitio creata repræsentans. Tertio, cognitioni creatæ non est accidentale, & contingens, sed essenziale, ac necessarium, repræsentare suum obiectum: Ergo cognitioni creatæ, quandiu extiterit, competet inuariabiliter, ut repræsentet illud ipsum obiectum, quòd semel, & non aliud. Quarto, beata visio, quæ non attingit formaliter aliquod obiectum creatum, non potest postea, quin attingat de nouo ex parte obiecti, vel modi aliquam formalitatem diuinam, quam antea ex parte obiecti, vel modi non attingerat. Eo autem ipso iam visio beata erit diuersa entitatiuè. Ne ergo in id inconueniens deueniatur, reprobata est solutio præstita.

67 Inquies deinde, visioni antiquæ superaddi posse nouum modum, ratione cuius repræsentet formaliter obiectum, quòd prius erat occultum. Sed contrarium quia entitas superaddita non magis erit modus, quàm visio, cui aduenit: nihil enim causæ est, ne potuisset primò produci, aut ne possit conseruari sine visione, quæ actu præsupponitur ad ipsam: tum quia vel is modulus repræsentaret simul essentiam Dei, & nouum obiectum creatum, vel solummodò repræsentaret obiectum creatum? Si primum; ergo beatus homo haberet simul geminam visionem Dei. Si secundum; ergo non repræsentaret in essentia diuina obiectum creatum; sed extra essentiam diuinam, & in proprio genere. Nec talis modulus esset eadem numerica repræsentatio cum præcedente visione Dei; nequit enim non esse diuersa, ea, quæ diuersum obiectum repræsentat, ut patet in albedinis *B* visione, que non potest esse eadem numerica repræsentatio cum visione solius albedinis *A*.

68 Melius responderetur ad replicam Toftati, si beatus homo sentiat de nouo obiectum, quòd antea nec senserit, nec intellectualiter cognouerit habiturum etiam in intellectu nouum iudicium de illo. Imò etsi per scientiam beatam, aut aliam infusam cognitionem iam esset obiectum adhuc cognoscetur per nouam scientiam experimentalem comparatam ministerio sensus externi, & interni, ut notat Pesantius in 1. 2. q. 4. ar. 6. d. 8. in d. quamuis obiectum cognitum iam esset per scientiam experimentalem, cognoscetur adhuc magis, ac magis, diuersis que actibus, quoties externo sensu, & interno percipiatur; nam pro multiplicitate, & diuersitate actuum in sensibus, multiplex est, & diuersum iudicium experimentale in intellectu. S. Augustinus non negat mutationes quorumcumque actuum in intellectu Beatorum, nouaque quæcumque iudicia; sed ea solum, quæ ad scientiam beatam spectant.

69 Quinta difficultas; ex sensationibus externis obiectorum conuenientium oriuntur delectationes corporeæ: quæ in sensibus præfertim gustus, & tactus videntur dedecere beatos homines. Non enim sunt propter se expetibiles honestè; & aliunde propter actionem non sunt necessariae beatis hominibus. Præterea aut delectatio sensuum erit in medio, aut in vno extremorum; si in vno, iam in altero

altero erit dolor. Si in medio, iam etiam in utroque extremo dolor erit. Virgetur ex S. Thoma in 4. dist. 44. q. 1. art. 3. quaestiuicula 4. ubi etiam loquatur de operationibus, ac delectationibus vitae animalis, & vegetatiuae; Tamen rationes S. Doctoris faciunt aequè contra functiones, & oblectamenta vitae sensitivae. Occurrens namque tertio argumento inquit, *Prædictæ operationes non sunt hominis, in quantum est homo, ut etiam Philosophus dicit; & ideo in eis non consistit beatitudo humani corporis: sed Corpus humanum beatificabitur ex redundantia à ratione, à qua homo est homo, in quantum erit ei subditum.* Et in solutione ad quartum, *Delectationes corporales, sicut dicit Philosophus in 7. & 10. Ethicorum sunt medicinales quia adhibentur hominis ad tollendum fastidium: vel etiam egritudinales, in quantum homo eis inordinate delectatur ac si essent veræ delectationes, sicut homo habens infirmum gustum delectatur in quibusdam, quæ sanis non sunt delectabilia, & ideo non oportet, quod tales delectationes sint de perfectione beatitudinis, ut Iudei, & Saraceni, & quidam Hæretici posuerunt, qui vocantur Chiliarchæ, qui etiam secundum doctrinam Philosophi non videntur sanum affectum habere. Solæ enim delectationes spirituales sunt simpliciter delectationes, & propter se querendæ; & ideo ipsæ solæ ad beatitudinem requiruntur.* Idem S. Doctor lib. 4. contra Gentes cap. 83. latè refutat delectationes Bacchi, ac Ceteris in corporibus glorificatis, & argumenta maximè ex. v. *Si quis autem dicat.* videntur procedere contra quascumque voluptates gustus, & tactus.

70 Sed quòd ad S. Thomam attinet, cum eius mens perspecta sit, rationes ipsius limitandæ sunt ad operationes, voluptatèque animæ vegetatiuæ. Et quidem lib. 4. contra gentes cap. 86. non tantum docet, Beatos homines vsuros sensibus; sed etiam ad delectationem secundum illa, qua statui incorruptionis non repugnant. Quæ verba, quia videbantur repugnare scriptis in cap. 83. declarantur à sapientissimo, & fidissimo S. Thomæ interprete Francisco Ferrariensi in hunc modum, *Non intendit S. Thomas in beatis esse usum sensuum propter delectationem, quasi Beati operationem sensus ad delectationem ordinent tanquam ad finem, ut illi, quos improbat S. Thomas dicebant de delectationibus, tactus; sed quòd utuntur sensibus propter ipsam cognitionem sensus ipsis secundum se delectabilem; non autem propter aliquam utilitatem ad naturæ conservationem ordinatam, cum eorum natura incorruptibilis sit, non indigeatque extrinseco conservante.* Hactenus Ferrariensis, qui & aprè exponit S. Thomam, & optimè assignat caput, unde delectationes in sensibus externis Beatorum honestentur. P. Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 47. sect. 2. in fine, Salas in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. num. 118. reducant honestatem delectationum gustus, & tactus in aliud caput, ut scilicet omnibus modis magis glorificetur Deus, ad cuius gloriam præcipuè ordinabuntur, & ob illam expetentur. Gregorius Martinez 1. 3. q. art. & dub. 3. in fine, concedit, eas esse propter se expetibiles in altera vita, ut perficiant sensus proprios, præmiumque sint mortificationum, quas in hac vita subierunt. Videatur Ægidius Lusitanus tomo 3. de beatitudine lib. 4. cap. 14. art. 4. qui ex eo, quòd delectatio circa obiectum honestum sit actus perfectus, & conueniens naturæ humanæ; ex eo etiam, quòd ad gloriæ corporalis bonum possessum, atque amatum sublequi debeat naturaliter gaudium; & ex eo demum, quòd vel in corpus mortale redundant aliquando à superiori parte

P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars II.*

animæ oblectationes decentissimæ, ut de se testatur Regius Vates Psal. 83. v. 3. non incongruè probat appetitum sensitivum Beatorum exercendum, ac recreandum purissimis, castissimisque voluptatibus. Videatur item Tostatus supra citatus, qui ad 5. respondens scribit, *Delectabuntur sensus quantum ad sensibilia sibi oblata, & non tristabuntur de extremis, vel mediis tanquam non convenientibus; quia sicut nihil erit, quod possit corpus alterare dispositione contraria, propter perfectionem animæ, qua continet corpus in potestate sua, ita nihil erit, quod possit sensum contristare. Ideò sensus, qui in actu manserit, nunquam habebit aliquod obiectum contristans.* Hucusque Tostatus; cuius, & aliorum Doctorum verbis vsus sum in enodatione difficultatis quartæ; nam tractatio de corporeis oblectationibus delicatissima est, & sermonis nostri facultate maior; imò quæ Angelicis linguis (si eas imitari nobis concederetur) potius quàm humanis, ac terrenis peragenda esset.

71 Infertur primò ex dictis, etsi in hac vita desinetur principaliter operatio tactus ad conservationem animalis, ut fugiat nociva, & amplectatur consentanea sibi; tamen in altera vita, ubi nihil poterit nocere, non defuturum exercitium tactus, nec finem honestum in eius actibus. Infertur secundò, quamvis operatio gustus nunc præcipuè ordinetur ad animalis alimentum, quo beati homines non indigebunt, nihilominus tunc deseruiturum decetissimè ad iudicium saporum, ut inquit S. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quaestiuicula 4. ad 2. Et nunc etiam ut notat Tannerus tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 4. num. 38. valet gustus ad cognoscendas rerum naturas, Deumque ex illis collaudandum; ob quam rationem sæpè nullius alimenti causa gustamus aromata, ut Deum in suis creaturis melius cognoscamus, illiusque potentiam, & bonitatem collaudemus. Lege Ægidium q. 9. art. 1. §. 4. num. 18. Infertur tertio quantumvis odoratus functiones, eò nunc potissimè dirigantur, ut animal discernat noxia alimenta à salutaribus, & ut corroboretur cerebrum, reficiaturque cor; at in beata vita, ubi nihil horum erit necessarium, non ideo ab eis vacandum; conducent namque tum ad perfectionem ipsius odoratus, tum ad notitiam odorum, tum ad excitationem animi in Dei laudes. Lege eundem Ægidium quaest. 8. art. v. nico §. 4. num. 30.

72 Infertur quartò cum S. Thoma in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quaestiuicula 4. ad 4. Licet auditus deseruiat nunc disciplinæ, & post resurrectionem Beatis necessaria non sit aliqua disciplina per sensibilia, quia diuina sapientia replebuntur ex ipsius Dei visione; caterum propter perfectionem auditus, & propter decentem delectationem comparandam eius actibus oportere, ut Beati auditum exerceant; sicut etiam conueniens est, ut loquantur sensibilibiter, tametsi absque loquutione sensibili possint sufficienter manifestare internos mentis conceptus. Sed de hoc puncto iam in sect. 5. Exercit. 29. Infertur quintò, Visum non fore otiosum in Emphyteo; sed potiori de causa, quàm alij sensus externi, daturum operam suis actibus, tum ob fines honestos, ob quos nunc; tum ob alios, de quibus copiosè in exercit. 28. Dubitari solum posset de visu ob defectum medij pleni, per quod deferantur species obiectorum visibilibus, si Beati existant supra Emphyreum; nam nec vnus alium videre poterit, nec quæ sub pedibus illorum iacent. Eadem est dubitandi ratio de sensibus auditus, & olfactus.

c c Verum

Verumtamen in mea sententia, quæ non admittit Beatorum existentiam supra Empyreum, sed intra, vt constat ex lect. 2. Exercitation. 18. negotium non facessit ea dubitatio. Aliqui dicunt, species diffundi per corpus vnus Beati vsque ad conuexam Empyreï superficiem, & per hanc ad pedes alterius Beati, indèque ad olfactum, auditum, & oculos. Sed quis non miretur talem diffusionem specierum? Imò quis valdè imperfectum non censeat cum Ægidio quæst. 7. artic. 2. §. 3. num. 11. eum modum olfaciendi, audiendi, & videndi? Vt omittam, corpora glorificata, si existerent supra Empyreum, non debere tangere pedibus eius conuexam superficiem; item species visibiles non diffundi nisi per lineam rectam, & species odoris, ac soni, non peruadere medium solidum, qualia sunt superficies conuexa Empyreï, & corpora glorificata. Ego quidem vel ea solum de causa, ne Beati functiones sensuum exequerentur tam peregrino modo, si alius non superesset, adhererem firmiter opinioni, quam approbavi in loco præcitato. Bartholomæus à Medina 3. p. quæst. 57. art. 4. oppositam defendens quoad Christi saltem corpus, addit hæc verba: *Calum Empyreum tenent Authores Ecclesiastici, autoritate Strabonis, Basilij, & Bedæ: Sed de hac re non digladietur Theologus, dummodo asseratur, Christum Dominum supra omnes cælos ascendisse, & esse constitutum in suprema parte cæli supremi, vbi est sedes, & thronus gloria Dei.* Sic Medina, cuius consilium non amplector; nam si Authores Ecclesiastici, præeuntibus S. Basilio, V. Beda, & Strabone, ratam habent positionem Empyreï, adeoque certam in existimatione quorundam, vt ex fide Catholica credi debeat, prout scripsit anno 1543. Henricus Hernandez Doctor Salmanticensis lect. 5. Philosophiæ fol. 66. æquissimum est, vt Theologi pro ea decerent. Quòd enim Caietanus negauerit Empyreum, fat non est, vt susque deque habeatur à Theologis doctrina trium illorum Patrum, & communis consensus Ecclesiasticorum Authorum; quibus accensenda est B. Maria Magdalena de Pazzis, vt constat ex cap. 36. & pag. 126. vitæ ipsius, contextæ à Ioanne Baptistâ de Lezana, & S. Anselmus Cantuariensis in lib. decem meditationum, in decima. Nos certe nunquam pœnitebit susceptæ digladiationis in fauorem Empyreï; si nostro qualicumque exemplo excitentur alij ad tractationem, quæ digna sit tam nobili argumento.

73 Quinta difficultas, seu potius quæstio, an sensus externi perficiantur in suis operationibus per dotes gloriæ? Respondeo primò, perfici dote impassibilitatis, ne ab obiectis lædantur, & ne nimio conatu defatigentur. Hinc etsi modò vehemens sensibile lædat sensum, tunc tamen nullum afferet incommodum. Nam corporis glorificati lux verbi gratia quæ Sole intensior erit, non producet in oculis alterius Beati calorem officientem ipsorum temperiem, neque ob nimiam attentionem attrahentur Spiritus, qui calore suo noceant visui. Vnde S. Laurentius Iustinianus cap. 23. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis dixit, *Nimia quoque claritate fulgebit corpus glorificatum, ita vt Solis septies transcendat splendorem. Non autem lumine suo intuentium se reuerberabit aspectum; sed ineffabili quodam modo confortabit, clarificabitque.* Concessit aliquando Deus Viris sanctis vel in hac

vita intueri apertis, & illæsis oculis Solem clarissimè fulgentem, vt de Dauide Monacho Cisterciensi legitur apud Chrysostrum Henriquez in Menologio Cisterciensi 11. Decembris. Discipuli testes Transfigurationis Christi Domini viderunt etiam fixo obtutu, & absque vilo nocumento mirantissimam lucem, qua facies eius sicut Sol resplenduit, ipsaque facies se se distinctè illis ostendit. P. Lessius lib. 3. de summo bono cap. 5. n. 69. reuocat id in dissimilem conditionem lucis gloriôsæ à Solari, & elementari. Sed referendum potius est in confortationem oculorum ex diuino auxilio.

74 Respondeo secundò, probabile esse, quòd aiunt Durandus in 4. dist. 44. quæst. 5. & Arriaga tomo 2. in 1. p. disp. 56. lect. 2. subiect. 3. num. 21. ac 22. nempe dotem subtilitatis consistere tum in subiectione appetitus inferioris sub imperio rationis, tum in acumine sensuum proueniente ex perfecta organorum dispositione, & spirituum præstantia, si supponatur non consistere in virtute penetrandi alia corpora. Nam nihil aliud reliquum est, in quo conuenientiùs consistat. Et nomen ipsum subtilitatis videtur aptè accommodatum humorum, spirituumque puritati deseruienti in corporibus glorificatis ad acumen operationum sensitiuarum, quæ in non glorificatis propter grossitiem eorundem humorum, & spirituum, non euadunt adeò tenues. Fortè dum S. Paulus in 1. ad Corinth. cap. 15. vers. 44. ait, *seminatur corpus animale, surget spirituale*, significare voluit nomine *spiritualis* corpus liberum ab impuitate & crassitie illa, non quia corpus fiat ratum, sicut aër, qui fuit Eutycij Antistitis Constantinopolitani error; sed quia in humorum, & spirituum puritate, ac subtilitate imitabitur munditiem & tenuitatem aëris, & venti dictitati communiter Spiritus.

75 Scripsi, *Si supponatur &c.* Absolutè namque cenfeo, dotem subtilitatis esse vel assistentiam extrinsecam Dei ad eleuandum corpus glorificatum, vt quoties Beato liberè penetret aliud, id est vt producat vocationem extensam in loco, vbi aliud extensè existit; vel esse qualitatem intrinsecam supernaturalem corpoream, cuius virtute natiua possit fieri ad arbitrium Beati penetratio supernaturalis quidem respectu corporis secundum se, sed connaturalis respectu corporis, vt affecti tali qualitate, sicut intellectui secundum se est supernaturalis visio beata, sed ei, vt informato lumine gloriæ est connaturalis: & licet quantitas corporis glorificati resistat in actu primo penetrationi, quatenus exigit suapte natura diuersum locum à loco alterius corporis, præualerit tamen virtus qualitatis, vt præualeret agilitatis gloriôsæ virtus, quæ esset qualitas, resistenti grauitati eiusdem corporis glorificati, & inclinanti in actu primo ad locum alium ab eo, ad quem ciceretur corpus virtute agilitatis. Vnde manet eneruatum præcipuum argumentum, quo plures Theologi mouentur, ne virtus Beatorum hominum ad penetrationem possit in qualitate constitui. Nihilominus magis propendo, vt putem, eam virtutem non consistere in qualitate permanentèr afficiente corpus glorificatum: tum quia alioqui attentæ vi eius qualitatis tam connaturaliter posset corpus glorificatum penetrare aliud glorificatum, & partes suæ ipsius, quàm connaturaliter potest penetrare corpus non glorificatum. Sequela autem est absurda, & contra communem opinionem Theologorum. Tum quia

quia corporis glorificati penetratio cum alijs non erit frequens. Empyrei enim regio media, intra quam exister ordinariè, non est solida: ideòque ut locum in ea habeat aut per eam discurrat, non est necessaria penetratio. Quando autem è terra ascendat in Empyreum, aut ex hoc infuetè descendat in illam, euehetur à Deo per auxilium extrinsecum supernaturale ad penetrandum cælum sydereum solidum, & concavam Empyrei superficiem, quæ dura etiam est, vel eleuabitur ad transitum de extremo ad extremum, quin percurrat medium firmum interiaccens. Sed quicquid sit de his, quæ insignibus gloriantur patronis recens ab Ægidio Lusitano tomo 3. libr. 5. per totam quæstion. 6. & quæ ex sectione 3. exercitationis nostræ 32. maiorem lucem accipient.

76. Dos subtilitatis gloriosæ debet explicari in ordine ad penetrationem. Nam superiora Pauli verba ex quibus dimanauit ad Theologos notitia huius dotis, declarantur eo in sensu à Patribus Ecclesiæ. S. Epiphanius hæresi 64. ait, *Dominus noster IESVS Christus resurrexit ex mortuis non aliud corpus suscitans, sed ipsum, quod erat, in spiritualem subtilitatem transmutans, & spirituale totum conueniens, ingressus per fores conclusas, quod fieri nequit hic in nostris corporibus propter crassitudinem, & quòd nondum in spiritualem subtilitatem sint conuicta. Quòd igitur erat id, quod conclusis foribus ingressum est? Aliud ab eo, quod crucifixum est, an ipsum crucifixum? Omnino equidem non poteris non confiteri ipsum, quod crucifixum est. Quomodo igitur ingressum est foribus clausis? Ut ostenderet, quòd corpus quidem esset, quòd videbatur, & non spiritus: verum corpus spirituale subtilium partium, quòd aliquando crassarum partium fuerat.* S. Ambrosius lib. 10. ad cap. 24. Lucæ, *Non per incorpoream naturam, sed per resurrectionis qualitatem imperuia usu, clausa penetravit Dominus. Nam quòd tangitur, corpus est, quòd palpatur corpus est. In corpore autem resurgemus. Seminatur enim corpus animale, surget corpus spirituale. Sed illud subtilius, hoc crassius, ut potè adhuc terrena labis qualitate concretum.* S. Damascenus Orthodoxæ fidei lib. 4. cap. 28. *Seminatur corpus animale, hoc est, crassum, & mortale, resurget corpus spirituale, immutabile, impassibile (hoc enim significat spirituale, quale post resurrectionem corpus Domini erat, cum per ianuas clausas transiret) infatigabile, nec cibo, aut somno, aut potu indigens.* Alios Patres quære in Ægidio. Nec dicas cum Ioanne de S. Thoma 1. 2. disput. 2. artic. 9. intendi tantum à Patribus, virtutem penetrandi esse indicium dotis subtilitatis, & non ipsam subtilitatem. Id enim ex verbis Patrum nullatenus colligitur; quin potius per virtutem penetratiuam declarant perpetuò spiritualitatem, & subtilitatem corporis glorificati.

77. Præterquamquòd virtus penetratiua gratis cogitatur manifestatio dotis subtilitatis, quæ sit in sententia Thomasi purificatio, & defecatio corporis ab omni extranea imperfectione, ex cuius remotione corpus reddatur perfectè subiectum animæ. Gratis, inquam, cogitatur, quia virtus penetratiua nihil speciale continet, ut indicet optimam, ac perfectissimam corporis complexionem, aut ut ducat magis in cognitionem eius, quàm in notitiam impassibilitatis, vel claritatis; quòd enim spectat ad decentiam moralem, tam decens est, ut virtus penetratiua comitetur corpus impassibile, vel lucidum, quàm ut affectetur

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

corpus liberum à crassitudine impuritatis extraneæ: quòd verò pertinet ad physicam virtutis penetratiuæ sequelam ex dispositione bene temperata corporis, nec agnoscitur à Thomasio ea sequela, nec magis ex tali dispositione sequitur phylicè virtus penetratiua, quàm ex impassibilitate, vel claritate. Deuenit Thomasi in cogitationem de virtute penetratiua, quæ sit signum dotis subtilitatis, & non ipsa dos, quia S. Thomas 3. p. q. 43. art. 1. ad 3. ait, ostendisse Christum in se ipso aliquod *maius indicium dotis subtilitatis, quando de clauso vtero Virginis exiuit.* Sed Angelicus Doctor ibidem etiam tradit, ostendisse Christum in se ipso indicium dotis agilitatis, cum supra vndas maris ambulauit; nec ideò Thomasi sic detorquebit verborum sensum, ut voluerit Sanctus Præceptor virtutem corporum glorificatorum ad incedendum supra aquas non esse formaliter dotem agilitatis, sed signum eius dotis. Mens Sanctæ Thomæ fuit, penetrationem vteri Virginei factam à Christi corpore indicasse dotem subtilitatis gloriosæ, quatenus eo actu præbuit Christus in corpore mortali signum similitum aliorum, quos tam ipse in corpore immortalis, quàm beati reliqui homines poterunt exercere ratione permanentis dotis subtilitatis. Demùm aduersus Thomasi insurgo, Si dos subtilitatis consistat in depurgatione corporis ab omni extranea impuritate, iam ea dos consistet in carentia dispositionum malè afficientium; & non in qualitate positua superaddita; quòd etsi reapse non sit absurdum; at in Thomistarum quotidiana sententia absonum habetur.

78. Respondet tertio ad eam quintam quæstionem S. Thomæ in 4. distinct. 44. quæst. 2. art. 3. quæstiuncula 1. ad 3. *Per dotem agilitatis, corpus gloriosum reddi habile non solum ad motum localem sed ad sensum, & ad omnes alias operationes animæ exequendas.* Quæ verba, repetita postea circa dist. 49. quæst. 4. art. 5. quæstiuncula 3. ad 2. sic intelliguntur à Granado 3. part. controu. 13. de Nouissimis disp. 5. sect. 1. num. 5. & 6. Ut tribuat S. Thomæ, & cum eo ipse sentiat, qualitatem agilitatis gloriosæ concurrere efficienter ad omnes sensuum operationes. Nam sicut ob perfectam corporis glorificati subiectionem ad animam, afficitur illud qualitate supernaturali, quæ simul efficiat eum etiam motum localem, quem posset se solo corpus, sed non cum tanta velocitate, & promptitudine; ita ob eandem subiectionem ornari debet corpus qualitate, quæ concurrat cum sensibus ad eliciendos eos etiam actus, quos possent seorsim sensus, sed non adeò facile, intense, nec in tanta obiectorum distantia. Qualitas autem hæc erit dos agilitatis, distingueturque à qualitate, in qua consistit dos subtilitatis, & quæ ordinatur ad roborandum corpus, ut subdatur animæ, quatenus corpus non impediat spirituales actiones animæ, nihilque agat, nisi ex consensu rationis. Ita Granadus.

79. Sed S. Thomæ verba non denotant agilitatis dotem comprincipium esse omnium actuum, quos eliciant glorificati sensus, sed ut summum esse dispositionem conducentem ad eos actus. Nec verisimile est, nullam visionem, verbi gratia, ab oculo glorificato fieri, quæ supernaturalis non sit in se, aut in sui actione productiua, ob dependentiam à qualitate supernaturali, agilitatis. Neque item credibile est, oculum glorificatum eleuari semper per qualitatem supernaturalem agi-

litis ad videndum objecta, quæ naturaliter in-
ruebatur, quando in statu glorificationis non
erat constitutus. Recolantur, quæ dixi in sect. 4.
& consulantur Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 48.
sect. 1. vers. *Ad posteriorem partem*. Ægidius Lu-
sitanus tom. 3. de Beatitudine libr. 5. quæst. 7.
artic. 2. cap. 3. à num. 16. vsque ad 21. Tannerus
tomo 2. disputat. 1. quæst. 5. dub. 3. numer. 53.
Arriaga tomo 2. in 1. parte disputat. 56. sect. 2.
numer. 4. Si oculus supernaturaliter eleuatus
conspiciat objecta vel facilius, vel inrensus,
vel in maiori distantia, quàm naturaliter posset,
non apparet, cur supernaturalis qualitas, quæ
sit agilitas, vendicat sibi talem eleuationem po-
tius quàm qualitas supernaturalis, quæ sit im-
passibilitas, aut subtilitas. Nam munus agilitatis
est in ordine ad motum localem. Et quic-
quid aliud ei attribuitur, posset æquè adscribi im-
passibilitati, vel subtilitati; posset etiam maior fa-
cilitas, vel intensio prouenire ex auxilio Dei su-
pernaturali extrinseco; & visio in maiori distan-
tia objecti posset oriri ex speciebus causatis à Deo
vice objecti.

80 Sexta difficultas, seu potius quæstio, vtrum
sit in potestate Beatorum suspendere operatio-
nes sensuum, adhuc quando sensus sunt expedi-
ti, & objecta conuenienter applicata? Respon-
deo affirmatiuè cum Suariorum supra vers. *Sed instabi-*
lis, cum Ægidio etiam supra §. 4. cum Sala in
1. 2. tractat. 2. disputat. 14. section. 19. in fine.
Probat, tum quia ea potestas maximè de-
cet statum glorificationis animæ, & corporis,
tum quia Beati pro suo arbitrio possunt se oc-
cultare, ne videantur ab aliis saltem qui beati
non sint, & similiter ne terminent actus alio-
rum sensuum: in quo conueniunt omnes Theo-
logi, vt testatur Ægidius Lusitanus libr. 4.
quæstion. 11. articul. vnico. Ergo potiori, vel
æquali iure poterunt Beati suspendere proprios
suorum sensuum actus, vel quatenus ad volun-
tatem eorum impediatur Deus receptionem specie-
rum impressarum in sensibus, vel quatenus re-
ceptis etiam speciebus maneat liberi Beati ad eli-
ciendos, vel non eliciendos actus.

81 Hinc colligitur primò cum Suariorum dispu-
tat. 47. section. 1. vers. *Tertiò de odoratu*, Sala dis-
putat. & sect. 14. num. 116. Christum post resur-
rectionem, quandiu versatus est in terris non per-
cepisse olfactu retros, & insuaues odores. Sec-
undò cum Ægidio Lusitano libr. 4. quæstion. 8.
artic. vnico §. 2. num. 9. Beatos homines siue
tempore Iudicij vniuersalis, siue post, si aliquan-
do in Orcum descenderint, de quo in section. 1.
Exercitat. 33. non percepturos factorem, quem
emittent damnatorum corpora. Tertiò, posse
Beatos homines immediatè approximari corpori
solido, quin exerceant tactum sensitiuum. Con-
sentit Ægidius quæstion. 10. articul. 3. si Beati
velint penetrare corpus, quia tunc nulla dabitur
resistentia, quæ quidem requiritur in tangente,
& in tangibili sensitiuè. Dissentit verò, si Beati
velint sua quantitate resistere corpori, & non pe-
netrare illud: quia tunc corpus naturaliter ope-
rabitur, & Beati recipient naturaliter eius spe-
cies. Non seruat Ægidius constantiam conse-
quentiæ, cum iuxta dicta ab ipso in locis præ-
citatatis debuisset fateri, liberum esse Beatis vel
non recipere species corporis proximè coniun-
cti, vel receptis speciebus non elicere actum
sensitiuum tactus. Nos consequentiùs asseri-

mus, Beatos, etsi non penetrent corpus, pos-
se non tangere sensitiuè illud, licet deberent
tunc habere tactum quantitatum contiguita-
tis, vt à multis cogitatur in eo casu, quo mor-
talis hominis digitus cælo sydereo immediatè
adiungeretur. Quarto, sicut est potestatis Bea-
torum non recipere in sensibus species diffusas ab
objectis, ita etiam fortè esse, non permittere
per sua corpora transitum specierum, quæ per
alia solent transmitti. Rem explico. Existat bea-
tus homo inter me, & Petrum; species, quas
Petrus emittit, impediuntur forsitan ex arbitrio
interiacentis Beati, ne recipiantur in ipsius Beati
corpore, quod supponitur esse diaphanum, &
peruium non secus ac Crystallus, quæ locata in-
ter me, & Petrum, erit medium aptum, vt ad
meos oculos deferantur species Petri. Ratio illa-
tionis est quia si pertinet ad perfectionem status
beatifici, vt ad nutum hominis glorificati im-
pediatur receptio specierum in oculis, quidni etiam
pertinebit, vt arceatur transmissio specierum per
corpus? Vtrobique enim interueniret quædam
passio ab speciebus, quando non cohiberetur ex
voluntate Beati. Quare cum facultas, vt non
patiantur oculi ab speciebus, nisi consentiente
Beato, è perfectione sit beatifici status, oportet,
ex ea etiam esse similem potestatem, vt corpus
non præbeat aditum speciebus, nisi conueniente
Beato. Loquor de speciebus emissis ab objecto
non glorificato; nam glorificatum, vt non potest
pro suo arbitrio occultare se alteri Beato præsen-
ti; sic neque is liber erit, ad non recipiendas
species.

82 Pater Suarez disput. 48. sect. 2. vers. *Tertiò*,
fauet nobis, sed alia ratione ductus, quia scilicet,
etsi interpositum corpus gloriosum sit susce-
ptiuum specierum, tamen illa capacitas non est na-
turalis, sed miraculosa, & superioris ordinis; ideo-
que fieri potest, vt objectum non gloriosum ne-
queat connaturaliter transmittere species per illud,
queat verò gloriosum, vt potè eleuatum, & con-
stitutum in statu simili beatificationis. Suarium
impugnat Salas disputat. 14. sect. 16. numer. 130.
tum quia S. Augustinus libr. 2. de Genesi contra
Manichæos capite 21. & libr. 22. de Ciuitate Dei
capite 3. Author libri de cognitione veræ vitæ
cap. 45. inter eiusdem Augustini opera. S. Gre-
gorius libr. 18. Moralium cap. 31. S. Anselmus
in Elucidario, Sanctus Laurentius Iustinianus in
libr. de Disciplina, & perfectione Monasticæ con-
uersationis cap. 23. absolute dicunt, corpora glo-
rificata fore perspicua; S. Gregorius speciatim
ait, fore transparentia, sicut vitrum, ac Chry-
stallus, quæ visibilia quorumuis species susci-
piunt; & S. Anselmus exprimit, visuros Beatos
ita clausis, sicut apertis oculis; quare si per pal-
pebras glorificatas deferuntur species objecto-
rum, eadem est ratio de aliis partibus corporum:
Tum quia alioqui interiacens corpus glorifica-
tum occultaret alteri in Empyreo objecta non
glorificata; quod dedecere videtur præstantiam,
& commoditatem status illius: Tum quia id,
per quod corpora glorificata fiunt transparentia,
disponet ipsa ad recipiendas, & transfunden-
das connaturaliter species cuiuscumque objecti.
Sed ad hæc responderi posset de facili pro Suariorum.
Ad primum, esse quidem perspicua corpora glo-
rificata, non tamen posse connaturaliter diffundi
ab objectis non glorificatis species per ea, licet
queat à glorificatis, quæ sola est Patrum inten-
tio

tio, dum absolute dicunt, glorificata corpora fore perpicua; & dum comparant vitro, ac Crystallo, est in ordine ad alia glorificata, ut & dum inquirunt, Beatos visuros etiam clausis oculis. Posset præterea responderi, Patres loqui casu, quo Beati velint transmitti per sua corpora species obiectorum non glorificatorum. Non reprobat Salas hanc explanationem. Ad secundum respondebitur, nullam apparere indecentiam in occultatione illa; quam vitare valent Beati, si recedant à loco, inter quem, & obiectum mediat corpus glorificatum. Dicitur etiam potest, esse in potestate Beati interpositi, ne occulte obiectum alteri Beato, ideoque occultationem non esse indecoram, quando Beatus interpositus non consentit; imò potius esse maximè decentem. Tertium dissoluetur aiendo, id, per quod corpus glorificatum redditur diaphanum, disponere illud, ut peruium sit connaturaliter speciebus, quæ emittantur ab obiecto proportionato, quale non est nisi glorificatum; vel disponere cum subiectione ad voluntatem Beati, per cuius corpus transituræ sint species.

83 Ægidius Lusitanus lib. 5. quæstion. & art. 4. §. 2. numero 9. & Ludouicus Montefinus in 1. 2. disputat. 8. quæst. 2. num. 38. reiciunt Suarium, quia obiectum non gloriosum potest connaturaliter immittere species in corpus gloriosum, ut patet exinde quòd sic eas immittat in oculos Beati. Ergo poterit etiam immittere connaturaliter in corpus gloriosum tanquam in medium, ut deinde immutetur visus alterius corporis gloriosi post ipsum existentis. Hoc argumentum censetur ab Ægidio evidens; sed nec hilum valet aduersus Suarium. Is enim docet, corpus gloriosum in partibus naturâ suâ opacis, non esse naturaliter, sed tantum supernaturaliter transmissuum specierum, quæ quando emittuntur ab obiecto non glorificato, non constat de elevatione, ut fiat transitus specierum per corpus glorificatum, ut constat ex doctrina Patrum, quando species prodeunt ab obiecto glorificato. Notetur, quod dixi, in partibus naturâ suâ opacis, nam quæ diaphanæ sunt, ut pupillæ, gaudent capacitate naturali, ut per eas transeant species, ideoque cuiuscumque obiecti species possunt connaturaliter per pupillas transmitti ad sensoria oculorum. Nos, quicquid sit de impotentia naturali partium naturâ suâ opacarum corporis glorificati, ut transfundantur species per ipsas, dicimus, sicut requiritur consensus Beati ad recipiendas in oculis species obiecti non glorificati; ita pariter requiri, ut recipiantur & transmittantur per sui corpus glorificatum. Vnde argumentum Ægidij, & Montefini nec apparenter contra nos inflecti potest.

84 Difficultas, seu potius Quæstio septima; cuiusnam perfectioni Beatorum competat formaliter potestas ad suspendendas, aut impediendas sensuum operationes? Significare videtur aliqui, competere dori subtilitatis. Verum dos subtilitatis eò tantum dirigitur, ut Beatorum corpora glorificata possint penetrare alia corpora, ut iam supra probauimus; & nunc addimus contra Montefinum in 1. 2. disp. 8. quæst. 3. numero 67. si dos subtilitatis non destinetur ad penetrationem, sed ad hoc, ut per quodcumque paruum spatium possint moueri homines beati, & ut alia corpora faciliè ipsis cedant, sed sine penetratione, frustra ipsum distinguere dotem subtilitatis à dote agilitatis, siquidem munus illud à Montefino assignatum

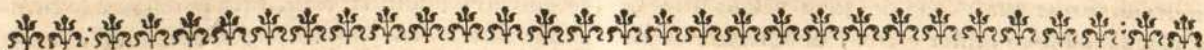
P. Gabr. de Henao Emphyreolog. Pars II.

dori subtilitatis non potest non esse idem cum functione dotis agilitatis. Et licet Raphael Auerfa 3. p. q. 5. lect. 3. doceat, coincidere dotes subtilitatis, & agilitatis in eandem numero qualitatem positivam: ac huic qualitati diuersa munia tribuit, videlicet quæ est subtilitas, potestatem ad penetrationem, & quæ est agilitas, facilitatem ad motum. Permittamus tamen, dotem subtilitatis non dirigi vnice ad penetrationem; adhuc in ea dote non consistet formaliter potestas ad suspendendas, aut impediendas sensuum operationes, si ea dos sit aliqua qualitas positiva, quia non erit virtus actiua libera formaliter ut constat; virtus autem actiua, quæ non est libera formaliter, nequit habere facultatem suspendendi, aut impediendi actiones, ad quas est proximè potens. Si operationes sensuum impediuntur in Beatis, eo quòd ipsi non recipiant emissâ ab obiectis species; manifestum videtur, potestatem impediendi illas operationes per non admissionem specierum non residere immediate in subtilitatis qualitate; quippe hæc non sit exhibitiva actionis in species, proindeque nequeat excludere eas, quatenus cohibeat actionem, quam aliàs præstaret. Ad hæc: excepta claritate, quam nemo asseret esse immediate impeditivam sensationum externarum in Beatis, reliquæ dotes corporum glorificatorum non consistunt in qualitatibus positivis, ut mihi probabilis est, dixique de subtilitate in superioribus, & de agilitate tradam in sect. 3. Exercit. proxima. Quoad impassibilitatem verò; Contentio Roderico Arriagæ disp. 5. lect. & subsect. 2. cum Scoto, & Theologis aliis apud Ægidium Lusitanum lib. 5. q. 3. existimantibus, non consistere nisi in extrinseca assistentia Dei, qui ob exigentiam visionis beatæ intrinsecæ in anima vnita cum corpore, neget connaturaliter concursum ad omnem læsionem, & noxiam alterationem corporis, putatque Dominicus Sotus egregius Thomista in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 5. stare S. Thomam ab hac opinione, qua parte non agnoscit qualitatem superadditam impassibilitatis; & Granadus 3. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. ac disput. 3. lect. 2. num. 10. fatetur, Angelicum Doctorem in sententiis ita iudicasse, licet 1. p. quæst. 97. art. 1. corp. senior iam, & sapientior mutarit sententiam. Sed Ferrariensis exercitissimus in operibus S. Thomæ ait ad lib. 4. contra Gentes cap. 86. insinuasce tantum, & non expressisse alicubi qualitatem superadditam impassibilitatis. S. Augustinus in epist. 56. & in 146. utitur verbis, quæ, ut notat Suarez disp. 48. lect. 3. v. sexta, possunt faciliè in vtramque partem explicari. Quòd si S. Augustini, & Thomæ autoritas non fauet indubitanter impassibilitatis qualitati, nihil est aliud, quod cogat, aut moueat ad eius positionem, sed potius multa expensa à Lessio lib. 3. cap. 4. numero 25. & ab Arriaga supra, quæ valde difficilem eam ostendant. Verum de his alibi.

85 Nunc potestas suspendendi, impediendive immediate operationes sensuum, si hi iam acceperint species ab obiectis, reuocatur à nobis in animas Beatorum, quibus ob dignitatem visionis beatæ concesserit Deus, ut non exhibeant, aut non continent effectiuum concursum in operationes corporeas, nisi ex libera ipsarum animarum applicatione. Quæ etiam requireretur ad passiuam susceptionem specierum: nam etsi in has emissas ab obiectis non concurrant actiue Beatorum animæ, ideoque non admissio in sensibus nequeat provenire ex subtractione actionis exhibendæ ab animabus, potest

test nihilominus Deus intuitu visionis beatæ statum apud se habere, non præbere concursum causæ primæ, & vniuersalis in species, quæ recipiantur in sensibus, nisi consentientibus Beatis; quo fiet, vt impediatur sensuum ab speciebus passio identificata, vel inseparabilis ab actioneeductiua specierum. An autem detur aliquod obiectum, ad cuius species recipiendas, vel ad illius perceptionem sensitiuam

eliciendam, si speciebus orientur, determinati sine saltē moraliter Beati? Vide in sect. 11. Exercit. 28. Mecumque Deum precare in fine huius sectionis, vt gaudiorum, ac voluptatum, quæ glorificatorum hominum sensus manent in cælo gustum aliquem modò nobis largiatur, vel fidem augeat. *Nam si de futuris gustum aliquem haberemus, haud ita presentibus inhiaremus,* vt ait S. Nilus in lib. Ascetico.

EXERCITATIO TRIGESIMATERTIA.

De Motu locali Glorificatorum Hominum.

Ost Tractationem de functionibus externis vitalibus externorum quinque sensuum, sequuntur externæ non vitales, ad quas conducit corporeus locus Empyreus. Tales sunt motus localis, & loquutio. Sed quia de loquutione scripsi copiosè in Exercitatione 29. idcirco de solo motu locali agere restat.

SECTIO I.

An Beati mouebunt se localiter intra Empyreum? An etiam extra?

POSSIBILEM esse progressuum motum in beatis hominibus, est de fide certum; vt docet Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 48. sect. 4. v. *Principio igitur.* Actū etiam futurum, tradunt S. Thomas in 4. dist. 44. q. & art. 2. Albertus Magnus ibidem art. 21. & in 3. dist. 22. art. 9. Rusbroschius in Regno Deum amantium cap. 38. Harphius parte 2. lib. 1. Theologiæ Mysticæ, c. 58. Robertus de Licio in sermone de Beatitudine circa finem cōsiderationis 2. S. Antoninus 3. p. summæ Theologiæ tit. 30. c. 7. §. 3. S. Vincentius Ferrer. ferm. 1. in Dominica 1. Aduentus. Vincentius Bellouacensis lib. 3. 1. speculi historialis c. 110. Durandus in 4. dist. 44. q. 7. n. 10. Paladanus q. 4. art. 2. Petrus de Aquila dist. 49. q. 2. Argētinus art. 4. q. 1. Ouandus proposit. 3. 4. Sotus q. 4. art. 7. conclusione 2. Nyffe in Resolutione Theologorum tract. 7. parte, portione, & q. 3. de Beatitud. corp. ad 2. Viguer. in Institutionibus c. 14. §. 2. v. 5. & 6. Carthusianus lib. 4. summæ Orthodoxæ fidei art. 208. Iabellus in 8. parte Philosophiæ Christianæ tract. & cap. 3. Suarez vbi supra. Valentia tomo 4. disp. 11. q. 5. p. 1. v. & quidem. Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 14. sect. 18. n. 148. Lessius lib. 3. de summo bono c. 6. Tannerus tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 6. n. 64. Arriaga tomo 2. in 1. p. disput. 57. n. 3. Hieronymus Columbus in Angelica, humana Hierarchia lib. 8. c. 11. n. 2. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto 4. §. & propof. 2. n. 11. & alij complures passim citandi in hac Exercitatione.

2 Non sine causa tot Doctorum catalogus contextus est à nobis, vt aliorum, qui beatis hominibus negant motum, post obtentas ex generalis Iudicij die Empyreas sedes, obruatur authoritas: Et in primis Antifiodorensis lib. 4. Summæ titulo de dotibus corporum, incertum sibi esse ait, *Vtrum motus localis sit futurus in patria?* In eadem incertitudine

quoad motum saltē progressuum fuisse Scotum, & Vuendelinum suspicatur Ægidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 4. q. 22. art. 3. p. 1. metitò, nec ne? discutiat alius. Durando tribuere Franciscus Felix c. 6. de Beatitudine difficult. 3. n. 1. negasse localem motum; ast qui ab eo negatur in n. 14. & sequentibus, non est progressiuus, sed simplex, ratione cuius motum corpus vno veluti impetu æquè primò cieatur. Parisiensis in 1. partis de Vniuerso parte 2. c. 40. affirmat, non fore in altero saculo vllum motum localem. Verùm hic Author multa tentat exercitationis causa vt ipse profiteretur cap. 50. & conceptis verbis progressiuo motui fauet in cap. 23. nec non in 2. partis de Vniuerso p. 2. c. 81. ac sæpe alibi. Denique Doctor Illuminatus Mayro in 4. dist. 48. q. 1. art. 6. *Creditur*, inquit, *quod Beati stabūt immobiles, quia non indigebunt moueri cum sint perfectè felices, quia motus est nisi ex imperfectione.* Mirandum est *quod creditur*, cum Theologorum antiquiorum ipso Mayrone cæterus credat contrarium.

3 Nec ratio, quæ Mayronem mouit, latui tillos, quin potiùs omnes dedita opera ei occurrunt. Præter relatos, licet Mayrone posterior, excipiat In cognitus super Psal. 50. v. 839. nam breuiter, & doctè sic respondet, *Motus Beatorum non erit propter supplementum indigentia; sed ad virtutis declarationem: & sic in ipsis arguet perfectionem sine imperfectione.* Et quidem Sapientiæ cap. 3. vers. 7. & Isaia cap. 40. vers. 31. verba, *Tanquam scintilla in arundineto discurrunt. Assument pennas sicut Aquila, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient.* Quibus Patres, & Theologi probant agilitatem glorificatorum hominum, innuunt non solam possibilitatem motus; sed & illius exercitium. Præterea vt quid donarentur agilitatis dote permanente, si in Empyreo immoti extituri semper essent: Vnde vel de Christo inquit Nyffe supra, *Non semper stabit in vno loco vt ligatus catena; sed potest se mouere regulariter, sicut Rex, in cælo Empyreus.* Consonat Auerſa 3. parte quæst. 53. sect. 6. in fine. Insinuatur id à Ioanne in Apocalypsi cap. 14. vers. 4. dum pronuntiat Virgines sequi *Agnum quocumque ierit.* E contra verò damnati tanto pœnarum pondere prementur, vt nec pedem quidem, vel manum, vel aliquid sui

ui corporis possint mouere, quemadmodum meditatatur S. Anselmus lib. de similitudinibus. cap. 5. 1.

4 Deambulabunt itaque Beati per Empyreum, & cum illud sit adeo patulum, habebunt ampla, & immentia penè spatia, quæ, vt liberit, percurrant. Hac spe solabatur Paschasius Sæctimoniales Suelionientes Monasterio inclusas, exponens Psalm. 44. *Quæso, ne videatur vobis locus iste angustus, vbi vos clausistis, charissima, quoniam ingens, & magna domus Dei est, ad quam intrastis; magna, inquam, quia non habet consummationem. Nemo mortalium, qui eam peruenit, vt est, valeat penetrare: Idcirco dilatamini corde, sponsa Christi, & nolite cum infidelibus coangustari, quia magna est domus, & ingens possessio, qua vobis ex dote debetur; qua nec spatium locorum terminatur, nec sine temporum clauditur. Sufficiat vobis cohabitatio ad necessitatem natura, qua vos suscepit de mundo, ac si columbas volantes ad cælum. Tantum Paschasius. Narrat de Gerardo Sutphanienti deuotissimus Thomas à Kempis, Capir: tanquam bonus Eremitanus cellam diligere, & ad interna exercitia se dare, tempus suum studendo, & scribendo expendere, ita vt multi stuperent, quia raro visus est egredi; & solatium foris non caperet. Habuit autem pro solatio maximo libros sanctos, & pro spaciamento campi quasi sacra palatia Cæli. Hieronymus in epistola ad Marcellam inter Afellæ laudes refert, quod vnus cellula clausa angustius fruebatur latitudine paradisi cælestis. Huius etiam amplitudinem permeari mente suadebat S. Ambrosius pauperibus, dum eos sic alloquitur lib. 6. Examer. cap. 8. *Si non est domus ampla, non diffusa possessio, cælum patet: Maiorem domum tu habes pauper, in qua clamas, & exaudiris. O Israël, inquit Propheta, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius, magnus, & non habet finem, altus, & immensus. Domus Dei diuitem est communis, & pauperi: difficile est tamen, diuitem intrare in regnum Dei.* S. Antonius Abbas, vt in eius vita tradit S. Athanasius cap. 15. ita Religiosos hortabatur, *Nemo cum despexerit mundum, reliquisse se arbitretur ingentia, quia omnis terra ad infinitatem comparata cælorum, breuis, ac parua est. Si ergo nec vniverso orbi renuntiantes dignum aliquid habitaculis possumus cõpensare cælestibus, se vnusquisq; cõsideret, & statim intelliget paruis aruis, & parietibus, vel modica auri portione contẽpta, nec gloriari se debere, quasi magna dimiserit, nec tædere, quasi parua sit recepturus.**

5 Iure decantat Psalmographus in v. 5. Psalm. 83. *Beati, qui habitant in domo tua, Domine. Super quæ verba Augustinus, Possident Hierusalem Cælestem sine angustia, sine pressura, sine diuersitate, sine diuisione limitum. Notetur illud, sine diuisione limitum. Est terra velut punctum, si comparetur cum Empyreum: in ea tamen tot limitibus discriminantur Regna, Prouinciæ, Ciuitates, Oppida, agri, ædes, & nulli licet accessus ad aliena. Ast Empyreum diuisione caret terminorum; cunctis incolis liberum sine discrimine erit: illud, quantum, quantum est, permeabunt. Fecit inuidia, fecit iuxta S. Petrum Chryzologum, vt mundi tota duobus esset angusta fratribus latitudo; namque ipsa Cain iunioris (nimirum Abelis) erexit in mortem, vt esse solum zeli liuor faceret, quem primum fecerat lex natura, ita in sermone 4. Nulla in Cælo inuidia; possidebunt Cælicolæ cuncti sine dissidio amplam eius latitudinem. Discat Christianus ab Ethnico Seneca, qui lib. 1. naturalium quæstionum in præfatione habet aurea hæc verba, *Punctum est, in quo nauigatis, in quo bellatis, in quo regna disponitis: Hoc est illud punctum, quod inter eos gentes ferro, & igni diuiditur.**

O quam ridiculi sunt mortalium termini! Cum te in illa verè magna iustuleris, quotiens videbis exercituum sub rectis ire vexillis, :::: & licebit dicere,

It nigrum campis agmen

Formicarum iste discursus est in angusto laborantium. Quid illis, & nobis interest, nisi exigui mensura corporeculi? :::: sursum ingentia spatia sunt, in quorum possessionem animus admittitur: Cum illa terigu, alitur, crescit, ac velut vinculis liberatus in originem redit: Tunc contemnit domicilii prioris angustias. Similia profert Boetius lib. 2. de consolatio. Philosophiæ metro 6. prola 7. Vnde meritò reprehendit mortales, quòd in minimo puncti quodam circumscepti, atque conclusi, de peruulganda fama, de proferendo nomine cogitent. Et Antonin. Imperator lib. 4. vitæ suæ, sed forsitan gloriola te sollicitum tenet? Respice, quam celeritè omnia obliuione deleantur, quòd sit chaos infirmi vtrinq; aui, quam inanis fame sonus, quam inconstans, & incertitudo opinionum humanarum, quam arcto includantur hæc omnia loco. Quippe punctum est terra; Atque huius ipsius quam perexiguus angulus habitatur? Quos vero sum in ea ipsa, aut quales illi, qui te sunt laudaturi. S. Ludouico filio Caroli Siciliæ Regis exiguum visum est paternum regnum, dum ingentia illa contemplatur spatia, quæ sursum sunt, in quorum possessionem animus admittitur, si se homo erexerit super se. Haud equidem miror Sanctissimi Principis iudiciũ: Nam quid potest ei videri magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis, totiusque mundi (fas sit apponere totiusque Cæli Empyrei) nota sit magnitudo? Vt inquit Tullius in somnio Scipionis. Cui somnianti se in cælestibus, & prospectanti inde cæli, ac terræ spatia, attribuit idem Tullius egregia illa verba, ipsa terra ita mihi parua visa est, vt me Imperij nostri, quo quasi punctum eius attigimus, penetraret. Metire animo, o Christiane, magnitudinẽ Empyrei, quod, si rectè vixeris, calcabis pedibus; & per eam, ni tibi placidæ sint, si Religiosus esto, Monasterij angustia; ni carceres, & ergastula sint grata, si propter Christum ea subis.

6 Sciscitabitur iam aliquis, an Beati homines percurrent non solum Empyreum, sed etiam reliquas sphaeras cælestes, & elemẽtares? Bassolis in 4. dist. 49. q. 2. art. 3. fatetur se nescire, an Beati aliquando de factò debeant moueri recedendo de cælo Empyreum, vel etiam infra cælum Empyreum, quasi spaciando huc vel illuc? Guiliel. de Rubione in 4. dist. 48. q. & concl. 4. respõdet, illud dictũ Saluatoris apud Ioan. c. 10. v. 9. *Per me si quis introierit, saluabitur, & ingreditur, & egredietur, non esse intelligendum sic, quòd post diem Iudicij exeant Beati corporaliter Cælum Empyreum, & descendant in mundum; tantum enim descendant cum Christo ad iudicium; & tunc nunquam inde exibunt iuxta illud Apoc. 3. v. 12. qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredientur amplius. Non tamen violenter ibi detinebuntur, sicut quilibet damnatus in Inferno. Henriquez lib. vltimo Summæ cap. 27. §. 6. ait, Christum post Iudicium nunquam amplius descensurum de cælo.*

7 In eandem Sententiam possunt adduci Cassiodorus, Ruffinus, S. Bonauent. ac Simon de Cassia. Nam primus lib. de Anima c. 19. ait. *Domicilia planè eorum (scilicet Beatorum) vt putamus in supernis erunt, & terras non appetent, quatum usum necessarium non habebunt. Secundus expositione in Symbolum, Resurrectionis virtus Angelicum hominibus confert statum, vt qui de terra surrecturi sunt, non iterum in terra cum pecudibus, sed in cælo cum Angelis viuant, Tertius in 4. dist. 48. in expositione textus, numer. 6. Sicut gloria est Regis habere pluri-*

mas cameras in palatio, & pulchram coquinam, quam-
uis non ingrediatur, sic celestis erit gloria, & honor,
quod non solum aula paradisi, & calum Empyreum
sit pulchrum, sed etiam, quod calum Sydereum, & an-
tiquum habitaculum. Quartus lib. 13. de gestis Sal-
uatoris cap. 66. inquit de Christo, *Neque calcabit
amplius terram.* Sic illi. Præterea trahi huc possunt
testimonia sacrae Paginae collecta à Suario tomo
2. in 3. p. disp. 58. sect. 1. & 9. quibus ostenditur,
Christum, finito iudicio, rediturum in calum cum
omnibus Electis, ibique perpetuò regnaturum tam
secundum diuinitatem, quàm præsens semper fuit,
& regnauit, quàm secundum humanitatem.

8 Reliqui tamen Theologi clarè exprimunt,
aut supponunt, Beatos non contenturos se in-
tra Empyreum: signanter Scotus in 4. dist. 49
q. 13. ad 3. dicit, *non esse verum quod Chri-
stus debet manere immobiliter in eodem Vbi, quia
potest mouere se, ita quod non solum totum calum
Empyreum erit sibi Vbi, sed totum Vniuersum:
& tunc possunt Beati sequi eum in ordine suo.*
Defunt hæc verba in vetustioribus editionibus.
Pro communi Theologorum persuasione facit
insignis locus apud Authorem sermonis de Re-
surrectione Christi sub nomine S. Cypriani,
*Sed & in hoc (ita ille) multiplicata sunt gau-
dia, quod ab iis, pro quibus se humiliauerat
(Christus) tanta excellentia beneficium dignatus
esse commune, & partiri nobis sua abundantiam
voluit claritatis: ut post Resurrectionem corpus
non aggrauet animam, sed sit caro sine mole, &
ponderis, agilis, & mobilis, nullis clausa ob-
staculis, visu, & auditu penetrans omnia, &
attingens, quocumque voluerit, sine impedimen-
to discurrens.* Obseruetur hic locus, ut apprimè
deseruiens tum instituto præsentis comptoban-
do, tum adstruendo exercitio visus, & auditus cor-
poralis in patria.

9 In descensu Christi Domini ex Empyreo,
postquam, cum hominibus rediuiuis postlimi-
nio illud adierit, nonnulla potest esse difficul-
tas. Cerrè si ab illo non abfuit, nisi causa ge-
neralis Iudicij, de quo in sect. 4. Exercit. 18.
credam, neque abfuturum postea. Sitamen ali-
quando discedat, comitabitur cum multorum
cuium celestium turba, ut notat supra Scotus.
*Nam si Agnus ubique. Ergo & hi, qui cum Agno
sunt, ubique esse credendi sunt,* penes S. Hie-
ronymum in epistola aduersus Vigilantium. Sa-
no intellige modo verba Hieronymi, quatenus
scilicet Christus, & Sancti non sint ubique si-
mul, sed successiuè valeant migrare ad quæ lo-
ca voluerint. Simili phrasi loquuntur de Angelis
S. Gregorius Nazianzenus in oratione 34. &
Tertullianus in Apologia contra Gentes cap. 22.
Sit id obiter adnotatum contra Brentium Hereti-
cum abutentem verbis Hieronymianis, ut Christo
penes humanitatem tribuat existentiam ubique.
Sed nos Catholicè cum Vigilio lib. 4. contra Nesto-
rium, & Euthychetem dicimus, *Verbum, cum
ubique sit, non tamen ubiq; inuenitur & caro. Nam
quando in terra fuit, non erat ubique in cælo, & nunc
quia in cælo est, non est ubique in terra:* cum S. Dama-
sceno in homilia de Transfiguratione, *Corpus illud
sanctum circumscriptum, & definitum erat, neq; enim
cum in Thabor staret, extra montem pertingebat.*

10 Et ut ad propria redeamus. Si Christum ex
Empyreo descendente, ut sanctissimæ Matris ani-
mam corpore solutam deduceret in illud, Angeli
omnes, & sancti affectati sunt, ut nonnulli indicant

Patres de quibus in n. 42. Exercit. 16. improbable
alicui forsan non videbitur si Empyreo post Iudi-
cium aliquando discedat, expeditionem hanc non
fore sine Beatorum omnium splendidissimo comi-
tatu. Nam quo loco Christus adest, illic omnium An-
gelorum chorus præsto est, ut piè meditatut S. Chry-
lostomus laudatione in S. Pelagiam secunda des-
cripta à Surio ad diem 9. Iunii. Virgines saltem sti-
patores erunt, ut qui, testante Ioanne, *sequuntur
Agnum, quocumque ierit.* In quibus verbis significa-
ri, aduertit optimè Viegas Noster, *Agnum virgini-
bus præcipuè delectari, ut à suo latere eos nunquam
velit discedere, tanquam si Regij sint Citharadi, quos
Princeps celestis secum ad suam, suorumque oblecta-
tionem ducat.* Suarius etiam aduertit disp. 11. de
Beatitudine sect. 3. n. 4. significari specialem Virgi-
num coniunctionem localem cum Christo ad
laudes eius canendas; quem Doctorem etiam non se-
quatur Arriaga tomo. 2. in 1. p. disp. 55. n. 16. quia ca-
maior coniunctio maiori essentiali præmio annexa
forsitan est, tamen disp. 57. n. 3. fatetur, insinuari à
Ioanne, virgines specialiter comituros Agnum,
quocumque ierit; vnde in re non discordat: puta-
rim namque, Doctorem Eximium non aliud voluisse,
quàm quod conceditur ab Arriaga. Claudius
Seifellus Archiepiscopus Taurinentis infert ex su-
perioribus verbis Ioannis aliquando post generalè
Resurrectionem discessurum Christum à suo thro-
no, nisi in eodem corpore, etiam cum aliò se confert, il-
lic nihilominus manere dicamus, sicuti cum in Hostiam
per Sacramenti virtutem descendit; quod tamen, quo-
modo fiat, non est imbecillitatis nostra definire. Ita in
cap. 2. Lucæ tract. 2.

11 Mayo, qui supra excogitat immotos Beatos,
non improbat eos, qui dicunt, egressuros ex Empy-
reo, ut cominùs videant damnatos in Inferno. Re-
tuli illos in n. 212. Exerc. 28. Ipsorumque placitum
agnoscitur ab Adamo Saltbourn in cap. 66. Isaia v.
24. tanquam proprium Scholasticorum. Quod si
Beati descendunt in Tartarèa regionem, multò cre-
dibilis est, descensuros ad Limbum, ut eius incolas
visitent, & alloquantur. Ita Bonacina Nostri Romæ
allegans disp. 3. in 3. p. q. 5. puncto 4. §. 2. pro-
pos. 2. n. 11. puncto iterum 4. propos. vnica n. 23.
Dubitari consequenter potest, an Christus etiam
descendet in Infernum damnatorum? Nam si secun-
dum animam descendit in triduo mortis, ut opinan-
tur Bellarminus lib. 4. de Christi anima cap. 16. Paulus
Palatius, Piña, & Bonartius in cap. 24. Eccle-
siastici v. 45. Gabriel Acoſta in cap. 1. Ionæ tract.
9. §. 4. n. 13. Angelus de la Paz apud Lorinum in
cap. 33 Numerorum, v. 8. non apparet specialis ratio
negandi descensum penes animam, & corpus.

12 Sed tamen Author sermonis de Ascensione
Christi, putatus communiter S. Cyprianus, videtur
negare; dum sic de Inferno fatur, *Nullum ibi refrige-
rium, nullum remedium, semel Christus descendit ad
Inferos, ulterius non descendet. Non ultra videbunt
Deum in tenebris sigillati.* Præterea ut Christus videat
corporalibus oculis incolas Orci; necesse non est,
quod eò descendat: nam hoc ipsi singulare erit præ-
reliquis Beatis, ut cernat quodlibet obiectum ad quæ-
cumq; distantiam; & aliunde non nihil indecentiæ
præ se fert, ut Christus præsentia sua dignetur ter-
ram illam tenebrosam, & opertam mortis caligine,
vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat;
nulla quippe est conuentio lucis ad tenebras. Ve-
rùm hæc vltima ratio valet etiam contra descen-
sum Christi penes animam in triduo mortis;
nec non contra descensum aliorum beatorum;
licet

licet in eis non habeat tantum roboris ob minorem ipsorum dignitatem, si comparentur cum Christo. Cuius animam peruenisse ad Infernum usque damnatorum, negavit Bellarminus, re melius perspecta in recognitione suorum operum. Et de hac difficultate satis. Nam *si in aliis rebus occultis melior est pia dubitatio, quam litigiosa contentio*, ut inquit S. Odo Abbas tract. quod Beatissimus Martinus par dicitur Apostolis; maximè in præsentem.

13 Si cui placeat discessus Christi, & Beatorum ab Empyreo per breue aliquod tempus, interpretari poterit facili negotio authoritates adductas in n. 7. ex Scriptura & Patribus. Eò enim illæ tendunt, ut frequentem, & ordinariam Christi, ac Beatorum in Empyreo declarent præsentiam; cui non obest, si rarò, & extraordinariè absint. Petrus Gregorius Iurifconsultus in fine tom. 3. Comentariorum ad syntaxes Artis mirabilis lib. 6. cap. 59. incertus manet, an Beati habitaturi sint terram, vel pueri, qui sine Baptismo mortui fuerint, num potius infrequentata relinquatur post diem Iudicij? At eam non incolendam perpetuò à Beatis, certissimum debuit esse Petro Gregorio; qui etsi rebus Theologicis non videatur inuictus omninò, tamen cum non alienæ, sed suæ artis vnusquisque Author, & disputator optimus sit, & illi integrè scire possint, qui ab ipsius artis præceptoribus sunt instituti, detexit in hæsitatione illa sua circa Beatorum extra cælum habitationem, quàm difficile sit disserere inoffensè de aliena arte, exactèque cognoscere dogmata eius facultatis, cuius professoribus in disciplinam non te tradideris.

SECTIO II.

An Beati agent choreas in Empyreo?

14 **Q**uestionem hanc ex professo examinat Guilielmus Parisiensis in 1. partis de Vniuerso part. 2. cap. 43. & respondet negatiuè. Ait tamen, *aggrauare eam ex parte, & difficiliorem facere sermones sapientum, qui præcesserunt in gente Christianorum, qui hoc euidenter scripsisse inueniuntur*, videlicet patrem affirmatiuam. Cui refragatur Hieronymus Columbus in Angelica, & humana Hierarchia lib. 8. cap. 21. n. 7. sed suffragantur ex Antiquis S. Bernardinus Senensis tom. 1. serm. 60. de exercitiis Beatorum art. 1. cap. 1. & 2. ac 3. Bello-uacensis in consolatione de morte amici cap. 12. Mauburnus in Roseto exercitiorum spiritualium tit. 3. 8. alphabeto 75. lit. G. prima. Franciscus Ximenez ex Seraphico ordine, non quidem ille, qui Cardinalis, & Archiepiscopus Toletanus fuit, cessitque fati anno 1516. sed qui Patriarcha Hierosolymitanus, & Episcopus Elnensis in libro inscripto *currus Dominarum*, p. 2. tract. 5. art. 8. cap. 38. vbi Robertum Episcopum Lincolniensem aduocat in patrocinium sui. Scribebat Franciscus Ximenez æra 1392. seu anno Christi 1354. ut ipse ait in fine alius libri de Angelica natura; quod vtrumque opus ingentis voluminis, doctrinæque custoditur M. S. in Bibliotheca Regalis Collegij Salmaticensis Societatis I E S V; & primum traductum è lingua Catalanica materna Authoris in Castellanam, editum est Vallisoleri anno 1542. sed non tam perfectum, ac in Bibliotheca prædicta. Ex Modernis ad stipulantur Salas in 1. 2. tract. 2. disput. & sect. 14. n. 119. Ægidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 4. quaest. 22. art. 4. n. 1. Cerdain notis ad cap. 62.

libri Tertullianici de Resurrectione carnis, Iacobus Pintus lib. 6. de Christo crucifixo tit. 4. loco 1. n. 3. 21. Roa cap. 13. de statu Beatorum. Et hic solus per orium promouet eam extensè idiomate vulgari Hispano. Ego tum ex apparatus floridissimi Viri, tum ex meo pauperculo penu producam nonnulla, fortè non iniucunda.

15 In primis colligitur hæc opinatio ex Malachia cap. 4. v. 2. dicente de iustis in futuro sæculo iuxta probatioris Interpretes, *orientur vobis timentibus nomen meum Sol iustitia, & sanitas in pennis eius, & egrediemini, & salietis, sicut vituli de armento*. Quæ verba sic explicantur à P. Gaspare Sanchez, *Clausi quodammodò, atque constricti vinculis tenebantur viri timentes Deum, quia vulgò despicabiles à potentioribus oppressi, & ea specie, ut subire non auderent curiosos, & elegantes oculos stulta multitudinis. Ex illa igitur fortuna, & statu egredientur non aliter, quàm vituli, qui noctu in stabulis clausi, vbi primum illuxerit, apertum nocti campum, discursant lati, & ludibundi vagantur & exultant*. Hactenus Sanchez, qui videtur habuisse præ oculis hæc S. Ambrosij verba in cap. 10. ad Roman. *Cum examen cœperit fieri omnium rerum in Iudicij die, & omnia falsa commenta, vel dogmata in confusionem deduci, tunc in Christum credentes tripudiabunt, videntes omnibus manifestari, quia quod crediderunt, verum est, & prudens, quod putabatur stultum*.

16 Colligitur secundo ex Ioanne cap. 14. Apocalypsis v. 4. tradente de Virginibus Beatis, *sequuntur Agnum, quocumque ierit*. Alludit ad hæc verba S. Bernardus alloquens Sororem serm. 12. de modo viuendi, *Si Christum tota mente sequuta fueris & eum tota mente dilexeris, absque ulla dubitatione cum eo in cœlesti patria gaudebis, & eum cum Sanctis Virginibus, quocumque ierit, sequeris. Si cum omni deuotione Christo adhaferis, & ad eum die, ac nocte suspiraueris in presenti sæculo, sine dubio cum eo exultabis in cœlesti paradiso, atque inter Virginum choros cantabis illi dulces hymnos, sicut scriptum est,*

*Qui pascis inter lilia
Septus chorcis virginum
Sponsas decorans gloria,
Sponsisque reddens premia.
Quocumque pergis, virgines
Sequuntur, atque laudibus
Post te canentes cursitant,
Hymnosque dulces personant.*

Vtitur hoc hymno Ecclesia in officio de communi Virginum. Ei adiungo duos versus ex alio in Sanctorum Innocentium festo,

*Aram sub ipsam simplices
Palma, & corona luditis.*

Non ab similitèr Hartmannus hymno de Natali Innocentium apud Henricum Canisium tom. 5. lectionis antiquæ part. 2. pag. 731.

*Salve lactens exercitus
Florens Sanctorum,
Ad aram summi Numinis
Qui læti semper luditis.*

S. etiam Paulinus epist. 42. ad Cyterium modulatur de paruulo quodam mortuo,

*Et nunc in aula paruulus ludit Dei.
Et ore lactenti canit.*

Rursus in panegyrico de obitu Celsi pueri,
*Aut illum gremio fidei Pater excipit almo,
Et blandus digiti rore Eleazar alit,
Aut cum Bethleis infantibus in paradiso
Quos malus Herodes perculit inuidiâ,
Inter odoratum ludit nemus, atque coronas*

*Texit honorandis premia Martyribus.
Talibus immixtus Regem comitabitur Agnum
Virgineis infans additus agminibus.*

17 Colligitur tertio ex Patribus, S. Hieronymus in c. 3. Ecclesiasticis, inquit, *Plangendum est in presentiarum, ut postea saltare valeamus illa saltatione, qua saltavit David ante arcam Testamenti, & Saülis filia displicens, magis placuit Deo.* S. Basilius homiliâ 20. de Quadraginta Martyribus, *Incendatur frigore pes, ut cum Angelis continuo salter.* S. Cyprianus in epistola 77. ad Nemesianum, & alios, loquens etiam cum Martyribus, *O pedes in saculo ad presens ligati, ut sint semper ad Dominum liberi!* S. Epiphanius hæresi 64. *Quomodo autem non gloriosum, quod resurgit, & in aeternum permanet? & quod in spe benignitatis Dei regnum calorum adipiscitur? Vbi fulgebunt iusti velut Sol, ubi erunt æquales Angelis, ubi cum sponso tripudiant.* Rursus hæresi 78. *Sancti sunt in honore, quies ipsorum in gloria; profectio ipsorum hinc in perfectione; fors ipsorum in Beatitudine, in mansionibus sanctis, tripudium cum Angelis, diata in cælo, conuersatio in diuinis Scripturis, gloria in honore incomparabili, ac perpetuo, brauia in Christo I E S V.* Meminit eiusdem cum Angelis tripudij in fine Anacephalæosis.

18 Consonat S. Athanasius, vel quisquis est vultus ille Author sub eius nomine in q. 33. ad Anthiocum, *Sanctorum anima à sancto Spiritu incitata cum Angelis in regione viuorum Deum laudant, & tripudiant.* Iterum in lib. de Virginitate, *Beatus qui per totum hoc tempus ieiunavit, quoniam postquam paululum laborauerit, multa recipiet munera in te.* *Beatus, qui per totum hoc tempus ieiunauerit, quoniam in aeterna Hierosolyma habitabit, cumque Angelis choreas ducet, cumque Sanctis, Prophetis, & Apostolis requiem habebit.* S. Gregorius Nyssenus apud Cyparissiorum decade 6. c. 7. *In communi generis humani resurrectione, cum nos in ea ipsa natura immortales facti, statum Christi similem, & beatissimum cum Christo assequemur, cum Christo choream ducentes.* S. Gregorius Nazianzenus oratione 10. in laudem Cæsarii fratris defuncti. *At tu diuinum, & sacrum caput vitinam cælos penetres, atque in Abraha sinu, quicumque tandem ille est, conquiescas, & Angelorum Choream, ac Beatorum Virorum gloriam, & splendorem spectes, vel potius vnâ tripudies & exultes.* Philippus Solitarius lib. 3. Dioptrae c. 1. *Anima carnis exoluta vinculis, & ad Dominum suum egressa sine ullo fine cum Angelis tripudiat, diuinâque laudes modulatur vocibus, non quæ foras proferuntur, sed intus tantum concipiuntur quoad Iudicij dies aduenerit.* *Anima inquam, quæ vitam hanc innocenter degit, ista beatitas contingit.* Thalassius Monachus Hecatontade 3. deprecatur sic Deum, *Libera nos à Tyrannide Daemonum, ut tibi aeterno lumini seruiamus soli, ut cum ex mortuis resurrexerimus, cum Angelis beatam, ac aeternam, & indissolubilem choream tripudiemus.* Andreas Cretensis oratione 2. in Exaltationem Crucis ait, *Nos verò, qui in lumine eius ambulauimus, cum ipsa glorificabimur, & regnabimus simul cum Deo circa Trinitatem cum Angelis choreas ducentes.* S. Theodorus Studites in sermone Catechetico 56. *Igitur in Deo mens desigitur in caelestibus visis, in paradisi pulchritudine, in aeternis mansionibus, in Angelorum tripudiis, in superna vita.*

19 Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus demonstratione 4. capitis contenti in synodo Florentina sect. 5. testatur, haberi in Idiomelis S. Simeonis Stylitæ apud Ecclesiam Græcam, *Cum incorporatis in cælo tripudians.* Similia alia proponit de S. O-

nesymo, & Eumenio. Daniel Monachus in vita S. Ioannis Climaci, *Caestis regni hereditate potitus, iâ in aeternum cum Angelis tripudiat.* Anonymus quidam in vita S. Vuillibaldi apud Henric. Canisium tom. 4. lectionis antiquæ, *Ipsè nunc, & semper cum Angelis in cælo tripudians cunctorum ore laudatur.* Prætereo alia plura ex S. Damasceno in homilia de Sabbatho Sancto, ex S. Bonauentura in soliloquio c. 4. & in diata salutis, titulo 10. c. 6. ex S. Augustino in sermone 35. de Sanctis, ubi Deiparam ductantem Beatorum choreas meditat.

20 Et licet non dubitem, multa ex his testimonia significare metaphoricè gaudium spirituale Beatorum siue ante, siue post assumptionem corporum, tamen non credam, vsurpandas tam frequenter appositas metaphoras, si in ipsa exequutione vera post Resurrectionem esset aliquid indecori. Scio, eorundem Beatorum satietatē declarari in sacris Litteris sub metaphora mensæ, cibi, & potus, ut Lucae c. 12. v. 37. c. 14. v. 15. c. 22. v. 29. & in Apocalypsi sæpè, cum tamen in Empyreo nullius cibi, & potus, qualis apud nos, & apud Elysiarum confictos ab Ethnicis accolas (de quibus Virgilius l. 6. Æneidos v. 656. & Cerdaibi) futura sit degustatio. Scio equidè; sed ratione ipsa, & Patrū monitis docemur, ne materiales epulas in cælo fore existimemus: aut veris choreis in illo, nec ratio, nec Patrum refragatur auctoritas, quin potius vtraque satis fauet. Et ut probationi ab autoritate clausulam imponam, adiuicio S. Thomam vel potius (ut persuadet Lorinus præfatione in Epistolam Iacobi Catholicam c. 11.) Thomam Anglicum in 1. Petri c. 4. ubi expendens v. 13. verba, *Communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in reuelatione gloria eius gaudetis exultantes,* sic scribit, *Gaudetis mente exultantes corpore.* Habebunt enim Sancti gaudium interius, & exterius, spirituale, & corporale; non quòd gaudium sit in corpore, tanquam subiecto, sed tantum erit gaudium in anima, quod per tripudium manifestabitur, & apparebit in corpore.

21 Deuenio iam ad rationes. Prima iuxta S. Augustinum lib. 22. de Ciuitate Dei c. 30. *Omnia mēbra, & viscera incorruptibilibus corporibus: proficient in laudibus Dei.* Et iuxta S. Laurentium Iustinianum lib. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersionis c. 23. *Eas non est, ut in illa caelesti gloria quicquam vacet à Dei laude, quin potius iustum, ut cuncta corporis membra suum proprio modo efferant conditorem.* Ergo siquidem omnia glorificati corporis membra proficient in laudibus Dei, & omnia suo modo efferent conditorem; Verisimile est, Beatos pedibus choreas decentissimas agendo laudaturos, honoraturosque Deum. Traho huc illud Seruij in Eclogam S. Virgilianam, *ut in religionibus saltaretur, hæc ratio est, quod nullam Maiores nostri partem corporis esse voluerunt, quæ non sentiret religionem.*

22 Secunda desumitur ex S. Anselmo c. 57. de similitudinibus, ubi ait, *In illa futura vita delectatio quadam ineffabilis bonos inebriabit, & inestimabili dulcedine sui totos eos inenarrabili abundantia satiabit.* *Quid dixi, totos, oculi, aures, nares, os, manus, guttur, secur, pulmo, ossa, medulla, exta etiam ipsa, & cuncta sigillatim, singulaque membra eorum in communi tam mirabili delectationis, & dulcedinis sensu replebuntur, ut verè totus homo torrente voluptatis Dei potetur, & ab vbertate domus eius inebrietur.* Ergo & pedes mirabili illo delectationis, & dulcedinis sensu replebuntur. Et rogo, quo melius pacto, quam honestissimis saltationibus, ac tripudiis? Sic enim Dei presentia omnes anima, & corporis implebit appetitus,

appetit, ut inquit Author sub nomine S. Cypriani in sermone de Ascensione Christi.

23 Tertia originem trahit ex his verbis S. Gregorij Nazianzeni oratione 11. in laudem Cæsarij, *Pulchra omnis anima, & Deo chara: : cum cognatam carnem à terra, quo & dederat, & in fidem acceperat, receperit: : tunc demum eam quoque ad gloria celestis hereditatem admittet, & quemadmodum ob nature coniunctionem arunarum ipsius particeps fuerat, sic etiam iucunditates suas cum ea communicabit.* Ergo anima beata communicabit corpori suas iucunditates, quatenus hoc exulter, & saliat modestissime præ gaudio. Confirmatur primò, refundentur ex anima in corpus exultationes, & motus castissimi interni. Si enim de se in statu adhuc mortali cecinit Regius Psaltes Psalm. 83. v. 3. *Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum,* potiori iure id de Beatis dicitur. Ergo & refundentur externi. Confirmatur secundò, Beati ex interno affectu lætitiæ mouebuntur ad risum, ut inferitur ex S. Hieronymo in cap. 3. Ecclesiasticis v. 4. & ex Didymo ibi adducto à catena Græca; docetque S. Thom. quodlib. 11. q. & art. 6. afferens illud Iobi 8. v. 21. *Donec impleatur risu os tuum, & labia tua iubilo.* Angelicum Doctorem sequitur Bartholom. Sybilla in speculo quæstionum peregrinarum decade 1. c. 3. q. 8.

24 Quamuis verò S. Gregorius Magnus lib. 8. Moralium cap. 39. dicat, *Non autem tunc risus erit corporis, sed risus cordis; risus enim nunc corporis de lasciuia dissolutionis: nam risus cordis tunc de lætitia nascetur securitatis.* Et ob tanti Patris autoritatem censeant Ægidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 4. q. 17. art. 2. Franciscus Felix cap. 8. de beatitudine difficult. vnic. n. 10. non fore risum in beatis hominibus: possumus tamen interpretari S. Gregorium, quatenus neget solummodò risum corporis immoderatum, & dissolutum, seu talem, qualis est, qui nunc de lasciuia veniat dissolutionis, & qui describitur ab Ouidio in his versibus,

*Est que peruerso distorqueat ora cachinno,
Cum risu lata est altera, flere putes.*

*Illa sonat raucum quiddam, atque inamabile ridet,
Vt rudis à scabra turpis asella mola,*

non autem temperatum, & compositum oris ritum in signum hilaritatis internæ, aut benevolentia erga alios. Priorem risum vocat Ecclesiastes cap. & v. 2. errorem, propriumque esse fatui reputat Ecclesiasticus cap. 21. v. 23. quo loci de posteriori ait, *Vir autem sapiens vix tacite ridebit.* Et antea in c. 13. v. 14. agnouerat eum vt prudentia symbolum. Vfus est Iob hoc risu, vt ipse narrat cap. 29. v. 24. Abraham etiam, vt habetur cap. & v. 17. Genesis. Quare lapsus est memoriâ S. Chrysostomus, dum homil. 6. in Matthaum dixit, non legi de Paulo, vel quolibet alio Sancto in Scriptura, quòd riserit. S. Gregorius Nyssenus oratione in funere Magni Meletij *Iucundum, ac lepidum eius in labijs risum,* de prædicat S. Hieronymus epist. 3. scribit de Nepotiano, *Gravitate morum hilaritate frontis temperabat; gaudium in risu, non cachinnum intelligeres.* S. Basilii in Regulis fusiùs disputatis responsione ad q. 17. *Modice rictum diducere, eoque modo animi sui diffusionem leniter significare, non est contra decorum, quatenus illud riantium indicetur, quod scriptum est, cor gaudens exhilarat faciem.* Philo lib. de præmiis, & pœnis, Clemens Alexandrinus lib. 2. Pedagoga cap. 5. commendat risum moderatù, ac tempestiuum; nec Ioue indignum putauit Poëtarum Princeps Latinorum,

Olli subrisit Diuum Pater, atque hominum Rex.

Nec Græcorum Coryphæus alienum à Diis censuit,

Inextinguibilis risus Diis concitatus est.

Plutarchus in opere de fera vindicta, risum attribuit Elythiorum incolis, *Circa eum locum in orbem erat bacchatio, risus, omnisque cantantium, & se se oblectantium musa.* Vulgare est illud Martialis lib. 7. epigram. 24. laudantis risum, vt qui venisset faciem, quando non est excussus,

Nec grata est facies, cui gelasius abest.

Illud item Nasonis,

Sint modici rictus, sint parua vtrinque lacuna,

Et summos dentes ima labella tegant.

Nec sua perpetuo contendant ilia risu,

Sed leue nescio quid, fœminicūque sonent.

Plura de modico risu subministrant Iulius Nigronius in Asceticis tract. 5. à n. 65. vsque ad finem, Ludouicus Cresollius lib. 2. vacationum Anthumna- lium c. 7. à sect. 8. vsque ad 12. Honoratus Nicquetius lib. 4. Physiognomiae cap. 12. Maximilianus Sandæus in Pædia Academici Christiani commentatione 17. & 18. Georgius Draudius in cap. 3. Memorabilium Solini, Lorinus in Ecclesiasten. cap. 2. v. 2. cap. 3. v. 4. cap. 7. v. 7.

25 Sed nihilominus reclamabis exemplo Christi, qui nunquam risit in vita mortali, vt affirmant S. Basilii supra, S. Chrysost. hom. 15. in epistolam ad Hebr. hom. 6. in Matth. S. August. (vel S. Fulbertus) serm. 35. de Sanctis, & 31. ad fratres in Eremito, Saluanus Massiliensis lib. 6. de prouidentia, S. Bernardus serm. 4. de Aduentu, Hugo de S. Charo in cap. 21. Ecclesiastici v. 23. Lentulus in epist. ad Senatum Romanum. De Elia inquit etiam S. Gregor. Nyss. orat. in laudem fratris sui Basilij, habuisse vultum risus penitus expettem. S. Chrysost. lib. de virg. n. 63. parem seueritatem cupiebat in virgine, quam instituit, *Os assidue moderatur, ne solutior risus erumpat; imò verò ne leniter arrideat, quin graue semper, & austerum ostendit supercilium: atque ita comparata est, vt lachrymas semper effundere, risum nunquam effundere possit.* S. Greg. Theolog. in 20. Testratico canit,

*Risus sagaci quisque risu ducitur
Dignus viro.*

S. Basilii in Regulis breuioribus responsione ad q. 31. inquit, *Cum Dominus eos damnet, qui in hac vita ridem: admodum perspicuum est, nullum omnino locum dari fideli, in quo ridere debeat, & maxime in tam magno numero eorum, qui per transgressionem legis Deum inhonorant, & in peccatis morti se dant, quorum vicem morere, ac gemere conuenit.* S. Ephram in homilia de luctu, & S. Bernard. in lib. de modo bene viuendi ad sororem non minus videntur reprehendere risum. Respondeo, Patres non intelligendos tam strictè, vt omnem, & vbique, & in quacumque persona risum condemnent; sed *effusum præter modum quandoquidem non abesse à se intemperantiam significat is, qui profuso nimis, petulantique risu teneatur, seseque animi sui motus nequaquam sedatos, eiusque molliem, ac veluti laxitatem, nequaquam ratione seuera habere compressam declarat: : In immanes cachinnos prorumpere, & corpore contra animi voluntatem susultare, nequaquam est eius, qui animo cõposito sit, aut planè probo, & compositè sui ipsius, prout loquitur S. Basil. in resp. illa ad q. 17. Habeda est etiã ratio loci, occasionis, & personæ, nam vt Catullus,*

— Risu inepto res ineptior nulla est.

Et vt Græcus Poëta,

Non in loco ridere, pergrane est malum.

Atque vt alius,

— Cum causa nulla, morio ridet tamen.

Ecclesiastes etiam c. 3. v. 4. exposcit tempus, & oportunitatem ad risum.

Hinc esto Christus nunquam risisset, argumentum id leue foret contra decorum risus temperati, siquidem huius defectus reuocandus esset in seueritatem, seu asperitatem vitæ seruata à Christo, quia sic expediret muneri Redemptoris, ne putaretur gaudis, & non potius laboribus natus, & assuetus.

26 Antonius Laurentius lib. 2. de Risu, & Vincentius Moles in Philosophia naturali corporis Christi cap. 7. dub. 1. excludunt à Christo risum, tum quia cum esset summa lætitia, nihil fuit in mundo, quod vltiorem lætitiã præter eam, quam in se ferebat, posset causare: tum quia cum tristitia, quã eius animus in corpore mortali semper subiit, coniungi naturaliter nequibat affectus internæ lætitiæ requisitus ad ridendum. Ni fallor, prima ratio pugnat cum secunda. Et Christus eatenus erat summa lætitia, quatenus in Deitate visa proponebatur ipsi summum obiectum gaudij beatifici: quo quidem gaudio non impediatur lætitia de aliis obiectis. Secunda ratio parui est momenti; nam tristitia de vno obiecto non est impossibilis naturaliter cum gaudio de aliis, maximè in gradibus remissis. Gregorius Cippulus 3. p. q. 9. art. 4. dub. vnico, §. 5. num. 18. non improbat in Seruatore moderatum risum. Paulus Palatius in cap. 21. Ecclesiastici v. 23. autumat, Christum semel saltem risisse, colligitque ex illo Luca 10. v. 21. *In ipsa hora exultauit spiritu.* Cæterum non omnis exultatio etiam externa consistit in risu; neque in eum prodit omnis interna, de qua præcipue sermo est apud Lucam. Ideoque Maldonatus interpretatur ibi, *Exultauit animo latibundus, gratulabundus &c.* Satius est fateri, non legi in sacris Litteris Christum vnquam risisse. Inde ramen non inferitur, quod nunquam riserit; potuit ab Euangelistis taceri; nam *multa tam de verbis, quàm de factis Dominicis inuenimus ab Euangelistis ommissa*, vt ait Innocentius III. in cap. cum Marthæ 6. de celebratione Missarum. Patres citati non tam negant factum, quàm silentium Euangelistarum obseruant. Opinetur itaque quisque, vt placuerit, de risu Christi. Nos verò reuertamur ad saltationes. Pro quibus sit

27 Quarta ratio, Ex magna lætitia excitantur homines, experientia teste, ad cantandum, & saltandum. Vnde notauit Salonijs explicatione Mystica in Ecclesiastem cap. 3. v. 4. *In motu saltationis homo suæ mentis gaudium, & animi demonstrat affectum.* Ergo cum Beati homines maximo afficiantur gaudio orto à Dei visione, incitabuntur ad Dei laudes cantibus, & saltationibus concelebrandas. Quod si ad præsentiam Dei descendenti in Sinâ, *Montes exultauerunt, vt arietes, & colles sicut agnionium*, vt in Psalm. 113. v. 4. decantat Vates sacer, quem de vero, & reali motu in signum quasi lætitiæ, & gratulabundæ admirationis intelligi sine incommodo posse, atque ideò debere, obseruant Lorinus ibi, Cornelius in cap. 19. Sapientiæ v. 9. & Cosmas Magallanes in canticum Mosis sect. 11. annotat. 6. num. 9. cum multis aliis, mirum haud quaquam erit, si cælicolæ, quibus Deus se præsentem ostendet, exultent corporaliter præ gaudio. Fingit Virgilius in Ecloga 5. ob nescio cuius fabulose Deitatis præsentiam.

Ipsi lætitiã voces ad sydera iactant

Intonsi montes, ipsa iam carmina rupes,

Ipsa sonant arbuta, Deus, Deus ille —

Oratorum etiam Apex blandiens Cæsari per figuram Prosopopæiæ aiebat in oratione pro M, Marcello, *Parietes, Medius fidius, C. Cæsar, vt mihi*

videntur, huius Curia tibi gratias agere gestiunt. Et nobis non licebit sine fictione excogitare effuluros se cælites in cantica & saltationes, tum vt internam ex Numinis ostensione lætitiã indicent, tum vt pro innumeris acceptis beneficiis gratias referant ipsi Numini? Confirmatur, Beati audient in Empyreo melodas, & consonantissimas Cantilenas. Ast cum aliquis *eas libentius auribus, atque animo capit, ad illud etiam non sponte conuertitur, vt motum quoque aliquem similem auditis cantilenis in corpore effingat*; Quæ sunt verba Boëtij lib. & cap. 1. de Musica.

28 Quinta, Cælestis sponus cap. 7. v. 1. cantorum inquit: *Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis!* Laudent nimirum in sponsa numerosos incessus, saltusque compositos, non quidem molles, & fractos, quales apud Petronium in Satyrico,

— *Fractique enerui corpore gressus.*

sed constantes, & strenuos, quales militaris ordinis, qui, vt Gaspar Sanctius expendit, *Et terribilis est, quia armis instruitur, & pulcher, quia eo ordine incedit, & ad militarem sonitum ita numerosè, vt terrori, quem hostibus intentat, speciem addat venustatis eximia.*

29 Sexta, Mos fuit apud Hebræos Numini non ingratus agere choreas ad ipsi habendas gratias ob insignem aliquam victoriam, Exodi 15. v. 20. narratur, *Sumpsit ergo Maria Prophetissa soror Aaron tympanum in manu sua, egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris, quibus præcinebat.* Et tunc enormi satis admiratione accidit dignum miraculum, si fides sit Authori de mirabilibus sacrae Scripturae lib. 1. cap. 21. *vt cuncti pariter senes cum pueris, & omnes ætates, eodem spirante Flamine, vno quasi ex ore nulla præmonitione edocti, easdẽ continenter laudes decantarent in vnum.* Quod si verum est, indicat satis quantum Deo placuerint cantus, & choreæ illæ. Iudicum 11. v. 34. *Spolius opimis ex Ammonitis onustus cum rediret Iephie in Maspha domum suam, occurrit ei vnigenita filia sua cum tympanis, & choris, 1. Regum 18. v. 6. Cum reuenteretur percusso Philistæo David, egressæ sunt mulieres de vniuersis urbibus Israel cantantes, chorosque ducentes in occursum Saül Regis in tympanis lætitiæ, & in sistris.* Quò loci Noster Sopranes excuratam affert obseruationem de festis exceptionibus magnorum virorum cum cantibus, & solemnibus laudantium choris. Iudith. 15. v. 15. *decollato Holoferne, Omnes populi gaudebant cum mulieribus, & virginibus, & inuenibus in organis & ciuibus.* cap. 16. v. 1. *Tunc cantauit canticum hoc Domino Iudith dicens.* Ita Vulgatus. Plura in textu Græco, *Et occurrit omnis mulier Israel ad videndum eam, & benedixerunt eam, & fecerunt ei chorum ex se, Et sumpsit thyrsos in manibus suis, & dedit mulieribus, quæ secum, & coronata sunt oliua, & ipsa, & quæ cum ipsa (scilicet Iudithæ Abra) & præiit omnem populum in chorea, ducens omnes mulieres; & sequebatur omnis vir Israel aromati cum coronis, & hymnis in ore suo. Et inchoauit Iudith confessionem hanc in omni Israel, & succinebat omnis populus laudem hanc.* Ergo gratum etiam erit Christo, glorificatos homines agere choreas in cælo, dicentes, *dignus es, Domine, accipere librum, & aperire signacula eius &c.* Hoc quippe canticum nouum audiuit S. Ioannes Apocalypsis 5. v. 9. & 10. Profligato, & extincto Licinio à Constantino Magno Celebrarunt Christiani, in quos ille immanissimè saurierat,

illustra

illustria, & panegyrica festa: choreis que & hymnis per ciuitates pariter, & agros summum Regem ante omnia: deinde & Pium Imperatorem una cum Deo dilectis filiis honorarunt, vt refert Eusebius Cæsariensis lib. 10. historiæ Ecclesiasticæ cap. 9. Credam potiori iure Cælites choreis, atque hymnis honoratos Deum O. & M. Filiûmque charissimum ob detriumphatû Dæmonem humani generis hostem.

30 Septima, In dedicatione templi Salomonici ad eò placuere Deo Cantica sacra, & choreæ, vt si fides detur Iosepho lib. 8. Antiquitatum n. 4. cap. 2. *Neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus lassitudo sit oborta, dum ad templum peruenirent.* Non ergo auerfabitur Empyreas saltationes. S. Iustinus Martyr in Apologia ad Antoninum asseueranter affirmat, Christicolæ se gratos Deo exhibere, dum rationales pompas, & hymnos celebrant, atque decantant. Idem nobis fas sit præsumere de pompis cælestibus. Tabernaculorum festum celebrabatur quotannis ab Hebræis cum sacro tripudio, & saltatione coram Domino ex eiusdem iussu, vt ex Abulensi Cosmas Magallanes in cap. 5. Iosue sect. 2. annotat. 6. n. 7. animaduertit, & Cornelius ad v. 4. c. 23. Leuitici; quidni cælites in suis festis, choreas exercebunt?

31 Octaua, Cùm veteris Testamenti deportaretur arca in Bethleem, *Dauid saltabat totis viribus ante Dominum: & Dauid, & omnis Israël ducebant arcam Testamenti Domini in iubilo, & in clangore buccina; cùmque intrasset arca Domini in Ciuitatem Dauid, Michol filia Saül prospiciens per fenestram vidit Regem Dauid subsilentem, atque saltantem coram Domino, & despexit eum in corde suo.* Ita 2. Regum cap. 6. à vers. 14. De hac Dauidis Saltatione loquens S. Gregorius Magnus lib. 27. Moralium cap. 26. inquit. *Ego plus stupeo Dauidem saltantem, quam contra hostem pugnantem. Pugnando quidem hostes subdidit, saltando seipsum.* Et S. Bern. epist. 87. *Bonus ludus, quo Michol irascitur, & Deus delectatur. Bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, sed Angelis pulcherrimum præbet spectaculum.* Ad hæc S. Ambrosius libro 2. de pœnitentia capite 6. ait, *Totum decet quicquid defertur religioni, vt nullum obsequium, quod proficiat ad cultum, & obseruantiam Christi, erubescamus. Non ergo illa deliciarum comes, atque luxuria prædicatur saltatio; sed qua vnusquisque corpus attollat impigrum, nec humi pigra iacere membra, vel tardis sinat torpere vestigiis.*

32 Cohibere non possum calamum, ne exaret alia eiusdem Doctõris verba de saltatione Dauidis ante arcam ob figuratam Deiparam in ipsa. *Solent (ita Ambrosius serm. 89.) homines, sicut mos est, in suis votis, hoc est, nuptiis, præcipue saltare vel canere. Vnde & nos habemus votiuas nuptias, in quibus saltare, & canere debeamus. Vota enim nostra celebrantur, quando Christo Ecclesia copulatur, sicut ait Ioannes, qui habet sponsam, sponsus est. Propter has ergo nuptias saltare nos conuenit. Siquidem Dauid Rex, pariter, & Propheta, dum multa cecinerat ante arcam Testamenti, etiam saltasse dicitur; elatus enim gaudio in saltationem prorupit. Præuidebat enim in spiritu MARIAM de germine suo Christi thalamo sociandam: Ergo saltauit Propheta Dauid ante Arcam: Arcam autem quid, nisi sanctam MARIAM dixerimus? Hactenus ille. Fallor, nisi emulatione Dauidis saltaturi sint incolæ Empyreï ante MARIAM.*

33 Commendat in eodem Dauide S. Ioannes Chrysostomus præmio in Psalmos, quod librum centum & quinquaginta Psalmorum diuino spiritu motus, ex propriis propria lingue modis composuerit P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

*concinne cum numero, & diuersis instrumentis, & saltationibus, & canticis eos canens, ipse enim tenebat Citharam. Habebat autem etiam sub se diuersos choros paruorum Prophetarum (ita enim eos vocabat, qui manebant apud Prophetas; sæpe autem eos etiam filios Prophetarum nominabat) qui habebant diuersa instrumenta; hic quidem cymbala, ille verò tibia, alius autem tympana, alius verò tubas, alius autem Psalterium, & Citharam, alius vero ea, que dicuntur bubulcorum Cantica. Vnusquisque autem Chorus habebat principem, quorum alius quidem dicebatur Asaph, alius autem, Idithum, alius, filij core, alius, Ethan, Israelita, alius Moyses hominis Dei. Quando ergo à spiritu incitabatur ad prædicandum vel de captiuitate populi, vel de eorum reditu, vel de doctrina morum, vel de prouidentia, vel de Christo Domino, vnusquemque Psalmum numerosè componebat, tendentem ad vnum argumentum (propterea enim sunt parui, & magni Psalmi) & eum vni choro tradebat. Quòd si ei rursus visum esset in medio Psalmi id, quod Psalmi reliquum erat, alij choro tradere, tunc ipsa Psalmi successio vocabatur diapsalma. Quare quando etiam volebat eis, qui dicuntur Cantores, seu bubulci in medio Psalmi tradere, tunc vocabatur Canticum diapsalmatis, quoniam Cantores per successionem, quod reliquum erat Psalmi, canendum suscipiebant. Id autem qui velit scire, potest ex eo, quòd sic scriptum sit in libris Paralipomenon, seu eorum, que in libris Regum prætermissa fuerant. Et cecinit hoc canticum in manu Asaph Propheta. Postquam autem ipse primus Psalmum tradidisset, deinceps vnusquisque chorus & per se, & concorditer in eundem, & numerosè, hi quidem in his instrumentis, illi verò in illis sibi inuicem respondentes in Dei gloriam, & laudem saltando Psalmum canebant. Huc vsque S. Chrysostomus; cui accedat Procopius Gazæus in lib. 1. Regum cap. 16. scribens, *Cultus Dei, qui per instrumenta musica exercetur, non quidem à Deo traditus, sed à Dauide admodum religiosè excogitatus est. Diuino enim ardore inflammatus, ea, que homines ad libidinem, & lasciuam accendunt, ad pietatem traduxit, tantum articulate vocis hymnis diuinis temperans: vt melos sensum, intellectus verò vna, eademque opera diuinum ardorem excuscitaret.* Ex quo liquet, Regium Varem sacris canticis admiscuisse saltationes. Canent similiter & cælicolæ. Nec eis deerunt instrumenta, vt retuli ex quibusdam in exercit. 29. num. 39. Primi etiam Christiani psallebant in templis cum saltatione, & tripudio. De quo Bolducius cap. 14. de Ecclesia post legem, & ad vers. 24. Iudæ Apostoli.*

34 Nona, & vltima ratio, Saltationes, & choreæ pudicæ non improbantur ab Ecclesia; imò in celebrioribus festiuitatibus eas approbat, & in sacris ædibus fieri permittit, ad eò vt ex S. Ambrosio lib. 4. epistola 30. ad Sabinum, *In laqueos reprehensionis animas suas inducant, qui reprehendunt ista, que sacrosancta religionis contemplatione veneranda sunt.* Legantur Suarez tom. 1. de Religione lib. 3. cap. 6. num. 4. Raphaël à Turre in 2. 2. quæst. 99. art. 7. disputatione septima pag. 621. adnotantes prohibita non esse in Templis tripudia, & repræsentationes, que possunt ad pietatem mouere. Nec de eis intelligendus est Odo Episcopus Parisiensis in constitutionibus numero 36. Quapropter caueat quisquis damnarit saltationes cælicolas in cultum obseruantiamque Christi, ne & ipse obiurgetur. Constat ex S. Paulino in Natali 3. S. Felicis festa Martyrum Choreis fuisse celebrata. Sic enim uita, *Ferte Deo pueri laudem, pia soluite vota, Et pariter castis date carmina festa choreis.*

Balsamon in scholio ad Canonem 20. Synodi Gangrensis tradit, cantica, & choreas, quæ in solemnibus Martyrum festis fiunt, quia in Dei honorem, non reprobantur à Patribus eius Synodi. Licet autem in aliis Conciliis apud Ioannem Sauatonem super epistolam 15. Sidonianam lib. 4. & Torreblancam lib. 11. Practicabiliū iuris spiritualis cap. 8. n. 19. ac 20. videantur reprehendi, intelligenda utique sunt de immodestis saltationibus; quales Gaditanæ antiquæ; quæ, iam antiquatæ, reuixere nostro sæculo in Hispaniæ theatris, non absque ingenti honestatis detrimento. Choreas tamen ex se non damnandas inter mares etiam, & fœminas tradit Azor part. 3. Instit. Moral. lib. 3. cap. 26. Franciscus de Amaya lib. 3. obseruationum Iuris cap. 5. 2. n. 6. 2. & quæ in Regum palatiis aguntur, licitas ex se esse, admittit P. Petrus Hurtadus volumine de spe, & Charitate disp. 173. sect. 27. aliàs meritò in sensus theatralibus sect. 28. subsect. 4. quia illæ graues, & verecundæ, hæ plerumque leues, & inhonestæ. Non est ergo, cur à Dei Regia arceantur choreæ glorificatorum hominum, qui, ut status beatificus exigit, eas agent maximo cum decore, & pudicissimis motibus. Eos laudat in tripudiente Scipione Annæus Seneca lib. de tranquillitate animi. cap. 15. his verbis, *Triumphale illud, & militare corpus mouit ad numeros, non molliter se infringens, ut nunc mos est, etiam incesu ipso ultra muliebrem molliem fluentibus; sed ut illi antiqui Viri solebant inter lulum, ac festa tempora virilem in modum tripudiare, non facturi detrimentum, etiamsi ab hostibus spectarentur.* Laudemus, & nos in Beatissimis tripudia; quæ dubio procul erunt decentiora, & magis in virilem modum.

35. At aliquis placidis oculis ista non perlegerit, conscius eorum, quæ contra choreas, & saltationes congerunt ex Patribus Ecclesiæ Petrus Guzman lib. de honesto labore discursu 6. §. 8. Ioannes de Torres in Philosophia Morali Principum lib. 20. cap. 6. Nouarinus lib. 2. Sacrorum electorum excursu 49. Petrus Gregorius in Syntax. artis mirabilis tom. 2. lib. 12. cap. 19. 20. & 21. Franciscus Petrarca de remediis vtriusque fortunæ lib. 1. Dialogo 24. Octavianus Tufus in Ecclesiasticum c. 9. v. 4. Ioannes Piña ibidem, Et hologia 107. Theophilus Raynaudus lib. 6. de virtutibus, & vitiis sect. 2. cap. 10. à pag. 679. vsque ad 681. Pineda in cap. 21. Iobi vers. 11. n. 5. Hurtadus supra sect. 27. §. 3. 20. & sect. 28. subsect. 4. Spero tamen, gratum scriptis se exhibiturum, si aduertat, Patres inuehi in theatralis, & scenicas, lasciuas, & impudicas. Has etiam damnarunt moderatores Gentiles; nec non domesticas, quæ tamen vitij aliquid continent. Hinc illud Macrobij lib. 3. Saturnalium c. 14. *Taceo, quod Maivona etiam saltationem non inhonestam putabant; sed inter probas quoque earum erat saltandi cura, dummodo non curiosa vsque ad artis perfectionem. Quid enim, ait Sallustius, psallere, saltare elegantius, quam necesse est proba? Adeo & ipse Semproniam reprehendit, non quod saltare, sed quod optime scierit.*

36. Fuere sancta, & religiosa saltationis initia: illam adiuuenit bellica necessitas, & multarum gentium mos fuit cum cantu, & saltatione bellum inire, ut scite probant Iosephus Stephanus in lib. 1. Machabæorum cap. 3. vers. 2. Roa lib. 3. Singularium cap. 16. lib. etiam 4. Singularium Scripturæ sacræ c. 8. Sierlogus volumine 3. in Cantica vestig. 35. n. 1. Pintus Ramirez in cap. 7. Cantorum n. 426. & 427. Choreis præsci honorabant Deos, & hac

arte ad bellum expediebant corpora. Exinde ortum Socratis dictum, *Qui rectè sciuere choreis honorare Deos, hi optimè & in bello.* De ipso Socrate memorat Diogenes lib. 2. sæpe saltatitæ. Plutarchus lib. 7. Quæstionum conuiuialium quæst. 8. scribit, Socratem peregrisse laudationes de saltationibus. Plato lib. 2. de legibus, putat, Deos laboriosam hominum vitam miseratos inter alias laborum remissiones constituisse tripudia, ac saltationes. Quarum alia encomia reperies in Dione Prusæo oratione 2. Athenæo lib. 1. Deinosophistarum cap. 18. lib. 14. cap. 6. Aristide tom. 3. Oratione contra proditores Mysteriorum pag. (mihi) 713. Franciscus Ferdinando de Cordoua cap. 29. Didascalix multiplicis, Iulio Cæsare Scaligero lib. 1. Poëtices cap. 18. Bulengero lib. 1. de theatro cap. 52. Rosino libro 5. Romanarum antiquitatum cap. 10. Rangolio ad hb. 1. Regum capite 18. vers. 6. Alexandro lib. 2. Dierum Genialium cap. 25. Lorino in Ecclesiasten cap. 3. vers. 4. Mercuriali lib. 2. de Arte gymnastica à cap. 3. vsque ad 7. Ludouico Dorleans ad lib. 2. Annal. Cornelij Taciti pag. 309. Pantoja de aleator. lib. 2. à fol. 44. Bisciola lib. 7. horar. subc. cap. 21. Pet. fab. in agonist. lib. 1. cap. 12.

37. Non ibo inficias, Patres quandoque videri choreas quasuis, & tripudia incusare. Cæterum ob periculum ex eis non rarò imminens castitati, ac pudori, si mares, fœminæque permixtim conueniant. Et quidem non solum actus, sed vel *iusmodi conspectus sæpe numero, illum etiam, qui temperanter gerere se voluerit, sensim ad turpitudinem impellit, ut S. Chrysostomus oratione in S. Iulianum admonet, docetque experientia.* In Beatissimis autem nullum est periculum. Obiciet ex S. Ambrosio lib. 6. in Lucam cap. 7. *Non congruunt resurrectionis reuelata mysteria & opprobria saltationis exacta.* Sed tamen S. Doctor loquitur ibi de saltatione histrionica. Dixerat namque antea ad illud Ezechielis 21. vers. 13. & 14. *Plande super femur:: & percutite manu ad manum. Non histrionicos fluxu corporis motus Deus morum censor exigeret, aut indecoros strepitus viris, plausisque fœmineos imperaret, ut tantum Prophetam deduceret ad ludibria scenicarum, & mollia fœminarum.* Hinc cum idem S. Doctor lib. 3. de Virginibus ait, *ibi intuta verecundia, illecebra suspecta est, ubi comes deliciarum est extrema saltatio. Ab hac Virgines Dei procul esse desidero. Nemo enim, ut dixit quidam secularium Doctor (nempe Cicero in oratione pro Murena) saltat sobrius, nisi qui insanit. Quod si iuxta sapientiam secularem saltationis, aut temulentia auctor est, aut dementia; quid diuinarum Scripturarum cautum putamus exemplis? Cum Ioannes prænuntius Christi saltatricis optione ingulatus exemplo sit, plus nocuisse saltationis illecebram, quam sacrilegi furoris dementia.* Intelligendus est non de omni saltatione, sed de impudica, & inhonestâ; neque enim omnis est aut temulentix, aut insanix nota, ut patet ex Ioanne Baptista, qui Lucæ 1. v. 44. exultauit in gaudio:: in utero materno, ut facta est vox saluationis Marianæ; ut etiam patet ex Claudio illo Actorum 3. vers. 8. qui sanatus ab Apostolorum Principe: *Exiliens stetit, & ambulabat, & intrauit in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.* Sed & ipse S. Ambrosius in Psalm. 118. serm. 7. inquit, *Corporis saltatio in honorem Dei laudabilis habetur.*

38. Oppones iterum ex S. Ioanne Chrysostomo in capite 19. Mathæi homilia 49. *Non ad tripudia pedes nobis tribuit Deus; sed ut modestè incedamus; non ut impudenter Camelorum modo saliamus;*

nec enim solum femina, sed & cameli turpiter saliant. Veruntamen Chryostomo sermonem esse de turpi saltatione perspicuum est; imò si addas quæ sequuntur, videlicet, *sed ut in Angelorum choreis consistamus*, comperies, illum potius fauere choreis cælestibus ex Angelis & hominibus. A quo sensu non distat S. Ephræm, dum in lib. de locis beatis sic fatur, *Choros cum Angelis iungunt, qui in solitudinibus, montibus, speluncis, terraque foraminibus, ieiunando, orando, vigilando, ac lacrymando se ipsi consecrunt.* Neque item S. Basilius, dum homilia de gratiis Deo agendis ait, *Filium amisisti. Habes Angelos, quibuscum ante Christi thronum choreas ducas.*

39 Excogitata à Guiljelmo Parisiensi suprâ contra choreas Cælestes mouere neminem debent; alia est enim conditio exultationum corporalium, quibus nos suadendis incubuimus, à gesticulationibus, & motibus inordinatis, in quos multus est, & meritò Parisiensis. Quòd autem affirmat, non esse vera gaudia, quæ redundant in corpora, falsum est, ut ex superioribus liquet. Et quamuis pro statu vitæ mortalis continendus sit communiter lætabundus animus, ne prodeat in motus, & numeros corporeos; secus est de statu vitæ immortalis. *Hic enim opus habet auertere se à carnalibus sensibus ad intelligibilia capienda, quia infirmus est, & minus idoneus utrisque simul adhibere intentionem suam. Et in his corporalibus nunc illecebra cauenda est, quandiu illici ad delectationem turpem potest. Tunc autem tam firmus erit, atque perfectus, ut numeris corporalibus non auertatur à contemplatione sapientie, & ita sentiat eos, ut non illiciat ab eis, nec eis carendo fiat melior; sed ita sit bonus, ac rectus ut nec latere possint eum, nec occupare.* Mutuatus sum hæc ex S. Augustino lib. I. Retractationum cap. I. I. qui aptè percipi potest de numeris corporalibus consistentibus tum in motu composito glorificationum corporum, tum in musicis concentibus percipiendis à Beatis. S. Anselmus transcriptis verbis videtur insticisse, cum lib. de similitudinibus cap. 48. narratis partibus corporalis beatitudinis in cælesti patria addit, *si autem in his aliqua sunt, quæ aliquando serui Dei non modò non appetunt, sed etiam magnopere in hac vita curare subterfugiunt, ut sunt v.g. pulchritudo corporis atque voluptas, utique idcirco non ea fugiunt, quòd hæc naturaliter nolint, sed ne Deum in his quoquo modò possint offendere. Nam si per ea nihil offensionis in Deum contrahi posse certè sentirent, vel se ab æternorum amore bonorum impediri, non pertimescerent, profectò iucundius in ipsis, quàm in eorum contrariis se deducerent.* Hactenus S. Anselmus.

SECTIO III.

Breuiaria rationes questionum de motu locali Beatorum hominum in Empyreo.

40 DE his quæstionibus fusè agunt antiqui Sententiarij in 4. dist. 44. vel 49. & moderniores Theologi in 1. 2. quæst. 4. Toftatus in cap. 17. Mathæi à quæst. 123. vsque 126. inclusiuè, Suarez tomo 2. in 3. p. disput. 48. sect. 4. Lessius lib. 3. de summo bono cap. 6. Salas in 1. 2. tract. 2. disput. 14. sect. 18. Egidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 5. quæst. 5. & nonnullas ex eis discutiunt prolixè
P. Gabr. de Henao Empyreolog. Pars II.

iiidem Theologi, dum de locali Angelorum motu sermonem habent. Nos breuius, sed non ieiunè aliquas; & longius alias, sed non ad fastidium tractare curabimus.

41 Prima itaque quæstio sit; *Num Beati homines poterunt se mouere simplici motu, seu vno impetu in omnes partes Empyreæ, & mundi?* Respondeo posse. Primò, quia Sapientiæ 3. v. 7. dicuntur *Discursuri tanquam scintilla in arundineto.* Et Isaia 4. v. 31. *assumpturi pennas, sicut aquilæ.* Scintillarum autem discursus, & aquilarum volatus non est motus progressiuus. Secundò, quia S. Augustinus lib. 13. de ciuitate Dei cap. 18. arguit, *Si Angeli possunt sine labore rapere corpora animalium, & constituere, vbi voluerint, Cur Sanctorum perfectos, atque beatos diuino munere spiritus sine vlla difficultate posse ferre, quò voluerint, & sistere, vbi voluerint, corpora sua, non credamus?* In quibus verbis innuitur, animas Sanctorum posse vno impetu mouere sua corpora, sicut angeli possunt aliena. Idem S. Doctor lib. 22. cap. ultimo scribit, *Certè vbi volat spiritus, protinus erit & corpus.* Consonat S. Laurentius Iustinianus cap. 23. de perfectione cœnensationis Monasticæ dicens, *Tanta agilitate erit prædita caro glorificata, ut in momento in omnibus obtemperet imperio spiritus presidentis; sine vlla grauedine, & absque retardatione eos diuertet, quo impetus spiritus dirigit se.* Tanta verò celeritas agrè intelligitur, si motus corporis debeat esse progressiuus. S. Anselmus cap. 25. Profolog. & de similitudinibus cap. 51. nec non sermone de beatitudine cap. 2. ait, *In illa beata vita velocitas tanta nos comitabitur, ut ipsis Angelis Deique celeres simus futuri, qui à cælo ad terram, & è conuerso dicto citius dilabuntur.* At si beati homines debeant in motu vti alternatione pedum, erunt comparatione Angelorum se mouentium velut testudines respectu aquilarum. *Nam Angeli loca omnia peragrant, omnibusque impigrè adsunt, tum ob ministerij promptitudinem, tum ob naturæ lenitatem,* ut tradit S. Gregorius Nazianzenus oratione 2. de Theologia, & ut Tertullianus in Apologetico cap. 22. *Momento ubique sunt. Totus orbis illis vnus locus est.* Videantur alij Patres apud Tannerum tomo 1. disputat. 5. quæst. 2. dub. 6. numer. 4. Hæc ratio inefficax videtur Salæ, nam motus progressiuus beatorum hominum diuinitus potest esse velocior, & velocior in infinitum: Sed contra, quia adhuc superari posset ab Angelorum motu, cui maior, & maior celeritas in infinitum compereret naturaliter, vel diuinitus, licet excedi non posset ab alio motu progressiuo. Tertio, nam Christum Dominum ascendisse in cælum motu simplici, colligitur ex Actorum cap. 1. vers. 9. Lucæ cap. 24. vers. 51. verbis illis, *Eleuatus est. Ferebatur in cælum;* nec potest alius motus commodè excogitari siue cum Christus ascendit, siue cum descendet, rursusque ascendet stipatus beatis hominibus, de quorum motu ad cælum, & de damnatorum ad Infernum præcipitatione, qualiter accipi debeant Christi verba Mathæi 25. vers. 46. *ibunt iusti in vitam æternam; damnati in supplicium æternum,* expendit diligenter Duuallius quæst. 6. art. 5. tractatus de Nouissimis. Quarto, quia motus simplex beatorum hominum conducit ad maiorem ipsorum gloriam, ac perfectionem, & aliunde non est impossibilis, quicquid refragetur Durandus in 4. distinct. 47. quæstion. 7. Cuius argumentis satisfaciunt prælaudati Authores. Inter quos Lessius impugnat motum progressiuum, quando
dd 2 beati

beati homines ascenderent, aut descenderent per aëra: tunc enim non possent figere pedem in corpore fluido. Nos tamen in Exercit. 14. sect. 1. iam notauimus, solidam non esse hanc impugnationem; notumque erit legenti Authorem de cognitione veræ vitæ cap. 45. inter opera S. Augustini. Suarez ægrè intelligit motum progressiuum per sphaeras cælestes, quibuscum absque diuisione penetrarentur beati homines. Sed me latet ratio maioris difficultatis, quâ si non penetrarentur.

42 Secunda quæstio; *An beati homines possint mouere se discretè, idest, acquirendo simul totum locum nouum, & simul relinquendo totum antiquum?* Respondeo affirmatiuè, quia sic possunt mouere se Angeli, & animæ rationales separatæ. Erunt autem homines in Resurrectione sicut Angeli Dei. Et anima ob vnionem ad corpus non priuabitur perfectione aliqua spirituali; sed Deus præsto aderit concursu suo supernaturali, si necessarius sit ad ea, quæ alioqui posset anima naturaliter in statu separationis. Huc faciunt Patres memorati in præcedenti numero, & præcipuè Sanctus Anselmus cap. 25. Prologij, inquit, corpora glorificata fore spiritualia potestate, id est, habitura supernaturaliter proprietates spirituum. Quo sensu scripsit in Tract. de Sacramento altaris parte 2. cap. 4. corpus Christi glorificatum subtilius, & efficacius esse, quàm aliqui non solum inferiores spiritus sint, sed & omnes illi, qui calorom nomine meruerunt appellari; quicquid Petauius tomo 1. Theologicorum Dogmarum l. 7. cap. 2. num. 7. hæsitet in his verbis, quasi Sanctus Anselmus innueret, Christi corpus conuersum iam esse in Spiritum. Nec gratis à nobis supponitur in Angelis, & animabus rationalibus naturalis facultas mouendi se discretè. Nam cum Angelus sit indiuisibilis, & existat totus in toto, in qualibetque parte spatij adæquati, nihil vetat, ne vnum totum deserat, & totum alium comparet, eo quidem modo, quo in quolibet permanere potest naturaliter. Exemplum animæ rationalis amittentis vnionem, & vbi-cationem ad totam simul aliquam partem corporis humani, & adquirentis nouam vnionem, & vbi-cationem, ad totam simul aliam partem, non nihil iuuat. Ægidius Lusitanus discordat à nobis quoad beatos homines, quia motus discretus est supra corporis naturam, quam non tollit gloria, sed perficit; & quia vix percipit, quâ possit corpus constans partibus, nec existens totum in qualibet parte spatij relinquere totum priorem locum simul, & in posteriori totum simul poni. Verum tamen prima ratio debilis est, ni velit Ægidius, beatos homines non posse penetrari cum corporibus, quia id etiam est supra illorum naturam; quæ non tollitur per penetrationem, neque per motum discretum, sed perficitur, & eleuatur ad aliquid superius suis viribus. In secunda ratione miror Ægidij tam angustam intelligentiam circa potentiam Dei absolutam, & obedientialem corporis, nam à naturali alienum esse motum discretum non negamus, ne sequatur, partes aliquas corporis transire de loco ad locum distitum, quin percurrant medium, quod inter illas iacet, quippe id sit impossibile naturaliter, siue medium participet, siue non ex vtriusque loci extremis, vt inferius constabit.

43 Quæstio tertia; *Virum beati homines valeant moueri de extremo ad extremum, quin moueantur per medium?* Respondeo primò, non posse naturaliter de extremo ad extremum distans v.g. de Empyreo ad terras, quin pertranseant sphaeras alias

intermedias. Probatio, quia Angeli naturaliter non possunt. Ergo à fortiori, nec beati homines. Antecedens suaderetur primò autoritate S. Thomæ 1. p. quæst. 53. art. 2. qui cum proposuisset secundo loco hoc argumentum, *Angelus est simplicioris substantia, quàm anima nostra. Sed anima nostra sua agitatione potest transire de vno extremo ad aliud non pertranseundo medium; possunt enim cogitare Galliam, & postea Syriam, nihil cogitando de Italia, quæ est in medio. Ergo multo magis Angelus potest de vno extremo transire ad aliud non per medium.* Occurrit sic, *Angelus dum mouetur, localiter applicatur eius essentia diuersis locis; anima autem essentia non applicatur rebus, quas cogitat, sed potius res cogitata sunt in ipsa; & ideo non est simile.* Hæc S. Thomas quibus nihil clarius dici potuit. Suaderetur secundò, quia difficilius est, Angelum moueri de extremo ad extremum distans, & non per medium, quàm, dum non est in medio, existere simul in duobus locis distitis non excedentibus amplitudinem loci adæquati naturalis. Sed Angelus non potest naturaliter hoc posterius. Ergo nec prius. Huius syllogismi nisi Minor vera esset, sequeretur in primis contra Patres Ecclesiæ, Angelos naturaliter existere posse simul in partibus cæli, & terræ non superantibus eam loci quantitatem continuam, aut contiguam, cui Angeli queunt esse naturaliter præsentem; imò sequeretur, posse Angelos existere naturaliter in pluribus, & pluribus infinitis distitis locis inadæquatis, in quæ iuxta Peripateticos diuisibilis est locus adæquatus. Nam si intermedius locus non debet quasi occupari ab Angelis, & loci vnitas non est necessaria, nihil interest minor distantia locorum inadæquatorum præ maiori: quemadmodum si agentia creata possent naturaliter operari in distans, quin in medio, tam possent ad distantiam mille leucarum, quàm vnus; quemadmodum etiam non est maius miraculum existere Christum sacramentaliter in duobus hostiis proximis, quàm in valdè remotis. Deinde sequeretur, animum rationalem posse naturaliter esse præsentem localiter, & informatiuè partibus distantibus corporis humani, quin sic præsens sit intermediis. Postremò sequeretur, Angelum penetratum corpori, quod existeret definitiuè in loco, posse connaturaliter, supposito miraculo existentia definitiuæ communicatæ corpori, transferre secum istud de de extremo ad extremum distans sine transitu per medium. Nec dicas, Angelum posse operari in extremis, & non in medio, ideoque illis esse præsentem, & non huic, siquidem formalis ratio præsentia Angelicæ sit operatio, aut connexa cum operatione. Contra enim est, quia alioqui posset Angelus existens in terra gyrare cælum, cui etiam præsens esset, vel fieret in instanti, sed suspensa operatione in spatiis intermediis. Quod nulli nõ absurdum videbitur, & supra virtutem naturalem agentium creatorum, quæ existètia in vno loco nequeunt operari in aliò distitum non operando per medium, aut non supponendo in medio effectum proportionatum causatum à simili agente. Quamuis verò anima valeat moueri in pede, & in capite, quin in medio, aliquâ tamen in hoc potest exercere operationem, det ètque saltè in hoc esse præses localiter, atque informatiuè. Ad hæc: vbiatio Angelica nullatenus requirit operationem transeuntem, vt in sect. 10. Exercit. 20. copiosè pertractaui. Sed inquit, licet vbiatio Angelica non requirat operationem transeuntem, pendet tamen à libera voluntate Angeli. Ergo is poterit pro suo

suo libito existere in extremis, & non in medio, transiréque ex vno ad aliud, absque productione vocationis in medio. Contra, quia ex suppositione existentiae Angeli in extremis, & transitus ex vno ad aliud, non est liberum Angelo non producere vocationem in medio, vt vt sit de libertate absoluta nullam efficiendi vocationem. Possem redarguere praesentiam Angeli in locis remotis absque vocatione in medio, quia alioqui Angelus distaret à se ipso, vti Angelus, qui existeret tantum in vno extremo, distaret ab existente tantum in alio. Verum hæc ratio, etsi valida esset aduersus Thomistas, qui ob eam dicunt, nec diuinitus posse idem corpus existere circumscriptiuè duobus in locis, nihilominus ex suis meritis æstimabilem non esse ostendit. 80. & 98. exercit. 18.

44 Responsionis præstitæ altera probatio, quia medium positum inter duo extrema est prius ordine situati, quàm vnum ex illis. Ergo vt corpus constitutur in posteriori extremo debet naturaliter percurrere antea medium. Hæc ratio est etiam mihi in vsu ad probandum idipsum de Angelo, nam quòd debeat naturaliter corpus ratione quantitatis habere partes extra partes, non conducit specialiter ad impediendum transitum de extremo ad extremum, sine peruatione medij; sed ad impediendum ne extremum acquiratur sine extensione partium corporis. Vltima probatio, quia experimur, corpus non posse progredi ad vltius spatium si in medio interponatur aliud, quod nequeat permeari, quòdque non cedat.

45 Respondeo secundò, non posse etiam diuinitus beatos homines motu continuo, id est, relinquendo successiuè, ac sensim partem post partem loci, & acquirendo partem post partem transire ad locum continuum, aut contiguum, nisi pertranseant medium participans ex locis deperdito & comparato; neque item posse transire ad locum distantem, quin peruant medium non participans. Vtraque pars responsionis manifesta est, si benè calleantur termini; nam moueri modo proposito siue corpus, siue spiritum nihil aliud est, quàm permeare medium communicans ex vtroque loco. Num verò possit ex Dei eleuatione corpus glorificatum deferere simul totum vnum locum, & non percurso medio incommunicante comparare motu continuo alium locum seiunctum? Vocaretur non ineptè in disputationem, si corpus glorificatum non maneret extensum, quando inciperet acquirere locum. Affereremque ipse, nullam in tali motu reperiri implicantiã contradictionis. Cur enim repugnaret, vt totum corpus modò constitueretur in vna parte loci, & postea in alia? Quoad Angelos quidem asserunt aliqui id non repugnare; eademque videtur esse ratio de corpore, cuius partes penetrarentur, carerentque extensione.

46 Respondeo tertio, non posse naturaliter beatos homines transire de loco ad locum continuum, aut contiguum absque peruatione medij participantis. Nam vt naturaliter possent, deberet illis esse naturalis motus discretus, quo totus vnus relinquatur locus, & totus alius acquiratur. Sed motus discretus non est naturalis beatis hominibus, vt pote quorum corpora retineant extensionem, & diuisibilitatem. Ergo &c. Patet ex his disparitas ad Angelos, de quibus, & de corporibus ait Sanctus Thomas 1. part. quæst. 52. art. 2. in corpore. *Moueri de extremo in extremum, & non per medium potest conuenire Angelo, sed non corpori, quia corpus mensuratur, & continetur sub loco, vnde*

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars. II.

oportet, quòd sequatur leges loci in suo motu. Sed substantia Angeli non est subdita loco vt contenta, sed est superior eo, vt continens. Vnde in potestate eius est applicare se loco prout vult, vel per medium, vel sine medio. Sic Angelicus Doctor loquens de medio, cuius partes sint infinitæ in potentia, proindeque de medio participante; & de motu continuo, quando medium pertranstritur ab Angelo; de discreto, quando secus fit. Hunc esse S. Præceptoris sensum in citato articulo, & in 1. dist. 37. quæst. 4. art. 2. ad Anibaldum quæst. 2. circa eandem dist. art. 1. Quodlib. 1. artic. 5. animaduertunt Molina, Valencia, Turrianus, Arrubal, Albertinus, Tannerus, Meratius, Franciscus Amicus, Auerfa, aliique; & quòd sæpius lego S. Doctoris verba, eò magis ad eius mentem à me cæsetur.

47 Respondeo quartò, posse diuinitus beatos homines transire de loco ad locum distantem, & ad locum continuum, aut contiguum, quin percurrant medium quodcumque. Probant aliqui, tum quia agentia creata possunt diuinitus operari in distans, quin in medio. Tum quia entitati creatæ non repugnat existere in instantibus *A* & *D*, non autem in *B* & *C*, vt si post existentiam in *A* destruat, & in *D* reproducatur, aut in *B*, ac *C*, conseruetur sine duratione, quam tamen habeat in *A* & *D*. Ergo similiter non repugnat transire de vno extremo ad aliud, quin percurrat medium. Duæ hæ rationes parùm conducunt, prior quidem quia actio non transiret ab agente in passum, seu à loco, in quo esset agens, ad locum, in quo passum, sed ab agente existente in loco *A*, verbi gratia, produceretur in passum occupante locum *D*, alioqui non posset dari actio instantanea orta ab agente distante, siquidem actio, verbi gratia, productiua metalli in visceribus terræ orta à Sole nequireret in vno instanti peruadere spatium interceptum. Omitto, agens creatum posse naturaliter operari in distans, si prius circa medium, aut si in hoc supponatur effectus proportionatus causatus à simili agente: nec idèd sine pertransitione medij, mobile creatum posse naturaliter transire ad extremum distans, etiam si in medio supponatur aliud mobile, aut etiam si mobile transiens operaretur in medio quidpiam distinctum à sui motu. Posterior ratio, casu, quo entitas creata destruat, est omninò impertinens ad inferendum rei existentis transitum ex vno extremo ad aliud sine permeatione medij; & alter casus maiorem similitudinem præ se fert; sed admitretur à paucis etiam ex iis, qui durationem distinguunt à re creata, & tempore præterlabente.

48 Aliter, & securius stabilitur responsio exemplo corporis Christi Domini, quod ex Emphyreo transferatur ad altare per quandam simplicem mutationem non pertransito medio. Si dicas, corpus Christi manere in Emphyreo. Hinc potius addes argumento robur; nam longè difficilior est, vt in Emphyreo manens transferatur ad altare non transeundo per medium, quàm si amittens præsentiam circumscriptiuam cælestem constitueretur in altari. Et præterea potuit à Deo sic institui Sacramentum Eucharistiæ, vt acquisita à corpore præsentia Sacramentali, amitteretur cælestis nam ab hac non dependet essentialiter illa. Si rursus dicas, corpus Christi acquirere in altari præsentiam non commensuratam loco. Ita quidem est, Sed cur repugnaret, vt sicut accipit præsentiam definitiuam, acciperet circumscriptiuam? Minus miraculosa hæc esset, quam illa.

49 Possimus item argumentari exēplo Angelorū, & animarum rationalium, quibus non est impossibilis transitus ab extremo ad extremum distans non percursō medio. Nullaque se offert peculiaris ratio impossibilitatis respectu corporis, quod in vno extremo amittat, & in alio obtineat circumscriptiuam præsentiam. Et quamuis corpori repugnaret habere simul duas præsentias circumscriptiuas in locis distantibus, tamen deperdere vnam, & absque occupatione medij comparare aliam, non idēd repugnat. Sed reuera neque illud repugnat, vt contra Thomistas disserui in sect. 5. Exercit. 18. Tandem Patres Ecclesiastici fauent nostræ responsioni: Et vltra relatos n. 41. Author libri de cognitione veræ vitæ cap. 45. ait de corporibus glorificatis, *Erunt illa corpora vt animus agilia :::: Quam citò enim nunc animus ab Oriente in Occidentem peruenit cogitatione, tam citò tunc illud corpus illuc peruenire poterit.* Circumferuntur vulgò similia alia verba ex cap. 90. Enchiridij; sed ibi ea non inuenio, neque in toto opere, quod est certum S. Augustini, non verò illud de cognitione veræ vitæ. S. Bernardus serm. 4. in festo omnium Sanctorum alleuerat, *tantam futuram esse corporum agilitatem beatorum, vt possint, si velint absque omni mora, seu difficultate ipsam quoque cogitationum nostrarum sequi ad omnia velocitatem.* Atqui nos naturaliter possumus non cogitando de medio transire mentaliter de vno obiectiuo extremo ad aliud remotum. Ergo beati homines poterunt diuinitus transire localiter &c. Ita Suarez, Salas cum Guilielmo Parisiensi, & Kellifonus citatus ab Auerſa 3. p. quæst. 53. sect. 3. Tena lib. 3. in Ilagoge sacræ Scripturæ, difficultate 4. Columbus lib. 8. de Hierarchiis c. 11. Ludovicus Caspensis tract. de Angelis d. & sect. 5. n. 33. Molina in 1. p. quæst. 53. art. 2. Franciscus de Lugo dist. 6. de Angelis c. 5. n. 8. ex quibus aliqui non solum dicunt cum Richardo, & Paludano nullam esse implicantiā contradictionis in transitu glorificatorum hominum de extremo ad extremum seiunctum non permeando medium, sed addunt etiam, huiusmodi transitus conferendam facultatem de facto; & à fortiori gaudere iam nunc ea Christum, de quo existimat Abulensis Paradoxo 5. cap. 13. peruenisse ad Empyreum præfato transitu postquam nubes suscepit ipsum ab oculis discipulorum. Concordat Durandus in 4. dist. 44. q. 6. Si vt Christus ascenderit, non sint diuisi cælestes orbis. Sed discordat & meritò Suarez disp. 51. sect. 1. Auerſa sect. 6. aliiquē agentes de Christi Ascensione, quia decebat, vt hanc Christus prosequeretur, sicut inchoauerat, & vt omnium cælorum possessionem caperet, eosque sua præsentia quodammodo sanctificaret.

50 Angelicus Doctor in 4. dist. 44. q. 2. art. & quæstiuncula 3. Sorus dist. 49. q. 4. art. 7. Pefantius 1. p. q. 53. a. 2. d. 1. rursus 1. 2. q. 4. a. 6. d. 6. Cornelius à Lapide in 1. ad Corinth. 15. v. 44. Ysambertus 1. p. q. 53. d. atque art. 2. & Lessius in ea sunt opinione, vt implicatorum contradictionis habeant transitum corporis extensū ex vno loco ad alium distitum sine peragratiōe medij. Si S. Thomas loquatur de transitu instantaneo, qui sit motus localis strictè acceptus, verissima erit eius doctrina; nam localis motus strictus exigit essentialiter, quando est continuus, successiōem multorum, quorum vnum existat post aliud; & quando est discretus, duas saltem mutationes, quarum ab vna totus antiquus locus deferatur simul, & ab altera acquiratur simul totus nouus; nequeunt autem

dari in instanti duæ, quantuminùs multæ aliæ mutationes locales, cum instans indiuisibile sit totum simul. Verissima etiam erit eadem doctrina si de mutatione locali continua deferente, & acquirente partem post partem loci incidat sermo S. Doctori, ad talem namque mutationem requiritur tempus, & successiō durationum realium, nec potest dari, quin mobile pertranseat medium, & per illud accedat ad vltterius spatium; itavt existētia in termino, locōve ad quem importet necessariò negationem existētiæ in termino, locōve à quo, & vice versa. Vnde tam in corpore, quàm in spiritu repugnat motus localis strictus, & mutatio localis continua, quæ fiat instantaneè. Postremò, si S. Doctor sermonem habeat de motu locali latè sumpto, & de mutatione locali discreta, nimium videtur Auerſa sect. 3. negare, quòd diuinitus queat corpus absque medio transire instantaneè de vno loco ad alium distantem; & aliquis putabit non esse conforme S. Anselmo, qui in Elucidario cap. 76. in sermone de beatitudine, & in lib. de similitudinibus cap. 51. explicat velocitatem beatorum hominum his exemplis, & verbis, *Huius quoque velocitatis exemplum in radio Solis licet intueri, qui statim orto Sole in plaga Orientali peringit vsque ad vltimam plagam Occidentalem: vt in eo perpendamus non esse impossibile, quod de nostra dicimus futura velocitate; præsertim cum rebus animatis soleat inesse maior velocitas, quàm inanimatis. Huic etiam radio Solis simile exemplum velocitatis habemus in nobis; radius quippe oculorum nostrorum in subleuatione palpebrarum vsque ad cælum peringit, & ictu earum totus in semet, ac ineger redit. Quæ vltima verba accepta videbuntur ex epist. 49. S. Augustini quæst. 1. vbi legimus, vt radius oculi nostri citius non peruenit ad propinquiora, sed vtraque interualla parili celeritate contingit, ita cum in ictu oculi, sicut Apostolus dicit, sit resurrectio mortuorum, omnipotentia Dei, & ineffabili nutui tam facile est quæque recentia, quam diuturno tempore dilapsa cadauera suscitare.* Cæterum S. Augustinus non fatur de mutatione locali Beatorum hominum, sed de resurrectione mortuorum exequenda in instanti; etsi in priori sensu referatur à S. Thoma, Toftato, Paludano, Gregorio Ariminensi, & alijs. S. Anselmus vtitur exemplis, quæ magis indicant mutationem localem cum permeatione medij peractam in instanti; nam productio luminis fit per totum hemisphærium in instanti, & visus momento temporis protenditur à terra vsque ad cælum. Vnde cum Theologi communiter contra paucos alios statuant, impossibilem esse prædictam mutationem siue corporum, siue spirituum, idque proximè à nobis sit etiam præsuppositum, explicandus est S. Anselmus, quatenus eis exemplis voluerit significare miram corporum glorificatorum celeritatem in tempore, sed imperceptibili à nobis propter breuitatem, non secus ac Sanctus Augustinus, inquiens, *vbi volēs spiritus, protinus ibi erit & corpus.* Exponitur à S. Thoma sic, *Illud, quod parum deest, quasi nihil deesse videtur, vt dicitur in 2. Physicorum: & ideo dicimus statim facio, quod post modicum tempus fiet.* Et ipse S. Thomas 1. part. quæstion. 113. artic. 3. ad 6. eodem in sensu dixit, Angelum, quamuis in cælo sit, posse adesse nobis in terra sine mora, id est, sine tempore à nobis perceptibili. Si ad homines insurgas, quid ni intelligamus in hunc modum verba Patrum exarata in numero 49.

Respondemus, intelligi à nobis, vt sonant, interim dum in transitu de extremo ad extremum sine medio non demonstratur contradictio, qualis in motu locali, & mutatione instantanea per medium.

51 Et verò vt ad S. Thomam reuertar, interpretatur ipsum Ægidius Lusitanus de impossibili diuinitus motu continuo beatorum hominum ex vno extremo ad aliud distans sine transitu medij, ita vt pars post partem loci deperdat, & acquiratur, idque solummodò conuinci ratione S. Thomæ. Sed dubius valdè sum circa sinceritatem huius interpretamenti. Nam talis motus est impossibilis omninò vel ipsis Angelis, vt ex mente S. Thomæ, & ex propria fatetur Ægidius. At S. Thomas negat possibilem esse diuinitus corporibus eum motum, quem naturaliter, vel saltem supernaturaliter admittit possibilem in spiritibus, cum enim proposuisset rationem quoad corpora, subiungit, *Nec est simile de motu Angeli, quia esse in loco equiuocè dicitur de corpore, & de Angelo.* Sic in 4. Adiciet quis verba ex 1. part. quæst. 53. artic. 2. in corpore, *Moueri de extremo in extremum, & non per medium potest conuenire Angelo, sed non corpori, quia corpus commensuratur, & coninetur sub loco; unde oportet, quòd sequatur leges loci in suo motu. Sed substantia Angeli non est subdita loco, & contenta, sed est superior eo vt continens; unde in potestate eius est applicare se loco prout vult per medium, vel sine illo.* In his tamen verbis non excludit à corpore nisi mutationem localem, quam admittit in Angelis, nempe, quæ sine medio fiat naturaliter, & quæ sit de loco ad locum coniunctum sine transitu medij participantis. Quare nec loquitur in ordine ad potentiam Dei absolutam, nec de mutatione continua, sed discreta.

52 Illud mihi certum est circa mentem S. Doctoris, videlicet censuisse diuinitus etiam impossibilem mutationem localem corporum instantaneam. Nam cum scripseret, *Nullo modo potest esse, quòd aliquod corpus perueniat de vno loco ad alium, nisi transeat omnia media.* Subiicit: *Et ideò hoc alij concedunt, sed tamen dicunt, quòd corpus gloriosum in eodem instanti sit in duobus locis, vel pluribus, scilicet in termino ultimo, & in omnibus locis medijs; quòd non potest esse. Sed ad hoc dicunt, quòd quamuis sit idem instans secundum rem, tamen differi ratione, sicut punctus, ad quem terminantur diuersa linea. Sed hoc non sufficit, quia instans mensurat hoc, quòd est in instanti secundum rem, non secundum hoc, quòd consideratur. Unde diuersa consideratio instantis non facit, quòd instans possit mensurare illa, quæ non sunt simul tempore; sicut nec diuersa consideratio puncti potest facere, quòd sub vno puncto loci contineantur, quæ sunt distantia situ.* Ita in 4. Et sequela deducta ex mutatione locali instantanea corporis gloriosi absurditatem continet secundum potentiam etiam Dei absolutam in via S. Thomæ putantis repugnare corporis in duobus; vel pluribus locis extensionem. Insuper 3. parte quæst. 57. art. 3. ad 3. ait, *Etsi virtus diuina sit infinita, & infinite operetur, quantum est ex parte operantis, tamen effectus virtutis eius recipitur in rebus secundum earum capacitatem, & secundum Dei dispositionem. Corpus autem non est capax, vt in instanti localiter moueatur, quia oportet, quòd commetiatur se spatio, secundum cuius diuisionem diuiditur tempus, vt dicitur 6. Physicorum, & ideò non oportet, quòd corpus motum à Deo moueatur in instanti, sed moueatur ea velocitate, qua Deus dispo-*

nit. Hactenus ille, qui vel Angelis competere non posse mutationem localem instantaneam, docuit 1. p. q. 53. art. 3.

53 Est & illud mihi constans circa mentem S. Thomæ, nempe iudicasse alienum omninò à mobilitate corporum transitum, mutationemque localem discretam de extremo ad extremum sine medio. Demonstrant id verba relata initio numeri anterioris, & reliqua, quæ præeunt in corpore quæstiunculæ 3. Quare restat dubitabile, an implicatorium contradictionis habeat transitum, qui sine medio sit de extremo ad extremum coniunctum, vel tantum ad distans, vel qui ad vnum, & alterum sit? Omnibus pensatis videtur loquutus de vtroque, & præcipuè de distanti, vt potè quod conceptis verbis exprimat ab ipso, licet, quando discriminat spiritum à corpore quantum ad transitum de extremo ad extremum sine medio, intelligendus sit de transitu spiritus diuinitus possibili ad extremum distans, & de naturali possibili ad coniunctum.

54 Ratio S. Thomæ est, quia corpus non mouetur localiter, quandiu totum est in termino à quo, vt patet, neque quandiu totum est in termino ad quem, quia tunc iam est motum. Ergo mouetur, quandiu est in medio. Ergo debet moueri per medium, ne sequatur peruenire de vno loco ad alium, quin moueatur; quæ consequutio inuoluit contradictionem, siquidem successio locorum est motus localis. Sed hæc ratio patitur instantiam in Angelo, & in corpore non existente quantitativè, quæ saltem diuinitus moueri possunt discretè de loco ad locum distantem non pertransito medio. Et absolutè occurrò inquiring cum Suariorum, corpus moueri, quandiu totum est in termino ad quem; tunc enim aliter se habet, quam prius, coinciduntque mutari, & mutatum esse in mutationibus instantaneis, qualis poterit ea esse, quam sine permeatione medij subeat corpus translatum ex vno loco ad alium distantem, neque enim est, cur nequeat fieri in instanti mutatio localis diuisibilis discreta, quæ totum corpus deferat simul totum terminum à quo, acquiratque simul totum terminum ad quem, & quæ pars partem deferat, atque acquirat, non secus ac productio luminis in aère potest momento temporis fieri, & postea à Deo eadem portio luminis vnico instanti produci in octo partibus cæli, aliisque in octo terræ. Dixi, mutationem localem diuisibilem discretam posse fieri in instanti, sed non debere; nam potest etiam fieri immediatè post instans, vt de indiuisibili, qua Angelus deperdat simul totum terminum à quo, & comparet simul totum coniunctum, aut distantem terminum ad quem, tradit S. Thomas, confirmaturque benè à Meratio exinde, quòd tam facile fieri potest, vt localis mutatio Angelica, quæ simul tota existit, incipiat immediatè post instans, atque post illud conseruari incipit Angelus. Hinc si corpus moueatur discretè post instans de loco ad locum distantem non percurso medio tunc moti, aut mutati denominatio constituetur ex instanti immediatè præcedenti, quòd erit vltimum non esse illius, & ex instanti subsequenti, quòd erit illius primum esse, incipietque extrinsecè existere in priori instanti, & intrinsecè in posteriori, seu in tempore, vt Thomistis solitum est dicere, dum tractant de motu Angelorum.

55 In quæstionis fine, ne litibus de nomine motus localis, aut mutationis teratur inutiliter tempus, operæ pretium erit, aduertat Lector,

quartæ nostræ responsioni sufficere si corpus glori-
ficatum amittere possit præsentiam vnã, & ob-
tinere diuinitus aliam ad locum coniunctum, aut
dissitum, quin necesse sit, vbicari in medio, siue
communicante, siue incommunicante, vt deper-
dita vna acquiratur alia. Rursus, ne existimet,
Thomistas omnes nobis esse contrarios, notet
Ioannem de S. Thoma distinct. 20. de Angelis
articul. 4. numer. 13. & quem ad manus nunc non
habeo, Nauarretum tomo 3. controuersiarum
in 47. pronuntiare, concedendum necessariò esse,
quòd secundum potentiam Dei absolutam possit
vnum corpus transferri de loco ad locum absque
spatij medij attingentia. Sic refert, & approbat
Auctor Cursus Theologici pro Carmelitanis Dis-
calceatis 1. parte tractat. 7. disputat. 3. dubio 5.
numer. 119. qui num. 109. admittens, Angelum
mouentem se naturaliter de extremo ad extremum
impertransito medio posse portare secum lapidem,
neutiquam inficiaretur, posse multò potiùs à Deo
immoto traduci naturaliter lapidem de terra ad
cælum; quin lapis permearet aëris, ignisque ele-
menta. Displicet vehementer id, quod præfa-
tus Auctor admittit, alioqui Angelus locatus in
spatio inadæquato, & retinens ibi lapidem, si (vt
potest naturaliter iuxta eum Authorem) dilater
se ad alium locum inadæquatum intra spheram
localem Angelicam, quin existat in intermedio
spatio, poterit naturaliter ferre lapidem in hunc
alium locum; ac proinde lapis virtute Angeli-
ca manebit cum præsentia circumscriptiua gemi-
nata ad loca dissita, quod in omnium sententia est
impossibile naturaliter, & in Thomistica etiam
diuinitus. Displicet etiam naturalis transitus la-
pidis de extremo ad extremum sine medio factus, si-
ue ab Angelo, siue à Deo solo; sed meminimus
eorum dictorum, qua parte nobis consonant, etsi
supra modum, & vota. Succedat iam

56 Quæstio quarta; *Virum beatis hominibus
conuenire possit per qualitatem aliquam supernatu-
ralem facultas admissa in precedenti quæstione?*
Pater Suarez respondet negatiuè, quia repugnat
qualitas, quæ suapte natura habeat vim ad mouen-
dum corpus de loco ad locum absque transitu me-
dij. Nos affirmatiuè respondebimus, vsquedum
afferatur aperta repugnantia talis qualitatis. Pa-
ter Salas, qui dotem agilitatis constituit in qua-
litate supernaturali disponente corpus ad susci-
piendum motum, non autem eum efficiente, ait,
mutationem localem corporis de extremo ad ex-
tremum sine medio posse æquè, ac alios motus
fieri dispositiue ab agilitatis gloriolæ dote, vnde
ex parte nobis patrociniatur; nec non Arriaga
tom. 2. in 1. p. disp. 17. num. 15. quatenus docet,
non repugnare alicui creaturæ diuinitus produci-
bili potestatem innatam se mouendi in instanti ad
locum distantem.

57 Quæstio quinta; *An in facultate exequen-
da mutationis localis de extremo ad extremum remo-
tum, impertransito medio, sint æquales omnes beati ho-
mines?* Respondeo, si ea mutatio debet fieri in
instanti, erunt æquales, quatenus vnus nequeat
eam efficere celerius, aut lentius, quàm alius,
quia instans non suscipit magis, aut minus, vt in
hac ipsa quæstione ait Suarez. Si verò queat in
tempore fieri, nihil verat inæquales esse.

58 Quæstio sexta; *Virum de vno extremo ad
aliud æquè distans possint transire omnes beati homi-
nes medio non percurso?* Respondeo posse, tum
quia Patres citati numer. 59. loquuntur vniuersim

de cunctis beatis, quin in extremi distantia limi-
tem designent. Tum quia Thomistæ, qui Ange-
lis arrogat facultatem naturalem transeundi de
extremo ad extremum distans sine medio, non
coarctant Angelum minùs perfectum ad extre-
mum minùs dissitum: tum quia si medij interca-
pedo non percutitur, parùm interest ad transitum
in extremum separatum, quòd interuallum sit
maius, aut minus. Dices, inconueniens esse,
quòd beati omnes sint æquales in dote agilitatis.
Contra, quia sicut in dotibus impassibilitatis,
& subtilitatis æquales sunt, poterunt etiam esse
in dote agilitatis; & quamuis quoad comparan-
dum extremum seiunctum nulla inter ipsos sit di-
uersitas; ac quoad alias agilitatis functiones po-
test esse. Dices rursus cum Ægidio Lusitano, vir-
tus locomotiva creata debet esse determinata ad
certam distantiam; nam sicut maior velocitas re-
quiritur, vt mobile in eodem tempore mouea-
tur per medium ad locum distantior, quàm
propinquo, ita maiori perfectione opus est,
vt in eodem instanti absque medio moueatur ad
locum magis distantem, quàm ad minùs distan-
tem. Contra, quia si semel virtus creata locomo-
tiva possit in instanti esse ad locum distantem, non
opus est maiori perfectione ad locum distantio-
rem, tunc enim perinde est, quòd terminus, ad
quem distet viginti leucis à termino à quo, ac si
distet decem, & erga terminum quemcumque ad
quem non aliter se habet mobile, quàm si existe-
ret in coniuncto termino à quo. Vnde poterit
pergere ad terminum remotior, & remotio-
rem in infinitum syncategorematicè; ita vt nul-
lus tam seiunctus queat assignari, quo seiunctior
alius non supersit adquisibilis æquè facilè. Si bea-
ti homines nequeant ex lege Dei prætergredi fi-
nes Vniuersi, præfixa etiam erit ex eodem Dei
decreto distantia termini ad quem, ne vltra Em-
pyreum sit; sed intra huius ambitum quilibet Beatus
poterit in quocumque termino instantaneè se con-
stituere discedens ex quouis alio.

59 Quæstio septima; *Num quilibet beatus ho-
mo possit mouere se continuè motu progressiuo, vel
simplici per quodlibet spatium breuiori, ac breuiori
tempore in infinitum, ac sine termino?* Patribus Sua-
rezio, & Salæ probabile est, Beatum non esse
determinatum ad certam velocitatem, sed qua-
cumque assignata posse cum maiori agi duplici
illo motu proueniente siue effectiue, siue disposi-
tione à qualitate supernaturali. Suaderi potest pri-
mò ex Patribus suprà allegatis, qui indicant id.
Secundò ex similitudine Angelorum, qui in sen-
tentia Suariz libr. 4. de ipsis capite 24. Albertini
Corollario 16. ex principio 1. dub. 4. Arrubalis
1. parte disputat. 162. cap. 2. post Alensem,
Gregorium, Capreolum, & Maiorem non habent
terminum quoad velocitatem motus continui.
Tertiò, quia beatus homo mouetur continuè si-
ne vlla resistentia ex parte siue suæ substantiæ, si-
ue spatij medij, siue distantie. Ergo moueri po-
test continuè celerius, & celerius in infinitum.
Quartò, Beatus potest moueri continuè sine in-
terposita quiete. Tum quia si potest moueri dis-
cretè ex polo ad solum, quin quiescat in aliqua
temporis particula, quidni continuè? Cum mu-
tatio localis continua non arguat tantam virtu-
tem motiuam, quantam discreta ab vno loco ad
æquato ad alium facta in instanti. Et quidem spa-
tium, quod percurri potest in duratione mino-
ri, potest in maiori: quælibet autem nostri tem-
poris

poris pars, licet breuior, & breuior, est maior duratio, quam vnicum instans. Ergo si in vnicō instanti potest Beatus per mutationem discretam transire ab spatio *A B C* ad spatium *D E F* poterit etiam per discretam factam in parte nostri temporis breuiori, & breuiori sine termino. Tum quia Beatus, etsi possit, non debet vel à voluntate diuina vel à sua determinari ad quiescendum in hac particula temporis potius, quam in alia. Non à diuina, nam recursus necessarius ad hanc, nisi ex parte Beati detur aliqua exigentia, est arbitrarius, & parum philosophicus. Non à sua. An ne, quia aliqui fatigaretur Beatus? Anne, quia motui continuo interrupto resisteret vel ipsa substantia Beati, vel spatium medium, vel distantia? Anne, quia determinata aliqua temporis particula cogeret Beatum ad quiescendum in ea? Igitur si Beatus potest moueri continuè sine interposita quiete, poterit etiam moueri citius, & citius in infinitum.

60 Si obiiciatur primò, facultas motrix Beati debet esse finita simpliciter; non esset verò, si posset eius continuus motus esse celerior, & celerior. Diceretur, potestatem mouendi se continuè celerius, & celerius, non esse magis contra finitudinem, quam potestatem mouendi se discretè per quantumlibet magnum spatium in quantalibet parua mora temporis. Hæc autem potestas congruit Beato, nam posito quòd inter cælum, & terram dentur mille spatia adæquata v. g. possunt motu discreto transiri in mille instantibus à Beato, qui cum non defatigetur, non debet quiescere post motum in vno, aut pluribus instantibus, possuntque transiri proinde ea mille spatia adæquata in quavis modica temporis mora, cum nulla sit adeò exigua, quæ non constet iuxta Peripateticos infinitis instantibus, & à fortiori mille. Vnde sicut hæc potestas non est indidicium infinitudinis simpliciter, sic neque altera. Licebit vocare potestatem vtramque infinitam secundum quid, & in potentia, ac syncategorematicè, qualis est, quam habet noster Intellectus ad percipienda plura, & plura sine termino. Et videtur difficilior potestas mouendi se discretè per quocumque spatium in breuiori, & breuiori tempore, quam potestas mouendi se continuè. Etenim mutatio discreta Beati hominis, etsi comparata simul, & semel ad spatium adæquatum, erit tamen diuisibilis pro spatij diuisibilitate, & partes eius non constituent vnã numero mutationem, siquidem id sit proprium partium mutationis continuæ.

61 Si opponatur secundò, repugnat claritas gloriosa, quæ possit efficere lucem intensiorem, & intensiorem. Ergo & agilitas, quæ motum velociorem, ac velociorem. Permissio Antecedente, in promptu est disparitas; nam potestas ad eandem lucem intensiorem, & intensiorem sine termino, esset potestas ad partes infinitas qualitatis simul existentes. Cæterum potestas ad motum velociorem, & velociorem, non est ad partes infinitas mutationum simul existentes; sed ad partes, quarum quælibet non coexistat simul cū alia.

62 Si tertio obiiciatur, fore consequens, tum vt homo beator non possit moueri continuè maiori pernicitate, quam qui est minus beatus; tum vt non posset vnquam assequi cursu continuo ille hunc, si eodem tempore incipiant mouere se se, & hic antecedit illum tantillo spatio: tum vt ille

nequiret vnquam motu continuo præcedere hunc, si simul eodem tempore, ab eodemque spatio exordiantur motum: tum vt à Deo nulla ratione posset continuè cieri Beatus magis velociter: nam non est possibilis maior continui motus velocitas, quam quæ sit tempore in infinitum breuiori. Admittentur hæc illationes sine nota absurditatis. Nec absolum dicere, dotem agilitatis æqualem esse in omnibus beatis, vt Sorus, Suarez, & Salas notant apud Ægidium Lusitanum. Quòd si S. Thom. in 4. dist. 44. q. 2. art. 3. quæstiunc. 3. in fine corp. scribit, *Alij probabilius dicunt, quòd corpus gloriosum mouetur in tempore, sed imperceptibili propter breuitatem, & quòd tamen vnun corpus gloriosum potest in minori tempore idem spatium pertransire, quam aliud, quia tempus, quantumcumque paruum accipiatur, in infinitum est diuisibile*, non ideò contrarius est, aliud namque est posse, aliud debere; illud asseritur à S. Thoma, non hoc; præterquam quod in vtramque istarum quæstionum partem discurritur non tam scientificè, quam probabiliter indicante ipso S. Thoma in verbis illis, *Alij probabilius*; & dum Angelicus Doctor inter probabilia quidpiam relinquit, censendum est non omnino reiectaneum ex eius etiam mente. Si inæqualitas Beatorum in agilitate magis placeat, poterunt illi quoad alios motus esse dispares, vt si vnus Beatus habeat potestatem transeundi de extremo ad extremum distans sine medio, & tali potestate careat alius, aut si vnus queat constituisse se instantaneè in duobus locis adæquatis, & non alius; hæc enim omnia sunt opinabilia sine periculo.

63 Si quartò opponatur; cælum poterit moueri continuè summa velocitate ab Angelo; nam si beatus homo valet sic se mouere ob carentiam resistentiæ, cum in cælo detur etiam carentia resistentiæ, poterit gyrari ab Angelo ea celeritate, quæ maior alia non sit possibilis. Conceditur consequutio, quæ Suario lib. 4. de Angelis c. 3. n. 3. non videtur improbabilis. Nec scio, quo iure Tannerus tom. 1. disp. & q. 5. dub. 2. n. 16. neget, cælum posse ab Angelo ita rotari, cum ibidem concedat, nihil ob stare, quominus aliud cælum maius etiam in infinitum syncategorematicè posset ab Angelo moueri ob defectum resistentiæ. Nam si virtus motiua Angeli, etiam si finita, non est limitata ad determinatam aliquam quantitatem corporis mobilis, si hoc sit expers grauitatis resistentis, cur debeat esse adstricta ad determinatam velocitatem efficiendam? Sed aduertendum est, Angelum de facto moderari virtutem suam motricem, ne circumuoluat, cælum, quanta celeritate ex se potest, sed quanta est opus ad rectam sublunarium gubernationem, sicut etsi ex se queat sistere motum cæli, aut præter ordinem flectere, nempe ab Occidente in Oriens, aut inducere vacuum in subcælestibus, hanc enim virtutem plures ipsi tribuunt, vt Suarius, Raynaldus, Gonsaluis, Martinus, Cabernus; tamen præscriptam de facto à Deo legem exactissimè seruat. Inquies, quamuis cælum à se ipso, seu à sua forma intrinseca moueretur, non ideò summa velocitate. Ergo ad hanc non sufficit defectus resistentiæ; sed necessaria est virtus motiua infinita simpliciter. Contra, quia ea inter alias de causa, ne scilicet summa velocitas sequatur, motus cæli non est à forma intrinseca, sed à Deo solo immediatè, vel ab Angelo simul cum Deo, vt causa vniuer

vniuersali. Sed etsi esset à forma intrinseca, temperaretur à Deo solo, vel ab Angelo velocitas, cæteroquin possibilis naturaliter fieri à forma, quantum ex se est.

64 Si quintò opponatur, posset in instanti fieri localis mutatio continua Beati transeuntis de vno loco per medium ad alium distantem, si possit in tempore breuiori, & breuiori, fieri ob defectum resistentiæ ex parte siue ipsius Beati, siue medij. Atqui repugnat mutatio localis continua instantanea, qua per medium procedatur de extremo ad extremum distans. Ergo defectus resistentiæ non satis est, vt in Beato inferatur potestas ad mutationem localem continuam summè celerem. Aristoteles, qui lib. 4. Physicorum à textu 61. videtur censuisse, non posse dari motum in Vacuo, ne deficiente Pleno scindendo, quod resisteret, sequeretur eum motum esse instantaneum, forsân concederet, fore, vt Beatus nequiret moueri per Plenum, quando nollet vti dote subtilitatis neque item per Vacuum. Aristotelem sequuntur multi Peripatetici antiqui, & ex Modernis Benedictus Pereyra lib. 11. Philosophiæ c. 12. Sforzia Pallauicinus lib. 2. de vniuersa Philosophia cap. 8. à n. 5 12. quia motus eò est velocior, quò medium sciendum à mobili resistit minus. Ergo si nulla sit resistentia medij, vt contingeret in Vacuo, motus esset velocissimus sine vlla limitatione, & non in tempore. Nec proderit respondere celeritatem, aut tarditatem mobilis non referendam ad solam resistentiam medij; sed ad virtutem etiam mobilis, cum per idem medium, quò grauius est corpus, eo celerius descendat; & quò leuius, eò velocius ascendat. Non proderit, inquit Sforzia quia licet celeritas; aut tarditas motus non sit præcisè ex resistentia medij, est tamen ab ea tanquam ab vltimo determinante; sicut enim virtus motiua mobilis data est mobili, vt simpliciter moueatur in Pleno, ita etiam in ordine ad idem Plenum est datum illi, vt tanta vel tanta velocitate moueatur. Quare virtus motiua mobilis non potest dare determinationem motui nisi in ordine ad tantam, vel tantam resistentiam medij; quasi ex vtroque principio habeatur adæquata, & causa sufficiens determinatæ successione motus. Ita verbo tenus Sforzia, iuuenis tunc magnæ expectationis, cum Philosophicas, & Theologicas assertiones edidit, nunc absolutissimus Theologiæ magister in nostro Collegio Romano.

65 Sed sanè motus quicumque per Vacuum non debet negari possibilis, alioqui negandus fuisset ab Aristotele motus primi Mobilis, supra quod non agnouit aliud cælum; sed Inane & Vacuum negatiuum, aut interminatum de quo quoad motum per ipsum eadem est ratio, ac de priuatiuo, aut terminato. Præterea à Angeli, & animæ rationales moueri possent continuè per Vacuum. Glorificatorum corporum in Vacuo interminato vltra Empyreum existentiã recepta est à non paucis Theologis, quin inficerentur posse moueri, quasi sursum, dextrorsum, & sinistrorsum, nisi illi, qui sentiunt, repugnare motum localem corporis non directum, ad comparandam locum realem extrinsecum circumscribentem, aut desinientem: nam hi tenentur dicere, corpora glorificata non posse moueri sursum. At enim incredibile est, beatos homines non posse leuare manus supra caput, neque erigere oculorum palpebras, neque quasi sursum proijcere sagittam, si ea ad conuexam Empyreï transferretur miraculosè. Similiter in Vacuo priuatiuo possent pro-

gressiuè versùs quamlibet partem moueri corpora glorificata, quin indigerent firmo aliquo pavimento. Nam, vt ait S. Cyrillus Hierosolymitanus Cathedra. 18. *Resurget hoc corpus, sed non tale manebit, verum erit æternum, & non amplius cibi opus habebit, neque scalis ad ascensum, fiet enim spirituale,* subintellige quoad effectum non grauitandi, quoties Beatus voluerit. Vnde si in spatio pleno non requiruntur scalæ, vt Beatus ascendat, desiderandæ non essent vt ex solo ad polum perueniret, casu quo spatium iacens inter vtrumque fieret vacuum. Omitto, motum grauium, & leuium natua vi per Vacuum, vel priuatiuum vel negatiuum, quia de eo controuertunt Philosophi, non quia sequeretur debere esse instantaneum, sed ob alias difficultates, quæ huius loci, & temporis non sunt.

66 Ratio Sfortiæ eleuatur dicendo, necessitatem temporis ad motum ex vno extremo ad remotum aliud per medium, non fundari tantum in resistentia medij, & virtute motiua, qua fruitur mobile, sed etiam in distantia extremorum impediente æquè in Vacuo, ac in Pleno motum instantaneum, ne sequatur mobile existere simul, quasi raptim in extremis seiunctis, & in medio, acquirereque simul duas, aut plures præsentias adæquatas subitarias; quod quidem tam naturaliter est impossibile, quàm habere permanentem, & quietè existentiam in extremis remotis, atque in medio, vbi cationesque alias statarias præter vnam adæquatam. Et licet diuinitus fieri possit, vt corpus in eodem instanti præsens sit multis locis adæquatis, & vt per mutationem localem discretam comparet locum adæquatum coniunctum; non tamen vt ex vno migret ad alium transiens per medium non communicans, quia alioqui existeret simul in termino à quo, & in termino ad quem; proindeque existeret in vtroque, & in neutro existeret. Si quis contendat, motus velocitatem impediri saltem ex medio pleno? inde solummodo deducetur, motum corporis in Vacuo fore concitatorum, non verò fore instantaneum. Et quandoque medium plenum si sit à corpore permeabile, vti est aër, conducit ad celeritatem motus in sententiã eorum, qui putant, projecta cieri non tam velociter in principio, quàm in progressu ob agitationem aëris eiusque continuum accursum ad tergum corporis projecti. Videantur Aueria q. 27. Philosophiæ sect. 8. Bartholomæus Amicus tract. 21. Physicorum q. 4. dub. 2. Vbi motum localem in Vacuo scientissimè promouent.

67 Sed quid de Aristotele? Multi dicunt, eum loquutum ad homines contra aliquos Philosophos antiquos, qui successione motus localis reuocabant vnicè in medij pleni resistentiam, quæ cum deficeret, si daretur Vacuum, motus per id foret instantaneus. Alij, quia Aristoteles vltra rationem confectam aduersus illos antiquos proponit alias, quibus videtur absolutè probare impossibilitatem motus per Vacuum, non verentur recedere apertè ab Aristotele, qui vt homo errare potuit; nam in nullo sapere aliter, quàm res se habet, Angelica perfectio est, vt agnoscit S. Augustinus lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 5. Alij interpretantur Philosophum de solo motu grauium, ac leuium per Vacuum, fatentur tamen eius rationes ex æquo procedere in motu quarumcumque aliarum rerum. Vnde Aristotelis auctoritatem, quam in Conclusionem zelant, offendunt in rationibus.

68 Constat ex his omnibus, corpora glorificata non debere, nec posse moueri instantaneè de extremo ad extremum distans, percurrendo medium, siue plenum, siue vacuum, quamuis possent celerius, ac celerius successiue moueri, quia extremorum distantia, quæ positiue, quando medium est plenum, & negatiue, quando est vacuum, resistit omninò motui instantaneo, neutriquam obluatur successiuo, qui sit determinatæ velocitatis, vel maioris, & maioris in infinitum. Vnde S. Thomas in loco sæpè citato respondens ad 2. sic finit longum discursum non sentit, sed verbis dissimilem superiori, *Pateo ergo, quòd quamuis medium non resistat corporibus gloriosis secundum hoc quòd possunt esse cum alio corpore in eodem loco, nihilominus motus eorum non erit in instanti, quia ipsum corpus mobile resistet virtuti mouenti ex hoc ipso, quòd habet determinatum situm.*

69 Replicat quis, si distantia extremorum impedit motum instantaneum, cur non motum successiuum, quo in ictu oculi v. gr. & breuiori, ac breuiori tempore corpus gloriosum se transferat ex Empyreï regione media ad centrum terræ, & ad quoduis aliud extremum magis, & magis distans. Respondèbitur, distantiam extremorum non obstare maiori, & maiori celeritati in contractiori, & contractiori tempore, alioqui sicut motus instantaneus impeditur etiam de absoluta potentia Dei ratione distantia, ita impediretur successiuus maioris, & maioris velocitatis in breuiori, ac breuiori tempore; repugnat autem iuxta replicantem motus aded celer in ictu oculi de Empyreï regione media ad centrum terræ, vt nequeat diuinitus dari alius perniciosior, non tantum in ictu oculi, sed etiam in breuiori tempore, non tantum ad centrum terræ, sed etiam ad aliud extremum magis remotum.

70 Hactenus experiri volumus probabilitatem motus continui summè velocis in corporibus glorificatis viqualitatis supernaturalis. Absolutè censeo, repugnare motum continuum progressiuum, aut simplicem corporum glorificatorum factum in tempore aded velociter, vt diuinitus nequeat fieri magis celeriter, non secus ac impossibilis est qualitas tam intensa, vt diuinitus non possit intendi amplius, & numerus sic ingens, vt maior alius adici non valeat, creaturæque tantæ perfectionis substantialis, aut accidentalis, vt perfectior alia substantialis, aut accidentalis non contineatur intra potentiam Dei absolutam, vri non perfunctoriè probaui in sect. 9. exercit. 10. Sanè cum in præsentiarum supponatur Peripatetica opinio de instantibus, & partibus indeterminatis pluribus, ac pluribus in infinitum componentibus Continuum successiuum, seu quamlibet partem determinatam temporis; assignabilis non est motus aded velox, quo velocior alius contradictionis implicationem importet. Et ita infert Arriaga tom. 2. in 1. part. disp. 17. sect. 5. num. 28. Licet postea in num. 30. addat, se non docuisse, nullum motum diuinitus, sed naturaliter ita posse esse velocem, vt diuinitus alter velocior esse nequeat. Fauet nobis, qua parte ait, quolibet motu quantumcumque naturaliter celeri posse diuinitus dari alium celeriore. Sed declarare debuisset, cur etiam naturaliter non possit dari, siquidem ex Peripatetica opinione non magis vnum, quàm aliud deducatur. Si dicat, ided non posse dari naturaliter, quia alioqui, vt antea proposuerat, sequeretur, posse Angelum naturaliter in ictu oculi millies; & infinities totum or-

bem circuire. Istud tamen inconueniens repetitur postea ab ipso in num. 34. vt probet, respectu Dei esse repugnantiam, vt millies, & infinities in ictu oculi circum totum mundum agat Angelum: Ergo si repugnat ob præfarum inconueniens naturaliter motus summè velox, repugnabit etiam diuinitus: cuius oppositum fuerat assertum ab Arriaga: Qui nobis aduersus est, qua parte tradit, posse dari motum summè diuinitus velocem, sicut potest dari creatura summè perfecta. Nos verò, quia hæc repugnat, censemus & illum repugnantem.

71 Quod denuò confirmamus ratione mutuata ex Arriaga. Is enim vt ostendat, potestatem Angeli ad motum discretum, & instantaneum, quo adquiratur totum aliquod spatium adæquatum non esse indicium potestatis ad motum continuum, & successiuum summè velocem, quo compareretur idem spatium; arguit sic: Potest Deus vno instanti producere simul infinitos homines, & tamen nequit eos omnes efficere successiue minori, & minori tempore in infinitum: Igitur etsi queat Angelus in vno instanti mouere se per spatium adæquatum, non inde probatur, posse mouere se per idem spatium continuè breuiori, ac breuiori in infinitum tempore. Sic Arriaga, contra quem nos in hunc modum argumentamur. Etsi Deus non possit efficere successiue in tempore arctiori, & arctiori infinitos actu homines, potest nihilominus non tot efficere quin plures in infinitum syncategorematicè. Ergo quamuis nequeat in minori, & minori tempore mouere successiue Angelum motu constante partibus actu infinitis, neque per spatium actu infinitum, itavt totum hoc pertranseat, valebit tamen motu, qui pluribus, & pluribus partibus in infinitum syncategorematicè confletur, nec non per spatium, quod queat esse diffusus, & diffusus in infinitum syncategorematicè. Cur autem non possit Deus producere successiue in Angelo infinitas actu partes motus, nec mouere per infinitum actu spatium, itavt ad huius vltimum perueniatur, is solus ignorabit, qui peregrinus fuerit in Philosophia. Et hinc dum Arriaga ex potestate Angeli admouendum se successiue velocius sine termino conatur inferri potestatem ad peragrandas infinitas actu leucas in ictu oculi, frustra laborare censendus est, non minus, quàm si ego contenderem, Deum, qui potest plures, & plures in infinitum homines condere in ictu oculi, debere etiam posse in ictu oculi creare infinitos actu homines.

72 Inquiet aliquis, si non repugnet infinitum in actu, poterit Deus imprimere corpori glorificato impulsu infinite intensum: Ergo mouebitur corpus continuè in ictu oculi per quantumcumque spatium ea velocitate, qua non sit possibilis maior alia. Sed contra, licet motus proueniens ex impulsu infinite intenso esset citissimus eorum omnium, qui oriri possit ab impulsu finito, non tamen omnium possibilem; nam vltra quemlibet impulsu etiam infinitum possibilis est in infinitum alius, & alius, intensior. Quapropter etsi qualitas agilitatis gloriosæ gratis admitteretur infinite intensa, aut finitè quidem intensa, sed potens efficere motum aded celerem, vt ab alia entitate creata dissimili celerior nequireret fieri, adhuc diuinitus possibilis esset motus alius velocior, quia ipsa agilitas etiam infinite intensa posset magis, magisque intendi, & quia
Deus

Deus sine interuentu agilitatis glorioſæ & cuiusuis creaturæ poſſet mouere corpus continuè maiori, & maiori celeritate. Et ratio à priori eſt, quia potentia Dei abſolutæ in ordine ad efficiendam velocitatem motus continui nullus eſt præfixus terminus, eo quòd ſit ſimpliciter, & vnicè infinita talis potentia. Non idèò tamen poterit per eam fieri continui motus velocitas actu infinita, quia id manifeſtè implicat in terminis, ſequeretur enim motum eſſe, & non eſſe continuum; eſſe ſucceſſiuum, & ſimul inſtantaneum, vt ex ſuperioribus liquet; item eſſe actu infinitum, vt ſupponitur, & non actu infinitum, quandoquidem vno in inſtanti fini-
retur.

73 Nec opponas, debere eſſe producibilem à virtute motiua ſimpliciter infinita motum continuum actu infinitum, ſeu velocitatem actu infinitam. Non, inquam, opponas, nam virtus motiua infinita ſimpliciter non debet eſſe ad quidpiam Chimæricum, nempe ad velocitatem actu infinitam motus continui, ſicut nec debet eſſe ad mouendum corpus, quòd extenderetur inſinitè, vt inter alios agentes de infinito demonſtrat dilucidè Franciſcus Alſonſus diſput. 21. Phyſicorum ſect. 2. num. 10. poſt Ariſtotelem 3. Phyſicorum cap. 5. textu 48.

Dicit rursùs aliquis, non repugnat motus continuus adèò tardus, quo tardior alius nullatenus ſit poſſibilis: ergo nec motus continuus adèò velox, quo velocior alius ſit proſus impoſſibilis. In primis nego Antecedens, quia motus continuus, & ſpatium diuiſibile poſſunt ſemper diuidi in minores, & minores partes proportionales in infinitum, non minus quàm in maiores. Deinde omiſſo Antecedenti inſerior conſequentiam; quia inſima omninò tarditas motus non eſt contra perfectionem omnipotentia diuinæ, ſicuti eſſet maxima omninò velocitas. Quo fere modo ſolent reſpondere qui exiſtimant repugnare ſubſtantiam creatam perfectiſſimam, non verò imperfectiſſimam vt viſum eſt in ſect. 1. exercit. 5.

74 Cenſeo deinde in propoſita quæſtione, non repugnare corporum gloriſicatorum motum continuum progreſſiuum, vel ſimplicem vi qualitatis glorioſæ adèò velocem, vt connaturaliter non poſſit dari velocior alius in alia creatura, ſeu qui ſit maximus ſecundùm potentiam ordinariam Dei. Aſſentietur facilè (niſi ego fallor) quiſquis legerit præcedentia, & conſentire videntur Suarez, Salas, ac Ægidius Luſitanus, quorum poſtremus inquit, *Velocitas data minimo Beato longè eſſe maiorem quamcumque velocitate naturali etiam primi Mobilis, vt aduertit Pariſienſis, quem refert, & probat Salas. Sic Ægidius. Sed Salas non refert Guilielmum Pariſienſem, niſi vt eius authoritate confirmet, Beatos homines poſſe moueri inſtantaneè tranſirè que de extremo ad extremum diſtans. Pariſienſis enim in 1. part. de Vniuerſo part. 2. cap. 24. ſcribit, Quantumcumque velocem motum imperarent anima in ſtatu illo corporibus ſuis, & quantumcumque veloci motu mouerent ea, dummodò motus illi eſſent in tempore, non eſſent illi motus gloria, cum vel æquales, vel ſaltem comparabiles inueniantur motus naturales, vel ad minus, qui non ſunt gloria, qualis eſt motus primi cæli, cuius tranſitus eſt in icturno oculi plus quàm mille millia milliaria, quòd apparet ex ipſa magnitudine cæli illius. Motus enim ipſius eſt in ſpatio viginti quatuor horarum equalium, & eſt iter ſexaginta milliura annorum ferè, ita vt annus ſit trecentorum ſexaginta dierum, iter verò diei quadraginta milliaria. Huc*

vsque Pariſienſis, cuius verba libuit tranſcribere, tum vt conſtaret allegari ab Ægidio extra inſtitutum, tum vt velocitas gloriſicatiſ hominibus connaturaliter poſſibilis dignoſcatur, ſi proxima noſtra cenſura de exceſſu ipſius ſupra celeritatem primi Mobilis Lectori arrideat. Et tunc adeat Principem Mathetiſ noſtro ſæculo Chriſtophorum Clauium, qui in fine commentarij ad cap. 1. ſphæræ Ioannis de Sacrobosco demonſtrat punctum quoduis Firmamenti in Æquatore poſitum peragere ſuo curſu ſingulis horis milliaria 42398437.

75 Reſtabat agere de hominum beatorum velocitate conuenienter ad ſententiam Zenonis componentem Continuum tam permanens ſpatij, quàm ſucceſſiuum motus localis ex ſolis indiuiſibilibus finitis: ſed ne in labyrinthum Continui me iniciam, dicam perſtrictè eum motum fore ſummè celerem, quo in ſingulis inſtantibus ſingula indiuiſibilia corporum compararent indiuiſibile ſpatij, & fore, vt corpora gloriſicata poſſent continuè ſic pertranſire ſpatium, dummodò non repugnet motus tam velox in opinione etiam Zenonis, vt velocior alius non debeat eſſe poſſibilis ſaltem diuini-
rùs. Si beati homines ſint inæquales in agilitate glorioſa interrumpetur motus vnus, qui ſit magis agilis, paucioribus morulis, quàm motus alterius, qui ſit minùs agilis; vel expediat ſe quiſque, ſi poteſt, commodiori via, quam in Philoſophia elegerit, ab inſuperabili ferè difficultate velocioris, & tardioris motus, Ariſtotelicos æquè, ac Zenoniſtas diuexante.

76 Quæſtio octaua; Si beati homines præditi erunt facultate ſe mouendi tam celeriter, & facilè verſus quamcumque partem, & per quodcumque medium, cur dicitur à Paulo in epiſt. 1. ad Theſſalonicenſes cap. 4. v. 16. Nos, qui viuimus, qui relinquitur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Chriſto in aëra. vbi Gloſſa addit, fore, vt raptus fiat ab Angelis. Reſpondet S. Thomas in ſolutione ad 1. quæſtiuncul. 1. Corpora glorioſa dicuntur ferri baiulis Angelis, & etiam in nubibus, non quaſi eis indigeantur, ſed ad reuerentiam deſignandam, que corporibus glorioſis & ab Angelis, & ab omnibus creaturis deferretur. Abulenſis ſimiliter reſpondet ſic: Corpora glorioſa propter ſuam agilitatem non egeant deferente aliquo, neque ſupportantur. Verum eſt tamen, quòd ab Angelis portabuntur, & in nubibus, non quidem tanquam nubes ſuſtinere poſſet corpus beatum, ſi illud maneret ſecundùm conditionem grauitatis, quam nunc habet; ſed tam Angeli, quàm nubes erunt ad reuerentiam; vult enim Deus, quòd hæc honorificentia exhibeatur corporibus beatorum, quòd ab Angelis, & nubibus deferantur. Sic enim fuit de Chriſto aſcendente; nam manifeſtum eſt, quòd non indigni nube, in qua ferretur, nam etiam manente corpore ſuo in grauitate, quam habuit mortale exiſtens, poterat virtute propria, id eſt diuina, aſcendere non motum ab aliquo, & tamen in nube aſcendit, & Angelis comitantibus, quia omnia hæc fuerunt ad reuerentiam eius. Hactenus Abulenſis. Sed Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 9. cap. 13. notat ſicut verbum Rapiemur non denotat deductionem inuoluntariam, ita neque deductionem ab agente externo. Et Thyraus in tract. de glorioſa Chriſti apparitione in Iudicio, cap. 16. num. 131. voluit ſignificari tantùm eo verbo ſummam celeritatem, vel quòd ad modum eorum, qui rapiuntur, ſe habebunt, quando etiam per ſe ſupera loca petent. Addi poteſt ex Granada 3. p. controuerſiæ 13. de Nouiſſimis tract. 3. diſput. 5. ſect. 2. n. 7. indicari præciſè comitatum Angelorum, ſic

fic enim Hispana phrasi dici solet, *llebamos al Rey àtal parte*, non quia illum mouerint Curia habitatores, sed quia illum honoris ergo comitati sunt. Fortè beati homines rediutui, cum è terra ascendant, vt compareant coram Christo iudicaturò in aëris regione, mouebuntur tum à se, tum ab Angelis, disponente Deo, vt beati homines temperent conatum ad motum, vel tam ipsi, quàm Angeli concurrant adæquatè actiuè ad eundem motum, sic enim magis elucescet obsequium, & comitas Angelorum erga ipsos.

77 Quæstio nona; *Siquidem tempus non erit peracto vniuersali iudicio, vt scribitur Apocalypsis 10. v. 6. quo pacto poterunt tunc beati homines moueri in tempore?* Occurrit S. Thomas in solutione ad 3. quæstiunc. 3. *Quamuis post resurrectionem non sit tempus, quod est numerus motus cæli, tamen erit tempus consurgens ex numero prioris, & posterioris in quolibet motu.*

78 Quæstio decima, *cum à motu locali cæli dependant omnes alij motus, qui fiet, vt beati homines moueantur post diem Iudicij extremi, quando cælum iam non mouebitur?* Respondeo, corpora glorificata in suis actionibus, & motibus esse omninò independentia ab influxu, & motu cæli syderici, quicquid sit de aliis corporibus. Vnde audiendus non est Duuallius, dum tract. de quatuor nouissimis q. 6. art. 3. pag. 644. assererat, corpora glorificata ideò non respiratura post diem Iudicij postremi, quia tunc deficiet generalis motus primi Mobilis, à quo dependet quilibet motus particularis. Nec videtur negari posse in beatis hominibus loquutio materialis; hæc autem sine respiratione, seu attractione aëris, vel quasi aëris externi non fiet, vel saltem absque attractione interni, & emissionem vsque ad arteriam vocalem. Ipse Duuallius passim admittit in beatis hominibus motum ex vno loco ad alium, postquam cessarit motus primi Mobilis. Quo iure ergo negat motum respirationis? Anne hic maiorem habet dependentiam, quàm ille à motu cæli?

79 Quæstio vndecima, *Num per dotem agilitatis gloriose beati homines non solum sua corpora valeant mouere localiter celerius, quàm cum erant viatores, sed etiam alia valde ingentia, superantia ipsorum vires in statu vite mortalis?* Circa hanc quæstionem auscultandus est S. Anselmus lib. de Similitudinibus cap. 5 2. inquit, *Præstabunt viribus, quicumque supernis meruerint ciuibus associari, in tantum, vt nullatenus illis quisquam obsistere valeat, vel si mouendo quid aut euertendo voluerint à suo statu, quin illic cedat.* S. Anselmo ad stipulantur Tanner. tom. 2. disput. 1. quæst. 3. dub. 5. num. 5 2. & Leonardus Lessius, qui ponderat tum Isaia verba cap. 40. v. 31. *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assumunt pennas sicut aquila, &c.* Vbi robur, & agilitas beatorum hominum commendantur. Tum Pauli 1. ad Corinth. 15. v. 43. *Seminatur in infirmitate, surget in virtute.* Vbi virtus idem est, ac potentia.

80 S. Anselmus vtitur exemplo Angelorum, quibus beati homines erunt similes. At Angeli possunt mouere corpora à se diuersa siue assumpta, siue non assumpta, vt legimus in sacris Litteris, præcipuè Danielis c. 14. v. 35. quò loci dicitur, *Apprehendit eum (scilicet Habacuc) in vertice eius, & portauit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui.* Notentur postrema verba, *In impetu spiritus sui*, quibus significatur naturalis vis Angeh ad mouenda corpora. Eam ad cælestia torquenda tribuit Angelis communis Phi-

P. Gabr. de Henao Empyreolog. Pars II.

losophorum, & Theologorum opinio. Et quidem cum Angeli sint supra corpora, habeantque formaliter vim motiuam spiritualem respectu sui, poterunt vtique efficere localem saltem motum in corporibus; vt sic seruetur horum ad illos subiectio, continebuntque eminenter vim motiuam corporalem, seu eam vim, quam habet formaliter vnum corpus ad mouendum aliud. Sunt præterea Angeli potentes mouere loco magnas moles. Quid ni beati homines?

91 Lessius vtitur exemplo Dæmonum, qui naturaliter sunt robustissimi, iuxta illud Iobi cap. 4. vers. 24. *Non est super terram potestas, que comparetur ei.* Notum est experientiâ, Dæmones mouere corpora obsessa, sæpèque transferunt verè, ac realiter sagas ex vno loco ad alium. Matthæi 4. refertur Diabolum traduxisse Christum Dominum ex deserto in templi pinnaculum, & hinc in montem excelsum. Fecitque id naturali virtute, ne si supernaturali, cooperaretur Deus speciali quasi influxu ad malum; sed permisit Christus se ferri, noluitque resistere, vt de facili poterat. Intuper in potestate naturali Dæmonum est transportare de loco ad locum maxima pondera, turrèque disturbare, & nonnunquam à Deo non prohibentur. At quis credat, inquit Lessius, Beatos fore imbecilliores Dæmonibus? Sanè nisi Dæmonibus longè sint fortiores, possent ab illis detineri etiam inuiti, deberentque illos fugere, ne capiantur. Ita Lessius. Sed hoc inconueniens timendum non est; nam etsi Dæmones fortiores essent beatis hominibus, impedientur à Deo, ne quid intentent aduersus Beatos, & à die Iudicij generalis extra Inferni carceres non exhibunt peruelles Angeli.

92 Possumus nos addere aliud exemplum animarum rationalium separatarum. Nam si hæc non carent virtute naturali mouendi corpora extranea, quibus informatiue non sint vnita, poterunt multò potiùs, cum beatæ fuerint, simulque vnita corporibus glorificatis. Quòd verò animæ in statu separationis queant naturaliter mouere corpora, probatur, tum quia externorum corporum motricem facultatem retinent non minùs quàm intellectum, & voluntatem, & sicut in eo statu intelligunt independentè à corpore, ita etiam poterunt mouere corpora, licèt quando corpori sunt coniunctæ, nequeant nisi eo mediante quemadmodum nec se mouere, nec intelligere. Tum quia accidentalis, forma, quæ magis ordinatur ad subiectum, magisque dependens ab illo est in suis operationibus, quàm anima rationalis à corpore, potest, si extra subiectum diuinitus conseruetur, exercere sine nouo miraculo suas operationes in subiecto extraneo: Ergo multò melius poterit connaturaliter anima rationalis, quæ absque miraculo conseruatur extra corpus, operari erga corpora extranea. Tum quia Angeli præditi sunt virtute mouendi non solum se, & alios Angelos, sed etiam corpora. Ergo idem putandum est de animabus separatis, quarum virtus motiua non est, cur limiteretur ad se ipsas, & alias animas separatas mouendas. Tum quia animæ separatae possunt apparere in corpore assumpto aëreo, vel igneo, vel simili alio, sicque apparuit in Christi Transfiguratione anima Moysis, de qua S. Thomas ait, 3. part. quæst. 45. art. 3. ad 2. *apparuit per aliquod corpus assumptum, sicut Angeli apparem.* At hi naturaliter apparent in corporibus assumptis, mouentque ea. Animam etiam Samuelis Saüli Regi apparuisse in corpore assumpto,

si Ecclesiastici authoritas recipiatur (vti nunc, & iamdiu debuit recipi tanquam Canonica) alleruit S. Thomas 1. p. q. 89. art. 8. ad 2. estque communis sententia ferè omnium Recentiorum, quorum plures congeffit Leo Allarius Syntagmate de Engastrimycho cap. 22. & vtrà eos legantur insignes Interpretes ad lib. 1. Regum cap. 28. Nicolaus Serarius, Gaspar Sanctius, Cornelius à Lapide, Ioannes Hieronymus Sopranes, Claudius Rangolius, Ioannèque Rodolphus à Corduba alibi laudatus, cuius commentaria breui fient publici iuris. Consuluntur rursus idem Cornelius, Oliuetius Bonartius, & Octavianus Tufus ad cap. 46. Ecclesiastici. Multæ aliæ animarum fide dignæ apparitiones in corporibus assumptis narrantur à S. Gregorio Magno lib. 4. Dialogorum, & ab Ecclesiasticis Historiographis, Martinoque del Rio tom. 1. disquisitionum Magicarum lib. 2. quæst. 26. sect. 5. Alfonso de Mendoza in quæstionibus, quodlibeticis, quæst. 5. Scholastica numer. 13. Petro Gregorio, tom. 4. commentariorum in syntaxes artis mirabilis, parte posteriori l. 8. cap. 17. Quæ omnes apparitiones, concessa semel à Deo, aut permilla animabus egressione ad tempus è receptaculis suis, sic fiunt, vt virtute naturali sua efforment, assumantque corpora, proindeque moueant. Et ita sentiunt Henricus, Ægidius, Scotus, Aureolus, Bassolis, Maior, Tostatus, Alfonso Mendozanus, Connimbricenses, apud Franciscum Amicum tom. de Angelis disp. & sect. 4. Auertiam, quæst. 59. Philosophiæ sect. 2. Franciscum de Mendoza in viridario lib. 4. Problemate 29. qui citatos sequuntur, vt & Arriaga tom. 2. in 1. part. disp. 18. sect. 2. Maldonatus in cap. 16. Lucæ vers. 22. Ioannes Thomastus modernus Thomista quæst. 12. de Anima artic. 7. licet in contrarium videatur stare S. Thomas 1. p. quæst. 110. art. 3. ad 3. quæst. 117. art. 4. quæst. 16. de Malo, artic. 10. ad 2. & post ipsum expressè Durandus, Capreolus, Mayro, Caietanus, Scotus, Suarez, & Valquez. Fleçit S. Thomam in nostram opinionem Thomastus, sed violentè nimis.

83 Quæstio duodecima; *Cur tanta vis tribuatur beatis hominibus ad mouenda corpora extranea, quando nullus eius vsus erit, & quando singulis tam conuenienter, vt conuenientius nequeant, vbique dispositis, nihil immutandum, nihil euertendum, nihil statuendum sit?* Respondet S. Anselmus in loco citato, *Qui hæc dicit, paucis nobiscum, quid in huiusmodi habeat vsus humanus attendat, & videbit, quia non semper omnibus, quæ habemus, & quæ nos habere non parum gaudemus actu vtimur, sicut v. g. ipso visu potestate aliqua nonnullarum scientia rerum, & multis in hunc modum, sic & tunc de qua agitur fortitudine erit. Sola namque possessio eius nobis grata erit, & exultatio grandis, licet in actu nequaquam sit necessaria nobis, cunctis, vt dictum est, in suo statu conuenienter locatis. Hæc eadem quæstio, si aut de velocitate, aut de aliqua partium beatitudinis mouetur, hæc solutione, si non aptiorem Lector inuenierit, soluat. In futuro igitur, vt iam prælibauimus, sic iustus fortis erit, vt etiam (si velit) terram commouere possit, & è conuerso iniustus imbecillis, vt nec etiam vermes amouere queat ab oculis suis. Hactenus S. Anselmus, cuius responsio iuuari potest simili alia S. Hieronymi circa glorificatorum corporum membra aliqua, quæ non exercebunt munus ad quod nunc sunt destinata. Nam ad Pammachium scribens Doctor Maximus hæc habet, *Nec statim superflua videbitur membrorum resurrectione, quæ caritura sint officio suo, cum adhuc in**

hac vita positi nitamur opera non implere membrorum.

84 Sed antequam hinc abeam, moneo cum Lessio cap. 3. Tannero tom. 2. disputat. 1. quæst. 3. dub. 5. numer. 52. Videri excessisse S. Anselmum in illis verbis, *Sic iustus fortis erit, vt etiam, si velit, terram commouere possit.* Nam facultas proxima immutandi vniuersalem, & quasi substantialem naturæ ordinem, atque statum referuata est Deo. Is enim, *quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est?* Vt Iobi 34. vers. 13. ait Eliu, & vt Paulus ad Hebræos 2. v. 5. *Non subiecit Angelis Deus orbem terræ futurum;* indèque inferitur, nec hominibus beatis. Interpretari quis poterit S. Anselmum quatenus loquatur, spectatis secundum se viribus beatorum hominum, voluntatèque eorum in actu primo, licet ex lege, & ordinatione Dei nequeant totam commouere terram, nec velint; vt qui sint valdè conformes dispositioni diuinæ. Reperat Lector oculis, quæ scripsimus Exercit. 11. circa finem sect. 3.

85 Quæstio decimatertia; *Virum beati homines possint mouere corpora extranea immediatè absque impulsu, quin ea manibus apprehendant physicè?* Lessius respondet affirmatiuè, quia non solum Angeli, sed etiam animæ separatæ queunt sic mouere corpora; imò multi negant, aut dubitant cum Suario lib. 4. de Angelis cap. 31. à num. 9. Tannero tom. 1. disp. 5. dub. 2. à num. 14. an possint aliter mouere, nimirum imprimendo impulsu. Cur ergo animæ informanti corpus & iam beatæ non competet virtus mouendi lapidem v. g. eo modo, quo possunt Angeli, & quo posset ipsa, si non esset vnita corpori humano, cur inquam scilicet non competet virtus trahendi secum immediatè lapidem ex vno loco ad alium, & idcirco producendi immediatè vbicationes in ipso præter illam, quam lapis præcedat pro priori naturæ in distans posituè à beato homine? Nullam in tali virtute repugnantiam inuenio. Nec opus erit, (quicquid fecus indicet Lessius) beatum hominem vniri cum lapide physicè, atiam si non informatiue, vt opus non est, vt simili modo Angelus moueat, sufficit namque indistantia. Videtur tamen penetrationem cum lapide necessariam fore in beato homine, alioqui iam hic moueret mediante suo corpore, & proinde per impulsu, quem corpus humanum imprimeret lapidi; nisi cogitetur corpus eleuari diuinitus ad producendas immediatè vbicationes in lapide, cum alias naturaliter non possit efficere nisi impulsu, eaque eleuatio declarari posset, vt à Cardinali Lugo disp. 6. de Eucharistia sect. 2. eleuatio Specierum Sacramentalium ad trahendum secum corpus Christi producendo in eo vbicationes.

86 Quæstio decimaquarta; *An vnus beatus homo valeat mouere alium?* Respondeo, nullum Beatum renitentem posse moueri ab alio, tum quia assistentia extrinseca Dei impedit omnem vim ab extrinseco, & ibi erit quicquid voles, non erit quicquid noles, vt inquit Sanctus Augustinus libr. de Cantico nouo cap. 10. tum quia Beati summam inter se concordiam animorum habebunt, & vnus nihil ager contra voluntatem alterius. Sed etsi fingeremus conatum vnus ad mouendum alterum inuitum, adhuc qui superior esset viribus posset producere accidens, quo se obfirmaret in loco vel repellere inferiorem per impetum impressum ipsi, vel mouere se in partem opposi

oppositam. Si Beatus non reluctaretur, posset moueri ab alio.

87 *Quæstio decimaquinta ; Num beatorum hominum corpora ratione agilitatis gloriosa graua non erunt ?* S. Augustinus affirmantem partem significat. Nam libro 13. de Ciuitate Dei capite 18. ea de causa corpora glorificata posse esse in cælo, & deorsum non ruere vult, quia *Deus potest molibus prestare terrenis, ut nullo in ima pondere detrahantur.* Et infra, *Concedendum Deo, ut de carne hominis, cui donat immortalitatem, corruptionem auferat, naturam relinquat, congruentiam figura, membrorumque detineat, detrahat ponderis tarditatem.* capite 20. docet, ideò corpus glorificatum dici spirituale, quia *spiritui summa, & admirabili obtemperandi facilitate subdecur, usque ad implendam immortalitatis indissolubilis securissimam voluntatem, omni molestia sensu, omni corruptibilitate, & tarditate detracta.* libro 22. capite 21. Platonicos contententes, terrenum corpus ratione sui ponderis existere non posse in cælo, refellit sic, *Itane Deus omnipotens, qui ipsa creauit elementa, terreno corpori graue pondus auferre non poterit, ut in eodem elemento habitet viuificatum corpus, in quo voluerit viuificans spiritus.* Serm. 139. de tempore c. 3. scribit, *caro resurget incorruptibilis, sine vitio, sine deformitate, sine onere, sine pondere, itaut sit anime ornamentum, non tormentum.* S. etiam Cyprianus de Resurrectione Christi, inquit, *Corpus post resurrectionem non aggrauare animam, sed esse carnem sine mole, & pondere, agilem, & mobilem.* S. Gregorius Nyssenus oratione de Mortuis, *Nunc que crassa, & solida sunt, natura deorsum feruntur, tunc autem sic immutabuntur, ut sursum tendant.* Nos enim, ut scriptum est posteaquam natura per resurrectionem in omnibus in vitam reuocatis fuerit commutata, rapiemur in nubibus obuiam Domino in aëra, atque ita semper cum Domino erimus. Si igitur qui commutantur, corporis pondus non retinent, sed diuiniorem in statum translati simul cum natura incorporea in sublimi versantur; planè consentaneum est, ut color, figura, circumscriptio, & reliqua corporis proprietates aliqua ratione diuinius commutentur. Ex Theologis antiquis aliqui expressè detrahunt glorificatis corporibus grauitatem, aliqui pronuntiant posse detrahi probabiliter. Sed communi Theologorum sententiæ, & rationi conformius est, eam, utpote proprietatem naturalem humani corporis mansuram in gradu quidem valdè remisso ob depurationem temperamenti primarum qualitarum, & aliarum secundarum, in quibus consistit humani corporis grauitas, vel ex quibus resultat. Ita cum multis tam veteribus, quàm recentibus Ægidius Lusitanus tum libro 4. quæstione 1. articulo 2. tum libro 5. quæstione 5. articulo 7. à §. 3.

88 Iam sæpè diximus, corpora glorificata, tametsi retineant grauitatem, non grauitata etiam connaturaliter quandiu existant in Empyreo, vel in alio loco vltra concauam globi Lunaris superficiem. Et hinc infertur, ea ob grauitatem non fore violenter simpliciter in Empyreo, vt Bassolis asseruit, siue secundum quid, vt Scotus, & Tostatus affirmant, ducti exinde, quòd inclinationi grauitatis ad motum, vel quietem deorsum, præualeat potestas animæ beatæ ad motum, vel quietem sursum; ideòque licet ratione eius inclinationis existant violenter secundum quid in Empyreo, tamen ratione potestatis animæ sunt ibi connaturaliter simpliciter.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

89 Si verò sit sermo de glorificatis corporibus, quandiu non existant vltra concauam globi Lunaris superficiem, tunc naturaliter grauitabunt, quantum ex se est. Eaque grauitatio conducet, vt celerius descendere possint ex sphaera ignea ad inferiores alias, ambulare in solido, & vestigia figere. Sed ad nutum Beati erit impedibilis à Deo per subtractionem concursus in ipsam. Ægidius tradit, esse impedibilem ab anima dote agilitatis prædita. Explodendus tamen est, nam cum anima non influat efficienter in grauitationem, quæ iuxta Ægidium est qualitas deorsum impellens, immeritò reuocatur huius defectus in suspensionem, aut defectum influxus præstici, aut exhibendi ab anima. Quamuis autem non cohiberetur à Deo ad Beati arbitrium grauitatio, posset facile vinci per dotem agilitatis ab eodem Beato resistentia grauitationis. Cæterum dignius cogitatur de dominio animæ gloriosæ in corpus, si nulla detur resistentia, quæ superetur, & absque vlla violentia facta corpori moueatur istud ab anima, cui quia seruit absque renitentia dicitur spirituale à S. Augustino in serm. 147. de Tempore cap. 8. in Enchiridio cap. 91. & à Gloffa ordinaria super 1. ad Corinthios 15. vers. 44. Defectus resistentiæ in corpore ad motum erit in causa, ne Beatus sentiat laborem, & lassitudinem, dum moueatur; nec cum dote impassibilitatis congrueret defatigatio. Audiatur S. Thomas in solutione ad 2. quæstiunculæ 1. *Quanto virtus anime mouentis dominatur magis supra corpus, tanto minor est labor in motu, qui etiam fit contra naturam corporis.* Vnde illi, in quibus virtus motiua est fortior, vel qui habent ex exercitio corpus magis habitatum ad obediendum spiritui mouenti, minus laborant in motu. Et quia post resurrectionem anima perfectè dominabitur, tum propter perfectionem propriæ virtutis, tum propter habitatem corporis gloriosi ex redundantia gloriæ ab anima in ipsum, non erit aliquis labor in motu Sanctorum, & sic dici possunt corpora Sanctorum agilia.

90 Suarez, Salas, Ægidius, & alij addunt, ablationem grauitatis à corpore humano, non fore factis ad agilitatem, qualis in Beatis agnosci debet, nam animæ virtus naturalis effectiua motus est ex se determinata ad minorem velocitatem, quàm quæ in Beatis reperietur, & anima non moueret tam expedite se vnà cum corpore sibi vnio, etsi non graui, quàm se solam. Verumtamen si corpus non grauet animam, poterit hæc vna cum illo se mouere naturaliter non minus facile, quàm dum naturaliter sola ipsa moueretur, nam vnio ad corpus non graue perinde se haberet in ordine ad non retardandum motum, ac si esset vnio ad aliam animam, aut ad Angelum non resistentem motui, sed patientem se ferri. Quare sicut in hoc casu anima vnita physicè accidentaliter Angelo tam velociter se moueret, ac quando non esset vnita; ita in illo alio casu de vnione animæ ad corpus non graue. Procedit hæc doctrina in motu, qui quoad entitatem, & quoad modum naturaliter sit possibilis corpori humano extenso, vt in motu progressiuo, etsi quis est alius, nam ad reliquos motus supra declaratos, aut ad eorum modos non sufficeret ablatio grauitatis, nimirum non sufficeret exempli gratia ad transitum de extremo ad extremum distans sine medio. Quapropter si potestas ad hos motus concedenda sit Beatis, vt probabiliter induximus in præcedentibus, opus est aliquo alio præter grauitatis ablationem. S. S. Cyprianus, Nyssenus, & Augustinus exponendi sunt conuenienter ad proximè dicta, quatenus scilicet corpora glorificata non grauitabunt

uitabunt suapte natura vltra concauam globi Lunaris superficiem, & quatenus in inferioribus etiam sphaeris impediatur Deus grauitationem, quoties Beatis liberit.

91 Quæstio decimasexta; *An agilitatis gloriosa dos consistat in aliqua qualitate positiua?* S. Augustinus ita videtur docere, cum lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 11. ait, *Omitto dicere, quam multa grauius terrena sint corpora, sicut plumbum, & forma tamen accipiant ab artifice, qua natate valeant super aquam, & ut accipiat qualitatem corpus humanum, qua ferri in cælum, & possit esse in cælo, omnipotenti artificio contradicitur?* Sed etiam S. Augustinus vsurpet nomen *Qualitas*, tamen non opus est intelligi de qualitate Philosophica, & prædicamentali; sufficit, si accipiatur ita, vt nomine *Qualitas* significet ibi conditionem, & statum, vt cum S. Ambrosius lib. 10. ad cap. 24. Luca scribit, *Non per incorpoream naturam, sed per resurrectionis corporea qualitatem impernia, vsu clausa Dominus penetravit*, vt interpretantur qui glorificationum corporum virtutem ad penetrationem cum aliis corporibus asserunt non consistere formaliter in qualitate physica, quæ sit dos subtilitatis gloriosæ. Minus conducunt ad probandam qualitatem positiuam agilitatis gloriosæ verba illa Scripturæ, *Mutabunt fortitudinem, assumment pennas, sicut aquila.* Isaia 40. vers. 31. *Surget in virtute.* 1. Corinth. 15. vers. 43. Nam etiam denotent virtutem actiuam motus, & maiorem, quam antea in statu vitæ corruptibilis, at non virtutem actiuam, quæ sit qualitas indita de nouo beatis hominibus. Quod verò præterea dicatur, Christus ascendisse in cælum propria virtute, non probat ipsius corpus ornatum fuisse qualitate superaddita agilitatis. Ideò enim sic dicitur ascendisse, quia virtute debita Christo ob rationem diuinæ personæ, quæ ipsi erat intrinseca, & substantialis. Et qui hinc argumentantur, debuissent animaduertere, dici specialiter de Christo ascendisse propria virtute; vnde ex ipsis fieret alios Beatos non ascensos virtute, quæ sit qualitas, cum tamen eam afferant rationem, vt vniuersim in Beatis adstruant qualitatem agilitatis.

92 Insuper, quòd agilitas vocetur dos corporum glorificationum, patum ad rem facit, tum quia virtus penetrandi alia corpora dos est glorificationum, quin in plurium Theologorum sententia qualitas aliqua sit ea virtus; tum quia connaturalis exigentia concursus diuini ad motum quemcumque pro arbitrio Beati fundata in beatitudine animæ, & corporis, satis, superque esset, vt agilitas gloriosa nuncuparetur dos. Sic in simili puncto Durandus in 4. distinctione 44. quæstione 5. Tannerus tomo 2. disputatione 1. quæstione 3. dubio 5. numero 58. Arriaga tomo 2. in 1. parte disputatione 56. numero 12. 16. & 19. tum demum, quia quilibet motus & qualibet velocitas, quæ Beatis conueniat, reduci sufficienter potest ad virtutem intrinsecam animæ, & corporis, sed indistinctam ab ipsis vt glorificatis, aut ab earum potentiis; ideòque erit magis intrinseca dos, quam si partialiter reuocaretur ad qualitatem accessoriam. Maioris momenti non est, quòd facultas, quæ mouetur progressiue corpus corruptibile, consistat in qualitate distincta à voluntate, & appetitu, actibusque vtriusque, & facultates, quibus mouentur grauius, & leuius in qualitatibus etiam, quæ sunt grauitas, & leuitas: quare virtus corporis gloriosi ad se mouendum consistet pariter in qualitate, vt ratiocinatur Granadus 3. parte contr. 13.

de Nouissimis disputationes, section. 1. numero 3. Sed maioris, inquam, momenti non est, siquidem non disputemus, an facultas animati corporis ad motum progressiuum efficiendum distinguatur tanquam qualitas, vel non distinguatur à voluntate & appetitu, actibusque vtriusque; sed an præter facultatem, quam in statu corruptibili habet corpus humanum animatum, addatur noua alia qualitas in statu glorificationis. Et addenda non videtur, si eadem ipsa, quæ in vita mortali datur, sufficiat in immortalis, ablato, aut temperato ad Beati nutum impedimento grauitationis, vel leuitationis, subtractis humoribus crassis, & additis vitalibus spiritibus, paratòque Dei concursu ad penetrationem indulgendam. Sic enim fiet, vt beati homines possint absque iuuamine alterius qualitatis mouere se quàm celerrimè siue progressiuo, siue simplici motu per quemcumque locum, & quoquouersum.

93 Arriaga proximè citatus numero 25. Auerfa 3. parte quæstione 53. sect. 3. & alij probant qualitatem superadditam, quia quando aliqua potentia eleuatur ordinariè ad aliquos actus; connaturalius est, vt eleuetur per principium intrinsecum, quàm per extrinsecum. Ergo cum potentia locomotiua beatorum hominum familiaris sit, & frequens eleuatio ad motum, tribuenda erit qualitati intrinsecæ supernaturali, non autem extrinsecæ Dei auxilio. Sed in primis non constat omninò de crebro motu Beatorum hominum intra, aut extra Empyreum. Deinde non constat, motus, quos efficiunt, superare vim naturalem animæ rationalis, ita vt opus sit eleuatione supernaturali.

94 Lessius infert quatuor inconuenientia, nisi beatis hominibus accrescat virtus locomotiua. Primum: Non posset beatus homo mouere sursum aliquod pondus æquans in grauitate suum corpus, cum hoc nequeat per vires animæ attolli in altum. Secundum: Non forent homines beati fortiores, quàm dum erant viatores, nec valerent mouere maiores moles, aut disturbare. Tertium: Quantumque beati homines firmarent se in loco, facile esset, inde eos diuellere humana vi. Quartum: Angeli longissimè antecirent celeritate beatos homines. Verumtamen hæc absurda minimè sequuntur. Non quartum; nam si impediatur grauitatio corporis, & resistentia medij pleni, poterit esse æqualis celeritas hominum, & Angelorum in motu continuo; vel saltem etiam superent Angeli, at non magis, quàm animas separatas. Non tertium; Quia magna spirituum vitalium copia in beatis hominibus conferret ad sic se firmiter sistendum in loco, vt nulla mortalium vi possent inde dimoueri. Non secundum; nam optima corporis dispositio, spirituum prædictorum maior abundantia, & crassorum humorum minor in vita immortalis, quàm mortali, sufficerent, vt fortiores essent homines in illa quàm in hac, & vt ingenitiores moles possent leuare, aut dispellere. Non primum; Quia quòd modò non valeamus in altum attollere nostrum corpus, non prouenit ex istius grauitate, vt excedente vires animæ, multi enim sustinent humeris pondera grauiora suis corporibus, sed prouenit ex indigentia loci, in quo figamus pedes.

95 Idem Lessius contendit, necessariam saltem esse nouam specialem virtutem ad motum simplicem beatorum hominum, quia anima ex se non potest mouere corpus informatum nisi interuentu spirituum

Spirituum, ac neruorum, & nisi mouendo vnā partem mediante alia, ad quem solum motum sunt ipsa membra accommodata secundum suam naturam Sed dici potest cum mala verum id esse de anima respectu corporis corruptibilis, non autem respectu glorificati. Nam si cadauer humanum, cui anima assisteret, vt motor mobili, posset motu simplici moueri ab ipsa naturaliter, vti potest ab Angelo, cur simili modo nequirit moueri corpus animatum, quod ratione glorificationis careret impedimentis, quæ nunc obstant motui simplici? Ad hæc; etsi ad motum istum necessaria esset specialis virtus, nihil vrget fateri, eam debere esse intrinsecam, & non sufficere extrinsecam omnipotentia diuinæ applicatæ ad concurrendum supra vires naturales animæ, & corporis; præfatus namque motus non erit frequens, sed extraordinarius. Hunc modum explicandi consentaneum esse S. Augustino in verbis exaratis n. 101. aduertit P. Suarez. Et mihi quidem probabile est cum Soto in 4. disp. 49. quæst. 14. non esse opus virtute noua, eaque supernaturali ad agilitatem conuenientem beatis hominibus in motu continuo quantumcumque celeri siue progressiuo, siue simplici; probabiliusque multò est, sufficere auxilium extrinsecum supernaturale, quin necessaria sit qualitas permanens supernaturalis ad vtrumque illum motum. Ita plures apud Ægidium lib. 5. quæstion. 5. artic. 9. §. 1. Vnde non laudo Theologum quendam nuperùm scribentem, vix posse esse rationem dubitandi circa qualitates positiuas superadditas agilitatis, & subtilitatis gloriosæ. Euoluantur Authores diuersarum scholarum, examinenturque argumenta sincero animo inueniendæ vbiuis veritatis, & occurrent ambigendi rationes, nec habebuntur, publicantur vt certa, quæ maximè sunt dubitabilia. Sed obest plerumque iis, qui discere volunt, *authoritas eorum, qui se docere profitentur. Desinunt enim suum iudicium adhibere, id habent ratum, quod ab eo, quem probant, indicatum vident.* Sic Tullius in lib. 1. de natura deorum; vbi addit, *Nec verò probare soleo id, quod de Pythagoricis accepimus; quos ferunt, si quid affirmarent in disputando, cum ex iis quæreretur, quare ita esset, respondere solitos, Ipse dixit. Ipse autem erat Pythagoras. Tantum opinio præiudicata poterat, vt etiam sine ratione valeret authoritas.*

96 Quæstio decima septima; Si agilitatis gloriosa dos consistat in qualitate positua, quodnam ipsi subiectum assignandum? S. Augustinus tum in verbis transcriptis num. 101. tum in his eiusdem capituli, *Potest Deus præstare animis perfectissimè beatis, vt quamuis terrena, tamen incorruptibilia iam corpora, vbi volunt, ponant, & quò volunt, agant motum sitūque facillimo.* Innuere videtur vim ad beatorum motum non in corpore, sed in anima ponendam, quare si sit intrinseca, & permanens qualitas, afficiet immediatè solam animam. Sic expressè docent Tannerus tom. 2. disp. 1. quæst. 3. dub. 6. num. 63. & Lessius; qui argumentatur in hunc modum, si ea vis esset qualitas corporalis, & non spiritalis, impelleret solum in vnā partem, & impelleret etiam, quando corpus quiesceret extra naturalem suum locum, vti impellunt qualitates grauium, & leuium propendentium semper in sua loca; præterea motus Beatorum hominum non esset vitalis, vt pote qui non oriretur ex vi facultatis viuientis: nec ea qualitas

P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars II.*

operaretur naturaliter ad imperium animæ, quandoquidem hæc non habeat imperium in operationes qualitatū corporalium: demum non est proprium corporis humani mouere se ipsum, sed animæ est mouere se, & corpus, ita vt anima moueatur per se, & corpus per accidens ad motum illius; vti contingeret, quando Angelus moueretur in corpore assumpto. Loquitur Lessius de beatorum hominum vi ad motum simplicem corporis sui; addit namque postea, animam in motu progressiuo moueri per accidens, quatenus primò imprimat motum in spiritus, spiritus in musculos, muscoli in pedem, qui transfertur ex vno in alium locum, animaque simul cum illo, licet primaria vis motiua resideat in anima, imò & totalis, nam in spiritibus, masculis, & pede non datur vis motiua, sed dispositio competens ad recipiendum imperium impressum ab anima. Sic ferè Lessius, qui consequenter debet fateri, qualitatem positiuam agilitatis gloriosæ ad motum etiam progressiuum habere sedem suam in anima.

97 S. Thomas in 4. distinct. 44. quæstion. 2. articul. 3. quæstiuncula 1. in corpore, innuit existere in corpore eam qualitatem. Ait namque, *Corpus gloriosum erit omnino subiectum animæ glorificata, non solum, vt nihil in eo sit, quod resistat voluntati spiritus, quia hoc fuit etiam in corpore Adæ, sed etiam vt sit in eo aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quam habile reddatur ad prædictam subiectionem, quæ quidem perfectio dos glorificati corporis dicitur.* Et in solutione ad 4. addit, *sicut natura dat velocioribus animalibus instrumenta diuersa dispositionis in figura, & quantitate; ita Deus dabit corporibus Sanctorum aliam dispositionem, quam nunc habeant non quidem in figura, & quantitate, sed in proprietate gloria, quæ dicitur agilitas.* Ita S. Thomas. Defendunt expressè Granadus, & alij etiam pauci sint, qui ex professo discusserint hanc difficultatem. Granadi, & aliorum fundamentum est, quia agilitas numeratur inter glorificati corporis dotes. Ægidius Lusitanus dotem agilitatis gloriosæ trifariam diuidens, nempe in qualitates, quarum vna efficiat motum progressiuum, alia simplicem, & altera disponat membra corporis, vt facile moueantur, tradit, primam, quæ est actiua, & tertiam, quæ est merè passiuā, & vtraque corporea, recipi in corpore; secundam verò, quæ est actiua, & spiritalis, recipi in anima. Fundamenta Ægidij colligentur ex iudicio proximè sequenti.

98 Et quidem si potentia hominis ad motum progressiuum nunc efficiendum distincta sit ab appetitu, resideatque in musculis, congruum videtur, vt in iisdem post resurrectionem gloriosam ponatur qualitas agilitatis ad talem motum. Rursus, congruum etiam videtur, vt in anima beata vnita corpori detur qualitas actiua simplicis motus, quo moueatur corpus; & hæc qualitas, si distincta sit ab alia ad motum progressiuum hominis glorificati, existit in sola anima; nam respectu motus simplicis, corpus vnitum substantialiter animæ rationali, nihil speciale habet præ corpore, quod assumere præcisè ab ipsa anima, aut ab Angelo; tale autem corpus careret virtute actiua motus simplicis. Deinceps qualitas, quæ tantum passiuè disponat membra ad motum progressiuum,

& simplicem, nullo ex capite apparet necessaria, præsertim quando membra ipsa aliunde erunt post glorificationem benè disposita, & valentia, de- turque in ipsis qualitas actiua motionis lo- calis.

99 In mea sententia naturalis facultas homi- nis, & animalis cuiuscumque ad motum pro- gressiuum est indistincta ab anima non minus, quàm intellectus, & voluntas, atque appeti- tus, potentiæque aliæ; respondent tamen in cor- pore dispositiones deseruientes, vt anima motum efficiat, non secus ac in oculo dispositiones, & organa, vt eliciat anima immediatè, & proximè visionem. Vnde qualitas eleuans ad motum progressiuum conuenientem supernaturaliter bea- tis hominis, constituenda erit in sola anima; hanc enim solam eleuabit. Poteritque eademmet qualitas eleuare ad motum simplicem corporis, quia non repugnat, vnicam qualitatem habere vim eleuandi ad vtrumque motum, & sic euitatur multitudo qualitatum. Imò etsi potentia locomo- tiua nobis nunc communicata coalesceret ex qua- litatibus, tum actiua, tum passiuia residentibus in corpore, vel ex qualitate actiua existente in anima, & ex passiuia existente in corpore, pos- set vnica supernaturalis qualitas præstare eleua- tionem, essetque corporea, etsi subiectaretur in anima, si simul dependeret in fieri & conseruari à corpore; è contra verò esset spiritalis, si in cor- pore reciperetur merè, quin ab eo sustentaretur; sed à sola anima. Nec repugnat, quòd vnica qualitas ageret cum anima eleuata motum, & ad istum patiendum disponderet corpus. Argumen- ta Lessij nobis fauent. Ratio verò Granadi parùm incommodat, nam agilitas vocabitur dos corpo- ris, quatenus motus siue progressiuus, siue sim- plex corporis erit effectus qualitatis residentis in anima.

100 Quæstio decima octaua; *An agilitas glo- riosa, si in qualitate consistat, oriatur physicè ab anima beatitudine?* Excitari solet hæc quæstio vniuersim de dotibus gloriosis. Et pro ortu earum physico à visione beata, vel à lumine gloriæ, adducitur frequenter Sanctus Augustinus in- quiens in epistola 56. *Tam potenti natura Deus fecit animam, vt ex eius plenissima beatitudine, qua in fine temporum Sanctis promittitur, redundet etiam in inferiorem naturam, quod est corpus, non beati- tudo, qua fruētis, & intelligentis natura est pro- pria, sed plenitudo sanitatis, id est, incorruptionis vigor.* Instat phrasi Augustinianæ de redun- dantia, deriuatione, atque effluencia gloriæ, quæ est in anima ad corpus Sanctus Thomas l. 4. contra Gentes capite 86. 1. 2. quæstion. 4. articul. 6. in corp. 3. parte quæstion. 14. articul. 1. ad 2. quæ- stion. 45. articul. 2. in corpore, super 4. dispu- tat. 44. quæst. 2. articul. 3. quæstiuncula 1. in corp. & alibi bis, aut ter. Idem Sanctus Augustinus libr. 12. de Genesi ad litteram capite 35. ait, *Cum hoc corpus, iam non animale, sed per futuram com- mutationem spirituale receperit anima Angelis coæqua- ta perfectum habebit natura sua modum, imperans, & viuificans tam ineffabili felicitate, vt sit ei gloriæ, quod sarcina fuit.* Verbum viuificans denotare videtur vim effectricem animæ in gloriam corpo- ris. Sanctus Chrysostomus homilia 41. in prio- rem epistolam ad Corinthios explicans Apostoli illud *seminatur corpus animale, surget spirituale,* Scribit, *Constanter spiritus Beatorum carni assistit,*

eritque penes hunc imperium, etiam anima præsentè atque hoc per spirituale significauit. Ita Sanctus Chrysostomus, qui per imperium animæ beatæ in corpus innuit vim physicam, qua anima pro- ducens in corpore dotem subtilitatis subiicit sibi perfectè illud. Stant pro hac sententia de ortu physico gloriæ corporalis ab spiritali Granadus 3. parte controuersia 13. de Nouissimis tractat. 3. disput. 1. Montefinus in 1. 2. disput. 7. quæst. 2. à num. 45. Ioannes de S. Thoma in 1. 2. disput. 2. articul. 9. nisi is aliique Thomistæ accipiendi sint, quatenus gloria corporis emanat à gloria animæ per naturalem resultantiam sine propria, & noua actione, efficiaturque verè, ac propriè à solo Deo, sicut dicere solent de rerum proprietati- bus, fieri nimirum à generante res, & ab his ema- nare absque intermedia actione physica.

101 Arguit Granadus primò, quia gloria corporis, est proprietas gloriæ animæ; proprie- tates autem efficiuntur ab ea entitate, cuius proprie- tates sunt. Secundò; Quia beatitudo ani- mæ est perfectissima operatio superans commu- nem cursum, & ordinem, transferensque men- tem ad sublimem statum. Sed quoties in anima excitatur operatio aliqua extraordinaria, detri- uatur in corpus mutatio, aut alteratio propter physicam connexionem inter animam, & cor- pus. Tertio, quia miraculum fuit, quòd ad Christi corpus ex permanenti gloria animæ in statu vitæ mortalis non redundarit corporis glo- ria. At si hæc non deberet connaturaliter efflue- re physicè ex illa, sed tantum morali quadam congruentia concederetur à Deo ex suppositio- ne illius, non fuisset miraculum, & supra na- turæ vires. Ergo, &c. Quarto, arguit Monte- finus; quia anima beata est naturâ suâ actus corpo- ris gloriosi.

102 Oppositam sententiam, scilicet dotes gloriæ corporalis non produci efficienter à beatitudine animæ, tenent cum Argentinensi, Richardo, & Durando, Sotus, Suarez, Valentia, Salas cita- ti à Granado supra numer. 2. Angles in Floribus de Beatitudine, articul. 5. difficultate 6. dubio 3. in conclus. Horontius apud Salam, Barradas tomo 3. in Euangel. l. 10. cap. 2. in fine, Pefan- tius in 1. 2. quæst. 4. articul. 6. d. 3. numer. 4. Lessius lib. & cap. 3. de Summo bono numer. 21. Tannerus tom. 2. disput. 1. quæstion. 3. dubio 6. num. 68. Auerfa 1. 2. quæst. 4. section. 8. 3. parte quæst. 53. section. 3. Arriaga tom. 2. in 1. parte disput. 56. sect. 2. subsect. 6. à num. 40. Et sua- detur primò ex sancto Augustino, qui in verbis ad- ductis num. 101. & in epistola 146. non in beati- tudinem animæ, sed in Deum authorem refert gloriosas corporis dotes. Secundò, quia nec lu- men gloriæ, nec beatifica visio efficiunt eas do- tes, non lumen, siquidem ad illud non spectat, nisi productio visionis; non visio; nam cum hæc sit actus in intellectu immanens, non est operati- ua extra ipsum. Videtur etiam à ratione alie- num, vt habitus spiritalis, quale est lumen, & actus spiritalis, qualis est visio, producant effi- cienter aliquid corporale, præsertim cum in An- gelis, quibus communis est beatitudo spiritalis, nihil tale causent physicè. Tertio, quia S. Thomas in 4. dist. 49. quæst. 5. art. 4. quæstiunc. 3. loquens de aureolis hæc habet, *Aureola propriè est in men- te, est enim gaudium de operibus illis, quibus au- reola debetur. Sed sicut ex gaudio essentialis præmiij,*

præmij, quod est aurea, redundat quidem decor in corpore, qui est gloria corporis; ita ex gaudio aureola resultat aliquis decor in corpore, ut sic aureola principaliter sit in mente, sed per quandam redundantiam fulgeat etiam in carne. Hactenus S. Thomas. Tunc sic, non minus secundum rei veritatem, & Angelici Doctoris sensum redundat aureola corporis ex gaudio præmij accidentalis, quam dos claritatis ex gaudio præmij essentialis. Atqui aureolam corporis non producit efficienter gaudium præmij accidentalis. Ergo nec dotem claritatis sic producet gaudium præmij essentialis. Conatur Granadus disputat. 8. præallegati tractatus sect. 1. numero 9. Aureolam corporis tribuere gaudio præmij accidentalis, tanquam causæ efficienti; sed non assequitur, cum tandem dicat, refractionem luminis recepti in partibus Empyreï contiguas capitibus beatorum hominum requisitam ad aureolam fieri non à gaudio, sed à dote agilitatis comprimente partes Empyreï propinquas capitibus. Nec probandum est, quod inquit de effectione luminis in eis partibus à gaudio, huius enim actiuitas nimis extenditur, si extra beati hominis corpus efficiat lucem materialem. Quartò denique; Quia nullum est siue ab autoritate, siue à ratione sufficiens fundamentum, ut beatitudo animæ sit causa efficiens dotium corporalium.

103 Non ab autoritate. Quòd enim SS. Augustinus, & Thomas dicant, redundare ex gloria animæ saluatur aptè, si animæ beata coniunctæ ad corpus debeat, ut proprietas moralis gloria ipsius corporis, uti in statu separationis debetur beatitudo animæ iustæ, & omninò puræ à reatu culpæ, & pœnæ temporalis post Christi Domini mortem, quin lumen gloriæ, & visio beata efficiantur à gratia habituali; & uti huic debentur supernaturales habitus virtutum, quos tamen non efficit, prout fert communis opinio. S. Thomas 3. p. quæst. 7. a. 13. in corp. habet hæc verba, *Gratia causatur in homine ex presentia diuinitatis, sicut lumen in aère ex presentia Solis: : Presentia autem Dei in Christo intelligitur secundum vnionem humana nature ad diuinam personam. Vnde gratia habitualis Christi intelligitur ut consequens hanc vnionem, sicut splendor Solem.* Et ad 2. *Gratia habitualis non intelligitur ut precedens vnionem, sed ut consequens eam, sicut quedam proprietas naturalis. Vnde & Augustinus dicit in Enchiridio, quòd gratia est quodammodo Christo homini naturalis.* Sic cum S. Augustino Angelicus Doctor; & tamen ex his verbis, quæ multò significantiora sunt efficientiæ, aut emanationis gratiæ habitualis à gratia vnionis Hypostaticæ, quam quæ pro efficientia, aut emanatione dotium gloriæ corporalis à gloria animæ allegant Thomistæ, non mouentur ipsi, ut videre est in Cippulo dub. 1. §. 2. & 3. ad concedendum ortum physicum, aut resultantiam gratiæ habitualis à gratia vnionis. Quòd verò Sanctus Augustinus rursus dicat, animam beatam viuificare corpus tam ineffabili felicitate, ut sit ei gloriæ, quod sarcina fuit, declarat quidem modum perfectissimum viuificandi, sed non quòd ab anima efficiantur perfectiones corporis viuificati, uti neque quòd efficiatur ipsum corpus viuificatum. Demum quòd Sanctus Chrysostomus dicat; spiritum beatorum hominum habere imperium in corpus horum ad arbitrium illius, subiectionem significat, & nullo modo productionem agilitatis factam vi physica spiritus beati.

104 Non à ratione. Respondetur namque ad primam, gloriæ corporalis dotes esse proprietates, non physicas, sed morales gloriæ spiritualis, seu quæ comparantur ad gloriam spiritualem non ut calor ad ignem, sed ut habitus supernaturalis virtutum ad gratiam habitualem, & ut gratia habitualis ad vnionem hypostaticam Verbi cum natura humana. Quid Thomistæ respondere possint, indicatum est in numero 100. Sed si admittant, gloriam corporalem emanare à gloria spirituali instar caloris ab igne; impugnandi erunt ab eis, qui nobiscum putent, emanationem caloris ab igne esse propriam actionem physicam, distinctamque ab actione, qua ignis causatur à generante. Ad secundam respondetur, affectiones, qualitatèque corporales, quas experimur in corporibus nostris, quando vehemens aliquis actus spiritualis occupat animum, non fieri ab actu spirituali, sed à corpore, eiusque sensibus ob sympathiam cum animo. Ad tertiam, fuisse miraculum, attenta beatitudine permanenti animæ Christi, quòd eius corpori, dum inter homines versabatur, non communicarentur permanentes dotes gloriæ, quia debita erant conaturaliter tanquam proprietates morales; nam denegatio alicuius, quod sic debetur, miraculosa est. Dixi, *attenta beatitudine permanente anima*, nam attento statu vitæ mortalis non fuit miraculum, ut declarat Suarez in Commentario ad art. 2. quæstion. 45. Respondetur ad quartam, nihil inferri exinde, quòd anima beata sit actus corporis gloriosi; ut enim esse animam secundum se actum corporis, non arguit in anima vim efficientem corporis, sic eam ut beatam esse actum corporis gloriosi, non arguit in ipsa ut beata virtutem productiuam gloriæ corporis. Amplector posteriorem istam sententiam, cui suffragantur etiam Noster Petrus Thyreus, tract. de apparitione gloriosa Christi in Thabor cap. 1. numero 30. & 31. Ægidius Augustinianus l. 5. de Beatitudine in tomo 3. quæst. 4. a. 6. §. 2. numero 4. vbi ait, opinionem S. Thomæ (seu potius Thomistarum) non videri satis probabilem. Sed censuram hanc indignans Ioannes Thomasius inquit, probabilissimam omnium esse Thomisticam causam. Ego à censuris abstinere conueui in rebus vltro, citroque controversis inter Theologos, absque vilo sanæ, Catholicæque fidei dispensatione, ut ferè euenit prout ad censuras, modum non teneam.

105 Quæstio decimanona; *An ab humanitate Christi fiat in aliis beatis hominibus dos gloriosa agilitatis, si in qualitate consistat?* Eximio Doctore Francisco Suarez tomo 2. in 3. p. disput. 48. sect. 2. sermonem habenti de claritate gloriosa credibile est, eam fieri in aliis beatis hominibus ab humanitate Christi eleuata tanquam instrumento diuinæ omnipotentiae, vel à claritate eiusdem humanitatis. Nam Paulus ad Philipenses 3. vers. 21. ait de Christo, *Qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ secundum operationem, qua etiam possit subiicere sibi omnia* In quibus verbis videtur commendari à S. Paulo actiuitas physica Christi, ut hominis erga claritatem gloriosam, qua fulgebunt beati alij homines. Arriaga supra numer. 41. respondet, Apostolum non loqui de physica causalitate: alioqui deberet etiam Christus causare physicè resurrectionem corporum, quod nullus dicit. Sed Arriagæ pace, innumerari Theologi, quos referunt, & sequuntur Ægidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 1. c. 4. quæst. 5.

quæst. 5. art. 5. Granadus 2. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. 2. disputat. 4. id dicunt, & inter eos Suarez tomo 2. in 3. p. disputat. 50. sect. 4. vbi probat, Christum effecturum nostram resurrectionem, quoad corporis dispositionem, animæ substantiali vnionem, & proprietates omnes, ac perfectiones inde consequentes, *quia humanitas Christi est instrumentum coniunctum diuinitatis ad operandam salutem nostram omnibus modis, quibus conuenienter potest: hic autem modus est possibilis, & maxime decens dignitatem, & merita eius.* Quæ Suariz ratio adaptari potest causalitati physicæ erga claritatem beatorum reliquorum. Nec affertur ab Arriaga vllum impedimentum, quod vinci nequeat, si operetur humanitas, aut eius lux eleuata diuinitus, vt facillè mecum sentiet, qui Arriagam legerit. Vnde opinatio Suariz satis verò propria à me censetur, & valdè decens Christi humanitatem, quæ in Empyreo erit velut Sol, & Luminare maius, ex quo cæteri homines cælicolæ velut luminaria minora participabunt lucem. Fateor tamen, locum Apostoli cõmodè intelligi, si Christus sit meritoria, & exemplaris causa claritatis ornantis beatos alios, quin simul sit causa physica. Iam autem cum probabile videatur, claritatem Christi, vt instrumentum eleuatum efficere eam, qua micant beati alij, non apparet repugnantia, aut absurdum in eo, quòd qualitatis impassibilitates, & agilitatis Christi causent in eodem genere causæ instrumentalis similes dotes concessas reliquis beatis hominibus.

106 Idem Suarez 3. p. in Commentatio ad art. 2. quæstion. 45. & disputat. 48. sect. 2. tradit claritatem gloriosam fieri in corpore Christi ab anima, vel visione beata ipsius per virtutem obedientialem eleuatam. Id quod etiam mihi valdè persuasibile videtur, vt & Tyræo suprâ numero. 32. Et in commendando Christum, malo cum subtilissimo, piissimoque Scoto in 3. dist. 13. quæst. 4. excedere, *quàm deficere à laude sibi debita, si propter ignorantiam oporteat in alterum incidere.* Potest ad impassibilitatem, & agilitatem ampliari eadem cogitatio. Etsi autem implicantiã contradictionis non inuoluar, vt aliæ beatæ animæ euehantur ad producen-

das tres dotes gloriosas in corporibus à se informatis, & improbabile non sit ex censura Suariz in posteriori loco, quòd actu euehantur ad effectiõnem claritatis; at in priori assicrit, *voluntarium esse concedere hanc actionem instrumentariam omnibus beatis, seu visionibus beatificis.* Sic Suarez, & Nos cum illo. Nam suprema excellentia, & dignitas vnionis ad Verbum diuinum, qua fruitur humanitas Christi, & ob quam ipsi conceditur ea actio, non competit aliis beatis hominibus. Et iã sit finis. Quæstionum de motu locali beatorum hominũ in Empyreo.

107 Imponamúsque simul coronidem discussiõni de externis eorum ibidem actionibus. Scripsimus quidem multa, quoad honestissimas voluptates à Beatis captas externis sensibus, sed pauciora, quàm quæ Empyreï incolas ipsa docebit experientia. Præuidens quasi per rimulas cælestia gaudia B. Angela Fulginas cap. 61. suæ vitæ dicebat, *si mille millibus annorum, aut longissimorum seculorum amore tanti regni (cælestis) tolerare hic asperissima, & pænossima oporteret, verè cum immenso gaudio, & desiderio, & gratiarum actionibus diuine acceptandum iunelis manibus erat.* S. Edmundus Archiepiscopus Cantuariensis verissimè etiam aiebat, in speculo Ecclesiæ cap. 18. *tantum ibi esse gaudium, & tantam dulcedinem, quod si possemus viuere à principio mundi vsque ad futurum, & habere omnes delicias ad nostram voluntatem, adhuc de iure omnes illas dimitteremus, & relinqueremus, vt essemus vno die in gaudio cælesti.* Non minus verè Sanctus Augustinus lib. 3. de libero arbitrio cap. 25. *Tanta est pulchritudo iustitiæ, tanta incunditas lucis æternæ, hoc est, incommutabilis veritatis, atque sapientiæ, vt etiam si non liceret amplius in ea manere, quàm vnus diei mora, propter hoc solum innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis, & circumflentia temporalium bonorum, rectè meritoque contemnerentur. Non enim falso, aut paruo affectu dictum est, quoniam melior est dies vnus in atris tuis, super millia.* S. Hieronymus sic fermè edisserit postrema hæc verba v. 11. Psal. mi 83. *Concedat propitium Numen, vt non tantum vno die, sed interminabili æuo eis voluptatibus perfruemur in Empyreo!*

EXERCITATIO TRIGESIMAQUARTA.

De internis actionibus materialibus glorificatorum hominum

Empe de operationibus sensuum internorum, appetitúsque sensitivi. Conducit ad illas mediatè Empyreum, quatenus consequuntur naturaliter ex materialibus sensuum externorum, ad quas quantum, quàmque immediatè deseruiat hoc cælum, ostendi satis in præcedentibus libri huius Exercitationibus. P. Suarez tomo 2. in 3. p. disput. 47. sect. 6. vers. *Quartò igitur tractauit breuiter de operationibus beatorum hominum internis in sensibus, & in appetitu sensitivo; sed copiosè quidem, si comparatur cum Theologis ipso antiquioribus, qui vno, altero verbo eas insinuarunt. Post Eximium Doctorem Ægidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine l. 4. à quæst. 12. vsque ad 22. inclusiue prosecutus est diffusissimè tractationem istam. Nos medium tenebimus, ne nostro muneri desimus, & alienis ab scopo proposito difficultatibus, quæ alibi sedem habent, paginas magis, quàm causam impleamus. Et quidem ex Horatij laudato consilio, cui Scriptor parere debeat,*

*Ordinis hæc virtus erit, & venus (aut ego fallor)
Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici
Pleraque differat, & præsens in tempus omittat.*

SECTIO I.

Beatorum hominum interni sensus non manebunt otiosi.

PRIMÒ, quia cum in via fuerit instrumentum iustitiae, & meriti, æquum est, vt remunerationem, præmiùmque obtineant in patria, vbi & ipsi perennabunt valdè perfecti, atque integri, & obiecta decentissima non sunt defutura. Secundò sensus interni perficiuntur suis actibus, qui non importent malum aliquod, aut carentiam boni convenientis. Ergo in glorificationis statu, qui perfectissimus est, tam respectu animæ, quàm corporis, non carebunt complemento, quod per actus cõparare possunt. Tertio, beatitudo, cuius capaces sunt sensus interni, consistit in decentibus & honestis eorum operationibus, & oblectamentis circa commoda obiecta. Ne ergo felicitate illa sua priuentur, delitiisquæ suis, quo tempore anima tam prosperè beabitur, tamque affluenter satiabitur gloria Domini, oportet, intentos etiam esse illis operationibus. Quartò, nisi rationalis animus beatus delectabilem vsum sensuum externorum, atque internorum haberet post resumptum corpus, inutilis esset iterata ad corpus glorificatum vnio. Quintò, ad actiones externorum sensuum subsequuntur connaturaliter actiones internorum. At externi sensus beatorum hominum inerti otio non languescunt, vt toto libro

præcedente ostendimus: Ergo neque interni sensus persistent soluti omni operatione; imò quia sunt nobiliores externis, fruuntur suis actibus, ex quibus desumunt suam perfectionem. Hæc vniuersim de internis sensibus; ex quibus communis non communicabit de nouo externis sensibus spiritus animales ad singulas operationes; sed conseruabit præstitos in primo resurrectionis instanti; permanebunt namque incorrupti tam ipsi, quàm vitales, & per diuersas corporis partes virtute animæ vtrò, citròque discurrent absque, alla propria corporis alteratione, vt aduertit Suarez loco citato, & vers. finali eiusdem sectionis.

2. Circa actus sensuum internorum in particulari nulla specialis difficultas pulsatur animum; si se contineant intra sphaeram obiectorum sensibilium. De insensibilibus vocatur in controuersiam; an Deus, & quoduis aliud spirituale obiectum aliquo modo attingetur à Beatis hominibus per phantasiam? Respondent affirmatiuè Lessius lib. 3. de summo bono cap. 8. numero 105. Tannerus tomo 2. disputat. 1. quæst. 3. dub. 4. numero 31. Ægidius Lusitanus quæst. 12. articl. 6. numero 7. cum Francisco Victoria, & Connimbricensibus, Gregorius Martinez 1. 2. q. etiam 3. dub. 2. conclus. 3. cum Dominico Soto in 4. dist. 49. quæst. art. & conclus. 2. Et licet Ægidius verat obliuioni in Soto, quòd quæst. à conclus. 2. contrarium tradiderat; poterit tamen quis redimere Sotum facillè ab Ægidij insimulatione, si vtrumque locum conferat. Sequor Authores præcitatos; quatenus per notitiam connotatiuam concipiatur Deus instar rei corporeæ tanquam immensa lux v. g. aut veluti infinita

infinita dulcedo animæ, aut vt potentissimus Rex sedens super solium excelsum, & eleuatum, qua sub imagine non externa, vt innotat Antonius Fernandez præludio 5. in visiones propheticas, sed interna, formataque in phantasia visus est Deus ab Isaia. Modus is apprehendendi Deum non est alienus nunc à nostra phantasia, neque dedecet vitæ immortalis statum; oriaturque in appetitu sensitivo ingens delectatio ex Deo sic apprehenso; cuius idolum conficietur in phantasia, vel præcedente sensatione externa lucis v. g. vel etiam non præcedente; sed sola cognitione intellectiua lucis eiusdem, & Dei. Etsi enim nunc ad res spirituales instar sensibilibus percipiendas antecedere debeat sensuum externorum exercitium erga sensibilia, ad quorum similitudinem apprehenduntur; at post resurrectionem, cum res spirituales, & sensibiles cognoscantur immediatè in seipsis, sufficet cognitio intellectiua.

3 Quæstionis etiam hinc est, num phantasia ministratura sit species intellectui possibili beatorum hominum abstractas à phantasmatibus per intellectum agentem? Respondeo, ministraturam, quia hæc est intellectus humani conditio consequuta in nobis naturaliter ad actus externorum, & internorum sensuum; nullamque importat imperfectionem, quæ dehonestet naturam hominis. Vnde Theologi communiter docent, Christi Domini humanitatem, dum viatrix erat, adquisisse in intellectu species nouas obiectorum, quæ incurrebant sensus decursu temporis. Et quamuis quispiam posset id renouare ad statum passibilem humanitatis Christi, non apparet quid incommodans impassibili statui, quem nunc possidet eadem humanitas; & quem habebunt reliquæ beatæ, si vrantur intellectu agente. Iidem Theologi non minùs frequenter statuunt, Adamum in statu innocentie non fuisse omninò expertem abstractionis specierum à phantasmatibus? quia huiusmodi exercitium intellectus agentis non est pœna peccati originalis, sed proprietas animæ rationalis informantis corpus aptè organizatum, & dispositum ad functiones sensuum. Dices, Beatissimis hominibus infundet Deus species similes iis, quas nos comparamus per sensus. Frustra igitur acquirendis aliis incumbet intellectus agens. Sed contra, tum quia, si in sola phantasia imprimantur à Deo, inutilis non erit opera intellectus agentis eò procedens, vt producat species intelligibiles dependentes à phantasmatibus: tum quia etsi phantasia, & intellectui indat Deus species, adhuc sensus externi accipient ex obiectis alias, & interni sensus ab externis, intellectusque agens mediis speciebus internorum sensuum efficiet species intelligibiles deseruientes cognitioni experimentalibus. Ita de Christo viatore, & de Adamo ante peccatum discurrere solent Doctores; nos verò ne excutamus in Tractatus de scientia Christi, & Adami, leuiter hæc attingimus.

4 Demùm dubitatur, an beati homines, vt intelligant, debeant speculari phantasmatum, & ad ea conuerti? Certum in primis est, non debere, vt per scientiam beatam intelligant obiecta creata, & per infusam referentem eam, qua potiuntur Angeli, & felices animæ separata. Addo, nec posse. De infusa videtur di-

cere S. Thomas 3. p. q. 11. art. 4. potuisse esse in Christo, proindeque & in aliis Beatis cum ea conuersione. Sed S. Thomæ mentem interpretatur suauiter Cardinalis Lugus disputat. 20. de Incarnatione section. 6. numer. 75. Ratio additamenti est, quia principia, & species vtriusque illius scientiæ, modusque cognoscendi ab vtraque seruatus, nequeunt dependere à corpore, cuius ad animam vnio est omninò per accidens respectu vtriusque illius scientiæ. Certum deinde est scientiam experimentalem, & adquisitam sensibus posse esse cum præfata conuersione, quicquid sit, an debeat, vel non, de quo postea. Porro de scientia per accidens infusa, quæ sit ex se comparabilis per sensus, dicendum est, si phantasia soli infusa sint species, posse, & debere intellectum conuerrere se ad phantasmatum, vt abstrahat species intelligibiles respondentes speciebus phantasiae inditis. Si autem intellectui sint infusa; nec debere; nec posse conuerrere se eo fine, cessat enim finis abstrahendi species, quando intellectus aliunde illis iam est instructus. Idque confirmatur, nam anima, quæ in statu separationis conseruat species adquisitas in via, easque retinebit, quando corpori glorioso coniungatur, nec debebit, nec poterit speculari phantasmatum, vt easdem abstrahat. Dicendum rursus est, actus prouenientes ab speciebus infusis per accidens intellectui, & suapte natura parabilibus per sensus posse conaturaliter fieri simul cum actibus phantasiae, quia etsi miraculosè imprimantur intellectui absque ope sensuum tales species, nihilominus earum vsus vnà cum exercitio phantasiae est valde conformis tum intellectui vt informanti corpus, tum ipsis speciebus. Tertio dicendum est, non debere beatos homines quoties vtuntur declaratis speciebus, dare operam actibus phantasiae, quia anima ratione beatitudinis eleuatur ad statum tam perfectum, vt de necessitate non subijciatur corpori in exercitio specierum, quibus est prædita independentem à ministerio sensuum. Extendi potest hæc conclusio ad actus intellectuales reperiendos ortos ab speciebus experimentalibus, adquisitisque per sensus, Quod enim orientur ab speciebus ministratis per sensus, sat non est, vt debeant actus ipsos representantes rem aliquam vniuersalem aut particularem comitari semper alij actus phantasiae versantes circa rem singularem; in quo propriè consistit speculatio, & conuersio ad phantasmatum. Quare dummodò prima adquisitio specierum intellectualium fiat ab intellectu agente, & abstrahente à phantasmatibus, poterunt postea repeti actus intellectuales seorsim ab actibus phantasiae non conseruantis intellectuales species, quas primò produxit eleuata ab intellectu. Lege Connimbricenses in 3. de Anima cap. & quæst. 8. artic. 3. Salam in 1. 2. tractat. 2. disputat. 6. sect. 8.

SECTIO II.

*Beati homines non carebunt appetitu
sensitiuo : explicantur
eius actus.*

5 **R**esurgent Beati homines cum appetitu sensitiuo, est enim vna ex potentiis materialibus internis pertinens ad integritatem humanæ naturæ. Non fraudabitur omnibus suis actibus, quia actus materiales percepti à sensibus externis, & internis inferent alios appetituios materiales sibi proportionatos, & quia sicut intellectus operabitur simul cum phantasia, ita voluntas simul cum appetitu sensitiuo. Præterea motus localis, locutio sensibilis, & risus moderatus supponent imperium appetitus sensitiui. Nullus actus fiet ab ipso cum alteratione reali corporis, huius namque impassibilitas excludet alterationem illam. Verumtamen motio localis spirituum vitalium, vel humorum poterit utique dari, vt quæ non sit contra impassibilitatem.

6 Appetitus sensitiuus prosequitur bonum vtile, ac delectabile naturæ sensitiuæ, & refugit à malo disconueniente eidem naturæ. Habet circa bonum actus amoris, desiderij, ac gaudij, & circa malum alios tres, scilicet odium, fugam, & tristitiam. Dicitur concupiscibilis, quatenus tendit in bonum vtile, ac delectabile secundum se, receditque à malo, vt opposito cum tali bono. Dicitur verò irascibilis quatenus versatur per spem & desperationem prosequendo bonum vt arduum, & per timorem, iram, & audaciam recedendo à malo etiam vt arduo. Non vacat tractare de singulis actibus recensitis, & minutatim expendere, quinam conueniant appetitui sensitiuo Beatorum, quinam ab eo exulent. Proprius locus erit, cum incidat sermo de Beatorum appetitu rationali, cui respondent similes actus. Illud vniuersè fixum animo tenere debet Theologus, non fore in appetitu sensitiuo Beatorum nisi eos actus, qui consentanei sint statui decentium bonorum omnium sensibilibium aggregatione perfecto, qualis est status beatitudinis corporalis.

7 Scripsi *decentium, &c.* quia si bonum sensibile sit simul malum morale graue, aut leue, distabit longissimè ab illo appetitus Beatorum; qui non solum non præueniet rationem permittentem actus consentaneos; sed fortè nunquam operabitur nisi præcedente consensu, positio voluntatis rectissimè ordinantis illos ad Deum, vt probabile est Agidio Lusitano, quæstion. 18. articul. 1. Hinc infertur, fomitem peccati fore ligatum in Beatis, imò, & extinctum totaliter; nam appetitus sensitiuus non præueniet voluntatem rebellans contra rectam rationem, rapiensque ad bonum sensibile, quod sit leue etiam malum morale,

nec resistet imperio voluntatis inclinans in partem oppositam; sed potius erit omninò conformis voluntati, & hæc perfectè dominabitur illi, cuius actus proinde versabuntur, præeunte voluntate, erga solum bonum sensibile ordinatum. Ita appetitus ad rationem subiectio partim proueniet ex corporis, & humorum temperamento optimo, partim ex habitibus naturalibus virtuosis, & vitiosorum carentia; partim ex Dei assistentia extrinseca debita visioni beatæ, quin necesse sit, imprimi à Deo formam aliquam sensitiuo appetitui. Et quidem subiectionem appetituum Adami in statu innocentia, & Deiparæ Virginis in statu vitæ passibilis fuisse absque formis inditis vtrique appetitui, defensant multi, grauissimique Theologi, tuerenturque à fortiori de subiectione appetitus Beatorum ob visionem Dei.

8 Si in via appetitus afficiatur habitibus tam naturalibus, quàm supernaturalibus, siue sint perfectæ virtutes morales, siue non, aderunt etiam in patria, infundenturque alij, si qui in via defuerint. Hactenus de appetitu sensitiuo, eiusque actibus remissiuè potius, quàm dedita opera.

Clausula Emphyreologia.

SIt iam satis de libro octauo, & de tota Emphyreologia. Confecimus enim, diuino aspirante Numine, tractationem omnium, quæ in Emphyreo siue vt est in se, siue vt ad alia confert tanquam corporeus locus, considerari possunt à Philosopho Christiano, & Scholastico Theologo. Quamuis verò in isto opere desiderabit nonnemo spirituales Incolarum Emphyrei operationes, inter quas eminet Dei visio, & beatitudo perfecta, sciat is ex Sanct. Thoma prima secundæ quæstione quarta articulo septimo ad tertiam, *locum corporeum, scilicet cælum Emphyreum, non adesse Beatis propter necessitatem beatitudinis, sed secundum quandam congruentiam, & decorem.* Nec alieni sumus ab ea mente, vt, si Emphyreologica nostræ elucubrationes placuerint vtrius doctis, vtrique nobis suppeditet, & litterarium otium, paremus ad lucem, quæ in Tractatu de visione Dei, prælegimus discipulis, & quæ de Beatitudine congeessimus in Aduersariis nostris. Interim Deum Optim. & Maxim. Emphyrei Monarcham ardentissimè deprecor ex Psalmo vigesimo quinto vers. octauo & nono, *vt quoniam dilexi decorem domus sue, & locum habitationis gloriæ sue, ne perdat cum impiis: animam meam; sed eam gratia, & meritis dilectissimi Filij Christi IESU (cuius me immeritum sacratissimæ Societati dignatus est adsciscere in terris) necnon Deiparæ Virginis sine labe originalis peccati conceptæ, & Sanctissimi Patriarchæ Ignatij de Loyola, Franciscique Xauerij Indiarum Apostoli benigno patrocinio donet Emphyrei sedibus*

sedibus post mortalis vitæ cursum, & paractio magno, generalique Indicio rediuium corpus ad earundem sedium admittat possessionem. Et quia *naturâ comparatum est* (iudice Sanct. Sidonio lib. 7. epistol. 2.) *ut quibus im-*

pendimus studium, præstemus affectum, facias, ô Potentissime, & Clementissime Empyreæ Regiæ Dominator, ut omnis mea cogitatio, & affectio in te, atque in cœlestia feratur, ac inardescat.

Si quid in hoc opere dissonum, minusve consonum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ institutis, totum iam nunc reuoco, indictumque volo.

F I N I S.

INDEX

INDEX LOCORVM

Sacræ Scripturæ.

Littera E, ducit ad Exercitationem; littera N, ad Numerum ipsius marginalem.

Genesis.

- Cap. 1. **E**ACIAMVS hominem ad
v. 26. imaginem, & similitudi-
nem nostram, exerc. 28.
num. 127
2. 4. Cessauerat ab omni opere suo. ex.
16. n. 12. & 27
3. 19. Et in puluerē reuerteris. ex. 19. n. 29
5. 24. Ambulauitque cum Deo, & non
apparuit, quia tulit eum Deus.
ex. 18. n. 133
13. 6. Nec poterat eos capere terra, vt ha-
bitarent simul. ex. 23. n. 70
37. 31. Descendam ad filium meum lu-
gens in Infernum, ex. 18. n. 125
49. 32. Obiit, appositusque est ad popu-
lum suum, ex. 18. n. 158

Exodus.

- C. 15. **S**Vmpsit ergo Maria Prophetissa
v. 20. Sforor Aaron tympanū. ex. 33. v. 29
20. 11. Sex diebus fecit Deus cælum, &
terram, & omnia, quæ in eis sunt.
ex. 20. n. 44.
24. 11. Videruntque Deum, & comede-
runt, ac biberunt, ex. 31. n. 6

Judic.

- Cap. 11. **R**euertente autem Iephthe in Mas-
v. 34. pha domum suam, occurrit ei
vnigenita filia sua cum tympanis,
& choris, ex. 33. n. 29

Reg.

- L. 1. C. 18. **C**VM reuerteretur percusso Phi-
v. 6. listæo David, egressæ sunt mu-
lieres de vniuersis vrbibus Israël,
cantantes, chorosque ducentes in
occursum Saül Regis cum tympanis
lætitiæ, & in sistris, ex. 33. n. 29
2. 6. 4. David autem saltabat totis viribus
ante Dominum, ex. 33. n. 31

P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars II.

4. 2. 12. Ascendit Elias per turbinem in
cælum, ex. 18. n. 133

Judith.

- Cap. 15. **O**Mnes populi gaudebant cum
v. 5. mulieribus, & virginibus, &
iuuenibus in organis, & citharis,
ex. 33. n. 29
16. 1. Tunc cantauit canticum hoc Domi-
no Iudith, ex. 33. n. 29

Esther.

- C. 13. **T**V fecisti cælum, & terram, &
v. 10. quicquid cæli ambitu contine-
tur. Dominus omnium es. ex. 20. n. 44

Iob.

- C. 1. v. 6. **V**enerunt filij Dei, vt assisterent
coram Domino, affuit inter eos
etiam Satan. ex. 20. n. 32
4. 24. Non est super terram potestas, quæ
comparetur ei, ex. 33. n. 81
8. 21. Donec impleatur risu os tuum, ex.
33. n. 23
19. 17. Et oculi mei conspecturi sunt, ex.
28. n. 35. n. 116. & n. 121
19. 25. Et in nouissimo die de terra surre-
cturus sum, ex. 22. n. 27
34. 13. Quæ constituit aliū super terram, aut
quem posuit super orbem, quem fa-
bricatus est? exerc. 33. num. 84.
38. 37. Quis enarrabit cælorum rationē, & cō-
centū cælorum dormire faciet? ex. 24. n. 41

Psalmi.

- Pf. 18. **I**N sole posuit tabernaculum suum,
v. 6. ex. 18. num. 3.
67. 5. Iter facite, ei, qui ascendit super oc-
casum. ex. 23. n. 76
67. 33. Psallite Deo, qui ascendit super cæ-
lū cæli ad Orientē, ex. 18. n. 7. c. 23. n. 73
83. 3. Cor meum, & caro mea exultauerunt
in Deum viuum, ex. 32. n. 70. c. 33. n. 23

In secund. part. Empyreol. Index Sacræ Script.

83. v. 5. Beati, qui habitant in domo tua.

ex. 33. n. 9

113. 4. Montes exultauerunt vt arietes,

ex. 33. n. 27

149. 6. Exultabunt Sãcti in gloria. ex. 29. n. 8

Ecclesiastes.

C. 3. **Q**uis nouit, si spiritus filiorum

v. 21. **Q**uod adã ascendat sursum, & spiritus iumentorũ descendat deorsũ? e. 18. n. 156

12. 1. & 7. Memento Creatoris tui in die iuentutis tuæ :: antequam reuertatur puluis in terrã suam, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum, ex. 18. n. 156

21. 23. Vir autem sapiens vix tacitè ridebit, ex. 33. n. 24

Canticum Canticorum.

C. 5. **Q**uid videbitis in Sulamite nisi

v. 1. **Q**uod horos castrorum? ex. 33. n. 28

Sapient.

C. 3. **T**anquam scintillæ in arundineto

v. 7. **T**idiscurrent, ex. 33. n. 3

4. 10. Placens Deo factus dilectus, & viuẽs inter peccatores, trãslatus est, e. 31. n. 9

10. 28. Reddidit Deus iustis mercedem laborum suorum. ex. 18. n. 162

16. 14. Homo autem occidit quidẽ per malitiã, & cũ exierit spiritus & c. e. 18. n. 155

16. 21. Deseruens vniuscuiusq; voluntati ad quod quisq; volebat conuertebatur, ex. 31. num. 9

Ecclesiasticus.

C. 11. **F**acile est coram Deo in die obitus

v. 28. **F**retribuere vnicuique secundũ vias suas, ex. 18. n. 162

44. 16. Henoch placuit Deo, & translatus est in paradysum, ex. 18. n. 133

Isaias.

C. 11. **S**piritu labiorum suorum interfi-

v. 4. **S**ciet impium, ex. 18. n. 57.

14. 12. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? ex. 20. n. 16

33. 17. Regem in decore suo videbũt oculi eius, ex. 28. n. 121

40. 31. Assument pennas sicut aquilæ, exercit. 33. n. 3. & 79

Ieremias.

C. 18. **D**orsum, & non faciẽ ostendã eis

v. 17. **D**in die perditionis eorũ, e. 23. n. 76

Ezechiel.

C. 28. v. **I**n delitiis paradysi Dei fuisti. Posui

13. & 14. **I**te in môte sancto Dei. ex. 20. n. 16

Daniel.

C. 7. **S**uscipient autem regnum sancti

v. 18. **S**dei altissimi. ex. 18. n. 164

14. 35. Apprehendit eum in vertice eius. ex. 33. num. 80

Micheas.

C. 2. **A**scendet enim pandens iter ante

v. 13. **A**eos, ex. 21. n. 4

Sophonias.

C. 3. **T**unc reddam populis labium ele-

v. 9. **T**antum. ex. 29. n. 31

Malachias.

C. 4. **O**rietur vobis timentibus nomen

v. 2. **O**meum Sol iustitiæ, & fanitas in pennis eius, & egrediemini, & salietis sicut vituli de armento, ex. 33. n. 15

Machabei.

L. & c. 1. **D**ecidit in lectum, & cognouit,

v. 6. **D**ut moreretur, ex. 23. n. 53

L. 1. 2. 58. Elias, dum zelat zelum legis, receptus est in cœlum, ex. 18. n. 133

L. & c. 2. v. 7. Donec congreget Deus congregationem populi sui. ex. 24. n. 20

Mattheus.

C. 10. **V**idebam satanam, & c. ex. 20. n. 61

10. 21. **V**in ipsa hora exultauit spiritu, ex. 33. n. 26

16. 25. Nunc autem hic consolatur, tu verò cruciatis. ex. 18. n. 162

18. 10. Angeli eorum in cœlis sempervident faciem Patris. ex. 20. n. 1. ex. 20. n. 30

22. 30. Erunt sicut Angeli Dei in cœlo. ex. 20. n. 1

23. 43. Hodie mecum eris in paradiso ex. 18. n. 103

24. 30. Signum filij hominis in cœlo. exercit. 25. in limine.

27. à v. 52. Monumenta aperta sunt, & c. ex. 22. n. 1

28. 20. Ecce ego vobiscum sum. ex. 24. n. 7

Lucas.

C. 11. **P**anem nostrum quotidianum da

v. 3. **P**nobis hodie. ex. 24. n. 21

24. 30. Accepit panem, & benedixit. e. 24. n. 5

Ioannes.

C. 14. v. 2. **I**n domo Patris mei mansiones

& 3. **I**multæ sunt, ex. 18. n. 121

20. 27. Noli me tangere, ex. 32. n. 3

Acta.

C. 3. **Q**uem oportet cœlum suscipere.

v. 21. **Q**uod ex. 18. n. 18

7. 56. Ecce video cœlos apertos & filium hominis stantem à dextris Dei, exercit. 21. n. 9

Monitio ad Lectorem.

Reliqua locorum sacrorum ex Epistolis & Apocalypsi, tot sunt sparsum proposita, & explicata, vt facilè hîc describi non possint. Nec omnia Testamenti veteris, Evangeliorum, & Actorum expressimus in Indice, sed pauca aliqua selegimus. Communibus apud Patres Ecclesiæ, & Biblicos Expositores vtimur interpretationibus; ideoque non hîc desiderabitur longior Index locorum Scripturæ diuinæ.

INDEX

INDEX THEOLOGICVS

Difficultatum, quæ iuxta S. Thomæ in Summa methodum tractantur, vel attinguntur in secunda parte Empyreologiae.

Littera E. indicat Exercitationem, littera S. Sectionem, & littera N. Numerum marginalem eiusdem Exercitationis.

In 1. p. S. Thomæ.

Pro q. 8. & 4. eius articulis.

N cælum sit precipuum Dei domicilium. Ex. 17. sect. 1.

*Q*ua reatione sit Deus peculiariter incola cæli Empyreici? sect. 2.

An Deus ex tam peculiari titulo sit presens Empyreico, ut si fingeretur, non esse immensum, neque intimè adstare telluri v.g. deberet tamen Empyreico non abesse? s. 4.

An Deus sit in loco ratione operationis? exerc. 20. sect. 10. num. 93

An corpus possit diuinitus constitui ubique extensiuè? ex. 18. n. 79

12. a. 1. *An* intellectus creatus naturalis possit eleuari ad videndum Deum? ex. 28. n. 9.

eadem, a. 2. *An* implicet contradictionem species impressa materialis ad videndum Deum sensu corporeo. ex. 28. num. 66

ead. a. 3. *An* Deus in se ipso percipietur ut obiectum à glorificato visu, si hic sit futurus idem omninò, ac modò? ex. 28. sect. 1. *An* Deus in se ipso percipietur ut obiectum à glorificato visu per spiritualem perceptionem? sect. 2. *An* Deus in se ipso erit obiectum glorificati visus, si hic futurus sit diuersus à mortali? sect. 3. vsque ad 8. inclusiuè.

ead. a. 11. *An* in statu vite mortalis alij præter Christum viderint Deum? exerc. 18. n. 145. & seqq. ex. 22. n. 71

23. a. 7. *Quotus* sit numerus Angelorum prædestinatorum. exercit. 20. sect. 12.

P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars II.

Quotus sit numerus hominum prædestinatorum? exerc. 21. sect. 19.

32. a. 1. *An* naturaliter possimus assentiri Mystero Trinitatus. ex. 24. n. 14.

50. a. 3. *Quanta* sit multitudo Angelorum. ex. 20. s. 12. ex. 23. n. 83. & 84

51. a. 2. *An* beati Angeli in Empyreico assument quandoque corpora; & ex qua materia. ex. 26. s. 1. & 2.

52. a. 1. *An* Angeli beati sint in cælo ut in loco. ex. 20. s. 1. *an* habitent intra regionem mediam Empyreici, vel supra eius conuexam superficiem? s. 6. *an* Angeli, qui sunt motores cælestium Sphærarum, habitent intra, vel infra Empyreum. s. 8. *an* Angeli existant aliquando absoluti ab omni loco extrinseco imaginario? *An* ipsi, quantum ex se est, possent naturaliter se absoluerè? *Vel* *an* saltem Deus posset miraculosè id præstare. s. 7. *an* comorantes in Empyreico operentur aliquid erga illud. s. 10. *In* qua latè agitur de ratione presentia Angelorum ad locum corporeum.

ead. a. 2. *An* Angelus possit existere simul in cælo, & in terra? ex. 20. num. 86. *an* queat existere naturaliter in duobus locis adequatis. n. 116. *an* queat diuinitus. ex. 18. n. 72.

ead. a. 3. *An* plures Angeli possint naturaliter existere in eodem loco. ex. 23. n. 82. *an* Angeli beati habeant distincta loca in Empyreico? *An* occupent spatium magnæ amplitudinis? ex. 23. sect. 10. à num. 82.

53. a. 1. *An* beati Angeli discedant aliquando ab Empyreico? ex. 20. n. 85. 86. n. 122. & 123. *an* aliquando descenderint

In secundam partem Empyreologiae.

- omnes ab Empyreo. ex. 16. n. 42. ex. 33. n. 10. an assumentes corpora agent choreas in Empyreo cum glorificatis hominibus ex. 26. n. 4. ex. 33. f. 2.
- ead. a. 2. An anima omnino pura sine motu successiuo, & transitu per spatium medium sistant se in Empyreo, cum primum seiunguntur à corpore. ex. 21. n. 75. an Angeli possint naturaliter mouere se de extremo ad extremum, quin pertranseant medium? ex. 33. f. 3. in qua examinantur omnia ferè quæ ad motum Angelicum spectant, & ad eius velocitatem, pro ead. q. a. 3.
57. a. 5. An Angeli valeant naturaliter cognoscere aliquatenus Mystera gratia. ex. 28. n. 13.
58. a. 6. & 7. Quanam sit Angelorum cognitio matutina. ex. 20. n. 31
61. a. 4. An Angeli fuerint creati in Empyreo. ex. 20. f. 2. & 3.
62. a. 5. An Angeli, qui non peccarunt, fuerint beati paulò post suam creationem. ex. 18. n. 172. & 185. ex. 20. f. 4. ex. 21. n. 32. 117.
- ead. a. 9. An Angeli post adeptionem gloriae possint proficere. ex. 21. n. 117.
63. Agitantur multa in ex. 20. f. 2. & 3. Vbi an Angeli peccarint in Empyreo?
- ead. a. 9. An tot Angeli remanserint, quot ceciderunt. ex. 20. f. 12.
64. a. 3. Quanam ratione Demones torqueantur ab igne. ex. 20. f. 11. an in Demoniis exeuntibus Inferno intermittatur pœna ignis. ex. 20. n. 104. Vbi an circumferant secum ignem.
- ead. a. 4. An Demones statim, ac peccarunt, detrusi sint in Infernum. ex. 21. n. 38. an patuerit aliquando aditus ad Empyreum. ex. 20. f. 5. an assumant in Inferno corpora deformia? ex. 26. num. 3. Plura de Inferno tractantur passim.
65. a. 5. An præter motum possint Angeli producere in corporibus formam aliquam accidentalem. ex. 20. à n. 95.
66. a. 3. Facit integra ferè pars secunda, & præcipuè. ex. 16. quæ est de influentiis Empyreii in alia corpora cœlestia, ac sublunaria.
67. a. 1. An repugnet lux spiritualis. ex. 32. n. 47. in f. 4. ex. 32. discutiuntur de luce plura deseruientia ad 4. artic. q. 67. legatur etiam ex. 78. à n. 15
68. a. 2. An beatorum hominum corpora commorabuntur intra aquas supercœlestes. E. 23. Cuinam fini conducât aqua supercœlestes. ex. 28. n. 179. Vbi de earum luce, & coloribus apparentibus.
- ead. a. 4. Conferunt quæ de Empyreo traduntur tertio quoque verbo.
73. a. 2. Qui intelligantur verba illa Genesis 2. v. 4. Cessauerat ab omni opere suo, quod creauit Deus, vt faceret? ex. 16. n. 12. & 26.
67. vsque ad 73. inclusiue, Vtilia sunt quæ habentur in ex. 28. f. 14. & 15.
76. a. 7. An Empyreum influat in dispositiones ad animam rationalem? ex. 16. n. 36.
78. a. 3. Inutilia forsitan non erunt quæ de sensibus externis beatorum hominum proponuntur per totum lib. 8.
- ead. a. 4. Conueniens erit ex. 34. Item pro q. 80. & 81.
84. a. 2. An beati homines per species infusas externis sensibus percipient obiecta non existentia. ex. 32. f. 3.
- ead. a. 7. An beati homines vt intelligant, debeant speculari phantasmata, & ad ea conuerti? ex. 34. n. 4
85. a. 1. An phantasia ministratura sit species intellectui possibili beatorum hominem abstractas à phantasmatibus per intellectum agentem. ex. 34. n. 3.
89. a. 7. An cognitio anima separata promoveatur, aut retardetur ex obiecti vicinia, aut distantia? ex. 28. n. 224.
90. a. 2. & 3. An Empyreum medio lumine influat in dispositiones ad animam rationalem, itemq; in animales, & vitales spiritus hominis. ex. 16. n. 36.
91. a. 2. An primi hominis corpus efformatum sit à Deo assumente figuram humanam. ex. 28. n. 127.
- ead. a. 3. Qualis fuerit pulchritudo Adami? Ibidem. Quo fine homini Deus concesserit rectam figuram, seu staturam. n. 181. an Adamus fuerit pulchrior, quàm Christus. n. 128.
94. a. 1. An Adamus in statu innocentia viderit Deum per essentiam? ex. 18. num. 145.
- ead. a. 4. An homo in statu innocentia patretur deceptionem penes sensus externos. ex. 32. n. 31
- q. 102. Et quatuor eius articulis, An homo fuerit factus in paradiso. ex. 20. n. 12. Multa alia explicantur sparsim de paradiso Adamico in toto opere.
108. a. 8. Quanam ratione homines beati implebunt in cœlo ruinas Angelorum? ex. 20. num. 16. & 21. ex. 19. sect. 12. ex. 20. f. 19
- q. 110. Et tribus eius articulis, An Angeli efficiant lucem in Empyreo. ex. 20. n. 95. & seqq. Vbi abundè excluditur virtus transeunter effectiua Angelorum in corpora, excepto motu locali.

Index Theologicus Difficultatum.

- q.112.a.2. *Sintne aliqui Angeli, qui ex Empyreo nunquam in ministerium mittantur?* ex.18.n.64. ex.20.n.85
 ead.a.3. *Reuise difficultates ad q.53.a.1.*
 131.a.1. *An Empyreum habeat Angelum custodem?* ex.20.f.9
 ead.a.4. *An custodia hominum per Angelos maneat in patria?* Ibidem.n.88. Pro reliquis articulis eiusdem q. facit f.12.ex.20.
 115.a.3. *Reperies non contemnenda in ex.16.*
 117.a.4. *An anima separata queant exercere transeuntem aliquam actionem in corporibus?* exercit.20. num.100. ex.33.n.82

In 1. 2. S.Thomæ.

- Pro q.1.a.7. **A**N eiusdem effectus possint dari dua causa finales adaquata? ex.16.à n.56
 q.3. & 4. *Congruit tum lib.8. qui est de externis, & internis actionibus materialibus beatorum hominum: tum ex.21. qua est de beatitudine animarum ante generalem corporum resurrectionem. In n.134. An anima reunita corporibus eleuabuntur ad maiorem beatitudinem essentialem? De dotibus corporum glorificatorum, & præcipue de agilitate agitur in sect.3. exerc.33*
 q.31. vsque ad 34. *Inclusiue utilis erit lib.8. & præsertim f.5. ex.32*
 35.a.3. *An tristitia in Demonibus excludat omne gaudium?* ex.20.à n.193
 81. a.3. *An Deipara Virgo contraxerit peccatum originale?* ex.18. n.178. *an Deipara fuerit libera à debito proximo incurrendi peccatum originale?* Ibidem n.181. *an si Deipara contraxisset peccatum originale, & obiisset ante Christum, pergeret ad Sinum Abrahæ?* ex.18.f.15
 87.a.3. *Vbinam post resurrectionem manebunt pueri decedentes cum peccato originali?* ex.28.à n.197

In 2. 2. S.Thomæ.

- Pro q.13.a.4. **A**N post resurrectionem erit in Orco vocalis blasphemia contra Deum? ex.29.n.14
 83.a.11. *Cur in lege veteri oratio facta sit ad Angelos, & non ad SS. PP.* exerc.20. num.31
 ead.a.11. *An Sancti, qui nunc cum corporibus glorificatis sunt in cælo, orent pro nobis vocaliter?* ex.29.n.9
 P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars II.

- 175.a.3. *An S. Paulus in raptu viderit essentiam Dei?* ex.22.n.68.
 ead.a.4. *An visio Dei alienet à sensibus?* ex.32.n.62
 ead.a.5. *An S. Pauli anima in raptu fuerit à corpore separata? Et an mortale S. Pauli corpus fuerit inuectum in stationem Beatorum?* exercitat.22. à num.66
 176.a.1. & 2. *An beati homines in Empyreo habebunt linguarum donum?* ex.29. num.21

In 3. p. S.Thomæ.

- Pro q.4.a.1. **A**N natura irrationalis possit assumi à Verbo diuino? ex.28. num.54.
 11.a.2. *An usus scientiæ infusa in beatis hominibus possit esse cum conuersione ad phantasmata.* ex.34.n.4.
 14.a.4. *An Christus Dominus semper effecerit sensationes externas obiectis conformes?* ex.32. n.22. & 32. *Quanta fuerit pulchritudo corporis Christi?* ex.28.à n.124
 21.a.1. *An nunc in cælo Christus oret vocaliter ad Patrem?* ex.29.n.9
 25.a.4. *Deseruit ex.25. Qua est de Christi Cruce conseruanda in Empyreo post diem extremi Iudicij.*
 27.a.1. *Infructuosa non est ex.19. De Deipara Virgine vt Empyreï incola.*
 ead.a.2. *An si ante Christum obiisset Deipara, pergeret huius anima ad sinum Abrahæ? Et alia difficultates notate ad 1.2. q.81.a.3*
 28.a.3. *An S. Ioseph sponsam Mariam fixo obtutu aspicere aliquando nequiverit?*
 29.a.2. *An S. Ioseph sponsus Deiparae resurrexerit cum Christo?* ex.22. n.43. *Vbi alia de S. Ioseph.* ex.28. n.150
 30.a.3. *Qualis fuerit visio qua Angelum annuntiantem conspexerit Deipara?* ex.28. n.37
 36.a.5. *An nocte Natiuitatis Christi omnes Angeli descenderint è cælo?* ex.16. n.42. *an Angeli egerint choreas ad præsepe Christi natiue.* 26.n.4
 37.a.1. *An Christi præputium maneat in terra inanime, & simul in cælo animatum.* ex.22. n.45
 39.a.5. *Quidnam significet apertio cælorum in baptisate Christi.* e.21.n.12
 40.a.2. *An Christus in vita mortali riserit.* ex.33. n.25
 45.a.2. *An claritas Christi in Transfiguratione fuerit supernaturalis.* ex.32.f.4.
 ead.a.3. *An Moysis anima in aliquo corpore assumpto*

In secundam partem Empyreologiae,

- assumpto adfuerit Transfigurationi Christi? ex. 18. n. 152. ex. 22. à n. 29. Vnde aduenerit Elias, ut adesset eidem Transfigurationi? ex. 18. n. 139. & in anterioribus, atque posterioribus. An Apostoli in Transfiguratione Christi viderint corporeis oculis animam Eliae, ex. 28. n. 37. An Apostoli in Transfiguratione Christi eisdem oculis conspexerint essentiam diuinam? ex. 32. num. 45*
46. a. 10. *An Adamus sepultus fuerit, ubi Christus est crucifixus? ex. 22. à n. 26*
- ead. a. 11. *Examinantur plura de Bono Latrone. ex. 18. sect. 7. ex. 22. n. 47. ex. 28. num. 126*
49. a. 5. *Fueritne Christus ex hominibus primus Empyreici incola? ex. 18. à sect. 9. vsque ad 15. inclusiuè.*
51. a. 2. *An, & ubi extet sudarium, quod fuit super caput IESV in sepulchro? ex. 22. à num. 35*
52. a. 2. *An damnatorum in Infernum descenderit Christi anima? An illuc descendet Christus post diem generalis Iudicij? ex. 33. à n. 11. An anima Christi descenderit verè ad Inferos? exerc. 20. num. 93. & 125*
- ead. a. 4. *An Christus ante solemnem Ascensionem in Empyreum ascenderit priuatim in ipsum simul cum Bono Latrone? ex. 18. sect. 7. An anima Christi paradysum terrestrem inuiserit in tri-duo separationis? ex. 18. n. 112*
- ead. a. 5. *An Christi anima descendens ad sinum Abrahae liberauerit inde Sanctos Patres? ex. 18. n. 126. ex. 21. à n. 6. Quo instanti viderint Deum anima Sancta existentes in sinu Abrahae? exerc. 18. n. 108. ex. 21. n. 75. An in sinu illo perpe-ssa sint aliquam tristitiam? ex. 18. n. 183. An ad praesentiam anima Christi respicendur ille sinus? exerc. 20. n. 100. Quonam Sanctorum anima existentes in illo sinu deducta sint, vsquedum Christus ascenderit in caelum? ex. 18. n. 112. 118. & 119*
- ead. a. 6. & 7. *Facit ex. 23. à num. 23. ex. 28. num. 204*
53. a. 3. *An Christus primò resurrexerit ad vitam immortalem? ex. 18. à num. 130. ex. 22. n. 49*
54. a. 1. *An vultus Christi pulchritudo aucta sit in resurrectione? ex. 28. n. 128. & n. 169. An lineamenta vultus Christi mutata sint ad tempus post resurrectionem? ibid.*
- ead. a. 3. *An caeleste corpus sit tangibile? ex. 32. à num. 7*
- ead. a. 4. *An corpus Christi debuerit resurgere cum cicatricibus? ex. 24. num. 2. & 16*
55. a. 3. *An Christus post resurrectionem, quando cum Discipulis non conuersabatur, commoratus fuerit in paradiso terrestri, antequam caelestem adierit? exerc. 18. num. 118*
- ead. a. 6. *Quisnam sit sensus illorum verborum apud Ioannem 20. v. 17. Noli me tangere? ex. 32. n. 3.*
57. & 6. *cuius articulis competens est ex. 18. quae est de Christo ut Empyreici incola. Videatur etiam exercitat. 23. section. 9. & 10. an Sancti Patres, qui Christo resurgente resurrexerunt, ascenderint ad Empyreum cum ipso in corporibus gloriosis? exerc. 22. sect. 1. Legantur item exercit. 18. num. 126. & 127. exercit. 21. num. 6. & 7. Quinam fuerint SS. PP. anima, & corpore glorioso comitati Christum in Empyreum? exercit. 22. sect. 2. An omnes Angeli à caelo descenderint, ut IESVM ascendentem comitarentur? ex. 16. num. 42. An Angeli assumpserint corpora in triumpho Christi ascendentis. ex. 22. num. 50. Quodnam ministerium praestiterint Angeli Christo ascendenti? exerc. 19. n. 56. An Christus postquam ascendens disparuit ab oculis Discipulorum, peruenit ad Empyreum non percurrendo medium spatium? ex. 33. num. 49. Et vniuersim ad quæsit. 57. commoda erit. sect. 3. exerc. 33*
58. a. 1. *An Christus stet, vel sedeat corporaliter in Empyreico? ex. 23. sect. 8.*
- ead. a. 4. *An Deipara Virgini conueniat sedere ad dexteram Dei? exercitat. 19. num. 75*
59. a. 5. *Opportuna erit ex. 21. De animabus ut Empyreici incolis ante diem vniuersalis Iudicij.*
61. a. 4. *An in caelo erunt aliqua Sacramenta? ex. 24. num. 13. Qua in ex. disputatur copiosè, an permanebit in caelo Sacramentum Eucharistiae?*
68. a. 2. *An infantes qui sine aqua lustrali decedunt, saluentur? ex. 28. n. 204. Consultatur etiam ex. 23. à n. 28.*
69. a. 3. *An adulti differentes susceptionem Baptismi vsque ad mortem, saluentur? ex. 23. sect. 5*
- ead. a. 7. *An per Baptismum aperiatur baptizati ianua Regni caelestis? ex. 21. n. 12. an qui obeunt statim post ritè, & fructuosè susceptum Baptismum, pergant rectè ad caelum? ibid. à n. 34. Vbi etiam an qui Martyrium patiuntur?*
71. & 4. *cuius articulis, quanam de causa Catechumeni conuertebantur ad Orientem, postquam ad Occidentem respicientes*

Index Theologicus Difficultatum.

- cientes renuntiabant Sathana?*
ex.23.n.74
- 75.a.1. *An idem corpus possit diuinitus constitui circumscriptiue in multis locis?*
ex.18.f.5
- 76.a.7. *An corpus Christi existens sub speciebus sacramentalibus videri queat per oculos nostros eleuatos?* ex.28. à n.15. *An Christus ut existens in Eucharistia videat corporaliter se ipsum. An Deipara Virgo viderit corporaliter Christum ut existentem in Eucharistia?* Ibid.n.23
- ead.a.8. *An verum Christi corpus remaneat in Sacramento Eucharistia, cum miraculosè apparet sub figura pueri?*
ex.32.n.25
- 80.a.2. *Quanam ratione Angeli, & anima beata dicantur in cælo manducare spiritualiter Christum?* ex.24.n.19
- ead.a.3. *Quidnam fiat de speciebus Sacramentalibus, quando à brutis corroduntur, aut deuorantur? An transferantur in Empyreum?* exerc.22. n.75. & 76
81. a.1. *An Christus post resurrectionem sumpsit Eucharistiam, porrexeritque eam Discipulis apud Emmauntinum castellum?* ex.24.n.5. & 19
- 82.a.1. *An post generalem resurrectionem poterunt sacerdotes consecrare Eucharistiam?* ex.24.n.12
- In supplementum 3.p. S.Thomæ.
- Pro q.2.a.2. **A**N pueri, qui cum originali decefferunt ante Christum, crediderint ipsi pradicanti, cum descendit ad inferos, & pœnitentiam egerint? ex.28.n.204
- 69.a.1. & 2. *Conducit ex.21. De animabus ut Empyreï incolis ante diem extremi Iudicij. Legatur etiam f.6. ex.20.*
- ead.a.4. *An locus Beatorum aliquando vocetur sinus Abraha?* ex.18. n.166.
Complura de sinu Abraha tractantur frequenter.
- ead.a.7. *Faciunt cuncta propè qua de Empyreo expenduntur.*
- 70.a.1. & 2. *An in anima separata maneat potentia sensitua?* ex.20. n.187. *an anima separata possit elicere actus sensituios?* ibid.
- ead.a.3. *Quomodo seiuncta anima damnata torqueantur ab igne?* ex.20. f.11. & presertim in n.187
- 71.a.5. *An damnata anima subleuentur pœnis per suffragia viuorum?* ex.19.f.6
- 72.a.1. *An Sancti videntes Deum cognoscant orationes nostras?* ex.20. n.31. *An Christus, & Sanctissima Mater, & si qui sunt alij cum corporibus glorificatis in cælo, orent vocaliter pro nobis ad Deum?* ex.29.n.9
- 73.a.1. *An Crucis in cælo apparitio erit signum precedens aduentum Christi ad Iudicium generale?* ex.25
- 74.a.1.4.5. & 6. *Conueniens est* ex.28. f.14. & 15. *An faces elementorum deficientur in Infernum?* ex.28.n.194.
- 76.a.2. *An voce emissa à Christi ore excitabuntur mortui?* ex.29.n.9
77. a.1. *Conducens est tum* ex.19. tum ex.22. a.23
78. a.1. *An aliqui homines nunquam morientur?* ex.18.n.132
- 79.a.2. *An homines resurgent cum iisdem potentijs sensituiis?* exerc.28.num.34. & 35
80. a.1. *An intestina hominum glorificatorum plena erunt humoribus suauè olentibus, vel vacua?* ex.30.n.6
- ead.a.2. *An beatorum hominum capilli defluent per humeros?* ex.27.n.13.
81. a.3. *An omnes resurgent in sexu virili?*
ex.21.n.146
- ead.a.4. *An in cælo erit ciborum usus?* ex.31. à n.4. *Et vniuersim pro q.80. & 81. lustretur oculis* f.13. ex.28
- q.82. *Facit lib.8. de externis, & internis actionibus materialibus beatorum hominum. An impassibilitatis dos consistat in qualitate positua?* ex.32 n.84
83. a.1. *An dos subtilitatis consistat in qualitate positua?* exerc.32. num.740
Quisnam sit effectus dotis subtilitatis? ex.32. à n.76
- ead.a.4. *An glorificata corpora erunt penetrata in eodem loco?* ex.23. n.96.
An locorum ordinem habebunt glorificata corpora in Empyreo. Quisnam sit particularis locorum ordo seruandus à glorificatis corporibus? ex.23. f.9.10. & 11.
- ead.a.5. *An partes corporis glorificati penetrari poterunt inter se se ratione qualitatis, qua sit dos subtilitatis?* ex.32. n.75.
- ead.a.6. *An corpus gloriosum sit impalpabile.* ex.32. f.1.
- q.84. *Deseruit tota* ex.33. *Qua est de motu locali beatorum hominum in Empyreo.*
- q.85. *Habentur multa de luce corporum glorificatorum.* ex.28.n.12. & 138. ac 143. necnon 172. ex.32. sect.4. exercit.33. à n.110.
- 86.a.1. *An damnatorum corpora resurgent sine suis deformitatibus?* ex.28.n.171

In secundam partem Empyreologiae.

- 88.a.2. *An in Iudicio generali Christus proferet vocaliter sententiam?* ex. 23. n. 61. ex. 29. n. 9
- ead.a.4. *Quales erunt nubes, in quibus Christus veniet iudicaturus mundum, & in quibus rapientur electi obviam Christo?* ex. 28. n. 203. *Qualis erit dispositio localis iudicandorum in Valle Iosaphat.* ex. 23. num. 60. *an Christus ibi iudicaturus sedebit?* ex. 23. n. 47. ex. 18. n. 53.
- 90.a.2. *An Christi Domini Crux, & alia Passionis instrumenta apparebunt in Iudicio.* ex. 25. f. 1. & 3. *An veteris Testamenti Arca?* ex. 24. n. 6. & 20. ac 21.
- 91.a.1. *Quisnam sit finis inuolutionis mundi post Iudicium?* ex. 28. n. 191
- ead.a.2. *An post Iudicium cessabit motus corporum caelestium?* ex. 29. à n. 40. *an caelum sydereum aget post diem Iudicij?* ex. 16. n. 4 & 16. ex. 32. n. 63. *an tunc manebunt Planetae, & Astra, & in quo hemisphaerio Sol, ac Luna?* ex. 28. n. 188. & 189
- ead.a.3. *An in corporibus sydereis augebitur claritas?* ex. 28. à n. 186.
- ead.a.4. *An Elementa manebunt post Iudicium?* ex. 28. à n. 192. *an inuolutionem per receptionem alicuius claritatis?* *An terra fiet plana?* *An omnino operietur aquis?* ibid.
- ead.a.5. *An post Iudicium floribus, & plantis ornabitur terra?* ex. 28. à n. 195.
- 92.a.1. & 2. *Perspice difficultates ad q. 12. p. 1.*
- ead.a.3. *An beati cognoscant per eandem visionem, qua Deum intuentur, ea, qua ipsis de nouo reuelantur?* ex. 32. à num. 65.
- 93.a.1. *An Sanctorum beatitudo augeatur post Iudicium?* ex. 21. n. 134. & 135
- 94.a.1. *An beati homines videbunt corporaliter ex Empyrco damnatos existentes in Inferno?* ex. 28. f. 16. *an cognoscent intellectualiter poenas damnatorum?* ex. 28. n. 209
- 95.a.1. *An id, quod dicitur dos corporum glorificatorum, debeat esse qualitas positua intrinseca?* ex. 33. n. 92.
- 96.a.10. *Quales futuræ sint Aureolæ in corporibus beatorum hominum?* ex. 19. n. 76. ex. 27. n. 13. ex. 33. n. 102. *an Deipara Virgo Regio velut diademate insigniatur in caelo?* ex. 19. f. 8. *An dignè sumentes Eucharistiam gaudebunt in caelo ornatu speciali externo?* ex. 19. n. 78
- 97.a.1. *An damnati homines sitient, & esurient?* ex. 31. n. 14 & 15. *an humore quodam amaro cruciabuntur in lingua, & palato?* ibid. n. 13. *an efflabunt grauem olentem fetorem?* ex. 30. n. 7 *an videbunt Demones in corporibus assumptis de formisimis?* ex. 26. n. 3
- ead.a.2. *An in Inferno erunt vermes corporales incorrupti?* ex. 28. n. 203
- ead.a.4. *An ignis Tartareus careat omni luce?* ex. 28. n. 217. *an damnatorum corpora erunt in Inferno velut commassata?* ex. 23. n. 99
- ead.a.7. *An extra mundum existant damnati?* ex. 18. num. 12. & 38. *Quanta amplitudinis sit Orcus?* exerc. 23. num. 99
- 98.a.9. *An damnati videant nunc, & an videbunt, transacto Iudicio, gloriam Beatorum?* exercitat. 28. à num. 213

INDEX RERVM, Et Verborum.

*Littera E. monstrat Exercitationem; littera N. Numerum
seu materiae sedem.*

A

Abiron

BIRON corpus existere iam in Inferno, probabile aliquibus est. ex. 22. num. 11.

Ablutio.

Ablutio defunctorum corporum in more fuit Gentilibus. ex. 19. n. 51.

Abraham.

Abraham immortalis cum Christo resurrexit? ex. 22. num. 22. Beatorum sedes vocatur nonnunquam sinus Abrahæ. exerc. 18. num. 166.

Accidens

Accidens potest diuinitus conseruari absque omni subiecto. exerc. 18. num. 75. Accidentia omnia naturalem, aut essentialem oppositionem habentia non possunt comitari corpus bilocatum. exerc. 18. n. 96. Spiritualibus accidentibus partes non repugnant. ex. 20. n. 137. Accidentia Eucharistica simul cum Christi corpore nunquam ad cælum euehantur. exerc. 22. n. 76. Accidens quo pacto operetur in consortio substantiæ. exerc. 16. num. 47.

Actiones.

Actiones potentiæ nutritiæ, & locomotiæ si ab vnionibus distinguantur, multò magis vitales sunt, quàm ipsæ vniones. ex. 28. n. 21. Actiones intentionales à motu cælorum non pendunt. ex. 32. n. 63. Actiones physicae Empyreæ à cæli syderei motu non pendunt. Ibidem. Immotis cælis ignis per actionem physicam calorem produceret. Ibidem. Vna actio adæquata non exigit alterius cuiuslibet non esse. ex. 16. n. 64. Decretum Dei ad probandam impossibilitatem duplicis adæquatæ actionis, confictum omninò est. Ibidem. Hoc decretum non probaret naturalem impossibilitatem duarum actionum. Ibidem. Ex vnitate actionis non desumitur vnitas termini. exerc. 16. n. 65. Multiplex actio non obstat vnitati effectus. Ibidem. Duplex actio vel eiusdem, vel diuersæ speciei potest ad eundem effectum terminari? Ibidem. Eadem causa necessaria duplici actione non potest naturaliter effectum causare, secus libera. exerc. 16. num. 67. Ex multitudine actionum effectus perfectio non crescit. exerc. 16. num. 68. Producibilitas effectus per plures actiones non dicit maiorem effectus per-

fectionem. Ibidem. Ex duabus adæquatis actionibus nulla superflueret respectu causarum. exerc. 16. n. 69. Multiplex actio instar monstroæ operationis esset. Ibidem. Quomodo monstroæ operationes eueniant? Ibidem. Actio non præstat essentialiter in actu secundo quod causa est apta in actu primo præstare. exerc. 16. n. 74. Duplex actio eundem effectum potest in diuersis instantibus causare. Ibidem. Totalitas actionis non consistit in eo, quodd communicet distinctas essentias. Quælibet illarum actio totum esse effectus poneret. Nulla actum ageret, sed efficeret quod alia, quin per aliam effectum supponat. Ibidem. Potest effectus dependere ab actione, quam non solum non exigit, sed quam naturaliter respuat. exerc. 16. n. 79. Effectus absolutus non pender essentialiter se ipso à causâ, secus actio. exerc. 16. n. 81. Ut duplex totalis actio detur, non est necesse quodd vna alteram contineat. exerc. 16. n. 84. Num spiritualis actio ab igne procedat in cruciatum animarum, aut Angelorum? exerc. 20. n. 104. & sequentibus.

Actus.

Actus potentiæ vnde materialis, aut spiritualis dicatur. exerc. 18. num. 61.

Adamus.

Adamus cum Christo resurrexit. exerc. 16. num. 20. Adamus, & Eva in statu innocentie vestibibus non sunt vsi. exerc. 27. num. 8. Neque domibus vterentur, si in eo perseverarent. Ibidem. Forè ornatus causa vestibibus aliquando vterentur, si status innocentie perseverasset. Ibidem. Adami phantasia speciei intellectui possibili ab agente abstractas ministrabat. exerc. 34. num. 3. Adami pulchritudo inferior pulchritudine Christi gloriosi. exerc. 28. num. 128. Adamus statim ac conditus cælum conspexisse dicitur. exerc. 28. n. 182. Loquutus est Hebraicè in statu innocentie. exerc. 29. num. 34. Adamo imminutam potentiam visiuam post peccatum qui asseruerint. exerc. 28. num. 221. Extra paradysum fuit creatus Adamus. exerc. 20. num. 12. Eius corpus fuit sepultum vbi Christus crucifixus. ex. 22. n. 16, & sequentibus Resurgens cum Christo ascendit in Empyreum corpore iam glorificato. Ibidem.

Aër.

Aère elementari plenane erunt interiora corporum glorificatorum intra Empyreum? ex. 26. n. 11.

Aneas.

In secundam partem Empyreologiae,

Aeneas.

Aeneas corporis ad caelum raptus apud Ethnicos. ex. 23. n. 35.

Agilitas.

Agilitas sessioni ex se non pugnat. ex. 23. num. 44. Agilitatis dos non est comprincipium visionis corporeae Beatorum. ex. 32. numer. 79. Non est qualitas positiva Beatis superaddita. ex. 33. n. 91. si esset qualitas Beatis superaddita subiectaretur immediatè in anima. ex. 33. num. 99. Agilitatis dos grauationem beatorum corporum naturaliter ir-pediet. ex. n. 28.

Alexander.

Alexandri Magni caelum habitantis figmentum apud Ethnicos. ex. 23. num. 30. Alexander suauissimum à corpore odorem emittebat. ex. 30. num. 3. Necessitas iacendi in lecto, ex inualentia proueniens, signum Alexandro fuit propinquae mortis. ex. 23. n. 53.

Alleluia.

Alleluia crebrò audietur in Patria. exercit. 29. num. 33.

Anna.

Anna B. Virginis Mater an cum Christo resurrexerit. ex. 22. n. 42.

Anabaptiste.

Anabaptistae in caelum se ascensuros cum corporibus iactabant. ex. 23. n. 39.

Ananias, Azarias, & Misael.

Ananias, Azarias, & Misael non surrexerunt cum Christo. ex. 22. num. 35. Eorum corpora Babylone Alexandriam translata fuere. Ibidem. Horum reliquiae in Ouentensi Ecclesia coluntur. Ibidem.

Anaxagoras.

Anaxagoras, expetiit Solem contingere. ex. 32. num. 14.

Angeli.

Angelos esse Empyrei incolas, autoritate probatur. ex. 20. n. 1. Caelum Sydereum non est habitaculum Angelorum. ex. 20. num. 2. Existentiā Angelorum in caelo ipsi Ethnici cognouerunt. ex. 20. num. 3. Proportio inter caelorum, & Angelorum naturam explicatur. ex. 20. num. 4. Nulli fuere in Empyreo creati. ex. 20. num. 5. Si Angeli ad ordinem supernaturalem non eleuarentur, decens habitaculum eis supercaelestes aquae praerberent. ex. 20. num. 12. Angelis viatoribus diuersus debet esse locus viae, ac patriae. ex. 20. num. 13. Dignitas Empyrei Angelorum peccatum abhorret. ex. 20. num. 14. Angelorum, & Adami in statu innocentiae gratia, & gloria fuit ex Christi prauiis meritis impertita. ex. 18. num. 185. Non idè praecise Angelis non dilata visio beata, quia ipsi non peccarunt; sed quia aliorum peccatis obnoxij poenae non sunt redditi. Ibidem. An Angeli plurimi ante diem Iudicij Empyreum non deserent? ex. 18. n. 64. Idè statim in Empyreum introducti, quia hoc visio beata eis communicata exigebat. ex. 18. num. 172. Idè in Empyreum statim introducti, quia Christi redemptione non expectabant. ibid. Angeli nullam ex se emittunt lucem. ex. 16. numer. 42. Omnes Angeli descenderunt ex Empyreo, ut Christum, ac Deiparam ascendentes comitarentur, vti ferunt aliqui. Ibidem. Angeli non semper existunt cum Vbi maximo. ex. 16. num. 59. Existere possunt per Vbi diuisibile. Ibidem. Angelus naturaliter potest dependere à duplici vbicatione sufficiente. Ibidem.

Possunt existere in Vbi minimo. Ibidem. Existunt in loco per vbicationem distinctam. Ibidem. Quo in sensu verum sit, Angelum posse naturaliter, duplicem vbicationem adaequatam habere? ex. 16. num. 60. Terminum habent in extensione ad locum. ex. 16. num. 68. Mali Angeli statim post peccatum in Infernum detruli. ex. 20. num. 28. An Angeli relinquunt sedes hominibus superiorum meritorum, necne? ex. 23. num. 63. Caelorum motores in Oriente caeli parte commorantur. ex. 23. num. 78. Pro inaequalitate meritorum inaequales stationes in caelo habebunt? ex. 23. num. 82. Non erunt in eadem caeli parte. Ibidem. Angelos immultiplicabiles individualiter, vnde didicerit S. Thomas. ex. 20. num. 201. Angelorum multitudo ferè innumerabilis. ex. 20. num. 202. De eorum multitudine reuelatio B. Angelae Fulginati. ex. 20. num. 203. Eorum numerus excedit numerum hominum simul existentium. ex. 20. num. 204. Personae publicae ultra priuatum Angelum habent etiam alium, à quo dirigantur in ordine ad bonum regimen. ex. 20. num. 205. Ecclesiis, & oratoriis Angeli sunt deputati. Ibidem. Elementis, speciebusque rerum sensitiuarum, ac vegetabilium Angeli designati. Idem. Quotus Angelorum numerus ab aliquibus assignetur? ex. 20. numer. 211. Angelo cuiuslibet peculiaris locus est deputatus in Empyreo. ex. 23. num. 62. Angeli in caelo, licet physicè possent tamen non penetrabantur inter se. ex. 23. num. 82. Angelorum numerus quotus sit? ex. 23. num. 83. Maximam caeli partem occupabunt. Ibidem. Spatium ab Angelo occupandum, dubium, quantum sit. ex. 23. num. 85. Fortasse occupabunt quantum homo gloriosus. Ibidem. Quò perfectiores sunt, eò ampliozem locum possunt occupare, non tamen occupabunt, quem poterunt. Ibid. Angelorum intuitiua potentia quanta sit iuxta aliquos, exercit. 28. num. 224. Angeli in caelo aliquando corpora assument ad hominum delectationem? exerc. 26. num. 2. Haec corporum assumptio magis Angelos conciliabit hominibus. Ibidem. In honorem Christi ceder. Ibidem. Saepè in corpore hominibus apparuerunt. Ibidem. In specie humana cum Adamo, & Eva in paradiso conuersati sunt. ex. 26. n. 3. Nullae erunt Angelorum cum hominibus choreae nisi corpora assument. ex. 26. n. 4. In hac assumptione nulla fallacia erit. ex. 26. n. 5. Num gaudium homines beati ex Angelis percipient, nisi hi se corporibus induant? ex. 26. n. 4. Haec corpora ex materia Empyrea conficiuntur. ex. 26. n. 7. Ad breue tempus poterunt esse extra Empyreum cum corporibus ex Empyrea materia. ex. 26. n. 8. Corpora aërea communiter descendentes induent, licet possunt Empyrea. ex. 26. n. 10. Possunt se mouere discretè. ex. 33. n. 42. Angelos corporeos esse censuerunt aliqui Patres. ex. 28. n. 31. Alij putarunt, Angelos compositos esse ex corpore, & spiritu ab illo inseparabili. Ibidem, Angeli sonum percipiunt, diuerso tamen modo à perceptione auditus nostri. ex. 28. n. 51. Angelus habens distinctum intellectum posset cognosci ab habente indistinctum. ex. 28. n. 70. Angeli in assumptis corporibus mirae delectationis obiectum erunt beatis hominibus. ex. 28. n. 160. Angeli non deberent constitui in loco, qui supra Empyreum posset creari. ex. 20. n. 26. Angelis non est dilatus ascensus in Empyreum post

Index Rerum, & Verborum.

post acceptam supernaturalem beatitudinem ex. 20. n. 28. Mali Angeli peccarunt tempore propinquo creationi antecedenti mundi, & succedenti hominis lapsui. ex. 20. n. 29. Empyreum lustratione egeret, si Angeli in eo peccassent. ex. 20. n. 15. Respondetur aliquibus autoritatibus pro Angelorum in Empyreum creatione. ex. 20. n. 16. Angeli stare possunt in qualibet caelesti Sphaera, etsi moueatur. ex. 20. n. 25. Non nisi eleuari supernaturaliter thronum Dei stipant. Ibidem. Sententia asserens, Angelos extra empyreum conditos, à censura liberatur. ex. 20. n. 27. Parum tutum est, asserere Angelos bonos non fuisse beatos ante Christi Incarnationem. ex. 20. n. 29. Angeli ante Christi Incarnationem semper in Scriptura inuocantur. ex. 20. n. 31. Angeli beati, & animæ non possunt ex lege Dei habitare extra omnem locum corporeum. ex. 20. n. 40. Autoritate hæc sententia probatur. Ibidem. Angeli creati sunt simul cum mundo corporeo. ex. 20. n. 43. Debent esse intimè Empyreum præsentibus. ex. 20. n. 44. Præsentibus rebus corporalibus. ex. 20. n. 45. Mens Platonis & Aristotelis circa Angelorum locum. ex. 20. n. 47. Nullibi non existunt. ex. 20. n. 51. Non repugnat de potentia Dei absoluta nullibi existere. ex. 20. n. 56. Possunt existere, quin gaudeant potentia proxima agendi transeunter circa subiectum extrinsecum vnum potius, quàm aliud. ex. 20. n. 57. Possunt in distans agere. Ibidem. Indigent vbicatione distincta. ex. 20. n. 58. Angeli sine vbicatione essent Deo negatiuè præsentibus. ex. 20. n. 59. Pro priori ad vbicationem præcisè habent hanc præsentiam. Ibidem. Præsentia Angelorum respectu Dei non indiget vbicatione ab vtroque distincta. Ibidem. Hæc præsentia est Angelis necessaria, secus præsentia ad aliquod spatium. Ibidem. Angelorum duratio ab ipsis, & instanti est indistincta. ex. 20. n. 60. Decretum producendi Angelum, sicut & destruendi non terminatur ad durationem, sed ad instantia. Ibidem. Quale sit decretum destruendi Angelum? ex. 20. n. 63. Angeli absque vbicatione negatiuè essent mundo præsentibus. ex. 20. n. 66. Non existunt in loco per operationem. ex. 20. numer. 73. & 91. Non possunt naturaliter se mouere de extremo ad extremum, nisi per medium. ex. 20. n. 74. Supra Empyreum conuexum possunt se naturaliter mouere. ex. 20. numer. 74. vt moueantur, non requiritur corpus, ad quod accedant. Ibidem. Non vbicantur per alligationem ad corpus. ex. 20. numer. 75. Non possunt naturaliter esse nullibi. ex. 20. n. 79. Non possunt distantes vnum cælum mouere immoto medio. exercitat. 20. numer. 81. Mali Angeli præsentibus sunt energumenis, vt ipsorum corpora moueant. Ibidem. Fixi sunt motores Angeli sphaeris, quas mouent. ex. 20. numer. 82. Corpus mouere valent per impullum. ex. 20. numer. 83. Angeli cælorum motores infra Empyreum degunt. ex. 20. numer. 82. Ex suis sphaeris Deum vident. ex. 20. n. 84. Angeli, qui mittuntur ad terras, Deum intuitiuè vident. Ibidem. Ad terras missi non persistunt simul in Empyreum. ex. 20. numer. 86. Angelus custos non est designatus Empyreum. ex. 20. numer. 88. Angeli cælorum motores ab hoc munere post diem Iudicij desistent. Ibidem. Angeli cælorum custodes ob motum eis sunt assignati. ex. 20. numer. 89. Dæmonum ascensum ad Empyreum Deus ipse prohibet, non Angeli. Ibidem. Angeli pos-

sunt suspendere suam omnem operationem externam. ex. 20. numer. 94. Nihil erga Empyreum operantur. ex. 20. numer. 95. Non possunt motum in Empyreum causare. Ibidem. Lucem causare non possunt. ex. 20. numer. 95. Qualitas Angelica productiua lucis reiiicitur. ex. 20. numer. 99. Nun. spiritalis actio ab igne procedat in cruciatum Dæmonum, aut animarum. ex. 20. numer. 104. Dolor proueniens malis Angelis ex igne potest ab ipso igne effici. ex. 20. n. 105. Potest etiam ab apprehensione ignis causante dolorem. Ibidem. Angeli nullam vim patiuntur ex existentia in Empyreum. ex. 20. n. 105. Possunt existere in Vacuo, & supra Empyreum. ex. 20. numer. 106. Non sunt in loco per operationem. ex. 20. numer. 91. Quando mouentur non resultat mutatio in corporibus penetratis, sed in se ipsis. ex. 20. n. 111. Ex motu aliqua mutatio intrinseca ipsis prouenit. Ibidem. Eorum cognitiones, & species existunt in loco absque operatione. ex. 20. n. 112. Non habent applicatam suam virtutem actiuam erga Empyreum. ex. 20. numer. 113. Erga Vacuum non possunt applicare hanc virtutem. Ibidem. Angeli per hanc applicationem non sunt in loco. Ibidem. Hæc applicatio Angelorum supponeret vbicationem pro priori. ex. 20. numer. 114. Hæc applicatio Angelorum deberet esse aliquid distinctum à volitione Angeli, ac proinde identificatum cum vbicatione. ex. 20. n. 115. Non adiuuant Empyreum in suis operationibus. ex. 20. numer. 117. Angelos iuuare Empyreum ad operandum, non esset formaliter esse vbicatos in Empyreum. ex. 20. numer. 118. Non iuuant cælos nisi eos mouendo. Ibidem. Non mouent Empyreum. Ibidem. Non sunt in loco per meram exornationem Empyreum. ex. 20. n. 119. Hæc Angelorum exornatio pro priori supponeret præsentiam localem. Ibidem. Eorum præsentia in Empyreum non est metaphorica. ex. 20. n. 121. Quare Angelorum præsentia dicatur æquiuioca respectiuè ad corpora. ex. 20. n. 129. Existunt Angeli in loco per formam distinctam realem absolutam, quæ est vbicatio. ex. 20. n. 130. Angelorum vbicatio non consistit in vnione ad corpus extrinsecum. ex. 20. n. 131. Eorum vbicatio est spiritalis. Ibidem. Hæc potest esse diuisibilis, aut indiuisibilis. ex. 20. n. 132. Eorum cognitiones, volitiones, & species sunt diuisibiles. ex. 20. n. 134. Eorum vbicationes pro diuersis locis adæquatis penetrari non possunt. ex. 20. n. 135. Possunt pro suo libito ad plura vel pauciora spatia se extendere. ex. 20. n. 136. In eis non datur voluptas similis illi, quam anima percipit, dum corpus, quod informat, odoratur suauius. ex. 20. n. 157. Mali Angeli habent speciem impressam caloris. ex. 20. n. 166. Boni Angeli luce delectantur tanquam signo diuinæ amicitia, luce producente in eis gaudium. ex. 20. n. 200. Versentur ne aliqui Angeli in Paradiso terrestri? ex. 18. n. 143. An in eo sint cum Adamo conuersati? ex. 26. n. 3. Egerintné tripudia ad præsepe Christi nati? exercitat. 26. numer. 4. Angeli supremi habent influentias super medios, & infimos. exerc. 16. numer. 9. & 22. Vtrum omnes Angeli descenderint de cælo in Conceptione Christi, in nocte Natiuitatis, & hora Resurrectionis? exerc. 16. numer. 42.

Anima.

Anima dolet per sympathiam cum corpore. ex. 20. n. 159. Anima præter cognitionem doloris habet

In secundam partem Empyreologiae,

habet apprehensionem experimentalem ratione corporis, cum quo vnum totum componit. *ibid.* Ad hoc non indiget anima organis materialibus. *ibid.* Anima vnita corpori non recipit calorem. ex. 20. n. 161. Præcisè anima rationalis spiritalis est. ex. 20. n. 162. Animæ Purgatorij non ex alligatione ad ignem, sed vitione dolent. ex. 20. n. 169. Animæ puerorum in originali decedentium non cruciantur in Limbo ex alligatione ad locum, sicut neque animæ SS. Patrum cruciabantur in sinu Abrahæ. ex. 20. n. 171. Animæ Purgatorij aliter cruciantur, quàm ex consideratione ignis. ex. 20. num. 173. Animæ separatae quomodo igne torqueantur? Vide *Damones.* Omnes potentia animæ sunt indistincta ab ipsa anima. ex. 33. n. 99. Animæ rationalis spiritalitas ex independentia à materia, & quantitate stabilitur. ex. 28. n. 57. Anima rationalis habet potentiam receptiuam donorum spiritalium supernaturalium. ex. 28. n. 4. in tali præcisè receptione miraculum nullum euenit. *ibid.* Receptio donorum supernaturalium est supra vires actiuas naturæ. *ibid.* Vnio temporalis non obstat animæ ad perceptionem spiritalium pro primo instanti suæ creationis. ex. 28. n. 31. Anima rationalis physicè attingitur per vnionem diuisibilem. ex. 28. n. 41. Animarum separatarum spatium in cælo idem est, ac erit post reuionem cum corporibus. ex. 23. num. 86. Maius spatium occupare valent animæ separatae ac spatium corporis humani maximi. *ibid.* Possunt moueri discretè. ex. 33. n. 42. Animæ SS. PP. ad Inferos descenderunt, exceptis Henoch, & Eliæ. ex. 18. n. 27. Eas Christus iam gloriosus ab Inferis reuocauit. *ibid.* Nulla anima ad Empyreum ante Christi ascensionem aduolauit. ex. 18. n. 129. Huius moræ ratio redditur. *ibid.* Quantum est ex meritis Christi statim post Christi passionem aperiri potuisset cælorum ianua. *ibid.* & in veteri Testamento ex præuisis Christi meritis potuisset aperiri. *ibid.* Animæ VV. PP. non sunt reunita corporibus ante Christi resurrectionem. exerc. 18. n. 131. Animæ iustorum nisi fuerint prius separata à corporibus, & reuniantur, non obtinent vitam gloriosam corporum. ex. 18. n. 132. Ante resurrectionem Christi nulla anima adepta est beatitudinem cælestem in corpore. ex. 18. n. 130. De ascensu animarum in cælum plurimæ auctoritates expenduntur. ex. 18. n. 155. Animarum præsentia in Empyreum non est metaphorica. ex. 20. n. 124. Sanctorum PP. animæ Deum non viderunt ante Christi mortem. ex. 18. n. 172. Ex præuisis Christi meritis, & antecederet applicatis Sanctæ fuerunt, & à reatu pænæ æternæ immunes. ex. 18. n. 172. Post animarum ad corpora reuionem, congruum fuit, vt visionem beatam non obtinerent nisi vsque ad mortem Christi. *ibid.* Etsi statim post mortem eis visio beata non fuerit concessa, hoc non præiudicat propensione diuinæ ad benefaciendum. ex. 18. n. 173. Animæ in sinu Abrahæ propriam captiuitatem non fuerunt passæ. ex. 18. n. 182. A pænatum dolore spe salutis subleuabantur. ex. 18. n. 183. A Dæmonibus non cruciantur animæ in Purgatorio. ex. 19. n. 69. Anima rationalis habet vocationem spiritalium distinctam ab vocatione corporis. ex. 20. n. 140. Si Deus impediret sensationem materialem corporis non posset anima dolere materialiter ab igne. ex. 20. n. 158. Animæ separatae non sunt in loco per passionem ab igne. ex. 20.

n. 104. Animæ separatae non sunt in loco per operationem. ex. 20. n. 100. Animæ separatae passio ab igne supernaturalis esset. ex. 20. n. 104. Anima rationalis realiter sumpta vegetatiua, & sensitua est. ex. 16. n. 36. Animæ omninò puræ statim post separationem ascendunt nunc Empyreum. ex. 20. n. 28. animarum beatarum existentia in Empyreum ante generalem resurrectionem probatur multiplici auctoritate. exerc. 21. n. 1. & sequentibus. Responderetur testimoniis Scripturæ, quæ videntur huic existentia obstat. ex. 21. n. 13. Hanc existentiam professi sunt Græcorum, & Latinorum oratores, qui conuenerunt in Concilio Lugdunensi. ex. 21. num. 19. Animas omninò puras vt existentes in Empyreum Ecclesia fidelibus proponit. ex. 21. n. 26. Nullus locus, aptior est præfatis animabus, quam Empyreum. ex. 21. n. 30. Animæ rationales superant perfectione omnia corpora Vniuersi. *ibid.* Animæ rationales vi innata sibi in Empyreum ascendunt post Christi ascensionem, quin retardentur, si omninò puræ sint. *ibid.* Hæc animarum existentia in Empyreum probatur rationibus. ex. 21. n. 30. Martyrum animæ, & puerorum post Baptisimum ascendunt cælum statim post separationem. ex. 21. n. 34. Animæ damnatorum statim post separationem derruduntur in Infernum. ex. 23. n. 37. Animæ puræ à reatu pænæ, & culpæ, statim ac separantur cælum ascendunt. ex. 21. n. 46. Huic ascensioni animarum statim, ac separantur, non obstat Christi descensus ad Inferos. *ibid.* Animæ puræ omninò in statu Innocentiæ simul cum corporibus ad cælum eueherentur. ex. 21. n. 48. Quia corpus ad cælum non ascendit, non debet anima exulare statim ac separatur. *ibid.* Existentiæ animarum in Empyreum illustratur prophana eruditione. ex. 21. n. 49. Plures Patres Ecclesiæ existentiam in Empyreum animabus omninò puris non concedunt ante diem Iudicij, tamen visionem Dei non denegant. ex. 21. n. 56. Plures alij visionem, & existentiam in Empyreum concedunt, tamen negant statim post separationem. ex. 21. n. 64. Alij indicant, animas transire per paradysum terrestrem. ex. 21. n. 71. Celeritas animarum in pergendo ad cælum. ex. 21. n. 73. Animæ omninò puræ in ipso instanti separationis Deum intuituè vident. ex. 21. n. 74. Non differt Deus visionem animabus vsque ad introitum in Empyreum. ex. 21. n. 75. Anima potest diuinitus moueri motu instantaneo, licet naturaliter repugnet. *ibid.* Anima ad cælum mouet sese ea celeritate, qua nulla maior est naturaliter ei possibilis. *ibid.* Possunt iuari animæ ad cælum ascendentes impulsu ab Angelis comitantibus. *ibid.* Extra Empyreum indulgetur visio beata animabus ad Purgatorium non descendentibus. *ibid.* Plures Patres censuerunt inuitabile esse Purgatorium animabus Sanctorum. ex. 21. n. 77. Hæc sententia refellitur. ex. 21. n. 78. Qui Doctores censent animas aliquorum iustorum detineri in quodam loco sine passione ab igne? ex. 21. n. 80. Animæ omninò non puræ aliquando fuerunt detentæ in quodam loco vbi ab igne non paterentur, sed à consideratione dilata beatitudinis. ex. 21. n. 82. Error esset asserere, animas absque vlla culpa luenda detineri, ne ascendant Empyreum. *ibid.* Referuntur Patres, qui asserunt, animas iustorum non ascensuras in Empyreum vsque ad diem Iudicij, sed interim in paradiso detineri absque visione beata. ex. 21. n. 84. Plures Patres

Index Rerum, & Verborum.

Patres indicant, detinendas in aliquo subcælesti loco sine Dei visione. ex. 21. num. 98. Alij silent locum, in quo animæ degant; proferunt tamen non beari ante diem Iudicij. ex. 21. num. 117. Recensentur Hæretici, qui à Veritate Catholica de Dei visione, & existentia in Empyreo ante diem Iudicij, deuiarunt. ex. 21. num. 123. Ioannes XXII. tanquam priuatus Doctor dubitauit de beatitudine animarum ante generalem resurrectionem. ex. 21. num. 124. & 128. Post Definitionem Benedicti Papæ XI. error est in fide, negare beatitudinem animarum ante generalem resurrectionem. ex. 21. num. 127. Refertur mens Ioannis Papæ XXII. circa hanc quæstionem. ex. 21. num. 129. Extrema Ioannis verba circa hanc quæstionem. ex. 21. numer. 131. Benedicti XII. mens, epistolæ, & verba circa hanc quæstionem referuntur, & examinantur. ex. 21. numer. 132. Visio beata, nec remittetur, nec intendetur post generale Iudicium. ex. 21. num. 133. Huius controuersie processus examinatur. ex. 21. num. 128. Anima peccatoris separata à corpore non deducitur ad Empyreum iudicanda. exercit. 21. num. 137. Neque animæ Iustorum deducuntur ad Empyreum, vt iudicentur. ex. 21. num. 138. In ipso loco, in quo separatur anima à corpore, sententiam audit. exercit. 21. n. 139. Aliquarum animarum sententia fortasse mansit aliquandiu suspensa post separationem. Ibidem. Animarum beatorum numerus copiosissimus est, incognitus tamen nobis. ex. 21. num. 141. Plures animæ damnantur, quam beantur, habito respectu ad vniuersum orbem. ex. 21. num. 142. Animæ SS. Patrum existentes in sinu Abrahæ habuerintne aliqualem tristitiam? ex. 18. num. 183. Viderintne Deum in instanti, quo Christus obiit, an ferè immediatè post illud? ex. 18. num. 108. Translatæne sint in paradysum terrestrem, vsque dum Christus cælos penetraret? ex. 18. n. 112. & 118.

S. Anselmus.

S. Anselmus Cantuariensis non est Author Elucidarij. exerc. 21. num. 69.

Antichristus.

An Antichristus occidetur à Christo veniente è cælo. exerc. 18. num. 57. & 68. Quot dies erit superstes mundus post necem Antichristi? ex. 18. num. 68. Simulabit Antichristus ascensum ad cælum. exerc. 23. num. 39.

Antipodes.

Antipodes ignorati à pluribus antiquis. exerc. 18. num. 38.

Apollonius.

Apollonij Thyanæi in corpore cælum incolentis fabula. exerc. 23. num. 36. Expetiit Solis mensam conspiciere. exerc. 32. num. 14.

Appetitus.

Appetitus materialis aliquo modo fruatur Deo. exerc. 34. num. 2. Appetitu sensitiuo non carebunt Beati homines. exerc. 34. num. 5. Appetitus sensitiuus beatorum hominum aliquos actus eliciet. Ibidem. Loquutio sensibilis motio localis, & risus moderatus beatorum hominum supponunt imperium appetitus sensitiuo. Ibidem. Nullus actus à beato homine elicietur cum alteratione corporis. Ibidem. Qui sint appetitus sensitiuo actus? exerc. 34. num. 6. Beatus homo nullum exercebit actum dedecentem ipsius statum. Ibidem. Absque consensu voluntatis nullum exercebit actum appetitus sensitiuus. ex. 34. num. 7. Hæc subiectio appetitus sensitiuo ad rap.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

tionem vnde prouentura sit? Ibidem. Naturalibus, & supernaturalibus habitibus ornabitur appetitus sensitiuus beatorum hominum. ex. 34. num. 8.

Approximatio.

Approximatio est conditio ad agendum naturaliter requisita. exerc. 20. num. 103.

Aqua.

Aqua supercælestes non mouentur. exerc. 20. n. 25. Beatorum oculos magna adficiet voluptate. exerc. 18. num. 179. Pulchris coloribus ab repercussu Empyreæ lucis variegabuntur. Ibidem. Post Iudicium superfundent terram aquæ elementares. exerc. 28. num. 202.

Aquila.

Aquilæ magna pollent videndi perspicacia. ex. 28. num. 223.

Aquileges.

Aquileges qui aquas inlatentes videant? exerc. 28. num. 229.

Arca.

Arca veteris Testamenti an manifestanda sit in Iudicio Generali? exerc. 24. n. 20. An in Empyreo æternatura sit? Ibidem.

Arca.

Arca reliquiarum Ouetenensium. exerc. 22. num. 35. & sequentibus.

Aristoteles.

Aristoteles vt homo, errare aliquando potuit. ex. 33. num. 77.

Assumptio.

Assumptio Deiparæ. Vide *Deipara*. Assumptionis vox semper fuit vsitata in Ecclesia. exerc. 19. n. 27. Virginis assumptioni Toletana Ecclesia prima ex Hispaniarum ædibus dicata fuit. Ibid. Assumptionis vox non dicit extrinsecam vim ascensionis impressam, sed indebitum ascensum personæ ex se. exerc. 19. num. 56. Ablutio corporis Virginis in Iordane ante assumptionem Poëtice conficta. exerc. 19. num. 51. Assumptionis die damnati non subleuantur pœnis. exerc. 19. n. 69. An fuerit ablutum B. Virginis corpus ante assumptionem. exerc. 19. num. 52.

Astra.

Astra in hæc inferiora influunt. exerc. 16. n. 33.

S. Athanasius.

An sint S. Athanasij, Quæstiones quæ ad Antiochum circumferuntur. exerc. 21. n. 92.

Auditua potentia.

Auditua potentia ex perceptione suavis soni plurimam voluptatem percipit. exerc. 29. num. 13. Eius munus quale sit? ex. 32. n. 72. vide *sensus, & sonus*.

Auicula.

Auiculæ in Empyreo non erunt ad recreandos beatos homines suo cantu. exerc. 29. n. 13.

Aureola.

Aureola corporis glorificati distinguitur à dote claritatis. exerc. 19. num. 76. Ex refractione in aëre condensato diuersos induet colores. Erit instar coronulæ. Ibid. & exerc. 27. num. 13.

Azarias vide Ananias.

B

Baptismus.

Baptismus aquæ est apertio ianuæ Regni cælestis. exerc. 21. num. 34. In Baptismo Christi apertio cælorum quid indicauerit. exerc. 21. n. 12. Infantes sine Baptismo decedentes non baptizantur in die Iudicij. exerc. 24. n. 204.

In secundam partem Empyreologiae,

Beati.

Beati tristitiam nequeunt habere connaturaliter, secus displicentiam in aliquo obiecto. exerc. 20. num. 195. Beatorum sedes quæ sit. exerc. 18. n. 14. Beatos homines pedibus Empyreï conuexum tangere non sufficit, vt dicantur in Empyreïo existere. exerc. 18. n. 23. Si habitarent in conuexo Empyreï, nullis possent affluere corporalibus delitiis connaturaliter? exerc. 18. n. 26. Beatorum corpora non grauantur. Ibidem. Non indigent corpore, cui innitantur. Ibidem. In spatiis imaginariis motum localem possent exercere. exerc. 18. n. 28. Nisi intra Empyreum existerent, non componerent Vniuersum vnum actu cum subcælestibus. exerc. 18. num. 29. Vbi beati benè merentur de Deo, congruum est glorificari? ex. 18. num. 32. Frustrà tam nobilibus proprietatibus ornaretur Empyreum, si extra illum à Beatis Deus videretur ordinariè. Ibidem. Hominibus Beatis conuenit per gloriæ dotes quicquid ferè Angelis per naturam. exerc. 18. num. 40. Beati poterunt per spatia imaginaria diuagari adiuti gloriæ dotibus. Ibidem. An Beatorum corpora qualitatem supernaturalem habeant potentem eos in duplici loco constituere? exerc. 18. n. 99. Beati facies suas, & oculos naturaliter intuebuntur. exerc. 28. num. 168. Beatorum tum hominum, tum Angelorum mutua intellectualis visio accidentale beatitudinis complementum erit. exerc. 28. num. 161. Eorum societas plurimum ad beatitudinem conducet. Ibidem. Beatorum hominum corpora habitura sunt optimum temperamentum. exerc. 20. num. 170. Seruabunt lineamenta habita in vita mortali. Ibid. Vnus ab alio dignoscetur ex faciei lineamentis. Ibidem. Beatorum corpora lucida, & transparentia erunt. exerc. 28. num. 172. Beati homines conspicient Empyreum oculis corporeis. exerc. 28. num. 173. Intuebuntur aquas supercælestes luce plurima ornatas. exerc. 28. num. 179. Cælum sydereum eorum visus obiectum erit. exerc. 28. num. 180. Damnatos visione corporea num videbunt ex Empyreïo? exerc. 28. num. 207. Spirituali visione eos conspicient. exerc. 28. num. 209. Poterunt supernaturaliter videre visione materiali Inferni incolæ. exerc. 28. num. 210. Si eos Christus visione materiali naturaliter videt, poterunt & ipsi Beati. exerc. 28. n. 211. Si ad Infernum descendat Beatus, videbit naturaliter damnatos. exerc. 28. num. 212. Damnati verò beatos intuebuntur visione spiritali ex Inferno. exerc. 28. num. 214. Haud quaquam tamen visione corpora. ex. 28. num. 215. Beati naturaliter descendunt ad spæras inferiores Empyreâ; imò & in Infernum. ex. 28. num. 216. Beati ad Infernum descendentes nullo modo læderentur ab ipsius igne. ex. 28. num. 217. Si habeant species inditas à Deo, videbunt connaturaliter damnatos ex Empyreïo. ex. 28. num. 218. Beati limitatam videndi spheram habebunt, si species ex obiectis emendicent. ex. 28. num. 219. Dubium est, an Damnati sint intra spheram naturalem potentiæ visuæ corporæ beatorum? ex. 28. n. 220. & 223. Beatis hominibus eadem potentiæ sensitivæ, & organa, quæ in hac vita habuerunt, restituentur. ex. 28. num. 222. Perfectius temperamentum eis accrescet. Ibidem. In videndi perspicacitate vincent Lynces & Aquilas. ex. 28. num. 223. Interposito opaco corpore videbunt obiecta. ex. 28. n. 228. Alios beatos loquentes audient. ex. 29. num. 2.

Probatur hoc assertum autoritate Patrum, ibidem. Vocaliter Deum orant, qui nunc sunt in Empyreïo cum corporibus. ex. 29. numer. 9. Externa Beatorum loquutio probatur rationibus. ex. 29. num. 10. Inter Beatos homines futura est politica societas. Ibidem. Ipsi Ethnici agnouere Beatorum delectationem perceptam ex auditu. ex. 29. num. 15. Habebunt donum omnium linguarum. ex. 29. num. 21. Vnà tantum loquentur linguâ ordinariè. ex. 19. num. 23. Loquentur aliquando nativâ linguâ. exercitat. 29. numero 27. Loquentur nouâ quadam linguâ perfectiori omnibus totius orbis. exercitat. 29. numero 28. Beati non erunt in perpetuo exercitio loquendi. ex. 29. numer. 35. Audient Musicos concentus. ex. 29. num. 37. Qualis erit Beatorum Musica? Ibidem. Qualis erit finis, & vtilitas mutuæ loquutionis Beatorum. ex. 29. num. 45. Beatorum corpora odores ex se emittent. ex. 30. numer. 2. Beati simul ac semper sua obiecta non percipient. ex. 32. num. 19. Percipient simul plura obiecta, quam dum mortales erant. ex. 32. num. 18. Beatos non dedecet perfectiua passio, secus corruptiua. ex. 32. num. 64. Beati possunt suspendere operationes sensuum etiam quando hi sunt expediti, & obiecta applicata. ex. 32. num. 80. Possunt se aliis occultare. Ibidem. Si aliquando ad Infernum descenderint, non percipient vllum insuauem odorem. ex. 32. num. 81. Possunt applicari corpori solido, & cum illo non penetrari, quin operationem tactus exercent. Ibidem. Poterunt non recipere in se species ab aliis obiectis diffusas. Ibidem. Et si diaphana habeant corpora, poterunt efficere, ne per ipsa transmittantur ad alium Beatum visuæ species. Ibidem. Possunt intra Empyreum ex vno loco ad alium progredi. ex. 33. num. 1. Deambulabunt per ampla Empyreï spatia. ex. 33. num. 4. Agent in Empyreïo decentes choreas. ex. 33. num. 14. Beatorum choreæ autoritate sacra, & prophana stabiliuntur. Ibidem. Reasonibus probantur. ex. 33. numer. 21. Beati decentissimè subridebunt. ex. 33. num. 23. Satisfit autoritati Patrum contra Beatorum choreas. ex. 33. numer. 45. simplici motu possunt ferri in omnes Empyreï, & mundi partes. ex. 33. num. 50. Eorum motus poterit non esse progressiuus. ex. 33. num. 51. Poterunt se se mouere discretè. ex. 33. num. 52. Beati non possunt naturaliter de Empyreïo ad terras moueri, quin pertranseant spheras intermedias. ex. 33. num. 53. Non possunt diuinitus motu successiuo partem loci post partem relinquendo transire ad locum contiguum, vel continuum, quin percurrant medium. ex. 33. num. 56. Possunt diuinitus, quin percurrant medium transire ad locum contiguum, vel continuum. ex. 33. num. 57. Possibilis est qualitas, qua Beati de extremo ad extremum connaturaliter moueantur, quin medium peruadant. ex. 33. num. 66. Quatenus sint inæquales Beati in percurrendo de extremo ad extremum immediatè? ex. 33. num. 67. Omnes Beati possunt ad locum æquè distantem accedere non pertransito medio. ex. 33. num. 68. Æquales sunt, omnes Beati in gloriæ nonnullis dotibus. Ibidem. Non possunt Beati ita velociter moueri, vt nequeant velocius. ex. 33. num. 80. Et si mouerentur impulsu infinito, adhuc possent celerius moueri. ex. 33. num. 82. De Beatorum motu expeditur quæstio orta ex quibusdam S. Pauli verbis. ex. 33. num. 86. Quies cælorum non causabit quietem

Index Rerum, & Verborum.

quietem in Beatis, ex. 33. num. 88. Poterunt Beati alia corpora etsi ingentis ponderis mouere, ex. 33. num. 89. Etsi nihil moueant, non sunt spoliandi potestate ad mouendum, ex. 33. n. 93. Nequeunt mouere totam vniuersam terram, ex. 33. num. 94. Poterunt immediatè absque impulsu corpora extranea mouere, ex. 33. num. 95. Vt alia à se moueant, non est necesse, quòd cum eis penetrentur, Ibidem. Nullus Beatus poterit mouere alium inuitum, ex. 33. numer. 96. Si hoc tamen contingere posset, fortior debiliorem alium impelleret, Ibidem. Si Beatus non reluctetur, poterit ab alio moueri, Ibidem. Beatorum corpora etiam si habeant grauitatem, non grauitabunt etiam naturaliter in Empyreo, ex. 33. numer. 98. Ob grauitatem Beatorum corpora non erunt violentè in Empyreo, Ibidem. Extra cælestes sphaeras grauitabunt, si fortè ex eis descendant, ex. 33. num. 99. Beatorum claritas à claritate Christi efficienter dimanat, ex. 33. num. 115. Vt intelligant beati homines aut per visionem beatam, aut per scientiam infusam non debent se conuertere ad phantasmata, ex. 34. numer. 4. Beati dicentur Iesuani, vel Iesuitæ à Sanctissimo nomine IESU, e. 18. in limine. Beati homines plures non erunt, quàm damnati, ex. 21. num. 142. Pluresne erunt viri beati, quàm fœminæ? ex. 21. n. 145. Quotus erit numerus beatorum hominum? ex. 21. n. 141.

Benedictus Papa.

Benedictus Papa, qui definiuit Sanctorum animas omninò puras intueri extemplò Deum, dicens est XXII. eius nominis, ex. 21. n. 24. Vide *Anima.*

Bernardus.

Bernardi Archiepiscopi Tolerani sunt aliqua opera attributa S. Bernardo Abbati, ex. 22. n. 69.

S. Bernardinus.

S. Bernardini Tomus quartus operum nothus habetur à Luca Vuadingo, ex. 18. n. 17.

Bonus Latro.

Cum christo non resurrexit, ex. 22. n. 47. Non ascendit Empyreum statim post mortem, consecutus tamen est claram Dei visionem, ex. 18. n. 103. Ei visio Dei, non Empyreum promissum est die Passionis reddendum, ex. 18. n. 109. Christus terrestrem paradysum ei non promisit, ex. 18. n. 111. An Occurrit Puero Iesu, Mariæ, & Iosepho Ægyptum pergentibus? e. 28. n. 126. B. Latronem tangebatur Christi in cruce umbra, exercitat, 23. num. 76.

Breuitas.

Breuitas Scriptori officit aliquando, ex. 32. n. 61.

Brutum.

Bruti naturam euehi posse ad videndum Deum, an absque absurdo possit concedi, si sermo sit de natura bruti alicuius possibilis? ex. 28. n. 54. Hoc ne brutum posset esse liberum, peccare, & mereri? Excederet ne in aliquibus animam, & in aliquibus excederetur, ex. 28. n. 55.

C

Cælum

Cælum sydereum immotum stetit vsque ad quartam diem, ex. 20. n. 25. Idèd mouetur, vt influentias suas terris impertiatur, Ibidem. Cælum Triados pro quo vsurpetur? ex. 19. n. 75. Cælum Dei templum, ex. 17. n. 4. Cæli mobiles causant sublunaria, ex. 16. n. 33. Cælum stella-

P. Gabr. de Henao Emphyreolog. Pars II.

tum influit in dispositiones necessarias ad receptionem cuiuslibet animæ rationalis, ex. 16. n. 36. Cælestesne orbes suauem quandam edant harmoniam? ex. 29. n. 40. Eorum aspectus magnam Beatis conciliabit voluptatem, ex. 28. n. 128. Dei commendant virtutem, ex. 28. n. 189. Nullum habebunt influxum post diem iudicij, ex. 16. n. 4. Eorum motu cessante non ideo cessarent omnes actiones sublunares, ex. 16. n. 16. Cæli, & astra operantur non tantum per lucem, sed per alias etiam occultas qualitates, ex. 16. n. 20.

Cantabria

Cantabriæ Illustratæ opus compositum ab Authore, sed nondum editum, ex. 29. n. 26.

Carentia.

Carentiæ rerum ab omni ente reali, & rationis distinguuntur, ex. 20. n. 71. Explicatur vbicatio, & duratio carentiæ rei secundum se, ex. 20. n. 71. Carentia vbicationis alligata est loco ipsius vbicationis. In omni spatio datur carentia vbicationis rei non existentis. Res vt nullibi vbicata dicit complexum carentiarum vbicationum ad omne spatium. Carentia vbicationis distinguitur à carentia rei secundum se. Carentia rei secundum se non vbicatur, secus carentia rei vt vbicata. Carentia rei secundum se non durat, secus carentia rei vt durantis. Carentia per se ipsam vbicatur, & durat. Carentia durationis hodiernæ existit ab æterno; est tamen negatio, non priuatio. Vt res hodie non duret, sufficit carentia durationis hodiernæ, secus verò vt non vbicetur, Ibidem.

Capilli

Capilli quàm longi erunt in hominibus rediuiuis glorificatis, ex. 27. n. 13.

Cathecumeni

Cathecumeni versus Occidentem conuersi Sathanae renuntiabant, ex. 23. n. 74. Ad Orientem conuertebantur deinde, adoraturi Christum, Ibid.

Causa.

Causarum multiplicitas ex abundantia firmatur pluribus exemplis, e. 16. n. 46. Duæ causæ adæquatæ in actu primo si conueniant, causalitatem in actu secundo adæquatam habent, ex. 16. n. 55. Cum vna causa alteri in producendo subordinatur, potest vnica tantum actio interuenire, ex. 16. n. 67. Causæ duæ adæquatæ in actu secundo possunt eundem effectum producere, ex. 16. num. 74. Duæ causæ adæquatæ haberent eiusdem effectus physicum dominium, ex. 16. num. 77. Non haberent potestatem destruendi effectum, sed cessandi ab actione, Ibidem. Dominium nimis metaphoricè transfertur ad causas physicas necessarias, Ibidem. In causis physicis necessariis dominium morale non reperitur, Ibidem. Quid, si daretur, & an qualibet peteret effectum ex iustitia, Ibidem. Minus æstimabile est beneficium à duplici causa totali profectum, Ibidem. In causis materialibus eadem difficultas militat, ac in causis efficientibus adæquatis, Ibid. Effectus ortus à duplici causa totali, altera deficiente, dependeret æquè à priori ab alia, ex. 16. n. 78. Dependèntia ab vna causa est ex indigentia, non verò dependèntia à duplici: quare neutram determinatè effectus exigeret, ex. 16. n. 78. & 79. Causæ de facto existentes eundem numero effectum continent sua virtute, exercit, 16. num. 82. Vna causa potest conseruare effectum ab alia productum, Ibidem. Implicat,

éé 2 causam

In secundam partem Empyreologiae,

causam non existentem operari. exercitat. 20. num. 65.

Causalitas

Causalitas physica duplex adaequata in actu secundo non potest naturaliter oriri ab eodem agente ad productionem eiusdem termini. ex. 16. n. 55. Datur naturaliter duplex causalitas finalis adaequata in actu secundo. ex. 16. num. 56. Nulla causalitas respectu causarum superflueret inter illas adaequatas. Ibidem. Tam physica, quam intentionalis causalitas eò tendunt, ut causas perficiant. Ibidem. Eadem causalitas nequit à duplici principio adaequato in actu secundo provenire. ex. 16. n. 58. Possunt dari infinitae sine categoriae matricè causalitates in actu secundo adaequatae ad eundem terminum. ex. 16. n. 68. De causalitate mutua inter duas causas censura S. Gregorij Thaumaturgi. ex. 16. n. 46.

Chorea

Choreas ducendi mos apud Hebraeos. ex. 33. n. 29. Bellum choreas adinuenit. ex. 33. n. 36. Ex choreis vera gaudia in animum proueniunt. ex. 33. n. 39. Choreae, dum pudicæ lunt, non improbantur ab Ecclesia. ex. 33. n. 34. vide *Beati*.

Christus

Christi in cælum ascensio est de fide Catholica. ex. 18. n. 1. Christus intra Empyreum existit. ex. 20. n. 67. Circa Christi ascensionem diuersi errores referuntur. ex. 18. n. 1. Supergressus est Christus sphaeram Solis. Ibidem. De existentia Christi supra Empyreum quæ fuerit S. Thomæ mens? ex. 18. n. 14. Christus non existit supra Empyrei conuexum. Ibidem. Christi infra Empyrei conuexum existentia probatur auctoritate multiplici. ex. 18. n. 18. Non existeret propriè in Empyreum, sed existeret in conuexo Empyrei. ex. 18. n. 23. Christi thronus sublimior debet esse Beatorum sedibus. ex. 18. n. 33. Christus degit supra omne cælum mobile. ex. 18. n. 37. Non habitat in peculiari cælo deputato sibi soli. exercitat. 18. num. 48. An Christi thronum simul cum mundo fabricatum mali Angeli inuiderint? exercit. 18. num. 52. Corporali throno Christus in Empyreum insidet. exercit. 18. num. 53. Nunquam deseruit, neque deseret Empyreum ante diem Iudicij. exercit. 18. num. 59. Auctoritate, & ratione hæc sententia probatur. Ibidem. Potest ad terram descendere, quin Empyreum deserat. exercit. 18. num. 64. Non descendit in terram ad particulare iudicium vniuscuiusque animæ. exercit. 18. num. 65. Descendit ad morientem Matrem euehendam in Empyreum. exercit. 18. numero 66. Sancto Paulo in terris apparuit, non tamen cælum deseruit. exercit. 18. num. 68. Non descendet ante diem Iudicij interfectorus Antichristum. exercit. 18. num. 68. Aliquod insigne habebit in cælo, quo Rex, & Redemptor agnoscat. ex. 19. num. 78. Christi in cælo motus naturalis est etiam ex suppositione Eucharistica Ubicationis. ex. 18. numero 91. Christus in Empyreum duodecimo ætatis anno non ascendit. exercit. 18. num. 101. Non ascendit in Empyreum statim post mortem cum Bono Latrone. exercit. 18. num. 103. Christum ab Inferis reducem per terrestrem paradysum transiisse, sacris Litteris non opponitur. exercit. 18. num. 112. Latronis Boni precibus Christus satisfecit concedens ei claram Dei visionem. exercit. 18. num. 114. Christus iam rediuius in Empyreum non ascendit ante solemnem ascensionem. exercit. 18. numero 117.

Christum B. Virgini post resurrectionem apparuisse sæpè reuelatum fuit S. Theresæ. exer. 18. num. 118. Probabile est, Christum, Inferis iam relictis, habitasse in paradiso terrestri, dum hominibus non apparebat. exer. 18. num. 118. & 119. Christus fuit primus homo Empyrei incolæ. exercit. 18. num. 120. Christus idè descendit ad Inferos, ut SS. PP. animas tecum redux erueret. exercit. 18. num. 126. Nobis meruit calesse regnum. ex. 18. num. 145. Ante ascensionem Christi nullus homo adeptus est possessionem Empyrei. Ibidem. Quatenus est ex mentis Christi statim post mortem ianua cæli aperi potuisset antiquis Patribus. ex. 18. num. 129. Christo gloria accidentalis quædam quasi decreuit ex Matris assumptione. ex. 19. num. 84. Christus non solum ut Deus, sed etiam ut homo iudicat homines. ex. 21. num. 138. Ordinariè Christus in Empyreum stabit. exercit. 23. num. 42. Genuflexit coram Matre in hac vita. ex. 23. num. 54. In Empyreum non genuflectet coram Matre. Ibidem. Christus gloriosus existit in parte Orientali respectu Hierosolymorum. ex. 23. n. 72. Christus ad Orientalem cæli partem ascendit ex Oliueto, situ recto. ex. 23. num. 73. Christi vulnera in Empyreum æternum durabunt. ex. 24. numero 16. Christi passionis nullum instrumentum præter Crucem erit in Iudicio manifestandum. ex. 25. n. 12. Præter Crucem nullum instrumentum passionis Christi æternabit in Empyreum. ex. 25. n. 13. Christus ad iudicium ex orientali cæli parte descendet. ex. 23. num. 75. Ascendens in cælum, descendens, & in Cruce pendens versus Occidentem respicit. ex. 23. num. 76. Dextrum latus Virgini in Empyreum tribuit, occupans ipse medium locum. ex. 23. num. 79. Relurgens vestibus vsus fuit. exercit. 27. numero 7. Temporis decursu nouas adquirebat species rerum materialium in hac vita. exercit. 34. num. 3. Christus nobilissimum obiectum erit glorificati visus. ex. 28. num. 121. Eius pulchritudo quanta? Ibidem. Pei totam æternitatem posset eius pulchritudo Beatos occupare deliciosissimè. ex. 28. num. 123. Eius pulchritudo non scæminea, sed virilis, & plera maiestatis erat. exer. 28. num. 128. Eam frequenter intuebuntur Beati. ex. 28. num. 133. Eam conspicient Beati, etsi suas sedes deserant. Ibidem. An semper absque interruptione conspiciendus sit Christus à Beatis? Ibidem. Si Beatus præditus sit speciebus permanentibus nequibit moraliter cessare ab intuitione Christi. ex. 28. numero 143. An physicè necessitetur Beatus ad visionem materialem Christi? exercit. 28. num. 146. In hac vita nouas habebat Christus experimentales cognitiones. exercit. 34. num. 3. Corporea voce loquetur in Iudicio generali. exercit. 29. num. 9. Loquutus est iam gloriosus Apostolis, & Paulo voce sensibili. Ibidem. Iam gloriosus Patrem vocaliter laudat. exercit. 29. numero 9. Christus per scientiam beatam, & insulam corrigebat externum sensum apprehendentem Obiectum aliter, ac in se erat. exercit. 32. num. 31. Eius externum sensum semper vidisse res prope in se erant probabile est. exercit. 32. numero 32. Nullum insuauem odorem percepit post resurrectionem. ex. 32. n. 81. Non descendit ad Infernum damnatorum. ex. 33. n. 12. Quare Christus iuxta aliquos in hac vita non riserit? ex. 33. n. 26. De Empyreum ad altare nunc descendit, quin percurrat spatia media. ex. 33. num. 58.

Christi

Index Notabilium, & Verborum.

- Christi claritas in eius corpore existens profluit ab eius anima vel à visione beata. ex. 33. n. 106.
- Christi dotes gloriosæ vel ab eius anima, vel à visione beata efficienter dimanant. *ibid.* Christus duodennis non ascendit clam in Empyreum. ex. 18. n. 100. & seqq. Neque id suspicatum fuit à Virgine Matre. *ibid.* Resurrectionis Christi aniuersaria die non reuiuiscunt aliqui Sancti, & ascendunt ad cælum. ex. 22. n. 62. Christi præputium non manet in terra inanime, & simul in cælo animatum. ex. 22. n. 45. Christus non liberavit infantes, qui decesserant cum peccato originali, quando descendit ad Inferos. ex. 28. n. 204. Num ministerio Angelorum sublatus ascenderit in cælum Christus? ex. 19. n. 56. An in corporibus assumptis comitati sint Christum ascendentem? ex. 22. n. 50. An sederit Christus in Empyreo simul atque ascendit in illud? ex. 23. n. 52. An rediens ex Iudicio vniuersali genuflectet in Empyreo? ex. 23. n. 55. Dum inter homines mansit corpore glorificatus sumpsit Eucharistiam. ex. 24. n. 5. & 19. Non apparuit nudus post resurrectionem. ex. 27. n. 2. & 9. Num Virgine Matrem amplexerit in patria? ex. 32. n. 3. & 4.
- Christiani.*
- Christiani antiquitus ad Orientalem cæli plagam orabant. ex. 23. n. 74. Idem mos fuit Gentiliū. *ib.*
- Cibus.*
- Ciborum in cælo non erit vsus. ex. 31. n. 4. & seqq.
- Cicatrices.*
- Cicatrices vulnerum in Martyribus beatis splendorem emittent. ex. 19. n. 78.
- Ciuitas.*
- Ciuitates commendantur ex multitudine proborum ciuium, lib. 6. in limine.
- Claudianus Mamercus.*
- Claudianus Mamercus Presbyter quis fuerit, & qualis. ex. 21. n. 95.
- Clemens.*
- Censura de libris Recognitionum S. Clementis Papæ. ex. 21. n. 84.
- Cognitio.*
- Cognitio matutina, & vespertina quid significet apud S. Augustinum. ex. 20. n. 31. Implicat cognitio naturalis intuitiua obiecti supernaturalis. ex. 32. n. 51. Cognitio non potest non repræsentare obiectum semel repræsentatum. ex. 32. n. 66. Cognitio clara creata omnium rerum possibilem non implicat. ex. 28. n. 49. Neque implicat cognitio, quæ se clarè repræsentet. *ibid.* Cognitio materialis indiuisibilis integraliter est possibilis. ex. 28. n. 64. Cognitio materialis integraliter diuisibilis potest attingere obiectum spirituale indiuisibile integraliter. *ibid.* Qualibet pars huius cognitionis materialis totum suum obiectum attingeret. *ibid.* Cognitio Dei in intellectu existens non esset ænigmatica, etsi ad illam cognitio phantasiæ præcederet. ex. 28. n. 88. Cognitio non debet sequi modum essendi obiecti. ex. 28. n. 67. & seqq.
- Color.*
- Coloris suauitas erit in Beatis hominibus. ex. 28. num. 168.
- Comprehensio.*
- Comprehensio obiecti requirit æqualitatem perfectionis inter obiectum & potentiam, insuperque cognitionem omnium, quæ formaliter, & eminenter sunt in obiecto. ex. 28. n. 68.
- Conceptio.*
- Conceptio Deiparæ Virginis sine labe peccati originalis, & eius ad cælum assumptio non eadem certitudine præcis sæculis, ac præsentibus inno-
- P. Gabr. de Henao in Empyreol. Tom. II.
- tuit. ex. 19. n. 85. Vide *Deipara.*
- Contritio.*
- Contritio non meretur remissionem totius pænæ temporalis, sic tamen illius partem. ex. 19. n. 46.
- Constantinus.*
- Constantini Magni effigies. ex. 18. n. 11.
- Corpus.*
- Corpus idem potest duplici vbicatione circumscriptiua affici diuinitus. ex. 18. n. 69. Idem corpus potest esse simul diuinitus in pluribus locis definitiue. ex. 18. n. 72. Potest spoliari omni vbicatione. ex. 18. n. 73. Duo corpora possunt circumscribi eodem loco. ex. 18. n. 74. Idem corpus potest diuinitus constitui vbique. ex. 18. n. 79. Huius corporis vbiquitas differret maximè ab immentitate Dei. *ibid.* Corpus existens in duplici loco non esset entitatiue maius se ipso existente in vnico. ex. 18. n. 81. Pars corporis multiplicem vbicationem habens posset extrinsecè dici maior suo toto. ex. 18. n. 81. Corpus non potest simul duplici instanti coexistere etiam diuinitus. ex. 18. n. 82. Corpus in duplici loco existens non debet habere æqualitatem cum loco, nisi secundum extensionem actualem. ex. 18. n. 84. Corpus potest claudi intra vnum locum, & simul vbicari in alio, à quo etiam claudatur. ex. 18. n. 89. Corpus cum duplici vbicatione existens in aère descenderet naturaliter ex vno loco, manens supernaturaliter in alio immotum, Deusque determinaret locum, ex quo naturaliter descenderet. ex. 18. n. 90. Corpus in duplici loco existens nequit naturaliter esse calidum, & frigidum in summo. ex. 18. n. 92. Accidentia absoluta comitentur corpus bilocatum. ex. 18. n. 92. Visio ab obiecto extrinsecò dependens non posset corpus bilocatum comitari. ex. 18. n. 94. Corpus in duplici loco existens non habet maiores vires, quam ipsum cum vnica vbicatione. ex. 18. n. 96. Viueret absolute, aut moreretur dumtaxat. ex. 18. n. 97. Gladio posset feriri causante separationem partiū. ex. 18. n. 97. Corpora Beatorum non nisi intra Empyreum existunt ordinariè. ex. 20. n. 46. Corporeæ substantiæ conceptus quisnam sit? ex. 28. n. 97. Corpus potest diuinitus moueri de extremo ad extremum distans impertransito medio, non tamen naturaliter. ex. 33. n. 43. & seqq. Corpus Christi vide *Christum, & Eucharistia.*
- Cosmas.*
- Cosmas Vestitor quis fuerit? ex. 19. n. 52.
- Creatio.*
- Creatio Angeli identificatur cum volitione diuina vt coexistente tali, vel instanti. ex. 16. n. 55.
- Crux.*
- Crux Christi æternabit in Empyreo. ex. 24. n. 16. Crucis Christi partium multiplicatio quomodo contingat. ex. 18. n. 69. Crux Christi manifestanda est in die Iudicij. ex. 25. n. 1. Autoritate hoc assertum confirmatur. *ibid.* Prouidentia Dei erga Crucem Christi. ex. 25. n. 9. Qui Authores sibi persuadeant Crucis effigiem imprimendam esse Empyreo, & Beatorum frontibus. *ibid.* Præter Crucem nullum Christi passionis instrumentum apparebit realiter in Iudicio. ex. 25. n. 12. Fortè ex aère formatum aliquod instrumentum præter crucem, aut omnia apparebunt. ex. 25. n. 13.
- D
- Damnati.*
- D**amnati non cruciantur in Antipodibus, nec in spatiis imaginariis. ex. 18. n. 38. Damnati ex vicissitudine frigoris & caloris nullū in pœnis sentiūt leuamen.

In secundam partem Empyreologiae.

leuamen. ex. 19. n. 69. Non subleuantur à pœnis die resurrectionis Dominicæ, aut Assumptionis B. Virginis. *ibid.* Non est manifestus error in fide, eis pœnas mitigari aliquantisper ex viro- rum suffragiis. ex. 19. n. 70. Pro hac sententia lex Alphonsi Hispaniarum Regis. *ibid.* Hæc tamen sententia auerfatur communi Catholicorum, & Ecclesiæ sensui. *ibid.* Pro damnatis Ecclesia non orat. *ibid.* Ex damnatorum præsentia quodam- modo contaminatur Vniuersum. ex. 20. n. 15. Duris & insuauibus vocibus affligentur. ex. 31. n. 29. Felle, & absynthio cruciabitur eorum gu- stus. ex. 31. n. 13. Punientur etiam apparenti, & apprehensa fame. ex. 31. n. 14. Eorum corpora anima rationali informata vastissimus hiatus de- uorabit in valle Iosaphat. ex. 28. n. 228. Duplici- ter igni torquentur. ex. 20. n. 188. Mutuò sese ex faciei delinæmentis dignoscent. ex. 28. n. 171. Nouo & inexperto loquentur idiomate, aspero & insuau. ex. 29. n. 28. Damnati congesti erunt in Inferno. ex. 23. n. 99. Damnati homines plures erunt, quàm beati. ex. 21. n. 142. & seqq. Dam- nati homines proferent vocales blasphemias in Deum. ex. 29. n. 14. Efflabunt fœtorem è corpori- bus. ex. 30. n. 7. Vide *Beati.*

Daniel.

Daniel non surrexit immortalis cum Christo. ex. 22. num. 34.

Dathan.

Dathan corpus in Inferno iam existere, est proba- bile. ex. 22. n. 11.

Dauid.

Dauid resurrexit immortalis cum Christo. ex. 22. num. 34.

Deipara.

Deipara post Christum est nobilissimum obiectum glorificatorum oculorum. exerc. 28. num. 157. Eius pulchritudinem quantis laudibus extulerint Sancti PP. *ibid.* Quanta sit Deiparæ gloria, & pulchritudo. *ibid.* Eius faciei iam immortalis imita species. exerc. 28. num. 151. S. Dionysius Areopagita Deiparæ pulchritudinem tanquam diuinam veneraretur, nisi aliud doceret Fides: exerc. 28. n. 149. Ioannis Euangelistæ prolatum de eius pulchritudine mortali adhuc. exerc. 28. num. 150. Deipara adhuc mortalis in sui conspectum longè distantes gentes trahebat. ex. 28. num. 152. Nulli beatæ fœminæ in pulchritudine cederet. exerc. 28. num. 157. Excessit adhuc mor- talis Euam, & speciosiores omnes fœminas. exerc. 28. num. 158. Deiparam habuisse gloriam corporis in instanti Conceptionis qui tradiderint? exerc. 18. num. 148. Et qui, habuisse glo- riam animæ? *Ibidem.* Deipara, si contraxisset peccatum originale, & ante suum Filium more- retur, ad sinum Abrahamæ descenderet. exerc. 18. num. 177. Idem accideret non contracto peccato originali, uti reapse non contraxit. ex. 18. n. 178. Deberet filio in tali descensu assimilari. *ibidem.* Non incurrit corporis corruptionem. exerc. 18. num. 179. Purissimam eius conceptionem His- panos docuit Apostolus S. Iacobus. exerc. 18. num. 178. Pro eadem, strophe Urbani VIII. *ibid.* Nulla ægritudine affecta diem obiit. exerc. 18. num. 179. Deipara Christo præmortua non resur- geret immortalis ante Christi resurrectionem. exerc. 18. num. 180. Si præcisè fuisset à peccato originali mundata, mortem, & dilationem visio- nis beatæ sustineret per modum pœnæ peccati: Si ab eo præseruata, per modum pœnalitatis

communis naturæ humanæ. exerc. 18. num. 181. Etsi præseruata esset, posset dici propriè pœna. *ibid.* Non incurrit debitum proximum peccati originalis, *ibidem.* Si in Limbum descenderet, Christo præmortua, non esset omninò sub po- testate Dæmonis. *ibid.* Nullum maius absurdum esset, Deiparam subiaci Dæmoni in Limbo, quàm in primo conceptionis instanti. *ibid.* Pro- uidit Deus, ne ante filium moreretur. *ibid.* Non pareretur in Limbo absolutam captiuitatem. exerc. 18. num. 182. An Deus impediret eius tristitiam ob dilatam visionem beatam? exerc. 18. num. 183. Probabilius est, aliqua tristitia affi- ciendam pro communi conditione naturæ hu- manæ. *ibid.* Spes salutis breui obtinendæ eam solaretur, & ferè tristitiam absorberet. *ibid.* Cen- suit quis intuitam fuisse diuinam essentiam se- mel in die à Conceptionis instanti. ex. 18. n. 184. Deiparæ anima Empyreum incolit. exerc. 19. n. 1. Eius anima post separationem absque notabili mora ascendit in Empyreum. ex. 19. n. 5. Dubium est, an ad terras descenderit corpus assumpturæ? ex. 19. n. 6. Probabile est, eius animam alias ex Purgatorio speciali priuilegio euctas comitatas esse ad Empyreum. ex. 19. n. 7. Quod Deipara in- uiserit Eliam in paradiso, incredulitatis arguitur. *ibid.* Eius corpus iam beatum existit in cælo. exerc. 19. num. 8. Hæc exaltatio Deiparæ proba- tur ab autoritate. *ibid.* Resurrectio corporis Deiparæ fuit communis sensus Ecclesiæ omni- bus sæculis. exerc. 19. num. 9. Reuelationes ali- quæ incertæ circa diem, quo Deipara resurrexit. exerc. 19. num. 17. Ex Deipara ad alios iustos nulla est paritas. exerc. 19. num. 46. Deipara ali- quando post Christi ascensionem in Empyreum eucta est ad breue tempus corpore mortali. exerc. 22. num. 69. Deiparæ ingens gloria. ex. 19. num. 71. Occupat locum materialem sublimio- rem post Christum. exerc. 19. num. 72. Deiparæ, & Christi indiuisum imperium. exerc. 19. num. 80. Eius intuitus beatos maximopere recreabit. ex. 19. num. 82. Diadema Deiparæ iam gloriosæ. ex. 19. n. 77. Quodnam latus tribuat ipsi Chri- stus in Empyreo, dextrumne, an sinistrum? ex. 23. n. 79. Deipara vocari consuevit cælum. ex. 19. in limine.

Deus.

Deus prior est ad benefaciendum, quàm ad pu- niendum, exercitatio 18. num. 171. & 175. Deus præcipuus cæli incolat. ex. exerc. 17. num. 1. Deus non tantum cælo præsens. ex. 17. num. 5. Omnibus rebus adest. ex. 17. n. 6. specialiter Em- pyreum incolit, quia ibi à Beatis clarè conspicitur. exerc. 17. num. 7. Deus in iustis habitat spe- ciali titulo gratiæ. ex. 17. n. 15. Si Deus immen- sus non esset, nullus daretur specialis titulus pro ipsius præsentia in Empyreo. ex. 17. n. 16. Vbi- cumque Deus videtur, ibi est gloria. *ibid.* Deus potest naturaliter duabus volitionibus virtualiter distinctis velle existentiam Angeli. ex. 16. n. 55.

Dextrum.

Dextrum latus honoratius non est, quando alter medium tenet. exerc. 23. num. 79. Siue dextrum siue sinistrum latus, honoratius tunc est, quan- do sublimius. *ibid.*

Diadema.

Diadema B. Virginis iam gloriosæ. ex. 19. n. 77.

Dilatio.

Dilatio visionis beatæ fuit ex lege ordinaria con- ditio communis SS. Patribus ante Christi Re- surrectionem. exerc. 18. n. 181.

Diuersitas.

Index Notabilium, & Verborum.

Diuerſitas.

Diuerſitas effectuum in diuerſis orbis regionibus vnde oritur? exerc. 16. num. 39. Diuerſitas inclinationum hominum vnde proueniat? ibid.

Dæmones.

Dæmonibus non patuit aliquando aditus ad Empyreum. exerc. 20. num. 31. Hæc ſententia probatur auctoritate. ibid. Ex præciſa Dei voluntate hoc prouenit. exerc. 20. num. 37. Si per Deum liceret, poſſent aſcendere Empyreum. ibid. Quæ fuerit S. Ambroſij mens de aditu Dæmonum in Empyreum. exerc. 20. num. 38. Dæmonum localis præſentia non prouenit ex operatione erga ignem. exerc. 20. num. 118. Non prouenit eorum præſentia ex libera voluntate exiſtendi in Inferno. ibid. Neque ex applicatione virtutis actiue ad ignem. ibid. Dæmones phyſicè perficiunt infernum, moraliter tamen deturpant. ex. 20. n. 119. Eorum præſentia in Inferno non eſt metaphori- ca. exerc. 20. num. 126. Nequit eis conuenire dolor ex tactu. exerc. 20. num. 156. ex. 18. n. 77. Neque dolor appetitus ſenſitiui interni. ibid. Materialis dolor non poteſt ſubiectari in Dæmone. exerc. 20. num. 157. Et ſi ſubiectaretur, illum non denominaret ſentientem. ibid. Viſio materialis non denominaret eum videntem, eſſi in illo reciperetur. ibid. Tam non diſconueniens eſt Dæmoni calor ex ſe quàm color. ex. 20. n. 158. Dæmon non poteſt viuificare corpus. ibidem. Nequit Deus ſupplere diſconuenientiam obiecti, quod verè diſconueniens Dæmoni non eſt. exerc. 20. num. 159. Per ſympathiam ad corpus non poteſt dolere Dæmon. ibid. Non habet organa requiſita ad ſenſionem, neque in ſe, neque in corpore, quod informaret. ibid. Non cruciatur ab igne, ſicut anima combuſtione corporis. exerc. 20. num. 160. Ignis non producit in Dæmone calorem. ex. 20. n. 161. Nequit calor eſſe ex ſe nociuus Dæmoni. ib. Non datur qualitas dolorifera reſpectu Dæmonis aſſignata ab aliquibus Doctõribus. exerc. 20. num. 164. Ignis ſpeciale inſtrumentum eſt cruciatus Dæmonis. ibid. Non diceretur vri Dæmon, ſi qualitas aliqua à calore & igne diſtincta eum cruciaret. exerc. 20. num. 164. Impugnatur hæc dolorifera qualitas. exerc. 20. num. 163. Macula peccati num ſit moleſta Dæmoni? exerc. 20. num. 165. Non torquetur per ſpeciem impreſſam caloris. exercit. 20. num. 166. In Dæmone naturalia integra manferunt. ibid. Non torquetur in accipienda ſpecie ignis. exerc. 20. num. 167. Eius intellectus eſt incapax læſionis per ſpeciem. exerc. 20. num. 168. Non cruciatur per alligationem ad ignem. ex. 20. num. 169. Vni loco alligatus poteſt percipere ſolatia ſibi connaturaliter conuenientia, eſſi valdè remota. ibid. Alligatio ad ignem non impedit oblectamentum perceptum ex ipſius ignis contemplatione. ibid. Dæmones exiſtens in aère torquentur igni. exercit. 20. num. 170. Non cruciantur ex apprehenſione æternæ alligationis ad ignem. ibid. Dæmon patitur verum malum, quod non ſolum ex apprehenſione debet eum cruciare. exercit. 20. num. 171. Si ex alligatione ad ignem pateretur, inæqualis eſſet pœna dæmonis, & animæ reunitæ corpori. exercit. 20. num. 172. Si ex alligationi pateretur, non torqueretur igni. ibid. Eius dolor non prouenit ex ſpiritali Vbi, quo igni detinetur. ibid. Non dolet ex perpetua, & intenſa cogitatione ignis immediatè producta ab ipſo igne

ſupernaturaliter eleuato. exercit. 20. num. 173. Hæc cogitatio Dæmonis non eſt vſtio. ibidem. Ex nulla ſpecie neceſſitatur naturaliter ad talem cogitationem. ibidem. Eum ignis non affligit, quatenus apprehenditur vt diſconueniens. exercit. 20. num. 174. Non eſt naturaliter capax falſæ apprehenſionis. ibid. Non dolet ex ſimplici tantum apprehenſione ignis vt diſconuenientis. exercit. 20. num. 175. Non cruciatur ab igne, quatenus is producit triſtiti- am in Dæmone de amiſſa beatitudine. exerc. 20. num. 177. Amiſſa beatitudo ſupernaturalis nequit eſſe obiectum doloris pertinentis ad pœnam ſenſus. exercit. 20. num. 178. Triſtitia Dæmonum de amiſſa beatitudine ad pœnam damni ſpectat. ibid. Ex æquali priuatione Dei poteſt inæqualis triſtitia Dæmonibus prouenire. ibidem. Poſſunt Dæmones habere naturaliter aliquam complacentiam, non verò ſtri- ctum gaudium. exercit. 20. num. 195. Ignis poteſt eos affligere tanquam ſignum iræ & inimicitie diuinæ, in quo meditari cogantur. exercit. 20. numer. 181. Poſſet hæc cogitatio produci effectiue mediatè, vel immediatè ab igne. exercit. 20. num. 182. Poteſt ſpiritalis Dæmonum triſtitia fieri immediatè ab igne diuinitus eleuato. exercit. 20. num. 183. Poſſet ſpecies impreſſa ad cognitionem ignis ab ipſo moraliter tantum effici. exerc. 20. num. 184. In eo caſu Deus, non verò ſpecies ad triſtiti- am neceſſitaret. ibid. Hæc triſtitia magis intenſa aut remiſſa eſt pro qualitate culpæ. exerc. 20. n. 185. Dæmones exiſtentes in Inferno penetrantur igni. exercit. 20. num. 186. Exiſtentes in aère Deus ad perpetuam ignis conſiderationem adigit, & ſic ab eo cruciantur. ibid. Hic dolor Dæmonum ſimilis eſt doloti noſtro percepto ex viſione. exercit. 20. num. 189. An aqua torqueatur vt ſigno diuinæ inimicitie? exercit. 20. num. 191. Eſto Dæmones ſciant, ſe eſſe Deo inimicos, multum tamen proderit ignis ad eorum tormentum, vt ſpeciale inſtrumentum iræ diuinæ. exercit. 20. num. 199. Abſque vlla mora in Infernum detruſi fuere poſt peccatum. exercit. 21. num. 38. Plurimi nunquam ex Inferno egredientur, excepto die iudicij. ibid. Qui egrediuntur ad hominum perniciem, ſapè ad Luciferum redeunt. ibid. Dæmones non tot, quot Angeli boni. exerc. 23. num. 99. In maiorem damnatorum hominum pœnam aſſument deformiſſima corpora. exerc. 26. num. 3.

Doctõr.

Doctõris vnus ſententia poteſt præualere contra opinionem multorum. ex. 20. n. 27. Cùm diuerſæ ſententiæ proferuntur, vincit nonnunquam maior Doctõrum numerus. ibid. Multos Doctõres nobis Deus prouidet, vt collatis eorum dictis, & ſcriptis inueniatur meliùs veritas. ex. 20. n. 144. Doctõris claritas iucunda eſt auditoribus. ex. 20. n. 67.

Dolor.

Dolor vehemens fundatur in iudicio de malo præſenti. exerc. 20. num. 175.

Domus.

Domus ne fierent, ſi innocentie ſtatus diutiùs duraret? exercit. 27. num. 8.

Dotes.

Dotes Beatorum non dimanant phyſicè à viſione beata. exer. 18. n. 152.

Dorotheus.

De Dorothei Synopſi iudicium. exerc. 18. n. 143.

In secundam partem Empyreologiae.

Duratio.

Duratio aeterna à parte ante, & à parte post, potest Diuinitus communicari creaturae. ex. 18. n. 79. Duratio à re durante non distinguitur. ex. 20. n. 63. Decretum destruendi, & producendi rem non terminatur ad durationem. ibid. Ex suppositione diei hodiernae tam existens creatura, quam Deus illi coexistit absque entitate distincta. ibid. Duratio est conditio naturaliter requisita ad agendum, non verò essentialiter. ex. 20. n. 64. Res sine duratione existens potest producere effectum durantem. ibid. Tunc Deus suppleret defectum durationis. ex. 20. n. 65. Causae materiales & formales possunt absque duratione influere, dummodò existant. ibid.

E.

Ecclesia.

Ecclesia non orat pro damnatis. ex. 19. n. 70

Effectus.

Effectus potest à duplici causa adaequata pendere. ex. 18. n. 76. Dubium est, an dentur effectus exigentes influxum Empyrei, & an hoc habeat vires actiuas. ex. 16. n. 86.

Effigies.

Effigies pulcherrima Christi vbinam? exerc. 28. num. 128

Elementa.

Elementa omnia ab omni sorde purgabuntur post diem iudicij. exercit. 28. num. 194. Delictabunt oculos Beatorum, maiorique perfundentur splendore post diem iudicij. ex. 28. n. 190. & seqq.

Elias.

Elias, & Henoch non sunt translati in Empyreum. ex. 18. n. 136. Quid significetur nomine Caeli, quò translatus dicitur Elias. ex. 18. n. 138. Quid nomine Paradisi, quo Henoc translatus dicitur? ex. 18. n. 136. Elias, & Henoch non viderunt Deum intuitiue permanenter ante mortem Christi. ex. 18. n. 145. Elias, & Henoch translati sunt in paradysum terrestrem. ex. 18. n. 137. Non acceperunt glorificationem corporis, quando translati sunt. ex. 18. n. 148. Deum intuitiue non viderunt etiam post Christi mortem. ibid. De eorum raptu varij errores. ex. 18. n. 133. Fortè nunc in caelo sydereo asseruantur. exerc. 18. n. 142. Ante generalem resurrectionem morituri sunt, ante eamque reuientur eorum animae corporibus glorificatis, & ascendent in caelum. ex. 22. n. 63. & sequentibus. Elias ex Empyreo non descendit, cum in transfiguratione apparuit. ex. 18. n. 141. & 142. Non fuit inuisus à Deipara ascendente ad caelum. ex. 19. n. 7

Empyreum.

Empyreo nunquam discedet Christus ante diem iudicij vniuersalis. ex. 18. n. 61. Empyreii ianuam cur Deus ex praemis Christi meritum aperiri noluerit ante mortem, & ascensionem eiusdem Christi sanctis Patribus. ex. 18. n. 129. Nullus hominum ingressus est Empyreum ante Christum. ex. 18. n. 120. Huius ratio redditur. ex. 18. n. 129. Ex Christi ascensione ingens gloria accreuit Empyreo. ex. 18. n. 186. Empyreii gloria aucta est ex Deiparae assumptione. ex. 19. n. 83. Eius querela pro Deiparae dilata assumptione. ex. 19. n. 84. Empyreum, etsi sit Dei regia, non existit ab aeterno. ex. 17. n. 14. Ex eo quòd Deus Empyreum specialiter incolat, eius creatione

non acquisiuit nouam praesentiam. ibid. Empyreum non influere in alia corpora caelestia, & sublunaria, qui asserant? ex. 16. n. 1. Pro hac sententia, & contraria proponuntur rationes, & soluuntur. exerc. 16. n. 1. & seq. Vtraque opinio de Empyreii influxu probabilis censetur. ex. 16. n. 28. Si admittatur physicus Empyreii influxus, non ideò debet concedi, vt influat in proximam caelestem sphaeram tanquam illius locus extrinsecus. ex. 16. n. 30. Non habet vllum specialem influxum in corpora glorificata. ex. 16. n. 31. Causat species intentionales. ibid. Non causat beatorum corporum incorruptionem. ibid. Circa Empyreii influxum diuersae sententiae impugnantur. ex. 16. n. 29. Empyreum non vt necessario requisitum concurreret, sed posset, si influxum haberet, coadiuuare ex abundantia alios caelos, & astra. ex. 16. n. 46. Exemplis firmatur hoc placitum. ibid. Si daretur Empyreii influxus, probaretur à priori, non verò à posteriori. ex. 16. n. 45. Responderetur argumentis contra hunc modum explicandi influxum Empyreii. ex. 16. n. 49. Si influeret in effectus, posset dici causa principalis habito respectu ad caelum sydereum. ex. 16. n. 51. Empyreii velum non obstatet transmissioni qualitatum, generationi, & corruptioni inferiorum corporum deseruentium. ex. 16. n. 52. Si influeret in haec inferiora posset sortiri actionem adaequatam. ex. 16. n. 54. De facto tamen non nisi inadaequatam haberet. ibid. Non est conditum à Deo ratione status naturalis Vniuersi, sed supernaturalis, & beatifici. ex. 20. n. 26. Non est corruptibile, non mouetur, nullique periculo subest. ex. 20. n. 88. Empyreum mobile est quoad regionem mediam. ex. 20. n. 95. In ea parte media commouenda non occupantur Angeli. ibid. Habet lucem summè intensam naturaliter. ex. 20. n. 98. Si supra empyreum locaretur Angelus, verè ab alio Angelo ibi etiam locato distaret. ex. 20. n. 107. Si moueretur Angelus, diuersam vocationem haberet, etsi Empyreum quiesceret. ibid. Empyreum deputatum est, vt Deus ibi ordinariè videatur, potest enim extra illud clarè conspici. ex. 21. n. 75. Est locus praemij, non iudicij. ex. 21. n. 138. Potest videri oculis corporeis à mortalibus speciali privilegio eleuatis. ex. 22. n. 68. Empyrea materia assumenda aliquando ab Angelis non recipiet accidentia corruptioni subiecta. ex. 26. n. 9. Eius lucem Deus impedit aliquando iuxta Angelorum placitum. ex. 26. n. 8. Alterabitur penes vnionem partium. ex. 26. n. 9. Omnia mixta praeter beatorum hominum corpora & Crucem exulabunt ab empyreo. ex. 27. n. 10.

Esdras.

Esdras attributus quartus Liber quantae auctoritatis? ex. 18. n. 163. ex. 21. n. 18

Eua.

Eua cum Christo resurrexit. ex. 22. n. 21. In Empyreum ascendit corpore iam glorificato. ibid.

Eucharistia.

Eucharistia non est aeternatura in Empyreo. ex. 24. n. 15. Probatur haec sententia auctoritate. ex. 24. n. 7. Est mysterium fidei & spei. ex. 24. n. 10. Eius consecrandae potestatem nullam futuram esse post diem iudicij, censet Cardinal. de Lugo. ex. 24. n. 12. Manna figura Eucharistiae, ex. 24. n. 17. Durabit vsque ad diem iudicij Eucharistia. ex. 24. num. 18. An Christus post resurrectionem Eucharistiam suscepit? exercit. 24 num. 19.

Index Rerum, & Verborum.

num. 19. Eucharistiæ processio vita est in cœlis à Marina de Escobar. ibidem. Qui innuere videantur eucharistias species interdum ab Angelis in Empyreum deduci? exercit. 22. num. 75. & sequentibus Eucharistiam dignè sumentes habituri sunt post resurrectionem peculiarem ornatum in corporibus. ex. 19. n. 78.

Ecsthasis.

Ecsthasis imaginaria vel intellectionalis sæpiùs vsurpatur in Ecclesiasticis historiis pro vero raptu ad Empyreum. ex. 22. n. 68.

Eulalia.

S. Eulaliæ Emeritensis corpus vbinà extet? e. 21. n. 97.

F

Fomes.

Fomes peccati erit omnino ligatus in beatis hominibus. ex. 34. n. 7.

Forma.

Forma cadauerica, & vitalis possunt diuinitus in eodem subiecto coniungi. exercit. 19. numer. 97.

Forma ignis potest existere diuinitus sine materia, & proprietatibus suis. exercit. 20. num. 69.

Forma exigens vnionem ad corpus quoad fieri, & conseruari, est materialis. exercit. 28. n. 31.

Franciscus.

Francisci Ximenez Patriarchæ Hierosolymitani libri M. SS. ex. 33. n. 14.

S. Fulgentius.

S. Fulgentius Episcopus Ruspensis originem ex Hispania trahebat, non tamen fuit ortu Tolernanus sed Tellepranus in Africa. ex. 22. num. 37. & sequentibus.

G

Gebenna.

Gebenna locus vbi à Patribus locetur? ex. 18. num. 38.

Gentilia.

Gentili nulli assignanda est statio media inter cœlum, & infernum. exercit. 23. numero 26. & 29.

An ad tempus Gentiles in Purgatorio cruciantur? ex. 23. n. 27.

Gloria.

Gloriæ dotes non dimanant physicè à beatitudine animæ. exercit. 33. num. 102. Nec lumen gloriæ eas efficit. Ibidem. Sunt morales proprietates beatitudinis spiritualis. exercit. 33. n. 104. Miraculum fuit non communicari permanenter Christo in hac vita. ex. 33. num. 104. Dotes gloriæ à Christo physicè dimanant in alios Beatos. ex. 33. n. 105. Glorificatio corporum semel est possessa, connaturaliter perpetua. ex. 18. n. 148.

Gratitas.

Gratitas non auferetur à glorificatis corporibus. ex. 33. n. 87.

Gratitatio.

Gratitatio an detur suprâ cœlum Lunæ? exercit. 18. num. 28.

S. Gregorius.

S. Gregorij Papæ an sit oratio quædam de B. Virgine? ex. 19. n. 25.

Gustus.

Gustus exercitium in Beatis admittendum est. ex. 31. n. 3. Ciborum, & potus vsu non habebit Beatorum gustus. exercit. 31. numero 4. Exercitium gustus circa cibum, & potum, eis non repugnat, dummodò fiat absque conuersione

in materiam aliti. exercit. 31. num. 5. De facto tamen hoc exercitium non erit in cœlo. Ibidem. Qualiter beatorum gustus exercendus sit? exercit. 31. numer. 7. Sentiet omnes, quos voluerit, sapes. ex. 31. numer. 9. Beatorum gustus verè immutabitur per liquorem aliquem lapidum. exercit. 32. numer. 64. Hæc immutatio gustus non est aliena à beatitudine. Ibidem. Gustus non destinatur præcisè ad alimentum animalis. ex. 31. num. 11. Humor lapidus beatorum prælibatus est à SS. Agnete, & Leocritia adhuc mortalibus. exercit. 31. n. 12.

H

Hebræa Lingua

Hebræa lingua loquendum à Beatis qui affirmauerint? exercit. 29. numero 20. De Hebræa lingua censuræ quorundam. exercit. 29. num. 34.

Henoch Vide Elias.

Hercules.

Herculem in corpore ad cœlum raptum fabulantur Ethnici. ex. 23. n. 35.

Hispania.

Ex Hispania peregrinationes ad Virginem, dum viueret. ex. 28. n. 152.

Hispania suam linguam aduentu Romanorum edidit. ex. 29. num. 26. In Hispania ad fidem Christi qui conuertebantur prædicatione S. Iacobi Maioris, dicebantur Ieseci. exercit. 16. in limine.

Homo.

Homines in statu innocentie non morerentur? exercit. 21. num. 48. Puri omninò ascenderent immediatè ad cœlum. Ibidem. Pauciores homines, quàm fœminæ beabuntur. exercit. 21. n. 145. Dubium, an in statu innocentie peccarent homines? Ibidem. Homines post generalem resurrectionem in corporibus glorificatis beabuntur. exercit. 23. numer. 1. Hominum iustorum habitatio in Empyreo probatur ex sacris Litteris. exercit. 23. numer. 1. Rationibus probatur. exercit. 23. numero 4. Errores aliqui notantur contra hanc habitationem. exercit. 23. numero 11. Qui Patres hanc habitationem in Empyreo negantes concesserint in alio loco post generalem resurrectionem? exercit. 23. numero. 13. Referuntur aliqui assignantes locum distinctum à cœlo, & Inferno pro Ethnicis in lege naturali viuentibus. exercit. 23. num. 22. Ethnici an minus punientur in inferno, quàm Christiani? ex. 23. numero 27. Hominum existentia in cœlo ex prophanis litteris probatur. exercit. 23. num. 33. Homines beati ordinariè stabunt. exercit. 23. num. 41. Sedebunt aliquando. exercit. 23. num. 45. Eos ad operandum sessio non impedit: velocissimè surgent: mouebuntur: curruntque non ex indigentia, sed ad declarationem suæ virtutis. Ibidem. Beati homines non iacebunt in Empyreo. ex. 23. numer. 53. Genuflectent coram Christo, & Beatâ virgine. ex. 23. num. 54. Non penetrabuntur continuò inter se se. exercit. 23. numero 56. Ordinem locorum seruabunt. exercit. 23. numero 56. Vni deambulanti nullus ob stare conabitur. Ibidem. An aliquando alter cum altero penetrabitur? Ibid. Damnatorum hominum corpora cum aliorum corporibus non penetrabuntur. Ibidem. Cuius homini beato specialis locus respondet

in

In secundam partem Empyreologiae,

in Empyreo pro meritis. ex. 23. n. 59. Locus beato destinatus non debet illum actu continere semper. Ibidem. Beatus homo ab eo discedere potest. Ibidem. Poterit ille locus in absentia dignioris ab alio occupari. Ibidem. Occupans locum dignioris, huic redeunti cedit. Ibidem. Non minuetur beatitudo accidentalis ex beatorum recessu à loco sibi destinato si tamen Christum videant. Ibidem. Homines beati æquales in meritis habebunt etiam in gyrum æquales sedes. ex. 23. n. 60. In die Iudicij non permiscebuntur beati homines, neque penetrabuntur cum damnatis. Ibidem. Distantia inter beatum hominem, & Christum, non obstabit, quominus is ex propria vniuscuiusque statione videatur. ex. 23. n. 61. Absque miraculo Christum distantem conspicient beati homines. Ibidem. Locorum discretio pro hominibus, & Angelis autoritate probatur ex. 23. n. 65. Ratione probatur. ex. 23. n. 68. Iuxta sublimitatem meritorum sublimior locus unicuique deputabitur. Ibidem. Beati homines, & Angeli mutuo se se alloquentur, & inuisent. ex. 23. n. 71. Eo ordine loca habebunt, vnde absque speciali elevatione oculorum Christum, & Beatam Virginem conspicient. ex. 23. n. 78. Non dispergentur per totum Empyreum. ex. 23. n. 81. Quanta sit caelestis curiae amplitudo ab hominibus incolenda? ex. 23. n. 90. Beatorum hominum stationes non occupabunt totum Empyreum, sed partem illius vnde sine miraculo Christum conspicient. ex. 23. n. 98. Beati homines forassis habebant visuam sphaeram naturalem maiorem, quam modò. Ibidem. An vestibus; & qualibus vtentur? non tamen vitandæ vetecundiae causâ. ex. 27. n. 6. Hominum vitae in statu innocentiae quot annorum foret iuxta aliquos? ex. 23. n. 95. Homini datum est os sublime ad contemplandos sydereos orbes. exercitat. 28. num. 181.

Hymni. Vide Musica.

I

Iacere

Iacere, situsne sit indecorus. ex. 23. n. 53.

Iacob.

Iacob Empyreum in corpore immortalis incolit. ex. 22. n. 22.

S. Iacobus Iustus

S. Iacobus Iustus similis fuit Christo in vultu. ex. 28. n. 158.

Iehoua

Iehoua vox personabit crebro in oribus beatorum hominum. ex. 29. n. 33.

Iesuani, vel Iesuita

Iesuani, vel Iesuita dicentur Beati in caelo, ex. 16. in limine.

Ignis

Ignis ex sua sphaera in aërem non influit. ex. 16. n. 30. Ignis inferni non carebit luce. ex. 28. n. 217. & 218.

S. Ildefonso.

S. Ildefonso allata caelitus casula vbinam seruetur. ex. 22. n. 41.

Illiberritani Patres.

Illiberritani Patres defensi. ex. 21. num. 112.

Impassibilitas.

Impassibilitatis dos non consistit in qualitate. ex. 32. num. 84.

S. Ioachimus

S. Ioachimus Beatæ Virginis pater cum Christo gloriosus surrexit. ex. 22. n. 42.

Ioannes Baptista.

Ioannes Baptista cum Christo glorificatus non surrexit. ex. 22. n. 45. Empyreum non incolit. Ibidem. Eius caput in terrâ existit. Ibidem. Eius caput in caelo, & in terrâ simul circumscriptiuè locatum non existit. Ibidem. Primus post Deiparam censeretur à multis in caelo. Ibidem. n. 46.

Ioannes Euangelista

Ioannes Euangelista. Refertur quædam reuelatio de eius corpore in Empyreo existente. ex. 22. n. 56. Cælestinus Papa mentionem facit de eius reliquiis. ex. 22. num. 59. Eius resurrectio ad immortalem vitam non probatur. ex. 22. n. 60.

Ioannes XXI Pontifex summus,

Ioannes XXI. Pontifex summus, tanquam priuatus Doctor dubius fuit de Beatitudine animarum ante generalem resurrectionem. ex. 21. num. 134.

Ioannes Ægidius Lamorensis.

Ioannis Ægidij Lamorensis liber. M. S. exerc. 22. num. 36.

Iob

Iob cum Christo in Empyreo degit. exercit. 22. num. 26.

Ionas

Ionas incertum est, an cum Christo surrexerit. ex. 22. num. 34.

S. Iosephus

S. Iosephus cum Christo gloriosus surrexit. ex. 22. num. 43. Mortuus est ante Christi passionem. Ibidem. Testimonium calitatis datum de S. Iosephi resurrectione. Ibidem. De priuilegiis S. Iosephi. Ibidem. Num aliquando conspiciere nequiverit fixo oculorum obtutu B. Virginem grauidam ob huius in facie splendorem. exerc. 28. num. 150.

Ioseph Patriarcha,

Ioseph Patriarcha, Iacobi filius, cum Christo ascendit in Empyreum. ex. 22. n. 22.

Impotentia

Impotentia ad agendum vitaliter non iuuatur, nisi per potentiam vitalem. ex. 28. n. 3. Impotentia in vno genere non iuuatur per potentiam in alio diuerso. Ibidem. Impotentia in genere causæ materialis potest suppleri per potentiam in genere causæ efficientis. ex. 28. n. 5. Impotentia in genere causæ inferioris potest suppleri per potentiam in genere causæ superioris. Ibidem. Impotentia ad influxum physicum vitalem suppleri non potest per auxilium Dei extrinsecum. ex. 28. n. 7. Impotentia ad agendum physicè non vitaliter suppleri potest à Deo per concursum extrinsecum. ex. 28. n. 8.

Incola

Incola vox, quid significet? e. 17. in limine.

Incorruptio

Incorruptio non fuit eo connaturali iure Virgini debita, quo Christo. e. 19. n. 39. Christo fuit debita ratione vnionis hypostaticæ. Ibidem. Incorruptionem supernaturalia opera Iustorum non merentur. e. 19. n. 46.

Indiuisibile

Indiuisibile lucis diuinitus potest ab oculo diuisibili percipi. e. 28. n. 94. Capacitas componendi totum se habet per accidens respectu huius visionis. e. 28. num. 95.

Index Rerum, & Verborum.

Infernus.

Inferni amplitudo quanta sit? ex. 23. n. 99. Infernus non est instar alicuius aedificij, sed vastæ alicuius voraginis. *ibid.* In eo homines compressi erunt, & congesti. *ibid.* In Inferno erit varietas, & confusio linguarum. ex. 29. n. 25. Ad Infernum damnatorum descendit Christi anima iuxta aliquos. ex. 33. n. 11. & 12.

Intellectus.

Intellectus creatus est naturaliter impotens videre Deum, in genere causæ efficientis, non in genere vitalis. ex. 28. num. 9. Perfectè non potest Deum percipere naturaliter. *ibid.* Intellectus non eleuatur à lumine gloriæ, quâ ipsum est principium vitale, sed quâ est efficiens. *ibid.* Intellectus creatus non est improportionatus ad cognoscendam naturaliter vnionem hypostaticam, aut alia supernaturalia dona, cum probabiliter saltem ea assequatur. ex. 28. n. 13. Intellectus noster est impotens ad videndum Deum per visionem materiale. ex. 28. num. 27. Non implicat intellectus spiritualiter perceptius rerum tantum materialium. ex. 28. n. 38. Possibilis est intellectus diuersæ speciei ab existenti percipiens naturaliter abstractiue Deum, & ineleuabilis ad Deum videndum intuitiue. exerc. 28. n. 49. Intellectus visio nomine tenus cum visione oculorum conuenit, re autem tam ab ea differt, quàm ab auditione. ex. 28. n. 51. Explicatur indigentia, quam intellectus habet specierum spiritualium. ex. 28. n. 74. Intellectus nullam tribuit spiritualitatem obiecto. ex. 28. n. 85. Deum cognoscens intuitiue, omnia in ipso eminenter intelligit. *ibid.*

Isaac.

Isaac resurrexit gloriosus cum Christo. exercit. 22. num. 22.

Judæi.

Judæi existentiam animarum in cælo crediderunt. ex. 21. n. 55.

Iudicium.

Iudicium vniuersale infra Empyreum fiet, ne damnati eò conscendant. ex. 18. n. 62. Animæ in ipso met instanti separationis à corpore subeunt particulare iudicium. exercitatio. 21. numer. 74. & 139.

L

Latro.

Latro bonus, vide *Bonus.*

Lex.

Lex noua statum medium obtinet inter veterem legem, & gloriam. ex. 24. n. 13.

Libera potentia.

Libera quælibet potentia duplici volitione in actu secundo adæquata potest ad eundem terminum moueri. ex. 16. n. 55.

Lingua.

Lingua vnica vsus in Rebus publicis benè moderatis viguit. ex. 29. n. 26. Vide *Beati.*

Litteræ.

Litteræ humaniores aliquod scientiæ & honestatis conferunt solatium; hauriendæ quasi furtim ex fontibus Antiquorum. ex. 29. n. 19.

Locus.

Locus extrinsecus, quâ talis, nullum habet influxum in rem locatam. ex. 16. num. 30. Locus idè causare dicitur, quia rem locatam à contrario-rum oppugnatione defendit. *ibid.*

Locabilitas.

Locabilitas ad maius spatium maiorem dicit perfectionem. ex. 16. n. 68.

Loquutio.

Loquutio externa est operatio humana valde perfecta. ex. 29. n. 10. Cælestes loquutiones à mortalibus sæpius audiræ. ex. 29. n. 12.

Lumen.

Lumen gloriæ naturaliter recipitur in anima. exercit. 28. num. 4.

Luna.

Luna an post diem Iudicij illustratura sit totum hemisphærium. ex. 28. n. 188.

Lux.

Lux Empyrea vtpote naturalis à nostris oculis percipietur. ex. 28. n. 12. Si supernaturalis esset, nec diuinitus posset percipi à beatorum hominum oculis. *ibid.* Possibilis est corporea lux entitatiue supernaturalis. ex. 28. n. 97. Lux gloriosa indifferens est ad varias causas efficientes. ex. 18. n. 152. Lucis accessio quanta sit futura formis cælestibus, & elementaribus post diem Iudicij? ex. 16. n. 34. Lux ab Empyreo extra se nunc non emittitur, neque post diem Iudicij emittetur. *ibid.* Nulla lux ab Angelis in Empyreum refunditur. ex. 16. n. 42. Lux supernaturalis non datur in patria. ex. 32. n. 48. Lux supernaturalis nullo modo videretur ab oculis Beatorum. ex. 32. n. 48. Lux supernaturalis non videretur, etsi coniungeretur cum colore naturali. *ibid.* Lux media Empyrea coloribus non associatur. *ibid.* Lux supernaturalis non videretur à visu per actum confundentem eam cum luce naturali. ex. 32. n. 49. Lux gloriosa specie non differt à subcælesti. ex. 32. n. 59. Lux gloriosa non dimanat physicè à beatitudine animæ. ex. 32. num. 60. Quanta sit lux beatorum corporum? ex. 28. num. 172. Luce resplenduit sinus Abrahæ ad præsentiam animæ Christi. ex. 20. n. 100. Ignis Tartareus non caret prorsus luce. ex. 28. n. 217.

Lynces.

Lynces quàm clarè cernant? ex. 28. n. 223.

Linceus.

Lyncei Argonautæ perspicacia in videndo. *ibid.*

M

S. Mamerus.

Sanctus Mamerus Episcopus Viennensis alius est à Claudiano Mamerco. exercitatio. 21. num. 95.

Manna.

Manna cur custoditum in Arca? ex. 24. n. 3. & 17. Figura erat liquoris sapidi dandi Beatis ad omnes sapes percipiendos. ex. 31. n. 8. & 9.

Mare.

Mare purum, lucidum, splendens, & serenum reddetur post diem Iudicij. ex. 28. n. 194.

MARIA.

M A R I A. Vide *Deipara.*

Martyres.

Martyrum animæ recta via ad cælos pergunt. ex. 21. n. 34. & seqq.

Materia.

Materia potest diuinitus existere sine forma. ex. 20. num. 69. Potest existere sine quantitate. ex. 20. num. 89.

Maternitas.

Maternitas Deiparæ si formaliter sanctificet, eodem modo opera ipsius dignificabit, ac gratia habitualis.

In secundam partem Empyreologia,

habitualis. exerc. 19. num. 44.

Melito.

S. Melito Episcopus Sardenſis an fuerit Author libri de Transitu B. Mariæ? exerc. 19. num. 63.

Merita.

Meritis interuenientibus perfectius aliquid comparatur, quàm sine illis. exerc. 19. num. 43. Meritum congruum in actu secundo fauorẽ includit. exerc. 19. num. 46. Vt actu obtineat, indiget diuina acceptatione. Ibidem.

Michaël.

Michaël Archangelus cur dicatur Empyreï custos? exercit. 20. num. 89. Portabit Crucem in iudicio. exerc. 25. num. 5.

Misael vide *Ananias.*

Mixta.

Mixta nulla in aquis, & aëre post diem iudicij persistent. exerc. 28. n. 203.

Mortui.

Mortui cur olim humarentur cum cantu? exerc. 29. numero 19.

Motus.

Motus est essentialiter successiuus. exerc. 20. n. 95. Nulla res potest iuxta communem opinionem in primo tuæ existentiæ instanti caulare localem motum. Ibidem. Motus localis Angelicus fit absque operatione tranſeunte. exercit. 20. num. 110. Motus strictus desiderat successionem locorum. Item motus continuus. exerc. 33. n. 50. Repugnat motus adeò velox, quò velocior alius possibilis non sit. exerc. 33. num. 70. Repugnat motus adeò tardus, quo tardior repugnet. ex. 33. num. 73. Possibilis est Beatis motus adeò velox, quò non possit naturaliter velocior dari. ex. 33. num. 74. Quid in sententia Zenonis de compositione continui dicendum sit? exerc. 33. n. 75. Vnde commenturandus sit motus post cœlorum quietem? exerc. 33. num. 77. Motus cœlorum non erit post diem Iudicij? exercit. 28. numero 40.

Moyſes.

Moyſes immortalis reuixit, & in Empyreum ascendit cum Christo. exercit. 22. num. 29. & 32. Moyſes non conscendit in Empyreum ante Christi ascensionem. exerc. 18. num. 150. Non habuit corpus glorificatum in Christi transfiguratione. exercit. 18. num. 152. Non surrexit statim post mortem. exercit. 18. num. 151. Deum intuitiue non vidit in hac mortali vita. exerc. 18. numero 145. Post mortem descendit in sinum Abrahæ. exerc. 18. num. 153. Non ascendit in cœlum sydereum, neque in alio loco extra sinum Abrahæ mansit ordinariè ante Christi gloriosam ascensionem. Ibidem. Circa resurrectionem, & beatitudinem Moyſis impugnantur plures errores. exercit. 18. num. 149.

Musici.

Musici concentus erunt in Empyreo. exercit. 29. num. 38. Qualis erit cœlestis Musica? Ibidem. Musica instrumenta fortassis erunt in Empyreo. exercit. 29. num. 39. Qualia hæc futura sint? Ibidem. Fortè ex collisione vnus partis Empyreæ cum aliâ formabitur Musica. Ibidem. Cœlorum motus edet concentum Musicum in sententia aliquorum. exercit. 29. numero 40. Post diem Iudicij Cœli aliquando mouebuntur, aut soni species Beatis à Deo infundentur absque vlla motione cœlorum vt eorum Musicus concentus Beatos recreet. exercit. 29. num. 43. Musicæ cantilenæ cœlestes nihil non purum sa-

piant. exercit. 29. numero 44. Cœlestis Musica Christi Domini, Virginis Beatæ, & Sanctorum triumphos, ac laudes celebrabit. ex. 29. numero 46.

N.

Noë.

Noë reuixit in corpore glorioso. exercit. 22. numero 22.

Nuditās.

Nuditās in statu innocentiae non fuit propudiosa Adamo, & Euæ, neque in cœlo erit beatis hominibus glorificatis. exercit. 27. num. 3. Incederent homines nudi, si perseverasset status innocentiae; sed improbable non est, assumpturos quandoque vestes ornatus gratiæ. exerc. 27. n. 6.

Vide *Vestes.*

Nubes.

Nubes num erunt post extremam orbis conflagrationem? exerc. 28. n. 203.

O.

Obiecta.

Obiecta materialia limites habent in diffusionem specierum. exercit. 28. num. 224.

Obscuritas.

Obscuritas argumentorum quibusdam grata. ex. 16. numero 84.

Oculus.

Oculus corporeus existens nequit habere ab intrinseco determinationem ad videndum Deum per visionem materialem. exercit. 28. num. 11. Respectu perceptionis Dei omnino est similis oculus corporeus lapidi, aut alij potentiae mortuæ. Ibidem. Oculus corporeus neque diuinitus potest videre modum existendi indiuisibiliter lucis indiuisibilis. exerc. 28. num. 17. Potest tamen videre diuinitus lucem indiuisibilem; non tamen naturaliter. Ibidem. Hæc impotentia naturalis non provenit ex defectu in ratione principij vitalis, sed ex defectu extensionis localis. Ibidem. Lux indiuisibilis posset producere in oculo eleuato species requisitas ad visionem, vel Deus solus eas posset efficere. Ibidem. Deus potest immediatè gerere munus specierum in oculo ad illam visionem. Ibidem. Lux indiuisibilis potest ab oculo videri, vt extensa. ex. 28. numero 18. Si oculus corporeus posset videre Deum per visionem spiritualem, hæc sæpè sæpius produceretur in Beatis. exercit. 28. numero 25. Implicat oculis corporeis visio spiritualis Dei. Ibidem. Nequit Oculus percipere sonum per sensationem spiritualem. exercit. 28. numero 27. Si oculorum visio aliquo modo supra se non reflectit, implicat visio oculorum supra se reflectens; secus si supra se corporea visio reflectat. exercit. 28. numero 19. Nequit ex parte modi percipere dependentiam albedinis à Deo. exercit. 28. numero 20. An possibilis sit oculus corporeus diuersæ speciei ab existentibus potens Deum videre? non est quæstio inutilis. exercit. 28. numero 30. Idem oculi existentes restituendi sunt in resurrectione. exercit. 28. numero 35. Possibilis est oculus corporeus diuersæ speciei ab existentibus potens percipere obiectum spirituale. An etiam Deum ipsum? ex. 28. numer. 49. Respectu visionis Dei nulla specialis difficultas contra oculum corporeum pugnat, quæ audirum

Index Rerum, & Verborum.

tum, gustum, &c. non impugnet, & è contrà. ex. 28. num. 51. Oculus existens potest diuinitus obiectum præsens inextensè & diffinitiuè existens percipere. ex. 28. num. 52. Non repugnat oculus æquè benè percipiens magnæ, ac paruæ extensionis obiecta. exercitat. 28. numer. 65. Non repugnat oculus æquè benè percipiens obiectum proximum, ac remotum. Ibidem. Oculus perceptiuus Dei, num oculus potius, quàm auditus nuncupandus esset. exercit. 28. num. 89. Possibilis ne sit oculus potens aliquo pacto percipere sonum, & quo pacto? exercit. 28. num. 93. Deus non est videndus ab oculis existentibus glorificatis, neque ab aliis possibilibus diuersæ speciei. exercitat. 28. num. 115. Oculo existenti iam beato exercitium suæ potentiaæ respondebit. exercit. 28. num. 118. Oculus beatus supra conuexum Empyreï existens poterit diuinitus videre. Ibidem. Externis oculis se se Beati homines mutuò conspicient. exercit. 28. n. 162. Oculis plena non erunt hominum beatorum corpora. ex. 28. 118.

Odor.

Odorem suauem quæ corpora humana mortalia spirarint? exercitat. 30. numer. 3. Odores omnia corpora, quæ in Empyreïo erunt, emittent. exercit. 30. num. 5. Necessarium temperamentum odoris erit in corporibus Beatorum. Ibidem. Empyreï odores carebunt contratio, ideòque perpetui erunt. exercitat. 30. numer. 8. Odoribus recreabitur Beatus. Ibidem. Odorum diffusio per Empyream auram absque corporis euaporatione continget. Ibidem.

Olfactiua potentia.

Olfactiua vulturum potentia. exercitat. 28. numer. 224.

Olfactus.

Olfactus beatorum hominum suos actus exercebit. exercitat. 30. num. 1. Olfactus ad quid destinetur? exercit. 32. num. 71. An olfactus possit percipere Deum? exercitat. 28. num. 50. Damnatorum hominum olfactus cruciabitur tetrus odoribus. exercitat. 30. num. 7. Odor suauis & exquisitus cuius rei signum fuerit Ethnicis? exercit. 30. num. 4.

Opinatio.

Opinatiui actus quæ Christum, beatosque dedecant? ex. 32. n. 36.

Opinio.

Opinionum diuersitas in studiis Ecclesiasticis deseruit ad exercendum ingenium, & excitandam studentium pigritiam. exercitat. 20. numer. 144. Immoderati in censurandis opinionibus aliorum taxantur ex. 20. n. 120. ex. 24. n. 15.

Oriens.

Orientem versùs iubentur à S. Benedicto orare Monachi. exercitat. 23. num. 74. Orientem versùs se suspendi rogauit quidam inuenis damnatus ad mortem. Ibidem. Defuncti locantur in sepulchris versùs orientalem plagam. exercit. 23. numer. 77. Orientalis pars apud nos cæteris præstat. exercitat. 23. numer. 78. In Orientali parte cæli respectu Hierosolymorum assistit Christus. exercitat. 23. num. 72. Veniet ab illa Christus ad Iudicium generale. ex. 23. n. 75. Versi ad Orientem orabant Ethnicis. ex. 23. n. 74.

Ouetenses Reliquiæ.

Ouetensibus Reliquiis quæ fides adhibenda sit? ex. 22. n. 35.

P. Gabr. de Henao in Empyreol. Tom. I I.

Eas Ouetum attulit Urbanus Præsul Toletanus. exerc. 22. num. 36. In Ouetensi Ecclesia seruat arca eas includens reliquias. exercitat. 22. numer. 37. Hanc arcam primùm in Africam adportatam ex Hierosolymis, & inde in Hispaniam an S. Fulgentius Episcopus Ruspensis trantulerit? Ibidem. Verum Christi Sudarium seruat Oueti. exercitat. 22. num. 39. Ouetensis Sudarij longitudo, & latitudo. ex. 22. num. 40. Quo tempore fuerit in Hispaniam adductum? ex. 22. num. 41.

P

Paradisi.

Paradisi nomine quid significetur in promissione facta bono Latroni? exercit. 18. num. 114. Quid in raptu Henoch, & Eliæ? exercit. 18. numer. 137. Circa existentiam actualem Paradisi Adamici quid plures censeant? exercit. 18. numer. 139. Deipara à mortuis redux non transit per terrestrem Paradisum. exercit. 19. numer. 30. Paradisus Adamicus in fine mundi absumetur igne. exercit. 23. num. 15. Eius amplitudo quanta sit iuxta aliquos? exercit. 23. num. 95. Aliqui dixerunt, in eo omnes homines commoratos fore vsquedum simul ad gloriam transferrentur. Ibidem. Improbabilia plura refutantur circa stationem hominum in Paradiso. ex. 23. numer. 100. Paradisus, si extat non erit immunis à finali conflagratione. exercit. 28. num. 200. Paradisi Angeli quintam vocentur; exercit. 20. numero 89. S. Michael cur ab Ecclesia appelletur Præpositus paradisi. Ibidem.

Patres.

Patres Ecclesiæ quomodo legendi? exercitat. 21. num. 56. Qui Patres senserint existere animas separatas in Empyreïo, quin Deum videant vsque ad resurrectionem corporum? exercitat. 21. num. 59. Plurimi dixerunt, ante Ascensionem ad Empyreum, & visionem beatam commorari in aliis locis vsque ad diem Iudicij. exercitat. 21. num. 64.

S. Paulus.

S. Pauli anima in raptu non fuit separata à corpore. exercitat. 22. num. 66. In corpore non glorificato fuit raptus in Empyreum ad breue tempus. exercit. 22. n. 67.

Pelagius.

Pelagius Rex Hispanus monumenta sacra in Asturias deportat, cum Mauri inuadunt Hispanias. ex. 22. n. 36. Expositus est Tago flumini, dum pueresset. Ibidem.

Permanentia.

Permanentia rerum est connexa causarum, & effectuum series. exercitat. 16. n. 33.

Phantasia.

Phantasia beatorum hominum Deum quodammodo percipiet. exercitat. 34. num. 2. Ministrabit species abstractas per intellectum agentem. exerc. 34. num. 3. Phantasiæ actus poterunt comitari actus prouenientes ab speciebus per accidens intellectui infusis. exercitat. 34. numero 4. Actus autem prædicti intellectus non debent necessariò connecti cum actibus phantasiæ. ibid. Absque adiutorio phantasiæ poterit intellectus beatus elicere plures actus. ibid.

In secundam partem Empyreologiae.

Phantasmata.

Phantasmata per accidens se habent ad scientiam beatam, & per se infusam. ex. 34. num. 4. Deserviunt scientiæ experimentalis Beatorum. *ibid.* Quid dicendum sit de phantasmatibus respectu scientiæ per accidens infusæ? *ibid.*

Philosophi.

Philosophi antiqui crediderunt animas proborum commorari in stellis. ex. 21. n. 49.

Philo.

Philonis opinio circa ascensum, & commorationem animarum in astris. ex. 18. n. 152.

Plato.

Plato rimatus est existentiam iustarum animarum in cælo. ex. 21. n. 50.

Poëmata.

Poëmata cœlestia. ex. 29. n. 47. Poëmatum laudes. *ibid.* Poëmata leporem verbis addunt. *ibid.*

Poëta.

Poëtae ferè omnes antiqui existentiam animarum in cælo decantarunt. ex. 21. n. 54.

Potentia.

Potentia proxima agendi constituitur ex approximatione ad locum. ex. 20. n. 57. Potentia sensitiva non laeditur speciei obiecti, quod disconueniat, receptione. ex. 20. num. 168. Præcisè laeditur receptione qualitatis contrariæ naturali temperamento. *ibid.* Potentia receptiva supernaturalium potest dici supernaturalis, quia neque exigit formam receptam, neque supponit causam naturalem eius effectiuam. ex. 28. n. 4. Potentia loco motiua, & nutritiua possunt diuinitus efficere aliquid supernaturale vitale. ex. 28. n. 21. Nulla potentia materialis potest eleuari ad obiectum extra suam sphaeram constitutum percipiendum per actum spiritualem. ex. 28. num. 25. Potentia materialis externa non potest supernaturaliter in obiectum ferri modo conditionato obiectiuo. ex. 28. n. 26. Neque potest attingere vnum propter aliud. *ibid.* Neque vnum obiectum abstrahendo ab ipsius existentia. *ibid.* Plurimi Doctores tenuere potentias materiales hominis non futuras eandem in corpore glorificato, ac in mortali. ex. 28. n. 34. Possunt dari potentia materiales eiusdem speciei cum existentibus, inæquales tamen in perfectione. *ibid.* Non ostenditur repugnantia potentia materialis perceptiua obiecti materialis creati. ex. 28. n. 37. ex potentia materiali perceptiua obiecti spiritualis creati non sequitur per locum ab intrinseco potentia perceptiua obiecti spiritualis increati. *ibid.* Possibilisne sit potentia auditiva, olfactiua, &c. quæ possit Deum immediatè attingere? ex. 28. num. 51. Sensatio facta ab his potentiis non diceretur respectu Dei auditio, olfactio, &c. *ibid.* Harum potentiarum sensationes dicuntur communiter perceptiones soni, & odoris. *ibid.* Actus harum potentiarum tendentes in Deum dependerent ab organis sensitivis. *ibid.* Possibilisne sit potentia materialis, cui debeat visio intuitiua Dei? ex. 28. n. 56. Huius potentia materialitas deberet desumi ex dependentia intrinseca à materia. ex. 28. num. 58. Si naturalis esset, non posset naturaliter attingere immediatè Deum. *ibid.* Hæc potentia materialis superaretur in perfectione à nostro intellectu. *ibid.* Possibilis est potentia materialis perceptiua dumtaxat sex obiectorum spiritualium. *ibid.* Posset hæc potentia esse limitata ad aliquod obiectum ex materialibus. *ibid.* Ex eo quod Deum abstractiue vel

intuitiue perciperet, non sequitur fore discursiuam. ex. 28. n. 59. Posset dari potentia materialis discursiua. *ibid.* An dicenda foret rationalis? quæstio est de nomine. *ibid.* Ex potentia discursiua non inferitur necessariò libertas. ex. 28. num. 60. Possibilis est potentia materialis libera in appetendo. *ibid.* An hæc potentia materialis libera dicenda foret voluntas? est controuersia de voce. *ibid.* Potentia hæc materialis non tenderet ad obiectum sub ratione sensibilis. exerc. 28. num. 61. Possitne potentia materialis tendere ad Deum sub ratione spiritualis, quin tendentia illa esset spiritualis? *ibid.* Ad hoc vt potentia sit spiritualis non sufficit attingere obiectum sub ratione spiritualis. *ibid.* Potentia materialis non ex obiecto, sed ex dependentia à materia in conseruari, talis dicitur. ex. 28. n. 63. Modus cognoscendi potentia quæ debet sequi modum essendi obiecti. ex. 28. n. 67. Potentia cognoscens non debet continere simpliciter obiectum. exerc. 28. num. 68. Potentiam materialem esse in inferiori ordine respectu obiecti spiritualis non obstat cognitioni. ex. 28. n. 71. Non debet potentia habere eadem prædicata, ac cognitio. ex. 28. n. 72. Explicatur subtilitas cognitionis respectu obiecti. ex. 28. n. 73. Possibilis haud est potentia materialis perceptiua obiecti materialis per actum spiritualem. ex. 28. n. 77. Potentia materialis cognoscens Deum posset dici omnia in ipso eminenter percipere. ex. 28. num. 85. Talis potentia non solum lucidum, & coloratum sibi in obiectum determinaret. ex. 28. n. 86. Potentia, quæ Deo nutrireretur, ex terminis implicat. *ibid.* Possibilis est tactus perfectior visu, siue potentia visuâ existenti. ex. 28. n. 88. Possibilis est potentia materialis, quæ ab obiectis, corporeo simul, & incorporeo specificetur. ex. 28. num. 89. Quo pacto potentia materialis perceptiua Dei ab ipso immutaretur. ex. 28. n. 90. Ipsum obiectum immediatè, vel ipsius species hanc potentiam immutaret. *ibid.* An huius potentia actus dicendus esset intellectio? ad voces spectat. exerc. 28. n. 91. Absolutè tamen non esset intellectio. ex. 28. n. 92. Deus contineretur intra intentionalem sphaeram obedientialem huius potentia, licet in esse entis infinitè ab ea distaret. ex. 28. n. 93. Diuisibilitas potentia materialis huic cognitioni Dei non obstat. ex. 28. n. 94. Possibilis est potentia materialis indiuisibilis. *ibid.* Item potentia spiritualis diuisibilis. *ibid.* Actus potentia materialis perceptiua obiecti spiritualis, etsi materialis ipse sit, exigeret determinatè oriri ab obiecto spirituali. ex. 28. n. 96. Possibilis est potentia corporea intensibilis. ex. 28. n. 97. Potentia materialis, quæ supernaturaliter Deum intueretur, posset naturaliter percipere Deum abstractiue. exerc. 28. num. 102. Talis potentia posset præscindere ex parte modi, & ex parte obiecti, quin carentias vllò pacto perciperet. ex. 28. num. 103. & 104. Resolutio Authoris circa possibilitatem potentia materialis visuæ Dei. exerc. 28. num. 114. Defenditur P. Valentia primus huius potentia assertor. ex. 28. n. 114. Proponuntur, & expenduntur autoritates contra hanc sententiam. exerc. 28. num. 105. Authoris sententia circa potentiam materialem perceptiuam obiecti spiritualis creati. ex. 28. n. 117.

Præputium.

Præputium Christi non existit circumscriptiue in cælo simul, & in terra. ex. 22. n. 46.

Index Rerum, & Verborum.

Prærogatiua.

Prærogatiua. B. Virgini concessa titulo Maternitatis ab ea morali quodam decentiæ iure exigebantur. ex. 19. n. 40. Prærogatiua concessa aliis Sanctis non sunt denegata. B. Virgini. exer. 22. num. 69.

Præsentia.

Præsentia, & absentia positua non opponuntur contradictoriè formaliter. ex. 20. n. 66. Res non potest esse ab alia distans, & non distans, potest tamen esse nec distans nec præsens positua. Ibidem. Præsentia corporum ad locum non est contactus quantitatus. ex. 20. num. 92. Operatio est indicium præsentia ad locum, non verò præsentia ipsa. Ibidem. Deus est præsens Vniuerso per immensitatem, non per Omnipotentiam. ex. 20. n. 93. Deus præsens est rebus per potentiam, quatenus omnia potest, & per intentionalem potentiam quatenus omnia videt. Ibidem. Explicatur triplex Angeli præsentia in rebus. Ibid.

Psalmi.

Psalmi Dauidici decantabuntur frequenter in Emptreo à beatis hominibus. ex. 29. n. 33.

Pueri.

Pueri in Originali decedentes nunquam Deum videbunt. ex. 28. n. 204. Contraria sententia est erronea. Ibidem. Vbinam commorabuntur post resurrectionem? ex. 28. n. 198. **Quanam** Lingua loquentur? ex. 29. n. 28. Num afficientur tristitia? ex. 18. n. 183.

Pulchritudo.

Pulchritudinis requisita. ex. 28. n. 167. De pulchritudine glorificatorum corporum. ex. 28. n. 167. & seqq. Pulchritudo vultus suspicitur, admirationi, venerationique est in hominibus. exerc. 28. num. 158.

Purgatorium.

Purgatorium desiderij idem est cum communi animarum purgatorio. ex. 21. num. 83. è Purgatorio animæ num extractæ die Assumptionis B. Virgini. e. 19. n. 7. An sit inuitabilis omnibus animabus transitus per purgatorij ignem? e. 21. n. 77. & seqq. Sint ne in purgatorio aliqua animæ, quin patiantur pœnam ignis? ex. 21. n. 80. & seqq. Aliqua animæ, quæ iam existunt in Purgatorio, an manebunt ibi vsque ad diem Iudicij generalis. ex. 21. n. 103. Purgatorium non durabit post illum diem. e. 23. n. 17.

Q

Quantitas.

Quantitas non cõparatur ad locũ, sicut natura ad speciẽ. e. 18. n. 85. Posset duplex quantitas concedi corpori bilocato. ex. 18. n. 86. **Quantitas** corporis bilocati à se ipsa non discontinuaretur. e. 18. num. 99. **Quantitas**, quæ in homine, in materia adæquatè sustentatur, in bruto in materia simul ac forma recipitur. e. 16. n. 46.

R

Recurfus.

Recurfus ad causam primam vitandus Philosopho. e. 16. n. 48.

Regnum cælorum.

Regni cælorum vox, num in veteri Testamento ex. 18. n. 164.

Reliquia Ouetenses. Vide Ouetenses
P. Gabr. de Henao in Emptreol. Tom. II.

Respiratio.

Respiratio admittenda est in Beatis. e. 30. n. 8. Respirabunt Beati liquidam auram empyream. Ibidem. Non admittitur in Beatis vt calorem temperet. Ibid. Sed vt locutioni, & olfactioni inferuiat, ibid.

Resurrectio.

Resurrectio anticipata non fuit Deiparæ debita eo connaturali iure, quo Christo. ex. 19. n. 39. Christo fuit debita ratione vnionis Hypostaticæ. ibidem. Virgini autem Beatæ ex quadam morali decentia. e. 19. n. 40. Actibus suis elicitis tam in statu vnionis ad corpus, quam in statu separationis eam Deipara meruit. e. 19. n. 41. Eam tamen Deipara de condigno non meruit. e. 19. n. 42. Meruit de congruo. e. 19. num. 43. Eam dum viatrix esset, precibus exorauit. Ibidem. Christus anticipatam resurrectionem de condigno meruit. Ibid. Sancti Patres cum Christo resurgentes nec de congruo meruerunt anticipatam resurrectionem suorum corporum. e. 19. n. 48. B. Virgini resurrectio in sepulchro contigit. e. 19. n. 67. **Quis** fuerit sensus P. Didaci de Baëza circa hanc quæstionem? ex. 19. n. 66. Die resurrectionis Dominicæ damnati non subleuantur pœnis. e. 19. n. 69. Eadem die nulli ex mortuis resurgunt. e. 22. num. 62. *Vide Deipara.*

Reuelatio.

Circa Reuelationes aliquas prudens admonitio S. Gregorij Papæ. e. 19. num. 18.

Risus.

Risus non carebunt Beati. e. 33. n. 23. & seqq. **Riserit** ne Christus in hac vita? exercitar. 33. num. 25. & 26.

Romulus.

Romulum in cælos euectum, fabulosa commenta est antiquitas. e. 23. n. 33.

S

Sacramentum.

Sacramentum nullum post diem iudicij de nouo conficietur. e. 24. n. 12. Nullum in Patria manebit. e. 24. n. 13.

Vide Eucharistia.

Salomon.

Salomon suauem è corpore exhalabat odorem. e. 30. num. 3.

Saltatio, vide Chorea.

Sancti patres.

Sancti Patres cum Christo resurgentes non obierunt iterum. e. 22. num. 10. & 47. Maius tormentum esset eis iterum mori, quàm si non surrexissent. e. 22. num. 10. Vnà cum Christo ascenderunt gloriosi ad Emptreum. e. 22. n. 11. & 50. Eorum glorificatis corporibus nullus esset connaturalis locus, nisi cælestis. e. 12. num. 11. Non habitant in terrestri Paradiso. e. 22. num. 14. Diuina reuelatione, quinam essent innotuit mortalibus. e. 22. num. 21. **Anticipata** resurrectio non fuit eis indulta propter ipsorum sanctitatem, Sed ex singulari Dei privilegio, & vt Christum ab inferis reducem testarentur. e. 22. n. 46.

Sapor.

Sapores cælestes aliquando à mortalibus degustati. e. 31. num. 12.

Vide Gustus.

Scarioth.

Scarioth quidam an cum Christo resurrexerit. ex. 22. num. 49.

In secundam partem Empyreologiae,

Scriptura.

Scripturae sacrae generales locutiones limitandae sunt ad alios homines, quando deflecti possunt ad aliquid minus decens B. Virgini. ex. 19. n. 29. ex. 22. n. 71. Pium est praesumere aliqua de B. Virgine, quae non leguntur in Scriptura sacra. e. 22. n. 71. & 74

Sensibile.

Sensibile obiectum quid significet. ex. 28. n. 62. Sensibilia nulla sunt supernaturalia. ex. 32. n. 52.

Sensus.

Sensus quilibet Beatorum speciali praemio gaudebit. ex. 28. n. 119. Sensus externi Beatorum possent diuinitus percipere obiecta non existentia. ex. 32. n. 20. & n. 37. Eorum operationes possunt diuinitus non pendere a suis obiectis in fieri, & conseruari, secus naturaliter. ex. 32. n. 23. Possunt percipere obiectum absens vt existens. ex. 32. n. 27. An haec perfectio dicenda sit abstractiua, an intuitiua? ibidem. Lux non existens posset percipi per speciem lucis a sensu externo Beatorum. exerc. 32. n. 28. Non falleretur Beatus percipiente sensu obiectum non existens. ex. 32. n. 30. Beatus corrigeretur per scientiam beatam, & infusam, percipiente eius sensu obiectum non existens. ex. 32. n. 31. Talis apprehensio externi sensus non esset falsa. e. 32. n. 33. Si illa apprehensio esset falsa, ad intellectum non transiret. ex. 32. n. 33. Beatorum externi sensus non percipiunt de facto obiecta non existentia. ex. 32. n. 37. Externi Beatorum sensus non percipiunt voluptatem ex omnibus obiectis, ex quibus in statu innocentiae perciperent. ibid. Etsi externi Beatorum sensus perciperet qualitates non existentes, non eliceret actus supernaturales intrinsece, & quoad substantiam, sed praecise quoad modum. ex. 32. n. 41. Probabile est elicituros aliquando actus intrinsece supernaturales. ex. 32. n. 42. Non semper eliciunt actus intrinsece supernaturales. ex. 32. n. 43. Non percipiunt obiecta supernaturalia. ex. 32. n. 45. Nec supernaturaliter percipere possunt supernaturalia obiecta, quae nequeant aliquatenus naturaliter. ibidem. Non valent confunderet corpus cum spiritu, vel supernaturale cum naturali. ex. 32. n. 49. Beatorum sensus externi non percipiunt supernaturalem lucem. ex. 32. n. 53. Explicatur mens S. Thomae circa hoc punctum. ex. 32. n. 56. Sensus externi Beatorum perficiuntur in suis operationibus per dotem impassibilitatis. e. 32. n. 73. Sensus interni Beatorum exercebunt suas operationes, ex. 34. n. 1. Suis actibus perficiuntur. ibidem. Conseruabunt spiritus vitales, quos in primo resurrectionis instanti acceperint. ibidem. Sensus externi Beatorum non conseruabunt aeternum actus semel elicitos. ex. 32. n. 16. Sensus omnis an debeat attingere obiectum sub ratione sensibilis? ex. 28. n. 61. & seqq.

Vide *Potentia*, & in particulari *sensus*.

Seruus-Dei.

Seruo-Dei Antistiti Toletano adscribitur praeposterè quidam liber, de quo Gennadius & Honorius Augustodunensis. ex. 28. n. 116

Sessio.

Sessio praeter homines aliis animantibus non conuenit proprie. ex. 23. n. 49. Sedere coram Principe non est maximus. exerc. 23. num. 50. Sedere infirmi, imbecillisque hominis est ordinariè. ex. 23. n. 43. Sedere num repugnet Beatorum hominum agilitati? exerc. 23. num. 44. & 45.

Sessionem probat P. Franciscus de Mendoza esse situm magis connaturalem hominibus. ex. 23. n. 46. & seqq.

Sexus.

Sexuum diuersitas seruabitur in resurrectione, & in Empyreo. ex. 21. n. 146

Simeon.

Simeon iustus an cum Christo resurrexerit? ex. 22. n. 44. Sancti Simeonis Sali num iam in caelo existat rediuuium corpus? ex. 22. n. 61. Eius resurrectione non satis autoritate fundatur. ibid.

Simon.

Simon magus caelum se ascensurum affirmauit. ex. 23. n. 39

Situs.

Situs Beatorum corporum qualis? ex. 23. n. 41.

Sol.

Solem pertingere expetiit Anaxagoras. exerc. 32. n. 14. Num Sol geminus post diem iudicij? e. 28. num. 188

Socrates.

Socrates exoptabat videre apud inferos tres iudices fabulis inclytos. ex. 28. n. 166. Saltitabat crebro. ex. 33. n. 46

Spatium.

Spatium imaginarij non est capax corporalis voluptatis. ex. 18. n. 26. Incommodum est Beatorum corporum actionibus. e. 18. n. 27

Species.

Species impressa Dei non repugnat. ex. 28. num. 5. Species impressa spiritualis physice producitur a phantasmate. ex. 28. n. 41. Species impressa intellectus idè est spiritualis, quia non dependet a phantasmate in conseruari. ibid. Species materialis immediata Dei possibilis ne esset, si sit possibilis spiritualis? ex. 28. n. 66. Species indita, & acquisita eiusdem obiecti bene componuntur. e. 28. n. 218. Species materiales ad quam distantiam extendantur? e. 28. n. 224. Species naturalis intuitiua obiecti supernaturalis repugnat. ex. 32. n. 51. Species naturalis implicat oriri ab obiecto supernaturali. e. 32. n. 50. Species quomodo pendeant ab obiectis? e. 32. n. 24. Possunt a Deo suppleri. ibid.

Sphara.

Sphaerarum caelestium pulchritudo. ex. 28. n. 173

Spina.

Spinis coronatum Christum in die iudicij videntum significare videtur S. Hippolytus. exerc. 25. num. 10

Spina.

Spinæ septem ex corona imposita capiti Christi asseruantur in Camera sancta Ouertensi. ex. 22. num. 41.

Spiritus.

Spiritus habens partes extensiuas non repugnat. ex. 20. n. 137. Spiritus, qui de facto dantur, eas non habent. ibidem. Spiritui repugnant partes quantitativae. ibidem. De facto existentes spiritus replicabiles sunt. exercit. 20. num. 137. Non repugnat spiritus impotens replicari. ibidem. Repugnat qualitas spiritualis eadem & materialis formaliter. ex. 20. n. 162

Stella.

Stellæ permanebunt post diem iudicij. ex. 28. n. 188. Vide *Astra*, & *sydera*, ac *stella*.

Sto.

Sto verbum quid proprie significet. exerc. 23. n. 43. Stare firmi, perfectique hominis est. ibid. Erecto corpore stare homini tantum conuenit. exerc. 23. num.

Index Rerum, & Verborum.

num. 49. Stare præstantior situs est quàm sedere. ibid. Beati homines stabunt frequentius. Ibidem.

Stoici.

Stoici credere animas in cælo existere. exerc. 21. numero 52.

Strabo.

Strabo è quanta distantia viderit? exercitat. 28. num. 223.

Stulti.

Stulti, & infantes discurrunt aliquatenus circa physica, quin sint liberi. exerc. 28. n. 60.

Subsistentia.

Subsistentia duplex potest eandem humanitatem terminare. ex. 18. n. 77.

Substantia.

Substantia partialiter concurret cum accidenti in se existenti ad productionem accidentis æquè nobilis in extraneo subiecto. exerc. 16. num. 47. Inadæquatum præstat influxum accidens ad productionem alterius substantiæ. ibid. Partialiter influit in præsentia alterius substantiæ proportionatæ. ibid. Potest substantia motrix mouere corpus distans, dum moueat aliquid in medio. exercit. 20. num. 103. Potest agere in distans, si aliquid operetur in medio. ibid. Potest agere in distans, quin operetur in medio, si inueniat effectum in medio productum. ibid. Substantia omnino otiosa repugnat iuxta aliquos. exerc. 16. num. 12. & seq. Respondetur argumentis pro repugnantia substantiæ omnino otiosæ. exerc. 16. num. 25. Possibilis est substantia spiritalis non cognoscitiua. exerc. 28. num. 39. Non implicat substantia vitalis composita, cuius spiritalis anima nullum spirituale obiectum possit percipere. ibid. Implicat substantia, quæ sit subiectum lucis & coloris, non verò quantitatis. exerc. 28. num. 49.

Subtilitas.

Subtilitatis dos in quo consistat? exerc. 32. n. 75.

Sudaria.

Sudaria Christi quot colantur? exerc. 22. num. 22. Verum Christi sudarium colitur Oueti. ibid.

Supernaturalia.

Supernaturalia entia possunt naturaliter probabiliter cognosci. exerc. 28. num. 70. An supernaturales actus eliciendi sint in Patria à sensibus externis? exerc. 32. num. 38. & sequentibus.

Vide *Sensus.*

Sydera.

Sydera post diem iudicij permanebunt quoad substantiam. exerc. 28. num. 188.

Vide *Astra, & stella.*

Sydereum.

Sydereum cælum contemplationi creaturarum deseruit, præcipuè beatorum hominum. exerc. 18. numero 185. Vide *Cælum.*

T.

Tactus.

TACTUS exercitium non deerit Beatis. exercitatio. 32. numero 1. Ipsi Beati corpus erit obiectum immediatum tactus. exercitatio. 32. numero 2. Amplexus mutuus Beatorum erit etiam obiectum tactus. exercitatio. 32. num. 3. Christus etiam tangeretur à Beatis. Ibidem. Necnon Beata Virgo. exercitatio. 32. numero 5. Ex tactu Emphyreæ auræ voluptatem percipient Beati. exerc. 32. num. 7. Primæ qualitates non sunt obiectum necessarium tactus. ex. 32. n. 10.

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars II.

Emphyreus aër sentiendus à Beatorum tactu, non tamen palpandus est. exercitatio. 32. num. 12. Ex tactu ingens oblectatio Beatis proueniet. exerc. 32. num. 14. Beatorum tactus vnde immutabitur? exerc. 32. num. 64. Tactus operatio non est in ipsis operatio corruptiua, sed perfectiua. Ibidem. Tactus non solum destinatur, vt fugiantur nociua, sed etiam vt percipiatur honestas voluptas. exerc. 32. num. 71. Num tactu Deum percipi sit impossibile? exerc. 28. num. 50. & seqq.

Telense Concilium.

Telense Concilium an Telæ in Hispania propè Palentiam sit celebratum? exerc. 22. num. 38. An potius dicendum sit Teleptense, & coactum apud Teleptem in Africa? Ibidem.

Templum.

Templum Dei vocari solet cælum. ex. 17. n. 4.

Terra.

Terra in æternum durabit. exercitatio. 28. numero 190. Pars aliqua terræ luce penetrabitur post diem Iudicij generalis. exercitatio. 28. num. 192. Terra tunc plana reddetur. exercitatio. 28. numero 193. Ab omni forde purgabitur. exerc. 28. num. 194. Eius excrementa in barathrum deiicientur. ibid. Ad eam fortè Beati aliquando descendunt. exercitatio. 28. numero 195. In terra nulla mixta permanebunt post generale Iudicium. exerc. 28. numero 199. Probabile est, ornandam immarcessibilibus floribus ad delectationem puerorum in originali obeuntium. exerc. 28. n. 202.

S. Thomas.

S. Thomæ Aquinatis non est opusculum 58. ex. 24. num. 21. Commentarij in epistolas Canonicas eiusne sint? exerc. 33. num. 20. Quales debeant esse eius Interpretes? ex. 18. n. 15.

Tiberius.

Tiberij Imperatoris in cernendo vis. exercitatio. 28. numero 217.

Toletana.

Toletana prima Ecclesia dedicata est Virginis Mariæ Assumptioni. exerc. 19. num. 27. Sunt qui tradant, S. Iacobum Apostolum erexisse Toleti Ædem sacram Virgini Matri adhuc viuenti. Ibidem.

Toletum.

Toletum, vel Asturia Ouetenses sunt delate plurimæ Sanctorum reliquiæ tempore irruptionis Maurorum in Hispaniam. exercitatio. 22. numero 36. & seqq.

Traianus.

Traianus Imperator an in Inferno crucietur? ex. 27. numero 30.

Trinitas.

Trinitas diuinarum personarum obtineri potest cognitione naturali obscura, & formidolosa. ex. 28. n. 14.

Tristitia.

Tristitia vera de obiecto non existenti, imò & impossibili datur. exercitatio. 32. num. 33.

V

Vacuum.

VACUUM non potest iuxta quosdam virtute Angelica naturali effici, & quare? exerc. 18. num. 29.

Vbi.

Vbi Angelorum esse potest indiuisibile, vel diuisibile. exerc. 20. num. 132.

In secundam partem Empyreologiae,

Vbicatio.

Vbicationis primarius effectus formalis est rem constituere in loco. exerc. 20. num. 72. Alligatio rei spiritualis ad corpus non rectè dicitur vbicatio. exerc. 20. num. 76. Duplicem vbicacionem definitiuam corporis non repugnare est de fide. exerc. 18. num. 70. Possibilis est duplex vbicatio circumscriptiua corporis. ibid. Plus opponitur vbicatio circumscriptiua definitiuæ, quàm duplex circumscriptiua inter se. ibid. Duplex circumscriptiua non opponitur sicut assensus, & dissensus. e. 18. n. 71. Vbicatio circumscriptiua non dicit essentialiter carentiam alterius. ibid. Vbicatio circumscriptiua adæquata dicitur, non quia debeat esse vnica, sed quia sit sufficiens. e. 18. n. 90. Partes quantitatatis absque vbicacione essent negatiuè extensæ. exercit. 20. num. 28. Pro priori ad vbicacionem nullibi res existit positiuè. ibid.

Verbum.

Verbum diuinum non est mutatum ex vnione hypostatica, secùs humanitas. ex. 20. n. 111.

Veritas.

Veritatis quærendæ quod sit obstaculum ex testimonio Tullij? ex 33. num. 95. Veritates aliquas comperiunt Doctores posteriores, quæ prioribus occultæ fuerunt, vel non omninò exploratæ. ex. 21. num. 136.

Vermes.

Num veri Vermes in Inferno? ex. 28. n. 203.

Vesontio.

Vesontioni quodnam sudarium Christi colatur? exerc. 22. n. 35. & seqq.

Vestes.

Vestes beatorum hominum ex Empyrea materia erunt. exerc. 27. num. 11. Conficiendis vestibus non sufficit lux, sed requiritur materia Empyrea. exerc. 27. num. 13.

Victorinus.

De Victorino Rhetore Massiliensi iudicium. ex. 18. num. 143.

Virgines.

Virgines à latere Christi non discedent in Empyreo. ex. 33. num. 10.

Visio.

Visio beata nomine Paradisi apud SS. PP. aliquando significatur. ex. 18. num. 114. Probabile est, B. Virgini, & Moyli fuisse concessam visionem intuitiuam Dei ante Christi mortem, non tamen tanta probabilitate de Adamo existimatur. ex. 18. num. 145. Visio beata exigit quasi connaturali iure existentiam personæ in Empyreo. ex. 17. n. 7.

Visio perfectior non debet respondere perfectioni entitatiuè naturæ Angelicæ. ex. 20. n. 26. Visio intuitiua Dei non alienat beatum hominem ab operationibus sensuum. ex. 32. num. 62. Visio intuitiua Dei, quæ homo adhuc mortalis eum videret, non alienaret hominem ab operationibus sensuum. Ibidem. Clara Dei visio à phantasmatis non pender. Ibidem.

Visiua potentia.

Visiua potentia materialis perceptiua substantiæ non implicat. exerc. 28. num. 38. Visiua potentia, quæ sphaera gaudeat? exerc. 28. num. 224. Visiua potentia naturalis eiusdem speciei cum existentibus Deum percipere nequit per visionem materialem. exercit. 28. num. 1. Visus de facto existens nullo modo Deum percipit. ex. 28. num. 2. Adstrictus est naturæ suæ ad videndum lucem, & colorem. ibid. Neque abstractiue valet Deum percipere. ibid.

Vita.

Vita in actu secundo definitur. ex. 28. n. 28.

Vitalis.

Vitalis quilibet actus exigit produci à principio vitali non solum vt efficienti, sed vt vitali. ex. 29. n. 9. Vitale principium vt tale est efficiens. ibid. Vide *Potentia*.

Vnio.

Vnio humana est materialis. exerc. 20. n. 138. Vnio etiam hypostatica Verbi ad corpus est materialis. exerc. 28. num. 42.

Voluntas.

Voluntas nequit sine cognitione amare. exerc. 28. num. 27. Cognitio non est pura conditio respectu amoris, quo voluntas amat. ibid.

Vox.

Vox quid sit, & quibus conueniat? exercit. 29. in limine.

Vrbanus VIII.

Vrbani VIII. Pontificis Maximi carmina de Conceptione purissima Deiparæ. exercit. 18. num. 18.

Vultures.

Vultures quàm è longinquo olfaciant. exerc. 28. num. 224.

Z

S. Zacharias.

Sanctus Zacharias Pater S. Ioannis Baptistæ non surrexit immortalis cum Christo. ex. 22. num. 45. Eius caput Romæ colitur in Laterano, & reliquum corpus Venetiis. ibid.

F I N I S.

